

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

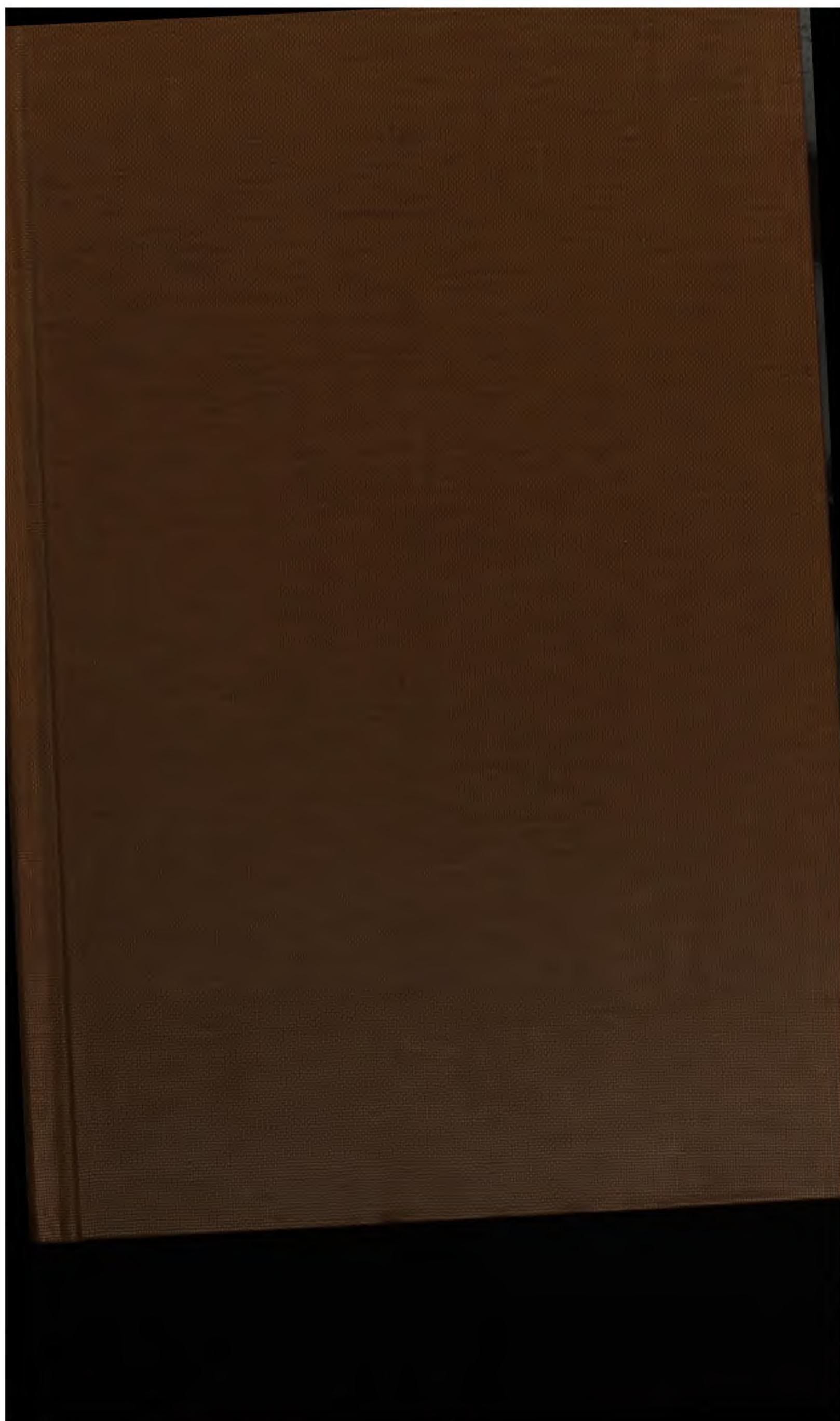
Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

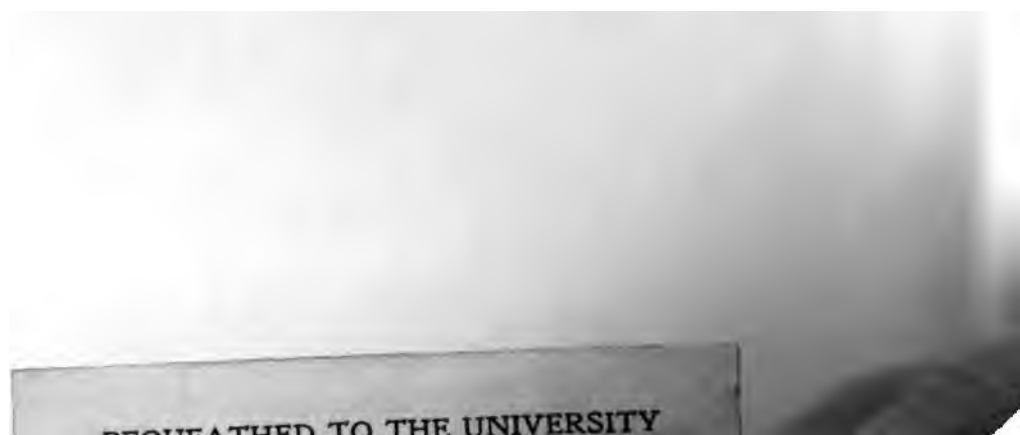
L. Norw. A. 68c. $\frac{1}{2}$

L.L.

Norway.

20

1263

NORGES GAMLE LOVE

indtil 1387.

Ifølge offentlig Foranstaltning og tillige med Understøttelse af det
Kongelige Norske Videnskabers Selskab

udgivne

ved

R. Keyser og *P. A. Munch.*

Andet Bind.

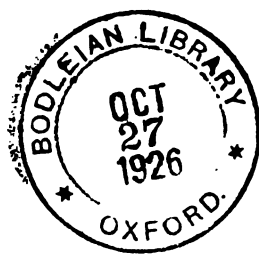
Lovgivningen under Kong Magnus Haakonssöns Regjeringstid fra 1263 til 1280,
tilligemed et Supplement til første Bind.

Christiania.

Trykt hos *Chr. Grøndahl.*

1848.

F o r t a l e.

Det andet Bind af de gamle norske Love, hvilket herved overleveres Almeenheten, indeholder de omfattende og indgribende Lov-Arbeider, der skyldes Kong Magnus Haakonssön — formedelst denne sin Omhu for Lovforbedringen senere kaldet *Lagabótir* d. e. Lovbødereren —, og ere udkomne under hans næsten 17aarige Regjeringstid (fra 15de December 1263 til 9de Mai 1280). Med Hensyn til Behandlingen af det forhaandenværende Stof og Indretningen af det Hele er i det Væsentlige i nærværende Bind samme Fremgangsmaade iagttagen, som i det første, og vi kunne forsaavidt desangaaende henvise Læserne til hvad der i Fortalen til første Bind Side VI til IX findes anført. Udgiverne maae dog gjøre opmærksom paa, at de i dette Bind, hvor paa enkelt Sted en eller anden større Egenhed findes i de til Grund lagte Codices, have betegnet dette ved at tilføie et (!), for at det ikke skulde blive anseet for Trykfeil.

Med Hensyn til de enkelte Dele, hvoraf nærværende andet Bind bestaar, maae vi bemærke Følgende.

I. *Den nyere Landslov.* Naar man undertiden finder ogsaa denne ligesom de ældre Landslove benævnt Gulathings-, Frostathings-, Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov, da maa man derfor ikke forestille sig, at Indholdet for hvert Lagthing er forskjelligt. Afgivelserne bestaae alene dels i de Bestemmelser om Nævningsmænd til Lagthinget, der indeholdes i Thingfarebolkens Cap. 2, og naturligviis maatte være afpassede efter ethvert Lagdømmes særegne Localforhold, dels i, at der paa de Steder i Loven, hvor Lagthinget omtales, i Gulathingsloven kun nævnes Gulathing, i Eidsivathingsloven Eidsivathing o. s. v.; forresten er alt det Övrige ligelydende. Det er derfor endog ingenlunde sjældent, at finde f. Ex. Codices af Borgarthingsloven, der efter flere temmelig sikre Mærker at dømme ere afskrevne efter en Gulathingslov, en Eidsivathingslov efter en Frostathingslov o. s. v.¹ Endog hvor man i flere Codices finder enkelte karakteristiske indbyrdes Overensstemmelser, der vise, at de høre nærmere sammen, eller maae være udsprungne fra een og samme Original, tilhøre de saaledes overeenstemmende Haandskrifter ikke udelukkende eet, men tvertimod forskjellige Lagthing.² Under saadanne Omstændighe-

¹) For Ex. i 1, 5, hvor flere Eidsiva- og Borgarthings-Codices nævne "Gulathinga þor", aabenbart fordi Afskriveren ved en Forglemmelse har undladt at sætte den rette Benævnelse istedetfor det i hans Original staaende "Gulathinga."

²) I et saadant beslægtet Forhold staar f. Ex. Cod. e i Borgarthingsloven til Cod. k i Gulathingsloven.

L. Norw. A. 68c. $\frac{1}{2}$

L.L.

Norway.

20

1263

BEQUEATHED TO THE UNIVERSITY

VI

loven. Man har saaledes anseet det rigtigst at behandle det Hele under Eet, og ved Grundcodex, No. 323 fol., der indeholder Bergens Bylov, at anføre Varianterne af alle de övrige Haandskrifter, der dog, ligesom ved Landsloven, ere betegnede med fælles Hovedsignatur for hver Klasse (*B* = Bergen, *O* = Oslo, *T* = Tunsberg, *N* = Nidaros, *X* = almindelig Lov). Ogsaa med Hensyn til Valget af Varianterne ved den store Masse af Codices (25 foruden Brudstykker) gjelder det samme.

III. *Den nyere Christenret, udgiven af Kong Magnus Haakonssön.* Da man af denne finder to Bearbejdelser, een for Borgarthinget, hvor ikke ubetydelige Stykker af den ældre Borgarthings-Christenret (f. Ex. Cap. 1, 4, 5, 27) og rimeligviis af den ældre verdslige Borgarthings-Lov (f. Ex. Cap. 25, 26) ere optagne; en anden for Gulathinget, der indeholder flere Stykker af den ældre Gulathings-Christenret og desforuden en Bestemmelse om Kongevalg og Kongearv (Cap. 4 fgg.), der tillægges Kong Haakon Haakonssön og ellers kun findes i *Hákonarbók* Cap. 9 fg. (see første Bind. S. 262 fg.); — synes man med temmelig Sikkerhed at kunne slutte, at den Lovrevision, hvoraf disse Christenretter ere Resultater, allerede er foregaaen under Kong Haakon Haakonssön eller i alle Fald i Kong Magnus's første Regjeringstid, förend Omarbejdelsen af den verdslige Lov var tilendebragt. Om en vis Usikkerhed i denne Deel af Lovgivningen, hvor Geistlighedens Stemme gjaldt fuldt saa meget om ikke mere end Kongens, vidne Afvigelserne mellem de enkelte Bearbejdelser af Gulathings-Christenret, samt de forskjellige, større eller mindre Tillæg, som findes vedföiede enkelte Codices. Rimeligviis have disse Christenretter, der ikkun ere at betragte som ufuldkomne Tillem্পninger af ældre Christenretter paa Kirkens senere Forhold, strengt taget heller ikke opnaaet Lovskraft i samme Betydning som Lands- og By-Loven, nemlig ved formelig Antagelse til Thinge af alle vedkommende Parter: Konge, Almue og Geistlighed; men have snarere gjældet ved et Slags stiltiende Overeenskomst, da Konge og Geistlighed ikke kunde enes om Indretningen af en ganske ny Christenret, der kunde indtages som Christendomsbolk i den omarbejdede Landslov.

Ved Valget af Grundcodex for Gulathings-Christenretten maatte man bestemme sig for Cod. 16 qv. i det kgl. Bibl. i Stockholm, paa Grund af dens Fuldstændighed, trods dens besynderlige Orthographi. For at man dog heller ikke skulde savne en Text med godt Sprog, er den, saadan som den findes i den fortrinlige Cod. arnam. 62 qv., meddeelt i Anhang S. 326—335. I samme Anhang ere ogsaa de ovenomtalte Tillæg meddeelte.

IV. *Erkebiskop Jons Christenret.* Dette Lovarbejde maa vistnok egentlig betragtes som et Lovudkast, forfattet af Erkebiskop Jon (1267—1282) for at ophöies til almindelig Christenret for hele Norge, men neppe nogensinde formeligen vedtaget som saadan, af den Grund, at Udkastet forekom den verdslige Statsmagt altfor eensidigt i Geistlighedens Interesse. Det har imidlertid, som det lader, ligefuldt været benyttet som et Supplement til de ældre Christenretters Bestemmelser og

VII

indtager saaledes en vigtig Plads i Rækken af Norges geistlige Love. Der er vel Sandsynlighed for, at denne Christenret først er bleven offentliggjort Aar 1280, efterat Kong Magnus Haakonssøn (den 9de Mai) var afgangen ved Döden; men da den upaatvivlelig er udarbejdet i denne Konges Regjeringstid, og det rimeligviis ifølge Overlægning imellem ham og Erkebiskoppen, og da den slutter sig til den imellem begge afsluttede Overeenskomst til Tunsberg (af 9de August 1277), saa have vi troet det rigtigst at optage den blandt de Lovarbejder, som nærværende Bind omfatter. Af hvad ovenfor er paapeget maa man udentvivl forklare sig, at der ogsaa i denne Christenret med Hensyn til enkelte Bestemmelser og Tillæg, hvilke findes i nogle, udelades i andre Codices, spores en vis Vaklen og Usikkerhed. Af denne Lov hayes 7 Haandskrifter, der alle maae ansees at høre til de slettere i sit Slags. Til Grundcodex valgtes Cod. arnam. No. 65 qv., som den mindst mangelfulde, imidlertid have dog flere Rettelser paa sædvanlig Maade maattet anbringes.

V. *Hirdskraa*. Af denne Lov, der ifølge Hr. Hauk Erlendssöns udtrykkelige Vidnesbyrd i Overskriften til Cap. 1 (see Side 391, Not. 1) er "sammensat" (det vil her sige formet i en ny Bearbejdelse af ældre Bestemmelser og Vedtægter) af Kong Magnus Haakonssøn, hayes, foruden Fragmenter af tabte Codices, 6 norske og 3 islandske Haandskrifter, hvortil kommer Dolmers Udgave, Kjöbenhavn 1666; hvis Text dog fordetmeste kun synes at være en slet Copi af Hirdskraa i den stockholmske Codex C. 21 qv. Af de ovennævnte 9 Haandskrifter er der intet, som fremstiller Hirdskraaens Text saa vel redigeret, som de tre Codices, 60 qv., 322 og 304 fol., fremstille Landslovens, og det maa ansees for en stor Skade, at Hr. Hauk Erlendssöns egenhændige Afskrift, der indeholdtes i den Codex, hvoraf de ovenomtalte Brudstykker af Landsloven ere fundne, paa et lidet Stykke i Begyndelsen nær er tabt. Den Codex, i hvilken Texten maaskee findes fuldstændigst og rigtigst, er Cod. 1642 paa det kgl. Bibl. i Kjöbenhavn (nyere Saml.), almindelig kaldet *Codex Tunsbergensis*; men den i denne Cod. anvendte Orthographi, der baade er usædvanlig og stødende, gjorde det vanskeligt at benytte den som Grundcodex. Valget faldt derfor paa Cod. 323, hvor Hirdskraaen findes bagefter föromtalte nyere Bylov, med samme Haand som denne. Sprog og Orthographi ere her ret gode, og Texten stemmer i det Hele taget temmelig nøie med Texten i Codex Tunsbergensis. Vistnok findes der ikke faa meningsløse Steder, men disse ere alle særdeles lette at berigtige, og i Udgaven omhyggeligt rettede paa oftomtalte Maade, de hist og her udeglemte Stykker ere tilføiede o. s. v., saaat Udgiverne nære det Haab, at Texten, saadan som den her er leveret, ikke lader synderligt i Tydelighed og Fuldstændighed tilbage at ønske, medens der dog ikke til nogensomhelst Skade er gjort Vold paa den diplomatariske Nöiagtighed ved Meddelelsen.

VII. *Retterbøder og Forordninger*. Af disse, der dels ere meddeelte efter Afskrifter i Codices, dels efter Originaler eller Uddrag af Copibøger, udgjøre de,

VIII

der ere at ansee som Resultater af Overeenskomsterne mellem Kongen og Erkebiskoppen i Aarene 1273 og 1277, den største Masse. Den ældre Overeenskomst, dateret Bergen 1te August 1273, meddeles her, tilligemed Kongens og Pavens dertil hørende Skrivelser, efter en af den pavelige Geheimearchivar Marini bekræftet Udskrift, som det heder, af Originalregesten i det vaticanske Archiv. Forhen har dette Actstykke, foruden i det nys udkomne Diplomatarium Norvegicum, hvor ovennævnte Kilde ligeledes er fulgt, været aftrykt hos Torfæus (Hist. rer. N. IV. 354–57), men her temmelig feilagtigt. Afvigelserne i sidstnævnte Aftryk ere dog for Fuldstændigheds Skyld meddeelte som Varianter. Den senere Overeenskomst, dateret Tunsberg 9de August 1277, er aftrykt efter Originalen, der endnu opbevares i den arnamagnæanske Diplomsamling og er affattet paa Latin. Tidligere har den, mere eller mindre feilagtigt, været aftrykt i Pontoppidans danske Kirkehistorie I. p. 741—748, Finn Jonsöns islandske Kirkehistorie I. p. 386—398, og Thorkelins Diplomatarium Arnamagnæanum II. p. 66—73. Af den norske Oversættelse af dette Forlig, hvilken synes at have været affattet omtrent samtidigt med dets Vedtagelse, findes Afskrifter i flere Codices, alle mere eller mindre feilfulde. Ved at meddele denne Oversættelse, hvortil Afskriften i Cod. Arn. 350 fol. (skreven paa Island ved 1363) er lagt til Grund som den mindst feilfulde, har man anseet sig berettiget til at anvende en større Frihed med Hensyn til enkelte Læsemaaders Optagelse i Teksten, end ellers; thi her havde man den latinske Original som ubedragelig Maalestok for Læsemaadens Rigtighed. Ogsaa af denne Oversættelse leveres i Finn Jonsöns Kirke-Historie I. p. 386—398 et Aftryk, efter Cod. Arn. No. 351 fol. I et Par Haandskrifter findes enkelte Dele eller et Udtog af Forliget, optagne; disse fragmentariske Bearbejdelser ere ogsaa særskilt meddeelte. — Grændsebestemmelsen imellem Norge og Sverige er forhen udgiven af Conferentsraad Werlauff i Annaler for Nord. Oldk. 1844—1845 S. 147—192, og har den lærde Udgiver med saa stor Evidents, som det efter Omstændighederne er muligt, godtgjort, at vi i dette Document have for os ”den Synsforretning eller det Thingsvidne, der har været lagt til Grund for den i Aarene 1268 og 1273 sluttede Grændsetractat.”

Ligesom i første Bind, ere ogsaa i nærværende andet Bind Parallelsteder anførte i et eget Rum paa hver Side, under de i Fortalen til første Bind S. VIII angivne Signaturer. Ved Landsloven ere derhos Parallelsteder anførte af Kong Magnus's islandske Lov, kaldet Jonsbogen (betegnet *Jb*), og ved Erkebiskop Jons Christenret af Biskop Arnes islandske Christenret (betegnet *A*).

Kort efterat første Bind af nærværende Værk var udkommet, fandt man hændelsesviis, ved at undersøge Bindene paa en Deel ældre Regnskabsböger, bevarede i det norske Rigsarchiv blandt en Mængde andre Levninger af Norges Oldlitteratur

IX

ogsaa flere Brudstykker af forskjellige Haandskrifter af Love, ældre end 1263,¹ hvilke saaledes, hvis man tidligere havde kjendt dem, maatte have været optagne i første Bind, og, paa Grund af deres Vigtighed, aldeles fuldstændigt. Da det antages at interessere Granskere af Norges Antiquiteter og Lovhistorie, snarest muligt at lære disse Brudstykker at kjende, og der desuden ikke for det første er Udsigt til at finde flere, hvis Opdagelse da maaskee burde have været oppehiet, meddeles de ved Slutning af nærværende Bind i et eget Afsnit som Supplement til første Bind. Skrifttræk og Orthographi i disse Brudstykker vise, at de Haandskrifter, hvoraf de ere Levninger, alle have været Codices af første Rang, og af særdeles høi Ælde. De henhøre til syv forskjellige Codices: een af den ældre Gulathingslov, fem af den ældre Frostathingslov, og een enten af den ældre Eidsivathingslov eller af den ældre Borgarthingslov. Alle disse Brudstykker ere af stor og særegen Interesse, men intet mere end det sidstnævnte. Til hvilken af de tvende angivne Love det hører, lader sig ikke med Bestemthed afgjøre, men i ethvert Fald er det en høist værdifuld Levning, da, som bekjendt, ellers Intet af disse Love er blevet os bevaret, undtagen Christenretterne og enkelte i visse Bearbejdelser af Borgarthings Christenret indflettede ubetydelige Stykker af samme Lagdømmes verdslige Lov.

Brudstykkerne af den ældre Gulathingslov ere især vigtige, fordi de indeholde Stykker, der ikke findes i Hovedcodex, f. Ex. det Cap. om Troldkvinde, der er optaget i Sverrers Christenret Cap. 98. Derimod udelades, besynderligt nok, Gulathingslovens Cap. 31, hvis første Ord saaledes fremdeles bliver en Gaade.

Af de fem Haandskrifter af Frostathingsloven, hvoraf Brudstykker ere fundne, er den nedenfor med 2 betegnede Codex den mærkeligste, baade formedelst Brudstykkernes Størrelse og Mængde — der ere nemlig Brudstykker næsten fra hver af Lovens 16 Parter — og fordi der blandt dem findes flere, der kunne hjælpe til at udfylde den store Lacune i femte Part (første B. S. 181), og det saaledes, at den i Not. 5 paa hiint Sted yttrede Gisning, at det Manglende omtrent maa have stemmet med visse anførte Capitler af *Hákonarbók*, paa det klareste bekræftes. Ogsaa Brudstykket af Cod. 4 maa ansees mærkeligt, fordi den Begyndelse af Sagetallet (sjette Part), som her forefindes, viser, at dette maa have været aldeles afvigende fra det, der udgjør sjette Part efter Redactionen i Cod. Resenianus, ligesom det og efter alle Kjendemerker at dømme er en ældre Bearbejdelse af Materien, end sidstnævnte. Overhoved viser en nøiagtig Sammenligning af alle fem Haandskrifters Brudstykker med Texten efter Cod. Resenianus i første Bind, at denne haade i Alder og Godhed maa have staaet langt tilbage for ethvert af dem. Enhver Berigtigelse, som fremgaar af en saadan Sammenligning, er i Noterne anført.

---

¹) See om dette Fund et Stykke af undertegnede P. A. Munch i Chr. C. A. Langes Norske Tidsskrift for Videnskab og Literatur, 1ste Aarg. 1847 S. 25—52 (med et Facsimile).

X

Uagtet det meste af hvad dette Bind indeholder allerede tilforn har været offentliggjort ved Trykken — hvilket ovenfor ved de enkelte Stykker er bemærket — saa antages dog denne nye Udgave ikke at ville savne særlig Interesse for dem, der alvorligen granske Norges Antiquiteter og ældre Rets-Historie. Foruden den Fordeel, som det medfører at have alle Arbeider samlede, der tilhøre dette vigtige Afsnit af Norges Lovgivning, vil man tillige ved Sammenligning med de ældre Udgaver overbevise sig om, at i nærværende Udgave Texten er behandlet med strengere Hensyn til Kritikens Fordringer, og at især en langt fuldstændigere Sammenligning er foretagen imellem de forskjellige forhaandenværende gamle Haandskrifter.

Christiania, i September 1848.

J. Chr. Berg,
Overrets-Justitiarius.

U. A. Motzfeldt,
Sørenskriver.

R. Keyser,
Professor.

P. A. Munch,
Professor.

I.

Den nyere Lands-Lov, udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten aftrykt efter Pergaments-Codex No. 60 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende blandt andet Gulathingsloven, med en Haand fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med samme Haand). Her betegnet . . . . . *Ga*.
- Sammenholdt med Perg. Cod. 322 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og med samme Haand . . . . . *Gb*.
- med Perg. Cod. 304 fol. sammesteds, omtr. af samme Indhold og m. s. Haand. (Marginal-Antegnelser med s. Haand) . . . . . *Gc*.
- — Perg. Cod. 1154 fol. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling (*Codex Hardenbergianus*) indeholdende Gulathingsloven, skreven med en Haand fra omtr. anden Fjerdedeel af 14de Aarhundrede, samt andre Sager med forskellige yngre Hænder . . . . . *Gd*.
- — Perg. Cod. 62 qv. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Ge*.
- — Perg. Cod. 56 qv. sammesteds, indeholdende Gulathingsloven, m. samme Haand som *Bd* og *Be*, fra første Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Gf*.
- — Perg. Cod. 65 qv. sammesteds, indeholdende blandt andet Gulathingsloven og Byloven, m. en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gg*.
- — Perg. Cod. 307 fol. sammesteds, indeh. Gulathingsloven og Byloven, med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gh*.
- — Perg. Cod. 3260 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s ældre Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en islandsk H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . *Gi*.
- — Perg. Cod. 57 qv. i den arnamagn. Saml. (*Codex Milzovianus*), indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. lidt yngre end Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Gk*.
- — Perg. Cod. 61 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede). *Gl*.
- — Perg. Cod. 1275 i det kjøbenhavnske store kgl. Bibl.s thottske Haandskr. Saml. indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Slutningen af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . *Gm*.
- — Perg. Cod. paa Universitetsbibliotheket i Lund, Hist. lit. No. 12 fol. indeholdende Gulathingsloven m. m.; alt med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . *Gn*.

- Sam. med Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra første Halvdeel af 14de Aarhundrede. *Gp.*
- — Perg. Cod. C. 20 qv. sammesteds, indeh. bl. a. Gulathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee noget ældre. (Marginal-Antegnelser med en lidet yngre Haand) *Gq.*
- — Perg. Cod. C. 19 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *Gr.*
- — Perg. Cod. C. 18 qv. sammesteds, indeholdende Landsloven, med en H. fra 1590 *Gs.*
- — Perg. Cod. No. 1 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Gulathingsloven med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . *Gt.*
- — Perg. Cod. C. 21 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra c. 1300 eller maaskee ældre . *Fa.*
- — Perg. Cod. 69 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende Frostathingsloven m. m., Alt med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fb.*
- — Perg. Cod. 72 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fc.*
- — Perg. Cod. 71 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Frostathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Fd.*
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskr. Saml. paa Univers. Bibl. i Upsala, indeh. bl. a. Frostathingsloven m. en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede *Fe.*
- — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Frostathingsloven, med en H. fra anden Halvdeel af 14de Aarh. *Ff.*
- — Perg. Cod. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven, med en H. fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. indtil i Cap. 12 i Kjöbebolken, og derfra med en H. fra 1325, der i det Foregaaende har anført Varianter i Margen. *Ea.*
- — Perg. Cod. 68 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra første Halvdeel fra 14de Aarhundrede . . . . . *Eb.*
- — Perg. Cod. 1640 qv. i det kjøbenhavnske store kongelige Bibliotheks nyere Haandskr. Samling, indeh. bl. a. Eidsivathingsloven med en Haand neppe yngre end 1300. *Ec.*
- — Perg. Cod. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser med omtr. samt. H.) . . . . . *Ed.*
- — Perg. Cod. C. 17 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh. *Ee.*
- — Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i Throndhjem, indeholdende bl. a. Eidsivathingsloven med en H. fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Ef.*

Sam. med Perg. Cod. 1642 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks nyere Haandskr.

Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig m. samme Haand som *Bk*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Ba*.

— — Perg. Cod. 3261 qv. i det kjøbenhavnske store kgl. Bibliotheks ældre Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven upaatvivlelig m. s. H. som *Bl* fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bb*.

— — Perg. Cod. 31 oct. i den arnamagn. Saml., indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med en H. fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bc*.

— — Perg. Cod. 302 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven eller rettere Skiduthingsloven, m. samme H. som *Gf* og *Be*, fra 1ste Fjerded. af 14de Aarh. *Bd*.

— — Perg. Cod. 305 fol. sammesteds, indeholdende bl. a. Landsloven, nærmest Borgarthings- eller Skiduthings-Loven, m. samme H. som *Gf* og *Bd*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 16de Aarhundrede) . . . . . *Be*.

— — Perg. Cod. 58 qv. sammesteds, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven med samme H. som *Bh*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bf*.

— — Perg. Cod. 63 qv. sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven (efter Redactionen at dømme, skjönt Gulathinget ogsaa nævnes) med en Haand omtr. fra Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra 15de Aarhundrede) . . . . . *Bg*.

— — Perg. Cod. 74 qv, sammesteds, indeholdende Borgarthingsloven med samme H. som *Bf*, neppe meget yngre end fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bh*.

— — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Ba*, fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede. (Marginal-Antegnelser fra c. 1500) . . . . . *Bk*.

— — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kongl. Bibl.s Haandskr. Samling, indeholdende bl. a. Borgarthingsloven, upaatvivlelig med samme H. som *Bb*, fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bl*.

— — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibliothek i Christiania, indeholdende bl. a. Landsloven, uvist for hvilket Lagdømme, med en H. fra Slutningen af 16de Aarh. *D*.

Samt endelig med en Deel Brudstykker af Pergamentscodices, deels i den arnamagnæanske Samling, deels i det norske Rigsarchiv. De vigtigste af disse ere betegnede: *Go*, Brudst. af Gulathingens loven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede, i Cod. Armagn. 315 fol.; *Gu*, Brudst. af Landsloven fra Midten af 14de Aarhundrede, i det norske Rigsarchiv; *Bi*, Brudst. af Borgarthingsloven fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i Cod. Arnemagn. 315 fol.; og *Bl*, Brudst. af Borgarthingsloven (efter Retskrivningen at dømme) fra 1ste Halvdeel af 14de Aarh., i det norske Rigsarchiv.

Det bemærkes, at man, ved at inddele de her opregnede Haandskrifter i fire Klasser, af hvilke enhver bærer Hovedsignaturen *G*, *F*, *E*, eller *B*, medens de enkelte Codices hver for sig betegnes med særskilte smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har søgt at antyde, hvilken af de fire Klasser af Landslove hver enkelt Codex tilhörer; saaledes nemlig, at *G* betegner Gulathingslovene, *F* Frostathingslovene, *E* Eidsivathingslovene, *B* Borgarthingslovene. Hvor flere Codices af samme Klasse i Varianterne anføres umiddelbart efter hverandre, sættes Hovedsignaturen blot foran den förste, f. Ex. *Gb*, *c*, *d*, *f*; *Bg*, *h*, *k* istedetfor *Gb*, *Gc*, *Gd*, *Gf*; *Bg*, *Bh*, *Bk*.

Den deichmannske Codex, der ei kan siges at tilhøre nogen særskilt Klasse, er den eneste, som ikke kunde henføres under nogen Hovedsignatur, og derfor har faaet sit eget Mærke *D*.

Prologue.¹

Magnus með guds mistunn Noregs konungr son Hafonar konungs [(sonar) sonar² Smeris konungs sendir³ allum monnum⁴ [i Gula þings laugum⁵ quedio guds oc sina. þer uitid at hinir stýnsamazstu⁶ menn af Gula⁷ þings lagum⁸ hafa iduliga getet xirir off [at þer haxet⁹ spurt¹⁰ at ver [haxum lut i att¹¹ at bota notot um xlestar logbotr i landeno með hinna¹² bezztra manna rade¹³ oc beðit off at ydur bot stildi þeirra umbota¹⁴ eigi lutlaus vera.¹⁵ En þer skolut uita sanliga at off þær¹⁶ ual adr xirir at sea. en einfanliga nu þæxt er þer tröystut sua milit¹⁷ a uara xorsio er þer dæmdut hana alla i uara skipan.¹⁸ þat¹⁹ af at tala oc þat uid²⁰

¹) Denne Overskrift er tagen efter *Gd, e, m. Fc. Bk.* — Her hæz brez Manusar konungs er han sriðe till allra Noregs manna um logbot þa sem ganga stalf um allan Noregh. of græinir her hverfu hon er baltunum skipat sua vattande sem her xngir nu. — *Gf.* Her hæz Gulaþings bot meðr. — *Gi.* Incipit prologus um tapitola skipan. — *Gl.* Her hæz laugbot þa er virðulegr herra Magnus konungr hin coronadi skipadi oc gaf ollum Gulaþingemonnum. — *Gn.* Brez herra Magnus ts. til herra Jons ertibstups of til allrar allhydu. — *Gp.* Her hæz brez þætt sem Magnus fr. sende (sriðe — *Be.*) till allra Noreghs manna um skipan logbotr oc um græinir hennar sua vattande sem her sughir nu. — *Bd, e.* Hier hæz upp Þorghærbings bot allra vigversta manne með Quedio Guds oc sending oc bræui M. ts. sunar Hafonar ts. sunarjunar Sverris ts. er han stra oc samansætia let (i Sarpaborg — i Marg., men, som det synes, m. s. H.) af ollum botum landzæna oc gaf Þorgarþingz monnum sem hana loghtofu Jons vofu dag xra burð vare herra ihs. xpi. mci. oc. lxx. oc. iij. væter a. xj. are ritis M. s. ts. — alm. Overskr. paa den første, ellers ubeskrevne Side, men med en yngre Haand end selve Texten, eller idetmindste opfrisket; dernæst överst paa anden Side, hvor Loven begynder: affit principio sta. Maria meo. amen, og som Overskr. m. Rödt: prologus — *Bl.* Intimationsbrevet mgl. i *D.* Defecte i Begyndelsen ere: *Gc* til i Thgfb. Cap. 5. *Gg* til i Landvb. Cap. 13. *Gh* til nedenfor i Intimationen. *Gk* til i Thingfb. Cap. 4. *Gr* til i Chrb. Cap. 12. *Fd* til i Chrb. C. 8., *Bg* til i Landvb. C. 12. *Bh* til i Thgfb. C. 2. ²) [(sonar)son seilagtigt *Flere.* [sunarjunar suns — *Ed.*

³) virðulegom herra (oc andlegum xodr — tilf. *Fc, e*) Jone ærtibstupi oc — tilf. *Gf, n. Fc, e, f. Bf.* Jon ærtibpi of — tilf. *Bd, e.* — virð. herra A(ndrefe) bpi. i Aðlo oc — tilf. *Ba, k.* A(ndrefe) bpi i Aðlo, Þorsinni bpi i Hamre of — tilf. *Ee.* ⁴) guds vinum of sinum *d. ß.* (30 Codd.) ⁵) [i srostu eða Gula þ. l. — *Gn.* [Gula þings monnum — *Gi.* [i srostu þ. l. — *Fa, b, c, e, f.* [i Eibzua þ. l. — *Ea, b, c, d.* [Eibzua þings monnum — *Ef.* [þæim f. þetta brez sea eða hoxra of i Eibzupings l. ero — *Ee.* [i Þorga (Þorgar) þ. l. — *Ba, b, k, l.* [i Noregs konungs riti — *Bd, e.* [i n. þ. l. — *Gs.* [mgl. *Bf.* srostu opr. men senere rettet til Gula — *Gf.* ⁶) stitristastu, *d. ß.* ⁷) Rettet dertil m. nyere H. fra srostu — *Gf.* srostu — *Gn.* srostu — *Fa, b, c, e, f.* Eibzua *Ea, b, c, d, e, f.* Þorgar *Ba, b, k, l. n.* — *Gs, Bb.* ⁸) loglogu — *Ee.* i Noregh — *Bd, e.* af &c. mgl. *Gg, Bf.* ⁹) [of — *Bc.*

¹⁰) [mgl. *Gl.* ¹¹) [i adom — *Ef.* ¹²) I *Ga, b, c.* hino. ¹³) með — rade mgl. i *ß.* ¹⁴) lusa — *Ge.* lunnanda — *Ee.* ¹⁵) oc beðit &c. — mgl. *Gn.* ¹⁶) þær — *Gn.* *Ea, b, c, e.* Istf. oc beðit &c. have *Fc, Fe, Gs:* of (ær — *Gs.*) þottomf (þottumzt — *Fe, Gs.*) ver varla þerff venta at srostþings bot (n. tings log — *Gs.*) styllbi stitra umbota lutlaus (umbota laus — *Gs.*) vera sem allar adrar logbotr i landeno hafa godan (mytin — *Fe.* myttum — *Gs.*) þora af xengit. En þer skolut þat sanlega vita at ver (haxum) þui xyrri i odrum logbotum tutt at. at off þotti sem allar adrar hezbi meiri of bradvari þox til umbota. þui at af ollum (botom — tilf. *Fe.*) xantz off ydur bot mictum (um mytyn — *Fe.*) þora hestz (velz — *Gs.*) slaxbergi vera. En sanlega unnum (xunnu — *Gs.*) ver henne xyrft of bæxt allrar þeirar varar tillogu. sem hon væri þa bætr of liofare (være þðan liofare of better — *Fe.* være þa liofare — *Gs.*) en adr (adrar — *Gs.*) þær off — o. s. v. ¹⁷) sua uæl — *Ed.* (sua miot — *Bb, l.* ¹⁸) vara xorsio — *Gd, p. Bf.* uarl vassb — *Gl.* ¹⁹) þær — *ß.* ²⁰) til — *ß.*

at setia¹ sem off þotte² bera með hinna bestra³ manna ráðe.⁴ Oc ær þui
hoxum ver nu vm ridir iduliga stöðat hana oc lizt off sem alluidda megi⁵ með þam⁶.
orðom þullan orsturb geza.⁷ þar sem hon talar adr geyfi⁸ langt vm. En sumum
stodum þarz⁹ hon sanliga tillogu þar sem [adr¹⁰ er huergi¹¹ liosare¹² en marger
þeir þurzu er þatunnigir¹³ eru. Nu þo at ver lennem off miot uantunniga¹⁴ til
stitra storreða.¹⁵ þa hoxum ver þo þessa bol rita¹⁶ latet er ver sendom ndr¹⁷ eptir
stikum hette sem hon uattar.¹⁸ troystande a uars herra Ihesu Christi mistunn oc
arnadar orð¹⁹ hins hælga Olafs konungs²⁰ oc þeirra hinna skynsamazstu manna
tillogu²¹ er²² hia off uaro. En at þer stilit²³ þui gior²⁴ hui ver hazum sua
bollunum skipat i henne sem nu er. þa greinir þessir hattr²⁵ xirir ndr sem her xylgir.

Þingzara²⁶ boltr er nu sem xyr ær anduerðu ritadr adr en heze sealza bolina. at
adr bere²⁷ at þingit se skipat oc neyndir stöðadar.²⁸ logrettu menn tofner.²⁹ eidar
xluttir. grid sett.³⁰ oc sidsemdom lyft. at þui bætr verði botenne lytt³¹ sidan [oc
dom lytt³² sem þingit er³³ bætr stilit oc sidat. Sýrsti lutr botarinnar er kristins-
doms boltr. at menn stili kristiliga tru³⁴ [vera grunduoll³⁵ oc upphaz allra godra
uerka.³⁶ oc heilagrar kirkiu lydni oc hennar xormanna vera lyfing oc leidtogar³⁷ til
allra logligna rettynda³⁸ oc mistunsamligra sidsemda.³⁹ Nest kristinsdoms bollinom
er vttzara boltr. at aldyðan stili þann gud hinn sama skipat haza konungdominn⁴⁰ til
verallegs⁴¹ iðirboda⁴² sem biskup⁴³ til andlegs. Eptir vttzara boll er mannhælgir.
þui at [þuisa nest⁴⁴ hoxer⁴⁵ hoxðingiumum oc allum⁴⁶ vtt xra halda lata⁴⁷ guds
xrid⁴⁸ oc godra manna xrelse millum trisfinna manna. en⁴⁹ þeim með lagum oc þo

1) leggja — *ß*. 2) þittir — *d. ß. bzt — tilf. d. ß.* 3) skynsamra — *Gd, p, s. hinna skynsamustu — ß. hinna vitrastu — Gm.* 4) samþætt — *Bc.* 5) mætte — *d. ß.* 6) uarom — *Fc. þarom — d. ß.* 7) gera — *d. ß. aat leggja — Ed.* 8) miot — *Bf. mýtið tilf — Fe.* 9) þyrzti — *d. ß.* 10) adr — *mgl. d. ß.* 11) [hon er huergi — *Gm.* 12) ofsturb — *tillf. Fe, e. Her begyndir i Fe Lacune af eet Blad, indtil allerførst i Thgsh.* 13) þatunnigir — *ß. þatunandi — Gl.* 14) uantun-
nande — *ß. þatunnande — andre.* 15) mala — *Ee.* 16) strizua — *Gm. gera — Ee.* 17) er ver &c. *mgl. Gn. Fe.* 18) var — *Ee. eptir stikum &c. mgl. Gd, e, p.* 19) varar xru sancte Marie oc tilf. *Gf. Ed, f. Ba, b, c, e, f, k, l. hinna hælga Mariu. of tilf. Gm. Eb. hinna (hælga) mogyar Mariu oc tilf. Ff. hinar hælga Maria of allra guds hælga manna — tilf. Gg.* 20) oc arnadar orð &c. *mgl. i ß.* 21) ráðe — *Bf. ráðe of tillagu — Gm, t.* 22) þa — *tillf. Ef.* 23) hana — *tillf. Gt.* 24) bætr — *Fb. Bl.* 25) Saal. *Ga. þessir þatir — Gb. hettir — Gd, i, s; lutr — Bf. þessi hattr — d. ß. greinir hon með þessom hætli — Gm.* 26) þing-
zara — *de ß.* 27) hoxrir — *Gf, Ef. hoxrer — ß.* 28) oc nendar menn stöðadr — *Gl. Fa. of nendar men tofner — Ed. oc n. m. &c. mgl. Ec.* 29) logr. m. tofner — *Gl. men þeir stöðadr sem i logretto ero næmyndir. — Ed.* 30) gr. sett *mgl. Gd, s.* 31) lyft — *Ed.* 32) [mgl. *Fa; ellers forskjelligen: [of domonom lyft, [of domum lyft, [of domum lyft. [of domi hlyft — Gi; [at domom lyft, [oc domt lyft — Ef., [oc domom — Bk; [oc domom manna — Bc; [oc aat geymt domum — Gp.* 33) adr — *tillf. Ba, k.* 34) sua
halda at . . . *tillf. Bc; de sg. Ord ulæselige.* 35) [er grunduollr er — *Bd, e, f.* 36) lufa — *de ß.*
37) of leidtogar — *mgl. Gm.* 38) til allra rettynda — *de ß. — t. a. godra lufa — Ge. t. a. godra lufa of allra logl. rettynda — Fb. t. a. rettra mala of rettynda — Ed.* 39) rettynda — *Fe. lufa of sidsemda — Bc. Fra vera lyfing mgl. Bf.* 40) konunginn eller konunginum — *ß.* 41) konungslaga — *Ge.* 42) umboda
eller uatðz — *de ß.* 43) biskupum — *Eb, d. Bf. ertibystupi — Gn, s. Fe. en hinn — Fa.* 44) [þet — *Gc. sua — Fe.* 45) hoxrir — *Fe.* 46) oðrum — *Fa. ollum oðrum — de ß.* 47) at halda of halda lata — *de ß.*
48) grid — *Fb. Bb.* 49) of þo — *Gm.*

högsmiliga¹ eptir atviltum² at reysa sem at adru verða þroxadir.³ Næst mannhælgir er erýða tal [med þui þleiru⁴ sem þui horyrir. oc heryr þat med tuenna giptingum. þui at miklu uardar þeim sem til arxanna talla⁵ at þeir se [i heilogum oc logligum⁶ hiunskap getnir. Eptir erýða tal heryr landa brigði. þui at þann tíma⁷ sem maðr erýr⁸ notorar iarder þa horyr honum at stoda um sin odol oc annara manna. at hann haldi engara manna odolum⁹ med logum¹⁰ sottom.¹¹ oc tunni sealæ sine odol med logum at brigða. Eptir landa brigði er landzleigu boltr þui at þeim horyrir¹² eptir lagum sinar iarder¹³ at byggja sem med logum haxa at tomizt. Eptir landzleigu boltr er laupa boltr þui at sua skal eptir lagafoðnum¹⁴ lausa aura soðia. sem eptir landa brigði iord¹⁵ oc¹⁶ odol.¹⁷ Eptir laupa boltr er þioxa boltr þui at þat horyr engum xirir notorum adrum at tortima¹⁸ sem sa heryr med lagum¹⁹ at tomizt er a. en sa er adruuiff gerir [man laga reysing xirir suara.²⁰ Sidarst i botenne eru tonunga reftar botr. at sa tonungr er til er stipaðr²¹ eptir at sea lagum²² eptir umdormum sinna þorællra.²³ a²⁴ eigi sidr at hugga²⁵ sina sidsama þæгна med [linkind oc reftarbotum²⁶ en at tempru ospala med hirtling oc logligum reysingum.

Erýðir²⁷ þær er til haxa þallet oc um²⁸ uiga xerðir oc um tuenna giptingar.²⁹ oc um oll onnur laga mal.³⁰ þa stolu³¹ eptir þui vera³² sem þa gengo log i lande er þau mal gerduzt³³ ex eigi heryr adr logligr domr a þallet.³⁴

Vidium ver yðr³⁵ at þær uarfunnit uid off þui sem a storter. þui at meir heryr ualldit xiofstyldi var oc³⁶ [uantunnend³⁷ eða galonysi en uilia lonyfi³⁸ sem ælla ma. þo at ver

¹) högsmiliga — Fa. högsmillegom — Ba. ²) e. atviltum mgl. de fl. ³) sannprovaðir — Ge. n. Bl. ⁴) [oc þat annat — Ba, k. ⁵) standa — Gd. Eb. Bd, e. ⁶) [i logligum — de fl. [i heilogum — Gf. Ee. Be. ⁷) [þegar. — Ba, k. [huarn tíma — Bf. ⁸) xer — Fe. ⁹) Her tilf. under Linien med Indskydelsestegn nema — Ge., over L. m. nyere H. vitan — Ba. ¹⁰) ologum — Eb. Bf. rongum. Bb. ¹¹) sottom — mgl. Bb. at h. halde ei odolum annara manna vitan med laghum — Ef. ¹²) horyr — de fl. ¹³) eignir — Gf. ¹⁴) lagum — Fe. Bb. ¹⁵) iord — de fl. ¹⁶) Her ophörer Lacunen i Gh. ¹⁷) þæгна — Gt. ¹⁸) iarder — de fl. ¹⁹) tortima — Bf. misþyrma — Ed. notot xirir þeim — tilf. Bc. ²⁰) refto — Gd. ²¹) [þat lagharzst xirir at suara — Bf. Eptir laupaðr &c. mgl. Gg. ²²) tofenn of stipaðr. Gd, p, s. ²³) of allum reftindum tilf. Bc. ²⁴) e. umdormum &c. mgl. i fl. ²⁵) þa horyr honum — Bc. ²⁶) at athugha — Gd. ²⁷) [tinting of rð. — Ge. tinting of r. — Ed. Bc. lidtind of r. — Gl. tintind of r. — Ee. Ba, k, l. ligig of r. — Fe. lifing of r. — Bf. mistunn of r. — Bb. litnande reftarbotum — Ef. ²⁸) þat uitium uer of (einfaltiga — tilf. Gh, n, i. Fe.) at þær uitir um allar erýðir — fl. ²⁹) iarda brigði of — tilf. de fl. odals br. of — tilf. nogle, andre landa br. of. ³⁰) oc um tu. g. mgl. i fl. ³¹) undir huerium lagum (lagum mgl. Gd. s.) er þeir urðu tilf. de fl. ³²) Her beg. en Lacune (udfyldt med aldeles ny Haand) af eet Bl. i Gl., ophörer i Thingfb. Cap. 3. ³³) xara — Bc. dormazt — Gh, n, p, s. dormazt of vera. — Ea, c. uera oc xer þui nu ganga — Ee. ³⁴) græiddozt — Ed. ³⁵) logligr d. a tomel — fl. logl. domr eða stipan a t., loglig stipan a t., loglig saamall a t., logl. stipan a verit gor, forskjellige. Hernæst indskyder Ee følgende: of æz þui lidium uer of biddom yðr. herra A. bnfup oc herra Þorzinn bnfup oc alla yðr iæmsaman. at þær stodet at inuiz dulega. huar yðr þietir æz vera tafande eða uibr læggiandi. — Det hele Stykke "Erýðir þær . . . a þallet" er hændlyttet som Tillæg ved Enden af Fortalen i Gb. ³⁶) ælla saman — tilf. Bc. ³⁷) xiofstylda (saal. de fl.) var of — mgl. i fl. ³⁸) vantunnand, vantunna, uantunnende, vantunnande, vantunnanda, vantunning, vantunnusta, xufunnende — forskjellige. ³⁹) [vant. en gal. eða uitalonysi — Ge. Bk. [en illuiti eða v. i. Fa.

heyrðim minna [i uæð¹ sett oc off tóte þetta eyme² sialdnar en off tætr.³ zinzt oc nofof
nytsamlægt i.⁴ þoktum þat aller Jhesu Christo. huers nazn se blæzat⁵ vttan enda. Amen.

I. Þingzarábölfr.⁶

- j. Þinn zyrsti capitulus bólar þessarar er Gula þings bóf heitir greinir huersu marga bóla hon heyrir
i ser oc sua flípan þeirra með ymisum heitum.
- ij. Nær þing skal vera oc sua nær neyna skal menn til logþingis. (1.)
- iiij. Huersu marga menn neyna skal or zylfi huerio til logþingis oc um tillogu zynri. (2.)
- iiij. At logmadr skal lata uebond gera oc um dryðiar burð til logþingis. (3.)
- v. Eptir gognum oc uitnum skal huert mal dōma. (4.)
- vj. Aller menn skolu i gribum zara til logþingis oc sua zra. (5.)
- vij. Ez annar huar zynr a lut sinn þa er þeir koma heim af logþingi. (6.)
- viiij. Um slyssu manna þing. (7.)
- ix. Um doma þa er settir ero um uiga zerbir⁷ oc þeirra fuenna legorb er menn eiga uigh um. (8.)
- x. Um laga stegnor. (9.)
- xi. Nær til logmanz skal stegna. (10.)
- xij. Ez manni verðr stegnt til logmanz. (11.)
- xiiij. Ez madr zær eigi rettyndi sin i bngðum heima. (12.)

Her heyr þingzara bolh Gula þings manna.⁸

- I i. Fridr of blæzjan⁹ varð herra Jhesu Christi. arnadar orð uarar zru sancte Marie
oc hins hælga Olafs konungs oc alra heilagra manna veri¹⁰ með off allum Gula
þings monnum¹¹ nu oc iaznan. En ver skolum logþingi uart eiga a. zij. manadom
huerium Botolfs meffo æptan¹² [i Gulory a þingstað¹³ rettom. þar skolu aller zinnz
azt nauðsynia¹⁴ laust þeir sem til þings¹⁵ eru neyndir. En lendrmadr¹⁶ eða

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 3. F. I. 1, 4. Hk. 1, 2. Sv. 2. Jb. I. 1.

¹) [uid — Gm. ²) mal — fl. ³) Istf. "þo at ver heyrðim &c. har Fa: þo at off tóte þat sialdnar eða ver heyrðim minna við sett en nu hozum ver. ⁴) bokenne — tilf. Ea. ⁵) se tozat of blæzat — Gm. a of a — tilf. Bc. ihu xpo of hans blæzabo nazne — Eb. ⁶) Dette er den stadige Sideoverskrift gjennem hele denne Bolk i Ga. ⁷) zergir — Ga ved en Skrivfeil. ⁸) Overskrifter, forskjelligt affattede, i de övr.; Gulaþing nævnes i Gb, c, d, h, m, n, p, t; Frostþing i Fa, c, e; Eidsivaping i Eb; Borgarþing i Bb, l; logþingi, logþing eller þing i Gf, i, a. Fb. Ea, c, e, f. Ba, d, e, h. Lacunen i Fc ophører her i Overskriften. ⁹) zagnadar — Fe. ¹⁰) se — de fl. ¹¹) Frostþings monnum — Fb, c, e, f. Udraderet i Fa: synes dog at have været Frostþings. — Eidsivapings m. Ea, c, d, e. Borgarþings m. — Ba, b, f, l. Borgarþings m. opr. men med en langt yngre H. rettet til Stjedu þings m. — Bk. N.tings m. — Gs. alþingis m. — Gi. logþingis m. — Bc, e. Noregs monnum Bf. D. Udelades — Eb, c. ¹²) Botolfs uofs æptan — de feste. halzsum manad zrir Jonsuolu — Fb, c, e. a petars uafu æptan Ba, f.; disse Ord ere dog i Ba senere overstregede, og i Margen er der med en langt nyere Haand tilakrevet forat indskydes i Stedet: "søndagen næst eptir zij. dage jof. I Bk har en nyere Haand forandret det Opr. til Botuuls v. æptan. Udelades i Bb, l. ¹³) [a (i) Gula þingstað — Gd, e, m. [a Frost a þingstað — Fa, c, e. [a Frost þingstað — Fb, f. [a Eidsivua þingstað — Eb, d, e, D. [a Borgarþingstað Ba, b, l; dog er det i Bl senere rettet til Stjðunnu þ. fl. [i N: a tingstað — Gs. [a þingstað Ea, c, f. Bc, d, e, f. ¹⁴) zorzalla — fl. ¹⁵) Gulaþings — Gm. Borgarþings — Bb. logþingis — Ee. Bc, e, f, l. ¹⁶) barun — Ge, h, i, q, s, t, Fa. barruna — Gm. lendir menn, saavelsom nedenfor slyssumenn — armenn —

þessu máðr eða armáðr skal¹ neynt hafa a miðræstu þingi sua marga menn or þylli hueriu sem [her uattar i nesti kapitulo eptir² eða þeirra logligr umboda máðr.³ oc neyna þa menn [sem þoruert⁴ menn hafa⁵ oc þeim [synast uenastir til stila⁶ oc þeir megi þat með eidi sinum sanna. En þann eia stolu þeir sueria þann þyrstan þoran dag er þeir loma til Gula þings⁷ með þessom eiaðstax. At þess leggr hann⁸ honð a⁹ bol oc þui stýtr hann til guða. at þa menn heyrir hann¹⁰ neynda at þui sinni¹¹ til Gula þings¹² er honum synduzt¹³ uenastir til stila¹⁴ eptir sinni samuizstu oc eigi tot hann þar aðra muni til.¹⁵ oc sua skal hann iaxnan nemyna¹⁶ meðan hann heyrir þetta stax. En þenna eia skal¹⁷ engi optar sueria en um sinn.

Quersu marga menn neyna skal or þylli hueriu.¹⁸

ij. Nu er sua mælt at [nemyna skal¹⁹ or Egða þylli .xij. menn. oc skal huer 2 neynda máðr þedan tafa i þarar oyri sinn .x. aura silxre.²⁰ En or þyngia þylli skal neyna .xxx. manna. oc skal huer neynda²¹ máðr þedan tafa mort silxre sunnan þiarðar²² en .vij.²³ aura nordan þiarðar.²⁴ Or þorða þylli skal neyna .xl.²⁵ manna. oc skal huer [hafa af Sunnhordum²⁶ .v.²⁷ aura silxre. en af Nordhordulande .iiij. aura huer neynda máðr. Or [þyngia þylli²⁸ skal neyna .xx.²⁹ menn. oc skal huer

Jvfr. Cap. 2. Jb. I. 2.

alt i Fleertal — *þ.* — Enkelte have og som Forbindelsesord af istf. eða. ¹) stolu — *de þ.* ²) [þorn þuanna er till. — *Bb.* [þorn þðu. heyrir a verit — *D.* ³) logligr umbodemenn *þ.* eða *þ.* umb. máðr mgl. *Ge.* ⁴) þoruert *FL.* ⁵) [er — tilf. *þ.* [sem uel tunnande ero — *Eb.* [er þoruert men hafa þirir [er oc stilitastir ero — *Bb.* ⁶) [þyrtir best til vera þallnir — *Bb.* stila — mgl. *Ed.* ⁷) til frosto þings (a fr. þing) *Fa, b, c, e, f.* til æiðþyngiaþings *Ea, c, d, e.* til Borgaþings — *Ba, k.* til logþings — *Ef, Bb, c, d, e, f, l.* til þings (a þing) — *Gf, i, s.* ⁸) et — *Gm, q.* *Ef,* hvor den hele Edsformular staaer i 1ste Person. ⁹) heita — tilf. *þ.* ¹⁰) Her begynder en Lacune i *Fb.*, ophører i denne Bolks Cap. 10. ¹¹) at þui sinni, mgl. *de þ.* ¹²) frostoþings — *Fa, c, e.* æiðþyngiaþings — *Ea, c, d, e, f.* Borgaþings — *Ba, b, k, l.* logþings — *Ga.* logþings — *Gf, Bb, c, d, e, f.* þings — *Gi, Eb, D.* ¹³) best til þerir of — tilf. *Gp.* ¹⁴) laga of stila — *Ef.* allzt stilitis — *Bb.* ¹⁵) of e. t. h. þ. a. luti til — *Fe.* of &c. . . mutu til — *Eb.* oc unga mutu tot han þar til — *Bb.* of &c. mgl. *Ge, t. Fa.* ¹⁶) geru — *de þ.* ¹⁷) þax — *Bc.* ¹⁸) Den Deel af dette Cap., der indeholder Bestemmelserne for Gulathinget, findes naturligvis ikke i nogen af de Codices, der indeholde Frostathings, Eidsivathings, eller Borgarthings-Lov: i *Fa, c, e, f; Ea, b, c, d, f; Ba, b, c, d, e, f, k, l.* medens dog Bestemmelserne for Frostathinget ere optagne i *Ga, b, c,* umiddelbart efter Bestemmelserne for Gulathinget. Det hele Stykke mangler i *D;* hele Capitlet i *Ea, Bk.* — I nærværende Udgave ere Bestemmelserne for Eidsiva- og Borgarthing optagne efter *Ea* og *Ba m. þ.* i Texten næst efter Frostathing, see nedenfor S. 12 Note (34) S. 13 Note (12). Allersidst, S. 13 Note (14), mellem [ ] og m. mindre Tryk, har man optaget de tilsvarende Bestemmelser for Færøerne, der med en god og gammel Haand findes tilskrevne paa en forresten ubeskreven Side ved Christendombolkens Ende i *Gg.* ¹⁹) [þara stolu — *Gh, s.* Fra "skal" indtil "nu er i endr máðr" er der i *Gf* et aabent Rum, hvori en H. fra Midten af 16de Aarh. har skrevet et Stykke om Formularen til Gridsætning paa Thinget, med Overskr. "Um grid." Istedetfor det hele Stykke om Nævningsmændene fra "skal" indtil "nu er i. m." har *Gs* et Par Linier, der stemme overeens med Borgarthingsloven, see nedenfor S. 13 ved Note (12). ²⁰) silxre mgl. i *þ.* oftere. af þonda ze af laugmann þeim er uarðueitir þonda ze — tilf. *Gm.* af þonda ze of tafa af logm. þ. t. varðu. b. þ. — tilf. *Gp.* ²¹) logþings — *Gm.* ²²) auftan þiarðar — *Gp.* þirir sunnan þiorð — *Ge, h, i, m, t.* ²³) .vij. — *Gm, n.* ²⁴) þirir nordan þiorð — *Ge, i, t. þ.* nordan — *Gh, m, q.* ²⁵) .xl. — *Gm, t.* ²⁶) [þedan tafa af þýðra tulanum — *Gd, q.* ²⁷) .v. — *Gm.* ²⁸) [þyngia — *Gm.* ²⁹) .xij. — *Gm.*

neyndar madr tala .v.¹ aura silýrs. Or fyrða þylli skal neýna .xx.² menn. oc skal huer neýndar madr tala .vj.³ aura silýrs⁴ [or Sunnþiordum⁵ en .vij.⁶ aura [or Norðþiordum.⁷ Or Sunnmøra⁸ þylli skal neýna .xij. men. oc skal huer neýndar madr tala [.x. aura silýrs. en mort or norðra lufa.⁹ Af Ualdrese skal neýna .iiij. menn oc af Haddinga dale .ij.¹⁰ menn.¹¹ af Sættre .iiij.¹² menn. or Ofrodale .iiij. menn.¹³ haxe huer neýndar madr [.v. manada mate smørs.¹⁴ [þat stolu bøndr gera at þear magne.¹⁵ [oc skal huer neýndar madr tala mort silýrs i þarar övri sinn.¹⁶ [skal þetta þe vpplufast¹⁷ i Þiorguin af logmanni¹⁸ oc¹⁹ þeim sem boarmanna²⁰ þe uarðueita.

²¹ Nu er sua mællt at nemýna skal til frosto þings²² .ix.²³ bonda vttan or Þrondeimi or hueriu þylli. en .xl. innan or Þrondeimi or hueriu þylli.²⁴ En .ij. menn skal nemýna or huerri skipreidu or Naumudale oc or Kaumsdale til frosto þings. þeir stolu haxe i þingþarar þe .vj.²⁵ aura uegna²⁶ huer þeirra er til þings er neýndr. En af Nordmøre skal nemýna .iiij.²⁷ menn or huerri skipreidu oc sua or Vppdale til frosto þings. oc haxe huer þeirra i þarar övri sinn [halja mort silýrs.²⁸ En [.ij. aura silýrs²⁹ huerium³⁰ neýndar manni allt innan þiardar³¹ til frosto þings þarar.³² Stolu þeir þetta þe tala i lid- arofe af bonda þe. af logmanni oc þeim sem bonda þeno uarðueita.³³

³⁴ Nu stulu lendir menn of þyflu menn neýna a midþofstu þingi menn til Æidþsua

¹) .vj. — Ge, h, m, q. ²) .xij. — Gn. ³) .v. — Ge, h, i, m, n, p, q, t. ⁴) Fra "Or fyrða þylli" — mgl. Gd. ⁵) [af (or) [þbra lufanum — β. [þirir sunnan — Gq. [mgl. — Gi. ⁶) .vj. — Gd, e, h, i, m, n, p, q, t. ⁷) [af norðra lufanum — Gd. [af neýðra hlufa — Gi. [af (or) hinum norðra — Gn, t. [þirir norðan — Gq. ⁸) Mæra — Gi. ⁹) [mort o. en. z. aura af hinum norðra — Ge. [m. o. en af h. [þbra lufanum .x. a. o. — Gh. [m. o. af norðrhlufa .x. aura. — Gi. [m. o. af [þbra lufanum. en .x. aura af n. lufanum. — Gq. [m. o. af hinum [þbra hlufanum. en .x. aura af hinum norðra. — Gt. "en mort or n. lufa" — mgl. Gd, n, p, samt i Gb, hvor det dog med samt. cursiv H. er tilf. i Marg. ¹⁰) .iiij. — de Övrige, undt. Gb, i hvilken der dog opr. har staaet .iiij., som ved Radering er forandret til .ij. ¹¹) oc af hadd. d. — mgl. Gp. ¹²) .ij. — d. Övrige, undt. Gb. ¹³) or Ofro d. — mgl. Gd, e, h, i, q, t. ¹⁴) [mort o. — Gd, e, h, i, q, t. i þarar övri sinn — tilf. de Övr. undt. Gm, der mgl. Alt lige fra or Sunnmøra þylli, og Gn, der mgl. Alt fra "Af Ualdrese," samt Gb, c, q. ¹⁵) [þat st. bøndr lufa at iannade — Gp, hvor hele Stykket fra "af Ualdrese" staa foran "or Sunnmøraþylli." [mgl. — Gd, e, h, i, m, n, q, t. Stykket fra "or Ofrodale" — mgl. Gb, men er tilf. i Marg. in. smt. crs. H., med Tillæg af "En" i Begyndelsen. ¹⁶) [mgl. i de Övr. undt. Gb. ¹⁷) [stolu neýndar menn þetta tala af bonda þe — Gd, Gn, Gp. [ot skal þetta þe tafast af bonda þe — Ge, h, i, m, q, t. ¹⁸) eða af [þflumanne — tilf. Gd. Her begynder en Lacuna af eet Bl. i Gt; ophörer i Thgfb. Cap. 4. ¹⁹) eða — Gd, n, i, p. ²⁰) bonda — de fleste, rigtigere. ²¹) Efterfølgende Bestemmelser for Frosta- thing findes kun i Ga, b, c; Fa, c, e, f. ²²) Ordene "til frostopings" der oftere forekomme i dette Stykke, udelades oftest i Fa, c, e, f. ²³) .xl. — Fa. ²⁴) En .xl. — o. s. v. mgl. her, men indskydes nedenfor i Fa, see Note (32). ²⁵) þria — Fa, c. ²⁶) silýrs — Ff. ²⁷) .ij. — Fa. ²⁸) [tua aura — Fa. [tua aura uegna — Fc. tua aura silýrs — Ff. ²⁹) [övri uegnan — Fc. [.ij. aura stulu þast — Fe. [övri silýrs — Ff. ³⁰) .ij. — tilf. Ff. ³¹) þiardar — mgl. Ff. ³²) [innan þiardar allt övri. En innan or Þrondeimi .xl. bonda or hueriu þylli skal þara. — Fa. ³³) stolu þeir o. s. v. — mgl. Fa, c, f. ³⁴) Efterfølgende Bestem- melser for Eidsivathing ere aftrykte efter Ea og findes forresten kun i Eb, c, d, f.

þings svo marga sem her vattar. Á¹ Guðbranzdolum .iiij. menn þyrir nordan kost² of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .vi. aura. En þyrir sunnan kost of³ til⁴ humlu⁵ .viij. menn. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne [halza mort⁶ [Áz heina þylle⁷ .ij. tylxtir. of skulu bóndr leggja til .iiij.⁸ aura. Áz hada þylki. ij. tylxtir. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .iiij.⁹ aura.¹⁰ Áz kauma þylki skal neyða .ij. tylxtir manna. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .ij. aura. Áz Æystru dolum skal neyða .ij. menn [þyrir nordan ámot.¹¹ of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne .vi. aura. En þyrir sunnan ámot .iiij. menn. of skulu bóndr leggja til með hverium neyðdar manne halza mort.

¹² Nu er sua mælt at neyða skal til logþingis sua sem uant er oc haxe huar farar þee sit eýtir þornom vana or huariu þylki eða bygðalagi.¹³

¹⁴ [Sua var þipat a logþingi at huer neyðdar maðr i Sudrey skal tafa i þingara toll .xx. alnir þirir sunnan Manna þarb. en þirir nordan .xv. alnir. Item or Skuzey skal tafa .xij. alnir. Item i Sandey skal tafa neyðdar menn .x. alnir huer. Item i Mylnessi skal tafa huer neyðdar maðr .xv. alnir. Item i Vagum skal huer neyðdar maðr tafa þirir utan vatn .xij. alnir. en i Austur- vaghum .x. alnir. i Skolttri .viij. alnir. i Hinguvit of Desmana hoyu huer neyðdar maðr .viij. alnir. of .iiij. or Sagehoyu. neyðdar maðr. Item (or) Kolla þirði oc Kagtanga oc Norsey skal huer neyðdar maðr tafa .v. alnir. Item i Sunngi skal neyðdar maðr tafa .xij. alnir. Item (or) Ögudar þirði oc Öttunum badum skal huer neyðdar maðr tafa .x. alnir. Item i Nordæygium þirir nordan þiall. skal huer neyðdar maðr tafa .xv. alnir. en þirir sunnan þiall .xij. alnir].

Nu eý lendr maðr¹⁵ eða þýslumaðr eða armadr¹⁶ neyða eigi¹⁷ menn til þings sem nu er mælt þa eru þeir seðir mort silþro þirir huern er¹⁸ vneyðdr er.¹⁹ Engan skal til lausnar neyða oc þui at eins vmsþipti a gera at þeim gange logleg²⁰ for- þoll²¹ þirir er þyr uar neyðdr. En huer neyðdar maðr sem þidar læmr til þings²² en þore eru þlutt naufþynia laust er seðr [mort silþro.²³ En logmaðr oc logretto

¹) Nu er sua mælt at fara stofu á — Eb. Sua er mælt at neyða skal or þylki hueri(u) .xij. mæn or — Ef.
²) Kost — Eb. her og nedenfor. ³) of — mgl. Ec, f. ⁴) til — mgl. Ed. ⁵) hylmu — Eb, d, f.
⁶) [iiij. aura þylro. — Eb. ⁷) [Áz heidmort skal neyða — Eb. ⁸) .ij. — Eb, d. ⁹) .ij. — Eb. d.
¹⁰) Fra "Áz hada x. — mgl. Ef. ¹¹) [mgl. — Ed. ¹²) Efterfølgende Bestemmelser for Borgarthing
ere aftrykte efter Ba og findes forresten kun i Bc, d, e, k, samt omtrent ligelydende i Gd. ¹³) Her hen-
vises i Be til følgende Tillæg i den nedre Marg. fra Midten af det 16de Aarh.: Áff þoffuinde . . . ij mendi
Áff Örenlandt iiij mendi Áff Þamblum ij mendi Áff huer prestegjeldz j þallandt ij mendi huer þall þessua j þingsfare
þre vj aura Áff Nummedall ij mendi. ¹⁴) Dette mellem [ ] indsluttede Stykke findes, som ovenbe-
mærket, kun i Gg, tilføjet med en noget senere, dog god Haand ved Slutningen af Christendomsbolken.
¹⁵) barunn — Gh, i, q, Fa. barunar — Ge, m. lendirmæn — Ef; Fortsættelsen ligeledes i Fleertal — f.
¹⁶) umboðemaðr, umboðemenn, ts. umboðemaðr, þeira umboðemaðr — forskjellige. ¹⁷) sua — tilf. de f.
¹⁸) missir of — tilf. Gd. ¹⁹) oc sua eý þleiri ero nemþndir — tilf. Ge. ²⁰) sonðn — Gm. þull — f.
²¹) naufþyn — Bf. ²²) Öulapings — Gi, m, q. logþingis — de f. ²³) [xij. aurum — Fc. uid tonong
— tilf. Ba, k. halzt uid tonongen en halzt laugrettumonnun — tilf. Gn, p. halzt t. en h. togmonnum — tilf. Fe.

menn meti naudsýniar. Huer oc sem eigi greiðir¹ neyndar monnum tillogu² þe
sua sem stílt er. þa er sedr [mort silýr.³ Nu eru [ændir menn⁴ oc systu menn oc
armenn⁵ bæde konungs oc biskups aller stýlðir at tóma⁶ til logþingis.⁷ en þeir
sem eigi tóma þorðalla laust. þa er huer þeirra sedr .iiij. mortum silýr oc þat þramar
sem konunge uirðazt saler þeirra til.⁸

Sogmadr skal lata uebond gera.⁹

- 3   .iiij.¹⁰ þing skal standa¹¹ sua lengi sem logmadr uil oc honum þidir þallet
uera xirir mala manna¹² salir¹³ oc logretto menn samþýdia.¹⁴ þat er þui næst
at logmadr skal lata uebon(d) gera i¹⁵ [Guloy a þingstað¹⁶ rettum sua¹⁷ uid at
þeir hæze rum xirir innan¹⁸ er i logrettu [stolu vera.¹⁹ En þat stolu vera .iiij.²⁰
týlxtir manna oc skipta þo sua til at or [hueriu xylfi²¹ se notorir neyndir þeir sem
[ual þidia²² til þalner. En þeir sem logrettu menn eru neyndir stolu eid sueria
med þeima eidstax adr hann²³ gange i logrettu. At hann stýtr þui til guðs. at hann
skal²⁴ sua²⁵ til allra mala manna leggja sem hann ser²⁶ sannazt²⁷ xirir gudi
eptir [lagum oc²⁸ sinni samuizstu. sua med saladum sem med sýuiadum²⁹ oc sua
skal hann iaznan gera þegar hann er i logretto neyndr. [sýrsta sinni³⁰ skal madr
þenna eid sueria er hann gengr i logrettu en eigi optar³¹ þo at hann se i neyndr.³²
Sua er oc mælt at engi madr þeirra er eigi er neyndr skal xirir innan uebond setiazt³³
[vttan orlofs.³⁴ En eþ hann³⁵ sæzt oc gengr eigi vtt þa er uid hann er mælt [þa
sedizt hann halýre mort silýr.³⁶ Menn stolu þastande til þings ganga oc setia³⁷

Jvfr. Cap. 3. F. I. 2, 3. Hk. 3. Jb. I. 3.

h. t. en h. laghunautum — tilf. Gd. Ef.   1) ger — Gn. Ingar — Ba, e, k, D.   2) tot sin — Ef.
3) [xij. aurum — Fe. konungi — tilf. B. En logmadr &c. — mgl. Fe. huer oc &c. — mgl. Gd. 4) [þarunar
— Ge, h, i, m, q.   5) umbodsmenn — de B.   6) þorðallaust — tilf. Ea, c.   7) Gulapings — Gh, i.
[frothþings — Fe. [widþuapings — Ea, c.   8) Her ophörer Lacunen i Bh, der som Slutning af Capitlet
har disse Ord: — — neyndr manna .v. aura. En huer sem þesse gærd þællir sættr mort f. vid konong. Hele
Capitlets Slutning, fra "Nu eþ sendr madr — mgl. Eb.   9) I Ge staar dette og næstfølgende Cap. i om-
vendt Orden.   10) .iiij. — Gb. rigtigere.   11) stemna — Fe.   12) uaxtar — Ed.   13) of honum &c.
— mgl. Bd, e, D.   14) med honum — tilf. Gm. Stykket fra Cap.s Begyndelse staar som. Slutn. af forrige
Capitel i Ff.; mgl. i Gd, n, Fe. Ee.   15) a — de B.   16) [Gulapingi a þingstað — Gn, p. [Gula þingstað
— Ge, h, i, q. [froth a þingstað — Fa, c, e. [widþiga þings stað — Ee, f. [þorgar þingi — Bb. [logþingi
a þingstað — Bc. [þingstað — B. [N: tingstað — Gs.   17) of þe — Gi.   18) at stia — tilf. Bc.
19) [eru neyndir — B.   20) .iiij. — Bh. Opr. .iiij. men ved Radering forandret til .iiij. — Bl.   21) [hærrir
stipreidu — Bh.   22) [væzt þidia — Ff. [væzt ero — Bb, k. [þeim þidia bæzt — Bc.   23) þeir — B.
24) Her ophörer Lacunen i Gh.   25) þut — de B.   26) utit — de B.   27) nanazt — Gp.   28) [mgl.
— B.   29) sua med stýdum sem med ofstýdum — tilf. Gm. sua med þatortum f. ritum, sua m. stýdum f.
ofstýdum — tilf. Bb.   30) [sýrsta sinni — B.   31) optare — Ee.   32) [Eigi skal h. optarr sueria þo at h.
se neyndr nema þýrsta sinni — Gi. Herefter begynder Ef et nyt Capitel.   33) stia — Ef, Bh. ganga eða
setiazt — Ea.   34) [orlofsloft — Ba, k. [vttan orl. lofhrettomanna — Bf. [orlofsloft vttan lofhretto
men — Bh. [mgl. — B.   35) madr — Bf.   36) vid konong — tilf. Bh. [mgl. — B.   37) uera þomner
a — Gp. stia — Gg, Fa, Ba. setia — Gl, m, Bh. Ogsaa anført som Variant med Marg. H. i Ea.

þing þá er sol er i austri oc [vera a þingi¹ til nons. En logmadr skal lata ringia [hinni meflo² floðu þá er hann uil með bof³ til þings svtia.⁴ En þeirri floðu skal eigi [til annars⁵ ringia meðan⁶ þingit stendr.⁷ En ex nofor slæzt i mat eða mun- gat⁸ oc rofr [þat meir en⁹ þingit. hann skal enftis sine mals uppreist¹⁰ eiga a [þeim degi.¹¹ huat¹² male sem hann a at drixa¹³ a Gulapingi.¹⁴ Dryt skal engi til þings bera huarle til solu ne [annan uegh.¹⁵ En ex boren uerdr þá er upptotr¹⁶ drydr oc eigu þingmenn¹⁷ hann.¹⁸ Aller menn stolu i logretto sitia. þeir sem i eru neyndir sua lenge sem nu er mælt. nema [hann gange at naudzynia orendum.¹⁹ En ex hann gengr or logretto [xirir ottan uebond²⁰ [naudzynialauf.²¹ þá er hann sedr .ij. aurum silzrs. þeir menn sem eru ottan²² uebanda oc gera þar hart²³ oc haronsti sua at logrettu menn²⁴ megu [eigi nadoliga²⁵ gornma²⁶ doma sinna. eða þeir tæra mal sin sem logmanz oc logrettu manna lox haza til. er sedr onri silzrs²⁷ huer er at þui verdr lunnr oc sannr ex honum er adr til sagt.

Eptir gognum oc vitnum skal hueri mal doma.²⁸

v. Eptir gognum²⁹ oc vitnum skal hueri mal doma. sua er ex ein ber vitni³⁰ 4 með manni sem engi bere. en .ij. sem .x. ex madr uenezt³¹ eigi³² anduitni i mote. Nu eru þau vitni er eigi stolu anduitni mote toma. þat er heimstexno vitni oc þing- stexno vitni. kuodu³³ uitni³⁴ oc naudzyniar uitni.³⁵ zorsagnar vitni oc þau vitni er menn bera om deilld manna lat samtundum³⁶ [eða lirkium.³⁷ Þeir menn sem i logrettu eru neyndir stolu doma [log om³⁸ þau mal oll er þingat eru stotin [at

Jvfr. Cap. 4. G. 59. F. I. 2. Hk. 3. Jb. I. 4.

¹) [stia þing — Gp. [stia þar — Bc. ²) [mgtilli — Ge. [mgttu — Gh. Fc. e. [þeiri storko — Bb. [þeiri mæsto — Bl. ³) bod — Ed. ⁴) ganga — ß. ⁵) [optare — Bk. ⁶) en logmadr vit logbet lefa meðan — Ef. ⁷) Latf. "En logmadr" &c. har Bc: En [a en eigi tomr til logretto sem mælt er [edr halzre mort silzrs. ⁸) drytt — Gd. Ff. Bb, k. morgendrydiu — Bf. ⁹) [eigi — Gl. ¹⁰) uppreisa, uppreino, upprisu, uppreinfa — forskjellige. ¹¹) [þui are — Fe. ¹²) hueriu — Ff. ¹³) tæra — ß. ¹⁴) a frosto: þingi — Fa, c, e. a Æidzizapingi — Ee, f. a Þorgarþingi — Ba, k, l. a logþingi — Gf, l. Bb, c, d, e. D. a Æ. tingi — Gz. a . . . þingi — mgl. ß. ¹⁵) [aðru vie — Bf. [til annars — ß. ¹⁶) uppnæmr — ß. ¹⁷) tonongsmenn — Fc. ¹⁸) þat — de ß. ¹⁹) [honum bere til nau(ð)synar ærende — Gm. [han g. naudzynia sinna — ß. [þeir g. at naudzynium — Fa. ²⁰) [vttan orlozs of vt. um uebond — Bc. [vttan ærenda — Ed. ²¹) [i annan stad — Fc. ²²) innan — Bk. ²³) brat — Fe. ²⁴) logmadr eða logr. menn — Gp. ²⁵) [eigi eða naudulegha — Gh. [naudligga — Gp. Ed. Bl. [eigi — ß. [varia — Bc. [a vanlega — Ff. ²⁶) doma of gornma — Fe. ²⁷) uib tonong — tilf. Ee. ²⁸) Ingen Overskr. eller Capitelsafdeling i Gb, n, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l. ²⁹) lagum — Ed. Bf. ³⁰) vggir — de ß. vggir — Ff. hvggir — Gg. hvggir — Fa. Ed. Bf. þer — Ge, k, s. hvggir — Gm. lstr — Eb. ³¹) eigi — mgl. Ff. Bb. ³²) Her ophærer Lacunen i Gl. ³³) f. vitni — mgl. Bf. ³⁴) ex vitnat verdr (er) undir mann, st — tilf. ß. ³⁵) [oc samtundir — Eb. D. ³⁶) [mgl. i de Övr. undt. Gb. Hele Stykket fra Capitlets Begynd. mgl. Gm, p. Fc, e. Ee, f. Bb, l. ogsaa i Gb, men er her m. smt. cura. H. tilf. i Marg., tilligemed Overskr. "fjórða capit." ellers er i Texten selv ingen opr. Afdeling. I Fe tilf. Stykket ved Capitlets Ende ³⁷) [at lagum — Gm. [eptir lagum — Ed.

þingfötum rettum¹ oc þar eru retliga² fram boren.³ þau mal skal fyrst doma er til logdingis⁴ eru logð [eptir þui sem⁵ bot uattar⁶ at⁷ störfst eru. Eptir þat þau er þangat eru störfnd.⁸ oc um öll þau mal er menn leggja hendr sínar saman xirir uattum .ij. ex [þat uitni kemr⁹ fram a þingi. En allt þat sem logbot stífr¹⁰ eigi¹¹ or.¹² þa skal þat hafa or hueriu male sem¹³ [logmadr oc¹⁴ logrettu menn¹⁵ verða aller a eitt satter. En ex þa stífr a.¹⁶ þa rade logmadr oc þeir sem með honum samþyðia. nema konunge [með hinna stýnsamæztu¹⁷ manna rade¹⁸ litizt annat logliga.¹⁹

Allir menn skulu i gridum fara til Gula þings.

- 5 vj. Allir menn þeir sem i Gula þings²⁰ for²¹ eru neyndir skolu i gridum vera huer²² uidr annan þar til er þeir toma aptr²³ til heimilis síns. En ex einn huer gengr a þessi grid sua at hann uegr mann eða sérer lemstrar farom þa hezir þa xirirgort þe oc xridi²⁴ lande oc lausum orri oc tome allðri i land aptr.²⁵ En ex menn verða sérdir [a logdingi²⁶ eða þa einnhuern annan olut ax manna uoldum [oc uilia.²⁷ þa uegs²⁸ rettr þeirra at hælmingi²⁹ en konungi .viij. ertogar oc .xiiij. mertr.³⁰ Sua oc ex menn bera uapn a logding³¹ eða i kaupange³² þa giallde [halza mort.³³ oc late³⁴ uapn sinn nema hann fare til boar eða þra eða eigi þar uand: ræde at hann purzi at bera.³⁵ þa bere hann með loyxi konungs umboðs manz.³⁶ eigi konungr [holz uapn oc halza setlena.³⁷ en þing menn halzt. þui at i allum stodum hoxer monnum at gæta spektar oc síðsendar. en þo eintanliga [i þessom stodum mest sem til spektar oc síðsendar³⁸ eru stípadir³⁹ ax anduerdu oc xlestum uerðr

Jvfr. Cap. 5. F. I. 5. V. 46. Hk. 4, 5. Jb. I. 5.

¹⁾ [mgl. — de fl. ²⁾ loglega — de fl. ³⁾ eptir þui f. bot medir — tilf. Gm. e. þ. f. b. segir — tilf. Gp. ⁴⁾ log: mang er stoten of til logpingis — Gp. ⁵⁾ [ot — fl. ⁶⁾ segir — de fl. ⁷⁾ ot — fl. ⁸⁾ stoten eða störfnd — Gp. síðan þau f. þar verða upp boren oc [mæst ero — tilf. Gk. at störfst &c. — mgl. fl. ⁹⁾ [þeir toma — Bb. ¹⁰⁾ stér — fl. ¹¹⁾ stífristegha — tilf. Ea, c. stífristegha — Bd, e. ¹²⁾ or — mgl. de fl. ¹³⁾ litizt þyðir ex — tilf. Ge. ¹⁴⁾ [mgl. — fl. ¹⁵⁾ [þeir — fl. ¹⁶⁾ um eithuert mal — tilf. Ge. ¹⁷⁾ bæftu — Gm. bæfta — Bf. vitragto — Fa. bodbu — Gp. Her ophörer Lacunen i Gk. ¹⁸⁾ [oc hinum stýns. monnum með honum — Bb. ¹⁹⁾ [annare (fannara) fl. fannate of (eða) logteghra — fl. ²⁰⁾ frostopings — Fa, c, e. Æidzjapings — Ea, f. Borgapings — Ba, b, h, k, l. N:tings — Gs. logpingis — fl. ²¹⁾ logum of for — Fa. Gp. ²²⁾ Her begynder Ge, men förste Side er næsten ulæselig. ²³⁾ heim eller heim aptr — de fl. ²⁴⁾ i — tilf. fl. ²⁵⁾ nema hann bere herfaghu þa sem man vili æighi adr — tilf. Ef. ²⁶⁾ [a Gulaþingi — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, q. [a frostopingi — Fa, c, e. [a Æidzjapingi — Ef. [a Borgarþingi — Ba, b, h, k, l. [a N: tingi — Gs. [þingi — Bf. [i Gulaþings for eða a þingi — Gd. ²⁷⁾ [at uilia þess er gerði — Ed. ²⁸⁾ orizt — de fl. ²⁹⁾ er fyrir stendum of [arfautum verða — tilf. Gm. Ea, c. ³⁰⁾ en tgi &c. — mgl. fl. ³¹⁾ a Gulaþing — Gb, c, d, e, h, i, l, m, n, p, t. a frostopingi — Fa. a frostopingi eða a Æidzjapingi — Fc, e. a Borgarþing — Ba, b, h, k. a N: ting — Gs. a þingi sem er logþingi — D. ³²⁾ eða i t. — mgl. de fl. ³³⁾ [mort — Fe. Bb, e. [xij. aura — Fe. [tge .ij. aura of þingmonnum .ij. aura — Gq. konungi — tilf. Ge, f, h, i, k, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, d, e, f, h, k. D. ³⁴⁾ missi — fl. ³⁵⁾ vavn — tilf. Ge. vota — tilf. Fe. ³⁶⁾ nema hann &c. — mgl. de fl. ³⁷⁾ [ij. aura — Gm. [halzt — Bc. [holz uapnen — Gq. ³⁸⁾ stýnsæmdar — de fl. ogsaa Var. i Ea. ³⁹⁾ [et — Bf.

I. Thingfarebolk.

17

mestr¹ flæde at ez nolot sterft i.² hueruitna þar sem menn verða uittir a logðingi.³ þa a þat þe halzt tonungr en [halzt laugunautar.⁴ vttan þegngilldi oc xridbrot.⁵ þat a tonungr einn. En oll þinguiti er til xalla oc eigi greidazt [a þui þingi⁶ þa dome logðingis menn at greidizt at⁷ adru logðingi⁸ [oc tate uid þyflu menn oc xore til⁹ logðingis.¹⁰ En þeir er þetta greida eigi xirir þriozflo salir þa se þeim sealtz flæzt til nefta¹¹ logðingis¹² oc suare¹³ þar settum¹⁴ oc domroxom¹⁵ ez þa greidizt¹⁶ eigi oc hæze þann hælming¹⁷ er¹⁸ þingmenn eigu¹⁹ til þeirra lusa er tonungr leggr rad a.²⁰ Nu ez madr ryr dom þann er domdr er a logðingi²¹ [oc uapna²² tat er at att²³ innan logretto²⁴ oc vttan.²⁵ þa er sa sedr .iiij. mortum silxre [uid tonung²⁶ [er dom ryr²⁷ en mort uid [satar abera.²⁸ þui stal oc þyflu madr huer lyfa a logðingi²⁹ huerfu margir mandraparar³⁰ eða adrer udada menn worðu³¹ i hane þyflu [a nestom .xij. manadom³² oc segi [stl a³³ vm³⁴ [uogt oc izirlit þeirra³⁵ [er hinum urdu³⁶ at flæda.³⁶ at þeir mætte³⁷ þui hælldr lendir verða [at lifendum³⁸ huar sem þeir funnu fram at toma.³⁹

En ez annar huar ryr a lut sinn þa er þeir koma heim.⁴⁰

vij. ⁴¹En ez annar huar⁴² ryr⁴³ a lut sinn þa er [mal⁴⁴ læmr heim⁴⁵ i 6

Jvfr. Cap. 6. F. V. 46. Hk. 5. Jb. I. 6.

¹) mestr — mgl. fl. ²) bræfr a — Bf. Herefter nyt Cap. i Gc, h. Fe. ³) Gulapíngi — Gb, d, e, f (dog rettet med en nyere H. til frofopíngi) h, i, l, m, n, p, q, t. frofopíngi — Fa, e. Eðizapíngi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ⁴) [logmadr halzt of logrettomen allir — Bc. [halzt þingmenn — Gc, h, m, s, t. Fa. [h. logm. of logretto menn — Gi. ⁵) xridlaup — fl. ⁶) [þar — Bh. [a adru þingi — Bc. ⁷) a — de fl. ⁸) Gulapíngi — Gd, e, h, i, l, n, p, q, t. frofopíngi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. þingi — Ff. Ee. Bb, l. sinni — Gm. ⁹) nefta — tilf. Ba, f, k. ¹⁰) Gulapíngis — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frofopíngis — Fe. Borgarþingis — Ba, b, k, l. N:tingis — Gs. þingis — Fa. of tate &c. — mgl. Bh. Istf. En oll þinguiti . . . logðingis har Ef: En hueruitni vm þinguitti domor þingmen oc geðdi annat sumar med domrox ez þa giællz æighi; dog indskydes det foran "hueruitna þar." ¹¹) nefta — mgl. Gn, p. Fe. Bf. ¹²) Gulapíngis — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frofopíngis — Fa, e. Eðizfluaþingis — Ea, c, d. Borgarþingis — Ba, b, k, l. N:tingis — Gs. þingis — Fa. ¹³) sete — Fe. ¹⁴) satum — Gc, h, l, p. soetnom — Fe. ¹⁵) domorum — Gd. ¹⁶) gridizt — Fe. oftere. ¹⁷) lut — fl. ¹⁸) þann hælming tonungr, en — Eb. ¹⁹) tiota — Gm. ²⁰) Hele Stykket "hueruitna þar" &c. — mgl. i Gc. Fe. En þeir er þetta &c. — mgl. Ef. Nyt Cap. i Gc, e, h, t. Fe. Ee. Bh. ²¹) Gulapíngi — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. frofopíngi — Fa, c. Eðizapíngi — Ee. Borgarþingi — Ba, b, k, l. N:tingi — Gs. ²²) lofa — Gd, l, m. Fe. ²³) [med vaxna tate — Ef. ²⁴) vebanda — de fl. ²⁵) oc vttan — mgl. Bh. ²⁶) [mgl. — Gk. Bd, e. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) [satunauta — Fe. Nu ez madr &c. — mgl. Fe. en mort . . . [atarabera — mgl. Ef, som derimod tilföier: oc hafde dom sem mætt er. Nu vill han æighi dom hællda. þa flutu men halda oc flæzna honum þingh. oc gera hann vflægan nema hann geðdi flitt sem domi var. ²⁹) Gulapíngi — Gd, e, h, i, l, m, n, q, t. frofopíngi — Fa. Borgarþingi — Ba, k. N:tingi — Gs. huerio þingi — Bb. þingi — Gi. ³⁰) manndrapar — Gd. manndrapamenn — Ge. menn — Gn, p. Ee, f. ³¹) voru æztetnir — Gn, p. Ee, f. ³²) [um þa tofzmanada — Bh. ³³) [til — Gi. ³⁴) [mgl. Ba, k. ³⁵) [a uogt mata þeira. oc iuir lut — Gm. ³⁶) [mgl. Ba, k. ³⁷) megi — de fl. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) i landeno — tilf. Ba, k. Stykket "þui stal oc þyflumadr . . . fram at toma. — mgl. Gc. Fe, e. ⁴⁰) Ingen Capitelaafd. eller Overskr. i Gc. Fe. Ee. Bh. ⁴¹) Begynd. af fig. Cap.: Sva er of mætt . . . [þu varo. — indskydes her, istedetf. senere, af Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l. Efter "þeirra .iiij." leggnær en Lacune i Fe, der vedvarer til i Thgfb. B. Cap. 12. ⁴²) annartueggia — fl. ⁴³) lærer — Gm. liti — Ee. ⁴⁴) þan — Bb. ⁴⁵) [þeir toma heim — fl.

herað oc tallar rangt upp boret zirir [logretto menn.¹ þa stal² þo eigi dome
brigða settar laust. En hann ma steyna honum nestu ar eptir er mal a uib hann til
logdingis.³ oc haxe þa huartueggia sitt mal uppi. En eð mal roynnizt [með sama
hætte oc zyr. þa haxe sa tofnad sinn halzu aulinn aþ hinum⁴ er nlyði⁵ hann til
rangs mals. oc soke þat sem adrar zear sofner.⁶ Þroxazt oc sua at hinn haxe rangt
[upp boret⁷ zirir logretto monnum er zyrri dómdezt malit oc dómizt þa hinum.⁸ þa
take sa tofnad sinn halzu aulin⁹ [en tonungr morf silzrs oc soke [sem adr uattar.¹⁰
Oð sua stal hueruitna þar sem logmaðr oc adrer stynsamir menn¹¹ sea at menn uerða
aßlaga¹² oc rangliga sotter oc til laga¹³ steyndir¹⁴ [eða þing steynor.¹⁵ eða adrar
laga sofner¹⁶ oc dómdezt honum huarle ze¹⁷ ne eibar. [nema sa er sotte sueri¹⁸ zirir
eins eidi at hann hugdizt¹⁹ eptir retto male²⁰ soðia.²¹

Um sýsla manna þing. ²²

- 7 viij. Sva er oc mælt at sýslu menn stolu þing eiga innan þeirra .iij. uitna²³
er þeir toma heim aþ logdingi.²⁴ oc lyfi þui zirir monnum sem talat var a log-
dingi.²⁵ oc eintanliga huer²⁶ alytt a þeirra mal zell er or hans sýslu varu.²⁷ Nu
stal oc sýslu maðr þui lyfa a þingi.²⁸ at logdingi stal uppi uera huert sumiar [at
Botolzrs uafu.²⁹ þa stal oc þui lyfa³⁰ at menn stolu eigi taka þa menn i bygdur til
sinn er laupa austan eða uestan. norðan eða sunnan. nema þeir uiti³¹ stíl a³² [at
þeir eru stíla menn.³³ þui at stíli menn eru þui uaner at vera [notoro litir³⁴ einn
uetr eða tua [eða þria³⁵ oc hylia³⁶ síl sua uib menn.³⁷ Síðan stíliast þeir eigi
bætr uibr en annat huart stæla ze manna eða laupa brot með husþronum³⁸ manna³⁹

Jvfr. Cap. 7. Jb. I. 7.

¹) [logmanni of logrettomonnum — fl. ²) stal hann — Gk. Be. ³) Gulapings — Gd, e, h, i, l, m, n, p, q, t. Frostþings — Fa, e. Eibzsluapings — Ea, c. Þorgarþings — Ba, b, h, k, l. ⁴) aþ hinum — mgl. Gk, Bd. ⁵) nlyði — Gm. nlyði — Ba, k. zlyði — Gg. ⁶) ot [otte &c. — mgl. Ee. en með totum i kaupange — tilf. Gb i Marg. m. s. H. og Indsk. Tegn. ⁷) [slutt — fl. ⁸) oðrum — fl. ⁹) halzu aulin — mgl. Bh. aþ hinum er nlyði &c. — mgl. Gf. ¹⁰) [þat [sem adrar zearsofner — Ee. ¹¹) logmaðr oc [slysmenn — Bh. ¹²) aßlaglega — fl. ataglega — Gi. ¹³) logmanz — Bb, h. ¹⁴) eða taffettir i kaupange — tilf. Gb i Marg. ¹⁵) [huert sem (er) þat er (hædr) til togmanz eða þingsteynur — fl. ¹⁶) tagasteynur — fl. ¹⁷) domr — Ee. ¹⁸) [vare — Ea. [þeim er sotti. sueri — Bf. ¹⁹) þottez — Gk, p. ²⁰) togmale — Gk. ²¹) Fra "eða þingsteynor" — mgl. Fe. Ef. Bh. ²²) (þer (. at sýslu m. stolu þing eigha oc lyfa huar talat var a logþingi. oc um iðlotz menn (ufunnigha). — Ovskr. Gk. Be. Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Gb, c, d, n, p. Fe. Ee, f. Bb, h, l. ²³) natta — Gt. ²⁴) Gulapingi — Gt. ²⁵) Gulapingi — Ge, h, n, p. Frostþingi — Fe. Eibzsluapingi — Ee. Þorghapingi — Bl. N: tingi — Ga. ²⁶) huat — de fl. ²⁷) Stykket "Sva er oc . . . varu" staar, istf. her, foran "En eð annarhu. zyrir" i foreg. Capitel — Gb, c, n, p. Fe, e. Ee, f. Bb, h, l. ²⁸) a þingi — mgl. i alle de övriga, undt. Gb, c. ²⁹) [at Bot. mello — Gp. Ed. [hulvum manade z. Jonomoffo — Fe. [at Þetarsuafu — Ba, k, opr., men rettet i Ba m. H. fra 16de Aarh. til "fünnebogen nest eðther trettende dagh jole," og "Aar" istf. "sumar;" i Bk m. nyere H. forandret til at Botulz vato. [at Þetrs vato — Bb. [mgl. — Bh, l. ³⁰) Fra a þingi — mgl. Bf. ³¹) þer uitir — Gm. ³²) stíl a — mgl. de fl. ³³) [mgl. — Gk. Be. ³⁴) [notoro litir — Gk. Ea. Bc, d, e. D. [i notorom stað — Ge. [notoro nylir — Eb. [mgl. — Fe. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) hylia — Ef. ³⁷) oc hylia &c. — mgl. Bd. ³⁸) eiginum tonum — fl. ³⁹) þottrom — tilf. Bb.

eda þrendlonom eda gera onnur uand uerl. En huer sem adruuis tetr. þa sedizt mort¹ silys [uid tonung² ex hinn prozaxi at illum³ manne.⁴

Um þa doma er settir eru um uiga zerdir oc þeirra kuenna legord er menn eiga uig um.

ig. Alla þa doma er um mandrap⁵ uiga zerdir⁶ skal setia eda um þeirra kuenna legord er menn eiga uigh um oc⁷ zirir eigu at toma zull manz giolld eda halx.⁸ þa skal þa med logum⁹ setia [oc gridum¹⁰ til zyrsta sals. En sa er ryxr dom logsamdan¹¹ zirir sal eda at zyrstum salum [naudzynia laust.¹² þa gengr sa a grid sin oc er tngroze¹³ oc hezir zirir gort ze oc zridi.¹⁴ En þær eru naudsyniar¹⁵ þess er reida a. er maðr er annat huart¹⁶ siutr eda sar eda [einar hueriar þær¹⁷ stornaudsyniar er goder menn bera uitni um at hann matte eigi til toma¹⁸ i eindaga. [En late þat zyrsta sal zram toma¹⁹ innan þess sama²⁰ manadar oc zlyti heim til hans oc se bodit med uattom .ij. en hinn tale þar uid eda hans umbods maðr. nema sa uili in- dælla gera honum er tale skal. En um oll þau²¹ mal er menn setia [laga doma²² millum²³ sinn. þa er sa sedr mort silys vidr satar abera er þann dom ryxr. oc hallda dom sem adr. en tonungi .iiij. mortum silys. oc sorte tonungs²⁴ syllumadr²⁵ huarum tueggia til handa. oc tale hann²⁶ zyrst skulld sina upp sua sem domer domde. En sett huarstueggia se sidan stipt eptir zear magne ex eigi uinzl til huarstueggia. En ex hann uil²⁷ eigi dom hallda þa skal syllu maðr honum þing stexna oc gera²⁸ hann utlægan nema hann gialde²⁹ slift upp sem nu er mællt.

Um laga stexnor.³⁰

g. Hueruitna þar sem menn stolu³¹ gera laga stexnor [manna³² a þingi eda heima³³ til logmanz³⁴ þa skal gera halxs³⁵ manadar stexnu innan zyltis³⁶ oc vft:

Jvfr. Cap. 8. F. V. 46. Hk. 6. Jb. I. 8. Cap. 9. Jb. I. 9.

¹) halxre mort — Gk. .iiij mortum — Fe. ²) [mgl. — Gk. Bd, e. ³) vandum — Ec. ⁴) ex hinn &c. — mgl. Ge. ⁵) mandrapo — mgl. i de Övr. Tilf. over L. m. smt. crs. H. Gb. ⁶) vigaþerli — Gd, m, s. vigaþerli — de Övr. ⁷) menn eiga uig um &c. — mgl. i alle de övr. undt. Gb, c. ⁸) at logum — tilf. fl. samt Var. i Ea. ⁹) gridum — Bd, f. ¹⁰) [mgl. — Bd, f. ¹¹) logmanz — Ba. [logsamdan — fl. ¹²) [mgl. — de fl. ¹³) tngbroze — Gi. ¹⁴) (i) tande of lausum syri — tilf. fl. ¹⁵) naudsyniar — Ba oftere. ¹⁶) annulhuart — mgl. de fl. ¹⁷) [adbrar þær — fl. ¹⁸) tomazt — Gd, p. ¹⁹) [En þat zyrsta sal skal zramtoma — de fl. ²⁰) halxs — Gk. Eb. Bd. zyrsta — fl. ²¹) oll onnur — de fl. ²²) [saal. Gb. [doma — Bf, h. [logdoma — de Övr. ²³) millum manna æða — Ge, h, s. mædal manna æða millum — Fe. ²⁴) tonungs — mgl. de fl. ²⁵) tonungs umbodemaðr — Gn, p, q, s. Ef. ²⁶) hinn — de fl. ²⁷) enn — tilf. de fl. ²⁸) leggia — Gk. ²⁹) halde — Bk. ³⁰) I Gc mgl. sa- vel dette som de to næstfg. Capitler, og det sidste "Nu ex maðr zær" o. s. v. staar uden Afsl. og Overskr. s. Forts. af foreg. Cap. — I Ef staar ligeledes "Nu ex maðr . . . logmanz stæzn" som umiddelbar Forts. af foregaaende Cap., men det Mellemkommende følger derefter. I Es udgjör ligeledes "Nu ex maðr . . . stæzn" Slutningen af foreg. Cap., men det Mellemkommende findes i Kjöbebolken, saaledes at Stykkerne "Hueruitna þar . . . uidrættis er hv. m. verðr" samt "En huer sem logmanz . . . nzir logen sipaðr" udgjör Cap. .iiij. og "A þessom timum . . . rettir stæzn timar" Cap. .iiij. ³¹) stolu — mgl. de fl. ³²) manne — de fl. ³³) heiman — fl. ³⁴) [þa þingi manne til logmanz æða heima — Fe. ³⁵) honum — Fe. ³⁶) herabz — Ec.

an¹ ziordunge.² Manadar stexnu vttan zyllis³ oc innan⁴ laga vara. Zueggia manada stexnu [innan landz⁵ [oc vttan laga uara.⁶ Zolz manada stexnu ez madr er vttan landz.⁷ En erzingi skal male⁸ suara eða hans⁹ umbods madr ez hann er¹⁰ vttan landz.¹¹ Nu er erzingi stylldr at gera honum bod¹² ælligr þingmenn ez eigi er erzingi til¹³ a þingi.¹⁴ þui at¹⁵ [uidrs mælis¹⁶ er huer madr uerdr.¹⁷

Mer til logmanz skal stexna.¹⁸

- 10 xj. A þessom tidum¹⁹ skal eigi til logmanz stexna. zra Marie messo i zastu. oc þo at hana bere nere²⁰ pastum. þa skal þo eigi stexna [sidar en halzum manade zirir²¹ pastar oc zramman til hallwardar messo.²² zra Seliu manna uofu²³ oc zramman til kross messo um haustid. Eigi ner²⁴ iolom en stexndr megi vera zirir stundar²⁵ safir .iij. nætr hia logmanni. oc heim toma²⁶ at iolom²⁷ at zoru uædri. Engi²⁸ skal stexna um iol. en adrer timar en nu eru vndan stildir eru retter til stexnu. En huer sem logmanz orskurd ryzr [zorzalla laust²⁹ sedr .iij. mortum silzrs uidr konung.³⁰

Ez manni uerdr stexnt til logmanz.³¹

- 11 xij. Nu þar sem sa stexnir manni er logligt mal hezir a hendi³² honum til logmanz með rettre laga stexno eða [logligr³³ umbods madr.³⁴ þa sedizt sa er stexnt uar ez hann læmr eigi zorzallalaust mort silzrs uidr konung.³⁵ En ez stexndr læmer en stexnande eigi. þa sedizt hann [slitu sem hin er stexnt var³⁶ uid konung.³⁷ nema logligar naudsnyiar haze honum bannat eða umbods madr hans tome eða se þar zirir i retta laga stexnu. Nu sa sem zellzt at male þa hallde allt þat sem logmadr hezir stilt þeirra millum³⁸ oc gualde³⁹ toftnad [halzo autinn⁴⁰ þeim sem mal sagdezt.

¹) vttan — mgl. fl, hvoribl. Ea, men tilf. her i Var. ²) rapo — Ee. ³) heradz — Ee. ⁴) innan ziordunge — Ee. ⁵) [vttan zyllis — Gi. ⁶) [mgl. — Fe. Zueggia ... uara. — mgl. Ee. ⁷) Zolz ... landz. — mgl. Fe, f. ⁸) hans — tilf. de fl. ⁹) hans — mgl. de fl. ¹⁰) tilf. Ez hin er — tilf. Gm, q. ¹¹) En erzingi &c. — mgl. fl. ¹²) ez hin er vttan landz — tilf. Bb. ¹³) til — mgl. de fl. ¹⁴) ez eigi &c. — mgl. Gm. ¹⁵) þuiat — mgl. de fl. ¹⁶) [uidrmælis — de Övr. ¹⁷) þuiat &c. — mgl. fl. zirir sinu at haza — tilf. Gd, t. at haza zirir (er — tilf. Fa. at haza — tilf. Gs. ¹⁸) Ingen Overskr. eller Cap. Afd. i Gf, k, p, s. Ff. Eb, d. Ba, b, c, d, e, f, k, l. D. ¹⁹) timum — de Övr. Her ophörer Lacunen i Fb. ²⁰) ner — Gb og de Övr. ²¹) æztir — Gb. Her begynder en Lacune af eet Blad i Be. ophörer i Chrb. Cap. 1. ²²) uafu — fl. ²³) moffo — de fl. ²⁴) nermetir — fl. ²⁵) mala — Bc. ²⁶) tomen — Bk. Var. i Ea. ²⁷) iolu eptni — Bk. ²⁸) Eigi — de fl. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) of mort f. vid safar abera of gælti toftnad með halzo autin ez mal røyndiz með sama hætte of zyr — tilf. Ee. Stykket "En huer ... konung." — udelades her, men indskydes nedenfor, foran "Nu stñir madr male sinu" — Ef. ³¹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. i Gd, e, f, k, i, k, l, m, n, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, k, k, l. D. ³²) hendr — de fl. ³³) hans zulltomen — de fl. ³⁴) [hans loglegum umbodsmenne — Fb, f. ³⁵) Fra Caps Beg. og hid — mgl. Fe. ³⁶) [slitu sem stæmdr ez hann tome eigi — Fa. [mort f. — Bb, f, k. ³⁷) uid konung — mgl. fl. ³⁸) þeirra millum — mgl. Bf. zyrsta sinni — tilf. Gn. ³⁹) hallde — Gd. ⁴⁰) [mgl. — Fb. Ba, men tilskrevet i denne m. H. fra 15de Aarh. [tilf. over L. m. smt. cra. H. Gb.

allan þann sem hann heyrde xirir þessu¹ síðan logmaðr flípaðe² [xyrsta sinni³ millum þeirra.⁴ Nu stýtr maðr male sínu vndan logmanni oc til logðingis.⁵ þa ranzsaðe [logretto menn invirdiliga þat mal. oc þo at þeim synizt⁶ allum⁷ sa orstufdr eigi logligr er logmaðr heyrir sagt þa flolu þeir eigi þo⁸ riuxa logmanz orstufdr.⁹ en rita flolu þeir til tonunge huar þeim þidir¹⁰ sannare¹¹ i þui male. oc flitt ranzsaðe sem þeir haza frammas¹² at¹³ prozat. þui at þann orstufdr sem logmaðr ueitir ma engi maðr riuxa [nema tonungr¹⁴ se at¹⁵ logbol uar uatte mote. eða¹⁶ tonungr flalzr se annat sannare með uitra manna samðnytt.¹⁷ þui at hann er izir login flípaðr.¹⁸

Ex maðr xær eigi rettyndi sin i bygdum heima.¹⁹

Nu ex maðr²⁰ xær eigi rettyndi sin i bygdum heima eða²¹ xirir logmanne. þa 12 flal saðar aberi stexna honum til logðingis²² er hann xær eigi rett ax.²³ oc ex hann heyrir til þess sanlæg uitni²⁴ at hann heyrir þeim þangat²⁵ stexnt [er mal a uid hann.²⁶ oc þat annat at mal haxe sua xarit²⁷ sem hann heyrir hermt. þa flolu þingmenn²⁸ doma þat mal at logxullu²⁹ huart sem uid³⁰ eru bader eða sa einn er fram bær oc³¹ logmanni³² oc logrettu monnum þidir [xirir bita.³³ nema hinum er stexnt var banne³⁴ xull naudzsyn oc sua þo at heima³⁵ se til logmanz stexnt.³⁶

Jvfr. Cap. 12. Hk. 6.

¹) þui male eller þessu must — *de fl.* ²) flípaðe eller flípaðe — *de fl.* ³) [i xyrstu — *Gt.* ⁴) Fra "síðan logmaðr" — *mgl. Bf. h.* Her indskyder *Ff* Stykket "En hvar sem logmanz . . . tonung." Nyt Cap. begynder i *Gd. Ba.* ⁵) Gulaþingis — *Gd. i, m, n, q, t.* *Stofþingis* — *Fa, b.* *Borgþingis* — *Ba, b, k, l.* *Alþingis* — *Gh, s. Fe.* *logþingis* manna — *Bc.* *þingis* — *Ee,* hvor dog en anden H. har tilskrevet "alþingis." ⁶) litizt — *Gd, h, s. Ef.* ⁷) allum — *mgl. fl.* ⁸) þo — *mgl. de fl.* ⁹) logm. dom — *Gt.* ¹⁰) lizt — *de fl.* ¹¹) sannast — *de fl.* ¹²) sannast — *de fl.* ¹³) at — *mgl. de fl.* ¹⁴) flalzr — *tilf. Ff. Eb, f.* ¹⁵) atspufdr eða — *Gd, h.* ¹⁶) [þui at logbol uar mæfir mote. nema — *Gb* oprindelig, siden med smt. *cra. H.* rettet og *tilf. i Mrg. som i Ga.* ¹⁷) samðnytt of raðe — *Ef. raðe — fl. tillaghu — Bf.* ¹⁸) þuiat . . . flípaðr. — *mgl. Fc.* ¹⁹) Ingen Ovskr. eller Cap. Afld. i *Gb, c, f, k, n, p, q, s. Fa, b, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, f, k, l. D.* ²⁰) han — *Ee, f.* ²¹) Her begynder en *Lacune* i *Gh,* ophører i *Chrb. C. 12.* ²²) Gulaþingis — *Gb, c, e, h, i, l, m, p.* *Stofþingis* — *Fa, b, e.* *þingis* *Æidziua* — *Ef.* *nefta Borgþingis* — *Ba.* *Borgþingis* — *Bb, k.* *flíngis* — *Gs.* *þingis* — *Gd, p.* ²³) "er hann . . . rett ax. — *mgl. Ba, k;* men *tilf. i Ba, m. Mrg. H. fra 15de Aarh.* ²⁴) Her ophører *Lacunen* i *Fc.* ²⁵) tilfl *Æidziua* þingis — *Ef.* ²⁶) [mgl. — *Gd, l. Bd.* ²⁷) fram xarit — *Ed. Ba, d, f, h, k.* ²⁸) logþingismenn — *Ef.* ²⁹) loghum — *Bb, l.* *iamxullu* (Var. *logxullu*) — *Ea.* ³⁰) ner eller hia — *de fl.* ³¹) flal þen sit mal hua er — *tilf. Bf.* ³²) logmonnum — *Gc. Fc.* ³³) [rettare hua — *Bf.* [sannare hua — *Bh.* ³⁴) bereft — *Bh.* ³⁵) heiman — *Bf, h, k.* ³⁶) þo at hinn se til logmanz stexndr — *Gp.*

II. Kristins dómur bolkr.¹

- i. Um trífílliga trú rétta.
- ii. Um ígírbod konunga og biskups og þeirra uallb.
- iii. Um þáls konunga.
- liij. At einn skal konungr vera at Noregi og sua at statlonbun.
- v. Um Noregs konungs erýð með .xiiij. greinum.
- vij. Um þat huer konungr skal vera at Noregi ex sa er engi til er i konungs erýð stendr.
- vij. Um dottor eða sunar dottor.
- viiij. Um heit konungs.
- ix. Um eib hertuga eða iallz.
- x. Um eib barruna.
- xi. Um logmanz eib.
- xij. Um bonda eib.

Her heyr kristins dómur bolkr.²

- I i. Þat er upphæf laga vara Gula þings manna³ sem upphæf er allra goðra luta at ver stolum hallda og haza trífílliga trú. Ver stolum⁴ trua a gud þadur allzualldanda þapara himins og iardar. Ver stolum trua a uarn drottin Jhesum Christum hans einka⁵ son er getin⁶ er af trapt heilags anda og þoddr af Mariu moy. pindr vndir þilaz uallde troæfstr. doryddr og grazen. steig⁷ nidr til hæluitis [at lony⁸ þedan alla sina uini.⁹ þridia dag¹⁰ eptir er hann uar doryddr i sinum mandome [ostaddum sinum guddome¹¹ reis hann upp af dauda og var sidan með lærefueinum sinum .xl. daga þra [pastadegi og¹² til [upstighningar daga.¹³ og steig þa til himna upp og þedan skal hann loma a exsta degi þessa heims at dōma huern eptir sinum uerðleika. Ver stolum trua a hælga anda at hann er sannr gud sem þadir og soner [oc þær þriar stílningar er einn gud.¹⁴ ver stolum þat allt trua¹⁵ er tryr oll trífíllæg þiōð og allra¹⁶ heilagra manna samband og heilog kirtia heyr samdyllt adr með obrigðilegri¹⁷ staðæsto. ver stolum trua at syndir þirirlatazt i¹⁸ stírn¹⁹ og idran oc stírla gang með holde og blode uars [herra Jhesu Christi²⁰ er i messonne hælgazt með bōna hallda. með olmusugerdum og þastum oc með²¹ allum adrum [godum

Jvfr. Cap. 1. Hk. 7. Jb. II. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskr. over Bolken i Ga. ²) Her heyr hin ærsta lut Gulapingsstotar. Ovskr. Be. I Ed og Ee fortættes Capiteltallene i fortløbende Række fra Thingfarebolken. Hele det første Cap. mgl. Ff; hele Christendomsbolken mgl. D. ³) Stofþings manna — Fa, b, c, e. Eibþingamanna — Ea, b, c, d, e, f. Þorga (Þorgar) þingamanna — Ba, b, c, f, h, l. Stibþingamanna — Bd. Þorgapingsmanna opr. men forandret med nyere H. til "Styða þ. manna" — Bk. N.tings manna — Ga. ⁴) auðer luta. of — tilf. Bh. ⁵) einga — fl. ⁶) eingetinn — Gd. ⁷) þor — de fl. ⁸) [ot lony — de fl. ⁹) steig . . . uini. — mgl. Ee. ¹⁰) passa — tilf. Gm. ¹¹) [mgl. — Gl, n, p. i sinum mandome &c. — mgl. Fe. ¹²) [pastom — Fe. ¹³) [upstighdaga — Ba. [hælga þorsdaga — fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. ¹⁵) Her ophöfver Lacunen i Be. ¹⁶) allra — mgl. i de Övr. undt. Gb, c. ¹⁷) oumræðiligri — Gi. ¹⁸) með — de fl. ¹⁹) stírn — Bf. ²⁰) [drottins — de fl. er ver stolum hysll — tilf. Fa. ²¹) mæinlatom oc — tilf. Eb.

II. Christendomsbolc.

23

lutum¹ er menn gera oc hugsa eða mæla.² ver stolum trua at hvers manz líkamr er i er tomin heiminn eða toma tan³ til doma⁴ dags stal þa upp rísa. of þæðan æz stolu þeir er illa gerdu oc eigi ídraduzt⁵ með ízírbot þessa heims haza endatausan oʒagnad⁶ með zíandanum⁷ oc hans vrendræfum i hæluti. en þeir sem gott haza gort þessa heims stolu þa za oc haza eilízan zagnad⁸ með [gudi oc hans⁹ hælgu¹⁰ i himirili.¹¹

Um ízírbot konungs oc byskups.¹²

ij. Nu æz þui at [guds mistunn¹³ ser¹⁴ til þess mitta¹⁵ hversdagliga¹⁶ 2 þorʒ¹⁷ [vtalulægs¹⁸ lyðs oc ymis¹⁹ zíolmennis.²⁰ þa hezír hann stípat sínum tueim þionum at vera augšyniliga²¹ hans umbod²² menn um þessa hælga tru oc hans heilag²³ logmal godom monnum til uerndar oc rettynða en uandom monnum til rezfingar²⁴ oc reinsanar. Eru²⁵ þessir tueir annar tonungr en annar byskup.²⁶ hezír tonungr æz gudi uerauldlegt²⁷ ualld til verauldlígra luta. en byskup andlegt ualld til andlægra luta. oc a huar þeirra at styrkia annars²⁸ ualld til rettra mala oc loglígra oc lennazt uib síl at þeir haza ualld oc ízírbot²⁹ æz sealzum gudi en eigi æz ser. [Oc zírir þui at þeir eru³⁰ guds umbod³¹ menn.³² oc hins annars at þat sea aller menn at þeirra ma [a engan ueg³³ missa. þess hins þridia er sealzr gud uirdizt at kalla síl þeirra noznum. þa er sa sanliga i miltum³⁴ haffa uib gud³⁵ er þa styrkir³⁶ eigi [með zullominni³⁷ æst oc rezlu³⁸ til síns uallds þess er gud hezír þeim til stípat þar sem þeir bæra sua mitta ahnggiu³⁹ zírir allu⁴⁰ landz zollino [oc abyrð⁴¹ zírir gudi.⁴² allra hælzt⁴³ þar sem [login uatta⁴⁴ með stoddum endi mortum. [sua at huarle mega hozdingiarnar⁴⁵ [æz þeir gormma þessa⁴⁶ [anaudga eða

Jvfr. Cap. 2. Hk. 8. Jb. II. 2.

¹) [gæðgerningum — Ee. ²) latf. det opr. i stírn &c. har Gf denne Rettelse med rødt Blek, med en H. fra 16de Aarh.: af nad oc mistund gude syre uerðfuldan Jesu Christi en en syri nein mor god uerf. ³) stal — Gm, n. Bb, k. ⁴) oʒtla — Gt. ⁵) idraz — fl. ⁶) annars heims — tilf. Ee. ⁷) zíandom — Ba, f. dioxlinum — Gl. Bk. ⁸) Her begynder en Lacune af 1 Bl. i Bb. Ophörer Cap. 5. ⁹) [mgl. — Gl. ¹⁰) hæg. monnum — de fl. ¹¹) vttan enda — tilf. Gu. Fa, e. vttan enda Amen — tilf. Fb. æ of æ vttan enda. — tilf. Be. ¹²) Um vald ts. of ærtibyslups. — Ovskr. Bc. ¹³) [gud — Fe. Bb. ¹⁴) er — Eb, e. ær sua milt. of hon ser — Bc. [æigir — Ff. ¹⁵) mitta — mgl. fl. ¹⁶) ueraullega — Gn, mgl. Gi, m, q. ¹⁷) til þess hversdaglega þess mytla — Eb. ¹⁸) ogoteg — Gm. ¹⁹) omiffiteg — Gm. imiffiteg — Fe, mgl. Ee. ²⁰) [mgl. — Bb. ²¹) audšynlegga — fl. vřynilega — Ed, f. Bf. auduæleg a — Bb. audmiut- lga — Bc. ²²) þionofu — Bc, e. ²³) hælit — Gd, m. ²⁴) rezfær — Ed. ²⁵) Rettet fra En; alle de Övriga, ogsaa Gb, c, have Eru. ²⁶) Ertibyslup — her og nedenfor Fe. ²⁷) urraldar — Gp. ²⁸) ual oc — tilf. Eb. ²⁹) umbod — fl. ³⁰) [zírir þui ero þeir — Bf. ³¹) umbod — mgl. Bf. ³²) æt hægga anda — tilf. Gp. ³³) [með engu molí — fl. ³⁴) Her begynder en Lacune i Ec; ophörer i Landr. B. Cap. 3. ³⁵) uib gud — mgl. Bd. ³⁶) trngguir — Gi. ³⁷) aldre — Bf. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) abyrð zírir ahnggiu — Gl. abyrð — Fa. ⁴⁰) allu — mgl. de fl. ⁴¹) [of abyrðiaz — Gd, s. [adræstlgt — Gl. albyrð — Gb, c, oftere. ⁴²) oc abyrð &c. — mgl. Gi. ⁴³) allrahælt — mgl. Gl. ⁴⁴) [væten vattar — Gd. ⁴⁵) [þui at hozdingiar mægo — Bb. ⁴⁶) [mgl. — Bb.

þyngia þollino¹ með oxmilili² agirnd.³ oc at eigi [megi þauittrir⁴ menn synia⁵ höfðingianum⁶ logligrar þegnstýldu þirir þriozsto sálar eða flamsynar ouitzstu.⁷

Um þals konunga.

- 3 iij. Nu ær þui at landz þollit allt⁸ a mylla lyðstýldu konunginum⁹ at veita.¹⁰ þa uere þat þærþlegt at menn uaradezt þa miklu villu þotu¹¹ er mestu lutr þolls þessa landz hefir sua hormuliga¹² verit blindath¹³ ær sua at i engu lande adru þinnazt dōme til þess. þar sem telnir haza uerit ymisir menn oc lalladir konungar rangliga¹⁴ mote¹⁵ rettom konungum¹⁶ oc lagum hins hælga Olafs konungs oc allum þeim rettyndum¹⁷ er huer bonde uilddi vna¹⁸ [æz adrum¹⁹ um sínar erzdur. þionodu opt ualborner menn þeim er [uarla matto²⁰ vera tnapar þeirra sem en uattar i dagh huart þeir mistu zleiri²¹ odala sinna eða²² hinir²³ sem þeir lalladu konunga sina.²⁴ oc sua [hitt sama²⁵ um manna missunnar.²⁶ Nu at menn þurzi eigi griplande²⁷ hende²⁸ eða leitande²⁹ eptir³⁰ at þara huer konungr a retliga at vera i Noregi.³¹ þa se þat³² tunnigt allum [Noregs monnum.³³ At Magnus konungr hafonar konungs son³⁴ stadzefti sua oc let i bof setia [a Gulapingi.³⁵ huer at rettom erzdum a at vera Noregs uelldis konungr eptir lagum.³⁶ oc þui iattado oc samdyktu aller Noregs menn þirir sit oc sitt ærþringi³⁷ með retto þingtale³⁸ at þesse stipan skal

Jvfr. Cap. 3. Hk. 9. Jb. II. 3.

¹) [anauda e. þyngia z. — Gd. [anaudga e. þraengua z. — Gi, p. [anaudga z. — Fb. Bl. [anaudga þna þagna eða þyngia landþolleno — Bc. [naudga eða þyngia z. — Fa, e, Ba. [þyngia þollit — Bb. ²) mytilli — fl. ³) ær þeir villia — tilf. Bb. ⁴) þatunnir — Bk. ⁵) [þa vitrir menn só. syniat — Gd. ⁶) höfðingianum eller höfðingium — de fl. ⁷) Saaledes Gb, c. Fe. de Öyr. þauiztu. I Margen ved dette Stykke er i Gs tilskrevet med Textens H.: En þesse lutir heryra till villu oc heidens atrunadar &c. — der ellers hörer til Capitel 3 i K. Magnus's Christenret (see denne). ⁸) alt — mgl. de fl. ⁹) konongdomenom — fl. höfðingium — Eb. ¹⁰) zintanlega konongdomenom. — tilf. Eb. ¹¹) þotu — mgl. Ea. ¹²) heruilliga — Gi. miot — Gm. mgl. Gp. ¹³) blind — Gm. blindadr — fl. ¹⁴) rangliga — mgl. Fb, c, f. Ed. ¹⁵) rettyndum of — tilf. Ff. Eb. gude lagum. oc — tilf. Bc, d, e. ¹⁶) konunge — de fl. ¹⁷) rette — Gm. Bf. mgl. Fe. ¹⁸) haza of vna — Gp. haza — Bb. uita — Ff. Bk. æi þola — Eb. ¹⁹) [odrum — fl. [við annan — Bb. [mgl. — i Enk. ²⁰) [eigi varo uairbir at — Bc. Gm har overalt Enkelttal i denne Sætning: þionade . . . velboren mædr . . . tnapar hane. ²¹) zleira — fl. ²²) en — fl. ²³) eða hinir — mgl. Gt. ²⁴) rettleiga — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) Nyt Cap. i Ba. ²⁷) griplande — Gm. ²⁸) hondum — de fl. ²⁹) grip. h. eða leit. — mgl. Bb. eða leit. — mgl. Gd, p, t. lengr — tilf. Ba, c, e, k, l. ³⁰) till — Fa, f. Eb. ³¹) Noregs konungs velldi eller Noregs velldi — de fl. ³²) frofþingem: monnum — tilf. Fa. ³³) [Gulapingemonnum of allum Noregs monnum — Gm. [frofþingemonnum. oc oflum odrum Noregs monnum — Fe. [Norbmonnum — Gd, i, m, q, t. Fb, f. Ea, f. Bd, e, f, l. [Noregs t.s monnum — Ed. [monnum — Ba. ³⁴) [onarson Suerris konungs — tilf. Fa. ³⁵) [a frofþingi — Fe, e. [a þ:tingi — Gs. [mgl. — de fl. ³⁶) of þui uar iattat með samþygt Jone ertibistups of allra leobdistupa tandra manna of tærbu. stalfara of laugmannu of allra handgenginna manna þeirra er þa uoro j hia of allra Gulapinge manna — tilf. Gm. of þui sem þa var iattat. m. rabe of samþ. Jone ertibps. of allra ann. liobþpa. tandra manna of tærbu. stalf. of togm. of allra hþg. m. þ. er þa v. i hia of allra frofþingemanna — tilf. Fe. ³⁷) ærþringi — Ba, oftere. við Noregs konung of hane ærþringi — tilf. de fl. ³⁸) þingtale — Fb, f. Ea.

[þar um¹ standa ærinlega² er þa var got oc nu fylgir her.³ [oc þui stolu þeir fylgia eptir allu sinu megni oc mætte. oc þeim mote standa er þessu samþyðia eigi.⁴

At einn skal konungr vera at Noregi oc at Skatlondum.⁵

iiij. I namyne þadur oc sonar oc heilags anda eins guds i heilagre þrinningu 4 skal einn hans þion konungr vera izir allu Noregs uældi⁶ bæde innan landz oc sua Skatlondum.

Um Noregs konungs erzd með .iiij. greinum.⁷

v. *Þrsta erzd.* En eptir þraxall⁸ konungs uars þa er su hin þrsta [Noregs 5 konungs⁹ erzd at sa skal konungr vera izir [Noregs konungs ríki¹⁰ sem Noregs konungs son er skilgetin¹¹ hinn ælztli einn.¹²

Sin .ij. erzd. Sv er onnur erzd at sa sonar¹³ sonr konungs skal konungr vera [sem skilgetin er¹⁴ en ælztli einn.¹⁵ [sa er þader hans uar oc¹⁶ skilgetin [ez engi er sona til skilgetinna.¹⁷

Sin .iiij. erzd. Sv er hin .iiij. erzd er broder konungs¹⁸ skilgetin hinn ælztli einn skal¹⁹ konungr vera. sa [er samþædra er²⁰ uid konung²¹ ez engi er þeirra til sem aðr eru talldir.²²

Sin .iiij. erzd. Sv er hin .iiij. erzd at þadur broder²³ konungs samþædra oc skilgetinn²⁴ hinn ælztli einn skal konungr vera. sa sem þader hans uar skilgetinn²⁵ ez engi er²⁶ hinna til.²⁷

v. erzd.²⁸ Sv er hin .v. erzd er brodor son konungs skilgetinn²⁹ hinn ælztli einn skal konungr vera sa sem þader hans uar [skilgetinn oc³⁰ samþædra uid konung³¹ ez engi er hinna til.³²

Jvfr. Cap. 4. 5. Jb. II. 4.

¹⁾ [mgl. — *de fl.* ²⁾ eilílega — *fl.* ³⁾ neft eptir — *tilf. Ff. Eb.* ⁴⁾ [mgl. — *de fl.* ærinlega . . . eigi — *mgl. Ea.* Herefter indskyder *Ff* hele Kong Haakon Magnussøns Erzdatal og Ríkissjórn, og først ved Eaden deraf, hvor en ny Haand begynder, kommer det sædvanlige ældre Arvetal. ⁵⁾ Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i *Bb, f.* Hele Stykket *mgl. Ff.* ⁶⁾ konungs veldi eller konungsríki og veldi — *de fl.* ⁷⁾ Denne Ovskr. er her tilføjet efter Indholdslisten i *Ga.* Den, der findes paa Stedet, er kun *Þrsta erzd.* Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i *Gd, h, l, m, q, t. Fa, b, e. Eb, d. Ba, b, l.* ⁸⁾ Magnus — *tilf. Bk.* ⁹⁾ [mgl. — *de fl.* ¹⁰⁾ [Noregs veldi el. Noregs konungs veldi — *de fl.* ¹¹⁾ skilgetinn — *mgl. fl.* ¹²⁾ einn — *mgl. Fe.* ¹³⁾ sonar — *mgl. Bk.* ¹⁴⁾ [mgl. — *Gt.* ¹⁵⁾ einn — *mgl. fl.* ¹⁶⁾ [sa er konungr uar þader hans — *Gm.* ¹⁷⁾ [mgl. — *de fl.* ¹⁸⁾ samþædra et — *tilf. Gd.* ¹⁹⁾ Her ophører *Lacunen* i *Bk.* ²⁰⁾ [er samþæddr er — *Ga.* [er þæddr er et mæddr — *Ed.* ²¹⁾ [er þader hans var skilgetinn — *Gt. Bk.* ²²⁾ ez engi &c. — *mgl. fl.* ²³⁾ brodir — *mgl. Gf.* ²⁴⁾ oc skilgetinn — *mgl. Gd.* ²⁵⁾ samþædra uid tgo. skilgetin — *Gm.* skilg. of samþædra — *Gt. Fe. Eb.* ²⁶⁾ Her begynder en *Lacune* i *Fe,* oph. Cap. 6. ²⁷⁾ [sem aðr eru talldir. — *tilf. Gm.* ez engi &c. — *mgl. de fl.* ²⁸⁾ Hele denne Arv *mgl. Gt,* hvorved de figg. saae et Nummer ringere. ²⁹⁾ skilgetinn — *mgl. Fa, b. Bk, l.* ³⁰⁾ skal konungr . . . skilgetinn oc — *mgl. Fe.* ³¹⁾ [broder tgo. samþædra of skilgetinn — *Fb, f. Bb, l.* [skilgetin oc samþæddr — *Bf.* ³²⁾ [mgl. — *fl.* er aðr ero nægdir el. [sem aðr ero talldir — *tilf. fl.*

§in .viij. erzd.¹ Sv er hin .viij. erzd er sa bróðrungr konungs er stílgjetinn er² hinn ælztí einn skal konungr vera sa sem fader hans uar fadur bróðer konungs samfæðra [oc stílgjetinn⁴ ex engi er þeirra til sem adr uaro talder.⁵

§in .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er konungs son skal konungr vera [eptir fadur sinn⁶ en ælztí einn þó at hann se [eigi stílgjetinn.⁷ sa þó er huarle er getinn i [hordome ne⁸ frendsemis spelli eða sifstapa⁹ oc konungr sealzr hezír gengit uid [faderni hans¹⁰ oc sagt skalzr stílgjetinn monnum auene¹¹ til [xírir samuistu¹² safer sínar¹³ [oc modor¹⁴ hans.¹⁵ oc suarar¹⁶ stund su sem barnet er¹⁷ þott þeirri tiltolu¹⁸ sem [til horyrir.¹⁹ oc hezír moderen²⁰ eigi²¹ tuent til fadernis²² sagt eptir þeim hette sem logbof uattar om stílgjetinn. þessu stolu þeir eigi loryna er uita izir manad nema þeir ottizt oxyzí.²³ þó²⁴ stolu þeir einum huerium stílgjetinn monnum fleirum²⁵ til segia at vitni megi om vera²⁶ ex þess þarz.²⁷

§in .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er dottor son konungs stílgjetinn²⁸ hinn ælztí einn skal konungr vera. [sa sem²⁹ moder³⁰ hans uar stílgjetinn³¹ ex engi er hinna til [er adr eru talder.³²

§in .ix. erzd. Sv er hin .ix. erzd at systur son konungs stílgjetinn³³ hinn ælztí einn skal konungr vera. [sa sem³⁴ moder hans uar stílgjetinn oc samfæðra uid konung [ex engi er hinna til.³⁵

§in .x. erzd. Sv er hin .x. erzd at sa skal konungr vera hinn ælztí einn er nestr er eptir bróðra syni uid konung oc stílgjetinn er oc fader hans uar stílgjetinn oc komenn þra samfæðdum bróðrom oc stílgjetinn³⁶ [ex engi er hinna til.³⁷

§in .xi. erzd. Sv er hin .xi. erzd at sa skal konungr vera hinn ælztí einn stílgjetinn.³⁸ sa er systina son³⁹ er uid konung. [komen þra þeim⁴⁰ systinum er bæðe⁴¹ varo⁴² samfæðra of⁴³ stílgjetinn.⁴⁴ [oc af rettre konunga ættenne kominn⁴⁵ ex engi er hinna til sem adr eru talder.⁴⁶

¹) Hele denne Arv mgl. Eb, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²) Her begynder en Lacune i Gk. Ophörer Cap. 6. ³) er stílg. er — mgl. fl. ⁴) [mgl. — Bf. [uid konung — Gn. ⁵) ex engi . . . talder. — mgl. fl. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [fribusun — Gp. [fribusun of ei stílgjetinn — Bk. ⁸) [mgl. — Gm. ⁹) nærmeir en lofat er at lofum — tilf. Gd, f. ¹⁰) [frendsemi — Gp. ¹¹) aueno — Bd, e, f. mgl. Bk. ¹²) [samuistu — fl. ¹³) hans — Fe. [samuistar sínar — Bf, k. ¹⁴) moder — Gf. Ed. ¹⁵) barnens — Ea. [mgl. — Gt. ¹⁶) suare — Fa. Ed. ¹⁷) var — de fl. ¹⁸) tolu — Gf, m. ¹⁹) [horyrir — Ge. [til horyrir — Ed, f. ²⁰) han — Gm. hon — Ea. ²¹) eigi — mgl. Ef. ²²) fadernis hans — Fe, mgl. Gi, Ed. ²³) oxyzí — Bf. ²⁴) þa — Gd. ²⁵) eða fleirum — fl. ²⁶) meðr þeim — tilf. fl. ²⁷) vidr. — tilf. fl. vidr eða nokor mistrunar er a hazzdr. — tilf. Gl. ²⁸) stílgjetinn — mgl. Ea, f. ²⁹) [of — Bk. ³⁰) fader — Gf. Ff. Bc. ³¹) of þó sa hin ætífi — tilf. Fa. ³²) [mgl. — fl. ³³) stílgjetinn mgl. fl. ³⁴) [ex — Ba, k. ³⁵) [mgl. — de fl. ³⁶) Saaledes og Gb. stílgjetinum — de Övrige. ³⁷) [mgl. — fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. Cap. 9. ³⁸) stílgjetinn — mgl. fl. ³⁹) son — mgl. Gi. ⁴⁰) tusim — Gf. mgl. Ed. ⁴¹) bróðr — Ed. ⁴²) [oc uaro þau bæðe — Gp. Ea, b. Bf. ⁴³) samfæðra oc — mgl. Gd. [samfæðd of — Gm. ⁴⁴) [af samfæðdom systinum tomen oc stílgjetinum — Ba, k. ⁴⁵) [mgl. — fl. ⁴⁶) ex engi &c. — mgl. fl.

Sin .xij. erþ.¹ Sv er hin .xij. erþd at þa skal konungr vera hinn ælfti einn oc stlgetin² er sýstrungr³ uid konung oc módr þeirra uaro samþæddar oc stlgetnar. oc æz rettre konunga ættenne lómnar [æz engi er hinna til.⁴

Sin .xiiij. erþd. En æz engi er þessara til sem nu eru tallder þa se þa konungr at Noregi [hinn ælfti⁵ einn er erþdom er þa nestr eptir þui sem [Gulapings bó⁶ uattar i⁷ erþda tale. larl⁸ þo en eigi lona. oc þo æz [rettre konunga ættenne⁹ lómin.

Quer konungr skal uera at Noregi æz þa er engi til er i erþd konungs stendr.¹⁰

vj. En æz sua hardliga¹¹ lann til at bærazt¹² at engi [er annara¹³ til.¹⁴ 6 þa se sealzsteynt hertuga oc iarle æz þeir eru til. byskupum allum oc abotom¹⁵ [lændom monnum¹⁶ allum oc hirdstiorum¹⁷ með hird allre at soria norðr til Nidaroff til¹⁸ hins hælga Olafs konungs til vmróðo¹⁹ uid erlfbyskup oc nezne byskup²⁰ huer²¹ or sinu byskupedome oc sýslumenn konungs þeir sem þar eru .xij. hina uitraztu bóndr²² [eptir sinni samuizstu.²³ oc se [a þor²⁴ innan þess manadar²⁵ er þeir sýnria þra²⁶ þall konungs.²⁷ Sua skal oc [byskup huer oc sýslu menn²⁸ ætla menn til hægndar²⁹ eptir oc gætzlo³⁰ með bondom [at gæta landz³¹ þeir þiozom oc illbndi³² sua marga æz [lændom monnum³³ oc sýslumonnum i³⁴ [huerium lagum³⁵ sem þeir sea at bæzt [bær oc hoxr.³⁶ Skolu þeir er eptir sitia vera³⁷ iamheimulir [til gætzlo³⁸ i adrum sýslum sem sealzra sinna. elligr eru þeir sanner landrada menn³⁹ æz eigi hælldr land þridi sinum æz þeirra uangetzlo. En þann tíma er þeir eru norðr lómnar er til eru neyndir.⁴⁰ þa gange þeir olærder menn [er til eru neyndir.⁴¹ með

Jvfr. Cap. 6. G. 3. Hk. 10. Jb. II. 5.

¹) Den hele Arv mgl. Bk, hvorved de fgg. faae et Nummer ringere. ²) oc stlq. — mgl. Gl. Bc, d. ³) er — til f. de fl. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [hællte — Gi. ⁶) [froskopingaboten — Fe. [æidizapingsbot — Ee. [N:ings bot — Gs. [landzboten — Gd, l, p. Fa, b. Ba, k, l. [landzbot — Ge, f, q. Ea, b. Bf. [logbot — Gi, m, t. Ff. Ed. Bc, d, e. [mgl. — Bb, h. ⁷) almennilegho — tilf. fl. ⁸) lartmadr — fl. ⁹) [rettum konunga gttum — Gp. ¹⁰) Ingen Cap. Afd. eller Ovskr. i Gm. Vm konungs tofning — Ovskr. i fl. ¹¹) þunglega — de fl. ¹²) þirir sýnda manna sater — tilf. Ge. ¹³) [saaledes ogsaa Gb, c. [ero þesse — Bk. [er þessara — de Övrige. ¹⁴) sem nu eru taldir — tilf. Gm. Ed. [sem ader uoro neyndir — tilf. Bk. ¹⁵) of abotom — mgl. Ed. ¹⁶) [Barrunum — Gd, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, e, f. Ea, b. Ba, c, d, e, f, h, k. ¹⁷) [mgl. Fb, Bb, l. of hirdstiorum — mgl. Bk. ¹⁸) stadar — tilf. Fa. ¹⁹) vmraba — fl. ²⁰) leob: byskup — Gm. ²¹) með (er — tilf. Ea, b. ²²) men of bóndr — Ba. menn — de fl. ²³) [mgl. — Bk. ²⁴) [þar — Gi. ²⁵) hægmanadar — Gm. ²⁶) Her ophörer Lacumen i Fe. ²⁷) Det sg. Stykke Sua þad . . . vangezlu. udelades her, men indskydes nedenfor efter sanna þat með eibi sinum. — i Fe. ²⁸) [huer hægmanadr — Bb. ²⁹) hægndar — Gd, l, n, q, s, t. hægningar — Gp. Ff. Bb, l. hægndr — Fe. hægndar — Ed. ³⁰) of gætzlómenn — Gp. of gormslu landzenn — Bb. mgl. — Bf, h. ³¹) [mgl. — Bb. ³²) illbndu — Ge, m. Bc, l. illmanni — Ff. ³³) [Barrunum — Gd, e, f, i, l, m, p, q, s, t. Fa, b, f. Ea, b, d. [langmannum — Fe. ³⁴) or — Fa. ³⁵) [huerri sýslu — Ed. ³⁶) [hoxir — de fl. ³⁷) i ollum stöðum — tilf. Fe, e. ³⁸) [mgl. — Bf. ³⁹) við konung — tilf. fl. ⁴⁰) steyndir — Gd. ⁴¹) [Saaledes ogsaa Gb, c. mgl. — de Övrige.

suorum eidi til þessa vmdomis at þeir skolu þann til konungs tala er þeim synizt þirir gudi at þezt se til¹ xallin. En þenna eid skolu iamual bystlapar² abrgiazt uid gud þo at þeir vinni³ eigi sem þeir er sueria at hann⁴ leggi [fannendis umröðo⁵ til þessa mals [iamual sem hinir vlerðu er sueria⁶ sem gud gezt þeim syn til retligazt at sea. En ez þa stíl a þa skolu þeir sitt mal haza er þleiri uerða saman [oc stitritare⁷ eru⁸ oc erlibystlap oc adrir bystlapar [xylgia oc⁹ sanna þat með eidi sinum.¹⁰ En ez nodor lætr stíl adruuiff til konungs tala en nu er mællt þa haza se þirir gort ze oc xridi¹¹ oc se i pauans forþode¹² oc¹³ allra heilagra manna¹⁴ oc eigi tirlu græzt. oc sua huer er honum xylgir¹⁵ til pers. Nu ez hirdstiorar [eda hird¹⁶ þirir nemazt þessa xerð þa eru þeir¹⁷ landrada menn uid konung [nema xull naudsyn banne.¹⁸ En huer bonde er þirir nemzt þessa xerð er sedr .viiij. ertogum oc .xiii. mortum silxre uid konung.¹⁹ en konungr meti naudsyniar með godra²⁰ manna rade. En i þessa xerð xare huer a sinum toftnade. en konungr vnni²¹ þeim allum toftnad sinn²² er eigi haxðu²³ adr konungs ze.²⁴

Um dattur eða sunar dattur.²⁵

- 7 vij. En ez dattur²⁶ eða [sunar dattur²⁷ [eda [stfir²⁸ eða moder.²⁹ eða þær konor³⁰ sem i erzða tal eru talðar eptir [Gula þings lagum.³¹ sua oc þeir kalmenn sem i erzða tale standa³² oc [eigi eru³³ ax³⁴ konunga ættenne komnir. oc eru þeir eða þær ner meir [at stylldu³⁵ til annars arz en konungsdomsens eptir þui sem uattar almenniligt erzða tal. þa skal eptir þui huer³⁶ til ganga sem³⁷ uattar³⁸ i almenniligu erzða tale. oc at þui liofare se. þa mego þeir³⁹ þat⁴⁰ erzða. xyrst eignir⁴¹

Jvfr. Cap. 7. Jb. II. 6.

¹) Her begynder en Lacune i Bh; ophører Cap. 9. ²) of læ(r)der men — tilf. Gm. ³) sueri — de fl. ⁴) þeir — fl. ⁵) [fannenda umröðo, [fannenda umræðe, [fannendis umræðe, [fannendis ræð, [fannenda umræða, [fannindi, [þat ræð — forskjellige. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) stitritaster — fl. ritari — Gm. ⁸) þidia — Gt. [mgl. — Bh. Her ophører Lacunen i Gh. ⁹) [mgl. — Gp. ¹⁰) Her indskyder Fe Stykket Sua skal oc biskup . . . uangetzlo. Derefter nyt Cap. uden Ovskr. — Fe. ¹¹) i landi (oc) lausum viri — tilf. Gm. landi of t. ogri — tilf. Gn, s. ¹²) banni — Gm. Ea, b, d. ¹³) forþode — tilf. Eb, d. ¹⁴) þirir gort ze oc xridi — tilf. Bb. ¹⁵) veitir lið — fl. ¹⁶) [mgl. — Bf. ¹⁷) sanner — tilf. Gt. ¹⁸) [mgl. — Gh. ¹⁹) huer þeira — tilf. Gd. utan naudsyniar banne — tilf. Gt. ²⁰) stynsamra — de fl. ²¹) inni — de fl. luti — Bb. uinni — Gm. ²²) axtr — tilf. Ge, m. ²³) haza — fl. ²⁴) staz. — Gt. með gogmsfu. — tilf. Ea. fra er eigi — mgl. Bb. Her slutter Gc denne Bolk. De to fgg. Capp. indskyder den i den paa Landsloven umiddelbart fg. Bylov: derfra er Varianterne her tagne. ²⁵) Ingen Ovskr. eller Cap. Afd. — Gs. ²⁶) dattur — Ge, l. ²⁷) [sunar dattur — Ge, l. Bc. [sunarfun — Eb. ²⁸) [mgl. — Gd, s. Fe. Ea. ²⁹) [mgl. — Gg. [moðer eða [stfir — Gt. ³⁰) Saaledes ogsaa Gb, c. Bf. adrar — Ge. konor adrar — de Övrige. ³¹) [frostþings bot — Fe, e. [Æidjyðings lagum — Ea. [K:tings bot — Gs. [landþótenne — Gd, i, l, m, q, t. Fa, b. Ba, b, c, d, e, k, l. ³²) eptir Gulaþ. lagum &c. — mgl. Gf, h. ³³) [ero þær eða þær æigi — Bd. ³⁴) rettre — tilf. Gd, n, s. Fa. ³⁵) [mgl. — Gd, m, q. Bf. ³⁶) huertr — Fa. ³⁷) honom — tilf. fl. huerium — tilf. fl. ³⁸) vatia tog — de fl. ³⁹) þær — Fb, e, f. ⁴⁰) þetta — alle de Övrige. ⁴¹) jarðir — Fb. Bb, f, l.

þær er konungr erþir eptir aðra þrendr sína eða þær sem hann kaupir með lausa þr. oc þær þó er hann seli eða konungsdomsens¹ iardr til eða skipti þeim i hinar.² Sua skolu þeir³ oc erþa lausa þr oc gripu þa sem eigi hýgra coronenne⁴ til. nema konungr hýge [aðra⁵ skipan a gort með skilríkum uitnum oc iartegnum ser til salo hialpar oc somdar oc⁶ sinum holloftu monnum⁷ með godra manna tillogu. oc er þui hýgud rad at huer geri ual þirir⁸ ser sialþr⁹ um sína lízdaga¹⁰ oc¹¹ sinum holloftu monnum oc heilðr heill en siutr¹² þui at uafstýrt¹³ er annars vinatta¹⁴ [oc eptir: gerð¹⁵ þó at allstýlt se. þinnast oc þleiri¹⁶ dome til þess at erþingiar hýga¹⁷ ærdregit [en uid autat¹⁸ skipan [þeirra sem attu oc¹⁹ þengu optliga með hollre þionastu oc líx haffa eða hmisu eruede oc mannraunum.²⁰

Um heit konungs.

vijj. Nu ær þui at konungr uití síl þui heilðr stýldugan logh at hallða oc 8 um at borta uid þegna sína.²¹ þa skal hann²² þessu iatta þollt sinu meðr þullom: inni²³ stæðst²⁴ [þann tíma²⁵ sem hann er til konungs tefin. þui iatta el gudi oc [hans heilgum monnum²⁶ oc þui hans²⁷ þolli sem el em ouerdugr iþir skipadr at el skal þau trislin logh hallða sem hinn helgi Olæzr konungr hox²⁸ oc²⁹ hans rettir eptirkomendr hýga nu samþýlt millum konungs oc þeirra er landit byggia með huara tueggia³⁰ samþýlt oc með godra manna rade oc³¹ um at borta³² eptir þui uití sem gud ler mer. En konungr er eigi at eins stýldugr at hallða [þenna eid³³ uid þa³⁴ er þa eru a þingi hia honum. [heilðr uid þa alla er i hans þegnstýldu eru³⁵ afna oc uborna. En þann tíma sem hann uerðr koronadr þa skal hann sveria monnum log oc rettýndi með þeim eidstax³⁶ sem konungs uigslu þýlgir.³⁷

Jvfr. Cap. 8. Hk. 11. Jb. II. 7.

¹) konungdæni — Gf. konungs — Ea, b. Bf. trununnar ætr konungdomæne — Ed. ²) aðrar — Ed. ³) þær — Fe. ⁴) konungdominum — Gh, l. Fe. konunginum — Gp. ⁵) aðr — Gn, g, t. Fb. sialgrada — Fe. ⁶) [sialgr skipat ær — Fe. ⁷) heilðr heill en siutr — tilf. Ed. ⁸) sinni salo of — tilf. Ed. ⁹) sialgr — mgl. fl. ¹⁰) daga — de fl. ¹¹) sinum holloftu &c. — mgl. fl. amþone — tilf. Ge. ¹²) með godra manna ræði — tilf. de fl. ¹³) uafstýrt — de fl. uafstýrt — Gp. uafstýrt — Fb. uafstýrtar — Ba, b. uafstýrt — Bc. uafstýrt — Bf. uafstýrt — Bk. ¹⁴) vili til vinatto — Bb. ¹⁵) [mgl. — Ff. ¹⁶) nogh — Gd, s. ¹⁷) heilðr — tilf. fl. ¹⁸) [en til lagt — fl. ¹⁹) [þeiri er afarmannum hýgudr gor uerit of þeir — Gm. ²⁰) Her ophórer Lacmen i Fd. ²¹) ær þess þæ(r)z við — tilf. Fe. ²²) Herisra til Capitlets Eade har Fe: þann tíma er hann verðr koronadr sveria monnum rettýndi með þeim eidstax sem konungs uigslu þýlgir; hvorimod Capitlet fólger fultændigt efter Bonde-Eden, med Orskr. Jattan Noregs konungs. Fe ude- lades Konge-Eden ganske, men har her: þan tíma er han verðr kongr of koronadr sveria mannum log o(t) rettýndi með þeim eidstax sem konungs uigslu þýlgir. ²³) þullri — de fl. ²⁴) afsemð — Fd. ²⁵) [eþir þal — de fl. ²⁶) [hinom helga Olæze konunge — Gt. ²⁷) hans — mgl. Bb. ²⁸) of skipade — tilf. Fd. Var. i Ea. ²⁹) aðrar — tilf. de fl. ³⁰) ianrde of — tilf. Gh. Fd. Var. i Ea. ³¹) oc — mgl. de fl. ³²) með godom lutum — tilf. Ge. ³³) [þetta — fl. ³⁴) þa eina — Fb. Bb, l. ³⁵) [en hina er æi ero — Bf. ³⁶) hætli oc eidstax — Fb, d. ³⁷) En þann tíma &c. — mgl. Gn.

Um eib hertuga eða iakz.

- 9 ig. En hertugi eða iarl er þeir eru til stolu þenna eib sueria a þui þingi sem konungi er konungs nægn gefid. Þess leggur ef¹ hond a² hælga³ doma⁴ oc þui⁵ styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra. N.⁶ Noregs konungi bæde opinberliga oc loyniliga oc [pat len⁷ sem hann⁸ ueitir mer skal ef tryggliga⁹ hallda¹⁰ með þeirri lydni oc eptirlæte¹¹ [sem¹² Magnus konungr son hatonar konungs¹³ skipade millum konungs oc hertuga.¹⁴ veita skal ef honum alla þa lydni sem godom hertuga eða iarle ber at ueita konungi. Styrkia skal ef [hann oc¹⁵ hans riti með heilum¹⁶ radom oc allum¹⁷ styr(l) minum. Hallda skal ef eida þa alla sem konungren [hefir iattad¹⁸ [mer oc¹⁹ öllu landz þollino eptir þui viti oc stynsemd sem gud ler mer. Gud se mer hollr er ef satt segir gramer en ef lygr.

Um eib barruna.

- 10 .g. Nu stolu barrunar²⁰ þenna eib sueria. Þess leg ef hond a²¹ [hælga doma²² oc þui styr ef til guds²³ at ef skal vera hollr oc trur minum herra. N.²⁴ Noregs konungi [bæde²⁵ loyniliga oc openberliga.²⁶ Styrkia skal ef hann oc hans riti bæde með²⁷ radom minum oc allum²⁸ styr²⁹ minum. Hallda skal ef oc [eida þa³⁰ er konungren [hefir iattad³¹ öllu landzþollino eptir þui uiti sem gud ler mer. Sua se mer gud hollr sem ef satt segir. gramer en ef lygr.

Um logmannz eib.³²

- 11 gi. Nu stolu logmenn þenna eib sueria þan tima er konungr uif.³³ Þess leg ef hond a³⁴ hælga doma³⁵ oc þui styr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur minum

Jvfr. Cap. 9. Jb. II. 8. Cap. 10. Hk. 12. Jb. II. 9. Cap. 11. Jb. II. 10.

¹) hann — her og nedenfor fl. ²) þessa — tilf. de fl. bot of a þessa — tilf. Fe. bot of — tilf. Ed. ³) Her ophörer Lacunen i Bh. ⁴) bot — fl. bot eðr doma — Ff. ⁵) Her ophörer Lacunen i Ef. ⁶) m' — Gg. ⁷) [þan lufa lands — fl. ⁸) konungr — de fl. ⁹) trulega — de fl. ¹⁰) gongma — Gm. ¹¹) hollstigi — Gh, s. Fd. Var. i Ea. ¹²) minn herra — tilf. Gp. ¹³) son hat. konungs — mgl. fl. ¹⁴) [sem hann zer mer j alla staðe — Gm. Fc. Ee, f. millum . . hertoga — mgl. Fe. eða iarle — tilf. Bb. ¹⁵) [mgl. — Gi. ¹⁶) hollom — Ge. godom — Fe. Bf. ¹⁷) hollom — Eb. ¹⁸) [hefir fuoret — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) barrunar of hirdstiorar — Gh, i, q. Fa, d, e. Bb, l. barr. oc hyrdst. oc ridarar — Ba. barr. oc riddarar — Bc, d, e, k. lendir menn oc hirdstiorar — Ge, f, n, p, s. Fc. Ea, b, d, e, f. Bf. lendir m. of hyrdmen — Bh. l. menn — Ff. barunnar eða hirdstiorar — Fb. ²¹) þessa — tilf. fl. ²²) [hælga bot — fl. [bot of þessa hælga doma — fl. ²³) of hins hælga Olafs konungs — tilf. fl. ²⁴) n. — mgl. Ee. ²⁵) innan landz oc utan — tilf. Gh. Fc. samt Var. i Ea. ²⁶) Hersfra er i Ea ved en Afakriverfeil Resten af dette Cap., hele det fg. og Begyndelsen af Bonde-Eden oversprungen, indtil det Hgelydende Sted i sidstnævnte Ed, (Cap. 12, S. 31). ²⁷) heilum — tilf. fl. öllum — tilf. Gg. gudum — tilf. Fd. ²⁸) allum — mgl. fl. hollom — Eb. ²⁹) mat — Fa. ³⁰) [log þau — Gm. alla — tilf. fl. ³¹) [h. fuoret — fl. [h. heitit — fl. ³²) Overskr. — mgl. Fe, hvor Capitlet er skudt efter Bonde-Eden, sidst i Bolken. Capitlet mgl. Gm. ³³) er gierr. — Gi. ³⁴) bot of — tilf. Ff. bot of þessa — tilf. Ed, f. þessa — tilf. Ea, b. Bb, f. ³⁵) bot — Gc, d, p. Bh.

herra. N. Noregs konungi.¹ þau log skal ef segja þeim monnum er [minn herra
 skipar² i mina logfogn³ sem hinn hælgi Olaf konungur hox oc adrir hans retter eptir:
 tomendr haza nu⁴ samdykt [millum konungs oc þeirra⁵ er landit byggia. En huer
 uitna þar sem logbot ster eigi [stiluistliga or⁶ þa skal ef sua huers manz mal doma
 sem ef uil andsuara xirir gudi a doma degi at retligast er eptir minni samuitzftu oc
 þo með þeirra uitraftu manna rade er⁷ hia mer eru sua om rilan sem xatofan. [om
 ungan sem gamlan.⁸ [om sakadan sem siuiadan.⁹ Sua se mer gud hollr sem ef satt
 segir. gramr en ef lygr.¹⁰

Om bonds eid.

xij. En at bondr oc aldyda vili sil þui stýldugare til hollastu¹¹ oc þegnstýldu¹²
 oc lndni vid konung. þa stolu þeir þenna eid sueria konungi sua margir menn¹³ or
 xnlfi hueriu sem [konungr uil.¹⁴ Þess leg ef hond¹⁵ a¹⁶ hælga doma oc þui stýtr ef
 til guds at ef skal vera hollr oc trur minum herra. N.¹⁶ Noregs konungi bæde
 lorniliga oc openberliga¹⁷ með allum minum matt oc megni sua sem godr þegn skal
 konungi. ueita skal ef honum alla þa logliga lndstýldu¹⁸ með þeim allum lagum oc
 lunnendum¹⁹ sem hinn hælgi Olaf konungur stipade millum konungs oc landxrollse-
 ens²⁰ oc²¹ hans retter²² eptirlomendr haza nu samdykt²³ millum konungs oc
 [þeirra er landit byggia²⁴ meðr huarstueggia samdykt. Sua se mer gud hollr sem
 ef satt segir. gramr en ef lygr. [Suer ef eigi at eins þenna eid xirir mil. nema xirir
 allra þeirra sato²⁵ er i Noregs²⁶ konungs riti eru oc þegnstýldu oc hans eids oc
 ue(r)ndar²⁷ uilia²⁸ niota²⁹ [alna oc uborna.³⁰ Eru oc eigi at eins þeir stýldugir
 til at hallda³¹ þenna eid er sueria. nema hælldr aller þeir er i hans³² stýldu³³
 eru³⁴ [alnir oc ubornir³⁵ [þeir sem³⁶ hans ue(r)ndar³⁷ uilia³⁸ niota.³⁹ þui at

Jvfr. Cap. 12. Hk. 13. Jb. II. 11.

¹) bæde lornilegha oc openberleggha — tilf. Gf, t. Bc, e. ²) mer — tilf. fl. ³) [i minni logfogn ero — Ba, k. ⁴) nu — mgl. fl. ⁵) [við þa — fl. ⁶) [viðtaghe — Ef. [viðtaga — Ba, k. [stiriftaga or — de fl. [stýnsamlaga or — Fa. ⁷) þa — tilf. fl. ⁸) stýldan sem uistýldan — Ba, k. [mgl. Gm, t. ⁹) [siuiaden sem vstýuiaden — Ef. [satabom sem stýiaden — Ba. [sataban [siuiaden — Bf. ¹⁰) gramr... lygr — mgl. Ef. Bc. ¹¹) allrar hollasto — Ea, b. pionasto — Ed. allra pionasto — Bf. ¹²) menn mgl. — fl. ¹³) [honum lifar eller konungi lifar — de fl. ¹⁴) a bot of — tilf. Fe. ¹⁵) þessa — tilf. de fl. ¹⁶) N. — mgl. Bb, c. ¹⁷) bæde &c. — mgl. Gm. Her begynder igjen Ea. ¹⁸) pionastu oc lndst. — Gh, s. Fd. þegnstýldu — Gn. stýldu — Ed. ¹⁹) [annandum — Ed. ²⁰) þeirra sem landet byggia — de fl. ²¹) adrir — tilf. fl. Her ophæðer Lacunen i Gh. ²²) Her begynder Gr. ²³) stadæst — de fl. ²⁴) [landxrollfens — de fl. millum . . . byggia — mgl. Gr. Fa. ²⁵) [stýrgi ef mer þenna eid of ollum þeim — de fl. ²⁶) Noregs — mgl. de fl. ²⁷) oc verndar — mgl. de fl. ²⁸) eigu at — de fl. ²⁹) abrygiast — Gm. ³⁰) [alnir of oalnir — Gd, m. [alnom oc ubornom — fl. [alnir of obornir — fl. [allum of obrum — Ea. Her beg. Bf et nyt Cap. ³¹) abrygiast — de fl. ³²) Noregs — Ge. Noregs konungs — fl. ³³) þegnstýldu — de fl. riti — Gh, s. konungs riti — Fd. veldi — Bf. lndstýldu — Fc, e. ³⁴) oc lndstýldu — tilf. Gh, s. Fd. ³⁵) [mgl. — Bk. [alnir oc ualnir — Ba, k. ³⁶) [of — fl. ³⁷) eids — de fl. ³⁸) eigu at — fl. ³⁹) Eru oc . . . niota — mgl. Gf. alner oc . . . niota — mgl. Bb.

Noregs konungr er þeim iamskyldur til retra mala [at skylda¹ er heima sitja sem hinum [er þá eru á þingi hia honum.² Sua eru oc hinir³ allir skyldugir til allz⁴ tryggleito⁵ er i eru landinu þó at eigi fueri allir menn⁶ honum⁷ trunadar eid. Þat vitu oc allir menn at þat barn sem þótt uerdr á síðasta uetre konungs ævar. at konungr er iamskyldugr þui rett at gera sem þeim manni er honum suor eid á þyrsta þingi.⁸ Sua eru honum⁹ oc allir skyldugir¹⁰ [til allra logliga þegnskyldu þeir sem laga uilia niota [oc þeirra¹¹ uilia uerdr vera.¹² En konungr oc biskupar¹³ [lærðer¹⁴ menn¹⁵ oc lendir¹⁶ oc öll aldyða stolu síðan skylda [hinum hælga krossi oc hælgu domum aptr til kirku. En síðan skal konungr¹⁷ ganga til alteris oc tala þar blazan¹⁸ oc ganga síðan [til herbyrgis¹⁹ [oc skylda honum aller²⁰ hinir beztu²¹ menn.²²

III. Landuarnarbolkr.²³

- i. Um leidangr gerð.
- ij. Um skipgerð oc smidar kaup.
- iiij. Um oruarkurð oc gisling.
- iiij. Um vita uorð.
- v. Um herfogu.
- vj. Ex madr stýzt undan leidangre.
- vij. Guar leidangr skal gera.
- viiij. Um stýrimenn oc hafeta.
- ix. Um skipa skipan oc þarfaup.
- x. Um vapna bunad.
- xi. Um vapna þing ner vera skal.
- xij. Ex stýrimadr loppzt ex skipi eða hafeti oc um uista þrot.
- xiiij. Um skipa uppsat oc gæzlo segls oc reida.
- xiiij. Um reidstíota bod.
- xv. Um rans menn oc oruar skurð.
- xvj. Ex madr á kaup uid rans menn.
- xviij. Um landræða soð oc langskipa gerð i heræde.

¹) [mgl. þ.   ²) [er kononge suor eid — Bk.   ³) honum — de Övrige.   ⁴) allz — mgl. de þ.
⁵) tryggleito — de þ.   ⁶) menn — mgl. de þ.   ⁷) honum — mgl. de þ.   ⁸) Þorðapingi — Bb. Sua
eru . . . þingi — mgl. Fe. Bk.   ⁹) honum — mgl. Bb.   ¹⁰) iamskyldugir — Fb. Bk. iamskyldir — Bl.
týðskyldir — Fa. þegnskyldugir — Bk.   ¹¹) þæ — Bb.   ¹²) [ot uerdr ero — Fe. [ot þeira uerðskyldir
vera — Ed. [mgl. — Fd. Bk. Sua eru honum . . . vera — mgl. Bf.   ¹³) biskup — Gk, p. Fd, e, f. Ea,
b, e, f. Bl. aller biskupar — Fa.   ¹⁴) lendir — Fa. Ed.   ¹⁵) [mgl. — Gd. Ff. Eb. Bb.   ¹⁶) barrunar
— Gd, e, h, i, k, l, m, p, q, r, s. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Ba, b, c, d, e, h, k, l mgl. Gf, t. Ea (men bar:
runar tilf. i Var.) Bf. ot riddarar — tilf. Ff.   ¹⁷) konungr — mgl. Ed.   ¹⁸) ex ærðibiskup — tilf. Ef.
¹⁹) [j konungs garð — Gn. Ee, f.   ²⁰) aller — mgl. þ.   ²¹) vittraftu — Fb, f.   ²²) [ot halda stita
uista þan dag sem honum býriar ot tongo sign hœuir hœðingium ot öllum öðrum hinum beftu monnum. — Gn.
Ee, Ef. [ot hinir beftu men með honum. Hele Stykket þui at Noregs konungr &c. — mgl. Fe. I Fe, e, föl:
ger her det foran oversprungne Cap. om Lagmands-Eden.   ²³) Dette er den stadlige Sideoverskr. gjennem
denne Bolk — Ga.

Ger heyr landuarnar holk.

i. Þat er upphaf at landuarnar bælle varum at Ihesus Christus hinn trostestli 1
 sannr guds son oc mōyar Mariu konungr allra konunga.¹ af honum² er allt uallð
 oc stioru. veri hann uar uernd oc uardueitzla allra Noregs manna³ eilixlæga. I þess
 hins sama Ihesu Krist nazne skal uar logligr⁴ Noregs konungr [hans pionn⁵ rada
 bode oc banne [oc vtorum uarum.⁶ oc rade at lagum en eigi at olaugum gudi til
 [lofs oc⁷ dyrdar ser til gagns oc off til þarxenda.⁸ Eigi stolum ver honum⁹ leid-
 angro ne¹⁰ vttboda sgnia ef hann bydr vtt med puiliku stiorde sem her xylgir.
 konungr a eigi frammar¹¹ vttboda at frezia¹² i xridi¹³ en halys almenings nema
 su¹⁴ einhuer þorx¹⁵ xalle til med honum at menn uilia frammar¹⁶ gort haxa xirir
 afstendar saler uid hann [med godra manna samdykt¹⁷ ef þeir tenna af honum mi-
 stunn oc goduilia. Enga almenliga tolla skal konungr a off leggja eda hans umboda
 menn. eigi¹⁸ giæxer [ne ueitzlur¹⁹ ne hesta xodr.²⁰ [ne uidar hogster.²¹ þar sem
 leidangr gerizt. nema reidstiota²² oc þa adra lydstyldu²³ sem logbot vattar.²⁴ Nu
 xyrnagt stip leda nauft²⁵ i herade²⁶ eda xortazt²⁷ reidir²⁸ sua at umboda þarx eda
 af nyu til xa. þa skal konungr²⁹ vtt lata bioda i þeim luta landz³⁰ sua milit³¹ sem
 honum³² þidir til bæra [oc³³ arangre³⁴ hoxir³⁵ eptir beitra manna rade. Skal uid
 þui x³⁶ tala logmaðr [oc einn konungs handgengin maðr³⁷ oc einn stitritr bonde [i
 þeim luta landz³⁸ til uardueitzlu oc til einstis annars snuagt [en þess³⁹ sem adr
 uattar eptir konungs uitorde.⁴⁰ stolu konungs umboda⁴¹ menn þeir sem þar haxa
 [stlu⁴² sem eins huers þarx uidr lata gera⁴³ eptir þui laupi sem þeir semia⁴⁴ uid
 þa er uardueitzlu haxa a bonda x⁴⁵. En [i Gula þings lagum⁴⁶ skal logmaðr

Jvfr. Cap. 1. G. 295. F. VII. 1.

¹) [mgl. — fl. ²) Saaledes Gb, c. Bc. huerum — de Övrige. ³) [allra Nordmanna — Gi. [mgl. — Bd. ⁴) logligr — mgl. Ge, f, k, p. Bb. ⁵) [mgl. — de fl. ⁶) [mgl. — Bb, l. ⁷) [mgl. — de fl. ⁸) xagnadar — Ee. ⁹) tonongt varum — Gi. Fd. Ea. ¹⁰) leidangro ne — mgl. Gp. ¹¹) [mgl. — Gk, t. ¹²) [ut boda odru vis en frezia — Gk. ¹³) xridu lande — Gk. Fd. vttboda — tilf. Gk. ¹⁴) su — mgl. Gd, s. Bk. ¹⁵) Saaledes ogsaa Gb, c. nauðstn — de Övrige. ¹⁶) betr — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) Saaledes ogsaa Gb, c. huarst — de Övrige. ¹⁹) [mgl. — Bb. ²⁰) hesta xodr — Gl. ²¹) uidar hoggr — fl. [mgl. — Bk. ²²) tonungi — tilf. Ge. bob — tilf. Gd, k. Fd. ²³) tuti oc þegnstlydu — Gf. tuti oc lydstyldu — Gk. tuti — Ff. stlydu — Ee. loghstlydu — Bf. ²⁴) Herefter nyt Cap. i Ba, k. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) I Marg. med Henviisningstegn: þor uarum — Gc. ²⁷) xortazt — Gi. xartatazt — Gm. xirir lezt — Ef. xyrnagt — fl. mgl. Ed. Bf. ²⁸) reidi — fl. mgl. Gm. xortaz reidir — mgl. Bk. eda xort. reidir — mgl. Gd. eda nauft — tilf. Ba, k, k. ²⁹) tonungi — D. ³⁰) I Marg. m. Henv. Tegn: af þor uarum — Gc. er stly þarx uidr — tilf. Ba. er han ser at þes þarx uid — tilf. Bk. ³¹) xolt — tilf. Ed. ³²) þeim — Eb. ³³) at — de fl. ³⁴) árhaða — Ge. araga — Fd. araganum — Ee. Bb. araghi — Bl. arang — Fb. till arangro — Ed. arangro — Ef. argangi — Ea. aragangenom — Bk. mgl. Gf, p. ³⁵) [at af leidangro þurxi till at lagia — Gm. [at a gange — Gi. [mgl. — Bb, f, k. ³⁶) x³⁷ — mgl. fl. ³⁷) [mgl. — Gi. ³⁸) [mgl. — fl. ³⁹) [eptir þui — Ed. ⁴⁰) rabi — fl. stitorbi — fl. ⁴¹) [stlu — Gi. ⁴²) staz — fl. ten — Bf. ⁴³) stip — tilf. Ee. ⁴⁴) verba a [astir — Gi. ⁴⁵) eda hvarmanna x⁴⁶ — tilf. Gc, i Marg. m. s. H. i Borgha þings laughum — tilf. Bb, l. Stykket herfra til Capitlets Ende er i den nedre Marg. tilf. med smt. curs. H. Gb. ⁴⁷) [i frosta þings l. — Gp. Fa, c, d, s. D. i Eiofua þ. l. — Eb, d. i Borgeþ. l. — Ea. i R.þings l. — Gs. [at lagum — Ef.

hæra [xirir silt starx¹ .x. mertr [æz bonda ze en .v. mertr huar hinna a huerium .xii. manadom.² oc stolu þeir stýlðir at gera reitnan xirir þessu ze a hueriu³ [Gula þingi.⁴ huar þeir hæra intelit eða huar eptir stendr oc sua þat er þeir hæra [ott greitt⁵ eða niðrlagt.⁶

Um skipgerð oc smidar kaup.

2 ij. Nu [sotr skip xyrnska.⁷ þa stal annat gera [eptir konungs raðe⁸ æz bonda ze⁹ oc þar reisa lata sem þeir uilia sua at huarle spilli afre ne eng. en spillir¹⁰ borte sem .viij.¹¹ stynsamir menn mæta [æz bonda ze.¹² konungs iord er stýlð til at reisa skip a æz hon er til.¹³ Sua er oc konungs mort¹⁴ stýlð til [landuarnar¹⁵ skip¹⁶ at xa¹⁷ oc [allra annara þeirra sem martir eigu¹⁸ [at iamznade¹⁹ þui at engi²⁰ stal eins manz mort onða. Nu stal smidi til trezia²¹ [alla þa er²² innan [xiordungs xyltis²³ eru. uidare æz þarz. Stazna smidr huer er setr mort silzre uid konung er xirir nemzt til at xara. en xilungr huer halzre mort.²⁴ Nu hæra þeir sett tiol a baða stoda [oc til smidar tetit.²⁵ þa æz einhuer þeirra loypr xra þeirri smid. stazna smidr er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silzre uid konung. en xilungr²⁶ .v.²⁷ mortum silzre uid konung.²⁸ æz þui at [þa xella þeir niðr landuarnar xirir konungi.²⁹ Nu [stolu smidir ze tata.³⁰ [stazna smidr³¹ .ij. aura silzre³² [a sygnum³³ dogum sunnu daga millum.³⁴ en xilungr³⁵ onri.³⁶ þar með mat oc maldryðiu.³⁷ halzre bolla stot³⁸ a degi. Nu at gorxu stipi þa stal skip bræða [oc i naust setia³⁹ æz til er. En æz naust er eigi til. þa stal naust gera [oc⁴⁰ xong⁴¹ til xa⁴² oc⁴³ or

Jvfr. Cap. 2. G. 306—8. F. VII. 1—5.

¹) [mgl. — *ß*. ²) En i Gula . . . manadom — mgl. *Bf*. ³) huerium .xii. manadom a — *Gl*, t. *Ea*. hueriu — mgl. *ß*. ⁴) [frostþingi — *Fa*, c, e. [Öidzguþingi — *Ed*. [Þorgarþingi — *Ba*, b, h, k, l. [logþingi — *Gf*, h, p, s. *Ea*, b, e, f. *Bc*, d, e, f. *D*. [þingi — *Ff*. ⁵) [ugort — *Ef*. oc sua &c. — mgl. *Bb*. ⁶) uidr tagt — *Ed*. *Bk*. oc sua &c. — mgl. *Ge*. *Bf*, h. *Her begynder en Lacune i Bf*. Ophörer Cap. 4. ⁷) [xynis skip — *Gl*. [f. skip xyrnska — *Fa*, c. i heraðe — tilf. *ß*. ⁸) [mgl. — *ß*. ⁹) bōz armanna ze — udenf. i Marg. tilf. *Ge*. ¹⁰) stæde uerdr at — *Gm*. ¹¹) .viij. — tilf. over L. *Gb*; mgl. *de ß*. ¹²) [mgl. — *Ge*, som tilf. i Marg. m. s. H. æz bōarmanna ze. ¹³) innan xyltis — *ß*. ¹⁴) iord — *Gr*. *Ea*. (Var. mort) *Bc*. stogr — *Bb*. er hon er til þa er hon — tilf. *Gp*. ¹⁵) landuarnar — *Gm*. ¹⁶) skip — *Eb*. *Ba*. *Bk*. skipu uidu — *Ea*. skipa — *Ef*. ¹⁷) [at xa tilxong or — *Bk*. mort. oc sua reisa lata a æz hon er til — tilf. *Gh*. ¹⁸) [allar adrar mertr — *Gp*. [alra annara manna martir til skipu xanga — *Bh*. ¹⁹) [mgl. — *Gq*. *Bd*. sem martir &c. — mgl. *Ee*. ²⁰) Saaledes ogsaa *Gb*, c. eigi — de Övrige. ²¹) xa oc trezia — *Gd*. nezna — *Gl*. ²²) [mgl. — *Eb*. ²³) [xyltis eða xiordungs — *Gd*, m. *Ef*. [xyltis — *Gn*. *Eb*. [þess x. x. — *Fe*. [heraðz eða innan x. x. — *Ee*. ²⁴) æz han vit eigi (til) xara — tilf. *ß*. ²⁵) [oc til smidir tetit — *Ed*. [oc smidr til tetit — *Ef*. [mgl. — *Bh*. ²⁶) xilungr — *Gm*. ²⁷) .viij. — *Ef*. ²⁸) uid konung — mgl. *ß*. ²⁹) [þeir xella landuarnar konungs — *Bk*. æz þui &c. — mgl. *Ba*. ³⁰) [stal smidum ze tauna — *ß*. [stulu smidir ze tauna — *ß*. [stulu smidir ze taun hæra — *Ge*, l. [st. sm. zel. tata — *Gn*. [stulu smidar ze tauna — *Gr*. [st. smidir teigu tata — *Gn*. ³¹) [i xelaun sina stal stazna smidr hæra — *Ee*. [stal stamzna smidr tauna — *Bh*. ³²) i teighu sina — tilf. *Fd*. ³³) yrthium — *Fe*. ³⁴) [um sygna uifu — *Ba*, h, k. ³⁵) xilungi — *Gd*. xilungr — *Gm*. xilungr — *Fb*, c. xilungr — öftere *Ef*. ³⁶) halzan onri — *Eb*. ³⁷) drytt — *ß*. mungat — *Ed*. ³⁸) huar þeira — *Bh*. ³⁹) [oc naust til xa oc i setia — *Fa*, c. ⁴⁰) naust gera oc — mgl. *Gm*. ⁴¹) tilxanga — *Gd*, m. tilxang — *de ß*. ⁴²) til xa — mgl. *Gm*. ⁴³) Saal. ogsaa *Gb*, c. *D*. mgl. i de Övrige.

huero manz mortu¹ er uil. sua sem adr er stilt til skipa. [sua smidi til neyna² oc sua leigu til³ tafa.⁴ Segl oc aderi bat oc reida allan. tiold⁵ oc allt þat sem til⁶ þarz at haza⁷ þa skal til slysa⁸ með konungs rade [az⁹ bonda ze¹⁰ sua at skip se¹¹ i alla stæde ual þort.¹²

Um orðar skuld oc gisling.

iiij. Nu ex sua þungliga zellr til¹³ zirir synða manna sakir at heidin her eða 3 tristin gengr a Noregs konungs riki¹⁴ [i einshuerium stad.¹⁵ oc þo at a statlond hans gangi. þa stolu ver eigi synia konungi uarum allan¹⁶ almenning at lidi oc skipum¹⁷ oc uapnum¹⁸ ex hann ser með uitra manna rade at sua milis þarz uid. en ex minna þarz uid þa [statum ver þat uid þotum¹⁹ sem az zellr. En ex sua harðliga²⁰ zellr at notor her gengr a eða²¹ hezt innan landz. þa [stolu þeir er sonn²² hersaga lemr til²³ stera upp herorðar²⁴ oc lata þara [landz enda meðal.²⁵ [Su or skal þara a lande²⁶ þiodgautur²⁷ oc²⁸ i minzta lage með þria menn zul-tida.²⁹ En a sio með skipi skipadu. hon skal þara [með þiodleid³⁰ bæde nætr oc daga. Tre or skal vtt stærast i bygdur [az þiodleid alla uega³¹ [oc i þiordu inn³² oc i orðar³³ vtt oc bæra með uattum oc beri huer adrum.³⁴ En allum þeim monnum er or lemr til hus þa gerir hon stegno til skipa uid sio en samnadar a lande. En ex þa sitr notor þyr um. þa er sa vtlægr az þui at þa skal þara þegn oc þræll ex þess þarz uid. oc skal huer þa ser sialzr uistir oc sinum heimamonnum þeim sem eigi haza sialzir þong a [at þa ser.³⁵ En ex notor zellir herbods oruar [eða eigi zer eptir bode.³⁶ þa er hann utlægr³⁷ [oc allt þat er hann a.³⁸ nema naubðsyn banne.

Jvfr. Cap. J. G. 312. F. V. 2.

¹) (ex zong ero till. þat or huero manz mortu zong till — *Ed.*   ²) frezia — *fl.*   ³) til — mgl. *de fl.*
⁴) [ot þa smidi til ættr þeirri leigu sem nu er sagt — *Ee.*   [ot trazuia smidi sem ader er stilt — *Bh.*   [mgl. — *Gi. Fa, c.*   ⁵) tiold — mgl. *fl.*   ⁶) til skipa — *fl.*   ⁷) at leigia of haza þarz — *Fe.*   ⁸) þa — *Ee.*
⁹) az — *Fe.*   oc — *Eb.*   ¹⁰) [mgl. — *Gi.*   þvarmanna ze — tilf. *Ge. i Mrg. m. s. H.*   ¹¹) buit of — tilf. *Ee.*   ¹²) kononge till landuarban — tilf. *Gm.*   ¹³) til — mgl. *de fl.*   ¹⁴) vellbi — *de fl.*
¹⁵) [mgl. — *fl.*   ¹⁶) halzan — *Fa.*   mgl. *Ge.*   leibangr of — tilf. *Fe.*   ¹⁷) viftum — tilf. *Ge, h, s. Fd.*
¹⁸) oc uapnum — mgl. *Bl.*   oc uiftum — tilf. *Ff.*   ¹⁹) þotum of þottum — *Fa.*   godom þottum — *Bc.*
²⁰) harðliga — *Ed.*   [þotum þat gudi — *Gi.*   ²¹) þunglega — *Ge. Ea.*   illa — *Ee, f.*   ²²) gengr a eða — mgl. *Ba, h, k.*   ²³) sonn — mgl. *Ea,* men tilf. *Var.*   ²⁴) hus — tilf. *fl.*   [stolu þeir er (anna herfogu þria — *Fe, d.*   ²⁵) herfogu orðar — *Fd.*   orðar — *fl.*   [skal orðuar upstera — *Ee.*   ²⁶) [mgl. — *Bh.*
²⁷) a lande — mgl. *fl.*   [heror skal þara a lande — *Bb.*   ²⁸) þioduegho — *Bh.*   ²⁹) Saaledes ogsaa *Gl, c.*   oc — mgl. i *de Övrige.*   [at þiodueg rettom — *Ee.*   ³⁰) zullkingi of zullida — *Gl.*   zlytia — *Gm.*
³¹) [þiodleid retta — *Ba, k.*   [með þiodleid með skipi skipadu — *Bd.*   [mgl. — *Gm.*   ³²) [mgl. — *Fb.*
³³) *Bb, l.*   alla uega — mgl. *fl.*   ³⁴) [mgl. — *fl.*   ³⁵) þorðar — *Fa, c.*   ³⁶) Treor . . . adrum — mgl. *Bh.*   ³⁷) [at þode sit — *Bh.*   [mgl. — *Fa, c.*   ³⁸) [mgl. — *Bh.*   ³⁹) *Her ophörer Lacunen* i *Ee.*   ⁴⁰) [mgl. — *Bh.*

[konungr meti þær naufsyniar.¹ En ex konungr mistruir menn² at [ver uilium³ eigi veria land hans [med honum⁴ sem ver hazum megin til. þa eigum ver at setia⁵ honum gisla til trunadar. En ex ver halldum ordum uarum ual oc landuornum uid konung. þa a hann at setia⁶ off aptr⁷ gisla uara⁸ vmeidda.⁹ en ex [ver gerom ax.¹⁰ þa er gissum xirirgort¹¹ oc eru þeir þa i¹² mistunn konungs oc suara þeir xirir þat er at logum eigu at suara.

Um uita uord.

4. iiij. En ex hers er uon i land vart. þa skolu menn uita uord reida.¹³ þa skal¹⁴ [lendr madr¹⁵ eða konungs¹⁶ umbods¹⁷ madr lata stera bod upp.¹⁸ en þa er setr [halzre mort¹⁹ silzre uid konung er eigi temr til. þondr eru stjlduger til uita²⁰ at gera þar sem verit hezir at xorno xare. xiordungr heradsmanna þeirra er nestir bua [oc uardhus²¹ med²² [oc þac a²³ oc xiorar dnr.²⁴ Nu skal [umbods madr konungs²⁵ stjerna stjpreidu þing²⁶ uord at bioda.²⁷ [lendr madr²⁸ [eða stjllu madr²⁹ eða umbods madr konungs³⁰ skal gera bondom [til laga stjerno³¹ uord at³² hallda. þa skolu þondr [a uerdi³³ sitia hina .v. nott³⁴ xra þui er uordr var boden. nema xyr þurzi. En þeir er uita uord eigu at halda oc xara eigi til. þa er þa uardviti setr uid konung þat er³⁵ mort silzre uid konung. [þrir³⁶ menn skolu uita uord hallda.³⁷ þeir menn eru aller vardsetir er augna heilir ero oc oyrna³⁸ [oc xot: heilir.³⁹ xrialser menn oc xultida [oc ual herxorr.⁴⁰ herlenstir en eigi vflenstir [oc

Jvfr. Cap. 4. G. 311. F. V. 1.

¹⁾ [mgl. — Bk. Istf. En ex notor . . . naufsyniar — har Gc: En ex notor xellir herbods oruar. þa skal hann giallda .xij. aura silzre konunge at senom stjnum eða hertidi. of at vheriodu lande. En ex þa or xellir er land er heriat. þa er hann vllagr of allt þat er hann a. Sliet ligger við ex madr xer eigi eptir oru. þa er hann stitu setr sem þa er xellir oruar naufsynia laust. ²⁾ off — fl. Her begynder 1ste Stykke af Bm, Brudst. af Borgarthingsloven, der foran, S. 5 Linie 2 f. n., ved Trykfeil er betegnet Bl. ³⁾ [men vili el. vitia — fl. [ver skulum — Bm. Det fg. eigi mgl. Gm. Eb, c, e. Bc, k. ⁴⁾ [med bondom — Ef. ⁵⁾ [etia — fl. ⁶⁾ stjerna — Gc. xra — Gl, m. Bk. senda — Gr. ⁷⁾ aptr — mgl. Ea (tilf. Var.) Ec. ⁸⁾ fina — Gm. ⁹⁾ hveila of vmeidda — Ee. hveila — Ba, k, k. ¹⁰⁾ [Ver briotom ord vor oc æida — Bb. [briotom ax — Bc, k. ¹¹⁾ Rettet dertil m. s. H. fra xirirskotid — Gf. xirirskotid — de fl. ¹²⁾ valde of — tilf. Fa, c. ¹³⁾ gera — Gd. halda eða reida — Gs. reifa — Fd. halda — Fe. Eb. Bb. ¹⁴⁾ Her ophører Lacunen i Bf. ¹⁵⁾ [þarrunn — Gd, e, f, k, i, k, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, e, f, k, k, l, her og nedenfor. ¹⁶⁾ hans — Ed, mgl. fl. ¹⁷⁾ stjllu — Gn. Bb. ¹⁸⁾ till uita gerbar — Gm. oc stjerna þingh — tilf. Bb. ¹⁹⁾ [væri — Gc, n. Bm. [mort (halzre udraderet) — Fa. [mort — Ed. ²⁰⁾ vord — tilf. fl. ²¹⁾ vardhus — Fb. ²²⁾ [stulu vardhus gera — Gf. Ee. ²³⁾ [ot þettia — Fe. [ot þettia uell — Ed. [mgl. — Gt. Bd, f. ²⁴⁾ [iiij. durum of þat a — Bk. ²⁵⁾ [tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. [mgl. — de Övrige. ²⁶⁾ þing — mgl. Gk. ²⁷⁾ halda — Gm, t. Fe. ²⁸⁾ [þarrun — de s. s. ved (15). ²⁹⁾ [Saaledes ogsaa D. mgl. — de Övrige. ³⁰⁾ lendr m. &c. — mgl. Gm. ³¹⁾ [bod til — Gt. [stjnu til — Fa, c. [halzre manadar stjnu til — Ba. ³²⁾ vaita of — tilf. Bc. bioda of — tilf. Bd. ³³⁾ þergi — Ee. ³⁴⁾ [a uord setiaz en tidnar ero xim netr — Gm. ³⁵⁾ halz — opr. tilf. men siden udraderet Fa. halz — tilf. Fe. ³⁶⁾ þeir — fl. ³⁷⁾ [mgl. — Gt. Bb, f, k. er uardsetir ero — tilf. Gi. ³⁸⁾ heyrna — Fd. heilir — tilf. Gi. ³⁹⁾ [mgl. — Bd. ⁴⁰⁾ [ot vel xorrer — Gd, l. Ea. [ot v. heftxorrer — Gm. Fd. [mgl. — fl.

eigi utlæger¹ [or annara konunga rífi.² Menn stolu a uord ganga at midium degi oc halla til annars midædags. en ex seinna er a gengit eða þyr aþ. þa er sa setr uarðuiti³ uíð konung. nema einn gange orrenda⁴ þeirra. [a verði skal maðr uafa en eigi soþua.⁵ en ex aller soþua⁶ [a uita verði⁷ oc [brennr uiti⁸ þirir sunnan eða nordan. þa eru þeir setir uarðuiti uíð konung.⁹ Nu stolu varðmenn uita brenna at .iij. herstipum¹⁰ senum eða þleirum. En ex þeir brenna eigi uita. þa eru þeir setir uarðuiti uíð konung.¹¹ Nu ex þeir æuazt i huart herstip eru eða eigi. þa stolu þeir falla til¹² hina stýnsamastu menn þa er ner þeim eru oc haza þeirra rað uíð huart uita skal brenna [eða eigi.¹³ Sa uitauorðr [er austarstr er¹⁴ skal uarda .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silþrs uíð konung. [oc sua sa er þar er neft.¹⁵ Sua skal sa oc uarda er norðstr¹⁶ er .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silþrs uíð konung. oc sua sa er þar er neft¹⁷ [ex nordan¹⁸ kemr her at.¹⁹ oc sua hueruitna þar sem mest er hers uon. En huer annara mort silþrs i uarðuiti uíð konung. Lendr maðr²⁰ eða konungs ombods maðr²¹ skal þa til stílríta menn at ranþsaka huern dag uord meðan þess þary uíð oc greiða uord at [rett þare.²² en ex þeir glormma þa seliazt þeir .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silþrs uíð konung ex stæde verðr at.

Um herfagu.

v. Nu kemr maðr a land uart sa er utlægr uar hedað gor oc ber herfogu sanna 5 þa sem landþ menn uita eigi aðr²³ þa er hann ilendr með konungs rade oc stípan þo at hann være niðingr aðr.²⁴ Nu ber maðr herfogu oc er eigi sonn. þo at hann være þyr [i lande.²⁵ þa er hann þo utlægr. nema hann sueri þirir [v. eið²⁶ oc²⁷ hann gerði þirir goðo oc hann hugði þat satt vera. Nu ber maðr herfogu sanna sa er ilendr er. þa skal hann haza .iij. mertr silþrs aþ konungi. en mort or þylli hueriu. [mort skal hann oc haza aþ þor uarum.²⁸

Jvfr. Cap. 5. G. 312. F. V. 2.

¹) Saaledes ogsaa — Gb. D. [mgl. — i de Övrige. ²) [mgl. — Bk. uet herþorer — tilf. Gp. oc uet þorir i alla stadi — tilf. Bb. ³) mort [þyr — Bb. k. ⁴) at þorþum sinum eða allra — Fc. ⁵) [mgl. — Gc. [tilf. i Marg. m. smt. crs. H. — Gb. ⁶) [soþna — fl. ⁷) [a uerði i [ænnar — Bf. ⁸) [brenna uitar — Bl. ⁹) nema einn &c. — mgl. Gr. ¹⁰) [angstipum — Eb. stipum — Ee. ¹¹) uíð tþ. — mgl. Fc. En ex &c. — mgl. — Bk. at .iij. herst. &c. — mgl. Fd. ¹²) þin — tilf. de fl. ¹³) [mgl. — Gt. Fd. Her indskyder Gr det ovenfor manglende Stykke a uita verði skal . . . konung. ¹⁴) [er norðstr er — Bd. [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. ¹⁵) [mgl. — Gd, f. Fa, c. Ba, k. ¹⁶) [unnafter — Ba, k. austarstr — Bd. voster — Var. i Ea. er norðstr er — mgl. Ef. ¹⁷) [ot sua liggir uíð þin norðstr — Ee. ¹⁸) þadan — Bd. ¹⁹) [ex n. f. hann at — Eb. [ex n. verðr stæde at — Bb. [ex sunnan verðar a gengit — Ba, k. ²⁰) þarrun — Gd, e, f, h, i, k, l, m, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, d. Ba, b, c, d, e, f, h, k, l. ²¹) [stýsumaðr — Bb. Her ender Iste Stykke af Bm. ²²) [mantale retto — Ge. [retto þare — Gl, s. Fc. oc greiða &c. — mgl. Gt. Fd. Ist. derfor: oc [sa at rett þare vordaren — Ee. ²³) von a — tilf. Fa, c, e. ²⁴) [ex h. herþer ei gort niðingr uort — Bf. ²⁵) [ilendr — de fl. ²⁶) [eineiði — i selve Linien, men over L. m. smt. crs. H. [setar eið — Gb. [eið — Fe. [vi. eið — D. [eineiði — de Övrige. ²⁷) Saaledes ogsaa Gb, c. at — de Övrige. ²⁸) [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — Gb. [ot m. f. or þor uarum — i Mrg. Gc. [mgl. — i de Övr., þaa D nær.

Ex madr skýzt vndan leidangre.¹

- 6 vj. Nu skolu aller menn leidangr sin gera at iamznade. En at vttbodnum leidangre skolu menn iamznat sinn greida at iardar hojn² oc at zear megni. [En sa leidangr er gerizt³ [aþ iardar magni xrialsar þeim iord er a.⁴ [oc⁵ stal sa gera er a iordu byr aþ lod⁶ oc lausa ze sinu huer sem iord a.⁷ Nu stal sa trexia iamznadar er þary med rade umbods manz konungs⁸ skipreidu menn sina. En þeir sem eigi toma til xorzallalaust [giallde eptir þui⁹ sem tala rennr til. [þo at sidar se.¹⁰ [oc suare leidangre zalle a oþan uid konung. þat eru .vj. aurar.¹¹ [En ex menn¹² trexia iamznadar med konungs umbods manz rade oc annara stlritra manna i adra skipreidu eða i annan attung eða xiordung [eða xylti¹³ þa stal þings¹⁴ trexia. en ex þeir synia iamznadar zare sem adr er stilt. Nu skýzt madr vndan¹⁵ leidangre [eða¹⁶ iamznade¹⁷ [oc lonypr¹⁸ skipreidna millim [eða xiordunga¹⁹ [eða xyltna²⁰ oc gerir huarke þar ne her. þa geri leidangr þo at sidar se oc sefr leidangre zalle. [vj. aurum silzrs²¹ uid konung. Huer oc sem hann gerizt priotr oc er storader²² til leidangre oc er sottr til [oc uil eigi gera²³ oc lonypt vndan sofn oc gerir huergi leidangr a þrim uetrum. þa stal hann giallda zullan leidangr þo at sidar se oc sefr .v. mortum silzrs uid konung.

Guar leidangr skal gera.

- 7 vij. Nu skolum ver uita huar ver skolum leidangr varn gera. Ex madr a hus i kaupange²⁴ [en bu²⁵ i herade [oc zer þar millim²⁶ oc er nmizt. þa stal hann gera leidangr i herade eptir iardar hojn²⁷ [þeirri er hann byr a.²⁸ [oc²⁹ iaznade uid adra bondr.³⁰ en aþ kaupoyri oc aþ gardleigum i kaupstad. Sua er oc ex madr a bu .ij. i herade oc i sinni skipreidu huart. [þa stal aþ huaru þar gera sem stendr eptir iardar homxn³¹ [oc iamznade.³² En ex [einlonypr madr zer³³ medal kaupangrs³⁴

Jvfr. Cap. 6. G. 296, 298. F. VII. 8—10. Cap. 7. F. VII. 11.

¹) Capitlet mgl. — Fb. ²) i þo at garða h(o)jn — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisning Gc. ³) [En sa leidangr sem sa gerer — Ff. [þan leidangr er sa gerer — Ec. [En sa stal gera leidangar — Ba, k. [En leighu tidi stal leidang gera — Bh. ⁴) En garða i þo v(arum) — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henviisn. Gc. [mgl. — de fl. ⁵) þa — de fl. ⁶) landum — Fe. ⁷) [oc stal &c. — tilf. i Mrg. med smt. crs. H. og Henviisningstegn til gerizt Gb. [mgl. — Gc. ⁸) to. — mgl. Gf. Bh. ⁹) [stir leidangre zalle oc giallde leidangr — Gt. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) [en leidangre zall er. vj. aurar o. — Gt. ¹²) [men stulu — Bh. ¹³) [mgl. — Bf. ¹⁴) Saaledes ogsaa Gb, c. D. a þui þingi — Ea. a þingi — de Övrige. ¹⁵) vthan — Bh. ¹⁶) of — Gn. Ea, (Var. eða) Ec. ¹⁷) [mgl. — Bc, e. ¹⁸) [mgl. — Bh. kaupstaba — tilf. i Mrg. m. smt. crs. H., men uden Henviisn. Tegn Gb. ¹⁹) [mgl. — Bh. ²⁰) [mgl. — Bf. ²¹) [mgl. — Bh. ²²) skipadr — Gi. sottr — Ga. ²³) greida — Fa, c, Ec. Bh. [mgl. — fl. ²⁴) kaupstad — fl. ²⁵) [oc byr — Gf. ²⁶) [mgl. — Bh. ²⁷) iardarmagni — Gp. sinni — tilf. Gf. ²⁸) heyr oc byr a — Ge. [mgl. — fl. ²⁹) at — Gd, og de Övrige, undtagen eptir — Gp. Ec. ³⁰) menn — Gr. menn þa er bua — Fc. [mgl. — Fb. Bb, l. ³¹) iardarmegni — Ef. ³²) [of zearmagne — Fa, c. [mgl. — Fb. Ef. ³³) [madr zer einlonypr — de fl. [m. er einlonypr oc zer — Ba, k. ³⁴) kaupstavar — Gm, p, t. Fc, f. Ec, e. kaupstaba — Ea.

[oc heraðs¹ [oc er fœddr i heraðe² oc kaupir³ kaupum sínum⁴ oc er hann [i heraðe⁵ um iol⁶ [oc bindr hann⁷ oc lœnsir hufzæt sitt [allan uetren þess i miðlum⁸ i kaupange.⁹ þa geri hann leidangr sinn i kaupange¹⁰ [æz kaupoyri sínum.¹¹ [Madr huer er fœddr er i kaupange¹² oc [zer hann i kaupangr¹³ at¹⁴ kaupum¹⁵ sínum¹⁶ oc heyrir huarke [heimili sitt¹⁷ [i heraðe ne i kaupange.¹⁸ þa skal hann gera leidangr sinn i heraðe æz kaupoyri sínum. En ez madr slitr¹⁹ hu sínu²⁰ [i heraðe²¹ oc zer hann til kaupangrø xirir [mannat oc iamznad manna²² oc zer hann aptr síðan i herað. þa eigi bœndr gerð²³ hans. Nu ez madr gerir leidangr i annan stæð en hann a at gera. þa er sem hann hæze vort [ez hann veit sialzr huar hann stílði gera.²⁴

Um stýrimann oc hafeta.

viiij. Sa skal skipi stýra sem konungr [nemznir til²⁵ eða hans umboðs madr. 8 Nu skal stýrimadr nezna hafeta at xara með ser. þa stolu þeir aller stýldugir at xara sem neznir eru nema loglæg nauðsyn banne huarumtueggia²⁶ oc se²⁷ adrir i stæð neznir. Stýrimadr skal hafa xirir sitt starz oc uanda [ez hann zer ual með þui starze²⁸ halza mort sílze huer a manade æz bonda²⁹ ze. sa þo er eigi heyrir adr len eða ueitflu³⁰ æz konungi oc take þetta ze þan tíma er [þeir tóma³¹ heim aptr [æz bonda ze.³² Leidsogu madr skal hafa [xirir sitt starz oc uanda³³ halza³⁴ mort sílze³⁵ [or þronðheimi oc til Biorguinar.³⁶ [or Biorguin halza mort sílze³⁷ til Tunsbergø. [or Tunsbergi halza mort sílze³⁸ til landzenda.³⁹ iam miðit aptr. [þar

Jvfr. Cap. 8. G. 299. F. VII. 7.

¹⁾ [mgl. — *Fd. Eb.*   ²⁾ kaupange overstreget og rettet m. smt. crs. H. til heraðe — *Gb.* kaupangre — *de fl.* kaupstæð *Gp. Ff. Ea* (Var. heraðe) *Ec. Bf.* [mgl. — *Gm. Eb, e. Bh.*   ³⁾ þar — tilf. — *de fl.*   ⁴⁾ i kaupstæð — tilf. — *Bh.*   ⁵⁾ [mgl. — *Fe.*   ⁶⁾ þa geri hann þar — tilf. *Gd, r.* geri h. leib. j heraðe — tilf. *Gn.*   ⁷⁾ [Nu ez h. bindr — *de fl.*   ⁸⁾ [mgl. — *Ge.*   ⁹⁾ [i kaupangre allan uetren oc heuer heimili sit huarke her ne þer — *Bh.*   ¹⁰⁾ kaupstæð — *fl.*   ¹¹⁾ [mgl. — *fl.*   ¹²⁾ Saaledes over L. m. smt. crs. H., men i selve L. uoverstrøget heraðe — *Gb.* kaupange — *D.* heraðe — *Gc* og de Övr. [En ez madr fœddr i kaupstæð — *Gm.*   ¹³⁾ herað — *Gd, m, t.* bñ — *Fd.* xirir iamnad tilf. *Ec.*   ¹⁴⁾ at kaup — *fl.*   ¹⁵⁾ kaupoyri — *Bc, a.*   ¹⁶⁾ [kauper of söl i kaupstæð — *Gm.*   ¹⁷⁾ [herbrygi ser — *Gd.*   ¹⁸⁾ [mgl. — *fl.*   ¹⁹⁾ fundrar — *Eb.*   ²⁰⁾ bunadi sínum — *Ea.*   ²¹⁾ [mgl. — *fl.*   ²²⁾ [fater of iamznad manna — *Eb.* [iamnad fram oc mantal — *Ba, k.* [mantalls stýld oc iamnad manna — *Bb, l.* [mantal. af iamnad manna — *Bf.*   ²³⁾ garð — *Gz.*   ²⁴⁾ [ez hann veit sit sialzr rangt gort hafa — *Ge.* [of geri þar sem hann a at gera — *Ea.* [ez h. veit sit (sialzr) vort hafa — *de fl.* [mgl. — opr., men tilf. over L. m. smt. crs. H. *Gb.* [mgl. — *Go, m, n. Ed.*   ²⁵⁾ [uill — *Gm.* [xor til — *Gr.*   ²⁶⁾ mgl. — *de fl.*   ²⁷⁾ þa — tilf. *de fl.*   ²⁸⁾ [mgl. — *Bb.*   ²⁹⁾ bœrmanna — *Ge.*   ³⁰⁾ [stlu — *Gp, r.* t. ueitflu — mgl. *Ec.* Her begynder en *Lacune* i *Fb*, ophører Cap. 10.   ³¹⁾ [hann tœmr — *de fl.*   ³²⁾ [tilf. i Mrg. m. smt. crs. H. — *Gb.* [mgl. — de Övrige.   ³³⁾ [i leidsogutaup — *Fe.* [x. sitt starz — *Ec.* [mgl. — i de Övrige, undt. *Gb, c. D.*   ³⁴⁾ halza — mgl. *Gt.*   ³⁵⁾ æz bonda ze — tilf. *Gk, n, s. Ea, e.*   ³⁶⁾ [mgl. — *Gh.*   ³⁷⁾ [adra æz Biorguin — *Ea. Ba, k.* [adra — *Bh.* h. m. s. — mgl. *Gh. Fa.* till landenda of — tilf. *Bb, l.*   ³⁸⁾ [hina þridiu — *Ea.* [hina þridiu þedan oc — *Ba, k.* [þridiu — *Bh.*   ³⁹⁾ [or Tunsb. æfter landzenda — *Fe.* [mgl. — *Bb, l.*

með mat oc drygð.¹ Sa skal huer² þara er i þyrstu er neyðr³ oc eigi⁴ vmskipti a gera nema⁵ logligar naufsyniar gange til. Engi skal lausnir⁶ taka en sa er tetr giallde .viij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrs tonungi⁷ [xirir huern er hann tetr lausnir az. en sa huer er byðr.⁸ mort silzrs tonungi. ⁹En sa er slitt talar¹⁰ til annars oc þellzt at suare slitu xirir sem log uatta þeim a hendr er annan rögir.¹¹

Um ships skipan oc þarar kaup.

- 9 ig. Nu skal stýrimadr bod upp stera¹² þa er skip skal vtt¹³ setia¹⁴ oc stexna¹⁵ sua uida [monnum til¹⁶ sem hann ser¹⁷ at þarz oc huer sem eigi kemr til eptir bode þorzallalaust oc¹⁸ setr onri silzrs uid tonung [oc xlyti skip til hagnar. þeirra abyrð er a¹⁹ þar til er þest er skip. Sua [skal hann²⁰ oc gera neyðdar²¹ monnum eindaga²² ner þeir stolu til skips toma oc eiga þa skipara stexnu oc stode neyð²³ oc²⁴ uapn oc klæðe²⁵ manna. Nu ez notor uapn vantar. þa se þar uapn tefin [med stýri manz rade²⁶ sem²⁷ hann ser at bezt gegnir²⁸ oc abyrðzt sa er heyr²⁹ [eptir lagum.³⁰ Nu skal huer hafeti taka onri silzrs i þarar kaup oc sua huer matgerðar madr sem adrer hafetar. Nu stolu bøndr gera .ij.³¹ manadamat smors oc .iiij.³² miols [til homlu.³³ skal uid þui taka stýrimadr þan tíma er leidangr er uti. oc hallða þar az [neyðdar monnum lofnad³⁴ [þria manade³⁵ [med þonre³⁶ uista taku.³⁷ [En

Jvfr. Cap. 9. G. 300. F. VII. 12.

¹) [mg. — Bk. matdrygðiu — Gn, t. Ec. bæði aptr of þramm — tilf. Gi, Stýrimadr &c. — mgl. i Landsloven, men findes i Byloven, hvorfra Varianterne Ge. ²) þyrst — Gt. huer — mgl. Ea (men tilf. Var.) Bb, h. ³) a þingi eða note — tilf. Fe, f. ⁴) þui at eins — Fa, c. ⁵) at — Fa, c. ⁶) til lausnar — D. ⁷) tonungi — mgl. fl. ⁸) tetr — Gf. mutuna byðr — Fd. ⁹) [tilf. — i Mrg. m. smt. crs. H. Slutu. ulæselig — Gb. ¹⁰) Saaledes og — Fe. D. mætr — de Övrige. ¹¹) xirir huern . . . rögir mgl. — Gc. ¹²) i herade — tilf. Bf. ¹³) upp — Gh, i, t. Ec. ¹⁴) eða ut — tilf. Ee. ¹⁵) neyðna — Ea, b, c. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) venter — Bf. ¹⁸) er — Gb, m, t. Bb, d, l. D. mgl. i de Övrige. ¹⁹) [En bøndr xlyti til hagnar þeirrar of abyrðzt — Gd. [of xlyti fl. til hagnar þeirrar sem a byrð er az of xlygia — Fe. [oc þore til hagnar. er skip i þeirra abyrð — Bf. ²⁰) [skal — Gt. Eb. Bf. [slutu þeir — Ea, c, d. ²¹) mgl. — Fd. Bc, e. ²²) stexnu eller stexnu of eindaga — fl. til skips þeim sem neyðdir ero — tilf. Fd. ²³) neyðdir — Gs. men — Fe. næmyðdar — Fd, f. Eb, d. Ba, c. næmyðningar — Bb. næmyðing — Bl. mgl. — Ef. Bk. ²⁴) tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. findes i Gp, q. Fd. Bf. D. mgl. — de Övrige. ²⁵) hertlæðe — Fa, c. oc klæðe — mgl. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. ²⁷) til ero of tilf. Gd, p. ²⁸) heyrir — fl. [med. fl. m. r. sem honom þittir bæzt þallet — Gk, q. Bc, d, e. [sem fl. m. uil — Ba, k. [sem ero. med fl. manz rade — Bf. [fl. fl. m. ser at bæst heyrir — Bk. ²⁹) næmr — Ed, e. tetr vopn — Bf. ³⁰) [mgl. — Bk. Fra Cap.s Begyndelse til hid har Ge: Nu skal stýri madr gera neyðdar monnum stexno til er hann skal skip skipa. of bondom ollum sua morgum sem til þarz skip vtt at setia. en sa er eigi kemr til naufsyniar laust er setr onri silzrs vid tonung, — og Gn: Nu skal fl. m. g. n. m. bod of stexnu til þa er h. uil fl. fl. en b. oð. fl. m. fl. til þarz at draga skip ut. en sa er eigi t. til n. l. setr huer onri o. v. t. ³¹) bœar menn gera .ij. — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henvisning Gb. Saal. Ge. ³²) þridia — Gd, p. þria — Gm, t. Fe. Ea. .iiij. vettir — Gh. .iiij. satð — Ff. abra, men overstreget og ovenover med med en nyere H. þria, samt i Mrg. .iiij. — Ba. .iiij. m', dog med Rødt istf. noget Udraderet — Bc. abra — Bk. ³³) hollu — Ef. hueriar — tilf. fl. [mgl. — Ed. ³⁴) [n. menn — Gn, p. Bk. ³⁵) [mgl. — Bb. ³⁶) rettre — Gt. ³⁷) [mgl. — Ed.

þat er rett vístafala¹ a [huerium halzum manade² [i tñlxt hueria³ pund bygmiole⁴ oc .iiij. laupa [þriggia punda⁵ smore.⁶ En þa er þetta greiðir eigi suare leidangre þalle eptir⁷ sem adr er mælt oc sote sýslumadr⁸ oc haxe æz tua luti en sýrimadr þridiung. En ex hann⁹ uil eigi sötia oc er honum til sagt adr. þa sote sýrimadr¹⁰ oc haxe halxt en sýslumadr¹¹ halxt.

Um vapna bunad.

7. Boge skal liggia uid þoxto hueria. þann stolu seffar¹² .ij. þa¹³ oc [streng 10 a¹⁴ eða giallde konungi halzan ögri¹⁵ silzre oc þae¹⁶ boga [eigi at síðr.¹⁷ oc .ij. tñlxtir orza [eða brodda stætra.¹⁸ þat stolu bönðr þa.¹⁹ en xirir tñlxt orza [ex missir²⁰ giallde halzan .ij.²¹ ögri silzre konungi.²² En ex konungur uil meir stipa lata þa uele²³ þui xleiri²⁴. stípreiður²⁵ um þat²⁶ stíþ er þara skal sua at huer ha- seti haxe sua milla uist sem adr uar sagt. ²⁷Nu xer madr a stíþ annat en hann er a neyzndr. þa gerir hann bæde. ror leidangren oc giallðr uitid.²⁸ [Nu ex xrials madr gengr i matgerð²⁹ a stíþi³⁰ oc miszer hann³¹ með matargerð.³² þa segi stýri- manni til oc eigi hann stípara stexno oc rexsi hann með stýnsamra manna raðe. sua at huarle liote³³ hann [lemstrar þar³⁴ ne bana æz.³⁵ þui at stýrimadr skal mestu raða innan bönðz a hueriu stíþi. Nu³⁶ [lönþa þeir stíþ³⁷ or xestum oc sotr madr eigi [halzrymi sitt.³⁸ giallde morf silzre konungi nema loglig þorþauð banne. En ex

Jvfr. Cap. 10. G. 301. F. VII. 13, 14, 24.

¹) [Er þ. at rettir vístafala — Gb, c, e, f, i, m. Fe. Eb, d, f. [er þ. at þornir v. t. — Gh, r. Ea (Var. rettir) Ec. Bb, l. [Er þat — Gq. [En þ. er þorn v. t. — Fa, c, d. Ee. Bh. [mgl. Gh, l, t. Ba, c, d, e, f, h. ²) [halzu missir — Gd, p. [manadom — opr. men med et Tal foran, der nu ei ret kan skjönnes; det Hele ved Radering forandr. til [manade — Fa. [manade — Fe. ³) [mgl. — fl. ⁴) miole — Ba, f, h, k. ⁵) [þriggja punda — Fe. [ot .iiij. pund — Ff. [mgl. — Fe, d. ⁶) [smore at þriggia punda [smore — Gd. [sm. þr. p. [m. — Gp. tofnad &c. — mgl. Gn. ⁷) þui — tilf. fl. ⁸) gialthyri — Gc. eða gialthyri — tilf. Fe. en gialthyri i bõ — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gb. ⁹) giallthyri — Fe. ¹⁰) Saa- ledes opr. men amt. rettet til sýslumadr — Bf. ¹¹) gialthyri — Gc. [sýl. m. ot giallthyri — Fe. konongr — Be. sýrimadr — Bf. ¹²) þessir — Ff. ¹³) þeir er þara — tilf. de fl. ¹⁴) [ij. strengi a — Ee. Bh. [strengia — Bc. ¹⁵) h. morf — Gk. Bc, d, e, f. ¹⁶) streng a — tilf. Ef. ¹⁷) [sam adr — Bc, h. ¹⁸) [eða brodda — Gq. Bf, h. [e. brodda vef stætra — Ee. [e. brodda albuna — Ef. [stætra eða brodda — de fl. ¹⁹) at einstípaðu stíþi liggia .xv. þeningar með or hueria er missir — tilf. Gn. ²⁰) [er bræsta — Bl. ²¹) .ij. mgl. Gt. ²²) Istf. Slutningen af foreg. Cap. fra Nu stolu bönðr gera indtil hid, har Gc uden Cap. Afdeling: Nu stolu bönðr gera sua manabar mate [more ot þria miole til homlu. tær tñlxt(ir) orua stætra eða brodda at einstípaðu stíþi. en .xv. þeningar liggia við or hueria er missir. en halzr annar ögri silzre við tñlxt orua við konungi. I Dyloven har derimod C indskudt det Manglende, og herfra ere Varianterne. ²³) ueri — Gc, t. Ee. verða eller verði — de fl. ²⁴) men ot — tilf. Fa, c. ²⁵) stípreiðu men — Ba, l. ²⁶) eil — Gp. ²⁷) Nyt Capitel i Gd. ²⁸) Nyt Cap. i Bb, l. ²⁹) matgerðarhús — Ef. ³⁰) a stíþi — mgl. de fl. ³¹) [En æz madr miszer — Gc. ³²) mat manna — Gi. tofte stípara — Gm. mat — Gt. tofte manna — Ba, h. mgl. — Gp. Fe. Bh. ³³) Saaledes ogsaa Gb, c. D. haxue — Ed. þat — de Övrige. ³⁴) [sar ne lemstr — Gc. Fe. ³⁵) ne bana æz — mgl. Gc. ³⁶) Her ophörer Lacunen i Fb. ³⁷) [sta þeir stíþi — Ba, h, k. ³⁸) [hemlu sua eða halzrymi — Ee.

með mat og drygð.¹ Sá skal huer² þara er i þyrstu er neyðr³ og eigi⁴ umflípti a gera nema⁵ logligar naufsyniar gange til. Engi skal laufnir⁶ tafa en sa er tetr giallde .viij. ertogar og .xiiij. mertr silýrs tonungi⁷ [þirir huern er hann tetr laufnir az. en sa huer er byðr.⁸ mortr silýrs tonungi. ⁹En sa er flitt talar¹⁰ til annars og zellzt at suare flitu þirir sem log uatta þeim a hendr er annan rögir.¹¹

Um þips þipan og þarar kaup.

- 9 ix. Nu skal styrimadr bod upp stera¹² þa er flíp skal vtt¹³ setia¹⁴ og steyna¹⁵ sua uida [monnum til¹⁶ sem hann ser¹⁷ at þarz og huer sem eigi temr til eptir bode þorzallalaust og¹⁸ setr onri silýrs uid tonung [oc. þlyti flíp til hagnar. þeirra abyrð er a¹⁹ þar til. er þest er flíp. Sua [skal hann²⁰ og gera neyðar²¹ monnum eindaga²² ner þeir flólu til flíps toma og eiga þa flípara steynu og flóde neyð²³ og²⁴ uapn og flæde²⁵ manna. Nu ex notor uapn vantar. þa se þar uapn telin [með styrimanz rade²⁶ sem²⁷ hann ser at bezt gegnir²⁸ og abyrðigt sa er heyr²⁹ [eptir lagum.³⁰ Nu skal huer hafeti tafa onri silýrs i þarar kaup og sua huer matgerðar madr sem adrer hafetar. Nu flólu bonðr gera .ij.³¹ manadamate smors og .iiij.³² miols [til homlu.³³ skal uid þui tafa styrimadr þan tima er leidangr er uti. og hallða þar az [neyðar monnum lofnað³⁴ [þria manade³⁵ [með þonre³⁶ uista tafu.³⁷ [En

Jvfr. Cap. 9. G. 300. F. VII. 12.

¹) [mg. — Bk. maðrýttiu — Gn, t. Ec. bæði aptr of þramm — tilf. Gi, Styrimadr &c. — mgl. i Landsloven, men findes i Byloven, hvorfra Varianterne Gc. ²) þyrst — Gt. huer — mgl. Ea (men tilf. Var.) Bb, k. ³) a þingi eða note — tilf. Fe, f. ⁴) þui at eins — Fa, c. ⁵) at — Fa, c. ⁶) til lafnar — D. ⁷) tonungi — mgl. fl. ⁸) tetr — Gf. muluna byðr — Fd. ⁹) [tilf. — i Mrg. m. smt. crs. H. Slutn. ulæselig — Gb. ¹⁰) Saaledes og — Fe. D. mætr — de Övrige. ¹¹) þirir huern . . . rögir mgl. — Gc. ¹²) i herade — tilf. Bf. ¹³) upp — Gk, i, t. Ee. ¹⁴) eða vt — tilf. Ee. ¹⁵) neyða — Ea, b, c. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) venter — Bf. ¹⁸) er — Gb, m, t. Bb, d, l. D. mgl. i de Övrige. ¹⁹) [En bonðr þlyti til hagnar þeirrar of abyrðigt — Gd. [of þlyti fl. til hagnar þeirrar sem a byrð er az of þlygia — Fe. [oc þvre til hagnar. er flíp i þeira abyrð — Bf. ²⁰) [skal — Gt. Eb. Bf. [flulu þeir — Ea, c, d. ²¹) mgl. — Fd. Bc, e. ²²) steynu eller steynu of eindaga — fl. til flíps þeim sem neyðir ero — tilf. Fd. ²³) neyðir — Gs. men — Fe. næmýndar — Fd, f. Eb, d. Ba, c. næmýningar — Bb. næmýng — Bl. mgl. — Ef. Bk. ²⁴) tilf. over L. m. smt. crs. H. — Gb. findes i Gp, q. Fd. Bf. D. mgl. — de Övrige. ²⁵) hertæde — Fa, c. og flæde — mgl. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. ²⁷) tit ero of tilf. Gd, p. ²⁸) heyr — fl. [með. fl. m. r. sem honom þittir bæzt zallat — Gk, q. Bc, d, e. [sem fl. m. uit — Ba, k. [sem ero. með fl. manz rade — Bf. [fl. fl. m. ser at bezt heyrer — Bk. ²⁹) namer — Ed, e. tetr vopn — Bf. ³⁰) [mgl. — Bk. Fra Cap.s Begyndelse til hid har Gc: Nu skal styrimadr gera neyðar monnum steynu til er hann skal flíp flípa. of bonðom ollum sua morgum sem til þarz flíp vtt at setia. en sa er eigi temr til naufsyniar laust er setr onri silýrs vid tonung, — og Gn: Nu skal fl. m. g. n. m. bod of steynu til þa er h. uit fl. fl. en b. oð. fl. m. fl. til þarz at draga flíp ut. en sa er eigi t. til n. l. setr huer ænri a. v. t. ³¹) þvar menn gera .ij. — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henvisning Gb. Saal. Gc. ³²) þridia — Gd, p. þria — Gm, t. Fe. Ea. .iiij. vettir — Gk. .iiij. salb — Ff. abra, men overstreget og ovenover med med en nyere H. þria, samt i Mrg. .iiij. — Ba. .iiij. m', dog med Rødt istf. noget Udraderet — Bc. abra — Bk. ³³) holku — Ef. hueriar — tilf. fl. [mgl. — Ed. ³⁴) [n. menn — Gn, p. Bk. ³⁵) [mgl. — Bb. ³⁶) rettre — Gt. ³⁷) [mgl. — Ed.

III. Landværnsbolc.

41

þat er rett vísfatata¹ a [huerium halzrum manade² [i tñlxt hueria³ pund bygmiole⁴ oc .ij. laupa [þriggia punda⁵ smore.⁶ En þa er þetta greiðir eigi suare leidangre zalle eptir⁷ sem adr er mælt oc soke sñstumadr⁸ oc haze aþ tua luti en sñrimadr þridiung. En eþ hann⁹ uil eigi sotia oc er honum til sagt adr. þa soke sñrimadr¹⁰ oc haze halzt en sñstumadr¹¹ halzt.

Um vapna bunad.

g. Þoge skal liggia uib þozto hueria. þann stolu seffar¹² .ij. za¹³ oc [streng 10 a¹⁴ eða giallde tonungi halzan oyri¹⁵ silzre oc zae¹⁶ boga [eigi at sidr.¹⁷ oc .ij. tñlxtir orza [eða brodda steþtra.¹⁸ þat stolu bonðr za.¹⁹ en xirir tñlxt orza [eþ missir²⁰ giallde halzan .ij.²¹ oyri silzre tonungi.²² En eþ tonungr uil meir stipa lata þa uele²³ þui zleiri²⁴ stipeidur²⁵ um þat²⁶ stip er zara skal sua at huer ha: seti haze sua milla uist sem adr uar sagt. ²⁷Nu xer madr a stip annat en hann er a nezndr. þa gerir hann bæde. ror leidangren oc gialldr uitid.²⁸ [Nu eþ zrials madr gengr i matgerð²⁹ a stipi³⁰ oc misxer hann³¹ með matargerð.³² þa segi sñri: manni til oc eigi hann stipara stexno oc rexti hann með sñnsamra manna rade. sua at huarfe liote³³ hann [lemstrar far³⁴ ne bana aþ.³⁵ þui at sñrimadr skal mestu rada innan bordz a hueriu stipi. Nu³⁶ [lonþa þeir stip³⁷ or zestum oc sofr madr eigi [halzrymi sitt.³⁸ giallde morf silzre tonungi nema loglig zorzauð banne. En eþ

Jvfr. Cap. 10. G. 301. F. VII. 13, 14, 24.

¹) [Er þ. at rett vísfatofu — Gb, c, e, f, i, m. Fe. Eb, d, f. [er þ. at zornre v. t. — Gh, r. Ea (Var. rittir) Ec. Bb, l. [Er þat — Gg. [En þ. er zorn v. t. — Fa, c, d. Ee. Bk. [mgl. Gh, l, t. Ba, c, d, e, f, h. ²) [halzu missir — Gd, p. [manadom — opr. men med et Tal foran, der nu ei ret kan skjønnes; det Hele ved Radering forandr. til [manade — Fa. [manade — Fe. ³) [mgl. — fl. ⁴) miosle — Ba, f, h, k. ⁵) [þripgynda — Fe. [of .ij. pund — Ff. [mgl. — Fe, d. ⁶) [smiore at þriggia punda [mörzi — Gd. [m. þr. p. [m. — Gp. tofnab &c. — mgl. Gn. ⁷) þui — tilf. fl. ⁸) gialtñyri — Gc. eða gialtñyri — tilf. Fe. en gialtñyri i þv — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Gb. ⁹) gialtñyri — Fe. ¹⁰) Saaledes opr. men smt. rettet til [sñstumadr — Bf. ¹¹) gialtñyri — Gc. [sñl. m. of gialtñyri — Fe. tonongr — Be. sñrimadr — Bf. ¹²) þessir — Ff. ¹³) þeir er zara — tilf. de fl. ¹⁴) [ij. strængia — Ee. Bk. [strængia — Bc. ¹⁵) h. morf — Gh. Bc, d, e, f. ¹⁶) streng a — tilf. Ef. ¹⁷) [sem adr — Bc, h. ¹⁸) [eða brodda — Gg. Bf, h. [e brodda vel stæpta — Ee. [e brodda albuna — Ef. [steþtra eða brodda — de fl. ¹⁹) at einstipadu stipi liggja .ij. þringar með or hueria er missir — tilf. Gn. ²⁰) [er bræsta — Bl. ²¹) .ij. mgl. Gt. ²²) Istf. Sataingen af foreg. Cap. fra Nu stolu bonðr gera indtil hid, har Ge uden Cap. Afdeling: Nu stolu bonðr gera sua manadar mate [more of þria miosle til homlu. tuer tñlxt(ir) orua steþtra eða brodda at einstipadu stipi en .ij. þringar liggja við or hueria er missir. en halzr annar oyri silzre við tñlxt orua við tonungi. I Byloven har derimod C indskudt det Manglende, og herfra ere Varianterne. ²³) ueri — Gc, t. Ee. verða eller verki — de fl. ²⁴) men of — tilf. Fa, c. ²⁵) stipeidu men — Ba, l. ²⁶) eit — Gp. ²⁷) Nyt Capitel i Gd. ²⁸) Nyt Cap. i Bb, l. ²⁹) matgerðarhús — Ef. ³⁰) a stipi — mgl. de fl. ³¹) [En eþ madr misxer — Gc. ³²) mat manna — Gi. tofte stipara — Gm. mat — Gt. tofte manna — Ba, h. mgl. — Gp. Fe. Bk. ³³) Saaledes ogsaa Gb, c. D. hazue — Ed. zat — de Övrige. ³⁴) [far ne temstr — Gc. Fe. ³⁵) ne bana aþ — mgl. Gc. ³⁶) Her ophörer Lacunen i Fb. ³⁷) [sa þeir stipi — Ba, h, k. ³⁸) [hemlu sua eða halzrymi — Ee.

madr þellir þerð¹ xirir þriotzsto safir eða olyðni [veri utlægr oc allt þat sem hann a.² en eð naufðsyn bannar. þa meti konungr eptir goðra manna raðe oc atvifum.

Þm uapna bunnab.

- 11 xi. [Sa madr³ er a til .viij.⁴ marla ueginna xirir vttan klæðe fin.⁵ hann skal eiga ftiold raudan tuiþyrðan⁶ oc spiot [oc fuerð⁷ eða vgi halþðynnu.⁸ En sa madr er a til .xij.⁹ marla ueginna xirir vttan klæðe fin. sa skal eiga ftiold¹⁰ oc fialhuxu [með hinum þyrrum aneyndum uapnum.¹¹ Ot skal huer ftioldare haxa mottelit¹² mart a ftioldum finum¹³ at uita megi huer goft heðir eð þals þinz i. en huer [sem eigi heðir¹⁴ fe ftioldir uppnæmir¹⁵ konungi til handa.¹⁶ En sa madr er a til .xviij. marla ueginna xirir vttan klæðe fin.¹⁷ hann skal eiga [ftiold¹⁸ oc¹⁹ fialhuxu oc²⁰ þanzara [eða þryniu²¹ [oc oll þull uapn.²² En eð notor²³ miffir þeffara uapna. þa liggir uif þyrrir fityr uif huert er miffir uif konung. En drengmadr huer [oc²⁴ þeir menn²⁵ er minna þe eigu²⁶ en nu er fagt. þeirra huer skal eiga ftiold oc²⁷ spiot oc fuerð²⁸ eða²⁹ vgi. En breiðoxar eru gilldar oc halþðynnur er ramliga³⁰ eru fteftar oc spiot þau er ramliga³¹ eru fteft oc .ij. geirnaðlar eru i eða fa einn er i gegnum ftefndr³² oc nobit³³ at baða uega. Gilldr skal tre: ftioldr huer [þoma monnum³⁴ er þriar iarnþengr liggia vm³⁵ þueran³⁶ oc þrir mundridar³⁷ innan uif oc traufstliga³⁸ neðdir. En [er uertmadr gengr i þyrftu uif³⁹ oc tetr þulla⁴⁰ leigu. þa þaupi hann fer þyrfta fomar vgi. en annat ftiold.⁴¹ hiff þridia spiot.⁴² [En eð hann miffir einu huers⁴³ [þeffar(a) þriggia.⁴⁴ [þa liggir uif

Jvfr. Cap. 11. G. 309. F. VII. 13, 14, 15.

¹) xirir tpe. — tilf. — Bf, h. ²) [fetr .viij. ærtogom of .xij. mortum uif tpe. — Gc, n. Ee. ³) [þogi skal liggia uif þopto hueria. þann ftolu fteftar tveir þa þeir er þara of fteft til. eða gillde halþan vñri fityr konungi. of þa i þoga eigi at fityr. Sua skal of huer fa madr — Gc. ⁴) .iij. — Ee, f. Bk. ⁵) han skal eiga finda ftiold of spiot. fuerð of vgi. en fa madr er a til .viij. marla þ. utan fl. fin — tilf. Ee. ⁶) Samtiðig rettett dertil fra tuiþyrðing — Ga. tuiþyrðing — de fl. ⁷) [mgl. — Gp. ⁸) halþano — Gl. ⁹) .i. — Gk. ¹⁰) raudan — tilf. Gd. Fa, c, d. Ee. raudan tuiþyrðan — tilf. Gk. Bc, d, e. ¹¹) [of oll þollt vopn — Gk, r. [með hinum þorom [em adr ero nemdar. — Fe. ¹²) þingteftit — Ge. mgl. fl. ¹³) þeim [em hann gerir — de fl. ¹⁴) er mættir — Gf. heðir mart a — Fb. [sem heðir ftiold eða annur uappt oc a ei fteftar — Ba. ¹⁵) upptitir — fl. ¹⁶) Ot skal huer &c. — mgl. Gn. Ef. En huer [em eigi &c. — mgl. Ed. ¹⁷) fa skal eiga ftiold &c. — mgl. Ee. ¹⁸) raudan — tilf. Fe, d. Eb. Bf. raud. tuiþyrðing — tilf. Gn. ¹⁹) [mgl. — Bc, a. ²⁰) [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — Gi. ²²) Saal. ogsaa Gb, c. D. [oc oll ftiolduapn — Ef. [með hinum þyrrum aneyndum vopnum — Gk, r, t. [m. ollum þullum uopnum — Gm. [oc oll þollt vopn — de Övrige. ²³) notore — Ge. ²⁴) drengm. huer oc — mgl. Gm. ²⁵) [fa — Ge. [mgl. — Bc. ²⁶) a — Ge. ²⁷) eða — Gt. Fe. oc fialhuxu — Gl. ²⁸) oc fuerð — mgl. Gk. ²⁹) of — Gd, n. ³⁰) vaf Ee. Bf. ³¹) toglegu — Fe. raufstiga — Ba, k, l. vaf — Bk. traufstiga — de fl. ³²) tate — Ge. ³³) vt noben — Gl. traufstiga noben — Ee. ³⁴) [heimamonnum — Ge. ³⁵) iðir — de fl. ³⁶) [er .iij. iarnþaungum [þengdr huer of hia annare [em baðt houer — Fe. ³⁷) mundar — Eb. ³⁸) ramliga — fl. ³⁹) [þyrfta fomar er leigumadr. gengr i vif — Ed. [þe vtm. g. þyrfta fomar i v. — Gk. Bd. ⁴⁰) þyrftu — Fb. ⁴¹) spiot — Gd. Ea, b, c. Bf. Her begynder en Lacune i Gt, ophörer Cap. 13. ⁴²) ftiold. — Gd. Ea, b, c. Bf. ⁴³) [eða — Ba, k. [mgl. — Bk. ⁴⁴) [mgl. — Ba, k, k. [þeff. þr. vopna — de fl.

eyrir¹ silfrs uid konung xirir huert er missir² oc [veri halzrettis madr³ til þess er hann a⁴ fer uapn.

Um uapna þing uer sokia skal.

xiij. Nu er þat þing eitt er heitir⁵ uapna þing. þat skal eiga xirir endilangan 12 Norrg. [þat skal⁶ eigi storum saman eiga en skipreidu þing.⁷ [yrki a⁸ at kyndils messo oc haxe oll att at midzastu.⁹ þar¹⁰ skal bod upp stera xirir þui þingi. þat skal sokia bonde huer er byzt xirir [oc bonda naðr¹¹ ber¹² oc haxe þull uapn¹³ sin þar. En ex madr sitr heima um þat þing þa sedizt hann .ij. aurum silfrs uid konung oc eyri silfrs xirir huert uapu er hann stildi þar haxt haxe.¹⁴ Nu er madr siutr eða sar. þa skal leigumadr hans¹⁵ [þera uapn hans til þings¹⁶ eða borte [felt xirir uapna þall¹⁷ eyri silfrs¹⁸ xirir huert er missir. En ex einuirkli er siutr eða sar.¹⁹ þa skal hann kalla [til sinn²⁰ nagraanna²¹ sina oc syna þeim uapn sin a þeim begi er þing er. þa er hann syni saka ex uapn eru oll til. en ex eigi eru oll til. setr eyri silfrs uid konung xirir huert er missir.²² Nu setr madr uapn sin [naudzsynia laust²³ sua at hann a eigi [þull uapn²⁴ eptir sem nu er stilt. þa er hann setr eyri silfrs uid konung xirir huert er missir huerntima sem þat er.²⁵ Nu skal sýslumadr²⁶ hysa xirir monnum [a þui þingi²⁷ huerfu menn stolu²⁸ ganga at lagum. En þa er at lagum²⁹ gengit er .iiij.³⁰ menn ganga a þiukt oc eigi þleiri oc ganga tomliga sua at³¹ sýslumadr megi ual stoda uapn þeirra. En handgengnir menn oc ueitzlu menn eru skyldir til at stoda uapn með sýslumanni.³² En ex þiudare er³³ gengit en nu er sagt oc fær sýslumadr³⁴ þui eigi prozat³⁵ uapn manna. giallde huer er þat gerir mort silfrs konungi xirir olydni sina en setr huer eyri³⁶ silfrs uid konung er eigi heyrir uapn

Jvfr. Cap. 12. G. 309.

¹) [gialde eyri — Ea, c, f, h, k. ²) En ex h. missir allra þa er h. setr eyri v. t. — tilf. de fl. ³) [fare muna — Fe. ⁴) zar — fl. ⁵) varding ol — tilf. Ge. ⁶) [oc þo — Ge. ⁷) [mgl. — Bh. ⁸) [ot þu — Fe. [eyri a — Ed. [tata till — Ea. ⁹) þat stulu þröndur eiga manadagen nestu eptir midzastu — tilf. Ge. þat stulu ver þröndur eiga manadag eptir midzastu — tilf. Fe. ¹⁰) þar — mgl. Ge. Ed. ¹¹) uapn — Ed. ¹²) [mgl. — Ea. Bh. ¹³) zolluapn — fl. ¹⁴) En ex madr &c. — mgl. Bh. ¹⁵) hans — mgl. — Ea, c, e. ¹⁶) [til þings fara — Gd, p. Ea. (oc þera vogn hans. þa er h. synsaka ex oll ero till — tilf. Var. i Ea). [til þings fara með uapnum oc tia þau — Eb. þa er hann syni saka ex oll ero till — tilf. Ch, r. þa granne hans — tilf. Fe. ¹⁷) [vapnaviti — fl. [þinguiti of v. þall — Gp. ¹⁸) .ij. m. f. — Gi. ¹⁹) Her begynder Bg. ²⁰) [in — Ge. Fe. [tit — fl. ²¹) granna — de fl. ²²) En ex einuirkli &c. — mgl. Ea. ²³) [mgl. — de fl. ²⁴) [zolluapn — de fl. ²⁵) Nu setr &c. — mgl. Bf. þessum er madr ler vogn til vapnaþings. þa ero vogn uppnæm kononge til handa. En hin setr vapna viti er setr þar huert er missir — tilf. Fa, c, d. ²⁶) gialtfri — Gc. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) a — tilf. de fl. ²⁹) a — tilf. — de fl. ³⁰) .ij. — Fe. ³¹) gialtfri of — tilf. Gc. gæltfryi of — tilf. Fe. ³²) m. gæltfryi of sýslumanni — Gc. m. honom — Gm. m. gæltfryi of f. manne — Fe. Her begynder en Lacme afbörer i Manhelgen, Cap. 13. ³³) a — tilf. de fl. ³⁴) gialtfri — Gc. Ea. ³⁵) stodat — fl. ³⁶) mort — Bd.

sem log uatta. En ex nqðor ler uapn til uapna þings [oc uerðr þat uitnis þast.¹
eigi konungr uapn en hinn er let uar gíallde uapna uiti sem adr.²

Ex stýrimadr löppst af skipi eða hafeti oc um nista þrot.

- 13 xiij. Nu huerzír³ stýrimadr⁴ skipi sínu [a leid⁵ með konungi oc löppr madr af skipi meðan konungr ligg⁶ [til landuarnar.⁷ hann er setr .viij. ertogum oc .xiij. mortum sílxs uid konung. En ex stýrimadr löppr þa er hann með allu utlægr [oc landrada madr uidr konung.⁸ Nu ma⁹ eigi lengr leidangr öti hefta¹⁰ en menn haxe halxs manadar mat [miols og smors¹¹ oc lyfi þui a onnur skip [oc syni þeim mat sinn¹² [at þeir haxe eigi meira mat.¹³ Nu þara þeir heimleidis oc uerða mat: þrota.¹⁴ þa mego þeir hoggua .ij. naut xirir bonda at orsediu. leggi upp¹⁵ .ij. aura xirir tu oc sua xirir uga þridiung.¹⁶ en [halzan .iiij. öyri¹⁷ xirir öldung. oc late liggia eptir haxud oc þotr oc hud. þa eru þeir ofeltir. En ex adrir hoggua¹⁸ xirir bonda þeim er adrir hiuggu xyr xirir [oc lemr eigi xram sua haxud oc þotr oc hud.¹⁹ þa hoggua þeir at ofediu ex þeir laggia þe xram sua milit sem adr er stilt. oc late liggia eptir²⁰ haxud oc þotr [oc hud.²¹ [þa hoggua þeir at orsediu.²² En ex þeir hoggua [eigi sem²³ nu er mælt. þa er stýrimadr setr .viij. ertogum oc .xiij. mortum sílxs uid konung ex at hans rade uar hogguit. En hafeti²⁴ huer mort sílxs konungi. oc borte þo xyrst bonda [xullum botum²⁵ xirir bu stt þat sem þeir hiuggu. En ex feltinni tale bonde sttan rett sem hann er madr til. en konungr þat sem aut er. Nu er þeim lent at þeir hoggua [a annan ueg²⁶ en nu er mælt. oc ex þeir dylia.²⁷ þa skal stýrimadr synia²⁸ með lyrittar²⁹ eidi [xirir sua marga menn sem hann uil.³⁰ en ex hann uil eigi fueria³¹ xirir þa.³² fueri³³ huer xirir st lyrittar eid. Nu gengr madr af skipi xyr en skip lemr til lundz³⁴ [oc lozar honum engi. madr.³⁵ þa er hann setr mort sílxs uid konung.

Jvfr. Cap. 13. G. 302, 303. F. VII. 20, 23.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ En ex notor ler — mgl. Fa, c, d. Fra Nu stat syl. m. til Cap. Slutn.: Nu stolu a þingi standa .iiij. menn a þiutt. Nezna stat umboðs madr konungs konungs men of veiglu menn ex þeir ero til a þingi. þeir stolu sta vagn manna. setr huer er eigi hefir vagn stt sem nu er mælt — Ge, hvilken Cod. har dette Sted udførligere i By-Loven, hvorfra Varianterne ere tagne. ³⁾ hefir — Gi. [nær — Gp. ⁴⁾ sylumadr — Eb. ⁵⁾ [afedid — Gd, l. ⁶⁾ þer — Gf, p. er — fl. ⁷⁾ [i leidangre — Ed. ⁸⁾ [mgl. — Bh. En ex stýrimadr &c. — mgl. Ed. ⁹⁾ madr — tilf. Bl. ¹⁰⁾ haxe — Ge. Ba. ¹¹⁾ [smors oc annan miols — fl. ¹²⁾ [xirir monnum — Ba, g, k. [mgl. — fl. ¹³⁾ [mgl. — Bc, f. ¹⁴⁾ viftapota — Ec. Bf. ¹⁵⁾ haxud oc þotr oc hud of — tilf. Fa, c, d. ¹⁶⁾ þritidung — de fl. gradung — Ge. .iiij. vettran — Ee. ¹⁷⁾ [halzua mort — Bf. ¹⁸⁾ bu — tilf. Fd. ¹⁹⁾ [of laggia apter hud þotr oc haxuut — Bh. [mgl. fl. ²⁰⁾ upp — fl. ²¹⁾ [mgl. — Ge. ²²⁾ [mgl. fl. ²³⁾ [obruvis(en) — fl. ²⁴⁾ I dette Ord ophører Lacunen i Gg. ²⁵⁾ [xullt værd — Bh. ²⁶⁾ [obruvis — fl. ²⁷⁾ [hðtla — Gr. ²⁸⁾ [uæria — Bf. ²⁹⁾ eine — Gd. Ea. ³⁰⁾ [mgl. — Bg. ³¹⁾ [synia — fl. ³²⁾ þ. st — Gr. ³³⁾ þa syni — fl. Her ophører Lacunen i Gi. ³⁴⁾ [anz — fl. ³⁵⁾ [oc l. h. eigi stýrimadr. — Gm. [otozat — Gp. [ortozsloft — Ba, g, k. Nederst paa Siden ved dette Cap. tilf. en curs. H. fra Midten af 14de Aarh. i Gi: Sua morgh skip gangha rotl af Koneghe .vi. tuitugh seffor of .xxx. of .iiij. hundrad tirod, en a huorlu skipi er hundrad manna, þa er þat alt saman .vi. c. of .iiij. þushundrad of .xxx. manna. of er mælt Jamtaland of oll røpplond of stæfand.

Um skips uppsat og gezlo segls og reida.

xiiij. Nu koma skip heim til lundz.¹ þa skal styrimadr bod upp stera sua uida 14 sem ættlar at þurxi og skip ma upp ganga. [hueruitna þar sem styrimadr stæ bod upp.² [þa eigu allir þat bod at³ bera [en engi at zella.⁴ huart sem þeir eru i þeirri skipreidu eða eigi.⁵ En huer þa sem þat bod zellir er setr oyri silzrs uid konung. En huer sem eigi kemr til skipdrattar og bod kom til hus þa er setr oyri silzrs uid konung nema naubshyn hanne. En þessar sektir. huart sem er upp at setia⁶ eða vtt. þa sorte systumadr⁷ og haxe æz .ij. luti en styrimadr⁸ þridiung. En ez systumadr uil eigi sortia og er honum til sagt adr. þa sorte styrimadr og haxe halzt en systumadr halzt. Nu ez skip gengr eigi vtt eða upp og zirir nemazt ziordungr skipreidu eða holz eða meiri. suare sektum sem mælt er og se skip i þeirra abyrgrð⁹ ez læzt.¹⁰ Nu koma menn .v. nattum zyr¹¹ eða. [v. nattum¹² sidar.¹³ þa stolu [huargir¹⁴ adrum uist reida. En ez meiri¹⁵ munr verdr þa stolu¹⁶ þeir¹⁷ adrum uist reida [er reida eigu at lagum¹⁸ leptir þui sem¹⁹ tala rennr til. Þeir²⁰ stolu segl vardueita er [stilitæztir eru²¹ og nestir bua kirtiu²² [þeirri sem nest er skipi.²³ En aller hafetar stolu zylgia²⁴ segli til kirtiu²⁵ og allum reida og bua sua om²⁶ at eigi spillizt. Nu ez nofor tetr [þetta segl²⁷ brot vttan longi konungs eða bonda. abyrgrizt at allu þar til er aptr kemr og setr .viij. ertogum og .xiiij. mortum silzrs uid konung [oc bondr.²⁸ En ez kirtia brennr og er segl inni. abyrgrizt bondr sealzir segl sitt. [nema menn brenne²⁹ at uilia³⁰ sinum.³¹ Nu [stolu þeir³² þar³³ [uppsat haxe³⁴ sem þeir hærdu at zorno zare. En ez a³⁵ brntr uppsat [eða sior³⁶ þa skal konungs iord stoll til vera ez hon er³⁷ innan³⁸ zyltis [eða ziordungs.³⁹ En ez [konungs iord⁴⁰ er eigi til.⁴¹ þa skal kaup⁴² tuzt⁴³ [þar sem þeir uilia⁴⁴ [sua sem stynsamir menn mata með bonda⁴⁵ ze.⁴⁶

Jvfr. Cap. 14. G. 304, 305. F. VII. 20, 22.

¹) landz — Gm. Fb. ²) [mgl. — Gt. ³) [þat bod stolu allir — Gt. ⁴) [mgl. — de fl. ⁵) annart — de fl. ⁶) draga — Gn. Ed. ⁷) styrimadr — Gd. Ea (Var. systum.) Ec. ⁸) systumadr — Gd. Ea (Var. þyn m.) Ec. ⁹) abyrgrð — Gc, d, oftere. ¹⁰) læstizt — de fl. ¹¹) zyr — mgl. Ed. ¹²) [mgl. — Fa, c, d. ¹³) [sainna æplir — Ed. ¹⁴) huarer — Fa, c. huer — Gm. ¹⁵) minni — Ff. ¹⁶) [mgl. — Gt, p. Ea, b, c, d, e, f. Ba, f, g, k. ¹⁷) huargir — Gp. Ef. huargr — Eb. huar — Var. i Ea. Ea, c. huarer — Ba, g, k. ¹⁸) [mgl. — Gi. Ea. Bf. ¹⁹) [ot — Gd, h, m, n, t. ²⁰) .iiij. — tilf. Gt, a, Fa, f. ²¹) [venaster ero til stilitis — Fa, c. [ven. ero til stita — Fd. [nester bua kirtiu — Bf. ²²) skipi — Eb. Bf. ²³) [ot stilitaste ero — Bf. [mgl. — Eb. ²⁴) skipi til lung ot (eða) — tilf. fl. ²⁵) i kirtiu inn — Gi. ²⁶) sem litazt þyttir vera — tilf. fl. ²⁷) [þat segl eða reida — fl. ²⁸) [mgl. — Gt. ²⁹) þatzer — tilf. Var. i Ea. ³⁰) sealzra — tilf. Gn. ³¹) [mgl. — Bf. Herefter har Gd at vtt Afsnit med egen Overskrift, dog ikke nogen sædvanlig Capitelinitial. ³²) [stat skip — Ge, g. ³³) þa — fl. ³⁴) [stipp vpp haxua set — Ef. ³⁵) sár — Gf. stormr — Ee. ³⁶) [eða sniorr — Gp. [Epp þu — Ef. ³⁷) tit — tilf. fl. ³⁸) ziordongs — tilf. de fl. ³⁹) [tilf. i Mrg. m. smt crs. H. — Gb. [mgl. i de Övriga, undtagen — Fe. Ed. D. ⁴⁰) [hon — de fl. ⁴¹) Ez hon er innan &c. — mgl. Eb. ⁴²) haxa at kaupi — Fd. ⁴³) vpsatar tupt — Gn. vpsat — Ee. iord eða tupt — Fe. ⁴⁴) [mgl. — Fe. ⁴⁵) haxi — tilf. de fl. ⁴⁶) sealzra þeira — Eb. ⁴⁷) [med bonda ze of stynsamra manna rabi. — Eb.

sem log uatta. En ex nqðor ler uapn til uapna þings [oc uerðr þat uitnis þaft.¹
eigi tonungr uapn en hinn er let uar gíallde uapna uiti sem adr.²

Ex stýrimadr loppst af skipi eða hafeti oc um nista þrot.

- 13 xiiij. Nu huezir³ stýrimadr⁴ skipi sinu [a leid⁵ med tonuhgi oc loppst madr
af skipi medan tonungr ligg⁶ [til landuarnar.⁷ hann er setr .viij. ertogum oc .xiiij.
mortum silxre uid tonung. En ex stýrimadr loppst þa er hann med allu utlægr [oc
landraba madr uidr tonung.⁸ Nu ma⁹ eigi lengr leidangr vti hefta¹⁰ en menn haze
halxre manadar mat [miols og smore¹¹ oc lyft þui a onnur skip [oc syni þeim mat
sinn¹² [at þeir haze eigi meira mat.¹³ Nu þara þeir heimleidis oc uerða mat-
þrota.¹⁴ þa mego þeir hoggua .ij. nauf xirir bonda at orsediu. leggi vpp¹⁵ .ij. aua
xirir þu oc sua xirir uga þridiung.¹⁶ en [halxan .iiij. oyri¹⁷ xirir oлдung. oc late
liggia eptir hazud oc xotr oc hud. þa eru þeir ofeltir. En ex adrir hoggua¹⁸ xirir
bonda þeim er adrir hiuggu xyr xirir [oc lemr eigi xram sua hazud oc xotr oc hud.¹⁹
þa hoggua þeir at ofsediu ex þeir leggia þe xram sua milit sem adr er flit. oc late
liggia eptir²⁰ hazud oc xotr [oc hud.²¹ [þa hogga þeir at orsediu.²² En ex þeir
hoggua [eigi sem²³ nu er mælt. þa er stýrimadr setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum
silxre uid tonung ex at hans raðe uar hogguit. En hafeti²⁴ huer mort silxre tonungi.
oc bote þo xyrft bonda [xullum botum²⁵ xirir þu sitt þat sem þeir hiuggu. En af
settkinni tale bonde slitan rett sem hann er madr til. en tonungr þat sem aul er. Nu
er þeim lent at þeir hoggua [a annan ueg²⁶ en nu er mælt. oc ex þeir dylia.²⁷ þa
skal stýrimadr synia²⁸ med lyrittar²⁹ eidi [xirir sua marga menn sem hann uil.³⁰
en ex hann uil eigi sueria³¹ xirir þa.³² sueri³³ huer xirir sit lyrittar eid. Nu
gengr madr af skipi xyr en skip lemr til lundz³⁴ [oc loxar honum engi. madr.³⁵ þa
er hann setr mort silxre uid tonung.

Jvfr. Cap. 13. G. 302, 303. F. VII. 20, 23.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ En ex notor ler — mgl. Fa, c, d. Fra Nu skal hfl. m. til Cap. Slutn.: Nu stotu a
þingi standa .iiij. menn a þiuff. Næna skal umboðs madr tonungs tonungs men of veiglu menn ex þeir ero til a þingi.
þeir stotu þa vapn manna. setr huer er eigi heyrir vapn sit sem nu er mælt — Ge, hvilken Cod. har dette Sted
udførligere i By-Loven, hvorfra Varianterne ere tagne. ³⁾ heyrir — Gi. [nær — Gp. ⁴⁾ [stlumadr — Eb.
⁵⁾ [aleidis — Gd, l. ⁶⁾ xer — Gf, p. er — fl. ⁷⁾ [i leidangr — Ed. ⁸⁾ [mgl. — Bh. En ex
stýrimadr &c. — mgl. Ed. ⁹⁾ madr — tilf. Bl. ¹⁰⁾ haze — Ge. Ba. ¹¹⁾ [smore of annan miols — fl.
¹²⁾ [xirir monnum — Ba, g, k. [mgl. — fl. ¹³⁾ [mgl. — Bc, f. ¹⁴⁾ viftaþrota — Ec. Bf. ¹⁵⁾ hazud
of xotr of hud of — tilf. Fa, c, d. ¹⁶⁾ þritidung — de fl. grabung — Ge. .iiij. vettiran — Ee. ¹⁷⁾ [halxua
mort — Bf. ¹⁸⁾ þu — tilf. Fd. ¹⁹⁾ [of leggia apter hud xotr of hazuut — Bh. [mgl. fl. ²⁰⁾ vpp
— fl. ²¹⁾ [mgl. — Gc. ²²⁾ [mgl. fl. ²³⁾ [obruvis(en) — fl. ²⁴⁾ I dette Ord ophører Lacunen i
Gg. ²⁵⁾ [xull vord — Bh. ²⁶⁾ [obruvis — fl. ²⁷⁾ [hðglia — Gr. ²⁸⁾ [suaria — Bf. ²⁹⁾ eins
— Gd. Ea. ³⁰⁾ [mgl. — Bg. ³¹⁾ [synia — fl. ³²⁾ þ. sit — Gr. ³³⁾ þa syni — fl. Her ophører
Lacunen i Gt. ³⁴⁾ lang — fl. ³⁵⁾ [oc l. h. eigi stýrimadr. — Gm. [otoxat — Gp. [orloxfastaft — Ba, g, k.
Nederst paa Siden ved dette Cap. tilf. en curs. H. fra Midten af 14de Aarh. i Gi: Sua morgh skip gangha rott
af Koreghe .vi. luitugh seffor of .xxx. of .iiii. hundrad tiroð, en a huorin skipi er hundrad manna, þa er þat all saman
.vi. c. of .iiii. þushundrad of .xxx. manna. of er rotalt Jamtaland of oll ropplond of statlond.

Um skips uppsat oc gæls segls oc reida.

xiij. Nu tóma skip heim til lundz.¹ þa skal styrimadr bod upp stera sua uida 14 sem ætla at þurzi oc skip ma upp ganga. [hueruitna þar sem styrimadr stæ bod upp.² þa eigu allir þat bod at³ bera [en engi at þella.⁴ huart sem þeir eru i þeirri skipreidu eða eigi.⁵ En huer þa sem þat bod þellir er setr onri silzre uid konung. En huer sem eigi kemr til skipdrattar oc bod kom til hus þa er setr onri silzre uid konung nema naudsyn banne. En þessar settir. huart sem er upp at setia⁶ eða vtt. þa sete systumadr⁷ oc hære æz .ij. luti en styrimadr⁸ þridiung. En æz systumadr uil eigi setia oc er honum til sagt adr. þa sete styrimadr oc hære halzt en systumadr halzt. Nu æz skip gengr eigi vtt eða upp oc þirir nemazt þiordungr skipreidu eða holz eða meiri. suare settum sem mælt er oc se skip i þeirra abyrgrð⁹ æz læzt.¹⁰ Nu tóma menn .v. nattum þyr¹¹ eða. [v. nattum¹² þidar.¹³ þa stolu [huargir¹⁴ adrum uist reida. En æz meiri¹⁵ munr verdr þa stolu¹⁶ þeir¹⁷ adrum uist reida [er reida eigu at lagum¹⁸ [eptir þui sem¹⁹ tala rennr til. þeir²⁰ stolu segl vardueita er [stirrit- æztir eru²¹ oc nestir bua tirtiu²² [þeirri sem nest er skipi.²³ En aller hafetar stolu þylgia²⁴ segli til tirtiu²⁵ oc allum reida oc bua sua um²⁶ at eigi spillizt. Nu æz nokor setr [þetta segl²⁷ brot vttan lönzi konungs eða bonda. abyrgrizt at allu þar til er æptr kemr oc setr .viij. ertogum oc .xiij. mortum silzre uid konung [oc þondr.²⁸ En æz tirlia brennr oc er segl inni. abyrgrizt þondr seazir segl sitt. [nema menn brenne²⁹ at uilia³⁰ sinum.³¹ Nu [stolu þeir³² þar³³ [uppsat hære³⁴ sem þeir hæzdu at þorno þare. En æz a³⁵ þrætr uppsat [eða þior³⁶ þa skal konungs iord sthld til vera æz hon er³⁷ innan³⁸ þyllis [eða þiordungs.³⁹ En æz [konungs iord⁴⁰ er eigi til.⁴¹ þa skal laupa⁴² turt⁴³ [þar sem þeir uilia⁴⁴ [sua sem stynsamir menn mæta með bonda⁴⁵ þe.⁴⁶

Jvfr. Cap. 14. G. 304, 305. F. VII. 20, 22.

¹) landz — Gm. Fb. ²) [mgl. — Gt. ³) [þat bod stolu allir — Gt. ⁴) [mgl. — de fl. ⁵) annart — de fl. ⁶) draga — Gm. Ed. ⁷) styrimadr — Gd. Ea (Var. systum.) Ec. ⁸) systumadr — Gd. Ea (Var. styr. m.) Ec. ⁹) abyrgrð — Gc, d, ostere. ¹⁰) læstizt — de fl. ¹¹) þyr — mgl. Ed. ¹²) [mgl. — Fa, c, d. ¹³) [þeinna æptr — Ed. ¹⁴) huargir — Fa, c. huer — Gm. ¹⁵) minni — Ff. ¹⁶) [mgl. — Gd, p. Ea, b, c, d, e, f. Ba, f, g, k. ¹⁷) huargir — Gp. Ef. huarge — Eb. huar — Var. i Ea. Ed, e. huargir — Ba, g, k. ¹⁸) [mgl. — Gi. Ea. Bf. ¹⁹) [ot — Gd, h, m, n, t. ²⁰) .ij. — tilf. Gm, s. Fe, f. ²¹) [venaster ero til stiritis — Fa, c. [ven. ero til stila — Fd. [næst bua tirtiu — Bf. ²²) skipi — Eb. Bf. ²³) [ot stiritaste ero — Bf. [mgl. — Eb. ²⁴) skipi til tung of (eða) — tilf. fl. ²⁵) i tirtiu inn — Gi. ²⁶) sem litazt þyftir vera — tilf. fl. ²⁷) [þat segl eða reida — fl. ²⁸) [mgl. — Gt. ²⁹) þatsetr — tilf. Var. i Ea. ³⁰) seazra — tilf. Gm. ³¹) [mgl. — Bf. Herefter har Gd et nyt Afsnit med egen Overskrift, dog ikke nogen sædvanlig Capitelinitial. ³²) [skal skip — Ge, g. ³³) þa — fl. ³⁴) [skip upp hæzua set — Ef. ³⁵) [ær — Gf. stormr — Ea. ³⁶) [eða (niorr — Gp. [skip þor — Ef. ³⁷) til — tilf. fl. ³⁸) þiordungs — tilf. de fl. ³⁹) [tilf. i Mrg. m. smt crs. H. — Gb. [mgl. i de Övriga, undtagen — Fe. Ed. D. ⁴⁰) [hon — de fl. ⁴¹) Ex hon er innan &c. — mgl. Eb. ⁴²) hæzua til laupi — Fd. ⁴³) upfatar turt — Gm. upfat — Ea. iord eða turt — Fe. ⁴⁴) [mgl. — Fc. hellig — tilf. de fl. ⁴⁵) þatsetra þeira — Eb. ⁴⁶) [með bonda þe of stynsamra manna rabi. — Eb.

Um reidfskiota bød.

- 15 xv. Sva er mælt at bōndr stolu gera konungi reidfskiota.¹ En umboðs maðr konungs skal² stera reidfskiota bōð³ sua uida sem⁴ hann ættar at konung storte⁵ eigi reidfskiot.⁶ En [bōndr aller⁷ er reidfskiota bōð kemr til garðs⁸ þa stolu þeir reidfskiota gera honum⁹ [huern oñt¹⁰ er soðull eða sæli heðir a komit. En ex konung storter reidfskiota.¹¹ þa giallde bōnde huer er bōð kom til garðz¹² [oc eigi greiddi reidfskiota¹³ oñri silzre konungi [zirir huern oñt er eigi kom til reidfskiota¹⁴ stiptis¹⁵ þorðalla laust.¹⁶

Um rans menn oc ornar skurð.

- 16 xvj. Nu ero ransmenn [ubota menn¹⁷ huar sem [þeir eru oc¹⁸ þeir uerða tefnir¹⁹ oc huer sa sem þeim ueitir lið til þess eptir þui sem segir i ubota malum i mannheigi uare.²⁰ Nu [heria þeir²¹ [oc a sa eigi²² [loft liðs²³ til eptirzarar er zirir hernade verðr. þa skal hann or stera²⁴ ex hann uil. þa skal huer²⁵ zara þengat sem or stefnir honum eptir her. Nu zara þeir eptir þeim.²⁶ þa stolu þeir allir zara er [zirir sitia.²⁷ en ex þeir villia eigi. þa er ze þeirra uppnæmt nema nauðsyn banne. Nu toma þeir þar sem [hin er²⁸ zirir er or [star upp²⁹ oc [heðir hann³⁰ rett stōrit þa er ual. en ex hann heðir rangt stōret [oc er þar eigi³¹ her til huss lomen.³² þa er þeim ze hans uppnæmt oc stipti sinn i millum. En ex hann heðir rett upp stōret³³ þa stolu þeir zara með honum³⁴ [sua langt³⁵ sem hann uil.³⁶ En ex þeir [hitta her³⁷ oc þurzu at riōða [til zear þess³⁸ odd eða eggjar.³⁹ þa⁴⁰ a sa⁴¹ er ze⁴² atte allt þat er hann kennir.⁴³ en þeir stipti sinn i millum þui sem [auk er oc⁴⁴ hermenn atto. [nema kennendr lome⁴⁵ til með uitnum.

Jvfr. Cap. 16—18. G. 312, 314. F. VII. 25.

¹) sua mptin sem (hann) þarz — tilf. de fl. ²) upp — tilf. fl. ³) of lata zara — tilf. Ee. ⁴) þarz oc — tilf. Gh. Ed. ⁵) uante — Gp. Fe. Ec, e. ⁶) reidfskiota giarð — Ff. stoter — Bf. ⁷) [bōndr huer — Ba, g, k. ⁸) hus — fl. ⁹) Saal. ogsaa Gb, c. mgl. i de Övrige. ¹⁰) [mgl. — Gt. ¹¹) stōtr — Ee. ¹²) hus — de fl. ¹³) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁴) reidfskiota — mgl. fl. ¹⁵) mōz — Gm. mgl. — Gp. ¹⁶) [mgl. — Gn. ¹⁷) [mgl. opr. i Ga, men er tilskrevet nede paa Siden med en gammel Haand, dog ei den s. s. i Texten, samt med Henvisningstegn, findes i alle de Övrige undtagen D. ¹⁸) [mgl. i alle de Övrige, undt. D. ¹⁹) stadder — fl. ²⁰) Her tilf. Ga og D i Texten aller ubota menn; det udelades naturligvis i alle de Övrige. ²¹) [toma þeir — Fa, d. [toma þeir er heriat haza — Fc. ²²) [haza þinir eigi — Ga. Ee, f. [a þann er ei a — Gp. [oc eighu eigi — Fb. [hazua eigi — Ed. [eighu þeir eighi — Bb, i. [en þeir za eigi — Fe. ²³) [liðstot — Gm. ²⁴) uppstera — de fl. ²⁵) hēgn — tilf. Bf. ²⁶) her — Gf. ²⁷) [stefnt var — Gt. ²⁸) [þinir ero — fl. [sa sttr — Gd. Ea. ²⁹) [staro eller hovo upp — fl. ³⁰) [haza þeir — fl. ³¹) eigi — mgl. Gd. Fe, f. Ea (tilf. Var.) Ee, f. ³²) [mgl. — Gt. ³³) or — tilf. de fl. ³⁴) eptir her — tilf. Gq. ³⁵) [sua lengi — fl. ³⁶) eptir her — tilf. Gh, r. Var. Ea. ept. her zara — tilf. Gt. ³⁷) [hittaž — Gt. ³⁸) [mgl. — Gh. Fb. ³⁹) Her begynder en Lacune i Fb. Oph. i Mandh. Cap. 2. ⁴⁰) ero þeir ugildir er zirir standa. en þinir zridheitager er til stōtia of — tilf. Ba, g, k. ⁴¹) ze — tilf. de fl. ⁴²) zñr — de fl. ⁴³) var renir — Gh. tent er — Gl. þat er honum uitnazi — Ee. sit uera — tilf. Gm. með vattom — tilf. Bc, d, e. ⁴⁴) [mgl. — de fl. ⁴⁵) [of eigi toma kennendr — Gn.

III. Landværnsholk.

47

Ex madr a kaup við rans menn.

xvii. Nu fara [þeir er heriat¹ hafa² [zirir land³ fram⁴ oc kaupir madr af 17 þeim einn huern grip⁵ [huat sem þat er.⁶ [þa skal sa hafa ze þat er zyrri atte. oc tome til⁷ med .ij. manna uitni. En sa er uid uilinga⁸ konypti giallde mort silzre konungi [ex hann uissi.⁹ En ex hann zær eigi uitni a hendr honum er [ze rangz zengit¹⁰ [hezir konypt.¹¹ þa skal [stexna honum¹² til þings. þa [eigu þingmenn honum ze at doma¹³ eða lryttar¹⁴ eib zirir.

Um landraba sok oc langskipa gerð i herade.¹⁵

xviii. Nu ex konungr kennir manni [landraba sok.¹⁶ þa skal hann synia med 18 tlyxtar¹⁷ eidi. en ex sa eidr zællr. þa zællr hann til utlægdar.¹⁸ Nu gerir madr langskip i herade¹⁹ oc lnsir eigi [zor²⁰ sinni.²¹ þa skal [barrun²² eða²³ umboðs madr konungs fara til oc spyria hann huert hann uil²⁴ fara. En ex hann uil eigi til segia. þa skolu þeir æsta hann .vii. ertoga oc .xii. marla tala. En ex hann vil eigi tal zora.²⁵ þa skolu þeir hoggua or tueimmegum²⁶ tialar .v.²⁷ alna langt bord. En ex þeir gera eigi sua. þa skolu bonðr²⁸ gera²⁹ sua oc tala zra segl³⁰ ex til er oc lemia³¹ sua zor þeirra. En ex þeir gera eigi sua þa eru þeir selir mort silzre uid lonung zirir þozto³² hueria. en zirir sthri³³ homlu hueria .ii. mortum silzre. [þat heita³⁴ þozto giollb.³⁵

¹) rozuat — Ed. ²) [hermen — Ba, g, k. ³) [i land — Ff. [med lande — Bh. ⁴) [mgl. — Bh. ⁵) lut — Bh. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [ofte eigande — Bh. ⁸) uiganda — Gm. nidinga — Ef. Bc. ⁹) [mgl. — Gt. ¹⁰) rangtetit — Gr. rangzengr — Ba, c, f. [mgl. — Bh. ¹¹) [koypti — Ef. Be, h. ¹²) [stexna halda — Fa, c, d. ¹³) [domaz honum ze — Bh. ¹⁴) [lryttar — Bh. ¹⁵) Hele dette Cap. mgl. i Bh, men i Stedet derfor staaer som Slutningsstillæg til foregaaende: Kiennir madr manne landrab syni mad tlyxtar eidi. [sa eidr zællr til utlæghdr ex zællr. ¹⁶) [landrab — de fl. ¹⁷) tlyxtar — Gt. Fc, d, e. ¹⁸) a ze &c. — mgl. Bb, l. ¹⁹) eða i kaupangi — tilf. m. s. H. og Henviisn. T. Gc. ²⁰) zorb — fl. ²¹) [mgl. — Ef. ²²) lenbr madr — Gm. Ef. eða gialtgyri i kaupangi — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisn. T. — Gc. ²³) [mgl. — Gg. Fe. Ee. ²⁴) skal — Gm. ætti at — Gr. æstar at — Ef. ²⁵) za — fl. ²⁶) huarum tæggia veg, tueim vegum, huarumtæggia megin (megium, megunum), hvariumegin — forskjellige. ²⁷) .ij. — Ec. .vii. — Bd, e. ²⁸) husbøndr — Gc. ²⁹) hoggua — Gp. ³⁰) of sthri — tilf. Fc. ³¹) (einta, heita, mintu, hindra — forskj. ³²) homlu — Fa, c. Bb, l. ³³) or — tilf. Ef. ³⁴) [of heita þa toten — Gf. [þat ma æita — Ed. ³⁵) Nu hozum ver landuorn vara (a) stra setta of skal [sa standa sem skipað er (eller sem nu er skipat) nema konungr (of ertibyskup of adrer vittrazsko menn — tilf. Fd.) slæ annat landenn þazlegra (hagleggra — Fe), (el. se at landeno se annat haghleghare med bæzta manna rade of samtykt — Bc) — tilf. Fd, e. Bc. Dog indskyder Bc først som Slutningscapitel Kjöbeboikens 25de Cap. om "farbann" &c.

IV. Mannhælgarbolkr.¹

- i. Her hefr upp mannhælggi uara.
- ij. Um ze ueganba.
- iii. Um flembar uigh.
- iiij. Um manna ætöl.
- v. Ez madr stendr mann hia tona sinni.
- vj. Um arz eptir uflægan mann.
- vij. Ez madr sætr frialfan mann.
- viiij. Ez madr er hogguin a þingi.
- ix. Ez obr madr uerdr manz bana.
- x. Ez manne er uigh lent.
- xi. Um uig lþsing.
- xij. Um rettar botr Magnus konungs.
- xiiij. Um vada uerf.
- xiiij. Um ritninga.
- xv. Ez menn beriazt om.
- xvj. Um hæld manz bana.
- xviij. Um doma alla.
- xviij. Um barratto.
- xix. Ez madr bindr frialfa(n) mann.
- xx. Um misuerfa.
- xxi. Um þustra oc blað.
- xxij. Um þior.
- xxiiij. Um orðtöle manna.
- xxiiij. Um roge menn alla.
- xxv. Um fuedþap.
- (xxvj. Um iamznadar eida)²
- xxvj. Um bodbloffa.³ (27.)
- xxviij. Ez madr gengr með uanar uol. (28.)
- xxviij. Um lagarett. (29.)

Her hefr upp mannhælggi vara.⁴

- 1 i. Þat er þyrft i mannhælggi uare at uar lande huer i Noregs konungs [riti oc⁵ uelldi⁶ skal fribheilagr vera uid annan innan landz oc vttan landz. En ez madr uegr mann þa hefir hann xirir gort [ze sinu⁷ allu þui sem hann atte.⁸ nema⁹ iordum sinum einum.¹⁰ huart sem tallmadr¹¹ drepr tona¹² eða tona drepr talman. nema han haze uegit¹³ flembar uigh eða gort niðings uerf.

Jvfr. Cap. 1. F. Indl. 1. IV. 1. Hk. 14. Bj. 10. Jb. III. 1.

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift i denne Bolk — Ga. ²) Denne Titel mangler i Registeret i Ga, b, c, hvorimod det inde i selve Bolken findes som Overskrift for det 26de Cap. i Ga, b, hvilke som Følge deraf give de 3 fgg. Capitler i Bolken eet Nummer høiere end i Registret. ³) bodbloffa — Gb. bodbloffa — Gc. ⁴) Denne Ovskr., som mgl. i Ga, er her anført efter Gb. ⁵) [mgl. — de Övr. ⁶) Saal. ogsaa Gb, c. riti — de Övr. ⁷) [ze — Ff. [mgl. — de Övr. ⁸) bæði i lande of i lausum ögri — tilf. Ec. Bc, c. ⁹) öðals — tilf. de övriga, undtagen Fe. Bb, l. ¹⁰) eigi — tilf. f. ¹¹) tart — de f. ¹²) tartman — Fe, f, urigtigt. ¹³) gort — Ed. Bf.

IV. Mandhelgebolc.

49

Um ze neganda.

ij. En þo at allt þat er uegande atte bæde i lande oc lausum oyri zelli adr 2 vndir konung vttan odals iardir. þa gerði þo hinn virdulegi herra hakon konungr¹ þa mistunn oc flipan a með hinna beztu manna rade oc bornastad i landeno.² at huart sem eptir eru eignir³ eða lausa ze. þa stal konungr taka eigi meira þegngilldi⁴ en .viij. ertogar oc .xiiij. merkr silzre az ze⁵ eða eignum.⁶ nema hann haxe uegit stemdar ar uig eða gort nidinge uerl. En ez eign er [i þegngilldi⁷ greidd. þa stolu arzar ueganda eiga [lausn a⁸ ez þeir uilia lonyt haxe innan⁹ .x. uetra¹⁰ en¹¹ þeirra odal er. Alldri stal erzingi selia þær iardir¹² er hann tekr eptir hinn utlæga medan hinn utlæge lizir. en giallda allar logligar stulldir¹³ az eignum ez eigi er lausa ze¹⁴ til. Nu kann sa einnhuer atburdr til at gerazt¹⁵ at konungr gezz [manz bana¹⁶ landz uist [með bornastad hozdingia eða annara godra manna eða temzt a zund konungo oc zær grid az honum.¹⁷ þa stal hann sil sua i zrid¹⁸ laupa [uid konung¹⁹ sem konungo er mistun til. [oc bote²⁰ þat sem eptir stod²¹ með situm salastemnum²² sem goder menn sea at hann megi orla. nema allar botr se adr goldnar.²³ Sidan stal þeirra mal²⁴ zara²⁵ til settar²⁶ [er eptir liza.²⁷ eptir konungo²⁸ dome. En þeir menn²⁹ sem ze hano uardueittu medan hann uar i utlægd. þa greidi honum slikt³⁰ sem þeir tolu i eignum eða [lausa ze³¹ vttan landzstjulldir.

Um stemdar nigh.³²

iiij. Engi madr ma³³ iordu sinni zirir gera nema hann uegi nidinge³⁴ uigh 3 eða geri stemdar³⁵ uerl. þat er hitt mesta³⁶ ez madr rædr vndan konungi sinum³⁷ lond eða þegna. En ez konungr³⁸ kennir manni landrad.³⁹ þa stal hann nezna mann⁴⁰ or hird sinni iamboren⁴¹ manne⁴² þeim er þui male a at suara. [En ez

Jvfr. Cap. 2. F. Indl. 1-5. Hk. 15, 16. Bj. 11, 12. Jb. III. 1. Cap. 3. G. 178. F. IV. 2-5. Hk. 18. Bj. 11, 73. Jb. III. 2.

¹) hinn toronade — tilf. Gd, e, f, g, h, m, n, p, q, s, t. Ff. Ea, b, c, d, e, f. Bb, c, d, e, f, l. D. Sunarjun Suertis konungo hin toronade — tilf. Bc. ²) með hinna &c. — mgl. Ge, f, g. ³) lond — Ge. iardir — Gm, p. Bb. ⁴) þeghn — Bk. ⁵) lausazt — fl. ⁶) þers er vigh vann — tilf. Gd. ueganda. tilf. fl. ⁷) [mgl. — Gp. ⁸) [foft a at lonyfa — Bb, l. ⁹) Her begynder en Lacune i Bk, oph. i Cap. 8. ¹⁰) lonyt &c. — mgl. Fe. Bl. ¹¹) ez — de fl. ¹²) eignir — de fl, ogsaa Gt, men her rettet i Mrg. til jardir. ¹³) þær sem adr uaro goruar en ze ueghanda zelle i þa [ot — tilf. Bd. ¹⁴) lausa goz — Ef. ¹⁵) berazt — de fl. ¹⁶) [manne — Gp. Bc. ¹⁷) [með huarium atburd sem þat kan uerða — Ba. [með einum huarium atburðum — Bg. [m. hv. atburðum f. þ. t. uerða — Bk. ¹⁸) grid — Gd, m. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [at bota — fl. ²¹) az gioldum — tilf. Ge. az gioldunum — tilf. Gg. bota — tilf. Gm. votanna — tilf. Fe. ²²) [alazestom — opr. Gt, men rettet med crs. H. til salastemnum. saladagum — Bf. ²³) tofnar — fl. ²⁴) mal udeglemt ved Skrifteil — Ga. ²⁵) zalla — Ed. zora — Ef. ²⁶) uibr þa — tilf. Gm. ²⁷) [mgl. — Ba, f, g, k. ²⁸) godra manna — Ff. togleghom — Bd. ²⁹) Her ophörer Lacune i Fb. ³⁰) aptr — tilf. de fl. ³¹) [aðrum lutum — Bd. ³²) I þessu capitulo vðota mal .xxv. — tilf. smt. crs. H. i Mrg. Gb. ³³) obato — tilf. Ba, c, g, k. Var. i Ea. ³⁴), ³⁵) stemdar — nidinge i omvendt Orden, altsaa stemdarulig — nidinguert — de fl. ³⁶) zyrsta — Gh. Var. i Ea. ³⁷) of sanar vrotinn — tilf. Gl. ³⁸) madr — Bf. ³⁹) landrada [ot. — fl. ⁴⁰) menn — fl. ⁴¹) iamborna — fl. samnan at reite — Gh, r. Var. i Ea. ⁴²) mann — fl.

arzboren¹ madr a þui male at suara. þa skal neyna² bonda son³ or hird ex hann er til. oc hære [rit⁴ oc⁵ insigli tonungs oc sote þat mal at lagum.⁶ [en sa er arzborenn⁷ er tomen er til allz reftar.⁸ þat er oc nidinge uigh⁹ ex madr uægr trygdar¹⁰ mann sinn.¹¹ [þat er oc nidinge uigh¹² ex madr uægr mann¹³ i gridum.¹⁴ Hueruitna þar sem madr a a sealzum ser auerta¹⁵ at heimta¹⁶ eða þeim¹⁷ omaga [eða eigi þulltida manne¹⁸ er madr a umbod a at lagum eða¹⁹ stendr til arzø hans oc [allra þeirra er²⁰ hann a [rett a.²¹ eða²² logligt umbod til þess teltit. þa skal sa sealzr gridsetia²³ oc trygdir með uattum.²⁴ eru aller þrendr hans vndir þeim gridum [oc trygdum²⁵ sem huer veiti sealzr.²⁶ þat er oc nidinge vigh²⁷ ex madr drepr logman²⁸ [hann er til þess er skipadr at segia monnum log.²⁹ þui at sa høggr niðr rettyndi þirir allum monnum. þui at hann³⁰ er stjöldugr allum³¹ [sua þatorkum sem ritum³² þar sem hann er iþir³³ skipadr.³⁴ þat er oc nidinge uig³⁵ ex madr brennir mann inni.³⁶ þat er oc nidinge uig³⁷ ex madr myrdir mann.³⁸ þat er oc nidinge uig³⁹ ex madr hemnizt⁴⁰ þioza⁴¹ eða⁴² [hemnir a⁴³ adrum en þeim er gerir eða rædr. þat er oc nidinge⁴⁴ uig⁴⁵ ex madr høggr hond eða þot æz manni [eða stingr vtt augu manz⁴⁶ [eða ster or tungu or hozði⁴⁷ manz⁴⁸ [eða geuldir.⁴⁹ eða meidir⁵⁰ mann at uilia sinum. Sua eru þeir oc ubota menn er hallða þeim þirir einshueriu þessu sem hinn er gerir. nema tonungr late reyfa til landreinsanar.⁵¹ En ex þat ueitir i napna skiptum. þare þat⁵² eptir þui sem tonungr skipar með hinna beztu manna

¹) alboren — *Fc.* arzboren — ogsaa *Gb, c, h, i, l, m, n, s. Fd, e, f. Ee, f. Bf, g, D,* her og oftere. arborren — de Övrige. ²) [ot neyni — *Gp.* ³) son — mgl. *Gh.* [yni — *Ed.* ⁴) btef — *Ff. Ef. Bf.* ⁵) [mgl. — *Fe.* ⁶) Her indskyde *Gp. Ff. Eb, c, d, e* det i de Övrige længre nede følgende Stykke: þat er . . . trygda mann sinn. ⁷) alboren — ogsaa her *Fc.* ⁸) [sa er arzboren er of tomen til allz reftar — *Ed.* Her- efter sg. Artiklen om Lagmands-Drab i *Ee. Ba.* ⁹) nið. vett — *de fl.* ¹⁰) trunadar — *Gm.* ¹¹) þat er . . . sinn — mgl. *Gd, l. Fc. Bg.* Indskydes ovf. ved (6) — *Gp. Ff. Eb, c, d, e.* ¹²) nið. vett — *fl.* ¹³) trygdamann sinn — *Gi. Bg.* ¹⁴) [mgl. — *Ee.* ¹⁵) auerta — mgl. *Gc.* ¹⁶) hæzna — *Fe. Bb, l.* ¹⁷) þeirra — *Gc.* ¹⁸) [er þulltida er — *Fb. Bb, l.* [er ei er þulltida madr. er madr a at suara þirir orbe eða eidi — *Fc.* [eða oðrum manne — *Fd.* [eða þulltida manne. — *Fe.* [mgl. — *fl.* ¹⁹) of allra þeirra er han — *Gg.* ²⁰) [mgl. — *Gg.* ²¹) [umbod a at lagum — *Gr.* ²²) hægir — tilf. *de fl.* ²³) setia — *de fl.* ²⁴) of handalum — tilf. *Fd.* ²⁵) [mgl. — *Fa, c.* ²⁶) Ex m. vegr trygdarmann sinn þat er of nidingevig — tilf. *Gl.* ²⁷) vett — *fl.* ²⁸) þirir refta logfoga — tilf. *fl.* ²⁹) [mgl. — *Ba, g, k.* ³⁰) logmadr — *Gi.* ³¹) log at segia — tilf. *Gm. Ba, b, c, g.* ret at gera — tilf. *Bf.* ³²) [mgl. — *Ba, g, k.* ³³) til þess starys — *Gm.* ³⁴) þirir allum &c. — mgl. *Ee.* Artiklen om Lagmands Drab mgl. her, men indskydes ovenfor, ved (8) i *Ee. Ba.* ³⁵) vett — *fl.* ³⁶) Dette Nid. Verk mgl. opr. i *Gl.* men er tilf. med Mrg. H. mgl. *Gc. Eb.* ³⁷) vett — *fl.* ³⁸) Dette Nid. Verk mgl. i *Gc. Gl* (dog her tilskrevet med Mrg. H. paa tilklistret Pergament). Flyttet bagefter de to næstfgg. i *Ge.* ³⁹) vett — *fl.* ⁴⁰) hægir — *de fl.* ⁴¹) þioza — mgl. *Bf.* eðr ubota manna. eðr heimta giold eptir þa — tilf. *Ba, g.* ubot. m. eða h. g. e. þa — tilf. *Bf.* eðr ubot. m. e. h. g. eptir — tilf. *Bk.* ⁴²) þat er of nið. vig ex madr — *de fl.* ⁴³) [tennir — *Fb.* ⁴⁴) obota — *Gi.* ⁴⁵) vett — *Gl* og *fl.* ⁴⁶) [mgl. — *Eb.* ⁴⁷) hauða — *Eb.* hauði — *Ee, f.* ⁴⁸) [mgl. — *Gh, r.* Her begynder en *Lacune* i *Bf.* ophører i Cap. 6. ⁴⁹) [mgl. — i *de fl.* ⁵⁰) myrdir — *Gd, g, p. Ef.* ertumfar — *Gl.* ⁵¹) oc þridar — tilf. *fl.* Sua eru þeir &c. — mgl. *Fc,* ⁵²) þeir — *Gm* mgl. *fl.*

rade.¹ [En eðr maðr drepr² þadur sinn [eða son.³ broðor⁴ eða moðor. dottor⁵ eða systur. [þa er hann ubota maðr.⁶ nema oðz⁷ manz [uert uerdi.⁸ Sua oc eðr maðr drepr konu sealzs sine. eða kona bonda sinn sua at þat er drap heðr horat eða hngzt at hora.⁹ [þat er ubota mal.¹⁰ Sua oc eðr maðr tynir sealzum ser. þat er ubota mal.¹¹ þat er oc ubota mal eðr maðr uegr mann innan stofs [eða i garðe vti¹² eða¹³ innan gerðis¹⁴ [þess er huerzr¹⁵ um atr eða eng at heimili sealzs hans.¹⁶ nema hann ueri hendr sinar. Sua oc þeir menn er at [slitum oknyttum¹⁷ uerða lendir at laupa brott með eignum tonum manna.¹⁸ þa eru þeir ubota menn [bæde xirir tonungi oc tarle.¹⁹ dræpir oc [dauda uerðir²⁰ huar sem þeir verða stadner.²¹

Um manna artoð.²²

iiij. Menn þeir er lata lið sitt xirir þngstu safir²³ eða utilego²⁴ huart sem 4 þeir rena²⁵ a stipum eða a lande oc sua xirir mord oc þordædo flap oc sua spaxarar allar²⁶ [oc utisætor²⁷ at uedra troll upp oc xremia með þui heidni. Sua oc þeir menn sem gerazt xlugu menn at drepa þa menn er þeir eigu engar sater uid oc tala þar ze til. nema tonungr eða hans ombodo maðr late rexsa til landreinsanar oc xridar. Sua oc þeir menn sem tonor tala með rane eða herxange mose guds lagum oc manna. huart sem þeir tala annara manna tonor eða dottle manna eða xrendtonor xirir vtt: an uilia²⁸ þeirra.²⁹ huerfu sem sidan uerðr³⁰ þeirra uili til er samuist þeirra uerðr. Sua oc þeir menn er hezna þessara ubota manna eða heimta giolld eptir þa. sua at [uitni vita með sannendum.³¹ [Nu haxa þessir menn allar³² xirir gort ze oc xridi [lande oc lausum oyri³³ oc eru þeir xridhælgir er ze sitt ueria oc xrendtonor xirir þeim ser til sotia.³⁴ En hinir allar ogilldir³⁵ [huart sem þeir xa sar³⁶ bænr³⁷ eða

Jvfr. Cap. 4. F. V. 45. Hk. 19. Jb. III. 2.

¹) tilaghu — Bd. Herefter nyt Cap. i Fb. ²) [þat er of ubota mal eðr maðr drepr — Fe. [Sua er þat of hilt uerða ubota uert eðr m. vegr — Fd. [þ. er of ubota uig (vert) at drepa — Ba, g, k. ³) [mgl. — de fl. ⁴) [mgl. — Gb. ⁵) dottor — mgl. Ed. ⁶) [mgl. — Fe, d. Ba, g, k. ⁷) ore — Gm. ⁸) [vig vegi — de fl. ⁹) hurazt — Gm. ¹⁰) [mgl. — fl. Sua oc eðr maðr &c. — mgl. Ff. Her tilf. Gs i Marg.: nota: þat er oc nid. vig eðr m. gerir valroff. oc forer man or sotum. eða teder vopnn hans. ¹¹) Sua oc eðr &c. — mgl. Gh. Eb, f. Bb, l. ¹²) [eða garðz — Gr. [eða i garðe vti eða innan garðzt — Fb. [eða vti — Fe. [mgl. — Ea, c. ¹³) oc — Fb. ¹⁴) garðs — de fl. ¹⁵) [huart er huerzr — Ge, g. [þar er hann huerzr — Gh. [þar f. maðr huerzr — Gf, n. Bc. [huart f. er at huerzua — Gm. [þess er hann huerzr — Gg. [þess er maðr heðr — Gt. [þess sem heðr — Fb, f. [þar sem maðr huerr verr (Var. huerzuir) — Ea. [þar f. m. huerruer — Eo. [þess er m. huerruir — Bd, e. ¹⁶) of a vegh lit eða gra — tilf. Ea. ¹⁷) [fl. vertum — Gd. [þeim ungum lutum — Ge, g. Ff. [fl. ungum lutum — Gf, i. Fd. Ed. [fl. oknyttom — Gh. Fe. [fl. ututtum — Ec. [fl. utunnum — Ee. ¹⁸) eða xrendtonum — tilf. Gn. ¹⁹) [mgl. — Fe. ²⁰) [dorgðdir — de fl. ²¹) stadder — de fl. ²²) Ingen Overskr. eller Capitelafdeling i Fb, e. Ea. ²³) safir — mgl. de fl. ²⁴) utisætu — Gn. ²⁵) rua — Gm. heria eða rena — Gt. ²⁶) oc sua &c. — mgl. Gr. Fe. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) þeira manna er þorræði eiga xrir at lagum (ot) — tilf. Ff. Ea, e. ²⁹) sotlar — Gi. ³⁰) gerzt — de fl. ³¹) [hann veit þat — Gd. ³²) [þa heðr hun (haxa þeir) — de fl. ³³) [i lande &c. — enkelte. [mgl. — fl. ³⁴) [mgl. — de fl. ³⁵) utlagir — fl. ohælgir — Bl. ³⁶) mein — Ba, k. ³⁷) mgl. i alle de övr. undt. i Gb (dog her kun tilf. over L. m. smt. cars. H.) D.

bana¹ bæðe xirir konungi oc karle.² Þat er oc ubota mal ex madr xalsar stebia³ eða infigli konungs uars. Þat er oc ubota mal ex madr drepr þan mann sem heyrir brex⁴ konungs uars⁵ xirir ser [til landzuistar⁶ eða ranysals⁷ ex hinn uissi þat er hann tof az. Þat er oc nidinge vigh⁸ ex madr dræpr þann mann er i konungs herbyrgi er. eða i nauistu hans. eða i konungs garde. eða a konungs sfiþi. [þo at konungr se eigi i garde eða a sfiþi.⁹ En ex [innan þoar uerðr¹⁰ þar sem konungr er¹¹ i þv¹² eða i hoxnum hia honum þa xare eptir þui sem konungs er misfunn til eptir atuitum. Þat er en ubota mal er madr telr konu naubga. ex þar eru .ij. loglig uitni til at þat er satt. Nu eru eigi loglig vitni til. en hon segizt naubig tefin¹³ oc segir hon þat sambogris.¹⁴ þa dome .xij.¹⁵ hinir stynsamaztu menn eptir þui sem þeim þidir lifendi til bera oc huart þeirra¹⁶ lifare þidir til sannynða. oc þo at kona [gæte vart sif¹⁷ xirir luensto¹⁸ sinnar safir¹⁹ sua at hann lome eigi uilia sinum xram. þa hoxr með engo mote at hann hæze eigi rexsing xirir [eptir laga dome.²⁰ oc sanproxazt at hann hæzde xullan uilia til þess oc [hallde þo lizuinu.²¹

Ex madr stendr mann hia konu sinni.²²

- 5 v. Ex madr stendr mann með logligum uitnum a konu sinni. giallde hann xull manz giolld bondanum sif sem sa er madr til er konu a.²³ [ex hann uære sallaus drepin.²⁴ En [holx manz giolld²⁵ ex hann stendr²⁶ a modor sinni eða doftor eða systur ex þær eigu eigi bondr ser. Stolu þesse giolld doma .xij. menn logliga til nexndir az rettaranum.

Um arz eptir ætlægan mann.

- 6 vj. Hveruitna þar sem madr uegr [stemdar²⁷ uig eða gerir²⁸ nidinge²⁹ uerf. þa xare hann utlægr oc (v)heilagr.³⁰ xirir gor(t) [xe oc xridi³¹ lande³² oc lausum oyri oc³³ iamual odals iordum sinum [oc lome alldri i land aptr.³⁴ nema hann

Jvfr. Cap. 5. 6. G. 160. F. IV. 39. Hk. 23. B. II. 15. Jb. III. 2. 3. 4.

¹) [er þar xalla eða [ar xā — Gp. ²) xrendom — Fb. Bb. l. Her afbrydes Capitlet ved Indskydelse af Cap. 6. (hveruitna . . . utlegð); og ved þat er oc ub. mal beg. et nyt Cap. Fb. Bb. l. ³) brex — tilf. de fl. ⁴) landzuistar brex eða ranysals — Gi. of infigli — tilf. de fl. ⁵) to. uars — mgl. Gi. ⁶) [til landuarnar — Gn. [til xridar — Bc, d, e, g. ⁷) [mgl. — Gi. ⁸) vert — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [madr uerðr drepin — Fd. ¹¹) eighi — tilf. Gd, p. ¹²) i þv — mgl. Gh, n. eða a sfiþum — tilf. Gd, h, s. ¹³) at þat er satt &c. — mgl. Fe. ¹⁴) Istf. at þat er satt &c.: eða hon segir sambogris at hon var naubig tefin — Fa. ¹⁵) .xij. — mgl. Gg. ¹⁶) þeim — Bb. mgl. fl. ¹⁷) [tomezst vftæmb vndan — Gg. ¹⁸) godtuenstu — fl. ¹⁹) xirir manne — tilf. Fd. ²⁰) [Saal. ogsaa Gb, c, l. Fa, c. D. [till æptirðomes — Ed. [eptir dome — de Övrige. ²¹) [hallde hon þo lozueno. — Gm. ²²) Ingen Orskr. eller Cap. Afd. i Fb, e. Ee. ²³) sa — de fl. ²⁴) [mgl. — Eb. ²⁵) [mgl. — Gh, r. ²⁶) hann eller mann — tilf. de fl. ²⁷) nidinge — fl. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) stemdar — Gi, n. ³⁰) of vheil. — mgl. fl. ³¹) [mgl. — Fb. Bb, l. ³²) i lande — fl. ³³) Her ophører Lacunen i Bf. ³⁴) [þeim en þa er undir hann tomnar. — Gm.

IV. Mandhelgebolk.

53

beri hersogu sanna þa sem menn¹ uitu eigi aðr.² þa nai hann landzuift með slitri missun oc fridlaupi sem konungr gerir a. En eigi ma maðr meiru ze xirir gera einu sinni. En þui sem þa er hann eigande ordinn.³ En ex manne tómizt⁴ aryr meðan hann er i utlægð oc haxa xrendr hans þann arx telit⁵ meðan hann uar i utlægð. þa stolu xrendr hans honum þat ze aptr greida með sama stilorðe oc hætte sem⁶ þeir tolo [oc⁷ hann atte þa er hann xell⁸ i utlægð.

Ex maðr selr xrialsan mann.

vij. Ex maðr selr xrialsan mann af lande brott. selr uid konung .viij. ertogum 7 oc .xij. mortum silxrs. oc [some mannenum⁹ aptr i land oc bote hanum eptir .xij. manna dome logliga til neyndum rette slitum sem hann er maðr til. En ex hann ma honum eigi aptr toma. þa giallde þann mann xullum gioðdum sem hann er maðr til. en ex hann sgniar hallde xirir .vi. eidi.¹⁰ Ex maðr hysir¹¹ oc heimir utlegan mann. ætr oc dædr með honum. bonde eða einnhuer annar maðr. þa er sa sedr mort silxrs uid konung xirir eina nott [en .ij. mortum xirir tuær nætr.¹² En ex hann er .iij. nætr með honum¹³ oc er hann gor utlægr innan þess xyllis.¹⁴ þa er hann selr .viij. ertogum oc .xij. mortum silxrs uid konung. nema þeim se Louisa uargr¹⁵ er hysli.¹⁶ En¹⁷ sxtumadr er sthldugr at lnsa [utlægð hans a þingi¹⁸ samðogris þegar hann veit at hann [hexir utlægðar verf gort.¹⁹

Ex maðr er hogguin a þingi.

viiij. En ex maðr er hoggin²⁰ a þingi.²¹ þa stolu aller eptir renna til xialz eða 8 stogs.²² til xioru eða stips.²³ En sa er eigi²⁴ rennr eptir²⁵ er selr halxre mort silxrs uid konung. oc sua sa er [eptir rennr oc²⁶ uil eigi tafa hann [oc þo²⁷ ma hann ex hann uil oc eru þar uitni til þess.²⁸ En ex engi eru vitni til. þa syni með

Jvfr. Cap. 7. G. 202. F. IV. 41. V. 37. Hk. 41. Bj. 101. Jb. III. 5, 6. Cap. 8. G. 152. 181. F. IV. 9, 10. Hk. 26. Jb. III. 7.

¹) landsmenn — *de fl.* ²) von a — *tilf. Fe.* ³) [en þa a hann er h. xellr i utlægð — *Gl.* [en sinu. en þui sem h. a eða eigande vorden — *Fe.* [en þa a han at þui sinni of þa er h. vorden eigande — *Ee.* en h. xell i þa [ot — *tilf. Bd.* ⁴) tómizt — *fl.* ⁵) at varðveita — *tilf. Gl.* ⁶) þeir greidu honum þat ze er — *tilf. Ee. Bb.* ⁷) ex — *Gi.* ⁸) var — *fl.* [ot under hann bar meðan h. var — *Ec. Be.* ⁹) [some mannenum — *Ef.* ¹⁰) einiði — *Gc.* Herefter nyt Cap. i de Övrige, undt *Gb, c.* ¹¹) hysir — *fl.* ¹²) sedr tuær — *Ed.* ¹³) [amxastar — *tilf. Ef.* ¹⁴) xyllis eða herabús — *Gn.* herabús — *fl.* eða kaupango — *tilf. i Mrg. m. s. H. Gc.* ¹⁵) Louisa vert — *Gm.* ¹⁶) hysir — *Ef.* ¹⁷) gialthyri eða — *tilf. m. s. H. Gc.* ¹⁸) [mgl. — *Fb. Bb, l.* a þingi — *mgl. Ba, g, k.* eða mote — *tilf. i Mrg. m. s. H. Gc.* ¹⁹) [hexir utlægr gort verf. — *Ed.* ²⁰) togen — *Fe.* ²¹) eða mote — *tilf. fl.* eða hoggen — *tilf. Fe.* ²²) stogs — *mgl. Fe. Ed. Bf.* ²³) e. stips — *mgl. fl.* ²⁴) Her begynner en Lacune i *Gl.* Ophöror i Cap. 10. ²⁵) oc ma han þui uid toma — *tilf. Gf.* ²⁶) [mgl. — *Fb, f. Bb, l.* ²⁷) þo — *mgl. de fl.* ²⁸) [ero vitni til at hann matte (ma) tafa hann — *Gn. Fe.* [ot e. þ. v. til at h. matte t. h. ex h. vitni — *Bf.*

eins eidi.¹ *Sermenningar*² at *frændsemi* eða at *mægdum* eða *siðskap* eða *nanare*.³ *Stolu* eigi *eptir renna* [at *lagum*⁴ *uttan* þeir *uili*. En *huer* er *biorg* *ueitir* þa er *utlægr*. nema *honum* se *ouisa* *uargr*. oc *sueri* *zirir* eins eidi.⁵ En *ex* *madr* er *særdr*⁶ a *þingi* [eða a *mote*⁷ oc *renna* *aller* *eptir* þeim *manni* er *uig* *uafte* til *þialz*⁸ eða *þiöru*⁹ oc *verdr* *hann* *þaren*¹⁰ oc *uil* *hann* at *lagum* *veriazt*. þa *leggi* *hann* *nidr* *vapn* *sin*. þa er *hann* *fridheilagr* *medan* *hin* *sare* *lizir*. *Vinda* *skal* *þann* *mann* oc *þora* *nyllu* *manni*¹¹ [bundinn eða *þiotradan*¹² [eða *hans*¹³ *umbods* *manni*¹⁴ at *varðueita*.¹⁵ En *ex* *nyllumadr*¹⁶ *þarz* *liðs* *uid* at *gæta* *hans* þa *skal* *neyna* til *böndr*¹⁷ *sua* *marga* *sem* *hann* *þarz*. En *ex* *hann* *lönpyzt* [þra *nyllu* *manni*¹⁸ oc *verdr* *hinn* *sare* *daudr*. þa er *nyllumadr*¹⁹ *þealzr* [i *uedi*²⁰ til *tonungs* *orffurdr*²¹ oc *þipi*²² *hann* *eptir* *mala* *uortum* *med* *hinna* *bestu* *manna* *rade*. Nu *ex* *nyllumadr*²³ [eða *hans*²⁴ *umbods* *madr*²⁵ *þynia* *uidrtaku*. þa *stolu* *þeir*²⁶ *þara* *uid* *uafte* [oc *setia* *hann*²⁷ *nidr* *bundinn* [a *þlet*²⁸ *hans*. [þa *uardar* *honum*²⁹ þat *hitt* *sama* *nema* *oþrifi*³⁰ *tale* *az* *honum*.³¹ En *hueruitna* *þar* *sem* *nyllu* *madr* *tefr*³² [utlægrar *þe*.³³ þa *skal* *hann* [þa *mann* til at³⁴ *reysa* *þeim* *manne* *eptir* *þingmanna* *dome*. En *böndr*³⁵ *eru* *hueruitna* *þylldir* at *þylgia* [til *reysingar*.³⁶ *þe*r [þalþre *mork* *þilþre*³⁷ *uid* *tonung* *huer* er *eigi* *þylgir*.

Ex odr madr manz bane uerdr.

9. iz. Nu uerdr madr sua odr³⁸ at hann brýzt or bondum oc uerdr [manz bane.³⁹ [þa skal bota az þe hans þullum botum⁴⁰ [ex til er.⁴¹ En ex⁴² eigi er

Jvfr. *Cap. 9. G. 164. F. IV, 31, 32. Hk. 21. Jb. III. 8.*

¹⁾ oc [sua [a &c. — mgl. *Ef.* En *huer* [sem *honum* *biarger* *uitande* [ot *hans*. *þare* *utlægr* *nema* *honum* [e *ouisa* *varger* eða *þni* *eineidi*. — tilf. *Fd.* ²⁾ *þrimeneggjar* — *Gm.* ³⁾ e. *nanare* — mgl. *fl.* ⁴⁾ [mgl. — *de fl.* *Her ophörer Launen i Bh.* ⁵⁾ En *huer* er &c. — mgl. *Fd.* ⁶⁾ *þorguin* — *Gd, m, p.* ⁷⁾ [mgl. — *de fl.* ⁸⁾ *þloga* eða *þialla* — *fl.* ⁹⁾ *þipa* — *fl.* En *ex* *madr* &c. — mgl. *Bh.* ¹⁰⁾ *þaden* — *Bc, d.* *tætin* — *Bf.* ¹¹⁾ *þialdþyra* — *Gd, e, f, g, p.* *Ea, b, c, f.* mgl. — *Gq. Bd.* ¹²⁾ [mgl. — *de fl.* ¹³⁾ [tonungs — *Gq. Bd.* ¹⁴⁾ [eða *þialdþyra* — *Fd.* ¹⁵⁾ [en *han* a at *varðueita* *honum* ot *sua* *armadr* *tonungs* *en* *honum* er *þorðr* — *Gn. Fb, e. Bb, l.* [en *h.* a at *v. h.* oc *sua* *umb.* *m. te.* — *Ff.* [eðr *nyllumanni*. En *f. m.* er *þyllugr* at *varðu*. *þeim* *manne* eðr *hans* *umbodemanne* *ex* *hann* er *honum* *þorðr* — *Ef.* [ot a *h.* at *varðu*. *eðlegar* *hans* *armadr* *ex* til *hans* er *þorr* — *Bf.* [mgl. — *Bh.* ¹⁶⁾ *þialdþyri* eða *hans* *umbodemadr* — *Gn. Ed, e.* ¹⁷⁾ *þusböndr* — *fl.* *með* *honum* — tilf. *de fl.* ¹⁸⁾ [þra *þialdþyra* eða *hans* *umb.* *manne* — *Gd, e, f, g, p, q.* *Fd. Eb.* [þra *þialdþyra* eða *tonungs* *umb.* *manne* — *Ea, c.* [þr. *nyllumanne* e. *h.* *umb.* *m.* — *Gr. Ff. Ed.* [þra *f. m. e. umb.* *manni* — *Ee.* [þrot — *Bh.* ¹⁹⁾ *þiall.* e. *h.* *umb.* *m.* — *Gd, e, f, g, p.* *Fd. Eb.* [nyllu *m. e. h. umb.* *m.* — *Ff. Ed, e.* *þiall.* e. *nyllu* *m.* — *Ea.* *þialdþyri* — *Ec.* ²⁰⁾ [mgl. — *Ee.* ²¹⁾ *miðun-* *nar* — *Ge, g. Fa. Ea.* *þundar* — *Fc.* ²²⁾ *þilþi* — *Bc.* ²³⁾ *þialdþyri* — *Gg.* ²⁴⁾ *tonungs* — *Gr.* ²⁵⁾ [mgl. — *fl.* ²⁶⁾ *böndr* — *Bc.* ²⁷⁾ [at *þeir* [etto *hann* — *Ed.* ²⁸⁾ [þilþet — *Gd.* [aplat — *Gm.* ²⁹⁾ [ot *abryghia* *honum* — *Bd.* [þa *þuarrar* *han* — *Bh.* ³⁰⁾ *þyriðr* — *Ea* (*Var. oþrifi*), *Ed.* ³¹⁾ þa *uardar* &c. — mgl. *Ee.* ³²⁾ *az* *manne* — tilf. *Fd.* ³³⁾ [utlægrar *mann* — *Gd.* [utlægan *man* — *Ed, f.* [utlæghit *þe* — *Bf, h.* ³⁴⁾ [þara *til* at — *Fe.* [tata — *Bh.* ³⁵⁾ *þingmen* — *Ee.* ³⁶⁾ [þeim *manni* — *Gn.* ³⁷⁾ [nyri [., *men* *rettet* *m. nyere* *H.* til *þalþre* *mork* — *Gn.* ³⁸⁾ *or* — *Gm, n.* ³⁹⁾ [manne at *þada* — *Ee.* ⁴⁰⁾ [þa *fl.* *arþe* *þess* eða *bota* *az* *þ.* *man* *þiolbum* — *Bd.* ⁴¹⁾ [mgl. — *Bh.* ⁴²⁾ *þe* — tilf. *de fl.*

tíll¹ [oc uerdr hann heill² þa³ þare hann orlendis þar til er hann heyrir bött þullum
botum þeir til. [En ex menn þa sanna⁴ orð a honum þa bindi þa sem uil⁵ at
orfeia oc hære til þings oc biode þrendum [at lönja⁶ [oc lönfi⁷ þar oc segi ex⁸
þina aðrgd oc tate löstnad sinn oaulinn⁹ ex þe hins oða ex til er. En allum
oðum¹⁰ monnum eigu menn uord at ueita at orfeiu.¹¹ En odr madr er vmagi
arja¹² þins oc þo eigi þyr en [arje¹³ ueit¹⁴ at hann er odr¹⁵ oc hann ma toma
þerum a hann ex hann uil. En ex satar aberi kennir þat arja hins oða at hann
uil¹⁶ eigi uarueita honum. þa hallde hann þirir eins eidi. En ex odr madr serer
mann. þa a arje at lata vera uppi farþotr oc lætnis þe ex þe¹⁷ hins oða. en þonungr
a eði a þui. Nu er þat þui at eins oðz manz [uig eða uerl¹⁸ at hann briotezt or
bondum oc at þynsamir menn uiti¹⁹ þanna orð²⁰ a honum.

²¹Ex manne er nigh kent.

g. ²²Þa skal þane vera er [nauistat menn²³ bera uitni vm oc þau segia a hendr²⁴ 10
oc eigi²⁵ með eidum vndan þorast. nema þui at eins at hann hære þua þiarre verit
þaðr a þui dögge er uig var uegit at hann matte eigi tuiuegis samdögge til²⁶ þara
[oc þra.²⁷ oc vøre hann þaðr²⁸ at lirtiu eða a þingi at samtundum eða a þtupum. þa
þer þeir .xij. þegnar²⁹ hann vndan er³⁰ þia honum uaro³¹ þrialser menn oc þultida.
En ex hann er i engum³² þessum³³ þad þaðr³⁴ [oc þo þua þiarre³⁵ sem nu er
mell. þa tome hann þirir til tlytar eidum.³⁶ En ex [nauistat menn³⁷ mego eigi

Jvfr. Cap. 10. Jb. III. 9.

¹ mæra — Gp. ² heituita — Fd. ³ [mgl. — Gp. Ec. ⁴ þulla — de fl. ⁵ [þinda mugu men
han ex þeir þia þulla orð a honum — Ba, g, k. ⁶ [mgl. — fl. ⁷ [ot tlyfi — Gl. ⁸ ex — mgl.
— Ea, tilf. Var. ⁹ þalfo aulinn — Gd, n. Fe. Ed, e. ¹⁰ oðrum — fl. ¹¹ En allum &c — mgl. Gp.
¹² arja — Gg. mans ædr, arja — Ed. ¹³ hann — fl. ¹⁴ [er þulla orð a honum oc han [er — Gf.
¹⁵ or — Fe. [fundin er orð a honum — Fa, c. ¹⁶ Her begynder en Lacune i Ec; ophörer i Cap. 12.
¹⁷ arje — Gt. þeningum — Fe. ¹⁸ [uert — de fl. ¹⁹ uita eða mela — de fl. ²⁰ eidi — Gh.
²¹ Her indskyde Fe og Bf et eget Capitel: Nu ero tonor þer .vij. er madr ma vega vm [etta laust vid ton-
or of þrendr (ex vitni ero till — tilf. Bf) ein er tona manz. annur moðer manz .iiij. dotter .iiij. tlyfir .v. þtupmoðer .vj. þonar
þua .xij. broðer tona. Or skal lata þera (up þera of lata þara — Bf.) oc lat(a) þat or þtiglia at þan man þan hann
a (þia — Bf) þair(i) einni þuærri tona. er nu ero til nemdar. Or bera (þere — Bf) vitni vm samdögge nauistat men
a þia vora (man &c. — mgl. Bf.) tallar eða tonor þui at þuærri ma þanda (tata — Bf.) [otn þess er vegr a
þuim (þin — Bf.) þauða nema togleg uitni se till þeira sem þa vora þia þaðr. Jvfr. F. IV. 39. Hk. 23. Bj. 18, 84.
Fb. Bb, l indskyde her som eget Cap. følgende, der egentlig hörer hjemme i Cap. 18, hvor det og findes:
Sua er (oc) mæll at allir menn þulu þridheilager vora i heimili þinu. þat er (oc) heimili manzt er þeim þua þonda
þuær til ex (er. — Bb, l) madr læigir þua ex. En ex madr vörðr vegen i heimili þinu eða i þarþhusum eða i
þarð eða a þruggium eða a þrele þui er til þess þarðzt þonrir eða a torge þa skal han þan man þota aptr
þuunum þioldum (oc þua ex madr vörðr [arðr — tilf. Bb.). ²² Foran þa skal &c. indsk. Bf som Capitlets
Begyndelse det ellers nedensfor i Cap. 18 forekommende Sted En ex madr [arer . . . þeimþrid briota of þeimþotn
vora. ²³ [þiun eða nau. menn — Gs. [þiun — Fb. Bl. [ij. þillritir men — Bb. ²⁴ en þa er þuær-
þotuar uiti þerr a hendr þa er þane at of þyn — tilf. Ea. omtr. det samme — Bf. ²⁵ engum — Bf.
²⁶ til viga — fl. ²⁷ [mgl. — fl. ²⁸ i þerade — tilf. de fl. ²⁹ þonðr — Ed. men — Bd. ³⁰ þar
— tilf. de fl. ³¹ þaðr — tilf. de fl. ³² einumþuermum — fl. ³³ þeima — fl. ³⁴ mgl. — fl.
Fru þrialser — mgl. Eb. ³⁵ [oc þo þua at þare — Eb. ³⁶ eidi — de fl. ³⁷ [þinir — Fb. Bb, l.

til þings¹ tóma² [xirir einnar hueriar naubsyniar safir³ [at bera⁴ vitni um.⁵ þa
 skolu bera .ij. menn oc bota sagu þeirra a þingi.⁶ En ex maðr er særðr oc ma hann
 mæla þa er menn hitta hann. þa skal sa vera [bana maðr⁷ er hann segir⁸ a honð
 ex hann [ma ex viti mæla⁹ [oc ma hann tenna hann¹⁰ oc saga hans temr bokat¹¹
 a þyrsta þing.¹² nema hinn skiri sit með [tylxtar eidi.¹³

Um nigh lyfing.

- 11 gi. Ex maðr dræpr mann til dauðz. þa a sa bane af vera er¹⁴ uigi lyfir a
 hendr ser. En lyft skal uigi vera samðogris¹⁵ oc nexna sit a nægn oc natstæð sinn¹⁶
 oc herað þat sem hann er or¹⁷ oc lyfa [xirir xrialsom manni¹⁸ oc xulltíða. [þa
 skal¹⁹ a orxuar þingi²⁰ fram tóma²¹ natstæð²² manz²³ oc [skal bonde²⁴ suer-
 ia²⁵ at hann uar þar um nottina oc hann talle²⁶ sit sua a nægn. uiglyfing²⁷ skal
 fram tóma a þingi.²⁸ En ex maðr uil eigi bera uiglyfingar vitni eða sueria natstæð.
 þa xare til erxingi²⁹ hins uegna oc geri³⁰ honum³¹ [ximtar stexno³² til þings [at
 bera³³ þar³⁴ sem framast uelit hann eptir sinni samuitzftu oc engo løygnir hann þar
 ex. En ex þeir uilia [hvarfe bera ex ne a.³⁵ [þa eru þeir selir .iiij. mortum silxro³⁶
 [huer þeirra³⁷ oc hæze halzt tonungr en halzt safar abere. oc niote eintis uitnis
 síðan oc beri eði uitni síðan oc xare retlausir síðan.³⁸ oc sua um oll uitni [er stír-
 stotað er undir menn i mannhællgi.³⁹ Nu (skal) vpplykt þessa xear greiða a ximtar
 þingi. eða tala⁴⁰ halzu meira.⁴¹ Eigi skal uegande⁴² xara sua um þria bora at

Jvfr. Cap. 11. G. 156. F. IV. 7. Hk. 27. Jb. III. 10.

¹⁾ þings — mgl. Ea (tilf. Var.) ²⁾ xara — fl. ³⁾ [x. eins huero alburðar safir — fl. ⁴⁾ heim-
 sofnar — tilf. Fb, e. Bb. ⁵⁾ [mgl. — Bb. ⁶⁾ En ex nauiflar &c. — mgl. Bf. ⁷⁾ [bani — de fl.
⁸⁾ þyrst — tilf. fl. ⁹⁾ [mæli ex viti — de fl. Ved . . . lir ex viti ophðrer Lacumen i Gt. ¹⁰⁾ [mgl.
 — Bb. ¹¹⁾ til bokat — fl. ¹²⁾ orvarþing — Fe, d. ¹³⁾ [tylxtar eidi — Fb. ¹⁴⁾ nauiflar
 menn segia a handr of — tilf. Ee. ¹⁵⁾ innan xptis — tilf. de fl. ¹⁶⁾ hin nesti — Gm. ¹⁷⁾ eða
 garð — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henviisning — Ge. ¹⁸⁾ [tit xrials manns — fl. ¹⁹⁾ [oc skal
 bonde — Fb, Bb, l. ²⁰⁾ eða a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. og Henv. Ge. ²¹⁾ bera — Bb, l. ²²⁾ of
 natstæðr — Fe, c. natst. og vigl. — Fd. ²³⁾ hans — de fl. ²⁴⁾ [skulu bændr — Fe. Ef. ²⁵⁾ nat-
 stæðe hans — tilf. Ee. ²⁶⁾ tallabi — de fl. ²⁷⁾ uiglyfingarvitni — Gd. Fe, c. of — tilf. de fl. ²⁸⁾ eða
 a mote — tilf. i Mrg. m. s. H. uden Henv. Ge. ²⁹⁾ erxingi — fl. ³⁰⁾ talfæti — Ee. ³¹⁾ þeim
 — de fl. þan man — Ee. ³²⁾ [mgl. — Ee. ³³⁾ [oc bera — fl. ³⁴⁾ sua — de fl. ³⁵⁾ [eigi bera
 — de fl. ³⁶⁾ [gialde mort f. — de fl. latf. eptir sinni samvigtu &c.: eða gialde m. f. — Bb. ³⁷⁾ [mgl.
 — Bb. ³⁸⁾ of niote &c. — mgl. de fl. ³⁹⁾ [er i mannhællgi ero — de fl. ella suari sitri sett sem nu er
 mælt — tilf. Gm. Stykket: of sua . . . ero er i Texten overstreget, men i Mrg. tilf. som Fortsættelse af of
 niote &c., dog stemmende med Texten — Ga. Ogsaa tilf. i Gf, s. Fd med ubetydelige Afvigelser. I disse
 er Texten ei overstreget, hvorfor altsaa Stykket of sua &c. staar dobbelt. latf. det hele Stykke of sua &c.:
 of skulu þo skyldugir til at bera of skal sua um oll þau mat er i mannh. ero sem nu er mælt — Ge, g. of fl.
 hann skyldr till vera at tala bera oll þau uitni f. nu er mælt — Gm. of fl. h. skyldr t. at bera oll þ. u. er i
 mannhællgi ero elligar suare sitri sett sem nu er mælt — Fe. ⁴⁰⁾ eða atxar at tala ex honum — de fl. ⁴¹⁾ þui
 at þeir drapo niðr rettyndum — tilf. Bb. Nu skal &c. — mgl. — Bf. ⁴²⁾ atuiðarmadr — Ed.

IV. Mandhelgebolc.

57

eigi se uigi lñst þra þeim¹ er uig uar vegit a. nema þirir se þermenningar at þrend-
semi eða mægðom² eða nanare hins uegna eða aðrer þianzmenn³ ueganda⁴ þeir
sem honum liggi liðs hæste uib [huinn þirir.⁵ En ex han lñsir eigi sua uigi. þa er
hann mordingi⁶ tettr. þirirgort þe oc þridi.⁷ En ex bæde temr fram a þyrsta þingi.
uiglñsing oc saga hins sara. [sua boren⁸ sem þyr uar sagt. þa skal saga hins sara
standa en eigi uiglñsing. oc ber þo mord ex ueganda [at hann se utlægr.⁹ En ex
eigi temr fram saga hins sara a þyrsta¹⁰ þingi. en fram temr [sionar uitni oc uig-
lñsingar uitni.¹¹ þa skal sionar¹² vitni standa¹³ ex þat er at lagum boref [ex
tueggia manna hendi þrialsa oc fulltida¹⁴ en eigi uiglñsing. En erþingi hins dauða
skal þara i [þylli þat eða herað¹⁵ er sa let sit or vera. [oc ex hann hittir þann
mann er sua heitir oc lifaþr þidir honum til vera.¹⁶ en ex sa gengr eigi¹⁷ i gegn.
þa skal honum til þinga steyna.¹⁸ oc a þui þingi stolu .xij.¹⁹ þrialsar menn [ex
honum²⁰ bera oc eigi neyðdar vitni. [oc þore fram þar²¹ a þinginu.²² En ex hann
uif eigi undan þoræzt. þa er hann sannr at þui male. Nu ex hann heþir vndan
þorzt.²³ þa þari erþingi hins dauða oc sofe sua marga menn sem hann uif þa er
þia uigi²⁴ uaro til tñlxtar eida með hinu þyrsta stilorde.²⁵ En ex maðr er loften²⁶
eða serðr sua at hann ma eigi²⁷ mæla. sferi hann orþuar²⁸ upp þegar hann ma
mæla. en þa skal þat oruar þing²⁹ iamþullt sem samþogris uære oruar upp stornar.³⁰
[En ex hann liggr længr en .iij. nætr mallaus. þa steyni sñslumadr þing oc ranzate
eptir þeim er gerði.³¹ [En ex hann³² uerðr dauðr.³³ þa sferi erþingi oruar upp oc
late þing steyna. en sñslumadr ex erþingi er eigi til.³⁴ En ex maðr ræðr manni
þana rad eða sara oc allt þat er [manni uerðr at³⁵ stom eða³⁶ vanuirding³⁷ ex
hans radum.³⁸ bote eptir laga dome þeim sem þat mal a með lagum at sofia. oc
sua tonungdomenum.³⁹ nema hann þorezt vndan⁴⁰ at lagum. En hann er gerði
hællde þo upp [at allum⁴¹ þullum botum eptir laga⁴² dome.⁴³ En ex sa maðr

¹) dægi — tilf. *Fb.* þor — tilf. *Bf.* ²) maðr — *Gd.* eða sñstapum — tilf. *Bb.* ³) þrendr — *Gd.*
þrendmenn — *Gp. Ff.* ⁴) þui þirir — tilf. *Gh, r. Ef. Bf.* ⁵) [eða þui þirir — *Gd, r. Fd.* [mgl. — *fl.* ⁶) mordingr — *Ef.*
mordare — *Be.* ⁷) (i) lande oc i. sñri — tilf. *fl.* ⁸) [bote — *Bf.* ⁹) [mgl. — *Ba.* ¹⁰) oruar — *Fe.*
¹¹) [nauisfar uitni tono hans — *Gb, c.* [en æi lñsingar vitni — *Ee.* [mgl. — *Bg, h.* ¹²) hennar — *Gb, c.*
þnar — tilf. *Ee.* ¹³) en eigi uiglñs. &c. — mgl. *Gm.* ¹⁴) [mgl. — *Bf.* ¹⁵) [herað þat — *de fl.*
¹⁶) [mgl. — *fl.* þa ma han honum sof geyra — tilf. *Ge, g.* ¹⁷) eigi — overstreget, dog kun som det
synes, i nyere Tid *Gb.* mgl. — *Gh.* ¹⁸) En ex . . . steyna — mgl. *Ba, g, k.* En han þat þirir sit þulla
vordgu men til þinga — tilf. *Ee.* ¹⁹) .xij. — mgl. *fl.* ²⁰) [hann vndan — *de fl.* ²¹) [oc þorezt þar
vndan — *Ed.* ²²) [þramþora — *Ff.* [mgl. — *Bh.* ²³) þa er hann &c. — mgl. *Fe. Eb.* ²⁴) honum
— *Gd, i, s.* mgl. — *de fl.* ²⁵) með hinu &c. — mgl. *Bh.* ²⁶) laten — *Gm.* slegin — *Bf.* ²⁷) ganga
vta — tilf. *Ge, p.* ²⁸) þing — tilf. *Ff.* ²⁹) bote — *Bf.* ³⁰) *Her begynder en Lucerne i Fe;* ophörorer i
Cap. 17. ³¹) [mgl. i alle de övr. undtagen *Gb. Fb. Bb, l. D.* [Tilf. m. smt. curs. H. i *Mrg. Gt.* ³²) [En ex
m. er loften &c. serðr suo at h. ma eigi mæla eða — *Fa.* [En ex maðr — *Gt.* ³³) [Ex hann dognr — *Ba, g, k.*
[Dognr þar — *Bh.* ³⁴) norri til — *Gd, p, q.* Herefter nyt *Cap.* i *Fb. Bb, c, l.* ³⁵) [maðr lñsir — *de*
Övriga, undt. D. ³⁶) stada of — tilf. *Ee.* ³⁷) sñuirding — *Bb.* ³⁸) radum eða ordum — *Gn.*
erlom eða radom — *Fe.* ³⁹) sñ ret — tilf. *Bb.* ⁴⁰) Saal. de Övriga. vndat — *Ga.* ⁴¹) [at ollu — *fl.*
⁴²) .v. manna — *Bb.* ⁴³) Nyt *Cap. Fe.* Herifra til *Cap.* Ende mgl. *Ef. Bf.*

uerðr uegin er eigi er i¹ þadur ætt komenn at lagum. [þo at hann se nodorum manni
lendr at syni.² þa eigu modor þrendr [botr oc sua³ arz⁴ eptir hann.⁵ En ez hann
er [harðr eða⁶ særðr⁷ [eða stefnum.⁸ þa tale hann rett⁹ [eptir modor þedr sinum.¹⁰

Um rettar botr Magnus konungs.¹¹

- 12 xij. Þessar rettarbotr gæz¹² Magnus konungr son halonar konungs¹³ [allum
Noregs monnum¹⁴ með rade oc samdykt hinna beztu manna i landeno oc bornastad
aldydu.¹⁵ at um þa menn er monnum verða at stada þare sem adr vatta log. En æz
þe¹⁶ ueganda dome .vj.¹⁷ menn skilrifir logliga til neyndir¹⁸ skil giolld eptir laga
dome¹⁹ sem þeir sea relligazt xirir gudi [oc mala uegtir eru a.²⁰ [erzingia hins dauda
einum.²¹ En allar adrar þrendbotr oc sakta²² þalle niðr sua uan(d)liga²³ at huartio
þrendr adrir²⁴ tale ne gialde þrammar en nu er skilt. Nu uinzti eigi þe ueganda
bæde til þegngilldis²⁵ oc bota. þa sterði sua xirir huarum sem tala rennr til eptir
þearmagne. En ez notor gengr a þetta. þa hezir sa xirir gort þe oc xridi²⁶ [lande
oc lausum oyri²⁷ oc verði allðri²⁸ bota²⁹ madr. oc sua aller þeir er rad leggja a
at þesse skipan se roxin eða a hana se gengit. Þessar rettarbotr oc xleiri let Magnus
konungr xnlgia. at þo at niðings uert³⁰ eða stefnum uig³¹ se uegit. þa skal þo xyrft
botr æz lufa æz þe ueganda [en konungr hæze þat sem auð er.³² En ez minna lonypr
æz en þegngilldi. þa sterði sua xirir huarum tveggja sem tala rennr til. Sua iattabe
oc Magnus konungr at konungr skal huergi tala xyr þe manz bana [oc engan annan
vllægðar³³ oyri.³⁴ nema³⁵ adr se lofnar allar logligar skulldir. þær sem xyr uaro
goruar [en þe ueganda³⁶ þelli i þa sot.³⁷

Jvfr. Cap. 12. Hk. 42.

¹) ærðir eða — tilf. Bb. ²) [þo at honom se notor þader lendr — Bc. ³) [mgl. — Bk. ⁴) rett
— B. ⁵) ez han verðr væghin — tilf. Bb. ⁶) [mgl. — Gn. ⁷) t. særðr — mgl. Gg. Fe. Ee.
⁸) [mgl. — B. ⁹) botr of rett — Fd. ¹⁰) [t. þobur brøðrom sinum — Gc. [skipan sem modr þader hans
er madr til — Gn. ¹¹) Capitlet mgl. — Gi. ¹²) hinn virdulegr herra — tilf. Ea. ¹³) [unar [un
Suerris konungs — tilf. Gd, l, m, p, s. Fd, f. Ea, b. Bc. [unar[unar S. t. — tilf. Gf, q, t. Ed. Bd, e. ¹⁴) [um
allan Noregh — de B. ¹⁵) Begyndelsen lyder i enkelte forskjelligt, nemlig: Þessar rettarbotr of einta mat
(einta batur — Gn) varu tætin (tætnar — Gn) (i log — tilf. Fe) um allan Noreg eptir rade (þorræðum of skipan
— Fb. Bl. þorræði of skipan — Ee. Bb. þorræði — Bf) Magnus t. sonar hal. konungs með aflo (of tilflogu —
tilf. Gn. Fe. Ea. Bf. Bl) Jons ertibgstupe oc annara (bistupa — tilf. Ee. Bf. Ef. Jons . . . annara — mgl.
Gn. Fe.) lendra manna (barruna — Gn. Fe) oc lærðra (lærðra — mgl. Gn. Fe) skallara oc logmanna oc hinna
vittraftu manna æz ollum lutum landsens (oc . . . landsens — mgl. Bf) — Fb. Gn. Fe. Ea. Bb. Bf. Bl. Þessar
rettarb. gæz M. t. J. S. t. m. aflo of tilf. Jons &c. — Ef. ¹⁶) æræ — Gd. ¹⁷) xij. (dog, s. det synes,
rettet fra .vj.) — Gc. xij. rettset fra .vj. — Ea. Ba. xij. — Ea, d. Ba, b, f, k. ¹⁸) æz rettaranum —
tilf. Ea. ¹⁹) skilforðe — de B. ²⁰) [eptir mala vogtum — B. ²¹) [at ærzingi hins dauda er þa uel
[omdr æz — Eb. ²²) sakarøgnir — Gc. [ettir — Gh. Ff. tafzall — Fd. ²³) zultomligha — Gh.
Var. i Ea. ²⁴) adrir — mgl. de B. ²⁵) þegno — B. ²⁶) i — tilf. B. ²⁷) [mgl. — Bg, k.
²⁸) ilandir — Eb. ²⁹) obota — Eb. ³⁰); ³¹) nið. vig — B. vort — B. Ved (31) ophører Lacunen i Ec.
³²) [mgl. — Ef. ³³) vllægðar — B. ³⁴) [mgl. — Bf, k. ³⁵) en — B. ³⁶) eiganda — Fd, e, f.
[en hin vllægðe — Bf. ³⁷) [mgl. — Bk.

Þm uada uerh.

xiii. Uada uerl eru með stjnsemd¹ greinande. með huerium hætte er þau kunnu **13** til þalla. þui at i allum stodum. þeim sem menn stolu ser til þarzuenda vinna eða² monnum til þarzligra³ luta lið at ueita.⁴ þa eru þesse uada uerl meir uirdande en hin er [engi naudsyn⁵ drægr til nema galvyn⁶ oc milt⁷ stamsyni. Nu þo at .ij. menn zære i flog⁸ saman oc stjzt annars oz a annan at ouilia⁹ þess er a stæpte hælt oc dægr hann æz þui. þa skal hann bota ziorbung bota erzingia hino dauda oc synia uilia sine með .vj. eidi [at hann uildi þat uerl eigi gort haza.¹⁰ oc sua skal hueruitna þessi uada uerl bota. ez þeir hazazt þat at er til stjnsendar horyrir.¹¹ huart sem menn za mein eða¹² far eða¹³ bana at ouilia þess er gerði.¹⁴ [oc er þat settar lauft uid konung.¹⁵ En [oll onnur uada uerl.¹⁶ sua sem at stjota eða¹⁷ tasta¹⁸ izir huff [eða stjip¹⁹ [eða hædr²⁰ eða adra þarzlonfu at gera. oc ez menn za þar æz mein eða²¹ far²² eða bana.²³ þa skal bota halzum botum oc synia uilia sine með .vj. eidi.²⁴ oc er þetta settar lauft uid konung. [oc eði a konungr a uada uerlom.²⁵ þat ma eigi uada uerl tælla ez madr [hæggv eða lyster til manz²⁶ þo at [a annan²⁷ lome²⁸ [en hann uildi. með þui at hann uildi²⁹ einshuerium illt³⁰ gera.³¹ En ez madr gengr til zango eða stindrattar at uilia sinum. abyrgizt sa stj sealzr at allu. En hinn sueri eins eidi zirir at [eigi uard³² at uilia hans³³ þo at hann zengi mein æz. ez sa tortryggir en zirir uard.³⁴

Jvfr. Cap. 13. G. 177, 205. F. IV. 26—28. Hk. 43. Jb. III. 13.

¹) misfun — Ed. dæmande — Ef. alburd eller alburdum — de fl. ²) ot með — de fl. ³) hægligra — de fl. ⁴) eða monnum &c. — mgl. Bf. ⁵) stjnsemd — Ea. (Var. naudsyn), Ec, d, f. ⁶) [eði drægr til annat en galvyn — Gr. zæuizsa — Ef. ⁷) milt — fl. ⁸) stolan — Gm. ⁹) uilia — Fd. vitande — Ef. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, h, k. ¹¹) horyrir — fl. ¹²) mein eða — mgl. fl. ¹³) [ar eða — mgl. fl. ¹⁴) þa skal bota halzum botum eða gjolldum. of [hni þo uilia sine meðr settar eidi — tilf. Gd. þa fl. þo bota halzum botum (oprind. men rettet m. H. fra 16de Aarh. til ziorbongs botum) — Gf. þa fl. bota ziorbongs gjolldum of [hni &c. — tilf. Fd. þa fl. b. ziorbongs &c. — tilf. Ed. þa fl. b. halzum &c. — tilf. Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) stjota eða — mgl. fl. ¹⁸) eða tasta — mgl. fl. ¹⁹) [mgl. — Bk. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) mein eða — mgl. fl. ²²) eða [ar — mgl. fl. ²³) adrar atomor — Gm. ²⁴) ez þin misfunr ez zirir uerdr atomor — tilf. Gm. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) [uildi einshuerium illt gera — Bb. Ez madr &c. — mgl. Bk. með hæptugri hende — tilf. Ed. ²⁷) hann (Var. annan) — Ea. ²⁸) [adrum tæle — Bk. ²⁹) [ez h. uildi — fl. ³⁰) mein — fl. ³¹) [mgl. — Bb. Her indskyder Bb som eget Capitel, med Overskr.: ez þior uerdr manni at stæda — det Stykke om Skade tilföiet af Dyr, hvilket ellers findes senere i Bolken (Cap. 22); derpaa følger som et nyt Cap. Resten af det 13de. ³²) stj han maia — Bf. ³³) [hans uili uar eigi til þess — Ed. Her ophører Lacunen i Gk. ³⁴) I Marg. ved dette Cap. tilf. Gs: Nota: Nu zæz madr stjatz i reip ziri flog vt. oc zæz han bana æz, þa stjdzit men þar eði æz. En æz adrir menn zora han i reip naudgan, þa ero þeir banr hans ez han stjzt, gjaldr þeir han æzr er i lido konunge oc zrendom. — Nota: Nu zæz menn tuer i flog, oc stjzt træ á annan sua mydet at eigi ma ein madr zora æz æt á, þa er træ bane hans. æz æz træ er sua liffit at ein madr ma zora æz eða á, þa [hni han settar eidi. at þat var eigi hans uili, oc gierni uildi han haza hølpet honnom, æz han metta. Sua stæll vm stæin at formu.

Um ritninga.¹

- 14 giiij. þat [er oc þlestum² monnum lunnigt. at ritningar³ eru [xiri bodner⁴ af bera. en þa er þer er setr .iiij. aurum⁵ silýrs uid konung. En þa er brægðr tñizi af manni oc kemr eigi fram. hann skal bota honum þullrette⁶ [eptir lagadome⁷ er hann bra af. en konungi .iiij. aura silýrs.⁸ Nu ex maðr leggr mann meðr tñizi. þa er þa utlægr oc bote [þeim er hann lagðe⁹ sem .xij. stynsamir menn doma oc þeir þa at hann¹⁰ se ual somdr ær. En konungs [umbode maðr¹¹ skal tafa lata þann mann er lagde oc þora a þing. [En konungs umbode maðr skal tafa tñiz þann er hann lagde með¹² oc tynra¹³ [þar a þinginu¹⁴ i gegnum hond hans er lagde.¹⁵ oc skal hann sit sua taupa i þrid aptr¹⁶ með þessare rexfing ex hinn liznar. oc abnrgizt sialzr þar sitt. [hversu sem honum telzt til.¹⁷ en ex þa dnyr er sallaus var lagðr. þa er þa dræpr oc dnyðdr er lagði. En ex hann kemzt vndan. þare utlægr oc kome allðre i land aptr¹⁸ nema konungi¹⁹ uirðizt nokor naudsyn þara til gengit. En [re ueganda²⁰ þare eptir þyrta²¹ stilorðe. bæde²² þegn oc botr. [Maðr sama stilorðe skal þara²³ ex maðr styttr at manni [þo at eði tafe.²⁴ þa bote [konungi .iiij. aura silýrs. oc²⁵ þeim þullrette²⁶ [eptir laga dome²⁷ er hann staut af. En ex hann særer mann með spiothe.²⁸ þa skal þa er staut [undir somu rexfing bua oc²⁹ hinn er lagde með tñizi.³⁰ oc sua þo at þa dnyr er stoten uar. þa skal þa er staut undir samu rexfing bua [bæde um þegn oc botr at greiða.³¹

Ex menn beriazt oc bitazt.

- 15 xv. þat er ouðrlormiligt at menn bitizt um sem hundar [eða hestur.³² [En þa maðr er mann bitr. þa skal þessu maðr³³ lata³⁴ tafa þann mann oc þora a þing oc lati briota [þramtennr³⁵ or þorði hans oc se síðan sallaus uid konung þirir þessa rexfing um þetta mal. nema stynsamum monnum uirðizt nokor naudsyn til þara

Jvfr. Cap. 14, 15. Hk. 44, 45. Jb. III. 14, 15.

¹) Um ryttinga — Ovskr. Bf. Um retninga burð — Ovskr. Bg. Rytningar — Ovskr. Bh. ²) [se allum — Fe. ³) rytningar — Ed. Bf, h. ⁴) [bunnader — Gp. ⁵) mortum — Fe. ⁶) mort — Fe. Bf. ⁷) [e. togum — Ge. [e. gij. manna dome — Ee. [e. vj. m. dome — Bd. [mgl. — fl. ⁸) En þa er &c. — mgl. Eb. ⁹) [mgl. — Gi, q. ¹⁰) hin — de fl. ¹¹) [sotnarmadr eller sofnare — de fl. ¹²) [mgl. — Gt. Ed. ¹³) [ot þann sama tñiz er hann lagde með skal konungs sofnare (sofnarmadr, umbodemadr) lata tynra (tafa) of lata tynra) — de fl. ¹⁴) [mgl. — Eb. Bc, f, h. ¹⁵) er lagde — mgl. de fl. ¹⁶) aptr — mgl. de fl. ¹⁷) [hvert er hann liznar ær eða eigi — Gt. [at allu — Ba, g, k. [mgl. — Bf, h. ¹⁸) of temi . . . aptr mgl. — Bd. ¹⁹) honum — Gl. monnum — Bd. ²⁰) [uegande — Eb. ²¹) laga — tilf. fl. ²²) gielde bæde — Fe. bæde um — fl. ²³) [En — Fe. [Sua of — Bh. ²⁴) [mgl. — Gg. Bg, k. ²⁵) [mgl. — Fe. ²⁶) mort f. — Fe. mort — Bf. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stote — de fl. ²⁹) [sifa rexfing þirir tafa sem — de fl. ³⁰) oc undir sama stilorðe — tilf. de fl. ³¹) [bæde þegn at greiða of su botr — de fl. Fra det første "þa skal" har Bh: hvert sem hann dnyr ær eða ei. þa skal han vera undir samu rexf sem þen sem lagðe með tñizui. ³²) [mgl. — Gi, t. ³³) konungs umbode maðr — Gr. ³⁴) tafa — mgl. fl. ³⁵) [tenn þraman — Gi.

gengit. sua at [hann megi botum zírir tóma.¹ oc borte þo þeim² zyrst er hann beit³ eptir .xij. manna dome oc þeir sea zírir gudi at sa se val sǫmðr⁴ er bitin uar.

Um hald manz bana.

guz. Sva er mælt [oc stadzeft⁵ um allt landit. at ez madr dræpr mann eða 16 ueitir⁶ þær atomor eða gerir þau nokor uert at hann a at lata liz zírir eða limu at lagum. þa stolu þeir sem nestir eru eða þeir sem zyrst megu na at⁷ tala þann mann oc zora sýslumanni bundin eða ziotradan. [En ez þeir gera eigi sua oc mego þeir þui uid tóma sua at þeir zæ engi stóm eða ulut⁸ az honum.⁹ þa er sa huer setr halzre¹⁰ mort sílzre uid tonung. nema zermenningar [at zrendsemi eða¹¹ at megdum.¹² þeir eru eigi stýldugir at tala¹³ nema þeir¹⁴ uili. [Sýslumadr er stýldugr at¹⁵ tala þann mann oc zora a ping. en bǫndr eru stýldugir at doma hann eptir lagum [a pingi.¹⁶ en sýslumadr [at lata¹⁷ reysa eptir lagum. Nu er þui sua stípat. at engi ma þetta setlar¹⁸ laust gera. nema sa domare¹⁹ er tonungr hezir til þess stípat. þui at login reysa en eigi hann þo at hann geri sina stýldu eptir þui sem login bioda honum.²⁰ en adrir gera með heizt oc ozund. oc þui ueitir þat allopt at þeir za zyrst mannsfadan oc suara síðan stórom stíptum meðr zækum zear gioldum. Nu huer sem [adru uiff gerir²¹ [oc prouazt sua at hann matte þuifa²² uid tóma.²³ þa er hann vtlægr til þess er tonungr gerir²⁴ stípan a eptir mala vox-tum.²⁵ huar nauðsyn til dro²⁶ þann sem gerdi. Nu ez sa hezir eigi líðs kost til sem at tælr þa skal hann segja sýslumanni. En ez sýslumadr treyr líðs með ser²⁷ þa er sa setr²⁸ mort sílzre uid tonung er eigi zer. nema [zermenningar²⁹ at zrendsemi eða at megdum³⁰ uid þann er drap eða atomor ueiti.³¹ Nu eru þeir allir zrið-hællgir er til sǫlia. en hinir allir vtlægir³² huart sem þeir [za bæn³³ eða bana.³⁴

Jvfr. Cap. 16. Hk. 47. Jb. III. 16.

¹) [botr ma — Bh. ²) nema sýnjamum &c. — mgl. Ef. ³) brant uid — Gp. eptir lagha domi oc tilf. — Fb. ⁴) haldin — Ef. az — tilf. de fl. ⁵) [stadzastiga tetit — de fl. ⁶) honom — tilf. fl. ⁷) at — mgl. de fl. ⁸) stada — fl. uanuirðing — Gg. adra tuti — Ff. ⁹) [En huer er æi tæter þen man. of ero þar vitni til at han matte tala han ez h. vitdi — Bf. ¹⁰) halzre — mgl. Gm. Eb. ¹¹) nanare [e. eða — tilf. Bf. ¹²) e. at megdum — mgl. Gf. eða nare — tilf. Gm. e. nanare — tilf. Gm. eða sýslumanni — tilf. Bb. [eðr nanare zrendar eða magari — Ba, g, k. [eða nanare [e — Bh. ¹³) beria — Gk. hann — tilf. de fl. ¹⁴) hann — Fa. ¹⁵) [allir adrir eru stýldugir at — Gk. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) [er þædr at eller a at lata — fl. ¹⁸) Saal. ogsaa Gb, c. D. [synða — de Övrige. ¹⁹) sǫfnari — Gm. ²⁰) honom a hond — fl. þui at login &c. — mgl. Bf. ²¹) [odrum misgerir — Ge, g. ²²) obru — Gd, p. þessu — fl. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) abra — tilf. fl. ²⁵) e. malavortum — mgl. Gm. ²⁶) raf — de fl. ²⁷) til zírizarar — tilf. Gm. ²⁸) halzre — tilf. fl. ogsaa Gb, men igjen underprikket. ²⁹) zermenningar — de fl. eða nanare [e — tilf. Bf. ³⁰) sýslumanni — Bb. ³¹) [stýlt [e sem zyr [æghir — Bh. eða at megdum &c. — mgl. Bf. ³²) ugildir — fl. [sem zírir (mote) standa (of veria) — tilf. fl. bæde tonungi of zrandom — tilf. Bh. ³³) [liota bæn — de fl. [za [ar, za mein — Enkelte. ³⁴) huart sem &c. — mgl. Bh.

Um doma alla.

- 17 xviij. En æz þui at logbof uattar sua uida at um¹ þa menn sem til rexfingar haza gort² þa stal a þing zora oc doma oc eptir þeim dome rexfing a leggja. þa [hoxir þeim³ innuirdiliga at ranzafa er til domanna⁴ eru teknir oc medr mitilli hox- semi at mæta huart misgort er uid [sallausan mann⁵ eða xirir litlar sater. [oc þo notorar.⁶ eða miflar sater oc þo eigi nogar eða sua nogar⁷ at zull naufsyn [þidir til haza relit⁸ [þann sem gerði.⁹ Sua oc huart notor laga bod haza mote¹⁰ tomet eða engi. eða þat¹¹ sem hardazt er at þa hezir bota beizt er [misgort var uid¹² oc þo engar zengit. Sua oc huart notot uar lært xirir rettaranum¹³ [er laga orstufdrin sealzr er flipadr¹⁴ þeim sem a sallausum monnum uinna. En þui er domren¹⁵ til neyzndr at [þa stal¹⁶ sater mæta¹⁷ oc misgerningar oc tempru sua dominn eptir malauogtum sem þingmenn oc rettaren sea sannazt¹⁸ xirir gudi [eptir sinni sam- uitzlu.¹⁹ En eigi [eptir þui²⁰ sua sem margr snapr²¹ hezir suarad her til at þeir doma eði annat en log. þui at sanliga stolu þeir þui xirir suara sem log vatta þeim a hond er [uanda menn lata udomda²² vndan²³ ganga [ez vanrezft er²⁴ æz domar- ans hendi oc sua ez ozrezft er²⁵ þeim er misfunnar eru uerdir [æz þarnan þeirra tillagu.²⁶ Sinnazt oc nog dome til þess at þeir haza loted hardar hezmdir [æz gudi²⁷ er uandomt²⁸ haza. [oc þo en hardare hinir er ozdomt²⁹ haza.³⁰ oc þui stal domenn³¹ hueruitna til hins bætra³² zora³³ ez [þeir uitu³⁴ [bæde iamuift.³⁵ þui at allmíot er mundango hoxit. En þui miora³⁶ sem er þa eru þeir þui sælle er sua za hoxt þeirra .iiij. systra hoxe sem i allum rettom domum eigu at vera sua at gudi lifi [oc monnum hoxi.³⁷ En þat er misfunn oc sanneni. retuifi oc xridsemi. Misfunn a at uarazt at eigi tome grimd³⁸ [eða heimzt³⁹ i doma. Sannendi⁴⁰ hoxir at gornya at eigi uerdi lygi fram boren. Retuifi a at varazt at eigi uerdi med rangendum⁴¹ hallat [rettom dome.⁴² Fridsemi a at uarðueita þar til er rettr

Jvfr. Cap. 17. Hk. 47. Jb. III. 17.

¹) um — mgl. de fl. ²) Her ophöfer Lacunen i Fc. ³) [þer þeim — de fl. ⁴) dome — Gf. dom- ara — Fa, c, d. domarenna — Ba. domaranna — Bk. mgl. — Gn. ⁵) [sanfataban mann — Ee. ⁶) [mgl. — Bk. ⁷) goruar — Gm. [mgl. — Fc. ⁸) [þitt. i. haza gengit — de fl. ⁹) [mgl. — de fl. ¹⁰) imillum — de fl. ¹¹) Saaledes alle de övriga; þui — Ga. ¹²) [misþyrmt var — de fl. ¹³) eða eighi — tilf. de fl. ¹⁴) [En laga orstufdr flipar — Gm. [Er oc laga orst. flipadr — Fb. [er l. ofsturdum er flipadr — Fc. [En l. orstufdrin er flupstipadr — Ff. [er l. orst. er i hendr flipadr — Bf, k. ¹⁵) domaren — Ed. ¹⁶) [men stolu — Gn. [þan stal — Ba, g, k. ¹⁷) ranzafa of meta — de fl. ¹⁸) rettaft eller rettlegast — de fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — de fl. ²¹) [uazr — Gm. ²²) [uandoma menn. en lata odormda — Eb. odormda — mgl. fl. ²³) vndan — mgl. Gl. ²⁴) [mgl. — Gn. ²⁵) æz hano hendi — tilf. Bb. æz hende domarens — tilf. Bf. ²⁶) [mgl. — Ef. Bf. ²⁷) [xirir æzgerdir — Gh. xirir — tilf. de fl. ²⁸) vanrezft — fl. ²⁹) ozrezft — fl. ³⁰) [mgl. — Eb. ³¹) domren — fl. domaren — fl. ³²) ænis — tilf. fl. ³³) draga — Gh. snua — Gk. zora oc draga — Gs. doma of zora — Ed. vandaz of zora — Ee. ³⁴) [þan vait — Be. ³⁵) [iamuift hvaritueggja — de fl. ³⁶) meira — Gh. Eb, f. ³⁷) [of þeim hoxir er um er dæmt — Gn. ³⁸) grimd — ved Feilskr. i Ga. Saa og Ed. ³⁹) [heimt ne azund — Ee. ⁴⁰) Sannyni — Gn. ⁴¹) rangum dome — Fb. Bb, l. ⁴²) [rettdome — Gk.

domr [lemr a¹ at eigi uerði [með ozmitilli² bræðe³ [atagz⁴ azellis⁵ domr a lagðr. oc þui gogmi domarar⁶ þessa at þetta⁷ er þui þurxtuligra sem gior uerðr at roynt⁸ i allum domum. En at menn uarizt [þui meir⁹ ranga doma. þa [ma uarla illt uarazt nema uífi. oc þui¹⁰ minnizt menn a at með .iiij. hattum uerða ranger domar. annat huart með rætzlo þar sem maðr ottazt þann sem hann skal um doma. elligr [til þe-girndar¹¹ þar sem maðr snilir til notorar mutu.¹² eða [með heizt¹³ [þar sem maðr hatar¹⁴ þann sem maðr¹⁵ skal um doma.¹⁶ eða með uinatto þar sem maðr uil [ueita lid¹⁷ [þelaga sinum.¹⁸ oc er þa illa skipat¹⁹ er þessom horbornum er innuifet.²⁰ en hinar stílgetno sýstr eru brot reknar sem adr uaru talldar þui at illa man þa domr virðazt þirir godom²¹ monnum en allra uest þirir gudi. [er oc²² þui þetr er þetta lapitulum er optar lesit þar sem um stór mal er at doma.²³ Minnizt²⁴ menn oc a einkanliga at þa þeim monnum prest²⁵ sem til bana [eða lima latz²⁶ [eru domdir²⁷ oc gezi til þess goða stund oc tom [adr er honum uerði reyzt.²⁸ þui at ill uert skal hata en ælsta [mannen at natturolago edli en²⁹ salena allra hellzt sem [iamtristinn ser.³⁰

Þm barrattur.

gviij. Ez menn beriazt i leidangrø þerdum með konungi eða a þingum³¹ eða 18 a stegnum³² þirir logmanni³³ [eða a zimtar stegnum.³⁴ i gíldum³⁵ eða brullaupum. [i iola gridum³⁶ eða i síldzifsi.³⁷ stírdag³⁸ oc [þram um³⁹ passa uífu. eru þa sealz sett grid i allum þessum stodum. En [rettr þeirra⁴⁰ ongt at hælmingi er þirir [stembom eða⁴¹ sarsaulum⁴² uerða a þessum⁴³ [tíðum eða⁴⁴ tímum eða i þessom

Jvfr. Cap. 18. G. 157, 178. F. IV. 5, 9, 10, 15. Flk. 25. Jb. III. 19.

¹) [þetr a — de fl. ²) ozmitilli — mgl. i de övr. undt. Gb, c. D. ³) [með reidi — Fa. [mgl. — Gf. Fe. Ed. ⁴) rangr eða atagz — Gi. ⁵) [eða atagz — Bf. ⁶) domaren — fl. ⁷) capitulum — tilf. Bb. ⁸) hugt — fl. ⁹) [þui gior — fl. ¹⁰) [mgl. — Bf. ¹¹) [með vlogzlagre agirnd ueralblagra andzxa — Ge, g. [m. þegirnd — de fl. ¹²) munar eða mutu — Gk. ¹³) [m. heimt of_ozund — fl. ¹⁴) [er hægir vidr — Fb. ¹⁵) hann — de fl. ¹⁶) ell. til þegirndar &c. — mgl. Gk. ¹⁷) lidfinna — de fl. ¹⁸) [tunpana sinum eða þelaga — Gi. ¹⁹) stípt — fl. ²⁰) inn stípat — Gp. ²¹) ollum — fl. ²²) a — tilf. de fl. ²³) [mgl. — Bk. ²⁴) Muni — de fl. ²⁵) at stípta þeim — tilf. Gk. ²⁶) [mgl. — Bf. ²⁷) [huva gort — Gr. adr en . . . verði reyzt indskydes her, men mangler nedenfor — de fl. ²⁸) [mgl. — Bf. ²⁹) [mgl. — Fa, c. ³⁰) [sinn iagntistinn — de fl. [sinn samtristinn — Gn. Ea, d. Nederst paa Siden tilf. Gi med den sædvanlige curs. H.: En þen lima er men doma a þinghi eðr a stengno um líz eðr lima laot eðr adrær reyzsinghar eðr þioznab, þa skal toghmaðr ez han er ner, of j hia staddær, næmzua tolfz min eðr sez til dome, sýstu maðr ez toghmaðr er eighi til, of dome þett maall, of ganghe aller saman, at þa er þeir verða samboma þa ganghe aztr till þinghmanna of bði þa samþyftta þenna dom, en ez ein huar: er ez þinghmonnum villia eighi samþyftta með hinum þa suæri þeir at þeir vita eighi annat [annare þirir gudi eilighar [ettir huar þeira, har (hagze?) mort [hguæro vidr konongh. ³¹) i herabum eða a motum i biam — tilf. Fb. Bb, l. ³²) mottom — Gl. c. a. stegnum — mgl. Ff. ³³) z. logm. — mgl. Ee. Gk. ³⁴) [mgl. — Gk. Ee, c. ³⁵) gridum — Bl. ³⁶) iolagridum — fl. iolabryftum of i iolagridum — Fe. iolum — Bl. ³⁷) [i iola gr. c. zifstifadum — Eb. ³⁸) stírdag — fl. [i síldzifsi i stípdbrát. i iolagridum — Ge, g. ³⁹) [um: þram — de fl. ⁴⁰) [rettar botar — Bk. ⁴¹) [mgl. — Bf. ⁴²) sevirðingum — Ff. [olutum — Bk. ⁴³) þirirfagðum — Fd. ⁴⁴) [mgl. — de fl.

stodum.¹ a tonungr xirir [sar huert² eða steins hogg³ eða⁴ laxsteyting .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr silxrs. En xirir puster oc hueria⁵ grein er þar xylgir .iiij.⁶ mertr silxrs. En xirir blat oc hueria grein er þar xylgir .ij. mertr silxrs.⁷ Allir menn stolu xridhællgir vera i heimili sinu. þat er oc heimili manz er þeim hushonda hoyrir til er mádr leigir hus ax.⁸ En ex mádr særer mann [eða bær⁹ [eða stemmir¹⁰ [xullrettis vertum¹¹ i heimili [sealxs hans.¹² þa onfzt rettir þeirra at hælmingi er xirir stemdum oc sarsautum uerða. Sua eru þeir oc halxu meira sekir við tonung er [heimfot(n) ueita oc¹³ heimaþridin briofa ex þeir lizna. en með allu vtlægir ex þeir dõga.¹⁴ En ex mádr verðr uegin i heimili sinu eða i starxhusum. eða i grasgarde. a bryggium eða a strete þui er [til þess garðz hoyrir.¹⁵ eða a torge. þa skal þann man bota tuennum gjoðdum oc fære vtlægr [sa er gerði.¹⁶

Ex mádr bindr xrialsan mann.

- 19 xix. Ex mádr bindr xrialsan¹⁷ mann at orsediu.¹⁸ gjaðde .v. mertr silxrs tonungi¹⁹ oc hinum xullrette [er bundin var²⁰ eptir laga²¹ dome.²² En binda ma mádr þioz²³ at orsediu oc alla þa er hann kennir at udaba²⁴ [uert haza gort²⁵ ex hann hezir vitni til at han gat eigi adruuis xort hann til rettarans.²⁶ en ex eigi eru uitni til. sanne²⁷ með eins eidi.²⁸ En ex mádr lystr man [með heizlugri hendi²⁹ [þar sem eigi eru grida stader³⁰ með orgi eða lurli eða steini. bote tonungi³¹ [xirir huert hogg³² mort silxrs. En ex hann stær annat samxlynt. bote tonungi .ij. mertr silxrs. [En ex hann stær³³ [hitt þridia³⁴ [samxlynt bote tonungi³⁵ .iiij. mertr silxrs.

Jvfr. Cap. 19. G. 179—186, 209. F. IV. 42—49. V. 15, 34. Jb. III. 20.

¹) Istf. En rettir þeirra &c.: En þa er x. stemdum eða sarsautum (e. sars. — mgl. Fb) verða (verðr — Fb) er halxu dnyri at (allum — tilf. Fb) rette sinum i þessum stadum eða a þessum tímum (en adrum stadum eða tímum) — Gl. Fb. ²) [staurshogg — Gl. [hog huert sem er — Fc. [mgl. — Gr. Bf. of (eða) lurtshogg — tilf. de fl. ³) eða steinshogg — mgl. Fb. Bf. eða (oc) orgarhamarshogg — tilf. de fl. e. orgarhamarshogg e lurtshogg — tilf. Gb, c. ⁴) [ar eða — tilf. Fc. ⁵) huern — Eb ogsaa nedenfor. ⁶) .ij. — Ff. Ef. Bg. ⁷) En x. blat &c. — mgl. Gk. Ff. Ed, f. Bf, g, h. Her begynder nyt Cap. i Fb. ⁸) Allir menn &c. — mgl. i de Övrige undt. Gb, c, l. Fb. Bb, l. D. Tiltf. i den nedre Mrg. med smt. curs. H. Gl. ⁹) [mgl. — Fc. Ed. ¹⁰) [mgl. — Bg. ¹¹) [mgl. — Ed. ¹²) [sealxs sine — de fl. ¹³) [mgl. — Ge, g. ¹⁴) dõma — Gm. dõga en til var fot heimilis — Be. en með ollu &c. — mgl. Gl. ex þeir lizna &c. — mgl. Fb. Bb, l. Det fig. Stykke til Cap.s Ende mgl. i alle undt. Gb, l. Fb. Bb, l. D. Tiltf. m. smt. curs. H. Ge, t. See foran Side 55 Not. 21. ¹⁵) [liggr til garðz — Ge. ¹⁶) [mannþane — Gl. of fære &c. — mgl. Ge. Her tiltf. Gm umiddelbart som Cap.s Slutning Enden af næstfg. Cap.: En þeir menn er mannum veita lid til e. farunõgli &c. Dernæst kommer Cap. 20: nu vill þa eigi bota &c. og endelig Cap. 19: ex mádr bindr &c. hvor fölgelig Slutningen mgl. ¹⁷) xrialsan — mgl. Bf. ¹⁸) usyniu — de fl. ¹⁹) tonungi — mgl. Gl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) tolx manna — de fl. .vj. godra manna — Ge. Bl. ²²) toglæga til neyzndom — tilf. fl. ²³) mann — Gp. ²⁴) dauda — Ed. ²⁵) [menn ero — Gp. ²⁶) En binda ma &c. — tilskrevet, som det synes, m. s. H. i den nedre Mrg. og med Indsk. Tegn Bf. ²⁷) [yni — fl. ²⁸) En binda &c. — mgl. Ef. ²⁹) [mgl. — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Ef. Bf. ³¹) xyrir hueria grein þessa — tilf. Gm. ³²) [x. hit xyrfa hogg — Gm og fl. ³³) [vidr — Ff. ³⁴) [þriu — Fd. Bb. [iiij. — Bl. ³⁵) [mgl. — Ff.

IV. Mandhelgebolc.

65

[En ex hann stær hitt ziorða sinni samþlynt. borte konunge .v.¹ mertr silzrø.² En ex hann stær [hitt zimta sinni³ samþlynt. borte konungi .viiij. ertogar oc .xiiij. mertr silzrø. en þeim er zirir uard eptir .xij. manna dome logliga til neyndum ex rettaraenum. huart sem stær⁴ eitt hogg eða zleiri. En ex madr lystr [einn mann⁵ i hazud [eitt hogg⁶ eða rindr a fax⁷ eða⁸ serer mann lemstrar farom [eða hazud farom⁹ borte [huart sem er¹⁰ hogg eða far.¹¹ ij. mertr silzrø konungi zirir huert. en hinum er zirir uard eptir .xij. manna dome logliga til neyndum.¹² En þat er lemstrar far er madr er sidan ver þor en adr. eða¹³ eigi hylr¹⁴ har eða klæde [oc iaynan ma a sea.¹⁵ En ex sa uil eigi borta er misgerði [logliga til¹⁶ sottr.¹⁷ rare utlægr.¹⁸ Nu uil sa eigi taka botr er [zirir uanuirðingu uard¹⁹ [eða systu madr.²⁰ þa zrið: hælgar hann sit [til dome²¹ huart sem þeir taka uidr²² eða eigi.²³ Nu ex einn madr [lystr eða²⁴ serer [ij. menn²⁵ [i einu²⁶ atuífi²⁷ eða zleiri. borte sinum rette zirir huern þeirra en²⁸ konungi sliu²⁹ sem adr er stilt.³⁰ oc sua uid þeim er zirir uard. En ex .ij.³¹ menn [eða zleiri³² [liofta eða³³ sara³⁴ einn mann. þa er huer þeirra sedr³⁵ [zullri felt³⁶ uid konung eptir þui sem adr uar stilt. oc sua uid þann er zirir uard.³⁷ Nu ex annars far groa en annars eigi oc þær sa ex þui bana. þa er sa utlægr er þau far ueitti er eigi uilia groa. En hann hallde³⁸ vpp at allu manz gioldum sem .xij. stynsamir menn doma logliga til neyndir oc sua þegn.³⁹ Þeir menn er ueita monnum lid eða þorunosti. hylka⁴⁰ oc samdyllia [med þeim þann hug⁴¹ at [taka menn ex.⁴² suare sliu zirir konungdömenum oc erzingia hino dauða sem [rettsarenn konungdömens⁴³ oc adrer⁴⁴ stynsamir menn doma med honum eptir atuífum.⁴⁵ en landzuift þeirra se vndir konungs mistunn.⁴⁶

¹) .iiij. — fl. ²) [uidr ziorða. v. m. s. — Ff. [en .iiij. merter zirir .iiij. hog. — Bk. ³) [v. hogg — fl. ⁴) er — de fl. ⁵) [mann — de fl. ⁶) [eða hogg — Gl. n. [mgl. — fl. ⁷) e. r. a. fax — mgl. Gl. Ee, f. ⁸) [lystr man o. s. v. — mgl. Bl. ⁹) [eða rindr a fax — Gl. ¹⁰) eitt — tilf. Gl. Bd. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) oc .ij. mertr zirir faxstýnging konunge en .xij. manna dom manningom — tilf. i Mrg. m. anden H. og Henv. Tegn, Bl. ¹³) of — fl. ¹⁴) [yr — Ea. (Var. hylr). ¹⁵) [mgl. — Be. ¹⁶) nengdr oc — tilf. Gh. Var. i Ea. fuadbr of — tilf. Fe. ¹⁷) oc frezdr — tilf. Fb. Bb, l. [mgl. — Be. ¹⁸) En ex sa &c. — mgl. Ee. ¹⁹) [zirir verdr stendum — Fe. [x. sarsautum uard — Bf. [x. uard — Bk. of bydr hin botr — tilf. Be. ²⁰) [mgl. — Fb. Bb, l. en honum bydr — tilf. Gp. azrotez rett at gera — tilf. Fe, d. konungs [ett — tilf. Ee. ²¹) [mgl. — Fb, e. Bf, l. er misgerði ex han bydr botr — tilf. Ge, g. er botr bydr — tilf. Fe, d. er bydr — tilf. Fe. ²²) botr — Ge. ²³) ex han bydr logleggha zirir sit. — tilf. Bb. ²⁴) [mgl. — Ed. Bf, k. ²⁵) [einn mann — Gd, m, s. [mgl. — Gp. ²⁶) hoggui eða — tilf. Gd, m. ²⁷) atuífi — de fl. [a einu uatþangi — Gr. ²⁸) en — mgl. de fl. ²⁹) slium — de fl. ³⁰) sliu &c. — mgl. Gh. En konungi &c. — mgl. Be, k. ³¹) zleiri — Bf. .iiij. — Bl. ³²) [mgl. — Bb, Bf. ³³) liofta eða — mgl. Ee. Bk. ³⁴) [vinna a — Ba, g, k. ³⁵) zirir sit — tilf. de fl. ³⁶) [zullretti of zullri [ett — Fe. ³⁷) En ex .ij. menn &c. — mgl. Gd. Fb. ³⁸) einn — tilf. de fl. ³⁹) þegniði — fl. En ex tveir menn &c. — mgl. opr. men tilf. m. Mrg. H. Gl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb, l. Overke. i Fb lyder: þrir ero aren eldar. ⁴⁰) hylka — de fl. ⁴¹) [m. þ. þann ozagnad of ozrið — Fe. ⁴²) [taka menn — Ge. [drepa men — Bb. ⁴³) [rettr konungdömens er — Gm. ⁴⁴) [mgl. — Bg, k. ⁴⁵) [sa at sitar ohazor megí eighi i ueniu dragast — tilf. Fd. ⁴⁶) En ex ze veganda dome .xij. menn loglega til neyndir zullar botr eptir mala vogtum. erzingia hino dauða of ex ze veganda greiðis þegn. — tilf. Gl. Helo Norges gl. Love II.

Um misgerða.

20 xx. Nu uil þa eigi bota er misgerði. þa skal þa er misgort er uid tæra xirir tonungs umbodemanni þeim er hann heyrir sitt retthnda uald i hendr xengit. þa skal rettaren þeim baðom [til sinn¹, sterna oc neyna .xij. hina stynsamazstu menn² [at doma millum þeirra³ oc setia a sala sterna. En ex þa uil eigi giallda er misgerði slitt sem domt uar. þa [for⁴ vlt⁵ med domrofum oc [atxerdum.⁶ Nu uil þa (eigi) giallda er misgerði en tonungs umbode maðr ærroftigt rett at gera oc heyrnigt þa sidan er misgort var uid sinnar uanuirðingar oc uerðr hemden meiri en til uar gort. [þat⁷ sem millum xer. bote⁸ eptir stynsamra manna dome⁹ þa er þeir settazt. þat skal halzt giallda þa er hemdizt sinn en halzt tonungs umbode maðr.¹⁰ bæde tonungi oc þeim en xirir uanuirðingu uard. þui at hann ærroftigt rett at gera.¹¹ En ex hann hemznigt sua at eigi uard hemdin meiri en til uar gort.¹² þa er hann satlaus [uid tonung¹³ þui at hann beiddizt rettar sine adr. En tonungs umbode maðr giallde einnsamann tonungi slita sett sem uidr liggir. [þui at hann ærroftigt rett at gera.¹⁴ Nu uerðr maðr stemdr satlaus oc hemznigt hann þegar [i ridinni¹⁵ oc eru þar til .ij. manna uitni stynsamra. þa uinnr hann a ugilldum manni oc a tonungr engan rett þar ær ne sealxir hann. huart sem hann xer sar¹⁶ eða ben.¹⁷ En ex hann doyrr ær þa se vndir tonungs mistunn eptir mala uogtum.¹⁸ Hue(r)uitna þar sem domrenn¹⁹ vægr eptir mala uogtum [þeim er misgerði²⁰ oc [xellir rett²¹ þess er xirir²² uerðr þa ber²³ rettara tonungsdomsens eptir þui at xella tonungs safaroxri [ex þeir uilia rett með xara.²⁴ þui at sua gerir tonungr²⁵ sealxir um þegngilldi.²⁶ En hueruitna

Jvfr. Cap. 20. Jb. III. 22.

Stykket fra þeir menn er veita har i Ba en nyere Haand opfrisket med mørkere Blek, og efter dauda, hvor Texten rimeligviis har været altfor afbleget og vanskelig at læse, er det Opr. udraderet og Resten udfyldt med forvansket Orthographi. Samme Stykke mgl. aldeles i Bf, men i Stedet staaer: En binda ma maðr þing at ofædiu. of alla þa sem vllægr vært hana gort. of heuer han vitni till at han gat ei xort han obundin til rettærens. ex han heuer ei vitni til. [gni með ein æði sinum. (Paa en liden Forskjel nær det samme som i denne Codex er tilskrevet i Capitlets Begyndelse, see Note 26 S. 64.)

¹) [til þings — Gi. ²) til — tilf. de fl. i dom — tilf. Ea. ³) [i dom með [er — Bd. ⁴) [stfu — tilf. Fd. ⁵) [settið þan — Gm. ⁶) [atxarum — de fl. ⁷) of þat — Gd. Ea, c. ⁸) borte — mgl. de fl. ⁹) [of ber millum at læggia — Bf. ¹⁰) þo ærroftigt han ret at gera — tilf. Ba, g, k þaa dette Sted. Det tilsva. mgl. nedenfor. þuiat . . . gera indskydes med Udeladelse nedenf. Gd, e. ¹¹) Her indsk. Gd, dog kun i Mrg., med omtr. smt. H. og Henvisningstegn, Stykket nu verðr maðr stemdr . . . mala uogtum, see nedenfor Not. 18. ¹²) þa er þeir settaz &c. — mgl. Ef. ¹³) [mgl. — Gl. Be. ¹⁴) [mgl. — Ba, f, g, h, k. ¹⁵) [a samre fund — Ea. [i stadenom — Bf. ¹⁶) bost — Ef. ¹⁷) bana — fl. ¹⁸) Stykket nu verðr . . . malavogtum staaer i selve Texten paa dette Sted, i Gb, m, s. Fb, d, e. Ee, f. Ba, b, c, f, l. D. Tilf. i Mrg. i Gc, e, i, k, q, n, r. Fa, c, f. Eb, c, d. Bd, g, h. Tilf. af Var. i Ea. Staaer i Mrg. længere ovenfor i Gd see Not. 11. ¹⁹) domarin — de fl. ²⁰) [mgl. — Gi, l. Bh. ²¹) [xellir rettir — de fl. Stykket fra þar sem er i Gt ved Tilsetninger med Mrg. H. og Radering rettet som i Ga, men oprindelig staaer þar sem vggil er eptir mala vogtum þeim er misgerir. oc xellir er rettir. ²²) uanuirðingu — tilf. Gi, e. Fd. ²³) ber ber — de fl. ²⁴) [mgl. — Gl. Bh. ²⁵) Magnus tonungr — Gm, q. hin uirðuleghe herra M. tonungr — Gh, n, s, t. Fb. Ee. Bb, f, l. ²⁶) Stykket hueruitna . . . þegngildi staaer i alle de øvrige efter En hueruitna . . . til handa, altsaa ved Capitlets Ende.

þar sem þa lærer þirir rettara¹ er misgort er uid. þa a rettare² þyrri rett at gera þeim er mishalden er en tala konungi sett til handa.³

Um þustra oc blak.

xxi. Eðr maðr lystr mann þustr eða neza hogg. [eða ryffiazt menn.⁴ [eða beriazt 21 með neyrom.⁵ [eða rindr a lax.⁶ eða stingr maðr orðar skapte [eða spjots skapte⁷ a mann með heixtugri hendi. borte [þeir er misgerðo⁸ [eptir .vj. manna dome⁹ [sinn i millum.¹⁰ en konungi halza mort¹¹ silzrs þirir hueria grein þessa. En um blak allt annat oc sua eðr maðr [rindr manni eða nyðir¹² til sinn [eða þra ser¹³ eða þellir mann¹⁴ eða rizr klæde mannz oc allt þat er manni uerðr með orund misðyrmt með þoma hætte. eðr hinn geðr sol a er þirir uarð [oc haza stynsamir menn set¹⁵ a.¹⁶ þa skal þa borta er misgerði eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta¹⁷ en¹⁸ konungi .ij. aura silzrs. En þo at eigi se uitni til. þa eigi hann kost at [beidazt vtt¹⁹ rettar sins þegar hann uil. En eðr þa syniar er þirir sol uerðr. syni með lyrittar²⁰ eidi elligr borte sem adr er stilt. En eðr maðr løypr at manni oc er halden. borte eptir [.vj. manna²¹ dome þeim²² er hann liop at en konungi .ij. aura silzrs.²³ En eðr maðr løypr at manni oc hældr ser²⁴ seazr. þat heitir arga þas.²⁵ engan a konungr rett a þui. Satar abere skal vera þirir huerri sol en eigi skal solnare geza sol a annars [sømdum eða þear lutum²⁶ nema [heimilis tuidar²⁷ uitni þyllgi. oc þo þui at eins at lemstrar þar uerði eða þau onnur er konungdomenum horyrir til þuillit sett eða þedan eðr meiri. En þo at smære se.²⁸ þegar þa geðr sol a er malezni a. þo at hann settizt siðan eða geze vpp.²⁹ þa a konungr rett sinn oc megu konungs solnarar setia³⁰ þegar þeir uilia. En engan a konungr rett a þeim sem engan a silzr a ser.³¹

Jvfr. Cap. 21. G. 191—195. F. IV. 16—21. Hk. 35. Bj. 20—22. 79—83. Jb. III. 23.

¹) konunge — Bf. ²) domaren — Fe. ³) siðan. — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. [eða rtrir um man. — Bf. ⁵) [mgl. — Bf, k. ⁶) [e. rindr a bat — Ef. [mgl. — de fl. ⁷) [mgl. — Bb, k, l. ⁸) [þeim er hann misgerðe við — Gd, p. Ba, g, k. [þa er gerði — Gm. ⁹) [e. .xij. m. d. — Bk. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) Summen ndraderet i Gd, og Pladsen ei udfyldt. Rettet i Mrg. Gi til .vj. auræ. ¹²) [nyttir manne — Gk, u. Be, f. nyttir — fl. ¹³) [mgl. — Eb. eða nyttir &c. — mgl. Gp. ¹⁴) til jarðar — tilf. Ec. ¹⁵) eða horyr — tilf. Bd. ¹⁶) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁷) doma — de fl. eðr rettarans hendi lofliga til neyðir — tilf. de fl. ¹⁸) hinn borti er misgerði — tilf. de fl. ¹⁹) [beidazt — de fl. ²⁰) mgl. — Ef. ²¹) [laga — de fl. ²²) þeim — mgl. Ef. ²³) En eðr maðr løypr &c. — mgl. Gk, r. Tilt. med Mrg. H. Ed. Sat efter fg. Artikel om Argæse, ved rett a þui — Fb. Ba, g, k. ²⁴) Stykket En þo at eigi se . . . (med Udeladelse af Artiklen En eðr maðr . . . aura o'c) har atter været dunkelt, og er blevet feilagt og opfrisket — Ba. ²⁵) argæse — Gg. Ee. hargha þas — Gk. argu þas — Gi. ²⁶) [sømdom ne þuillitum — Gf. [sømdom. sømdom eða rette ne þiartutum — Fd. [þiartutum eða eigu. — Ec. [arsaupa ne þiartutum — Ee. [eighu — Bk. ²⁷) [heimilidur tuidar — Gk, i. [heimilis tuidar — Gk. [heimilequidar — her og oftest — Fa. [heimistuidar — Eb. [heimilistuinar — Ef. ²⁸) er konungdomenom &c. — mgl. Bk. of þo þui at eins — mgl. Gl, m. Ef. Bf. ²⁹) malezni sin — tilf. Gk, s. Bd. Var. i Ea. ³⁰) hann — tilf. Eb. ³¹) En engi &c. — mgl. Gl. Engan a t. rett a þui er hann geðst eigi silzr at grande. — Eb. En engan ma t. eiga ret a þui. er maðr geðst eigi silzuar at grande. — Bk. -

Um þior.¹

- 22 xxij. Nu er þior i nýna tale þar til er hann er .v. uettra gamall. allt þat er hann gerir síðan þa a eigande at abyrgríazt. En ex hann uerdr manni at bana.² þa skal erþingi beida³ vtt vðano.⁴ [en eigande leggi⁵ band a oc þæe honum i hendr. En ex hann [uil eigi⁶ oc⁷ þodr uga síðan. bote⁸ [v.⁹ mertr sílþrø oc uðann a oðan.¹⁰ þalle niðr þrendbotr¹¹ oc rettr tonungs.¹² En ex hestr eða roff¹³ bitr mann [eða lyftr.¹⁴ eða naut stangar [eða suin hogggr.¹⁵ bote þa er þenad a¹⁶ halþum sárbotum¹⁷ til þess er burt er sua mitit verð sem þat tultuendi er uert er hann þel mein ex eptir .vi. manna dome logliga til neyndum. nema monnum uirdizt¹⁸ ex þess uoldum¹⁹ orðit haza er [mein þel ex.²⁰ haxe þyr eptir dome.²¹ En ex hundr bitr mann. þa [skal þa beidazt²² hundz er bitinn uar. en eigande²³ leggi band a oc þæe honum i hendr er bitinn uar.²⁴ nema stynsamum monnum uirdizt hans uold til haza tomit er bitin uar. haxe þyr eptir dome. En ex þodr hund síðan oc bitr hann mann opfar. bote sem stalzr hann hazi gort.²⁵ En ex hundr bitr þenad manz. bote þa er hund a halzt þyrsta sinni. en allt iaznan²⁶ síðan ex uitni eru til. En ex eigi eru uitni til. hallði þirir eins eidi at sinni uitend þirir hueria grein þessa.²⁷

Um orðtøke manna.

- 23 xxij. Engi skal þat uid annan mæla at hann haxe þegit stöm a ser. huarle þyflu maðr ne annar maðr. nema honum þylgi .x.²⁸ menn til þings [at sanna²⁹ [mal hans³⁰ sem mælt er i lagum manna at .ij. stolu sueria³¹ en .viij. sanna mal hans. oc þeir .ij. haza bot i hendi oc sueria sua. þess legg et hond a bot³² at þat hazum

Jvfr. Cap. 22. G. 147, 165, 217. F. V. 16-18. Bj. 113. 138-142. Jb. III. 24. Cap. 23. G. 196. F. V. 22-24. Hk. 37. Bj. 31. 33-36. 87-89. 91-93. 128. 162. Jb. III. 25.

¹) Dette Cap. staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken efter Cap. 38 — Gg. Staar, foruden her, ogsaa i Landsleiebolken, saaledes at Nu er þior . . . rettr tonungs findes i Cap. 38 foran en oll þau nauð, og Resten udgjör Cap. 39 — Ge, m. Cap. mgl., men er tilf. m. Mrg. H. i Ldsb. — Gl. Cap. mgl. — Gg. Bf. Mgl. i Mhg. B, men staar forresten i Ldsb. som i Ge — Fb, e. Ee. Bl. Det første Stykke baade i Mhb. og i Ldsb., som i Ge, det andet Stykke kun enkelt, i Manh. B., men tilligemed det første længer forud, i Cap. 13 — Bb. ²) staða — de fl. bana eða staða — Fd. ³) leida — fl. ⁴) uga — fl. ⁵) [of leggja — Gp. [en erþingi leggi — Gr. ⁶) [vil eigi þa — Gn, t. [vil eigi þa honum — Eb. Bb (i Ldsb.) [v. e. ex lata uðannum — Ee. [v. t. þa honum uðan — Ba, g, k. ⁷) [mgl. — Bh. ⁸) tonungi — tilf. Gd, p, s. erþingia — tilf. Bb (i Ldsb.) Bl. ⁹) .ij. — Gg, i Ldsb. ¹⁰) erþingia — tilf. Fd. erþingium einum — tilf. Ee. [oðan of. v. mertr a oðuan erþingia hins dauða — Gm (i Mhgb.) ¹¹) þriðbrot — Gm. ¹²) Nyt Cap. i Ef. Ba, k. ¹³) hore — Bh. ¹⁴) [mgl. — Ge (i Ldsb.) Gm. Ef. ¹⁵) [mgl. — Ee. ¹⁶) eða heft at — tilf. Ef. ¹⁷) botum — fl. ¹⁸) þniðt — de fl. Her begynder en Lacune i Bc, ophører ved Arvebolken Begyndelse. ¹⁹) Her begynder en Lacune i Fe, ophører i Arveb. Cap. 17. ²⁰) [þirir varð — Ff. [mgl. — Gp. Eptir vj manna &c. — mgl. Gg (i Ldsb.) ²¹) Nyt Cap. i Ef. Bb, g, k. ²²) [trægi þa — de fl. ²³) hin — Ge (i Mhb.). Gg (i Mhb.) Gn Fe. Ea. (Var. eighande). ²⁴) En eigande &c. — mgl. fl. ²⁵) bititð — Gd. Bb. ²⁶) annat sinni — Fe. ²⁷) En ex hundr &c. — mgl. de fl. ²⁸) x. — mgl. Gp. ²⁹) [oc sanna — de fl. ³⁰) [mæð honum — Fb. Bb. ³¹) þnia — Gg. Her begynder en Lacune i Gk, oph. i Arveb. Cap. 1. ³²) of þui styt et til guðs — tilf. fl.

ver hœrtr¹ en eigi uitum ver huart satt er.² En ex hann missir þessara uatta þa er hann³ setr .iiij. mortum silxrs uid tonung oc borte þeim er hann mælti til eptir .vj. manna dome loglega til neyndum. En hinn er [til er mælt⁴ skal þo hœra xirir ser lyrittar eid at hann hœre alla þessa uatta. En ex madr mælr þat uid mann at hann rade lond oc þegna vndan tonungi. þat skal huarle mæla slyssu madr ne annar madr nema heimilis⁵ tuidar vitni xylgi. En ex þat mælr notor þa er hann setr [.iiij. mortum silxrs⁶ uid tonung oc⁷ slitan rett sem .vj. slyssamir menn doma [þeim sem mælt er til.⁸ En ex madr mælr þat⁹ uid tono manz at hon liggi¹⁰ hia adrum manni [en bonda sinum.¹¹ eda [lennir þat¹² dottor manz [eda slystur manz¹³ at hon liggi hia manne.¹⁴ þat skal engi mæla uttan heimilistuidar¹⁵ vitni xylgi.¹⁶ En ex mælr¹⁷ þa er setr .iiij. mortum silxrs uid tonung¹⁸ en hinum eptir .vj. manna dome logliga til neyndum.¹⁹ En ex madr mælr vluædis mal²⁰ uidr tarll²¹ eda tono þat er þessi sett liggr uid. þa skal þo fullrette uppi vera eptir .vj. manna dome uid þann er mælt er til.²² [þo at²³ hinn hœlgi²⁴ sit med heimilistuidar uitni.²⁵ nema hinn eigi at lagum soð²⁶ a þui male. þa er þar eðl reftar þar a. oc sua skal um oll xiol: mæli oc fullrettis orð.

Um rogs menn alla.

griiii. Sua er mælt um rogs menn alla. at þa madr er at þui verðr sannr oc 24 sannr at hann rogr mann uid tonung²⁷ eda biffup.²⁸ iarll²⁹ eda [lendan mann.³⁰ suare slitu xirir sem þa ætte er rogrdr uar ex hann uære sannr at þui male. nema þa er rogrde slyni oc hœre xirir ser .vj. eid. En ex madr lennir þat rogr manni at hann hœre xengit ododa tonungs³¹ az hans ordom.³² hallde xirir einæidi³³ eda³⁴ giallde xirir eptir .vj. manna dome [sakar abera.³⁵ en engi a soð a sannu.³⁶

Jvfr. Cap. 24. G. 137. F. V. 30. Hk. 39. Jb. III. 26.

¹) of þetta hœrtr glosst um þria þra of uidare — tilf. *Fd.* ²) eda eighi. — tilf. *fl.* ³) xiolmæles madr of — tilf. *Fd.* ⁴) [mælt — *Fb.* ⁵) heimis — *Gr. Bd.* heimildar — *Bg.* heims — *Gb.* ⁶) [sem adr fl. — *Fd.* ⁷) hinum — tilf. *de fl.* ⁸) [mgl. — *de fl.* ⁹) þa stóm — *de fl.* ¹⁰) hœre legit — *de fl.* ¹¹) [mgl. — *Bf. h.* ¹²) [til — *Bh.* ¹³) [mgl. — *Ba, g, k.* ¹⁴) at hon &c. — mgl. *Fe. Bh.* eda lennir &c. — mgl. *Fa.* adrum manni &c. — mgl. *Eb.* ¹⁵) heimistuidar — *Eb.* heimistuidr — *Bd.* heim: oldar tuidar — *Bg.* heimolstuidar — *Bk.* alle oftere. ¹⁶) hœre till — *Fe.* of eigi vid dottor mannz ne slystur mannz — tilf. *Fa.* ¹⁷) En ex mælr — mgl. *Fb. Bh.* ¹⁸) nema heimilis quidiar vitni xylgi — tilf. *Bf.* ¹⁹) Slitan rett a madr a tono sinni sem a slyssum ser — tilf. *Fb. Bh.* Sl. r. a. m. a. t. f. f. a. f. f. ex hœrre verðr med ogynd misþy(r)mt i ordom ædr værtum — tilf. *Bb.* ²⁰) orð — *fl.* ²¹) mann. tarl — *fl.* ²²) vid — *de fl.* ²³) [En — *Bd.* ²⁴) xialse — *Bd.* ²⁵) eptir þui sem .vj. slyssamir men doma vid þan er mælt er uid — tilf. *Gm.* ²⁶) soðn — *fl.* I Mrg. ved dette Cap. er i *Gs* tilföiet: Nota: Þdrast ma madr orð sinna oc ætr tæða, tæðast eigi vita verra honnom eda hana, æn godum manne, æða tona. ²⁷) æða hertoga — tilf. *Ea, b, c, d, e, Ba, d, e, g, h, k, l.* ²⁸) ertibiffup — *Fe.* ²⁹) vidr iarll — *Gd, t.* hertoga eda iarl — *Gm.* æða vid hertoga æða iarl — *Fe.* ³⁰) [barrun — *Gc, d, f, h, i, l, m, n, p, q, s, t.* *Fe, d, f. Ea, c, d, f. Be, h.* [baruna — *Ee.* [barruni — *Bd.* ³¹) az hœrðingium — *Ba, g, k.* ³²) æða ualdum — tilf. *Gm.* ³³) æði — *Eb.* .vj. manna æði — dog overstreget, hvorvel, som det synes, med en nyere H., og i Mrg. sat i Stedet .j. æ: einæði — *Ba.* vjær sœre — *Bg.* .vj. m. æði — *Bk.* ³⁴) of — *Fe.* ³⁵) [sakar aberi fl. vera x. huerri soð — *Eb.* ³⁶) røge — tilf. *Gi.*

Um kæðskap.

- 25 xxv. En ef madr yrkir um mann þat er monnum¹ uirdigt til hǫðungar² eða niðs³ þjórðungi⁴ lengra. þa skal safar aberi tuedia þings oc tuedi⁵ a þingi.⁶ en hinn þjórðigt vndan⁷ [med þjórðittar eidi⁸ ef hann er þor til eða gíallde .iiij. mertr sílþre konungi oc hinum [rett sinn⁹ eptir .v. manna¹⁰ dome logliga til neyndum. Nu mal huert er madr mǫlr uid annan sua at honum þorzi til nægtsta eða kennir huinzstu¹¹ eða þjórðædo flap.¹² oc a hann eigi skalþr sofn a þui male. þa er hann þiolmælis madr. nema hann hǫze heimilisuidar vitni a hendr honum. þa skal hann fueria þirir .v. eid. [En ef hann missir heimilis uidar uitni a þingi.¹³ þa er hann setr .iiij. mortum sílþre uid konung oc hinum rett sinn eptir .v. manna dome.¹⁴ En ef madr gerir sua mitit uþorzi¹⁵ uert at hann legzt med konu manz. þa skal hann bota eptir þui sem .xij.¹⁶ menn doma logliga til neyndir af rettaranum þeim er konu a. En ef sa uil eigi bota honum. þa stæni þyflu madr þing oc geri hann utlægan.¹⁷ en ef hann er þor til vndan þorþlo. þyni med þylxtar eidi. Nu ef madr settigt uidr þann mann er legit þezir konu hans. þa skal sa ueita trygðir¹⁸ er konu a.¹⁹ En ef hann telr konu sina i þiunþap apter oc liggir hann hana annat sinni meðan þau eru saman þa er hann trygðre sem hinn er uægr a trygðir uspilltar. En ef bonde kononnar vinnr síðan a honum. þa vinnr hann a trygðre manni oc ugilldr bæde konungi oc sua þrendom.²⁰

Um iamyndar eida.²¹

- 26 xxvj. Sva list off oc adrum stynsamum monnum at um iamyndar eida þa er menn hǫza dǫmt i settar gerðir at þat se meir med oþlappe oc orþoze gort en med lagum eða rettyndum. Of af þui at ver hǫzum allum monnum log suaret²² i landeno þa lullium ver²³ at þessir eidar þalle niðr vanliga. en þa eina eida uppi lata vera sem logbot uattar. En þat eru dula eidar oc um lænzla mal þar sem eigi eru vitni til loglig. Sva list off oc at haffasamligt se þirir gudi at ef sa madr fuer þirir²⁴ er male a at suara. þa stolu þeir allir fueria²⁵ eptir hans eiddstax þo at þeir uiti eigi

Jvfr. Cap. 25. G. 138. F. V. 28. Hk. 38. Jb. III. 27. 28. Cap. 26. Bj. 32. Hk. 49.

¹) honum — Gh, t. Fa. ²) oþundar — Ge, g. ³) eða niðs — mgl. fl. ⁴) þjórðung eða þjórðungi — Ed. Fe. Bf, g. ⁵) lata tuedia þat þlim — Bg, k. ⁶) þreþia horns of lata til motz blasa i kaupangi — tilf. i Mrg. Gc. ⁷) [þjórðigt — Bh. ⁸) [mgl. — Gl. ⁹) [þulretti — Ee. ¹⁰) [laga — Gl, r. ¹¹) mort — Gf. heimstu — Gg. Fa. huansfo — Eb. ¹²) [æithuært aquædis ord — Fe. ¹³) [En af honum brefta þirir sogð vitni a þinginu — Bb. ¹⁴) Herefter nyt Cap. i alle de övr., undt. Gb, c, Fa. ¹⁵) vþorzi — Ge, g. vþorzi — Gh. oþorzi — Bf, k. ¹⁶) .v. — Eb. ¹⁷) En ef sa &c. — mgl. de fl. ¹⁸) trygðir — her og nedent. Ee. ¹⁹) sa — Ba. ²⁰) En ef &c. — mgl. de fl. ²¹) Dette Cap. mgl. i Gc, d, e, g, h, l, m, p, q, r, s. Fa, d, e, f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, d, e, g, h, k. Tilt. med Mrg. H. ved Bolkens Ende — Gf. Findes ved Bolkens Ende — Gi. Allersidst i Tyvebolken — Gn. Tilt. her med Mrg. H. — Gt. ²²) of rettyndi iattat — Bf. ²³) [hauum ver sua stípat — Bf. ²⁴) eid — Bb, l. ²⁵) þyni — Bf.

IV. Mandhelgebolc.

71

huart er þeir sueria satt¹ eða usatt.² Nu uilium ver þa flípan a gera at þa sueri
fullan eib þirir sit er male a at suara. en allir adrir [þanne eib hano³ með þui flí-
orde at eigi uitu þeir annat sannare⁴ [vm þetta mal.⁵

¶ vm bodflotta.⁶

xxvij. Menn þeir er [til þess uilia haza sit at⁷ ganga i samtundir⁸ manna 27
ubodit af þess hendi er ueizluna a. oc sitia þar síðan [flimu setri.⁹ oc þo at [þeir
uerði hardliga¹⁰ brot reknir¹¹ eða þar notot misdhyrmt. þa stolu þeir vera halzrettis
menn oc sedir övri sílxs uid tonung. En þetta er þirir þui gort at margr godr
madr hezir þengit stendur oc uandræde¹² þirir þeirra ulutuendi.

¶ Ez madr gengr með uanar uol.

xxvij. Madr huer [er þustida er oc¹³ gengr [hufa medal¹⁴ oc þiggr almufu 28
hann a engan rett a ser meðan hann gengr [með uanar uol.¹⁵ þo at hann se naubigr
brott retinn. oc er hann heill oc [uertþor.¹⁶ nema hann biddi ser uistar oc þae eigi.¹⁷
En þegar sem hann þær ser matar sialx¹⁸ oc¹⁹ flæda eða uapna eða þrendr hano
[gezi honum.²⁰ þa er hann þegar rettnæmr [þo at hann laste eigi flax ne streppo
a þingi. En tonungr a engan rett a þeim er engan a sialx a ser.²¹

¶ vm laga rett.

xxij. Sva er oc mælt oc tefit vm allt landit. at vm²² tonor þær allar er 29
monnum eru stýldar oc menn uilia enga roft a leggja.²³ þa [uilium ver at engi
tate²⁴ meira en laga rett a þeim. þat er morf sílxs. En ez þrendr tonunnar uilia
leggja²⁵ til hennar heimanþylgiu flíka sem .vj.²⁶ stynsamir menn mæta at hann megi
ual uid tafa er tono hezir legit. oc uil hann þa eigi þesta. þa stal hann giallda flitan
tett þirir tono þa sem .xij.²⁷ menn uilia domt haza logliga til neyndir. En ez

Jvfr. Cap. 27. Hk. 46. Jb. III. 29. Cap. 28. F. V. 32. Hk. 40. Jb. III. 30. Cap. 29. G. 197-199, 201. Hk. 48. Jb. III. 31.

¹) rett — Gi, n.   ²) rangt — Gi, n.   ³) [ezfir honum — Bf.   ⁴) þirir gubi at sinne samuizto — tilf. Gi.   ⁵) [enn þa sueria þeir — Gi, n. Bb.   ⁶) vm bodflotta menn — Ovskr. Gm. bodflotta — Ovskr. Bk.   ⁷) [mgl. — fl.   ⁸) samdrættur — fl.   ⁹) [flim seto — Gm. flimæ seto — Bk.   ¹⁰) naubigr — Bd.   ¹¹) [þeim verðe hardlegða ut stýxt — Bf.   ¹²) vanvirðing — Gm, n. Ea (Var. vandræde). [arsautu — Bf. of vandr. — mgl. Gg.   ¹³) [Saal. ogsaa Gb, h. Fe. D. [þustida er — de Övriga.   ¹⁴) [með uanar uol — Bb, l.   ¹⁵) [m. v. v. oc þiggr almoso — Gf. [m. uanar uorb — Gm. Eb, f. Bk. [at uanar uolii — Ba, men rettet, som det synes, med noget yngre H. til at uanaruorði. [hufa medal — Bb, l. [at uanar uorb — Bf. [a uanar velli — Bk.   ¹⁶) [vet þor — Gd, m. [hæzþor — Gs. Be. [vinnu þor — Ba, g, h, k.   ¹⁷) nema &c. — mgl. Bf.   ¹⁸) sialx — mgl. fl.   ¹⁹) matar &c. — mgl. Bk.   ²⁰) [mgl. — de fl.   ²¹) [mgl. i alle de övriga, undt. — Gb, c. Fb. Bb, f, l. D. Tilt. m. Mrg. H. — Gt.   ²²) Sva er &c. — mgl. i alle de övriga, undt. Gb, c. Fb. Bb, f, l. D.   ²³) of uerða þær legnar — tilf. Gg.   ²⁴) [tate engi — de fl.   ²⁵) þe — tilf. Gt.   ²⁶) .vj. — mgl. fl.   ²⁷) .xij. stynsamir — Gp, q. Ff.

þrendr¹ uilia eigi til leggja þa skal þa er tóno hefir legið [bæði biðda og bót² laga rett. En ef þa uil eigi uild tala er þann rett a at lagum at tala.³ og uinnr hann a þeim manni [er tóno hefir legið.⁴ þa uinnr hann a saklausum manni [oc suare flitu xirir sem log uatta.⁵ En allar þær mörar [eða tónor⁶ er menn leggja røft a [oc uerða þær lægnar.⁷ þa stolu þar doma .xij. menn logliga til neyndir bæði rett oc radspell eptir þui sem þeir sia at þa er ual somdr⁸ ær er retten a at tala.⁹ Nu ef madr uenizt¹⁰ þui¹¹ at hann hær legið með tóno.¹² [oc þo at hon þorezt¹³ vndan með lagum. giallde flitan rett xirir þa tóno¹⁴ sem hann være sannr at þui male [oc heiti¹⁵ madr at uærri.¹⁶ Erzingi¹⁷ skal rett tala a tóno huerri [ef hon er legin.¹⁸ karlmadr þo en eigi tona. þo at hon se erzingi. sua þa sem (i) vmegð er.¹⁹ oc tale umbods madr hans²⁰ honum til handa.²¹ [nema hon eigi ser²² bonda. þa tale hann rett a tóno sinni stalþr. tona tetr siolþ rett a ser [ef hon er borb²³ [oc a hon eigi bonda ser.²⁴

1) tóno — tilf. Gi. tónunnar — tilf. Gn. Bb. hennar — tilf. Ba, g, h, k. 2) [b. biðda at tala — Gd. [b. biðda of biðda tala — Ef. 3) at heimta — Gr. mgl. — de fl. 4) [sðan — Bf. — 5) [mgl. — Bb. 6) [mgl. — Eb. 7) [mgl. — Ef. 8) haldin — fl. 9) heimta — de fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Bb. l. 10) uener — Gm. 11) tóno — de fl. 12) eða mæg — tilf. Gn. 13) [þa a hon at þorezt — Eb. [en hon seighir næi xirir oc þorezt — Bb. 14) æptir laga dome — tilf. Fb. Bl. æptir .xij. m. domi — tilf. Bb. 15) heiti [naper, og þui heiti þenna ret [nape giold — tilf. Mrg. H. i Gf. 16) [mgl. — Fb, e. Ed. Bb, l. Ef m. uenerst &c. — mgl. Bf. þat heita [nape giold (indeirklet, og i Mrg. m. s. H. tilf. vacat si vis) — Gi. [nape giold — tilf. i Mrg. Gs. 17) Einn — Gp. 18) [mgl. — fl. 19) sem adrir — tilf. de fl. 20) þann rett — tilf. fl. 21) ef hon er legin — tilf. fl. 22) [meðan hon a ser — Gs, g. [ef hon a eigi ser — Gl, r. Fa. [Ef hon a ser — Ba, k. [En er hon a ser — Bg. 23) [ef henni verdr með ofund misþyrmi — Bb. 24) [En flitan ret a madr a tóno sinni sem a statuum ser ef henne verdr með ofund misþyrmi. — Bf. Herefter tilf. Eb et nyt Cap. Vm þæfing. End se uatir min. en þer erð næyndir uatir at ef. n. logþæfir mer. n. með þeim malbaga sem nu uar upp tindr xirir vattom. at guðs lagum oc manna. skal þu vera min tona ægin. en ef þinn ægin bonda. meðan uit ligum bæði. með allu loglego sambande odars hiunfapo. I Gf, l, s tilf. i Mrg. med Mrg. H.: hueruitna þar sem tona verður barns hægundj: þa skal þa er þat barn a inna þeim xirir toft er tóno annadist (andast — Gs) meðan hon var i þeim stalleifa, og suo xirir barnþofur. Nu ef þa er andader er tónu hefir legið þa skal erzingi suara þeim rettj og toftnadj so miklu sem hann hefir þæ þetit eptir þan enn ey meira. End enguo a þan ad suara þar sem hann erzir edj.

V. Erþða tal.¹

- i. Her hefr erþða tal oc hefr meðr fuennagiptingum. (1.)
- ij. Ez kona giptigt utan þrenda raðz. (2.)
- iiij. Engi skal þirir gera ze konu sinnar. (3.)
- iiij. Um hiuna flitnað. (4.)
- v. Ez kona leggt með manni undir bonda sinn. (5.)
- vj. Ez meinleiti fundrar hiuna samuiflu. (6.)
- vij. Her hefr þyrstu erþð. (7.)
- vij. Um ætfeiding. (8.)
- vij. Um uiflu uigh. (9.)
- ix. Ez menn falla i oraflu. (10.)
- x. Ez eigi er erþingi til arzo at falla. (11.)
- xij. Um flutlda flitan. (12.)
- ix. Um omaga onri. (13.)
- x. Um omaga flipti. (14.)
- xi. Ez bonda sofr þrot. (15.)
- xii. Um arþofn. (16.)
- xij. Ez maðr flir i arze. (17.)
- xiiij. Um arze flipti. (18.)
- xv. Um arze sofn. (19.)

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem denne Bolk i Ga. De Titler, der i den her følgende Indholdsfortegnelse staae mellem ( ), ere her optagne og indskudte efter de samme Capitler i selve Bolken, thi ved Uagtksomhed af Afskriveren ere de i Indholdslisten oversprungne baade i Ga, Gb og Gc, hvorved og Nummereringen er bleven feilagtig. En Deel Codices have Capitlerne i denne Bolk, forsaavidt den egentlige "Kvennagipting" angaar, anderledes inddeelte og ordnede, end Ga og de med den overeenstemmende, nemlig:

i Gl. Gn. Gr. De 2 første Capp. som i Ga. 3. Se tono sinnar . . tilgiotz falle niðr. 4. Nu ez annattu. hiuna . . er at flipta. 5. Ez mæð hefr þiarhald . . þyrstu erþð. 6. Nu ez kona leggt . . dome. Ez meinleiti . . annars ze.

i Fb. 1. fader oc moder . . tilfalo. Enge mæð . . hennar. Guer gipt. maðr . . minni. 2. Se tono . . drengur al verri. 3. En ez kona giptigt . . dome. 4. En ez gield . . gij. manna dome. 5. En ez annatt. . . flipta. Ez mæð hefr þiarhald . . erþð. 6. Ez t. leggt . . tilgiotz. En ez meinleiti . . annars ze.

i Fe. 1. f. oc m. . . tilfalu. Enge mæð . . hennar. En ez kona giptigt . . eptir dome. Mæð su . . moder ætt. Guer gipt. m. . . þui minni. 2. Se t. f. . . tilg. falle niðr. 3. En ez annattu. . . flipta. 4. Ez mæð . . z. erþð. 5. Ez kona leggt . . tilgiotz. En ez gield . . dome. En ez meinleiti . . annars ze.

i Ec. 1. f. oc m. . . tilfalu. Engi mæð . . þui minni. 2. Se tono . . zelago. Nu þær maðr mæðar . . livir honum tengr. Ensa skal . . verri. 3. Nu ez annattu. . . flipta. 4. En ez mæð h. . . z. erþð. 5. Ez kona leggt . . m. dome. Ez meinleiti . . annars ze.

i Ee. 1. f. oc m. . . tilfalo. 2. Ez t. gipt. . . dome. Engi mæð . . minni. 3. Se t. f. . . falle niðr. 4. Nu þær maðr . . ætla. 5. Nu ez annattu. . . flipta. 6. En ez mæð . . z. erþð. 7. Nu ez kona leggt . . dome. Ez mæð . . ze.

i Eb. 1. f. oc m. . . tilfalu. Engi mæð . . hennar. 2. Nu er gipting. maðr . . þui minni. 3. Ez kona gipt. . . a henne. 4. En ez gield . . dome. 5. Se tono . . verri. 6. Nu ez annattu. . . flipta. 7. Ez mæð h. . . z. erþð. 8. Ez t. leggt . . tilgiotz. En ez meinl. . . ze.

i Ef. 1. f. oc m. . . tilfalo. Mæð su . . raðz. Giptingar maðr . . minni. 2. Se tono . . zelago. Nu þær maðr ættu . . i honum tengr. Ensa . . tilgiotz falle niðr. 3. Nu ez annattu. . . flipta. þa have hon . . flitorde. 4. Ez mæð h. . . z. erþð. 5. Ez kona leggt . . tilgiotz falle niðr. 6. En ez meinl. . . ze.

i Bl. 1. f. oc m. . . tilfalu. Engi mæð . . henne. 2. Guar f. gipt. m. . . minni. 3. Se tono f. . . verre. 4. En ez t. g. . . dome. 5. En ez gield . . dome. 6. Nu ez annattu . . flipta. 7. Ez mæð h. þiarh. . . erþð. 8. En ez kona . . tilgiotz. En ez meinl. . . ze.

Norges gl. Love II.

- xxj. (xx.) Um skipti a omagum. (20.)
 xxij. (xxi.) Um gíaxer hueriar halldagst skolu. (21.)
 xxiiij. (xxii.) Eðr madr kemr i omaga skipti. (22.)
 xix. (xxiii.) Eðr madr ueitir omaga. (23.)
 xx. (xxiiii.) Um brullaupa gerðir. (24.)
 xxi. (xxv.) Um erzuis gerðir. (25.)

1 1i. fader² oc moder skolu rada giptingum dottra³ sinna eðr þau eru til. En eðr þeirra⁴ missir uidr þa skolu þadur þrendr⁵ [oc modor þrendr⁶ [hinir nanastu⁷ giptingum rada. En giptingar madr skal stilia heimanzylgiu [oc tilgíox⁸ xirir þrendlono sinni sua sem [þeim kemr a samt.⁹ þa skolu þeir oc eindaga¹⁰ ner brullaup skal vera. En eðr þa stila a [um maldaga.¹¹ þa late¹² þestar¹³ madr [þera .ij. manna uitni¹⁴ [um heimanzylgiu. hual mælt uar.¹⁵ þeir er hia uaru.¹⁶ En eðr þa stila a um tilgíox. þa niote¹⁷ giptingar¹⁸ madr .ij. uatta [med hinu þyrra stilorðe.¹⁹ Eigi skal oc i klædum meira heiman gexagt [med tono²⁰ en þridiung. En þat sem giptingar madr gexr meira þat skal vera i þeim lutum at þat megi uera þeim til þarza²¹ er tono þær eða til auininga. En enga heimanzylgiu²² ma [arxe giptingar mannz²³ riuxa [þa er sua er gort²⁴ sem nu er mælt. En eðr dottr uerða þadur sins arzar eða [modor eða broðor.²⁵ huerstins arzar sem þær uerða.²⁶ sumar giptar en sumar ogiptar eru.²⁷ þa skolu þær er ogiptar eru tafa sua milit að ofskiptum arze sem [þær er mest haxðu heimann.²⁸ oc þo at allar se heiman giptar oc er eigi skipt heimanzylgiu þeirra²⁹ til iamznadar med þeim. þa tafe þær³⁰ að ofskiptum arze [iammit sem su³¹ er mest haxðe [i heimanzylgiu.³² æ medan þe [uinzt til.³³ Gripi þeir aller er leder eru til heimanzylgiu oc eru þeir mefnir oc myndir i hendr þeim er tono þær. þa a hann þa iamheimola sem þader oc moder lete heiman zylgia. En eðr madr segir at hann lede eigi til þess þa gripi. þa sueri hann eins eidi xirir sua larll sem tona.³⁴ en

Jvfr. Cap. 1. 2. G. 51. F. XI. 2--4. 16. 18. Hk. 50. Jb. IV. a. 1, 2.

¹) Eðr þader eðr broðor eðr þadur broðor eðr þadur þrendr gísta manne mon med lothleghre þæstingh of haxua hana ser at þiartaupum, hin jaltar er þæsta skal, og gangha þeir a zullmælle vidr þen er xirir ræðr, þa hælðz þæt effi, længhar, en til þæro, en hon er giigt, of siðan ma hon þa umbod sit huxim er hon vill at sozia of þadur arz sin eðr þæt sem þader henger gæz henne, of haxua alt ofliert, hin æilhir madr þæro heimfare er þæt þaup gærðe, skal þetta capitulo standa nefta xirir, þadur of modor skulu rada gíxtingha dottra sinna. — tilf. Mrg. H. i Gi. Her ophörer Lacunen i Bc. ²) Madr (ved seilagtig Tilføielse af Initial) — Ef. ³) barna — Fb. ⁴) Her ophörer Lacunen i Gk. ⁵) [mgl. — Gp. ⁶) [mgl. — de fl. ⁷) [mgl. — Bf. ⁸) [mgl. — Bb. ⁹) [þeir semia — fl. ¹⁰) gera — tilf. Gk. ¹¹) eindaga — fl. [ner brullaup skal vera — Bk. ¹²) niote — Gc, n. leidi — Ba, g, h, k. ¹³) giptingar — fl. ¹⁴) [ij. uatta — fl. ¹⁵) [um h. z. hu. mest var still — Eb. ¹⁶) [med þyrra stilorðe — Gc. ¹⁷) late . . . þera — Gc, i. ¹⁸) þestar — fl. ¹⁹) [um heimanzylgiu hual mælt uar. þeir er hia uaro — Gc. ²⁰) [mgl. — Gp, r. Bk. ²¹) æsta — fl. ²²) gíxting — fl. ²³) [giptingar madr — Eb. ²⁴) [þegar er sua er gort — Gb. ²⁵) eða broðor — mgl. Gm, q. ²⁶) [annara þrendz sinna — Bk. ²⁷) eru — mgl. de fl. ²⁸) [þær haxðu er heiman voru giptar — de fl. ²⁹) þeirra — mgl. de fl. ³⁰) er minna haxðu — tilf. Bf. ³¹) [ætir þæiri — Bf. ³²) [heiman — de fl. Her begynder en Lacune i Ef. Oph. i Cap. 3. ³³) [er ofskipt — Gc. ³⁴) oc tafe sit. — tilf. Bk.

sorte síðan til iammifils 'gripar¹ giptingar mann² tonunnar³ oc sterdi þat tilgiox hennar [eptir rettre tilfalu.⁴

En ex kona giptizt vttan xrenda radz.

ij. En ex⁵ kona giptizt vttan rade xadur síns [eda broðor⁶ [eda modor⁷ eda 2 þess er⁸ giptingar madr er xirir rade hennar. haxe xirir gort orzum allum þeim er undir hana lunnu at xalla þæðan i xra. oc tale sa þann arx er exðom er nestr. sua sem su kona vere [eigi til þess arxðs lomin.⁹ nema giptingar madr uili xirra hana iamræde. þa ma hon giptazt¹⁰ með¹¹ [stynsamra xrenda sinna¹² rade ex þeim lizt iamræde¹³ eda bætr. oc megí þeir þat með eidi sinum sanna. oc a þo at leita þessa¹⁴ uidr giptingar mann. En ex¹⁵ giptingar madr er xader eda¹⁶ broder samxæddr. [þar nest moder stixengin.¹⁷ ex hon er eigi til¹⁸ þa¹⁹ lallmadr .xx. uetra gamall eda ellri sa er nestr er exðum eptir þa tono er giptizt. En sa er slifs dirxizt giallde xullrette giptingar manni eptir .xij. manna dome. nema adrum xrendum uirdizt iamræde sem xyr segir. Ellia ma stolz gipta sit huerium sem hon uil [med notors xrenda síns rade.²⁰ En tonor þer er liazt til þess at loda til slifs eda annars saurlixis born manna eda xrendtonor oc uerdr þat uitniæxast. þa borte eptir .xij. manna dome peningum²¹ su er peninga²² hegir til. en hin²³ haxe rexsing eptir dome.²⁴ Mær su er arxe uerdr.²⁵ huerstyns arxe er hon uerdr. hon ma gipta sit stolz þeim er hon uil. þa er hon er .xv. uetra gomul með xrenda sinna rade [þo þeirra sem nanaster eru²⁶ bæde i xadur ætt oc modor ætt.²⁷ Engi mær stal haxe xorræde xear síns xyr en hon er [.xx. uetra gomul.²⁸ [þo at undir hana haxe borit.²⁹ nema hon se gipt með xrenda sinna rade. oc a þa sa er xær bæde xorræde a henne oc a peningum³⁰ hennar.³¹ En huer er giptingar madr er rettr at tono [late allt heimollt ver(a) i heimanzylgiu.³² En allt þat er sortia stal at logsolnum [þa stal engi tilgiox mote toma.³³ En ex edia giptir sit heiman oc lætr hon mæta xe annara manna i heimanzylgiu sína [oc ler hinn til er atte.³⁴ þa a hann þat iamheimollt sem [hitt er edian atte.³⁵

¹) gripar — mgl. de fl. ²) madr — Eb. ³) tonunnar — mgl. Gq. Bh. en [orte &c. — mgl. Bf. ⁴) [mgl. — Bb. ⁵) mær eda — tilf. Gi. ⁶) [mgl. — Ee. ⁷) [mgl. — Fe. e. br. e. modor — mgl. Bh. ⁸) rettr — tilf. fl. ⁹) getin — fl. [ugetin — Gi. [eigi til — Gk. Bd, e. ¹⁰) gipta sit sealy — Gm. ¹¹) giptazt — Fa. gipta sit — Bb. ¹²) annarra — tilf. fl. ¹³) [st. manna — Eb, d. [einsuero xrenda síns — Bk. ¹⁴) iamnadar ræde — her og nedenfor Gm. ¹⁵) adr — tilf. de fl. ¹⁶) ex — mgl. de fl. ¹⁷) moder eda — tilf. fl. ¹⁸) stixeten — Gm. Eb. Bc. [mgl. — Gq. Ff. ¹⁹) [mgl. — Gk. ²⁰) [þarneft — Bd. ²¹) [utan notors síns ráð — Eb. [mgl. — Bk. ²²) peningum — mgl. fl. ²³) xe — fl. ²⁴) er eigi hegir xe til at bæta — tilf. Gi. ²⁵) En tonor þer &c. — mgl. Gq. Hele Stykket fra Capitlets 'Begyndelse mgl. — Ec. Bf. I Mrg. i Bf er tilføiet m. en H. fra 16de Aarh.: her sættes it halft capitel om tono giptiz vithen xrenda radz. — Bf. ²⁶) xadur síns eda — tilf. Bf. ²⁷) [uittraztu of nanazir ero — Fe. of uittraster eru — tilf. Gb. of uittraster — tilf. Gc. ²⁸) Stykket Mær . . . modor ætt findes blot i Ga, b, c, f (dog her med Mrg. H.), Fe. Bf. Herefter nyt Cap. i Gl. Ea. Gi. ²⁹) [tuitug — fl. ³⁰) [mgl. — fl. ³¹) xe — fl. ³²) Herefter nyt Cap. i Bb. ³³) [late alla heiman xylgiu heimola vera — Eb. ³⁴) [þa xalle sua mitit ndr i tilgiox sem þui hvirir tilf — Gm. ³⁵) [mgl. — Bf, h. ³⁶) [hennar xe — Bf.

En ex madr [luezst eigi til þess let haza.¹ þa syni með eins eidi² oc er³ heimanrylgia hennar þui minni.

At engi skal xirir gera ze hons sinnar.⁴

3 iij. Se tono sinnar skal engi madr xora af lande brott [nema hon uili.⁵ Nada skal hann ze [þeirra allu⁶ þeim til þarza. huarle skal þeirra xirir mæla annars ze ne xirir gera. Slitan rett a huer madr a tono sinni sem a sialxum ser ex henne uerdr með ozund misdyrmt. Engi kona a at synia bonda sinum xelago. En með þui mote megu þau xelag leggja sinn i millum at huart leggi til xelagx allt þat er þa a eða eigande uerdr með erxðum⁷ oc adrum lutum. xalla sidan omagar til annars huaro. þa skal þat iamt beggia þeirra tofnaðr vera þo at engi⁸ lome a annars ze.⁹ En ex misdaudi þeirra uerdr þa stolu omagar þeirra þeim a hendr huerza er [þa a xirir laga safir xram at xora.¹⁰ En þat hiuna er meira lagde til xelago skal meira upp taka eða þers erxingiar. sidan se slipt i helminga¹¹ [þo at oryzt¹² haze.¹³ En ex axlazt¹⁴ hezir. þa skal tallmadr [eða hans erxingi¹⁵ taka .ij. luti axla¹⁶ en kona þridiung. þurzu þau engan mann at þuisa xelag¹⁷ at spyria. En ex þau leggja annan ueg. þa skal eigi hallðazt þo at erxingi funni eigi eða uili eigi.¹⁸ þui at log riuxa þat xelag.¹⁹ Nu er eigi²⁰ xelag hiuna i millum þa skal henni²¹ su tilgiox heimol uera er til hennar uar gexin oc uattar vitu at²² lyft uar [a giptingar degi²³ ex hon lixir honum lengr.²⁴ Lyfa skal giptingum tuenna [oc tilgioxum²⁵ a huerium .x.²⁶ uetrum [oc lyfa i xioðda²⁷ huart er uil [at kirtiu eða a þingi.²⁸ En ex hann

Jvfr. Cap. 3. G. 52. 53. F. XI. 5—10. Hk. 51. 52. 53. Jb. IV. a. 3.

¹⁾ [þat af hann hanc let til þess — Ec. ²⁾ [ua xari sem kona — tilf. Gl. ³⁾ [e — fl. ⁴⁾ Hor op-
hörer Lacunen i Ef. ⁵⁾ [mgl. — Gr. Fa. Bd. ⁶⁾ [hennar — Bl. ⁷⁾ æignum — Fb. Bb. Bl. ⁸⁾ æignir
— Eb. ⁹⁾ lut — fl. ¹⁰⁾ [xirir laga safir (er) xramxorskomadr — Gl. [nanafe ero — Bk. ¹¹⁾ þui
sem aptir er — tilf. Bb. ¹²⁾ aufagt — Gm. ¹³⁾ [ex enyzt hezir — Gq. ¹⁴⁾ aufag — Ec. Bc.
¹⁵⁾ [mgl. — Bd. ¹⁶⁾ ax arze — Gf. ¹⁷⁾ xorlage — Ff. ¹⁸⁾ riuxa — tilf. de fl. ¹⁹⁾ þo at erx-
ingi &c. — mgl. Gr. ²⁰⁾ eigi — mgl. Gd, l. Fa. ²¹⁾ tono — fl. ²²⁾ of — fl. ²³⁾ [a giptar
tueldi — Bc. ²⁴⁾ Istedetfor Stykket en með þui mote . . . lengr have Ec og Bf folgende, hvilket ogsaa
findes i Ec, dog længere nede, istedetfor En ex mær . . . verri, see næste Side Note 2. Nu xar madr mægar
eða ettiu barnlausfa þa mego þau æigi leggja xelag sinn amillum nema þeir (arxuar þeira — Bf) jatte (þeir —
tilf. Bf) er til arze þeira standa. En ex þau ala born til arze sine. þa mego þau xelag leggja sin amillum. heitmingo
xelag ex við born þeira er at slipta. En ex við vfarva er at slipta þa æigi (hanc — Bf) þat (þeira — tilf. Bf)
tua luti er lengr livir [en uf arvar þridiung (mgl. — Bf) en odol þeira xare eptir þui sem logbot vattar. Nu xar
madr ettiu oc a hon (mgl.—Ec) born til arze sine oc ero (þau tilf.—Ec. Bf) j vmægd oc vill hon (han — Bf) þa
(þo — Bf. at huaro — tilf. Ec) leggja xelagx við hann (hana — Bf) þa skal gera steimnu [til hovud baugo (Laab. Rum
— Ec) monnum (xar halbz manne — Bf) barnanna oc leggja xelagx (xa — Ec) þeira (saman — tilf. Ec. Bf) eptir
xar magni. leggi jorb iorbu [i gægn (mgl. — Bf) oc onri onri j mot. Nu ma þat (xelagx — tilf. Bf) æigi riuxa er
[ua er (verdr — Bf) lagt. En ex þau leggja annan uegh (a annan hatt — Ec. addruuis — Bf) xelag sil. þa ma riuvva
[huart sem vill hanc erxingar eða hennar (læz vill — Bf) a þa lund at xara a þing xram (mgl. — Bf) oc [eigia
ifundr þui xelag. huervitna þar sem hiun tuau leggja xelag sit saman. þa skal þat xelag hallðazt. eptir þui sem
[loglegr vattar vitu [vitni ero til — Bf). En ex sidan berr arx eða vmægd (vmagar — Ec) vndir annat huart þeira
(mgl. Ec. Bf). þa xællr þat iamt til huarstueggia eptir þui sem xelagx þeira uar lagt (mgl. — Bf). þui at þau stulu
[ua bua vm (vid — Bf) aub (aubn — Ec. aund — Bf, sem vm (vid — Bf) axla. (Herfra mgl. — Ec). Su til giox
skal tono (mgl. — Bf) heimol vera. er til hennar er (var — Bf) oc vattar vitu at (oc — Bf) lyft var a giptingar
deigi ex hon liuir honum lengr. ²⁵⁾ [mgl. — fl. ²⁶⁾ .xx — Bk. ²⁷⁾ [mgl. — Gi. ²⁸⁾ [a þinge eða
xyrir xioðda at kirtiu — Gi. [x. xioðda at kirtiu — Gk.

missir hennar uid þa tafa arzar hennar heimanfylgiu en tilgiöx¹ þalle nidr.² En ex mæx³ hezir þearhallð broðor sín þa skal hon eði tafa az þe hans ser til heimanfylgiu.⁴ [nema þaður þrender oc modor þrender sueinsens le slift til heimanfylgiu henni⁵ az þear lutum sueinsens sem þeim synizst er hygnastir eru.⁶ En ex þa stil a. þa stolu þeir rada þaður þrender⁷ er⁸ arze þeirra eru nestir ex þeir haza uit til [oc gezi eigi meira heiman en doðtrum uaffar eptir iamznade i þyrstu erzd.⁹ En ex tall-madr kuangazt en tona giptizt zirir vltan þrenda rad. haxe zirir gort landsthyldum oc auertli þear sín [uid erzingia.¹⁰ En ex arze¹¹ gezi þa sol þa er hann er zulltida. [at giptingar madr haxe gezt þe hans með systur hans.¹² þa stande þa zirir með eins eidi er su sol temr a hendr. En ex hann uerðr sannr [at þui.¹³ greiði slift upp sueininum [sem hann gaz hans¹⁴ oc heiti drengr at verri. En um fram rad þeirra manna er nu eru til stildir þa skal eigi¹⁵ tost a eiga at tafa ser heimanfylgiu meiri. en ex hon¹⁶ tetr annan ueg en nu er stillt. þa halldezt þui at eins at broder hennar uili þegar [hann er¹⁷ zulltida. En ex broder giptir systur sina með þrenda rade sinna. þa er ellztr er. oc eru sumir i omegð. þa skal þat halldazt sua sem þeir haxe aller zulltida uerit ex hann gezi henne eigi meira heiman en stil i þyrstu erzd.¹⁸

Þm hiuna þailnad.¹⁹

iiij. No ex annat huart hiuna missir annars uid oc þrytr brullaups²⁰ uitni. 4 þa skal þat hiuna er lengr lizir leggja fram þe [oc flipta²¹ sua sunðr sem þat uil fueria²² eptir²³ zirir guði²⁴ at rett er [oc eptir þui sem i giptin(g)²⁵ þeirra lom²⁶

Jvfr. Cap. 4. F. XI. 8. 15. Hk. 52.

¹) liöx giöx — Fe. ²) Her indskyde *Gl*, n, r Cap. 4: Nu ex annattveggja hiuna &c. og derpaa fölgur som eget Capitel: Ex mæx hezir &c. Eget Cap., men længere nede, i Fe. Ec. Ee. Bb. Bf. Bl. (See S. 73, Note 1). Samme Cap. indskydes efter madr at verri, efter den kortere Redaction, og dernæst Cap. ex mæx hezir &c. — *Gl*. See Note 18. ³) madr — Bf. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [þa le þaður þrender oc modor þrender sueinsens slift henni til heimanfylgiu — *Gb*. [þa stolu þ. þ. of m. þ. f. henni þa til h. þ. — *Gl*. [þa þea það. þ. f. slift egni til h. þ. hennar — *Gn*. [þa leggi þ. þ. of m. þ. f. tafa slift henni til h. þ. — *Fb*. [þa þae &c. — Fe. ⁶) Herefter indskyde *Gl*, i det Stykke: oc þo gezi eigi . . . þyrstu erzd; see Note 9. ⁷) rade þaður þrender þa — og fremdeles Enkelttal *Gl*. ⁸) sthðafter eru oc — tilf. *Fb*. ⁹) [of þo gezi eigi . . . uaffar at iamræde i hinni þ. erzd, þeim er eigi ero legnar — *Gl*, i. [of geui þo . . . en doðtrum uaffar i þ. erzd. at .ij. doðr stolu tafa iaznt of ein son — *Gn*. ¹⁰) [a þui einu are — *Bb*. En ex þarlm. &c. — mgl. fl. of gezi &c. — mgl. Bf. ¹¹) han — *Gl*. ¹²) [at þeir tofo þe a gipting (systur hans, eller lig-nende — fl. ¹³) [at h. hezi til þess mutu tefit — *Bb*. ¹⁴) [sem han tof i mutuna — fl. ¹⁵) hon eigi — fl. ængi — *Bb*. ¹⁶) nodor — *Bb*. han — Bf. ¹⁷) [er þeir værða — Fe. ¹⁸) Stykket En ex mæx . . . erzd findes anderledes og kortere redigeret i *Ge*, *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *i*, *k*, *m*, *p*, *q*, *s*, *t*; *Fa*, *b*, *d*, *f*, *Ea*, *b*, *d*, *f*, *Ba*, *b*, *c*, *d*, *e*, *g*, *h*, *k*, *i*, *D*, nemlig: Nu þo at mæx haue þear hallð broðor sín þa skal hon eði tafa az þe hans ser til heimanfylgiu. En ex arze (hann — *Ge*) gezi þa sol þa er hann er zulltida at giptingar madr haxe gezt þe hans með systur hans. þa stande þa zirir með eins eidi er su sol temr a hendr. En ex hann uerðr sannr at þui. greiði slift upp sueininum sem hann gaz hans. oc heiti drengr (madr — *Gh*, i) at verri. Saaledes have *Gl*, *Fb*, *Bb* og *Bl* begge Redactioner. *Bh* har derimod kun: Effi skal mæx tafa az þe broðor sín. [er til heiman fylðr. ¹⁹) Cap. mgl. i *Bh*. Indsk. mel. Cap. 6 og 7 — *Gd*. ²⁰) samfundu — *Gr*. olhus — *Fb*. oll — *Fe*. ollrhus (Var. brullaups) — *Ea*, *c*, *e*, *Bf*. ²¹) [mgl. — *Gk*, *q*, *Bd*, *e*. ²²) suara — *de fl*. ²³) eptir — mgl. i alle de Övrige. ²⁴) a domadegi — tilf. *Bc*. ²⁵) faup — *Be*. ²⁶) oc gipting — tilf. *Be*. [mgl. — *Gq*.

oc þa er hvarle uanhællðet æz adru. oc sueri at zullan eid oc [.ij. stlritir menn¹ med.² En ez madr kaupir iord med gripum eða lausaze [eða buze³ tono sinner oc lizir hon honum lengr. þa skal hon þat eitt haza or iordu æz arze hans er⁴ hon hazde heiman [oc tilgiox sina med.⁵ oc [þat eina meira er erzingi uil.⁶ þo sua at hann leidi hana til bolar stonringar⁷ at tata.⁸ þui at log riuxa þat mal. [oc lausa⁹ ze er arzar greida henni i hendr.¹⁰ En ez hon tetr ze i erzd sidan er þau toma saman oc uerdr þat¹¹ ze zirir¹² iord greitt. þa skal su iord hennar.¹³ Nu ez oreigar .ij. toma saman at landz lagum oc aulazt¹⁴ þeim¹⁵ ze. þa haxe þat .ij. luti er lengr lizir bæde i lande oc lausum vyri er uid vttarza er at stipta. en helming er uid [born þeirra¹⁶ er at stipta.¹⁷

Æz kona lægt med manni undir bonda sinn.

- 5 v. En ez kona lægt med manni undir bonda sinn eða stlft uid hann mote guds lagum [oc manna¹⁸ saklausf.¹⁹ þa hezir hon zirir gort²⁰ tilgiox sinni. En ez bonde hennar²¹ bydr henni samuiftu en hon uil eigi. þa skal hann allum zearlutum hennar²² uardueita medan hon²³ lizir. en sidan tale [sa heimanxyzgiu²⁴ er arze hennar²⁵ er nestr²⁶ [en eigi tilgiox.²⁷ En ez þau settazt a mal sin oc tetr hann [uid henne.²⁸ þa zare þat²⁹ sem [þeirra mal³⁰ uere ospellat. En ez [optar hendir hana sa glöpr.³¹ þa skal hann þo [zear lutum hennar³² uardueita medan hennar liz er. þo at hann uili eigi optar³³ uid henne tata. [en zare sidan sem adr er mælt.³⁴ En ez hon hezir eigi zyrmeir [uid þann glöpr³⁵ lend uerit oc heitr. hon iyrbot³⁶ uid gud oc bonda sinn oc bydr bonda sinum samuift. en ez hann uil eigi [eiga hana.³⁷ þa haxe hon heimanxyzgiu³⁸ sina [en eigi tilgiox.³⁹ [En ez bonde hennar uil⁴⁰ zyrra hana heimanxyzgiu⁴¹ sinni oc segir sua at [stlfr glöpr⁴² hazi hana zyrmeir hent oc uar su [salar gipt⁴³ eigi zyrmeir uppi⁴⁴ [uid hana⁴⁵ æz hans

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XI. 13. 14. Hk. 54. Jb. IV. a. 5. 6.

¹) [.ij. stlritir konor — Gh, s. ²) honum eða henne — tilf. Gi, n. ³) [mgl. — fl. ⁴) of þat sem — Gl, g, t. Bd. ⁵) [mgl. — de fl. ⁶) [þat erzingi er aut er — Ba, g, k. [mgl. — fl. gerua hennar — tilf. Gh, s. ⁷) stonring — fl. ⁸) at tata — mgl. de fl. ⁹) tisa — Gr. ¹⁰) [ællagar. — Bf. ¹¹) þat — mgl. fl. ¹²) i — fl. ¹³) vera — tilf. de fl. ¹⁴) ætazt — fl. ¹⁵) honum — Fe. ¹⁶) [arza — Fb. ¹⁷) þa hazi helming hvar sem lengr lizir — tilf. Gp. Istf. þa haxe þat &c. har Bf: þa (haxe) han .ij. luti en hon þridiung. bæde i lande of lausum vyri, og udenfor i Mrg. m. samme eller samtidig H.: ez vider born þeirra er at stipta þa er hælzningr zelago. Ez vider vtarva er at stipta zare med zyrra stlorde. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [aklausan — fl. ²⁰) z. legit — Gd. ²¹) hennar — mgl. fl. ²²) hennar — mgl. de fl. ²³) han — Gm, t. Var. i Ea. ²⁴) hennar — tilf. Gd. Fb. Be, g, k. ²⁵) hennar — mgl. de fl. ²⁶) [arzar heiman xyzgiu — Gl, t. ²⁷) [en tilgiox zalle niðr — fl. ²⁸) [hana i hionstap til sin — Bf. ²⁹) mal þeirra — fl. ³⁰) [þat — fl. ³¹) [henni uerdr sa glöpr oxtare zirir — de fl. ³²) [z. t. þeirra — Gc, p. Ea (Var. hennar) Ec, d. Bd. ³³) optar — mgl. fl. ³⁴) [mgl. — Bk. ³⁵) [at þeim bragtum — Bf. ³⁶) hezir h. iuirbott — Fb. ³⁷) [uidr henne tata — Gd, e, g, p, t. Fd, f. [haza samuift uidr hana — Ea. [uid h. ætler tata — Bf. ³⁸) heimanzerb — Bd, e. ³⁹) [en t. g. zalle niðr — fl. eiga hana &c. — mgl. Bb, l. En ez hann &c. — mgl. Fb. ⁴⁰) [oc vill þo — Bb. ⁴¹) heimanzerb — Gg, r. Bd, e. ⁴²) [stlfr — Gn. ⁴³) [ot — Fa, d. ⁴⁴) uppi — mgl. de Övrige undt. Gb, c. ⁴⁵) [mgl. — Ed, e. Be.

hendi¹ sua at monnum vere tunnigt. þa stände hon xirir með eins eidi oc hazi hon heimanxylgiu sina. En ex hann uil eigi uid henne tafa. þa tafe hon heimanxylgiu sina² en [eigi tilgiöx.³ Nu ex giöldb toma a hendr adru hvaro þeirra.⁴ þa a þat með sinu ze at bota sin misuerla er misgort hezir. En ex þau haza lagt xelag sinn i millum. þa a þat þeirra er eigi haza giöldbin a hendr komit at haza⁵ iam marga aura ex ofskiptu auagtalausa eda þess þeirra erxringiar þann tima er misdaudi þeirra uerdr. [eda þau stiliazt logliga.⁶ Nu lemr [legorðz sof⁷ a þa tono er madr hezir ser xesta⁸ [eda handsellda.⁹ [þat legorð er xyr gerðigt.¹⁰ [oc xær hann þeirrar tono.¹¹ þa a hann [radspell. en giptingar madr rett.¹² En ex sidan er lagzt með henne en [hann handsellði ser¹³ eda xesti [oc xær hann hennar.¹⁴ þa a hann bæde rett¹⁵ oc radspell. En ex hann xær eigi.¹⁶ þa a¹⁷ [sa tallmadr¹⁸ bæde sem xyr stlr.¹⁹ En ex madr gengr i seng til tono oc uil toma legorðe²⁰ a hana. þo²¹ at hann tome eigi uilia sinum xram. þa bote sa eptir .xii. manna dome.

Ex meinleiki fundrar hianna samuistu.

vj. En ex meinleiki fundrar samuistu hiuna með þess rade er rada a at guds 6 lagum [oc manna.²² haxe sitt ze huart þeirra.²³ En ex þau stiliazt [xirir þann hiunskap²⁴ at tallmanz noðb haza til gengit oc uissi hann þa þat er hann xesti tono [oc loynir hann²⁵ þui.²⁶ þa bote hann [xirir suil sin²⁷ eptir .xij. manna dome. haxe тона halzt en giptingar madr halzt. En xirir huern meinleika²⁸ er þau stiliazt. þa xære sem adr segir.²⁹ En ex madr xær tono [at landz³⁰ lagum rettum³¹ oc gexr mote henne tilgiöx oc xellr hann³² sidan xra. þa stal lulazt henne þing³³ sin³⁴ [oc heimanxylgia³⁵ ex sialx³⁶ hans ze meðan þat uingzt.³⁷ En ex þat uingzt eigi til.³⁸

¹) Istf. oc uar su &c. har Bf: oc geþ han henne þa sof ei xyr. ²) En ex hann uil &c. — mgl. i de fl.
³) [tilgiöx zalle nidr — Bf. En ex bonde &c. — mgl. Bh. Resten af Cap. mgl. — Gg. Bf. Herefter nyt Cap. i — Fb. Bb, l. ⁴) hiuna — de fl. ⁵) tafa — fl. ⁶) [mgl. — Gd, s. Ee. ⁷) [madr legorðe — Ee. ⁸) melta — Be. ⁹) [eda handsellt — Ee. ¹⁰) [mgl. — Gk. Be. ¹¹) [en h. xenge þa t. — Ge. Ba, g, k. [en h. xenge hennar — Bd. ¹²) [rett er giptingar madr er en sa radæspæll er xær — Ed. ¹³) [hann xet hana — Ba, g, k. ¹⁴) [mgl. — Gk, p. Ba, e, g, k. ¹⁵) hennar — tilf. Gd. Ff. ¹⁶) þeirrar tono — tilf. Fb. ¹⁷) tati — Bb. ¹⁸) [giptingar madr — Ba, g, k. ¹⁹) En ex &c. — mgl. Bd, k. Her ender Cap. i Gk, s, og Resten danner Begyndelsen til fg. Cap. Resten mgl., men tilf. med Mrg. H. — Ed. ²⁰) legorðz sof — Fa, d. ²¹) at hon gete got sin. sua — tilf. Ba. at h. gete gort sin sua — tilf. Bg, k. ²²) [mgl. — de fl. ²³) En ex meint. &c. — mgl. Fe. ²⁴) [at hiofkap xyrir þat at — Gi. [x. þ. sxfkap (Var. hiunskap) at — Ee. ²⁵) hana — Ee. Var. — Ea. ²⁶) [mgl. — Gg. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) annan — tilf. fl. ²⁹) En ex þau stiliazt &c. — mgl. Gl, r. Fb. Bf, l, men tilf. i Gl med Mrg. H. En xirir huern &c. — mgl. Gg. Istf. Stykket En ex þau stiliazt &c. har Bb: En ex farlmadr gerer tono suil eda mæn i þui at han xæftr hana oc sialx væt han með ser at han er engo ngr til þæira lusa sem farlmadr stal með tono barn gera þa gialldi. han henne .vj. manna dom xirir suil sin ælligar suæri æib oc .ij. menn með honum at han hugdi sit nrtan vera — Bb. ³⁰) Gulapingo — Gn. Sroftopingo — Fb, e. Æibz: xafungs — Ee. Borghar þingo — Bl. N: — Gs. gudro — Fd. mgl. — Ba, f, g, k. ³¹) [mgl. — Bh. ³²) honu — Gg. ³³) tilgiöx — Ba, g, k. ³⁴) hennar — Ed. ³⁵) [mgl. — Fb. Bb, l. ³⁶) sialx — mgl. fl. ³⁷) til — tilf. de fl. ³⁸) til — mgl. de fl.

þa skolu erþingiar¹ eðli [til leggja² af sinu þe. þui at engi skal ser konu kaupna með annars þe.

Ger hefr þyrsta erþ.

- 7 (viij.) Sv er hin þyrsta erþ er born skilgetin³ tala arþ eptir þadur sinn oc modor skilþengna⁴ [at guds lagum og manna.⁵ oc þa sonar son sem hann er skilgetin oc sua þader hans.⁶ nema þader⁷ hans hafe hafi adr⁸ sinn luta af erþ. oc⁹ tætr þo¹⁰ sonar son þyr en i adra erþ gange. En sua skal þe¹¹ skipta eptir þadur eða modor at .ij. dotti skolu tala uid¹² einn son.¹³ oc skilkan lut [skal tala sonarson af arþi¹⁴ sem dotter [ex hann¹⁵ er til.¹⁶ Nu er einn son oc ein dotter. þa tætr hon þridiung en hann .ij. luti.¹⁷ [En ex þader a odal eptir.¹⁸ þa skolu þynir snuast til odla en dotti til vttiarða oc lausa þear [ex eigi eru iarder til.¹⁹ oc skal hinn ellsti einn [eignast haxud bol.²⁰ en²¹ hinum lotnezt adrar odals²² iarder i sinn lut sua at iamgodar se at logligre uirðingu.²³ En sonar son i sinn lut²⁴ þau odal sem þader hans stod til. til þess er hann hefr iamt mote dotti. En þau odal sem meiri eru oc²⁵ þader hans stod til. þa lonsi hann af þadur broðrum²⁶ sinum þimta lut minna en uerð eru. [En eigi skal hann þyr lonsa af þadur²⁷ broðrum sinum²⁸ en þadur²⁹ þader hans er andadr. nema [þadur þader hans³⁰ uerði omagi sona sina. En ex þader missir sonar sine eða dotti eða sonar sonar. þa tætr hann arþ eptir þau³¹ [ex þau eigu eigi³² born skilgetin eptir sk. oc þo tætr barn arþ eptir þadur sinn oc adra menn at þat se geted en eigi þott ex þat temr lix³³ i lios oc uerðr þat skirt. Skilt þe sem moder leggr til barna sinna oc andast þau barnlaus þa erþir hon þat allt eptir þau. En ex moder andast þa eigu born hennar skilgetin³⁴ at tala [þat þe³⁵ þyr en þader. En ex dotter er legin i þadur garde eða brodor.³⁶ þa a hon huarle at tala arþ eptir þadur ne modor.³⁷ nema hafe skila missunn sem þader [eða³⁸ broder uil gort hafa ex eigi (er) þader til.³⁹ Nu er eigi sonr til arþ en til er sonar son [sua til koman sem þyr uar mælt⁴⁰ oc su dotter er eigi uar legin. þa tætr su er i þadur garde uar legin eða brodor hallþo minna en huart hinna.⁴¹ En ex eðli er hinna til

Jvfr. Cap. 7. G. 103—114. F. VIII. 1—15. Hk. 55—70. Jb. IV. b. 1—14.

¹) þyrndr — Fa, d. Bb, d. ²) [luta — de fl. ³) at guds loughum oc manna — tilf. Bb. ⁴) skilþengin — Ee. skilgetin — Gg. Fe. skilgetna — fl. ⁵) [mgl. — Bb, k. ⁶) oc sua þadr hans — tilf. Ef. ⁷) þadurþader — Gg. ⁸) skilkan — tilf. de fl. ⁹) & — Gd. ¹⁰) þa — fl. ¹¹) arþe — fl. ¹²) iazat vid — de fl. ¹³) brodor — Ef. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) hon — fl. ¹⁶) [mgl. — Bb. eða hann — tilf. Fa, d. ¹⁷) Nu er &c. — mgl. Ff. ¹⁸) [Ero odal til — Bb. ¹⁹) [mgl. — Bd, g, k. ²⁰) [snuaft til odals iærða — Ed. ²¹) ex — de fl. ²²) odals — mgl. fl. ²³) Istf. en hinum &c.: — en hinir skulu snuast til annara odals iærða iamgodra at virðingu — Bb. ²⁴) [þa at iamgodar &c. — mgl. Ff. ²⁵) en — de fl. ²⁶) þadurþendom — de fl. ²⁷) þendom eða — tilf. Gg. ²⁸) [oc þo eighi þyr — Bb. ²⁹) þadur — ndraderet i G, mgl. Gl. Ed. Ba, k. ³⁰) [han — fl. ³¹) eptir þui sem þefag þeira var gort — tilf. Bc. ³²) [nema þau eigi — Ba, g, k. ³³) lixi — de fl. ³⁴) mgl. — Ed. Bd, k. ³⁵) [arþ eptir hana — Gk. ³⁶) eða modor — tilf. fl. ³⁷) brodor — Gk. ³⁸) modr of — tilf. Fe. ³⁹) [v. g. h. ex eigi er brodor til — Gg. [eðr brodr uilia gort hafa — Ba, d, g, k. [eðr broder uilia gera — Bb. ⁴⁰) [skilgetin — Ba, g, k. ⁴¹) Istf. su er . . . hinna: halsti huart þeira — Bd.

er adr er talt. þa tetr hon sua allan arþ sem hennar mal uere ospellat. Guernitna þar sem þelag er hiuna millum. þa skal [gipting dotttra¹ oc heimanþynlgia greibazt az beggia þeirra þe eptir þui sem þelag þeirra uar lagt oc gort. En ez eigi er þelag hiuna millum. þa skal² eptir þearmagne huart³ leggja til barna sinna. [Eigi a⁴ þader eða moder at⁵ luanga son sinn eða gipta dottor sina með meira þe heiman en stift lome a lut þeirra er eptir⁶ eru ez þa uere erþdom stipt.⁷ nema þeir⁸ loxe er nefter eru arþe. En ez meira geþr⁹ heiman þa iamþnizt er¹⁰ arþ tomezt¹¹ æ meðan arþr¹² uinzt til. En ez arþr¹³ uinzt eigi.¹⁴ leggi aptr [til iamþnadar¹⁵ huer¹⁶ er meira hæðe en¹⁷ log uatta. Sua er oc stadþeft um allt landit. at þegar maðr þeftir ser lono at guds¹⁸ lagum¹⁹ oc samþykt beggia þeirra. þa eru þau born er hann a með þeirri lono oll logliga til arþs lomin. huart sem þau eru getin²⁰ þirir þefting eða eptir.

Onnur erþd. Sv er onnur erþd er ætfeidngr tetr²¹ þa er með lagum er [til arþs leiddr.²² oc²³ sonarson stiftgetin þo at þader hans se þrillu son.²⁴ oc sonar dottor stiftgetin [ez þader hennar er stiftgetin.²⁵ oc dottor son stiftgetin ez moder hans uar stiftgetin. sinn þiordung²⁶ huert þeirra. beðe i lande oc lausum onri. En þo at sonar dottor se ein en þeir allmargir. þa tetr hon þo þullan lut uid þa. Nu þo at einn þeirra se²⁷ en [þær allmargar.²⁸ þa tetr hann oc²⁹ þullan lut þo at þeiri se i [annare ætluifinni.³⁰ En ez eit er þessara til þa tetr þat³¹ þann arþ allan. Nu er eði³² þessara til sem adr³³ [eru taldir.³⁴ þa tetr dottor dottor stiftgetin ez moder hennar er stiftgetin.

Þin þridia erþd. Sv er þin .iiij. erþd er broder uerdr brodor arþe. oc eru þeir samþædra oc stiftgetnir. En ez brodor missir. þa tetr þystir samþædra oc stiftgetin. nu er hon eigi til. þa tetr moder stiftþengin arþ eptir barn stift. En ez hon er eigi til. þa tetr þrillu³⁵ [sonar dottor stiftgetin oc þrillu³⁶ dottor son stiftgetin. En ez þau eru eigi til. þa tetr þrillu³⁷ dottor dottor stiftgetin. Nu ez hon er eigi til. þa tetr modor þader oc þadur moder stiftþengin.³⁸ En ez huarke er þeirra til. þa tetr [modor modor³⁹ stiftþengin.⁴⁰

Þin .iiij. erþd. Sv er þin .iiij. erþd er tetr þadur broder stiftgetin samþædra. [ez

1) [mgl. — Bd. 2) gipting dotttra &c. — mgl. Bk. 3) huart — mgl. Gk. 4) [En ez — Gi. 5) [Engi maðr ma — Ba, g, k. at — mgl. Gi. 6) heima — fl. 7) at stipta — Gp. 8) þau — Gl. 9) geþr — fl. 10) meðan — Gm. Bc. þat mund sem — Fa, d. þegar er — fl. 11) dormizt — Gk. 12) þe — fl. 13) þe — fl. 14) eigi — mgl. Gt. 15) [mgl. — Bk. 16) huert — fl. 17) sem — Gk. ætli þui sem — Ff. 18) mgl. — Bk. 19) oc manna — tilf. Ff. Ee. Ba, g, k. 20) þord — Ba, g, k. 21) arþ — tilf. Bc. 22) [ætteiddr — Gd, p. 23) þa — tilf. Fb. 24) [eigi stiftgetinn — fl. 25) [mgl. — Eb, d. 26) þridiung — Bf. 27) tit — tilf. de fl. 28) [þau allmorg — de fl. 29) þo — fl. 30) [odrum ætlegginom — Gk. 31) hann — Eb. Bc. 32) engi — fl. 33) nu — fl. 34) [ero taldr — fl. 35) þrillu — mgl. Fb. 36) [mgl. — Gk, l. Bk. 37) þrillu — mgl. Gq. 38) stiftgetin — fl. 39) [moder — Gc. 40) stiftgetin — fl. stiftgetin of stiftþengin — Ba, g.

þader hans er stílgetin oc broðor son stílgetin samþædra¹ oc² þader hans er stílgetin oc broðer sammoddr stílgetin ex moder hans er stílgetin.³ sinn⁴ þridiung⁵ huer⁶ þeirra ex aller⁷ eru til. Skal iamyndan⁸ sa þyr arz taka en stílgetin þadur a [eda stílgetna modor.⁹ huart sem hellðer leidir hann til þess arz þader eda moder.¹⁰ þa er hinn þui nestir iamynddr þo at þader hans se þrillu sonr eda moder þrillu dotter.¹¹ En ex þadur broder er ein en broðor þynir þleiri. þa skal hann taka iamt uid þa. Nu er broðor son einn. en þadur broðr þleiri. þa tekr han iamt¹² uid þa.¹³ Sama mal a broder sammoddr oc sua skal hueruitna upp hedan arz. at iammilit skal taka einn i [sina lúifl.¹⁴ [þo at allmarger¹⁵ se i adra lúifl.¹⁶ [til sine lutar.¹⁷ En ex einn¹⁸ er til. þa tekr sa einn þann arz¹⁹ allan.²⁰ Nu eru þeir eigi til sem þyr uaru taldir. þa tekr þadur þystir stílgetin samþædra oc broðor dotter stílgetin²¹ lomen arz samþæddum broðor²² oc þystir sammoddr stílgetin með þyrre stílorde. En hueruitna þar sem odals iord er til i stípti þa haxe þat odal er til er borel en hinir [lausar aura.²³

v. arzð. Sv er hin .v. arzð er tekr modor broder stílgetin samþædra²⁴ oc þystur son stílgetin samþædra. En ex þeir eru eigi til þa tekr modor þystir stílgetin²⁵ samþædra oc þystur dotter stílgetin arz samþæddum þystur lomin.

sin. .vi. arzð. Sv er hin .vi. arzð er tafast²⁶ broðra þynir arz eptir stílgetnir²⁷ ex þædr þeirra eru stílgetnir oc samþæddir.²⁸ þa þeir nest [þo at²⁹ þædr þeirra se þrillu þynir. En ex þeir eru eigi til. þa taka broðra dottir stílgetnar með sama stílorde. Nu eru þær eigi til. þa taka þystir þynir³⁰ stílgetnir [arz samþæddum³¹ lomen.³² [En ex þeir³³ eru eigi til.³⁴ þa taka þystir dottir stílgetnar.³⁵ Nu eru þær³⁶ eigi til. þa taka þystir þynir stílgetnir [arz samþæddum þystur³⁷ lomen.³⁸ En ex þeir³⁹ eru eigi til. þa taka þystir dottir stílgetnar. Nu er engi þessara til. þa tekr þrillu son einn eda þleiri ex til eru. oc eigi i hordome getnir eda þrendsemis spellum⁴⁰ ner⁴¹ meir en lofat er i lagum.⁴²

1) arz samþæddum broðrum lomin — Gn. 2) ex — de fl. 3) oc samþædra — tilf. fl. 4) ein — Ef. 5) þridiung — Gg. 6) huer — fl. 7) oll — fl. 8) a — fl. 9) [mgl. — Bf. 10) huart sem &c. — mgl. Ed. 11) Skal iamyndan &c. — mgl. Bh. 12) þrillu lú — Gi. 13) þo at þleiri se i annarri ættvísinni — tilf. Gi. 14) [sinn hlut — Gi, t. 15) þleiri — Bh. 16) [mgl. — Fd. 17) [mgl. — fl. 18) eit — Ba, k. 19) lú — Gn. 20) einfaman — tilf. Gf. 21) samþædra — tilf. Gg. 22) broðrum — fl. 23) [lausar ierðer — Ed, f. 24) mgl. — Bh ostere. 25) mgl. — fl ostere. 26) taka — fl. 27) of samþædra — tilf. fl. 28) sammoddr — Gm, q, s. Fa. 29) [er — Ea. (Var. þo at). 30) dottir (Var. þynir) — Ea. 31) sammoddrum (opfrísket m. nyere II.) — Bc. 32) [mgl. — fl. 33) þær — Ea. 34) [mgl. — Bh. 35) Nu eru þær &c. — mgl. Gc. En ex þeir &c. — mgl. Ba, g, k. 36) þeir — Gf, k. 37) þystur — mgl. Gn. Bh. 38) [mgl. — Gm, q, r. Ee. Bf. 39) þær — Gi. 40) eda fíflapum — tilf. fl. 41) Her begynder en Lacune i Ef, ophöfver nedenfor i 12te Arv. 42) Sua oc arz þi at modir stílgetin stender eð i arzdatale adr. eptir þrilluboret barn stí. þa skal honn hedan arz arz taka eptir þat sama barn i settre (saaledes) arzð nest eptir þrillu sonn. þat þo en ei er getit i hordome þrendsemis spellum eda fíflapum — tilf. Gg. En ex eingj er þessara til þa þetir modir ofstílþeingin arz eptir barn stí þat sem hun gat i þrillutígnade oc ej i hordome gietit eðr fífla spellum. En ex hun er ej til þa þetur þrillu dotter so til lomin sem om þrillu son. — tilf. Mrg. H. i Gf, l. Nota: Nest eptir stílle son arffuer modir stíllebarn stí. Ut haquino Magni affert — tilf. Mrg. H. i Ga.

hin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er tetr xadur broder filgetin sammoddr¹ oc brodor son filgetin [az sammoddum² brodor lomen.³ Nu eru þeir eigi til. þa tetr xadur systir filgetin⁴ sammodd.⁵ oc brodor dotter filgetin az sammoddom⁶ brodrom lomenar.

hin .viij. erzd. Sv er hin .viij. erzd er modor broder tetr filgetin [sammoddr.⁷ oc systur son⁸ filgetin⁹ az [sammoddre systur¹⁰ lomen. Nu eru þeir eigi til. þa tetr modor systir filgetin sammodd.¹¹ oc [systur dotter¹² filgetin az sammoddre¹³ systur lomen oc uerdr hvar annarar arze. oc sua er hueruitna þar sem tugr¹⁴ eða xlar standa til eins arze [ez eigi er þa til er adr er neydr.¹⁵

hin .ix. erzd. Sv er hin .ix. erzd er madr tetr arz eptir brodrungs barn sitt [az sammoddom¹⁶ lomen nema manni stýldare¹⁷ zinnizt. þui at [i þessare erzd¹⁸ nemer hinna nanare. þar nest tetr iamstýlt az sammoddum¹⁹ systinum²⁰ lomit oc tetr xyr i larklegg²¹ en i tuenlegg.²² En ez þeir eru eigi til. þa tetr madr²³ arz eptir syst- rungs²⁴ barn sitt.

hin tiunda erzd. Sv er hin .x. erzd er tala þeir menn er eptir eru [brodra born²⁵ filgetin²⁶ oc [lomen az sammoddom.²⁷ Nu eru þeir eigi til. þa tala þeir er eptir eru systina born filgetin. En ez þeir eru eigi til. þa tala þeir menn er eptir eru systra born filgetin [oc þridia manni²⁸ at xrendsemi²⁹ oc tale æ xyr iamstýlt tall- madr en lona.

hin .xi. erzd. Sv er hin .xi. erzd er talazt brodra synir arz eptir filgetnir. ez xedr þeirra eru filgetnir oc³⁰ sammoddir.³¹ þa hinir nest þo at xedr þeirra se xtrillu synir. En ez þeir eru eigi til. þa tala brodra dottir filgetnar með sama filorde. Nu eru³² þær³³ eigi til. þa tala systina synir filgetnir. [az sammoddum³⁴ syst- rum³⁵ lomenir.³⁶ [þeim nest systina dottir filgetnar.³⁷ En ez þær³⁸ eru eigi til.

¹) sammoddr — Bf. mgl. — Bg, k. ²) sammoddum — B. ³) [sammoddr — Gp. ⁴) mgl. — B. ⁵) mgl. — B. ⁶) sammoddom — B. ⁷) sammoddre (Var. sammoddr) — Ea. Bd. ⁸) brodorson — Bk. ⁹) [mgl. — Gf, men tilf. med Mrg. H. ¹⁰) [sammodom — Bd, k. ¹¹) sammodd — Eb. ¹²) [systir — Bf. ¹³) sammoddre — B. ¹⁴) tugr — B. ij. eða þrir — Gp. ¹⁵) [ez engi ero stýldare til — Bk. ¹⁶) [az sammoddum, rettet til az sammoddom — Ge, f. [az sammoddom opr. men xed udraderet og intet i Bædet — Gg. [az sammoddum — Gh, i, m, q, r, s. Fa. Eb. ¹⁷) nanare — B. ¹⁸) [her — Bd. ¹⁹) sam- moddum opr. men rettet til sammoddom — Gb, e. sammoddom rettet m. H. fra 16de Aarh. til sammodom — Ba. sammoddum — Gc, d, e, f, g, i, m, p, q, r, s. Fa, b, d, Eb, d. Ba, c, g, k, l. ²⁰) systur — Ff. mgl. — G. ²¹) larklegg — Gh. larkstýlt — Gs. larkstýlt — Gt. ²²) tuenlegg — Gh. tuennstýlt — Gs. ²³) madr — Gg. ²⁴) brodrungs — Gc, i, k. ²⁵) [brodrunga born — Ed. ²⁶) filgetnir — de B. ²⁷) sammoddum — Gh, k. brodrom — tilf. Ee. [sammoddr — Bk. ²⁸) [þrimenn- ingar — Gm. [ziormenningar — Bf. ²⁹) [mgl. — Bk. ³⁰) filgetnir oc — mgl. B. ³¹) sammoddr — Gt. sammoddr rett. fr. sammoddr — Bb. ³²) Her begynder en Lacune i Gi, oph. i Cap. 13. ³³) þær — B. ³⁴) sammoddum — Gd, p, s. ³⁵) systinum — B. ³⁶) [mgl. — B. ³⁷) [mgl. — B. ³⁸) þeir — Ea, c.

þa tala systra synir¹ stílgætnir af samræddum² systur³ komner. En ef þeir eru eigi til. þa tala systra dóttir stílgætnar [af samræddum⁴ systur komnar.⁵

§in .xij. erð. Sv er hin .xij. erð er maðr tætr af eptir bræðrunga⁶ barn sitt af samræddum⁷ komner. nema manni stýldare⁸ zinnizt. [þui af her⁹ nemr hinn nanare.¹⁰ Þar næst tætr iamsstýldr af samræddum systinum¹¹ komner. þar næst tætr maðr af¹² eptir systunga barn sitt af samræddum¹³ komner. þa tala þeir menn er eptir eru bræðra born stílgætnir af samræddum¹⁴ komner. Þar næst þeir er eptir eru systina born stílgætnir af samræddum¹⁵ systinum¹⁶ komner [oc zyrri i karlegg¹⁷ en i tænnleg.¹⁸ Þar næst þeir er eptir eru systra¹⁹ born af samræddum komner stílgætnir. þrimenningar af zrendsemi oc tæke æ zyr karlmaðr²⁰ en kona.²¹

§in .xij. erð. Sv er hin .xij. erð er tætr zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tætr bræðr samæðra²² zrillu son. En ef hann er eigi til. þa tætr systir²³ samæðra²⁴ zrillu dóttir. Nu er hon eigi til. þa tætr iamsram zædur bræðr samæðra. oc bræðr son samæðra²⁵ oc bræðr²⁶ samræðr²⁷ zrillu son. þeir eigu allir einn af at tala oc uerðr huer þeirra annars arze. Nu eru þeir eigi til. þa tala konor iamsstýldar. En ef þær eru eigi til. þa tala bræðrunga. zyrri karlmenn en konor. En ef þessa missir allra. þa tæke þeir er [at ziorda manni²⁸ eru af zrendsemi. nema nanare zinnizt stílgætnir. zyrri af samæðdom en samræddum. sua sem zyr greinir i erðatæle. zyr en [undir konung zælle.²⁹ I þeirri erð stæ³⁰ huer af tala sem hann er talin i. en engi tæke zirir hendr ædrum fram.³¹

Um ættleidding.

- 8 vij. (viij.) Sva ma maðr bota rað sonar síns at leida hann i ætt ef hann uil. ef sa iattar er arze er næstr. Nu ef hann a sonu stílgætna þa ma sa huer iatta zirir sítt er zulltíða er. en engi zirir þa er oalner eru eða i omegð. oc tætr ættleiddingr þa eigi meira af en sa stóð til er arze iattade. sa stæle oðle iatta er oðal a með þeim. Nu stæle sa er mann ættleiddir³² oc sa er iattar arze eða oðle oc sa er ættleiddr er ganga

Jvfr. Cap. 8. G. 58. F. IX. 1. 21. Hk. 70. Jb. IV. b. 15.

¹) dóttir — fl. ²) samræddum — Gd, l, n, p. Fa, d. ³) systur — mgl. fl. ⁴) samæddum — Gp. Fa, d. ⁵) [mgl. — Gt. Bd. [með zyrri stílgætni — Bk. En ef þeir ætt. — mgl. fl. ⁶) systunga — Gd. ⁷) samæddom — Ed. samæddom rettet til samæddom — Gg. ⁸) nanari — fl. ⁹) æ — fl. ¹⁰) [þui af nemr er nanare — Ed. ¹¹) systur — Bg, k. ¹²) Her ophörer Lacuen i Ef. ¹³) samræddum — Gd, l, n, p. ¹⁴) samæddum — Fe. ¹⁵) samæddum — Ed. ¹⁶) systur — Gf. mgl. — fl. ¹⁷) karlegg — Fe. ¹⁸) tænnleg — Fe. [mgl. — fl. ¹⁹) bræðra — Ea. (Var. systra). ²⁰) i karlegg — Gg. ²¹) i tænnleg — Gg. þrimenningar ætt. — mgl. Bk. ²²) samræðr — Fa, d, e. Ee. ²³) systir — mgl. Bc, g. ²⁴) samæðra — Fa, d. Ee. ²⁵) samræðr — Gg, s. Fa, d. Ea (Var. samæðbra). Ee. Bd. mgl. — fl. ²⁶) bræðrson — Ge, g, p. Bd. ²⁷) samæðra — Bd. ²⁸) ziormenningar — Bf, k. ²⁹) [i konungs garð zælle — Bk. gange — de fl. ³⁰) ma — Ea, c. ³¹) I þeirri ætt — mgl. de fl. ³²) Her begynder en Lacune i Bg; ophörer i Cap. 19.

Um smaga skipti.

xiij. (xiij.) Sva¹ skal forlunum skipta oc² lerlingum sem³ adrum skulldum.⁴ 14
 en bornum þeirra [oc ze⁵ skal þa ueita uord er arze þeirra er nestr. huart sem heilðr
 uerðr halldz madr karllmadr eda tona. þa skal [i virðan⁶ oyri setiazt. þora eigi ze
 omaga or fylfi.⁷ nema hann [xae⁸ uordzlu⁹ mann þann er þar¹⁰ eigi iarder.¹¹
 [oc at¹² þar se ze golldit sem hann tok [er¹³ omaga er rettnæmr.¹⁴ Nu uirðizt.
 þat¹⁵ ze sua¹⁶ at þar¹⁷ er instodu¹⁸ oyrrir þullr .iiij. mertr¹⁹ .xirir omaga huern.
 ual ex meira er. [þa skal hann taka þat ze.²⁰ oc skal þat huarke uaga²¹ ne þuerra.
 giallde silt upp sem hann tok. En ex omaga a sua miklar²² iarder²³ [oc lausa ze²⁴
 at þrendom hans synizt hann uarlaga²⁵ hallðenn ex þorlaga²⁶ oyri²⁶ þeim sem [adr
 þir. þa skal ætla honum [læda uerð²⁷ oc ual at hallða hann oc þeim xirir starz
 þit er xiar hallð hans hezir sua at hann se ual hallðen ex. oc a þa omaga allan²⁸
 enogt a ze sinu. En þrendr hyggi at a huerium .xij. manadom [huerfu með er þaret.²⁹
 oc xae adrum³⁰ ex þa dugir eigi með þullum uordzslum [at þa leggi mote er uidr
 tætr.³¹ Nu ex eigi uinzit instodu oyrrir þa skal omaga noryta³² halzrar mertr [iardar
 leigu³³ [a huerium .xij. manadom³⁴ til þess er hann er .xij. uetra gamall. þa skal
 hann uera [matlauna madr³⁵ síðan.³⁶ Nu skal þu uirðing standa [i iardar leigu³⁷
 er [þyrsta ar³⁸ er uirð. huart sem síðan uex eda þuer. fear halldz madr skal eigi setia
 adrum ze at hallða. en ex hann setr adrum manni. þa a omaga toft at ganga a hendr
 huarum er hann uil at heimta silt. En ex omaga a halzrar mertr bol. þa er þat
 instodu oyrrir. En ex madr lætr omaga oyri lausan. nema [domt se³⁹ or hendi ho-
 num a dome. þa skal hann setia silt ze xirir. þui at skulld er engi⁴⁰ lofin⁴¹ nema
 vattar uili. En ex hann dylr [at skulld er lofin⁴² þa uerðr hann at giallða adra.
 þa er bonde dauðr en tona lizir eptir oc er ze eigi meira en hon a at haza. þa skal
 þen ueita uord bornum sinum zelaufum. en ex hon⁴³ a onnur born. huerzi þau til
 þadur þrenda sinna.

¹) Su — Bd, f, l.   ²) sem — fl.   ³) of — fl.   ⁴) zeiarstuldum — Pb.   ⁵) [mgl. — fl.
⁶) [mgl. i uirðan — Gd, p. Eb.   ⁷) eda or þor uarum — i Mrg. med Henv. Gc.   ⁸) haxe — fl.
⁹) uerða — Pb.   ¹⁰) [mgl. — Ea.   ¹¹) eda garða i þor varum — i Mrg. med Henv. Gc.   ¹²) [at — de fl.
¹³) þa er — de fl.   ¹⁴) [mgl. — Bh.   ¹⁵) þar — de fl.   ¹⁶) sua mitit — Ea.   ¹⁷) þat — fl.
¹⁸) þorlaga — Gd. þorlaga — Gm.   ¹⁹) silzra — tilf. fl.   ²⁰) [mgl. — Gd. Bh.   ²¹) autu — Ba.
²²) margur — fl.   ²³) eignir — Gk. Be. eda garðleighur i þor — Gc i Mrg.   ²⁴) [mgl. — Ea. Bh.
²⁵) harðliga — fl. relaga — Fe. varla — Fa, d, f. ei vel — Ba, k.   ²⁶) einum — tilf. Ba, k.   ²⁷) [flæðe
— Ed. of malar — tilf. Fa, d.   ²⁸) engan — Gk, t.   ²⁹) [mgl. — Gm.   ³⁰) i hendr — tilf. Ba, k.
³¹) þu mottu at leggja varðglo eyri er adr haxðe — Gl. [mgl. — Ba, h, k.   ³²) tit — tilf. fl.   ³³) [mg.
— fl.   ³⁴) [mgl. — Gg.   ³⁵) [matlaunungur — Gl. [matlaunadr madr — Fa, d, e. Ed. [matanongi — Ff.
[matlaunadr madr — Ea, c. [matannungur — Ee. [matlaunanda madr — Bf, k.   ³⁶) umagi skal neryta
[matlaunadr mertr iardarleigu — tilf. de fl.   ³⁷) [iardarleigu — de fl. eda garða i þor — Gc i Mrg.   ³⁸) [i
— Ba, k.   ³⁹) [heimt se — fl.   ⁴⁰) eigi — de fl.   ⁴¹) golðin — de fl.   ⁴²) [mgl. —
— fl.   ⁴³) hann — Gi.

erzingi til innan .x.¹ uetra. En utlendztra manna erzdir liggi sem adr er stilt. [pat er einn dagr oc .xij. manadr² adr en [tonungr tale.³

Um skulda skipan.

- 12 gi. (gii.) pat er nu þui nest at engi ma geza arz vndan adrum vttan log-
giarir. [vela kaup skal at uettugi haza.⁴ engi skal adrum arzsuil gera. Nu er madr
daubr. [pa skal arze⁵ i anduegi setiaz. oc geri hann skuldar monnum stexno at þeir
tome aller þar [at siaund⁶ oc haxe huer sina skulld brott⁷ stila sem uitni bera til.
Nu ex eigi er ze til sua mitit þa stolu aller þarnazt [sem tala rennr til.⁸ sa skal meira
þarnazt er meira atte ze.⁹ En sa er eigi temr til at siaund.¹⁰ soke hann sitt [med
uattum¹¹ ex ze er til. oc stexni erzingia til uatta sagu. En þeir sem xirir naud-
syniar saler toma eigi at siaund. oc ex ze er eigi meira en hinir haza adr telit er
xyrri tomo. þa giallde þeir aptr er xyrri tofo oc missi aller [sem tala rennr til.¹² oc
er erzingi uid stuldr ex hann baud til logliga.

Um smaga oxri.

- 13 xij. (xij.) Nu er þar vmaga oxrir i garde oc male tono. þa er ual er þeim
uinzt badom ze.¹³ En ex þeim uinzt eigi ze. þa skal hon þarnazt gegngiallz¹⁴
oc¹⁵ giarar.¹⁶ En ex eigi endizt i alla stade ze. þa skal sa mest þarnazt¹⁷ er mest¹⁸
[atte ze¹⁹ at honum. sua tona hans sem adrir skulda nautar. Tolu skal haza til
þers. nema madr atte ued i cinum huerium grip.²⁰ þa a hann þann xyrst at haza.
helldr skal tona þarnazt [tilgiarar sinnar²¹ en þeir menn sem xyrri atto ze at honum
en hann xengi hennar. þui at engi skal ser tono kaupa med annars ze.²² Nu [er
eigi ze sua mitit.²³ þa missi sua huartueggia [sem xear megin er til.²⁴ Engi madr
a skuldir at giallda þar sem hann tetr edi ze. huarle son²⁵ ne annar madr. Nu
eigu hiun²⁶ xelag saman oc dõyr annat tueggia þeirra. þa skal sua²⁷ skulldum
gegna sem xelag þeirra uar.

Jvfr. Cap. 12. 13. 14. G. 115. F. IX. 22. 28. Hk. 72. 73. 79. Jb. IV. b. 18-22.

¹) Saaledes oprindelig, men ovenover med smt. curs. H. v. — Gb. Rettet, som det synes, fra z til zim — Gd. Rettet til z. fra v. — Gf. Synes samtid. rettet fra z. til v. — Ba. Senere rettet fra z. — Be. Det oprindelige udraderet, og med nyere H. skr. z. — Bl. v. — Gc, e, g, h, k, m, p, q, r, t. Ef. Bb, d, h.
²) [ot xij. manade — Gk. [pat er .xij. manadr — Ef. ³) [undir tonong xalle — Gp. Ba, h, k. [u. t. gange — Gq. Fa, d. Bb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [arze skal — de fl. ⁶) [i siaund — Gk. Bf, h. [tit siaundar — Ba. ⁷) brott — mgl. de fl. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) at heimta — tilf. Ba, k. ¹⁰) of er ze eigi meira en hinir haza totit — tilf. Gq. ¹¹) [at tagum — Ef. ¹²) [at iannade — Gk. ¹³) peningar — Gd, p. ¹⁴) gagngiallz — de fl. ¹⁵) gagng. of — mgl. Bk. ¹⁶) pizuar — Ef. ¹⁷) missa — Ba, k. ¹⁸) haxir til of — tilf. Fa, d. ¹⁹) [ze a — Fa. ²⁰) tut — Fe. ²¹) [gripur sine — Ee. ²²) en hann xenge &c. — mgl. Bk. Nu skal hon haza heimanzhgiu sina. en vmagi sitt ze. — tilf. de fl. Strax foran hon haza ophorer Lacumen i Gi. ²³) [uinz eigi badom — Ba, h, k. ²⁴) [æptir xearmagne — Ed, e. Ba, k. ²⁵) erzingi — Gm. ²⁶) þau — Gi. ²⁷) huart — tilf. fl.

Um omaga skipti.

xiij. (xiij.) Sva¹ skal forlum skipta oc² terlingum sem³ adrum stuldum.⁴ 14
 en bornum þeirra [oc ze⁵ skal sa ueita uord er arze þeirra er nestr. huart sem heilðr
 uerðr halldz madr larlmadr eda kona. þa skal [i virdan⁶ onri setiazl. zora eigi ze
 omaga or zylfi.⁷ nema hann [zæ⁸ uordzlu⁹ mann þann er þar¹⁰ eigi iarder.¹¹
 [oc at¹² þar se ze gollðit sem hann tof [er¹³ omage er rettnæmr.¹⁴ Nu uirdizt.
 þat¹⁵ ze sua¹⁶ at þar¹⁷ er instodu¹⁸ onrir fullr .iiij. mertr¹⁹ xirir omaga huern.
 ual ex meira er. [þa skal hann tala þat ze.²⁰ oc skal þat huarle uaga²¹ ne þuerra.
 giallde silt upp sem hann tof. En ex omage a sua millar²² iarder²³ [oc lausa ze²⁴
 at zrendom hans synizt hann uarlaga²⁵ halldenn æz zorlago onri²⁶ þeim sem [adr
 stitr. þa skal ætla honum [læda uerð²⁷ oc ual at hallda hann oc þeim xirir starz
 sitt er xiar halld hans hezir sua at hann se ual hallden æz. oc a þa omage allan²⁸
 auogt a ze sinu. En zrendr hyggi at a huerium .xij. manadom [huerfu med er zæret.²⁹
 oc zæ adrum³⁰ ex sa dugir eigi med fullum uordzslum [at sa leggi mote er uidr
 tætr.³¹ Nu ex eigi uinzit instodu onrir þa skal omage noryta³² halzrar mertr [iardar
 leigu³³ [a huerium .xij. manadom³⁴ til þess er hann er .xij. uetra gamall. þa skal
 hann uera [matlauna madr³⁵ sidan.³⁶ Nu skal su uirding standa [i iarder leigu³⁷
 er [zprfta ar³⁸ er uird. huart sem sidan uer eda þuer. fear halldz madr skal eigi setia
 adrum ze at hallda. en ex hann setr adrum manni. þa a omage loft at ganga a hendr
 huarum er hann uil at heimta sitt. En ex omage a halzrar mertr bol. þa er þat
 instodo onrir. En ex madr lætr omaga onri lausan. nema [dormt se³⁹ or hendi ho-
 num a dome. þa skal hann setia sitt ze xirir. þui at stulld er engi⁴⁰ lofin⁴¹ nema
 vatter uiti. En ex hann dylr [at stulld er lofin⁴² þa uerðr hann at giallda adra.
 Nu er bonde daudr en kona lizir eptir oc er ze eigi meira en hon a at haza. þa skal
 hon ueita uord bornum sinum zelausum. en ex hon⁴³ a onnur born. huerxi þau til
 zadur zrenda sinna.

1) Nu — Bd, f, l. 2) sem — fl. 3) of — fl. 4) zearstuldum — Pb. 5) [mgl. — fl.
 6) [enghi i ouirdan — Gd, p. Eb. 7) eda or þor uarum — i Mrg. med Henv. Gc. 8) hær — fl.
 9) ueigtu — Pb. 10) [mgl. — Ea. 11) eda garða i þor varum — i Mrg. med Henv. Gc. 12) [at — de fl.
 13) þa er — de fl. 14) [mgl. — Bh. 15) þar — de fl. 16) [ua mitit — Ea. 17) þat — fl.
 18) zortoghu — Gd. zortago — Gm. 19) silzro — tilf. fl. 20) [mgl. — Gd. Bh. 21) autu — Ba.
 22) margar — fl. 23) eignir — Gk. Be. eda garðleigður i þor — Gc i Mrg. 24) [mgl. — Ea. Bh.
 25) hærðiga — fl. relega — Fe. varla — Fa, d, f. ei vel — Ba, k. 26) einum — tilf. Ba, k. 27) [tæðe
 — Ed. of matar — tilf. Fa, d. 28) engan — Gh, t. 29) [mgl. — Gm. 30) i hendr — tilf. Ba, k.
 31) [til mott at leggja vardzlo onri er adr hæzðe — Gl. [mgl. — Ba, k, k. 32) til — tilf. fl. 33) [mg.
 — fl. 34) [mgl. — Gq. 35) [matlaunung — Gl. [matlaunadr madr — Fa, d, e. Ed. [matanongi — Ff.
 [matlaunadr madr — Ea, c. [matannung — Ee. [matlaunanda madr — Bf, k. 36) [magi stat nepta
 halzrar mertr iardarteigu — tilf. de fl. 37) [iardarteigu — de fl. eda garða i þor — Gc i Mrg. 38) [i
 zprftu — Ba, k. 39) [heimt se — fl. 40) eigi — de fl. 41) gollðin — de fl. 42) [mgl. —
 de fl. 43) hann — Gi.

Ez bonda söktr prot.¹

- 15   giiij. (xv.) Nu söktr prot bonda i herade. þa skal skipta omagum hans² eptir þui sem xelag þeirra uar. skal moder³ xora omaga sina a hender xrendom⁴ þeim sem arzi⁵ eru nester. ez þeir eigu xorlaga onri til. xirir omaga⁶ huern .iiij. mertr silxre. þat er xorlaga onrir. Nu ez az ganga .iiij. mertr az þui x. þa skal sa tafa einn⁷ sua marga omaga sem hann a xorlaga onri til. en þeir⁸ [xare umxram er az ganga⁹ þeim a hendir er þa eru nester arze ez [sa a¹⁰ xorlaga onri til. [En ez sa a¹¹ eigi xorlaga onri til.¹² þa [stolu omagar¹³ xara xram [i ett¹⁴ [til þeirra¹⁵ er xorlaga onri haza.¹⁶ sua skal oc hinum¹⁷ skipta¹⁸ er xedrum xylgia.¹⁹ Nu xestir madr omaga i uist. þa skal þat halda. en ez hann uisat honum²⁰ or uist oc gengr hann husa medal. þa skal hann gialda .vj. aura silxre tonungi oc uardueita hann sem adr. Sua skal²¹ oc [huer gialda²² sa er ganga lætr sinn²³ omaga [husa millum²⁴ sem nu er mælt oc talad. þegar hann ueit til uiff at hann er hans omaga.²⁵

Um arzs söktr.

- 16   xv. (xvj.) Arz skal sokia i þui xylki²⁶ sem arzr er dainn. En ez hann leidir i adru xylki uatta sina en arzr er dainn. [eda at kaupangre manna lagum.²⁷ þa hezir hann xirir gort þui.²⁸ Allt²⁹ þat er [i kaupange er gort.³⁰ þa skal þat at [kaupangre rette³¹ sokia.³² en allt þat³³ er i herade³⁴ er gort [oc huaruar millum uar³⁵ herade manna oc biar manna.³⁶ þa skal þat allt at herade rette sokia.

Ez madr sitr i arze.

- 17   xvij. (xvij.) Nu sitr madr i arze oc leggr³⁷ dom xirir en annar tallazt til tomin. þa skal sa stexna honum heimstexno³⁸ retta oc trexia hann [arz oc orzarar.³⁹

Jvfr. Cap. 15. G. 118. Cap. 16. G. 120. F. IX. 29. 30. Hk. 77. Jb. IV. b. 25. Cap. 17. G. 121.

1) Dette Cap. ingl. opr. i Bh, men er tilf. m. en nyere H. 2) þeirra — fl. 3) huert — Ge, g. 4) xadurxrendom — Fe. Ee. 5) hennar — tilf. Gn. 6) Her begynder andet Brudstykke af Fg. 7) umaga eda — tilf. Gd. Fd. umaga. tafa — tilf. de fl. 8) þat — Ed. 9) [xare xram j ett lengra er az ganga — Gn. [xare um xram er az gengr — Ed. 10) [þeir eigu — Fe. Ee. 11) [En ez þeir eigu — Fe. [En ez þeir haza — Ee. 12) [mgl. — fl. 13) [stall — Fe, g. 14) [rett — Gm. Fa, d. 15) [mgl. — Ba, k. 16) [til þess er þeir hitta (xinna) xorlaga onri — de fl. 17) hiunum — Gd. 18) xylgia — Ea, c. Bf. 19) Herefter nyt Cap. i Ba, k. 20) Her begynder 2det Stykke af Bm. 21) Her ophører Brudst. Fg. 22) [huorghj halda — Gk. 23) sina — Bh. 24) [mgl. — fl. 25) þegar &c. — mgl. Fb. Bl. Sua fl. oc &c. — mgl. Ee. 26) herabi — Gp. 27) [e. at Gula þings lagum — Gh. [eda Æidsua þ. manna l. — Ea. [e. az Æizf. m. l. — Ec. [mgl. — Gt. Ee. Bf. 28) at Æidzjapings lagum rettom — tilf. Ee. 29) þui at alt — fl. 30) [i Gula þings lagum er gort — Gh, t. [at (i) Æidsua þings (manna) lagum er gort — Ea, c, e. 31) [Gula þings retti — Gh, t. [Æidf. þ. retti — Ea, c. [Æidf. þ. lagum — Ee. 32) bætra of sokia — Ed. allt þat &c. — mgl. Bf. 33) Her beg. 3die Brudst. af Fg. 34) i kaupange — Fg. 35) [hvarfar var i millum — de fl. [hv. imillum — Enkelte. 36) oc. b. m. — mgl. Gi. Ba. [mgl. — Bh. 37) xalzr — tilf. Gk. log of — tilf. Gl. 38) þingstæmnu — Fb. 39) [arz orzarar — Gd. [orzarar — Gp. [arz — Fb. Bl. [arz oc orzarar — Bm.

Nu uil hann eigi or fara. þa skal hann stemna honum þing zririr [ran oc ísetu.¹ oc ex þa fullnast honum uitni oc gogn til sine mals oc loma eigi uitni² mote. þa eigu þingmenn honum arz at doma. [En (hinn)³ skal gialda konungi .vj. aura silrs⁴ zririr þat at hann [hazbe lagðan⁵ dom⁶ zririr [arz þann⁷ er hann atte eði i.⁸ Nu uil hann eigi or fara þa skal hann esta [þingmenn⁹ liðs sua at hann se fullazla¹⁰ at zora hann or arze sinum. en sedr huer onri¹¹ silrs uid konung er huiar honum tilzarar. Nu loma þeir þar oc uær hann odde eða eggju.¹² þa er hann setr .x.¹³ mortum silrs uid konung. En hinn huer .vj.¹⁴ aurum silrs uid konung¹⁵ er zorstadu ueita með honum. Nu beriazt þeir. þa zellr huer utlægr¹⁶ er zririr stendr¹⁷ arze dörmdom. en hinir zridhælgir er til solia.¹⁸

Um arzs skipti.

zvij. (zviiij.) Hueruitna þar sem maðr kallar eigi til arzs zririr zaxrodes¹⁹ 18 [aler²⁰ oc er þo til lominn. þa haze sotta innan .x. ueira þeirra sem²¹ hann er innanlandz oc or omegð ex hann hezir uit til. eða²² stýld²³ naudsyn²⁴ banne.²⁵ Nu eigu menn arze at skipta. þa er ual er þeir fara til aller er lut eigu i at skipta þeim arze. [Nu ex sumir uilia eigi til fara.²⁶ þa skal þeim steyno gera til at skipta.²⁷ Nu ex sumir loma eigi til. þa skal skipta zririr uattum oc leggi luti a. [þa skal hann²⁸ þann lut haza er þa lytr hann.²⁹ Nu ex hann kallar misstipt oc kallar at hann haze lonyt ze az. þa skal hann synia með lyritar³⁰ eidi.

Um arzs sohn.

zviiij. (zix.) Nu leitr a tuæim tungum huart maðr er arzgengr eða eigi.³¹ 19 Stemyri þeim til þings³² er honum stendr zririr arze. [þa skal hann niota uatta sin- na³³ at hann steyndi honum til þings.³⁴ Nu stolu þat³⁵ adrir uattar bera. ver uarum þar sem moder hans var zest logliga³⁶ oc nezni stað. þa eigu þingmenn ho- num arz at doma. Hueruitna þar sem maðr uil sil til arzs zora.³⁷ leidi uatta sina

Jvfr. Cap. 18. F. IX. 29. Hk. 77. Jb. IV. b. 26. Cap. 19. G. 124. 126. Jb. IV. b. 27.

¹) [ran oc þarsetu — Gc. Be. [rán of ranga ísetu — Gd. [ranga ísetu — Gp. [r. oc iuirsetu — Bf.
²) andvitni — de fl. ³) [En ex hinn vill eighi or fara. þa — Fd. ⁴) En hinn skal &c. — mgl. Fa.
⁵) [stettigt j arz. oc lagði — Gh. t. ⁶) lag oc dom — fl. ⁷) [þat — fl. ⁸) Her ophörer Brudstykhet
⁹) [þing — Gm. ¹⁰) zullida — fl. ¹¹) halzre mort — Bd. ¹²) vggi — Ea. ¹³) .v. — Bh.
¹⁴) þrimr — Gi. .v. — Gp. ¹⁵) Her ophörer Lacunen i Fe. ¹⁶) vgiðr — Ba. ¹⁷) Her beg. Ade
¹⁸) Brudst. af Fg. ¹⁹) of laga vilia gæta — tilf. Fd. ²⁰) zauigstu — Fd. zaxrendes — Bc. ²¹) of
²²) uanfarneng — tilf. Fd. ²³) arzr tombezst oc — tilf. Fd. ²⁴) nema — fl. ²⁵) stuld — Gm. ²⁶) mgl.
²⁷) — Gm. ²⁸) ella m hann þess mals allbri uppræist — tilf. Gi. ²⁹) [En ex þeir verða ei [atter eða vilia ei
³⁰) til loma sumir til skiptis — Fd. [Vilia sumir skipta en sumir ei — Bh. ³¹) [mgl. — Fe. ³²) [of skal
³³) huar — fl. ³⁴) Her ophörer Brudst. Fg. ³⁵) tñstær — Gi. ³⁶) Her ophörer Lacunen i Bg.
³⁷) konungs — Gh. t. ³⁸) [þa skal h. segia vattum sinum — de fl. ³⁹) konungs — Gh. t. ⁴⁰) Her
⁴¹) beg. Ste Brudst. Fg. ⁴²) i þeim stað — tilf. de fl. ⁴³) leidzora — fl.
Norges gl. Loe II.

fram¹ oc flezni þeim aðrum til er þeim arze [eru næst². [En ez hann fleznir eigi honum til. þa³ er hans uattum xirir stöð. Þar skal um arz dorna sem dainn uar eða odals⁴ iarder eru⁵ eða bu⁶ hins dauða. Engi maðr skal ze xyrri slipta eða arze en þess er löngi til [er aðr a.⁷ nema⁸ [menn seae at⁹ með spellum¹⁰ zære. Ez maðr hezir uit sitt oc ma þui sinu rada oc laupum oc er hann [herzör oc olzör.¹¹ þa skal hann slalzr ze¹² sinu rada. [oc ma þui engi maðr slipta.¹³ En þo at no: tor slipti. þa ma þat þo eigi halldazt.

Um slipti a omagum.¹⁴

- 20 xix. (xx.) Nu slipta menn omagum sinn i millum zelausum. huergi er þeir slipta oc lufa sidan. þa skal slipti halldazt þeirra millum sidan. þeir stolu orzum¹⁵ zylgia ez sa er omagi er ze a.

Um giæzir hueriar halldazt stolu.

- 21 xx. (xxi.) Nu skal þær giæzir telia er halldazt stolu. þær giæzir stolu halldazt er konungr geizr off eða ver honum.¹⁶ Huer maðr ma oc geza xiordungs giox az þui ze er hann hezir azlat [bæde i lande oc lausum oyri.¹⁷ huerium er hann uil. [bornum¹⁸ sinum stlgetnum sem aðrum monnum.¹⁹ [einu ez þat uil hann.²⁰ En tiundar giox az þui ze er hann hezir at erzdom telit [bæde i lande oc lausum oyri.²¹ [þo at hann spyri eði erzingia at. huart sem hann er heil eða siutr.²² En þar²³ skal xyrst az lufazt²⁴ [tiundar giox oc²⁵ xiordungs giox²⁶ ez maðr geizr gudi xirir sal sina. huerium manni er hann geizr loggiox sina.

Ez maðr kemr i omaga slipti.

- 22 xxi. (xxij.) Ez maðr kemr i omaga slipti. þa er hann or omægd er hann er xx. uetra gamall. þa [a hann at za²⁷ huerium zear halld sitt er hann uil. [ez hann

Jvfr. Cap. 20. G. 128. Jb. IV. c. 4. Cap. 21. G. 129. F. IX. 3. 4. Hk. 71. Jb. IV. b. 28. Cap. 22. G. 130. Jb. IV. c. 4.

¹) til — de fl. ²) [er næst — de fl. ³) [ællaghar — Bh. ⁴) odals — mgl. fl. ⁵) liggia — Gf. ⁶) bol — fl. ⁷) [er a — de fl. ⁸) ez — fl. eða — fl. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) stlum — Ge, g. ¹¹) [hefzör of holmzör — Gc. [hefzör of a allzör — Gd, s. [hefzör oc uapnzör — Ge, g. [hefzör of ollzör — Gf, h, i, k, l, m, n, q, r, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, m. [hefzör — Gp. Fe, e. [hefzör oc brnggiuzör — Fa. [herzör oc brnggiuzör. hefzör of allzör — Fd. [herzör — Ea, c. ¹²) bui — Gi. ¹³) [ot bui eða laupum — Fd. ¹⁴) I enkelte ingen Cap. Afd. ¹⁵) aurum — Gm, n. Ee. ¹⁶) nema með stlorðe haza geizt veret — tilf. Fe. nema við öðru stlorðe [e geizt — tilf. Fd. ¹⁷) [mgl. — Ee. ¹⁸) broðor — Ef. Bc. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) [mgl. — Bc. þui er giox gialde bætti at sina a huar apfar at tata ez zitti er möle geizt. En ez lilil giox tómer mntili i mot þa skal halda huara tuggia — tilf. i Mrg. i Ba, enten med Textens egen, eller en samt. H. (jvfr. G. 120). ²³) þar — saaledes ogsaa Gb, c. Fb. Ea. Bl. hann — Fe. þat — de Övrige. ²⁴) lufa — fl. ²⁵) [mgl. — Gm, s. ²⁶) oc xiord. g. — mgl. fl. ²⁷) [a hann at tata við ze sinu oc za — fl.

xi. hversu iorð skal af höndum lata.

xij. 3 hvarium aurum xirir iorð skal greiða.

xiii. 2m iardar lyfing.

xiiii. hversu madr skal konu xirir iorðu segja.

xv. 2x uerande er eigi ner.

xvi. 2m iardfolget 2x.

xvii. 2x umboðs madr miezer með iorðu.

i. Nu slipta bróðr .ij. eða 2leiiri oðlum sinn i millum eða konor þær sem oðl. 1
m skolu 2yngia. 1 þat er dotter oc sonar dotter. 2aður 2ystir oc broðor dotter. þa
skal i þa 2 tuiðl 3 [oðal huer2a 4 sem [lotin eru 5 [bæðe at bodom 6 oc at abud. 7 biöða
þa at eins i adra tuiðl at [þa 2ote þrot eða 8 [aldauda ar2e 9 uerði. En eigi 2tiliazt 10
öul 2yr með þeim en huer ma eiga dottor annars. 11 En 2x bæðe er iamstýllt til
öðals. kallmadr oc kona. þa skal sua slipta oðlum þeirra millum sem ar2e. [nema i
2yngi eruð. 12 Nu 13 eru bróðr .ij. eða 2leiiri oc andazt einnhuer þeirra [2yr en
2aðer þeirra. 14 oc li2ir eptir son eða dotter. þa skal þat þeirra sem til er [þann lut
2on2a oðla 15 [at 2imtungs 2alle 16 vndan 2aður bróðrum sinum sem 2aðer hans 2töð
til at lata eptir 2aður sinn. [En eigi ma hann 2on2a 17 2yr en [2aður 2aðer 18 hans
er andadr. 19

Um öðals iardar manna.

ij. Nu skal þær iardar telia er oðlum skolu 2yngia. Su er ein er uattar i rettaz 2
botum uars 20 herra Magnus 21 konungs [hins coronada 22 er hann 2ax i rettaz 2otr
allum [Nore2s monnum. 23 At 2x iorð liggz vndir [sama ætlegg 24 .2x. 25 uetra eða
2engr. þa uerðr þeim er he2ir su iorð at oðli sua at þa iorð ma engi vndan honum
brigða. 26 Su er onnur er [madr þiggz af konungi. 27 nema hann ha2i með adru
2ilörðe 2exil. Su er hin þridia er þrir 28 lang2æðr 29 ha2a aff oc 2emr vndir hinn
2iörða sam2on2t. Su er hin 2iörða er menn slipta [oðals iorðum 30 sinn i millum
en eigi oðlum annara manna. oc uerðr þat þa huers oðal er i þui slipti 2ær. 31

Jvfr. Cap. 1. G. 282. Cap. 2. G. 270. F. XII. 4.

1) 2yngia — Gs. 2) Her ophörer Lacunen i Gk. 3) ættuiðl — Fd. 4) [oðals 2etia — Bf. [oðala
2etia — Bk. 5) [lotin ero — Gl. 6) bodom — Gk. budum — Eb. bode — Bf. 7) atburð — Ed.
[mgl. — Bk. 8) [mgl. — Bk. 9) [aldauda ar2e — de fl. 10) slipta2t — Gk, t. 11) at laghum —
2k. 2k. Nu skal hin æ2li 2onn ganga til hozuð2etia. en hinir til iaznadar við han til annara iardra — tilf. Gm.
12) [mgl. — de fl. 13) Her begyndur en Lacune i Bf, oph. i Cap. 4. 14) [mgl. — Bk. 15) [2on2a
— 2k, e, d. 16) [at 2imtungs 2alle minna en uerð ero — Gm. [2imtungi minna en uerð ero — Gt. [at
2imtungs æ2te — Fe. 17) [ot eigi þo — Fd. 18) [2aðir — Gd, e, k, l, r, s. Fb, c, d, f. 19) [mgl.
20) virðuligs — tilf. fl. 21) 2atonar — Be. 22) [mgl. — fl. 23) [Norbmonnum — Gi, l, r.
24) [samu lang2æðrum — Fb. Bb, l. 25) .2x. 2ighi — Gf. 2ioratighi — Gg. 26) 2on2a —
2k. 2k. brigða ne 2on2a 2iðan — Fd. 27) [2gr. 2exr manne — Fa, c, d. [2r. 2exuer oo — Bk. 28) .iiij.
29) lang2æðgar — de fl. 30) [oð. sliptum — Fa. 31) 2otr hann — Fd.

hæra her meir i uanda¹ hæft² um brullaupa gerðir³ i þessu lande [en i notorum aðr-
um.⁴ sua sem margir hæra raun ær með miklum⁵ oc storum stulldum. oc ær þui
gerum ver allum monnum tunnigt. at [nu er sua telit um allt landit at⁶ engi skal
brullaup sitt lengr gera en .ij. daga. [En sa er lengr gerir hann er setr .iiij. aurum
silzra uid konung⁷ er⁸ ueitir. en huer annara oyri silzra er lengr þiggr.⁹

Um erzis gerðir.

- 25 xxiiij. (xxv.) Erzi [þessi er menn gera. þa¹⁰ synizt off [att þau se meir gor¹¹
[til orsa oc¹² þrasagnar¹³ en til salobotar¹⁴ [uid þann er fram er þaren.¹⁵ [oc
þui gerum ver allum monnum tunnigt at þui bætr þidir off¹⁶ at¹⁷ [meiri almosa er
gor¹⁸ þirir salom manna.¹⁹ En þat þirir biðdom ver at notorar dryðjur²⁰ se
þar meðan þat erzi er gort. [En sa er adruuis gerir en nu er mælt þa er hann setr
iiij. aurum silzra uid konung.²¹ en huer sa er²² þiggr oyri silzra. [hæra þessi erzi
uerit gor með miklum²³ kostnade²⁴ optlega oc vuidrformiliga. þui at²⁵ zet er orytt²⁶
[með engare stynsemd.²⁷ en stulldir ulotnar [þess er zet atte²⁸ oc optliga stor uand-
ræðe oc manndrap ær uordit þirir salir ozmiklar dryðiu.

VI. Landabrigði.²⁹

- i. Her hegr landabrigði oc segir i þyrsta capitola huerfu brøðr stolu oblum stipta.
- ij. Um obalo iardir manna.
- iiij. Huerfu menn stolu oblum stipta.
- iiij. Huerfu mabr skal obal biðda.
- v. Huerfu mabr skal obalo iorb sina lönfa.
- vj. Sua skal konungr obal biðda sem aðrir menn.
- vij. Sua stolu konor salmonnum obal biðda.
- viiij. Huerfu mabr skal obali sinu brigða.
- ix. Huerfu uerianðe skal leida fram uitni.
- x. Nu ær hann suarar þui.

¹) ueniu — de fl. ²) latl — Gd, p. dregit — fl. ³) um brull. gerðir — mgl. fl. ⁴) [en morgum
odrum — fl. ⁵) kostnad — tilf. Ba, g, k. ⁶) [mgl. — Bh. ⁷) [edr giatde .iiij. aura kononge — Ba, g, k.
⁸) lengr — tilf. Bd. ⁹) en nu er stilt — tilf. de fl. ¹⁰) [mgl. — Fd. ¹¹) [meir hæra gort veret — Fd.
¹²) [til mefnadr of — Ee. [til þessa heims — Ba, g, k. ¹³) þrasagnar — Gp. ¹⁴) salohialpar — fl.
¹⁵) [hinum annaða — Fd. [mgl. — Bh. ¹⁶) [nu þittir os ær þi bæter — Bh. ¹⁷) er — de fl.
¹⁸) [menn gera meira — Fd. ¹⁹) naangr sinna — Fd. ²⁰) natdryðior — Fc. ²¹) [nema giatde vili
.iiij. aura (hæra — Bh. ²²) lengr — tilf. Bc. annan vegg — tilf. Fd. ²³) þullum — Gh. ²⁴) kostnade
— Gm. ²⁵) [Er þessu þui sua stiptat at þat þingst ouidrtuamelegt at — Fd. ²⁶) orytt — fl. ²⁷) [m. e.
nytsamlegri uidrtuamu — Gm. [m. galeys — Fd. [m. ængarre stynsemd ædr nytsemd — Ed. [unyttsamlega — Ba,
g, k. [m. e. nytsemd — de fl. [mgl. — Bh. [með vðagre nytsemd — Bm. ²⁸) [hins annaða — Fd. ²⁹) Dette
er den stadige Sideoverskrift gjennem denne hele Bolk i Ga. Fa, d, e henføre de 7 første Capitler til]fo-
regaaende Bolk, og begynde Odelalösningebolken først ved Cap. 8.

- xi. Hversu iorð skal af höndum lata.
 xij. Þ huerium aurum girir iorð skal greiða.
 xiiij. Um iardar lýsing.
 xiiij. Hversu madr skal fono girir iorðu segja.
 xv. Ef ueriande er eigi ner.
 xvi. Um iardþolget þe.
 xvij. Ef umboðs madr mæxer með iorðu.

i. Nu sfipta bróðr .ij. eða þleiri oðlum sinn i millum eða fonor þær sem oðl- I
 um stolu þylgia.¹ þat er dotter oc sonar dotter. þadur þystir oc broðor dotter. þa
 skal i þa² tuið³ [oðal huerþa⁴ sem [lotin eru⁵ [þæde at bodom⁶ oc at abud.⁷ bioda
 þui at eins i adra tuið at [þa sote þrot eða⁸ [aldauda arþe⁹ uerði. En eigi sfiptast¹⁰
 oðal þyr með þeim en huer ma eiga dotter annars.¹¹ En ef þæde er iastþylt til
 oðals. kallmadr oc fona. þa skal sua sfipta oðlum þeirra millum sem arþe. [nema i
 þyrstu erþ.¹² Nu¹³ eru bróðr .ij. eða þleiri oc andast einnhuer þeirra [þyr en
 þader þeirra.¹⁴ oc lizir eftir son eða dotter. þa skal þat þeirra sem til er [þann lut
 lönfa oðla¹⁵ [at þimtungs þalle¹⁶ vndan þadur broðrum sinum sem þader hans stóð
 til at taka eftir þadur sinn. [En eigi ma hann lönfa¹⁷ þyr en [þadur þader¹⁸ hans
 [er andadr.¹⁹

Um oðals iardher manna.

ij. Nu skal þær iardher telia er oðlum stolu þylgia. Su er ein er uattar i rettir 2
 botum uars²⁰ herra Magnus²¹ konungs [hins coronada²² er hann gæx i rettir botr
 allum [Noregs monnum.²³ At ef iorð liggv vndir [sama ætlegg²⁴ .lg.²⁵ uetra eða
 lengr. þa uerðr þeim er heyrir su iorð at oðli sua at þa iorð ma engi vndan honum
 þrigða.²⁶ Su er onnur er [madr þiggr af konungi.²⁷ nema hann hæxi með adru
 þilorde gæxit. Su er hin þridia er þrir²⁸ langþædr²⁹ haxa att oc lemr vndir hinn
 þiorda samþlönf. Su er hin þiorda er menn sfipta [oðals iorðum³⁰ sinn i millum
 en eigi oðlum annara manna. oc uerðr þat þa huer oðal er i þui sfipti þær.³¹

Jvfr. Cap. 1. G. 282. Cap. 2. G. 270. F. XII. 4.

¹) sfipta — Gs. ²) Her ophörer Lacunen i Gk. ³) ættuist — Fd. ⁴) [oðals [atiz — Bf. [oðals
 [elia — Bh. ⁵) [lobin ero — Gl. ⁶) bodom — Gk. bodom — Eb. bode — Bf. ⁷) atburð — Ed.
 [mgl. — Bh. ⁸) [mgl. — Bh. ⁹) [aldauda arþe — de fl. ¹⁰) sfiptast — Gk, t. ¹¹) at laghum —
 tilf. Bh. Nu skal hin ætgi .sonn ganga til höfubættis. en hinir til iagnadar við han til annara iarda — tilf. Gm.
¹²) [mgl. — de fl. ¹³) Her begynder en Lacune i Bf, oph. i Cap. 4. ¹⁴) [mgl. — Bh. ¹⁵) [lönfa
 — Fa, c, d. ¹⁶) [at þimtungs þalle minna en uerð ero — Gm. [þimtungi minna en uerð ero — Gt. [at
 [þimtungs æt — Fe. ¹⁷) [ot eigi þo — Fd. ¹⁸) [þadur — Gd, e, k, l, r, s. Fb, c, d, f. ¹⁹) [mgl.
 — Gr. ²⁰) virðuligo — tilf. fl. ²¹) hafonar — Be. ²²) [mgl. — fl. ²³) [Noregmonnum — Gi, l, r.
 Fa, c. ²⁴) [samu langþædrum — Fb, Bb, l. ²⁵) .lg. tighi — Gf. þioratighi — Gg. ²⁶) lönfa —
 Fa, c. þrigða ne lönfa þvan — Fd. ²⁷) [þgr. gæx manne — Fa, c, d. [tr. gæxer os — Bh. ²⁸) .iiij.
 — Gp. ²⁹) langþægar — de fl. ³⁰) [oð. sfiptum — Fa. ³¹) [þr hann — Fd.

Guerfu menn skolu odlum skipta.

3 iij. Nu uilia menn odlum¹ skipta sinn i millum [eptir þui sem loten eru² oc skipta odals skipti. oc eru þeir aller a eitt satter. skipti [sem þeir uilia³ oc⁴ leggi luti a. haxe þat huer er lytr oc lyfi þui a þingi huar huer hezir lotid. oc ex þeir iatta þui aller þa ma þat skipti eigi riuxa. [Nu uilia menn odlum sinum skipta oc haxe herads menn uid.⁵ þa stal sa er skipta uil stexna ollum til iardar er mote eigu sua longu xirir at [om lid⁶ megi hysla⁷ at ovnni⁸ iordu oc ofaenni.⁹ sa stal rada er mestu¹⁰ uil skipta. [Mædr skapte ma iordu skipta¹¹ innan gardz¹² [nema alburdr¹³ þidi betri uera.¹⁴ en med [augna stote¹⁵ vttan gardz. Marlsteina stal [þar nidr¹⁶ setia oc graxa sem menn uerda a satter oc leggja i hia .iij.¹⁷ steina¹⁸ oc eru þeir tallader lyritar.¹⁹ Nu ex einn huer uil eigi til skiptis toma sa er stexnt²⁰ var. þa stal þo skipta sua sem nu er mælt. Vitni stal sa lata bera at²¹ hann stexndi hinum þangat til iardar skiptis [uid sit.²² luti stal þa i staut bera sua marga sem þeir eigu i iordu til. [Sia stolu stilitir menn mart þeirra luta²³ oc uita [huat huer þeirra lytr²⁴ i²⁵ husum eða iordu. adrer menn stolu luti þeirra i²⁶ bera [ex þeir²⁷ uilia eigi sialxir.²⁸ A þing²⁹ stolu þeir [þa xara oc³⁰ lyfa [odals skipti sinu.³¹ þa haxe þeir at lagum odalum sinum skipt. Nu ex sa mædr er [eigi innanlandz³² er odal a med þeim. þa stal gera honum [.xij. manada³³ stexno aptr til iardar skiptis [uid sit.³⁴ En ex hann temr eigi aptr³⁵ at þeirri stexno. þa stal stexna erzingia³⁶ hane til [skiptis uid sit³⁷ oc skipta sua sem hann uere sialxir hia.³⁸ Nu uil hann³⁹ eigi til skiptis toma. þa stal stexna honum til haxubhorlis⁴⁰ oc niote þar uatta sinna⁴¹

Jvfr. Cap. 3. G. 87. F. XIV. 4. Jb. V. 3. 5.

¹) sinum — tilf. *de fl.* ²) [mgl. — *fl.* ³) [þeir sem uilia — *fl.* ⁴) luti síðan sua alt þeir — tilf. *Gn.* ⁵) [Nu uilia sumir eigi skipta — *Ba, g, k.* ⁶) [um bod — *Gl.* ⁷) lyfa — *Fc.* ⁸) wita — *Bd.* ⁹) ovnni — *Bh.* ¹⁰) ovnni — *Gb, c, f. Be, d.* ¹¹) openne — *de fl.* ¹²) usáðne — *Ge, g.* ¹³) saenne — *Gh.* ¹⁴) ofaðre — *Fd.* ¹⁵) storum — *fl.* ¹⁶) storkom — *de fl.* ¹⁷) [Stapt stal iardu skipta — *Ba, k.* ¹⁸) oc vttann — tilf. *Bh.* ¹⁹) aburdr — *Gh, m. Ff. Ed, f. Bh.* ²⁰) [negruburdr — *Gl.* ²¹) taumburdr — *Fa, c, d. Be.* ²²) alnaburdr — *Bh.* ²³) [mgl. — *Gq.* ²⁴) [leittum — *Gl.* ²⁵) [stionhending — *Ge.* ²⁶) [taumburdr eða augnastote — *Fd.* ²⁷) [laga stote — *Fe.* ²⁸) [augna hoxua — *Ff.* ²⁹) [mædr þar — *Gm.* ³⁰) .ij. — *Fb, c. Bb, l.* ³¹) steina adra — *Gi. Fb, c, e.* ³²) lyritar steinar — *Gd.* ³³) lyritar — *Fb. Be, g. D.* ³⁴) liritar — *Ed.* ³⁵) lyritar steinar — *Ee.* ³⁶) lyritar — *Ef.* ³⁷) lyritar steinar — *Ba, k.* ³⁸) lyritar — *Bb, c, h, l.* ³⁹) lyritar — *Bd.* ⁴⁰) negndr — *Gr.* ⁴¹) *Her ophörer 2det St. af Bm.* ⁴²) [mgl. — *Fd.* ⁴³) [þa st. stitr. m. sea lute þeirra of mart — *Gd, p.* ⁴⁴) [Sea st. st. m. mart luta þeirra — *Ge, g, h, l, m, n, q, r, s, t. Fa, b. Bb, d, l.* ⁴⁵) [Sum stulu stitr. menn marta lute þeirra — *Gi.* ⁴⁶) [þa st. st. m. sia mart luta þeirra — *Gh. Be. D.* ⁴⁷) [Sia st. st. m. martluti þeirra — *Fe.* ⁴⁸) [of lute stynsama menn sia martluti þeirra — *Fd.* ⁴⁹) [S. st. st. m. mart of lut þ. — *Fe.* ⁵⁰) [stolu stitr. m. marta luti þeirra — *Ff. Ed, e, f. Be, k.* ⁵¹) [þa stulu stynsamer menn uita mart þeirra luta — *Ea, c.* ⁵²) [þa luti stulu stitr. m. marta — *Ba, g, k.* ⁵³) [huar huer þeirra a — *Gh.* ⁵⁴) [huat huer lytr — *Gi, t.* ⁵⁵) [huat þeirra lytr — *Fd.* ⁵⁶) [huaro þeirra lutr er — *Be.* ⁵⁷) [huar lytr — *Be.* ⁵⁸) or — *Fd.* ⁵⁹) i — mgl. *de fl.* ⁶⁰) [er — *de fl.* ⁶¹) til toma — tilf. *fl.* ⁶²) [er eigi uilia sialxer a þing toma — *Bg.* ⁶³) [síðan — *Fd.* ⁶⁴) [huersso þeir haxe odlum sinum skipt — *Fd.* ⁶⁵) [huat huar þeira taut i od. st. sinu — *Ba, g, k.* ⁶⁶) [vttan landz — *Fd. Bd.* ⁶⁷) [mgl. — *Ed.* ⁶⁸) [mgl. — *fl.* ⁶⁹) aptr — mgl. *fl.* ⁷⁰) ombodemanne — *Ea.* ⁷¹) [mgl. — *Fd.* ⁷²) En ex hann temr &c — mgl. *Fb. Bb, l.* ⁷³) i husi — *Ed.* ⁷⁴) erzingi — *Fd, Bh.* ⁷⁵) með vatta .ij. — tilf. *de fl.* ⁷⁶) tuaggia — tilf. *Ba, k.*

VI. Odelslösningsbolk.

95

at hann steyndi honum til iardar skiptis. [Sa stal¹ rada er störfum² uil skipta.³ bœram⁴ heilum i sundr [eða halzrum⁵ nema þeim þíði annat sannare. Nu stolu ual-
intunnir⁶ menn skipta oc luta⁷ a þingi. síðan merki huer⁸ sinn lut sialzr. en ual-
intunnir menn tæste⁹ [lut þríoz omartadom¹⁰ oc lusa¹¹ þar¹² huat huer¹³ laut.¹⁴
þat skipti stal halldazt um alldr oc um æzui síðan. Engi stal aðrum alburdar¹⁵
synia innan þriggia uetra. sa stal aylata er meira hezir¹⁶ en al¹⁷ segir til. oc leggja
til hins er minna hezir¹⁸ oc hazi þo huer þann lut sem¹⁹ laut.

Guersu madr skal odal aðrum biöda.

iiij. Ez madr uil [odals iord sina²⁰ selia. þa stal²¹ með²² þessom hætte odal 4
biöda ez þol uerða. at þara til þings þar [innan þyltis²³ sem iord ligg þa er syflu
madr er a þingi. oc tala sua haat at aller höyri þeir sem þar eru²⁴ oc neyna eignena
a nazn með þessom orðom. Eign þessor er odal mitt er. oc ef uerðr nu at selia. þa
býð ef allum minum þrendum þeim sem til lausnar²⁵ [eru komner.²⁶ [oc gerir²⁷ ef
til steyno²⁸ allum odals monnum²⁹ þeim þyrst er nanaster eru. oc eiga þo aller odals
menn bod³⁰ a³¹ at lusa með situm uerðaurum sem .vi.³² stynsamir menn mæta.³³
oc ef gerir til laga steyno til uerðz³⁴ lyktingar³⁵ at þulnade oc Gula³⁶ þings³⁷
laugum rettum. [oc sua stal laga steyna uera³⁸ at þeir hazi lönst iord þa innan
.vi.³⁹ manada naudsynia laust. þessa bodes uatta⁴⁰ stal hann⁴¹ eigi⁴² abyrgiazt
lengr en .x.⁴³ uetr.⁴⁴ En þessar eru naudsyniar. ez madr er þelaus oc lufir hann

Jvfr. Cap. 4. G. 276. 277. 287. F. XII. 4.

¹) skipti — tilf. de fl. ²) störfum — fl. ³) [mgl. — Gk. þa stal steyna &c. — mgl. Fd, der ombytter
de to næstf. Sætninger, saaledes at Stykket "nu stoto valentunnir . . . aldr of æfr" kommer her umiddelbar
efter til tomta. skipta el. skipti — tilf. de fl. ⁴) bœram — Gd, e, f. bæiom — Gi. biom — Gk. Ba, k. bœium — Gt.
beom — Bc, d. bœom — de Övrige. ⁵) [mgl. — Ed, f. ⁶) valentunnighir — fl. valtunnir — fl. stynsamir
— fl, overskr. m. Mrg. H. i Gf vuillige. ⁷) lusa — Ba. ⁸) hann — de fl. ⁹) tæste i — de fl. skipti
of tæste i — Ee. ¹⁰) [l. þr. mertium — Gd. Eb, d, f. Ba, g, k. D. [l. þr. vmerktum — Ge, f, g, k. Fb.
Ea, e. Bb, d, e, l. [lutum i slaut — Gk. [lut þríotzine martadum — Gi. [l. þr. vmartadan — Gl. [l. þr.
martum — Gp. [lutum i slaut, oc sua lut þríoz omartadum — Gt. [lut þríozuor vmerktum — Gs. [l. þr.
martum — Ff. Ec. Bc. [l. þr. i slaut omerttum — Bh. ¹¹) lusa — de fl. ¹²) þegar — tilf. de fl.
¹³) þeirra — tilf. de fl. ¹⁴) lufir — de fl. ¹⁵) eða taumburðar — Gd, s. aburðar — Gk. Ba, k. aburð
— Gm. aburðar — Gr. taumburðar — Fa, c, d. aburdi — Ed. alburð — Ee. alna burð — Bh. ¹⁶) segir
— Fe. ¹⁷) al eða taumr — Gd, f. snere — Gl. mal — Gm. alburðr — Gt. ol — Fb, e. Bb. l. taumr
— Fd. allen — Ff. alen — Ba, c, g, h, k. all — Bd. oll — Be. ¹⁸) ægir rettir tilfatu — tilf. Ee.
¹⁹) at anduerðu — tilf. Gd, m. Bc. ²⁰) [odoll — Be. ²¹) hann — tilf. de fl. ²²) Her ophörer Lacunen i
Bf. ²³) [mgl. — Bh. ²⁴) ez þeir vilja — tilf. Gs. Fa, c. Bd. ²⁵) eignar — Ee. ²⁶) [standa — Fd.
²⁷) Her begynder en Lacune i Gm; oph. i Cap. 8. ²⁸) til lausnar — tilf. de fl. ²⁹) nautum — fl.
³⁰) bodiord — Ge, g. odal — Fe. at biöda — Gi. ³¹) a — mgl. Ge, g, i, n. Fa, c, e. ³²) .iiij. — Gr.
mgl. — fl. ³³) [mgl. — Ba, g, k. ³⁴) aura — de fl. ³⁵) upplýttingar — Bb, h, l. ³⁶) frosto
— Fa, b, c, d, e. D. Eibþiva — Ea, b, c, d, e, f. Ff. Þorgar — Ba, b, c, g, h, k. mgl. — Ba, g, k.
³⁷) Gulaþinga — mgl. Bd, f. ³⁸) [Er su laga steyna hær til — Fd. ³⁹) þriggia — Gi, l, r. ⁴⁰) vatto
— Ba, b, f, h, k, l. ⁴¹) hazi oc — tilf. Fb. ⁴²) Her begynder en Lacune i Bh; oph. i Cap. 8. ⁴³) j.
— Gk. ein — Gs. ⁴⁴) Her begynder en Lacune i Be; oph. i Cap. 8.

pui a huerium .x.¹ uætrum innan² .x.³ uætra at hann er synn at brigðar manni oc hans oðal er. En ex hann kann þe at þa. þa gange hann til oðals síns⁴ þo at þa haxe lönst er honum var nester at oðale.⁵ Su er onnur naudsýn. ex maðr er vttan landz oc sua ex tonungr gerir mann ærenda sinna eða er maðr siutr eða þar. oc sua ex maðr uissi eigi at su iorð uar boden. Nu ex notor hezir lönst vndan þessom monnum⁶ [sin oðal⁷ þau er þeir eiga logliga [at haxa oc at lönfa.⁸ þa stolu þeir lönfa⁹ aptr innan þeirra¹⁰ .xij. manaða er þeir toma heim [i þat þylli er su iorð liggir i¹¹ oc [þeir uerða uarer uid¹² at¹³ iorð uar boden.

Þuerfu maðr skal oðalsisrð sine lönfa.

- 5 v. [Nu ex hinn¹⁴ hezir þe til þengit er oðals maðr gerði stexno til¹⁵ at lönfa oc oðals maðr uil þa eigi selia honum sua sem hann gerði honum stexno til. þa skal hann lönfa iorð sine vndan honum með kauproxum.¹⁶ oyri¹⁷ .x. aura kaup huert.¹⁸ En ex hann¹⁹ tortryggir [er selia uil²⁰ huer aura þa eigi er hann [uil þirir iorð greiða.²¹ þa sueri hann²² [er kaup uil²³ eins eidi at [þat hezir hann i sinni ætlan²⁴ at kaup [er til oðals²⁵ [en eigi²⁶ með arþfuitum²⁷ [vndir aðra menn.²⁸ þui at engi skal annars [oðals iorð²⁹ at þiandbodem³⁰ haxa. oc kaupi stift sem þa hezir hann uerð til. En hann skal sua dyrt³¹ kaup sem .vj. stynsamir menn mæta [bæde iorð oc³² hus oc oll³³ lunnendi. þo at hinn haxe dyra lönpt [er eigi³⁴ uar oðals maðr til.³⁵ Nu uerðr þessum þalt oðal er lönpti. þa skal hann en biöða hinum sem hann lönpti æ. [ex hans oðal uar.³⁶ oc hans þrendum³⁷ ex þeirra oðal uar.

Sua skal konungr oðal biöða sem aðrir menn.

- 6 vj. Sua stolum ver tonungi uarum oðal sin biöða er vndir off³⁸ [haxa borit³⁹ þau sem hann [hezir eigi gexit off⁴⁰ þegar off (uerða) þol. sem tonungr skal

Jvfr. Cap. 5. 6. F. XII. 4.

¹) .v. oprind. men langt senere rettet til .x. — Gf. þimm — Gi. .v. — Ef. Bd, g, k. D. ²) iannan — Ba. ³) .xl. — Fb, c. ⁴) þeghar hann þær þeninga — tilf. Fd. ⁵) er honum &c. — mgl. Ba, g, k. ⁶) at sua þarnu mate — tilf. Fd. ⁷) [mgl. — Bb, l. ⁸) [tauna a — Gn. ⁹) tufa — Fe. ¹⁰) þyrstu — Gi. ¹¹) [mgl. — Gg. ¹²) [uæt — Fd. [þeir vörða uifr — Fe. ¹³) su — tilf. de fl. ¹⁴) ein — Gh. ¹⁵) [Nu þömr [a maðr til með aurum er iorð var logbodem — Fd. ¹⁶) kauproxum — Gi. kauproum — Ea. kauprox — Ee. Ba, g, k. ¹⁷) þirir — tilf. de fl. ¹⁸) En kauprox toma huergi till nema her — tilf. Fe. Ee. ¹⁹) oðalsmaðr — Fd. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [þyðr þiri iorð — Fd. ²²) [a — de fl. ²³) [mgl. — Fd. ²⁴) [hann ættar [er til handa — Fd. ²⁵) [en engum manne öðrum — Fd. ²⁶) [ne — Fd. ²⁷) þiandbodem — Ea. ²⁸) [vndir annan — de fl. [vndan at draga — Fd og fl. æða arþfuitum — tilf. Ea. ²⁹) [oðal — de fl. ³⁰) þeandbode — Gh. ³¹) iorð — tilf. de fl. ³²) [mgl. — Ba, f, g, k. ³³) onnur — tilf. fl. ³⁴) [aðr. er enge — Gi, r. ³⁵) [aðr — Fd. [er aðer lönpti — Ef. ³⁶) [mgl. — Fd. ³⁷) erþingiom of þrendom — Gd, n. þrændr — Gi. erþingia — Gh. arþum — Gl. Fa, c, d. þrönda — Gr. erþingium — Bd. ³⁸) hann — Gr. ³⁹) [þer — de fl. ⁴⁰) [hezir gexit off — Ec.

off biöða [uar öðol¹ þegar undir hann ber. oc sua skal hann allum sinum öðals nautum biöða sem þeir stolu honum biöða þau er þeirra² öðal eru i þeirra öðals nœtti. eptir þui sem logbol stýrir.

Sua stolu konor kalmannum öðal biöða.

vij. Sua stolu konor kalmannum iardir³ biöða. [þær er til öðla eru talðar.⁴ 7 sem kalmenn konum. En systir skal systur iorð biöða ex þær uerða arfar öðla. Öðals iardir þær allar er konor erfa eptir born sin eða konum er gefit i tilgiöf eða menn gefa i tiundar giöf⁵ eða aylaga gengr vndan monnum. þær skal allðri þy(r)nsta⁶ a zalla meðan stírlit vitni eru til. þa ma sa öðalsmaðr er bōði er næstir briggð hezia oc sōtia til laufnar þegar hann uil. [eptir þui sem logbol uatfar.⁷

Guersu maðr skal öðali sinu briggða.

vij. Þat er nu þui næst at andsuor⁸ ualda öðals briggðum. dome er huer 8 maðr uerðr zirir [finni iorðu⁹ at haza. En ex maðr uil öðal sitt briggða þa skal hann zara til [vm haustit¹⁰ þa er [garði er vm¹¹ lofit með uatta .ij. oc segi þeim zirir iorðu er hann uil briggða vndan iorð. [hvar sem hann hittir hann.¹² skal¹³ þat gort haza zirir nōttēna hēlgū. hann skal stezna honum til¹⁴ iardar þeirrar [er hann briggðr¹⁵ tyredagin næsta eptir passa uifu [at lyða¹⁶ þær öðals uitnum zirir dome oc tala¹⁷ þær uil [stikum aurum¹⁸ sem iorð uirðizt¹⁹ eptir²⁰ stynsamra manna²¹ metorðe.²² En ex hinn suarar þui. þær segir þu mer zirir iorðu þeirri er legit hezir undir off langzæðrom²³ bætr en .lg. uetra. hann ma þui aðru orðe suara. [at þat er mitt öðal²⁴ en eigi þitt. hann ma þui þriðia orðe²⁵ suara.²⁶ þu segir mer zirir þeirri iorðu er yðr var bōden²⁷ zrendom [með lagum²⁸ [bæðe öðals monnum²⁹ oc öðals nautum. tryggð oc sfont³⁰ undir [mil oc³¹ minn ætlegg. oc uær et þessa iorð lagum oc dome. Nu toma þeir bader til iardar vm uaret. þa skal sōtia ande dom setia³² [vj. manna stírlitra³³ af finni³⁴ hendi. oc biðia³⁵ nerianda [setia

Jvfr. Cap. 7. F. XII. 5. Cap. 8—10. G. 265—268. F. XII. 6—8.

¹) [mgl. — de fl. ²) hano — Gl. ³) iorð — de fl. öðol — enkelte. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) [mgl. — Gh. ⁶) zgrnd — de fl. ⁷) stýrir — Gd. [með þeim hætte sem her zngir i hinum næsta capitulo — Fd. ⁸) mala — tilf. Fe. ⁹) [finu — Ge, g. ¹⁰) [a haust dēgi — Ee. [mgl. — Gf. ¹¹) [garði er upp — Ge, g. Fe. Eb, o (rettet fra vm), d, f. Ba, f, g, k. [garð vinnu er — Gi. ¹²) [mgl. — Gd. með vatta tua — tilf. Fd. ¹³) skal hann — de fl. ¹⁴) avaratōtu of — tilf. Gi. ¹⁵) [er h. briggðar vndan — Bf. [mgl. — fl. ¹⁶) [oc lyða — Gn. Fb. Eb. ¹⁷) Her ophörer Lacunen i Bh. ¹⁸) [öðro stitu — Gi. ¹⁹) til — tilf. de fl. ²⁰) vj. — tilf. Gn. ²¹) Her ophörer Lacunen i Gm. ²²) domi of metorði — fl. vitorðe — Bf. ²³) langzæðgum — de fl. ²⁴) [at þu segir mer þær zirir þeirri iorðu er mit öðal er — Ff. ²⁵) orðe — mgl. fl. ²⁶) [mgl. — Gd, e, f, g, k, l, p, q, r. Fa, c, d. Ea, b, c, d, f. Ba, c, d, f, g, h, k. D. ²⁷) logbōden — de fl. ²⁸) [mgl. — de fl. ²⁹) [mgl. — fl. ³⁰) Her ophörer Lacunen i Be. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) sōtia — Gr. halzan — tilf. Bf. nemna — tilf. Fd. of næna — tilf. Ee. ³³) [lij. menn stírlita — Gl. ³⁴) iemzre — Ee. ³⁵) biöða — de fl.

dom mote ser halzan oc¹ nemzna .vj.² menn. I þessom dome skolu eigi uera xrendr ne magar.³ [xermennigar ne nanare.⁴ oc eigi uitni bæra. eigi⁵ xiandmenn⁶ ne oxundar menn. [En ex annar huar sætr þann i dom⁷ þa skal [stexna þeim⁸ or dome [með .ij. uatta⁹ oc setia¹⁰ i¹¹ skilritan mann i staden. Nu skal¹² sotiande fram leida vitni sin. þau xyrst at hann sagde honum xirir iorðu [xirir iol¹³ oc stexndi honum til iardar tyrsdagin [nesta eptir¹⁴ pasta uitu til uitna oc aura tolu. þar nest skal hann fram leida odals uitni sin oc [aroza .iiij. þa¹⁵ er [xx. uetra¹⁶ uaro þa er xader þeirra andabizt [oc þar odalbornir i þui xylki.¹⁷ oc¹⁸ þat i eidi haza at [þeir skolu bæra¹⁹ orð²⁰ xadur sins²¹ oc enstis manz annars.²² en þa skal hann²³ haza adra .iiij. er [uitni þeirra sanne oc²⁴ .xv.²⁵ uetra varo þa er xader þeirra andabizt. Nu xulnazt honum þessor uitni. þa skal hann bioda uerianda at leida fram sin uitni. oc ex þeir uilia anduitnum a etiazt. þa skal huargi sueria lata. til logmanz skal þa stexna oc skal sa sueria lata sem logmanni synizt at sannare²⁶ haxe. oc þar aura greida iamxulla²⁷ [sem a dome.²⁸ eptir þui sem iorð uar metin. [En ex logmanni synizt²⁹ sa rettare haza er uarde. þa liggi iorð sem tomin uar til þess er logliga uerðr vndan lonyt.³⁰ Nu temr sa eigi til iardar³¹ er stexnt uar. þa skal sotiande lata bera stexnu uitni sin. sidan odals uitni sin. þa [skolu bonðr³² doma honum³³ iorð en hinum aura slika sem .vj.³⁴ stynsamir³⁵ menn meta oc syni³⁶ aura oc haxe at lane þar til er hinn heimtir³⁷ oc abyrgizt sem sitt xe. Nu ex honum xelzt þessor brigð xirir cinnar hueriar naudzyniar safir eða uanfunnendar [er³⁸ stynsamir menn meta.³⁹ þa brigði þeirri(i) iorðu þo sua sem nu er mælt [þo at sidar se.⁴⁰

Guesu ueriande skal leida fram vitni sin.

- 9 ix. Nu ex hann⁴¹ suarar þui [at þessi iorð⁴² hezir legit undir uarom⁴³ ætlegg xrenda þeirra er odalum eigu at xylgia .ix.⁴⁴ uetra eða bætr. oc uær et þessa

¹⁾ [mgl. — *Fd.* ²⁾ adra .iiij. — *Gt.* adra .vj. — *de fl.* ³⁾ namagar — enkelte. ⁴⁾ [mgl. — *fl.* ⁵⁾ oc eigi — *fl.* mgl. — *fl.* ⁶⁾ xiandmenn — *Ee.* ne magar &c. — mgl. *Fe.* ⁷⁾ [En ex ann. hv. ser þann i dome — *Gk.* n, q, t. *Fa.* b, c, d. *Ea.* e. [En ex ann. hv. ser þan i dome — *Fe.* [Ex einhuar þessi tamar i dom — *Ba.* g, k. ⁸⁾ [stexna þann eller hann — *de fl.* ⁹⁾ [með tuggia manna vitni — *de fl.* ¹⁰⁾ skal nazna — *Be.* ¹¹⁾ i — mgl. *de fl.* ¹²⁾ uil — *Ge.* ¹³⁾ [x. nottena helgu — *Gd.* n, p, r. *Bb.* ¹⁴⁾ [tidini — *Fa.* [lotenne — *Fc.* ¹⁵⁾ [aura. of þa .iiij. — *Gd.* [þa .iiij. — *Gp.* [aroza menn þa — *Gr.* [adra .iiij. þa — *Fb.* [arxua .iiij. þa — *Ff.* *Ec.* e. *D.* *Bc.* [arxua .ij. þa — *Ea.* [iii. þa — *Ed.* [aura .iiij. þa — *Ef.* [iiij. men þa — *Bb.* l. [ararza þria þa — *Bg.* ¹⁶⁾ [tuitugir — *de fl.* ¹⁷⁾ [mgl. — *Gr.* *Fd.* e. ¹⁸⁾ skutu þeir — tilf. *Bc.* ¹⁹⁾ [þeir bera — *Gf.* ²⁰⁾ eptir sogn — *Gi.* sogn — *fl.* ²¹⁾ eða xadur xadur sins — tilf. i *Mrg.* *Ga.* ²²⁾ oc sogn — tilf. *Ff.* ²³⁾ [otiande — *Fd.* e. ²⁴⁾ [mgl. — *Ba.* ²⁵⁾ .xij. — *Gm.* ²⁶⁾ rettare — *fl.* ²⁷⁾ at iamxullu — *de fl.* ²⁸⁾ [mgl. — *Bh.* ²⁹⁾ [synizt of — *Ba.* g, k. ³⁰⁾ sott — *de fl.* ³¹⁾ sliptizt — tilf. *Fb.* ³²⁾ [skulu dormendr — *de fl.* [skal domarenn — *Gd.* ³³⁾ [otianda — *Fd.* e. ³⁴⁾ .vj. — mgl. *fl.* ³⁵⁾ valintunnigir eller valintunnir — *fl.* ³⁶⁾ meta — *Gl.* ³⁷⁾ er a — tilf. *Gi.* ³⁸⁾ .vj. — tilf. *de fl.* ³⁹⁾ [mgl. — *Ba.* g, h, k. ⁴⁰⁾ [mgl. — *Bg.* k. Her tilf., uden nogen Afd., det korte Capitel "Slika jorð skal hvarr" &c. (som ellers først er det tredie herfra, eller Cap. 11) i *Gh.* *Fd.* e. I *Fd.* e mgl. de to mellemliggende Capitler 9 og 10. ⁴¹⁾ hin — *Ed.* ⁴²⁾ [þar segir þu mæ xirir þeirri iorðu er — *Gr.* ⁴³⁾ varn — *fl.* ⁴⁴⁾ .xl. — *Ff.*

iord logum oc dome. oc geri ef þer stefno til at lyða hærðar¹ uitnum minum tirs-
dagin nestu eftir páska uifu til þeirrar samu iardar er þu sagðer mer xirir. þa skal
ueriande lata bera hærðar² vitni sin xirir [dome monnum.³ oc skolu þeir menn þetta
uitni bera er þat megu muna at þessi iord kom undir þeirra ætlegg. En ef þeir eru
eigi til. þa beri þeir er [.xx. uetra⁴ varu þa er xader þeirra andadizt oc beri sogn
xadur sine [oc einstis manz annars.⁵ En ef honum xullnaxt þeffor uitni þa uerðr
honum su iord at odli þo at hins odal vere adr. En ef uerianda [xullnaxt eigi⁶
þeffor uitni þa niote soriande odals uitna sinna sua sem logbol uattar.

Nu ef hann svarar þui.

i. Nu ef hann⁷ svarar þuifa. at hon⁸ uar yðr logboden xrendom.⁹ trngð oc 10
stent undir mið oc minn ætlegg oc uer ef þessa iord laugum oc dome. oc geri ef þer
stefno til iardar þeirrar er þu sagðer mer xirir tirsdagin nestu eftir páska uifu [at
lyða¹⁰ þar odals¹¹ uitnum minum oc stontingar. skal þa ueriande leida xram uitni
sin xirir dome þau er þat beri. at þar varo [uit ner¹² er þessi iord uar logboden¹³
oc stont¹⁴ undir þenna mann oc hans ætlegg. Nu ef honum xullnaxt þeffor uitni.
þa uerðr honum su iord at odli. nema hinn leidi xram nauðzynnir uitni sinn at [hann
uar xelaus þa er iord var bodin.¹⁵ oc þat með at hann lysti a huerium .x.¹⁶ uetr-
um¹⁷ at hann var synn at brigðar manni. oc late þar¹⁸ xylgia [odals vitni sin.¹⁹

Quersu iord skal af hondum lata.

ii. Slita iord skal huer [aptr greiða²⁰ sem hann tof. en ef bætri er. þa stodar 11
honum þat. en ef uerri er. þa bote hann sem .vj. stynsamir²¹ menn mæta.

I huerium aurum xirir iord skal greiða.

iii. Nu uil madr iord²² sina selia [at xorsalu mala rettum²³ til aptrlausn. 12
ar.²⁴ Sa er xorsalu male rettr at madr skal slitan oyri tata sem hann greiðir.²⁵ Nu
uil hann iord sina lonsa. þa skal hann [hæra bodit²⁶ honum [xe slit²⁷ xirir [nottena
hælg²⁸ oc eftir Mithals meffo. oc geri bæde²⁹ i senn³⁰ at stefni honum til iardar

Jvfr. Cap. 12. F. XII. 3.

¹) ærðar — Gg, h, s. ²) ærðar — Ge, g. ³) [dome — fl. ⁴) [uitugir — de fl. ⁵) [mgl. — Ba, g, k. ⁶) [xallaz — Ba, g, k. ⁷) ueriande — Gd. ⁸) þeffor iord — de fl. ⁹) bæði odals mon-
num of odals nautum — tilf. Ee. ¹⁰) [at tynsa — fl. ¹¹) bods — de fl. ¹²) [uer ner — Gf, g, h, Bl.
[uitni ner — Gl. ¹³) bodlogð — fl. ¹⁴) trngð of stont — fl. ¹⁵) [honum var boden — Fb. ¹⁶) ximm
— Gi. mgl. — Bh. ¹⁷) innan .lg. uettra — tilf. Gk. ¹⁸) þat — Ba. ¹⁹) [od. vitnum sinum — Ba. ²⁰) selia —
de fl. [lausu tata — Ff. ²¹) valintunnir eller valintunnigir — fl. ²²) odals iord — Gr. ²³) [at
xorsalu — de fl. Her begynder en Lacune i Gd, ophører i Indholdslisten til næste Bolk. ²⁴) uflausnar — fl.
²⁵) ræða . . . tætr (i omv. Orden) — Ee. ²⁶) [hæra toftr — Ba, g, k. ²⁷) [iord sina — Gg. ²⁸) [ioll
— Gm. ²⁹) all — de fl. ³⁰) i senn — mgl. Ba, g, k.

tyrðadagin næsta eftir þessa uifu oc til aura uibrtafu. nema hinn uili þegar uib aur-
um tafa flitum sem uattar uifu at hann greiddi honum.¹ En ex hann dylr þess. þa
hallde hann fram sofn² sinni oc niote uatta sinna [huerfu hann sagde honum xirir
iordu oc³ [huerfu hann steyndi honum til⁴ aura tolu.⁵ oc ex þat berst⁶ at fullu.⁷ þa
skal hann⁸ niota uatta sinna þeirra huerfu [milla aura⁹ hann a i þessare iordu.¹⁰
þa skal hann bioda¹¹ honum aura flita sem uattar haza honum uitni um borit. hann
skal honum greida [i flitu x¹² sem hann [hezir til.¹³ i gulli eða brendo silxri eða
[gangs silxri.¹⁴ tyr oc torn. smor¹⁵ oc uaru. iammikit¹⁶ sem hann matte kaupar með
þui [gulli oc brendo silxri¹⁷ er hann torypti þa iord með. oc .vj. stynsamir menn
mæta at þetta x¹⁸ se eigi uerra en þat er [xirir iordina uar greit.¹⁹ En ex hann
missir uatta þeirra er hia uaro þa er hann xet²⁰ x²¹ xirir iord. oc flit þa a huerfu
mikit [eða huilift²⁰ þat x²¹ uar.²² oc hezir sa eigi uitni til er xirir greiddi. þa sanne
sa með eins eidi er gelldr. at [her er iammikit x²³ oc iangot²³ [sem xyr²⁴ var greit.²⁵
nema hinn late fram toma tueggia manna uitni²⁶ at x²⁷ var meira oc bætra.
Nu ex sofianda xulnazi [uitni oc sofn sin.²⁸ þa uciti hann uord iordu sinni en hinn
aurum. þui at þa hezir han iord sina loryft²⁹ aptr at flitum oc logmale rettu. Nu
ex hinn [uil haza³⁰ x³¹ sitt [er iord hezir.³¹ sofe sem uita x³²

Um iardar lysing.

- 13 glij. Nu liggir iord .x.³³ uætr oc þar³⁴ er eigi lysing a. þa liggir hon til
fullra aura þeim sem³⁵ a.³⁶ En lysing er at engo nyt nema bader³⁷ iatte kaupi
oc sali. En ex annar huar neittar.³⁸ þa niote sa³⁹ uatta sinna⁴⁰ þeirra er hia varo
stilorde þeirra oc kaupi.⁴¹ Nu a eðia⁴² eða mæx xultida⁴³ bod a iordu. þa stolu

Jvfr. Cap. 13. G. 272. 290. F. XII. 4.

¹) xyrir iord — tilf. Ea, c. Bf. ²) sofn — Gg, i, l. ³) [mgl. — Ee. ⁴) [mgl. — Bh. ⁵) of
huerfu milla aura han a i iordu þeirri — tilf. Gn. ⁶) bræstr — Ef. ⁷) Her begynder en Lacune i Gk,
ophörer i næste Bolk Cap. 6. ⁸) hin — Ee. ⁹) [mytta penninga — Gp. [mytit x¹⁰ — fl. ¹⁰) þa
skal &c. — mgl. Gn. ¹¹) tufa — Ed. ¹²) [x¹³ — Gg. [i þui x¹⁴ — Gt. [sitt x¹⁵ — Fb. Bb, l. [flita
aura — Fd, e. ¹³) [tot — fl. ¹⁴) [gangs peningum — Gn. Bf, h. [gangs peningi — Ff. [gangs silxri
— Ee. eða &c. — mgl. Ed, e. ¹⁵) [smor — mgl. Ed. ¹⁶) x¹⁷ — tilf. Gn. ¹⁷) [x¹⁸ — Gk, s. [verði
— Fa, c, d. ¹⁸) [x¹⁹ var i greitt — Gt. ¹⁹) greiddi — Gt, q. lauf — Fd, e. ²⁰) [mgl. — fl.
²¹) [mgl. — Gt. ²²) er han xet xyrir iord — tilf. Gn. ²³) [þet x²⁴ se ei verra. of sua mytit. of sua got
— Bh. ²⁴) xirir iord — fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) er tætr — tilf. Gm. ²⁷) þet x²⁸ — Bh. ²⁸) [sofn
sin — de fl. [uitni sin — Fd. [sofn sin — Ee. [sofnar uitni sin — Ba, g, k. [þesse uitni — Bh. ²⁹) soft
— Be. ronnit — Bh. ³⁰) [uill eigi haza — Ee. [x³¹ eði — Ba, g, k. ³¹) [er iord hezir reitt — Gk.
Fd, e. [er verð hezir xirir greit — Gl. [er verð hezir greit — Gm, s. [er jorð torypti — Fb, c. Ee. Bb, l.
[mgl. — Ba, g, k. ³²) aptr þui sem adr er flitt — tilf. Ea. ³³) .xx. — Fb. ³⁴) þar — mgl. fl.
³⁵) iord — tilf. fl. ³⁶) atte — de fl. ³⁷) bæðe — fl. ³⁸) iattar — Ed, f. Bc, h. eller tviater oppo
— tilf. ov. L. m. H. fra. 16de Aarh. i Ba. ³⁹) han — de fl. ⁴⁰) er kaupi er torypt — tilf. Fc. er
torypti — tilf. Ee. ⁴¹) Her begynder nyt Capitel uden Overskrift — Fb. ⁴²) tona — Gt. Fa, e.
⁴³) mgl. — Gf.

þeir¹ þa² [umbodð mann ianman³ at rette⁴ þeim er ueria skal. oc sofe sua sem⁵ [huer nar⁶ undan adrum. oc sua [skal huer uar⁷ undan adrum brigða.⁸

Quersu mædr skal hons þirir iorðu segia.

giiij. Nu kemr su iorð undir lono⁹ er menn standa til lausnar undan henne. 14 þa stolu (þeir) segia henne þirir [iorðu um¹⁰ haufit¹¹ þirir nottena hælgu¹² [með uatta .ij.¹³ oc steyna henne til iardar þeirrar¹⁴ tyrðagin nestu eptir pasta uitu at tafa þar uid aurum [stikum sem .vi. stynsamir menn mæta.¹⁵ Nu kemr iorð [undir omaga¹⁶ su er menn [standa til lausnar¹⁷ [undan honum.¹⁸ þa skal þa¹⁹ undan [þearhallz manni²⁰ sofia²¹ sua sem adr er sagt.

Ex ueriande er eigi nar.

gv. Nu uil mædr steynu iorð sina brigða²² eða mala iorð. oc er þa vttan laga 15 uara.²³ [eða vttan landz²⁴ er [hond heyr²⁵ at. þa skal hann²⁶ undan umbodð manni²⁷ brigða²⁸ [ex hann er til.²⁹ En ex hann er eigi til. þa skal iorð brigða³⁰ undan erþingia sua sem undan [hinum stikdi.³¹ Nu selr mædr [iorð or steyno.³² þa skal hann³³ brigða undan huarum sem hann uil. þeim er³⁴ seldi. eða hinum er [hond heyr³⁵ at. oc sua mala iorð³⁶ hit sama.

Um iardþolgit þe.

rov. Ex mædr þinnr iardþolget þe. haxe konungr³⁷ þridiung. [en þa annan³⁸ 16 þridiung³⁹ er nest⁴⁰ a⁴¹ til haugodals⁴² at telia. oc [þa þridiung er þinnr⁴³

Jvfr. Cap. 14. G. 274. Cap. 15. G. 283. 284. 286. Cap. 16. G. 148.

¹) þær — de fl. ²) [er — tilf. fl. ³) [umbodð monnum ianman — Ef. ⁴) ættom — Fd, e.
⁵) Her begynder en Lacune i Bk, oph. i Cap. 17. ⁶) [þær uar sagt — Gn. [hvar var skal brigða — Bg.
⁷) [stulu ver — fl. ⁸) [otia ædr brigða — Ed. [sem þær æz off — tilf. Gl. at taghum — tilf. Bc. oc sua
&t. — mgl. Bf, g. ⁹) lono — mgl. Ef. ¹⁰) [mgl. — Fe. ¹¹) uarit — Gc. um haufit — mgl. Ba,
g, k. ¹²) er garðe er um sofet — tilf. Gf. ¹³) [mgl. — fl. ¹⁴) en (er) þa uil tynst haxe — tilf. de fl.
¹⁵) [þær stynsamra manna uirðingh. — Ba, g, k. ¹⁶) [i omaghæ stipti — Ed. ¹⁷) [uitia tynsa — Ba,
g, k. ¹⁸) [mgl. — de fl. ¹⁹) [a — mgl. de fl. ²⁰) [umbodð manne — Be. ²¹) [tynsa ot [otia —
Fa, c. ²²) [tynsa — Fe. ²³) vara — mgl. Fd, e. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [handhaxe er — Ed. Bb, l.
²⁶) hann — mgl. fl. ²⁷) haxe — tilf. fl. ²⁸) [otia — fl. ²⁹) [mgl. — Ba, g, k. ³⁰) [otia — Bf.
³¹) [honum stikdom — Ba. ³²) [steynu iorð — Gi. [iorð at steyno rettre — Fe. [steynu iorð sina — Ba,
g, k. ³³) hann — mgl. Ed. ³⁴) han — tilf. fl. ³⁵) [þa er handhaxe — de fl. [þa er haxande eða
handhaxe — Gs. [þa er haxandi — Ea. [haxandi er — Bd. ³⁶) iorð — mgl. Gi. Ba, k. ³⁷) hann — Gi.
³⁸) annan — mgl. de fl. ³⁹) [ot annat þa — Bf. ⁴⁰) nestr — fl. ⁴¹) er — fl. ⁴²) hauga odals
— Ge, g, i, m, q, r, s. Fb, f. Ea, c, e. Bb, f. haugo — Gf, h, l, p. Ba, k. haugo odals — Fa, c. Ef.
odals haugo — Ed. a — tilf. Gn. ⁴³) [konungr þridiung — Gi.

[Ez hann hekkir at lagum upp.¹ ella hazi halzt konungr² en halzt [obals madr.³ En ez engi er sa til er [til haugobals a⁴ at telia. þa eignizt sa er iord a þann þridiung.⁵ En ez sa madr hittir ze i⁶ iordu⁷ sinni [er eigi er haug⁸ obals madr at.⁹ hazi [hann halzt en konungr¹⁰ halzt.¹¹ Nu ez madr hittir ze i obals iordu sinni. þa haxe hann .ij. luti en konungr þridiung. Nu zinnr madr ze¹² i almeningi. þa haxe sa [þridiung er zinnr¹³ en konungr .ij. luti.¹⁴ Nu brytr madr haug eða grezr¹⁵ madr¹⁶ [iord manz¹⁷ [til zear¹⁸ at olongzi þess er iord a. zori aptr þeim er iord¹⁹ a þat sem hann zann oc leggi a landnam oc [iardar spell²⁰ [þeim er iord a.²¹ Nu mistruir sa er iord²² a. at hann hazi sua mikit aptr zort [sem uar.²³ syni²⁴ með þrittir eidi. En ez cidr zellr. þa zellr hann til flitrar settar²⁵ sem hann hazi flolit iammiklu. en ze flitizt eptir þyrra flilorðe.

Ez umboðs madr misget með isrðu.²⁶

- 17 xvij. Ez madr er [innan²⁷ landz oc vttan laga uara²⁸ sa er iord a. þa hazi sa umboð²⁹ meðan³⁰ hann uil. er hann zel til. En ez hann uil ez honum tafa [sem adr haxði.³¹ þa biode um þeim sem hann uil at tafe³² umboð³³ ez honum. en sa hazi .ij. manna uitni til at landzdrotten baud honum um at tafa umboð ez þeim er adr haxði. oc zai þeim umboð sem hann uil sidan at ianizullu sem landzdrottenn flalzr. En ez landzdrotten segir³⁴ at hann³⁵ hezir tefit ez eign hans oc ser nytt. huart³⁶ sem þat er vttan gardz eða innan. oc uita [godir menn-at þui flil.³⁷ en hann talazt konpt haza³⁸ ez þeim er þa atte³⁹ er hann konpti.⁴⁰ þa haxe hann flilrit

Jvfr. Cap. 17. nedenfor Ldsl. B. 26. F. XIV. 1—3. Jb. VI. 29.

¹) [mgl. — Gi. elligr verdr hann þiozr at — tilf. Fc. ²) Her begynder en Lacune i Be, ophører i næste Bolk Cap. 1. ³) [obals menn — Gl, m. Fb. Ee. Bb, l. D. [haug obals madr — Gl. [haugs obals madr — Fa, c. a at telia — tilf. Bf. ella hazi &c. — mgl. Fd, e. ⁴) [til hauga obals a — Ge, g, i, m, s. Ea. Bb, l. [til haugg a obal — Gh. [til haugs a — Gl. Ba, k. [hauga obal a — Fb. [til haugs obals a — Fa, c. Ed. [til haug obals eigi — Fd, e. [til hauga obals haxue — Ee. ⁵) En ez engi &c. — mgl. Bf. Her indskyde de fl. den i Ga først længere nede forekommende Artikel: Nu ez madr hittir . . þridiung. ⁶) obals — tilf. Gl, m. Ed. ⁷) eigi — Ba. eign — Bc, g, k. ⁸) hauga — Gm, s. Ea, c, e. haugs — Ed, f. mgl. — Ge, f, g, h, i. Fd, e, f. ⁹) [oc eigi haugobals madr — Bd. [ot er æi obals madr — Bf. ¹⁰) haugobals madr — Gl. ¹¹) [konungr halzt en halzt sa er iord a — Gi. [han þridiung. en konungr .ij. luti — Bf. ¹²) ze — mgl. Fa. ¹³) er zinnr — mgl. fl. ¹⁴) [halzt of halzt konungr — Bf. ¹⁵) grezr — Bc. ¹⁶) madr — mgl. Bc o. fl. ¹⁷) [voll manz — Gl. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) eign — fl. ²⁰) [ze zrir i. sp. — Fd. [iardazall — Ed, f. [iardar zall — Ba, g. ²¹) [mgl. — fl. ²²) obal — de fl. iord of (eða) obal — Ee, f. ²³) [sem hann zann — fl. ²⁴) [anne — Bd. ²⁵) [ettar — Ef. ²⁶) Dette Cap. mgl. Gi. ²⁷) vttan — maaskee Fb, hvor en Rettelse er foretagen med Ordet, uden at det dog lader sig afgjøre, om vttan er rettet til innan eller omvendt. ²⁸) [utan laga varra eða vttan landz — Gg. ²⁹) hans — tilf. Ee. ³⁰) æ. mæðan — Ff. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) tafa — de fl. ³³) við umboðe — fl. ³⁴) tallar — de fl. ³⁵) umboðsmadr — de fl. ³⁶) Her begynder en Lacune i Ee, ophører i næste Bolks Cap. 6. ³⁷) [a þui godze menn flil — Ed. ³⁸) er handhaxe er at — tilf. Fd. ³⁹) var eigandi — de fl. toz eigha — Bf. ⁴⁰) tvað (tveð) taupa — de fl.

uitni til¹ [at þat se satt er hann segir.² En ef honum brefta þau uitni. þa mæti .vi. skilríkir menn hvers landzdrottenn³ hefir mist ok selt hann⁴ með vðrýglum ok leggi [vmbods mádr⁵ landnem a oxan. þar skal eigi fýrnsta [a falla.⁶ selt þann er af⁷ dro eða hans arfa. en til eignar þann er þa er handhafi at iordunni.⁸ En ef þa sitr a iordu er af⁹ dro. þa er sem hann siti a oðrinni iordu. En ef annar býr a. þa se þa sýtn¹⁰ sata xirir vttan [landzsfýllð. gíallde landzdrotne landzsfýllð.¹¹ En landzdrottinn a loft¹² at¹³ tafa af honum vmbod þegar hann uil. en male halldizt [allt at rínu¹⁴ sem hann atte¹⁵ at byggja.¹⁶ þat eru¹⁷ þrjár ardir.¹⁸ Vmbods mádr skal eigi byggja annan mala¹⁹ fyr en annar [er vti.²⁰ En ef landzdrottinn eða vmbods mádr andast. þa [halldizt einn ardar male²¹ síðan. ok sua ef mádr²² xer af lande brott. þa [halldi vmbodi²³ .iij. uetr [nema hinn²⁴ andizt fyr. þa er vmbod fialxtelit af honum.²⁵ En ef [vmbods mádr²⁶ tortryggir xrafall landzdrottens. þa hafi arfi hans eins uitni til. [þan tíma er þeir spyrja til sanz.²⁷ [þess er sueria²⁸ uil²⁹ at [hann hyggi þat satt vera.³⁰ en þa tali [arfi uid.³¹ Vmbods mádr ma³² eði lönxa³³ ok eði skalx i yrfa³⁴ i höllt ne i haga. [nema halxu³⁵ meira³⁶ en leiglendingr ma lönxa. [En hann³⁷ ma eði lönxa³⁸ leiglendingr³⁹ nema [lönxi⁴⁰ landz drottens se til.⁴¹ En landzdrottinn ma lönxa⁴² slíkt sem hann uil⁴³ ok þo sua at [eigi stæde leiglending⁴⁴ allt þat er vndir⁴⁵ laup þeirra [uar slíkt.⁴⁶

¹) til þes — *de fl.*   ²) [at þan fongti at þeim er þa uar eigande at — *Bg.*   ³) þan — *de fl.*
⁴) landzdrottinn — *de fl.*   ⁵) [hinn — *Fd.* [honom — *Fe.* [mgl. — *Fe.* *f. Ee.*   ⁶) [xirir ganga — *de fl.*
⁷) af — *Ef.*   ⁸) ordenn — *Fd.* *e.* [mgl. — *de fl.*   ⁹) iardu — *tilf. Fe.*   ¹⁰) [þn — *fl.*   ¹¹) [landzsfýllð. gíallde þann landzdrottne — *Ge.* *g.* *p.* *Eb.* *Bc.* [landzsfýllð. þann skal þan tafa landzdrottne — *Gm.* [landzsfýllð at gíallde landzdrottne — *Gl.* *m.* [landzsf. tafa landzdrottne — *Gq.* *Bf.* [landzsf. at tafa landzdrottne — *Gr.* [landzsf. landzdrottne — *Gt.* *Fa.* *c.* [landzsf. gíallde landzdrottne (sinum) — *Fb.* *d.* *e.* *Bd.* *l.* [landzsfýllð — *Ed.* *f.* *Ba.* *g.* *k.* [landzsf. fl. þan gíallde landzdrottne sinum — *Ee.* [landzsfýllð gíallde landzdrottne — *Bb.*   ¹²) vott — *fl.*   ¹³) *Hér ophöfver Lacunen i Bh.*   ¹⁴) [eigi at síðr — *Fd.* *e.*   ¹⁵) a — *de fl.*   ¹⁶) haga — *Gh.* *abergiaz* — *Gr.*   ¹⁷) þrjár (xij. tilf. over L. dog, som det lader, m. s. H.) manader eða — *tilf. Fa.*   ¹⁸) ar — *Gg.* ardar mællar — *Gl.* uetr — *Gm.* *Bd.* ardnar — *Ba.* ardar — *Bh.*   ¹⁹) ardamala — *Ee.*   ²⁰) [er xarinn — *de fl.*   ²¹) [halde þin ardar mala sinum — *Gf.* [hagur þinn einn ardar mala — *Ea.* [halde þinn ardar male — *Eb.* [halde þin ein ardar mala — *Ed.* [halde þinn ardar — *Ee.* [halde þin iardr male sin — *Ef.* [halde þin ardnar mala — *Ba.* [halde leiglendingr einn ardu — *Bf.* [hagur landbui einn ardu — *Bh.* [halde þin iardr male — *Bk.*   ²²) landdrotne — *Bh.*   ²³) [haldezt vmbod — *de fl.*   ²⁴) landzdrottinn — *Gt.*   ²⁵) [mgl. — *Bf.*   ²⁶) [madr — *Gp.*   ²⁷) [mgl. — *fl.*   ²⁸) [þn — *Fb.*   ²⁹) [mgl. — *Bg.* *k.*   ³⁰) [þet se sat — *Bh.*   ³¹) [þan vdr arze — *Ee.* [uidr arze — *Ba.* *g.* *k.*   ³²) skal — *de fl.*   ³³) [ozua — *Gm.* [ozua arfa xearututum ne eignum — *Ee.*   ³⁴) vinna — *fl.*   ³⁵) [mgl. — *Ed.*   ³⁶) [mgl. — *Ee.*   ³⁷) leiglendingr — *fl.*   ³⁸) [ozua — *Ed.* *e.*   ³⁹) leiglendingr — *mgl.* *Ff.* *D.* [mgl. — *de fl.*   ⁴⁰) [oz — *Gp.*   ⁴¹) [landzdrottinn uili [ozpt haga — *Ba.* [landzdr. uili — *Bf.* En þann ma &c. — *mgl.* *Bg.* *k.*   ⁴²) [oz — *fl.*   ⁴³) En landzdr. &c. — *mgl.* *Fe.*   ⁴⁴) [þeim er leiglendi verði engi stædi — *Gr.* *t.*   ⁴⁵) i — *de fl.*   ⁴⁶) [þom — *de fl.*

VII. Landzleigu boltr.¹

- i. Hversu maðr skal leiga iorð af landzdrotni.
- ij. Um hufa skilbaga við leigu líða.
- iiij. Hversu leiglendingr skal hufum upp halda.
- iiij. Eð leiglendingi er skilt þort hús up (at gera).
- v. Eð maðr byggir eina iorð .ij. monnum.
- vj. Engi skal súa iorð olagliga byggja.
- vij. Eð umboðs menn taka mutur til iarðer at byggja oc fallða þol gera.
- viiij. Um hufa skipti i þarðogum.
- ix. Hversu maðr skal myli a iorð reida.
- x. Hversu maðr skal við leigu þol skiliagt.
- xi. Eð maðr sitr a oðelinni iorðu.
- xij. Um skipti a þorne oc hön.
- xiiij. Eð leiglendingr þer af iorðu.
- xiiij. Eð menn þurzu þrælorn at laupa.
- xv. Um hufa skipti of iarðar.
- xvj. At maðr skal bua a oðals iorð sinni.
- xvij. Um spelkuirti.
- xviiij. Um alra skipti oc engia.
- xix. Um loggæstu.
- xx. Hversu mikit landnam huer skal taka.
- xxi. Hversu tonor skolu landnam taka.
- xxij. Eð vinnr i floge at ofskiptu.
- xxiiij. Um skips uppsaat.
- xxiiij. Um loggæstu til zimtar fleyno.
- xxv. Um selt manna eð rangt dæma.
- xxvj. Eð umboðs maðr heilðr leigu þirir þeim er a.
- xxvij. Um ælðz abrygd eð laus uerðr.
- xxviiij. Um brennu.
- xxix. Um loggarða oc skipti manna.
- xxx. Um grindar gerð granna oc fleynor.
- xxxi. Um garða manna.
- xxxij. Hversu ot skal lönfa þenab.
- xxxiiij. Eð þatotr maðr þarz bu silt ot lönfa.
- xxxiiij. Eð maðr spillir garðum manna.
- xxxv. Eð roff mang spillir roffe.
- xxxvj. Eð menn etia hestum manna.
- xxxvij. Eð þearþoling uerðr a bu mang.
- xxxviiij. Eð hundr bitr þe mang.
- xxxix. Eð maðr tynigt með lane.
- xl. Um sætra gerð manna.
- xlij. Um sætra merli manna.
- xliij. Hversu þe skal uarþueita.
- xliij. Um þiobgotur oc handran oc bruar gerð.²

¹) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem den hele Bolk — Ga.   ²) Her ophører Lacune.

- gíij. Vm laga fleynor til uega bota.
 giv. Vm briar gerð a þiobuegum.
 giv. Vm haugreid.
 gíij. Vm slutning manna ízir þiobar.
 gíij. Vm lagar oc ueidiuel er menn gera.
 gíij. Vm slubzisti ef menn gera flaba.
 l. Ef menn tafast zirir með ozund.
 ij. Vm ziftizarar vtrodrar manna.
 ij. Vm haufa ueidar.
 iij. Vm bodburd af rudflad.
 iij. Vm bodburd bora i millum.
 la. Vm afr oc eng.
 loj. Guersu bórdr flolu þing forla.
 loj. Vm zatotra manna slutning.
 loij. Guersu madr flal ueida biornn oc ulx.
 lig. Vm dýra ueidi.
 lg. Vm elgia ueidi.
 lgi. Ef menn flil a vm almenninga.
 lgi. Guersu madr flal bóri sltt haza.
 lgiij. Vm ueidiuelar til dýra.
 lgiij. Vm hualrelstra ef madr zinnr hual.
 lgv. Vm seta ueidar.

Her heyr upp landz leigu bolc.

i. Ef madr uil [annars manz¹ iord leiga² [undir bu sltt.³ þa flal hann tala 1
 ser bóri vél oc uanliga⁴ með [ij. uatta flitrika⁵ oc er þui bætr er zleiri eru.⁶ En
 ef madr⁷ leigir iord af landzdrotne. þa flal hann a þeirri iordu bua⁸ sua lengi sem
 [uattar hans uitu at⁹ hann tol ser [arðar mala.¹⁰ Nu þo at madr geri iord sine
 [eda seli.¹¹ eða gíallde [eda flipti.¹² þo¹³ flal sa haza [arðar mala¹⁴ sinn¹⁵ er tol.
 En ef landzdrotten andast þa flal leiglendingr¹⁶ haza [eina ord¹⁷ síðan þo at [al-
 margar se telnar.¹⁸ [En ef leiglendingr andast þa haxe arze¹⁹ eina²⁰ ord²¹ síðan.
 þo at almargar være telnar.²² En²³ umboðs madr ma eigi lengra²⁴ mala byggja
 m [iij. uetra mala.²⁵ Abud iarðar heimilar teliu.²⁶ en landstýllb²⁷ heimilar lod²⁸

Jvfr. Cap. 1—4. G. 72. 73. F. XIII. 1. Hk. 89. 90. Jb. VI. 1.

¹) [mgl. — Bd. ²) læggia — Fb. leigia — Fa, c, f. legia — Ef. ³) [mgl. — Eb. ⁴) vandlega
 — de fl. ⁵) [tveggia manna vitni flitrika — de fl. ⁶) uitu — Gm. ⁷) hann — de fl. ⁸) fltia — fl.
⁹) [mgl. — Bd. ¹⁰) [iarðar mala — Gi, m. [arðumala — Ed, ostere. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) flonfi
 — Gc. [mgl. — Ed. Bh. ¹³) þa — de fl. ¹⁴) [arðna mala — Ba, k. ¹⁵) sine — Gq, r, t. D.
¹⁶) landzdrotten — Gq. [a — Ed. ¹⁷) [ein arðar mala — Gf. [einn vetr iord — Gi. [eit ar — Gl, m.
 [eina arðu — Ed, e. [eina ourð — Bc. ¹⁸) [allmargir se a tveðnir — Gi. [allmorg se tatin — Gl, m.
¹⁹) arzar hans — fl. ²⁰) eins — Ba, g. ²¹) arðu — Ed, e. ²²) [mgl. — Gc, i, l, p, q, r, t. Fa,
 e. Ef. Bc, d, h. D. ²³) tonongo — tilf. Gg, h. ²⁴) Her ophörer Lacunen i Be. ²⁵) [iij. vetr — de fl.
²⁶) Saaledes næsten alle de Övr. I Ga tefia rimeligviis kun Skrf. ²⁷) landstýga — de fl. ²⁸) iord
 — Gg, h. 1098 — Bc.

oc allan auerla¹ þann er i kaup þeirra kom. [Lýti² skal landstyld uera³ xirir⁴ [sumar mal.⁵ eða [flær oc fter⁶ þeim er iord a. En ex landzdrotten uerdr buslit⁷ maðr oc uil þara til iardar sinnar þeirrar sem hann hezir ader adrum bygt. þa skal hann løyfa iord sina æz hinum er adr [hezir leigt⁷ [einni ardar leigu.⁸ oc segi honum til xirir [nottena hælgu⁹ at hann er buslit⁷ maðr oc sanne þat með eidi sinum [ex leiglendingr mistruir hann.¹⁰

Um hufa skildaga uð leigu lida.¹¹

- 2 ij. Nu skal huff gera¹² sem stilt er. ex eigi er gort þa a landzdrotten i lodinni sua mikil sem husit mezt. oc [se sua sem iammikit se ulolit¹³ i landstyldinni. En ex huff eru værri gor en stilt eru. þa stolu .vj. stynsamir menn mæta husit. en leiglendingr bote sem metid verdr oc uarde¹⁴ lod¹⁵ þar til er [lolit er.¹⁶

Quersu leiglendingr skal husum upp hallda.

- 3 iij. Nu skal leiglendingr¹⁷ husum upp hallda¹⁸ allum þeim er a iordu eru þa er hann kom til. þedra ual¹⁹ oc hallda dropalaufum oc²⁰ halda upp torzuolum²¹ oc uindsteidum [oc trotraptum²² oc lixa²³ sua um at eigi lome slag²⁴ a ueggi. oc ex sua er umbuit²⁵ þa ma leiglendingr eigi abyrgiazt at huff þyrnizt. En ex hann²⁶ [þongr²⁷ huff²⁸ niðr xirir uanroftar salir geri annat nyt²⁹ i stadin. En ex maðr gerir huff a annars manz iordu þat er eði uar stilt a hendr honum oc eði³⁰ uar þeim leigu þall i er iord atte.³¹ tof hann³² timbr i annars manz mortu oc oll til þong oc setr³³ huff a aubar tuxtir³⁴ er engi stodo huff a³⁵ þa er hann kom til iardar. þat er tallat høgenda huff. þat skal bioda landzdrottni at laupa með luatta .ij.³⁶ þa er hann³⁷ þer æz iordu. oc kaupi sem .vj. stynsamir menn mæta. En ex

¹) auogt — Ge. ²) lotit — Bb, l. loten — Bf, h. ³) oðl — Gi. [hann skal landstyld lytti hafa — Fd. ⁴) at — fl. ⁵) [jol — Gf. Bd. [sumar — Gg. [sumar malom — Fa, d, e. [somal malom — Bk. [udraderet og ei igjen udfyldt — Bk. ⁶) [flær oc fter — Gg. Ed, e. [flær oc (edr) flær — Gm, n, t. ⁷) [hezir (hezdi) hann bygt — Gg. Ed, f. Ba, g, k. er adr &c. — mgl. Gm. æz hinum &c. — mgl. Bk. þa skal hann &c. — mgl. Gd. ⁸) [einni iardarleigu — Gi. Ee. D. [einum ardamala — Gl, t. Fa, c. Ea. [einnar ardar leigu Fb, f. Bb, l. eða mera viðr leiglending — tilf. Ee. ⁹) [leigu not — Fe. ¹⁰) [mgl. — Ba, g, k. ¹¹) Ingen Orskr. eller Cap. Afdel. i Ge, f, g, h, i, l, m, n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ea, b, d, e, f. Ba—h, k, l. ¹²) [hus skal gera — de fl. ¹³) [sua mytit (sem ulolit er — Ff. ¹⁴) uirði — Gt. ¹⁵) iord — Gd, m. ¹⁶) [bygt er — Gd. [lytti er — fl. ¹⁷) hann — de fl. ¹⁸) at lagum — tilf. Ba. ¹⁹) of uanlega — tilf. Gm. ²⁰) hann skal of — tilf. de fl. ²¹) toruolum — Gd, h, n, p, q, r, Fe. torzuol — Gi. torzuallom — Gl. torzolum — Fb. ²²) [ot traptum — Ed. [ot treptom — Ef. [mgl. — Bk. ²³) bua — de fl. ²⁴) stott æða slag — Ga. a vægslag — Fe. ²⁵) oc lixa &c. — mgl. Fa, c. ²⁶) hallmr — Fe. maðr — Ba. mgl. fl. ²⁷) þongir — Bk. ²⁸) [hus þellr — Gi. [huff þyrnizt of þællr — Ed. ²⁹) iægngott — Gi. Bk. ³⁰) eði — mgl. Gl. ³¹) a — de fl. er j. atte — mgl. Bf. ³²) hann — mgl. de fl. ³³) setli — fl. ³⁴) þat ero auba tuxtir — tilf. med forskjellig, men gammel H. i Mrg. Ga. (En) þat heita allt aubar tuxtir — tilf. de fl. ³⁵) adr a — Ed. Bf. ³⁶) [tveggja manna vitni — de fl. ³⁷) leiglendingr — de fl.

VII. Landsleiebolk.

107

hann uil eigi kaupna. seldi huerium er hann uil eða haxe þlut brott at trossmessa um uaril. en ef þa er eigi brotto þa a landzdrottin hufit.

Ef leiglandingi er skilt þort hæs upp at gera.

iiij. Nu ef þort¹ huff [er skilt² upp at gera³ oc uerdr eigi upp þort. þa skal 4 þat bota sem .v. stjnsamir menn mæta. En ef hinn uil eigi lufa⁴ þa skal landz: drottinn [xsta log þirir⁵ lod hans oc leggja þimtar⁶ stegno. oc skolu þondr droma⁷ iammifit landzdrotni or lod hans sem hæs mezt.⁸

Ef maðr byggir eina iorð .ij. monnum.⁹

v. Nu [sælr maðr iorð a leigu¹⁰ oc uil eigi lata þann haxe er tof.¹¹ þa skal 5 sa¹² logxsta iorð er leigdi oc leggi þimtar stegno oc niote uatta sinna huerfu hann¹³ heyr iorð telit. oc ef honum berast¹⁴ [þau uitni¹⁵ at þullu. þa eigu þondr¹⁶ at droma honum leigu¹⁷ iorð sina aptr¹⁸ eptir þui sem vitni baro. Nu leigir maðr iorð oc uil eigi haxe. þa skal landzdrottinn þara til er [manadr halzr¹⁹ er²⁰ af sumri oc sa þa iorð [oc nyti²¹ ser²² sua sem hinn heydi²³ eigi leigt. [oc byggir adrum ef hann uil þat.²⁴ oc heimti þo leigu²⁵ af honum er leigdi.²⁶ oc suare sua²⁷ leid: angre sem landstjld.²⁸

Eugi skal sine iorð slegliga byggja.

vj. Nu sælr maðr iorð sina²⁹ [eða byggir³⁰ .ij. monnum a leigu. þa skal 6 haxe er þyrri leigdi.³¹ oc hueruitna þar sem maðr sælr .ij.³² monnum hit sama.³³ þa skal sa haxe er þyrri kaupir eða leigir. hallða skal³⁴ hann [stila dome³⁵ þirir [oc niota uatta sinna³⁶ at hann tof³⁷ þyrri.³⁸ adra [iorð iamgoda³⁹ skal hann hinum þa ef [hann heyrir til.⁴⁰ En ef hann⁴¹ heyrir eigi til. þa skal landzdrottinn þiallda

Jvfr. Cap. 5. G. 79. 76. Hk. 96. Jb. VI. 5. Cap. 6. G. 78. F. XIII. 17. Hk. 95. Jb. VI. 6.

¹) þort — Fe. ²) [er skilt er — Fe. ³) leiglandingi — tilf. Bh. ⁴) bota — Fb, f. D. ⁵) [log: þeða — Ee. ⁶) mgl. — Ba, g, k. ⁷) uirða — fl. ⁸) mæzt oc víst verdr — Fb. var vort of metet — Fd, e. ⁹) Denne Overskr. synes saavel her, som foran i Indholdslisten, at være forvexlet med den til næstfølgende Capitel — Ga. ¹⁰) [byggir maðr iorð sine — Bh. ¹¹) leigdi — Gr. ¹²) Her begynder en Lacune i Bf; ophører i Cap. 8. ¹³) maðr — Gr. ¹⁴) bræfr — Ef. ¹⁵) [mgl. — de fl. ¹⁶) þing: minn — Gl. ¹⁷) þirir — tilf. Ge. ¹⁸) aptr — mgl. Ge og fl. ¹⁹) [halzmanadr — Gr. halzr — mgl. Gg. ²⁰) er lidin — Ef. ²¹) norði — Ef. ²²) [mgl. — Bh. ²³) þa iorð — tilf. Bh. ²⁴) [mgl. — Gr. ²⁵) landstjld — Gf. ²⁶) af þor — Gr, t. Fa, c. ²⁷) sa — Fe. Ba, b, h. ²⁸) leigu — Gi. landzdrotne — Ba, k. I Ba har dog en nyere H. fra 16de Aarh. efter "landz" der ender en linje, skrevet "stjld." ²⁹) eina — de fl. ³⁰) [mgl. — de fl. ³¹) tof — de fl. ³²) Her ophører Lacunen i Ec. ³³) huat [sem þat er — tilf. Ff. ³⁴) ma — Gi. Ea. ³⁵) [stila dome — Bh. ³⁶) [mgl. — Gl. ³⁷) torgpti — Gg, s. ³⁸) eða leigdi — tilf. Gg, h, s. ³⁹) [mgl. — de fl. ⁴⁰) [til er — de fl. ⁴¹) landdrotin — Ff.

þe honum iammikit sem hann stillði tala¹ i landfyllbina² oc se síðan fatter.³ þetta skolu þeir roynt⁴ hafa innan halfrs manadar síðan iorð er .ij.⁵ byggð.

¶ Eftir umbodis menn taka mutur til iardr at byggja oc hallða hol gera.

7 vij. Nu eftir umbodis maðr konungs byggir iardir⁶ konungs [i herade⁷ at arðar⁸ mala.⁹ þa skal¹⁰ eftir þeirri abud oc landfyllbina sem [leigu líði¹¹ hezír vitni til. þui at sua skal konungs iardir¹² byggja sem¹³ stíl i lagum. þo at umbodis manna stípti uerði þa skal¹⁴ huer sinn leigu mala hafa. En eftir maðr tekr mutu þeir konungs iardir at byggja eða annara manna. gíallde eftir stílt sem hann tók [i mutuna¹⁵ oc gíallde stílt tuen¹⁶ konungi. En þeir þær iardir¹⁷ er konungr a eigi.¹⁸ gíallde halft konungi en halft iardeiganda oc se stíldr uíð umbod¹⁹ oc heiti drengr²⁰ at verri. En þa er mutu gað gíallde²¹ stílt sem hann gað til²² eftir þui sem aðr er stílt oc se stíldr uíð abud²³ iardar. Nu byggir maðr dyra en uande hezír a uerit. akti²⁴ þui [dyra oc²⁵ þrammar til²⁶ [leidangr oc landuarnar²⁷ sem leiga er [meiri a logð.²⁸ [se annat huart aukit þeir badom eftir þui sem byggjzt²⁹ eða minli þeir badom.³⁰ En eftir umbodis maðr konungs tekr konungs eignir vndan ganga at uíllia- lönfi oc vanroftar oc þo at konungdomren þae³¹ aptr. gíallde þo umbodis maðr iammikit [að sinu³² sem vndan get [að hans uanroft³³ eða stáde uarð at.³⁴ [eftir hann uíssi.³⁵ En eftir maðr segir eigi iorð³⁶ manz³⁷ lausa þeir [nottena helgu³⁸ þa skal hann hafa þa iorð eftir landzdrottin uíð hallða uíð hendr³⁹ honum [þa .xij. manade⁴⁰ at leigu stítri sem aðr⁴¹ uar. En eftir [hælgu nott⁴² þa biode landzdrottin en honum iorð þa. Nu uíð hann eigi hafa [þa iorð.⁴³ þa hafi landzdrottin iorð sína stíaltr oc⁴⁴ leigu að hinum er að þor [stíla sem aðr uar stílt.⁴⁵ En eftir maðr

Jvfr. Cap. 7. G. 72. 77. 80. F. XIII. 1—3. Jb. VI. 2. Hk. 100.

¹) (tr — de fl. ²) (eiguna — fl. ³) Her ophóðer Lacumen i Gk. ⁴) þrótt — Gp. ⁵) monnum — tilf. fl. ⁶) eignir — Gs. ⁷) [mgl. — Gl, m. ⁸) iardar — Gi. ⁹) rettum — tilf. fl. ¹⁰) haldað — tilf. de fl. ¹¹) [leigendingr — fl. [leigu lydr — Fe. ¹²) eignir — Ee. ¹³) um abrar iardir — tilf. de fl. ¹⁴) þo — tilf. fl. ¹⁵) [mgl. — Ba, g, k. ¹⁶) tvint — Ge, g, h, i, m, n, q, r, s, t. Fe. Ef. Bd. .ij. — Ff. tuau — Ed, e. Ba, e, g, h, k. tuem — D. ¹⁷) eignir — Ba, g, k. ¹⁸) eði i — Fa, c, d. ¹⁹) iardarennar — tilf. Gg, h, m, s. ²⁰) maðr — Fe. ²¹) annat — tilf. Bk. ²²) j. mutuna — Gn. ²³) umbod oc abud — Fb (dog saaledes, at der foran umbod ved et Mærke henvises til Ordet iorð, der med s. H. staar tilskrevet i Margen). abyrgh — Ed. Bc, k. auero — Ef. abyrgh — Ba, g. ²⁴) of — Fa, c. takt — Fe. ætte — Ed. actir — Bb. þa se of — Bk. ²⁵) [mgl. — de fl. ²⁶) Her begynder det første Brudst. af Go. ²⁷) [konungs vfboda — Ee. ²⁸) [meiri a tob — Gn. [meiri at tob — Fb, dog synes at tob at være overstrøget. ²⁹) tala renner til. — Fa. ³⁰) [þui at sua skal konunge autaz sin stýlða of mintaz ættr þui sem landzdrottin byggir — Ee. [mgl. — Bk. Nyt Cap. i Fa, c, d. ³¹) þeim — tilf. Gg. ³²) [mgl. — fl. ³³) uangiæto — Bg. ³⁴) [mgl. — Ba, h, k. ³⁵) [mgl. — Bg. En eftir umbodis maðr &c. — mgl. Gm. Nu byggir maðr &c. — mgl. Gl; udfyldt med Mrg. H. ³⁶) eign — Ge. ³⁷) sína — Gi. ³⁸) [leigu nott — Fe. ³⁹) hond — fl. ⁴⁰) [mgl. — Gi. ⁴¹) neft — fl. ⁴²) [leigu nott — Fe. ⁴³) [mgl. — de fl. ⁴⁴) heimli eller tati — tilf. fl. ⁴⁵) [mgl. — Ba, g, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Om talda tok þeir þarðagu þorðalla laust þat sem þiæmet er eftir utan tuitþie þa eignazt þa er iorð a og seter mort við landzdrottin.

en halza þeim er iorð a.¹ En allt þat er [husbrot nemr² borte mort silxrs halza
 konungi en halza þeim er iorð³ a.⁴ oc geri hus iamgot sem adr.⁵ Nu skal hann
 ær iorðu zlytia⁶ [allt þat sem hann a með retto ær at zlytia.⁷ hory sitt oc torn at
 lotinni landstýld⁸ eptir hina zyrstu zardaga oc oll onnur andbod⁹ þega(r) hann
 uil.¹⁰ Han skal brot zlytia laua þili¹¹ oc uidar toft hialma¹² oc hialmrodor¹³
 langdili oc þuerdili¹⁴ oc allt þat er eigi hezir grøpping nomit eða neglt¹⁵ er undir
 bita eða bialla. þa skal hann brott zlytia uertuid sinn allan með ser þegar hann uil.
 En ær madr gerir ser huangard eða laula gard¹⁶ hazi brotto zirir krossmesso a uarit.
 m allt þat er eptir er at orztum¹⁷ zardogum eignizt¹⁸ þa er iorð a nema hinn hazi
 zort i zioru¹⁹ eða [a hæln²⁰ vttan gardz þar sem huarle er at ala²¹ þedan izir
 alr ne eng. oc haxe brott zluft at Botolze uafu. en ær lengr ligg þa a landzdrottenn.

Ær madr sitr a stekinni iorðu huat (uadbar.)

xi. Hveruitna þar sem madr sitr a ofelinni iorðu þa a landzdrottenn lod 11
 alla.²² en hann loyfi bu²³ sitt vndan²⁴ með landname uid landzdrottin. Nu uil
 hann eigi ær iorðu zara.²⁵ þa skal iardeigande stexna honum þing oc beida bøndr
 lide at zora hann ær iorðu sinni. huer er setr orri silxrs uid konung er eigi uil til-
 zara. Armadr²⁶ konungs er stýldr til at zara oc vera zirir bondom oc odlazt með
 þui halza mort silxrs konungi til handa.

Um skipti a hørne oc hory.

xij. En ær madr a torn zallt i stada²⁷ [eða hory.²⁸ þa skal bioda landzdrotni [at 12
 laupa²⁹ með uatta .ij. oc gera til halza manadar stexno til luerdz lyttingar³⁰ sliða³¹
 sem stynsamir menn mæta [.ij. ær huars halzo.³² En ær hann [lytr þa eigi uerdi.³³
 þli huerium er hann uil.³⁴ Nu ær .ij. menn [eða zleiri³⁵ eigu stada³⁶ saman [huart

Jvfr. Cap. 11. G. 77. Hk. 94. Jb. VI. 10. Cap. 12. F. XIII. 17. Jb. VI. 11.

¹) [sem adr segir — Gi. ²) [sua metz — Gi. ³) hus — fl. ⁴) En allt þat &c. — mgl. Ba, k.
⁵) of geri &c. — mgl. Bc. Herefter nyt Cap. i Fb. ⁶) zora — fl. ⁷) [mgl. — Bf, k. ⁸) [sua mitit
 [sem hann þarz til eptia zozdz of til vngsmala — tilf. Gl. ⁹) andod — Ge, h, k, m, p. Fa, b, d, e, f. Ea-
 f. Bk. andod — Gi. andod — Fe. andode — Bg. ¹⁰) þeir vilia — Ge og fl. ¹¹) lauaþili — Gg. Ed.
 L þli sitt — Ee. laza sinn — Gp. ¹²) hialm — fl. ¹³) hialrodor — Ea. hialrodor — Ef. Ba.
 hialrodor, men med en Rettelse ved fl — Ba. hialmrer — Bf, k. lauaþili &c. — mgl. Gt. ¹⁴) langh-
 zli oc þuerzili — Gg. langhili oc þuerzili — Gm. of vidartoft &c. — mgl. Ee. ¹⁵) naglaþast — fl.
¹⁶) eða nepna reit. ærtra eða bauna — tilf. Gn. ¹⁷) uplindum — Gm. ¹⁸) Her begynder en Lacune i Ed,
 eptir i Cap. 16. ¹⁹) er a — tilf. fl. ²⁰) [a hæln — Gd. [a berg — fl. [giart um — Ba. ²¹) zara
 — Gl. reida — Ee. ²²) allt — Gh, i, s. mgl. — Bk. ²³) zt — Gf, p. Ff. Eb, c, f. Ba, c, d, g, k.
²⁴) uil — fl. ²⁵) zora — Gr. ²⁶) umboðsmadr — fl. ²⁷) stalt — Gh, m. stedia — Ff. Ef. lada
 eða — tilf. Fd. ²⁸) [mgl. — Gi, l. Eb. ²⁹) [mgl. — Gp. er hann zerr ær iorðu — tilf. Gi. ³⁰) [upp-
 lyttingar — fl. ³¹) stitrar — fl. ³²) hendi — fl. [mgl. — Bk. ³³) [uill eigi laupa — Gm. ³⁴) at
 eptir — tilf. Bf, k. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) lod — Ge, g, h, m, s. stedia — Ff.

Guerfa myki skal a iord reida.

- 9 ix. [En a iorbu skal leggja ziorbung i trob.¹ uetrar myki alla skal reida i trob² þar sem omglat er nema þa eina nött er hann zer brot um morgunin eptir. En ez trob er myglat þa skal pengat reida sem mest er þorþ at oc hann megí þat með eidi sinum sanna ez landzdrotten uil.³ En ez hann uil eigi sueria þa gíallde hann stada þann allan eptir þui sem .vj. stynsamir menn mæta þeim sem til iardar zer [er hann hezir at olagum⁴ vnnit.⁵ Ayrlag⁶ i minzta lagi skal haza a halzo⁷ pundz sáde hueriu eða gíallde landzdrottne halzan oyri silzre zirir huert er missir. En ez maðr sar uetrrug þar sem alr er oc zer hann a iorbu. hazi a allz eði. En ez hann greyr⁸ uoll til innangardz haze a [zremæle sinn.⁹ En ez hann greyr¹⁰ utt angardz [oc gerðir um¹¹ hazi [halzan huar sa er sáde oc hinn¹² er til zer iardar. En a iorbu skal sa er leigir [eði ueita nema¹³ .iij. loff uidar oc .ij.¹⁴ staz.¹⁵ En landzdrotten¹⁶ stíft sem hann uil. sua þo at þeim er leigði uerði eigi stáde at [eptir¹⁷ þui sem i kaup¹⁸ þeirra tom.¹⁹

Guerfa maðr skal níd leigu bøl skilazt.

- 10 x. Nu ez maðr zer a iorbu þa stolu hurðir .iij. standa þo at engi være²⁰ þa er hann tom þar. stozu hurð oc burs²¹ hurð oc ælðhuss hurð. [oc standa allar þær sem zyr stodo.²² Nu ez hann telr eina hueria þa hurð oc hezir²³ brott þa skal hann aþr zora oc leggja landnam a landzdrottne ez hann hezir lönst zra.²⁴ En ez þar lönpr²⁵ nokot a prestilldi²⁶ eða ozðyri²⁷ eða gattar tre.²⁸ þo at ein zlis zylgi. þa er þat husbrot.²⁹ bote mort silzre. [hazi tonungr halza en sa halza³⁰ er iord a. En ez hann brntr³¹ sæzstoda or husum³² eða [brítr þær³³ sem gröpping [hezir nomit.³⁴ þa skal hann þat aþr zora³⁵ oc gíallda mort silzre [halza tonungi

Jvfr. Cap. 9. 10. G. 74. 75. F. XIII. 1. 2. 4. Hk. 91. Jb. VI. 9.

¹⁾ [No a maðr leggja ziorbung i trob — Fb. ²⁾ [Einn ziorbong uetrar myki skal reida i trede — Gl. [En a iorbu skal reida ziorbung uetrar myki i trob — Gr. [En ziorbongr vattrar myki skal liggja i trob — Fe. uetrar myki &c. — mgl. Gg, h, l, Fb. Bl. ³⁾ mistruir hann — Ea, c. Bf, h. ⁴⁾ uhogum — Gh. Fb. Ea, c. Bl. logum — Gi, m. Ff. Ea. ei at logum — Go. ufhagum — Fe. Ed. ⁵⁾ [mgl. — Ba, b, g, h, k. ⁶⁾ nauta — tilf. Ba. ⁷⁾ halzo — de fl. ⁸⁾ hezuer grezuet — Ea. ⁹⁾ [zrio stíft — Go. ¹⁰⁾ uoll til — tilf. Gh, r. Ba, d, e, f, g. ¹¹⁾ [mgl. — Ed, f. Ba, c, g, k. ¹²⁾ [hann halzt. en halzt sa — Gg. ¹³⁾ [eigi mæira loza en — Fe. [eði brott zora nema — Ea. ¹⁴⁾ eitt — Gi, n (dog her rettet til .ij.) Fa, c. ¹⁵⁾ staz loff — Gl. los stape — Gr. stape — Fb, e. ¹⁶⁾ ma lönza — tilf. fl. ¹⁷⁾ allu — fl. ¹⁸⁾ kaupmala — fl. ¹⁹⁾ [mgl. — Ea, c. Bf, h. ²⁰⁾ stöðt — Gh. Be. ²¹⁾ burðz — Gn. buf — Ec. ²²⁾ [mgl. — Ed. en han tome þar — tilf. Go. er han tom — tilf. Ba. ²³⁾ zörir — fl. ²⁴⁾ Ez hann &c. — mgl. Gp. Ff. Bf. Bh. ozan lönst — Ba. Her ender det første Brudet. af Go. ²⁵⁾ zylgir — de fl. ²⁶⁾ prestalda — Gf, q, n. prestialda — Gl, r. prestollb — Fe. prestolle — Ed. prestalla — Ba. prestall — Bc. prestallde — Bd. ²⁷⁾ uppðyri — Ge, f, g, l. Fa, b, c, f. Ea. Ba—l. dyra stíði — Gl, m. ozðyri — Gr. Fe. ²⁸⁾ gattetre — Gi. gatufre — Gm. eða g. tre — mgl. fl. ²⁹⁾ hus brotet — Ba, k. husa brot — Bf. ³⁰⁾ [þeim — Gm. ³¹⁾ páfstotta eða — tilf. Ea. ³²⁾ or stazo eða husi — Gl. or husi — mgl. Ea. Ba. ³³⁾ [brntr or husi þat — Ba. ³⁴⁾ [næmr — Fe. ³⁵⁾ bota — Gc, r.

VII. Landsleiebolc.

111

en halxa þeim er iorð a.¹ En allt þat er [husbrot nemr² borte mort silxrs halxa
tonungi en halxa þeim er iorð³ a.⁴ oc geri hus iamgot sem adr.⁵ Nu skal hann
æz iorðu xlytia⁶ [allt þat sem hann a með retto æz at xlytia.⁷ hory sitt oc torn at
lotinni landstýld⁸ eptir hina xyrstu xardaga oc oll onnur andbod⁹ þega(r) hann
uil.¹⁰ Han skal brot xlytia laua þili¹¹ oc uibar toft hialma¹² oc hialmrodor¹³
langhili oc þuerðili¹⁴ oc allt þat er eigi hezir grøpping nomit eða neglt¹⁵ er undir
bita eða bialla. þa skal hann brott xlytia uertuid sinn allan með ser þegar hann uil.
En ez madr gerir ser huangarð eða laula garð¹⁶ hazi brotto xirir troffmesso a uarit.
en allt þat er eptir er at oxxtum¹⁷ xardogum eignizt¹⁸ þa er iorð a nema hinn hazi
xort i xioru¹⁹ eða [a hæltn²⁰ uttan garðz þar sem huarle er at aka²¹ þedan izir
alr ne eng. oc haze brott xluft at þololxrs ualu. en ez lengr liggir þa a landzdrottenn.

Ex madr sitr a stekinni iorðu huar (uadvar.)

gi. Hveruitna þar sem madr sitr a ofekinni iorðu þa a landzdrottenn lod 11
alla.²² en hann loysi þu²³ sitt vndan²⁴ með landname uid landzdrottin. Nu uil
hann eigi æz iorðu xara.²⁵ þa skal iarbeigande stexna honum þing oc beida bøndr
lids at xora hann æz iorðu sinni. huer er setr oyri silxrs uid tonung er eigi uil til-
xara. Armadr²⁶ tonungs er stýldr til at xara oc vera xirir bondom oc oblazt með
þui halxa mort silxrs tonungi til handa.

Um skipti a horne oc hory.

gij. En ez madr a torn xallt i stada²⁷ [eða hory.²⁸ þa skal bioda landzdrotni [at 12
laupa²⁹ með uatta .ij. oc gera til halxrs manadar stexno til [uerðz lyttingar³⁰ slifs³¹
sem stynsamir menn mæta [.ij. æz huare halxo.³² En ez hann [lytr þa eigi uerði.³³
þei huerium er hann uil.³⁴ Nu ez .ij. menn [eða xleiri³⁵ eigu stada³⁶ saman [huart

Jvfr. Cap. 11. G. 77. Hk. 94. Jb. VI. 10. Cap. 12. F. XIII. 17. Jb. VI. 11.

¹) [sem adr segir — Gi. ²) [sua metz — Gi. ³) hus — fl. ⁴) En allt þat &c. — mgl. Ba, k.
⁵) of geri &c. — mgl. Bc. Herefter nyt Cap. i Fb. ⁶) xora — fl. ⁷) [mgl. — Bf, h. ⁸) [sua mitil
sem hann þarz til entia xodz of til vngsmata — tilf. Gl. ⁹) andod — Ge, h, k, m, p. Fa, b, d, e, f. Ea-
f. Bb. annod — Gi. annod — Fc. annode — Bg. ¹⁰) þeir vilia — Gc og fl. ¹¹) lauaþili — Gg. Ed.
i þili sitt — Ea. laua sinn — Gp. ¹²) hialm — fl. ¹³) hialrodor — Ea. hialrodor — Ef. Ba.
hialmrodor, men med en Rettelse ved ft — Ba. hialmrær — Bf, h. lauaþili &c. — mgl. Gl. ¹⁴) langh-
þili oc þuerðili — Gg. langhili oc þuerðili — Gm. of uibartoft &c. — mgl. Ee. ¹⁵) naglaþast — fl.
¹⁶) eða nepna reið. ætra eða bauna — tilf. Gm. ¹⁷) uplindum — Gm. ¹⁸) Her begynder en Lacune i Ed,
ophører i Cap. 16. ¹⁹) er a — tilf. fl. ²⁰) [a hæltn — Gd. [a berg — fl. [giart um — Ba. ²¹) xara
— Gi. raiba — Ea. ²²) allt — Gh, i, s. mgl. — Bh. ²³) yz — Gf, p. Ff. Eb, c, f. Ba, c, d, g, k.
²⁴) ul — fl. ²⁵) xora — Gr. ²⁶) umboðsmadr — fl. ²⁷) stalc — Gh, m. stebia — Ff. Ef. laba
eða — tilf. Fd. ²⁸) [mgl. — Gi, l. Eb. ²⁹) [mgl. — Gp. er hann xerr æz iorðu — tilf. Gi. ³⁰) [upp-
lyttingar — fl. ³¹) slifrar — fl. ³²) hendi — fl. [mgl. — Bh. ³³) [uill eigi laupa — Gm. ³⁴) at
sladu — tilf. Bf, h. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) lod — Ge, g, h, m, s. stadia — Ff.

sem þat er¹ torn eða hoy. þa skal huargi² brot þlytia þyr en flípt³ er. En ex máðr [höggr⁴ hoy a lut⁵ annars manz. þa sedízt hann eigi meðan hann a iammilit eptir [sem hann þarz til at leggja.⁶ En ex hann þlytr allt brott setr .ij. aurum sílyrs uib þann er hoy⁷ [eða torn⁸ atte.⁹ oc eins eidi hans meðr at hann þlutti eigi minna¹⁰ hoy¹¹ [eða torn¹² aptr¹³ [þat er granne hans atte en¹⁴ hann þlutti brott.¹⁵

Ex leiglendingr þer af iorðu.¹⁶

- 13 giiij. Nu ex leiglendingr [þer af iorðu oc¹⁷ heyr flitid upp stodu garðe. v.¹⁸ þadmum¹⁹ lengra.²⁰ geri garð flitan²¹ sem adr uar oc bote landþdrotni landnam. En ex upp flitr stodu garðe .x. þadmum lengra [oc ber heim.²² þat heitir þalka brot. giallde landþdrotni mort sílyrs oc geri garð iamgoban [oc iamlangan²³ sem adr uar. Þradar garðe²⁴ [aðrum hælminginum²⁵ skal [hann eigi upp flita.²⁶ en ex hann upp flitr²⁷ geri²⁸ annan iamgoban i fladin oc leggi a landnam.²⁹

Ex menn þurza þræhorn at kaupá.³⁰

- 14 giiij. Nu þurza menn þræhorn³¹ at kaupá i bygðum heima.³² þa skal þa er kaupá³³ þarz þara til [umboda manz tonungs³⁴ [með uatta .ij.³⁵ oc bidia hann þezna þing oc nemzua þynfama menn til at ranzsaþa [byggð alla³⁶ þua uida sem þarz. oc þar sem torn þinz³⁷ [til aþlaups³⁸ ætli bonda³⁹ þræhorn oc þiuna þostr⁴⁰ til þess er hinn þær⁴¹ nyt torn. Engi skal oc mæltá torn [til salu⁴² i bygðum heima i flitum flornaubzþynium nema þar sem tonungr loþar með þrezum þinum. Nu þar sem þinz aþlaz⁴³ torn eða miol. þa seli þeim sem þarz eptir þui sem gengr þlestia

Jvfr. Cap. 13. F. XIII. 2. Cap. 14. Jb. VI. 12.

¹) [mgl. — Bf. ²) huarfueggi — Gp. Bc, k. oprind. m. senere rettet Ec. ³) flit — Gm. ⁴) þær — Gg. Ff. ⁵) [þlytr i brott heyr — Gi. [höggr hoy — Ee. ⁶) [atit — Gi. til iammabur — tilf. Fd. ⁷) þett — Ea. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) of þlyti aptr hoy — tilf. Bk. ¹⁰) meira — Gi. Fb. ¹¹) þt — Bk. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) heim — Gi. t. aptr — fl. en — tilf. Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁴) of — Fd. Ef. Ba, c, g, k. ¹⁵) aptr — fl. [en granni hans atte of einai — Gp. [mgl. — Ff. [en h. þlutti brott — Bb, l. [en brott — Bf, k. ¹⁶) I alle övrigge Codd., þaa Gb, c og d nær, staa dette Cap. bag efter det her næstfølgende, og udgjör saaledes Cap. 14, medens Cap. om Frökorn er Cap. 13. ¹⁷) [mgl. — Bb. ¹⁸) þrim — Gi, n, p, q. .x. — Gl, m, r, s, t. Fa—f. Ee. Bb, l. ¹⁹) þaznum — Ef. þamnum — Ba, b, k, l. ²⁰) þemra — Gg, h, i, m, n, r, t. Fa, b, c, e. Bb, l. eða þemra — Gs. Ec. ²¹) þazngoban — fl. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) i — tilf. fl. ²⁵) [i almenningum — Gi. [þeimilegum — Ef. [aðbra hælþena — Bf. [mgl. — Gk. ²⁶) [upp flita. ex uill — Gm. [hann flita — Bf. ²⁷) baba uega — tilf. Gm. allan — tilf. Bf. ²⁸) gerði — fl. ²⁹) landþdrotni — tilf. fl. þeim er iorð a — tilf. Fd. Þradar garðe &c. — mgl. Bk. ³⁰) Ombyttet i Ordenen med foregaaende Cap. i alle Codd. undtagen Ga—d. ³¹) (aðtorn — Fb. ³²) heima — mgl. fl. ³³) kaupá — mgl. fl. ³⁴) [þflumanno — fl. ³⁵) [tueggja: manna vitni — fl. ³⁶) [byggðir allar — fl. [bubir allar — Gm. ³⁷) þalt of — tilf. Gl. ³⁸) [til kaupá — Gf, k, p. Fd, f. Eb, c, f. Ba, c, d, e, f, g, k. [til þolu — Gn, q. Fa. [til aþgango — Bk. [mgl. — D. ³⁹) þyrft — tilf. fl. ⁴⁰) þörfto — Ge, g, m. Ec. Bf. þörfto — Gh, h, p. Fd, e. Ea, b, f. Ba, b, c, d, e, g, h, k. D. þörftu — Fb. Bk. matu — Ec. ⁴¹) þeir þa — fl. ⁴²) [mgl. — fl. ⁴³) til aþlaups — Ge, f, i, l, m, n, p, q, r, t. Fa, b, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, f, g, h, k, l. D. aþlaups — Gg, s, Fc, e. aþlaup — Gk. til salu — Gk. Be. til kaupá — Bd.

[illegible]

Don't have receipt for order !!

13. En er þessi manna lian [i þessum saman¹² en einn þverna sem þeir sýna 13
þessum þa ríga allir þyr samhringast þar sem sýnast eru. En er maðr heggur rígru
þyr a þessum en þa vata er hann kom til gæðs mori sýrs. [þessa leunungi en þessa¹³
landjótunni. oc þote þess rýtur þui sem þessumir man marta. En skal maðr þat tad-
þall þaga er þess manj þu¹⁴ þessi¹⁵ [er þar hugað sem hann heyrir [er þessi¹⁶ telti.¹⁷
En er maðr ríðir¹⁸ megi af annars manj þessum¹⁹ oc þerir a alr sinn. þa er hann
sefr eyri sýrs nið þann er meina²⁰ allr. oc ríðir²¹ honum sammitinn alr oc sam-
mal²² sem hann tæddi [er með setu²³ [hans er²⁴ [hann glutti aðr af.²⁵ En sama
leigulidar²⁶ rígi²⁷ allr i sama til iardar. þa skal þa freja sýptis²⁸ er hafa²⁹
nil með natta .ij. [er ubggð³⁰ er iord³¹ eða er þa rígi lomin³² er [telti heyrir iord.³³
[þa mælt³⁴ hann [er³⁵ sammitinn trig³⁶ oc samual tedi³⁷ oc þerir síðan huar er
þeir nilia. luti eða hagi þann huar er [taddan heyrir.³⁸ en leigulida sýpti halldeyt
meðan einn þeirra býr a iordu. En er einnhuerr þyr af iordu brott [en annar lemer

Jvfr. Cap. 15. Jb. VI. 13. 14.

1) forn (afn — *β*. 2) [mgl. — *β*. 3) [mgl. — *β*. 4) [litta — *β*. 5) *Her onder Bk.* 6) geri
 engan þrenning — tilf. *Ea.* 7) [forstaupa eða miöl (staup) var (sinnit — *β*. 8) ugildir — *β*. 9) eða (sinnit
 — tilf. *Gp.* 10) Herefter indskyder *Gc* et *Cap.* *gø.* med Ovskr. om flodu garða. Indholdet næsten ordret
 som i det *giii.* *Cap.*; kun at Slutningen mangler. En *g* leiglendingr fær af iorðu of hegir upp flidu flodu garði
 fim þodmum lengra. geri annan flisan garð (sem adr var of landnam landþrotlinc. En *g* upp flitr flodu garði *g.*
 þodmum lengra þat eilir balsa brott gjaðbi landþrotlinc mort gyltra of geri garð (sem fær segir. Þan Grund af
 dette indskudte *Cap.* har *Gc* ved alle de paafølgende *Cap.* i denne Bolk oet Tal høiere Nummere end *Gia.* *h.*
 11) [mgl. — *Gb.* *c.* tilf. i *Ga* med den *gl.* Haand, hvorved det er tilf. i Indholda-Registret. 12) [a minum
 13) — *Ba.* 14) [mgl. — *β*. 15) *zenabr* — *β*. 16) *atte* — *Gc.* 17) *mala* — *Go.* *m.* 18) [er af
 fær iorðu — *Ba.* [mgl. — *Bk.* 19) *letr* — *β*. 20) *atre* — *Gi.* iorð — *Gp.* 21) *aftrinn* — *Gv.*
 22) *tobi* — *de β*. 23) *reiðe* — tilf. *Ea.* *taddan* — tilf. *Bf.* 24) *tade* — *Kc.* *mgti* — *Ko.* *Bg.* þui —
Be. *k.* 25) [of (a *atte* er — *Ee.* [hans hans ar en — *E.* 26) [af *gltuti* — *Ko.* (sem hann taddi *Ar.*
 — mgl. *Bf.* 27) *leiglendingar* — *Fa.* *Ef.* 28) *eigi* — mgl. *Gg.* *Ff.* 29) *husa flipti* of *iarðar* — *Gp.*
 30) *flipta* — *Gn.* 31) *eygð* — *Gc.* 32) [vflipt er iorðu — *Go.* 33) [en (a *former* at til — *Bf.*
 34) [litt hegir — *Gp.* 35) *mæte* — *Bf.* 36) [er — mgl. *Bf.* 37) [atrigth — *Go.* 38) *reiði* — *Gh.*
taddan — *Ff.* *Ee.* [mgl. — *Bb.* *l.* 39) [tade — *Gl.* *Ff.* *Ba.* *k.* *tatt* hegir — *Ka.* *c.*

til.¹ hazi þa [þa teiga i iorðu oc huff þau² er til temr³ sem hinn haxðe⁴ er brott þor oc niote huer sinnar abudar. Sua skal iorðu sfipta at allir hazi teiga iambreiba oc iamlanga oc iamgoda⁵ eptir [leigu burð.⁶ En ex einnhuer hezir [breidare teig eða lengra.⁷ þa late þalla⁸ þra sinum atre⁹ oc til þess er minna hezir. late sua ex sanom¹⁰ atre sem ofanom oc haxe eði þirir starz sitt.¹¹ En ex hann uil eigi ex lata forle leiglendingr¹² sem uita þe.

At madr skal bua a odals iorð sinni.

- 16 gvi. Nu skal madr haza odals iorð sina [at bua a¹³ heldr en annar ualinnunnigr¹⁴ madr. allt þat er samtynis liggr. Nu ex odals nautar uilia eigi byggia honum. þa skal hann biða þeim leigu þirir þardaga¹⁵ sliða sem aðrir menn uilia leigt haza oc se þo eigi at þiandbodi.¹⁶ [þui at eigi skal hann at þiandbodi annars haza.¹⁷ En ex notor madr þer a annar¹⁸ nema þa uili [a bua¹⁹ [er þe a i iorðu.²⁰ [þa tener þa hann.²¹ þa skal þa þirir biða monnum²² a at þara.²³ [En ex menn þara a.²⁴ þa stolu þeir²⁵ ex lata²⁶ iorðunni oc gjaalda tonungi halza mort silzro þirir iardar²⁷ ran.²⁸ Nu liggr iorð eigi²⁹ samtynis. þa skal hann þo³⁰ haza ex hann hezir [aðr vonna sina iorð alla³¹ [þa er hann a.³² oc liggr³³ samheraðe. oc [þar ættia³⁴ anduirt³⁵ allu a.³⁶ Eigi ma hann iorð haza³⁷ ex þiall [eða þorad³⁸ [eða þiordr³⁹ [eða ar vþorar⁴⁰ banna.⁴¹ Nu⁴² ex þleiri menn bua [i hufum sam-

Jvfr. Cap. 16. G. 88.

¹⁾ [mgl. — *fl*. ²⁾ [þat er iorðu oc ex hufum — *Gf. Bd.* [teiga þa of þau huf — *Gi. n. Fa, c, d.* [þa teiga or iorðu oc ex hufum — *Gk. Be, g.* [sliða t. i. iorðu of hufum — *Gm.* [þa teiga of huf — *Gn.* [huf of teiga — *Gp. Ee.* [þa teigu i iorðu — *Fe.* [iorðu oc huf — *Ec.* [þa teigha or iorðu of huf — *Bb.* ³⁾ er til temr — *mgl. fl.* ⁴⁾ opr. [reidu uorðu er til temr en huf sem hinn — *Gb.* men senere rettet. [reidu . . . hinn — *Gc. Ea, b, f. Ba, f, k.* ⁵⁾ iammitta — *Ee.* ⁶⁾ [iardarhorn — *Gi.* ⁷⁾ [meira teig — *Gi.* ⁸⁾ þara — *Gk.* ⁹⁾ lura — *fl.* ¹⁰⁾ sinum — *Es.* ¹¹⁾ late sua &c. — *mgl. Gi.* ¹²⁾ land: drotten — *Bf.* ¹³⁾ [mgl. — *Bf.* ¹⁴⁾ valinnunnr — *fl.* I *Gf m.* senere *H.* overskr. fremt. ¹⁵⁾ þardaga — *mgl. Fb.* þyrstu þardagha — *Fd.* ¹⁶⁾ annars — *tillf. Gi, r. Fa, c.* bygg — *tillf. Gp.* hoxb — *tillf. Gt.* of se &c. — *mgl. Eb.* ¹⁷⁾ [mgl. — *fl.* ¹⁸⁾ annarr — *mgl. fl.* ¹⁹⁾ [byggia honum — *Gi.* [at bua — *Gl.* [iorð haza — *Bd.* [mgl. — *Fa, c, e.* ²⁰⁾ [oc er þe a iorðu — *Ba, k.* Istf. En ex notor &c.: En ex þiðan seliast aðrir menn a — *Fd.* ²¹⁾ [of rana hann sua — *Fd.* [þ. r. þa odalsman odle sinu — *Ee.* iorðu — *tillf. Fe.* ²²⁾ honum — *fl.* ²³⁾ vera — *fl.* ²⁴⁾ [mgl. — *Gp.* ²⁵⁾ er a þara — *tillf. Gp.* ²⁶⁾ þara — *fl.* ²⁷⁾ gras — *fl.* ²⁸⁾ [Udeladt her i Texten, men m. s. H. tilføiet nedenfor, og med Henviisnings-tegn til dette Sted — *Ba.* [mgl. — *Bk.* Istf. þui at eigi &c. — har *Bf.* ei skal han of annars at þiand: bedom hana. nema þa uili bua a. er a. En ex menn þara a. þa stolu þeir ex lata iorðunni. of gjaalda tonunge halua mort þirir iardr ran. ²⁹⁾ eigi — *mgl. Fa.* ³⁰⁾ at tvaro — *tillf. de fl.* ³¹⁾ [sina iorð þyr. — *Gr. Fd. Ba.* ³²⁾ [mgl. — *fl.* ³³⁾ [amtynis eða — *tillf. Fa, c.* ³⁴⁾ [þar nosta — *Gk.* [þar eria — *Gn.* [þar etia eða nosta — *Fd.* [ma na — *Ba, k.* ³⁵⁾ uirti — *Gi.* ³⁶⁾ þa er &c. — *mgl. Gr. Bg.* ³⁷⁾ til uirðezbar tola — *tillf. Ba.* ³⁸⁾ [mgl. — *fl.* ³⁹⁾ [mgl. — *fl.* ⁴⁰⁾ [e. ar uorðar — *Gg, k.* [eða aðrar exoror — *Fd. Ba.* ⁴¹⁾ Eigi . . . banna udeladt i Texten, men nedenfor tilskr. m. s. H. og Henv. Tegn — *Ba.* *mgl. — Bk.* Herefter beg. *Ee* et nyt Cap. uden Overskr. ⁴²⁾ Her ophører *Lacunen* i *Ed.*

biskups eða hertuga. þá stolu þeir háza¹ auerla bot eptir uirdingu. huart sem auerli er meiri eða minni. oc sua stolu aller auerla bot tala. en landnam þeirra iamni² auerla þar til er uert er .xx. aura. halzu meira en loggest er. En ez i er ort iord liodbiskups eða iarle. þá stolu þeir tala landnam eptir auerlabot þar til er auerli er uerdr .ij. marla silzr. halzu meira en loggest er. En ez i er ort iord abota eða abbadisar eða annara umboðs manna heilagrar kirkju. þá stolu þeir tala landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerdr .xij. aura. halzu meira en loggest er. En ez i er ort iord [þaruns eða stallara³ eða merkismanz. þá stal huer þeirra tala landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerdr .ix. aura. halzu meira en loggest er. [En ez i er ort iord haullðz. þá stal hann tala landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerdr .vj. aura. halzu meira en loggest er.⁴ En ez i er ort iord bonda eða þeirra manna er or adrum konunga rikum eru oc her i lande stadgestazt. þá stolu þeir tala landnam eptir auerla bot þar til er auerli er uerdr halzrar merkr. halzu meira en loggest er. [nema þeir se hære⁵ at namznbotum.⁶ Stal einflis manz landnam lengra gram ganga en her er atuedit þo at meira se uerdr auerli. [en allan auerla iardar stolu .vj. stynsamir menn meta.⁷

Guersu konor stolu landnam taka.⁸

xxi. En ez zleiri menn eigu iord saman⁹ þá stolu þeir allir¹⁰ eptir hinum 21 brjta¹¹ manni landnam tala at ofskiptri iordu¹² [þeim er i iordu a meðr þeim.¹³ oc skipti [landnami oc auerla bot¹⁴ eptir iardar magne [þeim er i iordu a.¹⁵ En mer¹⁶ tale landnam eptir zædr sinum. en edia¹⁷ eptir þeim er nestr atte hana.¹⁸ En ez sumir longza [inonztzlo¹⁹ i iordu²⁰ en sumir eigi. þá tale sa er eigi longzdi landnam sitt zullt [eptir þui sem hann er maðr til.²¹ en ez auerla [sem hann a i iordu til.²² [En ez zleiri háza vlozpt þá tale allir eitt landnam en stitt huer ez auerla sem i iordu a.²³ En ez iordu er odals skipti skipt þá tetr huer zullt landnam ez sinum luta eptir þui sem hann er maðr til.²⁴ Nu zer maðr i morl annars manz at ulonzi þess er a [oc vinnr i.²⁵ þá stal [sa er a²⁶ leida stynsama menn til stuzs²⁷

Jvfr. Cap. 21. F. XIII. 16. Jb. VI. 19.

¹) tala háza — Ge, m.   ²) iammit — fl.   ³) [þarunu [ellara — Ed. [þaruns — Ea.   ⁴) [mgl. — Ge.   ⁵) meiri — Ea.   ⁶) [mgl. — Ef.   ⁷) [mgl. — Gl.   ⁸) Ingen Cap. Afd. i Gl.   ⁹) en sinn — tilf. fl.   ¹⁰) Her begynder en Lacune i Ec, der oph. i Beg. af Cap. 24, men er udfyldt ved et senere indsat Blad med en langt nyere Haand.   ¹¹) hæsta — Ec, f.   ¹²) oc ofanne — tilf. Gm.   ¹³) [mgl. — Gp.   ¹⁴) [auerla — Gr. [landname — Bf.   ¹⁵) [eptir þui sem þeir eiga i iorðu til — Gi. [e. þui sem i iorðu a — Gm. Fa, b, c, f. [sem i iorðu a — fl. [sem i iorðu a með þeim — Gt.   ¹⁶) huer maðr — Gl.   ¹⁷) edia — Fe.   ¹⁸) at háza — Fe. En mer &c. — mgl. Bf.   ¹⁹) [i uzillu — Ea. [i uinnur — Bf.   ²⁰) marfu — Bb, l. [mgl. — Gi.   ²¹) [mgl. — Bg.   ²²) [sem i iorðu a — fl.   ²³) [mgl. — fl.   ²⁴) En ez zleiri &c. — mgl. Gi.   ²⁵) [mgl. — Bf.   ²⁶) [mgl. — Bf.   ²⁷) stozans — Be. styzuis — Bf.

zirir þimt oc leggi a landnam oc einiði meðr at hann þlutti eigi minna aptr en brott. En ex hann þorir eigi aptr. beidi¹ ut oc steyni heim innan halþs manadar. oc ex eigi temr heim. steyni honum þing zirir [ran oc² loglönfu³ oc lati bera vitni sin [a þingi⁴ hversu [þaret er.⁵ oc beidi bönðr doms oc atþarar at tala sem [vita þe.⁶ Leiglendingr⁷ skal engum loþa reit⁸ at gera nema sonum⁹ sinum oc uertmonnum oc huergi gera nema þar sem þalle uid at eða eng. En ex þleirum löngir eða adruuis gerir þa a landþdrottin þat (er) a uer oc landnam a oþan ex þeim er groþ. En leiglendingr bote hinum allt þat er [hann uerðr¹⁰ sins¹¹ i¹² [zirir landþdrottni¹³ [zirir silt¹⁴ orloþ.¹⁵

Um loggæstu.

- 19 xij. En ex maðr loggæstir [iord sina innangardþ eða vttan¹⁶ [holst eða haga¹⁷ eða ueidistade.¹⁸ þa skal loggæsta [at tirti¹⁹ [eða a þingi²⁰ [þar sem iord liggir.²¹ [En þa er loggæstir skal tala sua hat at aller hönri þeir sem þar eru ex þeir uilia²² oc sua mæla.²³ Et loggæstir iord mina her i dagh at orðþullu oc logþullu oc þingemale.²⁴ zirir biðr et huerium manni ser at nytta at uitni [guds oc godra manna þeirra sem orð min hönra.²⁵ En su loggæsta skal standa .xij. manade [hina nesto eptir er eigande loggæstir eða hans umbods maðr.²⁶

Hversu mikit landnam huer skal taka.

- 20 xx. En ex i er ort lonungs iord þa a hann auerla bot sua milla sem auerli er uerðr eptir stynsamra manna uirðingu oc landnam iammilit auerla bot þar til er auerli er uerðr þriggia marta silþr. halþu meira en loggæst er. [En þo at auerli se meira uerðr þa skal landnam eigi lengra þram ganga.²⁷ En ex i (er) ort iord erli-

Jvfr. Cap. 19. F. XIII. 14. 23. Jb. VI. 17. Cap. 20. G. 91. F. XIII. 15. Jb. VI. 18.

¹⁾ reidþ — Ed, f. eigi — tilf. Eb. ²⁾ [mgl. — Gi. ³⁾ totlönfu — Gm. ⁴⁾ [mgl. — þ. ⁵⁾ [han þezir með þaret — Ba, k. of late &c. — mgl. Gi. ⁶⁾ [log vatta — Fa, c. ⁷⁾ Landbui — þ. landboli — Ge. ⁸⁾ rett — Gd, h. reitr — Gh. rott — Gr. ⁹⁾ hiunum — þ. ¹⁰⁾ missir — Gm. ¹¹⁾ sin — Gh. suiptr — Gi. ¹²⁾ i missande — Go. Ed. i — mgl. Fb, d. Ef. Bb, l. [hann sagðe millim — Ee. [hans stade vard ex — Bf. hiunum &c. — mgl. Ba, k. ¹³⁾ [landdrottinn — Gh, s. [zirir lödene — Gm. [við landþdrottin — Ee. Be. [landþdrotne — Ba, k. [oc við landdrottin — Bd. [mgl. — Ge, r. Fd. Ea, c. Bf. ¹⁴⁾ ologlegt hans — Fd. ¹⁵⁾ [mgl. — Gp. ¹⁶⁾ [mgl. — Gi. ¹⁷⁾ votn — tilf. Gn, o. Ef. ¹⁸⁾ [mgl. — Gg, h. ¹⁹⁾ [j. tirti þurum — Ef. ²⁰⁾ [mgl. — Gm. ²¹⁾ [mgl. — Gn, t. Fa, c. ²²⁾ ex þeir uilia — mgl. þ. ²³⁾ [En sua skal (han) mæla (at) — Ge, g. Fa. oc sua mæla — mgl. þ. ²⁴⁾ lonungs máte — Ee. ²⁵⁾ [þdru er hia ständit of tasta et þar zirir laga tæþli — Ee, g, h. Fe. Et loþ. &c. mgl. — Gi, k, l, n, o, p, q, r, t. Fa, b, c, d, f. Ea—f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. mgl. ogsaa i Gf, men med Marginalhaanden er tilf.: Eg loggæstir her i dag eign mina er n. heiter atra oc taudur engiar oc stouga hölt oc haga votn oc veidi stada og allar lands nylar þar er þui landi eigu at þylia til ummertia þeirra er adrer menn eiga i mote mer bædi at orðþullu oc logmale rietto, nema mit se loþ eðr löngi til, ad vitni þinu. n. oc þinu. n. oc abra þeira er orð min hönra. Fremdeles: Eg loþ. &c. — som ovenfor i Texten. En þa er loggæstir skal mæla . . . uilia — tilf. her Ge, g, m, s. ²⁶⁾ [mgl. — Ba, b. ²⁷⁾ [mgl. — Gl.

er þeir [na upp.¹ þeir stolu þar með biarga² skipi oc reida. En huer sem eigi kemr³ eptir bode setr [vj. aurum⁴ silzro uid konung. hazi konungr halzt en skipbroz⁵ menn⁶ halzt.

Um loggestu til zimtar stexna.

xxiij. [Alt þat er menn stíl a⁷ um [auerla a⁸ atre⁹ eða eng. [a hollte¹⁰ eða 24 haga.¹¹ þa [stál loggresta zírír. oc¹² leggi sa zimtar stexno er hellðr þidizt þurza oc stál nemzna .vj.¹³ stynsama menn¹⁴ huar þeirra a stexno at uirða vitni þeirra oc mæzni. En alt þat er maðr vinnr a atr eða eng¹⁵ [til zimtar stexno¹⁶ oc zörizt¹⁷ eigi vndan¹⁸ domi. þa selizt hann eigi. Sa stál zyrri tia¹⁹ [uatta sina²⁰ [zirir domo monnum²¹ er zyrri lagðe²² [log oc dom²³ zírír. [en veriande síðar.²⁴ oc stál sa [lata sueria²⁵ sina uatta²⁶ er domo monnum þidír sannare haza oc þeir uilia suara zírír gudi at rettare haze [at sinni samuizstu.²⁷ en eigi báðer²⁸ sueria lata.²⁹ En ex þeim semr eigi. leggi til logmanz.

Um sekt manna ex rangt doma.

xxv. En um allar þær eignir eða landstýldir er menn stolu zimtar stexno til 25 leggja.³⁰ þa stál satar aberi loggresta [oc nezna til uatta .ij.³¹ oc leggja³² stexno eptir oc stál [þeirri stexno eigi spilla mega.³³ En ex spillir. gíallde .vj. aura silzro. haze konungr halzt en satar aberi halzt. En vattar stolu sua bera at hallða a einni³⁴ bof oc [stíota þui til guds³⁵ at þeir varu þui ner at zimtar stexna uar logð oc sueri æi³⁶ zrammar. En ex þa stíl a [er i dome stía³⁷ oc uerða eigi samdoma.³⁸ þa gíallde þeir .vj. aura silzro er rangare haza. [halzt konungi en halzt satar abera. nema þeir sueri þess at þeir uissu eigi annat sannare zírír gudi.³⁹

Ex umbods maðr hellðr leigu zírír þeim er a.

xxvj. Huer maðr innan laga uara [er iorð a⁴⁰ stál haza ser umbods mann 26 innan zyllis [þess er iorð liggir.⁴¹ [nema hann se stíazr innan zyllis.⁴² oc þo ma hann

Jvfr. Cap. 24. 25. F. XIII. 23. Jb. VI. 27. Cap. 26. ovenfor VI. 17. F. XIV. 2-4. Jb. VI. 28.

¹) [vinna upp — Ge, g, h, m, q. Fe. Ea. Bc. [za nat upp — Gp. [biarga — Fd. [hialpa — Bf. [hialpa a land — Bg. ²) hialpa — Bf. ³) zerr — fl. ⁴) [onri — Fe. ⁵) stípræibu — Gm. ⁶) maðar — Fj. ⁷) [þu stíl men a — Ba, b. ⁸) iorðu — tilf. Bf. ⁹) [atr — fl. ¹⁰) [holt — fl. ¹¹) Her begynnur ég den rette Text i Ec. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) .ij. — Bf. mgl. — fl. ¹⁴) i dom — tilf. fl. ¹⁵) a hollte eða haga — tilf. Gg. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) zörir — fl. ¹⁸) laga — tilf. fl. ¹⁹) niota — Gi. ²⁰) [mgl. — Gi. ²¹) [mgl. — fl. ²²) loggresti of — Ed. ²³) [dom lagðe — Ed. [dom — Fe. ²⁴) [mgl. — Ea. ²⁵) [mgl. — Bf. zyrri — tilf. Bg. ²⁶) sina uatta — mgl. Ba, h. ²⁷) [mgl. — fl. ²⁸) stulu báðer — de fl. báða — Gd. Ea. ²⁹) lata — mgl. Gt. Bf. ³⁰) gera — de fl. ³¹) [mgl. — fl. ³²) zimtar — tilf. Gi. Bd, f. ³³) [engi þeirri stexno gniæ — Bf. ³⁴) einni — mgl. fl. ³⁵) [sueria (ua — fl. ³⁶) eigi — mgl. Gd. ³⁷) [mgl. — Gg. ³⁸) [samdomer — Ed. ³⁹) [mgl. — fl. ⁴⁰) [mgl. — Gl. ⁴¹) [mgl. — Ga. ⁴²) [mgl. — Gl.

at sta oc meta [marlar spell.¹ þa skal hann² bota iarbæiganda³ [landnam oc⁴ marlar spell⁵ eða syni með lyritar eidi ex⁶ eigande hezir eigi uitni til. [Hueruitna þar sem maðr hittir auerla i mortu sinni þa skal hann brott tala at ofædiu.⁷

Ex maðr einur i skoge at skiptu.⁸

- 22 xxij. Nu ex .ij. menn eða fleiri⁹ eigu mort eða¹⁰ vttþaga¹¹ saman. þa skal engi meira i vinna [en i eign a¹² [oc tala rennr til. at ofskiptri iorðu.¹³ nema elldi-uid. En ex einnhuer vinnr meira i en til lemr. þa skal¹⁴ seltia þa til skiptis er mote eigu eptir þui sem logbot uattar i odals skiptum. þui at þa skal skipti rada er skipta uil. engi skal rada ne gera aþrum spelluirtli ne þear stada. En ex i yrkir [at ofskiptu¹⁵ meira (en) til lemr. þa suare stitu xirir uid þann er mort a sem þa stilti er [i uann¹⁶ með olongzi [oc eði atte i iorðinni¹⁷ bæde auerla oc landnami. Eði skal hogga i annars manz mortu nema umþerðar¹⁸ menn þarar greiða bot huart sem heilðr bilar at¹⁹ sleða eða skipi. eða til elznotis ex uti þyr um nætr salir i sama stad. nema hann nai huarti [laupi ne orlozi a²⁰ oc gengr naubþyn uid. þa hoggi [meðan hann²¹ þarz oc bote marlar spell²² landnams laust [ex þa amalgar²³ er a. eða hans um-bodðs maðr.²⁴ En ex a skipi þyr. hazi²⁵ eigi meira en þeim vinzt samþorgis.²⁶ En ex meira hoggr. bote marlar spell oc landnam [landþrotne nema hann longzi.²⁷

Um skips uppsat.

- 23 xxij. [Nu þarz skip vpp at setia eða vtt.²⁸ steri styrimaðr bod vpp sua uida²⁹ at þeir uerði zullazla³⁰ til at setia vpp eða vtt þat skip. setr huer [halþum onri silþro³¹ þa er eigi lemr til þess skipdrattar. Hueruitna sem menn briota skip sin oc [piðiazt eigi þa stalzir borgit³² ser. þa steri þeir þeim bondum bod vpp sem næst bua sua morgum³³ sem þeir piðiazt þurza innan þeirrar³⁴ skipreidu. oc lomi þeir til með onlium sinum er þui loma uid. stolu þeir haza .vj. aura xirir lest hueria³⁵

Jvfr. Cap. 22. G. 96. Jb. VI. 20.

¹) [auerla — *Fd.* ²) þa er i vann — *fl.* ³) iarbæiganda — *mgl. fl.* ⁴) [mgl. — *fl.* ⁵) marlar [ongru — *Gm.* ⁶) hann er til þess þorr. oc — *tilf. Ea.* ⁷) [mgl. — *Gi.* ⁸) Ingen Cap. Afd. i *Gh.* i, t. *Fa.* c. ⁹) t. fleiri — *mgl. Fa.* c. bua a (i) einum þor (saman) oc — *tilf. Gh.* r. *Ea.* *Bf.* ¹⁰) *Her ender det andet Brudet. af Bf.* ¹¹) haghha — *Ef.* utuaghho — *Bf.* ¹²) [en i eng a — *Gc. Ec.* [en i eigu — *Gd.* h. n. [en i iorðu a — *Gf. Bf.* [en i eign a meira — *Gg.* [mgl. — *Fc.* ¹³) [mgl. — *fl.* ¹⁴) hann — *tilf. fl.* ¹⁵) [mgl. — *fl.* ¹⁶) [þari j. — *Gi.* *Her begynder en Lacune i Gh.* oph. i Midten af Cap. 26. ¹⁷) [mgl. — *Gp.* ¹⁸) uti þart — *Fb. Bb.* l. utuaghho — *Ec.* ¹⁹) steri eða — *tilf. Fb.* ²⁰) [at þaupi ne at veiglu — *Fo.* [þaupi. orloze eða lant a — *Fd.* [þaupi ne sale. ne orloze a — *Ff.* ²¹) [meira ex — *Fb. Bb.* l. ²²) [ongri — *Bf.* ²³) amalgar — ostere *Ba.* b, k, l. ²⁴) [mgl. — *fl.* ²⁵) hogge — *Gg. Fa.* c, e, f. ²⁶) nema sua sem aþr stilt — *tilf. fl.* ²⁷) [mgl. — *Ba.* k. ²⁸) [Nu þarz þess vidr at brega skip vpp eða vtt — *Ec.* eða ut — *mgl. fl.* ²⁹) sem hann ser at þarz — *tilf. Gr. Ea.* ³⁰) zullazla — *fl.* ³¹) [ongri silþro — *Gc.* i. *Ea. Bd.* [halþre mort — *Ec.* d, f. *Ba.* k. ³²) [ero þeir eigi stalzir zullazla til at biarga — *Fd. Ed.* ³³) viba — *fl.* ³⁴) herað — *Ff.* ³⁵) er aþ þærð — *tilf. Fb.*

er þeir [na upp.¹ þeir stolu þar með biarga² skipi oc reida. En huer sem eigi lemr³ eftir bode setr [vj. aurum⁴ silfrs uib konung. hazi konungr halzt en skipbroz⁵ menn⁶ halzt.

Um loggæstu til zimtar stæznu.

xxiij. [Alt þat er menn skil a⁷ um [auerla a⁸ alre⁹ eða eng. [a hollte¹⁰ eða 24 haga.¹¹ þa [skal loggæsta zirir. oc¹² leggi þa zimtar stæzno er hældr þidizt þurza oc skal nemzna .vj.¹³ stynsama menn¹⁴ huar þeirra a stæzno at uirða vitni þeirra oc mæzni. En allt þat er maðr vinnr a alr eða eng¹⁵ [til zimtar stæzno¹⁶ oc þorizt¹⁷ eigi vndan¹⁸ domi. þa setizt hann eigi. Sa skal þyrri tia¹⁹ [uatta sina²⁰ [zirir domo monnum²¹ er þyrri lagde²² [log oc dom²³ zirir. [en veriande sidar.²⁴ oc skal sa [lata sueria²⁵ sina uatta²⁶ er domo monnum þidizt sannare haza oc þeir uilia suara zirir gudi at rettare haze [at sinni samuizstu.²⁷ en eigi bader²⁸ sueria lata.²⁹ En ex þeim semr eigi. leggi til logmanz.

Um sekt manna ex rangt dæma.

xxv. En um allar þær eignir eða landstýllbir er menn stolu zimtar stæzno til 25 leggja.³⁰ þa skal satar aberi loggæsta [oc nezna til uatta .ij.³¹ oc leggja³² stæzno eftir oc skal [þeirri stæzno eigi spilla mega.³³ En ex spillir. giallde .vj. aura silfrs. haze konungr halzt en satar aberi halzt. En vattar stolu sua bera at hælða a einni³⁴ bol oc [fiota þui til guðs³⁵ at þeir varu þui ner at zimtar stæzna uar logd oc sueri ei³⁶ þrammar. En ex þa skilr a [er i dome sitia³⁷ oc uerða eigi samboma.³⁸ þa giallde þeir .vj. aura silfrs er rangare haza. [halzt konungi en halzt satar abera. nema þeir sueri þess at þeir uissu eigi annat sannare zirir gudi.³⁹

Ex umbods maðr hældr leigu zirir þeim er a.

xxvj. Huer maðr innan laga uara [er iorð a⁴⁰ skal haza ser umbods mann 26 innan þyllis [þess er iorð liggr.⁴¹ [nema hann se sialfr innan þyllis.⁴² oc þo ma hann

Jvfr. Cap. 24. 25. F. XIII. 23. Jb. VI. 27. Cap. 26. ovenfor VI. 17. F. XIV. 2-4. Jb. VI. 28.

¹) [vinna upp — Ge, g, h, m, q. Fe. Ea. Bc. [þa nat upp — Gp. [biarga — Fd. [hialpa — Bf. [hialpa a land — Bg. ²) hialpa — Bf. ³) þerr — B. ⁴) [þyrri — Fc. ⁵) skipraibu — Gm. ⁶) maðar — Fj. ⁷) [þu skilr men a — Ba, b. ⁸) iorðu — tilf. Bf. ⁹) [alr — B. ¹⁰) [holt — B. ¹¹) Her beggudr eigin den rette Text i Ec. ¹²) [mgl. — B. ¹³) .ij. — Bf. mgl. — B. ¹⁴) i dom — tilf. B. ¹⁵) a hollte eða haga — tilf. Gg. ¹⁶) [mgl. — B. ¹⁷) þorir — B. ¹⁸) laga — tilf. B. ¹⁹) niota — Gi. ²⁰) [mgl. — Gt. ²¹) [mgl. — B. ²²) loggæsti ot — Ed. ²³) [dom lagde — Ed. [dom — Fe. ²⁴) [mgl. — Ea. ²⁵) [mgl. — Bf. þyrri — tilf. Bg. ²⁶) sina vatta — mgl. Ba, h. ²⁷) [mgl. — B. ²⁸) stulu bader — de B. baba — Gd. Ea. ²⁹) lata — mgl. Gt. Bf. ³⁰) gera — de B. ³¹) [mgl. — B. ³²) zimtar — tilf. Gi. Bd, f. ³³) [þangi þeirri stæzno (gniz — Bf. ³⁴) einni — mgl. B. ³⁵) [sueria sua — B. ³⁶) eigi — mgl. Gd. ³⁷) [mgl. — Gg. ³⁸) sambomder — Ed. ³⁹) [mgl. — B. ⁴⁰) [mgl. — Gl. ⁴¹) [mgl. — Gm. ⁴²) [mgl. — Gl.

hæra umbodð mann eð hann uil. En þa er umbodð heyrir skal seltia landnam um allan auerla sem hann eigi sialyr. halzt til handa landzdrotni en halzt ser. En eð hann seltir eigi. hæri eð allz eð. umbodð maðr ma iardir byggia [aðrum en eigi¹ sialzum ser² oc leigu eð tala eð³ landzdrottin uil. En eð umbodð maðr telr leigu oc uil eigi lata landzdrotin þa. þa beidi landzdrottinn vtt leigunnar oc sote sem uita þe. En⁴ umbodð maðr dylr [at hann hære uib umbode teltit.⁵ þa hære landzdrottinn .ij. manna uitni til. En eð landzdrottinn dylr oc luez honum eigi umbodð þengit hæra. hære þa þa er umbodð hære teltit .ij. manna vitni til at landzdrottinn [eða hans umbodð maðr⁶ þel honum umbodð. oc hære umbodð at lagum.⁷

Um ellz abyrð eð laus uerðr.

- 27 xxvij. Þrir eru arenellðar at lagum. þa er einn er bonde a at hæra⁸ i husum þeim er hann sitr i [eða seyr i.⁹ Þa er annar er þala skal uib oc sioda oc þa ellðr er hiun skolu hæra [innan huff¹⁰ til hibila bota. Þa er hinn þridi er heitir tylnu¹¹

Jvfr. Cap. 27. G. 99. Jb. VI. 29.

¹) eigi — mgl. fl. ²) [mgl. — Gi. ³) Her ophörer Lacunen i Gk. ⁴) En eð — de fl. ⁵) [ot luez eigi uib umbodi teltit hæra — de fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Her tilf. i Ba en Haand, der paafaldende ligner Textens, og idetmindste er samtidig dermed, følgende Stykke i den nedre Mrg., med Tegn til at skulle indskydes paa dette Sted: En eð landzdrottinn eða umbodð maðr andaz. þa hælzt ardar male siðan. of þu eð maðr þer eð lande. þa halde umbode þria veltar nema hin andez þyr. þa hære arue eins manz vitni til þes. en þu eria vil. at þet hnggar þan sat vera of eighi velt þan annat sannare þririr gudi. En at landzdrottinn se andaðr þa tate arue vidr.

Imellem dette og det næste Capitel indskyde Ge, f, i, k, m, r. Ea, b, c, d, e, f. Bc, d, e, f, g, k følgende Capitel, i det Væsentlige af samme Indhold, som sidste Cap. i næstforegaaende Bolk.

Eð maðr er [utan laga (várta — tilf. fl.) of innan lands ([utanlands — Bd, e, g) þa er iord a. þa haldi um: bod meðan þeim semr. En eð hann vill umbodð eð honum tala. biði um þeim er hann vill at tala umbodð eð honum. En þa hæri vitni til at landzdrottinn bauð þanum um at tala umbodð eð þeim er aðr hærdi. of þa þeim er hann vill at ianzuðu sem landzdrottinn sialyr. En eð landzdrottinn tallar þu at umbodð maðr hæri dregit eð eign hans of ser nytt. hvar sem þat er innan garðs eða utan. of vitu a þvi godir menn flil. þa meli .vj. þgn: samir menn hvers landzdrottinn heyrir mist. En eð þa tallas þngpt hæra. er handhæri er at. eð þeim er þa var eigandi er hann tvæzt kaup. þa hæri hann toglig kaupvitni sin (þramme — tilf. Ea). En eð honum zallaz (brefta — fl. þullnaz — Ea) vitni. þa soti landzdrottinn hann með utbeizlum. of leggi landnam ozan a. of skal þar eigi þngpta þngptir (mote — Ge) ganga. soti þann er eð dro eða hans arza. en hinn til eignar er þa er handhæri at. En eð þa sifr a iorðu er eð dro. þa er sem þan sili a utekinni iorðu. En eð annarr þyr a. þa er þa sgn sata þngptir utan landfyll. en landzdrottinn a toft at tala umbodð eð honum þegar hann vil. en mali hallðiz alt at einn sem umbodð maðr a at byggia. þat eru [iij. ardir ([þrir iardar malar — Gi. [iii. uetter — Gm. [þriggia ara male — Ee). En umbodð maðr skal eigi annan mala byggia þngpt en annarr er þarinn (lidinn — fl). En eð landzdrottinn eða umbodð maðr andaz. [þa hallðiz einn arðarmali siðan ([þa hære eina arðu læiglændingr — Ee) of þu eð maðr þerr eð landi brot. þa hallðiz umbodð (siðan &c. mgl. — Bk) .iij. velt. nema hinn (hann — fl) andiz þngpt. [þa hæri arzi eins vitni til þess er þu eria vill. at þet hnggar þan sat vera. of eigi velt þan annat sannari þngptir gudi en at landzdrottinn se andaðr. þa tati arzi vid. ([þa er umbodð sialztetit eð. Enn eð umbodð maðr tortrgggvir &c. — aldeles som Slutningen af Cap. 17 i Odelaløsnings-Bolken — Gi).

⁸) Her beg. første Side af første Brudst. af Gu. ⁹) [þririr (er — Ge, l. [ot ligger i — Ee. [mgl. — fl. ¹⁰) [innan skots — Gl. [mgl. — fl. ¹¹) tngtu — Gk. tiulnu — Bf.

elldr [oc laga.¹ uidd þeim elldi skal engi þrammar abyrðiazt en siff. vttan þann lut er hann byr a leigu landi. Hús þau oll er i hans² leigu mala eru oc brenna þau vpp az uada³ þa a leiglendingr at xlytia timbr a tuxi oc allan tilxanga til slifra⁴ hufa sem adr stodo a. En landzdrotin er skyldr [til at geza þe xirir at lata vppgera oll.⁵ En vttburdar elld allan þa skal sa abyrðiazt er vtt ber oc ganga þra sloknum. En ex menn þa mein az þeim elldi þa skal sa giallda stada þann allan er vtt ber eptir þui sem .vj. skyndamir menn meta. engar liggia þar settir uidd. þat heitir uada elldr. En ex madr uisar omaga sinum eptir elldi. þa skal sa abyrðiazt oll omaga uert er a. En ex fulltida madr uisar omaga annars manz [eptir elldi eða⁶ at gera þat sem monnum verdr mein az. þa skal sa þann [stada bota⁷ er omaga uisade.⁸ En hann laupi laus vndan.⁹

Um brennu.

xxviiij. Nu skal engi xirir adrum brenna huss ne lada¹⁰ [setrbud¹¹ ne sallt. 28 bud¹² eða skip heixtugri hendi. En ex nolor¹³ uerdr at þui lunnr oc sannr þa er hann utlægr¹⁴ oc heitir brennu uargr oc xirir gort [huerium¹⁵ peningi xiar sino¹⁶ i lande oc lausum oyri oc tuigilldi¹⁷ þat aptr sem hann brendi eptir þui sem .vj. skyndamir menn meta [oc .vj. aura i oxundar bot¹⁸ oc rett sinn¹⁹ eptir laga dome [adr en i konungs gard zalle.²⁰ [En ex með adrum hette uerdr þa þare eptir skyndamir manna rade eptir atuium.²¹ Nu ex hann [luedr nei uidd.²² þa skal hann þara til heimilis hans oc steyna honum þing xirir vtlægd oc brenno. oc þa skal hann þesta tlyxtar eid a þui þingi. þann eid skal hann suorit þara innan .x. uifna sora²³ daga. zellr til utlægdar [ex zellr.²⁴ Nu rædr madr brenno oc verdr at þui [lunnr oc²⁵ sannr þa skal hann tuigillda halzt²⁶ þat aptr sem brent uar. En ex hann luedr nei uidd syni með .vj.²⁷ eiddi zellr til halzra giallda. En ex madr brennir uidar toft eða [gerdiuond.²⁸ timbr eða þat.²⁹ grindar³⁰ eða stæda eða onnur zong þau er monnum [þidrir bætra at þara en on at uera³¹ oc huer er þat gerir er setr mort silzro vid konung oc tuigilldi³² þeim er hann brendi xirir oc oxundar bot eptir laga dome. en landzdrotinn a iamyndan landnam ex þat er brent er [hann stadar.³³

Jvfr. Cap. 28. G. 98. F. XIII. 2. 13. XV. 12. Jb. VI. 30.

¹) lauger — Ed. laufa — Ea. [mgl. — fl. ²) konungs — Gi. ³) eldi — tilf. fl. ⁴) iamygdra — fl. ⁵) [vpp at gera of xirir geza er vpp verdr gort — Ea. [at leta vpp gera oll — Ba, k. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) [abyrðiazt — Ea, c. Bf. ⁸) of bota — tilf. Ea, c. ⁹) [mgl. — Ba, k. ¹⁰) lada — Gk. Ed. ¹¹) [setr — fl. ¹²) [allsteliobud — de fl. ¹³) brennir oc — tilf. fl. Her beg. det første Brudst. af B. ¹⁴) oc uheilagr — tilf. fl. ¹⁵) Her ender første Side af første Brudst. Gu. ¹⁶) [ze oc xridi — Gf. ¹⁷) þrigildi — Gg, h. gilldi — Fe. ¹⁸) [mgl. — fl. ¹⁹) [mgl. — Fe, f. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — Bk. ²²) [tuodg ei gort þara — Ba. ²³) [stæda — Fb, c. Bk. ²⁴) [ex hann missir uifna — Gl. [mgl. — fl. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) halzt — mgl. Ed, e, f. Ba, g. ²⁷) [gritar — Ge, i, m. Fb, c. Bb, k. ²⁸) [uidd til garða. eða — Gp. ²⁹) þat — mgl. Gi, k. þattuid — Ed. ³⁰) mgl. — Ed. ³¹) [þ. b. at þara en at missa — Ed. Bc. ³²) [honum er stæda i — Ba, k. ³³) tveim mortum — Gi. ³⁴) [honum varðar — Gt. Bf. [hann selbi — Ff. [honum er stæda at — Ea. [h. verdr fl. at — Bc. [hanum heyrir til. of honum verdr stæda at — Bk. en landzdr. &c. — mgl. Bk. Norges gl. Love II.

Um laggarða oc skipti manna.

- 29   xxix. Nu skal gordum skipta eftir iardar hozn oc allum auerla. Nu er garðr granna sælfr.¹ hann skal gera sua haza at hann nai² undir hond [medalmanni.³ En sa garðr er gilldr er⁴ alen er millum⁵ huers staurs oc [hia staur⁶ hin pridi huer oc [iadradr⁷ allr oc⁸ sua piudr⁹ at eigi megi¹⁰ lasta bulogi¹¹ i gegnum. [peir garða(r) eru gilldir at lagum.¹² oc hazi huer gerðan [at lagum¹³ sinn garð at tross; messo a uarit oc abyrgizt huer sinn garð til uetnatta [þann sem um anduirli stendr.¹⁴ En sa er annar garðr er heitir rima garðr. þar stolu uera .iiij.¹⁵ rimar i oc olar a endum oc þesti sua þast með hantum¹⁶ at eigi þalle niðr þirir vindi eða buze. Sa er hinn pridi garðr er heitir skidna¹⁷ garðr. oc bui um eftir uanda. [þar sem got er¹⁸ til uidar.¹⁹ Sa er hinn þiorde er menn falla haggjellu²⁰ garð. [er menn haza þer þirir mertigard²¹ millum eigna sinna. hann skal sua piudan²² gera at engi þenadr gange²³ i gegnum. [þa er hann gilldr.²⁴ Nu gerðir²⁵ um eignir²⁶ manna þæn eða þorad. þat skal þirir garð haza meðan þat ma.²⁷ En ex þar þer [þenadr izir²⁸ þa skal huer halda garðe upp um sinn alr eða eng. oc²⁹ bote stada þann er þenadr gerði [hans nagronnum³⁰ þirir hans [uangerdingar salir.³¹

Um grinda gerð granna oc stegnur.

- 30   xxx. Nu ex þioduegir renna at garðe. þa skal lid auera oc [grind þirir oc³² rimar i³³ oc olar .ij. a endum oc trossband a. þa er grind gilld. sua skal grind setia at hon renni sioly apr. En ex maðr stýtr upp grind oc gengr þenadr i alr eða eng bote stada þann er gor uar oc landnam a oxan³⁴ þeim [er torn³⁵ [eða hoy³⁶ eða³⁷ gras a.³⁸ En ex högg³⁹ [grindar hœla⁴⁰ eða uestir steini þra þeim er uidr liggir oc stendr ex þui [opin grind.⁴¹ bote stada⁴² þann allan er þar uerðr gor oc land;

Jvfr. Cap. 29. G. 82. 90. F. XIII. 21. Hk. 99. Jb. VI. 31. Cap. 30. G. 83.

¹) sett — Gf, k. settir — de fl. ²) tate — fl. tatez — fl. ³) [manne — Ba, k. ⁴) tatz undir hond manne. of — tilf. Ba. ⁵) Her beg. anden Side af første Brudst. Gu. ⁶) [stribstaur — Gu. ⁷) iærðis oddar — Ed. iærðadr — Ef. iærðzaster — Bf. ⁸) [laden — Ba. [lagðr allr — Bi. ⁹) þyct — Bi. ¹⁰) gangi at — fl. ¹¹) orz — Gk. imillum eða — tilf. Gl. ¹²) [mgl. — Ba, k. ¹³) [mgl. — de fl. ¹⁴) [mgl. — Ba, k. ¹⁵) .iiij. — Bd. ¹⁶) staurum of (eða) hantum (hantum of staurum) — de fl. storum hontum — Ea, c. Bf. staurum of ofum — Ba, k. ¹⁷) stauu — Fb. stib — Ff. Ee. ¹⁸) [þ. f. giort er — Gi. [sa sem gor er — Ba. ¹⁹) [mgl. — Fa, c. ²⁰) haggjellu — Fe. haggjellis — Ff. ²¹) [mgl. — Ba. ²²) stýrtan — Eb. ²³) megi . . . ganga — Fb. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) gengar — Ba, k. opt — tilf. de fl. opt — tilf. Gi. ²⁶) iærðir — fl. ²⁷) ving — Bf. ²⁸) [male um — Gi. ²⁹) Lett. þat skal þirir garð &c.: þat fl. halda upp garðe um atar eða engh. a meðan sua vera ma. En ex han giærðir eighi. þa . . . — Ff. ³⁰) [öðrum monnum — Fe. [gronnum — Ea, c. ³¹) [uangerding — de fl. oc bote &c. — mgl. Ba, k. ³²) .iiij. — tilf. Gs. Ff. ³³) [i rimagrind — Ee. ³⁴) Her ophörer anden Side af første Brudst. Gu. bote — tilf. Fb. ³⁵) [torn er a — Fb. torn — mgl. Gl, q. Bg. ³⁶) [mgl. — fl. ³⁷) [mgl. — Gl, q. Bg. ³⁸) a — mgl. Fb. þeim er &c. — mgl. Ba, k. ³⁹) uestir — Gk. ⁴⁰) [grind — Gi. ⁴¹) [lid opt — Ba, k. ⁴²) ausla el. usla — fl.

nem a oðan [þeim er gras a.¹ Hallmardz melfo dag skal uera granna steyna. þeir garðar eru gilldir er þeir taka þa xirir gillda a granna steyno. En ex garðr uerðr broten þa skal leida meng² til at³ lata þa garðin. En ex garðr [heyrir gilldr uerit.⁴ þa skal þa giallða auflan er xenad atte. [En ex garðr heyrir eigi gilldr uerit þa skal þa giallða auflan⁵ er garð atte.⁶ En ex mertigardr heyrir uerit bora⁷ i millum oc er þa nidr xallen. þa skolu þeir er hafa uilia gerða sinn luta. [oc bioda þeim sem til mofz eigu at gerða sinn luta.⁸ En þa er eigi uil gerða abyrigizt þa skada þann allan er gor uerðr. huerð xenadr sem gerir. oc .ij. aura silxrs a oðan þeim er xirir skada uerðr.

Um garða mennu.⁹

xxi. Ex menn uilia [garð hafa¹⁰ bora¹¹ i millum þar sem eigi heyrir xyr uerit. 31 gerði at iardar¹² magne¹³ [þa er hafa uil. oc sua þa er til mofz a. oc at iardar hozn¹⁴ hallde¹⁵ huer síðan [sinum luta¹⁶ upp.¹⁷ [En þa er eigi¹⁸ uil garde¹⁹ hallða [eða gerða.²⁰ þa²¹ giallde skada þann allan²² er ax gerizt.²³ ximt skal gera til gardum at skipta [oc luta²⁴ oc hafa uid uatta huarð sem hann uil eða eigi oc abyrigi honum garden oc skada²⁵ þann allan er ax xenade²⁶ uerðr. huer sem a. En at [gorxum gardum²⁷ þa skal xenadi²⁸ allum [oc suinum²⁹ [heim bioda³⁰ oc leggja laga sett uid. þat eru .ij. aurar silxrs. oc borte [auflan.³¹ en allan auflan skolu³² .vj. stynsamir menn meta.

Huerfu ut skal loyfa xenad.³³

xxij. Nu ex einn madr a xenad en annar atr³⁴ hinn þridi³⁵ garð ogilldan.³⁶ 32 [en þa er atrinn a skal³⁷ gera³⁸ eptir monnum oc lata þa þia [at xenadr er lominn i atr eða eng. þa skal hann or taka með uitnum oc lata .vj. stynsama menn³⁹ meta skada⁴⁰ þann er gor er oc seti inn xenad⁴¹ þann sem [i er lominn⁴² [oc refti⁴³ lausan

Jvfr. Cap. 31. G. 82. Jb. VI. 32. Cap. 32. F. XIII. 21. Jb. VI. 33.

¹⁾ [mgl. — Ba, k. En ex hæggr &c. — mgl. Gg. Her begynder en Lacune i Ef; ophører i Cap. 35.
²⁾ granna — Gk. ³⁾ of — fl. ⁴⁾ [verðr gilldr brotinn uerit — Gr. þa skal &c. — mgl. Gi. ⁵⁾ au-
 vifan — Gf. ⁶⁾ [mgl. — Ea. Bb, f, l. ⁷⁾ bota — fl. ⁸⁾ [mgl. — fl. ⁹⁾ Ingen Cap. Afd. i Ge, g,
 h, n, t. Fe. ¹⁰⁾ [mgl. — Fe. [garða — Eb. ¹¹⁾ bota — Gt. Bi. bota — Ba. bota — Bf. bota — Bk.
¹²⁾ Her ender første Brudst. af Bi. ¹³⁾ hozn — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Ff. oc sua &c. — mgl. Ba, k. iardarmegni
 — Gk. Fb. ¹⁵⁾ giallde — Ed. Ba, k. of giallde — Gm. ¹⁶⁾ [mgl. — fl. ¹⁷⁾ upp — mgl. fl. [mgl. — Ed. Ba, k.
¹⁸⁾ [þa er — Ed. Ba, k. ¹⁹⁾ upp — tilf. Ed. Ba, k og fl. ²⁰⁾ [eða gjarða at allu — Ed. ²¹⁾ þa
 — mgl. Ed. Ba, k og fl. ²²⁾ at allu — fl. mgl. — Ed. ²³⁾ gerbing xer — Gm. En ex garðr heyrir
 eptir xyr uerit bora a millum þa skal þa er hafa uil gera allan hit xyrsta sinn oc bioda síðan hinum með uatta
 af hallða upp hallvum — tilf. Fe. ²⁴⁾ [mgl. — fl. ²⁵⁾ aufla, eller ufla eller auvifla — fl. ²⁶⁾ mgl.
 — Ba, k. ²⁷⁾ [gardum gildum — fl. ²⁸⁾ smala — Gg. xenad — Ff. ²⁹⁾ [mgl. — fl. ³⁰⁾ [heim
 bioda — Gp. [heim steyna — Ba, k. [insetia of heim bioda — Ff. ³¹⁾ allan skada — Fe.
³²⁾ [auflan (sem — de fl. ³³⁾ huerfu madr fl. in setia xenade til aufla giallða oc um sett oc burann — Ova. Gf.
³⁴⁾ eða eng — tilf. Fd. ³⁵⁾ mgl. — Gk. ³⁶⁾ gilldan — Fb. ³⁷⁾ [þa skal þa er atrinn a — fl.
³⁸⁾ gunga — fl. ³⁹⁾ [of — Fe. ⁴⁰⁾ aufla, ufla — fl. ⁴¹⁾ til aufla giallða — tilf. Gk. Be.
⁴²⁾ [garde til skada bota — Ff. ⁴³⁾ loto — Ba.

i hús inn¹ oc leggi huarti a bást ne band. [oc þó at huert stange annat² þa er þat i abrygd eiganda en eigi þess er inn setti. [En allt þat sem þa er buit a missir xirir þeim er atinn a.³ þa skal þa gjalda honum er gardinn atle ogildan. Gera⁴ skal eiganda bód samdögrið er þe⁵ er inn setti. En ef hann uil eigi vtt lönfa⁶ [þa late⁷ standa inni til ximtar.⁸ [En ef eigi er þa vtt löng⁹ þa a þa þat er inn setti¹⁰ oc eru¹¹ þa lökin aufla gjöld. En ef maðr tekr þenad þann brott er inn uar settir oc [uil eigi vtt lönfa¹² at lagum þa heitir þat loto ran. þa er höfðingi sekr mort silxro uib þann er inn setti. en huer annara er [at var með honum brott at rela¹³ .ij. aurum silxro. En ef þuinn kemr i akr eða eng eða annat buze at gardum gjöldum. þa skal inn setia til aufla gjalda. en þa löngi vtt er a at lagum. En tiodrhesta eða tiodrlyr oc allt þat þu¹⁴ er bönðr setia [sialxir innan garðz¹⁵ oc uerðr þat laust [oc gerir flada¹⁶ seti inn til aufla gjalda oc löngi eigande vtt at lagum.

Ef zatorkr maðr þarg þu sitt vtt at löngi.

33 xxxij. Nu ef maðr a garðbryt¹⁷ i bui sinu oc uitu þat¹⁸ grannar hans. biode heim aðr en þat¹⁹ geri nokorn flada oc seti inn iamynan síðan [til aufla gjalda.²⁰ [En ef þat²¹ kemr i akr eða eng þa²² löngi eigande vtt at lagum. Nu uil maðr þu sitt vtt löngi oc hefir eigi silx²³ til. þa skal hann ued leggja eða þa uorðzlu mann iamgodan²⁴ uedi.²⁵ En ef hann uil eigi vtt lata þyr en hann hefir sekt i hendi.²⁶ þa sueltir hann hiorð²⁷ hans²⁸ [oc hiun²⁹ oc³⁰ sekr mort silxro uib þann er þu a oc borte þó þumissu³¹ sem .vj. stynsamir menn meta. Nu uil hann eigi þu hans vttlata [ne sekt gjalda.³² þa skal hann trexia [með uatta³³ busins oc löngi a rane oc stexni þa er þu a lirtiu solnar þing oc beidi bönðr atþarar at lata þu sitt³⁴ oc settena meðr. en huer er sekr onri silxro uib lönung er eigi þer. En um-

Jvfr. Cap. 33. Jb. VI. 34.

¹) [mgl. — Gr. ²) [mgl. — Bf. ³) [En allt þat sem þa missir xirir þu en (er) atren a — Gh. [ot allt stítt sem þa missir er buit a ot missir x. þ. er inn setia ot atrenn eigo — Gi. [oc allt þat sem þa verðr þas i er buit atle x. þ. er atrenn atle — Fa, c. [oc allt þu er h. missir x. þ. er a. a. — Fb. Bb, l. [oc allt þat sem þa lytar er buit a x. þ. er a. a. — Ff. [ot... þenadan a m. x. þ. er a. a. — Ed, a. [ot fl. f. þa missir er buit a — Ba, k. ⁴) þera — Gh. ⁵) buit el. þu — fl. ⁶) þa a þa þat er inn setti — tilf. Ea, c. þa a þen þu er in setti — tilf. Bf. ⁷) [ot late — Ea, c. Bf. ⁸) En ef &c. — mgl. Gi. ⁹) þa late standa &c. — mgl. Gr. [mgl. — Bb, l. ¹⁰) [þíðan eignis þa er inn setti ef eigi er (aðr) ut löngt at lagum — Ea, c. Bf. ¹¹) heita — fl. ¹²) [uar ei vttlöngster — Bf. ¹³) [með uar — Ba, k. lata — fl. ¹⁴) þe eller buze — fl. ¹⁵) [in oc gerða sialxer (um) — Ba, k. ¹⁶) aufla, auvifla, ufla — fl. [mgl. — fl. ¹⁷) garðbriota — fl. garðbriot — Gm. ¹⁸) uattar ot — tilf. Gi. ¹⁹) hann — fl. ²⁰) [mgl. — Gt. Fa, c. ²¹) [ef — fl. [þegar — Gt. ²²) ot — fl. ²³) sialxar þeninga — Ba, k. ²⁴) þe eða — tilf. Gi. ²⁵) uerði — Ba. ²⁶) Her begyndur förste Side af andet Brudst. Gu. ²⁷) iorð — Gb, c. Ff. þu — Gm, p. Ba. ²⁸) i þui — tilf. Ed. Ba, g, k. ²⁹) [ot bui — Gg. Eb. [ot hju — Gh, i, r. Ec. [ot hinn — Ea. [mgl. — Gm. Ff. Ed. Bf. ³⁰) ot — mgl. Ea o. fl. ³¹) þu nnglu — Bf. ³²) [ne (eða) f. lata — Gm, t. Fb. [mgl. — Gg. ³³) [mgl. — fl. ³⁴) Her ophörer förste Side af andet Brudst. Gu.

boda madr tonungs a zirir at fara eþ hann er [i nand¹ oc odlazt með þui halza² mort silzrs³ zirir buran. þeir eru allir zridhælgir er til soðia. en hinir allir ogilldir [er zirir standa⁴ huart sem þeir za⁵ [þæn⁶ eða bana.⁷

Ex madr spikir gerðum manna.

xxiiiij. Gautur allar oc [garða lid⁸ stolu sua⁹ uera sem at zorno fare haza 34 uerit. En eþ madr ridr [eða gengr¹⁰ izir afr eða eng¹¹ oc uil eigi fara ueg rettan. [a madr er setr mort silzrs uid þann er¹² afr¹³ a. En eþ madr brntr garð manz [þa liggia .ij. aurar uid lid huert.¹⁴ en eþ madr brntr eða hoggr¹⁵ nidr til iardar¹⁶ i fundr þa [liggr uid oyrir silzrs.¹⁷ nu heitir¹⁸ lid til þess er .x. zadma er langt. En þat heitir balsta¹⁹ brot er lengra er. þar liggr uid mort silzrs [uid þann²⁰ er garð a. oc geri garð iamgodan sem adr uar.

Ex roff manz spikir roffe.

xxv. No eþ madr a heft. þa skal hann annat huart laupa roff til eða za at 35 lane. en eþ honum er let roff þa stolu þat uattar uita.²¹ Nu eþ þeir hestar bitazt [er sua eru uardueittir²² oc zær annar huar bana aþ. þa skal þann meta er dauðr er oc giallda hann halzum uerðaurum.²³ nema þui at eins at hann se uerri allr er lizir en hinn halzr er dauðr er. þa ma hann eigi meiru zirir gera en sialzum ser. Nu eþ madr a [heft þann sem eði zylgir roff²⁴ oc bizt hann til²⁵ stalstöðo²⁶ annars heft.²⁷ a þeim hefti er algilldi.²⁸ En eþ þa zær²⁹ bana aþ er til löypr. þa liggr hann dauðr a uertum sinum sialzrs³⁰ [ogilldr eiganda.³¹ En eþ heft bitr roff til bana þat er algilldi. En eþ roff bitr heft til³² bana. þat er halzgilldi. [En eþ grabr³³ heft bitr iall til bana. þat er algilldi.³⁴ [En eþ ialtr³⁵ bitr roff³⁶ til bana. þat

Jvfr. Cap. 34. G. 81. Hk. 98. Cap. 35. G. 97. Jb. VI. 35.

¹) [notor nert, el. notor namunda, nottur i namunda — fl. ²) halza — mgl. Gm. ³) tonungi, el. tonungi til handa — tilf. de fl. ⁴) [mgl. — Gr. Bf. ⁵) aþ — tilf. Gr. Ed. Ba, g, k. ⁶) bot — Ge. Ba. [ar. þen — Ge. [ar — Gm. Bf. ⁷) [mgl. — Bg. ⁸) [garðelid — Ed. Bf. ⁹) [garðar. er lid flak a — Ff. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) vidare — enkelte. ¹²) gras eða — tilf. Ec. ¹³) eða eng — tilf. fl. ¹⁴) [ligr við oyrir — Ff. [settr .ii. aurum uidr þan er garð a — Ed. ¹⁵) garð — tilf. fl. ¹⁶) [ua at eigi se lid a — tilf. Gi. ¹⁷) [liggia uidr .ij. aurar — Ff. En eþ m. br. e. hoggr — mgl. Ge. Ba, f, k. ¹⁸) e — tilf. fl. ¹⁹) bialsta — Gm. garð — Fb. garða — Bl. ²⁰) [halza tonungi en halza þeim — Gm, dog underprikket. [tonunge of þeim — Fa. ²¹) En eþ &c. — mgl. Ea. ²²) [er f. e. geymbyr — Ff. [mgl. — Gp. ²³) botum eða uerbi upp — Gp. giellum — Fa, c. aurum — Ec. haluu uerdi — Ed. h. gialldi — Bl. ²⁴) [eði roff til heft þins — Fe. ²⁵) i — Fb, d. ²⁶) stallstöðo — Gm. stall stöðo — Gi. stallstada — Fa, c. stallstöðess — Ed. ²⁷) heizt — tilf. Ba. ²⁸) algildar er — Ba. ²⁹) litr — Ea. ³⁰) sialzdaubr — Fe. ³¹) [mgl. — Bf. ³²) Her oph. Lacmen i Ef. ³³) Saaledes rettet fra garð, der kun findes i Ga, b, d; men er allerede i Gb samtidigt rettet til grabr. ³⁴) [mgl. — Fd, e. Bl. En eþ roff bitr &c. — mgl. Gi. ³⁵) gellbingr — Gi. ³⁶) graban heft — Ge. heft eða roff — Gk. heft — Gm.

er halzgilldi.¹ En ez roff liggr daut vti þa skal menn til leida oc [lata sea. oc.² ez þeim synizt heft uerl [a uera.³ þa ma hann geza soð a þrimmr monnum [til iama rettar⁴ [þeim er hesta eigu i grend.⁵ oc þui at eins hinum xiorda at hann [geri þann vitnis sannan⁶ at.⁷ oc sueri huer þeirra eins eidi eptir sinni samuiztu xirir sinn heft. En ez einn⁸ huer uil eigi sueria [xirir sinn heft.⁹ giallde þa [roff uerðaurum.¹⁰ En ez roff er relit¹¹ i doð eða dy. xirir xiall eða xorad. oc ma sia .ij. roffa xar¹² til. en eins xra. þa stolu þeir menn er hesta eigu i grend suara hinum sama rette sem adr uar stilt. En ez roff eða naut¹³ drepr¹⁴ smæxenad [giallde algilldi þeim er a xirir allt þat er oxriti gengr izir.¹⁵

Ez menn etia heftum manna.¹⁶

- 36 xxxvj. Hveruitna þar sem menn etia heftum manna at uloxzi þess er a. bote skada þann er az uerdr oc oxundar bot eptir laga dome [þeim er heft a.¹⁷ En ez halxrar merkr skade uerdr a. bote fullrette eptir laga dome [sua sem med heizt eða oxund uere gort.¹⁸ En huer abyrgizt [sil sialx¹⁹ at hesta uigi huerir sem etia. En ez madr lystr²⁰ heft a [hesta uigi²¹ naubsynia laust giallde eiganda oxundar bot eptir laga dome. en ez hann spillizt²² az bote xirir spell oc [oxundar bot²³ eptir laga dome þeim er heft a. Nu tekr madr heizling²⁴ az roffe manz [at uloxzi.²⁵ giallde eiganda eptir [.vj. manna²⁶ dome oc abyrgizt roff at allu²⁷ [oc uerl þess²⁸ til þess er eigande²⁹ kemr [hondum a³⁰ [eða syni med eins eidi.³¹ nema [inn seti³² til aufla³³ giallda.³⁴ En ez oxtr eða annar xenadr rennr eptir manni. seti inn xenad xyr en xarit haji om þria bora. [elligr abyrgizt at allu.³⁵

Ez xear xoling uerdr a bu manz.

- 37 xxxvij. Nu uerdr xear xoling [a bu manz.³⁶ a geitum eða a³⁷ saudum. [ez

Jvfr. Cap. 36. Jb. VI. 36. Cap. 37. Jb. VI. 39.

¹) algilldi — Gm. [mgl. — Ea, c. ²) [lia þeim — Gk. ³) [haya til genget — Gk. [a — Gm. ⁴) [til iamretes — Gk. [mgl. — Ed. ⁵) nand — GL namunda — Gq. [mgl. — Gt. ⁶) xastan — Gt, p. Fa, c. ⁷) [g. þat vitnis sat — Gm. [g. þat med fullum vitnisburð sat a þan — Ea. [gete þat vitnis sannat — Ba. ⁸) Her begynder anden Side af andet Brudst. Gm. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [hestuorð fullum aurum — Gk. [hest fullum verðaurum aptr — Gk. [hestuorð fullum botum eða aurum — Gp. [hest aztar — Ba, k. ¹¹) i xenn — tilf. Ea. ¹²) xarveg — fl. ¹³) heft — Ff. ¹⁴) stanga — Bg. ¹⁵) [algilldi er a ollu þui er oxriti gengr at — de fl. [giallbi þa er a ollu þui er oxtr. g. at — Gp. [algillbi þa er a at allu þ. er oxtr. g. til — Ba. [algillbi þa er a at allu a þui er oxtr. g. at — Bk. [algillbi þeim er . . . Gm, som hermed ender. ¹⁶) Ingen Cap. Afd. i Gi. I Ge, m har dette Cap. Plads efter det følgende. ¹⁷) [sua sem med heizt eða oxund uere gort — Gi. [mgl. — Gk, p. ¹⁸) [mgl. — Gi. ¹⁹) [sin heft — Bf. ²⁰) heizling — Ba, k. ²¹) [viguelli — Ea. ²²) [pellaz — fl. ²³) [fullrette — fl. ²⁴) heimting — Gk. ²⁵) [mgl. — fl. ²⁶) [laga — fl. ²⁷) aufla — Bf. ²⁸) [mgl. — Fe. ²⁹) til eiganda — Fa, c. ³⁰) [mgl. — Fa, c. ³¹) [mgl. — fl. ³²) [hin tote — Ge. [hin in — Gk. [seti — Fe. [in se — Ef. ³³) a hufla — Gm. auuifla — Ba. ³⁴) bota — Fb, f. Bl. ³⁵) [mgl. — Gk. ³⁶) [mgl. i alle de Övrige ³⁷) goltum eða — tilf. Gm.

maðr drepr¹ oc uil eigi uid ganga. En eð maðr a gíaxgollt² þann er uerðr er halýrar merkr. þar uerðr þearþóling [a þui einu suini.³ A nautum oc roffom [er þo þear þóling⁴ at eigi⁵ drepi. oc þegar er þear þóling a þenade er eigi bera þótr heim til hús⁶ eiganda. en mort sílyr⁷ liggv uid þear þóling. halý konungi en halý þeim er þenad atte⁸ oc bote stada sem .vj. stýnsamir menn meta. En eð maðr drepr þære⁹ geitir [suin eða¹⁰ saudi¹¹ hórða tals en .iiij. þa bote¹² [laga dome oc¹³ oxundar bot¹⁴ þeim er þenad atte. En eð maðr dýlr [uerla sinna¹⁵ sýni með lyrittar eidi. En eð naut eða roff er serti eða bart oc bera þo þótr heim til hús eiganda. aþ er þa þear þóling [oc bote þo oxundar bot eptir laga dome¹⁶ halý konungi en halý þeim er þenad a. En eð maðr drepr þenad manþ oc gengr uid oc segir sealýr a hendr ser. haxi hann hit dauda er drap [en hinn heilt þirir er atte.¹⁷ allðre gengr þenadr ser til ogilldis. Nu er einn soln a allum oxundar¹⁸ rette þessom. En eð maðr drepr þenad manþ oc gerir¹⁹ a þear þóling þa skal eigande²⁰ stýna herads²¹ þing um nætr .iiij. þar skal hann serti at²² lata sat gera með .ij. manna uitni nema hann uili uid ganga. [leida skal hann²³ .ij. manna uitni um at þeim sýndizt manna handa uert a uera þenadi²⁴ þa stolu þingmenn doma a hendr honum lyritar eid þirir. þann eid skal hann vnnit haxa innan manadar sora²⁵ daga. En eð sa eidr þellr gíallde þenad uerðaurum²⁶ oc leggi a oxan mort sílyr. halý konungi en halý þeim er þenad atte. En eð maðr ber²⁷ þenad manþ eða serti. þa skal bota [loftu a²⁸ sem .vj. stýnsamir menn meta. eigi er sarti a þenadi eð heilt²⁹ uerð(r). uerla þall³⁰ oc nytþall skal³¹ bota sem [vj. stýnsamir menn meta.³² orþir liggv uid auga³³ a nauti sua uid horn oc sua uid hala. En [þiordungv uerð³⁴ liggv uid auga a roffe. En eð maðr hoggv hala aþ roffe sua at [aþ roþ³⁵ þýlgir. hann er serti mort sílyr. halý konungi en halý þeim er roff atte. oc gíallde roff uerðaurum aþtr. haxi sa stóðu³⁶ er stýtti³⁷ oc heiti maðr at heimstare.³⁸ en hinn heilt roff³⁹ er atte. En eð maðr hoggv hala aþ roffe þirir nedan roþu⁴⁰ [eða stert tagl aþ

¹) [þo at eit drepe — Ba, k. ²) gíaxgollt — Ef. ³) [mgl. — Gp. ⁴) [þo — Ge. ⁵) eitt — de þ. ⁶) hús — mgl. þ. ⁷) en mort . . . atte — mgl. Ge. ⁸) þleiri — þ. ⁹) [mgl. — þ. ¹⁰) mgl. — Bf. ¹¹) eptir — tilf. þ. ¹²) oc — mgl. þ. ¹³) [oxundar bot eptir laga domi — þ. ¹⁴) [mgl. — þ. ¹⁵) [þa skal gíallde .vi. aura f. — Gi. .vj. aura f. — tilf. Bb, l. ¹⁶) [en eigande annat íamgott — Fd. ¹⁷) þenadar — Gm. mgl. — Ea. ¹⁸) Her begynder en Lacune i Bf, ophöfver i Cap. 39. ¹⁹) þear — tilf. þ. trefia oc — tilf. Ge. ²⁰) herads — mgl. Fb, c. Be, l. ²¹) oc — de þ. ²²) [leida — Gm. ²³) brefta þau vitni oc sýnast þo manna uert a þenade — tilf. Ge. ²⁴) sýna — Ff. ²⁵) mgl. — Fb. ²⁶) drapr — Ge. ²⁷) [temstr eptir þui — Ge. [loftu þa — Gk. [loftu — Gr. Fa, c, f. Ea, c, e. [loftum þeim sem a verða — Fe. [loft a — Bk. [mgl. — Gi. ²⁸) heilt — fl. ²⁹) vertation — Gm. vert — Ff. ³⁰) meta ot — tilf. Ba, k. ³¹) [metet er — Ba, k. Istf. eigi er &c. har Gi: En eð sarti er a þenade ot ma heilt verða. þa skal meta nytþall ot vertagall. ³²) orþa — Fb. ³³) [þridizungv — Ff. ³⁴) [roþa — þ. ³⁵) stoto — Gi. stattu — Gk. Ff. Ed. Ba, c, g, k. stoto — Fa, b, c. Eb. stut — Fe. ³⁶) stýtti — Gl. Fb, f. Ed, e. Bb, l. stulti — Ef. ³⁷) varri ot heimstare — Gp. varri — Fa, c. 1: merstumper — tilf. i Mrg. Ge. ³⁸) i moti — tilf. de þ. ³⁹) roþa — mgl. Gl. þein — tilf. Gm. Ed.

nautum.¹ borte² .ij. ára þeim er atte oc .ij. ára konungi.³ Nu þer maðr tagl æz nautum [.ij. eða þrimr⁴ borte övri silzrs konungi oc övri þeim er naut atte. [En æz zleirum⁵ þer sekr mort silzrs halza konungi en halza þeim er naut atte.⁶ En æz maðr molkr buze⁷ annars manz. late huð sina eptir [laga reysing rettaran⁸ [nema solten maðr molli.⁹ oc giallde þo nyrall [sem vert er¹⁰ þeim er bu atte.

Æz hundr bitr ze manz.

- 38 xxxviiij. Nu þer allt saman hiorð oc hirðir. þa skal hirðingi uita huat æz hiorðu uerðr. oc bera um bofar¹¹ uitni æz hann er [vitnis bær¹² um þat mal. [En æz ugi stangar uza þat er halzgilldi.¹³ En ugi stanga(r) þu þat er algilldi.¹⁴ oc oll þau naut er yngri eru en .iiij. uætr þa er algilldi a þeim. oc a allum kolluttum nautum. Nu [æz naut er stangat¹⁵ þa skal menn til leida [at¹⁶ lata sea.¹⁷ oc æz þeim synigt at naut haxe stangat uerit¹⁸ þa skal hyggia at nautum¹⁹ [þeim er hiorð er meðr oc²⁰ með þeim haxe²¹ gengit. En æz eitt huert naut hezir ben²² a hornom. [gor eða²³ blos eða har.²⁴ þa er þat lifazt til. oc borte þa er þann zenad a eptir þui sem adr segir. En æz hundr bitr zenad manna eða eltir zirir²⁵ zorad. borte þa er hund a halzt²⁶ zyrsta sinni. en allt²⁷ iaznan síðan æz uitni eru til. En æz eigi eru logleg uitni til. hallde zirir eins eidi at sinni uitend²⁸ zirir hueria grein þessa.²⁹

Æz maðr tynigt með lane.

- 39 xxxix. Nu æz maðr ler grip sinn þa skal huer lane heilu heim toma eða giallde uerð eiganda sem .viij. stynsamir menn meta. nema hinn tynigt með lane [er let uar.³⁰ þui at eigi ma hann þar lan abrygiazt sem hann ma³¹ eigi [lið silzrs sino.³² [Nu skal engi lan haxe lengr en let uar.³³ en æz hann hezir lengr³⁴ þa er hann sekr mort

Jvfr. Cap. 38. Jb. VI. 40. Cap. 39. G. 49.

¹) [mgl. — fl. ²) halza mort — tilf. fl. ³) En æz maðr hoggv &c. — mgl. Gf, r, q, n, i. Fa, c. Ea, c. Ba, d, k. ⁴) [.iiij. eða zleirum — Gc, f, l. [þrim eða þrim zærum — Ge, i, k, n, p, q, r, t. Fa, c, d. e. Ec. Bd, e. [þrim eða þrim zleirum — Gg, h, m. Fb, f. Ea. Ba, b, k, l. [þrim eða þrim zleirum eða zærum — Ee. [zleiri eða zære — Be, g. [mgl. — Eb, d, f. ⁵) hoggv eða — tilf. Ea, c. ⁶) [mgl. — Gd, Ba, k. ⁷) ze el. bu el. þu — fl. ⁸) [laga reysing rettir — Ge. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [mgl. — Gg. Bg. ¹¹) bofar — fl. ¹²) [vatthær — fl. uatthær — Ge. ¹³) [mgl. — Gc. Bk. ¹⁴) Her indakyde Gc, m, Fb, e. Ea. Bb, l det ellers til Mandhelgens Cap. 22 hörende Stykke Nu er þior i ngnatali . . . rettir konunga. See dette Cap. foran Side 68. Ligeledes tilføies det her med Mrg. H. i Gl, som dog fordrer 6 Aar til Tyrens Alder. ¹⁵) [æz naut stangar — Gi, k. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) uerit — mgl. fl. ¹⁹) hornum a nautum — Ea, c. ²⁰) [oc hiorð þeirri er — fl. ²¹) hezir — fl. ²²) ben — mgl. fl. ber — Ed, e. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) samtitt þui er zirir uarð — tilf. Gm. ²⁵) berg eða — tilf. Gg. ²⁶) allt — Gc. ²⁷) halzt — Gc. ²⁸) vitfæmb — Gk. ²⁹) Her indakyder Gg det hele Cap. 22 af Mandhelgen, uagtet det ogsaa findes paa sit Sted i hiin Bolk. Ge, m. Fb, e. Ea. Bb, l og Mrg. H. i Gl indskyde her som et eget Capitel Stykket Nu æz hæfir . . . grein þessa af Mandhelgens Cap. 22. See foran S 68. Stykket En æz hundr &c. — mgl. aldeles i Ea. ³⁰) [mgl. — Gk. ³¹) matte — fl. ³²) [silzran þit — fl. ³³) [mgl. — Gk. Ba, e, k. ³⁴) en let uar — tilf. Gk. Be.

silxre uid [eiganda ex sa treyr¹ er a.² þat heitir zornæmi.³ nema loglig naufsyn
 þanne. Nu [þo at maðr zari með⁴ onf manz at lane eða leigu. þa skal sa abyrgrjazt
 heftuerl⁵ [at allu⁶ er a.⁷ [þo at⁸ hann geri nolorn flada⁹ ex eigi er ex þess
 uoldum eða vangætjlo¹⁰ er með zer. En ex maðr telr grip manz uledan. [heft eða
 flip.¹¹ [huart sem flip er meira eða minna.¹² onf eða aðra luti þui lita. borte eptir
 lagadome þeim er telit var zirir eptir atuitum huat naufsyn til dro þann er tof.
 [eða huer ozund þeim uar i gor.¹³ [eða huer flade þeim uar gor er telit uar zirir.
 eða huat manni sa er.¹⁴ er telit uar zirir.¹⁵ borte flada bot [oc flita sett¹⁶ sem
 [vj. stynsamir menn¹⁷ meta¹⁸ honum.¹⁹ oc sua²⁰ lonungdomenum [ex þau atuit
 eru a.²¹ En ex maðr telr flip²² manz þa skal hann [einni sot²³ zirir [suara zirir²⁴
 sit oc²⁵ omaga fina.

Um setra zerð manna.²⁶

gl. Gveruitna þar sem [setr eru²⁷ [til þora manna²⁸ þa skal zara or hufa 40
 haga er .ij. manadr eru ex sumri. nema þeim þidi allum annat sannare. Nu sitr
 einn huer lengr nidri.²⁹ þa skal³⁰ zirir bioba honum þarfetu.³¹ Nu sitr hann
 [þr eigi at siðr.³² þa skal hann³³ steyna honum heraðs³⁴ þing³⁵ zirir ran³⁶ oc
 þarfetu.³⁷ þa eigu þingmenn at doma lonungi³⁸ halza³⁹ morf silxre [zirir gras-
 ran⁴⁰ en leiglendingi⁴¹ [halza⁴² morf silxre zirir grasuerð.⁴³ Nu⁴⁴ skal hann
 ætta bonðr [oc heraðsmenn⁴⁵ sua marga⁴⁶ sem hann þarz at zora [buze hans⁴⁷

Jvfr. Cap. 40. G. 81.

¹) traxbi — fl. ²) affli — fl. [þann er affli of lebe — fl. ³) zarneme — Ba, k. zor-
 ugru — Bg. ⁴) [ex maðr hezuer — Ff. ⁵) heft — Ea. mgl. — Gf, h, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c.
 d. Eb, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, l. ⁶) [mgl. — Ge, f, g, h, i, k, l, m, p, q, r, t. Fa, b, c, d, e,
 f. Ea, b, c, d, e, f. Ba, b, c, d, e, g, h, l. ⁷) heft a — Gf, h, l, p, q, r. Fa, c. Ba, k. [mgl. — Ge.
⁸) [ex — fl. ⁹) [mgl. — fl. er a — tilf. Ge. ¹⁰) vangorjmsla — fl. ¹¹) [flip — Gn. Fc. Be. [heft
 G, l, p. [flip eða hros — Gr. Ec. ¹²) [mgl. Ge, t. Fc, e, f. Be. ¹³) [mgl. — Gn. Be.
¹⁴) [mgl. — Gd, i. Ea, e. ¹⁵) eða huat &c. — mgl. Ge. ¹⁶) [flita — fl. [mgl. — fl. ¹⁷) [þeir
 — fl. [menn — fl. ¹⁸) doma — fl. ¹⁹) eptir atuitum — Ba, k. ²⁰) Her ophörer Lacunen
 i Bf. ²¹) [mgl. — Bf. ²²) grip — Gl, n. Ff. ²³) [heim sotn — Gm. ²⁴) [flanda — Ba. ²⁵) [sun
 þa of — tilf. Ff. ²⁶) Ingen Cap. Afd. i Fa, c. ²⁷) [menn eigu setr — Ge, m. [setr liggia — Gk. Be.
 [setra zerðir ero — Fb. Bl. ²⁸) [þing i millum — Ed. ²⁹) viðr — Fe. Ba, k. heima — Ff. Bc, g.
 m annar — tilf. Fd. Bf. ³⁰) hann el. hinn — tilf. fl. [sa er er (?) heimroft — tilf. Ea. ³¹) heima at
 flia — Ff. þer at flia — Ba. þar i seto — Bc, g. er þess þittir þurza — tilf. Gl. ³²) [um tuirt aff
 at einu — Ge. [þa skal &c. — mgl. Ed. [eigi at siðr — fl. ³³) zirir bioba honum oc — tilf. Bd. ³⁴) heraðs
 — mgl. Ge, i, m, n, r. Ea, c. ³⁵) steynu — Bc. ³⁶) grasran — Ea. ³⁷) þrafeto — Gg. þa seto
 — Gm. heime seto — Ff. i seto — Ed. seto — Ea. þar i seto — Bc, g. zirir &c. — mgl. Bd.
³⁸) honum — Gi. iardveiganda — Fb. ³⁹) halza — mgl. Gk. Fb. ⁴⁰) [til handa — Ea, c. [mgl. — Ea.
⁴¹) leighutida — Ff. granna hans — Ba, k. ⁴²) halza — mgl. Gk. ⁴³) grasran — Ea. [aðra — Fc.
⁴⁴) vil hann eigi en zara þa — tilf. Fc. ⁴⁵) [mgl. — Gc, k, n. Ea, c. Bf. ⁴⁶) [heraz þing. of az þingi
 þa marga menn — Fc. ⁴⁷) [hann — Gn. Fc. Be, f. [bu hans — Gr. Ff. Ea, c. Ba, c, g, k.

or hufa haga sinum.¹ setr huer oyri² silþro uib konung er eigi þer [oc er til falladr.³ Slíkt liggir uib ex hann [þer heim⁴ [þirir tuimanab⁵ [i hufa haga.⁶

Þm setra merki manna.⁷

- 41 glij. Nu skal til [setra a þiall⁸ upp merki uera⁹ sem at þorno þare hezir verit.¹⁰ þore eigi or stad [nema hann þore¹¹ engum at meini. sua skal¹² [þar setr¹³ [at somu.¹⁴ þar skal¹⁵ smali¹⁶ eigi¹⁷ þara með¹⁸ heimboðum.¹⁹ þar skal mofa²⁰ [horn horni²¹ en [þoþr þoþe.²²

Þuerfu þe skal varðveita.

- 42 glij. Ex .ij. menn [eða þleiri²³ bua a einum þo [oc þa allir²⁴ einn þo.²⁵ nu ex einn huer hezir þyr þlorit²⁶ oc laðit en aðrir oc uil þegar²⁷ lata smala sinn [i gerði.²⁸ þa skal hann sua lata²⁹ hallda³⁰ smala sinum i gerði at eigi lomi i [atr eða eng³¹ granna hans.³² En ex i lemr. þote sem .vj. þlynþamir menn meta oc landnam³³ a oþan þeim er [þorn eða³⁴ gras a. Nu hezir þa [þlegit oc³⁵ laðit þorne sinu er siðar þlar.³⁶ þa skal hinn en hallda sua smala sinum at eigi lome i þabit³⁷ granna hans þyr en iambitib³⁸ er. eða þiallde þeim landnam³⁹ er gras⁴⁰ a. sua oc ex þenadr manþ þengr i atr eða eng at garðum giððum.⁴¹ En ex maðr leggr troð⁴² þina uibr atr eða eng annars manþ þa skal hann huerþa garðe [þm giððum.⁴³

Jvfr. Cap. 41. G. 84. Cap. 42. G. 81. F. XIII. 22.

¹) of buze hans — tilf. Bf. ²) halþum oyri — Gb. ³) neþndr — B. [mgl. — B. ⁴) [þarir heim — Gi. ⁵) ex [þetrom — tilf. Ed. ⁶) [þ. tua manab — Gm. Bk. [þyr en at tui manabj — Gm. [þyrr en aðrir — Gp. Ed. [þirir .ii. manab — Gr. [þ. tuimanaba — Fb. Bb. [þyrr en aðrir men — Ff. [þyrr en .ij. manabom þra þui er han þor or — Ea. [þirir tveigia manabð þreft — Ba. ⁷) [or h. haga — Fb. [mgl. — Ed, e. Be. ⁸) Ingen Cap. Afd. i Gi, r. Ea, c. Ba, k. ⁹) þiallþ [þetra — Gl. ¹⁰) [þetra a þ. upp þara oc merki vera sem — Gg. [þetra þara a þ. upp of vera — Fe. ¹¹) [þetra a þ. upp þara þar sem merki þara þyrr verit at þorno þare — Gs. Ff. [þ. þara a þ. upp a [þet merki uera — Ed. [þ. a þ. upp þara. þar þall merki vera — Bb. [þ. a þ. upp þara. merki þulu þer vera — Be. [þ. a þ. upp þara — Bf. ¹²) [ne ma hann þora — Ef. ¹³) þulu — Fe. ¹⁴) [huert [þet — Gi. [þar um [þet — Gg. [þm uar [þet — Gk. [þarþ [þet — Gm. [þet — Gp. Fb, f. Bl. [þum þar [þet — Gg. Ba. [þum þar [þetu — Gr. [þum þar [þetu — Gi. Ea. [þa [þetrom — Ea. [þar [þet — Be, g. [þm [þet — Bk. ¹⁵) [þitt somu — Fb, f. Bl. [þitt [þama — Ea, c. sua skal &c. — mgl. Bf. vera — tilf. Gg. Ed. ¹⁶) ma — B. ¹⁷) [þasmale — Ff. þenadr — Bf. ¹⁸) eigi — mgl. Ff. ¹⁹) at — B. eþtir — B. ²⁰) heimroftum eða heimboðum — Fa, c. ²¹) meta — Eb. ²²) [þarn þarne — Bk. ²³) [þoþud þoþði — Gm. Ec. ²⁴) [mgl. — B. ²⁵) [oc er þa allir — Gm. [oc þyggia allir — Fb. ²⁶) [mgl. — B. ²⁷) þegar — mgl. — B. ²⁸) [ingerþio — Gm. ²⁹) lata — mgl. B. ³⁰) halða — mgl. B. ³¹) eða eng — mgl. B. [þit — Fb. [atr eða (i) þeiti — Eb, e, f. ³²) eða þeiti — tilf. Fb. ³³) ouundar þot — Gr. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [aði — Gl. ³⁷) þeiti — B. þit — B. atr eða eng — B. ³⁸) laðit — Gc. iagþeit. — Gm. Ec. [ambitit — Ba. ³⁹) iagþab — Gl. ⁴⁰) þorn eða gras — Ed, e. ⁴¹) giððu þa vþa er þenab a — tilf. Ea. ⁴²) taðu — Ed. ⁴³) [giððum um þan atr sem annan — Ff.

Um þíðgautur oc handran oc bruar gerð.

xlíij. Þíðgata oc sætrgata [oc allir reitstrar¹ stolu sua vera sem uerit² haza 43
at þorno þare. Nu liggir þíðgata um þor manz þa ma hann æz þora þor sinum
með þeim koste at gera adra iamgoda³ uttan gardz⁴ at þara i þurru oc uato. þa
skal þo þa þara at hon se lengri. Nu skal þíðgata uera .viiij.⁵ alna⁶ breið. En
ez maðr spíllir uibare alre eða eng. þa skal sua bota sem .vi. stynsamir menn meta
oc landnam a oðan. Nu rener maðr annan þíðgatu.⁷ þa skal hann gíallða konungi
halza⁸ morð sílþrø. sua oc hitt sama ez maðr rener⁹ mann handrane. oc þeim þullrette
er rentr uar [sem hann er maðr til¹⁰ [eptir laga dome.¹¹ Nu brytr maðr bru æz
þíðgatu. geri aptr adra iamgoda sem adr uar oc leggi a morð sílþrø [þeim er bru
atte.¹² [Nu rener maðr annan sætrgotu¹³ eða reitstri þeim er uerit heyr at þorno
þare. bote konungi¹⁴ morð sílþrø þirir uegar ran.¹⁵ oc hazi hinn [gotu sina¹⁶ sem adr.

Um laga steynur til uega bota.

xlíij. Umboda maðr konungs skal [trexia uega botar¹⁷ a midraustu þingi oc 44
bioda [uega þvtr¹⁸ þar sem bondum þíðir [þezt til þallet at þvtr se¹⁹ [i herade.²⁰
oc gera bondum laga steyno til²¹ þegar snior [er æz²² oc til þess er þlogr kemr ott.
Su er onnur er [lofit er uarorfu²³ oc til-hornstatar.²⁴ Su er hin þridia er heyrzt
þa er [anduirki er i²⁵ garðe oc heldr til þess er snior kemr²⁶ [a spono.²⁷ þat eru
laga steynor til uega bota. þat heitir anna i millum. Allt þat er [þar i millum²⁸
spíllizt þa skal [um þessar steynor²⁹ botaþt.³⁰

Um bruar gerð a þíðnegum.

xlv. A midraustu þingi skal [uega bota³¹ trexia sem adr er sagt. en þvndr eru 45
þíðlir at gera³² þar sem þeir sea at þezt heyrir i herade. Nu skal sua uegu [alla
bota³³ at þorir se bæde at renna oc at riða huart sem er uetr eða sumar. Nu ez

Jvfr. Cap. 43. G. 90. Jb. VI. 44. Cap. 44—46. F. III. 19. Jb. VI. 45.

¹) [oc allir reittr gatur — Ge. [o. a. reitstrar vegir — Gg, h. Ed, f. Bd. [o. a. reittr gatur — Gm. [oc
reitstrar gata — Bf. [mgl. — Gn. ²) legit — ß. ³) annan iamgodan — Ff. ⁴) utangarðe — mgl. ß.
⁵) .viiij. — Bf. ⁶) long at — tilf. Fe. ⁷) þíðveg — ß. ⁸) halza — mgl. Ge, m. Fe. ⁹) handranir
— Gk. ¹⁰) [mgl. — ß. ¹¹) [mgl. — ß. ¹²) [konungi [a sem brú a — Ea. [þeim [bru atte. en
konunge halza morð — Ee. [konunge — Bf. ¹³) þíðgotu — ß. ¹⁴) halza — tilf. Ge-n, p-t. Fa-c, e, f.
Ez-f. Ba-e, g, k, l. ¹⁵) [mgl. — Bf. ¹⁶) [uegh þrialsan sua — Be. [uegh þrialsaga — Bg. ¹⁷) [lata
uegh bota — Ed. ¹⁸) [at uegir se þettir — Gi. Be. of bioda &c. — mgl. Ed. Bf. ¹⁹) [mest þurza — Gi.
[mest þorz at vera at þ. se — Be. ²⁰) [mgl. — ß. ²¹) Nu er hin þyrsta lagasteyna — tilf. ß. ²²) [temr æz — ß.
[þvtr æz — Gk. [þar æz — Fe. Be, d, e, f, g. [þomar a þat — Ba, k. ²³) [l. e. uar þrtiu — Gk. [l. e. uar
on — Gn. [uarþrtia er uti — Ed. [uarþrtia er loten — Ef. Bf. [l. e. varvinnu — Be. ²⁴) haufstatto
— Ge. ²⁵) [lofat er — Fb. lotu eða — tilf. Gp. ²⁶) þellr — ß. ²⁷) [mgl. — Gp. ²⁸) [att
þeghom — Gg. ²⁹) [i þ. salarsteynur — Gm. [i þessom tímum — Ed. ³⁰) allt þat &c. — mgl. Ef.
³¹) [uega — ß. ³²) riða — ß. ³³) [þua, eller alla þua — ß.

ar þalla¹ [xirir þioduegu² þær sem eigi eru skipum³ þorar. þa stolu þeir gera uegu þora er iardir eigu tueim megu. oc gera bru izir ez þeir haza axt til eða þlota oc tog i a bæde lond eða [þram i⁴ eða eiliur.⁵ En ez eigi er sua gort. þa liggir uid holz⁶ mort silzre konungi oc þai þar eigi at sidr. Ðu þau þoraud er sua eru a þioduegu⁷ at hestir uerdr [a lax⁸ at lonna. eða með manna líði [um at draga.⁹ þa liggir þar uid holz¹⁰ mort silzre konungi. En hin oll er axt bali þarz at þara.¹¹ [undir at leida¹² eða izir at lonna.¹³ þa liggia uid .ij. aurar silzre konungi. Ðu þau trio er þallen liggia izir þiodueg þueran [oc skal hestir þrostlonna¹⁴ izir [undir manni¹⁵ þa liggir uid onri(r) silzre konungi. Tre huert er liggir izir þueran ueg oc bregdr hestir rass¹⁶ xirir giallde konungi halzan¹⁷ onri silzre.

Um þaugreid.

- 46 xloj. Þaugreid heitir þat er konungs umbodðs madr [skal haza ez hann uil anna¹⁸ millum¹⁹ oc stera bod upp með uattum oc sterna heraðs²⁰ þing. sidan stolu þeir reid hezia þar þyrst sem konungs umbodðs manni þidir mefi þurza. oc rida þioduegu²¹ retta. þat heita allt þioduegir er renna eptir endilangum bygdum oc þeir er renna²² þra gialle oc til þioru.²³ En allir adrir uegir er renna [til þora manna²⁴ þat heita þueruegir²⁵ oc liggia þeir eði undir þaugreid. Mæla skal spiozt flapt .viiij.²⁶ afna langt oc gera til hæntr .ij. axt uidium. hengia adra a odd en adra a flapt.²⁷ Næna stolu heraðs menn þann bonda til er þeir uilia. hann skal stiga a hestbat [oc leggja spiozt flapt xirir sil um þuert hestbat.²⁸ oc rida at þiodueg²⁹ midium. liggir ertog³⁰ uid silzre at giallda konungi uid tre huert [er hont tetr³¹ [ax flapti.³² þat hezir heitid at þorno þare þaugreid. Allar halzrar³³ mertr settir [at uega þalle³⁴ abnrgizt þa er iord a. En allar adrar þær er minni eru þa abnrgizt leigulidi³⁵ oc ueri stýlldr at bota³⁶ uegu oc sua³⁷ heimroft³⁸ hit sama. En heimroft skal sua long uera sem uerit hezir at þorno þare til huers manz þoar.³⁹ En þeir uegir allir

¹⁾ Her begynder en Lacune i Gk; ophører i næste Bolk Cap. 19. ²⁾ [uid þioduegu, uid eller xirir þiodgotur — fl. ³⁾ skipum — fl. ⁴⁾ togstotom — Ff. ⁵⁾ [þram el. þrama — fl. ⁶⁾ nema adruuis hazi þyr verit — tilf. Fb. Bl. ⁷⁾ holz — mgl. Fe. ⁸⁾ þiodleidum — fl. ⁹⁾ þiodgotu — Gn. ¹⁰⁾ [ax — Bf. ¹¹⁾ [upp þora — Ge. [upp draga — de fl. [ax draga — Gm, p. ¹²⁾ halz — mgl. Gi. Fe. ¹³⁾ lonna — fl. stiga — fl. ¹⁴⁾ [undir at lonna — Gg. [mgl. — Gp. Bf. ¹⁵⁾ lonna — Ge, g, s. leida — Bf. ¹⁶⁾ [ot fl. hestir þrostlonna — fl. [ot fl. h. þrostlonna — Gg. [sum at hezir þarz at lonna þramm — Gi. [ot fl. onri þr. lonna — Fb. Bl. [sua at hestir þrostlonna — Ee. [sua at hestir fl. lonna — Bb, k. [ot fl. h. þrostlonna — Bf. ¹⁷⁾ [mgl. — fl. ¹⁸⁾ ras — de fl. aras — Gl. ¹⁹⁾ halzan — mgl. Ea. ²⁰⁾ manna — Gi. ²¹⁾ [þa er anna er mædal. han skal — Fe. [uil hana millum bygdæ. han skal ez han uil — Bf. Her begynder andet Brudst. af Bi. ²²⁾ heraðs — mgl. fl. ²³⁾ þiodgotu — Fb. ²⁴⁾ eptir endilangum bygdum — tilf. Fa. ²⁵⁾ eptir bygdum — tilf. Fe. ²⁶⁾ [þora i millum — Ff. ²⁷⁾ þiodueghir — Be, l. ²⁸⁾ .v. — Ge. ²⁹⁾ aurzal — Gl. enda — Gm. flappz enda — Bf. ³⁰⁾ [mgl. — Bl. ³¹⁾ þiodgautum — Gl. ³²⁾ onri — Gf. Ea. holz ertogh — Bk. ³³⁾ [er tetr ot hont retr — Ee. ³⁴⁾ [mgl. — Ed. ³⁵⁾ halzrar — mgl. Gi. ³⁶⁾ [mgl. — fl. ³⁷⁾ landbui — fl. ³⁸⁾ reida — fl. ³⁹⁾ um — tilf. fl. nzir — tilf. fl. ⁴⁰⁾ heimroft — her og nedenfor Gi. ⁴¹⁾ eignar — fl.

bygðar menn þa annat¹ i staðin innan .iij. natta² eða gíallda mort sílþre [oc þa flíp sem adr.³

Þm larar oc ueidiviel er menn gera.

- 48 xlvij. Hver a uotn oc⁴ ueidistod [xirir sino lande þa⁵ sem at þorno haza uerit. nema með lagum se þra komit. Votn flolu renna sem at þorno þare haza runnit. [flal þat engi ueita⁶ az þor annars eða a. nema þat briote⁷ sialxt. En ez þat er ueit þa flal þat ueita aptr oc gíallda [iardar. spell eiganda oc⁸ landnam a oþan. Nu ez a⁹ [eða beðr¹⁰ rennr millum þora manna¹¹ oc eru xistat i þa eigu halþa huarir ez þeir eigu sua iardir til .iij. megum.¹² En ez a eða beðr rennr rett oc brytr a huartis land. þa geri sua huar ueidiviel¹³ [az sinu lande¹⁴ sem gort heþir verit at þorno þare. Nu ez a brytr az¹⁵ annars huars iorðu. þa a þa a¹⁶ er iorð¹⁷ atte þa er hon¹⁸ braut en hinn granda eða oþri aptr¹⁹ þangat til sem²⁰ hon uar [adr²¹ mid.²² meðan hon rann rett. En ez hon brytr meir þa a þa er [iorð a²³ bæde a oc granda²⁴ þangat til er hon uar mid meðan hon rann rett at þorno.²⁵ Engi flal [xirir adrum²⁶ ueidistod²⁷ spilla²⁸ ne banna²⁹ þar sem maðr heþir haxt at þorno þare.³⁰ [eða vatn ueita.³¹ En hueruitna sem menn eigu [lag a³² saman. þa flal huer gera ueidiviel³³ [xirir sinu lande.³⁴ oc gera þo sua at xistat megi þara vpp [at midri a.³⁵ þui at ganga flal guðs giox til xialþ sem til þioru³⁶ [ez gengit uil haza.³⁷ En þa maðr er gerðir xirir. þa flolu þeir menn er xirir oþan³⁸ eigu gera honum þimtar fleþno til³⁹ a þingi or at briota. En ez hann uil eigi or briota þa [flolu þeir eða til⁴⁰ or at briota.⁴¹ [þonde huer er þyniar tilþarar seþr⁴²

Jvfr. Cap. 48. G. 85. 93. F. XIII. 9. Jb. VI. 56.

¹) þort — tilf. fl. iangott — tilf. Enkelte. ²) daga — Gi, r. Ea, c, f. ³) [tonunge halþa. en halþa til flíp umbota — Ea. [halþt tonunge. of halþt til flíp umbota — Bf. ⁴) i — Gm. ⁵) [x. sinni iorðu — fl. [x. sinum þor of iorðu — Gp. ⁶) [ueita (ueiti) þat engi maðr — de fl. ⁷) flere — Bi. ⁸) [mgl. — Gc, n. ⁹) o — Be, her og oftere. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) tveggia — Ge, g, m. mgl. — fl. ¹²) tveim vegum, eller tveim megin, eller tveggia vegna — fl. ¹³) ueidi vief — Gd. ueidi uert — Gi. ueidi uent — Gm. ueidiviel — mgl. Bf. ¹⁴) [i sinni a — Gn. ¹⁵) a — og derefter iorð fl. ¹⁶) o — Gf. einn — Gi. iorð — Fa, b, c. a eða granda — Ba. mgl. — Gc, g, h, t. Fd, e. Ea. ¹⁷) a — Fa, b, c. ¹⁸) iorð — Gg. an — Gm. ¹⁹) eþtir — fl. mgl. — fl. ²⁰) Her ender andet Brudst. af Bi. ²¹) adr — mgl. fl. ²²) [mgl. — Gi. en hinn &c. mgl. — Be. ²³) [o atte — Gr. ²⁴) þa er hon braut &c. — mgl. Ff. ²⁵) En ez hon brytr &c. — mgl. Gc. Fb. Ea, c, e. Bf, l. ²⁶) uðida eða — tilf. Gp. ²⁷) ueidv — fl. ²⁸) [adrum ueidi spiall gera — Eb. ²⁹) brænna — Ed. ³⁰) Engi flal &c. — mgl. Ea. ³¹) [mgl. — fl. ³²) [lag. 6 — Gf. [lagar — Gp. Fb, f. Bb, e, l. [lagu tatiu — Ed. [laga o — Bg. ³³) uel ueidi — Ef. uel ueidi — Bf. uel oc ueidi — Bg. ³⁴) [i sinni á — Gc, e, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fb, e, f. Ea, b, c, e. Ba, b, c, d, e, g, k. [xirir sinni a — Gl. Ed, f. [az sinu lande i sinni a — Fa, c. ³⁵) [at huerri a — Gb, c og de fl. [at á þuerri — Ge, g. [of oþan — Gi. [at a þeiri — Fa, c. [huert sem uil — Ed. [of of — Bf. er runnit uil haza — tilf. Bd. ³⁶) flouar — Gl. ³⁷) [ez ganga uil — Fb, Bl. [ez þengiz uil haza — Bk. ³⁸) þua of — tilf. Ed. ³⁹) til — mgl. fl. ⁴⁰) [flalu tonungs umbots maðr flera up þod — Ed. ⁴¹) En ez hann uil &c. — mgl. Fb. Ea. Bl. ⁴²) [En þomþ huer (er) flidr til at þara er neþdr er. eða gíallda — Gm.

VII. Landsleiebolc.

135

eyri sílfrs [uid tonung.¹ En þeir er garð gerðu i [at olagum² giallde þeim er xirir
oxan bua³ mort sílfrs. oc þeir [mistu ueidi⁴ xirir. Engi skal xara i annars a.⁵ nema
hann uili þeim ueida er ana a. oc giallde þo landnam a oxan. Engi skal adrum
ueidistod banna xirir sinu lande oc engi [annars ueidistod⁶ spilla. En ex menn
spilla⁷ eða briota upp garða. nema [puergarðar se þeir sem⁸ xirir bodner eru [at
lagum.⁹ eða ueidigognum.¹⁰ setr hoxðingi¹¹ mort sílfrs uid tonung xirir logbrot.
annare mort sílfrs uid eiganda i oxundar bot. En huer annara er honum ueitir lid
til setr halzre mort sílfrs uid tonung oc annare halzre mort sílfrs uid eiganda oc
bote garð aptr [oc oxundar bot¹² oc oll gogn [oc spelluirli¹³ sem .vj. stynsamir
menn meta.¹⁴ Alla ala ueidi¹⁵ oc aurida¹⁶ er þui spillir setr halzre mort sílfrs
uid tonung en annare halzre mort uid þann er xistina atte. þat heitir spelluirli. oc
bote sem .vj. stynsamir menn meta .iij. az hvars hendi. Stolu iaxnan .vj. menn meta
er halzrar mertr felt xylgir stada botum. [en .xij. menn er meiri felt xylgir stada
botum.¹⁷

Um síldxífi ex menn gera skada.¹⁸

glig. Sva er oc mælt ex menn xara i síldxífi þa skal bæde uerpa a afr oc eng 49
oc huar sem uil at ofædiu oc haxe az allt at sumarmalum.¹⁹ En ex hann hezir
þa eigi allt az. þa a landzdrotin huart sem hann uil. landnam eða síld þa er a liggr.
ex hann hezir adr ximtad az. En allan þann aufla er xistimenn gera i síldxífi
xrammar en lozat er at lagum. bote auflan allan sem .vj. stynsamir menn meta huart
sem er innangarðz eða ottan. uilia þeir eigi þar bota. leggi a landnam. En ex þeir
eilda gardum eða grindum eða anduirli. giallde stada þann sem metinn uerdr oc land-
nam a oxan huart sem [þeir bota²⁰ þar eða sídar.²¹ En landnam oc aufla²² bot
stiptigt medal landzdrottins oc leigu lida²³ eptir þui sem logbot vattar adr i landa-
byggingum.²⁴

Jvfr. Cap. 49—51. F. XV. 5. 6.

¹) [tonungi — Gn. ²) [mgl. — Bf. ³) eigu — fl. ⁴) [mistu verbi — Gd. [uidadu ueidi — Ge,
f, h, n, p, q, r, t. Fa, b, c, e, f. Ea, c. Bb, c, d, e, g, l. [meinadu ueidi — Gg, i. [uidladu ueidistap
— G. [falmadu ueidi — Gs. Eb. [spiltu ueidi — Ed. Bf. [tuiddiadu ueidi — Ef. [ueiddu — Ee. [uidado
— Ba. [tuidado uædi — Bk. ⁵) uædistad — Ee. at vloqui — tilf. Gg. ⁶) [xirir odrum uæide
— Ba. ⁷) þeirri xífi — tilf. de fl. ⁸) [þar se gerðir sem þeir — Gm. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) [at gera
ueidi stodum — Ba. [eða spilla men uædi gognum — Ee. [mgl. — Gp. t. v. gognum — mgl. Bg.
— Gp. i oxundarbot — tilf. de fl. En huer &c. — mgl. Ea. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [mgl.
— tilf. Ea. ¹³) þrir az hvars hendi — tilf. fl. ¹⁴) virdi — Ge, f, l, s. Fb, e, f. Eb, e, f. xífi — Gp. Ed.
— tilf. Ea. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) Dette og de 2 næstgg. Capp. mgl. — Bg. ¹⁷) sumar nattum
— tilf. Ea. ¹⁸) [hann bota — Ea. [briota — Ed. [þeir briota þa bota þa — Ef. ¹⁹) huart sem &c.
Bf. ²⁰) auerta — Gg. ²¹) landbota — Bf. ²²) landabriggum — Gb, c. Fd, f. Ea.

uif i Noregi. En huer annara er tefr þa þore aptr¹ oc leggi a landnam.² Leiglendingr skal eigi longra skip upp at setia lengr en .v.³ nætr at þoro uedri. Mork skal leiglendingr til þess nortia at gera ser skippt leitt i⁴ til þarþa sinna oc þo eigi meira en .xij. æring meðan þa leigu male uinzit. En ez meira gerir. þa gerir hann þeim er iord a oc landnam a oþan. Nætrar skal hann eigi liofta⁵ til salu nema hann þurzi [at kaupna nortizlo fallt til buff⁶ sino.⁷ Fallt skal hann eigi meira gera⁸ [en hann þarþ til buff sino.⁹ [nema hann þurzi at kaupna¹⁰ [til¹¹ þatnæþra¹² izir sit [meðan hann býr þar.¹³ Tioru skal hann eigi meiri gera en hann þarþ at bræða skip sin með. Samtund skal engi maðr gera a iordu annars manz nema þa þurzi olgerðar [er leigt hezir iord.¹⁴ En ez hann gerir giallde mork silþrs landzdrotnæ.¹⁵

Þu bodburch af rudstadr.

53 .iiij. Nu byggizt rudstadr i herade eða [i almeningi¹⁶ þa skal þa er ryðr heza .iiij.¹⁷ uætr leigu lauft oc [allra utboda¹⁸ oc eigi stýlðr bodburchar¹⁹ [oc eigi²⁰ [þaru manna þlutnings.²¹ En at .iiij. uætrum lidnum þa stolu .v. stýnsamir menn meta huat þa rudstadr ma leigu²² bera eða leidangrs.²³ Sidan skal þa bera bod til nybólis er nestr sitr²⁴ þirir. en af nybóli til nestra bórar [a bodbuid þram.²⁵ En ez bod²⁶ þellir. setr bodbuide sem aðrir bøndr. En ez menn stíl a huer bór nestr er. þa skal með stongu mæla. oc er lutr manz þui uerri er hann ber bod lengr afþaga. þui at þegar ma retta er uif. En ez rudstadr oyðizt af þui at þeir logðu oþmilla leigu a. eða getr eigande eigi bygt oc uif hann þo giarna. þa se sua bod borit oc þatoftr²⁷ menn þluttir sem at þorno hezir uerit aðr en þa rudstadr byggizt.²⁸

¹⁾ Her begynder en Lacune i Gt, ophører i Cap. 54. ²⁾ landdrotni — tilf. de þ. Herefter nyt Cap. i Gl. Ff. Ee. Ba, k. ³⁾ .iiij. — Gr. Ea, c, d, f. .iiij. — Fa, c. ⁴⁾ [i. — þ. [mgl. — þ. ⁵⁾ gera — Gc, n. þla — Bf. ⁶⁾ buff — Gl. heimiliz — Fe. ⁷⁾ [at kaupna ser bufalt með — Bf. ⁸⁾ uælla — Ed. ⁹⁾ [en h: þarþ at geza þui sino — Gg. [mgl. — Bf. Salt &c. — mgl. Gc, g. Ee. ¹⁰⁾ [ot — Gc, n. Fa, c, f. Ee. ¹¹⁾ [ot hann þarþ at kaupna — Gc, g, h, m. Fe. [ot at kaupna — Gl, p, q. Eb, d, f. ¹²⁾ til — mgl. Gf, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e. Ea, c, d, e. Be, d. ¹³⁾ [ez meira gere. þa kaupi þar með — Ba. [ot ser til — Bf. ¹⁴⁾ þatnæþra kaupna — Gc, n. nætrar — Gi, p. Ba. [þat til þers at þedia — Fa, c. [til þers at nætra — Ff. [ot nætrar ma maðr kaupna sua mýttlar sem hann býr — Ed. [þat til at nætra — Be. [nætrar til at þedia — Bg. ¹⁵⁾ [mgl. — Bb. ¹⁶⁾ [ez leigu lendengr hezuir iord — Gm. [er leigir iord — Fe. Bl. ¹⁷⁾ tonunge — Ff. eiganda — Ea, c. ¹⁸⁾ [almennigr — Ea. Bb. ¹⁹⁾ um o. — Fa. ²⁰⁾ [leidangrs — þ. ²¹⁾ bodburchar — mgl. þ. oc . . . bodburchar — mgl. Ea. ²²⁾ [ne — þ. ot — Gm. ²³⁾ [manzþlutninga — Gm. [þatoftra manna þlutninga — Bg. ²⁴⁾ landstýlðar — Ff. ²⁵⁾ t. leidangrs — mgl. Ea. ²⁶⁾ býr — þ. ²⁷⁾ [mgl. — Gc, l, n. ²⁸⁾ Herfra til Capitlets Slutning, og videre i næsta Cap. indtil "sua at eigi þalli. En ez" incl. mgl. i Gl, rimeligviis ved Forglemmelse. ²⁹⁾ þaru — þ. ³⁰⁾ Her tilföie Ea, c fölgende Stykke: Nu þa maðr er setr hús við eng annars manz þa skal hann gera dropa rúm um hverzuio af sinu. of setia sua við gardylid. eða þioðuéggh. at hann geri vegh eigi vþoran. Nu af maðr setr hús hia afre manz eða sua ner naúta tuni of gerir eigi dropa rúm. þa þore i þra. oc bote mork silþrs. halpa tonungi. en halpa eiganda. Nu af hann þorer a tungarð annars manz. þa þore af oc bote tonunge mork silþrs. of aðr(a) eiganda. of af hann hezir eigi af þort innan þimtar. þa eignast iord hufet. Derefter indskyder Ee som eget Capitel Slutningen af Mandhelgens Cap. 22 fra en ez hefir eða roff &c., men Altsammen er senere ovenstrøget.

137

The books order.

Jeſ. Cap. 52. G. 75. F. XIII 4—7. Jb. VI. 37. 38.

Norges **gl. Love II.**

uif i Noregi. En huer annara er tetr þa þore aptr¹ oc leggi a landnam.² Leiglendingr skal eigi longra stípa upp at setia lengr en .v.³ nætr at þoro uedri. Mort skal leiglendingr til þess nýta at gera ser stípa leitt i⁴ til þarza sinna oc þo eigi meira en .xij. æring meðan sa leigu male uinz. En ex meira gerir. þa gerir hann þeim er iord a oc landnam a oðan. Nærrar skal hann eigi liosta⁵ til salu nema hann þurzi [at kaupar nýtzlo fallt til buff⁶ sine.⁷ Fallt skal hann eigi meira gera⁸ [en hann þarz til buff sine.⁹ [nema hann þurzi at kaupar¹⁰ [til¹¹ þat nærra¹² izir sit [meðan hann býr þar.¹³ Tioru skal hann eigi meiri gera en hann þarz at bræða stípa sin með. Samlund skal engi maðr gera a iordu annars manz nema sa þurzi olgerðar [er leigt hezír iord.¹⁴ En ex hann gerir gíallde mort sílþro landzdrotni.¹⁵

Um bodburð af rudstadr.

53 .iij. Nu byggizt rudstadr i heraðe eða [i almeningi¹⁶ þa skal sa er ryðr haza .iij.¹⁷ uætr leigu laust oc [allra utboda¹⁸ oc eigi stýlðr bodburðar¹⁹ [oc eigi²⁰ [þaru manna þlutnings.²¹ En at .iij. uætrum lidnum þa stolu .vj. stýnsamir menn mela huat sa rudstadr ma leigu²² bera eða leidangro.²³ Síðan skal sa bera bod til nybólis er nestr sítr²⁴ þirir. en af nybóli til nestra bóar [a bodleid þram.²⁵ En ex bod²⁶ þellir. setr bodþalle sem aðrir bóndr. En ex menn stíl a huer bóer nestr er. þa skal með stongu mela. oc er lutr manz þui uerri er hann ber bod lengr afslaga. þui at þegar ma retta er uif. En ex rudstadr öndizt af þui at þeir logðu özmilla leigu a. eða getr eigande eigi bygt oc uif hann þo giarna. þa se sua bod borit oc þatoftr²⁷ menn þluttir sem at þoro hezír uerit aðr en sa rudstadr bygdizt.²⁸

¹⁾ Her begynder en Lacune i Gt, ophører i Cap. 54. ²⁾ landsdrotni — tilf. de fl. Herefter nyt Cap. i Gl. Ff. Ee. Ba, k. ³⁾ .iij. — Gr. Ea, c, d, f. .ij. — Fa, c. ⁴⁾ [i. — fl. [mgl. — fl. ⁵⁾ gera — Gc, n. þla — Bf. ⁶⁾ buff — Gl. heimiliz — Fe. ⁷⁾ [at kaupar ser bufall með — Bf. ⁸⁾ uella — Ed. ⁹⁾ [en h. þarz at geza þui sino — Gg. [mgl. — Bf. Fallt &c. — mgl. Gc, g. Ee. ¹⁰⁾ [of — Gc, n. Fa, c, f. Ee. ¹¹⁾ [of hann þarz at kaupar — Gc, g, h, m. Fe. [of at kaupar — Gl, p, q. Eb, d, f. ¹²⁾ til — mgl. Gf, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e. Ea, c, d, e. Bc, d. [ex meira gere. þa kaupar þar með — Ba. [of ser til — Bf. ¹³⁾ þat nærra kaupar — Gc, n. nærrar — Gi, p. Ba. [þat til þero at þekia — Fa, c. [til þero at nærra — Ff. [of nærrar ma maðr kaupar sua mýttir sem hann býr — Ed. [þat til at nærra — Bc. [nærrar til at þekia — Bg. ¹⁴⁾ [mgl. — Bb. ¹⁵⁾ [ex leigu lendengr hezír iord — Gm. [er leigir iord — Fe. Bl. ¹⁶⁾ tonunge — Ff. eiganda — Ea, c. ¹⁷⁾ [almenningr — Ea. Bb. ¹⁸⁾ um o. — Fe. ¹⁹⁾ [leidangro — fl. ²⁰⁾ bodburðar — mgl. fl. oc . . . bodburðar — mgl. Ea. ²¹⁾ [ne — fl. of — Gm. ²²⁾ [manzþlutninga — Gm. [þatoftra manna þlutninga — Bg. ²³⁾ landstýðar — Ff. ²⁴⁾ e. leidangro — mgl. Ee. ²⁵⁾ býr — fl. ²⁶⁾ [mgl. — Gc, l, n. ²⁷⁾ Herfra til Capitula Slutning, og videre i næsta Cap. indtil "sua at eigi þall. En ex" incl. mgl. i Gl, rimeligviis ved Forglemmelse. ²⁸⁾ þaru — fl. ²⁹⁾ Her tilföie Ea, c følgende Stykke: Nu sa maðr er setr hús við eng annars manz þa skal hann gera dropa rúm um huserna af sinu. of setia sua við gardylid. eða þioðvíggh. at hann geri veggh eigi vörðan. Nu ex maðr setr hús hia afre manz eða sua ner náða tuni of gerir eigi dropa rúm. þa þore i þra. oc bote mort sílþro. halza tonungi. en halza eiganda. Nu ex hann þorer a tungarð annars manz. þa þore af oc bote tonunge mort sílþro. of aðr(a) eiganda. of ex hann hezír eigi af þort innan zimlar. þa eignazt iord hús. Derefter indskyder Ee som eget Capitel Slutningen af Mandhelgens Cap. 22 fra en ex hefr eða roff &c., men Altsammen er senere ovenströget.

Þu boddurð þér i millum.

liij. Sa skal bodd bera þér i millum er¹ [hyggja kann² xirir orde oc eidi. 54
bonda skal i hond selia ex hann er heima eða husprögu ex [hann er eigi³ heima.
syni hans ex hann er xulltíða. [dottur hans ex hon er uagin.⁴ brytia þar nest eða
hinum besta manni er i þó er staddr. En ex hiun eru oll gengin or þó [þa skal
ganga i setu⁵ huss bonda⁶ ex opit er⁷ oc seti⁸ nidr⁹ i anduegi oc styði sua at eigi
xalle. En ex¹⁰ [eigi ma inn komast.¹¹ þa skal binda bodd izir [midíar dñr¹² sua
at huer megi sea er ingengr. þa skal bonde ganga til þeirra er bodd þaru honum oc
þynria huar [bodd sagde¹³ oc beri síðan til nestra granna. Heraðsmenn skolu reida
naftstadi at bodi. þengat skal bodd xara¹⁴ sem reit er [xyrsta dag¹⁵ oc eigi [stemra
ne¹⁶ seinna upp stera en bodd megi ual na(t)stadi na. oc sua annan oc hinn þridia.
Nu skal sa uita er xirir sitr huer(n) tíma dags er bodd temr til huss hans. [ex uitni eru
til.¹⁷ En ex eigi eru uitni til. þa skal sa uitna¹⁸ með lyritar eidi er þengat bar.¹⁹
Nu kallast²⁰ madr borit haxa bodd til granna sine en hinn tuedr nei uid er xirir sitr.
þa skal sa uitna²¹ með lyritar eidi er þengat bar²² at eigi bar hann seinna²³ bodd
en hann atte at lagum at bera. þa skal sa gíallda boddxall konungi²⁴ er xirir sitr.
syni sílrs. Nu er þegar boddxall er bodd soter eigi na(t)stadi oc þat annat er eigi
uerdr borit. þat hit þridia boddxall. er madr xær i hendr omaga. En ex madr xörir²⁵
huss sin [ax xornom tuxtum²⁶ oc a þær tuxtir sínar er honum haga bætr²⁷ innan
gardz. þa skal til þeirra husa bodd bera oc xatofa menn xlytia. [en ex xyr sætr nidr.
abxrgizt at allu seaxr.²⁸ Engi skal bodd bera a hendr adrum síðan er solo er sett
um sumar²⁹ en degi³⁰ um uætr. sua oc xatofa menn hit sama.

Þu ahr oc eng.³¹

lv. Hveruitna þar sem madr [xær eða stæ³² izir iord sina oc eru huss a þau 55

Jvfr. Cap. 54. Jb. IV. c. 10. Cap. 55. F. Indl. 17.

¹) xulltíða er oc — tilf. Gg, h. ²) [hyggja heuer — Bf. ³) [hon er — Eb. ⁴) [mgl. — Fe. ⁵) [seti — Gi. Ea, d, e. mgl. — Gf, g, r. ⁶) [þa þ. g. i [sethus bonda — Gg, h. [þa þ. g. i [sethus bonda — Fa, c. Ba, k. ⁷) [stendr — fl. open standa — Ff. Ba, k. ⁸) bodd — tilf. fl. ⁹) [þa (þal) i [sethus bonda nidr [setia — Fe. ¹⁰) Hidtil fra det anm. Sted i foreg. Capitel er udeladt af Gl. ¹¹) [hiun funnu xi haim toma — Fe. ¹²) [andynri — Gn. ¹³) [bodd uattar — Ff. [bode xylghir — Ef. ¹⁴) bera — fl. ¹⁵) [mgl. — Gl. ¹⁶) [mgl. — fl. ¹⁷) [með vattum ex til ero — fl. [ex xi ero uitni til — Gn. ¹⁸) [anna — Ge, i. [synia — Gg, h. Ed, f. Bc, f, g. uita — Gr. [ueria — Ff. Ba, k. [axafa sit — Ea. ¹⁹) [xullti eða bar — Fb. ²⁰) lægt — Bk. ²¹) [anna — Ge, g, h, i, n. Ea, c. [nita — Gl, p. Ff. vita — Gm, q. Fa, c. [uita — Eb. Bc, f, g. [synia — Ed, e. ²²) Nu kallast &c. — mgl. Ef. Bd. ²³) [stemra ne [einna — fl. [stir ne [stærre — Ff. [stemra ot eigi [engra — Ed. ²⁴) Her ophörer Lacunen i Gl. ²⁵) [xlytr — fl. ²⁶) [a xornar tuxtir — Ea. ²⁷) bægt — Ff. ²⁸) [mgl. — Ff. Her begynder en Lacune i Bf; ophörer i Cap. 57. ²⁹) [ot skal . . . raba er ved disse Ord i Fb tilsat over L., men m. s. H., dog ere de siden, som det synes, raderede, uden at have ophört at være læselige. ³⁰) dagr — fl. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Gh, n, t. Fe. Ea, c, e. Cap. mgl. — Bd, g. ³²) [xær eða [arr — Gl. Bc. [xær eða [ær eða [ær — Gn. [xær eða [xær — Gp. Ea-f. Ba, b, c, k. [xær eða [ar — Gt. Fa, b, c, d, e. Bl. [xær eða [xær — Ff.

er menn megu i uera. þá á hann at hallda upp bodburdum allum [oc fatokra manna
 flutningum.¹ Nu uil þa eigi bód bera eða fatokla menn flytja er orði iorð á. þá
 flyti hinn er nestr býr þannig sem menn eru xirir oc hazi at heimulu [lób halza²
 nema hinn lome aðru laupi uid. En ex fleiri menn bua [á einni iorðu³ þá stolu
 þeir flytja at iagnadi með ser eftir bonda uilld bæde bodburd oc xoru manna flut-
 ning [en eigi⁴ at iardar magne.⁵ En á nylendum allum [innan stjars⁶ beidi bórdr
 bóbraitflu⁷ þa er iorð á. á þingi. eða hans umbóðs mádr.

Guersu bórdr stolu þing soka.

- 56 lvi. Nu skal huer þingi rada er þings þidizt þurfa. þat bód skal huer bera en
 engi zella. þat bód skal xara með uætrhusum at bodburdum rettum en eigi með sætr-
 um. en ex zellir þa er þa selt orri silxrs uid konung. Nu stolu bórdr allir xara til
 þings er bód lemr til huff nema einuirtlar einir. [þeir stolu .iiij.⁸ þing uarda.⁹ [kon-
 ungs þing.¹⁰ manndraps þing. mantals þing [til iagnadar.¹¹ oc¹² uapna þing.
 þat stolu allir retneir menn soka. En oll annur þing stolu einuirtlar¹³ heima sitia
 ex þeir uilia. Sa er einuirti er yngri mádr xylgir honum til uerls¹⁴ en .xv.¹⁵ uetra
 gamal. huart sem hann er hans son eða annars. En eðia eða vxor¹⁶ bonde stolu
 þui at eins til þings xara at þau uili. en allir aðrir bórdr stolu til þings xara [þe-
 gar bód lemr til huff¹⁷ eða giallde [þinguiti¹⁸ orri silxrs¹⁹ konungi. En ex [bód
 lemr sua seint til bonda²⁰ oc er leid sua long til þings at hann ma eigi til þings
 toma [at midium degi²¹ oc hezir hann til þess vitni .ij. flitritra manna.²² þa ma
 hann heima sitia at ofetiu. En ex fleiri menn verða xirir [einni sol um þinguiti²³
 [en einn.²⁴ þa²⁵ ma bód stjarna þeim þing ex þeir eru alagðir²⁶ xirir uattum.

Um fatokra manna flutning.

- 57 lvij. fatokla menn alla þa er xrendr þeirra²⁷ hafa eigi xollags²⁸ orri til

Jvfr. Cap. 56. G. 131. Cap. 57. Jb. IV. c. 7.

¹) [mgl. — *Æ*. ²) [lób hans alla — *Gm*. lób alla — i *Mrg*. með *s. H.* rettet til halza *Gl*. [lób
 hafa — *Fd*. [lób alla — *Fe*. [lób hans — *Ff*. [lób hans — *Bk*. ³) [á einum bór — *Gl*, *r*. en einn
 — tilf. *Gl*. *Ea*. ⁴) [mgl. — *Gi*, *q*, *r*. *Fa*, *b*, *c*, *f*. ⁵) iardarhazn eða xiarmagne — *Ea*, *c*. þui at sua
 þarz fatoklar mádr gude sem hin riti — tilf. *Ba*, *k*. ⁶) [innanftadar — *Gi*. [innangarðs — *Ga*. [innan heraz
 — *Ff*. [innan stjars — *Ef*. *Ba*, *b*. [innan stjars — *Bk*. [mgl. — *Ed*. ⁷) baughreitflu — *Ee*. [bodburðar
 — *Gg*, *k*. ⁸) .iiij. — *Fb*. ⁹) [þa stolu þiobbing uerða — *Gm*. ¹⁰) [mgl. — *Fb*. ¹¹) [mgl. — *Gc*,
r. *Bg*. [til næzndar — *Gg*. [til samnadr — *Ee*. mantals &c. — mgl. *Ff*. ¹²) oc umgram — *Fe*. ¹³) ret-
 neir menn — *Gf*. ¹⁴) þings — *Gg*. ¹⁵) .xij. — *Gi*. tolf — *Gm*. ¹⁶) vxuangadr — *Gf*.
¹⁷) [mgl. — *Fb*. *Bl*. ¹⁸) [mgl. — *Bg*. ¹⁹) [þingorri sinn — *Fe*. ²⁰) [bonde tómr sitia til þings — *Ff*.
²¹) [tviuegri — *Gi*. ²²) *Her ophörer Gm*. Resten er udfyldt paa Papir, med en Haand fra 1599.
²³) *I dette Ord begynder en Lacune i Gg*; ophörer i Cap. 58. [bóðxallt — *Ba*, *k*. ²⁴) [mgl. — *Æ*.
²⁵) á [á ein sol at suara. er bód zellir. En um þinghuiði. þa — tilf. *Ba*, *k*. ²⁶) á [að — *Gn*. *Ea*.
²⁷) *Her beg. tredje Stykke af Bm*. ²⁸) xollags — alle de Övrige.

zirir þa at leggja oc eigi eigu sealfir ze at þoda sit uid. oc eigi eru sialfir þorrir af
 xlytia sit.¹ þa er huer bonde stýldr at xlytia þa sua einuirti sem þullr bonde. þui af
 sua þary [þatotr madr guds sem hinn er meira a.² oc xlyti eptir [bodburd allir³ or þor.
 þa þyrstr er þremstr sitr a bodburd⁴ oc xlyti til hins næsta þoar. setr onri silzre vid
 konung ex hann xlytr eigi sua.⁵ En ex hann xlytr i audn eða þangat sem hinn þa-
 toste dognr ex hans xlygd⁶ [eða stynsamum monnum þidia hans völd til haza komit.⁷
 oc sua ex madr uisar þatotum manni þra ser [oc uil eigi herbhyrgia⁸ hann⁹ oc dognr
 hann ex þui. þa er at situ uerdr [uitnis þastr¹⁰ sem gud late engan uerða. þa skal
 hann bota þann mann þullum botum erzingia hins dauda¹¹ eptir stynsamra manna
 virðingu [eptir atuitum¹² oc sua þegn. oc atti¹³ þeir er dōma þo innuirduliga¹⁴
 dom sinn þar vm. at [stilar vhorjur¹⁵ megi eigi oxmíot i uanda¹⁶ dragast.¹⁷ En
 ex hinn uil eigi uid tala eða inn lata leida er zirir sitr. þa nærni þa vitni uid er
 xlytti oc abyrgi hinum síðan er [uid stildi tala.¹⁸ þa¹⁹ er [hann laus²⁰ uid.²¹
 [En ex þatotum manni uerdr nolot síðan. annat huart dognr ex þroste eða bita dnr
 eða hundar til bana. þa er þess bonde abyrgd a er vti let liggja.²² Eigi skal xlytia
 þatota²³ menn síðan solo er sett. sol skal vm sumar²⁴ rada en dagr vm uætr. En
 þeir sem sialfir xlytia sit hazi huff heimol [a uætr²⁵ at gíaxtar²⁶ mali. eða setr
 [.ij. aurum²⁷ silzre uid konung. nema hann dōr vti. þa er þa vndir laga dome. nema
 sialfir uifi omaga sinum²⁸ ex hendi ser. abyrgizt [ex hann dōr.²⁹ ex hann hefir þor-
 lags onri til at þoda hann. þat er oc einlanliga bodit ex þatotr madr uerdr siutr
 eða þar oc beidizt prest. þa skal bonde stýldr til uera eptir presti at þara oc eigi
 skal xlytia hann [or herbhyrgium³⁰ sinum³¹ þyr en prestf lemr til hans. setr .ij.³²
 aurum silzre uid konung [ex hann gerir eigi eptir presti³³ [nema nauðsyn banne.³⁴
 En ex prestf uil eigi þara. abyrgi [honum með uattum.³⁵ Nu skal þatota menn
 herbhyrgia vm nætr³⁶ en rela eigi vtt síðan solo er sett.³⁷ [sol skal vm sumar rada
 en dagr vm uætr.³⁸ En ex nolot ryzr þessa stípan vm þatota menn þa er þa stílu

¹) oc eigi eru &c. — mgl. Gb, c, t. ²) [þullr bonde gudes sem einuirti of suo þatotr madr sem ritr — Fa. [þat. m. guds misfunnar sem þa er ritare er — Ff. [þ. m. guds sem hinn riti — Ea. Bg. [þ. m. guds sem hinn er ritr er — Ef. Bc. ³) mantali en ei eptir bota tati eptir bodburd rettom — Bb. ⁴) bodleid — þ. bodflod — Gp. þiobleid — Fd. Ec. þiobvæghleid — Ea. ⁵) setr &c. — mgl. Fe. ⁶) xlyti: mingi — þ. ⁷) [mgl. — Ba, k. ⁸) hysa — þ. ⁹) [mgl. — Gi. ¹⁰) [þunnr ædr þannr — Ed. ¹¹) einum — tilf. þ. ¹²) [mgl. — Ge. ¹³) eiga — Gi. atti — Fb. mætt — Fe. ætte — Bc, g. ¹⁴) þoda — tilf. Fa. huga — tilf. Fb. ¹⁵) [þuist ofhorleg vert — Fe. [þuistir uuibrōmelegr lutir — Ba. ¹⁶) veniu — þ. ¹⁷) En ex hann xlytr &c. — mgl. Ee. Bm. ¹⁸) [xi vitni vidtata — Gm. síðan &c. — mgl. Ba, k. ¹⁹) oc síðan — Ba, k. ²⁰) stildi — þ. ²¹) [ex hans abyrgd — Gr. [h. vidrlaus — Eb. Her ophörer Lacunen i Bf. ²²) en eigi þess er þinnugh xlytti — tilf. Gf. [mgl. — Bm. ²³) þaru — Ba, k. ²⁴) sumaredag — þ. ²⁵) [mgl. Fe, d, e, f. ²⁶) gíaxtar — Ge. aptan — Gi. gíaxtar — Fe. gíaxtar — Ba. gíaxtar — Bk. ²⁷) [.ij. aurum — Gb. [onri — Bd, e. ²⁸) vtt. eða — tilf. Ba. ²⁹) [mgl. — þ. [hans at ollu — Gr. ³⁰) hysum — þ. flad oc hibat — Fb. ³¹) [brott — Bb. ³²) .ij. — Gg. Bf. ³³) [ex han gerir ei sua — Bf. [mgl. — Bg. ³⁴) [mgl. — Gf. Bd. ³⁵) [hann uid gud — Gb. ³⁶) sater — tilf. þ. ³⁷) Nu skal &c. — mgl. Ee. ³⁸) [mgl. — Bm.

setr sem [adr uattar.¹ oc gange til sriptu oc borte uid gud at hann uildi eigi hialpa kristnum manni.²

Guerfu madr skat ueida biorn oc ulz.

58 lviij. Biorn oc ulz skal i huers manz mortu veidande³ uera huerium sem uil nema þar at eins er biorn er horzin⁴ [i hibi.⁵ lya skal [innan xiollda⁶ at þat er hans huarz. Nu ueida hann⁷ adrir menn. þa ueida þeir þeim er huarz atte oc land: nam landzdrotni. Nu ez grannar eigu gilldru mertr⁸ saman þa skal sa trexia sriptis er gilldra⁹ uil með vattum. En ez þeir uilia eigi sriptu¹⁰ þa gilldri¹¹ sa er uil oc nyti ser veidi. En ez hann gilldrar oc hezir eigi traxt sriptis. þa eigu allir [þa ueidi¹² [þeir er¹³ mort eigu saman. oc sripti at [iardar hozn.¹⁴ Nu ez madr gilldr: ar þar sem¹⁵ hann a eða þar sem honum er lozat oc stela menn gildru hans¹⁶ [eða hogga nidr.¹⁷ þat heitir spelluirti. oc ez þat uerdr vitnis xast giallde tonungi halza mort silzrs. oc borte stada¹⁸ þeim sem atte eptir þui sem .vj. stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan. Nu ez madr stelr dyri or gilldru manz oc uerdr þat uitnis: xast. þa er sa setr mort silzrs uid tonung xirir þioznad¹⁹ oc þuigilldi þeim xirir ueidi er stolinn var. Nu ez madr gilldrar i heimrostrum²⁰ þa skal hann spretta um²¹ daga en gilldra um nætr. En²² ez i gengr zenadr²³ [um daga²⁴ þa hazi sa zenad er snoru²⁵ atte.²⁶ en hann giallde hinum zenad iamgodan sem hann atte með .vj. manna stilorde.²⁷ Nu ez madr gilldrar xirir ottan heimrastir.²⁸ legg madr sialzffot at birni eða at adrum dyrum. þa skal hann lya at herads lirtiu eða a þingi huar liggr. [En ez menn ganga a sidan oc xa mein az. þa skal huer sit abrygiazt.²⁹ En ez eigi er adr lyst oc xer madr bana az. þa skal bota .v. mertr silzrs erzingia. xalle nidr xrendbotr oc rettir tonunga. En ez hann liznar az horte³⁰ sarbotum eptir þui

Jvfr. Cap. 58. 59. G. 94. 95. F. XIII. 6, 7.

¹) [tonungr vill of adrir stynsamir menn sta at gægnir — Ee. ²) [honum — Gb, c. at hann &c. — mgl. Fd. ³) uibande — Ba, k. ⁴) uorpen — Ba, k. ⁵) [uibi — Eb. [i uibi — Bf. ⁶) [xirir xiollda — Ge, h, l, p. [i xiollda manna — Gf. Bd. [xirir monnum — Gi, q, r. Fa, b, c. Bl. [xirir manxiollda — Ga. [x. xiollda manna — Gp. [x. xiollda manna — Gs. Fe. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k. [i manxiollda — Gt. [i xiollda — Fd. [xirir bygðarmonnum — Ff. [i xiollda xunde manz — Ea. [i xiollda manz — Ee. ⁷) mgl. — ß. ⁸) mertri — Gh. mort — Gt. ⁹) sriptu — ß. sriptu uil (eða) oc gildru — Fa, c. Ba, k. ¹⁰) sriptu gildri — Ef. Ba, k. ¹¹) hazi — Ff. Ba, k. sriptu — Ef. ¹²) [i. ueid er — Ge, h, l, q, s. Fa, b, f. Bb, d, e, l. [þat er ueiddi er — Gf. [ueidi þa er ueidd verdr — Fc. [ueidi sem verdr — Eb, d, f. Be, f, g. [ueidi sa sem ueidir — Ba, k. ¹³) [of — Ge, h, q, s. Fa, c, f. Ed, f. Ba, b, c, d, f, g, k. [er — Gi, l, p, r. Fe. Eb, e. Be, l. ¹⁴) [iagnadi — Ff. Ba. [mgl. — ß. Herefter nyt Cap. i Fb. ¹⁵) Her begynder en Lacune i Ef; ophörer i Cap. 60. ¹⁶) giallde tonunge halza mort. oc landnam með — tilf. Ba, k. ¹⁷) [eigi skal hogga nidr — Ba, k. ¹⁸) stada — mgl. ß. ¹⁹) þiozffo — Ba, e, k. ²⁰) Skrf. f. heimrostrum? ²¹) Her ophörer Lacunen i Gg. ²²) ez madr gengr i um daga heit at aulla se vndir dome. Nu — tilf. Fe. ²³) þu manna of zenadr — Fe. ²⁴) [mgl. — Ea. ²⁵) gildru — Bd. ²⁶) gilldradi — Gl. ²⁷) Nu ez madr gilldrar &c. — mgl. Fb, d. ²⁸) heimrestfra — Gp. ²⁹) [mgl. — Fb. ³⁰) halzum — tilf. Ba.

[en .vi. þinginnir menn meta .iii. af þessum þingi. efi a þessum a þui. Þessi madr
skal gildra a annars manj iorð. [en ex hann gildirar gildir landþrotu landnam
oc veidi¹ þeim er iorð a.

Þu daga veidi.²

li. Ku þara menn a daga veidar. þa skal hvar þar þara at renna hundum 59
sinum³ [at lagum⁴ [en þann a mori. Sa a daga er reisir⁵ meðan hann vil eptir þara
þa at annar veidi. Ku linn daga a fund þa a þa þessum⁶ er veidar.⁷ [þessi af
með þinni⁸ eða lög⁹ [þar er þinni.¹⁰ Ku rennar daga þat at¹¹ veidistigum oc
veida þat adrir menn. þa a þa halxt er veidar en þinn halxt er reisir.¹² Ku þara
menn i¹³ mori annars manj at renna hundum [at daga.¹⁴ þa veidi þeir þeim er
mori a utan biorn oc marg.¹⁵

Þu elgia veidi.¹⁶

li. Ku ex madr þer iðir land¹⁷ manj at veggertum¹⁸ rettum. þa skal þann 60
þann ilorna þiota [en þann [er hunda a þerli þaga.¹⁹ En ex hann gerir adrar
vanir iðir land manj þar [en ilorna þog er. þote mori þilgr. [þessa þonungi en
þessa þeim er land. a oc landnam a oðan.²⁰ En þogur þud er madr a. oc er þon
þorum lneztum²¹ timbrad. þon er þessu daga [at landnam.²² En ex madr þengr
a elgstog²³ manj²⁴ eða²⁵ gilldrum²⁶ þidra eða otra.²⁷ þote eptir laga domi.²⁸
Elgir allir þolu þrid þaga þirir þeim monnum er [a þidum renna²⁹ allt [innan taf-
marfar³⁰ þers er iorð a. En ex menn þiota elgi eða veida utan³¹ tafmarfa.³²
þa er þettar lauft uð þonung oc þua ex i gardum eða gilldrum³³ veida. En þuer er
[a þidum³⁴ rennar at veida elgi [at³⁵ olngi þess er a iorð.³⁶ þiallde eptir. laga

¹) gildir — Ba, k. [nema hann veidi landþrotu oc löggi a landnam — Fd. ²) lagan Cap. Afl. i Gd.
³) at daga — tilf. fl. ⁴) [mgl. — fl. ⁵) rennar — Ge, g, h. ⁶) þessum — Ge, g, h, i, Fa, b, Ka, b, d, e.
Ba, b, c, d, f, g, h, i. þessum — Fd. i — tilf. fl. Her bygger en Lacuna i Gd; ophæver i Cap. 64. ⁷) þessu
— Fd. ⁸) þinni — Gn. [mgl. — Gp. ⁹) lög — Ed. ¹⁰) [þessi þat er a þinni veidr — Fe. [er þinni
— Bm. ¹¹) af — de fl. ¹²) renni — Fa. ¹³) þog eða — tilf. fl. ¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) vð af
landnam landþrotu a oðan — Fd. utan &c. — mgl. Ed. Ku þara &c. — mgl. Bl. men tilf. med en Haand
fra 16de eller 17de Aarh. ¹⁶) Dette Cap. mgl. i Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Kb, d. Alle af B
mdt. Bl. mgl. — D. Dog er det tilf. med Mrg. H. i Gi, og med en Haand fra 16de Aarh. samt forvansket
Retskrivning i Bk. ¹⁷) eignu eða mori — Fd. ¹⁸) veggertu — Fd. Ea. ¹⁹) þaga — mgl. Gb, a, i,
n, s, t. Bl. [hundar ero a þerli — Fd. ²⁰) [þonungi oc landþrotu landnam — Ea. ²¹) næptom — Gd.
þegnum — Gn. þegnum — Fd. þegnum — Ea. veggium — Bl. ²²) [oc landnam med — Gd, e. ²³) [þog
— Fd. aaben Plads for Ordet — Ea. ²⁴) vðbet — tilf. Gi, s. vðbet — tilf. Ea. ²⁵) of — Fd.
²⁶) gildir — Gn, s, t. gildir til — Fd. Bl. ²⁷) otra — Gb, c. orra — Gi, n, s, t. Fd. Ka, e. Bl.
aaben Plads — Ea. orra — ogsaa Mrg. H. i Gf. otra — den yngre H. i Bk. um annars manj — tilf. Gd.
eða vðra annars manj — tilf. Ga. annars — tilf. Ea. ²⁸) Herefter nyt Cap. i Ea. Ku er elgia þrid at —
tilf. Gi, s. Ea. ²⁹) [af þidum veida — Gi, s. ³⁰) [Saaledes i Gn, Mrg. H. i Gf, t. Bl. [innan taf-
marfa — Gi, s. Ea. [mann tafmarfar — upatvivlelig ved Skrivell Ga, b, c, d. [innan tafmarfar — Fd.
Ea, c. ³¹) ottan — Fd. ³²) tafmarfar — Gn. tafmarfar — Gd. Fd. Ea, c. tafmarfar — Bl. ³³) grins-
dum — Gb, e. grazum — Gi, s. Ea. ³⁴) [at þessu — Gd. ³⁵) eutila of — tilf. Bl. ³⁶) [mgl. — Fd.

domi.¹ Dyr huert [hæze þa halzt er stytr² en [hinn halzt er iord³ a vndir.⁴ Stolu austmenn sediazt sua sem þeir er i⁵ Noregs konungs riti-bua ex þeir stíota i⁶ [Noregs konungs⁷ riti eða zella þar. þessi zriðr skal standa [vm alla þessa logfog⁸ oc sua langt austr sem Noregs konungs riti stendr.⁹

Ex menn skal a vm almeninga.

- 61 Ixi. Sva stolu allir almeningar uera sem at zorno haza uerit bæde hit ozra oc ytra. En ex menn skal a oc kallar¹⁰ annar ser en annar almening. þa zesti sa log zrir er ser kallar oc stexni þing¹¹ [þar sem þeir¹² eigu þui male at stípta.¹³ oc hazi upp hazit þingbøð zrir zimt. en ex hann gerir eigi sua þa er onyt logzesta hans at þui sinni. En a þingi stolu þeir nezna .xij. haullda eða bønðr hina beztu [ex eigi eru haulldar til¹⁴ .vi. huar þeirra li þing a þeirri¹⁵ oc hazi .ij. æz þeim .xij. þa er [þera¹⁶ ma oc sueria¹⁷ huart en hans¹⁸ eign er eða almeningr. En a þingi leggi sa zimtar stexno er iord þa kallar ser oc niote þar uitnis þess er a þingi var neznt. oc sua skal sötia sem nu er mælt ex .ij. menn eigu iord saman eða vttþaga oc kalla badið til sine bötis liggia.¹⁹ En ex zimt ber a hælgað dag. þa se stexna a hinn nesti dag rumhællgan²⁰ eptir oc zori þa þetta vitni zram at iamzullu sem a zimtar stexno. En sua skal þann eib sueria at þat hezi el hoyrt [at þat mart stítr millum²¹ eignar bonda oc almeninga oc eigi ueit el annat sannare zrir gudi i þuifa male. en síðan se sett zimtar stexna oc dome þat huarum sem haza skal. En ex konungs umboðsmadr kennir þat manni at hann se handhazi at iordu²² þeirri er i almeningi hezir bygð uerib at olonzi konungs. oc ex handhazi suarar sua. þessa iord hezi el hæzt oc þeir er zrir mer altu .ix.²³ ueira eða lengr. en ex konungs umboðs madr

Jvfr. *Cup. 61. F. XIV. 7. Jb. VI. 59.*

¹) zrir — tilf. *Gi, n, s, t. Fd. Ea, c, e. Bl.* ²) [ot hæze halza veibi — *Fd.* ³) land — *Gi, s.*
⁴) [halza landzdrottinn — *Fd.* ⁵) *Her ophörer Lacunen i Ef.* ⁶) or — *Fd.* ⁷) [mgl. — *Ef.*
⁸) [vm allar þessar logfoghnir — *Bl.* ⁹) eða zella &c. — mgl. *Fd.* ¹⁰) tannur — *Bl.* ¹¹) þengat —
Ba. ¹²) [Saalesdes *Gd, r.* [þar sem þar — vistnok *Skrf. Ga.* [þar sem menn — *Gb, c, f, i, n, q, t. Fa.*
b, c. Ea, c. Bd, l. [þeim monnum er — *Ge.* [ex menn — *Gg, Bk.* [er menn — *Gl. Ec. Bb, c, g, D.* [þeim
er — *Gs. Eb, d.* [En þingmen — *Fe, f.* [er — *Ef.* [sem menn — *Ba.* [þeir er — *Be.* ¹³) suara
— *Gi.* suara ot (at) stípta — *Gn. Ea, c.* [mgl. — *Gp. Fd. Bf.* ¹⁴) [mgl. — *Gp. Fd.* ¹⁵) [saalesdes
tilföiet i *Gb,* og i Texten i *Ge, f, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ef. Ba, b, d, e, f, k, l. D.* [i þing æz þeim
— aabenbar ved *Skrifseil Ga.* [i þing a þeim — *Gd.* [i þerri — *Gg.* [i þingha þeirra — *Eb. Be.*
[mgl. — *Gi, n, t. Fd. Ea, c, e. Bg.* ¹⁶) gera — *Gc.* geta — *fl.* ¹⁷) [suaria uilia — *Gp.* [suaria ma —
Fa, c, d. Bf, g. ¹⁸) Saalesdes, eller bonda — *de fl i Ga-d.* konungs — aabenbart ved *Skrifseil.* ¹⁹) ot
[sua skal sötia &c. — mgl. *Ge, f, g, i, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ec, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D.*
(Dog er det i *Ba* tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra 16de Aarh.). ex .ij. menn &c. — mgl. *Eb.* ²⁰) ggnan
— *Bd.* ²¹) [at þar stítr mort meðal (eller millum) *Ge, g, i, p, s. Fa, c. Eb, d. Bb, c, d, g, l.* [at þar
stítr mætr millum — *Ef.* [at þar stítr mætr imeðal — *Gl.* [at þar stítr mætr millum — *Gn.* [at þar stítr
mætra amillum — *Gg, r. Ff. Ec, f. Ba, c, f, k. D.* [at þar stítr auerta meðal — *Gl.* [at þar stítr mætra
millum — *Fb, e.* [at þetta mart stítr millum — *Fd.* ²²) zingh — *Ff.* eign — *Ba, k.* ²³) .xl. — *Ea, c.*

tortryggir þetta þa skal handhæzi niota vitnis sine sem adr var stilt millum eignar manz oc almenings.

Quersu madr skal bœli sitt haza.

[xij. Konungr ma byggia almeninga huerium¹ sem hann vil. En hinn skal 62 uerpa² um garði er tekr þyrstu [xij. manadi³ oc [elga engan⁴ kost at þola⁵ garði optar [oc snidils⁶ uarp alla uega þra garði til garðbota ser.⁷ Slattur allar þær er i almeningi eru þa skal sa haza [xij. manadi⁸ er þyrstr lemr lea sinum a. Sætr skal huer gera i almeningi er uil oc sitia þar i sumarsetri.⁹ En ex madr sær¹⁰ i almeningi oc tekr eigi ex konungs umbods manni [lonyi til.¹¹ þa a konungr bæde torn oc hoy [ex hoy er flegit.¹² Nu [brennir madr sætr¹³ i [almenings morlu¹⁴ eða smidiu¹⁵ eða tioru virki eða [ueidibudir eða anduirki¹⁶ huadi sem er. þa sedizt hann við konung .iij.¹⁷ mortum silzre en [borte þeim eptir laga dome¹⁸ er anduirki atte.¹⁹ [nema vada uerf uerdi.²⁰ oc borte þo stada²¹ sem .vj.²² stynsamir menn meta. En ex .ij.²³ ganga [i senn²⁴ i eina slatto hazi badir þat er þeir sla. En ex þa stíl a huar þeirra þyr orte a. haze sa stíl mal er sannar með eins eidi nema hinn haze þleiri uatta mote.²⁵ Sifstiuotn oll er i almeningum eru þa er(u) allum iamheimol.²⁶ Timbr oc zialuidr²⁷ ma liggia ex þess þarz uid innan xij. manada i almeningi. [En um allt annat þa se þat eina i hoggit at or lome at aptni²⁸ ella se allum iamheimolt.²⁹ En ex uidr sa uerdr tekinn [innan xij. manada³⁰ er adr var stilt at liggia matte. þa sedizt sa er tof .vj. aurum silzre uid konung. en [hinn hazi uerð þirir er atte³¹ oc [ozundar bot eptir lagadome.³²

Jvfr. Cap. 62. G. 145. F. XIV. 8.

¹) huar — fl. ²) uarða — Gi, q. Ea, c. ³) [missare — Eb. ⁴) [eige a eigande — Gi. ⁵) [nua — Eb. Bc, g. ⁶) [nidil — Gb, c, t. Fd, a. [nidit — Fb. [nidiz — Fe. ⁷) [mgl. — Bg. ⁸) [mgl. — Gi. Fe. ⁹) með hui sinu — tilf. Ba, k. ¹⁰) stæ — Fa, c. Ea, d. Rettet, som det synes, samtidigt fra ser til stæ — Fb. Rettet ved Radering fra stæ til ser — Ec. ¹¹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, p, q, r. Fa, b, c, e, f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [heimild — Fd. ¹²) [þat sem hann hærir flegit — Fb. [þat sem a veg — Fd. [en han hærir flegit — Bl. [mgl. — Gi, p. Ee. Bg. ¹³) [rænir madr fæte — Gi. [ætrubud — Ff. Ba, k. [ætr — mgl. Ec. ¹⁴) [almeningi — fl. ¹⁵) [smidiubud — fl. e. smidiu — mgl. Gi. ¹⁶) [mgl. — Bk. ¹⁷) .iij. — Ge. .v. — Gf. Bd. ¹⁸) [vj. aurum þeim (við þann) — Ge, g. Fa. Ee. [vj. aurum i ouandar bot — Bm. ¹⁹) [bonda þeim er atte eptir lagadome of eptir atvikum — Be. eptir lagadome — tilf. Ge. of ozundarbot t. lagadome — tilf. Gg. i ozundarbot — tilf. Fe. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) [mgl. — Gf, l, q. ²²) .xij. — Gc, e, p, t. Fd, e. Ea-f. Bb, c, f. D. ²³) menn — tilf. fl. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) at niota — Ef. ²⁶) oc [ua dgra veidi — tilf. Ba. ²⁷) Saaledes rettet fra zlatuidr — Ga. zlatuidr — Gb, c, d, i, l, n, p, q, r, s, t. Fb, d, e. Ea, c, e, f. Bb, e, l. zlatuidr — Ge, l. zlatuidr — Gf. zlatuidr — Gg, l. zlatuidr — Fa, c. zlatuidr — Ff. Ba, k. zlatuidr — Eb. Bd, g. zlatuidr — Ed. D. zlatuidr — Bc. zlatuidr — Bf. ²⁸) tælli — Eb. ²⁹) [mgl. — Bb. ³⁰) [mgl. — Bf. ³¹) [hin hazi verð þirir við er atte — Ge. [hin hazi verð þ. við sinn er atte — Gr. Fe. [eiganda þirir við sinn — Fd. [hin hazi verð þ. er við atte — Ee. Bc. .vj. manna dom — tilf. Ba, k. ³²) [vj. aura [i ozundarbot — Ge, g. Ee. Bm.

¹ Um ueidivælar til dyra.

- 63 lxiij. Dyrgerða oc dyragrazir skal gera huer er uil i almeningi sua at eigi spilli ueidiuon² annars manz. með þui mote³ sem adr er stilt um gilldrur [oc dyra ueidi.⁴ Engi skal⁵ nermeir gera en [eigi megi honra⁶ hogg⁷ til [nesta garðz⁸ þess sem [adr stendr⁹ eða tupa þeirra er menn uilia huff¹⁰ a gera. [gera skal garð¹¹ or enda annars garðz [ex uil.¹² En ex reyggarðr¹³ er [eða spiotgarðr¹⁴ [eða dyra¹⁵ grazir eða¹⁶ ulz¹⁷ huff eða biarnbasar liggia lengr onytir¹⁷ en .x.¹⁸ uetr. þa geri sa upp er uil oc nytli ser meðan hann ma upp hálða. [Nu zinnr maðr dyr daufr a lande. þa a sa halzt er zinnr en halzt sa er iord a hual dyra sem er.¹⁹

Um hualrekstra ex zinnr hual.

- 64 lxiiij. Hauldr er einzyndr at hual eða hauldi betri maðr .xviij.²⁰ allna langum eða stemra. En sa er hauldr²¹ er [hann hefir odaul at erzdum²² tetit²³ bæde eptir zædur oc modor þau er hans zorellrar haza att adr zirir þeim oc eigi annara manna odaul [i at telia²⁴ þau er með laupi eru at tomin [eða vterzðum.²⁵ En halzu²⁶ stemri hualr er einzyndr huerium manni annara. Nu hittir maðr hual einzyndan. þa skal²⁷ hann zirir uattum stera eða lata liggia eptir [rygg samzastan oc hazud oc spord²⁸ [oc skal þat²⁹ honum vitni bera ex eigi eru vitni til. Nu skal þannig zlytia hual til landz sem uil oc stera þar oc bera a land upp.³⁰ Nu ex landz drottin telr at. at þeir spilltu annat huart atre eða eng. bote stada þann sem .vi. stynsamir menn meta oc leggi a landnam þeim er [atr eða eng³¹ a. En ex hual leggr a hæltn³² eða zioru þar sem [engi er stade³³ at. zore brott at ofetiu [þegar hann

Jvfr. Cap. 63. G. 95. F. XIV. 9. Cap. 64. G. 95. 149. 150. F. XIV. 10. Bj. 145. Hk. 109. Jb. VI. b. (Rekabálkr).

¹) Her begynder en Lacune i Fe; ophører i næste Cap. ²) ueidi — fl. ³) [þeim hetti — fl. ⁴) um gilldrur &c. mgl. — Bf. ⁵) [Dyra ueidi skal ei — Gg. ⁶) [hæra megi — fl. ⁷) hogg — mgl. fl. ⁸) [annars gilldrur — Ea, c. [mgl. — Ed, f. ⁹) [garðr stöð — Ed, f. ¹⁰) garð — Bm. ¹¹) [gerða ma — Ea, c. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) reyggarðr — Gg. Bc, g. grazgarðr — Fb. Bl. reyggarðr — Fe. Ef. Bd, c. garðr — Ff. reyggarðr — Ed. torzgarðr — Ea. ¹⁴) dyrgarðr — Gm. [mgl. — Gc. Fd, e. Ea, c. ¹⁵) garðar eða — tilf. Ba. ¹⁶) [mgl. — Gf, q. ¹⁷) audir — Gf. Fd. Bd. tomer — Ea, c. ¹⁸) .xij. — Fe. ¹⁹) [mgl. — Ge, f, g, i, l, n, p, q, r, s. Fa, b, c, f. Eb, d, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l, m. D. Dog tilföiet i Ba m. H. fra 16de Aarb. ²⁰) .xviij. (þrettan) — Gf, p. Ff. Eb, f. Bd, f. g. .xv. (ximtan) — Gg, i. ²¹) hauldr — Fe. ²²) at erzdum — mgl. Gg. ²³) [þer erzdir hefir tetit — Ff. [þat odaul hefir tetit er at erzdum er — Eb. Bb, f. [ij. hefir odaul tetit at erzdom — Ba. [þau hefir odaul tetit at erzdom — Bk. ²⁴) [i tetit — Gi. Ff. Ba, k. ²⁵) [eða erzdum — Gp. Ff. Ed, e, f. Ba, c, d, e, f, g, k, m. þau er &c. — mgl. Fb. Bl. eða annarra manna odaul — tilf. Ge, g, i, q, r, s. Fa, e, f. Ed, e, f. Bb, c. annarra manna eða oðotum — tilf. Gp. þeim er annara manna odaul se — tilf. Eb. eða annara manna oðot i tetit — tilf. Ba, k. eða ann. m. oð. se — tilf. Bc, g. ²⁶) halzu — mgl. Gi. ²⁷) Her ophører Lacunen i Gh. ²⁸) [hozud oc spord samzast of hrygg — Gi. [spord of hozud samzast of ryg — Gm. Bf. [rygg samzastan — Ed. [rygh samzastan uid hozud of spord — Ba. ²⁹) [þuiat hazud of spurd skal — Ed. ³⁰) [sua at engom verði stade at — tilf. Bg. ³¹) [torn eða gras — Fb. Bl. ³²) hæltn — Gm. Fb. Ea, c. Bl. holtu — Gr. Bc. D. hægtne — Ff. engi — Ee. hetne — Ba, k. holmi — Bb. ³³) [etti er maiz — Gf. [stadi er at — Eb. [hualte spillir atre eða eng — Bd.

vil.¹ Nu rekr hual a land manz huart sem rekr innan garðz eða vttan. þa a ton-
ungr halzan² vttan zinnanda spil huart sem hualr er meiri eða minni. Nu rekr
hual i ziorð inn sua at flota³ ma [orzar odde⁴ vtt um hual az huarutueggia lande⁵
[þa eignazst⁶ huarutueggia land hual.⁷ En ex hualr stendr grunn⁸ [adr en⁹ menn¹⁰
uerða uarer uid oc þo at vttgrunt¹¹ se eða i holma reki. þa eignizt landzdrottin¹²
hual¹³ oc flipti sem adr uar sagt. Nu rekr hual a martreinu¹⁴ þa a þat huar az
hual sem iorð¹⁵ a vndir. Nu skal madr ueida hual huar sem hann ma vttan silld-
reta [i silldzifti.¹⁶ En ex madr styttr silldreta¹⁷ i silldzifti oc nedir¹⁸ sua guðs
glox.¹⁹ hann er setr .viij. ertogum oc .xij. mortum silzræ uid tonung. Nu ueidir
madr hual oc sæuizt²⁰ hann a diupi. þa a hann hual²¹ huart sem hualr er meiri
eða minni.²² Nu styttr²³ madr hual²⁴ oc rennir hann eða rekr a land upp. þa a
sa [halzan er ueidir en hinn halzan²⁵ er iorð a. Nu styttr madr hual med markadu
stote²⁶ oc zinna hann adrir menn a diupi. þa a sa halzan er staut²⁷ ex hann hefir
vitni til stotz sinz. en hinir halzan er biarga sidan. Nu hittir madr hual i [uafta
malum²⁸ meira en einzyndan. þa a sa zinnanda spil [er zinnr²⁹ [oc fleri³⁰ zyrst az
markhun³¹ oc zære at segia [tonungs umboðsmanni.³² þa a hann at haza zinnanda
spil³³ az þeim hual tueggi(a) zaðma huern ueg³⁴ ziorstoyt. Nu hittir madr hual
a lande³⁵ eða uid land³⁶ sua at huergi þarz at zlytia [til zestingar.³⁶ risti az zestar
oc zesti hual med oc hazi az zinnanda spil zaðmo huernueginn.³⁷ En ex hann þarz
nodor at zlytia til zestingar. hazi az zinnanda spil³⁸ ij. zaðma huern uegar.³⁹ En
ex hual rekr vtt oc liggia sumar zestar a lande. þa er hann orsetr. [oc ex hualr

¹⁾ [mgl. — *β*. En ex hual &c. — mgl. *Ef*. Istodetfor eða lata liggia eptir rygg samfastan &c. har *Fd*:
of a land bera. En ex landzdrottinn fallar hann spilla annat huart utre eða eng. borte sem .vi. menn meta þeim
er annduirti alit. en landnáam landzdrottne. En ex madr læggr a hæltn. eða zioru. þar sem engu grannbar ne flæðe
verðr áát. zlyti brott at orsediu. of late eptir liggia rygg samfastann. hozub of spord. til vitnieburðar ex eigi
er annar til. ²⁾ en landzdrottinn halzan — tilf. *β*. ³⁾ toma — *Fb*. *Bl*. ⁴⁾ [oru — *β*. ⁵⁾ Her op-
höftr tredie Stykke af Bm. ⁶⁾ þeir a — tilf. *Gl*. ⁷⁾ [mgl. — *β*; tilf. med en anden H. end Textens, dog
gammel, i *Ga*. ⁸⁾ grunn — mgl. *β*. ⁹⁾ [er — *β*. ¹⁰⁾ zinna eða — tilf. *Ba*. zinni a eða — tilf. *Bk*.
¹¹⁾ grunt — *β*. a utgrunnum — *Fa*. *Ee*. ¹²⁾ land — *β*. ¹³⁾ halzan — *Gi*. ¹⁴⁾ martreinu — *Gi*.
martreinu bada — *Fb*. martreinar — *Fd*. martreanno — *Eb*. mortreinu — *Ed*. martreinar — *Ba*, *k*. (af)
martreinum — *Bd*. martreini — *Be*, *f*. ¹⁵⁾ martreinu — *Fb*. land — *Be*. martreinu — *Bl*. ¹⁶⁾ [mgl.
— *Gl*. ¹⁷⁾ hual — *Gg*. *Fe*. ziftreta — *Gl*. ¹⁸⁾ tnedir — *Gn*. *Ec*. zirttomr — *Fe*. spillir — *Ed*.
vedir — *Ef*. *Bf*. ¹⁹⁾ lani — *β*. ²⁰⁾ [ster — *Ge*. flonpigt — *Fb*. *Bl*. [erir — *Ee*. ²¹⁾ halzan er
ueidir — *Gi*. halzan — *Fb*. ²²⁾ Nu ueidir madr &c. — mgl. *Gg*, *i*, *p*, *q*, *r*. *Fa*, *f*. *Eb*, *d*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *d*.
e, *f*, *g*, *h*. *D*. ²³⁾ ueidir — *β*. hittir — *Ea*, *c*. ²⁴⁾ oc sæuizt &c. — mgl. *Gf*, *h*. ²⁵⁾ [hual — *Fe*.
²⁶⁾ spioti — *Gh*. *Eb*, *d*, *f*. *Ba*, *b*, *f*, *g*. ²⁷⁾ en hinn halzann er iorð a &c. — mgl. *Gi*. ²⁸⁾ [ziftimalum
— *Gb*, *c*, *e*, *g*, *h*, *i*, *l*, *n*, *p*, *q*, *r*, *s*, *t*. *Fa*, *b*, *d*, *e*, *f*. *Ea*, *b*, *c*, *e*, *f*. *Ba*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *k*, *l*. [ziftivaghom —
Ef. [ziftorimalum — *Ed*. ²⁹⁾ [mgl. — *Fa*. ³⁰⁾ [han (f.) gera — *Ed*, *f*. ³¹⁾ mart — *Eb*. *Bc*.
³²⁾ [urmann — *Ge*. [ziftumanni — *Gg*. *Fb*. *Bl*. [zift. tonungs — *Gg*. ³³⁾ Her begynder en Lacune i *Fe*;
ophöftr i næste Bolc, mellem Cap. 2 og 3. ³⁴⁾ ryggjar — tilf. *Gn*, *t*. *Ee*. ³⁵⁾ meira eða minna —
tilf. *β*. ³⁶⁾ [mgl. — *β*. ³⁷⁾ ryggjar — tilf. *Ge*, *n*, *t*. *Ec*. ³⁸⁾ zaðmo huernuegar &c. — mgl. *Ea*.
³⁹⁾ ryggjar — tilf. *Gl*. En ex h. þarz &c. — mgl. *Gf*.

hittigt.¹ hazi az zinnanda spít sem adr.² En ez edí er eptir az zestum [a lande³ þa er [huals uangett⁴ oc gíallde .iiij. mertr sílþr⁵ konungi.⁵ Nu zinnr mádr hual a lande huart sem hann er meiri eða minni [oc zestir eigi⁶ oc segir til þeim er a. þa skal hann haza zinnanda spít halþr⁷ zadm⁸ huernuegar. fteri az zinnanda spít⁸ [nidr þra horne oc apt⁹ a síðu allt at beini.⁹ Nu þara þeir menn til er edí eigi i hual oc ftera þeir hual vndan zestum um nott. þa er setr .viij. ertogum oc .xiiij. mortum sílþr⁵ uid konung. en þeir hazi hual sinn er eigi. [en huer annara hazi hual sem adr er sagt.¹⁰ Nu [retr mádr hual i hualuag¹¹ annars¹² manz [oc stílar zírir¹³ [at ouilia¹⁴ þess er uag a. þa a þa hual er uag a. oc [vnni hinum¹⁵ zírir starz¹⁶ sít sít sem .vj. stýnsamir menn meta oc þeir verða samir a. Nu retr mádr¹⁷ hual i þa uaga er eigi eru adr hualuagar. þa a þa halþan er ueidir en halþan þa er uag a. Nu ez mádr hittir hual [a uostum¹⁸ vtt sua at hann ma eigi til landz þlytia. fteri az [stíott þat¹⁹ sem hann ma oc fteri eigi a hol oc late rela síðan. Nu retr²⁰ hual i almening. þann a konung²¹ halþan en bondr halþan þeir sem þann almening eiga uid konung.

Um scla ueidar.²¹

- 65 lrv. Nu hittir mádr net i latrom²² sínum oc sél i. þa a hann sél oc net þar til er eigande lonyfir²³ vtt með landname. Nu ma mádr stíota sél az stípi er hann ror retleidis huart sem hann er a þlote²⁴ eða a lande. [nema sélr liggi a latrí²⁵ þui er stílli²⁶ er til ladi²⁷ [þa skal þa haza bæde sél oc landnam er stílli atte.²⁸

Jvfr. Cap. 65. G. 91. 95. F. XIV. 11. Bj. 146.

¹) zefigt — Gb, c, t. Ec, d. zing — Gd, e, f, g. Ba, k. zing oc þaz — Gk. zefst — Gl, p, q, r, s. [oc ez hual zefstir — Gn. Ea. [En ez hual zedzt — Fa. [er hual zefst — Fb. [ot huar sem [a hual zingst síðan — Fd. [ot ez han þaz — Ff. [en (ot) ez hualt zefst — Eb, f. Bb, c, d, e, f. [en ez h. hittig — Bl. annat sinni — tilf. Ea, c. apt⁹ — tilf. Bf. ²) ot ez hualt &c. — mgl. Gi. ³) [mgl. — Gi. ⁴) [hu. vangeymt — Gl. [huall vangeymdr — Ff. [huals zanget — Ea. [huals vangeymt — Eb, f. Bc, f, l. [huals vgeymt — Ed. [mgl. — Gi. ⁵) Nu hittir m. hu. i vafamalom &c. — mgl. Bg, D. ⁶) [mgl. — Fa. Be. eigi — mgl. Ed, f. ⁷) halþr — mgl. Ea, c. ⁸) halþr zadm⁸ &c. — mgl. Eb. ⁹) [nidr þra horne oc a síðu allt nidr at beini — Gc. [nidr þra horne ot a síður allt apt⁹ ot inn at beini — Gl. [apt⁹ þra horne ot nidr a síðu allt at beini — Gn. [nidr þra horne oc a síðu allt nidr at beini — Gt. Ea. [nidr vndan horne ot apt⁹ eptir síðu allt at beini inn — Fd. [nidr þra horne ot a síðu apt⁹ at beini — Ff. [þra horne ot a síðu allt eptan at beini — Ed, f. Bf. ¹⁰) [mgl. — de fl. ¹¹) [tefar mádr hual or hualuag — Ba, k. ¹²) I dette Ord ophører Lacunen i Fc. ¹³) [mgl. — Gl. ¹⁴) [at ulenzi — fl. [a uilia — Gp. ¹⁵) [inni hinum — fl. [hazt — Ba, k. ¹⁶) straz — Ga, aabenbart ved Skrf. ¹⁷) mádr — mgl. fl. ¹⁸) [a uostum — Gd. [a wordstum — Ge. [a vadztum — Gf. [a vordztum — Gg. [a votznum — Gh. [a vorztum — Gi. [a uoztum — Gp, q. Ba, e. [i uerium — Eb, f. [a notum — Ed. [a vortu — Es. [a votzum — Bb, l. [a uarrum — Bc. [a uattum — Bf. [mgl. — Ff. Bk. ¹⁹) [spít — Ba, k. ²⁰) mádr — tilf. F. ²¹) Ingen Cap. Afld. i Fa, c. ²²) tetrom — Ba, k. lættrom — Bd, e. ²³) net — tilf. fl. ²⁴) uafne — Ed. ²⁵) lættre — Gf. Bd, e. lande — Gi. ²⁶) stíllir — Gt. Bf. ²⁷) lagdr — Gt. Bf. tagt — fl. [ot er þar ei stílli til labet. en ez stílli er til labet — Fd. ²⁸) [þa ueidir hann þeim er ver a — Ge, f, h, i, n, g, r, s. Fa, b, c, d, f. Ea, b, c, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. [þa v. h. þ. e. not a — Gr. [þa v. h. þ. e. nett a — Ed. ot læggi landnam a — tilf. Bf.

Nu eðr maðr fýtr sæl [eðr lande¹ oc er eigi stíllí til laðit.² þa [skal sa hæra sæl er laðr³ a.⁴ en eðr stíllí er til laðit⁵ þa a hann⁶ bæðe sæl oc landnam.⁷ Nu lyftr⁸ maðr sæl oc zinna⁹ hann aðrir menn. þa a sa halðan sæl er laust¹⁰ en halðan sa er zinnr. [oc sa stutl¹¹ sinn¹² er staut¹³ eðr stutill¹⁴ zylgir.¹⁵ Nu hittir maðr sæl¹⁶ eða nísu eða aðra zifla [vttan hual¹⁷ zírír oðan [marens baða¹⁸ oc zórir¹⁹ eiganda. hæze eðr þríðung²⁰ vttan²¹ garðz [en zíordung²² innan garðz.²³ en iorð eignizt²⁴ .ij. luti vttan²⁵ garðz en .iiij. luti innan²⁶ garðz.²⁷ En eðr hann zórir²⁸ brott. þa zóre aptér oc leggi a landnam.²⁹

VIII. Kaupabolc.³⁰

- I. Her heðr Kaupabolc oc segir i zyrsta Capítola eðr maðr tetr zírír aðrum aýlaga.
- ij. Um uitnisburð manna oc zear soðnir.
- iiij. Huerfu maðr skal soðia ze sitt at lagum.
- iiij. Um uibratku uid skulb.
- v. Eðr maðr a skulb at zatotum manni.
- vj. Huerfu erzingi skal suara skulb hins bauba.
- vij. Huerfu einloþpan mann skal soðia.
- viiij. Her soðner skolu flanda.
- ix. Konungr a zyrst kaup a allum lutum.
- x. Eðr maðr selr aðrum zala.
- xi. Um skiluið er menn gera zírír kaupum sinum.

¹) [mgl. — Ed, f.   ²) hæzt — fl. þa skal sa hæra bæði &c. — mgl. Gl, p.   ³) tetr — Gf. Ba, k. tetrít — Gh. land — Be.   ⁴) [veidir hann þo landzdrottne — Fd.   ⁵) tagt — Eb.   ⁶) landzdrottne — Gl.   ⁷) Nu eðr maðr fýtr &c. — mgl. Gc, g, t. Bf. D.   ⁸) lyftr — fl.   ⁹) zinna — Ba, k.   ¹⁰) laust — fl.   ¹¹) fýttl — Ba, k.   ¹²) [ot sa stíllí sein — Ff.   ¹³) [mgl. — Gh.   ¹⁴) fýttill — Ba, k.   ¹⁵) [mgl. — Gi.   ¹⁶) hual — Gi.   ¹⁷) [mgl. — Gi.   ¹⁸) [marrens baða — Ge, f, g, n, q, r. Fa, c. Ea, Be, l. [marbatta — Gh, p. Ff. Eb, d, Ba, b, c, d, f, g, k. D. [mararbatta — Gi. [marreinu baða — Gl, t. Fb. [marreinu baða — Fd. [marttat — Ee. [martbaða — Ef.   ¹⁹) zerr eigi til — Gi. zórir eighi til — Ff.   ²⁰) .ij. luti — Ff. þríðia lut — Ba, k.   ²¹) vttan — Fd.   ²²) .iiij. luti — Ff. zíorða lut — Ba, k.   ²³) [mgl. — Ed, f. Bf.   ²⁴) hina — tilf. fl.   ²⁵) innan — Fb.   ²⁶) vttann — Fb.   ²⁷) en iorð eignizt &c. — mgl. Fd, f. hual zifli sem er — tilf. Ge. hualte dýra sem er — tilf. Ea. hualti dýr f. er — tilf. Ec. hual dýri f. er — tilf. Ee.   ²⁸) huiur — Ec.   ²⁹) En eðr (maðr eller hann) zinnr dýr a lande baub þa a halgt sa er zinnr en sa halgt er iorð a hual (hualte) dýra sem er — tilf. Gc, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. Ved Slutningen af Capitlet findes i Gf, p, s et senere Tillæg fra det 16de Aarh., indeholdende i nyere Sprog et Slags Oversættelse af den ældre Frostathingsslovs XIV, 11.

³⁰) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga, b, c. Capitlernes Orden er i Gi følgende: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Slutningen af Cap. 16, hele 17 og 18 findes i Landsleiebolken. Derpaa følger et Cap. "um gríða sameign," der ellers kun findes i Ba. De øvrige Cap. som ovenfor.

I Fe vedvarer fremdeles Lacunen, men den ender i et Cap., der ellers ei har Plads i denne Bolk, men i Thingfarebolken, nemlig dennes Cap. 7. Dernæst følger Thingfb. Cap. 9, og derpaa samme Bolks Cap. 8, hvilke Stykker dog alle, kun ubetydeligt forskjellige, ogsaa findes tilførn i Codex paa rette Sted. Først ved Cap. 3 begynder Fe at stemme med de øvrige Codd.

I Ea finder samme Indskydelse Sted, idet Thingfb. Cap. 7, 9, 8 indskydes mellem Cap. 2 og 3.

- xiij. Hversu maðr skal vitni bera um kaup manna.
 xiiij. Ez maðr selr .ij. monnum eitt ued.
 xiiij. Ez maðr selr þu a leigu.
 xv. Um handuamm a leigu ze.
 xvi. Ez maðr selr tuiðt ze með lögnumda lofi.
 xvij. Um ofenan grip.
 xviii. Um flepti manna.
 xix. Um lara abrygd.
 xx. Ez maðr leggðr aðrum ued hversu fara skal.
 xxi. Um flulðfönging oc kaup tuenna.
 xxii. Ez bonde uil ei hallða kaup uib uerfman.
 xxiii. Um zelilla menn er sigla.
 xxiiii. Ez styrimadr telr oymarga menn a flip.
 xxv. Ez menn sigla xirir bann.
 xxvi. Um afsigling huat uibr liggr.
 xxvii. Um fullrettis flada.
 xxviii. Um dubl.
 xxix. Um uagir oc mælekerollb.

Her heyr kaupabalk oc segir i fyrsta kapitula ez maðr tekr xirir aðrum aflaga.¹

- 1 i. Þat er nu þui neft at lengi maðr skal² xirir aðrum tala oc eði flolum ver off at gripdeilldum gera.³ dome er huer maðr uerðr xirir sinu ze⁴ at haza. En þa er xirir aðrum telr þa skal hann þat aptr zora oc bota þeim er hann tof xirir fullrette eptir lagadome en konungi .iiij.⁵ aura silxrs xirir þat er hann tof rangliga oc soti sitt at lagum síðan. Nu telr barun⁶ eða konungs umbodsmadr vpp þu bonda utalt oc vdomt eða ueitir honum zear upptelt adra. þa skal hann þat aptr zora oc þo selr .x. mortum silxrs uib konung. hinn huer mort silxrs er honum ueita⁷ lib til. oc honum fullrette er zet atte eptir laga dome. Nu roa menn flipi flipadu at bonda eða gengr floltr manna at garde oc bera hann oxrili⁸ oc briota huff bonda [oc bera vtt ze hana.⁹ þa er þat utlægðar uerf. [huer er i lande uil uera ez þeim zore aptr¹⁰ þat sem þeir tofo oc [giallde konungi .x. merlr silxrs¹¹ oc þeim fullrette¹² er þeir tofo¹³ xirir eptir .xij.¹⁴ manna dome eða zare utlægðr.

Um vitnis burð manna oc zear sökutr.¹⁵

- 2 ij. Eptir gognum oc vitnum skal huert mal doma. þua er ez einn þer vitni með manni sem engi þeri en .ij. sem .x. ez maðr uggir¹⁶ eigi anduitni mote.¹⁷ Nu

Jvfr. Cap. 1. G. 34. 141. 142. F. X. 1. IV. 50-53. Hk. 110. Jb. VII. 1. Cap. 2. G. 59. Hk. 111. Jb. VII. 2.

¹) Denne Overskrift mangler i Ga, men er tilføjet efter Gb, c, d. ²) [var skal engi — fl. ³) haza — fl. ⁴) ze — mgl. fl. ⁵) .v. — Bd. ⁶) lendr maðr — Ge. Ea. ⁷) veitir eller veitti — fl. ⁸) oxrepli — Gp. oxliði — Ba, k. ⁹) [mgl. — Ge, g. ¹⁰) [ez hann uil ei aptr zora allt — Ed. ¹¹) [g. k. mort — Gk. ¹²) fullretteflome — Ed. ¹³) oc giallde &c. — mgl. Gg. [haze — Ff. Ba, k. [bøte — Ea. ¹⁴) .v. — Gn. Ea, b, c, e. ¹⁵) Ingen Cap. Afd. i Ea, c. ¹⁶) hgggir — Gd. Fb. ottagst — Fd. ¹⁷) toma — tilf. Gd. Fb.

eru þau vitni er eigi skolu anduitni mote tóma. þat er heimstexno uitni oc þingstexno vitni. [tuadu uitni oc naudsýnia vitni ex vitnad uerðr vndir mann¹ oc þorsagnar uitni² er menn bera um deilð manna at [samfundum, eða lírtium.³ En ex maðr treyr mann þear⁴ þa ma maðr sua trozu ueria at tuæðazt⁵ þa skulld lokit haza⁶ oc neyna uatta þa er uid uaru⁷ [stund oc stad.⁸ Nu ex uattar eru innan þyllis þa skal skapa⁹ þeim leidar lengð til. En ex uattar eru vttan þyllis þa skal gera þeim laga stexnu til at þeir tóme þar oc beri slitt¹⁰ vitni [sem þeir¹¹ uid uaro.¹² [Nu bera þeir sua uitni¹³ at þar uaro uit ner at¹⁴ hann lauf þeirri allre skulld ex hendi ser oc þeim i hond er atte¹⁵ eða hans ombodsmanni. en þa er logligr ombodsmadr er hann heyr .ij. manna uitni til þess ombods.¹⁶ þa heyr hann rett uarða trozu. þat heitir alyttar uitni. þar skal eði anduitni mote tóma. En ex þeir [eru eigi tómuir.¹⁷ þa er hann setr at trozu þeirri halþum adrum oyri silþro¹⁸ þirir þrazu hueria.¹⁹ fermenningar at þrendsemi eða at mægdom megu eigi uitni bera með monnum nema þeir se badom iamstýlðir. Tala [megu .ij. með²⁰ eins manz uitni [oc er þa²¹ þrumuattr er uid uar. [oc er þa eigi annar þor er uid uar oc haza hinir adr horyrt hans uitni.²² þa er þat iamþullt sem þeir haza aller uid uerit at anduerðu. Allar þær skullðir sem eidar tóma þirir þa skal einn oyris sýnia en .ij. tueggia en .ij. þriggia. En þo at þe se meira þa temr eigi meira til en lyrittir eidr. En huer uitna þar sem menn kaupar saman at lagum þa skal aptr ganga oxtalt en fram uantalt [þar til er þeir hazazt reittar tólar uid.²³

Quersu maðr skal sorkia þe sitt at lagum.²⁴

iiij. Nu er þat þui nest ex maðr a þe at manni þat er uattar uitu eða viðr 3 gengit er. þa skal þa er skulld a at heimta þezia [þear sine²⁵ með uatta .ij. huar

Jvfr. Cap. 3. G. 35. F. X. 2-9. Bj. 52. 98. Hk. 113. Jb. VII. 3.

¹⁾ [mgl. — Gb, c, t. Fd. ex . . . undir mann — mgl. Ge, g. ²⁾ oc þau uitni — tilf. Ge, g, n.
³⁾ [oldrhuþi — Gg, g. [samfundum eða annarri dryttiu — Gn, t. Fd. Stykket fra Capitlets Begyndelse til hid, hører ellers i Regelen til Thingfarebolkens Cap. 4, hvoraf det danner Begyndelsen. Det findes paa hiint Sted i alle af G, undtagen Gn, p, og Gg, h, r, som der have Lacune; i Fa, f. Ea, b, c, d. Ba, c, d, e, f, h, k. D. Paa dette sidste Sted findes det i Ga, b, c, d, e, g, n, t. Fb, d (i disse to som eget Cap.) Ee. Bl (som eget Cap.). Saaledes staar det altsaa dobbelt i Ga, b, c, d, e, g, t, men mangler aldeles i Gp. Ef. Herefter begynder nyt Cap. i Fb, d. Eb, d, f. ⁴⁾ þuldar sinnar — Gg. ⁵⁾ hann tvæzt — Ed, e, f. Bf. hin tuæzt — Ea. ⁶⁾ adrum manni — tilf. fl. ⁷⁾ oc — tilf. fl. ⁸⁾ [stadðer — fl. ⁹⁾ gera — fl. ¹⁰⁾ þilritt — Gd. ¹¹⁾ er — tilf. Gc. ¹²⁾ [mgl. — Gr. ¹³⁾ mgl. — Gr. ¹⁴⁾ [þa er — Ge. ¹⁵⁾ við atte at lata — Gg. haza atte — fl. ¹⁶⁾ en þa . . . ombods — mgl. Ge, f, i. Bd. ¹⁷⁾ [toma eigi — Ge, g. ¹⁸⁾ oc sua — tilf. Ge, g. ¹⁹⁾ En ex þeir &c. — mgl. Gb, c, f, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, c, d, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. ²⁰⁾ [tueggia manna uitni — Fd. ²¹⁾ [ex þa er — fl. ²²⁾ [mgl. — Bd, f. ²³⁾ [til reittar tólu — Ff. ²⁴⁾ Imellem Cap. 2 og 3 indskyder Ee som to Capp. de Stykker, der ellers findes som Cap. 9, 10, 11 i Thingfb. See foran S. 19, Note (30). Samme Indsk. maa have fundet Sted i Ff, i hvilken Lacunen oph. i det første af de indakudte Stykker ved . . . (ands of laga varra. en .gij. manadr þegnu &c. (See Thgfb. Cap. 9). Ea indsk. her Bolkens Indholdsliste, der mgl. foran Cap. 1. ²⁵⁾ [þuldar sinnar — fl.

sem hann hittir þann er lufa a. oc geri honum til halys manadar stegno. En ef eigi er góldit at þeirri stegno þa skal sotiande stegna þing. oc trefia þar en trefar sine¹ [sem uattar uita.² Nu er ual ef hann greidir þar eða hans umbods mædr eða³ innan þess halys manadar forþalla laust.⁴ En ef þa uerdr eigi greit þa skal sotiande⁵ neyna þingmenn sua marga sem hann uil⁶ at fara til [heimilis þess⁷ er skulld a at gíalda oc uirða honum þar ze sitt [oc gullrette eptir laga dome⁸ af ze priotz.⁹ Nu eru bændr aller skyldir til at fara þessa zerd [innan þeirrar þing ar.¹⁰ setr huer onri silys uid konung er eigi zer.¹¹ Umbodsmædr konungs er skyldr til at fara¹² oc oblazt með þui halys mort¹³ silys konungi til handa [oc .ij. aura þeim at harða zange er sotte.¹⁴ En ef hann uil eigi fara þa zellir hann með þui mote sett¹⁵ konungs.¹⁶ Nu standa menn zirir oc ueria odde oc eggju. þa zalla þeir aller ogilldir¹⁷ oc vhelgir er zirir standa. en hinir aller zridhelgir er til soti oc laga uilia gæta. En þo at þeir zalle eigi er zirir standa þa er sa setr [.viij. ertogum oc .xij.¹⁸ mortum silys uid konung er skulld atte at gíalda. en huer annara mort¹⁹ silys.²⁰

Um niðrtaku uidr skulld.²¹

- 4 .iiij. Nu er lanze [oc dormt ze²² [oc allt þat ze²³ er uattar uitu eða sa gengr uid er lufa²⁴ a. þa skal sua soti²⁵ sem nu er sagt. Allt þat ze er uitni uitu at eindagat uar þa skalt þu sua niota uitna þinna [i eindaga²⁶ sem þu hezdir honum heim stegnt. [Nu temr sa eigi²⁷ er ze stilldi tafa en hinn temr er reida skal. þa skal bioda ze [i eindaga²⁸ [oc uita at²⁹ notor se sa þar er um se bodit [med vattum³⁰ uid at tafa [þui ze.³¹ þa skal þeim ze i hond selia. En ef engi er þa skal hann segia af sina abrygd oc hazi [sa sem adr harðe³² oc abrygzt uid handuomum sinum ein:

Jvfr. Cap. 4. G. 36. 37. F. X. 11+24. Bj. 157. 159. Hk. 114. Jb. VII. 4.

¹) [skuldar sinnar — fl. ²) [med vatta tua — Fb. Bl. ³) eða — mgl. fl. ⁴) eða innan &c. — mgl. Ge. Fe. En ef þa uerdr eighi greit þa gere zimtar stegno til at lufa — tilf. Be. ⁵) [etia bod zirir þyr hans oc stegna þingh oc — tilf. Ba, k. ⁶) þarz eller þyftiz þurza — fl. ⁷) [hans — Fb. Bl. ⁸) [mgl. — Gf. ⁹) [Sa skalt hana .ij. aura [at harða zange er sotte — Fe. Nyt Cap. i Fb. ¹⁰) [af þingi — Ge, f, g. [mgl. — fl. ¹¹) Nu ero bændr &c. — mgl. Gr. of er han neydr — tilf. Gn. ¹²) zirir bændr — tilf. Gf. ¹³) .ij. aura — Gs (dog med den Bemærk. i Mrg. at "en Part Bøger formelde Kongen j mgl. til Hande"). ¹⁴) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ¹⁵) rett — fl. ¹⁶) En ef hann uil eigi &c. — mgl. Gf. Ba, d, k. ¹⁷) utlagir — fl. ¹⁸) [z. — Ge. Fe. ¹⁹) .viij. aurum — Ge. .xij. — aura — Fe. ²⁰) er honum veitir lid til — tilf. Fa, c, d. ²¹) Herefter følger i Gl en ubeskreven Side, derpaa Bøværftipan, Bylovens Kjøbebolck, Farmannaloven, Tyvebolken og Retterbøderne. Her mangle de Capitler, hvori Landslovens Kjøbebolck skiller sig fra Bylovens; de øvrige findes i Byloven, og fra dem ere her Varianterne tagne, forsaavidt de ei findes i Hovedcodex af hiin. ²²) [mgl. — Fe. ²³) [mgl. — Ed, f. Ba, f, k. ²⁴) niota — Ef. ²⁵) lufa — Fb. Ea, c. ²⁶) [mgl. — fl. ²⁷) [Nu stendi sa toma. en ef hann temr eigi — Fa, c, d. ²⁸) [eiganda — Gh, p. Eb. Ba, b, c, g, k. D. [eigande — Bf. [eighande i eindagh — Ed, f. [eiganda i eindaga — Bf. ²⁹) [oc uitna ef — Gb. [er greidd a oc ef — Ge. [oc þyria er (ef) — Bb, k. [ef — fl. ³⁰) [mgl. — fl. ³¹) [mgl. — fl. ³²) [stazt — Ea.

um¹ til þess er þa heimtir² er a. þa skal honum i hond selia.³ Nu a maðr þe at manni þat er eigi⁴ uitu uattar. þa skal stæzna honum heim til tuodu oc trexia⁵ þear þess.⁶ hinn skal annat tveggia þe þesta eða synia.⁷ En ex ueriande uil huarle þe þesta ne eid uinna. þa sannar hann ser skulld a hendr [at þyrri sofn.⁸

Ex maðr a skulld at fæðum manni.⁹

v. En ex oreigi a manni skulld at gjallda þa er latib heyrir [penninga sina¹⁰ 5 þirir elldi eða i skipbrotom eða i adrum misgerlum.¹¹ sueri eins eidi ex eigande heimtir at hann skal þa skulld lufa þeim er a þegar gud ler honum exni til. ex hann heyrir eigi adr uid ofsil¹² lendr uerit.¹³ Nu treyr maðr skulldar sinnar þann oreiga¹⁴ er eigi er sil¹⁵ [tilþelli a.¹⁶ uardueiti i gætzlo¹⁷ [oc haxe til þings¹⁸ [oc late þara lausan a þing fram¹⁹ oc biode þrendum hans at þeir lonyfi hann vndan þeirri skulld er hann a at lufa honum. En ex þeir uilia eigi lonyfa hann þa dome þingmenn at hann uinni aþ ser [þar sem han þær uinnu²⁰ þeim til skulldar er a.²¹ [ex hann er uinnu þor.²² En ex hann²³ lonypr brott. hazi rexfing²⁴ eptir lagadome. nema [monnum uirdizt nokor þau atuit a.²⁵ at meiri misfunnar se uert. oc flipi²⁶ sua sem þeir uilia suara þirir guði.²⁷

Guersu erþingi skal suara skulld hins dauða.²⁸

vj. Nu er þa dauðr er skulld atte at gjallda. en hinn lizir er heimta a. þa 6 temzt hann eigi til skulldar sinnar nema með uattum. þui at²⁹ engi skal eid vinna þirir [briof þins dauða.³⁰ En erþingi skal þenna eid sueria [þa er hann er þulltíða³¹ eða³² logligr þearhallþz maðr.³³ at eigi uar þu skulld³⁴ sua at [el uiffa.³⁵ þa uinnr hann þirir sitt briof en eigi hins dauða. Nu stendr skulld .xx. uetr eða .xx. uetrum

Jvfr. Cap. 5. G. 71. Jb. VII. 7. Cap. 6. G. 38. 39. F. X. 23. Bj. 156. Hk. 115. Jb. VII. 8.

¹) einum — mgl. fl. ²) temr eptir — fl. ³) þa — fl. Herefter nyt Cap. i Fb. Ee. ⁴) eigi — mgl. Bl. ⁵) tveðia — de fl. ⁶) er han a aþ honum eller er han treyr aþ honum — tilf. fl. ⁷) En einn þal enris (synia .ij. tveggia, .iiij. þriggia. of þo at meira se þe. syni eigi með meiru en tveðia — tilf. de fl. ⁸) [fote at hinu þyrri þilorde — Fb. [mgl. — fl. ⁹) Cap. mgl. Gl. ¹⁰) [þe silf — Bd. ¹¹) ilþellum — Be. ¹²) ofsilbir — Fa, c. ¹³) Herefter nyt Cap. i Fb, c. ¹⁴) mann — Gi. Ba, k. ¹⁵) silf — Ea, og Ba opr., men rettet her med nyere H. til silf. ¹⁶) [misþelli til — Fe, d. Ed. boret sem nu var þyr told — tilf. Ed. [misþelli a — Be. ¹⁷) gormflu — fl. ¹⁸) [oc trexi þings — Ge. [oc tveði þings — Gg, p, q. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, e, f, g, h, k. D. [of stæzni þing — Gi, n, r, t. Ea, e. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) han a at lufa — Ge. ²²) [mgl. — fl. ²³) er vinnu þor of — tilf. Gd. ²⁴) rexf — Ba, k. ²⁵) [þau atuit verði — Ba, k. ²⁶) flipti — Ef. ²⁷) eptir sinni samuitzftu — tilf. Fb. ²⁸) Capitlet danner i Gl. Slutningen af Bylorens Kb. Cap. 9. ²⁹) engi er skulld lotin. nema með uattum. En — tilf. Fa, c, d. ³⁰) [daut briof — Fe. ³¹) [mgl. — fl. ³²) elligar — fl. ³³) þa er hann &c. — mgl. Ge, l. ³⁴) i garði — tilf. fl. olofin — tilf. Fe, d. ³⁵) [hann viffi — fl.

lengr. þa þyrnizt þu skulld þirir uattum. en hann [ma toma¹ [honum til eida² ex hann uil. þui at i fallte liggir sol ex [sotendr duga.³

Guersa einlönppan mann skal sokia.⁴

- 7 vij. Nu kemr þa maðr i þylli er þu uillt sotta haza um eitthvert mal oc a eigi þar erzingia i þylli oc uar eigi þar nottena helgu. þa skal spyria hann at heimili sinu. [En ex hann neznir heimili sitt.⁵ þa skal stexna honum þannig. [eigi skal hann segia at baruns⁶ nema þar se.⁷ En ex hann uil eigi nezna⁸ þa skal stirstota undir uatta oc [stexna honum⁹ [i huern garð¹⁰ [sem þu uillt¹¹ [nema þinn sialxs¹² oc sote hann þar sidan. þa er huerium manni rett stexnt. [er a kaupreinu¹³ er stexnt¹⁴ þar sem þeir tonytuzt uid. Sua skal einlönppum manne heimstexna sem bonda þengat sem [erzingi hans¹⁵ byr¹⁶ innan þyllis.¹⁷ elligar skal spyria hann at heimili sinu.¹⁸ þar skal uera sem hann [segir oc¹⁹ neznir [innan þyllis²⁰ [eda ziordungs.²¹ nema at baruns²² segi hann. [Engi skal geza sol a annars þe.²³

Mer sokner skolu standa.²⁴

- 8 viij. Nu skolu sokner standa meðan leidangr er vti oc til þess er skip haza uerit a lunni .v. netr. Standa skolu sokner allar um langa þastu. tristin dom²⁵ ma [um allt²⁶ sokia [oc ny²⁷ uerl [þa er uerda.²⁸ Eði ma at soknum gera a hælguum dogum nema stexni manni heim at eins. Maðr ma stexna manni heimstexno annars manz sem sialxs sine ex honum er umbodit með vattum. Sialxr skal huer sine sokn sokia²⁹ [innan landz³⁰ þrials maðr oc þulltida. En ex hann hezir eigi tunnaftu til eda menning.³¹ þa sote konungs umbodsmadr honum til handa oc odlizt með þui þa sett er uid liggir at lagum oc eði frammar. En ex maðr þer ex lande brott þa skal sa³² [halda þe³³ hans [.iij. uetr³⁴ er [umbod hans hezir at lagum.³⁵ oc sa skal

Jvfr. Cap. 7. G. 46. F. X. 26. Hk. 116. Jb. VII. 9. Cap. 8. G. 47. Hk. 117. Jb. VII. 10.

¹) [tome — Gg. ²) [vitnum till — Fe. ³) [sotende dugir — Ed. ⁴) Cap. mgl. Gl. Um sol við þiraglein — Ovskr. Ed. ⁵) [þar skal vera sem hann segir. nema hann segi at baruni — Gg. ⁶) lendumanno — Ge. valdomanno — Ed. e. f. Bf. i landzmannz garðe — Fe. ⁷) [mgl. — Gg. ⁸) stamzns — Ff. ⁹) [mgl. — Eb. ¹⁰) [huerium i garð — fl. ¹¹) [sem hann vill — fl. ¹²) [nema sialxs sine ell. nema [er sialxum — fl. ¹³) martreinu — Ge. kaupreini — Be. f. ¹⁴) [mgl. — Ed. ¹⁵) [hann — Gg. ¹⁶) deyr — Gi. eda hans erzingia — tilf. Gg. ¹⁷) Herfra til Capittlets Ende staar i Gi kun "ella [ua sem adr segir." Det Vidtlöstigere er tilf. med Mrg. H. ¹⁸) hans — fl. ¹⁹) [mgl. — de fl. ²⁰) [innan herabz — Ge. [inn. ziordungs — Gh. i. p. Fe. f. Eb. d. f. Ba. b. c. g. k. D. [mgl. — Gr. Fb. Bd. f. ²¹) [mgl. — Gf. g. h. i. p. q. r. s. Fa-f. Ba. b. c. d. e. f. g. h. l. D. ²²) lendumanno — Ge. i. Fa. Ed. f. ²³) [omb ne þearlutum — Fd. [mgl. — Gr. Fe. ²⁴) Cap. mgl. Gl. ²⁵) tristin rett — fl. ²⁶) [aðan — Ba. k. ²⁷) [þirir — Ed. [oc — Ef. ²⁸) [þau er verda — de fl. [mgl. — fl. ²⁹) reifa eðr sokia — Ba. ³⁰) [mgl. — Bd. f. ³¹) mannan — Ge. megin — Fa. c. d. e. f. Eb. Bc. g. ³²) annar maðr — Ba. ³³) [haza umbod — Ba. k. ³⁴) [mgl. — Gg. Be. ³⁵) [han hezir umbodit með vattum at halda þyldi — fl.

hæra uorn oc sofn xirir honum. [En ex hann er lengr brotto en .iij. uetr þa skal
 þa hæra þe hans at uardueita er arze er nestr¹ oc orðiði edi ær.² En ex hann lemr³
 aptr. luti slitt vpp sem hann tol oc uattar uitu.⁴ Sua [skal tona sofia⁵ sem tall-
 mádr ex hon er ein xirir ser. en hon ma selia sofn sína [oc uorn⁶ þeim sem hon uil.
 Eigi skal hon selia [baruni ne⁷ orðilis manni þeim sem uid hana a. [Nu skal mádr
 sofia sofn hennar⁸ sem sialys sine ex [honum er⁹ ombodit [med uattum.¹⁰ Nu uil
 mádr sofia annan um eitt huert mal. en annar hæðe honum adr sofn a hendi. þa
 late þyr þa ær er síðar tol til. þui at eigi ma hann .ij. i senn andsuor ueita. [ex þat
 er eigi uela sofn¹¹ uid hinn¹² gort.¹³ En ex mádr steynir manni til logmanz eða
 sofer med þingsteynum eða með adrum [laga steynum eða sofnum¹⁴ oc domezþt honum
 huarke þe ne eidar. giallde toftnad halzu auðin þeim er hann nlyði¹⁵ til rangs mals
 oc mort silys tonungi nema þa er softe sueri xirir einseidi at hann [hugðizt eptir
 rettu male¹⁶ sofia.¹⁷

Konungr a þyrst kaup a allum lutum.¹⁸

ig. Konungr a þyrst kaup a allum lutum¹⁹ varningi oc þarþendum²⁰ eða 9
 hans ombodsmadr. huart sem xalt hæra inlenzstir²¹ eða utlenzstir. þa skal þyrst hon-
 um²² selia xirir slitt uerd sem adrer [uilia tonpt hæra.²³ oc²⁴ hann þidizt kaup a
 þurza [oc xalt er.²⁵ þa skal hans ombods manni þyrst²⁶ selia þeim er hann gerir til.²⁷

Ex mádr selr adrum xals.²⁸

j. Hveruitna þar sem menn kaup²⁹ iardir eða garða eða stiptæzt uid husum 10
 eða skipum³⁰ eða adrum godum³¹ gripum. þa skal kaup a með handsalum [oc með
 uattum³² .ij. [eða xleirum oc með heimilldar tatam.³³ Of oð onnur kaup³⁴ stolu

Jvfr. Cap. 10. G. 40. Bj. 107. 108. Hk. 118. Jb. VII. 11.

¹) [En . . . uetr. þa hæra arze hans ombod — Bf. ²) [mgl. — Fb. ³) eigi — tilf. Ff. ⁴) Her-
 ættar nyt Cap. i Gi. ⁵) [skal tona sofia — Ba, c, e, k. [tona — Bf. ⁶) [mgl. — þ. ⁷) [lendum
 manni ne — Ge. Fe. Ed, f. Bf. [mgl. — Gc, i, n, t. Ea, c. ⁸) [Madr ma sofia annars manns sofn — Ge.
 [Madr ma sofia hennar sofn — þ. ⁹) [hin hegir honum — Ge. [hon hegir honum — þ. ¹⁰) [oc með
 uattum þengit — Ba. ¹¹) uelataup — Fb. ¹²) tonung — Gd. ¹³) [mgl. — Gi. er giærði — Ed, f.
 er síðar hæg sína sofn — tilf. Fc, d. Resten af Cap. mgl. Gf, h, p, q, r. Fa, b, c, d, f. Eb. Ba, b, c, d,
 g, k. Herefter nyt Cap. i Ge. Dette Stykke danner i Gg først Cap. 10 (rettere 11); som Cap. 8 (rettere 9)
 efter det ovenstaaende, hvilket der danner Cap. 7, har Gg Textens Cap. 12; som Cap. 9 (10) "En ex m. selr guð &c."
 (i Texten Cap. 10). Cap. 11 er Textens Cap. 9, Cap. 12 er "Sua oc ex m. selr flæðe &c. (Slutningen af Textens
 Cap. 10). ¹⁴) [lagasteynum — nogle. [lagasofnum — andre. ¹⁵) þyðgi — Ef. nlyði — Bf. ¹⁶) log-
 mali — þ. ¹⁷) [hugði þat satt vera — Gi. ¹⁸) Cap. mgl. Gl, r. Findes i Fe først længere ude i Bol-
 ken, mellem Cap. 26 og 27. ¹⁹) lutum — mgl. Ge, f, g, h, i, n, p, q, s, t. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e,
 f, g, k, l. ²⁰) oðrum — tilf. þ. tunngndum — Bg. ²¹) herlenzstir — Fb. Eb. Bc, g, l. ²²) biðða of — tilf. þ.
²³) kaup a — þ. ²⁴) um allt annat er — tilf. Ba. ²⁵) [mgl. — þ. ²⁶) biðða of — tilf. þ.
²⁷) lat. oc hann þidizt &c. har Bf: of síðan seli husum er han vil. ²⁸) Dette Cap. danner i Gl en Del
 af Bylovens Kb. C. 4, og Slutn. af C. 5. ²⁹) kaupast uid — Gg. ³⁰) gaurðum — Ge. ³¹) godum
 — mgl. þ. ³²) [mgl. — Bl. ³³) [mgl. — Ec. ³⁴) mal — Gi. Ea, c.

haldast ex handsalat eru oc oð þau er uattar uitu ex þeir menn kaupast uid er kaup-
um sinum eigu at rada [at lagum.¹ nema madr seli oheimolt eða se zals i. þa stal
þat kaup aptr ganga. en hinn² hazi anduirði³ sitt. En ex madr selr gull eða brent⁴
silzr⁵ huart sem er smídat eða ofsmídat [þat sem stírt stíldi⁶ uera⁷ oc zirir stírt er
sellt. þat stal stírt uera. Sua oc ex madr selr hunang [i tunnum eða i uoðum.⁸
malt⁹ [eða torn i pundum.¹⁰ [miol¹¹ i meisum.¹² smor eða salt i kaupum [eða
belgium.¹³ lin i bendum [eða¹⁴ belgium.¹⁵ [eða noforn þann¹⁶ lut er i bendum¹⁷
eða belgium¹⁸ er.¹⁹ þat stal uera iamgot innan sem vttan. [þui at engi stal aþrum
selia²⁰ zoz²¹ ne zlerð.²² En ex sa gerði zals²³ i er sellði [þa er hann selr .viij.
ertogum oc .xiiij. mortum silzrs uid tonung nema meira uirdizt²⁴ at lagum.²⁵ En
ex hann [sellði stíkt sem hann tonypti oc uissi þo at zals uar i oc²⁶ uildi eigi or
tata. gíallde .v. merkr silzrs tonungi.²⁷ Sua oc ex madr selr klæde eða lerept eða uad-
mal²⁸ oc allt þat er zals zinzt i. suare siflu zirir sa er sellði sem adr uattar. nema
þui at eins at hann uissi eigi at zals uar i oc hazi zirir ser .viij. eid.²⁹ Síðan hazi
[fram huer sína heimildar tolu³⁰ þar til er [til proz³¹ temr³² oc suare sa zirir
zals er [suara a at lagum.³³ En þat er allt zals er stynsamir menn uirða til zals.
Eigi stal [syflumadr ne hans³⁴ umbodo madr meta. þui at þa ma³⁵ agirnd um kenna.
Nu [eru kaup handsalat³⁶ oc eru eigi vitni til. syni eins eidi sa er sellði [eða hald-
izt³⁷ kaup þeirra snapa.³⁸

¹) [mgl. — *de fl.* ²) hazi anduardat [er of — tilf. *Eb, Bc, g.* ³) andyrtri — *Ed.* Efter "sitt" nyt *Cap.*
i *Ge, g.* Danner i *Gl Slutningen af Bylovens Kb. Cap. 5.* ⁴) brent — mgl. *Fb.* ⁵) zt þat sem stírt stíldi
uera — *Fe.* eða gango silzr — tilf. *Fb. Bl.* ⁶) i — tilf. *Fd.* ⁷) [mgl. — *Fe.* ⁸) [i uoðum — *Ge, t.*
[i tunnum — *Gh, i, p.* [i t. t. padum — *Ff.* Rettet saaledes i *Fd.* [i t. t. uerplum. hornom adr pun-
dum — *Ed. Bf.* [i t. t. verplum eða hornom — *Ef.* ⁹) torn — *Gn.* malt i pundum — *Gp.* torn eða
malt — *Ea, o.* miol eða malt — *Eb.* miol — *Ef.* mgl. — *Ed. Bf.* ¹⁰) [eða torn i setum — *Gp.* [eða
torn eða — *Gi. Fd.* [i meisum eða pundum — *Gn. Ef.* [eða torn — *Fd.* [miol i pundum — *Fe.* [i meisum
— *Ea, c.* [mgl. — *Ed. Bf.* ¹¹) eða — tilf. *Bf.* ¹²) [eða meol — *Gn.* [t. torn i meisum — *Fe.* [i pundum
miol — *Ea, c.* [mgl. — *Ef.* ¹³) [mgl. — *Ge, f, g, h, i, l, p, r, s. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, k,*
L. D. ¹⁴) ull i — tilf. *Ge.* ¹⁵) [mgl. — *Gh, n, t. Fe. Ea, b, c. Bc.* [torn i belghium. eða bandum — *Bf.*
¹⁶) varning eða — tilf. *Gn. Ea, c.* ¹⁷) bondum — *Gh. Ed, f.* ¹⁸) uerium — *Gp.* ¹⁹) er sellt — *Gi.*
[stíkt — *Fd.* [mgl. — *Gf. Fe. Bd, f.* ²⁰) zalls — tilf. *Gp.* ²¹) zals — *Ge.* zoz — *Gi.* zordz — *Ed.*
²²) zals — *Gi.* [mgl. — *Gl.* ²³) zal — *Ec.* zlerð — *Bf, l.* ²⁴) zals — tilf. *Ee.* ²⁵) [suare siflu
zirir [sem adr var malt — *Gl.* ²⁶) [mgl. — *Ea, e.* ²⁷) eða vinni eid at han vissi eigi at zals var i —
Gl. Herefter nyt *Cap.* — *Ge, g.* I *Byl. Cap. 8* — *Gl.* ²⁸) uzmál — *Ge.* vedmal — *Gh. Fd.* vanmal —
Ef. Ba, f, g, k. vatmal — *D.* ²⁹) *Her begynder en Lacune i Fe; ophører i Cap. 15.* ³⁰) [zr. hv. sín
heimildar tata — *Ff. Bc, g. D.* [hvar fram sinn heim. mann — *Ea, c.* [hv. framme [f. h. mann — *Eb.*
[hv. zr. sinnar heimildar tatu mann — *Ed, f.* [hvar aztr til sína heimildr mang — *Ee.* [hv. framme sín heim.
man — *Ba, k.* ³¹) prozanar — *fl.* reitnanar — *Gp.* ³²) [sannprouat verbr huer zals gerði i — *Fd.*
[proz tomær a — *Ee.* ³³) [gerði — *Gp.* ³⁴) [mgl. — *fl.* tonungs — *Gg, h, p. Ee. Bc, g.* ³⁵) eigi
— tilf. *Gi.* ³⁶) [ero koup] handsalat — *Fe.* ³⁷) [ot haldizt þa — *Ge. Ec, e.* [þa haldiz — *Gr, s. Fa,*
b. Ed. Ba, f, k. [ot haldiz — *Ff. Ea.* ³⁸) snapa — mgl. *de fl.*

Um skilvíst er menn gera xirir kaupum.¹

xi. Öll þau skilord² er menn gera xirir³ i þuenna giptingum oc sua ex menn 11
kaupa eignir⁴ eða garða oc [xirir huert⁵ .g. marla kaup [eða meira.⁶ þa skal hvar-
tuggia þeirra gera brex eptir kaupi sinu oc skildaga oc neyna vatta þa er uid uaro
fund oc stad oc hafa xirir logmanz insigli⁷ [eða syflumanz⁸ eða annara skilritra
manna [er hia uaro kaupi þeirra.⁹ En ex eði [xær insigli¹⁰ geri þa cirographum
oc þer þat kaupi þeirra þa uitni [ex eigi eru¹¹ uitni til. huart sem þat mal domizt
xirir logmanni eða adrum [rettum domarum¹² þessa mals.

Hversu mædr skal vitni bera um kaup manna.¹³

xij. [hveruitna þar sem mal er uitnat¹⁴ undir mann oc þo at eigi se vitnad 12
huart sem mædr heyr heldr seet a eða hoyrt. þa skal hann uera skyldr til at bera
[þat uitni logliga til kuaddr¹⁵ ex rettaranum. [En ex hann uil eigi bera þa skal
[atar aberi trexia hann þess uitnisburðar.¹⁶ En ex hann uil eigi enn bera [þa heldr
en adr.¹⁷ þa er hann selr mort¹⁸ silxra uid konung. En sua skal hann bera þat
uitni er hann er eigi¹⁹ [neynðr til.²⁰ at hann skal bera [uidruist sina²¹ eptir þui
sem framazt sa hann eða hoyrði. síðan dome [logmædr oc²² doms menn hversu log-
ligt²³ þeim þidir þat vitni uera.

Ex mædr selr .ij. monnum eit uel.²⁴

xij. Nu skolu halldazt handsalat mal oll þau er halldazt mego at lagum. þat 13
ma eigi halldazt [ex mædr selr þat adrum er hann hezir adr adrum sellt.²⁵ En ex
sa hezir adr²⁶ hond at er síðar tonypti þa ma hann hallda skila dome xirir [kaupi
sinu²⁷ til logmanz orsturdar. Nu a sa kaup at hafa er xyrri tonypti [ex honum
fullnazt uitni at skila dome. þa er þeim kaupxog er síðar tonypti²⁸ [oc uita þat
uattar.²⁹ [þa skal hann skirfota þui³⁰ undir [uatta oc³¹ ualinfunniga³² menn.³³

Jvfr. Cap. 11. Jb. VII. 12. Cap. 12. Jb. VII. 13. Cap. 13. G. 40. Hk. 119. Jb. VII. 14.

¹) Slutn. af Byl. Kb. Cap. 8 — Gl. ²) kaup — Ba, f, g, k. ³) xirir — mgl. fl. ⁴) iardir — fl. ⁵) [oll — fl. ⁶) [mgl. — fl. [eða [mærrer — Ec. ⁷) brex of insigli — Gn. Ec. eða gialdþyra — tilf. Ge, l, s. ⁸) [mgl. — Be. ⁹) [er vissu kaup þeirra — fl. [mgl. — Gl. ¹⁰) [er insigli [va ner at hann xæ — Fe. ¹¹) [þo at engi [e þa onnur — Fd. ¹²) [dormendum — Fd. ¹³) Bylov. Kb. Cap. 14 — Gl. ¹⁴) [huert mal er vitnat er — fl. ¹⁵) [loglegt uitni um till tuidianær — Ed. ¹⁶) [mgl. — Ba. ¹⁷) [mgl. — fl. ¹⁸) .ij. mortum — Gf. ¹⁹) eigi — mgl. Gn, s, t. Fe, f. Ea, b, c, d. Ba, b, e, g, k. ²⁰) [kuaddr til — fl. ²¹) [mgl. — Ed. ²²) [mgl. — Ff. Her ophörer den ældre og bedre Haand, og Marginalhaanden af 1325 begynder — Ea. ²³) fulltomit — fl. ²⁴) Byl. Kb. C. 5. Begynd. — Gl. ²⁵) [ex m. hezir adr adrum sellt of odrum síðar — Gb, c. ²⁶) adr — mgl. fl. ²⁷) [mgl. — Bf. ²⁸) [mgl. — Fb. Bl. ²⁹) [mgl. — Ge, e, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ³⁰) [of tysi hann þui — fl. ³¹) [mgl. — de fl. ³²) valinfunna — fl. vel funnande — Ba. ³³) þa skal hann &c. — mgl. Bg.

þat er oc kaupzog ex madr [kaupir þat sem þa a eði i er selldi.¹ [nema at þess rade uære sellt er atte.² Nu skal [hann hitta þann³ er honum selldi oc⁴ heimta sitt æz honum.⁵ En ex hann uil honum eigi⁶ i hond selja. þa skal hann honum heimstærna oc niota uatta sinna at hann let at lagum laust. oc trexia [hann xear⁷ sine og leggja honum ran uid. En ex sellr adrum sidan. selr halgre⁸ mort silrs uid konung. Nu ex hann xær eigi xengit honum [þat sama⁹ kaup eða annat iamgot þa gialde hann øyri æz merkr¹⁰ kaupi hueriu [þeim¹¹ er konypti.¹² oc þo øyri at minna kaup se [oc se þeir þa satter.¹³ En þa er uitande konypti þat sem [annar hæxðe adr konypt.¹⁴ selr øyri¹⁵ silrs uid konung xirir huerf merkr kaup. Nu kaupir madr uid utlægan mann þa a konungr þat xer er hann kaupir at honum oc selr .vj.¹⁶ aurum silrs uid konung eða syni með lgritar eidi [ex hann er til xor¹⁷ at hann uissi eigi at hann uar utlægr.

Ex madr selr þu sina a leigu.¹⁸

- 14 xiiij. Nu selr madr þu a leigu. þa skal þa þu abyrgiaxt at allu er hezir. nema uid [strandhoggi oc¹⁹ brada sott. læxring [oc lungna sott²⁰ oc alldri. [eða lystr reib.²¹ eða rauda sott.²² eða [uindr xellir²³ tre a.²⁴ [Nu døyx tyr²⁵ xirir xatofum manni þa gialde [a þrimmr arum²⁶ uerbit²⁷ eptir þui sem .vj. xynsamir menn meta. þui at engi skal þu lengr leiga en lizir. nema hann drepi sialyr. Nu skal hann hæxa þu at leigu mala rettum til krossmesso [at adru uare.²⁸ þui at þa skolu tyr a xor uera. nema þeir hæxe annan eindaga²⁹ a mæltan sinn i millum þa er³⁰ hann tot þu. Nu er þu tyr dauð en hann atte ued i annare. þa skal hann þa hæxa xirir sina þu. þui at tyr skal i tyr stad loma. En ex þu lizir³¹ þa skal hann sina þu (hæxa) þo at hon se³² ellri. En ex lefir eru a orðnir. þo at hale slitni eða horn brotne.³³ þa skal hann þa lostu bota.³⁴ Nu uil hann þa þu eigi lengr leiga. þa skal hann hitta þann er [þu a³⁵ ex hann er innan xyllis [oc biota honum þu sina með vatt-

Jvfr. Cap. 14. G. 41. Hk. 120. Jb. VII. 16.

¹) [þat þat sem annar a — *Fd.* [kaupir þat er annar atte — *Ed.* ²) [xirir oftan rad eigannda — *Fd.* *Her begynder en Lacune i Gg;* ophörer i Cap. 29. ³) [þa — *Fb.* [hann — *Bl.* ⁴) oc — mgl. *Fb. Bl.* ⁵) Resten af Cap. i *Gl.* see Bylov. C. 3. ⁶) eigi — mgl. *Bk.* og oprind. i *Ba.* men, som det synes, senere tilføjet endog to Gange. ⁷) [þa enn — *Fd.* ⁸) halgre — mgl. *Fd. f.* ⁹) [sitt — *β.* ¹⁰) .x. aura — *Gr.* ¹¹) þeim — mgl. *Ga.* ¹²) [mgl. — *β.* ¹³) [mgl. — *β.* ¹⁴) [öðrum var adr sett — *Ga.* [annarr tøyli — *Ef.* ¹⁵) halgre mort — *Fa, c, d.* ¹⁶) .iiij. opr., men rettet med *Mrg. H.* til .vj. — *Gi.* ¹⁷) [mgl. — *β.* ¹⁸) Cap. mgl. *Gl.* ¹⁹) [mgl. — *Fb.* ²⁰) [mgl. — *Ba, k.* men tilf. med nyere *H.* i *Ba.* ²¹) þuma — *Eb.* ²²) [mgl. — *Bk.* ²³) [xellr — *Gt.* ²⁴) eða við strandhoggi — tilf. *Fb.* ²⁵) [En ex dýr bitr — *Ed.* [En ex dýr bita — *Ef. Bf.* ²⁶) vetrum — *Gi. Ba, k.* ²⁷) [.iiij. aurum verdet ætr — *Ea.* [.iiij. aurum auerbet — *Eb, f.* I *Mrg.* med samt. *H.*: En ex dýr xirir xatofom manne gialdi aura æz verði — *Bf.* ²⁸) [a uarit — *Gi.* ari — *Gh. Fb, d.* ²⁹) maðaga — *β.* ³⁰) þeir konyptust við of — tilf. *β.* ³¹) er hann atte — tilf. *Fd.* ³²) verri eða — tilf. *β.* ³³) breffi — *Gh.* ³⁴) sem xynf. m. mæta — tilf. *Gr.* ³⁵) [hann tot æz þu — *Fc, d.*

um.¹ [En ex hann er eigi innan þyllis.² þa skal hann [þora heim tu oc³ leida menn til at lata þa [tu at hon se⁴ heil oc hinum töl er a.⁵ þa segi hann æz sína abyrgð oc uēiti uord tu [sem sinum nautum.⁶ oc þiggi nyt æz oc hære [þat xirir gras⁷ [sitt oc getzlo⁸ oc abyrgizt uib handuomum sinum einum.⁹ Nu er þa æz lande þaren er tu atte oc heyr [manni bodit um¹⁰ þear halld sitt. þa a hann honum tu at bioba ex hann er innan þyllis. en erþingia¹¹ ex eigi er þearhalldz madr til. ex hann uil eigi lengr leigt hære.

Um handuom a leigu þe.¹²

xv. Nu þær madr buze¹³ sitt inni [at manni¹⁴ at þulgu¹⁵ mala rettum. þat 16 skal hann abyrgiazt uib handuomum sinum allum.¹⁶ þat eru handuom ex hann sueltir eða [drepr eða¹⁷ þeir menn er hann skal hallda xirir orde oc eidi.¹⁸ þat eru oc handuom hans ex [hallz madr¹⁹ hittir eigi þyr en [ond er or.²⁰ Sua oc ex biorn²¹ ber eða bita uargar.²² [eða þellr xirir berg²³ [oc þylgir eigi þehirdir.²⁴ [þa er þat handuom hans.²⁵ En ex [xirir berg þellr²⁶ oc synir hann þat²⁷ monnum ædr en hann þlæ huð æz. þa er þat eigi handuom hans.²⁸ þat eru handuom hans [ex drucnar i²⁹ brunni oc gætir³⁰ eigi madr.³¹ sua oc³² ex æz ormegri³³ dory³⁴ eða klæze³⁵ þyrir. En ex [hes er³⁶ i bande oc³⁷ rennistaur³⁸ xirir. þa er þat eigi handuom hans.³⁹ Nu skal hann þoda til þess er vti ma biargazt.⁴⁰ þa hittir hann [þann er a i eindaga⁴¹ oc biode honum at uardueita buze sinu. oc syni monnum at þort se⁴² at mat ser. oc segi æz sína abyrgð. En ex madr tetr⁴³ roff a þulgu [eða a habit⁴⁴ oc bita þat uargar vti. þa er þat handuom hans ex eigi eru annara manna roff vti.⁴⁵ Nu tetr madr naut [a þodr⁴⁶ þa skal sua abyrgiazt sem þulgu naut.⁴⁷

Jvfr. Cap. 15. G. 43. Hk. 121. Jb. VII. 17.

¹) [mgl. — Ed, e, f. Bf. ²) [mgl. — Gr. Ea, c, d, e, f. Bd, f. ³) [mgl. — Gr. ⁴) [at su tær se þær at mat ser oc — Bd. ⁵) oc biode hinum þes uib at tafa er a oc ex þau uitia eigi uib tafa — tilf. Ge. ⁶) [mgl. — B. ⁷) [at gras — Ed. [þer graro — Bf. ⁸) [nongtu — Ge. [oc gæzlo — Ed. ⁹) einum — mgl. B. ¹⁰) [madr bodit — Bb. ¹¹) erþingia — Ed. ¹²) Cap. mgl. i Gl. Staar i Ea efter næstfølgende (16). ¹³) bu — B. ¹⁴) [mgl. — Fb. Bl. ¹⁵) leigu — B. ¹⁶) einum — Ea, c. ¹⁷) [drepa — Ed. ¹⁸) [drepr meðan han skal hallda hende iuir — Bf. ¹⁹) [hann — Gr. [þiarhalldomadr — B. [þirðingi — Bd. ²⁰) [þaut er — B. ²¹) bitr eða — tilf. Fe, d. ²²) dyr — Ff. Ba, k. ²³) [mgl. — Fb. Bf. ²⁴) [mgl. — Gi. Be. ²⁵) [mgl. — Gf, i. Fa, b, c, d, f. Bd, e, g, l. ²⁶) [þerr þellr a — saaledes, som det synes, samt. rettet i Gr. ²⁷) godom — tilf. Gt. ²⁸) Her ophører Lacunen i Fe. ²⁹) teldu eða — tilf. Gd. ³⁰) þylgir — Gi. Bd. gormir — Gn. ³¹) madr — mgl. Ba, k. ³²) [mgl. — Gg, r. Fa, b, c, d. Bl. ³³) umegri — Ba. ³⁴) drucnar — Ea. sua oc æt. — mgl. Ed, f. Bd, f. ³⁵) klæze — Fe, d, e. Eb, d, f. ³⁶) [hero er — Ge, s. [hæll er — Gh. [hæser — Eb, d, f. [hæss er — Ba. ³⁷) eða — Ge, t. Ff. Eb, d, e, f. Ba, b, g, h, l. D. ³⁸) [renn' staur — Fe, d. [renne straumr — Fe. [rennir staur — Ff. Ea. [rennr staur — Bg. Saaledes rettet fra renni staur — Ec. renni staur — da, B. ³⁹) En ex hæll æt. — mgl. Bf. ⁴⁰) ganga — B. ganga of biargazt — Gt. þodaz — Be. bita — Ea, c. ⁴¹) [eiganda — Gb, c. [þann er a — de B. ⁴²) at ganga — tilf. Ba, k. ⁴³) tetr — Fa. ⁴⁴) bit — B. þa tuf — Fa, c, d. [mgl. — Gi, n. Ed. ⁴⁵) a bitr — B. ⁴⁶) [ot þodr — Ef. ⁴⁷) þmað — Eb. þnaut — Ba.

þat skal maðr eigi abyrgríazt at tñr renni¹ eigi talxo þegar hann hezir [uza graban² meðr naufum finum.

Ez maðr felt kúikze með lornanda loft.³

- 16 xvij. Nu hezir maðr tu stílt⁴ i skulld fína þa er huarke fterdi uerð ne leigu. þa skal su tñr uera eigi ellri en .viij. uetra oc eigi yngri en at aðrum talze. heil oc heilspenat oc hazi talzt om uetren⁵ eptir⁶ Pálemesso. Nu kaupir maðr at manni roff⁷ eða buze. þess er abyrgrð a er lornpt hezir þegar [hann leidir brott.⁸ Kúitt ze allt þat er maðr kaupir. þa skal engi aðrum selia suif⁹ ne með lornanda loftum. þat er lornanda lostr a roffe¹⁰ [ez þat er¹¹ blint eða daupt.¹² luiddrag. vamhallt.¹³ ftiart¹⁴ eða¹⁵ státt.¹⁶ en a aðru tuitze¹⁷ ez þat dreðr¹⁸ sit sealzt. þa skal sa sueria zirir er sellbi. [eða fialtr haza.¹⁹ at hann uiffi eigi lornanda loft a ez hinn zinnr [a zyrfta manade.²⁰

Um ofenan grip.²¹

- 17 xvij. Nu kaupir maðr [ofenan grip²² at manni. þa er þess abyrgrð a er sellbi til þess er þeim lemr i hendr er lornpti eða þeim manni er hann baub om með uattum at taka nema þeir stili annan ueg zirir uattum.

Um skipti manna.²³

- 18 xvij. Alla þa gripi er menn eiga saman. huart sem þat er alr eða eng²⁴ eða aðra luti þa er skipti zær afomit. þa skal [sa skipti rada²⁵ er skipta uil eptir þui sem aðr segir i oðals skiptum. En þar sem .ij. menn eða zleiri eigu grip saman [þann er eigi zær skipti afomit sua at eigi verði fæde at.²⁶ eða þann er annar uil gagn az haza. en annar azrotizt²⁷ [eða ma eigi rotia.²⁸ þa biode þeim zyrft²⁹ er til motz eigu uid hann. Nu ullia þeir eigi kaup. luti huer kaup skal oc lo(ry)fi³⁰ sa er

Jvfr. Cap. 16. G. 43. 44. Hk. 122. Jb. VII. 18. Cap. 17. G. 45. Hk. 123. Jb. VII. 19. Cap. 18. G. 48. Hk. 124. Jb. VII. 20.

¹⁾ nennr — Fd. ²⁾ graban — mgl. fl. [þior — Gs. Bf. k. ³⁾ Cap. mgl. Gl. ⁴⁾ mælt — fl. ⁵⁾ aðr — tilf. fl. ⁶⁾ at — Gh. Eb. Bc. g. ⁷⁾ grip — Bc. ⁸⁾ [a brott leidir — fl. Slutn. af Cap. danner i Gi et eget Cap., der staar i Ldl. B. med Ovskr. Um lornandi loftu a zenabi. ⁹⁾ manakee suif — Gh. t. Ef. suif gera ne — Fe. Senere rettet fra suif til suift — Ea. zale — Ba, k. mgl. — Ge. ¹⁰⁾ tuitu ze — Ff. ¹¹⁾ [mgl. — Gh. p. Ff. Ed. e. Ba, b, f, k. ¹²⁾ daupt — de fl. ¹³⁾ vamhetti — Ge, f, p, q, r, s. Ff. Ba, d, e, k, l. D. vanhetti — Gh. Fa, b, c, d. Bb. vam eða hetti — Fe. eða hetti — Eb. Bc. Bg. vanhetti — Ef. Bf. mgl. — Ed. ¹⁴⁾ ftiart — Ge, p. Fb, e. Bb, l. D. ftiart — Fc, d. [piart — Ef. ftert — Ba, k. ¹⁵⁾ ftiart eða — mgl. Gh, n, p, t. Ff. Ed. e. Bf. ¹⁶⁾ daupt — Bc. ¹⁷⁾ buze — fl. ¹⁸⁾ dreðr — Ff. Ee. Bk. drægr — Ed, f. ¹⁹⁾ [mgl. — fl. ²⁰⁾ [innan manadr — Ed. ²¹⁾ Cap. mgl. Gl. ²²⁾ [gripu saman — Gi. ²³⁾ Byloven Cap. 17 Gl. ²⁴⁾ engiatigar — Gh, p. Ed, f. Ba. D. itigar — Eb, e. Bb, g, k. huo — tilf. fl. ²⁵⁾ [a toma oc rada sa — fl. ²⁶⁾ [mgl. — Bf. ²⁷⁾ urrotigt — Gc. urotir — fl. of zær eigi skipti a tomet sua at ei uerði fæde at — tilf. Ed, f. Bf. ²⁸⁾ eiga — fl. mgl. — fl. ²⁹⁾ [eða uil eigi bioda þeim — Ba, k. at kaup — tilf. Fb. Bb. ³⁰⁾ feli — Ea, c.

lytr eptir þui sem .vi. stynsamir menn meta eða seli huerium sem uil¹ oc lufi hinum² sinn luta uerðz. Nu uilia hinir eigi uib tafa. haxe [at lane oc³ at ofedi⁴ þar til er hinir heimta oc abyrgi⁵ [sem sitt ze.⁵ Engi (skal) annars þrammar selia en i lagum er mest.⁶ En ex menn eigu slip saman þat er huarigi heyrir toft til at kaup⁷ [oc eigi uilia adrir menn kaup⁷ hallde þa til gagns er uil oc greidi þeim sinn luta [skipleigu⁸ er til motz eigu oc tafe ax⁹ þat þyrft¹⁰ er hann þary til toftnadar at haxe [a hins luta.¹¹

Um lams abyrgð.¹²

xix. Sa skal lan abyrgiast er þiggr¹³ oc toma heilu heim.¹⁴ en ex hann uil 19 eigi þat þa skal sortia sem uita ze.¹⁵ En þat er allt uita ze er uattar uita oc allt þat er [domr domir manni.¹⁶ Sua oc ex logmadr segir ze¹⁷ a hendr manni¹⁸ með logligum laga orskurdi at gialda adrum manni.¹⁹ Nu ler madr eða selr þat sem honum er let oc miszer²⁰ þat.²¹ þa skal [sa er a²² heimta ax huarum sem hann uil. þeim er seldi eða hinum er krypti. oc sua skal hueruitna þar sem madr selr²³ annars manz eigu.

Ex madr leggr adrum ued huerfa þara skal.²⁴

xx. Nu leggr madr manni ued þirir einnhuern [grip eða²⁵ lut. þa skal þa 20 abyrgiast ued er tetr. En ex þeir haxe goruan eindaga til ner vtt skal lonsa.²⁶ þa skal hann²⁷ bioda honum eða hans umboðs manni [i eindaga oc haxe uatta uib.²⁸ En ex þa lonsir engi²⁹ vtt. þa geri [huart er hann³⁰ uil at stynsamra manna uirðingu.³¹ haxe sialyr eða seli adrum.³² oc haxe þa skulld fina er ued tof en eigande þat

Jvfr. Cap. 19. G. 49. F. X. 19-23. Bj. 157. Hk. 125. Jb. VII. 21. Cap. 20. G. 50. Hk. 126. Jb. VII. 22.

¹) ex þeir uilia eigi kaup — tilf. Ea, c. ²) þeim — fl. ³) [mgl. — fl. ⁴) [at lane — fl. ⁵) [uib handvommum sinum (einum) — Gr. Fa, b, c, d, e. Bb. of abyrg. &c. — mgl. Gp. Nu uilia &c. — mgl. Gi. ⁶) Engi &c. — mgl. Bb. ⁷) [mgl. — fl. ⁸) [mgl. — Ea, c. ⁹) hans lut — tilf. fl. ¹⁰) þyrft — mgl. fl. ¹¹) [mgl. — fl. Herefter indskyde Gi, Ba, e. følgende Capitel, (med Orskr. Om griða sameign — Gi. her f. ex þeirri men eigu grip saman oc sel han þeim uppur — Ba. Ex m. selr annars vitan þa lonsi er u.): Nu, eigu .ij. menn eða þeirri (einn — tilf. Gi. Be) grip saman. þa selr einn of þyrft eigi hina at er með (imott — Be) honum eigu. Nu uilia þeir riuga þat kaup. þa skal luta huer þeirra þaða skal. of ex þa lytr er seldi. þa skal halldag (halda — Ba, e). En ex hinir tiota (er riuga uilia — tilf. Ba, e). þa skulu þeir riuga a þyrfta manadi er þeir verða varir uib. en eigi sivar. nema zull naubðgn (zullar naubðgniar — Ba, e) banni. þar sem i logum eru sildar (meltar — Ba, e) at þeir mætti eigi riuga. of skulu þeir (þar — tilf. Ba, e) vitni til haxe at þat se satt er þeir segia. ¹²) Byl. Kb. Cap. 18 — Gl. ¹³) let er (var) — fl. ¹⁴) eða gialde verð eiganda — tilf. Gl. ¹⁵) nema hinn tynnis með lane er let var þui at eigi ma han þar lan abyrgiast er hann matte eigi lig sialf sine — tilf. Gl. ¹⁶) [men doms með domom sinum — Ed. ¹⁷) ze — mgl. Ff. Ed, f. ¹⁸) Sua oc &c. — mgl. Gi. ¹⁹) manni — mgl. fl. ²⁰) oc all þat f. domr &c. — mgl. Gl. þat er vitaze — tilf. fl. ²¹) Her ophører Lacunen i Gk. ²²) [han eller hin — de fl. ²³) eða ler — tilf. fl. ²⁴) Byl. Kb. Cap. 19 — Gl. ²⁵) [mgl. — de fl. ²⁶) verra lonsi — fl. ²⁷) hann — mgl. fl. ²⁸) [ut at lonsa — Ge. ²⁹) hann eigi — fl. ³⁰) [huer er — Gk. ³¹) metorðe — Gf. ³²) hucim er han uil — Ba.

sem auk er. Nu er [eindage eigi a settr.¹ lönfi innan .xij. manada eða þare sem þyr uar skilt.² Nu a maðr at heimta þe at adrum manni oc tetr hann ued þear sine i einum huerium grip.³ huart sem þat er i iorðu⁴ eða adru þe. þa skal þat ued uirða. Nu selr maðr þat ued brott adrum manni. þa skal hann haza vatta uid⁵ til ued(s) sine er ued atte oc haxe lönst vtt [a þyrstum .xij. manadum⁶ ex hann⁷ er innanzyltis. [En ex hann er eigi innan zyltis þa⁸ haxe lönst⁹ [a þyrstum .xij. manadum¹⁰ er hann temr heim i zylti.¹¹ nema naudsgniar banne þer sem i lagum eru mæltar. Uitni skal hann til haza [at þer se sannar.¹² elligar [a hann allðri þess mals uppreift.¹³ Nu selr maðr [.ij. monnum¹⁴ eitt ued. þa a þa ued er þyrri tof en hinum uedþog er sidar tof [oc uifu¹⁵ þat uattar¹⁶

Um skuldskyrtung oc kaup kuenna.¹⁷

- 21 xxi. Nu heimtir maðr skuldb at manni [ex hann er innan zyltis¹⁸ oc [skuldskyrtir hann¹⁹ [honum uid aunan mann.²⁰ þa heyrir hann lofit þeirri skuldb ser ex hendi ex þar eru uitni til [at hann tof þann skuldar stad.²¹ Vmagi ma engum kaupum rada. þat skolu ver oc uita huersu miklu kaupi konur skolu kaup.²² Bonda tona onris kaupi. [hauldbz manz²³ tona .ij. aura kaupi. baruns²⁴ tona²⁵ halzrar merkr kaupi. en ex meira kaup kaupir þa ma þat riuxa a þyrsta manade. [En ex bonde hennar er eigi heima þa ma hann riuxa a þyrsta manade²⁶ er hann²⁷ temr heim oc hann ueit [kaup þat.²⁸

Ex bonde uil eigi hallda kaup uid nekmann sinn.²⁹

- 22 xxij. Nu kaupir maðr uerl at zialsom³⁰ manni. þa skal þat allt hallðazt er

Jvfr. Cap. 21. G. 55. 56. F. XI. 22. Hk. 127. Jb. VII. 23. 24. Cap. 22. G. 70. F. X. 10. Hk. 128. Jb. VII. 25.

¹⁾ [eigi eindagat ner vt skal lenfa — Gl. ²⁾ En ex hann lenfir eigi vt þa er þat þorueðial. nema hann lenfi innan manadar — tilf. Gi. ³⁾ lut — fl. grip eða lut — fl. ⁴⁾ adru — Fb. ⁵⁾ uid — mgl. fl. ⁶⁾ [innan .xij. manada — Gn. ⁷⁾ þat — Fb. Bl. ⁸⁾ [eða — Gb, men samt. rettet s. i Ga. [mgl. — fl. ⁹⁾ brugðit — fl. ¹⁰⁾ [innan þeirra .xij. manada — fl. ¹¹⁾ Ex hann er innan &c. (fra 6) — mgl. Gl. En ex hann er eigi &c. — mgl. her, men tilföies nedenfor, efter sannar (ved 12) — Gg, r. Fa, b, c, d, e. Bd, l. ¹²⁾ [at þar sem sanner eighande væðs — Ff. [at þa se same — Ed. ¹³⁾ [er þat þorueðia — Gl. Herfra til Cap. Ende mgl. — Gk. ¹⁴⁾ [tuisvar — Gc, t. ¹⁵⁾ iatu — Gn. ¹⁶⁾ [ueð — Gl. [ex uifnat uar — Ba, k. ¹⁷⁾ Cap. mgl. i Gl, men tilf. med Mrg. H. ¹⁸⁾ [mgl. — Fb, e. Bl. ¹⁹⁾ [þyrir hann þat — Gh. [þyrir han þat — Gp, [þyrir h. þa skuldb — Ff. [þyrir þat undir vatto — Bb. ²⁰⁾ [undir arman — Gk. [undir annan — fl. [at annar tetr vidr — Bl. ²¹⁾ [mgl. — Ba, k. Her tilf. Mrg. H. i Gf: Ex so vill iatta ad gialda er lufa skal. En ej er han þendur ad gialda adrum en þeim er þyrst alli zie ad honum Nema han se utan hierado eðr eigandj haffue adur heimt i rettan gialdaga oc þeinget eigi. þa a so er sidar þat þa skuldb ad kaupj eður gior, oc er rietter heimtandj þes þiar oc eignar maðr ex han heyrir touglig vitne ad hin heimiladi honnum þat zie oc er hin þa vid þendur. ²²⁾ rada — fl. ²³⁾ [hauldbz — Gh, i, p. Fa, b, c, d. Ea, c, d, e, f. Ba, k, D. [hald manz — Bd. [ribðara — Mrg. H. i Gl. ²⁴⁾ lends manns — Ge. Fe. Ed, e, f. Bf, k. [landz manz — Ba. ²⁵⁾ of baruna tona — tilf. Fe. ²⁶⁾ [mgl. — Ge, f, k, j, q, r, s. Fa-f. Ed. Bd, l. ²⁷⁾ bonde hennar — Ge, ²⁸⁾ [mgl. — fl. ²⁹⁾ Cap. mgl. Gl. ³⁰⁾ zialsum — mgl. Gh, k, p. Ff. Eb, f. Ba, k. D.

[þeir uerða afatter.¹ En ef bonde uil eigi hallda mala uíð [leigu mann² sinn [oc uífar honum or uíft. þa skal hann trexja uíftar sinnar með uattum .ij. oc bióða honum uerft sitt flíft³ sem þeir urðu a fatter. [Nu ef bonde uil þat eigi⁴ þa er hann sefr .iiij. aurum sílfrs uíð tonung. En hinn skal hafa kaup sitt oc matar uerð flíft sem onort er. En ef leigu maðr uil eigi hallda [mala uíð bonda.⁵ þa skal bonde trexja⁶ hann uerfa sílfr sem [hann handsellði honum⁷ oc bióða honum uíft [með uattum.⁸ En ef hann uil eigi þat. þa er hann sefr .iiij. aurum sílfrs uíð tonung. en bonde a flíft at heímta ef honum sem hann [atle at reíða⁹ honum¹⁰ [i leíguna.¹¹ en¹² matar [uerð hafa¹³ hann eði¹⁴ þui at hann hafa¹⁵ sílfr.¹⁶ En [ef þa er vítande er¹⁷ tefr uínnu¹⁸ mann anna(r)s manz þa er hann sefr hálfrs mort sílfrs uíð tonung. En ef hann tefr a hont ser manz uerft oc getr eigi vnnit.¹⁹ þa stolu menn meta huat leigu²⁰ fall²¹ honum skal i þui uera. Nu leggt leigu maðr sílfr eða far. ef hann ligger²² hálfran manað þa skal honum eði leigu fall i þui uera.²³ með²⁴ þeim bonda er stynsamir menn meta [eða sea²⁵ at fullrea²⁶ se til.²⁷ En ef hann ligger lengr þa stolu stynsamir menn meta uerftion²⁸ oc mat þann er hann nortir [eða þora hann a hendr erzingia.²⁹

Um zelitla menn er figla.³⁰

xxij. Nu ef þui at uínnu menn eru míol forþengnir [i heraðe³¹ oc allir uílla 23 nu [i kaupþerðir³² þara. þa uílium ver þat vanlíga³³ [ef tala³⁴ at notor maðr þare þa i kaupþerðir er mínna þe eigi en til .iiij. marla uegna³⁵ [fullða laust.³⁶ Skal þetta þorbod³⁷ standa þra þastum oc til Míðals meffo [huert ar.³⁸ En [þra Míðals meffo oc³⁹ allan uetren síðan⁴⁰ þare [huert er hann uí⁴¹ með þui⁴² sem guð hefr let honum. [huart sem þat er meíra eða mínna.⁴³ En stýrimenn þeir er

¹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁾ [uertmann — fl. [vinnumann — Gi. ³⁾ [eptir þui — Gi. ⁴⁾ [mgl. — Gi. ⁵⁾ [mgl. — Ea, c. ⁶⁾ beíða — Gh. ⁷⁾ [þeir urðu afatter — Gh. [þeim var flíft — Ff. ⁸⁾ [mgl. — fl. ⁹⁾ [tufa — fl. ¹⁰⁾ [flífti — fl. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ þuiat — Fb. ¹³⁾ hefr — fl. ¹⁴⁾ þirirgort — Ba. [þarx ei at geta — Bf. ¹⁵⁾ hafaði eller hefr hafa — fl. ¹⁶⁾ mat — tilf. Gn. ¹⁷⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ¹⁸⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ¹⁹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁰⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²¹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²²⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²³⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁴⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁵⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁶⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁷⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁸⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ²⁹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁰⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³¹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³²⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³³⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁴⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁵⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁶⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁷⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁸⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ³⁹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ⁴⁰⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ⁴¹⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ⁴²⁾ [þeim tómr a samt — Ea. ⁴³⁾ [þeim tómr a samt — Ea.

taka menn a skip sin með minna þe en nu er skilt. þa sedizt þa .ij. aurum¹ silfrs uid konung þirir huern þeirra oc sua huer er þelag leggr uid þa.²

Ex stýrimadr tekr a skip sitt ex marga menn.³

- 24 xxiiij. Nu skipar madr kaupskip⁴ [i herade heima⁵ oc taka menn þar⁶ ex honum. þa skal hann sua skip⁷ skipa⁸ at þeir haxe allir þar i er telit haxe. Nu ex skip luerdr ex miol ladi⁹. þa skal stýrimadr [sinn varning¹⁰ þyrst ex bera en hinir hazi þar er tolu. En ex þeim þidir þa en oxlabit¹¹ [er þar¹² tolu.¹³ þa stolu þeir ex bera [er sidadir¹⁴ tolu¹⁵ þar til er skip er þort.¹⁶ þa skal hann leggja a [handsala slit¹⁷ .ij. aura silfrs [huerium þeirra er ex bera.¹⁸

Ex menn sigla þirir bann.¹⁹

- 25 xxv. Nu þara menn [þirir bann²⁰ landa²¹ [eða staba²² millum. þa er stýrimadr²³ setr .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silfrs uid konung en hafeti huer mort silfrs. En ex madr (þer) [or kaupstad oc i herad²⁴ i þorbode. setr morþ silfrs uid konung.²⁵ Einn²⁶ skal stýrimadr [a skipi hueriu²⁷ þa er nestr huilir borde²⁸ a ftioern. stýrimann skal vm allt sokia en allir²⁹ giallde [þeir er³⁰ i skipi eigu þui er [þirir bann³¹ þor. Engi skal [bann³² leggja³³ þyftna³⁴ millum [ex torne eða mat³⁵ nema með konungs rade.³⁶ En ex leggr þa eru þeir setir allir þyftis menn .viiij. ertogum oc .xiiij. mortum silfrs uid konung. [þat þe a halzt konung³⁷ en halzt allir lagu nautar.

Jvfr. Cap. 24. G. 146. Bj. 167. 169. Hk. 129. Bl. IX. 2. Jb. VIII. 1. Cap. 25. G. 313. F. VII. 27.

¹⁾ mortum — Fa. Eb. ²⁾ Det öyr. af Cap. i Gl, see Byl. Kb. C. 22. ³⁾ Cap. mgl. Gl. ⁴⁾ skip — Gn. Ec. ⁵⁾ [heiman or herabi — fl. ⁶⁾ þar i — fl. ⁷⁾ skip. — mgl. Fe. f. ⁸⁾ torða — Ba, k. ⁹⁾ [oxlabit eller oxlabin — fl. ¹⁰⁾ [sina varu — fl. [sin þong — Ed. ¹¹⁾ eigi þort — fl. ¹²⁾ þyrstir — Fb. Bd, l. ¹³⁾ [mgl. — fl. ¹⁴⁾ oxstir — fl. ¹⁵⁾ [mgl. — Gr. ¹⁶⁾ vel þort — fl. mundanga laded undir þeim — Bf. ¹⁷⁾ [handsalestict — Gn. Ff. [handsal sitt — Gi. Fb. [handsal flitt til — Fe. [handsall — Ea, c. ¹⁸⁾ [mgl. — fl. þa skal &c. mgl. — Gh. ¹⁹⁾ Cap. mgl. Gl. Bg. ²⁰⁾ [x. þarbann — Fa, c, d. [i þorbodi — Gp. [i þorbode konungs — Fe. [x. bann eða þorbod — Ee. Nu þara &c. — mgl. Ed, f. Bf. ²¹⁾ [i þerðir þyrir land fram — Gi. [þirir bannat land fram — Gi. [x. bannat land — Ba, k. þyftna — Ed, f. Bf. ²²⁾ [eða kaupstaba — Gi. [mgl. — Fb. Ed, f. Bf, l. ²³⁾ Her begynder on Lacune i Gk; ophörer i de sidste Linier af den hele Lov. ²⁴⁾ [or kaupst. j herade — Gh. [or kaupstad — Gi. Ff. [or kaupstad heim i herad — Gr. [or t. i herad — Fa, c, e. Bb, l. [or herade eða or kaupstad — Ea. ²⁵⁾ En ex madr þerr &c. — mgl. Ge. Ed, e, f. Be, f. ²⁶⁾ Einn — mgl. Ed, f. Bf. ²⁷⁾ [mgl. — fl. Her begyder i Be et indskudt Blad, med en nyere H. ²⁸⁾ barði — Gi. skipi — Gr. ²⁹⁾ adrir — Gi. Bf. ³⁰⁾ [sua [em þeir — fl. ³¹⁾ [i þorbodi — Gi. [þorbannat — Bf. ³²⁾ þarbann — Ga. ³³⁾ [banna — Ba. ³⁴⁾ þyftna — Ef. ³⁵⁾ [at þyftia torn eða mat — Fa, c, d. [torn oc mat at kaup — Ea. [þora ex torne eða matte — Ba. [ex t. e. matte — Bk. ³⁶⁾ [e gort — tilf. Ba, k. ³⁷⁾ [haxe halzt allir þyftismenn — Ea.

Um afigling huat vðr ligr.¹

xxvj. Nu roa menn a menn eða sigla. gíallde stada þann allan er [þeir gera² 26
nema menn [roa xirir barð³ þeim.⁴ Kef þau oðl er rekr i almeninga þa a konungr.
Nu ex menn sigla⁵ xirir land fram eða ex haxi oc briota menn⁶ stíp sitt. [sitt xer⁷
a huer⁸ er lennir með uatsum [huer sem iorð a er a rekr.⁹ haxret¹⁰ oðl onnur a
konungr.¹¹

Um fullrettis stada.¹²

xxvij. Nu ler maðr manni stíp sitt eða roff oc uil sa haxa at þorx sinni [er let 27
uar.¹³ en hinn xer til [er lede¹⁴ oc tefr ex honum lanit. þa gíallde hann¹⁵ .ij. aura
silxrs¹⁶ þeim er stíp eða roff a. Hueruitna þar sem menn gera monnum xear stada
meðr heizt¹⁷ eða oxund. bote sa fullrette er gerir oc stada¹⁸ sem .vj. stynsamir menn
meta logliga til neyndir ex domaranum. [oc oxundar bot a oxan¹⁹ ex vitni eru til.
þat er allt fullrettis stade er menn meta til halxrar merkr silxrs.²⁰ en ex minni er
þa er [þoða bot .ij. aurar silxrs²¹ [þeim er stade er gor.²² Nu dylr hann oc eru
eigi vitni til. syni með lyritar eidi. [en .vj. eidi²³ xirir fullrettis²⁴ stada. En ex
eidar xallaxt.²⁵ gíallde stítt sem adr uar mælt.

Um dubl.²⁶

xxviij. En ex menn dubla²⁷ eða lasta teningum om peninga. se [oppnemt allt 28
lonungs ombods manni²⁸ þat er a borðe²⁹ ligr³⁰ oc huer þeirra setr halxre morf
silxrs uid lonung. En ex menn uedia. haxi at allz engu oc se sectar laust [uid lonung.³¹

Jvfr. Cap. 26. G. 145. Bl. IX. 18. Cap. 27. G. 92. F. IV. 37. X. 45. 46. Jb. IX. 17.
Cap. 28. Hk. 130. Jb. IX. 18.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Bd. Danner i Gl. Byl. Kb. Cap. 20. ²) [ex uerdr — Fe. [ex v.
þarra figling — Be, g. ³) barð — Ge. ⁴) [roa x. barð xraman þeim — Gl. [roa xirir fram — Ed.
⁵) eða roa — tilf. fl. ⁶) menn — mgl. fl. ⁷) [þat — Ge. ⁸) [þa a þat huer ex xer sinu — Ed.
⁹) [mgl. — Gi. [huer f. þat a — Fb. ¹⁰) haxregster — Fd. ¹¹) hvar sem &c. — mgl. Bd. Her ind-
skyder Fe som eget Cap. Stykket Ex maðr steynir manne &c., dernæst konungr eða hans umð. maðr a xnyft
stip &c. See ovenf. S. 155. Note 18. ¹²) Ingen Cap. Afd. i Ea, c, e. Byl. Kb. Cap. 20 — Gl. ¹³) [mgl. — Gi.
¹⁴) [mgl. — fl. ¹⁵) er atte — tilf. Ea, c. ¹⁶) at axange [er atte] þeim er stíp eða roff var let. En ex
hinn heizir lengr en let var, þa gíalldi hann axang .ij. aura silxrs — tilf. Gb, c, k. at axangi er stíp eða roff a.
En ex . . . silxrs — tilf. Ge. at ax. er atte stíp eða roff. En ex . . . silxrs — tilf. de fl. at axange er lede
stíp eða roff. en . . . silxrs — tilf. Gl. at axange er atte. en . . . gíallde .ii. aura f. — tilf. Fb. at axange er
F. a. roff atte — tilf. Ea, c. at ax. þeim er han lede fl. e. roff. En . . . silxrs — tilf. Ee. ¹⁷) heiptugri
hendi — fl. ¹⁸) xiarstada — fl. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) vegnar — fl. ²¹) [oxundarbot eptir lagadome
— Ge o. fl. Opr. saal. i Gb, men rettet som i Ga. ²²) [mgl. — fl. ²³) [mgl. — Gf. Fb, e. Bd.
²⁴) halxrettes — Be. ²⁵) xalla — fl. ²⁶) Ingen Cap. Afd. i Gh, s. Fe, f. Ea, c. Bb, k. Cap. findes i
Gi sidst i Bolken; paa dette Sted findes derimod uden Ovskr. følgende: Sa maðr er heizir uagir rangar stipur
eða mæltirold. Sua of ex hann stifar rangt. setr morf silxrs uid lonung of [ate sem hann haxe iaxn miltu stolit.
Cap. er i Gl. Slutn. af Byl. Kb. C. 18. ²⁷) dupla — fl. ²⁸) [uppn. alt konungi — fl. ²⁹) storbordi
— Gp. ³⁰) [upnemr peningr með ténningum en a borðe ero konungs ombodsmenne — Ef. oc undir téniga
tom — tilf. Ba. ³¹) [mgl. — fl.

Um nagir oc mælikersöld.¹

29 xxix. Nu ær þui at sua er tefit um allt landit at einir² pundarar³ [oc einar uettir⁴ [oc ein met⁵ [oc stidur⁶ oc mælekeröld stolu ganga um allt landit. at þui sibr megi prettazt xatunnigir⁷ menn hvar sem þeir tunnu xram at toma i landeno. þa er þesse skipan a gor. at skipundare⁸ skal uera slitr sem uanr er. skal hann rifa at halxu⁹ skipundi¹⁰ oc þar til er uerdr¹¹ [halxt annat skipund.¹² med þeim hette at .iiij. uettir oc .xx. stolu gera skipund [þær sem¹³ huer þeirra stande [halxa .ix. mort oc .xx. oc .viiij.¹⁴ ertogar.¹⁵ þar neft handpundare.¹⁶ oc skal hann rifa at halxre uett¹⁷ oc þar til er a ma uega halxt¹⁸ skipund.¹⁹ En ær minna þarz at uega en halxa uett²⁰ þa uegi i skalum med metum.²¹ Smorpundare skal slitr uera sem [iaxuan er uanr at uera.²² [oc uera²³ .iiij. punda smor²⁴ þeirra at [.iiij. mertr²⁵ oc .xx. geri huert smorpund.²⁶ En ær laupr er um hann skal eigi standa tomr meira en .viiij. mertr.²⁷ En þesse stolu mælekeröld vera til [grions oc annars²⁸ gudlegs²⁹ auaxtar.³⁰ [Sald þat er .ij. geri skipund³¹ oc [mælr sa³² er .viij.³³ geri sald.³⁴ [halxr mælr.³⁵ [xiordungr mælis³⁶ [oc settungr.³⁷ [oc se proxat med rug oc uan-dregit.³⁸ þau eru onnur mælekeröld er mæla skal med hunang oc allxstonar dryl. lyfi oc adra luti þui lita. er þat xyrst aftr [oc halxr aftr.³⁹ bolle [oc halxr bolle.⁴⁰ iusta.⁴¹ eru tuær iustur⁴² i halxbolla. [halxbollar .ij. i bolle.⁴³ bollar .iiij. i afl.

Jvfr. Cap. 29. Jb. VII. 26.

¹) Cap. allersidst i Bæarskipan — Gl. ²) stolu — tilf. *Fd. Ba, k.* ³) uera — tilf. *Fd. Ba, k.* ⁴) [mgl. — *fl.* ⁵) [mgl. — *fl.* ⁶) [mgl. — *Gq.* oc alnar — tilf. *Fe, f.* ⁷) xavitir — *fl.* xatoter — *Ba, k.* ⁸) skipundare — *Gc.* pundari — *Gc, i.* ⁹) punde (saaledes) tilf. — *Gi.* ¹⁰) pundi — *Gn. Ea, c. Bl.* ¹¹) vegr eller a ma vega — *fl.* ¹²) [halxt — *Fc.* [halxt annat pund — *Bl.* oc þar til &c. — mgl. *Gi.* ¹³) [sua at — *fl.* ¹⁴) .viiij. — *Gh. Ff. Ee. Bc, g.* .iiij. — *Ea, c.* ¹⁵) Istf. ut .iiij. v. of tuttugu &c. har *Ed, f. Bf.* at .xx. pund (linapund — *Ef. Bf.*) stolu uera i hueriu skipundi (pundi — *Bf.*) of .viiij. uettir of .xx. of .viii. ertogar i huerri uett. ¹⁶) halxpundari — *Gh, p, t. D.* [halxt pund — *Ba, k.* ¹⁷) mort — *Ea, c.* ¹⁸) halxt — mgl. *Ed.* ¹⁹) lipspund — *Gd.* pund — *Gn, t. Eb. Bc, f, g.* ²⁰) oc þar til er a ma vega &c. — mgl. *Gi.* ²¹) En ær minna &c. — mgl. *Ed, f. Bd.* ²²) [von er at — *Ed, f.* ²³) [mgl. — *de fl.* ²⁴) [at a mege (ma — *Ef.*) vega .iiij. pund — *Ed, f.* smor — mgl. *fl.* ²⁵) mertr, og derover med s. H. vettir — *Gi.* vettir — *Gn, q, r. Fb, d. Ea, c, e. Bl.* ²⁶) [huert stande .iiij. mertr of .xx. — *Gl.* skipund — *Fb.* pund — *Fa, d, e.* ²⁷) þeirra at &c. — mgl. *Ed, f.* en ær minna &c. — mgl. *Bf.* ²⁸) alle — *fl.* ²⁹) vidrlife — *Ge, p, s. Ff. Eb. Bc, g.* vidlegs — *Gf, q, r. Fb. Bl.* virbulegs — *Gh.* v. legs — *Gi.* vidarlegs — *Gn.* vidrlegs — *Fa, c, d. Ea. Bd, e.* vidrlifs — *Ed, f. Bb.* veraldlegs — *Ee. Ba, k.* vidrlifs — *D.* mgl. — *Gl, t.* ³⁰) [annara lufa — *Fe.* ³¹) [Sald tit þuitifs uaxtar at .ij. g. skipund — *Fe.* halxt sald — tilf. *Ge, h, s. Fc, f. Eb, e. Bb, c, g. D.* halxt sald þat er .iiij. gere pund — tilf. *Ba.* haxsald . . . pund — tilf. *Bk.* ³²) [þeppa su — *Fa, d.* ³³) [.viij. mælar þeir — *Ee.* ³⁴) skipund — *Fb. Bb, l.* Det oprind. raderet i *Ba*, men maaskee med s. H. skrevet pund. Raderet i *Bk*, men med en gl. H. skrevet mæla. [sa er geri .viij. sald — *Gd.* vandregit — tilf. *Ba, k.* ³⁵) [holx þeppa — *Fa, d.* [mgl. — *Ed, e, f. Bf.* ³⁶) [xiordungr þeppo — *Fd.* [mgl. — *Gi, n, p, t. Fa, b, c, f. Ea-f. Ba, b, c, e, f, g, k, l. D.* ³⁷) [stt ungr mælis — *Ge, h, i, n, p, r, t. Fb, c, e, f. Ea, b, c. Ba, b, c, e, g, k, l. D.* [sttongr þeppo — *Fa.* [sttongr .viij. gere mæle — *Ee.* [mgl. — *Gl. Ed, f. Bf.* ³⁸) vanþaxit — *Gh.* uandþaxa — *Gi.* [mgl. — *Gf, l, q, r. Fa, b, d, e, f. Ed, f. Bd, f, l.* ³⁹) [mgl. — *Ge, h, i, l, p. Fe. Ea, b, c, e. Bæ, b, c, e, g, k. D.* ⁴⁰) [mgl. — *Ed, f. Bf.* ⁴¹) iusta — *Gs. Fc, e.* ⁴²) iustur — *Gs. Fc, e.* ⁴³) [mgl. — *Gi. Fe, f.*

Skal logmadr hafa [pundara¹ þessa allar² uettir oc met oc mælelerollid oc stidur³ a logdingi.⁴ En þess i millum skal liggia⁵ undir⁶ logmanz uallde oc þeirra er bonda ze uardueita.⁷ Skal þar [a þinginu⁸ huer⁹ sýslumadr [retta¹⁰ pundara sina uettir oc met oc stidur oc mælelerollid¹¹ en bøndr¹² eptir þeirra pundarum¹³ [oc þui allu sem þyr greinir.¹⁴ Mart skal uera a mælelerallde hueriu slitt sem merktiz a logdingi.¹⁵ veri sýslumadr stýlldr at stoda¹⁶ þetta a huerium .xij. manadum [um sinn.¹⁷ En ez notor hezir umartat giallde mort silrs. Skal huer husazstr madr eiga mæle oc pundara oc bismara. Engi madr skal byggia stippundara ne adrar uagir. m ez byggir giallde mort silrs.¹⁸ [En hueruitna sem rong¹⁹ mælelerollid zinnazt.²⁰ vane sua at eði se til þess hezt²¹ sidan. [En huer sem eitt huert i þessare grein hezir rangt eða umartat²² setr mort silrs uid tonung²³ [ez hann ueit þat.²⁴ En eigi skilt²⁵ bonde meðan sýslumadr zær honum eigi mart²⁶ til reidu [a pundara eða mælelerollid.²⁷

IX. Þioza boltr.²⁸

- i. Her heyr þioza boltr oc segir ez madr stel.
- ii. Um þioza zærsur.
- iii. Ez madr tætr uid ze sinu þiozstofno.
- iiii. Ez madr stendr mann með ze sinu.
- v. Ez madr kennir adrum stulld.

¹⁾ mgl. — fl. ²⁾ allar — mgl. fl. ³⁾ [alla þessa luti — Fb. ⁴⁾ Gulapingi — Gi, n, q, r, t. Ec. Hæfopingi — Fa, b, c, d, e. Eidsivapingi — Ea, e. Borgarþingi — Bl. n. tingi — Ga. Istf. Skal logmadr &c. have Ed, f. Bf: Nu stulu men (ver — Bf) þessar vagir hafa til Eidsiva (Borgar — Bf) þinga. ⁵⁾ i Horguin — tilf. Gg, r. i Zautru — tilf. Fe. i Nidarosi — tilf. Eb, Bc. ⁶⁾ Her ophörer i Be det indskudte Blad med den nyere H., og den ældre begynder atter. ⁷⁾ En þess imillum &c. — mgl. her, men indskydes nedenfor (ved 17) i Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l. ⁸⁾ [eptir — fl. ⁹⁾ gialdþyri of — Gl. ¹⁰⁾ marfa eller gera — fl. ¹¹⁾ [marfa sin — Gn. i huerri sýslu — tilf. Gh, p. Ba, k. ¹²⁾ huffbøndr — Gl. ¹³⁾ metum — Gn. gognum — Ea, c. ¹⁴⁾ [oc rette stidum — Fe. [mgl. — de fl. oc bøndr &c. — mgl. Gh, i, p. Ba, b, e, g, k. i huera sýslu — tilf. Ge, s. of se þrozat með rug of vandregit — tilf. Gl. of se i huao sýslu prouat með rug of uondre(g)it — tilf. Fe. ¹⁵⁾ Gulapingi — Ge, i, n, g, r, t. Ec. Bc. Hæfopingi — Fc, e. n. tingi — Ga. Eidsiva þingi — Ea, d, e, f. Borgarþingi — Bf. Mart skal &c. — mgl. Fa, b, Bd, l. ¹⁶⁾ þroza — fl. ¹⁷⁾ [mgl. — fl. oc mæle með rug oc vandstæze — tilf. Gf, q, r. Fa, b, d, f. Bd, l. veri sýslumadr &c. — mgl. Ed, f. Bf. Her indskydes Stykket En þess imillum . . . varð: vicia — Gf, q, r. Fa, b, Ed, f. Bd, f, l. ¹⁸⁾ En ez notor &c. — mgl. Gc, e, h, i, n, p, s. Fa-f. Ea-f. Ba, b, c, d, e, f, g, k, l. D. ¹⁹⁾ rong — mgl. Gh. ²⁰⁾ ero — Gl. [En huer sem eitthvert hezir rangt eða umart (eða umertt — mgl. de fl.) ez þessu — Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bd, f, l. ²¹⁾ hæz — fl. nytt — fl. nytt eða hæz — Gh. ²²⁾ eða umartat — mgl. Gl. ²³⁾ [oc gialdi tonungi mort f. ez hann hezir rangt oc (eða) umertt (umartat) — Gf, q, r. Fa, b, d. Ed, f. Bf. ²⁴⁾ [ot veit hann þat — Gf, r. Fa, b, d. Bd, l. [mgl. — Ed, f. Bf. ²⁵⁾ [otigt — Gr. ²⁶⁾ Her ophörer Lacunen i Gg. ²⁷⁾ [a pundarum of mæliter: stum — fl. [mgl. — fl. En eigi &c. — mgl. Ge, h, l, p. Fa, b, d, e. Eb, d, f. Bb, c, e, f, g, k, l. D. ²⁸⁾ Som Slutningscapitel i Bolken tilf. Ff Bestemmelsen om Aager, der ellers findes i Forbindelse med Christenretten, see Erkebiskop Jons Christenret Cap. 35, hvor Varianterne findes anførte.

²⁹⁾ Dette er i Ga den stadige Sideoverskrift gennem den hele Bolk.

- vi. Um rangsaf.
- vij. Ez madr zinnr ze sttt þiozskolit.
- viiij. Um marfsteina zerslu.
- ix. Ez madr stelr or allbenagardum.
- x. Um huinzflu.
- xi. Um hontaf.
- xij. Huersu madr skal með zynbi zara.
- xiiij. Um tlyxtar eida.
- xiiij. Um settar eida.
- xv. Um tlyrttar eida.¹
- xvj. Um ranga eida.²

Her heyr þioza bolh oc segir ez madr stelr.³

- 1 i. Dat er nu þui nest at var skal engi annan stela. Nu er þo greinande ez [sa madr⁴ stelr mat⁵ er eigi [zær ser uinnu⁶ til zorstro⁷ oc hælpz sua lizi sinu [zirir hungro salir.⁸ þa er sa stuldr [zirir engan mun⁹ [rexfingar uerdr.¹⁰ En sa madr er vinnu [zor er¹¹ [ser til zorstro¹² stelr [til oyris¹³ oc uar edi adr at situ tendr. þa skal hann a þing zora oc loyfi hud sina .iij.¹⁴ mortum silzro.¹⁵ [Nu stel hann annat sinni til oyris.¹⁶ loyfi hud sina .viij. mortum silzro.¹⁷ En ez hann loyfir eigi. late hud sina oc se brogdit tlylli¹⁸ a linn honum. [Stelr hann þridia sinni til oyris.¹⁹ late hudina en konungr take [az ze hans .viij. mertr silzro²⁰ [ez til er.²¹ En ez hinn same stelr optar. þa er hann dræpr.²² En ez madr stelr til halzrar mertr ueginar²³ sa er edi uar at þui tendr zyr. þa skal hann a þing zora oc loyfi hann sil²⁴ .viij. ertogum oc .xiiij. mortum silzro uid konung eða zære vtlægr.²⁵ En ez hann stel optar þa er hann dræpr.²⁶ En ez þiozr stelr til mertr ueginar²⁷ i zyrsta bragde²⁸ þa heyr hann zirir gort²⁹ ze sinu [allu uid konung.³⁰ oc hæze slita rexfing sem sa madr leggr a hann er konungs ualld heyr i hende til rettza rexfinga. oc

Jvfr. Cap. 1. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 131. Jb. IX. 1.

¹) oc ranga eida — tilf. Ga urigtigt med Udeladelse af den 16de Titel. ²) Udelades urigtigen i Ga.
³) Ovskr. tagen af Gb, c. mgl. i Ga. ⁴) [sollten — Gi. ⁵) matemat — Gb. ⁶) [er (ser) vinnu zör — Ee. Ba, f. ⁷) [zær (er til vinnu of til zorstro — Ed. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) [med engu moti — fl.
¹⁰) [rexfandi — fl. ¹¹) [zær — fl. ¹²) [mgl. — Ed, f. Bd, f. ¹³) [mgl. — Gl. i zyrsta sinni — tilf. Bf. ¹⁴) .iij. — Fb. .iiij. — Bd. ¹⁵) vid konung — tilf. fl. ¹⁶) til oyris — mgl. Gq.
¹⁷) [Nu skal hann loyfa annat sinni hud sina .viij. mortum f. — Fb. ¹⁸) tlyllimarti — fl. haitum tlylli — Bf.
¹⁹) [En ez hann stell optar — Gf. Fd. ²⁰) [huarn pening zær hans — Ea, c. ²¹) [mgl. — fl. ²²) daubar oc drepar — Ba. ²³) silzro — Gq, r. Fb. Ba, d, k, l. mgl. — Gf, l. Fe, f. Ed, e, f. Be, f. i zyrsta — tilf. Bf.
²⁴) hud sina — fl. ²⁵) daubar oc drepar — Ba, k. ²⁶) Her følger i Bl en Side, beskrevet med Runer i 16de el. 17de Aarh., indeholdende et, Loven uedkommende, Grændseskjel mellem Norge og Rusland samt Sverige (Mbr. fol. 100, b, aftrykt fuldstændigt i Björners cogitationes critico-philologicæ de orthographia lingvæ Sviogothicæ tam runica quam vulgari, a corrupto medii ævi stylo vindicanda, Stockholmæ 1742); paa næste Side fortsættes Lovens Text uden at noget mangler. ²⁷) silzro — Gi, l, q. Fa, b, e. Ed, e. Bl. mgl. — Gf, Ea, c, f. Ba, b, d, e, f, k. ²⁸) taft — Ed, f. Bf. er eigi var at þui zyr tendr — tilf. Ef. Bf. ²⁹) zirir skolit — fl. ³⁰) [mgl. — fl.

hallde hann þó lízi sínu. [Nu er hinn same stetr optare¹ þá hefir hann xirir gort
[ze oc xridi.² [lande oc lausum oyri³ [oc lizino með.⁴

Um þioxa færslur.

ij. Nu er þioxr er xundin⁵ þá skal binda xola⁶ a bat honum i þui xylki sem 2
þioxr er telinn oc xora umbodsmanni⁷ bundinn⁸ oc hallde umbodsmadr honum til
þings⁹ oc af þingi i xioru.¹⁰ En umbodsmadr xai mann til at [drepa hann¹¹
oc sua alla þioxa. En bondr eru skyldir til at xylgia þioxi til draps.¹² þá er af
þeirra abyrð. En er þeir uilia eigi xylgia. [setr huer halxre mort¹³ silxre uid ton-
ung.¹⁴ En ze þat allt er telit uerðr af þioxi. þá a þa þat er þiox tetr oc eigi
berst adrum manni uitni til. en alla adra lausa aura a tonung. En þa abyrðigt
þiox er bindr¹⁵ [eða setr¹⁶ .iiij. mortum silxre uid tonung¹⁷ þar til er hann setr
hann bundinn [a xlet umbodsmanz¹⁸ oc haxe þar til uitni. En er þioxr uil ueriazt
þa xellr hann utlegr.¹⁹ En er madr letr þiox lausan þá er hann setr .iiij. mortum
silxre uid tonung. [oc sua umbodsmenn tonungs sem adrir menn.²⁰ þar skal huernn
þiox doma sem skal. huar sem hann uerðr telinn.

Er madr tetr uidr ze sínu þioxstolnu.

iiij. Nu er madr renir mann þioxi eða utlegum manni. [suare landrada sol²¹ 3
uid tonung. En huer þeirra annara er [i gongu varu²² með honum mort silxre
uid tonung.²³ En er einn madr tetr þiox. þá liggir honum eði uid þó at hann uerði
laus.²⁴ Nu kennir madr ze stift þioxstolit i hendi adrum manni. tale²⁵ hann uid
ze sínu oc stili sua xirir. at el drep huergi nidr tonungs rette [ne þoar manna.²⁶ oc
hefir hann þar uitni til. þá er hinn sannr at sol. en þa er ofetr er tetr uid ze sínu.
En er [hann loynir þioxi oc²⁷ tetr uid ze sínu. þá er hann setr .iiij. mortum silxre

Jvfr. Cap. 2. G. 253. F. XIV. 12. Hk. 132. Jb. IX. 2. Cap. 3. G. 256. Jb. IX. 3.

¹⁾ [Nu er [a (hin sami) madr verðr optar at þæxstu tindr — fl. ²⁾ [mgl. — Ge, g, h, l, p, q, r, s. Fa, b, c, e, f. Ba, b, c, e, k, l. D. [xmo — Ee. [allu þui sem han atte — Bd. [allu þi er han a — Bf. i — tilf. Gt. Fd. Ee. bæði i — tilf. Bd. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ [mgl. — Fe. ⁵⁾ bundinn — Ge, h, i, k. Fb, f. Eb. Bd, g, k. D. ⁶⁾ xola — rettet med en gl. H. til þioxnab — Fe. þioxsto — Bk. ⁷⁾ tonung — tilf. fl. ⁸⁾ eða xiofradan — tilf. Ea, c. ⁹⁾ draps — Eb. Bb, c, g, k. ¹⁰⁾ til draps — tilf. Ba. ¹¹⁾ [reyfa hann — fl. ¹²⁾ xoruæðs — Ee. ¹³⁾ [setr hv. oyri — Gn. Fa, d. [þa er hv. þ. [mort — Fb. ¹⁴⁾ [þa liggir stift vid sem þeir stotti eigi þing — Ed, f. Bf. er eigi xylgir — tilf. Gi. ¹⁵⁾ tetr — Fb. Ed. ¹⁶⁾ tetr of bindar — Ba, k. ¹⁷⁾ [steppir han honum sedar — Ba. [mgl. — fl. ¹⁸⁾ [mgl. — Bf. ¹⁹⁾ [a þendr umð. manne — Fe. [a xloft umð. manni — Ed. [nidr hia umð. manni — Bf. ²⁰⁾ ugildar — Ba, k. ²¹⁾ [mgl. — Ee. ²²⁾ [þa er [a sedr .x. m. s. — Ef. Bf. ²³⁾ [i gogn flanda — Gd. ²⁴⁾ En huerr fl. — mgl. Ea, c. ²⁵⁾ En er einn &c. — mgl. Bg. ²⁶⁾ of tetr — de fl. ²⁷⁾ [tilf. kun i Ga, b, c, d. ²⁸⁾ [þioxr loynr vndan oc han — Bb.

uid konung. Nu mæli þat [harun¹ eða² hylsumadr³ at þeir hafa sett gorua þa er stolin uar oc hinn er stal. oc hafa drepit nidr konungs rette.⁴ þa stal þa er stolin uar synia með lyrttar eidi. [þa eidr⁵ zellr til .iiij. marla [ex zellr.⁶ en hinn þiozr sem adr.

Ez madr stendr mann með ze sinu.⁷

- 4 .iiij. Nu stendr madr ze sitt þiozstolit i hendi adrum manni. en þa uenizt heimildar manni⁸ zirit [oc tallar kaup sitt.⁹ þa stal hann esta tats zirit¹⁰ [oc sua zirit¹¹ þat ze er hann kennir ser oc gera til eindaga. þa stal hann zora fram uitni sin at þat er hans ze oc hann gælt eigi ne gæz. oc eigi salum selldi. [oc engum baud hann um at selia.¹² [þa er honum uppnæmt.¹³ þa stal hann¹⁴ gera huart er hann vil. at zara brot með ze sinu eða royna heimildar tatu hins. En ez [honum brestr heimildar tali hans.¹⁵ þa er hann þiozr¹⁶ [nema hann syni með .vi. eidi oc neyzdar uitnum at eigi stal hann uttan krypti. þa eidr zellr til .iiij. marla ex zellr.¹⁷

Ez madr kennir adrum stulld.¹⁸

- 5 v. Nu kennir madr adrum stulld. þa stal hann gera huart er hann uil at sterna honum [heim oc þedan¹⁹ til þings²⁰ [eða zara a þing²¹ [oc lyfa þar þyzt eptir.²² þa eigu þingmenn at gera honum sterna til hins næsta þings ez hann er innanzyltis. En ez hann er [eigi innan²³ zyltis þa stal gera honum lagasterna²⁴ aptr til²⁵ þings [um huert mal²⁶ oc eindaga²⁷ þat þing.²⁸ En ez hann kemr eigi. þa [ber hann²⁹ a bote [ot. nema naudsyniar [vitni berizt³⁰ honum.³¹ Nu kemr hann þar.³² þa stal hann eid zesta³³ [eptir þui sem adr er stilt eptir zear magne.³⁴ [zellr til vtlægd: ar ez zellr.³⁵

Um ranzsa.³⁶

- 6 .vi. Nu er madr stolin ze sinu oc ser hann manna zaruæg³⁷ liggia [zra

Jvfr. Cap. 4. G. 254. Hk. 133. Jb. IX. 4. Cap. 5. G. 254. Hk. 134. Jb. IX. 5. Cap. 6. G. 255. Hk. 135. Jb. IX. 6.

¹) lendr madr — Ge, g. Fe. Ed, e, f. Bf. [hylsumadr — Gl. ²) [mgl. — Fe. Bd. ³) gieldtþri — Gl. ⁴) of þoar manna — tilf. i Mrg. med smt. curs. H. Gc; tilf. Gl. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — fl. ⁷) Bylovens Tyvebolk Cap. 7 — Gl. ⁸) tats — Gl. tatu — Ee. ⁹) [mgl. — Gl. ¹⁰) hann — tilf. fl. ze hans — tilf. Ba, k. ¹¹) [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — fl. ¹³) ze sitt — tilf. fl. ¹⁴) [þan ma han tata ze sitt of — Gl. ¹⁵) [hon brestr honum — fl. ¹⁶) at — tilf. fl. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, n, p, r, t. Fa-f. Ea-f. Ba-g, k, l. D. ¹⁸) Cap. mgl. Gl. ¹⁹) oc — tilf. Ba, k. ²⁰) [þing. eða heim — Ed, f. Bf. ez hann er innan zyltis. en ez hann er vttann zyltis. þa stal gera honnum sterna aptr til næsta þings — tilf. Fb. ²¹) [mgl. — Ge, g, n, r, t. Ea, c, d, f. Bf. ²²) [a þingi stal lyfa þyzt hans — Bf. ²³) [utan — fl. ²⁴) eptir leidalægd — tilf. Ba. ²⁵) næsta — tilf. fl. ²⁶) [mgl. — fl. ²⁷) eigu þa þingmenn at eindaga — Ba, k. ²⁸) [mgl. — Ge, g. ²⁹) [brestr — Fe. ³⁰) bræsti — Eb. ³¹) [banni — Gp. [banni of honum berizt þat vitni — Fa. ³²) [sæzr eller þar [sæzr — de fl. ³³) er þingmenn leggja rað a — tilf. Ba, k. ³⁴) [mgl. — fl. ³⁵) [mgl. — fl. ³⁶) Cap. i Gl, see Byl. Tb. C. 8. Tilskrevet som i Byl. med en anden omtr. samt. curs. H. i Bl. ³⁷) zaruæg — Ge, g, h. Fe. Ec.

garðe.¹ þá skal hann gera² eptir [heraðs monnum³ sinum oc lúsa torreli⁴ sinu' oc
eða ser lida til eptirgerðar oc spyrja til [garðs manns.⁵ [þá stolu þeir⁶ sitia ottan
garðs⁷ oc gera⁸ einn mann til huff oc segja til orendis [oc eða ransats.⁹ oc ex hann
býðr þat. þá gange hann eptir grannum sinum. þá eigu þeir at ganga i stýrtum
einum [oc lausgyrðir.¹⁰ En ex hann býðr ransat oc þingst eigi xoli at hans. þá skal
hann sýnia með .vj. eidi ex þeir uilia honum lent haza. [en sa eidr xellr til .iiij. marla
ex xellr.¹¹

Ex máðr xinnr xer sitt þioxfstolit.¹²

vij. Nu xinnr máðr xer sitt þioxfstolit oc xylgir eigi þioxr. þá skal hann haza 7
uid nauistat menn sina er hann telr xer sitt. Nu ex sýslumáðr¹³ miétruir hann oc
segir at þioxr xylgdi. þá [late hann bera vitni um¹⁴ at þar uar eigi þioxr uid er
hann tof xer sitt.¹⁵ Nu lennir máðr manni stulld¹⁶ en aðrum tolu¹⁷ [at hann haze
tekt uid xer hans þioxfstolno.¹⁸ en hann tuedr nei uid. þá skal hann sýnia með .vj.¹⁹
eidi. en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁰ [ex hann vissi at þioxfstolit uar.²¹
En ex hann soker annan mann um stulld oc er eigi²² lúst þingst eptir. þá skal sa sýnia
.vj. eidi [er xirir sok uerdr.²³ en sa eidr xellr til .iiij. marla [ex xellr.²⁴ En ex
vmage stetr. þá skal borta aptr²⁵ uerl hans. eði a lonungr a þui. Nu uerdr máðr
at þingstu tindr.²⁶ þá a sa at tala [er stolin er²⁷ xull giolld xear sins ax xer hins
[er stetr er²⁸ oc tofnad sinn þann sem hann [þax til eptirxarar²⁹ [sem .vj. stýn-
samir menn meta.³⁰ oc rett sinn eptir laga dome [sem hann se iammillu rentr.³¹
Nu telr máðr hau³² bundin i reidri [oc lornir.³³ þá er hann þioxr at [ex hinn
lúfir³⁴ er atte.³⁵ En ex máðr stetr stetrungi³⁶ ax iorðu manns þá er sa þioxr at.
sýni með .vj. eidi. xellr til .iiij. marla [ex xellr.³⁷ oc sua um hauka hit sama. [lonungr
a þar sett a huarutueggia.³⁸

Jvfr. Cap. 7. G. 256—260. 263. Hk. 137. Jb. IX. 7. 8. 9.

¹⁾ [xra — fl. [til of xra — Ee. ²⁾ ganga — fl. ³⁾ [grannum — fl. ⁴⁾ toræx — Fa. tortote — Bg. ⁵⁾ [garða — Gh. þes [em honum þingst til uera — tilf. Ge, g. ⁶⁾ sumir — tilf. Ba, k. ⁷⁾ [mgl. — Ff. ⁸⁾ [enda heim — Fd, e. ⁹⁾ [mgl. — fl. ¹⁰⁾ [lausgyrðum — Gi. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ Byl. Tb. C. 6 — Gl. ¹³⁾ gíalldrí — Gl. ¹⁴⁾ [skal han sýnia — Be. ¹⁵⁾ Nu ex sýslumáðr &c. — mgl. Eb, d, f. ¹⁶⁾ stulld — ved Skrf. i Ga, d. ¹⁷⁾ viðrotu — de fl. ¹⁸⁾ [mgl. — Ff. Bg. ¹⁹⁾ tgrittar — Gh. ²⁰⁾ [mgl. — fl. ²¹⁾ [mgl. — Bf. ²²⁾ eigi — mgl. Gh, p. Ff. Ba, b, k. ²³⁾ [mgl. — fl. ²⁴⁾ [mgl. — fl. ²⁵⁾ handa — Gh. ²⁶⁾ [etr — fl. ²⁷⁾ [mgl. — Bk. ²⁸⁾ [stetia — fl. ²⁹⁾ [þurxti xirir eptir (þui) at xara — Ed, f. Be. [þurxti eptir (at) xara — Ba, f, k. ³⁰⁾ [mgl. — fl. ³¹⁾ logrent — fl. logbrotin — Gh. [mgl. — Fc. Bf. Det efterfølgende er i Eb tilskrevet med en anden, dog samtidig, Haand. Nyt Cap. i Ge, f, g, h i, l, (Byl. Tb. C. 10), n, p, q, r, s, t. Fa-f. Ed, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, i. D. Her segir um hanta stulld a helle — Ovekr. Ba. Ex máðr tetr gasta a reiddri — Overskr. Bf. ³²⁾ xalta — Bf. ³³⁾ lornir — Bb. [mgl. — fl. ³⁴⁾ lornir — Fb. ³⁵⁾ [mgl. — fl. ³⁶⁾ stetr — Gp. stetrungi — Fb. stetrungi — Fa. stater xngi — Ee. ... xngi — Bl. ³⁷⁾ [mgl. — fl. ³⁸⁾ [lonungr a þar settir — fl. [lonunga [em aðr segir — Eb. [mgl. — fl.

Um marksteina þorslu.¹

- 8 viij. Nu setr madr iord konungs at olonxi hans. þa er hann þioxr at oc sa er kaupir ex hann ueit. eða syni með .vj. eidi. Nu tetr madr marksteina upp or iordu oc² setr niðr i adrum stad [oc þorir³ a lut [þess er mote honum a.⁴ þa er hann þioxr at oc setr aleigu [uid konung⁵ len .vj. aurum ex hann tetr upp oc setr huergi niðr.⁶

Ex madr stetr or aldens gardum.⁷

- 9 ix. Ex madr leggt vndir tyn⁸ manna oc drectr. sa madr a engan rett a ser.⁹ En ex madr gengr i laufa gard manz eða huanna. epla gard eða nepna reitt.¹⁰ [ert- ra¹¹ eða¹² bauna.¹³ oc allt þat alldin er menn [veria¹⁴ með gordum¹⁵ eða geizlo.¹⁶ tuigildi¹⁷ þeim er atte oc .ij. aura i þoda¹⁸ bot. En ex madr tetr¹⁹ til onris [eða meira.²⁰ þa er hann setr swa sem xirir annan stulld.²¹ En ex þeir gera þat er eigi haza xe til [at bota.²² [þa xare til þings²³ oc suare²⁴ xirir [eptir lagadome.²⁵ oc eigi eði a ser þo at menn beri þa²⁶ oc take oll klæde ex þeim.²⁷

Um huiuzska.²⁸

- 10 x. Nu ex madr stetr hundi manz eða tetti. knizi eða bellti oc allu þui er minna er uert en onris. þa er huiuzska. oc ex madr uerðr sannr at. giaslde konungi. ij. aura silxro. en þeim onri er atte [oc heiti madr²⁹ at verri.³⁰

Um horytak.³

- 11 xi. En ex madr xer [at ueg³² með roffe sinu oc stendr hory³³ ner gatu. þa er hann þarz at haza. þa tali hann at ofediu þat³⁴ sem [hans roff þarz þar at eta.³⁵

Jvfr. Cap. 8. G. 264. Jb. IX. 10. Cap. 9. F. XIV. 13. 14. Jb. IX. 11. Cap. 10. F. XIV. 12. Cap. 11. F. XIV. 15. Jb. IX. 12.

¹) Ingen Cap. Afd. i Ed. Byl. Tb. C. 11. Gl. ²) [etr .vj. aurum f. ex hann [etr huergi niðr. En ex hann — Gi. [etr huergi niðr þa er hann [etr .viij. ertogum of .xiiij. mortum f. vidr konung. en ex hann [etr — tilf. Ed. f. Bf. ³) [mgl. — Ge, g. Bf. ⁴) [annars — Gp. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) [mgl. — Gi. Fd, e. Ed, f. Bf. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i, l, s, t. Fa, b, c. Ed, f. Bd, e, f, g, l. ⁸) bu — Gp. Bl. buze — Fb. ⁹) Herefter nyt Cap. i Gl (Byl. Tb. 14), p, q. Fa, b, c, d, e. Ee. Bc, d, e, f, g, l. ¹⁰) nepnarett — Gg. c. nepnarett — mgl. Ef. ¹¹) afr — tilf. fl. ¹²) [ot — Gn. ¹³) eða bauna — mgl. Ef. Bf. ¹⁴) hegna — fl. ¹⁵) grind eða gardi — Gp. ¹⁶) [verpa garde um eða lata geta — Ec. [gerða um — Bg. ¹⁷) þrigildi — Ge, g. Fc, d, e. flada — tilf. fl. ¹⁸) flada — Gg. þydjar — Fd, e. ¹⁹) stetr — fl. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) þioznað — fl. ²²) [mgl. — Fd, e. ²³) [tati of þori konungs umbodemanni — Ge, g. ²⁴) hazi reysing — Fd, e. ²⁵) [lagha reysing — Bg. ²⁶) of þensti — tilf. Gn. Ea, c. ²⁷) oc eigi &c. — mgl. Ge, f, g, h, i, l, p, q, r, s, t. Fa-f. Eb, d, e, f. Ba-g, k, l. D. ²⁸) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Byl. Tyveh. C. 9 — Gl. ²⁹) drengr — Gg. Bf. ³⁰) [mgl. — Ff. ³¹) Ingen Cap. Afd. i Ge, f, g, i. Fa, b, c. Ea, c, d, e, f. Bd, f, g, l. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. C. 14 (Lds. 9). Staar i Fe. Ba, k efter Cap. 12. ³²) [mgl. — Gi. ³³) hory — Fc. ³⁴) swa mitit — fl. ³⁵) [hann ma huiia roff sitt uid — Gi. [f. roff hans nortir — Ff. Ba, b, k. en effi brot með [er at xhtiz — tilf. Ed. um not — tilf. Ba, k. um eina maltid — tilf. Bf.

Guersu maðr skal með gundi fara.¹

xij. Ef maðr zinnr gear lut manz oc heyr eigande glatað.² þa skal hann lysa 12 zrir monnum. en lyst skal samdöggrs vera ella verðr hann þiozr at [ef hann lysir eigi³ ef ze er sua milit at þiozfo⁴ [ma a gexa.⁵ Nu skal maðr i liofe ze haza [oc ngyta ser.⁶ oc þo at eigande⁷ tome eigi zyr eptir en slitid⁸ er. þa bote hann engo ze zrir.⁹ En sa er ser kennir¹⁰ skal haza til .ij. manna uitni at þat er hans ze [oc hann a¹¹ ef hann skal vrentr uera. oc sueri þeir [þar eptir zullan eid.¹² þa letr hann at lagum lauft.¹³

Um tylxtar eid.¹⁴

xiiij. [Ef konungr kennir manni landrað.¹⁵ þa skal hann sýnia með tylxtar 13 eidi. sua skal oc sýnia allra vbota mala. Nu skal neyna .v. sýnsama menn a huara hond honum¹⁶ iamna at rette uid hann. [þa sem nester eru¹⁷ honum¹⁸ oc um þat mal ma lunnigast uera. huarle sýziader uidr hann ne salader. [zulltida menn oc ualintunna¹⁹ þa sem huarle se adr royndir at [rongum eidum²⁰ ne strotuitnum. oc hazi .vij.²¹ af þeim oc slalr hann hinn atte.²² oc .iiij.²³ zanga uattar [zulltida oc²⁴ eði at meinforum royndir.²⁵ [skal sa sueria zullan eid zrir sit sem zrir male er.²⁶ en allir adrir sanne eid hans með þui stilorðe at eigi uita þeir zrir gudi sannare at sinni hyggiu²⁷ en þeir sueria.²⁸

Um settar eid.²⁹

xiiij. Settar eidr skal standa um oll .viij. ertoga oc .xij. marla mal.³⁰ Nu 14 skal neyna .iiij. menn a huara hond þeim er saladr er a þann hatt sem sagt er um tylxtar eid. haza .iiij. af þeim en slalr hinn ziorðe oc .ij. zanga uatta.

Jvfr. Cap. 12. G. 144. Jb. IX. 14. Cap. 13. G. 132. F. XV. 1-4. Hk. 139. Jb. IX. 19. Cap. 14. G. 133. F. XV. 7-14. Hk. 140. Jb. IX. 20.

1) Ingen Cap. Afd. i Gn. Ea, c. Danner i Gl Slutningen af Byl. Tb. Cap. 9 (um hvingtu). 2) tapat — fl. 3) [mgl. — fl. 4) þiozfo — Ba, k. 5) [nembr eller ma a nema — fl. 6) [mgl. — fl. 7) maðr — Ed, f. Bf. 8) [samt oc slitit — Ed. 9) [mgl. — Gi. 10) tallar eller tannar — fl. 11) [mgl. — fl. 12) [at zutnadar eid — Ba. 13) of sueri &c. — mgl. Gi. Her tilf. Gs i Mrg.: Nota: Nu fara menn at gotu saman, oc zinnr sa zund er zyrst gengr, þa eigu þeir aller saman, oc þeir er æpter ganga, en þeir eigu eði i er um ganga. Nu fara men á þipi samann, oc zinna zund þann er gear er verðr, þa skal þiþta at man mergði þu a milli. jfr. G. 144. 14) Byl. Tyveb. C. 16. — Gl. 15) [þat er nidingoverf hit mefsta at raða undan konungi (þnum oc lanardrottni — tilf. fl.) lond eða (of) þegna. En ef þat (mgl. — Gi) kennir konungr (mgl. — Bg) manni (landrað — tilf. Gi) — Ge, g, i. Fc, d, Bf. 16) þeim er undan skal zorað — de fl. 17) bua — Gr. 18) [mgl. — Gi, l. 19) [zrialsæ men oc zulltida — Bg. valintunniga — fl. 20) [meineidum — Gs. 21) .vij. — Bc, f. g. 22) .viij. — Bc, g. 23) .iiij. — Be. 24) [mgl. — Be. 25) [mgl. — Gr. 26) [mgl. — Ba, k. 27) samviztu, eller hyggiu oc samviztu — fl. 28) [mgl. — Gg, r, t. Fa, b, d, e. Ed, f. Bf, l. 29) Bylovens Tyveb. C. 17 — Gl. 30) of sua zrir .x. marla mal — tilf. Gc, f, h, i, q, r, s, t. Pa-f. Ea, b, d, c, f. Ba, c, e, g, h, l. D.

Um lyrittar eib.¹

- 15 xv. Lyritar eidr skal standa um öll .v. marla mal [oc sua um .iiij.² marla mal³ þar sem neyðir eru .ij. menn a huara hond hinum salada. hazi þa .ij. az þeim sem hann fær oc sialyr hinn þridi.⁴ En xirir mertr⁵ mal oc þedan az smære [skal neyða⁶ [til lyritar eids⁷ [sinn mann⁸ a huara hond hinum salada oc hazi einn⁹ az þeim. se sialyr annar. zanga uattr hinn þridi. þessi eidr skal standa til þess er haza ma .ij. manna eib [eda eins eidi.¹⁰ þui at einn skal vgris synia [en .ij. tueggia.¹¹ sem adr stlr i botlinni.

Um ranga eida.¹²

- 16 xvj. Þeir menn er at þui uerða lunnir oc sannir at sueria ranga eida oc proz-
azt þat með sannendum. þa skolu þeir [utlægir¹³ vera .iiij. uetr¹⁴ oc enstis manz eida
eda¹⁵ uitna niota¹⁶ [oc eði skolu þeir bera¹⁷ með þui mote at þeir gerðu sil onyta.
oc giallde konungi .iiij. mertr silzrs. en .vj. aura xirir huernn er suor með honum
[ex þeir uissu eigi at usort¹⁸ uar.¹⁹ En ex þeir uissu at usort²⁰ uar xyr en þeir
unni. þa giallde huer þeirra .iiij.²¹ mertr silzrs sem hann. En ex þeir atburðir²²
kunnu til at gerazt at monnum uerða þær sakir geznar er uidr liggir liz eda limir²³
[eda se aleigu mal.²⁴ þa skolu þeir stlra uitna niota [oc vndan zorslo²⁵ sem konunge
er mistunn til.²⁶

X. Rettar botr.²⁷

Her segir um rettar botr þær er Hakon konunge gaf allum Noregs²⁸ monnum.²⁹

- 1 Þessar rettar botr gaf³⁰ Hakon³¹ konungr son Hakonar konungs sonar Sverris
konungs allum Noregs³² monnum³³ þeim sem i rettum stlum eru uid gud oc sannre
lyðne oc þegnstýldu. [oc eptirlatir³⁴ eru uid rettan³⁵ Noregs konung oc hans riti [oc

Jvfr. Cap. 15. G. 135. F. XV. 15. 16. Hk. 141. Jb. IX. 21. Cap. 16. Jb. IX. 22.
Jvfr. Cap. 1. F. Indl.

¹) Byl. Tyeb. C. 18. — Gl. ²) þriggia — Gl. ³) [mgl. — Gi. Bb. ⁴) zanga uattr hin ziorbe tilf. — Fd. oc ein zanga uattr — tilf. Ec. of ein zangada uattr — tilf. Bf. ⁵) .iiij. marla — Ba, saaledes at .iiij. med Textens Haand er tilsat over Linien. ⁶) [mgl. — Bf. ⁷) [lyritar eib — Ff. [lyritar eidr — Bf. [l. eib hin minna — Ba. ⁸) [tua menn. sinn — Fd. ⁹) az annan — Ba. ¹⁰) [þa er eins [orti — Gp. ¹¹) [mgl. — Gf. Bd. en .iiij. þriggia — tilf. Bl. þuiat einn &c. — mgl. Gt. ¹²) Byl. Tyeb. C. 19. — Gl. Cap. mgl. i Ed. ¹³) or landeno — tilf. Ec. ¹⁴) [mgl. — Fe. ¹⁵) eida eda — mgl. — Bf. ¹⁶) [eigi tengr vera uitnis berir. eda uitna niota — Gi. ¹⁷) [mgl. — Ge, f, g, h, i, l, n, p, q, r, t. Fa-f. Eb, e, f. Ba, b, c, d, e, f, g, h, l. D. ¹⁸) [att — Eb. ¹⁹) [mgl. — Bf. ²⁰) ofatt — Fb. ²¹) .ij. — Bd. ²²) lutir — Gr. ²³) timafat — fl. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [mgl. — Bf. ²⁶) Gn thf. her Cap. Um jafnadræida, see foran i Manhelgen, Cap. 26. Her ender Gd. ²⁷) Dette er den stadige Sideoverskrift i Ga over denne Afdeling. ²⁸) Gulapings — Gc. ²⁹) K. Haakons Retterböder mgl. i Gf, i, l, q. Fa, c, d (hvor dog de to første henføres til Magnus s. S. 176 Not. 13) Ed. Bf. ³⁰) hin vgrulegr herra — tilf. Ea, c. ³¹) M. — Gh. ³²) Gulapings — Gb, c, e, g, m, n, p, r, s, t. Ff. Bc, g. frofapings — Fb, e, Eb. Eibsuapings — Ea, c, e, f. Borgarþings — Ba, b, e, h, l. Gh. D. ³³) oc sua frofapingemonnum — tilf. Ec. ³⁴) [oc eptirlati — fl. [mgl. — fl. ³⁵) landzhorðingia — tilf. Ff.

radonngti¹ styrkia² með höfðre þionastu³ innanlandz oc uttan. at ofstaddre i allu konungdomsens fornd oc rettum mæleynum þeirra konunga logligra er eptir hann tona.

Fyrst at upphæze. at þar sem adr gef i safar ögri .xl. marla mal .vj. alnar uad- mals⁴ i ögri þann huern at uællðri sekinne. þa zellði hann þa sett til þridiungs. sua at þa stildu þar uppi uera .viij. ertogar oc .xij. mertr silzrs slitt sem zellr af konungs stedia. [þar sem adr uaru .xv.⁵ mertr uællðar .vj. alna aura stolu nu þar uera .v. mertr silzrs.⁶ sua zello oc til þridiungs allar adrar settir.

þa adra. at engi skal annars giallda. en þeir er a adrum uinna [en þeim er⁷ gera eða rada uandæde. þa eru þeir ubota menn. zririr gort [ze oc zridi⁸ lande oc lausum ögri. iam ual odals iordum sinum. oc tona allðre i land aptr.

þa hina .iij. at þeir menn er hogga zot eða hond af manni at uilia sinum eru enn ubota menn.⁹ nema þat uerði¹⁰ i uapna skipti [eða konung¹¹ late rezsa til landrei(n)sanar eða hans umboðsmenn¹² eptir konungs skipan.¹³

þa hina ziorðo. at þeir menn er laupazt brott með eignum konum manna eða ze þiozstolnu [sua mißlu sem i lagum uar meß.¹⁴ þa eru þeir enn¹⁵ ubota menn.

þa hina .v. þo at allt þat er uegande atte bæde i lande oc lausum ögri zelli adr vndir konung uttan iardir.¹⁶ þa skal konungr tafa eigi nu meira þegngillði en .viij. ertogar oc .xij. mertr silzrs af ze eða eignum. nema hann uegi stemdar uig eða geri nidingz uerf. oc ex eign¹⁷ er i þegngillði greidd þa stolu arzar eiga lausn a [innan .x. uetra¹⁸ [ex þat er þeirra odal.¹⁹

þa hina .vj. at hann tof af at notor [konungs umboðs madr²⁰ leggi²¹ almenni- liga tolla eða ueitzlur a menn.²² [byðr notor konungs umboðs manni ueitzlu eða gerir honum adra turteisi. rade huer zririr sinu.²³

Þessar rettar botr gaf Magnus konungr allum Noregs²⁴ monnum.

Þessar rettar botr gaf Magnus konungr son hafonar konungs sonar sonar 2 Smerriis konungs allum [Noregs monnum²⁵ þeim [er i rettum stikum eru uid gud oc

¹⁾ [mgl. — Ef. ²⁾ of sthðia — tilf. Ea, c. of stadzeßa — tilf. Ba, k. ³⁾ of all hans rad — tilf. Ba. oc ollu hans rade — tilf. Bk. ⁴⁾ uægmals — Ge. ⁵⁾ .xij. — Fb. Bd, e. ⁶⁾ [mgl. — Ge, g, n. ⁷⁾ [eða þeir er — fl. [mgl. — Fb. ⁸⁾ [mgl. — Gr. Bd, e. i — tilf. Gt. Ee. ⁹⁾ með zyrtra stiorði — tilf. Ge, g. ¹⁰⁾ veiti — fl. ¹¹⁾ þeir — fl. ¹²⁾ eða hans umb. menn — mgl. fl. [mgl. — Ge, g, r, s. þa zari — tilf. fl. ¹³⁾ mißfunn — fl. ¹⁴⁾ [mgl. — Ff. eða ze &c. — mgl. Ef. ¹⁵⁾ enn — mgl. fl. ¹⁶⁾ odalsiardir — Ge, g, h, p, r, s, t. Fb, e, f. Ea, e. Bc, d, e, g, l. ¹⁷⁾ odal — Ef. ¹⁸⁾ [mgl. — Gn. Ec. ¹⁹⁾ [ex þeirz er odals iord — Fe. ²⁰⁾ [madr — Gn. Ea, e, e. [konungs madr — Gp, t. Eb. Ba, d, e, g, k. D. ²¹⁾ a off — tilf. Ba, k. ²²⁾ Gula- þingemenn — Ge, e, g, n, p, r, s, t. Ff. [stoftþingemenn — Fb. [Eidþingemenn — Ea, c, e. [Borga(r)þingemenn — Ba, b, c, k, l. Gh. D. almugan — Ef. bændr — Bg. ²³⁾ [vil notor gort hazua zrir turteiser [aftr. rade þui stazr — Ff. ²⁴⁾ Gulaþingz — Ge. ²⁵⁾ [Gulaþingemonnum — Gb, c, e, g, h, i, n, p, q, r, s. Ff. [stoftþingemonnum — Fe. [Eidþingemonnum — Ea, c, d, e. [Borga(r)þingemonnum — Ba, b, c, g, k. D. [Biorguiniar monnum — Gl. [Norbmonnum — Fe. [monnum — Eb, f.

sannre lyðni oc þegnshylldu. oc eptirlater¹ eru uíð reftan Noregs konung oc hans ríki oc radonoyfi styrkia með hollre² þionastu³ innan landz oc víttan. ofstaddir i allu konungdomsens sémð oc reftum mala eynum þeirra loglagra konunga er eptir hann tóma.⁴

Syrst at upphæze. at þar sem adr zell satoyrir til þrid(i)ungs i [Gula þings bot.⁵ þa skal nu zalla til ziorðungs.⁶ oc setti i bot.⁷ [með atuedno⁸ huat meft⁹ ma talazt [zirir hueria sol.¹⁰ at þui síðr uerði þeir blektir [er zafunnigir eru¹¹ [az pretuifum solnarum.¹² [þat oc her með at rettarení skal zyr gera þeim reft er miahalden er en síðan tali konungi sett til handa.¹³

Þa adra. at þar sem [adr stíldi gíalda¹⁴ .v. mertr sílzes zirir eitt¹⁵ hogg en .viij. ertogar oc .xij. mertr sílzes við þridia¹⁶ hogg. þa skal hédan az¹⁷ mort sílzes zirir huert. [en sumum stodum minna.¹⁸ sua sem stípat er i mannhælgí.¹⁹

Þa hina .iij. at státr toll þann er konungr tof þa er hann sat [vm íol i Þiorguin²⁰ lím státrs²¹ az manz uerki hueriu²² þa gaz hann allan upp.²³

Þa hina .iiij. at hann stípaðe þeim morgum monnum i erzða tal er eði uaru adr nezndir i [ne i stípaðir.²⁴ eptir þui sem logbot síolz uattar.

Þa hina .v. at þar sem maðr drap mann. matti adr [með settum²⁵ naubga [zrendr sína.²⁶ þa er huarle uaro [uaúðande ne radande²⁷ til zebota með ser. þa skal þar nu az þers eins ze [bota er drap²⁸ erzíngia híns dauða einum.²⁹

¹) eptirlati — de fl. ²) allre — fl. ³) hollustu — fl. ⁴) [etc. — fl. ⁵) [srostþingsbot(inni) — Fb, c. Eb. [Eidþingalogum — Ea, c, d, f. [Eidþingabot — Ec. [Þorgarþingsbot(inni) — Bc, g, l. [Bíarmanna logum — Gl. [logbot — Gh. Ff. Ba, b, d, e, k. D. i Ø. bot — mgl. Fa. Bf. oc srostþingalogum — tilf. Ec. ⁶) hælminge of sumum staubum mæir sua sem logbot vattar — tilf. Gl. ⁷) þa skal &c. — mgl. Fe. ⁸) [mgl. — fl. ⁹) hæft — fl. ¹⁰) [mgl. — Gr. ¹¹) [zaxroder menn — Ea, c. [mgl. — fl. ¹²) [mgl. — Ed. i ziorðungesallinu — tilf. Ge, f, g, h, i, n, p, q, r, s, t. Fa, b, c, e, f. Ee. Ba, c, d, e, g, k, l. D. ¹³) [mgl. i de Övrige, undtagen Gb, c, l. Denne Rb. udelades i Fd, og i dems Sted sættes No. 1 og 2 af Haakons, hvorfor de følgende her faae eet Nummer høiere end ellers. ¹⁴) [ganga flíði — Ff. ganga — Ba, k. vera — Bb, f. i ziorðungs zollum — tilf. Ea, c. ¹⁵) huert — fl. ¹⁶) þriu — Gi, r, t. Fa, b, c, d, e. ¹⁷) zyrir ozar (hamars) hogg eða lurtz hogg (eða stens hogg) — tilf. Gi, s. Fe. Ed. ¹⁸) þar til sem zim ero samþlont — tilf. Fd. ¹⁹) [mgl. — Gi, s. Fe. Ed. Bf. þar til en zingur ero. En uíð zimpta .viij. ertogar oc .xij. mertr [hlzrs. þat er oc her með at zyrri skal þeim gera ret az en miahaldin er. en síðan tali konungi sett til handa — tilf. Ge, g. þar til er .iiij. ero en við .v.^{1a} .viij. ertogar of .xij. m. — tilf. Fe. þar til . . . mertr f. nema temstrar hogg [e. þa eru .ij. mertr zirir þat hogg huert (nema &c. — mgl. Ed.) En zirir þufr eða hnezahogg eða rífting (e. r. — mgl. Gi) halza mort. þar sem adr varo .v. (ij. — Gi) mertr f. En zirir blat alt of zelling (næzring — Ed) of klæða ríx .ij. aura f. — tilf. Gi, s. Fe. Ed. Bf. þat er of . . . til handa — tilf. alle undtagen Ga, b, c. ²⁰) [mgl. — Fa, d. [i Þiorguin — Ec. Bl. [(um íol) i kaupangre — Ed, f. ²¹) ríozf — Ed. ²²) hueriu mgl. — fl. ²³) með þui moti at ez konungrinn þarz státr at kaup eða onnur þarzýndi. þa stulu þeir er zall háza hánun (zýrst) setia zýrir stíft verð sem adrir kaup. oc sua um alt þat er hann þíttiz kaup a þurza of zall er. þa skal (iatf. of sua &c.: eða — Bf) hans umbodemanni zýrst biða (z. biða — mgl. Bf) þeim sem hann gerir til — tilf. Gs. Fe. Ed. Bf. ²⁴) [mgl. — fl. ²⁵) solnom — Gg. [mgl. — fl. ²⁶) [mgl. — Bc. ²⁷) [vitandi ne valðandi, eller [vitiandi ne radandi, eller [radandi ne vitandi — fl. ²⁸) [bota er gerða. bæðe konungenom þegngilðe of sua allar bóttr — Fd. ²⁹) En allt annat satíal zalls sua níðr uannlega at huaro zrendr tate ne gealðe zramar en nu er sagt. — tilf. Fd.

þa hina .viij. at¹ ær ze utlæga² þers er niðings vert gerir eða stefnum uigh uega. skal þyrft botr ær lufa [æ ueganda adr³ en i konungs garð þalle sua sem i mannhælgj uattar.

þa hina .viij. at huergi skal ze utlæga⁴ þyr [þalla i konungs garð⁵ en adr se lofnar allar logligar skulldir þær sem adr varo goruar.⁶

þa hina .viij. ær menn uerða uegnir i heimili sinu⁷ þa skal erzingi tala halzu meiri botr.⁸

þa hina .ix. ær madr uerdr barðr eða særðr⁹ i heimili sinu.¹⁰ þa skal hann tala halzu meira rett eptir logligum dome.¹¹

þa hina .x. at þær sem adr þell allt i konungs garð bæðe i lande oc lausum eyri þegar madr skal til [einnar¹² ertogar.¹³ [en nu¹⁴ þellr eigi þyr [allt ær i konungs garð¹⁵ en sua sem stlir i þioða bollinum [oc stlir sett þær til sem logbot uattar.¹⁶

þa hina .xi. rettar bot gar Magnus konungr oc¹⁷ einlanliga.¹⁸ þo at madr hittir i þau ubota [mal oc¹⁹ uerl at hann hæze þirir gort lizino oc allu þui sem hann a i [lausu eða þofu.²⁰ annat huart drepr logmann [þirir retta logsogn.²¹ eða brennir mann inni. [eða myrdir mann.²² eða [höggr hond eða þot²³ ær manni.²⁴ eða stligr vtt augun eða stlir or tungu or höfði manz.²⁵ [eða meidir mann.²⁶ eða²⁷ drepr þaður sinn²⁸ eða broðor.²⁹ modor. dottor.³⁰ systur eða konu sialys sine. eða kona bonda sinn. eða tynir sialzum ser. eða uegr mann³¹ i heimili sinu.³² eða lörpir brot eignir konu manz. eða tala konu með rane eða herþange. eða þalsar [madr stedia³³ brex eða insigli konungs. eða drepr þann mann er konungs [brex oc³⁴ insigli hezir þirir ser.³⁵ eða [i herþyrgi³⁶ hia konungi³⁷ [eða i konungs garðe³⁸ eða a konungs stlpi [eða i konungs nauistu.³⁹ eða tetr madr konu nauðga. eða heznir⁴⁰ ubota manna eða heimtir gjoðb þirir þa.⁴¹ en ær einn huer sa er i stlir ubota uerl þellr⁴² sem⁴³ gud late engan henda. oc þo at sa hæze þirir gort [lizino oc ær sinu allu⁴⁴ uid konung. oc a einn

¹) huergi skal (saaledes) — tilf. Ba, k. ²) ueganda — fl. ³) [mgl. — Fd. ⁴) ueganda — fl. ⁵) [tala — Fb. Bl. ⁶) en hann gerði (þelli i) þa þot — tilf. fl. ⁷) sialys — tilf. fl. ⁸) eptir þa menn — tilf. fl. Den 7de og 8de Rb. mgl. Bf, hvorfor de övriga saa 2 Nummere mindre. ⁹) eða þemdr — tilf. Fb. Bl. ¹⁰) sialys — tilf. fl. ¹¹) Denne Rb. staar i Ba, k efter den følgende. ¹²) uegennar — Fd. ¹³) [eyris — Bb. ¹⁴) [þa — fl. ¹⁵) [mgl. — Bd, e. ¹⁶) [mgl. — Ge, g, t. Fe, d, f. Ed. Bf, l. Denne og foreg. Rb. staa i Ba, k i omvendt Orden. ¹⁷) nu — fl. ¹⁸) er þo er mest — tilf. Fb. Bl. ¹⁹) [mgl. — de fl. ²⁰) [landi of lausum eyri — Gi. Fe. Bf. ²¹) [mgl. — Ed. ²²) [mgl. — Ed. Bf, l. ²³) [h. þot — Gh. ²⁴) [ærlimar mann — Fd. ²⁵) eða stligr &c. — mgl. Ea, d. Bf. ²⁶) [mgl. — Fd. Ed. Bd, e, f. at vilia sinum — tilf. fl. ²⁷) Her oph. Ff. ²⁸) sun — tilf. de fl. ²⁹) broðor — mgl. Bd, e. ³⁰) dottor — mgl. Gi. Ed. Bf. ³¹) innan stote — tilf. Fd. ³²) sialys sine — fl. eða innan garðs. þær sem huerzr um ætr eða eng — tilf. Fd. ³³) [mgl. — Fb. ³⁴) [mgl. — Gb, c, e, g, h, n, p. Eb. Ba, k. ³⁵) til rangsats eða landþvistar — tilf. Fd. ³⁶) [mgl. — Ed. Bf. ³⁷) eða i &c. — mgl. Gt. Fa, b, d. ³⁸) [mgl. — Bg. ³⁹) [mgl. — Gq. Bd, e, l. [þo at konungr se eigi j garðe æðr a stlpi (æ. a fl. — mgl. Bf) — Ed. Bf. ⁴⁰) egnir — Ea. ⁴¹) eða tetr &c. — mgl. Ef. ⁴²) Fra eða höggr &c. kun &c. — D. ⁴³) Her ophörer Ef. ⁴⁴) [lizinu oc allu þui sem hann ætte — Fb. [æ oflu oc þridi sinum — Fd.

huer þeirra born i omegð eptir. þa skolu konungs umboðs menn efla barne [hueriu
fullan¹ forlaga ögri af ze þui er hinn utlæge atte æ meðan ze uinzt þar til er
born eru matannungar² zrir aldre salir [eptir lagum. þo at ze se eigi meira en
þeim uinzt til forlaga ögria.³

Her segir um skipan Magnus konungs oc ner bokin nar logtekin.

- 3 Övan a þetta let Magnus konungr saman setia þat af allum boðum⁴ landzens
[sem bezt þotte honum bera með beztra manna raðe⁵ oc strafetia þessa boð. oc for
sialzr⁶ til logðingis⁷ oc let þar upp lessa⁸ oc gaf þingmonnum boðina oc þa
rettar boð þar með er eigi er minzt. at þessor⁹ boð skal heðan af ganga [um allan
Noregh¹⁰ um aldr oc um æze at ufladdre konungdomsens sord [eptir þui skilorde
sem adr er mellst.¹¹ Ligt hans rettum eptirkomandum eins huerium stad en umbota
þurza. þa skipi sa þui sua at gud haxe sord af. hann sialzr salo hioþ. þeir gagn¹²
er vndir skolu bua. Ma¹³ at zleiri rettarbotr zinnizt i þessare boð en þær einar er
her eru nezndar af skynsamir menn skoda með gaumgæze þessa oc hina er adr uar.
Þessi boð uar logtekin a Gula þingi¹⁴ [Jonu uatu dagh.¹⁵ þa er lidnir uaru
zra burd uars herra Ihesu Christu. m. cc. lxx. oc [.iiij.¹⁶ uetr.¹⁷ a .xi.¹⁸ are ritio Mag-
nus konungs. Geze Ihesus Christus off hana sua i ngt at zora at honum se til
uirdingar. þeim til salo hialpar [oc ambunar¹⁹ er gera let. oc allum þeim er honum
uarda. allum off til ueralldegrar zarsellðar oc eilizis zagnadar blezandar oc uardueizlu
zadur oc sonar oc heilags anda. eins guðs i heilagre þriningu. oc arnadar orð .zru
sancte Marie [oc hins sæla²⁰ Johannis baptiste²¹ oc hins hælga Olafs konungs²² veri
með allum off²³ nu oc iamznan. Late gud off heila skiliazt oc sua zinnazt. Amen.

¹) [mgl. — Fd. ²) Her ophörer Gf. ³) [þa skal þo zyrri bornum ætla at ei vinnizt meira en til eins
forlaga ögria — Fd. Hele denne 11te Rb. mgl. Fe. ⁴) lutum — fl. ⁵) [mgl. — fl. ⁶) með — tilf. Fb. Bl.
⁷) Gulaþingis — Gb, c, e, g, l, n, q, r, s, t. Fb. Eb, c. Ba, c, d, e, f, g, l. D. Sroftþingis — Fa, c, d, e. Eibþua-
þingis — Ea, d, e. Borgarþingis — Bb, f, k, l. Gh. ⁸) a Gulaþingi — tilf. Gp. ⁹) þessar rettarbotr of þesse — Ga.
¹⁰) [um Gulaþingislog — Ge, g, i. [um Sroftþingislog — Fe, e. [um Eibþuaþingis logh — Ee. [mgl. — Ea, c, d. Bf.
¹¹) [mgl. — fl. ¹²) viltofte — Ba, k. ¹³) oc — tilf. fl. ¹⁴) Srofto (Srofta) þingi — Fa, c, d, e. Eibþua þingi
— Ea, c, e. Borgar (Borga) þingi — Bb, k, l. Gh. a . . . þingi — mgl. Ed. Bf. ¹⁵) [Þotolzvafudag — Gh.
[vj. naltom zrir Mariu mello sðare — Ee. [Þræzvafudag — Bk. [Jonameßudag — fl. ¹⁶) þrir — Gl.
Ed. Bl. .vij. — Ee. ¹⁷) [mgl. — Fd. ¹⁸) ið^{na} (niunda) — Ge, g, i, p, q, r, t. Fa, c, d. Ea, d. Bf.
.xiiij. — Ee. ¹⁹) [mgl. — fl. ²⁰) hælga — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) oc allra heilagra manna —
tilf. fl. ²³) Gulaþingis manna (monnum) — tilf. Gs. Eibþuaz þingis monnum — tilf. Ed. Noregs monnum
— tilf. Bd, e.

II.

Den nyere By-Lov

eller

Bjarkö-Ret,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

- Texten, med Undtagelse af IX^{de} Afdeling, eller Farmanna-Loven, aftrykt efter Pergamentscodex**
- No. 323 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende blandt andet Bergens Bylov**
fuldstændig, med en Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . Ba.
- Sammenholdt med Perg. Cod. No. 60 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden**
Gulathingsloven (Ga i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand fra 1ste Halv-
deel af 14de Aarhundrede. Efter denne Codex er Texten af Farmannaloven aftrykt . Bb.
- **med Perg. Cod. No. 322 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (Gb i**
Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand . . . . . Bc.
- — **Perg. Cod. No. 304 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (Gc i Lands-**
loven), ogsaa Bergens Bylov, med samme Haand . . . . . Bd.
- — **Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthings ældre Chri-**
stenret og K. Sverrers Christenret (see 1ste Bind S. 338 og 408) ogsaa Bergens By-
lov, med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . Be.
- — **Perg. Cod. No. 1640 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskriftsamling**
indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (Ec i Landsloven), Farmannaloven og Bergens
Bylov med en Haand neppe yngre end 1300. Denne Bearbejdelse er med Hensyn til
det af Landsloven optagne og udeladte m. m. noget forskjellig fra de øvrige . . Bf.
- — **Perg. Cod. No. 3260 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks ældre Haandskriftsam-**
ling, indeholdende foruden Gulathingsloven (Gi i Landsloven) Farmannaloven og Ber-
gens Bylov, med islandsk Haand fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede. (Marginal-
Antegnelser kun lidet yngre end Texten) . . . . . Bg.
- — **Perg. Cod. No. 61 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Gula-**
thingsloven (Gl i Landsloven), ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Slutningen af
14de Aarhundrede . . . . . Bh.

- Sam. med Perg. Cod. C. 19 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gr* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *Bi*.
- — Perg. Cod. C. 17 qv. sammesteds, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ee* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bk*.
- — Perg. Cod. C. 16 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gp* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov m. m., men med en anden Haand, fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Bl*.
- — Perg. Cod. C. 21 qv. sammesteds, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der nærmest synes at maatte henføres til Bergen, med samme Haand fra c. 1300 eller maaskee ældre . . . . . *Bm*.
- — Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. paa Universitets-Bibliothek i Lund, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) ogsaa Bergens Bylov, med Haand fra omtr. Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Bn*.
- — Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende foruden Eidsivathingsloven (*Ea* i Landsloven) m. m. ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmanalov, dog med en anden Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede . . . *Oa*.
- — Perg. Cod. No. 305 fol. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Be* i Landsloven) m. m., ogsaa Oslo Bylov med forudskikket Farmannalov, dog med en langt yngre Haand, fra omtrent Midten af 15de Aarhundrede. I Kjøbebolken mangle her fire Blade, som dog findes indheftede i C. 14 qv. i det stockholmske kongelige Bibliothek . . . . . *Ob*.
- — Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling (*Codex Tunsbergensis*), indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa Tunsbergs Bylov med en Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarh. *Ta*.
- — Perg. Cod. C. 15 qv. i det stockholmske kongl. Bibliothek, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bk* i Landsloven), ogsaa Tunsbergs Bylov, med Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Tb*.

- Sam. med Perg. Cod. No. 3262 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, fuldendt den 16de December 1576, indeholdende Nidaros Bylov m. m. . . *Na*.
- — Papirs-Cod. No. 97 qv. i den arnamagnæanske Samling, indeholdende Nidaros Bylov m. m. i Oversættelse, omtrent fra 1570 . . . . . *Nb*.
- — Perg. Cod. No. 31 oct. sammesteds, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bc* i Landsloven) ogsaa en Bylov, der, skjønt Bergen nævnes i VI, 15, og Bergens Localitet antydes i VI. 8, dog sees at være indrettet til at gjælde som almindelig Bylov. Haanden, som i Landsloven, fra 2^{den} Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Xa*.
- — Perg. Cod. No. 65 qv. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gg* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg . . . . . *Xb*.
- — Perg. Cod. No. 307 fol. sammesteds, indeholdende foruden Gulathingsloven (*Gh* i Landsloven) ogsaa en med samme Haand, fra omtrent Midten af 14de Aarhundrede, skreven Bylov, vaklende mellem Bergen og Tunsberg . . . . . *Xc*.
- — Perg. Cod. No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Farmanna-loven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Xd*.
- — Perg. Cod. No. 8 fol. i den delagardiske Haandskrift-Samling paa Universitets-Biblioteket i Upsala, indeholdende foruden Frostathingsloven (*Fe* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Xe*.
- — Perg. Cod. C. 14 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskr. Sml., indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bl* i Landsloven) ogsaa Farmannaloven, med Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *Xf*.

Det bemærkes, at man her, ved at inddele Haandskrifterne i fem Klasser, med Hovedsignaturerne *B*, *O*, *T*, *N*, *X*, medens de enkelte Codices hver for sig ere betegnede med smaa Bogstaver, vedföiede Hovedsignaturen, har søgt at antyde, hvilken af de fem Klasser af Bylove: Bergens, Oslos, Tunsbergs, Nidaros's, eller almindelige, — hver enkelt Codex tilhører, saaledes at *B* betegner Bergens, *O* Oslos, *T* Tunsbergs, *N* Nidaros's og *X* den almin-

delige, til hvilken sidste Klasse ogsaa ere henregnede de Bylove, som vakle i sine Local-Angivelser, samt de Farmannalove, der findes særskilte uden at være satte i Forbindelse med nogen Bylov. Ligesom ved Landsloven, sættes Hovedsignaturen kun een Gang, hvor flere til een og samme Klasse hørende Codices nævnes umiddelbart efter hverandre. Af de ovennævnte Haandskrifter er det kun *Ba* samt *Na* og *Nb*, der indeholde Byloven saa udførlig, som den her gjengives; alle de øvrige fremstille blot de Afsnit fuldstændigen, der ere egne for Kjøbstæderne, medens de overalt, hvor Byloven stemmer med Landsloven, nøies med at henvise til denne med større eller mindre Udførlighed. *Bn* er i sidste Henseende den fortrinligste, da den, naar undtages Christendomsbolken, giver Overskriften til hvert udeladt Capitel og derved bestemt antyder, hvorledes Capitel-Afdelingen skal være. Da nu *Ba* mangler Capiteloverskrifter, ere disse i alle Bolker, med Undtagelse af ovennævnte, tilsatte efter *Bn*, hvis Inddeling ligeledes er fulgt. I Christendomsbolken er *Bi* paa samme Maade benyttet.

- Som Anhang tilføies: *A.* Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter . . . . . *Na*.
B. Samme Takmark efter Papirs-Codex No. 85 qv. i den arnamagnæanske Samling, der indeholder Landsloven m. m. i Oversættelse fra 1543.
C. Jonsbogens VIII Bolks, eller Farmannalovens, 25de Capitel efter *Ba*, som indskyder det mellem Kjøbe- og Tyve-Bolken.
-

Prologus.¹

Magnus meðr guðs mistun² Noreg konongr. sun halonar konungs.³ sender [Asta-
tini biskupi, abotum oc hyslu monnum oc radesmonnum. oc ollum odrum guðs vinum
oc sinum þeim sem þetta brex seá eða höyra i Biorgwin⁴ quædiu guðs oc sina.
Þer uitid at hinir skynsamazto men æz Biorgwin⁵ haza idulega getid xirir off at þer
hæzt spurt at ver hazum lut i att. at bota nolot um xlestar logbofr i landeno [með
hinna bæzta manna (rade)⁶ oc bedet off at ydr bot stilldi þeirra umbota⁷ æigi⁸
lutlaus⁹ vera. En þer stulit¹⁰ vita sanlega at off ber adr uel xirir at sea. en þo
æintanlega nu bæzt er þer tronstitt svo mykt a vara xorsio [at þer dæmit hana alla
i vara skipan.¹¹ þæt æz at tala oc þæt uid at leggja sem off þidir bæzt bera með
[hinna bæztu¹² manna rade. Oc þui hazum ver nu um ridir idulega stodat hana.
oc litz off sem alluidda mætte með xærom ordom xullan orsturd gera. þar sem hon
talade adr gongsi langt um. En sumum stodum þurxti hon sanlega tilloghu þar sem
huærgi var¹³ liofare en marger þeir þurxtu er xatunnigir¹⁴ varo. Nu þo at ver
kennem off miot xatunniga¹⁵ til slitra storæda. þa hazum ver þo þessa bot latet rita
er ver sendom ydr. [æxtir slitum hætte sem hon vattar.¹⁶ tronstande a vara herra
Ihesu Chriusti mistun oc [arnadar ord¹⁷ hins hælga Olafs konungs oc þeirra¹⁸ hinna

Jvfr. L. Indl.

¹) Ovskr. tilf. i Lighed med Landsl. Her hæzr Biorgwinar boc meðr quædiu sending oc brœui Magnus konungs — Ovskr. Bk, k, l. Xb, c. Her hæzr Be(r)guiniar þings loghbod of skipan — Ovskr. Bn. Her hæzr upp Biartronar restar oc biarmanna logh oc þeira grein — Ovskr. Ta, b. Her hæzr Biartronar rest — Oa. Her hæzr Biartronar rest of biarmanna log of segir þat er eigi greinir i landz botenne — Ovskr. Bm. Biarttr onjar restir — Ovskr. Xa. Prologen udelades i Bb, c, d, f, g, h, m. Oa, b. Farmannaloven først, derpaa begynder þingskipan — Tb. Farmannaloven sættes først; dertil söies Capitlet allar þær settir &c. og dernæst gaaes over til hva er mest at ver þutum mot eiga — Bf. Oa, b. Byloven begynder først i Kjöbebolken med Cap. 6. þat er nu þuinæst at ver Biorguinia menn urðum miot uid kaup at liza &c. — Bg (der kun optager nogle faa Capp. af K. Bolken samt eet af T. B.) Farmannaloven indskydes foran i Lapsdøl, mellem Kjöbe- og Tyveb., og Byl. selv begynder først med Bæarsk. C. 1. Hva er mest at ver þutum mot eiga — Bk. Farmannaloven forudskikkies ogsaa i Bd, der ellers begynder med det sædvanlige friðr of blizjan &c. Lacune i Be, der oph. i Thgsk. Cap. 4. Xd, e, f bestaae kun af Farmannaloven. Alle de Örrige begynde med friðr of blizjan. ²) náb — Bk. Istedetfor Resten af Prologen: etc. — Xa. ³) sonar son suertis konungs — tilf. Bk. Na. Istedetfor Resten af Prologen: &c. — Bi, l, n. ⁴) [ollum guðs uinum of sinum i Gulapings logum — Bk. [mirðeligum herra Jone erðebiscupi oc ollum guðz vinum oc sinum iherum sem thetta breff sia eða höyra i Nidarosæ — Na. ⁵) Gulapings logum — Bk. Nidarosæ — Na. ⁶) [mgl. — Bk. ⁷) lunenda — Na. ⁸) æigi — mgl. Na. ⁹) ombotalaus — Na. ¹⁰) þat — tilf. Bk. ¹¹) [mgl. — Bk. ¹²) [skynsamra — Bk. ¹³) adr — tilf. Bk. ¹⁴) xatunnigir — Bk. ¹⁵) xatunnandi — Bk. ¹⁶) [mgl. — Bk. ¹⁷) hinnar hælgu Mariu, oc — tilf. Na. ¹⁸) [sua — Bk.

stynsamaztu manna tillogu er i hia os varo. En at þer stili þui gior hui ver hozum sua stipat bolkum i bolenne sem nu er. þa græinir þessi hattr xirir yðr sem her xylgir.

Þingxarar boltr er nu sem xyr i andverðu ritadr [xyr er¹ hæxi sealza bolen. þui at adr ber at stipat se þingit oc [næxndir stobadar.² logrettu men losner. æidar xluftir. oc grid sett. oc siðsemdum lyft. at þui bætr værði bolinni lyt siðan. oc dom³ lit sem þingit er bætr stilt oc siðat.⁴ Sxysli lutr bolarennar er triftinsdoms boltr. at men stili triftilega tru vera grundvoll oc upphax allra godra luta. oc hæilagrar kirliu lyðni oc hennar xormanna vera lyfing oc læidtogar til allra rettynda oc mistunsamlegra siðsemda. Næst triftins doms bællinum er utxara boltr. at allþyðan stili þan hin sama gud haxa stipat konongdomen til veraldlegs ivirbods sem biskupin til andlegs. Ertir utxara bolk er manhælg. þui at næst þuifa hover hozðingium oc ollum odrum ut izra at halda oc hælda lata guds xrid oc godra manna xrelsi millum triftinna manna. en þeim með logum oc þo hozsamlega ertir atuitum at rexsa sem at odru værða prouader. Næst manhælg er ærxða tal með þui xleira sem þui xylgir. oc hæxr þat með luenna gixtingum. þui at myclu varðar þeim sem til arxanna kalla. at þeir se i loghlegum oc i hæilagum hiunstap getner. Ertir ærxða tal [hæxr landa brigði. þui at þan tima er maðr ærxir noðorar iarðer. þa hover honum at stoda um sin odol oc annara mænna. at han hædde engara manna odlum með logum sottum oc tunni sin odol með logum at brigða. Ertir landa brigði er landxlæigu boltr. þui at þeim hover með loghum sinar iarðer at byggia sem með loghum haxa at lomezt. Ertir landxlæigu bolk er⁵ kaup boltr. [þui at svo skal ertir lagha soðnum lausa aura soðia sem með landa brigði lond oc iarðir.⁶ Ertir kaup boltr er þioxa boltr. þui at þat hover engum xirir odrum at tortima sem sa hæuir með logum at lomizt. en sa er odrumis gerer man laga rexsingh xirir sværa.⁷ Siðarst i bolinni ero kononga rettar botr. at sa konongr sem til er stipadr ertir at sea logunum ertir umdomum sinna xorellra. a æigi siðr at hugga sina siðsama þæгна með linkind oc rettarbotum. en at tempræ uspala með hirting oc loglegum rexsingum.

Ertir þær sem til haxa xallet oc um iarða brigði oc um oll onnur laga mol. undir huerium logum sem þau urðu. þa stulu þau ertir þui vera sem þa gengo⁸ logh i lande er þau gerðuzt ex æigi hævir adr logleggh stipan a lomet.⁹

¹) [adr en — Bk. [xyr æn — Na. ²) [mgl. — Bk. ³) domom — Na. ⁴) Resten af Prologen mgl. — Bk. ⁵) [ær wardhaldar (setni(n)gar oc boar stipan, thi at þan tima er maðr ærfuir noðor hull æðra garða. tha hæuer honom með þynsemdr at geita oc með (ormelagom hagrædom at niofa. thess goda sem gud hæffuir tett hinum (thet som hannem eer thilzældenn æsther laugenn — Nb). Thui næst er vidbunada boldr með thui xleira er that xylgir, thui at thæim hoyrir með loghum at gæta sine ætla er með loghum haxa at lomezt. (Stykket Thui næst . . . lomezt — mgl. Nb). Ertir vidbunada boldr, ær — Na. ⁶) [thui at sua æt. . . soðia sem stip æða garða — Na. [Oðr siger om risbmannstæðst. om quæsttning oðr Bælag. at alle Bælauglige risb stæll igenn rygges, oðr loughlige risb stæll hollbis — Nb. ⁷) Ertir thioxa boldr ær xarmann(a) logh, thui at thæir turffu með myðil varggð oc xorsio at vera xarir tioffuom oc ranemnonn æða odrom hæffa, ær vti xara með sino godz — tilf. Na. ⁸) domast — Na. ⁹) Siðarst i . . . lomet — mgl. Nb.

Byðium ver yðr at þer varðginnit við oss þat sem a stórt. þui at meir hava völdit ziofshylda var oc uantunnend en vilia torgi sem ætla ma. þo at ver hærdim minna i væð sett. oc oss toli þetta ærni sealdan en oss tætr. Finzt oc nolot nyt samleff i. þadum þat aller varum herra Jhesu Christo. hans nærn se blæzfat vttan ænda. Amen.

L. Þingstípanar bókr.¹

Her heyr þinggerar bók til Þorgvinar þings. fyrsta Capitula.

Fridr oc blezjan² varð herra Jhesu Christi. arnadar orð varar³ þru sancte Marie 1
[oc hins hælga Olafs konungs⁴ [oc hinnar hælghu Sunnizu⁵ [oc allra guds hælagra manna⁶ se með⁷ ollum Þorgvinar⁸ monnum⁹ nu oc iamnan. En ver skulum logþingi vart æiga¹⁰ a .xij. manaðom huærium¹¹ næsta sunnu¹² dagh ærtir [þrettanda dagh iola¹³ [i Mariu gilldi skala i Þorgvin¹⁴ a þingstað rettum.¹⁵ þar skulu aller zinnazt þorþalla¹⁶ laust þeir sem til þings ero nærndir. En gielthyri¹⁷ eða¹⁸ sýslumadr skal nærnþ hafa a Thomas messo dagh a mote sva marga men or þiorðongi huærium sem her vattar i næsta capitulo ærtir. eða þeirra¹⁹ [loglegr²⁰ umbodo mædr.²¹ oc nemþna þa men er [þæzt ero till þallner oc²² þeim synazt venazster til skila²³ oc þeir meghe þat með æði sinum sanna.²⁴ En þan æið skulu þeir sveria fyrsta söran dagh er þeir loma till logþingis i Þorgvin²⁵ með þessum æiðstæ. at þess leggr han hond a hælga bók oc þui stýtr han til guds at þa men hæuir han

Jvfr. Cap. 1. L. I. 1.

¹) Sideoverskrift i Bb, c, d. Her heyr upp þingbók Þorgvinar bókar oc segir um þingsstifting. oc huæria til þings skal nærn — Overskr. Bi. §. h. u. þingbók B. b. oc f. um stifting. oc h. t. p. f. n. — Overskr. Bk. §. h. u. þingbók B. b. oc f. um f. oc h. t. p. f. n. — Overskr. Bl. Ingen Hovedovskr. i Bb, c, d, men specielt Register, saaledes: i Her heyr þingstípanar bók Þorgvinar manna (j. um logþing i Þorgvin — Bd). ij. Um ræðs menn i Þorgvin. iij. Huersu lengi þing skal standa. iiij. Um gríða stifting a logþingi. v. Um gielthra oc sýslu mann. vj. Um alla logfæmba doma. Dernæst gjentager Bd den specielle Overskrift: Um logþing i Þorgvin. ²) þagnadar — Ta, b. ³) varar — mgl. Bd, m. ⁴) [mgl. — Bi, k, l, n. ⁵) [mgl. — Bm. Na. ⁶) [mgl. — Bm, n. ⁷) off — tilf. Bb, c, d, k, m. Na. ⁸) Þorgvinar — Bi. Þorgvinar þings — Bm. Nidarosar — Na. ⁹) ollum B. monnum — mgl. Bm. Istf. varð herra o. s. v. staar kun oc cetera — Ta. et cetera — Tb. Xa. Herefter Overskr. Um logþingi vart þar manna of um nærndar man — Xa. ¹⁰) sin — tilf. Ta, b. ¹¹) i þo varum — tilf. Bm. i Sunobergi — tilf. Ta, b. i þaupange — tilf. Xa. ¹²) sunnu — mgl. Bb, c, d, k. ¹³) [Þrettiguu messo dag — Tb. ¹⁴) [i Olafs gilldið skala varum — Tb. [i trosgilldis skala i Nidaros — Na. [mgl. — Bm. ¹⁵) [þar sem logmanne sýnist oc adrum ræðs monnum þazt til uera þallet — Ta. [þa enn [þuennlige of opþagenn æhingstadi her vði æhrunndheim — Nb. [þar sem sýslumadr of gielthyri gerer ræð þirir — Xa. ¹⁶) naubþnia — f. ¹⁷) þyngdenn — Nb. ¹⁸) of — Bm, n. Ta, b. ¹⁹) þeirra — mgl. Tb. ²⁰) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi. ²¹) [loglegr umbodo menn — Bm. Resten af Cap. udelades — Bm. Istf. Resten: &c. Bk, l. ²²) [mgl. — Bm. ²³) Resten af Cap. mgl. Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bm. ²⁵) Nidaros — Na.

næxnda til logþingis¹ er honum synduð venazster til stila æxtir sinni samvöðu. oc æigi tol han þar adra muni til. oc svo skal han iannan gera meðan han heuir þat starz. En þenna æid skal engi oxtar sveria² en um³ sin.⁴

Þessu neyna skal men til þings ok um sectir.

- 2 Sva er mælt at radz men aller⁵ ero skalnæxndir til logþingis [i Biorgwin⁶ oc⁷ .xij.⁸ men or [huærium ziordongi bearens.⁹ [en ex¹⁰ giæltþri¹¹ [eða sýslumadr eða þeirra loglegr umboðsmadr¹² næxna¹³ eigi sua¹⁴ til þings sem nu er mælt.¹⁵ þa ero þeir aller sætir morf slyrs kononge xirir þan huærn er unexndr er. Engan skal til lausnar næxna oc þui at æins umflipti a gera at þeim gange loglegh forzoll xirir er þyr var næxndr. En huer [næxndar madr¹⁶ sem sidar lemr til logþingis en fore ero xlut naubðynia lauft. er sætr morf slyrs uid konong. en logmadr oc logrettu men mete naubðyniar. Nu er giæltþri oc sýslu madr oc umboðsmadr konongs oc biskups oc radz men aller slyðugir til logþingis at loma. en þeir sem æigi loma æz þeim forzalla lauft. þa sædizt huer þeirra .iiij. morlum slyrs uid konong oc þat frammar sem kononge virdazt safer þeirra til.

Um þingskipan ok siðfemd a þinginu.

- 3 [þat er nu þui neft at logmadr skal¹⁷ lata gera vebond [i Mariu gilldi stala i Biorgwin a þingsað rettum.¹⁸ svo uid at þeir hæze rum xirir innan sem i logrettu [ero næxndir.¹⁹ en þat stulu vera .ij.²⁰ tlyxtir manna.²¹ þat stulu vera .xij. rads²² men oc adrer²³ .xij. [næxndar men²⁴ oc [flipti svo til at .iiij.²⁵ se²⁶ or ziordonge²⁷

Jvfr. Cap. 2. L. I. 2. Cap. 3. L. I. 3.

¹) i Biorguin — tilf. Bb, c, d. ij. Nidaros — tilf. Na. ²) vinna — Bc, d. ³) in — Na. ⁴) En logmadr skal haffua i boðar sýssuer haffua mart á huæriu logtinge æz huæru mana zt, æder then sem boðona læss — tilf. Na. ⁵) i Lunobergi — Ta, b. ⁶) [i Nidaros — Na. [i kaupange — Xa. [mgl. — Bm, n. Ta, b. ⁷) oc — mgl. Ta, b. ⁸) .xij. — Bm. ⁹) [þv uarom. [ez handgenner men. oc [ez adra garðz bõndar — Ta. [huærium ziordungi þar varss — Tb. Resten af Capitlet, og hele det Övrige af denne Bolk udelades — Bm. ¹⁰) [skal — Ta, b. ¹¹) giæltþri — oftere Bl, dog ogsaa giæltþri. ¹²) [mgl. — Bn. ¹³) næxni — Bn. næxni til — Xa. Istf. Resten af Capitlet: et cetera — Ta, b. Xa. ¹⁴) menn — tilf. Bb, c, d. Na. marga men — tilf. Bn. Istf. Resten af Capitlet: etc. — Bi, k, l. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: etc. — Bn. ¹⁶) [æff næffndar monnum — Na. ¹⁷) [þing skal standa sua lengi sem logmadr uil oc honum þidiz zallid uera xirir mafa manna satir oc logrettu menn samþyðia. skal logmadr — Bb, c, d. Nb. Xa. [þing skal standa sua lengi sem &c. (Intet mere af hele Capitlet) — Bn. þing skal standa [i. l. [i. v. of h. þ. z. v. z. m. m. [i. oc logretto men sia at høzer. Nu skal logmadr — Ta, b. ¹⁸) [þar sem logbof uerðar lesen — Ta. [i Olafs gilldis stala i Lunobergi a þingsað rettum — Tb. [i trös gilldis stala i Nidaros a þingsað r. — Na. [með giæltþra rade of sýslu manz i kaupange a þingsf. rettum — Xa. Istedetfor Resten af Capitlet: &c. — Bi, k, l. ¹⁹) [stolu uera — Bb, c, d. Na. [stulu stila — Xa. ²⁰) .iiij. — Tb. ²¹) of stizti sua til at — tilf. Xa. ²²) herads — Tb. ²³) adrer — mgl. Ta, b. Xa. ²⁴) [logrettes men — Ta. Nb. ²⁵) þeir — Bd. ²⁶) [flipi sua til at o se notor næxndar — Ta. [se þeir i næxndir — Xa. ²⁷) þridiungh — Ta.

huærium¹ þeir sem bæzt þyðia til þalner [af neyndar monnum.² En þeir sem i logrettu ero neyndir skulu æid sveria³ með þeirra æidstaðr adr en þeir gange i logrettu. at han stytr þui⁴ til guds. at han skal sva til allra manna mala leggja sem han ser sannast þirir gudi ættr logum oc sinni samvizku. Sva með saladom sem sxiadom. oc sva skal han iannan gera þegar han er i logrettu neyndr. I þyrsta sinni skal maðr þenna æid sveria er han gengr i logrettu. en æigi oxtar þo at han se i neyndr. Sva er oc mellt at engi maðr skal sæliazt innan vebanda⁵ þeirra sem æigi ero i neyndir. en ex han sætzt oc gengr eigi ut þegar uid han er mellt. þa sæðizt han halzre mort slyrs. Men skulu þastande til þings ganga oc [sitia þing þar til er⁶ þormessor ero sungnar oc vera a þingi þar til er ringt er til nons att krix kirkju. En logmaðr skal lata ringia [ellðzstedingar kledo at Nicholas kirkju.⁷ þa er han uil með bot til þings ganga. en þeirre kledo skal eigi til annars ringia meðan þingit stendr nema [til ellðzstedingar.⁸ En ex nofor slæz i mat eða mungat⁹ oc røler þat mæir en þingit. þa er han sætr .ij. aurum slyrs. oc æigi engu upræist fins mals a þeim dæghi. Drøt skal [engi maðr¹⁰ til þings bera¹¹ huarle til solu ne annan vægh. en ex boret verðr þa er [þat upnæmt¹² oc æiga þingmen þat. Aller men skulu i logrettu sitia þeir sem i ero neyndir sva lengi sem nu er mellt. nema maðr gange at naudsynia ærendom. En ex maðr gengr or logrettu uthan vebanda naudsynia laust. þa er han sætr .ij. aurum slyrs [uid konong.¹³ en [ex þeir men gera hart eða haronfi sem ero þirir uthan vebond¹⁴ sva at logrettu men mego æigi nadolega geyma doma sinna eða þeir kiera mal sin er logmanz oc logrettu manna loz haza til. sætr huær onri slyrs er at þui verðr tunnr oc sannr oc er honum sagt til adr. þeir men aller sem i logrettu ero neyndir skulu doma logh om þau mal oll er þangat¹⁵ ero stoten [med logmanz raðe oc annara godra manna oc lome þat¹⁶ vitni fram a þingi.¹⁷ en alt þat er loghbot stil æigi or [þa skal þat af huæriu male haza sem logrettu men værða aller a eit satter.¹⁸

¹) biarene — tilf. Ta. ²) [mgl. — Ta. ³) Istf. Stykket herfra og til Menn þolu þastande: — Sem þyr segir i landþotinni — Bb, c. Hele Resten herfra mgl. — Ta, b. Istf. Resten: &c. — Xa. ⁴) malle — tilf. Na. ⁵) uthan orloze — tilf. Bd. ⁶) [sitia þing þegar — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁷) [kledunni býjar bot i Margræto kirkju þoppli — Na. [Storm kledenn i Margr. t. st. — Nb. ⁸) [hær þær thil býjar eða ælðer værðe laus — Na. ⁹) drøt — Bb, c, d. ¹⁰) [oc eigi — Bb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i botinni — Bb, c. ¹²) [upptotr drøt — Bd. ¹³) [mgl. — Bd, Na. ¹⁴) [þeir menn sem eru uthan vebanda oc gera þar hart oc haronfi — Bd. ¹⁵) þangat — Bd. ¹⁶) þui — Bd. ¹⁷) [och laugligenn ere frem tomne effther som laugbogenn siger. Sørst þall dømes och offuerhøres the sager som diid eer stessnt, och alle the sager som mennd legger hennder sammens medt ihuende vidtne, om the vidtne fremkommer, och the nest the apndre smaa sager — Nb. ¹⁸) [the ((sager) skulle være vunder guode fiellige menns sigiløse och samtsede, som the effther sinn samuit rannðage och døme — Nb.

Um gríð ok gríð millim manna a þinginu.

- 4 Allir þeir men er [i logþingi¹ for¹ ero neyndir i Þiorgvin² eða notor mal æigu þar at dríza stulu i gríðum vera³ huer uíð annan þar til er [logþingi er lofet.⁴ En ex ein huer gengr a þessi gríð. þa hæzír [(xírír) gort⁵ ze oc gríði i⁶ lande oc lausum onri oc lome alldri i land síðan. En ex men verða sérðer a logþingi i Þiorgvin⁷ eða za annan olutt [az manna volldum oc vilia. þa onlz rettr þeirra at hælningi er xírír stendum eða sarsautum verða.⁸ Sva oc ex men bera uopn a logþingi.⁹ þa gíalde halza mort sylzre oc late uopnen. æigi [logrettu men¹⁰ tua luti vapna. en konongr¹¹ þríðlung. þui at i ollum stodum hornir monnum at gíæta spectar oc síðsemdar. [en þo æinkanlega mest i þeim stodum sem til stynsemdar oc spectar ero flípadír az andverdu oc zléstum verðr mæstr stæde at ex notot sterft i.¹² En [oll Þiorguin¹³ þinguiti er til zalla¹⁴ .v. marla mal oc þaðan az smære a konongr¹⁵ .ij. luti en þríðlung, þoar men. oc sva ex zormen eða radsmen loma æigi til þingo sem bot segir. þa domi [þætta ze¹⁶ þingmen [at gíælda¹⁷ a næsta mote¹⁸ er¹⁹ gíæltýri oc sylsu máðr [stulu æiga.²⁰ en ex þa er æigi bot læggi a domroz.²¹ þægn-gíllði oc xírír ubota mal er gerazt þa a konongr æin.²² Nu ex máðr rýzr dom þan²³ er domðr er [a logþingi²⁴ i Þiorguin.²⁵ oc vapna tal er at att. innan logrettu oc uttan. þa sæliz sa²⁶ .iiij. mortum sylzre uíð konong er dom rýzr. en mort uíð safar abera. Nu skal gíæltýri eða sylsu máðr þui lyfa a Þiorguin²⁷ þingi. huerfu margir men az varo tæknir i þor varom a nestom .xij. manadom. oc segi stíl a um vogt oc izírlit þeirra [er hinum urdu at stæda at þeir megi þui at hælðr tændir verða at lífendom huar sem þeir lunnu fram at loma.²⁸

Um mot þan sem gíæltýri skal eiga.

- 5 Sva er mælt at gíæltýri oc²⁹ sylsumáðr stulu mot³⁰ æiga innan þeirra .viij.³¹

Jvfr. Cap. 4. L. I. 5. Cap. 5. L. I. 6. 7.

¹) [til logþingis — Bb, c, d, i, k. Na. [i logrettu — Xa. [i Þiorguin² — derpa Resten af Cap. udeladt Bn. ³) Zunsbergi — Ta, b. Nidaros — Na. ⁴) Istf. Stykket herfra og til notot sterft i: — &c. — Bi, k, l. ⁵) [logþing þat er lofet — Xa. Herfra til notot sterft i — mgl. Ta, b. Xa. ⁶) [sa xírír gort — Bb, c, d. Na. ⁷) i — mgl. Bb, c, d. ⁸) Nidaros — Na. ⁹) [sem xýr segir — Bb, c. ¹⁰) ij Nidaros — tilf. Na. ¹¹) [konongr — Bb, c, d. Na. ¹²) þing menn — Bb, c, d. Na. ¹³) [sem xýr segir botin — Bb, c. ¹⁴) [um kaupanga — Xa. [oll Nidarosar — Na. [oll — Ta, b. ¹⁵) oc — tilf. Ta, b. ¹⁶) Her begyndir Be. ¹⁷) [mgl. — Be. Ta, b. Xa. ¹⁸) [at græðiz — Be. [at lutigt — Tb. [of græðiz — Xa. ¹⁹) þingi — Be. Tb. [a þa a næsta þingi at þeir liuti þat er þeir uaro safader — Ta. ²⁰) En ex — Ta, b. En — Xa. ²¹) [eiga — Be. Xa. [eigu at lufa — Ta. [eigu — Tb. ²²) xírír — tilf. Ta, b. ²³) Resten af Capitlet og den hele Bolk mgl. Ta, b, der springe lige til Cap. 4 i Ldvb. om Vardhold. ²⁴) togfandæn — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l. Xa. Udenfor i Mrg. tilf. med en langt yngre H. (fra 16de Aarh.?) det Cap., som ellers pleier at staa ved Slutn. af Farmannal. Allar þar eftir &c. uden vigtige Afvigelser — Bl (hvor Farm. L. mgl.) ²⁵) [mgl. — Bb, c, d. ²⁶) Nidaros — Na. ²⁷) mgl. — Be. ²⁸) Nidarosar — Na. ²⁹) [sem xýr segir botin — Bb, c. ³⁰) eða — Be. Resten af Cap. mgl. — Bn. ³¹) þing — Bb, c, d. ³²) ælfa — Bb.

natta er lólit er lögþingi¹ oc lysi² xirir monnum þui sem talat var³ a lögþinginu i Þiorguin⁴ oc æinlanlega huat alyft a zel þeirra manna mal er þa flipadozt a þui næsta lögþingi. En ez annar tvæggia ryr⁵ a sin lut þa er mal lomr a þetta mot oc tallar rangt vera up borel xirir logrettu men. þa skal þo æigi brigða domi sætta laust. En han⁶ ma æsta hin⁷ tale til næsta lögþingis a odrum vetttri oc haxe⁸ huartv(æ)ggia uppi sitt mal oc xore þa er talsættir var tal med zullum vordzlum. En ez mal ronnizt med sama hette oc ryr⁹ þa have þa¹⁰ lofnað sin aulin halzu æz hinum er ylzdi han til rangs mals oc soke þat med talum sem adrar xear solner. [Prouazt oc þva at hin¹¹ haxe rangt xlut xirir logrettu monnum er xyr dæmdizt malet oc domizt þa hinum. þa tale þa lofnað sin halzu aulin oc soke sem adr vattar.¹² oc þva skal huærvetna þar sem logmadr oc adrer sthusamer men þea at men værða æzloglega sotter oc til laga talsættir.¹³ Nu skal giæltxyri eða stysu madr þui lysi. at lögþingi skal huærn vætr uppi vera i Þiorguin¹⁴ næsta sunnudagh¹⁵ æxtir prefts anda dagh iola. þa skal oc þui lysi at men stulu æigi þa men i hus sin tala er laupa veflan oc austan.¹⁶ nordan oc sunnan. nema þeir uiti stila a. at þeir ero stila men. þui at stilir men ero þui vaner at vera notoro list æin vætr eða .ij. eða .iij. oc hylia stl þva uid men. Sidan stiliazt þeir æigi bætr vid en annat huart stela þeir ze manna. eða laupa brot med¹⁷ husþrygium manna. eða xrendlonom. eða gera onnur vand verfl. En huær sem odruiis gerer oc tætr stila men. þa sædizt mort stlyrs [er hin¹⁸ prouazt at illum manne.

Um laugdoma þa sem dæmdir verða.

Alla þa doma er um viga xerði¹⁹ skal sætia²⁰ [eða xirir²¹ þeirra tvænna leg: 6 ord²² er xirir æigu at toma zul manz giold²³ eða holz [at logum.²⁴ þa skal þa alla med logum sætia oc gridum til xyrsta sala. En þa er ryr dom logsæmdan xirir

Jvfr. Cap. 6. L. I. 8. 12.

¹) þingi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ²) lysi — Bi. lysi þui — Bk. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ⁴) Þiorguin — Na. ⁵) ryr — Bb, c, d. Na. rigtigere. ⁶) hinn — Bb, c, d. ⁷) hann — Bb, c. Na. mgl. — Bd. ⁸) þa — tilf. Bb, c, d. Na. ⁹) Istf. herfra til Nu skal giæltxyri — Sem xyr segir — Bb. Sem adr segir botinn — Be. ¹⁰) þa — ved Feilskr. Ba. ¹¹) hann — Bd. ¹²) [Menn bliiffuer domen igien drefluen, og thet bliiffuer hannem offuer beuift att hand haffuer beredthet sinn sagd loigennactige for Domemendene, Bøde som før er sagd og konngenn .j. mt. og thenn anden selge sinn sagd — Nb. ¹³) Om nogenn Mand stessner anden for Laugmandenn, Eller for nogenn anden Kettere, og ide vinder aff hannum enthenn Eid eller penndinge. Da skal thenn thet seggte suerge paa Bog, att hand eij seggte samme maat for hadt eller auffund, menn handt mendte at haffue reet sag att sege. og skal huert vidtneisghurdt beres for Laugmanden — tilf. Nb. ¹⁴) Þiorguin — Na. ¹⁵) dag — Bb, c, d. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: Sem xyr segir i bet: inni — Bb, c. ¹⁷) med — mgl. Na. ¹⁸) [ez hann — Bd. Na. ¹⁹) Resten af Cap. udeladt — Ba. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²¹) [eða um — Bb, c, d. Na. [eða — Be. [oc um — Bi, k. ²²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ²³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ²⁴) [mgl. — Bb, c, d. Na. Istf. Stykket herfra til vinzt ze til huærvæggia: — Sem xyr segir — Bb. Sem x. j. i. botinni — Be.

sal eða at þyrstum solum.¹ þá gengr þa a grib sín oc er trngroze. oc hæuir þirigort þe oc þriddi [i lande oc lausum oryri.² En þær ero naudsþyniar.³ ex madr er siutr eða far. eða einarhueriar þær stornaudsþyniar gange til er goder men bere vitni um at han matte æigi til tóma i æindaga. En [sal þat þyrsta skal⁴ fram tóma innan þess þyrsta⁵ manadar oc þlytia hœim til hans. oc se bodet með vatta .ij. en hin tafe þar uid eða umbods madr hans. nema han uili indella um gera honum er tafa skal. En um oð onnur mol er men læggia logdoma a imillum sín. þa sælzt þa mœrt þlytræ uid safar abera er þan dom ryzr.⁶ en tononge .iiij. mœrtum þlytræ. oc soðe giæltþri huaromtvæggia til handa. oc tafe hin þyrst skuld sína upp þva sem domr domdi. en sætt huaromtvæggia se síðan⁷ æxtir þær magne ex æigi vinzt þe til huaromtvæggia. En ex hin⁸ uil eigi þa en dom hœlða. þa skal giæltþri lata blasa til moð⁹ oc gera han utlægan. nema han giæltde slitt up sem nu er mœlt. Nu ex madr þær æigi¹⁰ i þor varom þirir logmanne eða giæltþra. þa skal safar abere talfetia han til nestu logþingis er han þær æigi ret æz. en ex han hæuir til þess sanleg vitni at han hæuir þan talfettan er mal a uid han oc þat annat at mal hær þva þær sem han hæuir hærmt. þa skal þingmen doma þat mal at logruðu. huart sem uid ero bader eða [sa æin¹¹ er fram þer. oc logmanne¹² oc logrettu monnum þidir þirir luta.¹³ nema hinum er talfettir var þanne þul naudsþyn.

II. Kristins doms boltr.¹⁴

Her heyr kristins doms boltr i Þergvin.

- 1 Þat er uphæz lagha vara [Þiorguinarmanna¹⁵ sem uphæz er allra godra luta.¹⁶ at ver skulum hær¹⁷ oc halda¹⁸ triftilega tru.¹⁹ Uer skulum trua a varn droffen Thesum Thristum hans æinga sun er geten er æz trærte hœilags anda. oc þoddið æz

Jvfr. Cap. 1—3. L. II. 1—3.

¹) naudsþynia laust — tilf. Bd. ²) [mgl. — Bd. Na. ³) þess er reida a — tilf. Bd. ⁴) [lati þat þyrsta [al — Bd. ⁵) [ama — Bd. Na. ⁶) oc hœlða dom sem ædr — tilf. Bd. Na. ⁷) þript — tilf. Bd. Na. ⁸) hann — Bb, c, d. Na. ⁹) oð treffue hannum diidt — tilf. Nb. ¹⁰) rettyndi sín — tilf. Bb, c, d. Na. ¹¹) [annar einn [a — Bb. [annar [a — Bc, d. ¹²) loghmanum — Na. ¹³) bita — Bb, c, d. Na. rigtigere. ¹⁴) Denne Ovskr. er tilf. i Lighed med Landsl. Hele Bolken udelades i Bf, m. Xb, c. Ta, b. ¹⁵) [i Þergvin — Be. [Þiorguinarmanna — Bn. [Þidaroðar manna — Na. [þaupangro manna — Xa. Istf. Resten af den hele Bolk: alt til [andværnar boltsens — Be. &c. — Xa. ¹⁶) Istf. Resten af Bolken: of gengr þva ut allr sem stendr i [andþotinni — Bn. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁹) Istf. Resten af Bolken: oc allt annat þva sem þrigrat er ædr i þotinni — Bb. oc allt annat [þr. er ædr i b. i triftins doms bœttinum i [andþotinni — Bc. Istf. Resten af Cap. oc allt a. [þr. er ædr i b. i fr. b. i l. b. of um tonunge erð of ærne. hegat til — Bd. De efterfølgende Capp. indtil det 7de (Ovskr.: þm doftur eða sunar doftur) — mgl. Bd.

Mariu mörj. pindr undir Pilaze vallde. krossæstr. dörðdr oc græzen. þor nibr til hæl-
uitis at lönfa þadan alla sina vini. þridia dagh ærtir er han var dörðdr i sinum
mandome ofstaddum sinum guddome reis han up æz dauda oc var sidan med lære-
svæinum .xl.¹ dagha fra pascha dægi oc til upstigningar dags. oc stæig þa til himna
oc þadan skal han loma a ørsta dæghi þessa hæims. at doma huærn ærtir sinum
værdlæitum. Uer skulum trua a hælgan anda at han er sannr gud sem fader oc sun
oc þær þreær stillningar er æin gud. Uer skulum þat allt trua er truir oll kristin
þiðd oc hælagra manna samband. oc hællogh kirtia hæuir adr samþykt med ubrigð-
ilegre stadæstu. Uer skulum trua at syndir xirir latazt med skirn oc idran oc stripta
gang. med hollde oc blode vare drottens er i messonne hælgazt. med borna hallde oc
almofo giærdum. i fastum oc allum odrum godom lutum. er men gera. hugsa eda
mæla. Uer skulum trua at huers manz lifamr er i er lomen hëimin eda loma lan
til doma dags þa skal up risa oc þadan æz skulu þær er illa gerðo oc æigi idraze
med iurbot þessa hæims haza endalausar uzagnad med dioxlinum oc hans ærend-
retom i hæluiti. en þær sem got haza gort þessa hæims skulu haza æilixan fagnad
med gudi oc hans hællogum mannum i himiriki.

Her segir at konungr oc biskup eru æz gudi skipaðir. at gorta lyðs oc laga a iærðrici. oc um
lyðni lyðfins.²

Nu æz þui at guds misfunn ser til þess myðla þorz utalulegs lyðs [oc ymis 2
ziolmennis.³ þa hæuir han skipat⁴ tuæim sinum pionom at vera audsynilega hans
umbods men um⁵ þessa hælga tru oc hans hælragt logmal. godom monnum til værnd-
ar oc rettenda. en vandum mannum til rexfingar oc reinfanar. Ero þesser tvær
annar konongr en annar bystup. hæuir konongr æz gudi verallett valld til verallðlegra
luta. en bystup andlect valld til andlegra luta. oc a huar þæirra at styrkia annars
valld til rettra mala of loglegra. oc kennazt uid sil at þær hava vald oc izirdod æz
sealzum gudi en æigi æz ser. Oc xirir þui at þær ero guds pionofu men oc hins
annars at þat sea aller at þæirra ma med engu mote missa. þess hins þridia at sealtzr
gud virdizt at lalla sil þæirra noxnum. þa er sa sanlega i myllum hafsta uid gud er
þa styrkir æigi med zultomenne aft oc retvise⁶ til sine vallz þess sem gud hæuir þæim
til skipat. þar sem þær bera svo mylla ahyggiu xirir ollu landzfolkinu oc abyrð
xirir gudi. allra hælzt þar sem login vatta med studdum endamærtium. svo at huarli
megi hozdingiarnar ex þær gormma þessa anaudga eda þyngia folkinu med oxmytilli
agirnd. oc at æigi mege zavitrir men synia hozdingionom loglegrar þægnsthyldu xirir
þriozstu safer oc⁷ skamsynnar zavizstu.

¹) .xl. — Ba, urigtigt. ²) Denne, saavel som de øvrige Overskrifter i denne Bolk, ere tagne af Bi, da
Ba kun anfører Begyndelsen af 1ste Capitel. ³) [mg]. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.
⁵) at halda — Na. ⁶) Rettere retvise. ⁷) er — Ba, urigtigt.
Norges gl. Love II.

Her segir huer logliga a at vera Noregs konongr eptir logum.

- 3 Nu ær þui at landzrollit alt a mycla lyðstýldu konongenum at væita.¹ þa vere þat þargleitt at men varadezt þa myclu uilli þofu er mæstr lutr landzrolls þessa hæuir þva hormulega veret blindadr ær at i engu lande odru zinnazt þess domi. þar sem tæknir hava veret imissir men oc tallader konongar ranglega imot rettum konongum oc logum hins hælga Olafs konongs oc ollum þæim rettendom er huer bonde uilldi una ær odrum um sínar ærþir. þionado opt uelbornir men þæim er varla matu vera knapar þeirra sem en vattar i dag huart þeir mistu zléiri odla sinna eða hinir er þeir tallado kononga sina. oc þva hit sama um manna missurnar. Nu at men þurzu æigi griplande hondom eða leitande ætir zara huer konongr a retlega at vera i Noreghi. þa se þat lunnilt ollum Þiorgvinar² monnum oc ollum odrum Noreg monnum. at Magnus konongr sun hafonar konongs stadzæsti þva oc let i þof setia a frosta þingi. huer at rettum ærþum a at vera Noreg konongr eptir logum. oc ær þui at þat var þa iattat með rade Jons ærþibistups oc³ annara liodbistupa. lendra manna oc lærðra. stallara oc logmanna. oc allra handgenginna manna þeirra er þa varo hia. oc allra frosta þings manna. oc þui samþyctu aller Noreg men zirir sit oc sit ærþringi uid Noregs konong oc hans ærþringi með retto þingtale at þessi stípan skal standa [þar um⁴ sem þa var gor of nu zylgir her.

Her hefr Noregs konungs ærþa tal oc skal i þeirri ærþ huer standa sem talpr er.

- 4 I nafne zadur oc sunar oc hælaghæ anda. æins guds i hælagre þrenningu. skal æin hans þion konongr vera⁵ izir ollu Noregs konongs riki oc vælði innan landz [oc utan landz⁶ oc þva statlondum.

Nu eptir þrazall konongs varo. þa er þu hin zyrsta Noreg konongs ærþ. at þa skal konongr vera izir Noregs konongs riki sem Noregs konongs sun er⁷ hin ællzti æin.

Su er onnur ærþ at þa sunar (sun) konongs er stílgeten er hin ællzti æin skal konongr vera þa er zader hans var⁸ stílgeten ez engi er sunana til stíllgetna.

Su er hin þridia ærþ er brodir konongs stílgetin hin ællzti æin skal konongr vera þa er samþædra er uid konong. ez engi(r) ero þeir till sem adr ero talldir.

Su er hin zjorda ærþ at zadur brodir konongs samþædra oc stílgeten hin ællzti æin skal konongr vera þa sem zader hans var stíllgeten.

Jvfr. Cap. 4. L. II. 4. 5.

¹) Istf. Resten af Cap. &c. — Bi, k, l.   ²) Nidaros — Na.   ³) alra — tilf. Na.   ⁴) [seintaga — Na.   ⁵) Istf. Resten af Arvetallet: oc stípan allt ærþa tal sem uistendr — Bi. of stípan allt ærþa tal ut sem stendr &c. — Bk. of f. allt e. t. þva f. stendr &c. — Bl.   ⁶) [nigl. — Na.   ⁷) stílgetin — tilf. Na.   ⁸) of — tilf. Na.

Sv er hin þimta ærþ at broður sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem þader hans var stlgetin oc samþædra uib konong. ex engi er hinna til.

Sv er hin setta ærþ er¹ bróðrungr konongs hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem þader hans var þaður broðir konongs stlgetin oc samþædra. ex engi er hinna til sem adr ero talðer.

Sv er hin seaunda ærþ at konongs sun stal konongr vera hin ælztu ein þo at han se æigi stlgetin. sa þo at han se huarle geten i þrendsemis spellum eða hordome eða slystap oc konongr sealzr hæuir uib þæderne hans gengit oc sagt sealzr stlritum monnum æveni til þirir sater samuistu sinner oc modur hans. oc svarar su stand er barnit er þot þæirre tilfölu sem til hönrrir.² oc hæuir madren ædi tvænt til þæderne sagd. ærtir þæim hætte sem logbol vattar um stl mal. þessu stulu þæir sem vita æigi lögna iþir manað. nema þæir ottizt oþrili. þa stulu þæir þo æinum huærium þleirum stlritum monnum til segia att vitni mege um bera ex þarz.

Sv er hin atta ærþ at dottur sun konongs stlgetin hin ælztu ein stal konongr vera sa sem moder hans var stlgetin ex engi er hina til.

Sv er hin niunda ærþ. at systur sun konongs stlgetin hin ælztu ein scal konongr vera. sa sem moder hans var stlgetin oc samþædra uib konong ex engi er hinna til.

Sv er hin tiunda ærþ at sa stal konongr vera hin ælztu ein. er nestir er ærtir broðra sunu uib konong oc stlgetin er oc þader hans varr stlgetin oc lomen þra samþæddum broðrum stlgetnum ex engi er hinna til.

Sv er hin ællyta ærþ at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er systina sun er uib konong oc lomen þra þæim systnum er bæde varo samþædra oc stlgetin oc æz rettre kononga ættenne lomen. ex engi er hinna til sem adr ero talðer.

Sv er hin tolyta ærþ. at sa scal konongr vera hin ælztu ein stlgetin er systur er uib konong oc modr þæirra varo stlgetnar ot samþæddar oc æz rettre kononga ættenne lomen ex engi er hinna till.

En ex engi er þessara til sem adr ero talðer þa se sa konongr at Noregi hin ælztu ein er ærþum er nest ærtir þui sem landþbolin vattar i ærþa tale. karl þo en eigi lona. oc þo æz rettre kononga ættenne lomen.

Ger segir hærfa konung skal kisa. ex hinna misstir sem adr eru talðir.

En ex þva hardlega³ kan til at berazc at engi er þessara til. þa se sealzstæznt 5 hertogha ex han er til⁴ oc iarle. biskupum ollum oc abotum. lendum monnum ollum oc hirdstiorum með hird allre at sofia norðr til Nidaross til hin(æ) hælga Olaze

Jvfr. Cap. 5—9. L. II. 6—10.

¹) at — Na.   ²) hönrrir — Na.   ³) þunglega — Bk, l.   ⁴) Istf. Resten af Cap. 34. — Bk, k, l.

kononge til umræða við ærðibyskup. oc nærni huer byskup or sinu byskups dæmi oc hyslumen kononge þeir sem þar ero .xij. hina vitraðtu bonðr¹ extir sinni samvöðlu oc se a þor innan þess þyrsta² manadar er þeir þyrria þraðall kononge. Sua skal oc byskup huer oc hyslumen ætla men til hægnadar oc gæðlu extir með bonðum. at gæta landz xirir þiozum oc ilþyði. þva marga æz lendum monnum oc hyslu monnum i huer-ium logum sem þeir sea at bæzt hœuir. stulu þeir er extir sitia iamhæimulir til gæðlu þva [i annara manna³ hyslum sem seazra sinna. elligar ero þeir sanner landrada men æz æigi heððr land xridi sinum xirir þeirra vangæðlu. En þan tima er þeir ero norðr komner sem til ero neyndir. þa gange þeir ulærðu men með suorðnum æði til þess umdormis at þeir stulu þan til kononge tala sem þeim syniðt xirir gudi at bæzt se til þallen extir sinni samvöðlu. En þenna æið stulu iamvæl biskuparner aðhyrgiæzt við gud⁴ sem hinir er vinna. at han leggi sannenda umradi til þessa mals. iamvæl sem hinir ulærðu men er sueria. sem gud geðr þeim syn til retlegæzt at sea. En æz þa stíl a. þa stulu þeir sit mal haza er zleiri værða saman oc stílrilare ero of ærðibyskup oc aðrer byskupar þylgia oc sanna þat með æði sinum. Nu æz noðor lætr sit odruuis til kononge tala en nu er mæst. þa haza þa xirir gort ze oc xridi oc se i þazans banne⁵ oc allra hæilagra manna oc æigi tirlu græzir. oc þva huer þa er honum þylgir til þess. Nu æz hirdstiorar eða hird xirirnemæzt þessa xærð. þa ero þeir landrada men við konong. nema þul naubðsyn banne. en huer bonde er xirirnemæzt þessa xærð. sætr .viij. ærtoghom oc .xij. mortum þylzra við konong. en konongr mete naubðsyniar með goðra manna raðe. En i þessa xærð þare huer a sinum kostnaðe. en konongr inni þeim ollum kostnat sin er æigi hæððu aðr kononge ze.

Um aðra ærð en konungdominu.

- 6 En æz dotter eða sunar dotter. [eða hysfir⁶ eða moder. eða þær aðrar⁷ konor er i ærðða tale ero talldar⁸ extir landzboðinni.⁹ oc þva þeir karlmen sem i ærðða tale standa oc eigi ero æz kononga ættenne komner. oc ero þeir eða þær nær mæ(i)r at stýlðu til annars ærðs en konongdomsens.¹⁰ þa skal extir þui huer til ganga. sem honum¹¹ vatta logh i almennilego ærðða tale. oc at þui liosare se. þa megho þeir þætta þyrst ærða. æignir þær sem konongr ærðir ærtir aðra þrendr sina oc þær sem han kaupir með lausa ze. þær þo att han sæli æði konongdomsens iærðer til eða stípti þeim i hinar. Sua stulu þeir oc ærða lausa ze oc gripu þa sem æigi hœgra for(on)unni til. nema konongr have aðra stípan a gort með stílrilum vitnum eða iartegnum ser

¹) með ser — tilf. Na.   ²) þyrsta — mgl. Na.   ³) [þir odrum — Na.   ⁴) tho at their sueri æigi — tilf. Na.   ⁵) þorbode — Na.   ⁶) [mgl. — Bl.   ⁷) aðrar — mgl. Bd.   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l.   ⁹) Gula þingo lagum — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ¹⁰) ærtir þui sem uattar almennitligt ærða tal — tilf. Bd. Na.   ¹¹) hueriom — Na.

tíl falo hialpar oc fómðar eða sínum hólloftu monnum með goðra manna ráðe. oc er þat höfubráð at huer gere uel xírír fer um sína daga oc sínum hólloftu monnum. hælðr hæl en síutr. þui at vástont¹ er annars vinatta oc ærtírgíærd þo at allstýlt se. zínnazt oc zléiri dorni tíl þes at ærzingíar háza æz drægit en tíl aultí stípan þeirra er atto oc zengo optlega með hólre pionofto oc líze háffa. eða ímífo erveði. eða manraunum.

Um konungs eíð í kosningi konungs.

En at konongr uítí sel þui at hælðr stýldugan log at hallða² uíðr þæzna sína 7 oc um at bota. þa scal han þessu íatta zólte sínu með zullrí stáðzæstu ærtír þat sem han er tíl konongs tælin. þat íatta el gúði oc hans hælguð mannum oc þui hans zólki sem el em vuærbúgr ízír stípadr. at el scal þau trístín logh hallða er hín hælgi Olágr konongr hógr. oc aðrer hans retter ærtírlómendr háza³ samþnýtt millum konongs oc þeirra er landet bygga með huara tvæggia samþnýtt oc með g(o)ðra manna ráðe um bota ærtír þui uítí sem guð ler mer. Er konongr æigi at æins stýldr at hallða þætta⁴ uíð þa sem þa ero a þingi hía honum. hælðr uíð alla þa sem í hans þægnstýldu ero alna oc uborna. En þan tíma er han verðr kórúnadr. þa scal han sveria monnum logh oc rettende með þeim eíðstágr sem konongs uígslu zýlgír.

Eíðstágr íals. eða hertuga.

[Sua scal oc hertoghe eða íarl þenna eíð sveria⁵ ez þeir ero ner eða þegar þeir 8 koma tíl konongs.⁶ Þess læg el hOND a [þessa hælga doma⁷ oc þui stýtt el tíl guðs at el scal vera hólrr oc trur mínú herra. N. Noregr kononge bæðe openberlega oc lógnílega. oc [þan lúta landz⁸ sem han⁹ zær¹⁰ mer scal el trygglega hallða ærtír þui stíllorde sem [þan zær mer í alla stáðe.¹¹ væita skal el honóm alla þa lúdni sem goðr hertoghe eða íarl scal goðum kononge. stýrtia scal el han oc hans ríki bæðe með ráðóm oc ollum stýrt mínú. hallða scal el oc eíða þa sem han¹² [hæuir svoret¹³ ollu landz zólkínu ærtír þui uítí sem guð ler mer. Guð se mer hólrr ez el sat sægír. gramr ez el lúgr.

Þaruna oc hífstíora eíðstágr.

þa stólu oc lendar men¹⁴ oc hífstíorar¹⁵ þenna eíð sveria.¹⁶ Þess læg el hOND a hælga doma¹⁷ oc þui stýtt el tíl guðs¹⁸ at el scal vera hólrr oc trur mínú herra.

¹) varföngt — Na. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) nu — tilf. Bd. Na. ⁴) þenna eíð — Na. ⁵) a þi þingi — tilf. Bi. a þi þ. er konongr — tilf. Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) [En hertugi eða íarl ez þeir eru tíl stólu þenna eíð sveria a þui þingi sem konungi er konungs nagn gætt — Bd. Na. ⁷) [þ. h. bot — Bd. [bot — Na. ⁸) [þat ten — Bd. aff lande — Na. ⁹) konongr — Na. ¹⁰) uítír — Bd. ¹¹) [Magnus f. son hafonar f. stípaðe millum konungs oc hertuga — Bd. ¹²) konungren — Bd. ¹³) [hæuir íattad mer oc — Bd. [suor eða sver — Na. ¹⁴) [barrunar — Bd, i, k, l. Na. ¹⁵) oc hífstí. — mgl. Bd. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁷) bot — Bd. ¹⁸) oc hím hælga Oláffe kononge — tilf. Na.

N. Noreg kononge. bæde openberlega oc lornilega. Styrkia skal el han oc hans riki bæde með radom oc ollum styrk minum. halda skal el oc æida þa sem han [hæuir svoret ollu landz foltinu ættr þui uiti sem gud geðr mer. þva se mer gud hollr sem el satt segir. gramr ex el lygr.¹

Um bœnda æid oc alþyðunnar.

- 10 En at bœndr [oc alþyðar² uiti set³ þui skyldugare⁴ til hollustu oc þægnskyldu oc lydni við konong. þa skulu þeir þenna æid sværia kononge þva mærgir men or zylki hæriu sem konongr uil oc⁵ honum lifar.⁶ Þess legg el hond a þessa hælga doma oc þui styrk el til guds. at el skal vera hollr oc trur minum herra N. Noreg kononge. bæde openberlega oc lornilega með ollum minum mat oc mægni þva sem godr þægn skal godum kononge væita⁷ alla loglega lyðskyldu með þeim ollum logum oc lunnendum sem hin hælgi Olaf konongr skipaði millum konongs oc [þeirra er landet byggia oc adrær hans rettir ættr komendr haza nu staðæft millum konongs oc landz foltens með huaratvæggia samþykkt. Þva se mer gud hollr sem el satt segi. gramr ex el lygr. [Abhyrgi el mer þenna æid oc ollum þeim⁸ er i⁹ konongs [þægnskyldu ero¹⁰ [alner oc ubornir¹¹ oc hans æids æigu at niota. Ero æigi at æins þeir skyldugir til at abhyrgiast þenna æid er sværia. hælldr aller þeir sem i konongs þægnskyldu ero alner oc ubornir. þeir sem hans værðdar¹² vilia niota. þui at Noreg konongr er iamnskyldr þeim til rettra mala at zylgia 'er hæima sitia sem hinum er þa ero a þingi hia honum. þva ero oc aller honum skyldugir til allz tryglsæits er i landeno ero. þo at æigi svære aller¹³ trunadar æid. þat uita oc aller men at þat barn er zot er a fidarzsta are¹⁴ konongs ævar at konongr er iamnskyldr þui ret at gera sem þeim manne er honum suor æid a zyrsta þingi. Þva ero oc honum aller skyldugir til allrar loglegrar þægnskyldu þeir sem laga vilia niota oc þeirra vilia værbir vera. En konongr oc biskupar. lærðer men oc lendir.¹⁵ oc oll alþyðar skal síðan zylgia hinum hælga krosse oc hægum domum ættr til kirkio. síðan skal konongr ganga til alteris oc taka þar blæzan. oc gange síðan [til konongs garðz¹⁶ oc [hallde slita væizlu þan dagh sem honum byriar oc konongs tign hoyrir hozðingium oc ollum¹⁷ hinum bætztum monnum.¹⁸

Jvfr. Cap. 10. L. II. 12.

¹) Herefter indskydes Cap. om Lagmánda-Eden i Bd, Na, m. Ovskr. Om logmáns æid — Bd. See Landsloven. ²) [mgl. — Bi, k, l. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. [et — mgl. Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l. ⁵) f. vill oc — mgl. Na. ⁶) oc h. lifar — mgl. Bd. ⁷) skal el honum — tilf. Bd. ⁸) [sværia ver æigi at æins þenna æid zrir off. nema zrir allra þeirra [ato — Bd. ⁹) Noregs — tilf. Bd. ¹⁰) [riti eru oc þægnskyldu — Bd. ¹¹) [alna oc uborna — Bd. [alnum oc ubornom — Na. ¹²) æidz — Na. ¹³) honum — tilf. Bd. ¹⁴) uetre — Bd. Na. ¹⁵) barungr — Na. ¹⁶) [til herþyrgis — Bd. [i f. garð — Na. ¹⁷) odrum — tilf. Na. ¹⁸) [zylgi honum aller hinir bætztu menn — Bd. Amen — tilf. Na.

III. Landværnshölk.¹

Her heyrir öttgerar hölk eftir þessum lögum.

Þat er uphæf at landværnar² helki varom³ at Jhesus Christus hin trostæfði sannr I [gud oc⁴ guds sun⁵ oc moryar Mariu. konongr allra kononga. ær huerium allt valld stiorrn oc virðing. at han se var værnð oc varðvæizla allra Noreg manna ælizlega. I þess hins sama vars herra Jhesu Christi nafne. skal var loglegr Noreg konongr⁶ hans þion ræða bode oc baune oc utþorum varom oc ræða at logum en æigi at ulogum gudi til dyrdar. ser til gagns. en os til þærzenda. Eigi skulu ver honum læid- engre synia ne utboda ær han byðr ut með sliðu stiorrdi sem her fylgir. Konongr a æigi þrammar at træuia utboda i þriddi en halþan almenning. nema su æinhuer naud- syn fælle til með honum er men uili bætr gort hær. [ær men⁷ tenna ær honum mistun oc gobuilla. Nu þyrnizt stíp eða nauft i Biorgrwin⁸ eða þorlast ræidur sva at nm- bota þurzi. eða ær nyiu til þa. þa skal konongr ut⁹ bioda sva mylit ær þor varom sem honum þillir til bera oc arangri þoruir með bæztra manna ræde. skal uib þui þe tala logmadr oc æinhuer kononge handgengin madr. oc æin huer stiorrtr bonde til varðvæizlu. oc til enstis scall þat annars þruazt. nema til þess sem adr vattar með kononge iayrði. skulu kononge umbode men þætta gera lata ærtir þui laupi sem þeir semia¹⁰ uib þa men sem varðvæizlu hær a þvar manna þe.

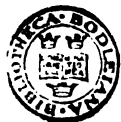
Um þipagerð ok tilgong ok smid.

Nu setir stíp þyrnst¹¹ i þor¹² varom. þa skal annat gera [með kononge ræde.¹³ 2 ær þvar manna þe oc þar ræisa lata at huarle¹⁴ spilli atre ne eng ær uttan talmarta værdr stíp gort. en ær þessu spillir. bote sem stynsamir men meta ær bonda¹⁵ þe. kononge iord er stýld til at ræisa landværnar stíp a ær hon er til. sva oc kononge

Jvfr. Cap. 1. L. III. 1. Cap. 2. L. III. 2.

¹) Sideoverskr. i Bb, c, d. Her heyrir landværnar hölk kaupanga manna oc er þat her þrizat er þeir millim Biorgrwinar manna oc herads manna — Ovskr. Bb, c, hvor de 3 første Capitler, indtil Nu ær hær er uon udelades. g. h. l. b. f. m. oc er þ. h. þr. er þ. m. kaupanga manna oc h. manna — Ovskr. Bd, hvor de 2 første Capitler udelades, og Begyndelsen af det 3die indtil: En ær notor þellir hær bode orvar. — Her heyrir upp utþara hölk oc um almennilig utbod. oc ær stíp eða reidi þyrniz oc til at þa — Ovskr. Bi. Her heyrir — Ovskr. Bk. g. h. um utþ. b. oc um alm. utb. oc ær þ. e. r. þyrniz oc &c. — Ovskr. Bl. Hele Bolken udelades, undt. de 3 Capp. om Ledings Udredelse i Kjöbstad og Bæargjald, der samtlige have deres Plads ved Bylovens Slutning — Bf. Samme Udeladelse i Bm. Begyndelsen af Bolken mangler, indtil Cap. 4 om Vardhold (Nu ær hær &c.) — Ta, b. Hele Bolken mgl. undt. Cap. om Bæargjald i Xb, c. Hele Bolken mgl. i Bg, Oa, b. ²) Resten af Cap. mgl. Bn. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) [mgl. — Bi. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶) ein — tilf. Na. ⁷) [þeirir afþemdar [aðer vidt hanum með godra manna samlyct at their — Na. ⁸) Nidaros — Na. ⁹) lata — tilf. Na. ¹⁰) hæfua [þessu — Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹²) Resten af Cap. mgl. Ba. ¹³) [mgl. — Bi, k, l. [æftir t. rabi — Na. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁵) þorgrar manna — Na.

mork er skyld til landvarnar skips at fara, oc allra annara er marler eigu at iarnade. þui at eigi skal eins manz mork onða. Nu skal smidi til trexia alla þa sem ero innan boar. uibare ez þarz. stazna smidr huer er xirir nemzt er sætr mork sylxre uid tonong. en xilungr huer at halxre mork ez han uil eigi til fara. Nu haza þeir sett tiol a bada stokka oc til smidar tælit. þa ez ein huer þeirra lonyr xra þeirre smid. stazna smidr er sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. mortum sylxre uid tonong. en xilungr .v. mortum sylxre uid tonong ez þui att þa xella þeir landuorn xirir tononge. þa stulu smidir ze launa. stazna smidr .ij. aura sylxre a sylnum dogum sunnu daga a millum. en xilungr huer onri. þar með mat oc maldrydiu halxbolla stott um dagh. En at gorxo skipi þa skal skip bræda oc i naust setia ez til er. en ez eigi er naust til þa skal naust gera oc tilxong til fara or huers manz mortu sem uil. swa sem stilt er til skips. oc swa smidi til næxna oc swa læigu tafa. Sægl oc alleri baat oc reida allan. tiold oc allt þat sem til skips hoyrir oc þarz att haza. þa skal til sylsa með tonongs rade ez boar manna ze swa at skip se i alla stade uel xort.

Um herorzar oc um viðbunad.

3. Nu xællr swa þunglega¹ at hæidin hær eða tristin² gengr a Noreg tononge vælði einum huerium stad. oc þo at a statlond hans gange eða hæxzt innan lanx. þa stulu ver eigi synia tononge [allan almenning.³ at lidi oc skipum. uistum oc vapnum. ez han ser með uitrazstu manna rade at swa milit þarz uid. en ez minna þarz uid þa tolum ver þat með þottum sem ez xællr. En ez swa hardlega xællr at notor hær hæxzt eða gengr a innan landz. þa stulu þeir er son hersagha lemr xyrft til stera up herorzar oc lata fara landxenda amillum. Su or⁴ skal fara a lande þiobgatur i minxsta laghe með [þridia manne⁵ xultida. en a sio með skipi skipado. hon skal fara með þioblæid bæde netr oc daga. Treor skal ut⁶ stera i bygdir ez þiobgatu⁷ alla vega oc i xiordu in ez þioblæid. oc i oniar ut. oc bere með vattom. of bere huer odrum. en ollum monnum er or lemr til hus. þa gerer hon stæxnu til skips uid sio. en samnadar a lande. En ez þa sitr notor tyr um þa er sa utlægr. þui at þa skal fara þegn oc þræll ez þess þarz uid. oc skal huer fara ser uistir sealxer oc sinum hæima monnum. þeim sem eigi haza sealxer xong at fara ser.⁸ En ez notor xællir herbode orzar [eða xær eigi æxtir bode.⁹ þa er han utlægr oc allt þat sem han a [nema

Jvfr. Cap. 3. L. III. 3.

¹) thynnlega — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. xyrir synða — tilf. Bn, som udelader Resten af Cap. xyrir synða manna safir — tilf. Bi, l. Na. til x. f. m. f. — tilf. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) [varum viðboda — Na. ⁴) hær orr — Na. ⁵) [iiij. menn — Na. ⁶) vpp — Na. ⁷) thiodlæid — Na. ⁸) Her begynder Bd. ⁹) [mgl. — Na.

naudsyn banna.¹ mete konongr þær naudsyniar. En ex konongr miætruir men² at ver uilium æigi væria land hans með honum sva sem ver hozum þrong a oc³ megin til. þa æigu ver at sælia honum gisla til trunadar. En ex ver hallðum ordom varom oc landvornum⁴ uid konong varn. þa a han at sælia off ætr gisla vara umæidda. en ex ver gerom ær. þa er [gislum xirir stotet oc ero þeir þa i mistun⁵ konongs. oc fuare þeir xirir þat er at logum æigu at svara.

Um uita vordhald ok om sectir.

[Nu ex hers er⁶ von i land vart.⁷ þa stulu men vita vord⁸ reida. þa scal giæl- 4
tyri eða slyssu madr lata [til moz⁹ blasa. en þa er sekr morl slyssr uid konong er æigi temr til. Þoar men ero stylldir til uita at gera [a Logdarhorne¹⁰ oc vordhus með oc þat a oc xiorar dyr til.¹¹ Nu scal stæzna mot uord (at bioda).¹² giæltlyri eða slyssu madr
scal gera bear monnum til laga stæznu vord at hallða. þa stulu þoar men a værði sitia hina ximtu not sidan vordr er boden. nema xyr þurzi. En þeir er uita vord æigu at hallða oc uilia æigi. þa xare huer þa utlægr. oc tale konongr ær þe hans¹³
.viij. ærtogar oc .xiiij. mærlr slyssr. enn ærvingi hans þat sem mæira er. en ex æigi er þe til. vere hyddr a mote oc xare sidan utlægr. [þrir men stulu vita vord hallða.¹⁴
þeir men ero aller vordsetir er augna hæilir ero oc oynna. oc xothæilir. xrealser men oc xultida oc uel hærxorer.¹⁵ .ij. herlænzkr¹⁶ en [æin utlænzkr¹⁷ [or annara kononga riti.¹⁸ Sva [scal oc stipta om¹⁹ alla vordu er men²⁰ þurzu at hallða i ugridi. at herlænzkr stulu hallða at tvæim lutum.²¹ en utlænzkr at þridiungi [æxtir rettre tiltolu.²² Men stulu a vord ganga²³ at midium daga.²⁴ oc sitia þar til annars²⁵ midis dags. en ex seinna er a gengit eða xyr ær. þa xare utlægr með xyrri stilordi. nema æin gange ærende þeirra. A værði scal madr vafa en eigi soxa. en ex aller

Jvfr. Cap. 4. L. III. 4.

¹⁾ [mgl. — Na. Sticl ligger vid æff madr fer æigi æftir auru. þa er han oc vstægr — tilf. Na. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: sva sem xyr er slyssat i landz bokinne — Bd. ³⁾ [mgl. — Na. ⁴⁾ vet — tilf. Na. ⁵⁾ gudz oc — tilf. Na. ⁶⁾ [Nu er hersepa — Be. [En ex hersepa er — Tb. ⁷⁾ Istf. Stykket herfra til vst hærxorer: &c. — Be. Ta, b. Resten af Cap. udel. Bn. Istf. Stykket herfra til or annara kononga riti: &c. — Xa. ⁸⁾ halda oc — tilf. Na. ⁹⁾ [mot — Bi, k, l. ¹⁰⁾ [a Logdarhorni — Bk. [a Logdarhorni — Bl. [ut at Gautar ase a vita hællu — Na. [ther som hand æff alder veret hæffuer, som ere &c. (s. i Na) — Nb. ¹¹⁾ a — Bb, c, d. Na. ¹²⁾ (at bioda) — tilf. Bb, c, d. Na. ¹³⁾ þeirra huero — Bb. huero þeirra — Bc, d. thera — Na. ¹⁴⁾ [mgl. — Nb. Istf. Stykket oc xiorar dyr . . . hallða: &c. — Bi, k, l. ¹⁵⁾ Her begynder igjen Be. Ta, b. ¹⁶⁾ men — tilf. Be. ¹⁷⁾ [tveir utlænzkr men — opr., men rettet med en nyere H. til ein utlænzkr — Ta. [tveir utlænzkr — Tb. Fra ij herlænzkr — mgl. Bb. stulu uord halda — tilf. Ta, b. ¹⁸⁾ ritium — Be. Ta. [mgl. — Bb, c, d. Na. Um vordhalda stipti — Orskr. Xa, som her begynder. ¹⁹⁾ [er mætt at stipta skal — Xa. ²⁰⁾ þoar menn — B. ²¹⁾ i ugridi — tilf. Ta. ²²⁾ [mgl. — Bi, k, l. ²³⁾ Istf. herfra til brenna eða eigi: — sva sem xyr segir i bokinni — Bb. Istf. herfra til ærende þeirra: — sva þ. x. segir i b. — Bc, d. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, Ta, b. ²⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ²⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

sozna¹ a uita verði oc brennr viti xirir sunnan eða nordan. þa zella þeir vord. Nu skulu vardmen uita brenna at þimr hærstipum senom eða zláirum. en ez þeir brenna æigi uita þa ero þeir utlæger. En ez þeir evazt i huart ero hærstip eða eigi. þa skulu þeir lalla til² hina stynsamazstu³ men þa sem ner þeim ero oc haza þeirra ráð við huart uita skal brenna eða eigi. Nu brenna vardmen uita oc værða þau æigi at hærstipum. oc toma þeir hærslaup a land. þa ero þeir utlægir með zyrra stilorði. nema þeir sværi xirir⁴ æineidi at þeir gerðo xirir godo oc þeir hugðu þat hærstip vera. Sa vitavordr er austastr er⁵ skal varða .viij. ærtogom oc .xiiij. morkum sylzr [oc þo utlægr ez vordr zællr æxtir zyrra stilorði.⁶ oc þa skal sa varða⁷ er norðztr⁸ er. [oc huær sem næstr vædr þui⁹ er hærs er mæst von. En huer annara at varð viti mork sylzr ez zællr. Synlu madr eða giæltgri skal za til stilita men at ranzala huern dag vord meðan þess þidir við þurza oc græiða at ret zære. en ez þeir gløyma. sætr .viij. ærtoghom oc .xiiij. morkum sylzr við tonong ez stadi vædr at.

Um herfangs utlegra manna ok zrið.

- 5 Nu tomr madr¹⁰ i land vart¹¹ sa er¹² hëdan var utlægr gorr¹³ oc ber herfogu sanna þa sem landz men vita æigi adr. þa er han ilendr með tononga rade þo at han være nidingr¹⁴ adr. Nu ber madr herfogu oc er eigi son. þo at han være zyr ilande. þa er han þa utlægr. nema han sværi xirir æineidi at han gerðe xirir godo. oc han hugði þat sat vera. Nu ber madr herfogu sanna sa er ilendr er adr. þa skal han haza .iiij. mætr sylzr æz tononge varom. en mork sylzr or zylli huerin. mork sylzr skal han oc haza æz þo varom.

Um leidangrs gerð hverfs skipat er.

- 6 Nu skulu aller men¹⁵ gera læidangr at iamnade [i þo varom¹⁶ en aft utbodr num læidangri skulu men iamnat sin græiða at [garða hozn¹⁷ oc zæar magne. En sa læidangr er gerezt æz gordom¹⁸ zrealzar þeim garðlæigur¹⁹ [er garð a.²⁰ þeir

Jvfr. Cap. 5. L. III. 5. Cap. 6. L. III. 6.

¹) soza. — Bc, d. Istf. Stykket til brenna eða eigi: — Sem zyr segir — Bc, d. ²) sin — tilf. Na. ³) hygn: astu — Na. ⁴) st — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) Istf. Resten af dette og hele det følgende Cap.: Sem zyr segir — Bb, c. Sem z. f. i botenni — Bd. ⁶) [mgl. — Na. of sua sa ær næstr thar — tilf. Na. ⁷) .viij. ortogom oc .xiiij. morkum stlffre við tonong — tilf. Na. ⁸) næstr — Na. ⁹) [of sua sa er næstr ær thar. æff norðann tomer hær at. Of sua huæruinna thar — Na. ¹⁰) hær — Tb. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: æt. — Be. Xa. Tb. Resten mgl. — Ta. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Bn. ¹³) Istf. Resten af Cap.: æt. — Bi, k, l. ¹⁴) utlægr — Na. ¹⁵) uita at þeir stolu — tilf. Bb, c, d, f. Na. ¹⁶) [mgl. — Bm, n. ¹⁷) [iarðar hozn — Bn. [garðar hozn — Xa. ¹⁸) garðlæigum — Bi, k, l. ¹⁹) garða — Bi, k, l. garðleigu — Bn. garðlæiga — Xa. ²⁰) [er garða a — Bb, c, d. [er garða æigu — Xa. [mgl. — Ta, b, men tilf. af en nyere Haand over Linien i Ta.

stulu skyldugir við leidangri at tala er konongr nænnir til eða hans umbóðs máðr. Nu skal greiða [att halzum alme(nni)nge¹ .v. þeninga vegna² af mort huerre. bæðe³ garðleigum oc kaupoyri. skal konongr tala af⁴ .xl.⁵ marla. en þóar men þat sem meira er.⁶ En utlendzstir men þeir sem garða eiga i þó varom eða læiga .xij. manada leigum.⁷ þa⁸ stulu vera i ollum utbóðum⁹ með þóar monnum. En aller aðrer utlendzstir men er her sitia [um vættrum.¹⁰ þa stulu greiða .v. þeninga vegna¹¹ af mort huerri¹² at halzum almenningi oc a konongr þan leidangr¹³ allan.¹⁴ Nu stýzt máðr undan leidangri¹⁵ eða iamznade.¹⁶ oc løypr kaupstada a millum. eða skipræidna. ziordonga eða zyltna. oc gerer huarke her ne þar. þa gere leidangr þó at sidar se oc sekr leidangrs zalle [vj. aurum stýzrs¹⁷ uid konong. huer oc sem gerezt priotr oc er zór til at gera leidangr. oc er sotr til [oc uil eigi.¹⁸ oc løypr undan soln¹⁹ oc gerer huergi leidangr a primr vættrum. þa skal han [giallða zullan²⁰ leidangr þó at sidar se. oc sekr .v. mortum stýzrs uid konong.

Þuar uer skolum leidangr varn gera.

Nu stulu uer uita huar, uer stulum leidangr²¹ gera.²² Ez máðr a hus²³ i 7 kaupangi en þu i heraðe²⁴ oc zér þar a meðal oc er imist. þa skal han gera leidangr i heraðe at iardar hozn þeirre er han býr a at iamnade uid aðra bóndr. en af kaupoyri oc garðleigum i kaupstad. Sva oc ez máðr a þu tvau i heraðe oc i sinni skipræidu huar. þa skal han þar af hwaro gera sem stendr [at iardar hozn oc iamnade.²⁵ En ez máðr zér æinløypr millum kaupangrs²⁶ oc heraðs oc er zórðdr i kaupangi oc kaupir kaupum sinum oc er i heraðe um iol. nu ez han bindr oc løyfir huzat sit i kaupangi allan vætr þess a meðal. þa gere han leidangr i kaupangi²⁷ af kaupoyri sinum. Máðr huer er zórðdr er i heraðe²⁸ oc zér han²⁹ [i kaupang³⁰ at³¹ kaupum sinum oc hœuir huarke hœimili sitt i [heraðe ne kaupangi.³² þa skal gera leidangr i

Jvfr. Cap. 7. L. III. 7.

¹) hēlmingi — Bk. [mbi lēðinnge — Nb. ²) mgl. — Be. Ta, b. Na. Xa. ³) af — tilf. Bb, c, l. Ta, b. Na. ⁴) til — tilf. Xa. ⁵) .xl. — Be, i. Xa. ⁶) þat tr. . . . meira er — mgl. Ta. ⁷) læigu garða — Be, k, m. leigum garða — Bi, n. Na. Xa. leigu — Ta, b. ⁸) þeir garðar — Bk. ⁹) bōðom — Bm. ¹⁰) [mgl. — Xa. ¹¹) stýzrs — Bb, c, d. mgl. — Bf, n. Ta. Xa. ¹²) uergerne — tilf. Ta. .v. þeninga — tilf. Xa. ¹³) einfaman — tilf. Bf. Ta. ¹⁴) Resten af Cap. udel. — Bm. Cap.: — indskyder som etslags Overskrift Xa. ¹⁵) Istf. for Resten af Cap.: sem znr segir — Bb, c. [z. [i bōtenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. Resten af Cap. mgl. — Ta, b. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bn. ¹⁷) [xij. þ — Nb, hvor altid .ij. þ bruges, hvor der i det gl. Sprog staar .j. stýrir, og saaledes i Forhold. ¹⁸) [mgl. — Bf. Na. ¹⁹) soln — mgl. Bf. Na. ²⁰) [gera — Bf. [giallða — Na. ²¹) varn — tilf. Bb, c, d, e, f, i, l. Ta. Xa. ²²) greiða — Bd. Istf. Stykket herfra til gerð hans: &c. — Be. Xa. Stykket udelades — Bn. Ta. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ²⁴) Istf. Stykket herfra til gerð hans: — Sem znr segir — Bb, c, d. ²⁵) [eptir iamnade oc ziar magne — Bf. Na. ²⁶) kaupstadar — Bf. ²⁷) kaupstad — Bf. ²⁸) kaupangre — Bf. ²⁹) mgl. — Bf. ³⁰) [til kaupstadar — Bf. ³¹) kaupar — tilf. Bf. ³²) [i þó ne heraðe — Bf.

heraðe af kaupþingi sínum. En ef maðr flitr hui sínu i heraðe oc þær til kaupangrs¹ þirir [mantal oc² iámnad manna oc þær han síðan i herað. þa eigha bönðr gerð hans.³ Svá oc ef [kaupangrs maðr⁴ sælr garð sín eða byggir⁵ [i kaupangi⁶ oc [þær han⁷ i herað þirir mantal oc iámnat manna oc þær han aftr síðan i kaupang.⁸ [þa eiga kaupangrs men⁹ gerð¹⁰ hans.¹¹ Nu ef maðr gerer læidangr i annan¹² stað¹³ en han á at gera. [þa er sem hafa ugort.¹⁴

Um bærgjald ok hvar greiða skal ok seðt.

- 8 En um þóar gjald. þa skal ertog¹⁵ vegna at þóar gjaldi oc skal gjalda .xiiij.¹⁶ nattom þirir¹⁷ þetr¹⁸ meflo¹⁹ at usæliu. En þóar gjald flulu gera²⁰ smidir aller. mangarar. [mylnarar.²¹ futarar. flinnarar. flattrmangarar.²² ollonor.²³ miðð: lonor.²⁴ lambarar.²⁵ vejarar²⁶ oc aller þeir men bæde lonor oc tallar er með mange þara hvar sem [þeir hafa mang flit²⁷ [i buðum eða á flæti.²⁸ En ef maðr þær brott með þóar gjaldi. þa er han sælr mort flýðr uib lonong ein.²⁹ nema notor maðr luti þirir han i [retta flæðnu.³⁰ þa á þa maðr þa mort er uib ligg i flætena af honum þa er han lómr aftr. en eigi lonongr.³¹ [flæðningar³² flæin huer³³ skal gjalda³⁴ [halft þóar gjald³⁵ hina þyrftu .xij. manade.³⁶ Saudar³⁷ flóð³⁸ skal hoggua i helminnga eða flordonga oc gjalda [i þóar gjald.³⁹ en ef flæra⁴⁰ hogg. gjalde oyri vegen á oðan.⁴¹

Um flýðmen ok um þarar aftr ok vopna búað.

- 9 Sá skal flípi flýð⁴² er lonongr neðnir⁴³ til.⁴⁴ eða lonongs umbodsmaðr.⁴⁵

Jvfr. Cap. 9. L. III. 8.

¹) kaupþingir — Bf. ²) [mgl. — Bf. ³) Fra Beg. af Cap. mgl. Tb. Herefter nyt Cap. — Ta, b. Xa. ⁴) [þær maðr — Ta, b. ⁵) [t. menn flæia garða flæna eða byggja — Bf. ⁶) [i kaup — Xa. [mgl. — Bf. Ta, b. ⁷) [þara síðan — Bf. ⁸) kaupflæð — Bf. Ta, b. Xa. ⁹) [þa t. þóar menn — Bf. Ta, b. ¹⁰) garð — Xa. ¹¹) Resten af Cap. mgl. — Bb, c, d. ¹²) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹³) Resten af Cap. mgl. — Tb. ¹⁴) [æt. — Be. Xa. [þa er sem ugort fl — Na. ef hann uelit fl flæðr ugort hafa — tilf. Bf. ¹⁵) Enn flóðg : halff annðenn flæðling — Nb. ¹⁶) .xiiij. — Be. Ta, b. ¹⁷) aftr — Bb, c, d, f. Ta, b. Na. ¹⁸) þetr — Bm. ¹⁹) meflo dag — Bl. vadu — Tb. Xa. ²⁰) lufa — Bn. Xb. mgl. — Xc. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [mgl. — Bm. ²³) altonor — Be. mgl. — Bk, l. ²⁴) miððtonur — Bi, k, l, m, n. notlonor — Na. ²⁵) lamparar — Xb, c. ²⁶) vejarar — Bk, l. flparar oc aller iðna men — tilf. Ta. ²⁷) [þ. h. flong fl — Be. Ta, b. [þ. h. mang — Bl. [þat mang er — Bf. ²⁸) [i buðum t. á flætum — Bi, k, l. Ta. [a byggjum eða flætum — Bn. ²⁹) ein — mgl. Be, f, k, l, m, n. Xa, b, c. v. t. ein — mgl. Ta, b. ³⁰) [retta flæðnu dag — Xa. ³¹) þær men — Be. Ta, b. ³²) tenni — Bi, k, l. flonngar — Na. ³³) [flæpe — Ta, b. ³⁴) gera — Ta, b. ³⁵) [halft ertog at þóar gjalde — Bf. ³⁶) Resten af Cap. udel. — Bm. ³⁷) Sauda — fl. ³⁸) flóppa — Tb. ³⁹) [mgl. — Xa. ⁴⁰) flæra — Xa. ⁴¹) Stykket Sauda. til á oðan — mgl. opr., men er tilf. i den nedre Mrg. med en H. fra Slutn. af 15de Aarb., og Tegn til at indskydes her — Tb. ⁴²) Istf. Resten af Cap.: æt. — Be. Xa. ⁴³) þær — Tb. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁴⁴) Istf. Resten af Cap.: sem þyr flgir — Be. Resten udelades — Ta, b. Istf. Stykket herfra til i flæð neðndir: — sem þyr flgir — Bd. ⁴⁵) Istf. Resten af Cap.: æt. — Bi, k, l.

Nú skal stýrimaðr neyna men at fara með sér. þá skulu þeir skyldugir at fara sem neyndir ero. nema logleggh nauðsyn banna hvarom tveggja. oc se þá aðrir i stad neyndir. Skal stýrimaðr hafa xirir sitt starz of vanda ez han fær vel með sinu starzi. halza mort huer a manade af bonda¹ ze. sa þo er eigi hœuir² len eða væizlu af tononge. oc tafe þetta þan tíma er han komr heim aftr. [Sva myktit (skal) læidsogu maðr tafa af bonda ze.³ or þronðheimi halza mort sylzrø til Þiorguinar. or Þiorgvin halza mort til Tunøberghe. or Tunøberghe halza mort til landzenda. slíkt hit sama aftr. þar með mat oc dryk. Sa skal huer fara er i fyrstu er næynder⁴ oc eigi umskipti a gera. nema loglegar nauðsyniar gange till. Engi skal oc lausnir tafa. en sa er tætr. þá er han sêtr .viij. ærtoghom of .xij. mortum sylzrø uid tonong xirir huern þan sem han tætr lausnir af. en sa huer er byðr mort sylzrø tononge. en sa er mæler slíkt til annars oc fælyt at. svare slíku xirir sem log vatta þeim a hendr er annan røger.

Um skips skipan ok matgerðar men.

Nú skal stýrimaðr [gera⁵ ollum neynder⁶ monnum stærnu til.⁷ þá er han uil 10 [skip skipa⁸ [oc strá⁹ [þar huern i rum¹⁰ sem vera skal.¹¹ oc eigi þá skipara¹² stærnu at floda neynder¹³ vopn¹⁴ manna oc klæde.¹⁵ En ez noðor vopn vantar.¹⁶ þá se þar uopn tælin með stýrimanz rade sem han ser at bælyt gegnir oc abrygizt sa er hœuir extir logum. Nú skal [huer neynder maðr¹⁷ tafa vyri sylzrø i farar [oyri sín¹⁸ oc sva huer matgerðar maðr sem¹⁹ hafetar. Nú skulu boarmen gera .ij. manadar mate smørø oc .ij. miolø til homlu. skal uid þui tafa stýrimaðr iamnan þá er læidangr er uthoden.²⁰ oc hallða þar af neynder monnum lofnað þrea manade með zullri²¹ vifsta toku. Er þat at rettre uifsta toku a huærium halzum manade. i tylzt huæria pund þiugmiolø oc .ij. laupar .ij. punda smørø. En sa er þetta græidir eigi svare læidangrø zalle sem adr er slíkt. oc soti gialthyri oc haxe af .ij. luti en stýrimaðr þridiung. En ez han uil eigi soti oc er honum sagt til adr. þá sote stýrimaðr oc haxe halzt en gialthyri halzt.

Jvfr. Cap. 10. L. III. 9.

¹) bœar manna — Bd. Na. ²) adr — tilf. Bd. Na. ³) [Læids. maðr fl. hafa xirir sitt starz oc vanda — Bd. Na. ⁴) Istf. Stykket herfra til sylzrø tononge: — sem fyr segir — Bd. ⁵) Resten af Cap. og help Bolken udel. — Ta, b. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) [neyna hafeta at fara með sér — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. til skipa — Xa. ⁸) [til skipa — Be. þá er . . . skipa — mgl. Xa. ⁹) [þa skal han strá of skipa — Xa. ¹⁰) [huærium i rum — Bb, c, d. ¹¹) [huærium slíkt rum — Be. Xa. ¹²) skipa — Be. ¹³) huæra — Be. mgl. — Xa. ¹⁴) Resten af Cap. udel. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: — sem fyr segir — Bb. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: — sem fyr segir — Be. ¹⁷) [huer hafeti — Bd. Na. ¹⁸) [laup — Bd. ¹⁹) adr — tilf. Bd. Na. ²⁰) uti — Bd. Na. ²¹) zonne — Bd. zornri — Na.

Um skotvagn er bændr skolt (eiga).

- 11 Boghe skal liggja uid þorsto huæria.¹ þan skulu seffar .ij. þa þæir² er þara oc stræng a eða giallði halþan oyri slyrs kononge. oc þæ bogha æigi at sidr oc .ij. tlyrtir orua stætra eða brodda. þat skulu husbøndr þa. en halþr annar oyrrir liggir uid tlyrt huæria³ uid konong. [Oc skulu ver med stylldu þa kononge varom .ij. tvi- tughseffor æz þor varom. þva⁴ sem kononge varom þillir til horyra med libi oc vapn- um. nema konongr se med bæsttra manna rade at mæira þurzi.⁵ Nu þær madr a skip annat en þan er neyndr⁶ a þa gæter þan bæde. ror læidangr oc giældr uitid. En æz þreals madr gengr i matgerð a skipi oc misþær þan med matgiærd. þa segi styr- manne⁷ oc eigi þan skipara stæznu oc ræzsi med stynsamra manna rade. þva at huarle þæ þan þar ne lemftr. þui at styrimadr skal mestu rade innan bordz a hueriu skipi. Nu lonyþa þæir skip or þestum oc sofer madr æigi halþrymi sit. giallde mort slyrs kononge. nema logleggh þorþol banne. en æz þellir þerd. [ætr .viij. ertoghom oc .xij. mortum slyrs uid konong.⁸

Guat vapnum huer skal eiga.

- 12 [Sa madr er a⁹ til .vj. marla [vegenna þirir¹⁰ uttan¹¹ klæde sin.¹² þan skal eiga stioð raudan tviþyrðing. spiot. sverð. eða ori halþhynnu. En sa madr er a til .xij. marla veginna þirir uttan klæde sin. þan skal eiga stioð raudan tviþyrðing¹³ oc stalhuzu med hinum þyrrum aneyndum vapnum. oc skal huer stialldare haza mot- telit marl a stioðdum þeim sem þan gerer. at uita meghe huer gort hæuir æz þals þingz i. en huer sem æigi hæuir se stioðir uptotir kononge til handa.¹⁴ En sa madr er a til .xviij. marla veginna þirir uttan klæde sin. þan skal æigha stioð raudan¹⁵ oc stalhuzu oc þanzara eða bryniu oc oll þoltvopn. En æz notor missir þessa vapna þa liggir uid oyrrir slyrs uid konong þirir huert er missir. En drengmadr huer oc þæir men er minna þe æigu en nu er sagt. þæirra huer skal eiga stioð oc spiot.¹⁶ sverð eða ori. en bræiðgar ero gilldar æz ramlega ero stætar. oc halþhynnur oc spiot þau er traufflega¹⁷ ero stætt oc .ij. gæirnaglar¹⁸ ero i eða [æin i gengnum¹⁹ oc

Jvfr. Cap. 11. L. III. 10. Cap. 12. L. III. 11.

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ³) orua — Na. orua æz missir — Bb, c, d. ⁴) skipadar — tilf. Bb, c, d. Na. ⁵) [Ennd om kongenn vill hæfue sture mandtall þa þall þorgerne giære oð gissue thet æsther sæthælie oð gierdt, þaa æt huer þaar thill manidz faaft som þær siiger — Nb. ⁶) Istf. Resten af Cap.: — Sem þyr segir — Bb, c. ⁷) Istf. herfra til þorþol banne: — þva sem þyr segir i bokenni — Bd. ⁸) [þirir þrioztu sater oð oigbni. uere utlagr oð æt þat er þann a — Bd. En æz naubþyn bannar. þa mete konungr æptir ætuitum med goðra manna rade — tilf. Bd. ⁹) [Æz madr a — Be. ¹⁰) [mgl. — Be, n, Xa. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹²) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir — Bb. Sua þ. þ. i bokenne — Bc. S. þ. segir þ. i bokenne — Bd. &c. — Be, i, k, l. Xa. ¹³) mgl. — Na. ¹⁴) oc þat huer stialldare &c. — mgl. Na. ¹⁵) mgl. — Na. ¹⁶) spiot — mgl. Na. ¹⁷) ramliga — Na. ¹⁸) grærnaglar — Ba, urigtigt. ¹⁹) [sa æin ær ijjigiznum stændr — Na.

nóðet at báða vega. gilldr skal oc trefsiollur huer þeirra monnum er spengr þreart liggja ízír þuæran æz iarne oc .iij. mundridar innan við traustlega negllur. En æz verlmadr gengr i zyrstu i víst oc tætr zulla læigu. kaupir ser zyrsta sumar oxi. en annat stioð. hit þridia spiof. en æz han missir æins huers vapns þessa.¹ þa liggir við oxi ízír kononge ízír huert er missir.² En æz han missir allra. sætr oxi ízír við konong ízír huert er missir oc vere halzrettes madr til þess er han a ser vopn.

Um vapna þing ok vapna viti.

³Nu er þat⁴ eit þing⁵ er haitir vapna⁶ þing. [þat skal æiga ízír endilangan 13 Noregh. þat stulu ver æigha Þiorguinar⁷ men⁸ manadag hin nesti æxtir midzrastu. þa skal gíæltýri lata [til þings⁹ blása. þat þing skal huert karlmadr sofia¹⁰ zrealis oc zultida oc hava laga vopn sín.¹¹ en æz¹² madr sitr hæima um þat þing þa sæltizt han tveim aurum ízír við konong. oc oxi ízír vopn huert er han stuldi þar hæzt haza. oc svo þo at hæima se uopn hans er¹³ sem engi æigi han æz æigi ero til þings boren.¹⁴ Nu æz husbondi er siutr eða sar. þa skal gardz madr hans bera vopn hans til þings. en æz æin huert gardz madr hans er siutr [eða sar¹⁵ eða zléiri. [þa er¹⁶ husbonde stýllur at lata¹⁷ bera uopn þeirra til þings oc syna gíæltýra eða raðs monnum.¹⁸ Nu sætr madr uopn sín¹⁹ svo at han a æigi zollvopn²⁰ sem nu er stilt. þa er han sætr oxi ízír við konong²¹ ízír huert er²² missir. huern tíma sem þat er. Nu skal gíæltýri lúsa ízír monnum a þui þingi huersu þeir stulu ganga a at logum. en þa er at logum a gengit at þrir ganga a þykt of æigi zléiri. oc gange tomlega svo at²³ stýllu madr mege velt proua²⁴ vopn þeirra. [nezna skal gíæltýri eða umboda madr konongs konongs men æz þeir ero til a þingi. raðz men ero allir stýllugir at stoda uopn manna.²⁵ En æz þyktare er gengit en her segir. oc zær gíæltýri ízír þui æigi stoda(t)²⁶ vopn þeirra. sætr huert er þat gerer mort ízír við konong ízír olýdni sína. en huert sætr oxi ízír við konong er æigi huert vopn sem nu er mælt. en æz notorer lea uopn til vapna þings oc verðr þat vitnis zæft. eigi konongr vopn. en hin er let varr gíæltýri vapna viti sem adr.

Jvfr. Cap. 13. L. III. 12.

¹) thessara triggia — Na. ²) [mgl. — Na. ³) Hele dette Cap. ikke engang antydte — Be. ⁴) þat — mgl. Bk, l. ⁵) þing — mgl. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) Þiorguinar — Na. ⁸) [Dett bœrd enndeligen att vere mði zhrundheim, thet þall begundis — Nb. ⁹) [mgl. — Bk. [þat — Bk. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, k, l. ¹¹) þar — tilf. Bb, c, d. ¹²) en æz — mgl. Bc. ¹³) er — mgl. Bb, c, d. Na. ¹⁴) oc [sua . . . boren — mgl. Nb. ¹⁵) [mgl. — Na. ¹⁶) [e — Bb, c, d. Na. ¹⁷) lata — mgl. Na. ¹⁸) [ða berte hanns grannde hanns vapn — Nb. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: sua [sem þær segir — Bb. S. [z. [z. botin — Be. ²⁰) zull vopn — Bd. ²¹) [mgl. — Bd. ²²) hann stildi þar hæzt haza. of hann — tilf. Bd. Na. ²³) gíæltýri of — tilf. Bd. ²⁴) stoda — Bd. Na. ²⁵) [Eru handgegnir menn oc ucitlu menn stýllugir til at stoda vapn með gíæltýra of [stsumonnum — Bd. Na, b. ²⁶) zæft — Bd. Na.

Um landræða sök ok strandhögh.

- 14 [Nu hueruir stýrimaðr skipi¹ a læid² með tononge³ oc löngpr maðr æz skipi meðan tonongr liggir til landvarnar. han er sætr .viiij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzre uid tonong. en ez stýrimaðr löngpr. þa er han með öllu utlægr oc landræða maðr uid tonong. Nu ma eigi lengr hæxta læidangr uti. en men hære halzre manaðar mat miols oc smors. oc lyfi þui a onnur skip oc syni þeim mat sin at þeir hære æigi mat mæira. Nu fara þeir heimlæidis oc verða matþrota. þa mego þeir hoggua naut .ij. xirir bonda at usæliu. leggi⁴ aura .ij. xirir tu. oc svo xirir uga þritidung. en xirir öldung halzran þridia oyri. late liggia æxtir hozub. zotr oc hud. þa ero þeir usætir. En ez adrer men hoggua xirir bonda þeim sem adrer hiuggu adr xirir oc tömr æigi fram hozub oc zotr [oc hud.⁵ þa hoggua þeir at usæliu ez þeir læggia ze fram svo myltit sem adr er stilt. oc leggi up hozub oc zotr oc hud. Nu ez þeir hoggua æigi svo sem nu er stilt. þa er stýrimaðr sætr .viiij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzre uid tonong ez at hans rade var hogguit. en hafeti huer mort. oc bote þo bonda zyrst zullum botum xirir bu þat⁶ sem þeir hiuggu. en æz seltenni tale bonde stilan ref sem han er maðr til. en tonongr þat sem aut er. Nu er þeim kent at þeir hoggua a annan vægh en mælt er. oc ez þeir dylia. þa skal stýrimaðr synia lyrittar æidi xirir svo marga men sem han vill. en ez han vil æigi synia xirir þa. þa syni huer xirir set lyritar æidi. Nu gengr maðr æz skipi zyr en skip tome til lundz oc lovar honum engi maðr. þa er han sætr mort sylzre uid tonong.

Um skips upfat ok gezla segls.

- 15 Nu toma skip heim⁷ til lundz⁸ þa skal stýrimaðr lata blasa til skipdrattar⁹ svo uida sem [þarz oc¹⁰ han¹¹ ætlar með gialthyra rade at skip gange upp. en huer er æi temr.¹² sætr oyri sylzre uid tonong. En þeir þrir stulu segli vardvæita oc [ollum ræida¹³ er adr ero til næyndir i bokenne at vardvæita þvar manna ze. en aller hæsetar stulu zylgia segli i kirkliu eða i naust oc öllum ræida oc bua svo um at litlegazt þilli at æi spillizt. Nu ez nokor tætr þat segli i brott eða ræida uttan löngzi tononga eða radz manna abyrgezst at öllu þar till er æztr temr. oc sætr .viiij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzre uid tonong oc þvar men. En ez kirkia brennr eða naust oc segl inni

Jvrf. Cap. 14. L. III. 13. Cap. 15. L. III. 14.

¹) sinu — tilf. Bb, c, d. Na. [Nu huer maðr er stýrir skipi — Bl. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bb, k, l.
²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bb. S. z. i. botin — Bc. Sua i. z. i. botinni — Bd. ⁴) up — tilf. Na. ⁵) [mgl. — Na. ⁶) st — Na. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bb.
¹⁰) [mgl. — Bb, c, d, k, l. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk, l. ¹²) til þess skipdrattar — tilf. Bb, c, d. ¹³) [allan annan skip ræida — Bb, c, d. Na.

þa abyrgizt sealzer þvar men sægl sitt [oc ræida.¹ nema men brenne at vilia sinum. Nu skulu þvar men þar upsaat haza [sem konongr geyr þeim innan tafmarta.²

Um ransmen ok sbota men.

³Nu ero ransmen ubota men⁴ huar sem þeir værða tæknir⁵ oc huer sa sem 16 þeim vætir lid til þess. ættr þui (sem) segir i ubota malom i manhælghi. Nu heria⁶ þeir oc a sa ægi lida toft til at zara ættr er zirir hernade værðr. þa skal han or skera ez han uil. nu skal huer þangat zara sem or stæknir honum ættr her. Nu zara þeir ættr þeim. þa skulu þeir aller zara er zirir sitia. en ez þeir uilia ægi. þa er ze þeirra upnæmt nema naudsyn banne. Nu toma þeir þar sem hin er zirir er or skar up oc hæuir han rett storet þa er væl. en ez han hæuir rangt storet oc er þar ægi her til hus tomen. þa er þeim⁷ ze hans upnæmt oc skipti sin a millum. Nu ez han hæuir ret storet or. þa skulu þeir zara með honum sva lantl sem han uil. oc ez þeir hitta a her oc þurza at rioda til zear þes od eða æggjar. þa haza sa ze er zyr atte þat allt er han tennir. en þeir skipti sin amillum þui sem hermen attu. nema tennendr tome til með loglegom vitnum.⁸

Ez maðr kaupir með vllagan man.

Nu zara þeir er heriat haza⁹ zirir land fram¹⁰ oc kaupir maðr ez þeim¹¹ ein 17 huern grip. þa skal (sa) ze haza er zyr¹² atte oc toma til með [ij. manna uitni.¹³ En sa er uid uilinga troypti. giallde mort sylzr ez han vissi.¹⁴ En ez han zær ægi vitni til a hond þeim er ze rangzenget hæuir troypt. þa skal stæzna honum til þinga. þa eiga þingmen honum ze at doma. elligar lyritar æid.¹⁵

En maðr ger langship i heraðe. eða bæ.

[En ez konongr tennir¹⁶ manne landrad.¹⁷ þa skal han synia¹⁸ með tylxtar 18 æidi.¹⁹ en sa æidr zællr honum til utlægðar. Nu gerer maðr langstip i kaupangi²⁰

Jvfr. Cap. 16. L. III. 16. Cap. 17. L. III. 17. Cap. 18. III. 18.

¹⁾ (mgl. — Na. ²⁾ (landuornn sinni, sem thær eigu með retto tafma(r)ðar byarenne — Na. Istf. nu fula . . . tafmarta: — Byemennd þall thær skipb opstette, som thet aff arildiz thid haffuer weret opstadi, innðenn mort þessens thadmarde — Nb. ³⁾ Dette og alle de følgende Capitler i Bolken mgl. i Bb, paa den aller- sidste Sætning nær: Nu hozum ver landuorn vara a s fra stta o. s. v., der er solet umiddelbart til foregaaende Capitel. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir botin — Bc. S. z. [i botenne — Bd. &c. — Be, n, Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁶⁾ Saal rettet; veria — Ba. ⁷⁾ biarmonom — Na. ⁸⁾ nema o.s. v. — mgl. Na. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n, Xa. ¹⁰⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc, d. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹²⁾ ze — Na. ¹³⁾ (vatta thua er honom bare vithni om at that er hanne ze — Na. ¹⁴⁾ at hin var — tilf. Na. ¹⁵⁾ zirir vinni æidi — tilf. Na. ¹⁶⁾ [Nu tennir maðr — Bi. [Nu tennir konongr — Bk. Xa. ¹⁷⁾ landrada set — Bc. Istf. Resten af Cap.: Sem zyr segir — Bc. &c. — Be, n, Xa. ¹⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: sem zyr segir — Bd. ¹⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²⁰⁾ is warum — Na. Norges gl. Love II.

oc tñfir æigi zor finni. þa skal gíaltñri eða umbods maðr tononga [þara til oc¹ spñria han huert han uil þara. en ex han uil æði til segia þa stulu þeir æsta han .viij. ertoga oc .xiiij. marka tala. En ex han uil æigi taf þa. þa stulu þeir hoggua or huarum tvæggia vegin tialar .v. alna langt bord. En ex þeir gera æigi sva. þa stolu [husbóndr sva gera² oc tafa þra sægl ex til er oc læmia sva zor þeirra. En ex þeir gera æigi sva. þa ero þeir sætir mort sñlþra uib tonong³ zirir þoþto hueria. en zirir sñri homlu hueria .iiij. mætr sñlþra. þat hæita þoþto giolld.

Nu hözum ver landvorn vara a ftra setta oc skal sva standa sem stípat er. nema tonongr se annat landeno haglegra með hinna bæzstu manna raðe.

IV. Mannhælgarboltr.⁴

Her hegr manhelge vara.

- 1 Þat er zyrst i manhælg⁵ vare.⁶ [at var⁷ lande huer⁸ i Noreg tonongs ríki⁹ skal [zriðhæilag vera¹⁰ huer uib annan innan landz oc uttan landz. En ex maðr veghr man. þa hæuir han zirir gort ollu þui han atte. nema odals¹¹ iordum sñnum æinum.¹² nema maðr vege stemdar vig. eða gere niðings vert.

Um þegugilldi ok zearskipti veganda.

- 2 En þo at allt þat¹³ sem vegande¹⁴ atte bæðe i lande oc lausum orñri¹⁵ zelle aðr undir tonong. uttan odals iardir. [þa gerði þo hin virdulegi herra Hálon tonongr

Jvfr. Cap. 1. L. IV. 1. Bj. 10. Cap. 2. L. IV. 2.

¹⁾ [mgl. — Na. ²⁾ [þeir gíalda tonong(i) mord sñftra — Na. ³⁾ Resten af Cap. mgl., derimod tilføies her som det sidste i Bolken Capitlet: Nu þara menn zirir þann &c. (see Landsl. Kjöbe-Bolken Cap. 25), hvilket slutter med den her udeladte Sætning Nu hözum ver &c. — Na, b. I Bc, d indskydes ligeledes dette Cap. med Ovskr. Um zor þann, i Bc kun antydte ved Begyndelsen og Henviisning til Landsloven, Kjöbebolken Cap. 25; i Bd derimod er det udført. I begge staar til Slutning Stykket: Nu hözum ver o. s. v. heelt udført. ⁴⁾ Saaledes Ovskr. Bc, hvor forresten hele Bolken mangler, med Undtagelse af Cap. 10. En ex varðmenn &c. — Mannh. b. er aðr sñgadr i landz bótinni. nema nefta capitula — Ovskr. Bd. Her hegr upp hina .iiij. lut Þiorg- gniar bocar. oc er þetta um mannhelgi zyrst um uiga zerbí. þar næst um niðings uig. oc þat þar meðr sem zlóira a mannhelgi at zlytia — Ovskr. Bi. g. h. hina .iiij. l. B. b. of f. um mann. z. umm. v. z. þ. n. um a. vert — Ovskr. Bk, l. Hele Bolken mgl., undt. Capitlet: En ex varðmenn eða aðrer menn zinna mann vegen (Cap. 10), i Bb, m. Ta, b (hvitke tvende dog antyde Begyndelsen af det næste) Xb, c. Ligeledes, paa de tre Cap. nær: Nu vill [a eigi bota er misgerði (Cap. 21), Ex maðr tñfir mann þufr (Cap. 22), Engi staf þat uib annan mæla (Cap. 23), hvilke ere henflyttede til Slutningen af Byloven, umiddelbart foran de der forekommende Stykker af Landværsbolken — Bf. Cap. Ovskr. — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bc, n. ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷⁾ [i uaro — Bl. ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹⁰⁾ [zrið haza — Bl. Istf. Resten af Cap. og alle de næste Capitler indtil Cap. 10: Sva sem aðr er sñgat i mannhelgar belfinum i landz bótinn — Bd. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹⁾ odals — mgl. Na. ¹²⁾ huart sem fari dreper tono eða tona faríman — tilf. Na. ¹³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bc, n. ¹⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. l.

hin torunadi þa mistun oc stípan a¹ ætíð hinna bæzstu manna bœnastab i landeno. at huart sem ætíð ero eignir eða lausa ze. þa skal tonongr tafa æigi mæira þegn- gilldi en .viij. ertogar oc .xiiij. mætr ær ze eða eignum. nema han hæze veget stendar uig eða gort nidingo vert. [En ex eign er i þegnigildi græid. þa stulu² arvar veg- anda æiga lausn a. ex þeir uilia lœnst hæza innan .x. vœttra. ex þeirra oðal var. Alldrigi skal oc ærzingi sælia þær eignir. er han tatr ætíð hin utlæga. meðan hin vt- lægi lizir. en lufa allar loglegar stulldir ær eignum ex eighi er lausa ze til. Nu tan þa einhuær atburðr til at gerazt at tonongr geyr mandz bana lauzvift með bœna stab hœrðingia eða annara godra manna. eða tœmzt han a zund tonongo oc zær grid ær honum. þa skal han set sva i zrið kaup a uib tonong sem tonongo er mistun til. oc bœta þæt sem ætíð stod³ með slium sala stænum sem goder men se a han meghe orla. nema allar bœtr se adr lofnar. Sidan skal þeirra mal zara til settar er ætíð liza. ætíð tonongo dome. En þær sem ze hans varduæittu meðan han var i utlægd. þa græidi honum slikt sem þær tolo i eignum eða lausa ze. uttan landzstýllid.

Um skemda verk ok nidingo vig.

Engi madr⁴ ma iordu sinni zírír gera⁵ nema han vegi stendar uig eða gere 3 nidingo værl. þat [er nidingo værl⁶ hit mesta. ex madr rædr [lond oc þegna undan tonunge sinum.⁷ en ex tonongr tenner manne landrad. þa skal han nezna man or hird sinni⁸ iamboren man þeim er male a at svara. En ex arboren madr a þui male at svara. þa skal nezna bonda sun or hird ex han er till. oc hæze rit of inzfigli ton- ongo oc sofe þat mal at logum. en þa er arboren er tomen er til allz rettar. þat er oc nidingo uig⁹ ex madr vegr logman [zirir retta logfogn.¹⁰ þan er (til) þess er tælin at segia monnum logh. þui at þa hœgg nidr allra manna rettyndi þar sem han a [engom laga orsturda att synia¹¹ þar sem han er izir stípadr.¹² þat er oc nidingo uig¹³ ex madr veghr trygd a man sin. þat er oc nidingo uig¹⁴ ex madr vegr man i gridum. Guervetna þar sem madr a a ser avertu at hœimta. eða a þeim umaga [eða æigi zultida manne sem¹⁵ madr a umbod a. eða stendr til ærzo. oc allra þeirra er han¹⁶ hœuir [sealxr umbod a at logum.¹⁷ þa skal han sealxr grid sælia oc trygdir oc sett með vattom. oc ero aller zrendr undir þeim gridum oc sva trygdum sem sealxr

Jvfr. Cap. 3. L. IV. 3. 4. Bj. 11, 12, 73.

¹⁾ [þa hævir hin . . . a gort — Na. ²⁾ [Ennd om Draberenne Quotz reder ide thill da fallder hanna jorðquoz wnder tonungenn ok þa maa — Nb. ³⁾ aff botom — tilf. Na. ⁴⁾ madr — mgl. Be. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁶⁾ [mgl. — Bi, k, l. ⁷⁾ [undan tonungi — Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ⁸⁾ thit — tilf. Na. ⁹⁾ værl — Na. ¹⁰⁾ [mgl. — Na. ¹¹⁾ [iamstýllid at vœra ridum sem satodum thit laga orsturda — Na. ¹²⁾ Hele denne Artikel staar efter gridum — Na. Længere mæd efter sem sealxr vætti hær — Nb. ¹³⁾ værl — Na. ¹⁴⁾ værl — Na. ¹⁵⁾ [ær æigi ær zultida madr. æta — Na. ¹⁶⁾ a sialfr ret á eða — tilf. Na. ¹⁷⁾ [loghlegt umbod thit thess tædit — Na.

væiti huer. Þat er oc nidinge vig ez madr brennir man inni. Þat er oc nidinge uig ez madr myrdir man. Þat er oc nidinge uig ez madr hæznir þioza. Þat er oc nidinge værl ez madr hæznigt a oðrum en þeim er gerer eða rædr. Þat er oc nidinge vig (ez) madr hogggr hond eða zott az manne. eða flingr ut ougu manz. eða fter tungu or hoyði manz. eða mæidir man at uilia sinum. en ez þat vætir i vapna fliptum. þa zære þæt æztir konongs dome.¹ Sva ero þeir oc ubota men er hallða þeim zirir þessu æinu hueriu sem sa er gerer. nema konongr late ræinsa² til landræinsanar. en ez þat vætir i vapna fliptum. þa zære þæt æztir þui sem konongr flipar með hinna bæzstu manna rade. Ez madr drepr zatur sun eða broður. modor eða systur. eða dottor. þa er han ubota madr. nema oðz manz vig veghi. Sva oc ez madr drepr konongr sealzs sine. eða kona bonda sin. sva at þat (er) drap hæuir horat. eða hggðzt at hora. þat er ubota mal. Sva oc ez madr tynir ser sealzr. þat (er) oc ubota mal. Þat er ubota mal ez madr vegr man innan stofs eða i garde uti. eða innan garðz þess sem huervir um afr eða eng at hœimili sealzs hans.³ nema⁴ væri hendr sinar. [oc a vægh til at zara.⁵ Sva oc þeir men sem at flitum utnigtum verða kender at þeir laupa brot með æignum konom annara manna. þa ero þeir ubota men. bæde zirir kononge oc karle. dræper oc dorydder.⁶ Men þeir sem lata liz sitt zirir þyzstu eða utilego. huart sem hældr rena þeir a flitum eða a lande. oc sva zirir mord oc zordædo flap oc spazarar allar oc utisetur at vællia troll up oc zremia með þui hæ(i)ðni. oc þeir men sem gerazt zlogu men til þess at drepa þa men sem þeir æiga engar saler uid oc tala ze til. nema konongs nmbods men late ræzsa til landræinsanar oc zridar. Sva oc þeir men sem konur tala með rane eða herzange. mote guds logum⁷ oc manna. huart sem þeir tala zrendlonor manna eða annara manna eignar⁸ konur. eða dottir⁹ zirir uttan þeirra manna vilia er zorræda æiga zirir þeim æztir logum. oc sva sealzra þeirra. huersu sem sidan gerezt uili þeirra er samvifta vædr. oc sva þeir er hæzna þessara ubota manna. eða hœimta giolld zirir sva at vitni væit þat. þa hæuir han zirir gort ze oc zridi oc ero þeir zridhælgir er ze sit væria zirir þeim of zrendlonur. en hinir aller ugilldir huart sem þeir za sar eða bana. bæde kononge oc karle. Þat er oc ubota mal. ez madr zalsar flidia brez eða inzfigli konongs vare. Þat er en ubota mal ez madr drepr þan man er hævir brez eða inzfigli konongs vare zirir ser til landz vistar eða ranzals ez sa uissi þat er han tof az. Þat er oc nidinge uig ez madr drepr man i þui herbirgi sem konongr er i. eða i nauiftu hans. eða i konongs garde. eða a konongs flipi þo at konongr se æigi i garde eða a flipi. En ez innan boar vædr [þar sem konongr er i bo¹⁰ eða i hoznum hia

¹) en ez þat &c. — mgl. Na.   ²) ræzsa — Na, rigtigere.   ³) of a væg thit eða igræ — tilf. Na.   ⁴) hann — tilf. Na.   ⁵) [mgl: — Na.   ⁶) huar sem thær verða fladdir — tilf. Na. Cap. Afdeling — Na, b.   ⁷) retti — Na.   ⁸) eignar — mgl. Na.   ⁹) eða adrar zrendlonor — tilf. Na.   ¹⁰) [þess er t. er i — Na.

honum. þare ættr konungs mistun ættr atuitum. þat er en ubota mal ex madr tætr tonu naudga ex þar ero til .ij. logleggh uitni at þat se satt. Nu ero eigi vitni til. en hon tallazt naudigh tælin oc sægir hon þat samborgs. þa dome .xij. hinir stynsam- azstu men ættr þui sem þeim þittia lifende til bera. oc huart þeirra þidtr list til sannenda. En þo at tona gete vart sil xirir luenstu¹ sinnar sater svo at han tome eigi vilia sinum fram. þa ber með engu mote at han haxe eigi ræfing xirir ættr dome oc sanprovazt at han haxde fullan vilia til þess. oc hallde þo lizi sinu.

Um legord ex madr liggr konn mans.

Ex madr stendr man [med loglegum vitnum² a tonu sinni.³ giallde xul manz 4 giold bondanum sil sem sa er madr til er tonu la ex han vere sallaus drepn. En halz manz giold ex han stendr man a modor sinni. dottur eða systur. ex þær æiga eigi bõndr ser. Stolu þesse giold dome .xij. men stynsamer⁴ loglega til nændir.⁵

Guer sect við liggr obota mal.

⁶En huervetna þar sem madr vegr⁷ nidingu uig.⁸ eða gerer stemdar⁹ vært. þa 5 þare han utlægr.¹⁰ xirir gort¹¹ lande oc lausum onri oc iarmæl odals iordum of tome alldri i land ætr. nema han bere herfoghu sanna þa sem landz men vita eigi adr. þa nae han landz vift með silu xridkaupi of mistun sem konongr gerer a. en engi madr ma mæira ze xirir gera at einu sinni en þa er han æigande orden. En ex manne tomizt æryð meðan han er i utlægd. oc haxa xrendr hans þan arz tælit meðan han var [i utlægd.¹² þa stulu xrendr hans honum þat ze ætr græida með sama¹³ stilordi sem þeir¹⁴ tofo oc han atte þa er han var¹⁵ i utlægd.

Ex madr selr man sk xulrette hans.

Ex madr selr xrealan man¹⁶ az lande.¹⁷ sa er sætr uid konong.¹⁸ .viij. ert. 6 oghom oc .xij. mortum sylxrs. oc tome mannenom i land ætr. oc bota mannenum ættr .xij. manna dome loglega til nændum.¹⁹ en ex han ma honum eigi ætr toma. þa gialldi þan man fullum gioldum sem han er madr til. en ex han syniar [hallde xirir sættar æidi.²⁰

Jvfr. Cap. 4. L. IV. 5. Bj. 18. Cap. 5. L. IV. 6. Bj. 11, 12. Cap. 6. L. IV. 7.

¹) godtugnnfio — Na. ²) [mgl. — Be. Xa. Resten af Cap. udel. — Bu. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ⁴) mgl. — Na. ⁵) aff rellaranum — tilf. Na. ⁶) I Xa staa dette og de 3 følgende Capp. i saadan Orden: 6, 8, 5, 7. ⁷) Resten af Cap. udel. — Bu. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁸) vart — Be. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ⁹) nidingu — Na. ¹⁰) of xridhæitagar — tilf. Na. ¹¹) ze of xridi — tilf. Na. ¹²) [utlæger — Na. ¹³) hætti of — tilf. Na. ¹⁴) græidu hinum þat ze ær thair — tilf. Na. ¹⁵) zell — Na. ¹⁶) með uerði — tilf. Bk. Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ¹⁷) brot — tilf. Bi. Resten af Cap. udel. — Bu. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁹) rette þidum sem han er madr til — tilf. Na. Effther som hand vor manndt thit som sofst bleffue — tilf. Nb. ²⁰) [ða særge hændt ther saare selff xholffthe, at hændt selde hannum ide aff lændet — Nb.

Um utlegan man ez madr hysir han.

- 7 Ez madr husar¹ [oc heimar² utlegan man.³ etr med honum eda drellr.⁴ bonde eda ein huer annara manna. þa er sa setr mort sylrs vid konong xirir æina not. en tveim xirir tver netr. En ez han er þrear netr med honum oc er han gor [innan þess xyllis utleggr.⁵ þa er han setr .viij. ærtogum oc .xiiij. mortum sylrs uid konong. nema þeim se uvisa vargr er hysir. en gialthyri er skyldr at lysa a mote samdöggr utlegð hans er han vœit at han hæuir utlegðar værl gort.

Um ras eptir þeim sem vekia vandræðe.

- 8 Ez madr værdr hogguin [a þingi⁶ eda⁷ a mote.⁸ þa flulu⁹ aller æxtir renna til xiallz eda floga. til xioru eda flipa. en sa er eigi rennr æxtir er. setr halzre mort sylrs uid konong. oc svo sa er æxtir rennr oc vil æigi tala han oc ma han. oc ero þar vitni til. en ez eigi ero uitni til. syni med æins æidi. Sermenningar oc nanare bæde at frændsemi oc at mægdum flulu eigi æxtir renna at logum. nema þeir¹⁰ uili. En huer er biorg vætir. þa er sa utleggr. nema honum se uvisa vargr. oc svo æins æidi xirir. Ez madr er serdr a þingi eda a mote. oc renna aller æxtir til floga eda xiallz. til xioru eda flipa þeim manne er uig vakte. nu værdr han xaren oc uil han at logum væriazt. þa leggi nidr vapn sin. þa er han xridhæilagr medan hin sare lizir. Binda skal þan man oc xora gialthra eda hans umbods manne at varðvæita. En ez gialthyri eda hans umbods (madr) þarz lid vid at giæta hans. þa skal nexna husbendr med honum svo marga sem han þarz. en ez han lonyr xra gialthra eda hans umbods manne. oc verdr hin sare dæudr. þa er gialthyri sealzr i vædi eda hans umbods madr til konongs orstufdar. oc flipi han æxtir mala vogtum. æxtir hinna bæzstu manna rade. En ez gialthyri eda hans umbods madr synia uidr tolu. þa flulu þeir haza uitni til oc setia han¹¹ þan man bundin a xlet hans. þa varðar honum¹² hit sama nema oxrili tale æz honum. En huervetna er gialthyri tætr utlegðar ze. þa skal han za man til at rexsa þeim manne æxtir radz manna dome. En motmen ero skyldir huervetna at xylgia til ræzsingar. setr huer halzre mort sylrs uid konong er æigi xylgir.

Quersu odum monnum skal varðvæita.

- 9 Nu værdr madr svo odr¹³ at han¹⁴ brytzt or bondum¹⁵ oc værdr¹⁶ han manz hane. þa skal bota æz ze hans xullum botom ez til er. en ez ze er eigi til oc

Jvfr. Cap. 7. L. IV. 7. Bj. 101. Cap. 8. L. IV. 8. Bj. 13. Cap. 9. L. IV. 9.

¹) hysir — Be. Na. Xa.   ²) [mgl. — Be. Xa. heimir — Bi. heimitar — Bk. heimotar — Bl.
³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.   ⁵) [utleggr aff þo
varum — Na.   ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n.   ⁷) [mgl. — Xa.   ⁸) Istf. Resten af Cap.:
&c. — Xa.   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.   ¹⁰) þeir — mgl. Na.   ¹¹) han — mgl. Na.
¹²) of — tilf. Na.   ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.
¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.   ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

verdr han heil. þa þare han orlendis til þes er han heuir bót zullum botum zírír
 sel. En ez men sea orde a honum. bindi sa er uil at useliu. oc haxe til pin(g)s oc
 læsi þar oc biode zrendom oc segi ez sina abyrgð oc tale tofnad sin uaulin ez ze
 hins oda ez til er. en ollum odom monnum æigu men vord at veita at useliu. En
 odr madr er umage arza sine. oc þo æigi zyr en han¹ veit at han er odr oc han
 ma loma hoztum a han ez han uil. En ez safar abere lennir þat arza hins oda at
 han uili eigi vardveita honum. hallde zírír æins æidi. En ez odr madr særer mann.
 þa skal arze uppi lata vera sarbotr oc lætnes ze ez ze hins oda. en lonongr a eili
 a þui. Nu er þat þui at einz odz manz værl ez han brnzt or bondum eða stynsamr
 men meta eða vita fanna ordi a honum.

Um zund þeirra manna er myrdir verða.

En ez vardmen eða adrer men zinna man vegen² a stræte uti³ eða i [odrum 10
 stad⁴ innan talmarta boar manna. þa stulu þeir ganga til husbonda þess⁵ er [þar
 a hus neft⁶ oc segia til zunder sine. [oc here han⁷ lios til lifo. oc ez þeir tenna.
 þa [here sa⁸ husbonde bod erzingia. en ez sa madr er er rettr er ærtir mælande.⁹ þa
 bere pangat lif i hus hans. en ez engi er sa til. þa bere lif i hus gialthra. oc skal
 gialthri¹⁰ ærtir mæla oc gera bana utlægan. ez eigi lómr uiglsing zram a mote.
 en ærvingi spyrri¹¹ morð ez han kan til at loma.¹²

Guer bani skal vera at hinum danða ok um nauistat men.

Sa a at vera bane¹³ er [nauistat men¹⁴ bera uitni¹⁵ um¹⁶ oc þeir segia a 11
 hendr.¹⁷ en sa er uitni berft a hendr sa er bane at sannr oc syn oc æigi æidum
 undan zorazt. nema þui att æins at han haxe svo ziarre stadðr veret a þui dögge er
 uig var veget at han matte æigi tvicegis samdögge til uigs loma¹⁸ oc izra. oc
 vere han stadðr i herade at lirlu eða a þingi. at samlundum eða at stipi. þa bere
 þeir .xij. þægnar han undan er þa varo hia honum stadðr. zrealser men oc zultida.
 En ez han var i ængum þessom stad stadðr. lome zírír sel lyristar¹⁹ æidi. en ez
 nauistu men mego æigi til motz loma zírír æins huærs atburðar safar at bera uitni.

Jvfr. Cap. 11, 12. L. IV. 10. 11. Bj. 14. 27.

¹) arffue hans — Na. ²) a vægh eða — Be. ³) uti — mgl. Ba. Xb, c. ⁴) [odrum stöðum — Bn.
 [gardum fladar — Ta. ⁵) þess — mgl. Ta. ⁶) [nestar er — Ta, b. ⁷) [En husbonde here — Ta, b.
⁸) [geri — Bb, c. Ta, b. ⁹) ærtir þan man — tilf. Bm, n. ¹⁰) han — Bi, k, l, m, n. ¹¹) [gni
 — Bn. [þyr — Bn. ¹²) Deo gratias — tilf. Na. Munhelgar boltr of erzba tal með tuenna giptingum er
 zyr þrigaðr i landz botinne — tilf. Be med Rödt Alle følgende Capitler af denne Bolk udel. Bd. ¹³) at
 mans — tilf. Xa. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: — &c. Be, n. ¹⁵) Resten af Cap. mgl. — Ta. ¹⁶) Resten
 af Cap. mgl. — Tb. ¹⁷) [uigi lyser — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹⁸) zara — Xa.
¹⁹) lyristar — Na, b.

þa skulu bera tvær men oc bota sogn þeirra a mote. En ez madr er særdr oc ma han mæla þa er men hitta han. þa skal sa vera bane er han segir zyrst a hendr ez han mæler az uiti oc ma han kenna han. oc saga [hins sara¹ lómr bokat a hit zyrsta mot. nema hin stiri sel med tylxtar æidi.

Um uiglysing ok um mord.

- 12 Ez madr drepr man² til dauða.³ þa a sa at⁴ vera bane er uigi lysir a hendr ser.⁵ en lyst skal vera uigi sambogrs innan boar. oc nærna sit a nazn oc natstad sin oc garð þan sem han er or eða herað oc lyfi⁶ zrealsum manne oc zultida. þa skal a mote fram tóma natstadr hans. oc skal husbonde sværia at han var at hans um nottana oc han tallade sel svo a nazn. Uiglysing skal oc tóma fram a mote. en ez madr uill æigi bera uiglysingar uitni. eða sværia natstad. þa zære til ærvingi hins nigna. oc talfæti þan mann til moz at bera sem zrammazt væt han eztir samvisku sinni. oc engu lógnir han þar az. En ez þeir uilia eigi bera. gíallde mort sylzro huær þeirra. haze halzt lonongr oc boar men. en halzt sa er sofer. oc svo skal um oll þau uitni er i manhælli ero. Uplýtt zæar þessa skal græidazt a zimtar mote. eða atzör at taka az honum halzu mæira. Eigi skal uigande zara svo um þrea garða at æigi se uigi lyst fra þeim er uig var veget. nema þar se zirir zermenningar eða nanare at zréndsæmi eða at mægdom hins vegna. eða [adrer zrendmen⁷ uiganda þeir sem honum liggi liza hafte uibuin zirir. en ez han lysir eigi svo uigi. þa er han mordinghi rettr. zirirgort ze oc zridi. En ez bæde lómr fram a zyrsta mote uiglysing oc saga hins sara svo boren sem zyr var stilt. þa skal saga hins sara standa en æigi uiglysing. oc ber þo mord az uiganda at han se utlægr.⁸ En ez æigi lómr saga hins sara fram a zyrsta mote. eða hæimsofnar vitni. oc lemr fram sionar uitni oc uiglysingar uitni. þa skal sionar vitni standa ez þat er at logum boret az tvæggia manna hendi zrealfra oc zultida en eigi uiglysing. En ærvingi hins dauða skal zara i garð þan eða herað. er uigande leff sel or vera. oc ez han hittir þan man er svo hæittir oc lilazstr þidir til vera. en ez sa gengr æigi i giægn. þa skal talfætia þan til moz. en han zore taf med zullum vordzlum. oc a þui mote skulu .xij. zrealser men az honum bera. en eigi næzndar uitni. oc zora þar fram a moteno. en ez han uil æigi undan zöraszst. þa er han sannr at male. Nu ez han hæuir undan zöraszst. þa zære ærvingi hins dauða oc sofe svo marga men til tylxtar æida sem han uil. þa er hia varo med hinu zyrra stilorði. En ez madr er loften eða særdr svo at han ma æigi mæla. træzi han horns þegar han ma mæla. en þa skal þat mot iamzult sem

¹) [hans — Na.   ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.   ⁶) zirir — tilf. Na.   ⁷) [ziandmen — Na, rigtigere.   ⁸) stalfst — tilf. Na.

samþogrs väre mot at at. En ex han ligr lengr mallaus en .iij. netr. þa late gíaltgri þo til motz blasa oc ranzfale ærtir þeim er gerde. en ex han værdr daudr. þa frezi ervingi horns oc late gíaltgri blasa til moz. oc þo late gíaltgri blasa til moz at æigi se ærvingi ner. En ex madr rædr manne bana rað eða sara. oc allt þat er madr lgr stóm eða vanvirðing æz hans raðom. bote ærtir laga dome þeim er þat mal a at logum at soðia oc sva konongdomenum nema hin þorezt undan at logum. en hin er gerde hallde þo up at ollu þullum botum ærtir lagha dome. En ex sa madr værdr vegen er han er æigi i þadur æt kómen at logum þo at han se noðorum manne kændr at syni. þa æiga modur þrendr botr oc sva ærz ærtir han. en ex han er bardr eða færdr. eða stemdr. þa tætr han rett ærtir modor þædr sinum.

Rettarbotr Magnus konongs.

Þessar rettar botr oc æinlamal¹ varo tækin um allan Noregh² ærtir þorræde oc 13 stípan Magnus konongs með æsion oc stípan Jons ærðibístups oc annara bístupa. [barruna oc lærðra manna.³ stállara oc logmanna. oc hinna vittræzstu manna raðe æz ollum lutum landzfens.⁴ at um þa men er monnum værda at stada þare sem adr vatta logh. en æz þe veganda dome .v. men stírlitir loglega til neyndir stíll gíolld ærtir laga stílordi sem þeir sea retlegæzt þirir gudi of mala værtir ero a. ærvingia hins dauda æinum. en allar adrær þrendbotr oc saktal þalle níðr sva vandlega at huarðes þrendr adrær tale ne gíalldi þramar en nu er stíll. Nu vinzt æighi þe veganda bæde til þægngílldis oc bota. þa skal sva stérðia þirir huarom sem tala rennr til ærtir þear magne. En ex noðor gengr a þetta þa hæuir han þirir gort þe oc þrídí i⁵ lande oc lausum oyri. oc værði aldri síðan bota madr. oc sva aller þeir er rað læggia til þess at sea stípan se rozin eða a hana se gengit.

Þessar rettarbotr þlæiri let Magnus konongr þylgia þui. at þo at níðings uig eða stemdar uig se veget. þa skal þyrst botr æz lula þe veganda. en konongr hæze þat sem aut er. en ex minna loypr æz en þægngílldi. þa stérði sva þirir baðom sem tala rennr till. Sva iattæde oc Magnus konongr at huærgi skal konongr þyr tala þe manz bana oc engan annan utlægan oyri. nema adr se loðnar allar loghlegar stíllðir þær sem adr varu gorvar en þe æigianda⁶ þelle i þa soð.

Um vaðauerk oc sectir (er) við liggia.

Þaða vært ero með⁷ stínsfemd⁸ græinande⁹ með huærium atburðum¹⁰ þau 14

Jvfr. Cap. 13. L. IV. 12. Cap. 14. L. IV. 13.

¹) einfanlega mall — Bl. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) [kændra manna oc lærðra — Na. ⁴) Fra Beg.: þessar rettar botr gæz Magnus konongr — Be, n. Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁵) i — mgl. Na. ⁶) veganda — Na. ⁷) mícilli — tilf. Bi, k. ⁸) mífunn — Na. Istf. Resten af C.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. R. af C.: &c. — Bk, l. Xa. ¹⁰) Istf. R. af C.: &c. — Bi.

tunnu til at þalla. þui at i ollum stodum þeim er men stulu ser til þarþenda vinna oc með monnum til haglegra luta lid væita. þa ero þesse vada vært mæir virðande en hin er engi nauðsýn dregr til. nema galónsi oc milit stamsýni. Nu þo at tvær men þare i flogh saman oc stýcz annars og a annan at vailia þess er a stapti hellt oc dýgr han æz. þa skal hin bota þiordung bota ærþingia hins dauða oc sýni vilia síns með settar æidi at han villdi þat vært æigi gort haza. oc sva skal huervetna þessor vada vært bota ez þeir hazæzt þat at sem til nytsemdar hýgrir. huart sem men þa æz mæin eða bana at uailia þess er gerði. oc er þetta secta laust uid konong. En oll onnur vada værc sva sem at lasta izir skip. eða hus [eða hædir.¹ eða adra þarþlónsu at gera huart sem men þa æz mæin eða far eða bana at uailia þess. er gerði. þa skal bota halzum gioldum oc sýnia þo uailia síns með settar æidi. oc er þetta secta laust vid konong. oc æði a konongr a vada værtum. þat ma æigi vada vært talla ez madr hoggr eða lystr til manz þo at a annan lome [en han uildi.² með þui at han villdi [með þui³ æinum huærium illt gera. Ez madr gengr til þangs eða stindrattar at uailia sínum sealzs. abyrþigt huær sa sel sealzr at ollu. en sa sværi þirir æin æidi at æigi varð at uailia hans þo at hin þengi mæin æz ez hin tortryggir han er þirir varð.

Um rytninga burð ok ez madr slytr man.

- 15 Þat er ollum monnum tunnift⁴ at rytningar ero þirir bodner at (þera).⁵ en sa er þer han er sætr uid konong .iij. aurum sylzrs. En sa er brægr þnizi at manne oc temr æigi þram. han skal bota stikum⁶ þulrette extir [lagha dome⁷ er han bra at. en kononge .iij. aurum sylzrs. Nu ez madr leggr man með þnizi þa er han utlægr oc bote þeim er han lagde sem .xij. stýnsamir men doma. oc þeir sea at hin se væl somdr æz. en konongs sofnare skal lata tala þan man er lagde oc þora a mot. en konongs umbodsmadr skal lata⁸ tala þniz þan er han lagde með. oc þeyra þar a moteno i gegnum hond hans er lagde. oc skal han kaupar sel sva i þrid með þessare reþsing ez hin liznar. oc abyrþigt sealzr far sit huerssu sem honum tælt. en ez sa dýgr er saklaus var lagdr. þa er sa dræpr oc dýgrdande er lagde. En ez han komzt undan. þare utlægr oc lome alldri i land æztr. nema kononge virðigt notor nauðsýn til haza gengit. [þa nae han landþvift með stiku þridlaupi oc mistun sem konongr gerer a.⁹ en þe veganda þare æxtir þyrra laga stilorði. bæde þegn oc botr. Með sama stilorði skal vera ez madr stýtr at manne þo at ekki tale. þa bote han kononge .iij. aurum sylzrs

Jvfr. Cap. 15. L. IV. 14.

¹) [mgl. — Na.   ²) [mgl. — Na.   ³) [mgl. — Na.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa.
⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.   ⁶) hinum — Na.   ⁷) [vj. mandz Dom — Nb.   ⁸) lata — mgl. Na.   ⁹) [mgl. — Na.

en hinum fultrette extir laga dome. er han flaut att. En ex han serer man með flote. þa skal sa er flaut flita reysing xirir za sem hin er lagde með kníxi oc undir sama flilordi. svo oc þo at sa doryi er floten var. þa skal hin er flaut undir samu reysing oc hin er lagde. bæde þægn oc botr¹ at greida.

Um þa men er bita men ok reysing.

þat er oc unidrlvemilekt² at men³ bitizt um⁴ sem⁵ [heftar eða⁶ hundar.⁷ Nu 16 þa madr er man bitr. þa (skal) slysumadr lata tafa þan er bæit oc zora a mot oc lata briota framtennr or hozdi honum. oc se sidan sallaus uid lonong xirir reysing þessa um þætta mal. nema stynsamum mannum virdizt su notor naudsyn til haza gengit at han mege botom vid toma. oc bote þeim er han bæit extir .xij. manna dome svo sem þeir sea xirir gudi at sa se vel somdr az er bitin var.

Um þa men er valda mandrapum.

Sva er mælt oc fladrasfllega⁸ tælit⁹ um allt landet. at ex madr drepr¹⁰ man eða 17 væitir þær atvamar. eða gerer notur þau væit er han a at lata xirir liz eða limi at logum. þa flulu þeir sem nester værda. eða þeir sem xyrst mego na. tafa þan man oc zora slysu manne bundin eða ziotradan. En ex þeir gera eigi svo oc mega þeir þuisa uid toma svo at þeir zæ engu flom eða oluti az hinum. þa er huer sa sætr halzre mort slyzre uid lonong. nema zermenningar at zrendsemi eða at mægdum. þeir ero eigi fllylðir at tafa han nema þeir uili. Slysumadr er fllylðr at lata tafa þan man oc zora a mot. en husborndr ero fllylðugir at doma han extir logum a moti. enn slysumadr¹¹ at lata reysa extir logum. Nu er þessa svo flkipat at engir mego þætta synða laust gera. nema sa domare er lonongren hæuir til þessa flkipat. þui at login reysa en eigi han. þo at han gere fllylðu sina æxtir þui sem login bioda honum. en ædrer gera með hæipt oc ozund. oc þui væitir þat alloxt at þeir za xyrst man: fladan oc sværa sidan florum flulldum¹² með [hardum flriptum.¹³ En¹⁴ huer sem odru vis gerer oc prouaz svo at han ma þuisa uid toma. þa er han utlægr til þess er lonongr gerer flipan a æxtir mala vortum huat naudsyn til ral (þan) er gerdi. Nu hæuir sa æigi lids kost er at tælr. þa skal han sorgia til slysumanne. oc ex slysumadr træxr lids með ser. þa er sa huer sætr mort slyzre uid lonong. en æigi zær.

Jvfr. Cap. 16. L. IV. 15. Cap. 17. L. IV. 16.

¹) Saal. rettet; bota oc botr — Ba, urigtigt. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ba. Xa. ³) Resten af Cap. udel. — Ba. ⁴) um — mgl. Bl. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) [mgl. — Bl. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹¹) a — tilf. Na. ¹²) flriptum — Na. ¹³) [zærdum zær gioldum — Na. ¹⁴) Nu — Na.

nema ziernennningar at frendsemi oc at mægdum.¹ Nu ero þeir aller friðhælgir er at sötia en hinir aller [er væria² utlægir huart sem þeir za ben eða bana.

Queria atgerð men skolu haza um doma.

18 Nu æz þui at loghot vattar³ svo uida⁴ at um þa men sem til ræðsingar haza gort. þa⁵ skal a mot þora⁶ oc ærtir þeim dome ræðsing⁷ a leggja.⁸ þa ber þeim invirdulega at ranzfata er til doma ero nændir oc með myllili hoðsemi at meta. huart miögort er uid sallausan man eða xirir listlar saler oc þo notorar. eða xirir myllar saler oc þo æighi nogar. eða svo nogar at zull naudsyn þidir til haza relet. Sva oc huat notor laga bod haza imillum tomet eða engi. eða þat sem hardast er at sa hæuir bota bæizt er misþyrmt var oc þo engar zenget. Sva oc huart notot var tiært xirir laga⁹ rettaranom er laga orsturdren er stipadr þeim er a sallausum monnum vinna En þui er domren til næzndr at þa skal ranzfata oc meta saler oc misgerningar oc tempru svo domen ærtir mala vogtum. sem motmen oc rettaren sea retlegast xirir gudi oc þeir uilia svara ærtir sinni samvizstu. en eigi svo sem ma(r)gr snapr hæuir svarat her til. at þeir doma ædi annat en logh. þui at sanlega stulu þeir þui xirir svara sem log vatta þeim a hendr er vanda men lata udomda vndan ganga ez uanræxt er æz hendi domarans oc svo ez oxræxt er þeim sem mistunnar ero værdir æz þarnan þeirra tillagu. Finnazt oc nog dome til þes at þeir haza lotet hardar hæzndir¹⁰ æz gudi xirir er vandomt haza oc þo hinir hardare er ozdomt haza. oc æz þui skal domen huervetna til hins bættra zora ez þeir uita iamvist huartlvægja. oc er almiot mundangs hoxt. en þui miora sem er. þa ero þeir þui sælle er svo za hoxt þeirra zioqura sýstra hoze. sem i ollum rettom domum æigu at vera svo at gudi listi ot monnum hoze. En þat er mistun oc sannende. retvisi oc friðsemi. Mistun a at varast at æigi tome grimd eða hæipt i doma. Sannendi ber at gornma at eigi verði lygi fram boren. Retvisi a at varast at æighi verði lygi fram boren oc eigi verði með rangendum hallat rettum dome. Friðsemi a at halla þar til er rettr domr zællr a. at æigi verði með bræði alæzr æzællis domr a lagdr. Oc þui gornmi domarar þessa at þætta er¹¹ þurztulegra. sem gior værdr at røynt i ollum domum. En at men varezt þui gior ranga doma. þa ma varla illt varast nema uiti. oc þui minnizt men at með ziorum hattum værda ranger domar. annat huart með ræzlu. þar sem maðr ottast þan sem han skal um doma. ælligar með zegirni þar sem maðr snifir til notorar

Jvfr. Cap. 18. L. IV. 17.

¹) vidt than er drap, eða a tuamur veitti — tilf. Na.   ²) [æro — Na.   ³) Resten af Cap. udel. — Bn. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, h.   ⁵) þa — mgl. Bi, L
⁶) ot doma — tilf. Bi. Na. ot doma þa — tilf. Bl.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ⁸) Istf. R. af Cap.: &c. — Bl.   ⁹) laga — mgl. Na.   ¹⁰) ræðsingar — Na.   ¹¹) thui — tilf. Na.

mutu. eða með hęigt. þar sem maðr hatar þan sem han skal um doma. ełlıgar með vinatto. þar sem maðr uıl [vęita lıd¹ zelaga sinum. oc er þa illa stıpat er þessum horbornum er in vıfat. en hınar stılgetno syster ero brot retnar sem aðr varo talðar. þui at illa man sa domr vırdaz xırır godom monnum. en allra vęrst xırır guði. Er æ² þui bętr sem þetta capitulum vęrðr oxtar leset þar sem um stıor mal skal doma. Minnızt men oc eınlanlega at þa þeim monnum prest sem tıl bana eða lima laz ero domder³ oc geze tıl þes goda stund oc tom. þui at illt vęrt skal hata en æłsta mannen az naturulegho ædli. en salena allra hęłzt sem sin iamlrıstin.

Um þa men er berıast i grıðarstıðom.

Ex men berıast i [leıðangre xęrdum⁴ með kononge eða a [motom i Bıorguın⁵ 19 eða a þıngum⁶ eða a stęxnum. xırır logmanne eða a xımtar stęxnum. i gıllðum eða at brullaupum eða i iola grıðum. i stıllðıstı. stırdagh oc fram um pasta vılu. at sealdıstet ero grıð i ollum þessom stıðum. en sa er xırır stęmdum vęrðr er halzu dıgri at rette sinum en i oðrum stıð(um) eða i oðrum tımum. a konongr her xırır sar huert eða lurtę hogg eða stęins hogg eða orgar hamars hogg eða lazstıyting .vııj. ærtogar oc .xııj. męrtır syster. en xırır pustr oc hueria gręin er þar xylgır .ıııj. męrtır. en xırır blał oc [hueria gręin⁷ er þar xylgır .ıj. męrtır. Aller men stulu frıð- hęlgır vera i hęimılı sinu. þat er oc hęimılı manz er þeim husbonda hęyrer tıl er maðr læıgır hus az. en ex maðr sęrer man eða ber eða stęmmır zulrettes vęrtum i hęimılı sealdı(ę) sını.⁸ þa onlızt rettr þęırra at hęlmingi er xırır stęmdum eða sars autum vęrða. Sva ero þęır oc at halzu męıra sętir er hęımsofn vęita oc hęima xırdın brıota. En ex maðr vęrðr vęgen i hęimılı sinu eða i stęrxhusum eða i gras- garde. a bryggıum eða a stęrete þui er tıl garðz þes horvır.⁹ eða a torge. þa skal þan man bota tıvennum gıollðum eða fare utlęgr.

Um þa men er bında xıalsıa men.

Ex maðr bındr man xrealıan¹⁰ at vısynıu. gıællde .v. męrtır syster konongi¹¹ 20 en hınum er bundın var gıallde æxtır .xıj.¹² manna dome. en bında ma maðr pıox at usętıu oc alla er han [hęuir utıni tıl oc vęit¹³ at v(d)ada vęrt haza gort ex (han)

Jvfr. Cap. 19. L. IV. 18. Cap. 20. L. IV. 19. Bj. 20.

¹) [lıdınna — Na.   ²) ođ — Na.   ³) aðr en thęım vęrde reıstı — tıl. Na.   ⁴) [leıðangre — Be. [leıð. xęrd. — Bn. Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. Resten udel. — Bn.   ⁵) Bıbarofa — Na. [Bıbarofa — Nb.   ⁶) [þıngum eða a mote — Bı, k, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bı, k, l.   ⁷) [thar — Na.   ⁸) hano — Na.   ⁹) hęyrır — Na.   ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Xa.   ¹¹) ođ hęırmennom — tıl. Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bı, l.   ¹²) .vıj. godra — Na. .xıj. — Nb.   ¹³) [tıanıır — Na.

hæuir vitni til at han gat ei öðru við þort han til rettaranó. en ex æigi ero vitni til. sanne með æins æidi. En ex madr lystr man með hæiptugri hendi þar sem æigi ero grida fláðer með ögi eða lurli eða flæini. borte tononge oc þóar monnum xirir þyrsta hoggh .xij. aura sylzr. en ex flær annat samxlont. borte tononge¹ .iij. mætr sylzr. en ex flær hit þridia samxlont. borte tononge .v. mortum sylzr. en ex flær hit þiorda samxlont. borte tononge .vi.² mortum sylzr. en ex flær hit þimta samxlont. borte tononge .viiij. ærtogom oc .xiiij. mortum sylzr. en þeim er xirir varð borte extir .xij. manna dome loglega til nærdum af rettaranom.³ En ex madr lystr man [eða hoggr⁴ i hogud. eða rindr a lax. eða særer⁵ lemstrar farom. borte huart sem er hogg eða far .iij.⁶ mortum sylzr tononge xirir huert. en hinum er xirir varð. borte extir .xij. manna dome loglega til nærdum. En þat er lemstrar far. er madr er síðan vær þor en adr. eða eigi hyl har eða flæde oc iamnan ma a sea. En ex sa uil eigi bota er misgerði loglega til sottr. þare vtlægr. Nu uil sa æigi tala botr er xirir vauvirdingiu varð. eða giælyri. þa þridhælgir hin set til dome huart sem hinir tala uid eða æigi. Nu ex ein madr lystr eða særer .ij. men eða þlæiri i einu atvigi. borte sinum rette xirir huern þeirra flitom sem adr er mætt oc svo þeim er xirir varð. En ex tvær men eða þlæiri særa ein man eða liofla: þo er huer þeirra sætr xirir sit fullri sætt uid tonong extir þui sem adr er flitt. oc svo vid þan er xirir varð.⁷ Þeir men oc er monnum væita lid eða þorunngti. hyllda oc samþyllia með þeim þan huggh at tala men af. svare flitu xirir tonongdominum oc ærvingia hins dauda sem rettare tonongdomsens oc adrer stynsamer⁸ með honum doma extir atvikum. en langviðt þeirra se undir tonongs mistun. [En af (þe) viganda eins dome .xij. men loglega til nærdir extir mala vortum fullar botr ærvingia hins dauda oc af viganda þe græidigt þegn.⁹

Um yfirbott þes er misgerði ok hegrud.

- 21 Nu uil sa æigi bota¹⁰ er misgerði.¹¹ þa skal¹² sa er misgort er uid¹³ tíæra xirir umbods manne tonongs. þeim er han hæuir flitt rettenda valld i hendr þenget. þa skal rettare flæxna badom¹⁴ til sin oc næxna .xij. men stynsama at doma a millum þeira oc sætia a sala flæxnur. oc ex sa uil æigi giælda er misgerði flitt sem domt var. þa sote han flitt með domroxom oc afþærdom. Nu uil sa æigi giælda er misgerði.

Jvfr. Cap. 21. L. IV. 20.

¹) oc þóar monnom — tilf. Na. og þenn — tilf. Nb. ²) .viiij. — Na. ³) huart sem er eitt hogg eða þlæiri — tilf. Na. ⁴) [mgl. — Na. ⁵) man — tilf. Na. ⁶) .ij. — Na. ⁷) Nu eff annars far groa en annars æigi of þer sa aff thui bana, tha er sa vtlægr er thau far væitti er ei villia groa, enn han hallði ein up mantz giolldum, sem .xij. stynsamir menn doma lohtiga thit næfnder, of sua thegn — tilf. Na, b. ⁸) menn — tilf. Na. ⁹) [mgl. — Na, b. ¹⁰) latf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹¹) latf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. en — tilf. Bl. ¹²) fallar — Bl. ¹³) latf. Resten af Cap.: &t. — Bi, L. ¹⁴) bondom — Na.

en umboda maðr konongs ætlozt ret at gera oc hæznizt han síðan sinna vanvirðinga er misgort var við. oc væðr hæzndin mæiri en hin gerði til. þat sem a millum ber með stýnsamra manna dome. þa er þeir settast. þa skal halzt gíalda þa er hæzndi sín. en halzt umboda maðr konongs bæde kononge oc svo þeim er xirir vanvirðingo væð. þui at han ætlozt rett at gera. En ex han hæznizt svo at hæzndin væð æigi mæiri en til var gort. þa er han sallaus við konong. þui at han bæðizt rettast síne.¹ en umboda maðr konongs æin saman gíalde þa síla sætt sem við liggir kononge. þui at han ætlozt ret at gera.² Huervetna þar sem³ liærer xirir rettara er misgort er við. þa a rettare xýrri at gera þeim ret er [mishalden er.⁴ en tala kononge sætt til handa. Huervetna oc þar sem domren væger ætíð mala vogtum þeim er misgerer oc xællr rettast þess er xirir vanvirðingu væðr. þa ber bætr rettaranom konongdoms: ens ætíð þui at xælla konongs satar onri ex þeir vilia rett með xara. þui at þa gerer konongr sealzr um þægngilldi.⁵

Um þustra ok ryðkingar ok ofund.

Ex maðr lyftr man þustr⁶ eða neza hog.⁷ eða ryðfiazt men. eða bæriazt með 22 nezum.⁸ oc svo ex⁹ stíngir orðar staxti eða spíotzstapti a annan með hæiptugri hendi. borte þeir er misgerðo sín a millum ætíð .vj. manna dome. en kononge .vj. aora slyðro xirir huæria græin þessa. En um blac [allt annat.¹⁰ oc svo ex¹¹ rindr manne¹² eða nýllir [til sín¹³ eða xællir man eða ríxt klæde æz manne oc allt þat er monnum væðr með ofund misþýrmt með þeim hætta ex hin gæz sol a er xirir væðr oc haza stýnsamir men seet a. þa skal þa borta er misgerðe ætíð þui sem .vj. stýnsamir men doma æz rettaranom hendi loglega til neyndir. en hin er misgerði borte kononge .iiij. aurum slyðro. en þo at engi vitni se til þa æigi han loft at bæðizt ut rettast síne þegar han uil. En ex þa sýniar er xirir sol væðr. sýni með lyritar æiði. ælligar borte sem adr er stílt. Ex maðr lonypr at manne oc er hallden. borte ætíð laga dome þeim er han liop at. en kononge þimr aurum slyðro. En ex maðr lonypr at manne oc heðdr ser sealzr. þat hæitir arga xas. engan a konongr rett a þui. Satar abere skal vera xirir

Jvfr. Cap. 22. L. IV. 21. Bj. 20—22, 79—82.

¹) adr — tilf. Na. ²) Nu us(r)ðr maðr þemdr sallaus oc hæimnizt hann sín þegar i ríðenne oc ero þar til .ij. manna vitni stýnsamra þa uinnr hann a ugíldum manne oc a konongr þar engan ret a ne sialzr hann huert sem hann xar æz þar eða bana. En ex hann dónr æz þa se undir konongs mífun ætíð mala uogtom — tilf. Bf. Na, b. ³) (a — tilf. Bf. Na, rígtigere. ⁴) [misgort er við — Bf. ⁵) Herefter antyde Be, n. Xa. Cap. 22. hær eða ros bitr mann Lds. IV. 22, þaa Begynd. nær. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁹) maðr — tilf. Bf. l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹⁰) [mgl. — Bf. [allt — Na. ¹¹) maðr — tilf. Bf. ¹²) til sinn oc ígra — tilf. Bf. ¹³) [mgl. — Bf. eða fra — tilf. Na.

hærrí sol. en engi sofnare skal geza sol a annars somdum¹ eða þearlutum.² En³ þegar sa gezt sol a er malæzni a. þó at han sættizt eða geze up síðan. þá a konongr ret sín oc mego konongs sofnarar sofia þeir uilia.⁴ Nu værða men xirir lemstrar farom eða þeim olutum odrum er konongdomren a síla sol a eða meiri. þó at sa geze enga sol a er xirir værðr. þá a konongr þó sítan ret a þui male sem hin hezði sol a gezt ex hœmilis luidar vitni xylgir.

Um heimilis luidar vitni.

- 23 Engi skal þat uid annan mæla⁵ at han⁶ haxe⁷ þegat stóm [a ser.⁸ huarke slyssu mædr ne annar mædr. nema honum xylgi .x. men til mox⁹ oc sanne mal hans sva sem mælt er i logum manna. at .ij. stulu sværia en .viij. sanna mal hans. oc þeir tvæir stulu haxa bof i hendi oc sværia sva. þess legg el hond a helgha bof. oc þui styt el til guds at þat haxum mit hoyrt en æigi vitum vit huar sattu er. En ex han missir þeirra vatta. þá er sa sætr .iiij. morkum slyssu uid konong. en borte þeim er han mælt til æxtir .vj.¹⁰ manna dome loglega til nærndom [æz rettaranom.¹¹ en hin er til er mælt skal þó haxa luyrttar¹² æid xirir ser. þó at han haxe þessa vatta alla. En ex mædr mæler þat vid man at han rade lond oc þærgna vndan kononge. þat skal huarke mæla slyssu mædr ne [engin annar.¹³ nema hœmilis luidar vitni xylgir. en ex þat mæler. þá er han sætr .iiij. morkum slyssu uid konong. en hinum sem .vj. slyssamir men doma loglega til nærndir. En ex mædr mæler þat¹⁴ uid konon manz at hon haxe leget með odrum manne en bonda sinum. eða mæler uid slyssur manz eða dottur. at hon liggi með manne. þat skal engi mæla nema hœmilis luidar vitni xylgi. en ex þat mæler þá er sa sætr .iiij. morkum slyssu uid konong. en hinum æxtir .vj. manna dome loglega til nærndum. En ex mædr mæler uluædis mal uid karl eða konon. þat er þessor sætt liggr uid. þá skal þó xullrette uppi uid þan er mælt er til æxtir .vj. manna dome. at hin hælgi síl með hœmilis luidar vitni. nema hin æigi at logum sol a þui male. þá er þar ælli rettaz far a. oc sva skal um ol xiolmæli oc xulrettis ord.

Jvfr. Cap. 23. L. IV. 23. Bj. 33—36, 91—95.

¹) fremdum — Na. ²) nema hœmilisluidar vitni xylgi. oc þó þui at eins at uerði lemstrar far eða þau onnur at konongr eigi síla sætt a eða meiri — tilf. Bf. n. h. u. x. of tho th. at e. at v. l. f. e. th. o. at konongdomrenn e. f. f. a. e. m. — tilf. Na, b. ³) þó at minni se — tilf. Bf. tho at smæri se — tilf. Na. ⁴) Resten af Cap. mgl. — Bf. Na, b. en engann a konongr ret á theim, ær han á engann sialffr á ser — tilf. Na, b. Næstefter dette Cap. indskydes som et eget Cap. Landsl. IV. 22: Enn þior þall regnis for en Oge &c., hvorefter ogsaa her følger som umiddelbar Fortsættelse: Om þess eller þors bider &c. — Nb. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bæ. Xa. ⁶) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁸) [aff odrum — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ⁹) þings — Bf. ¹⁰) .xij. — Bf. ¹¹) [mgl. — Bf. Na. ¹²) luyrttar — mgl. Bf. ¹³) [notor annarra manna — Bf. ¹⁴) þá stóm — Bf. Na.

Um þa men er rögja men ok rögging.

Sua er mælt um rogs men¹ alla.² at þa³ madr er han vædr kunnr oc sannr⁴ 24
at þui at han rögir man uid konong eda biskup. eda iarl eda barun.⁵ svare sliu
zirir sem þa ætte er rögdr varr. ex han være sannr at þui male. nema þa er rögdi syni
oc haxe zirir ser settar æid. En ex madr kenneþ þat rog manne at han haxe þenget
opulka konongs ax hans ordom. hallde zirir æineidi. eda giællde ærtir .vj. manna
dome safar abera. en engi a sof a sonnu.

Um þa men er hueda uid om adra menn.

Nu ex madr yrkir um man⁶ þat er monnum virðigt til hadungar eda nids. 25
ziordungi lengra.⁷ þa skal safar abere⁸ træxia horns oc late til moz blasa oc tuede þar
a moteno.⁹ en hin þare¹⁰ undan med lyrttar æidi ex han (er) þorr¹¹ til. ælligar giællde
kononge .iiij. mætr slyrs. oc hinum ret sin ærtir .xij.¹² manna dome loglega til
nærdum. Nu mal huert er madr mæter uid annan man. þva at honum hoyrir til
norygla eda kenneþ heimstu¹³ eda þorðedo flap. oc a han æigi sealyr sof a þui male.
þa er han zioldælis madr. nema han haxe heimilis luidar vitni a hendr honum. þa
skal han þæria zirir settar æid. En ex han missir heimilis luidar vitnis a mote. þa
er han sekr .iiij. mortum slyrs uid konong. en hinum ret sin ærtir .vj. manna dome
loglega til nærdum.

Um þa men er taka konur annara manna.

Ex madr gerer þva mylit uhæzo vært¹⁴ at han lægt med konu annara manz.¹⁵ 26
þa skal han bota ærtir þui sem .xij. slynfimir men doma loglega til nærdir þeim
er konu a. en ex han er þor til undan þorslo. syni med slyrttar æidi. Nu ex madr
setteþ uid þan man er legit hæuir konu¹⁶ hans. þa skal þa væita trygdar er konu a.
En ex han tætr konu¹⁷ ætr i hiunflap oc liggir han hana i annat sin medan þau
ero saman. þa er han trygroze sem hin er vegr a trygdir uspilltar.

Um þa men er ganga i samkundir.

Men þeir sem til¹⁸ vilia haxa sil¹⁹ a(t) ganga i samkundir manna²⁰ ubodet 27
ax þess hendi er væizluna a oc sitia þar sidan silmu setttri. oc þo at þeir værði brot

Jvfr. Cap. 24. L. IV. 24. Cap. 25. L. IV. 25. Cap. 26. L. IV. 25. Cap. 27. L. IV. 27.

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁵) Iðndann man — Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Ba, Xa. ⁷) þat er o. a. v. — mgl. Bk. Resten af Cap. udel. — Bn. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹⁰) þorist — Na. ¹¹) Saal. rettet. þort — Ba, urigtigt. ¹²) .vj. — Na, k. ¹³) hiunfu — Na, rigtigere. Eiusfurii — Nb. ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ¹⁶) Saal. rettet baade her og strax efter; tona — þaa begge Steder Ba, urigtigt. ¹⁷) þina — Na. ¹⁸) þes — tilf. de þ. ¹⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l.

reknir hardlega eða þar nokot misþyrmt þá stulu þeir vera halýrtes men og sélir onri¹ slyrs uid konong. Er þetta xirir þui gort at margr goðr maðr hæuir xengef flemdir og vandræði xirir þeirra vlutuendi.

Um heila men er ganga husa millim.

- 28 Maðr huær xultida² er gengr³ husa a medal og þiggr olmosu.⁴ han a engan ret a ser medan han gengr með vanar vol. þo at han (se) naudigr a brot rekin og er han hæil maðr og vært xor. nema han biði ser vistar og xae eigi. En þegar han xær ser sealyr matar kleda og vapna eða xrendr hans. þa er han þegar retnæmr.

Um lagaretti a konum ok demba retti.

- 29 Konur þær allar⁵ er monnum⁶ ero slyðar og men vilia enga roft⁷ a leggja.⁸ þa [tale engi⁹ mæira¹⁰ en lagha ret a þeim.¹¹ En ex xrendr konunnar vilia leggja til hennar hæimanzylgiu slika sem .vi. slynfimir men sea at hin mege væl uid tala er tono hæuir leget og uil han þa æigi xæfta. þa skal han giallda slika ret xirir þa tono sem .xij. slynfimir men¹² vilia domt haza. en ex xrendr konunnar vilia æði til leggja. þa skal þa er tono la bæde biða og borta laga ret. En ex hin uil eigi vid tala er þan ret a at logum og vinnr han a þeim manne er tono hæuir leget. þa uinnr han a sallaufsum manne og svare sliu sem logh vatta. En allar þær moryar eða konur er men leggja roft a og værða þær legnar. þa stulu þat doma .xij. men loglega til neyndir bæde ret og radspell æxtir þui sem þeir sea at hin se væl somdr ær er retten a at hæimta. En ex maðr venezt þui at han haxe leget með tono. og þo at hon¹³ xorezt undan at logum. þa giallde slika rett xirir þa tono æxtir loglega neyndum dome sem han være sannr þes mals. [oc hæiti maðr at verri.¹⁴ Ærvingi skal ret tala a huærri tono. karlmadr en æighi тона þo at hon se ærvingi. sva þa er i umægd er. tale umboda maðr hans honum til handa [ex hon er legen.¹⁵ nema hon æigi bonda ser. þa tætr han ret a tono sinni. kona siolz a ret a ser ex hon er bord og a hon æighi bonda ser.¹⁶

Jvfr. Cap. 28. L. IV. 28. Bj. 163. Cap. 29. L. IV. 29. F. XI. 17. Bj. 126.

¹) .liij. þ — Nb.   ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa.   ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n.   ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.   ⁵) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa.   ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi.   ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.   ⁹) [vitium var at engi tætt — Na.   ¹⁰) a [er — tilf. Na.   ¹¹) mord slyss — tilf. Na.   ¹²) togliga slyt næfndr tilf. Na.   ¹³) Saal. rettet; han — Ba, urigt.   ¹⁴) [mgl. — Na.   ¹⁵) [mgl. — Na.   ¹⁶) Ldsal. IV c. 22: Eff heftir eða roff biðr mann &t. tilf. som det sidste i Bolken — Na.

V. Eryða tal.¹

Her heyr um hvenna giptingar.

Fader oc moder² skulu ræða giptingum³ dóttira sinna ex þau ero til.⁴ En ex 1 þeirra missir.⁵ þa skulu⁶ fadur xrendr oc modur xrendr hinir nanafto giptingum ræða.⁷ Giptingar madr skal stilia hæiman xylgiu oc tilgioz xirir xrendlono sinni. sva sem þeim komr a sammt. þeir skulu oc þa eindaga ner brullaup skal vera. En ex þa stila a um eindaga.⁸ þa late xestur madr bera .ij. manna vitni um hæimanyxylgiu huar mælt var. þeir er hia varo. En ex þa stila a um tilgioz. þa niote giptingar madr vitna⁹ med xyrre stilordi. Eigi skal i kledom mæira hæiman gejaxt med lono en þridiung(r). en þat sem giptingar madr gejr mæira. þat skal vera i þeim lutum at þat¹⁰ meghe verða þeim til þarxa er lono xær eða til auinnings. En enga hæiman xylgiu ma arvi giptingar manz riuxa. þa er sva er gorr sem nu er mælt. En ex dótr verða fadur sine arxar. eða brodur eða modur. eða huers arvar sem þær verða. sumar gixtar en sumar ugixtar. þa skulu þær sem ugixtar ero tala sva myltit æz usxiptum arxe sem hinar haxdu er hæiman varo gixtar. En þo at allar varo hæiman gixtar oc er æigi stixt hæimanyxlgio til iamnadur med þeim. þa late þær æz usxiptum arve iammyltit sem su haxde er mæst haxde hæiman i hæimanyxylgiu æ medan xe [er vstixt.¹¹ Gripir þeir aller sem leder ero til hæimanyxylgiu oc ero þeir metner oc myndir i hendr þeim er lono xær. þa a han þa iamhæimola sem fader eða moder lete hæiman xylgia. en ex han segir at han lede æigi til þes þa gripi. þa sværi han æin æidi xirir. sva karl sem tona. en sote til iammitils giptingar man konunnar oc sterdi þat tilgioz hennar exlir rettre tiltolu.

Ex konur giptast uttan xrenda rad.

En ex tona gixtizt¹² uttan rad¹³ fadur sine. eða brodur. eða modur. eða þess 2 er giptingar madr er¹⁴ xirir ræde hennar. haxe xirirgort arxum þeim ollum er undir hana tunnu at xalla þadan ixa oc tale sa þan arx er ærxðum er nestir sva sem su

Den hele Bolk jvfr. L. V.

¹) Overskr. tilf. efter Bd, og i Lighed med Landsloven. Hele denne Bolk udel. — Bb, c, f, m. Ta, b. Xb, c. Eryða tal med tuenna giptingum er xyr stixat i langbotinni — Ovskr. Bd. Her heyr hinn .v. lut svar bocar. oc heyr hann med tuenna giptingum. oc segir i hinum xyrsta capitula huer at røttu a at vora giptingar madr xirir conu — Ovskr. Bi, l. h. h. h. v. i. b. b. of h. h. m. t. g. oc f. i. h. x. c. h. at r. a. at v. g. m. — Ovskr. Bk. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵) uib — tilf. Bd, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁷) Istf. Resten af Cap. og den hele Bolk: sva sem xyr er stixat i landz botenne — Bd. ⁸) malþagha — Na. Brøllups dagenn — Nb. ⁹) ihuæggia manna vitnis — Na. ¹⁰) ihæ(i)r — Na. ¹¹) [vax] thil — Na. [rede] thil — Nb. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ¹³) radz — Bn; Resten af Cap. udel. ¹⁴) retter — tilf. Na.

tona vere æigi til þess arðs geten. nema giftingar madr vili þyrra hana iarmædi. þa ma hon gifting med stynsamra frenda sinna rade ex þeim litzt iarmædi eða bætr. oc þeir mege þat med æidi sinum sanna. oc a þo at læita þessa uid giftingar man. En giftingar madr er þader eða broder samþoddr. þar næst moder stiltengin. nu er hon æigi til. þa¹ karlmadr tuitugr eða ællri. þa er næst er ærðom ærtir þa² tonu er giftizt. en þa er stift dirzigt gialldi zulretti giftingar manne ærtir .xij. manna dome nema odrum frendom virðigt iarmædi sem adr segir. Eftia ma stolt giftinga st huerium sem hon uil uid³ nokoru frenda sine rad. En tonu þær sem lezt til þess at lolla til stift eða anna(r)s saurlivis bornu manna eða frendtonu. oc vædr þat vitnizast. þa bote ærtir .xij. manna dome þeningum þu er þe hœuir til. en hin hær ræfing ærtir laga dome. Engi mæ scal hær þyrri þorræde þær sine en hon er tuitugh. [þo at undir hana have boret.⁴ nema hon se gift med frenda sinna rade. þa a þa er þær hana bæde þorrædi a henne oc þa a þeningum hennar. Huer giftingar madr er rettr er at tonu. late vera allt hœimolt i hœimanzylgiu. En allt þat er stifta scal at logstofnum. þar scal engi tilgið i mote toma. En ex ællia giftir sel hœiman oc lætr hon meta þe annara manna i hœimanzylgiu oc ler hin til er ætte. þa a han iarmhœimolt sem þat er ædian ætte. En ex madr tæzt æigi til þess leet hær. syni med æins æidi. en hœimanzylgia hennar þui minni.

Um zelag hiuna mikim.⁵

- 3 Se tonu sinnar⁶ scal engi madr⁷ þora ær lande brot.⁸ rada scal han þe þeirra ollu til þær þeim. huarle þeirra scal þirir gera ne þirir mæla annars þe. stifta ret a madr a tonu sinni sem a sealzum ser ex henne vædr med ozund misþyrmt. Engi tonu a at synia bonda sinum zelag gerdar. En med þui mote mega þau zelagh leggja sin a millum at huart þeirra leggi til zelags allt þat er han a eða æigande vædr med ærðum oc odrum lutum. þalla sidan umagar til annars huars. þa scal þat iamt vera bæggia þeira toftnadr. þo at engir tome a annars lut. En ex misðaudi þeirra vædr. þa stulu umagar þær huer þeim a hendr er þa a þirir laga saler fram at þora. En þat hiuna er mæira lagde til zelags. scal mæira up tala eða þess ærvingiar. sidan se stift i helmninga þo at ozðgt hær. en ex ærlaz hœuir þa scal karlmadr eða hans ærvingiar tala toa luti ærla en tonu þridiung. þurzu þau engan man at þui zelage at spyria. En ex þau leggja annan vægh. þa scal eigi hallðazt. þo at ærvingi þunni eighi eða vili æi riuxa. þui at logh riuxa þat zelagh. Nu er æigi

¹) er — tilf. Na. ²) Saal. rettet. þo — Ba, urigtigt. ³) vthan — Na. ⁴) [mg]. — Na. ⁵) De fölgenda Capp. lige til Begynd. af det egentl. Arvetaf slutte sig i Na til den ogsaa i Landsl. paa dette Sted forekommende Afvigelse i Cod. Gl. Ec. e, dog saaledes at Slutningsstykket i Cap. 5 En ex giold . . . dome — udelades. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ⁸) nema hon uili — tilf. Bi, l. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

þlagh hiuna a millum. þa skal þu tilgíox þono heimoll vera er til hennar var gæren oc vattar vita at lyft var a gíxtingar dægi ex hon líxir honum lengr. Lysa skal gíxtingum tvænna oc tilgíoxum a huærium .x. vættrum oc lysa i zioðda at lírtiu eða a þingi. En ex han missir hennar við. þa tale arvar hennar heimanzylgiu en tilgíox þalle nídr. Nu þo at mæz haxe gear hallð broðor síns. þa skal hon ædi tala ex hano ze ser til heimanzylgiu. en ex arzi gæz þa sol a er han er zultida. at gíxtingar mádr haxe gæzet hano ze með sýstur hano. þa stænde sa zírir með æins æidi er þu sol lemr a hendr. en ex han værðr sannr at þui. græidi slíft up svæininum sem han töl hano oc hæiti mádr at værri.

Um gear skipti ex annat huart missir.

Nu ex annat huart hiuna¹ missir annars við oc þrytr brullaups vitni.² þa skal 4 þat hiuna sem lengr livir leggja fram ze oc skipta svo i sundr sem þat vil svara zírir gudi at retti er ex þir þui sem i kaup þeirra kom oc huarli er þa vanhaldet ax odru. of þveri at zullan æid oc .ij. skilríkir men með. Ex mádr kaupir iord með gripum eða lausa ze eða buze þono sinnar oc líxir hon honum lengr. þa skal hon þat æit haxe or iordu ax arzi hano oc þat er hon haxe heimán. þat æina mæira er æzgingi vil. en ex hon tælr ze i æzð þa síðan er þau ero saman komn oc værðr þat ze zírir iord græit. þa er þu iord hennar. En ex oræigar tvær koma saman at landzlogum oc autaz þeim ze. þa haxe þat tva lusi er lengr livir. bæde i lande oc lausum orri ex við utarza er at skipta. en helmning ex við born þeirra er at skipta.³

Um þer kour er taka aðra men bondum sínum.

Nu ex kona lægdz með manne⁴ undir bonda sín.⁵ eða stils hon við han sata 5 laust⁶ mote guds loghum oc manna. þa hæuir hon zírir gort tilgíox. en ex bonden býðr henne samviðt en hon uil eigi. þa skal han ollum gearlutum varðvæita meðan hon livir. en síðan tale sa heimanzylgiu er arvi hennar er nestr. en æigi tilgíox. En ex þau sættazt a mal sín oc tælr han við henne. þa zære þat sem mal þeirra se spella laust. En ex oxtar hendir hana sa glöpr. þa skal han þo gearlutum varðvæita at han vill eigi oxtar við henne tala. en síðan zære sem aðr er mælt. En ex hon hæuir æigi þyrmeir lend veret við þan glöpr oc hæitr hon izirbot við gud oc við bonda sín oc býðr bonda sínum samviðt. en ex han uil æigi hana hava. þa haxe hon heimán-

¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ³) En ex gíotð toma &c. — tilf. Be. Her indskydes et eget Cap. — Bi, k, l. Um gearhallð broður oc gípting dotra. oc mutu gíptingar manng — Ovskr. Bi, l. Um gearhallð brædra — Ovskr. Bk. Ex mör hæuir gearhallð broður síns. þa þat hon ædi tala ex hano ze &c. — Begyndelse i Bi. Ex mádr hægir z. b. o. þa þ. &c. — Begynd. i Bk. Ex mæz h. gearhallð manng eða broður s. þ. þ. han z. t. ax h. ze &c. — Begynd. i Bl. See foran S. 77. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l.

rylgiu sína en æigi tilgiöx. En ex bonde hennar uil zirra¹ hana heimanrylgiu sinni. oc segir svo at slíkr glöpr hœuir hana zyr hent. oc var su safar gízt æigi zyr mæir uid hana æz hans hendi svo at monnum være lunnict. þa stände hon zirir æins æidi oc hæze heimanrylgiu sína. ex han uil æigi uid henne tafa. en æigi tilgiöx. En ex gialld toma a hendr öðru huaru þeirra. þa a þat með sinu ze at bota sín misværla er gort hœuir. en ex þau hæza laft zelagh sín a millum. þa a þat þeirra er æigi hæza giöldin a hendr tomet hæza iammarga aura æz ustíptu avæzta lausa. eða þess þeirra ærvingiar þan tíma er misdaubi þeirra værðr eða þau stíliæzt loglega. Nu komr legordz sof a þa tóno er maðr hœuir ser zæsta eða handsællða. þat legord er zyr gerðízt. oc ex han zær þeirrar tóno. þa a han radspell. en gíztíngar maðr ret. en ex síðan er lagðzt með henne er han hœuir handsælt eða zæst ser oc zær han hennar. þa a han bæde ret oc radspel. Ex maðr gengr i sæng til tóno oc uil toma legordí a hana. þo at han tóme æi vilia sínum fram. þa bote han æztír .xij. manna dome.²

Um þan skilnað hiuna er karlmans (völd hæza til genget).

- 6 Ex mæinlæiki sundrar³ samvíst⁴ hiuna at þess rade er rada a at guðs logum. hæze sitze huart þeirra. En ex þau stíliæzt zirir (þann) hiunskap at karlmans völd hæza til genget oc vissi han þat þa er han zæsti ser tóno oc lögnir han þui. þa bote han zirir suif sín æztír .xij. manna dome. hæze tóna halzt en halzt gíztíngar maðr. en zirir huern mæinlæika sem þau stíliæzt. þa zære sem zyr segir. En ex maðr zær tóno att landz logum rettóm oc gezr i mot henne tilgiöx oc zællr síðan i fra. þa stulu lufaz henne þing sín oc heimanrylgia æz sealzæ hans ze meðan þat vínzt. en ex þat vínzt æigi. þa stulu ærvingiar æði til læggia æz sinu ze. þui at engi skal ser tóno laupa með annars ze.

Ger hæze ærztatal með þui skilörðe.

- 7 Su er hin zyrst(a) ærzt⁵ er born stílgeten tafa ærzt⁶ æztír zædur sín oc modor stílz(e)n)gna⁷ at guðs loghum oc manna. oc þa sunar sun er stílgetin er. oc svo zæder hans. nema zæder hans hæze ædr hæzt allan sín lufa æz arvi. oc tælr þa sunar sun ærz zyr en i aðra ærzt gange. En svo skal ze stípta æztír zædur oc modor. at tvær döttr stulu tafa íamnt uid æin sun. oc slíkan lut skal tafa sunar sun æz ærzi sem döttr ex han er til. Nu er æin sun oc æin döttr. þa tælr hon þrídiung. en han tva lufi. En ex zæder a öbal æztír. þa stulu synir snuæzt til öbla. en döttr til utiarða oc lausa zæar ex æigi ero iærder til. oc skal hin ællzti æin æignæzt hozud bote ex hin-

¹) Saal. rettet; zirri — Ba, urigtigt. ²) Ex maðr gengr &c. — gjöres til Begynd. af næste Cap. Nb. ³) Saal. Be, n. Xa. sundrat — Ba, urigtigt. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) Resten af Cap. udel. — Bn. ⁵) Istf. hele det fg. Arvetal etc. — Be. Xa. ⁶) Resten af Arvetallet udel. — Bn. ⁷) Stílgetna — Bl. Istf. Resten af Arvetallet: &c. oc þþan all ærztæ tal ut. æztír þi sem stendr i Gulapings bociinni — Bi, l. &c. oc f. all e. t. e. þ. f. i. Ö. þ. b. — Bk.

um lotnast adrar odals iarder i sin lut. svo at iamgodar se at loglegre virðingu. en sunar sun i lut sin þau odol sem þader hans stod til. til þes er han hævir iamnt mote dottur. En þau odol sem mæiri ero oc þader hans stod til. þa løyfi han æz þadur broðrom sinum þimta lut minna en værd ero. en æigi skal han þyr løyfa æz þadur broðrum sinum en (þadur)¹ þader hans er andadr. [nema þadur þader² værdi umage suna sinna. En ez þader missir sunar sine eða dottur eða sunar sunar. þa tætr han æz æxtir þau. ez þau æigu æigi stitgeten born æxtir sit. oc þo tætr barn æz æxtir þadur sin [oc modur³ oc adra men. at þat se getit en æigi þott. ez þat komr lizi i lios oc værd þirt. Slit þe sem moder læggr til barna sinna oc andast þau barnlaus. þa æxyzir hon þat allt æxtir þau. en ez modir er andadr. þa æiga born hennar stitgeten at tala þat þe þyr en þader. En ez dotter er legen i þadur garde eða broður þa a hon huarli at tala æz æxtir þadur ne modur. nema hæze þa stila missun sem þader uil gort hæza eða broder ez æigi er þader til. Nu er æighi sun til arþs. en til er sunar sun svo til lomen sem þyr var sagt oc su dotter er æigi er legen. þa tale su er i þadur garde eða broður var legen halzu minna en huart hinna. En ez engi er sa til sem adr er talldr. þa tætr hon svo allan æz sem mal hennar være uspellat. Huarvetna þar sem zelag er hiuna a millum. þa skal gixling dotttra oc hæimanþyngia græidast æz bæggia þeirra þe æxtir þui sem zelagh þeirra var lagt. en ez æigi er zelag hiuna amillum. þa skal æxtir þear magne huart þeirra leggja til barna sinna. Æigi a oc þader eða moder at luanga sun sin eða gixta dottur sine með mæira þe hæiman en slit lome a lut þeirra sem æxtir ero. ez þa være ærþinni stigt. nema þeir loze er næstir ero æzi. En ez mæira geþr hæiman þa iamnast er arþr lomast æ meðan þe⁴ vinzt. en ez þe⁵ vinzt æigi. leggi æztr til iamnadar huer⁶ er mæira hæzde en logh vatta. Svo er oc stæðstæst um allt landet at þegar madr æstir ser lono at guds logum oc bæggia þeirra samþykt. þa ero þau born er han a með þeirri lono oð loghlega til arþs lomen. huart sem þau ero geten þirir æsting eða æxtir.

Sv er onnur ærþ er tætr ættlæidng þa er með logum er till arþs læiddr oc sunar sun stitgeten þo at þader hans se æigi stitgeten oc sunar dotter stitgeten ez þader hennar er stitgeten oc dottur sun stitgeten ez moder hans er stitgeten. sin þiordung huert þeirra bæde i lande oc lausum øyri. en þo at sunar dotter se æin en þeir allmarger. þa tætr hon þo þullan lut uid þa. Nu þo at æin þeirra se. en þau allmorg. þa tætr han⁷ oc⁸ þullan lut. þo at þæiri se i annare ættluiflinni. en ez æit er þessara til. þa tætr þat þan æz allan. nu er æði þeirra til sem adr ero taldir. þa tætr dottur dotter stitgeten ez modir hennar er stitgeten.

Su er hin þridia ærþ er broder værd broður arþe oc ero þeir stitgetner oc

¹) ( ) — mgl. Ba, men tilf. i Na.   ²) [eða han — Na.   ³) [mgl. — Na.   ⁴) arffr — Na.
⁵) arffr — Na.   ⁶) huart — Na.   ⁷) hon — Na.   ⁸) oc — mgl. Na.

samþædra. en ez brodur missir. þa tætr systir stílgetin samþædra. En ez systir er æigi til. þa tætr moder stílzengen ætítr barn sitt. Nu er (hon) æigi til. þa tætr þrillu sunar dotter stílgeten of þrillu dottur sun stílgeten. [En ez þau ero æigi til. þa tætr þrillu dottur dotter stílgeten.¹ Nu er² hon æigi til. þa tætr modur þader of þadur moder stílzengen. En ez huarle er þeirra til. þa tætr modur moder stílzengen.

Sv er hin þjórða ærþð er tætr þadur brodir samþædra stílgeten.³ oc brodur sun stílgeten samþædra⁴ ez þader hans er stílgeten. oc brodir⁵ sammodr stílgetin ez modir hans er stílgetin. sin þrídíung huert þeirra ez aller ero til. scal æ sa þyrst arz tafa er stílgeten þadur a eða stílgetna modor. huart sem hældr læidir han til þess arz þader eða moder. þa hin næst íamstýlldr. þo at þader hans se þrillu sun eða moder hans þrillu dotter. En ez þadur broder er æin en brodra⁶ synir þlæiri. þa scal han æin tafa íamnt uid þa. Nu er brodur sun æin en þadur brodr þlæiri. þa scal han tafa íamnt uid þa. sama mal a brodir sammodr. oc þva scal huervetna up heðan az at íamngltit scal tafa æin i sína lúist. þo at allmargir ero i aðra lúist till síns luter. en ez æin er til. þa tætr sa þan arz allan. Nu ero þeir eigi til er þyr ero talder. þa tætr þadur systir [stílgeten samþædra oc brodor dotter stílgeten samþædra lomen az samþæddum brodur oc systir⁷ sammod stílgeten með þyrri stílordi. Huervetna þar sem odals iord er i skipti. þa haxe þat odal sem til er boret en hinir lausa aura.

Sv er hin þimta ærþð. er tætr modur broder stílgeten samþædra oc systur sun stílgeten. En ez þeir ero æigi til. þa tætr modur systir stílgeten samþædra. oc systur dotter stílgeten az samþædra systur lomen.

Sv er hin setta ærþð er talagt brodra synir arz ætítr stílgetner [ez þædr þeirra ero stílgetner⁸ oc samþæddir. þa þeir næst þo at þædr þeirra se þrillu synir. En ez þeir ero æigi til. þa tafa brodra dottir stílgetnar með sama stílordi. Nu ero þær æigi til. þa tafa systkina synir stílgetner. En ez þeir ero æigi til. þa tafa systkina dottir stílgetnar. Nu ero þær æigi til. þa tafa systra synir stílgetner. En ez þeir ero æigi til. þa tafa systra dottir stílgetnar. Nu ez ængi er þessa til. þa tætr þrillu sun æin eða þlæiri ez til ero. oc æigi i hordomi getner eða þrendþæmis spellum. eða síxia spellum. ner mæir en lozat er at loghum.

Sv er hin þeunda ærþð er tætr þadur broder stílgeten sammodr oc brodur sun stílgeten az sammoddum brodur lomen. Nu ero þeir æigi til. þa tætr þadur systir stílgeten sammod oc brodur dotter stílgeten az sammoddum brodur lomen.

Sv er hin .vij. ærþð. er tætr modur broder stílgeten sammodr oc systur sun stílgetin az sammodri systur lomen. Nu ero þeir æigi til. þa tætr modur systir stíl-

¹) [mgl. — Na. ²) Saal. rettet. ero — Ba, urigtigt. ³) æff þader hannes er stílgetin — till. Na, b. ⁴) æff samþædin (urigt. f. samþædum) brodor lomin — Na. ⁵) hans — till. Na. ⁶) broder — Na. ⁷) [mgl. — Na. [ændes i — Nb. ⁸) [mgl. — Na.

geten sammod. oc systur dotter skilgetin af sammodri systur tomen. vædr hvar annara arvi. oc þva er hvarvetna þar sem tveir eða þleiri standa til eins arzs. ez engi er þa til sem adr er talldr.

Sv er hin .ix. ærzd. er maðr tætr æxtir broðrungs barn sitt af samæddum komner. nema manne skyldare zinnizt. þui at i þessare ærz(d) nemr hin nanare. þar nest tætr iamsthyt af systlinum tomen. oc tale zyr i lardleg en i tvænleg. En ez þeir ero æigi til. þa tætr maðr arz æxtir systrungs barn sitt.

Sv er hin .x. ærzd er tala þeir men er æxtir ero broðra born skilgetnir oc komner af samæddum. Nu ero þeir æigi til. þa tala þeir er æxtir ero systlina born skilgetner. En ez þeir ero æigi till. þa tala þeir er æxtir ero systra born skilgetnir. þridia manne at zrendsemi. oc tale æ ianman zyr iamsthyt lardmaðr en kona.

Sv er hin ællizta ærzd er talazt broðra synir arz æxtir skilgetnir ez zader¹ þeirra ero skilgetner oc sammodra. þa hinir nest þo at zædr þeirra se zrillu synir. En ez þeir ero æigi til. þa tala broðra dottr skilgetnar með sama skilordi. Nu ero þær æigi til. þa tala systlina synir skilgetner. þeim nest systlina dottr skilgetnar. En ez þær ero æigi til. þa tala systra synir skilgetnir. þar nest systra dottr skilgetnar af sammoddum systrum komnar.

Sv er hin tolyta ærzd. er maðr tætr æxtir broðrungs barn sitt. af sammoddum komner. nema manne skyldare zinnizt. þui at her nemr hin nanare. þar nest tætr iamsthyt af sammoddum systlinum tomen. þar nest tætr maðr arz æxtir systrungs barn sit. Nu er engi þessara til. þa tala þeir men er æxtir ero broðra born skilgetnir. af sammoddum komner. þar nest þeir er æxtir ero systlina born skilgetnir. zyrri i lardlegg en i tvænleg. þar nest þeir er æxtir ero systra born skilgetnir.² primenningar af zrendsemi oc tale æ zyr lardmaðr en kona.

Sv er hin .xiiij. ærzd er tætr zrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr broðir samæðra zrillu sun. En ez han er æighi til þa tætr systir samæðra zrillu dotter. Nu er hon æigi til. þa tætr iamzram zædur broðer samæðri oc broður sun. oc broðir sammoddr zrillu sun. þeir eigu aller ein arz at tala. oc vædr hvar þeirra annars arvi. Nu ero þeir æigi til þa tale konur iamsthyt. En ez þær ero eigi til. þa tala broðrunga. zyrri lardlar en konor. En ez þessa missir allra þa tale þeir er at ziorda manne ero at zrendsemi nema nanare zinnizt. skilgetnir. zyrri af samæddum en af sammoddum oc þva sem zyr græinir i ærzda tale zyr en undir konong gange³

Þm etleiding eptir landz logum rettum.

Nu ma maðr bota rad⁴ sunar sins⁵ oc læida han i æt ez han uil⁶ ez þa iattar 8

¹) Seal. Ba; maaskee Feilskr. f. zædr. ²) aff sammoddum komnir — tilf. Na, b. ³) I theiri ærzd skal hvar thada arff þann þan er thaldr i en eigi thada zrirr hændr odrum fram — tilf. Na. Enndt ingenn thage arff fram for anden — tilf. Nb. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bc, n. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. Norges gl. Love II.

er arzi er nestr. Nu ez han a sunu stílgætna til arzo síns. þa ma sa huer iatta xirir stíl er xultida er. en effi xirir þa er uallnir ero eða i umægd. Tætr ætlaðingr æigi mæira arz en [þa stob sa¹ til er arze iattadi. Sa scal odli iatta er odal a með þeim. N(u) scal sa er man ætlaðir oc sa er iattar arzi eða odle oc sa er ætlaðdr er ganga aller saman xirir kirkiu dñr oc hallda aller a einni boð. þa scal sa mæla svo er man ætlaðir. Ef ætlaði þenna man til xear þess er ef geð honum. til gíallz oc til gíaxar. til seff oc til sætes. oc til allz þes rettaz sem ætlaðingr a at haza at logum. Sva scal tonoz ætlaða sem karlman. Nu ma leida broder broður i æt. oc xadur broder broður sun. svo mego oc xleiri men man i æt leida sem nu er mælt. ez sa iattar er arvi er nestr. Nu scal han þat ze allt haza er han er til leiddr meðan þeir liva er ætlaðdu han. allt til þess er arz ber undir han. síðan ber arzr honum vitni om alldr oc um æzi. Ensa scal maðr ætlaðing sinni a huerium .xx.² nættrum til þes er han tætr arz. en huer sem odrúis er ætlaðdr.³ þa er sem ugort se.

Um þa men er drepa men til arzo.

- 9 Þat er oc ez maðr væðr xirir þeirre villu at han vegr man til arzo.⁴ þa hæuir han xirir veget þeim arze. en arzr sa xare ætli⁵ rettom ærzdum sem sa maðr være æigi til er man vegr til arzo.

Um arz þeirra manna er drucna eða brenna inni.

- 10 Ez men xalla⁶ i orofu⁷ oc tomzt⁸ engi a brot. eða drufna aller.⁹ eða inni brenna. xare arzr þeirra svo sem þeir haze aller i sen latet liz stítt. nema a annan væg provezt síðan með loglegom vitnum.¹⁰

Guar arzr skal standa eða vndir konong xalla.

- 11 Gvervetna þar sem¹¹ maðr andazt¹² oc er æigi ærvingi i nand till at¹³ xalla.¹⁴ þa scal arzr standa virdr i þess heimili er maðr er daen at með xullum vordzlum .xij. manade. En ez eigi temr ærvingi til innan .xij. manada. þa tale konongr þan arz oc varduæiti virdan oc eignizt ez æigi tomr loglegr ærvingi til innan .x. velttra. En utlendzfra manna ærzdur liggi sem adr er stílt om. þat er ein dagr oc .xij. manader adr en konongr tale.

¹) [sa standr — Na. ²) .x. — Na. ³) enn nu er mælt — tilf. Na. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, k, l, n. Xa. ⁵) at — Na. ⁶) aller sen — tilf. Xa. Istf. Resten af Cap. &c. — Xa. ⁷) orofum — Xa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k. ⁸) temr — Bl. Na. Resten af Cap. udel. — Ba. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ¹⁰) Item at thar sem men xalla i orufum, eða væðr mann (r. maðr) væigin æðr aff theidenn; oc er æi gotz effir hann, oc tho at stuldu (r. stuldir) se effir hann, tha skal æigu (r. æigi) stuldir ludaft aff han (r. hano) gíaldum. Thui at thar er æidti hano arfur æðr gotz viðhann han (r. hano) gíald æigu hano retter ærffuingiar — tilf. Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁴) tafa — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, l.

Um arýfuit ok hversu skuld skal loka.

Þat er nu þui neft¹ at engi² skal geza arý undan odrum³ utan loghgiazir.⁴ 12
vela kaup skal at vettughi haza. engi skal odrum arýfuit gera. Nu er madr daudr.
arzi skal i andvegi setiazt. gere han skulldar monnum stæznu at þeir tome⁵ þar at
seaund oc haxe huer sina skulld i brott. sika sem vitni ber til. Nu er æigi ze sva mylit.
þa stulu aller þarnazt sem tala rennr til. sa skal mæira þarnazt en mæira atte ze at
hæimta. En sa er æigi tomr til at seaund. sorte sitt með vattom⁶ oc stæzni ærvingia
til vatta sogu. En þeir er xirir naudshunia saker loma æigi til at seaund. oc ez ze
er æigi mæira en hinir haza adr tælit er xyrri lomo. þa græ(i)ði þeir æztr er xyrri
toto oc missi aller sem tala rennr til. en ervingi er uid stilldr ez han baud til loglega.

Um xear skipti ok smaga æyri.

Nu er þar⁷ umagha æyrir⁸ oc mali lono i garðe.⁹ þa er væl ez þeim vinzt¹⁰ 13
badum ze. En ez þeim vinzt eigi. þa skal hon þarnazt gagngiallz oc giazar. En ez
eigi endizt i alla stæde ze þa skal sa mest þarnazt er mest atte ze at honum.¹¹ sva
lona hans sem adrer skulldu nautar. Tolu skal haza til þess. nema madr atte væd i
æinum huærium grip. þa a han þan xyrst haza. Hældr skal lona þarnazt tilgiazar
sinnar. en þeir sem xyr atto ze at honum en han xengi hennar. þui at engi skal ser
lono laupa með annars ze. N(u) skal hon haza hæimanzylgiu sina en umaghe sit ze.
Nu er ze eigi sva mylit. þa missi sva huar sem xear megin er til. Engi madr a
skuldir at giallda xirir annan [þar sem han tætr ekki ze¹² huarle sunr ne annar madr.
Nu æigu hiun xelagh saman oc dæyr annat tvæggia þeirra. þa skal sva skulldum
gegna sem xelagh þeirra var.

Um smaga skipti ok xorlagsæyri.

Sva skal karlum stizta¹³ of¹⁴ tierlingum¹⁵ sem¹⁶ odrum skulldum.¹⁷ en 14
bornum¹⁸ þeirra oc ze skal sa veita vord sem arzi þeirra er nestr. huart sem hældr
vædr halldz madr karlmadr eða lona. þa skal i virdan æyri setiazt. xora eigi umagha
ze or þor varom. nema han xæ vordzlu man þan er her æigi gard eða iardir i herað-
om sva myllar at xulvædia se at þar se ze gollbit sem han tol er umage er rett-
næmr. Nu virdizt þat ze sva. at þar er instodu æyrir xullr .iiij. mætr xirir umagha
huærn. uæl er ez mæira er. þa skal han þat ze tala. þat ze skal huarle þuerra ne
vaga. giallde silt up sem han tætr. En ez umaghe a sva myllar iardir eða¹⁹ lausa

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ⁵) allir — tilf. Na. ⁶) æff ze er thit — tilf. Na. ⁷) Bettet; þat — Ba. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹¹) hæimta — Na. ¹²) [nema ze tadi — Na. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, Xa. ¹⁴) Saal. Bn. Na. [sem — Ba, urigtigt. ¹⁵) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹⁶) of — Bk, l. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l. ¹⁹) garðveigur at — tilf. Na.

þe. at þrendom hans syniþt han hardlega hallðin ær þorlags öryri þeim sem stítr i logum. þa skal ætla honum klæða værd oc vel at halda han oc þeim þirir starzi sit er þearhallð hans hœuir svo at han se væl hallðin ær. oc a þa umaghi allan avogt a þe sinu. En þrendr hyggi at a huerium .xij. manadom huerfu meðr er þaref. oc þæe odrum ær þa dugir æigi með þullum vordþlum at þa leggi mote er uid lætr. Nu ær æigi vinþ inftodu örrir. þa skal umaghe nøyta halþrar mætr a huerium .xij. manadom til þess er han er .xij. vœtra gamal. þa skal han vera matlaunar¹ mædr síðan. Umage skal nøyta halþrar mætr iardar læigu. Nu skal þu virðing standa garda i þo. en iardar læigu i herade er hitt þyrsta ar er virð huart sem síðan þuær eða væg. þearhallðz mædr skal eigi sælia odrum þe at hallða. en ær han sælr odrum manne þe at hallða. þa a umage loft at ganga a hendr huerium sem han uill at hœimta sit. En ær umaghe a halþrar mætr bol. þa er þat inftodu örrir. En ær mædr lætr umaga öryri lausan. nema dœmt se or hendi honum a² dome. þa skal han sætia sit þe þirir. þui at stuld er eigi gollðin nema vattar viti. En ær hin dylr. þa vædr han at gíallða adra. Nu er bonde dauðr en tona livir ærtir oc er eigi þe mæira en hon a at haza. þa skal hon vœita vord þorum sinum þe laufom. en ær hon a onnur þorn. þa huæzi þau til þaður þrenda sinna.

Um þrœsmen i þo varom ok omaga skipti.

- 15 Nu sofir þrot bonda³ i herade.⁴ þa skal stipta umagum⁵ hans ærtir þui sem þelagh þeirra var lagt. skal modir þora umaga sína a hendr þrendom þeim er arvi ero nœst.⁶ (ær) þeir æiga þorlags öryri til þirir umaga sína huern þiorar mætr. þat er þorlags örrir. Nu ær ær ganga þiorar mætr ær þui þe. þa skal þa tala æin umaga. oc tala þua marga sem han a þorlags öryri til. En þeir þare umþram sem ær ganga þeim a hendr er þa ero nœst arzi ær þa a þorlag öryri til. en ær þa a æigi þorlag öryri til. þa stulu umagar þara þram i ætt til þeirra er þorlag öryri hava. svo skal oc hinum stizta er þædrinum þylgia. Nu þæstir mædr umaga i vift. þa skal þat hallða. en ær han uisær honum or uift oc gengr han hufa a millum þa skal han gíallða .vi. aura þylþrœ tononge oc vardvœita umaga sem mælt var. Sva skal oc huær gíallða þa er ganga lætr sin umaga hufa amillum sem nu er sagt. oc þegar han vœit at þa er hans umaghe.

Guær ær þal sœkia.

- 16 Arþ skal þan sofia⁷ i [þo varom⁸ er her andazt mædr i þra. en ær han læidi vitni i herade þa er þirir stotet þeim. þui at allt þat er i þo varum er gort. þa se

¹) mat launada — Na. ²) at — Na. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ⁴) þo varom — ~~Be. Xa.~~
 Nidarose — Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Resten af Cap. udel. — Ba. ⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. —
 Bi, l. ⁶) Rettet; mæst — Ba, urigtigt. ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁸) [þui þylti — ~~Be. Xa.~~
 Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. — Ba.

þat allt at þóar rette soðia. En allt þæt er i heraðe er gort oc hvarvar millum¹ heraðe manna oc þóar manna. þa skal þat allt at heraðe rette soðia.

Hvarsu máðr skal koma fer til arys.

Nu sitr máðr i arzi² oc læggr dom³ xirir.⁴ en annar kallazt⁵ til tomen.⁶ þa 17
scal han talsetia þan sem i arvi sitr til stæxnu oc retz ranzsað. oc ex honum xulnaz
gogn oc vitni til sine mals. þa skal han tæxia han arys oc orzarar. Nu vil han
æigi or xara. þa skal han tæxia gialthra horns oc late til motz blasa. en þa er arx
soðir talseti þan til motz er honum stendr xirir arvi. xirir ran oc ifetu. En ex þa
xulnaz honum gogn oc vitni til sine mals. oc lemr æði anduitni a mote. þa æiga
motz men honum arx at doma. hin skal giallda kononge .vj. aura sylxrs xirir þat at
han lagde logh oc dom xirir arx þan er han atte elli i. Nu uil han æigi or xara
þa skal han æsta motz men oc gialthra liðs at xæra han or arzi sinum. oc er huer
sætr onri sylxrs uid konong er æighi xær til þeirra er a mote varo.⁷

Ex máðr kallar æi til arys ok ner han skal sottað hana.

Hvarvetna þar sem máðr⁸ kallar æigi⁹ til arys xirir xarrodís¹⁰ safer¹¹ oc er 18
þo til tomen. þa haxe sottað innan .x. væstra þeirra sem han er innan landz oc han
er or umægd ex han hæuir vit til eða skyld naudslyn banne. Nu æigu men arvi at
stixta. þa er uæl ex þeir xara aller til er lut æiga i oc stixta þeim arzi. en ex sumir
vilja æigi til xara. þa skal stæxnu gera þeim til at stixta. en ex sumir vilja æigi til
toma. þa skal stixta xirir vattom oc læggia luti a. þa skal han þan lut hava er þa
lytr han. Nu ex han kallar mistipt oc kallar at han haxe lonynt xæ. þa skal han synia
lyrittar æidi.

Hvarsu máðr skal proua huart han er arygengr.

Nu læitr a tvæim tungum¹² huart máðr er arygengr eða æigi.¹³ stæxni þeim til 19
motz er honum stendr xirir arzi. þa skal han niota þeirra vatta sinna at han stæxndi
honum mot. Nu stulu þat adrær vattar bera. ver uarom þar sem moder hans var xæft
loglega i þeim stað oc anæxna stað. þa æigu motmen honum arx at doma. Hvar-
vetna þar sem máðr skal sel til arx(ø) xora. læidi vatta sina til oc stæxni þeim odrum

Jvfr. Cap. 19. Bj. 132. 165.

¹⁾ uar i milli — Bi, k, l. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Xa. ³⁾ Resten af Cap. udel. — Bn.
⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl.
⁷⁾ Nu kommer the ther fram, och will hanndt thenn arffue werge, medt mergende hanndt, medt odd eller egg da ere
hanndt plichtige konngenn oc byenn .x. m. Och huer aff thennum som medt hannum ere, och will giorre hannum
bißhandt bade .ij. þ. Menn kommer the thil samenn och laes, da ere the alle fridløse och regilde som foreftua. Ennd
hime fridhellige och frelsje som thilsøger — tilf. Nb. ⁸⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ⁹⁾ Istf. Resten af
Cap.: &c. — Be, n. ¹⁰⁾ xarodes — Bl. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l. ¹²⁾ Istf. Resten af
Cap.: &c. — Be, n. Xa. ¹³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k, l.

til er þeim arzi ero nester. en ez han stæznir æigi þeim manne til. þa er hans vatson xirir stotet. Scal þar um arz doma sem daen er eða odals iarder ero eða bu hins dauða. Engi madr scal ze xyrri. slipta eða arzi. nema þess lonyi se til er a adr. ez men sea a med spellum xer.¹ Ez madr heuir uit sitt oc ma kaupum sinum rada oc bui sinu oc ei heftxor oc olxor. þa scal han sealx ze sinu rada. ma þui engi madr slipta. en þo a nolor slixti. þa ma þat æigi hallda.

Nu slixta men umagum sin a millum zelausum. huargi sem þeir slixta oc lute sidan. þa scal þat slixti halldazt þeirra a millum. þeir stulu oc arzum xylgia ez se er umage er ze a.

Her madr er or smæð ok um zearhald.

- 20 Ez madr lómr i umaga slixti.² þa er han or umæð er han er .xx. vettre gamal oc a at³ tala⁴ [uid ze sinu.⁵ oc a at za huerium zearhald sitt sem han uil ez han [er eigi sealx til xor⁶ xirir at sea oc oll onnur xorræði. En ez karllmadi tuangaz eða lona gixtizt xirir uttan xrenda rad. haxe xirir gort landzstydum oc auexti xear sine vid ærvingia. Nu lómr sa umage a hendr manne. er han a æigi at vardvæita. þeim scal heim stæzna er vardvæita a. þa stulu vattar hans mæla. her er sa umaghe er þu scalt vardvæita. en æigi sa er hingat xorde. þa scal zela honum abyrgð a hendi þess umaga. Nu lómr umaghe a hendr manne. gere huart sem han uill. late xara axtr a hæll ellar til motz. mete motmen huært xora scal. en ez a hæll xorer⁷ þa scal han xara at natstadium þeim er pangat xor han oc sætr huær onri sylxra uid lonong er æigi uil vid honum tala. oc sa er æigi uil uid tala abyrgizt⁸ æxtir þui sem lonongs er misfun⁹ til. ez han doryt [az hungrlonfi.¹⁰ Nu æigu men umagum at slixta. oc uil annar slixta en annar æigi. þa scal han stæzna honum til umagha slixtis. Nu ez han lómr þa er væl. en ez han lómr æigi þa læidi han vatta sina at han stæzndi honum pangat. slixti sidan valentunnir men þeim umagum oc luti. haxe han sin abrot en abyrgi hinum sin lut er æighi lom þar.

Um smaga framxærsla ok arz hans.

- 21 Ez madr xorer fram þan umagha¹¹ er han er xirir lagha safer stylldr¹² til fram at xora. þo at annar se ervingi. oc ber sidan arz eða rettar xar undir þann umagha er adr var fram xordr eða med huærium hætte sem honum axlaxt ze. oc ez sa a ze æxtir er fram var xordr þa er han andazt. þa scal sa eða hans ærvingi er han xorde fram tala auagta laust slift sem han lagde xirir han. en ærvingi þat sem aul

¹) Her er uidentv. indlöbet en Feil i Ba, s. f. S. 90. ²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ⁵) [ze sitt — Bl. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bl. ⁶) [fann æigi slæffr — Na. ⁷) xorer — tilf. efter Na. mgl. — Ba. ⁸) hann — tilf. Na. ⁹) Saal. rettet. misfun — Ba. ¹⁰) biarglonfi — Na, rigtigere. [for hand ide tunde saa hus og herberg — Na. ¹¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, k, n. Xa. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, l.

er. Nu segir maðr manne xirir guðs sater þeim manne er han er æigi xirir laga sater skyldr til fram at xora. þa skal guð ombuna honum. en toma eigi xirir huarle uid han. ne uid hans erzingia.

Gueriar giazir haldaft þols.

Nu skal þær giaver telia¹ er haldaft² stulu.³ þær giaver stulu haldaft er ton. 22 ongr gezt off. eða ver honum. huer maðr ma oc gezt⁴ xiordungs giox [oc tiundar giox⁵ az ollu þui sem honum hævir azlaxt. sva bornum sinum sem odrum monnum. einu ez þat vill han. en tiundar giox az þui ze sem han hævir at ærþom tælit. bæde i lande oc lausum oyri. þo at han spyri elli ærvingia at huart sem han er hæil eða siutr. En þat skal xyrst lulaft az xiordungs giox oc tiundar giox er maðr gezt gubi xirir fall sina. huerium manne sem han gezt loghgiox sina.

Um brullaupa gerðir ok festir.

þat er ollum monnum lunnift⁶ at um þan hin⁷ myllla toftnad⁸ er men haza 23 her meir i veeniu haxt um brullaupa gerðir i þuisa lande en i engu odru. sva sem margir haza raun az með myðlum oc storum skuldum. oc az þui gerom ver lunnift ollum monnum at nu er sva tælit um allt landet. at engi skal brullaup sitt lengr gera en tva daga. en sa er lengr gerer. þa er han sætr .iij. aurum slyrs uid tonong er veitir. er huer annara oyri slyrs er lengr þiggr en nu er stilt.

Um erzis gerðir ok oxdrychur.

Erui þau⁹ er men gera¹⁰ þa¹¹ synigt os at þau¹² se meir gor¹³ til oxsa 24 oc xrasagnar. en til sato botar vid þan er fram er xaren. oc þui gerom ver ollum monnum lunnift at off þidir þui bætr er meiri olmosa er gor xirir sal manna. En þat xirir biðdom ver at þar se notoraz dryðior medan þat ærzi er gort. En sa er odru vis gerer. en nu er mælt. þa er han sætr .iij. aurum slyrs uid tonong. en huer sa er þiggr oyri slyrs.¹⁴ Haza þessi erzi veret gor með myðlum toftnade optlega oc uuidrænilega. þui at xet er oyt með engare nylfemd. en þess skuldir ulotnar er xet afte. oc optlega stor vandæði oc mandrap az vordit xirir sater oxmyllar oxdrydiu.¹⁵

¹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Xa. ²) Resten af Cap. udel. — Bn. ³) at togum — tilf. Bi, k, l. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ⁴) Saal. rettet; gaza — Ba. ⁵) [mgl. — Na, b. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ⁷) hin — mgl. Bi, l. Na. ⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k, l. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. ¹⁰) Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹¹) Resten af Cap. udel. — Bn. ¹²) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ¹³) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk, l. ¹⁴) vid tonong tilf. Na. ¹⁵) Som Bolkens Slutning tilføies Card. Nicolaus's Bestemmelse om Gaver (see 1ste B. S. 427) — Na.

VI. Þorðskipan.¹

Þer heyr um varðhald bæði um ioll ok sva þar a millin. um gongu vord ok stopuls vord ok sectir er með liggia.

- 1 Sva er mælt at ver stulum mot æiga a Thomas messo dagh oc sætia þa iola xrid.² en iola xridr scal standa .iij. vitur. En ex manne er vœit oxund i iola xridi varom með ordom eða verlum. þa stulu aller [retter³ auðazt at halzo.⁴ xear sofner allar stulu standa tyrrar meðan iola xridr var [er lengstr.⁵ En .v. daga hina xyrstu i iolom oc attanda dagh [oc þrettanda dagh⁶ þa stulu ver hæilatt hallda sva sem hin xyrsta. en þes imillum vinni huer at usæliu slikt sem han uil. Stræte vor stulu ver rydia um iola tid. þar scal huarle a draga skip ne timbr. oc æighi lada vidi a. en huarle sem a stræti er boret oc liggir þar. þa tale gialthyri az oc haze⁷ sva heimolt⁸ sem honum være a mote dormt þat. ex þat er bættira en oyrir slyxra. en ex þat er [eigi bættira.⁹ þa a sa þat er stræte atte. en hin se þa uitislaus¹⁰ er atte.

At men skulu inni sitia um netr.¹¹

- 2 Aller men stulu inni sitia um netr oc ganga æigi vti [ærendz lausu i garða annara manna.¹² en ex han gengr oc stendr þar i garðz lidi eða i xorstoxu. þa sæti þan man i randzfat¹³ hus [at usæliu¹⁴ oc bidi þar domo. Mot stulu ver haze [um iola tid¹⁵ iamnt sem xirir vttan um manhælgghi vara oc um þioznad. oc sva vitna allra niota sem þess a millum.

Öll þau mal er ver tatum [med loza fate¹⁶ [a mote¹⁷ var amillum um kaup¹⁸ eða salur¹⁹ eða þat annat þessu likt er þo varom er hænt. þa scal þat allt halldazt var amillum er bot mæler eigi imote. sætr huer halzre mort slyxra er þat ryzr. nema lononge litigt annat sannare.

Nu ex drulnir men ganga um þo varn innan. oc hitta varðmen a þa. þa scal retlæida þa [en eigi rangt.²⁰ huart sem ero lonor eða larllar. en at þui stulu þeir spyria huar inni²¹ hans er. oc ex han vœit þat. þa stulu þeir han heim læida. en ex han vœit ekki til þa xore þeir han til nefta husbonða. oc late þar liggia til þess er han vœit huert han gengr. nema husbonde uili xyr heim læida. en sa maðr er annan væg læidir þa er han sætr mort slyxra. En ex maðr ruplar druffin man loyndri

Jvf. Cap. 1. Bj. 135. Cap. 2. Bj. 131. Not. 3.

¹) Sideovskr. Bb, c, d antydes ei som nogen særskilt Bolk i O. T. Xa. ²) grid — Bb, c, d. Na. ³) [ættir — Xb. ⁴) [retnemir menn tata holzu meirra rett — Bm. ⁵) [stendr — B. [er meistr — Xa. ⁶) [mgl. — Be. ⁷) heim. of ngti — tilf. Bl. ⁸) heimolega — Bl. ⁹) [værra — Be. ¹⁰) við lauff — Bm. ¹¹) Orskr. af Be. I Ba o. B. ingen Cap. Afd. ¹²) [mgl. — B. [ærendz (orði i g. a. m. — Bb, c, d. ¹³) radzmann — Ta. radz manna — Tb. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) [mgl. — Bn. ¹⁶) [hondom (aman — Be. ¹⁷) [mgl. — Bf, n. ¹⁸) trauur — Ta, b. ¹⁹) sofner — Be, h, m, n. Ta, b. Xa. ²⁰) [mgl. — Bk. ²¹) heimi — Bf, k. Oa, b. Ta, b. herbirgi — Bk. heimi — Bl.

hendi¹ þotum² sinum eða þe.³ eða vapnum. huart sem [han rupplar tono⁴ eða karl-
man.⁵ svare sliku þirir sem han hæze stolet iammnyðlu.

Þer segir um vordhald þau sem ver eigum.

Vord(r) skal upp⁶ meðan iola þridr er. þan stulu hallða .vj. stírlíkir men. þeir 3
sem huarli ero reyndir att þioznadi ne at huinzstu.⁷ þa skal gíalþyri til nærna með
husbonda⁸ rade. en þeir stulu hana i læigu sína [.v. mætr slyrs⁹ af þoarmanna
þe.¹⁰ skal þeim lula halzt þirir ioll. en halzt tolyta dagh iola. En þa er þessir .vj.
men ganga til vordhaldz.¹¹ þa stulu þeir hittazt uid Sandbru¹² oc stulu þeir¹³
.iij.¹⁴ uidr ganga a bryggior sem nest [er gengt er¹⁵ æppla garði tonongu oc þva
in¹⁶ ætir bryggium. en adrer .iij. stulu ganga [in ætir langstræti¹⁷ hit øzra oc
hittazt uid Olazu tirtiu¹⁸ [i vago botni¹⁹ oc snuizt þeir er ætir bryggium gengo
ut²⁰ hitt øzra. en þeir er [hit øzra²¹ gengo snuizt ut²² ætir bryggium²³ oc
hittizt²⁴ uid Sandbru. Sva stulu þeir iamnan [ganga oc um snuazt²⁵ þar til daghr
er oc ringir at smatirtium.²⁶ Ofpa²⁷ stulu þeir uid huern almenning er ligger um
þuæran þor varn.²⁸ En ef þa uil eigi vord hallða er gíalþyri nærnir til með hus-

¹) torgnande hende — fl. þe eða — tilf. *Oa*, *b*. ²) þangum — *Ta*, *b*. ³) eða vattum — tilf. *Oa*.
⁴) [þat er tonor — *Ta*, *b*. ⁵) karlmen — *Ta*, *b*. ⁶) uppi vera — fl. ⁷) hlyðfu — *Oa*. ⁸) Saal.
rettet; husbondr, seilagtigt — *Ba*. ⁹) [ætir þui sem þeir uerða afalter — *Ta*. [xx. aura — *Tb*. ¹⁰) af
bonda þe — tilf. *Ba* ved Skrivfeil. ¹¹) varðar — fl. þipdra halzt — *Xa*. ¹²) Laxrangirtiu
Xb, *c*. ¹³) mgl. — *de fl*. ¹⁴) .iij. — mgl. *Be*, *i*, *m*. ¹⁵) [ma ganga — *Be*. [genget er — fl.
¹⁶) [udr — *Xb*, *c*. ¹⁷) langastræti — *Ba*, *b*, *c*. o. fl. stedse. [up aa haugha — *Xb*, *c*. ¹⁸) in — tilf.
Ba. ¹⁹) [mgl. — *Xb*, *c*. ²⁰) ut — mgl. *Xb*, *c*. ²¹) [ætir stræti — *Bk*. ²²) norðr — *Xb*, *c*.
²³) [itt øzra gengu ut eptir langa stræti — *Bk*. [uppi gengu ut eptir langstræti — *Bm*. ²⁴) mofigt — *Bf*.
²⁵) [þiptazt. oc ganga — *Bf*. ²⁶) Laxrangirtiu — *Xb*, *c*. ²⁷) tueda — *Bk*. ²⁸) lsf. þa stulu þeir
hittazt &c. fra (11) har *Oa*, *b*: þa stulu þeir .vi. men (.vi. men — mgl. *Ob*) hittazt uid [Galwardz tirtiu.
(Laaben Plads — *Ob*) stulu .ij. (.iij. — *Ob*) ganga ut a bryggiur ætir biskups almenningi. of þva ut ætir brygg-
ium. [of þva .ij. ætir vestra stræti. of .ij. ætir onstra stræti. of aufter a lyftiur. of hittazt ut at Mario tirtiu
(oc mofigt uidar Nicholas tirtiu oc — *Ob*). stulu þeir iamnan þiliag (þiptazt — *Ob*) of ganga þar till er daga
n. of [ringt er ([ringer — *Ob*) at [ma tirtium. Ofpa &c. (er ligger um &c. — mgl. *Ob*). lsf. det samme har *Ta*:
þa stulu þeir hittazt uidar Laxrang tirtiu i Lundebergi. stulu þeir ganga þat øzra um Þarðar garð of hittazt a
torgno. en hinir sem ætir stræti gengo stulu þa um snuazt. stulu ganga upp um Amundar garð oc þva øzra með
brodra garðe. en hinir stulu ganga með øzra stræti oc hittazt uidar neðra garðelidi a Olazu tirtiu garðe. en þeir
sem þa gengo øzre stulu ganga norðar ætir stræti. en hinir niðar a bryggiur. oc stulu þeir zinnazt a huarium
almenningi øzra uegh oc neð(r)a oc stulu ofpa. er ligger i þuæran þor uarn. — Samme Sted i *Tb*: þa stulu þeir
hittazt a troffenom. stulu .ij. ganga sudr til Olazu tirtiu oc ætir um bryggiur. enn adrer .ij. stulu ganga norðr
till Laxrans tirtiu oc upp till smidiu buda. oc þva niðr ætir a torget. oc zinnazt aller at Laxrans tirtiu oc þva
stulu þeir iamnan giøra. oc um snuazt þer till er daga oc ringer at smatirtium. ofpa &c. — Samme Sted i *Na*,
b: þa stulu þeir hittazt ut a Ofþrum oc gangi allir samt upp um Skagan. viti þa þirir ut um Øieitar oc þat upp
gír stræti um Martens tirtiu. oc þaðan upp þirir vestan Gregoristirtiu oc þva upp um garð Bergsveins pipu. oc
þa þirir vestan Mariu tirtiu. oc þva upp eptir langstræti þirir øzan tonungagarð til naufta biskups. En adrir
.ij. snuizt upp eptir langstræti oc øzan um Alemez tirtiu garð of øzan um Krot, oc þva upp eptir brygg-
ium oc upp milli troffertiu oc Sopposens (Sepþjenns — *Nb*) oc upp eptir langstræti milli allraheilagra tirtiu
oc Benedictustirtiu. oc [upp eptir almenninginum (lop adt Thorget og þenn almenning Oade — *Nb*)
milli tonunga garðe oc þreðfara hufa. oc upp þirir vestan tonungagarð. þar till er þeir mofa hinum. [Siðan snuizt
um oc gangi þeir at neðra er adr gengu hit øzra ([Siðen stulle the gunnge neðr igenn alle samenn — *Nb*) all
Norges gl. Love II.

bonda rade. han er sætr .ij. aurum fylzrø. oc nezni annan i hans stad.¹ En ez ein huer vardmanna soznar a værði. giallde onri² fylzrø.³ En ez notor vardmanna lætr vord zalla. þeirra er uid boarmanna ze hava tælit. þa er han sætr .ij. aurum fylzrø.⁴ En þa er vordr þeirra zallen ez ældr komr i bō oc [zinna adrer men⁵ znr en þeir. eða værða broten up hus manna oc stolet or ze manna. eða [ær hær⁶ til boar. æitt langstip þat er jessom ma tælia eða þui zleiri. [oc sea adrer men znr en þeir.⁷ En ez hær ær til boar oc værða vardmen varer uid.⁸ þa stulu þeir renna [til stopuls værða⁹ oc bidia lata¹⁰ llydia. en sumir til rennara¹¹ at bidia lata¹² blasa i horn sem stiotagt¹³ ma han. oc stulu vardmen segia honum huert¹⁴ þau stip læggia at lande. En huer þeirra manna er zrealfir ero oc zultida stulu þangat zara með uopn sin oll. En ez uzridar¹⁵ hær er þa ma tonongr geza þeim huarium landrada sol er han uil er odrubis gerer. nema naubsyniar banne.¹⁶ Stopulsuordr scal vera hallden¹⁷ [i Nitulas¹⁸ tirtiu stopli.¹⁹ han stulu hallða .ij. men goder oc stiltrir oc æighi at vngtum²⁰ ro(η)ndir.²¹ þeir sem gialthyri næznir²² til með boar manna rade. En þeir tveir stulu tala a .zij.²³ manadom .viij. mætr fylzrø i læigu sina. [stulu fram toma²⁴ .ij. mætr fylzrø at vætr nattom [sin huarom þeirra.²⁵ oc .ij. mætr at þals²⁶ messo .ij. mætr at sumar malom.²⁷ oc .ij. mætr at sæliu manna volu.²⁸ En ez þa uil æigi vord hallða er til er næznr. giallde .ij. aura fylzrø. en giæthyri scal næzna annan i stad hans. Synlumadr scal za²⁹ til [.ij. men³⁰ at ranzfala vord [huern dag um tuelldom.³¹ oc ez þeir hita vardmen soza³² a værði oc eigi a vord tomen³³ er ringir ælzfleffing.³⁴ þa giallde onri fylzrø eða se lastadr i myrkva slozu. þa er oc vordr þeirra zallen er ældr komr i bō. oc zinna adrer men znr en þeir. eða hær ær til boar. æit langstip eða þui zleiri.³⁵ [oc ez stilt lan at

ut til garða Sigurðar suarbaga. Sidan zari þeir er adr zoru hitt ozra ozan eptir kaupmannastreti oc [va ut eptir langstreti zirir neðan Olafs tirtiu oc ut at Ofyrar. en hinir snui vt eptir langstreti zirir ozan Gregorietirtiu oc þat ut með Martinetirtiu oc hittiz a Ofyrum vid smidiubudir. Sva stulu þeir oc iaznan ganga oc um snuaz. þar til er dagr er [oc ringir at smatirtium ([och hæffuer rinngt thil Ottesaang i Domkirchenn — Nb). Ofra stulu þeir vid huern almenning [er liggir um bō varn ([her vði Byenn — Nb). — Samme Sted i Xa: þa stulu þeir þar hittaz [sem gialthyri gerer rad at. Sva stulu þeir iaznan ganga oc um snuaz. þar til en dagr er. of ringir at sma tirtium. Ofra &c.

¹) En ez [a vill &c. — mgl. Bl. ²) mort — Xb. ³) of nezni annan i stadiinn — tilf. Bk. ⁴) En ez einhuert &c. — mgl. Bd, f. Oa, b. ⁵) [værða a. m. varer vid — Be. ⁶) [rør — Xb, c. ⁷) [mgl. — Bm, n. ⁸) lid — tilf. Be. Ta, b. ⁹) værðar — de fl. ¹⁰) [til gildis floðo uarar. eða Lagranz tirtiu oc — Ta. lata — mgl. fl. ringia oc — Tb. ¹¹) en . . . rennara — mgl. Oa. ¹²) lata — mgl. de fl. ¹³) atagast — Oa, b. ¹⁴) huar — Bf. ¹⁵) ozfa — Be. Ta, b. ¹⁶) Resten af Cap. mgl. — Tb. ¹⁷) huertia nott — tilf. de övriga. ¹⁸) mgl. — Oa. Nitulas — Ob. Lagranz — Ta. Xb, c. Margrette — Na, b. ¹⁹) [i tirtiu þeirri en gialthyri gerer rad zirir — Xa. ez uzridar er uan — tilf. Ta. ²⁰) ungtu — fl. iðlum lutum — Bm. ungtum lutum — Ta. ²¹) tendir — fl. ²²) oc radymenn næzna — Bf. ²³) .zij. — Bf. ²⁴) [mgl. — Bf. ²⁵) [mgl. — Oa. ²⁶) Nitolas — Bm. ²⁷) nattum — fl. ²⁸) messor — fl. En þeir tveir &c. — mgl. Ta. ²⁹) næzna — fl. ³⁰) [mann — Bm. ³¹) [huert tuelld — de fl. ³²) sozandi — de fl. ³³) totna — de fl. ³⁴) at naffong — Xa. ³⁵) Fra þa er oc &c. er i Oa gjort etalags Indcirkling og ved sammes Begyndelse med den i Rettelserne almindelige Haand skrevet var, ved

henda.¹ þa svare þíu þirir sem adr er mælt um iola vardhald.² [Gongu vord þulu .viij. men³ hallda [hueria not⁴ iamt sem⁵ um iola tid. þulu þeir aller hittazt [uid Sandbru⁶ þa er þeir ganga til vardar oc þipa⁷ þa gongu oc [um snuazt⁸ sem adr segir um iola vord. Scal huer þeirra haza ærtogh⁹ þlyrs a [not huerri¹⁰ az boar monnum¹¹ ærtir þui sem gialthyri [gerer rad þirir¹² [ærtir iamnadi¹³ az garde huerium.

Þessu þusum skal skipa i þæ varum.

Þus þau ol sem adr ero stande¹⁴ sem lomen ero. En ex sa uil þus lata up gera 4 er a. þa scal han¹⁵ þipa¹⁶ hedan az sem logmadr¹⁷ oc gialthyri eda radzmen sea at rettlegazt se bæde uid stræte oc bryggiur. þa uid almenninga oc væitr. þa scal oc stræte¹⁸ huert iamhat¹⁹ oc [xij. alna bræit vera²⁰ oc [þa bryggiur.²¹ þulu þeir læggia²² [finar bryggiur²³ er ozhazar haza en hinir [up þora²⁴ ærtir þui sem [logmanne eda²⁵ gialthra²⁶ [eda radzmonnum²⁷ [þynizt rettlegazt.²⁸ þa at allar se iamhazar.²⁹ [En ex sidan siga bryggiur.³⁰ [þa þori þeir up er þær æigu oc hallde³¹ iamhazum³² uid [þær er mundanga ero.³³ Almenningar þulu vera .viij. alna³⁴ m³⁵ [væitr þriggia³⁶ alna [garða a millum.³⁷ Sva þulu ver oc þusa garða vara at bera meghe pund³⁸ [i þrængsta laghe³⁹ [ærtir endilangum.⁴⁰ [upp oc ovan⁴¹ millum strætes oc bryggna.⁴² þa scal oc þirir oþan stræte huer⁴³ garðr [vera open or⁴⁴ sem adr er mælt þirir nedan. En ex þus sætr a eda svaler⁴⁵ izir æit huert þætta hedan az. giallde mort þlyrs oc þore þus az innan zimtar. en ex þa er eigi az þortt þa late gialthyri [oc radzmenn⁴⁶ blasa til moþ oc neþni men a mote at þara til oc þoggua þa mýlit az þusi sem [a stendr eda þyir⁴⁷ stræte eda bryggium.⁴⁸ [almenningum

¹) [oc ex uordr þeirra þellr — Bn. ²) Hermed ender Capitlet i Na, b. ³) [gongu vardmen þulu .viij. menn — Be. [Gangu vardhaldzmen þulu — Ta. ⁴) [mgl. — Bm. nott — mgl. Ta. ⁵) [mgl. — Bi. ⁶) [uid þuluwardzþirtiu — Oa. [þa sem þyr segir — Ta. [uid Lagranzþirtiu — Xb, c. ⁷) þipta — de fl. ⁸) [um: þynning — Bm. Istf. uid Sandbru &c. har Xa: þar. ⁹) halz ertog — Be, f, h, i, k, l, m, n. Oa, b. Ta. Xa, b, c. ¹⁰) [nat vardi — Be. ¹¹) biarmanna þe — fl. ¹²) [leggr rad til með goðra manna radi — Bb, c, d o. fl. ¹³) [mgl. — Bm. ¹⁴) þyr — tilf. fl. ¹⁵) þua — tilf. fl. ¹⁶) þipta — Bf. Oa, b. N. þra eda þipta — Xa. ¹⁷) of [þflumadr — tilf. Be, f, h, m, n. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸) þa uid alm. &c. mgl. — Bb, c, d, f, i. Oa, b. ¹⁹) oðru — tilf. de fl. ²⁰) [iaþnbreitt .xij. alna — Bb, n. [of vera .viij. alna bræitt — Oa. ²¹) [mgl. — Be. ²²) lægia — de fl, rigtigere. ²³) [mgl. — Bf. ²⁴) [þyppe — Oa. Fra þua þat oc stræte har Nb: Item huer Gade, oð huer Bryggie þall wete .xij. alne Brebt. huer Almenndinge .viij. alne, oð huer weith .iiij. alne Gaarde Emellem. Saa þall oð huer Gaardz Rhum Enndelanninge Gaden oc Bryggie Emellem wete wdi minste laug saa wdi oð þuorft, som ther funde saaes eitt pund Korn þaa. Stulle oð alle Bryggerne bygges liige lange wdi Elþuenn, oð alle liige høige. ²⁵) of [þflumanne of — Oa. ²⁶) [þonungr of gialdthyri — Bm. ²⁷) [of [þflumanni — Bf. Ob. [mgl. — Oa, ²⁸) [þa at rettlegazt se — Bm. ²⁹) iaþnar — Bn. þua at &c. — mgl. Oa. ³⁰) [þua of bryggior — Oa. ³¹) [halde þa upp er a — Be. ³²) iaþnum — Bn. ³³) [þan sem nýta a — Ta. [þ. f. nu a — Tb. ³⁴) breibir — tilf. fl. ³⁵) Saal. rettet; er — Ba. ³⁶) [uart .iiij. — Bn. ³⁷) [mgl. — Bi, k, l. ³⁸) garða millum — tilf. Bb, c, d. Oa, b. ³⁹) [i þr. alna læggi upp oc oþan — Be. [mgl. — Oa, b. ⁴⁰) [mgl. — Bi, k, l. ⁴¹) garðe — tilf. Bb, c, d. [mgl. — Be. Oa, b. ⁴²) þuert um bað — tilf. Bb. ⁴³) þuar — Be. ⁴⁴) or — mgl. fl. [open upp or — Ta. ⁴⁵) þua lótr — Bi. þus ner at þer — Oa. ⁴⁶) [oc þearmen — Be. Ta, b. [mgl. — Bn. ⁴⁷) [þyir þendr — de fl. ⁴⁸) bryggiur — feilagtigt Ba.

ingum eða vœitum eða garðrumum.¹ er minna² er en nu er mælt. Þriggia alna svalet ma þola iðir bruggium en eigi breidare. En huer sem eigi uil til þara oc af hoggua. sœtr onri fylgja.³

Översu men skulu garða sína biðja ok hafa.

- 5 Eð manne værðr þær garðr sín. þa skal han kononge þyrst biðja a mote. Nu uil han eigi laupa. þa biðe þeim er garðz lid a uid han. Nu uil þa oc eigi laupa. sœli huærium sem han vil at usæliu. Nu uil maðr hús brigða i laupangi⁴ eða tuxtir. þa skal han brigt hafa a þyrstum .xij. manadom er han er innan landz. en elligar a þyrstum .xij. manadom er han heim lemr. En eð han bri(g)ðir eigi þa þa a (han) þes mals allðri upreift síðan. En eð maðr þær þra hús sinum eða tuxtum [.xij. manade þa at han⁵ hælðr eigi up motgangu eða varðhaldi oc strætis giærd. þa a konongr tuxtir oc hús en hin ekki i.⁶

Översu hús ma eignast iorð eða iorð hús. ok um amalga.

- 6 Nu sœtr maðr hús sín a iorð annars manz eða tuxtir. þa skal þa er tuxtir a talfetia þan man til sín. en han þore þat tal⁷ með loghum oc lome til radz um morgunin ættr. En þat tallum ver rad er logmaðr oc radz men sitia a malum manna [oc skipa.⁸ Skal logmaðr [oc gíallhyri⁹ oc radz men til ganga oc sea. þa skal sálar abere lata bera tæggia manna vitni at þat er hans iorð er þau hús standa a. síðan dormi þeir honum [iorð sína.¹⁰ en þa skal sálar abere gera hús hans zimtar stænu af iorðu.¹¹ en eð eigi er af þort þirir zimt. þa eignast iorð¹² hús. En eð hús stendr .xx. vetr amalga lauft. þa stande sem lomet er. oc eignist [iorð hús.¹³

Översu marga þingstu men húsbonði (ma taka i garð sinn).

- 7 Húsbonde a toft at taka [stærð men¹⁴ .v.¹⁵ [larlla .ij.¹⁶ en konor .iiij.¹⁷ i garð sín eð han uil. en húsman sína alla þa sem han byggir hús sín vinnu þora skal han abyrðast at þeir gange eigi at bitlingum. En eð þat prouast með [rettom vitnum¹⁸ at þeir ganga i aðra garða ser at mat. gíallde [húsbonde hans¹⁹ ha(l)va

¹) garðelidum — Bb, c, d. Oa, b. garðum — Ta, b. ²) meira — Bb, c. ³) uid konung oc bær: menn — tilf. Bb, n. ⁴) kaupstað — Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. ⁵) [ot — Be. Ta, b. ⁶) Istf. En eð maðr þær þra &c. har Bb, c, d, f. Oa, b. Na, b: Nu þerr húsbonði utanlands (af landi brott — Bf. Oa, b) þa skal hann eiga umbodemann (mann — Oa, b) innan bær þann er upp halde þyrir hann motgöngu of strætígerð of varðhaldi. En eð gij (.xij. — Oa) manadi er eigi upp haldit þyrir hann motgöngu of strætígerð of varðhaldi. [þa er hann sœtr mort fylgja. En eð hann sitir þa .iiij. (.ij. Be, d, f. Oa) vetr ([mg'. — Na, b.) þa a konungr tuxtir

mort slyrs kononge. eða syni æins æibi att han uissi þat eigi. En ex madr verdr talsettr i garde manz. þore husbonde hans tal med honum [exfir logum¹ pangat sem stærnt var. En ex han uill æigi varða.² þori³ þan man til gíalþyra. þa⁴ sæti gíalþyri han i ranzfals hus [til rads⁵ um morgunen. Nu gengr husbonde i tal xirir man en þa lopp undan er talsettr var. þa þvare husbonde sliu⁶ xirir sem þa er sakadr er han get i tal xirir. En ex madr læigir hus æz manne oc tætr þlæiri men [i husit en adr var stilt þa er han⁷ læigdi. abyrgizt han at sliu sem husbonde ætte æz han hæzde i tælit. Engi madr skal taka þan man i hus sin ex⁸ han væit at þaret hæuir med huinsku. en ex han tætr þa er han sætr [.viiij. mortum⁹ slyrs uid konong.

Der segir um skipan bæar vers. ok hvar hvar idnarmadr skal vera.¹⁰

Sua skipade var herra halon konongr. oc hin virdulegi herra Magnus konongr.¹¹ 8 att sutarar aller stulu æigi vera lengra ut i þor med varnad sin en til þalwardz kirkiu gardz uttan¹² værdz. hæde xirir ovan stræti oc þva xirir nedan. en ut i þra¹³ almenn- inginum þeim er þar er neft oc [til Auta¹⁴ almennings stulu vera laggarar oc topparar¹⁵ med [sin varnad.¹⁶ bæde xirir [nedan stræte of oþan.¹⁷ En¹⁸ þra Auta¹⁹ almenningi oc ut til Martæins²⁰ kirkiu gardz uttan²¹ værdz.²² stulu vera þinnarar med [sin varnad²³ bæde xirir nedan stræte oc oþan. En þra Martæins kirkiu garde [uttan verdom²⁴ oc til Stæinkirkiu gardz liðs²⁵ [oþrom megin²⁶ strætes stulu vera gulsmidir aller i þeim budum er æz stællbili²⁷ ero þorvar oc iard²⁸ er undir²⁹ oc eigi loþhus iþir. en [nedra megin³⁰ strætes stulu vera lambarar med þina idn. En ut i þra Stæinkirkiu garde oc³¹ til Nikulas kirkiu almennings stulu vera matmangerar xirir oþan stræte oc xirir nedan. En þra Nikulas kirkiu almenn- ingi oc til bræida³² almennings stulu stærazt liðlædi³³ ofl oc lerept til solu³⁴ oc þuergi oþrum stað sælia i þor varom nema hæilum styllium læde. en³⁵ hundrad³⁶

¹) [mgl. — *β*. ²) tal þora — *Bh*, *l*. ³) Saaledes *de β*; xirir — *Ba*, urigtigt. ⁴) oc — *de β*.
⁵) [mgl. — *Bi*. ⁶) stitum stitum — *Ta*, *b*. ⁷) [in til sin þa er — *Ta*. [i enn þa var er han — *Tb*.
⁸) er — *de β*. ⁹) [.viiij. erlogum oc .xiiij. mortum — *Bb*, *c*, *d*, *e*. *Oa*, *b*. *Tb*, rigtigere. [.viiij. erlogum — *Bi*, *k*, *l*, *n*. oc .xiiij. m. — tilf. med Mrg. Haand *Bl*. [mort — *Bm*. I *Bh*, der stemmer med *Bb*, er der dog Spor af Radering og senere Rettelse. ¹⁰) Dette Cap. mangler aldeles i *Ob*. *Ta*, *b*. *Na*, *b*. *Xb*, *c*. Det skulde og mangle i *Oa*, men findes dog længere henne i Bolken mellem Cap. 14 og 15. I *Bm* mgl. hele den første Deel, ligetil a torge. ¹¹) sun hans — tilf. *β*. ¹²) norðan — *Oa*. ¹³) Resten af Cap. lyder i *Xa* saaledes: ættr þui sem gíalþyri þipar of logmadr eða slysumadr eða radomen. En þuergi skal sit sælia nema i þrætes budum þva at þuær mege sit kaup þvða. ¹⁴) [ællra — *Be*. oþtla (kunde maaskee og læses oþtla) — *Oa*. ¹⁵) toppar — *Be*. tapparar — *Oa*. ¹⁶) [værtuab sin — *Bf*. [værtuab sinum — *Oa*. ¹⁷) [oþan þr. of nedan — *de Övrige*, overalt. ¹⁸) ut — tilf. *β*. ¹⁹) allra — *Be*. ²⁰) Mariu — *Bf*. ²¹) innan — *Bb*, *c*, *d*. ²²) utanverðs — mgl. *Oa*. ²³) [sin varnad — *Bb*, *c*, *d*, *f*, *i*. [þina idn — *Bh*, *n*. ²⁴) [innan verðum — *Bb*, *c*, *d*. [mgl. — *Bm*. ²⁵) uttan verðs — *Bh*, *i*. oþra — tilf. *Bb*, *c*, *d*. ²⁶) [oþra vög — *de β*. [oþra vög — et Brudstykke. ²⁷) stællbili — *Oa*. ²⁸) iardgolþ — *de Övrige*. ²⁹) i — *de β*. ³⁰) [neðra megin — *Bb*, *c*, *d*. ³¹) ut — tilf. *β*. ³²) broðra — *Oa*. ³³) liðlæde — *Bh*. liðlæde — *Oa*. ³⁴) xirir oþan stræte oc nedan — tilf. *Bb*, *c*, *d*. ³⁵) oc — *β*. ³⁶) hundradum — *β*.

lerezjt xirir neðan stræte oc oðan. oc þo huergi selia nema i strætes budum svo at huer mege sit kaup floda. En ut¹ iðra bræida almenningi oc til bua almenninge xirir oðan stræte [oc neðan² flulu vera gllomangarar oc penturar³ aller oc soðlarar.⁴ En⁵ iðra bua almenningi bæde xirir oðan stræte oc neðan flulu vera sniddarar⁶ aller með sina idn.⁷ ut iamgengt Petre kirkliu [garðz liði.⁸ En þaðan oc ut till Mariu kirkliu garðz flulu vera brynju mæistarar. oc sværdz sliparar.⁹ oc platomæistarar¹⁰ xirir neðan stræti. en iamgengt xirir oðan stræti flulu vera listna smidr¹¹ með sina idn. En ut iðra¹² [Mariu kirkliu garðz horn¹³ flulu vera flældarar aller með sina idn hit oðra. en millum Mariu kirkliu garðz uttan værdz¹⁴ oc til Sandbruar flulu vera matmangarar bæde xirir oðan stræte oc xirir neðan. En uid sæ nidri. millum Mario almenninge oc Auta¹⁵ almenninge skal engi miolmangare vera. [eða flæda¹⁶ eða lerezta. engi toppare ne listna smidr. [engi bastare.¹⁷ oc engi sa mangare er [mis: feris læigum læigir¹⁸ hus. þui at þar skal huer vera sem adr vattar.¹⁹ En ut iðra Mariu almenningi oc in iðra Auta²⁰ almenningi [æxtir endilangu stræti xirir oðan Krostirkliu badom vegin strætis²¹ flulu vera allzstyns mangarar adrer en nu ero adr flipader. En huer er ryzr þessa flipan þa gialldi [husbondi sa er hus byggir oðrum²² en her segir mort sylzre kononge.²³ en sa oðri er læigir [oc vere þo þar sem adr vattar.²⁴ En a torghe megho men selia [alla luti²⁵ þa sem [þeim væ(r)ða zaler er æigu²⁶ nema luernar eða²⁷ vidu²⁸ eða flip. þessa lute flulu men a strond izir selia þar sem æigi mæini [monnum upsatir.²⁹

Her segir huerfu með eldi skal fara ok abyrgð.

- 9 Nv æz þui at ollum monnum er lunnigr sa hin myklli vade er uid liggir um [ælldz abyrgð³⁰ i þo varom. þa er þat græinande æz huerium ælldi helldzt vædr fladi³¹ at. oc æz þui flulu men þat vita at engi madr skal leggja ælld i þan oðn er nngor er zyr en giallhyri oc radomen ero til læiddir³² at sea. oc ez þeim lize sa oðn gilldr. þa ma sa lata ellda ez han uil er a. en ez sa oðn vædr³³ æigi gilldr þa late giallhyri oc radzmen nidr briota. Sva skal oc um ældhus vera oc tiætil-

¹) upp — Be. ²) [mgl. — Bh. ³) pentarar — Bf, n. ⁴) Rettet fra soðlarar — Oa. of flriptæ mæistarar — tilf. Bh. ⁵) ut — tilf. fl. ⁶) smidr — Bl. ⁷) oc — tilf. fl. ⁸) [garðz — Oa. ⁹) huern = sliparar — Bi. ¹⁰) platarar — Bn. ¹¹) listnameistarar — Oa. ¹²) innanverbu — tilf. Bb, c, d, f, h, i, k, n. ¹³) liði — Bb, c, d, f. ¹⁴) [utanverbum Mariu kirkliu garði — Be. Oa. [innanverbum Mariu kirkliu garðz horn — Bl. uttanverbu — mgl. Bf. ¹⁵) allra — Be. ¹⁶) [mgl. — Bf. Oa. ¹⁷) [of ringi bastare — Bh, l. [mgl. — Bh, n. ¹⁸) [læigu læigi — Be. ¹⁹) er flipar — Bb, c. ²⁰) allra — Be. ²¹) [æxtir end. str. bæði z. oðan of neðan — Bi, k, l. [b. z. oðan str. of neðan — Bh. [mgl. — Bn. ²²) [bondi er audru vis byggir hus flinn — Bh. ²³) konungi — mgl. Bb, c, d, f. Oa. ²⁴) [mgl. — Bh. Fra Capitlets Begyndelse og hid mgl. Bm. ²⁵) [aðra luti alla — Bh, l. ²⁶) [þeir vitia — de fl. ²⁷) oc — Bf. Oa. mgl. — Bb, c, d, k, l. ²⁸) vid — Bf. Oa. ²⁹) [upp[atter flipum — Bh. ³⁰) [vldz oc abyrgð — Ta. [æld oc abyrgð — Tb. [ætzburð — Xa. ³¹) vadi — de fl. ³²) tallabir — Bf. ³³) virðiz — de fl.

garða¹ sem aðr er mælt um orna. Í stríðslosum² stulu men æld hafa eða í [kolom a stæini³ eða⁴ æiri.⁵ eða lampa. En ex ziordungr af þó varom brennr af einum huerium þeim ældi. gíaldi þa er síðast hafa i hende oc gíeta stíldi .x. mætr fylrs xirir ziordung huern ex at vullia⁶ værðr. en þeim⁷ er atte⁸ borte extir lagha dome.⁹ En um þa elda er men [þera uti¹⁰ ohulda eða setia tierti a veg upp. eða gera lios i diflom [eða næpom.¹¹ eða þara odru uis¹² en her¹³ er mælt. þa sælzt þa .x. mort um fylrs¹⁴ xirir ziordung huern er þeim ældi stíldi varðvæita oc þare utlægr.

Um badstogr ok bakara orna ok stögr orna.

Badstogur allar oc bakara ornar. oc iarnsmida¹⁵ buðir stulu þeir þlytia er 10 æigu or þó varom oc þar setia sem gíaltýri oc radzmen þa at standa mægher með lonongs rade. En ex eigi er brot þlut innan þess halrs manadar er gíaltýri hœuir lgt a mote. þa þare motmen til oc briote nidr. sætr huær orýri fylrs er eigi uil til þara nidr at briota. Eldr skal stetter vera [síðan ringir¹⁶ ellzstotting¹⁷ oc til þes er rínt er iuir.¹⁸ en ex lengr hœuir¹⁹ eða þyr tvæltir naudzsynia laust. sætr mort fylrs. en radzmen stulu meta naudzsyniar. En ex uhuldan æld þer²⁰ uti huart sem þat er þyr eða síðar eða hœuir i odrum stad en aðr er mælt. sætr mort fylrs. En ex ældr er uti gorr a tuxtum eða a strætum eða bryggium [eða i gordum uti eða a almenningum.²¹ nema [hus brædi²² eða [litræ brenne.²³ gíalde lononge mort fylrs. Huær skal þar stýldr til vera at talsætia²⁴ xirir þat ex með ældi er odru vis þaret²⁵ en nu er mælt oc loghof vattar. þa husbonde oc²⁶ laupmaðr sem lonongs maðr. En ex þeir men misþara með ældi er enga vordzlu²⁷ hafa i þó. þa skal þa i ranzals hus tala²⁸ oc lata þadan bida dome. En þó at þeir misþare með ældi er vordzlu æiga i þó. þa skal þó þar domr [izir standa.²⁹

¹) gíaltgarða — ved Skrifv. Ba. þer til garða — Bk. l. ²) stríðslosum — de fl. stríðslosum — Ob.
³) [kolom af stæini — Bb, c, d, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. [stæintolum — Ba. Ta, b. [stolum af stæini — Bf, n. ⁴) iærne eða — tilf. Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m. Oa, b. Na. Xa, b, c. iærntolum eða — tilf. Ta, b.
⁵) eða malmi — tilf. Bk. ⁶) vullia — Oa. Tb. ⁷) þa — Bc, d. ⁸) þyrir varo — Bk. ⁹) Stykket i stríðslosum &c. er borte i Bb. ¹⁰) [stia við — Be. ¹¹) [eða aðrum viddarferöldum — Bb, c, d. Oa, b. [eðr i ngrum — Bk. [eða i næffum — Na. [eða i veipum — Xa. [mgl. — Xb, c. lott. i diflom &c. — har Nb: þaa boddit eller benndt. ¹²) með — tilf. de fl. ¹³) ædr — fl. ¹⁴) við lonong — tilf. Ba.
¹⁵) iarnsmidui — fl. ¹⁶) [er ringt er — fl. ¹⁷) [er ringir nallfong — Oa. [at eldylatíngs ringíng — Ta. [en rínt er til nallfong — Xa. þaa wagt om afftenen — Nb. ¹⁸) at brøðra — Bb, c, d, f, m. Oa, b. Ta, b. at křistkřtíng thil ottofong — Na, b. til ottofong at hazubkřtíng eða at brøðra — Xa. uppi at brøðra Xb, c. ¹⁹) lizir — Bl. ²⁰) hittir — Bk. ²¹) [mgl. — Bm, n. ²²) [husbondar lere breða hus þin þa þipp — Ta. [husbonde l. breða hus e. þipp — Tb. ²³) [þere lyuss thill liid þaa þadenn — Nb.
²⁴) [etiazi — Bc, d. ²⁵) Stykket fra setr mort i. en radzmen er borte i Bb. ²⁶) [em her og oc þaa lg. Sted — de fl. ²⁷) nauizlu — Bb, c, d. vorlu — Na. waaning — Nb. ²⁸) setia — de fl. ²⁹) [a þala — fl.

Um þau husbónda er ei vil at men biargi með eldi.

- 11 En ef hus [væðr i ælða¹ i laupangi² oc væðr æigi loge liorom³ hære. o þa husmen æinir saman flett⁴ þa þare mal þess⁵ er ælði stíldi varðvæita eftir hini þyrri stílorði. en ef husbónde lætr æztr gardz lid oc uil eigi þlæiri men in lata toma en husmen sína⁶ oc sealfan sel. sætr mort slyrs. en ef oðrum monnum væðr stæde at. stænde mal hans undir dome rads manna.

Um her ok um keldur.⁷

- 12 Þar skal kær vera i garde sem eigi er klædda til oc vatn i. stigi skal til ældhus huers vera [oc tvær trofar i huerium ziordonge.⁸ en huers þessara sem missir gíallde mort slyrs tononge oc þæ til æigi at síðr. En til skal huer renna þegar ælðr tomr⁹ eða hoyrir horn eða kollo. oc hæze með ser tvær men æin þa oc stíod.¹⁰ oc bolgi oc með [þeim vapnum ollum¹¹ er biarga ma uid ælði. en tonur allar [þæ til með¹² þotum¹³ [bñttum oc vatjsaam¹⁴ oc biargezt huer sem ma¹⁵ eða gíallde onri¹⁶ slyrs¹⁷ huer er æigi biargezt. Nu ef madr stendr þirir vatni er¹⁸ ælð þarz at stoltua. gíallde mort slyrs oc tale huers sem bannar at usæliu. þva segl oc annat¹⁹ til naudsýnia. oc borte eftir stýnsamra manna dome. oc þva þirir vatn [þ dryllr manna ligg²⁰ uid. En ef men þara til með tvær hendr tomar. þa er huers þeirra sætr mort slyrs tononge.

²¹ En ef [madr þarz at riuxa²² hus þirir ælðz gange²³ oc vil þa þirir stænde er þau hus a. þa borte þoringi²⁴ mort²⁵ slyrs tononge oc skal þo níðr. riuxa hus²⁶ at usæliu. En ef ælðr stoduazt²⁷ uid þau hus er níðr ero ruxin.²⁸ [þa stulu²⁹ bœar men [þeir sem sinum husum hallda.³⁰ [borta honum hus sin æztr iamgod sem adr uaro.³¹ En ef ælðr þær um þau hus er níðr varo rívin.³² þa stulu þeir enu borta. Sa skal ælðz³³ abnrgiazt er síðarst hæuir³⁴ i hendi.³⁵

Jvfr. Cap. 11. 12. Bj. 131.

¹) [brennar — Ta, b. ²) Nidarosæ — Na. ³) limum — Bb, c, d. husum — Be, k, l. Oa. Ta, b. La hurbum, understr. og med Mrg. H. ovenover: liorum — Bh. botum — Bi. liogrum — Bn. ⁴) borgt — B. ⁵) þeirra — B. ⁶) eina — tilf. B. ⁷) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d. ⁸) [mgl. — Xb, c. bœarins — tilf. B. ⁹) i bœ — tilf. B. ¹⁰) þotu — Bc, k, m. stíolu — Bd, e, f, h, i, l, n. Oa. Na. Xa, b, c. stíold — Ta, b. ¹¹) [ollu þui — Bh, m, n. ¹²) [hæze með ser — Ta. ¹³) storum þotum — Bc, d. þatur — Ta. ¹⁴) [ponnum — tilf. Be, i, k, l, m, n. Tb. Na. Xa, b, c. oc [pon — tilf. Ta. ¹⁵) [bñttum — Bc, d. Oa, b. La [of stíolum oc bñttum — Bf. saom — Xb, c. uadzauður — Ta. ¹⁶) [of ollu þui sem með ælði ma biarga — Bh, n. ¹⁷) mort — Be. ¹⁸) Stykket oc tveir trofar... stígr — er borte i Bb. ¹⁹) Saal. de B. eða — Ba, ungl. ²⁰) sem þarz — tilf. B. ²¹) [þar sem þarz manna liggia — Be. Ta, b. ²²) Um eldz ofsa — Orsk. B. ²³) [rixa þarz — Bb, c. [níðr þarz riuxa — B. ²⁴) ofgangi — B. ²⁵) Saal. Bb, c, d, h, i, k, m, n. Xb, c. I Ba aabentstaaende Rum. ziordongi — Bf, l. Oa, b. ziordingi — Na. æighande — Xa. mgl. — B. Ta, b. ²⁶) .gl. mortum (marfa), aabenb. ved Feillæsn. af þoringi f. þioratigi — Be, Ta, b. ²⁷) [mgl. — tilf. B. ²⁸) stotnar — B. ²⁹) rívin — B. brotin — B. ³⁰) [oc halda — Bb, c, d. ³¹) [þau husum — Bb, c, d. [mgl. — Be. heitum — tilf. Bm. þa stolu þeir — tilf. Bb, c, d. ³²) [þera honum liggia æztr — Be. ³³) broten — Be. stægin — Bf. ³⁴) ælð — de B. ³⁵) hæzdi — B. ³⁶) hæzdi — Ta, b. Herefter indskydes i Bh Cap. 14.

utt.¹ oc rými svo xirir þeim [stipum er með þarmum² loma. en þeir leggi xirir almenninga [er xirir oðan stræte eiga stip³ eða þar læiga hus.⁴ en læghe skal huer tala ser sem nu er mælt [in izra æppla garðe kononge. oc allt a oðrar⁵ in.⁶ en þeir sem bruggiu⁷ lægði hava. snui⁸ þeir stagne⁹ [a vag utt en oðrum at bruggium.¹⁰ En ex noðor [i þeima græinum gerer oðru uis [en nu er mælt oc lierer husbonde eða kaupmadr þetta xirir gíaltýra. þa gere gíaltýri rett oc tale¹¹ ha(l)ða mort sylzre [æz hinum er æina huæria þessa græin braut¹² oc hallðizt þo þessi stipan sem nu er mælt.

Um uppshipan ok kaup.

- 16 Sva er mælt oc stadfastlega tælit. at aller siglingar men [þeir sem sigla til Biorguinar¹³ skulu stipa i hus upp varningi sinum oc huarli kaupna ne sælia i¹⁴ stipum. nema lonypt se til kononge gardz. Er þar fyrst xirirbódet at kaupna mælt oc miol. korn oc hunang. hvæiti oc vin.¹⁵ klæde¹⁶ oc lerept. vadmal oc rug. ærtr oc baunir. stræib oc smior. lyfi oc mæisa silb [oc allzstýns vara.¹⁷ zleff oc tællar¹⁸ oc allzstýns utlendzst varningr. En ex noðorr værðr at þui kunnr eða sannr at han sæli þenna varning æz stipum eða i oðrum stad en [i husum¹⁹ eða a torghe. þa gíallde [a mort sylzre kononge er sælði oc aðra [a er lonypti oc gange kaup þeirra æztr [oc (hæzi) huær sit.²⁰ En ex þeir kaupazt uid síðan i lonynd oc værðr þat²¹ með sannendum upp uist. þa er [a varningr uptoðr xirir huarom tvæggia þeirra er i var kaupi þui kononge [oc þoar monnum.²² en ex þeir synia. syni með lyrittar æidi.²³ nema son tvæggia manna uitni se til.²⁴

Um shipdratt oc naudsyniar.

- 17 Kaupmen aller þa gange til shipdrattar þegar horn tuedr uidr huart sem þeir

Jvfr. Cap. 17. Bj. 134.

¹) [ut i zra — Bm. ²) [er með þermum stipum — Bb, c, d, e, f, h, i, k, l, m, n. Oa (dog rettet her omtr. samtid. fra fræmdum) b. Tb. Na. Xa, b, c. [er með þermu stipi — Ta. ³) hus eða stip — Bf. ⁴) hertogi — Bf. [er eigi eigu buðir uidar bruggiur — Ta, b. en þeir &c. — mgl. Oa, b. ⁵) i oðrar — Be. a oðrar — Xa. ⁶) [in izra . . . alt till þarbruggiu — Xb, c. [mgl. — Bm. Oa, b. Tb. [nordan zra kononge garde oc sudar til Olæz klaustrars — Ta. [oðan izra kononge garde oc ut at kroke — Na. ⁷) þarbruggiu — Xb. ⁸) snari — Bh. ⁹) þustagne — Ta. ¹⁰) [at bruggium en annan a vagh utt — Be. [at bruggiu en aðrum a vagh ut — Ta. Istf. snui &c. har Na: leggi síðurt at bruggium. Her tilf. Bb, og samt. curs. H. i Be: En kaupmenn (aller) hertenzkir oc vllenzkir hæze stipat upp uarningi sinum innan .viiij. daga uirfra at zore vedri er þeir hæza at bruggium lagt oc stipi þar upp allu i þan garð sem þeir liggia xirir a meðan þar uinnazt hus til. ¹¹) a gíaltýri at tala — fl. ¹²) [xirir huæria grein þessa — fl. ¹³) Oðloar — Oa, b. Snue: bergs — Ta. Xb, c. Nidarosar — Na. kaupangrs — Xa. [mgl. — Tb. ¹⁴) a — de fl. ¹⁵) lin — Bm. ¹⁶) klæði — mgl. Na. ¹⁷) [mgl. — Be. [of vara — Bh. ¹⁸) vara — Nā. thallg — Nb. uaz. lin — tilf. Ta. oc mæisafid &c. — mgl. Bm. ¹⁹) [nu er mælt — Ba. ²⁰) [mgl. — fl. ²¹) uistnefast oc — tilf. Bb, c. ²²) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ²³) [mgl. — Be. ²⁴) fra þa er [a &c. har Ta, b: þa er [a uarnengar upp nemar. ex uitni ero tilf. xirir huarom tvæggia. Herefter indskyde Bb, c, d, f. Oa. Na, b. Cap. 28 i Kjöhebolken om Vægt og Maal.

toma norðan eða sunnan oc haza veret þreir netr i bō. Sva stulu oc bōndr ganga til skipdratar oc heraðsmen sem kaupmen ex þeir haza .iij. netr i bō veret. en eigi ganga þyrri ne giallda nema uili. nema skip se sva mylit [at þeirra þurzi uid.¹ en huer sem eigi gengr sua sem nu er melt. þa giallde onri sylzr gialthra² zirir hazskip. en ærtog³ zirir austrþarar skip. en [halza ertog⁴ zirir smabyrðinga. nema naudsyn banne. Su er þyrst at trokia gud⁵ oc hēilaga lirkliu. ex madr er staddr at ottofong eða at messo. þa skal eigi talsætia. oc þo at talsætt se. þa skal eigi ze bōta. Sva skal oc ex madr ber þott sin til skipo eða izra eða reidir⁶ madr manne sylzr eða tætr. eða liggir undir elldi oc lætr brenna sil. eða er madr i badzstofu. eða [lætr ser blod.⁷ eða sitr i vir lono⁸ siutri eða bornum eða þeim manne er han er arztali exfir. [eða þorer daudan man az hendi ser. eða sitr madr a⁹ domom eða nzir mat sinum.¹⁰ eða þorer madr¹¹ taf. eða æfter tals þan man er [az bō er buin.¹² En madr skal æ iaznan sitia exfir a hueriu skipi oc gietla þanga manna oc sva budar¹³ ex eigi er las til. Sva oc ex madr hōyrir eigi horn. [en ex han hōyrir horn¹⁴ oc vœit eigi til huers blæs. þa sanne han þa naudsyn æins æidi zirir gialthra of sva allar adrar naudsyniar þær sem her' ero talldar. nema sa have¹⁵ uitni [til er malet a.¹⁶ Nu toma men til skipdrattar. þa stulu þeir eigi tala þyr a þæstum¹⁷ en styrimadr¹⁸ bidr þa. En ex þeir tala þyr a oc gengr skip eigi upp eða utt. þa bidi lido meira.¹⁹ [ganga þeir oc þyr i brot en adrer toma þa²⁰ gialldi [huer onri sylzr zirir hazskip. en ertogh zirir austrþarar skip.²¹ halza ærtogh zirir smabyrðinga.²² Nu tala þeir þyr a þæstum en styrimadr²³ bidr. oc lesta skip hans zirir lidloysis sakir. giallde styrimanne stada þan er þeir gerdo a skipi hans. [en kononge sem þyr stit oc bidi lido meira.²⁴ En ex styrimadr bidr a þæstum tala. þa læti þrysuar uid. en ex eigi gengr þa skip up eða ut. þa ero þeir aller orsætir er þar varo. oc gange gialthri²⁵ annat stræte en annat tallare²⁶ of æfli huern man tals er þeir hitla [bæde uti oc inni²⁷ i þeirre gangu. oc gange om allan bō. Sva er oc mælt ex þæstar stitna þa er styrimadr bidr a þæstum tala. þa ero þeir aller usætir er þar varo. En ex styrimadr uil lata setia skip sit up²⁸ þa skal han ganga til gialthra [oc træzia han horns um lueldet oc²⁹ blasa til skipdrattar om morgunenn. oc sva skal til allra

¹) [at þeir þurzi almenni til — Oa. ²) gialthra — mgl. Bf. Ob. konongi — Ta, b. ³) halzan onri — Bf. Tb. .ij. alb. — Nb, og saaledes overalt i Forhold. ⁴) [ærtog — Bf. Ob. ⁵) [madar [ste gods huff — Ta, b. ⁶) vegr — Bh. ⁷) [at blodlati — fl. ⁸) sinni — tilf. de fl. ⁹) at — fl. nzir — fl. ¹⁰) [mgl. — Bh, m, n. ¹¹) með manne — Ta. manne — Tb. ¹²) [brofhuinn er — Be. ¹³) i husum — Be. Ta, b. ¹⁴) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁵) togteg — tilf. fl. ¹⁶) [til — fl. [mgl. — Bf. ¹⁷) reipum — Bh. Ta, b. ¹⁸) þorsiomadr — Bf. Oa, b. ¹⁹) til þess er meira þan at toma — Be. Ta, b. ²⁰) [oc gange eigi . . . nema — fl. ²¹) en ertog &c. — mgl. Bh, m, n. ²²) [huerr sem þeir tōmi eigi (þezdi eigi tōmit) til þess skipdrattar — Bb, c, d, f. Oa, b. [stitt sem adr er stitt um skipdratt — Be. Ta, b. byrðing — Bi, k, l, m. Xa. ²³) þorsiomadr — Bf. Oa, b. ²⁴) [mgl. — Be. Ta, b. [of gere [þyr stit of bidi lido meira — Xa. ²⁵) a — tilf. fl. ²⁶) rennare — Ta, b. ²⁷) [mgl. — Bh, m, n. ²⁸) upp eða ut — Bb, c, d. ²⁹) [um tuelbit adr þyrir. of bida han tala (b. h. l. — mgl. Bm) — Bh, m, n.

þeirra skipa er mæira bera en .v. lefter. en öll smæra þa ma máðr upp setia oc utt
 xirir uffan gialthra löngi en æigi mæira skip. en huer er öðru uis gerer en nu er
 mælt her. sætr mort sylzrö [tononge oc bōar monnum.¹ En þeir er þessi smastip æiga.
 [þa æigi bōna lid at dragha þessor smastip upp eða utt.² þa træxi þa hōrnō sem
 aðr er mælt um stori³ skip. [Langskip⁴ ma up setia huer [þa máðr er⁵ uil. þo at
 han spyri eði gialthra lönguís til.

Um uppskipan vtlenskra manna i bæ varom.⁶

- 18 Eð kaupmen utlendzstir skipa xyr upp æz stipi en [þeir spyria þan⁷ er xirir
 tonongō garde er.⁸ sætr mort sylzrö [þa er þat gerer. Sva er oc sætr mort sylzrö⁹ þa
 er [sætr undan hanō xorbodi. oc xlyti¹⁰ æztr þat sem han selldi undir iamt¹¹ vœrd
 [sem annara manna gengr amillum.¹² oc a þa sofn a þessu er xirir gardinum¹³ er.¹⁴
 En han scal telit haxa slitt sem han uil laupa.¹⁵ innan .iij. dagha xorxalla lauft
 allar sæli huerium er uil [at ufeliu.¹⁶

VII. Kaupaboltr.¹⁷

Her hegr hin atta (.vij.) lut Þiorguiniax þings bogar ok heitir þessi kaupaboltr.

- 1 Þat er nu þui næst at var scal engi [tala xer xirir öðrum.¹⁸ oc ekki stulum v
 os at gripðeilldum gera.¹⁹ domō er huer máðr vœðr xirir sinu xer at haxa. En
 er xirir öðrum sætr þa scal han þat æztr xora. oc bota þeim xulrette er han t
 xirir. en eð þa uil eigi lauft lata. þa bæði han xear sínō [oc leggi honum ran uid.
 en eð han lætr æigi æz þui xer er han tof. þa er han sætr halzre mort sylzrö en þæ
 xulrette sem xyr var sagt er han tof xirir. En soke sitt at logum sidan.

Um heimsoku ok ran ok sectir.²¹

- 2 Engi máðr scal öðrum atxor gera [innan bōar varō.²² ne heimsofn vœita. Or
 enstis manz xer tala. uffan [loghlegra sofna.²³ huarke lendr máðr²⁴ ne systumadr

Jvfr. Cap. 1. 2. L. VIII. 1.

¹) [mgl. — Bf. ²) [xæ til bōna lid at setia þau upp oc vlt. En eð han xær æigi — Bc. Ta,
³) hins stýrimanz — Oa. ⁴) [cand — Oa. ⁵) [sem, el. [er — de þ. ⁶) Ingen Cap. Afd. i — Bf.
 c, d, f. Um upp skipun sudrmanna — Orskr. Bm. ⁷) [en þess er loz til — Bb, c, d. [þess er orloz til —
 Bf. Oa, b. [þeir spyria lönguís at þann — þ. ⁸) ræðr — þ. ⁹) [mgl. — Oa. ¹⁰) [undan tonong
 xorbod xlytr — Oa. ¹¹) vald of — tilf. þ. ¹²) [sem annarr geyr — Bb, c, d, f. Oa, b. ¹³) tonong
 gardi — de þ. ¹⁴) ræðr — þ. ¹⁵) laupa — mgl. Bf, h, l, n. Oa, b. ¹⁶) [mgl. — þ. Herefter tilf.
 Na, b Cap. om Kongens Forkjöbsret, der ellers udgjör Cap. 9 i Landelovens Kbolck, see foran Side 155.
¹⁷) Sideovskr. i Bb, c, d. 1 Bc, d tilføes en Indholdsliste, der dog ikke nöie svarer til Indholdet. Bolckaf-
 delingen antydes ei i O. T. Xa. ¹⁸) [xirir öðrum tala — þ. ¹⁹) haxa — Xb. ²⁰) [mgl. — Ba.
²¹) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Oa, b. ²²) [mgl. — Bb. ²³) [loghsofi se — Ta. [loghsofn — Th.
²⁴) barun — Bc, h, i, k, l, m, n. Ta, b. Xa.

gialthyri.¹ [oc engi annara.² En þa er heimsofn veitir eða þear upfælt.³ uttan log-
lega se dæmt a mote.⁴ þa er han sætr .viij. ærtogom oc .xij. morkum sylrs uid
lonong. hinna huer mork sylrs er honum væita lid til. oc borte ætr þe bonda oc
honum fulretti er þæt atte. En þe þeir uilia ægi gillaða sem nu er mælt. þare or
landæign lonongs vares eða lonongr gere [rett ær.⁵

Um andvitni.⁶

Ætir gognum oc uitnum⁷ skal huert mal doma.⁸ sua er þe æin ber vitni með 3
manne⁹ sem engi bere.¹⁰ en .ij. sem .x. þe maðr uggir eigi andvitni i mote. Nu ero
þau vitni er eigi stulu andvitni a mote toma. þar er talsætningar vitni oc naudþsynia
uitni¹¹ er uitnad er undir man. oc þau vitni er men bera um dæilld manna at sam-
lundum. fermenningar¹² at þrendsemi oc at megdum megho eigi bera uitni með
manne.¹³ nema þeir se hadum iamsthyldir. Tala mego tvæir uid æins manz vitni. oc
er þa þrumvætr er uid var. [oc er þa ægi þor annar er uid var.¹⁴ oc haza hinir
þoyrt aðr hans vitni. þa er þat iamzult sem aller haze uid veret ær andværdi. Allar
þær stuldir er æidar toma til. þa skal æin oðris synia en .ij. tvæggia en þrir þriggia.
en þo at þe se mæira. þa tomr þo ægi mæira til en þyrttar æidr. En huarvetna
þær sem men [laupa saman¹⁵ [at logum¹⁶ þa skal ætr gillaða¹⁷ oðtalt oc fram
vantalt. þar til er þeir hazagt rettar tolur við.

Um kaup þau er haldaft þaly.¹⁸

Nu stulu kaup oðr haldaft¹⁹ þau²⁰ [er handþsalat ero.²¹ [oc oðr þau er vatt. 4
er²² vita²³ at²⁴ þeir men²⁵ kaupagt uid er kaupum sinum æigu at rada. nema
maðr sæli uðheimolt eða se þals i. þa skal þat kaup ætr ganga. en hin haze and-
uirdi²⁶ sitt. Engi var skal selia oðrum þoz ne þlærd. en þa er þals gerer i. þa er þa
sætr .viij. ærtoghom oc .xij. morkum sylrs uid lonong. nema mæira virdigt at logum.
[nema þui at æins at²⁷ han vissi eigi at þals var i.²⁸ oc haze þirir ser settar æid.

Jvfr. Cap. 3. Bj. 154. L. VIII. 2. Cap. 4. L. VIII. 10.

1) [mgl. — Bn. 2) [ne annar maðr — Be. 3) utan loglegra sofna &c. — mgl. Bh. Oa, b. Xa.
4) eða þingi — tilf. Bh. En þe han gerir þetta — tilf. Oa. 5) [rad þirir — B. 6) Ingen Cap. Afd. i
Ba o. fl. Cap. — mgl. Bm. 7) Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. 8) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n,
Ta, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. 11) oc þau vitni —
tilf. Ob. 12) Siorda manni — Bb, c, d, f. Oa, b. 13) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i kaupum bolls-
inum i landþofinni i aðrum kapitola — Bb, c. 14) [mgl. — Bh. 15) [kaupagt við — B. 16) [mgl. — Bh.
17) ganga — Bd, f, h. Oa, b. Na. 18) Cap. mgl. — Bm. Ob. 19) Istf. Resten af Cap.: &c. — Ta, b.
Xa. 20) oc haldaþ megu — tilf. Bb, c, d, f, h. Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. 21) [of þ. ero — Bb, c.
[oc oðr handþsalat mat — Bd. [oc oðr þau er hðf. ero — Bf, h. Oa. 22) Istf. Resten Cap.: &c. — Bl. 23) [mgl.
— Bd. 24) [þe — Bf. þe — de B. 25) [þau er uofar vita þe þeira &c. Resten af Cap. mgl. — Bk.
26) andvitni — seilagtigt Ba. 27) [En þe — Bb, c, d. [uttan — Bf. [nema — Bh. Oa. Na. 28) Istf.
Resten af Cap.: sem þyr segir — Bb, c.

En þat er þals en stynsamur menn meta til þals. en æigi skal giæsthyri eða [sofnar men¹ meta. þui at (þa) ma agirnd um tenna.²

Över mal haldaft skols at logum.³

6 Nu skulu halldazt handsalat mal⁴ þau er halldazt mega at logum.⁵ þat ma eigi halldazt ez madr sælr þat manne sem han hæuir þyr odrum sælt.⁶ en ez þa hæuir hond at er sidar lonypti. þa ma han hallda stila dome xirir kaupi sinu til logmanz orsturdar. Nu a þa kaup at haza er þyrri lonyti ez honum þulnazt nitni til. þa er þeim kauproz er sidar lonyti.⁷ þat er oc kauproz ez madr kaupir⁸ þat sem þa atte eði i er sældi honum. nema at þess rade vere sælt er atte.⁹ Nu skal han hitta þan er honum sældi oc hœimpta sitt az honum. en ez han uil æigi honum i hond selia þa skal han talsætia han oc æiga stæznu xirir logmanne oc niote uitna sinna at han let [þat kaup¹⁰ at logum laust. oc trexi xear sine. uil han eigi lula leggi honum ran uid oc sæti han i xear tat. oc sofe sidan at logum.¹¹ Nu kaupir madr uid utlægan mann. þa a konongr þat ze er han lonyti az honum. en han er sælr .vj. aurum slyzro uid konong. eða syni með lyrittar æidi at han uissi eigi at han var utlægr.

¹² En ez madr sælr gull eða brent slyzr. huart sem þat er smidat eða usmidat¹³ þat er stirt stildi vera oc xirir stirt er sælt.¹⁴ [þat skal stirt vera.¹⁵ Sua oc ez madr sælr hunang i tunnum [eða i vorkum. eða¹⁶ malt eða torn i pundum. miol i mæisum. smior eða salt i kaupum. lin [i belgium¹⁷ eða¹⁸ i bendum. eða notorn þan lut er i bendum eða i belgium er. þat skal vera iamgot innan sem utan. en ez þa gerde þals i er sældi.¹⁹ svare stiku xirir sem adr var mælt. En ez han sældi stift sem han lonyti oc uissi han þo at þals var i oc uildi æigi or tala. giallde .v. mætr slyzro kononge eða uinni laga æid at han uissi eigi at þals var i.

Jvfr. Cap. 5. Bj. 107. 108. L. VIII. 13.

¹) [stsumadr — Bf, h. Oa. ²) [a er þat a oc [va adrir men — tilf. Bf. [a er þat a — tilf. Oa. ³) Cap. mgl. — Bm. Ob. Ta, b. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Xa. ⁵) Istf. Resten af Cap. &t. — Bk. ⁶) Istf. Stykket herfra til En ez han vil eigi honum i hond selia —: Sem þyr segir — Bb. Sem þyr segir i .gij. capitola — Bc. ⁷) Sidan [hall han þirstota vnder wallentunna mannom — tilf. med Mrg. H paa en vedheftet Seddel med Henviisn. Tegn — Bk. ⁸) Saaledes, som det synes, opr., men senere rette- til [eller — Bk. ⁹) Istf. Stykket þat ma eigi halldazt —: &t. — Xb, c. ¹⁰) [mgl. — fl. ¹¹) Resten — Cap. udel. — Xb, c. Her tilf. Mrg. H. i Bk paa en vedheftet Seddel Stykket af Ldslovens Kb. Cap. 15. En ez hann sælr . . . hvert mætr kaup. ¹²) Cap. Afd. i Ba o. fl. Resten af Cap. antydes blot saaledes huerueta þar &t. — Ta, b. huerueta þar sem &t. — Be. huerueta þar sem men kaup &t. — Bn. hua uethna þar sem men kaup &t. — Xa. En ez madr sælr gull eða brent slyzr. Sem þyr segir — Bb. Ez . . . slyzr. Sem þyr segir i sama capitola — Bc. Stykket udelades — Bl, m. Ob. ¹³) Istf. Resten af Cap. — &t. — Bi. ¹⁴) lonypt — Bf. Oa. ¹⁵) [mgl. — Bd, f. Oa. Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk. ¹⁶) [mgl. — Xb, c. ¹⁷) bendom — Xb, c. Resten af Cap. udel. — Xb, c. ¹⁸) [mgl. — Bd, f. Oa. ¹⁹) [æder 8 vrtoger oc marc slyz ved konongen oc — tilf. m. Mrg. H. paa en tilh. Seddel Bk.

sin¹ þó at síðar se.² gjallde honum sitt og þó a han at svara logum kononge [oc
þóar monnum³ eða þæ ser heimildar tala.⁴

Um strætis kaup ok þa gripi er æi þarz heimildar tak.⁵

- 8 En oð vara ný [oc unøgt⁶ huart sem þat er vagn eða klæde. lerept eða onnur
vara. eða i hueriu sem þat er. þa skal þat allt at strætis kaupi hafa. [bæde mæira luf
oc⁷ minna. en með strætis kaupi oc nýum [oc unøgtum⁸ varningi er engi maðr
skyldr at þa heimildar tolu.⁹ En ex maðr kaupir klæde. lerept eða vadmál oc allt
þat er þals þingz i. svare slíku þirir þa er selldi sem aðr vattar nema þui at æins at
han uiffi æigi at þals var i. oc haxe þirir ser settar æid. síðan haxe huer sin heim-
ildar tala¹⁰ til þess er til þrogs¹¹ komr. oc svare þa þirir þals er at logum a þirir
at svara.¹²

Um handfalað mál ok um brighðkaupi ok þalz.¹³

- 9 En hvarvetna þar sem men kaupaz uid þa skal handfala. en ex maðr sælr oðrum
manne síðan þa skal han gjallda halþa¹⁴ mort slyrs kononge. en hin haxe kaup sitt
er þyrri lönxti. En ex maðr kaupir uid man. oc hœuir eigi slyr¹⁵ a ser oc gengr
han heim ættr værdi oc uil reida honum sitt. þa¹⁶ hœuir han sælt i brot er han
[komr ættr.¹⁷ þa skal þa er lönxti tala .ij. huxasta men með ser oc bæida¹⁸ han
kaups síns oc læggia honum ran uid. En ex han heldr a. tafseti han til stærnu oc
til laga¹⁹ orskurdar. en ex logmaðr segir honum kaup sit. sofe sem uita þe. en hin
er selldi sælr halþre mort slyrs kononge. en ex han þær eigi þenget honum þat sama
kaup [æda annat iangott.²⁰ [þa gjalldi han öyri slyrs²¹ æz mætr kaupi huerio²²
[þeim er lönxti²³ oc þó öyri slyrs at minna kaup se²⁴ oc se þeir þa satter. Nu
er kaup handfalað oc ero engi vitni til syni æineidi þa er selldi. eða hallðezt kaup
þeirra. en ex þa er vitande er kaupir. [þat sem²⁵ annar hœuir aðr lönxt. sælr öyri
slyrs uid konong þirir mætr kaup huert.

Jvfr. Cap. 9. Bj. 111.

¹) [heimildar a sinu — Be. [heim. mann sinn — fl. ²) [er — urigtigt Ba. ³) [mgl. — Bb, c, d, f. Oa, b. ⁴) h. mann — Bm, n. [mgl. — Oa, b. ⁵) Ingen Cap. Afd. i — Bb, c, d, f. Oa, b. Cap. mgl. — Bg. ⁶) [oc onn — Bb, c, d. unøgt — mgl. Bf. Oa, b. ⁷) [huart sem (þat) er mæira kaup eða — fl. ⁸) [oc unngium — Bb, c, d. Ta. [mgl. — Bf. Ob. ⁹) man — Bn. tala — fl. Resten af Cap. udelades — Xb, c. ¹⁰) taltu — fl. oc — tilf. fl. ¹¹) þrogs — urigtigt, Ba. þropanar — Na. Xa. ¹²) Her indskyde Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b det nedenfor følgende Cap, 17, dog Bb, c, d, f. Ob ei som eget Cap., men kun som Fortsættelsen af Cap. 8. I Bb, c findes desuden blot Begyndelsen anført. ¹³) Cap. mgl. — Bg. ¹⁴) halþa — mgl. Bi, k. ¹⁵) penninga — fl. ¹⁶) oc — fl. ¹⁷) [lönxti æz — Oa. ¹⁸) þreia eller tveija — fl. ¹⁹) logmanz — Be. ²⁰) [mgl. — Xb. ²¹) [sælr halþre mort f. uir konongh — Xb, c, der udelade Resten af Cap. — Nu þessu halðezt handfaler. Nu kaupir maðr vid vísleggan tilf. Xb. ²²) Resten af Cap. udel. — Bm. ²³) [mgl. — fl. ²⁴) Resten af Cap. udel. — Bb, c. ²⁵) [at — Bb, c, d, f, h. Ta.

Um færskaut er máðr gengr æi igegeu ok um synu.¹

²[Engi skal geza söl a annars ze.³ En ez máðr a ze at manne huart sem þat 10 er meira eða minna oc gengr sa æigi igegeu er gíallda a. þa æsti han tala oc⁴ steynu oc⁵ laga orsfurðar. En ez han hæuir uitni til skuldar. eða hin gengr uib.⁶ eða segir logmadr a han.⁷ þa söl sa skuld er a sem uita ze. en ez han dylr skyldar oc ero eigi uitni til. [stande xirir⁸ loghæidum.⁹

Um skuld az dandum manne.¹⁰

Nu er sa dauðr er skuld atte¹¹ at gíallda. en hin lizir er hœimpta a.¹² þa 11 komzt han eigi til skuldar nema með vattom. þui at engi skal eid vinna xirir briost hins dauða. En erzingi skal eid vinna at eigi var su skuld sva at el uissa. þa uinnr han xirir sitt briost en eigi hins dauða. Nu stendr skuld .xx. vœtr eða lengr. þa xyrnizt su skuld xirir vattom. en han ma toma honum til æida ez han uill. þui at i sálte liggr söl ez sölendr dugha.

Þvat vita ze er ok hærfs máðr skal ganga i skuld xyrir man.

Þat er vita ze er xæst er xirir vattom. [þat er oc vita ze er¹³ men tala hondum 12 saman. oc se .vj.¹⁴ men az huarstveggia hendi. Alt þat er domr domer manne. þat er uita ze. [oc þat er vid er genget xirir vattum.¹⁵ sva oc ez manne væðr mot stænt. oc doma motmen¹⁶ odrum manne ze [at gíallda.¹⁷ [þat er vita ze.¹⁸ Allr laga orsfurðr loglega sagðr¹⁹ az logmanz hendi. ez han segir ze a hendr manne at gíallda odrum. [þat er allt uita ze.²⁰ En sva skal uita ze sölia sem adrær skuldir. tala tva huarasta men oc ganga [med þeim til (þess) er skuld a at gíallda. oc træxia han xear sins. oc ez han xær honum þa er vel. en ez han uil eigi lula. sæti han i xear tal at bær manna logum rettum oc geze honum þat at söl at han uil eigi gíallda honum ze sitt. oc sægi huært xora skal tal. En ez han xorer eigi. sætr morf sylxre Tononge. Nu xorer han xear tal oc gengr máðr i xear tal xirir han. þa skal sva i ganga at han hæze golldet honum [xirir messo²¹ um morgonen.²² [þa er ringir²³

Jvfr. Cap. 11. Bj. 156. Cap. 12. Bj. 157. 158. 159.

¹) Ingen Cap. Afd. — Bb, c, d, f, h. Ob. Cap. mgl. Bg. ²) Sataraberi skal vera xyrir huerri söl — tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. ³) [mgl. — Bk. ⁴) til — de ß. ⁵) til — Ob. ⁶) i gegn — de ß. ⁷) hendr hanum — Oa. ⁸) [syni — ß. ⁹) (med) lagum — Be, n. Oa. med loggerdum — Ta, b. ¹⁰) Ingen Cap. Afd. i Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b. Cap. udel. Be, g, l. m. Ta, b. Xb. ¹¹) Resten af Cap. udel. Bn. Xc. Istf. Resten af Cap.: &t. — Xa. ¹²) Istf. Resten: — sem xyr segir — Bb. S. z. f. i .vj. kapitola — Bc. &t. — Bi. Istf. Resten: &t. — Bk. ¹³) [oc — ß. ¹⁴) .iij. — Oa. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na, b. ¹⁶) domsmenn — Bi. ¹⁷) [az honum — Bb, c, d, h. Na. [az odrum — Bf. ¹⁸) [mgl. — Bm, n. ¹⁹) a hendr manne — tilf. Bg. ²⁰) [mgl. — Bn. ²¹) [ætlir xirirmesso — Be. hœmessu — Ta. ²²) [um morginen at moffomatum — Oa. ²³) [mgl. — Be. Ta, b.

at hægubtirlu.¹ En ex eigi er þa golbit. þa skal han tvæðia² þear sine læxtir mæsso³ huart sem han er hæima eða eigi.⁴ En ex han giældr þa þegar þa er væl. en ex han uil eighi gellða oc engi annara xirir han. þa skal lyfa rane a hendr honum oc æfta han tals til mozc huart sem han er hæima eða eigi.⁵ En ex han uil eigi til motz loma er i þeartaf gel xirir han.⁶ þa skal forliande niota vatta sina at han get i þeartaf. [oc þetta sidan⁷ at han tvæddi þearins oc lagdi ran uid oc æfti han tals til mozc.⁸ En ex þetta berft⁹ at þullu. þa er sa sætr er i þear tal gel mort sylzre tononge oc æfti safarabere lide at þara at honum oc tala¹⁰ halzo mæira. [hæze safar abere þe sitt oc zulrette med.¹¹ en [tononge oc þoar monnum¹² þat sem aul er. Nu synia motmen honum tilxarar.¹³ þa er husbonde huer sætr [er a mote var¹⁴ vryri sylzre er eigi uildi til þara. Nu standa men xirir oc veria odde oc eggju. þa ero þeir aller xridhælgir er til foria oc lagha uilia giæta [oc þar þeirra gilld oll¹⁵ en hinir [ubota men¹⁶ [ex þeir þalla¹⁷ er xirir standa [oc þar þeira oll ugilld.¹⁸ [En þo at þeir þalle eigi er xirir standa þa er¹⁹ sa sætr .viij. ertoghom oc .xiiij. mortum sylzre er þulld atte at giallda. enn huer annara .viij. aurum²⁰ sylzre.

Översö mædr skal ganga i þeartaf xirir annan.

- 13 Hvarvetna þar er mædr gengr i þeartaf xirir man sa er hus a i þor varom eða flip. a lunni. þa gange i sua mytit tal sem hus eða flip er vœrt.²¹ en sa æin i atta ertoga oc .xiiij. marla tal er þat þe a i husum eða flipum eða lausa þe er þess er vœrt. xirir þui at sa er i tal gengr skal [flitu up hallda ollu.²² sem veriande stilldi ex han lepi²³ eigi²⁴ vndan. En þeartaf skal huervetna þora er mædr gengr i gegn xirir husþastum monnum oc²⁵ ero uitni til eða gialldi mort sylzre tononge. nema þui at æins at han gange seaxr i tal med uitnum. þa skal han hæim ganga med hinum er²⁶ talsætti han. en ex han uil eigi.²⁷ þa skal han [ganga naudigr. Han skal²⁸ i ranzats hus sætia huart sem han uil eða eigi. en um morgonenn æxtir skal læida

Jvfr. Cap. 13. Bj. 52. 98.

¹) [mgl. — Oa. ²) trezia — de fl. ³) [mgl. — Ob. ⁴) brotto — fl. ⁵) en ex han getdr &c. — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁶) þa þat lyfa rani a hendr honum of æfta þann (tals) til mote (er i tal gett xirir hann) — tilf. Be, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [oc þeirra sidan — Bb, c, d, f, i. Ob. Xa, b, c. Na. [þeirra annarra — Be. Oa. Ta, b. [of þeira — Bg. [of hinna sidan — Bh. [of sidan þat — Bk. ⁸) Ist. þa þat forliande &c.: — þa þat lyfa rani a hendr honum of æfta han tals til motz — Bl, n. ⁹) bræfir — Oa. ¹⁰) annat — tilf. Ta, b. ¹¹) [þe of zulrette — Bl. ¹²) [tonongr of þoarman — de Övrige. ¹³) ti. gongu — fl. ¹⁴) [mgl. — Bg. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d, e, f, h, l. Oa, b. Ta, b. ¹⁶) [utlagir — Bg. ¹⁷) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ¹⁸) [huart sem þeir þa þen eða bana — Be, f, l. Oa. Ta, b. ¹⁹) [oc — Be. Oa. Ta, b. ²⁰) mortum — Xa, og opr. i Ta, men rettet med en noget senere H. til aurum. ²¹) læida (lausaze) — tilf. Oa. ²²) [þara ollu flitu of upphalda — Be. Oa. Xa. [sua allum flitum upphalda — Ta, B. ²³) lopi, lypi, liopi, lopp, loppj — de Övr. hægdi eigi undanzigt — Oa. ²⁴) eigi — mgl. Bl. ²⁵) c. B. — Be. Ta, b. ²⁶) oc — Oa. ²⁷) þa lufa — tilf. Oa. ²⁸) [mgl. — Oa.

han [a mot¹ fram lausan. En ef han a her þe svo mylt i þe varom at til skulldar
vinzt oc gældr han þa er uel. en ef han uil eigi gælda. þa nærni safar abere at:
þor² oc soke sem adr er stilt. Nu setr madr man i þeartaf oc uil engi³ ganga i þear
taf þirir han. oc eigi sealzr han. þa læidi han þan man um þrea garða með uitnum
oc bæidi ef nodur uil ganga i þeartaf þirir han. en ef engi uil hære hæim með ser
oc seti i randzafas hus. oc soke sem adr er stilt.⁴ Nu setr madr [þan man i þeartaf
er oreigi er⁵ oc þær han eigi vordzlu man at ganga i þeartaf þirir set. læidi han
um þrea garða oc bæidizt vordzlu manz. en ef engi þædz. hære han hæim með ser oc
seti i randzafas hus [at usæliu⁶ oc træzi gialthra horns. [en rennare blafi⁷ til motz
[um morgonen eftir⁸ oc læidi han lausan a mot fram. oc biode þrendom⁹ at þeir
lönfi han undan þeirre skuld er han a honum at gællda.¹⁰ en ef þeir uilia eigi
lönfa han. þa skulu motmen doma at han uinni ef ser [þar sem han þær ser uinnu.¹¹
[ef¹² han er uinnu þor.¹³ þeim til skulldar er a. En ef han lönpr brott. þa þær
han retlaus. nema monnum virdizt þau atul a vera at mæiri misfunnar se vært. oc
stipi svo sem þeir uilia svara þirir gudi. nema han hære latet þæninga sina þirir elldi
eða stips brottom eða odrum misþællum. svoeri æinæidi [ef eigande hæimtir¹⁴ at han
skal lula þa skuld þeim er a þegar gud ler honum [efni til¹⁵ ef han hæuir eigi adr
uid uftill lendr veret.

Ef madr vil æi vitni bera.¹⁶

Hvert mal er vitnat er¹⁷ undir¹⁸ man¹⁹ oc svo þo at eigi se vitnat.²⁰ huart 14
sem hældr hæuir han hoyrt eða set a. þa skal han vera stýlldr at bera þat vitni log:
lega til træzdr ef rettaranom. en ef han uil eigi bera. þa skal safar abere træzia han
þess uitnis burdar. en ef han uil eigi en bera hældr en adr. þa er han setr mort
stýlzs uid konong. En svo skal han bera þat vitni er han er eigi²¹ næzndr til. at
han skal bera uidruift sina eftir þui sem þrammazt sa han eða hoyrði. sidan dome²²
logmadr oc dome men hue fullomet þeim þidir þat vitni vera.

Um þa men er æi vilia lita logmanz orskurði.²³

En um oð utlægdar mal oc um oð onnur mal huart sem ero [stor eða sma²⁴ 15

¹) stænu — Bk. [mgl. — Bl. ²) men oc gere atþær — Bf. men at gera atþærð — Ob. ³) eigi — Be, m.
⁴) Resten af Cap. mgl. — Bg. ⁵) [i þeartaf origa — B. ⁶) [of biddi þar dome um morgunin — Bl, n.
⁷) [oc rennara at blafa — Bb, c, d. Ob. ⁸) [mgl. — Bl, n. Xa. eftir — mgl. B. ⁹) Resten af Cap.
udelades — Bm. ¹⁰) er han &c. — mgl. Bl. Istf. Resten af Cap.: eftir þui sem landzbotin sealz segir her
væ adr — Bl, n. ¹¹) [þar sem han þær — Oa. [þat sem han þær — Xa. ¹²) Saal. de Övr. en ef — Ba, urigt.
¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [mgl. — Bk. ¹⁵) [þong a — Be. þegar &c. — mgl. Oa. Ta, b. ¹⁶) Cap.
udelades — Be, g, l. Oa. Ta, b. Xb, c. ¹⁷) verdr — B. Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. ¹⁸) Resten
af Cap. udel. — Bn. ¹⁹) Resten af Cap. udel. — Bm. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, k. ²¹) eigi
mgl. — Ob. ²²) meti — Bb, c, d. Ob. ²³) Rettet fra konongs orskurði. Ingen Cap. Afd. — Bb, c, d, f,
h, k, n. Ob. Cap. udelades — Bg. Her beg. første Brudst. af Bo. ²⁴) [større eða smær — B.

er konongr [oc þóar men eiga¹ rett a. þa stulu þau oðl þara til mótz eð æigi vërða niðr sæt með laga orðfurbdi þirir logmanne. En þa er eigi uil lita logmanz orðfurbdi. þræxi gíaltþra horna oc late til mótz blása oc ryðbi² þar huartvæggi sin mælyni. [oc at ruddum³ malum⁴ oc at þorum vitnum þa skal bæiða mótmen laga doma [a extir þui⁵ sem logbot⁶ stýrir [oc logmaðr segir⁷ með samþýtt þýsumanz oc gíaltþra oc allra mótmanna. oc þat sem þeir vërða a satter. þat skal halldæzt. en eð þeir vërða eigi asatter. þa skal i logrettu stíota.⁸ sættazt þeir þar þa er vel. en eð [þat er eigi.⁹ þa skal til kononga stíota oc þat haza [at sætt¹⁰ sem han gerer oc reka eigi lengra. þui at þar tóma þlefstir [vittrir men¹¹ saman.

Þverir men ganga skolu til mótz.¹²

- 16 [Engi maðr¹³ skal til mótz blása um nætr¹⁴ nema elldr se laus eða her þare til þóar. um daga skal til mótz blása þegar er uil. En eð elldr værðr laus eða her þær.¹⁵ laupi huer sem horn hýrrir eða kloðo. eða gíallde mót stýrs kononge. En til [annara mót ero engir¹⁶ stýlðir at þara nema huðæster men. oc þva til huðæstra manna stæznu. sætr öyri stýrs þa er eigi þær þegar horn hýrrir. En þeir ero huðæster er [æiga garða. eða læiga garða misseris læigum eða .xij. manaba. allan eða halþan eða þiordung¹⁷ oc þýggia oðrum með ser. Eigi skal talsætia síðan er rínt er til ærtans songe. nema maðr se brot buin. oc þo æigi síðar [en han hazi¹⁸ stund til at þora taf. Utíni skal han til hazi¹⁹ at han þor sem han matte²⁰ eð gíaltþri tortryggir. Sol skal um [sumars dagh²¹ raða tafþorslum.²² en dagr um vætr.²³

Um stílorð i kvænna gírtíngum.²⁴

- 17 Oð þau stílorð er men gera²⁵ i kvænna gírtíngum²⁶ oc þva eð men laupa wígnir eða garða²⁷ oc þirir huert .x. marla laup oc mæira²⁸ þa skal huartvæggi

¹⁾ [a — fl. ²⁾ þræxi — Bb, c, d, f, k. Ob. tili — Be. Oa. Ta, b. hýrrir — Bi. ryðbi — Bk, m, o. Na. Xa, b, c. rýnn(i) — Bl. ³⁾ ruddum — Bb, c, d, f, k. Ob. ræindom — Oa. ⁴⁾ [mgl. — Bl. ⁵⁾ [mgl. — Bf. ⁶⁾ logmaðr — Bl. logbot — Oa. ⁷⁾ [mgl. — Bl. ⁸⁾ stíota — Bm. ⁹⁾ [þeir sættazt eigi — Bl, m, n. Xa. ¹⁰⁾ [þýrrir sætt — Tb. ¹¹⁾ [rettir — Be. Oa. Ta, b. Xa. ¹²⁾ Cap. udel. — Bg. ¹³⁾ [Eigi — fl. ¹⁴⁾ Saal. de Övr. vætr — urigtigt Ba. ¹⁵⁾ til þóar — tilf. fl. ¹⁶⁾ [engara mót annarra eru men — Bb, c, d, f, k. Ob. ¹⁷⁾ [leiga garða eða eiga stæznu. oc þo at halþan eigi eða þiordung — Be. Oa. [leiggia garða. eða þriatolegga eigu. oc at halþan eigi. eða þiordung. eða leigi — Ta. ¹⁸⁾ nogha — tilf. Bo. ¹⁹⁾ [en maðr hazi vítni til at þora taf þýrrir stundar sætr — Bl. [en . . . þora taf of stund. þau sem þat þeri — Bn. ²⁰⁾ mest, eller stíotaft — tilf. fl. ²¹⁾ [sumar — de fl. ²²⁾ tafe — Be. Oa. Ta, b. tafþorslum — Bk. tafþorslum — Ob. tafþorslum — Xa. ²³⁾ Svá skal han abryggazt. — tilf. Oa. ²⁴⁾ Dette Cap. — indskydes i Bb, c, d, f, k. Ob. Na, b allerede foran, efter Cap. 8, hvorimod Bb, c, d, f, k. Na, b paa dette — Sted indskyde Cap. 18 af Landel. Kb. alla þa gripu &c., der i Ba først findes i Anhanget ved Slutningen af Byloven. I Be, i, k, n. Oa. Ta, b. Xa staar dette og næste Cap. i omvendt Orden. Cap. mgl. i Bg, l, m, o. Xb. ²⁵⁾ R. af C. mgl. — Oa. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Ta, b. Xa. ²⁶⁾ Resten af Cap. mgl. — Xc. ²⁷⁾ Istf. Resten af Cap.: sem þýrrir segir (i .xi. tapitola) Bb, c. ²⁸⁾ Istf. Resten af Cap. — &c. — Bi, k.

gera brex extir [stilorðe sinu oc laupi.¹ oc neþna i brexeno vatta þa er uid varo. þand oc stad oc haza þirir logmanz inþsigli eða gíaltþra eða sýslumanz eða [notora stítrra manna þeirra er uissu kaup þeirra.² En ex elfi þær inþsigli gere þa cyrograþum oc ber þat vitni kaup þeirra ex eigi ero vattar til huart sem þat mal dornízt þirir logmanne eða odrum rettóm domara þess mals.

Um abþrgð lano.³

Þa skal lan abþrgíazt⁴ er þiggr⁵ oc toma hæilu hæim eða gíalldi verð eígaða.⁶ 18 en ex han uil eigi þatt þa soþe han sem uita þe. nema hin tynízt er let var með lane. þui at eigi matte han þar lan abþrgíazt er han matte eigi liz sealyr sine. En þat er allt uita þe er vattar uita.⁷ Nu ler máðr eða seþr þat sem honum er let oc mið þær þat síðan. þa skal hin er atte haimta aþ huaróm sem han uil. þeim er seþldi eða þinum er koryþti. oc þva skal huarvetna þar sem máðr ler eða seþr annars eígu.

Um veb sk ner vt skal lonyfa sk eind(aga).⁸

Nu leggr máðr veb⁹ þirir einhuern lut.¹⁰ þa skal þa abþrgíazt¹¹ veb er 19 tætr. en ex þeir haza gort til eindaga ner ut skal lonyfa. þa skal han bioba honum eða hans umboba manne i eindaga oc haza vatta uid. En ex þa lonyfir engi ut. þa gere huart sem han uil at stýnsamra manna virðingu. haze sealyr eða seþi odrum oc haze þa skulld sine er veb tof en eígaða þat sem aut er. Nu er eigi [eindægi a seþtr.¹² lonyfi innan .xij. manaða. eða þare sem þyr er sagt. Nu ex máðr a þe at manne att haimta oc tætr han veb þear sine i einum huærium grip. huart sem þat er i iorbu eða einu huæriu odru þe. þa skal veb virða. Nu seþr han brot veb odrum manne. þa skal þa haza vatta til vebð sine er veb atte. oc haze lonyft a þyrftum .xij. manaðom. nema naubþyniar banne þær sem i logum ero melfar. vitni skal han til haza at þær se sannar. allar se þat veb þorvæðia. Nu leggr máðr tvæim monnum eit veb. þa a þa veb er þyrri tof. en þinum er vebþrog er síðar tof [oc vitu þat vattar.¹³

Um langþripi sk aþang eígaða.¹⁴

Nu ler máðr [manne roð¹⁵ sít eða stíp¹⁶ oc uil þa haza¹⁷ at þorþ sinni¹⁸ 20

¹) [laupi sinu of stíldaga — Bd, k.   ²) [þværmanna — Bd, f.   ³) Cap. udelades — Bg, l, m, o. Xb.) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be. Ta, b. Xa, c. R. af C. mgl. — Oa, b.   ⁵) Resten af Cap. udelades — Bn.) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: Sem þyr seþir — Bb.   ⁸) Cap. udelades B, l, m, o. Xb.   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Ta, b. Xa, c. R. af C. mgl. — Oa, b.   ¹⁰) grip — Bb, d, f. Istf. R. af Cap.: (Sua) sem þyr seþir (i kaupaboltinum i landþ botinni. i .xx. tapitola) — Bb, c, d.) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi, k.   ¹²) [eindagat ner vt skal lonyfa. þa — Bk.   ¹³) [mgl. — Bk.) Cap. udel. — Bg, l, m, o. Xa, b. Fölger i Bb fírst efter næste (21de) Cap.   ¹⁵) Resten af Cap. udel. Xa.   ¹⁶) [aðrum grip sinn — Oa, b. Ta, b. Istf. Resten af Cap.: (Sua) sem þyr seþir (i .vij. tapitola of) — Bb, c, d. Istf. Resten af Cap.: &t. — Ta, b. R. af Cap. mgl. — Oa, b.   ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: — Bi.   ¹⁸) Istf. Resten af Cap.: &t. — Bk.

er leitt var. en hin fær til er leði oc tætr af honum lanet. þa gíallði han .ij. aura
 slyrs at aþange er atte flíp eða ros. Nu er han hæuir lengr en let var. þa gíallði
 [han aþang.¹ [ij. aura slyrs² [þeim er flíp eða roff atte.³ Guarvetna þar sem maðr
 gerer manne fær fláða með hæiðt eða oðund. borte þa zulrette [er gerer⁴ oc fær fláða
 extir þui sem .v. stynsamer men meta. [er exni ero til.⁵ Þat er allt zullrettis fláða
 er men meta til halðrar mætr. en er minni er þa oðundar bot extir dome þeim er
 fláði er gorr. Nu dylr han oc ero eigi vitni til. syni lyrittar æidi. en settar æidi
 zirir zulrettis fláða.⁶

Þm þa men er roa a men naufsynia laust.⁷

- 21 Nu roa men a men eða sigla⁸ gíallde fláða þan allan⁹ sem þeir gera.¹⁰ nema
 men roe zirir bard þeim. Kef þau oll er rela¹¹ i almenninga þau a lonongr. Nu
 sigla men zirir land fram eða af haxe oc briota flíp sin. sitt þe a hær er með vatt-
 om lennir huer sem iord a er a retr. Hærel oll onnur a lonongr.

Þvar með minstu þe er lozat at sigla.¹²

- 22 Nu af þui at vinnu men¹³ [fær torþenglega miot¹⁴ i heraðom¹⁵ oc aller uilia
 nu i kaupþærdir þara. þa uilium ver þat vanleggha af tala. at notor maðr þare i kaup-
 þærdir [er minna þe eigi¹⁶ en til þriggia marla veginna.¹⁷ Scal þætta þorbod fláða
 þra þastom oc til Michials meffo huert ar. En þra Michials meffo oc allan vætren
 síðan [þare huer i þriði¹⁸ með flífu godo¹⁹ sem guð [hæuir let²⁰ honum. huart [sem
 þat er minna eða mæira.²¹ En þeir styrimen er tala men a flíp sin með minna þe
 en nu er flíft. þa sæðiazt þeir .ij. aurum slyrs lononge zirir huern þeirra oc þu
 huer þa er þelagh leggr uíð þa. Gíaltþri uilium ver at ranþale þætta huert sumar.²²
 þui at off er grunr a at slyflumen [oc umbodæmen²³ tale mutur a oc miss(a)²⁴ þu

Jvfr. Cap. 21. L. VIII. 26. Cap. 22. L. VIII. 23.

1) [mgl. — Bk. 2) [mgl. — Bf. 3) [mgl. — Bf, h. 4) [mgl. — Bk. 5) [þarfláða er uatt
 ero til — Bf. [er vitni ero til — Bk. Na. 6) En er eíðar þallaz. gíallde flíft sem adr er (var) mætt (ta — tilf. Bf, h. Na, b. Her indskyde Be, n. Oa, b. Ta, b. Xa Capítlerne: Nu tætr maðr grip manns uled —
 (der ellers er Slutningen af Cap. 39 i Landsleiebolken) og: Alla þa gripu &c. — hvilke begge i Ba fláða
 i Anhanget ved Slutningen af Byloven. 7) Ingen Cap. Afð. i Na, b. Cap. udelades — Bg, l, m, o. Xb.
 8) Istf. Resten af Cap.: Sem þær segir (i .v. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be, n. Ta, b. Xa, d.
 R. af Cap. mgl. — Oa, b. 9) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. 10) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk.
 11) retr — Bf. 12) Cap. udel. — Bg, l, m, o. Xb. 13) Resten af Cap. udel. — Xc. Istf. herfra til
 huern þeirra: &c. — Xa, som derpaa fortsætter Cap. of þu huern er þelagh leggr við þa &c., men dog ikke a de-
 lader det fg. Stykke Gíaltþri &c. Istf. herfra til Gíaltþri: &c. — Ta, b. mgl. — Oa, b. 14) [era miot þor-
 þengnir — de fl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. R. af C. udel. — Bn. 15) heraði — Bb, c, d, i. Istf. Styk-
 indtil Gíaltþri —: Sem þær segir (i .iiij. kapitola of .xx.) — Bb, c, d. &c. — Be. Istf. Resten af Cap.: &c. —
 Bi. 16) [með minna þe — Bf. 17) veginna — mgl. Bf, h. Na. 18) huert sem hann vill — tilf. Bk. Na.
 19) [haxe þat huerr — Bf. 20) [er — Bk. 21) [er hann uill — Bf. 22) ar — fl. 23) [mgl. — fl.
 24) missi — fl.

böndr verfmanna. en ex þeir settast uid gíallþra. þa ero þeir sála lausir [xírir hystu-
monnum.¹ er þeir tóma hœim at þui sinni. þui at eigi ber att hin same madr gíallþe
tysuar xírir æina söl.

Um gíallþaup ok mangara.²

Laga nýa oc sva aðra nýia³ gísta oc ofstrur. þat skal kaupa a⁴ batom eða a⁵ 23
bryggium ex uil. en eigi gístia i budir til mango. En sa er bryggir bud til þess [oc
væt han⁶ oc sva sa er læigir. gíallþe sin oyri huar þeirra tononge oc xare [or bud⁷
oc a bryggiur utt æighi at sídr.

Her greinir um taksetningar ok um takgerður.⁸

Ex madr æstir man tals⁹ til laga orðfurdar¹⁰ xírir huar male sem þat er. þa 24
scal at hyggia huart han a þui male her at svara eða i oðrum flað. en ex han a i
heraðe at svara. xar¹¹ brautar tal til hœimilis síns oc skal [bu hans varða tali¹²
xírir han oc sote síðan satar abere at landz logum. Huer madr ma bioda oðrum um
sotn sína ex han uil. sva tarmadr sem tona. en sa er uid umbode tætr scal sva sötia
armars sotn sem sína. þui at oxt xær æigi scalx sotti. Nu ex madr longpr or heraðe
med xē manz oc til boar vars. þa kemr bonde extir oc uil sitt haxa. [þa xælt hin¹³
æ medan bonde er i bonum oc ma han huergi flanda¹⁴ han. en þegar bonde er [or
bonum oc¹⁵ hœim xaren þa gengr hin xram i lios. þa biode bondi þeim manne um
sotn¹⁶ sína¹⁷ sem han uil. oc sote han sva sem hin [stíldi scalx ex han vøre hia.¹⁸
Engi kaupangrō manna scal gera heraðz monnum ofsil oc eigi heraðz men kaupangrō
monnum. Sit skal huer haxa oc engi annan rena.¹⁹ En ex madr talsættir man til
[stæznu oc til logmanz orðfurdar²⁰ oc dōmizt honum huarti xē ne æidar.²¹ þa tvi-
gíldi han þeim xírir losnad sin er han gíldi²² til rangs mals. en mort slyxrs ton-
onge. nema sa er talsætti sværi xírir æineidi at han þottizst²³ extir sonnu male sötia.

Ex madr taksetr rangliga.

Sa madr er æstir man tals. scal segia honum huert han scal xora tal. þa scal 25
han pangat xora [sem han segir.²⁴ ella gíallþe mort slyxrs tononge [ex han xorer

Jvfr. Cap. 24. G. 102. Bj. 52. 98.

¹⁾ [uid tononge umbodemenn — Bb, c, d, f, h. Ob. ²⁾ Cap. mgl. — Bg. huar sötia skal grōna gísta
Orskr. Xa. ³⁾ grōna — Be. Oa. ⁴⁾ æz — ß. ⁵⁾ æz — ß. ⁶⁾ [eða vætir han — Oa. ⁷⁾ [brott
Bl. ⁸⁾ Cap. mgl. — Bg. ⁹⁾ til stæznu oc — tilf. de ß. ¹⁰⁾ Her ender Xc. ¹¹⁾ þa xær honum
Bl. Oa. þa ß. xær honum — Bl, n. xær honum — Bm. ¹²⁾ [bu hans tala oc varða — Bl. [bua
hans verbzlu tala — Xb. ¹³⁾ [en ex hin xælt — Bl. ¹⁴⁾ zinna — ß. ¹⁵⁾ [mgl. — de ß. ¹⁶⁾ stíldi
Bl. ¹⁷⁾ med vatta .ij. — tilf. de ß. ¹⁸⁾ [væri sätzr uid (hia) — ß. ¹⁹⁾ sit skal huer æc. — mgl. Bl.
[logmano et til laga orðfurdar — Bl, n. ²¹⁾ Istf. Resten af Cap.: æc. — Bl, n. R. af Cap. udel. — Bm.
[ædi eller maaskee æzdi — Oa. gíldi — Ob. ²²⁾ hugðiz — ß. ²³⁾ [sem stænt var — Bl, n. [f. hann

eigi.¹ En ex-han segir honum ædi til huert þora stall. þa liggir honum ætli uíð þó at han þore eigi þat tal. En ex-madr skal tal þora. þa tala han þrea [husafla men² með ser [oc eigi þlæiri.³ þan æin er i tal gengr þirir han. en hina tva er [han vitnar⁴ undir talþorslu.⁵ en ex⁶ þlæiri men [þylgia⁷ honum⁸ oc [þera þeir⁹ ofþæfi¹⁰ i [þættis orðom¹¹ eða avertum.¹² þa ma hin er þirir er lyfa hæimsofn¹³ a hendr þeim. oc er þa er tal þorði sætr .viiij. ertogom oc .xiiij. mortum þylþr en mort þylþr huer annara. oc þva skal oc þar er madr æfir man tala ætlagha.¹⁴ giallde mort þylþr tononge.¹⁵ en hin er hæimsofn er næit skal hava mort þylþr ær þeim¹⁶ .xiiij. mortum. huart sem lut a i husafla madr eða einþongr. En þva mega honum uítni bera um hæimsofn einþongr men sem husafla men. nema vattar þes manz er [tala æfi¹⁷ eða tal þorði þore¹⁸ þat¹⁹ uítni at bera at han þirir haud þeim ollum at þylgia ser i garð. nema þeim þimr vattum hans²⁰ oc varðzlo manne. þa skulu þeir lagomen eði giallda.²¹ en huer þeirra annara er sealtade²² varo i gongu [með honum²³ oc nolora ofund væittu. giallde mort þylþr tononge. En þa madr er gengr i þeartat²⁴ oc a huarle hus ne flíp [i kaupangi²⁵ sem i logum er mælt oc sægir at han a huff eða flíp oc a ædi. þa er han sætr [liij. mortum²⁶ þylþr tononge.²⁷ [en með þui at han²⁸ læidir þan man i tal þirir set [er engi a hus ne flíp.²⁹ þa er þa iamþætr [er læidir³⁰ sem hin [er i gengr.³¹ nema han þore at [þvera þan æid at bot³² at han sagde honum³³ þat. at han atte [eigi³⁴ hus eða flíp.³⁵ En ex-madr skal æsta man tala. þa skal han þva husafla men með ser. en eigi þlæiri. En ex-husafla madr þyniar at ganga með honum at æsta tala eða þora tal. þa skal han tveðia³⁶ han.³⁷ en ex-han uil eigi ganga heldr en adr.³⁸ sætr ofþri³⁹ þylþr uíð tonong. Nu ex-madr hittir man uti oc uil [æsta han tala.⁴⁰ værðr hin var uíð oc

¹) [mgl. — Bk. ²) [husafla — Be. Oa. Ta, b. ³) [mgl. — Be. Oa. Ta, b. ⁴) [þann lyfr — Bb, c, d, f. Ob. Na. [þann þirþotar — Be, h, l, m. Oa. Ta, b. Xa. ⁵) [atþestu — Be. Oa. Ta, b. [tal þorðu (þora) með honum — Bi, k. ⁶) eigi — Be. Oa. Ta (dog her senere overstrøget). ⁷) þylgi — Be. Oa. Ta. ⁸) [þora — Bl. ⁹) [þeir þera — Be. Oa. Ta. [væita þeir þonda — fl. ¹⁰) ofþæfi — Be. ofþæfi — Bi. ofþæfi — Oa. ofþæfi — Ob. ¹¹) [þættis orðum — Oa. Xa. [teffom malom — Ob. ¹²) avertum — fl. ¹³) hæimsofn — Be. ¹⁴) rangliga — Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. mgl. — Bb, c, d, f, i, k. Ob. Na. ¹⁵) oc þva skal oc æt. — mgl. Bg. ¹⁶) .viiij. ertogom of — tilf. Oa. Ta, b. ¹⁷) [tafsetti — Bb, c, d, e, f, h. Oa, b. Ta, b. Xa. ¹⁸) þeir tigu — Bn. nema þurzi — Oa. nema han þurzi — Ta, b. ¹⁹) honum — Be. hus — Oa. Ta, b. honum ægi — Xa. ²⁰) tveim — tilf. alle de Övrig. ²¹) Nedenunder sidste Linie paa Siden, uden Henviisningsmærke, er der i Bf tilskrevet med en gammel Haand neppe meget yngre end Textens: Sva þall huar madr annan taz æsta þenna væghen fæda tældo of Gunnar þvar fætafæino of midz væghens sem i kaupanghe sealtum: þat tal þall þora. æða er han [ædr mort. ²²) a sealtade — Bb, c. ²³) [þeirra — fl. ²⁴) þynir mann — tilf. fl. ²⁵) [mgl. — Bk. ²⁶) [mort — Bb, c, d, f. Ob. Na. [liij. mortum — Bn. ²⁷) Her beg. igjen Ob efter Cod. Arnemagn. ²⁸) [Ex ex-madr — Bg. ²⁹) [er i læidir — de fl. [mgl. — Bn. ³⁰) [mgl. — Bn. ³¹) [vinna botar (botaban) eib — fl. ³²) eigi — tilf. Bb, c. ³³) eigi — mgl. Be, h, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ³⁴) [huarte tæffara — Bb, c, d, f. Ob. tæffara — Bb, l, n. ³⁵) at ganga með ser — tilf. Bb. ³⁶) þa skal tveðia æt. — mgl. Bm. ³⁷) mort — Bf. ³⁸) [tafsetti han — Bm.

VII. Kjöbebolk.

265

rennr undan [eða riðr¹ eða ror. þa skal falla a han svo haff at [vattar hans² megi bera þat vitni. at han matte horyra ex han uildi. þa skal han zora þat tal. en ex han zorer eigi. þa er han setr mort sylzræ kononge. En ex maðr lorypr i gard manz [eða i hus.³ of lætr æztr gardz lid eða dgr.⁴ [þa skal han falla oc⁵ bidia up lata. en ex men ullia eigi. þa skal han æsta han tate þar þegar⁶ oc mæla svo haff at han ma horyra ex han uil [oc at vattar hans þore at bera þatt vitni at han matte horyra ex han uildi.⁷ zore⁸ þat tal eða giallde mort sylzræ kononge. Eigi þarz han at sægia huert han skal zora þat tal nema han uili. oc er þo iamzult at logmali sem [sagt er.⁹

Um manhelgi ok hnat kousngr a ok takmerki.

En um manhelgi vara oc um taffetning¹⁰ oc allar adrær sofner.¹¹ þat skal allt 26 zara at boar manna logum oc eztir þui sem bot var vattar svo uida sem [ver eigum talmerti.¹² En þat er svo uida at Guniðdar a [rædr¹³ zirir nordan.¹⁴ zra Gunn- iðdar a¹⁵ oc¹⁶ i varden¹⁷ a zialleno uppi i Vapnadal oc þat¹⁸ sudr zirir nordan Breiðamyrri¹⁹ oc þat²⁰ [ozan i²¹ Alreksfæda vatn oc [þat ozan²² i Krossbrú.²³ oc þat²⁴ [yzir i²⁵ straumin. oc alt²⁶ Sunnes²⁷ oc Nordnes. oc innan ziarðar sionhending²⁸ æz²⁹ utanverðo Nordnessi oc³⁰ i Guniðdar a.³¹

¹⁾ [mgl. — Bm. ²⁾ [vattar hans (megi) horyra oc — Be, k, l. Xa. [zrunautar hans horyra (horyri) oc — Oa. Ta, b. ³⁾ [mgl. — Bf. ⁴⁾ hus — Be. hus at [er — Oa. Ta, b. ⁵⁾ [en hinir falla oc — Oa. Ta, b. ⁶⁾ um læid — tilf. Be. ⁷⁾ [mgl. — Be, g, k. Oa. Ta, b. ⁸⁾ zora — Bk. Oa. ⁹⁾ [sagt [er — de fl. Her tilf. Bb, c, d, f, h. Ob. Na, b: Sva þat tona . . . þv varum — see Enden af Cap. 26. Bg tilf. Eigi þal taffetia siban ringt er . . . dagr um vstri — see foran Cap. 16. Her indskyde Bb, c, d, f, h. Na, b Capitlet: Ez maðr [etr grip manz uteðan, der i Ba staaer i Anhanget, men forresten aldeles stemmer med sidste Deel af Landsl. VII. Cap. 39, see dette. Bb, c, d. Na, b tilf. desforuden Capitlet: Ez menn dubla &c. — der i Ba udgjör Cap. 27. Bk tilf. samme Cap. men kun som Slutningsstykke af Cap.: Ez maðr [etr gr. m. uteðan. ¹⁰⁾ taffetningar — fl. ¹¹⁾ ziarsofner — fl. ¹²⁾ [atmart er — Be. [atmartir ero — Oa. Ta, b. ¹³⁾ Saal. rettet. norðr, meningslöst Ba. ¹⁴⁾ neðan — Xb. ¹⁵⁾ syri — tilf. Be. ytri — tilf. Bm. fra &c. — mgl. Bb, c, d, f, h. ¹⁶⁾ [ytri — Bl. inn — tilf. Bb, c, d, f, h. ¹⁷⁾ garden — Be. ¹⁸⁾ þar — Bi, n. ¹⁹⁾ Breiðamyrri — Bb, c, d. mgl. — Bm. ²⁰⁾ [ua — Bf. ²¹⁾ [nordan æ — Bk. ²²⁾ [æðan Bf. [sua ozan — Bk. ²³⁾ Krossbrú — Be. ²⁴⁾ þær — Be, k. ²⁵⁾ [yzir — Be. [ozan i — Bl, n. ²⁶⁾ alt — mgl. Be. ²⁷⁾ Sianess — Xb. ²⁸⁾ siontenning — Bb, c. ²⁹⁾ oc — Be. æ — Bk. ³⁰⁾ oc — mgl. Bf. ³¹⁾ sy — Xb.

I Oa ere Oslo Takmark anførte saaledes: (fra 12) En þat er sua uida at Taduinar bæðr rædr zirir nordan loren. zra bæðinum oc i nordanverð Vatabergh. zra Vatabergi of i bæðin a Mortustottom of i grindina a Volin. fra henne of i Krossbrættu er upp zær mole Eitabergi of sua vt i nedunverða Eitabergs (saal. rettet fra Textens utydelige: Aotabergs) klæiz. of sua vlt a vagen iæmzram Aterense of sua apter i Taduinar bæ. I Ob: en thæt er [. u. at Tadini bæðr r. z. nordan nunnu klaufter oc up a Martustoffa oc til grindarannar i Valin oc izuir under Eitaberg oc vlt till Threllaborghar oc a midian ziordan millum hazudhægar of Aterehagha.

I Ta Tunsbergs Takm. saaledes: En þat er sua uida. izir til Ramznaberghe oc Smorberghe oc þæðan oc til Frodateldu. fra Frodateldu oc alt upp i Snyrubet oc vt eztir bæðenom oc ozra um Gunnareðo oc ut um Steinin. oc apter um Teifar oc i Sartarabryggjur. I Tb kun: En þat er sua uida sem at zorno zærre hezuir veret.

I Na, b. Enn þat er sua uida sem her seighir um thadmardi (Ennd saa langt er Byðenns thadmard som her sges. Emellum Bønnderne och Byemendi. Sørst almindingen Emellum Bønnder Eggner och Trundheim. Begyndis vedt Julefest, och op igenn thill thamburde op offuer aæfenn, thill enn fuer som heithet Steinuerte. Der ifra och i Norges gl. Love II.

Sua skal tona ganga i tal xirir man sem karlmadr er hon a hus i bor varom.¹

Um vebian ok dulplan.²

- 27 Ex men duxla eda lasta³ tenningum⁴ um peninga.⁵ se upnemt [konongs um bodsmanne⁶ allt þat er a borde liggir oc huer þeirra setr halvre mort sylre uid konong. en ex men vebia haze at engo⁷ oc se seltta laust.

Um pundara ok vettir. met ok melikerold.⁸

- 28 Nu ex þui at sua er tælit um allt landet at æinir pundarar⁹ oc [æinar vettir.¹⁰ ein melikerold¹¹ [oc stiltur¹² [stulu ganga¹³ at þui sidr megi prættazt xauittir¹⁴

Jvfr. Cap. 27. L. VIII. 28. Cap. 28. L. VIII. 29.

Öulingaafenn skennfor uordenn, rett thuert offuer Murenn, op i thiorrn som kallbis Reidtiornn, en part fader thenn medt et annat naffn och kalder thenn Holtiornn. Byemardenn sundennfor Byenn þillies medt thenn aar þu sunder lopper nedt i þonn, nedt medt Jdulleit, som saa nefnis. Der isra op i Grafsinn, som ligger paa þu minnstre handt emellum Slade och Alepsadt. Der isra och op i Biornnþorbt, siden allt thill Slademardenn — (A) Eff madr vill brott fara oc rindir Pipi fra tannde, eda ser xestum oc er hann xir hebann midia aa. tha æfi þu thads thill stæffnu. En æff hann xorir æigi that thad, giadde mord silfres kononge oc byarmonnum. Sua skal þu annan thads æsta thesso maginn Solaxott, [oc midr aa ([oc thill midt i Effuenn — Nb) sem i kaupanghre, oc the thad xora. En huer er æigi xorer, er seder mord silfres mid kononge oc byar menn. Sua skal thads æsta vdr Niderholm ([indenn for holmenn paa begge sider — Nb) sem i kaupangre, oc sua thar xora (sem synes udeladt) i kaupangere hæfde æft veret, enn æff madr er a buin xarar sinnar brott or kaupangre. oc (hezir — udeglemt) tumdi bulda sinn, [oc oll xott a Pipi ([och eer sielff medt paa Pipett eller boudenn, och hæffuer lagt isra bruggin — Nb) þu kommer madr thill, oc æfter hann thads thill hann at bruggiu sparde, oc vill sua xer hæffue (xer hans) dueda tha skal veruande xora thads sondiande thill bruggiu sporde. en han skal sett hæffua sitt mal thet a theima (ri nok Skrif. f. tveima) soffuar soffum oc xare that mall sidann æfter toghum ([Da skal thenn som stæffnis liggir thill Brugginn igenn, och forligge sig medt hannum om then sagh thennum sielff emellum. Sidenn fare thenn sagh lomp lig — Nb). Det egentl. Takmark i Na følger först i Anhanget, see dette. Stykket en þat er sua &c. — mgl. Bm, Xa.

¹⁾ Sua skal &c. — mgl. her, men tilf. i Enden af Cap. 25: Bb, c, d, f, h. Ob. I Bl findes følgende Marg. Tillæg med en Haand fra 16de Aarh. Nota: Opsto vdrast er sa vide. att Ladine bed radir for Norden Næst closter och op aa Martusloka oc till Sundarannir (saal.) i wallin, oc effuir vndir Lideberg oc ud till Trelaborg oc a midian fiordan imellum Hossuitser och Aaters hage. Stens vdrast er soer at ud med bergit till megen bed oc i lenger efter neer sa langt som Liss vdrast er, vestir fra Lundegierde oc till Sartangen och imod Saldum gaartz eigher mit n watnit oc mit i Sarmatnit. — Effir Tensbergs priuilegier som Sten by och hæffer da redir deris Nering till an nesir som liggir imellum Gittera, och Ceste lenn. Sten by eigir n Örpen Kirdegord, fra syndre stettenn oc n hiorl syndre paa tirdenn, att det stude som der er æstenn saare som mig er Berett. ²⁾ Dette Cap. har i Bb, c, d, f. N sin Plads foran næstforegaaende. Ligeledes i Bh, hvor det udgjör Slutning af det Cap., der begynder med Ex madr setr grip mang uledan. Har i Be, n. Ta, b. Xa sin Plads bagefter næstfølgende. Udelades i Bg, l, m. Oa, b. Xa. Antydes i Ta, b kun ved 11m dubt &c. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk, ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, n. Resten udeladt — Xa. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: — Sem xyr segir (i botinn) — Bb, c, d. &c. — Bi. ⁶⁾ [kononge — Bf, h. ⁷⁾ alsengu — Bf. ⁸⁾ Cap. har i Bb, c, d, f, h. Oa sin Plads længer foran i Byordningen, nemlig i Bb, c, d, f. Oa mellem Cap. 16 og 17, i Bh efter Cap. 18, og sidst i Bolken. Antydes her kun ved: um pundara &c. — Oa. Ta, b. Udelades i Bg, l, m. Ob. Xb. ⁹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Xa. Resten udelades — Bn. ¹⁰⁾ vager — Oa. [mgl. — Be. oc ein mal — Bb, c, d, f, h, k. Na, b. Resten af Cap. udel. Bi. ¹¹⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. ¹²⁾ [mgl. — Be. Oa. ¹³⁾ [mgl. — Bk. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ¹⁴⁾ xatunnigir — Bb, c, d, f.

VII. Kjöbebolk.

267

men¹ hvar sem þeir² kunnu fram tóma í landeð. þá er þessi skipan á gorr af
skipundare skal vera slítr sem adr er vanr. skal han rísa at halzu skipundi oc þar
til er [a ma uega³ halzt annat skipund. með þeim hætte at .iiij. vetter oc .xx. skulu
gera skipund. þær sem hvar þeirra stánde [halza niundu mork oc .xx. oc .viiij. ært-
oger.⁴ þar⁵ nefst handpundare oc skal han rísa at halzre vet. oc þar til er a ma vega
halzt skipund. En ex minna þarz at vega en halza vet. þá vega með skalom oc
með metom. Smiorpundare skal vera slítr sem iannan er vanr [at vera.⁶ þriggia
punda smior þeirra at .iiij. mætr oc .xx. gere huert smiorpund. En ex laupr er
um þá skal han eigi mæira stánda tomr⁷ en .viiij.⁸ mætr. En þessi skulu mæliterollð
vera til grions oc [annars uidlegs⁹ avartar. sáld þat er .ij. gere skipund.¹⁰ halzt
sáld. mælr sa at .vj.¹¹ gere sáld. halzr mælr oc ziorðungr mæles. [oc se provat með
rug oc vandregit.¹² þá ero onnur mæliterollð er mæla skal við hunang oc allzstonar
drygl. lyfi oc adra luti þui lífa. Er þar zyrst afr. bolle. oc halzbolle. oc iufta. [ero
.ij. iuftur i halzbolle. tvær halzbolle i bolle .iiij. bolle i afr.¹³ Scal logmadr haza
pundara þessa alla. vetter oc met. mæliterollð [oc stíktur¹⁴ a [Biorguiniar þingi.¹⁵
en þess a millum [liggi undir logmanz lafe¹⁶ oc þeirra er [vardvæizlu hava a þvar
manna ze.¹⁷ skal þar extir gíaltzri oc stísumadr retta sin mæliterollð. pundara. met.
oc stíktur. en huðborndr extir þeirra pundarom. [vettom oc stíktum. metom. oc mæli-
terollðum i huers stílu.¹⁸ Mark skal a hueriu mæliterallde vera stíkt sem mæltízt a
[Biorguiniar þingi.¹⁹ Vere gíaltzri²⁰ stíldr at stoda þetta sin a .xij. manaðom. en
huervetna þar sem rong mæliterollð zinnazt vani sva at eði se til þess hez²¹ síðan.
En hvar sem æithuert i þessare græin hæuir rangt [eða umarkat.²² setr mork stílzre
uid tonong ex han væt.

¹) Lsf. Resten af Cap.: Sem zyr segir i kaupaboltinum i landzbotinni i .xij. kapitola — Bb, c. ²) kaup-
eða — tilf. Bb. ³) [verdr — Bf, h. Oa. ⁴) [halza .ij. mork oc .xx. of ertog — Bd. [ig. mætr of .xx.
ertogar — Bf. [ig. mætr of .xx. of .viiij. ertogar — Oa. [halz .ij. mork oc .xx. oc .viiij. ertogar — Na. Lsf.
at .iiij. vetter &c. har Nb: att .xx. liopund skal giere eitt skipund. vdi huer liopund .ij. m & .xviiij. ertuger.
⁵) þat — seilagtigt Ba. ⁶) [oc vega — Bf. Oa. ⁷) tomr — mgl. Oa. ⁸) .ij. — Bd, f. Oa. ⁹) [annars
uidlegs — Bd, f. Oa. [allz annars — Bb. ¹⁰) pund — Oa. ¹¹) .iiij. — Oa. ¹²) [mgl. — Bd, f, h. Oa.
Lsf. en þessi skulu &c. har Nb: Item ther ere og andre mædere som manndr mengger og maaler Örynn, Sallt, og
Moran meðt, og .vj. mæuger vdi thunen eller maadenn. halff made, eller fiordungs maade. ¹³) [vdi huer afte
.iiij. bolle, vdi huer bolle enn kænd og vdi huer halff kænd .ij. j(u)stur — Nb. ¹⁴) [mgl. — Bb. ¹⁵) [log-
þingi i Biorguin — Bd, h. [logþ. i þv varnm — Bf. Oa. [logt. i Rídarofe — Na, b. ¹⁶) [undir logmanz
rafe — Bd. [i logm. rafe — Bf. [liggi i Olafs tirtio und. logm. lafi — Na. [i. i Ol. t. — Nb. ¹⁷) [þonda
ze vardvæita — Bd, f, h. Oa. of þeirra &c. — mgl. Na, b. ¹⁸) [oc þui ollu sem zyr græinir (er talt) of se
þegat með rug of vandregit — Bd, f, h. Oa. ¹⁹) [logþingi i Biorguin — Bd. [logþingi — Bf, h. [huerio
þingi — Oa. [logt. i Rídarofe — Na, b. En ex noffor hezir omarkat. gíaldi mork f. skal huerr huezast mædr
eða meti (fer — Oa) pundara [of bismara of adrar vagher ([mgl. — Oa.) Engi mædr skal bygga skipundara ne adrar
mædr (þagi &c. — mgl. Oa) en ex byggir gíaldi mork f. — tilf. Bd, f, h. Oa. ²⁰) stísumadr — Bb. ²¹) hezt
hezt — Bf. Oa. ²²) [mgl. — Bd, f, h. Oa.

rotter antyder Bf Mandhb. Cap. 21: Nu vill sa eigi bota &c., Cap. 22: Ez mædr lyfi &c., Cap. 23: Engi
Landvb. Cap. 6: Nu skulu allir men vita &c., Cap. 7: Nu skulu ver vita hvar ver &c., hvilke 2 Capp.

VIII. Þiogaboltr.¹

Þer heyr þiogaboltr.

- 1 Þat er nu þui næst at var skal engi annan stela.² Nu er þat græinande at ex sa³ maðr stela mat⁴ er eigi⁵ fær ser vinnu til þoftra oc helpr svo lizi sinu þirir hungro saler. þa er sa stuldr [þirir engan mun⁶ rexfingar væðr. En ex sa maðr er uinnu þor er [ser til þoftra⁷ stela [til oyrro⁸ sa er ekki var⁹ at slitu tendr. þa skal han þegar¹⁰ a mot þora. oc loysa hud sina með .iij. mortum sylzro. Nu stela han annat sin til oyrro. loysi hud sina með .v. mortum sylzro. en ex han loysir eigi late hudina [oc se brugðit lylli¹¹ a tin hans.¹² Nu stela han til oyrro þridia sin late hudina. en konongr tale [.v. mætr¹³ sylzro af ze hans.¹⁴ En ex sa hin same maðr stela oxtar. þa er han drepr. En ex maðr stela til halzrar mætr sylzro sa er eðl var adr at slitu tendr. þa skal han a mot þora oc loysi sel með .viij. ertogom oc .xij. mortum sylzro eða þare utlægr. En ex han stela oxtar. þa er han drepr. Nu ex þiog stela til mætr sylzro i þyrsta bragdi þa hæuir han þirir stolet ze sinu ollu¹⁵ oc heyr slita rexfing sem sa maðr leggir a han er konongr valld hæuir i hendi til rettra rexfinga oc hallde han þo lizi sinu. En ex sa hin same maðr væðr oxtar at þyxfu¹⁶ tendr. þa hæuir han þirir gort lande oc lausum oyrri oc lizinu meðr.

Þversu með þiszi skal þara.

- 2 Ex maðr stendr þiog¹⁷ með¹⁸ sinu er stolet var izra honum þa skal binda zola a þat honum ex vitni ero til oc læidi han bundin til gialftra. En ex han uill eigi uidr honum tala. þa er han sætr .viij. ertogom oc .xij. mortum sylzro. þa skal þara þessumanne. en ex han uil eigi uidr tala. þa [er han sætr .viij. ertogom oc .xij. mort

Jvfr. Cap. 1. Bj. 115. 116. 147. L. IX. 1.

ere forenede til eet; Cap. 8: Um þorgiald, og Indledningens Eftir þar allar . . . á tomt. (See Side 186). Bi tilføier følgende Capitler: a) Um þarbann, Landslovens VIII. 25, b) Ex maðr tetr grip manz utðan, Landslovens VII. 39, c) Alla þa gripu &c. Landslovens VIII. 18, d) Ex hefr eða roff bitr &c. Landslovens IV. 22, alle med Anførelse af de første Begyndelses-Ord. Paa samme Maade antyder Bk de tre sidstnævnte Capitler, med Udeladelse af Cap. Um þarbann. Ob tilf. Stykker af forskjellige Bolker, nemlig: Mandhb. Cap. 21: Nu verðr maðr þemdr sattu . . . malavogtum; Landvb. hele Cap. 7: Nu þulu allir men vita &c., hele Cap. 8: Um þorar giald &c. Indledningen: Eftir þar allar . . . á tomt. Manh. Cap. 12: Ex maðr drepr man i þaupstað . . . lagadomi, hele Cap. 11: Sa skal vera bani . . . (þyxfarði, Cap. 10: En ex varðmenn . . . þ þir tenna, þa þere sa . . . her ender Codex, de sidste Blade ere bortskaarne.

¹⁾ Sideovskr. i Bb, c, d. Ingen særskilt Bolkeaf. Bl. Oa. Bolken udel. i Bf. Xb. Af hele Bolken mæföres blot Cap. 8 — Bg. Første Cap. antydes ei i Bl. ²⁾ Istf. Resten af Cap.: Sem þyr segir i þioza lög inum i landþotinni — Bb, c, d. En þat er her þrizat sem þeir millim þaupangomanna og herraþymanna — tilf. Bb. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bk. Xa. Resten af Cap. udel. Bf. &c. — tilf. Ta, b. ³⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. Resten af Cap. udel. Oa. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — Bu. Tb. Resten af Cap. udel. Ta. ⁶⁾ [med ængo molle — Bk. ⁷⁾ [mgl. — Bk. ⁸⁾ [mgl. — Bk. ⁹⁾ adr — tilf. Bk. ¹⁰⁾ þegar — mgl. Bk. ¹¹⁾ lyfils marte — Bk. ¹²⁾ [oc se brugðit a tin hans — Bk. [oc þrende þaa sin tindbren — Nb. ¹³⁾ [til .v. marta — Bk. ¹⁴⁾ ex til er — tilf. Bk. ¹⁵⁾ uill þu ong — tilf. Bk. ¹⁶⁾ slitu — Bk. ¹⁷⁾ man — Be, h, m, n. Oa. Ta, b. ¹⁸⁾ ze — tilf. de Örriga.

VIII. Tyvebolk.

269

um slyðs¹ kononge oc þóar monnum.² Nu skulu þóarmen eigi selt gíallða þyrri umboðsmenne eða gíallþra. en þeir hafa³ sín rett sotta.

Um mot ok um þioxa ræðingar.

Nu skal til motz⁴ blása oc læði þa þioz [með zolan⁵ bundin⁶ [til motz⁷ er 3 [stet hæuir⁸ oc zore fram uitni at þa a ze er bat⁹ oc þat ze var stolet fra honum. oc þat annat uitni at han batt han a þui ze. þa skulu motmen um doma. oc ex þeir doma han misbundin. þa er þa selt [er bat¹⁰ [v. mortum¹¹ slyðs uid konong.¹² en ex þeir doma han retbundin. þa skal gíallþri þa bana til. En ex han uil eigi þa er han selt .viij. ertogom oc .xiij. mortum slyðs [uid konong oc þóarmen.¹³ en ex motmen lata han [ganga uðomdan¹⁴ af moti. þa ero þeir seltir .v. mortum slyðs þo at gíallþri uili eighi ræðing a læggia.

En stólit er or konungs gærði.

En um þioznad allan þa a konongr oc þóarmen [sem i síðazsta capitulo sægir.¹⁵ 4 nema stólit se i kononga gærði eða or hans varnadar¹⁶ husum. [þa a konongr ein.¹⁷ oc a þa sofn a þui er konongr stípar zirir gærð sín er þadan er or stólit. En ex þiozr temr bundin a mot oc er zoli a bat honum bundin. þa skal huer sit hafa þeirra er han hæuir stólit zirir oc vitni bera til at þeir atto.¹⁸ en þa er þiozin tof. þa skal han hafa þat allt er þiozren hærði a ser [oc han tof með honum¹⁹ oc eigi berast uitni til at adrer men atto. oc þo at han hafe til mætr gullz eða mæira. I þeim loghum skal huern þioz doma sem han stal. huar sem han værðr tælin.

Um þa men er rena man þiozi.²⁰

Ex máðr renir man þiozi²¹ eða utlægom manne.²² svare landraða sof uid kon: 5 ong. en huer annara er i gangu ero með honum. seltir mort slyðs [kononge oc þóar: monnum.²³ Nu ex ein máðr tætr þioz þa liggir honum eði uid þo at [han værði honum laus.²⁴ Nu kennir máðr ze sitt þiozstólit i hende oðrum manne. oc tætr uid

Jvfr. Cap. 3. G. 253. Cap. 5. L. IX. 3.

¹) [stet han stitu setr — Bl. [er hann seldr stitu sama — Bm. [er h. stitu settar (settr) — Ta, b. ²) oc þóarmen. — mgl. Bk. þa skal zora &c. — mgl. Bk. ³) þa — Be. Oa. Ta, b. ⁴) þings — Oa. ⁵) [mgl. — Bk. ⁶) bundin — mgl. Be, l, m, n. Oa. Ta, b. Xa. ⁷) [a þing — Be. Oa. [þangat — Be, l, m, n. Xa. ⁸) [batt — Be, l, m. Oa. Ta, b. Xa. [bant — Bn. ⁹) han batt a han — Bl. han batt a — Bn. ¹⁰) [mgl. — Bk. Oa. ¹¹) [mort — Be. Oa. Tb. ¹²) en hinum fulretti eptir lagadomi — tilf. Bl, n. ¹³) [mgl. — Bk. ¹⁴) [undan ganga — Bk. ¹⁵) [mgl. — Bb, c, d. ¹⁶) værðar — Bm. ¹⁷) ein: — Bk, i. Xa. [mgl. — Bl. ¹⁸) Her ophörer Xa. ¹⁹) [mgl. — Bl. ²⁰) Dette saavelsom de Capitlet af Bolken udel. i Bb, c, d. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, k, n. Resten udel. Ta, b. Resten af Cap.: &c. — Bl. Resten af Cap. udel. Oa. ²²) [mgl. — Bk. [uid konung — Na, b. ²³) &c. — Bk.

þe sinu oc stíl þva þirir at et drep huergi nidr tononge rette [eda þværmanna¹ oc hæuir han uid þat uatta. þa er hin sannr at sol. en sa orsætr er uid tætr þe sinu. En ex han loynir þioxi oc tætr uid þe sinu. þa er han sætr .iiij. mortum slyrs uid tonong. Nu mælr þat slysumadr eda gialthyri. at þær hæze sæt gorþa sa er stolin var oc sa er stal oc hæza drepit nidr tononge rette oc þværmanna. þa scal sa sem stolin var slynia slyrttar æidi. en ex sa æidr þællr. giallde .iiij. mætr slyrs tononge [oc þværmannum.² en hin er þioxi sem adr.

Ex mætr tætr þe sit þat þioxfstolit var.³

- 6 Nu þinnr mætr þe sit þioxfstolit⁴ oc þyngir eigi þioxi.⁵ þa scal han hæza uid nauistat men sina er han tætr þe sitt. en ex gialthyri mistruir han oc segir at þioxi þyngdi. þa late han bera uitni sin at eigi var⁶ þioxi uid. þa er han tol þe sitt. Nu þennir mætr manne stulld en odrum uidrtoko at han hæze tælit uid þe hans þioxi stolno. en sa tædr næi uid. sa scal slynia með sættar æidi. en sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex han uissi at þioxfstolit var.⁷ Mætr soter annan um stulld oc er eigi lyft þyxt extir. þa scal slynia með sættar æidi sa er þirir sol verdr. en sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex þællr. En ex umage stætr. þa scal bota ætr⁸ vært hans. eði a tonongr [eda þværmenn⁹ a þui. Nu vædr mætr ær þyxtu sætr.¹⁰ þa a sa at tala er stolin var þul giold þear sine or þe hins sættia.¹¹ oc toftnad þan allan sem han þær til extirþarar [sem slynsamir men meta.¹² [oc rett sin ærtir laga dome sem han se rentr iammgyldo.¹³

Þværsu rettliga skal þe aptr taka.¹⁴

- 7 Nu stendr mætr þe sitt þioxfstolit¹⁵ i hende odrum manne.¹⁶ en han venigt hæimildar tala. þa scal han æsta tala þirir han oc þva¹⁷ þirir þe þat er han lannar¹⁸ ser. oc gera til æindaga at hæimildar tati tomi þar. sidan scal han þram þora uitni at þat er hans þe. oc han gaþ eigi ne galt oc eigi solum sælldi oc engum baud han um at sælia. sidan ma han tala þe sitt [ex han uill¹⁹ oc gere huart sem han vil. þara brot með þe sinu. eda røyri hæimildar tolu hans. Nu [ex hon brestir honum.²⁰ þa er han þioxi at. nema han slyni með sættar æidi oc nærðar uitni at eigi stal han uttan han lonytti. Sa æidr þællr honum til .iiij. marla ex þællr.²¹

Jvfr. Cap. 6. L. IX. 7. Cap. 7. L. IX. 4.

¹⁾ [mgl. — Bh. ²⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ³⁾ Cap. udel. Bl, m. ⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: — Bh. k, n. Resten udel. Oa, Ta, b. ⁵⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bi. ⁶⁾ þar — tilf. Bh. ⁷⁾ Ex — tilf. Bh. ⁸⁾ ærtir — Bh. ⁹⁾ [mgl. — Bh. ¹⁰⁾ utlægr gor — Bh. Na, b. ¹¹⁾ utlæga — Bh. Na, b. ¹²⁾ [mgl. — Bh. ¹³⁾ [mgl. — Nb. ¹⁴⁾ Cap. udel. Bl, m. Oa, ¹⁵⁾ a þioxi — Ta, b. mgl. — Bh. Resten af Cap.: &t. — Be, n. Resten af Cap. udel. Ta, b. ¹⁶⁾ Istf. Resten af Cap.: &t. — Bh. ¹⁷⁾ þva — mgl. Bh. ¹⁸⁾ þennir — Bh. Na. ¹⁹⁾ [mgl. — Bh. Na, b. ²⁰⁾ [ex honum brestir honum tati hans — Bh. Na. ²¹⁾ Her indsk. Nb et Cap. svarende til Tyveb. Cap. 5 i Landsloven.

Gjersu máðr skal ransaka eptir.

Nú eðr máðr er stólin ær sinu. þá skal han bæida¹ randzafa² þan man [er han 8 uil³ er honum er mestr grunr a at ær hans hær stólit. En hin skal uppi lata vera randzaf.⁴ en eðr han syniar þá er han sannr at soð. En þa er randzafa bæidir skal hær með ser .ij. huffrafla men en eigi ælæiri. þeir skulu ganga in lina lausir oc lata randzafa sel adr en þeir gange in.⁵ hin skal sægia til iartegna adr han gange in a ær þui er stolet er. En eðr [han hittir ær sitt⁶ i orð manz⁷ eða i⁸ toflu.⁹ [eða i býrðum.¹⁰ eða i lyktum¹¹ keroldum.¹² þá skal han hallda ærir sættar æidi [oc nærðar¹³ uitni.¹⁴ at eigi kom¹⁵ þar at hans uilia eða uitend. En eðr han hittir uttan las oc lofo. oc þo i hans husi hallda up settar æidi oc xangar¹⁶ uitni. En eðr þesser æidar æallazt. æalle til .iiij. marla.¹⁷

Um huinsku men sk sektir (er) við liggia.¹⁸

En eðr máðr stel hundi¹⁹ eða kielli.²⁰ knixi eða bælli.²¹ oc oflu þui er minna 9 er en oyrrir. þat er huinska. oc eðr máðr værðr sannr at giallde kononge tva aura. en þeim oyri er atte oc hæiti máðr at værri.²²

Um hauka stuld.

Nú tælr máðr hauð bundin i æidri²³ oc loynir. þá er han þioðr²⁴ att eðr hin 10 þfir²⁵ er atte.

[En eðr máðr stelr fletringi ær iorðu manz²⁶ þá er þa þioðr at. syni með settar æidi. æellr til .iiij. marla eðr æellr oc þva hit sama ærir hauka. konongr a þær sættir.

Um iardar stul(d) fyrir konongi sk annara manna.²⁷

Nú sælr máðr iorð konongs²⁸ at ulonxi hans²⁹ þá er han (þioðr) at. oc sua 11 æ er kaupir.³⁰ nema han syni með settar æidi. Nú tælr máðr marðstæina up or iorðu

Jvfr. Cap. 8. Bj. 114. Cap. 9. Bj. 115. 147. L. IX. 10. Cap. 10. L. IX. 7. Cap. 11. L. IX. 8.

¹) beidað — Be. Oa. Tb. bibia — Bk. ²) eðr hann vill — tilf. Bh, k, l, m. Oa. Ta, b. Na, b. ³) [mgl. — Bh, k, l, m, n. Oa. Ta, b. Na, b. ⁴) ransaka — Bg, h, i, n. ransaka hus — Bk. ⁵) vtt — Bh. mgl. — Bm. ⁶) [þeir hitta ær manz — Bh. ⁷) manz — mgl. Bm. ⁸) tiftu — Bl. tiftum eða i — Bk. Bm. ⁹) taffum — Be, m. tiftu — Bn. stoffom — Oa. Ta, b. ¹⁰) [mgl. — Bg. [i býrðu eða þfi — Bn. eða i tiftum — tilf. Ta. ¹¹) lotadum — Bh. ¹²) fleðum — Bg. ¹³) nærðar — Be. Oa. ¹⁴) [eri — Bl, m, n. [mgl. — Bk. ¹⁵) þat — tilf. Be. han — tilf. — Oa. ¹⁶) xangadr — Be. tanga — Bl, m. Oa. Ta, b. ¹⁷) Her sluttet i Bg den egentl. Bylov. Farmannaloven staar i Landsloven. Her udr Bk. Farmannal. mgl. Ogsaa i Bm udel. de følgende Capitler af Bolken. ¹⁸) Cap. udel. — Oa, b. ¹⁹) Resten af Cap. udel. Bn. ²⁰) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ²¹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi, l. ²²) Her følger i Be, h. Na Cap. 15. ²³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Istf. R. af C.: læita i þioðra bælli i þa þærð — Oa, som her ender Tyveb. Istf. R. af C.: oc .gij. annur capitula. oc rettir bœttar. er stendar i udr. lotum — Ta, b, som her ende Bolken. ²⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ²⁵) Saal. rettet. tønðir — Ba. ²⁶) [om Mannu thager tobbe aff anndennu mandz fter eller tanndi — Nb. ²⁷) Cap. sættes efter næstfölg. Be. ²⁸) Resten af Cap. udel. Bn. ²⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be. ³⁰) eðr han veit — tilf. Bh. Na.

oc sætr niðr i öðrum stað oc þórir a lut þess er a mot honum a. þa er han þioxr at. oc sætr alæigu uid konong.¹

Um þa men er legiast undir kyr manna.

- 12 Eðr maðr læggr undir kyr² manna³ oc dreðr.⁴ þa maðr a engan ret a fer.

Um þódr eðr maðr þarg at hana.⁵

- 13 Eðr maðr þær at veg með [ross]e⁶ sinu⁷ oc stendr hoy ner gatu þa er han þarg. þa tale han at usædiu þat sem ros hans þarg þar at eta.⁸

Um epla stuld ok huanna ok annars aldi(u)s.

- 14 Eðr maðr gengr i æpla garð.⁹ eða hu(a)nna¹⁰ garð. laula garð eða nærna reit. ætra eða hauna oc allt þat aldin er men hægna með gordum eða með giezlo. tvi-gilldi stada þeim er atte oc .ij. aura i þokka bot. en eðr tætr til onris eða mæira sætr¹¹ sem um annan stuld. En eðr þeir gera þetta er eigi haza þe til at bota. þore til þingo¹² oc sværi¹³ þirir eftir lagadome.

Þverf(u) með skal þara eðr maðr þinnr þe.¹⁴

- 15 Eðr maðr þinnr þær lut manz¹⁵ oc hæuir eigande glatað.¹⁶ þa skal han lyfa þirir monnum. en lyft skal sambogrs. allar væðr han þioxr at eðr han lyfir eigi eðr þe er svo mykt at þioxs sol ma nema. Nu skal maðr i liofe haza þe oc nytta fer oc þo at eigande lome þa eftir er slitid er. þa skal han engu þe þirir þat bota.¹⁷ en þa er fer allar han skal haza til tvæggia stikitra manna uitni at þat er hans þe oc han a eðr han skal urent vera oc sværi þar at þulla æid. þa lætr hin at logum lauff.

Þverf(t) tlyxtar eida skal vinna.

- 16 Eðr konongr lennir manne landrað. þa skal han synia með tlyxtar æidi. svo skal oc synia allra ubota mala. Nu skal neyna .vi. men a huara hond þeim er undan

Jvfr. Cap. 12—14. Bj. 118. 119. 148. 149. L. IX. 9. 11. Cap. 15. L. IX. 12. Cap. 16. Bj. 151. L. IX. 13.

¹) En .vi. aurum eðr han tætr upp of sætr huergi niðr — tilf. Bh. Na, b. ²) þu — Bl. ³) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i, n. ⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁵) Cap. forenet med næstfölg. sammens Slutning — Bh; sat efter næstfölg. — Be. Na. ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ⁷) [væt sin — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ⁸) Nu þa tapituli, eðr maðr þinnr þær lut manna oc hæffuar eigunndr glatað — tilf. Na. ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, i. Resten udel. Bn. ¹⁰) huan — ogsaa Na. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. ¹¹) [vædi — Na. ¹²) moð — Bh. ¹³) suare — Bh. ¹⁴) straffis — Nb. ¹⁵) Cap. indsk. mell. Cap. 9 og 10 — Be. Na. Udgi. Slutn. af Cap. 9 — Bh. ¹⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl. Resten udel. Bn. ¹⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi. ¹⁸) Nu skal maðr — mgl. Bh.

VIII. Tyvebolk.

273

scal þorast. ianna at rette uid han. [þa sem nestir honum ero.¹ of um þat mal ma tunnigast vera. huarle sxiader uid han ne safader. zultida men oc valentunna. þa oc er huarle se adr røyndir alt rongum æidum eða strokvattum. oc haza .vij. æz þeim. se sealzr attande oc .iiij. zangavatta zultida. oc effi at mæinsorum røyndir.² Sa scal sœria zullan æid [zirir set³ sem zirir male er. [en aller adrer sanne hans æid⁴ með þui stlordi at æigi uita þeir sannara zirir gudi att sinni samhyggju⁵ en þeir sœria.

Um settareid sk zyrir hært mal han skal (standa).

Settareidr⁶ skal standa⁷ um oll .viiij.⁸ ærtoga oc .xiiij. marla mal.⁹ [oc sva 17 zirir .x. marla mal.¹⁰ Nu skal neyzna .iiij. men a huara hond þeim er safadr er a þan hatt sem sagt er um tylztar æid. haza .iiij. æz þeim oc sealzr hin ziorde. tua zangavatta.

Um lyrittar eid sk tuezia manna eid.¹¹

Lyritar eidr skal standa¹² um oll .v.¹³ marla mal oc [iiij.¹⁴ marla mal.¹⁵ 18 þar sem neyzndir ero .ij. men a huara hond hinum safada. haze þa tua æz sem han zær. sealzr se han hin þridi. En zirir mætr mal [oc þadan æz smære.¹⁶ scal neyzna til lyritar æids sin man a huara hond hinum safada. haza æin æz þeim. se sealzr annar. zangavattr hin þridi. Þesse æidr skal standa til þess er haza skal tuezgia manna eid eða æineidi. þui at æin skal oyris synia en tuezir tuezgia. sva sem i logbol stl.

Um þa men er sœria ranga eida.

Þeir men er at þui værða tunnir¹⁷ oc sanner at þeir sœria ranga eida oc 19 þrouast þat með sannendum¹⁸ a þa. þa stulu þeir [vera utlægir þrea vætr oc¹⁹ en: stis manz eida eða uitna niota. [með þui mote²⁰ at þeir gerdo set sealzir onyta.²¹ oc giallde tononge .iiij. mætr sylzæ of .nj. aura zirir huern er sor með honum æz þeir uissu eigi at usort var²² zyr en þeir soro. giallde huer .iiij. mætr sem han. En æz þeir alburdir tunnu til at gerazt at þeim monnum værða þær sater geznar er

Jvfr. Cap. 17. Bj. 150. L. IX. 14. Cap. 18. L. IX. 15. Cap. 19. L. IX. 16.

¹) [mgl. — Bh.   ²) Stykket: þa skal hann synia &c. — mgl. Be. Istf. dette: &c. — Bl. Istf. sva þat er: &c. — Bi.   ³) [mgl. — Bh, n.   ⁴) [en hinir — Bn.   ⁵) samuitztu — Be, h, n. hugiu — Bl. hyggio — Bi. Na.   ⁶) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl.   ⁷) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be.   ⁸) .x. — Bn, der udel. Resten af Cap.   ⁹) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ¹⁰) [mgl. — Bh. Na, b.   ¹¹) Cap. udel. Bl.   ¹²) Istf. Resten af Cap.: &c. — Be.   ¹³) Resten af Cap. udel. Bn.   ¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — Bi.   ¹⁵) þriggia — Bh.   ¹⁶) [mgl. — Bh.   ¹⁷) fændir — Bl. Istf. Resten af Cap.: &c. — Be, l, n. Her ender Bl, hvori Farmannaloven mgl.   ¹⁸) logligum vitnum — Bi. Istf. Resten af Cap.: &c. — Bl.   ¹⁹) [mgl. — Na.   ²⁰) [þui — Bh.   ²¹) væri utlæger thria vætter — tilf. Na.   ²²) En æz þeir uissu at usort var — tilf. Bh. Na.

uid liggir líx eða limir eða se alæigu mal. þa stulu þeir slitra uitna niota oc undan-
þorslu sem tonongs er mistun til.¹

IX. Farmanna logh.²

Her heyr farmanna log huer loglig partekia er.

- 1 i. Sv er loglig³ partekia [en engi annur⁴ at i hond skal tala stýrimanni eða hano logligum umbodsmanni oc neyna uitni uid .ij. eða þleiri oc segi⁵ þeir til lahamznar⁶ er þare tala en hinn⁷ til leigu burdar er stip byggr. En ex þa stíl a um kaupmala sinn. þa hæze sa stíl mal er uitni þylgia oc bera þeir sua oc sueria eptir. [at ver hoyrdum ord þtur beggia oc uaru þit þa sattir⁸ [oc samtaupa⁹ um partekiu.¹⁰ oc sua um lest oc leigu.¹¹ þa er [þat uitni logligt¹² oc at loggullu¹³ þar tekst [oc at boarmanna lagum rettum.¹⁴

Um skip þat er þort er i þarir allar.

- 2 ij. Skip þat er ausa þarz [þryssuar a .ij.¹⁵ þogrum¹⁶ þat er tallt¹⁷ þort i þarar allar. nema hafetar uili lita læfare¹⁸ skipi. En ex stýrimenn lata ausa skip sin om netr [a laun¹⁹ þirir hafetum. þa hoyrir þat til suila uid þa oc eigu stýrimenn at bota flada þann allan er ex þui gerizt. huart sem þat uerdr om þior manna eða þe. eða huartueggia. þui at huer a þat þals at bota sem skalr gerir. Nu er þarmr²⁰

Jvfr. Cap. 1. Bj. 167. 169. Cap. 2. G. 146. Bj. 170. 171.

¹) Hertil söies endnu et Stykke om Eder, samt nogle Edsformularer — Na. ²) Dette er den stadige Sideoverskrift gennem Bolken — Bb. I Bd, f. Oa, b. Tb har Farmannaloven sin Plads foran den egentlige Bylov. I Bk har den sin Plads i Landsloven, mellem Kjöbe- og Tyve-Bolken. I Xd, e, f staar den, uden Bylov, ved Enden af Landsloven. Strax efter Ovskr. en Lacune i Bk, der oph. i Cap. 13. Kun i Bb, c, d er Indholdsliste, nemlig: i. Her heyr farmanna log huer loglig partekia er. ij. Um skip þat er þort er (er — mgl. Bd) i þarir allar þirir leigu. iij. Ex (Um þat er — Bc, d) menn toma i þann kaupstæð er þeir byriadu þerð sina til. iiij. Ex maðr letr ser þare ex stýrimanni. v. Um stýrima(n) a þipi hueriu. vj. Ex hafeti rægr skipan undir stýrimanni. vij. Hversu lengi stýrimanz skal bida eða hafeta. viij. Um tæst ex menn hitta i florma. ix. Ex skip lestizt oc þarz þarm ex at bera. x. Hvat siglingar menn þolu hoggua (or annars mortu — tilf. Bc, d). xi. Ex menn bresta skip sin oc þarz upp at (at — mgl. Bc) setia. xij. Ex maðr leigir eins pundz þar i þipi. xij. Ex menn berizt i kaupþerð. xiiij. Um hæznar (hæzn — Bc, d) tætu oc lægi. xv. Um hæznar ran. xvj. Ex menn liggia uid æfteri. xvij. Ex menn sigla með lande fram i samþloti. xvij. Ex menn sigla a menn. xix. Ex menn leggja or lægi oc letr eptir byggiu (uera — tilf. Bc, d). xx. Ex menn draga æfteri upp. xxi. Ex menn leggja þelag samann. xxij. Ex menn ueria badir sinu goz. xxij. Um uardhald a þipi. xxij. Um settir innan boar. ³) hin þyrsta — tilf. Oa, b. ⁴) [mgl. — Oa, b. ⁵) leggi — Oa, b. ⁶) hæznar — Oa, b. ⁷) [huart þeir hæza þar tekst. En þin — Ta, b. ⁸) [mgl. — Ta, b. ⁹) [um kaupmala — Bm, n. [oc samer — Ta, b. ¹⁰) þare — Ta, b. ¹¹) leib — Ta, b. ¹²) [þui uitni totet — Ta, b. ¹³) loggastu — Ba. ¹⁴) [mgl. — Bm. ¹⁵) [þryssuar a þrim — Bi, m, n. ¹⁶) daghum — Tb. ¹⁷) uatþrygt oc þat — Ta, b. taf — Xb. ¹⁸) læfare — Bc. ¹⁹) [a launungu — B. mgl. — Xe. ²⁰) þarmr — Bc. þarmadr — Bi, Nb, saal. og opr. Oa, men senara rettet til þarmr.

a skip lominu zot oc matr [oc drygdr¹ oc allt þat annat er til var etlad oc sonigt hafsetum sem skip se oxladit [undir þeim.² En styrimennum geyr syn adra oc taka þeir mundanga ladið.³ Þa skolu þeir nemna⁴ styrimenn .ij.⁵ af adrum skipum er til eru. Nu er þeir uilia þui til guds fiota at þeir vilðu fara a sua ladnu skipi [iamfanga zerd.⁶ Þa eigu hafstar eigi at munda [þa ladjlu⁷ xirir styrimanni. oc fare þa uid sua burt. En er þeim styrimennum er til loma þidur oxladit uera. þa skolu styrimenn fyrst af bera sina uaru alla adra en þeir haxdu etlad til reida laups. xirir þui at skip er huergi zort er reida stertir. En er [þa er en oxladit.⁸ þa skal þa fyrst af bera er sidast⁹ tof [oc tekil hefir¹⁰ zari. oc huer eptir adrum sem fare tof oc¹¹ til þess er þeim [þidur mundanga ladið uera er þat mal skolu styra¹² oc til waru neyndir.¹³ En er eigi eru styrimenn sua ner a adrum skipum at þeim megi uid loma. þa skal bondr til neyna þa er nestir sitia¹⁴ oc helzt haxa uit til oc uaner eru i laupzerdum. at styra þetta mal eptir þui sem zyr uar sagt. En huerium þeim manni sem af gengr [skipi þui med zot sin oc ze.¹⁵ þa eru styrimenn skyldir til at fara þeim annat far iamgot til þess landz sem þeir haxdu sit adr [til etlat. En er þeim zæzt eigi þa greidi þeim slika leigu sem þeir stilldu taka af þeim er þeir zore þengat sem þeir haxdu ser¹⁶ zare tekil. En a þeim degi er styrimadr uil ut leggja skipi sinu. þa skolu allir skiparar til loma naudsynia laust. Sua eru oc allir hafstar¹⁷ skyldir [til at zylgia skipi til upp at setia¹⁸ naudsynia laust.¹⁹ En huer er eigi er þar setr onri silzre uid tonong. en þat eru naudsyniar sem log styra. En þegar þar kemr skulstazn sem adr var framstazn oc horzir²⁰ skip²¹ a leid. þa a styrimadr skip leigur allar nema hann uili betr gort haxa.²²

Um þat er menn koma i þann kaupstad er þeir byriadu zerd sina til.

ii. Nu loma menn [i kaupstad þann²³ sem þeir [haxdu etlat²⁴ eða i annan 3 stad. oc ueria þar uaru sinni oc buazt nu þedan oc bera a²⁵ oc vilia heim aptr fara oc geyr þeim eigi byr. en styrimadr bydr þeim skip sitt [a at liggia²⁶ sua lenge til heimzerdar²⁷ sem þeir uilia. Inu uilia sumir lengr liggia til heimzrarar en sumir.²⁸ þa skolu þeir rada er zleiri eru saman þo at einum auli. en styrimadr odlazt leigu sina [þo at skip setizt upp.²⁹ En at uare skal styrimadr skipa skip sitt huert er hann

¹) [mgl. — Bm, n. ²) [mgl. — fl. ³) [mgl. — Ta, b. ⁴) [Neyni styrimadar — Ta, b. ⁵) .ij. — Xd, f. ⁶) [iamt. leid — fl. [iazntegha — Be. ⁷) [þa ladið skip — fl. [þa lodno — Oa. ⁸) [þeim þidur þa enn eigi zort uera — Be. ⁹) eptir — fl. ¹⁰) [mgl. i alle de Övrige. ¹¹) tekil hefir — tilf. de fl. ¹²) fara — Be. ¹³) [er zort oc mundanga (er) ladið — Ta, b. ¹⁴) eru — fl. ¹⁵) [mgl. — Bg. ¹⁶) [mgl. — Bd, Oa, b. ¹⁷) skiparar — fl. ¹⁸) [til at z. skipi til upfatar — Ba. [skip upp at setia — fl. ¹⁹) Sua ero. oc &c. mgl. — Be. Ta, b. Xb. ²⁰) hefir — Xb. horzuer — Oa. ²¹) flagn — fl. ²²) huar sem aff skipi verdir þidann — tilf. Na. ²³) [þannig — Xe. ²⁴) [haxa ser zari (til) tekil — fl. ²⁵) zot sin — tilf. Ta, b. ²⁶) [at leiga — Be. Ta, b. ²⁷) zrarar — Ta, b. [sem þeir uilia, sumir lengar, sumir þemmar til heimzrarar, oc leigt — tilf. Ta, b. ²⁸) [mgl. — Ta, b. þemur — tilf. de fl. ²⁹) [at at flör — Xb.

uif oc eru þeir næst þari er þengat þoru með honum at ianre¹ leigu vndir sua milla lest.² En ex stýrimadr setr upp skip sitt þirir vttan³ longi hafeta [oc uilia þeir⁴ þarit haza. þa eigu þeir þar heimolt at vare þengat sem þeir tolu [leigu laust.⁵

Ex madr tekr ser þari az stýrimanni.

4. iij. Nu tala menn ser þari az stýrimanni oc segir hann sitt huerium huert hann uif þarit haza. nu þar sem leid⁶ stl. þa vil huer þannig sem þare tof ser oc heyr [upp þetta með þeim.⁷ þa stolu þeir sitt mal haza er þleiri eru saman þo at einum auki. en stýrimadr stl engu om rada. En ex allir uerða iammargir þa stolu þeir bera luti i staut⁸ oc haza þeir sitt mal er [lutr þylgir.⁹ Nu uilia þeir az skipi ganga [er lygd uar þirir boren oc lausungar ord.¹⁰ þa stl stýrimadr giallda mort silz huerium þeirra er az gengr skipi þui oc¹¹ skipleigur þer om fram er hann tof az þeim. En hinum er nu eru eptir a skipi þa¹² stl hann þa sua marga menn at þeir se ual lidþorir¹³ oc hallða þa með sinum tof þengat til [þess kaupstadar¹⁴ er þeir haza ser þari telit.¹⁵

Um stýrimann einu a skipi hueriu.

5. v. Einn stl stýrimadr a skipi hueriu. hann stl þridiungi meiri lest¹⁶ haza en hafetar¹⁷ oc þo eigi¹⁸ meira vppleggja¹⁹ en hafeti þirir þui at hann stl þridiung haza ser til reida laups [ex hann þarz.²⁰ þat eigu allir hafetar at þlytia þui at þat²¹ stl lada i kloza inn. Stýrimadr stl leidþagu mann þa en allir tull. þar stola lestir allar iamstolar²² uera [at zullu þare.²³ nema sumum hafetum se stlild²⁴ meiri lest eða minni. Sua stl huer haza milin²⁵ punda þunga i lest sina sem hann heyr ser þare vndir telit [oc leigu þirir þest.²⁶

Ex hafeti rygr skipan vndir stýrimanni.

6. vij. Nu ex hafeti rygr skipan vndir²⁷ stýrimanni oc uerdr þat uitniðzast. rygr hann skipan innan landz þa er hann setr mort silzrs [uid stýrimann²⁸ þirir lest²⁹ hueria er az berft. En ex hann rygr skipan vndir stýrimanni i Danmorku eða i

Jvfr. Cap. 6. Bj. 175.

¹) samre — Ta, b. ²) sem þeir haza — tilf. Ba. sem adar hazdu þeir — tilf. Ta. ³) uilia of tilf. Oa, b. ⁴) [þeira sam — Oa, b. ⁵) [at anduerdu — Oa, b. ⁶) leid — mgl. Bg. ⁷) [þetta up með þeim om þetta — Be. [þetta u. m. þ. til (með) þræto — Bg, m. Xd, f. [upp dæila með þeim — Oa, b. ⁸) of luti — tilf. fl. ⁹) [liota — Ba. ¹⁰) [er eigi þylgir lutr — Bg. ¹¹) se — fl. ¹²) þa — mgl. fl. ¹³) laidþorir — Xb. ¹⁴) [kaupstænu — Ba og fl. [kaupa — Ta, b. ¹⁵) at (þui) sinni — tilf. Oa, b. ¹⁶) ahözn — Oa, b. ¹⁷) huer hafete — Oa, b. ¹⁸) eigi — mgl. Ta, b. ¹⁹) þrigða — Xb. ²⁰) [þar — fl. ²¹) [mgl. — fl. ²²) stlritar — Be. Ta, b. ²³) [mgl. — Bg. ²⁴) stlild — Ta. ²⁵) milin — fl. ²⁶) [mgl. — Ta, b. ²⁷) þyrir — fl. ²⁸) [mgl. — fl. ²⁹) ahözn — her og nederf. fl.

innan bordz [az uzridi¹ oc uerda menn sarir az eda drepnir oc haza peir eigi mann bodit a lest hans [er eptir flod.² þa hefir hann zirirgort huerium peningi³ er hann atte þar i flipi. Nu þara menn þra flipi með allra raðe bæde styrimanna oc hafeta oc lemr þa uzridr at þeim þa haza þo ze sitt þeir er [ziarre uaru staddir⁴ ez hinir þa uart er a flipi varu eptir.

Um kast ez menn hitta i storma.

- 8 viij. Nu ez menn hitta i storma eda ualt⁵ eda þann vanda at þeir þurzu⁶ flip sitt at lesta. þa skal allum izirburð zyrst lasta. Nu þarz meira zirir bord bera þa skal þui⁷ lasta er [þungazt er oc⁸ zeminzt huer sem þann uarning a [ez þui ma na.⁹ Nu¹⁰ flolu þeir allir er innan bordz eru giallda þeim uerð zirir er atte sua mikil sem þeir mattu við þa i þeim kaupstad sem þeir toma þa til. sua at allra þeirra uerdi iammikil skade az iamnu ze. þui at last skal [þara eptir zear magne¹¹ en eigi at mannmergd eda lesta tale. En ez þeir toma með heilum bunka¹² til kaupstadar sua at þeir haza engu lastad. þa flolu þeir sua izirburð skipta at allir flolu iammikil az haza. sua styrimenn sem hafetar. nema þat at þeir flolu halzu¹³ meiri leigu zirir þa lest haza en zirir adrar þær er þar uaru [utvegnar¹⁴ a flip.¹⁵ sua margar sem þær uerda.¹⁶ En þat er izirburðr er þa liggr eptir er huer hefir uegit sina lest zulla.

Ez flip lestist oc þarz az bera þarm.

- 9 ix. Nu ez menn hitta i [ualt eda¹⁷ þann uanda¹⁸ at menn¹⁹ lesta flip sitt sua miol at þarm²⁰ þarz az at bera oc er þo bortande þa flolu hafetar allir bida halþan manað uirtra²¹ daga. En ez notorir skilazt þyr uid flip en nu er mælt zirir ottan rað [eda longi²² styrimanþ þa er hann setr .viij. ertogum²³ oc .xij. mortum silzr [er zyrstr ryr flipan.²⁴ uid [konung oc styrimann.²⁵ en hinn huer annara mort silzr er sidar gengr az þar til er þeir eru sua þamennir eptir at flip er vzort zirir liblongia²⁶ salir. en þeir eru engu selir er sidan ganga az. En ez flip

Jvfr. Cap. 9. Bj. 174.

¹) [az uzridi — Be. [aff offræði — Na. [mgl. — Bg. Xf. ²) [mgl. — Ba. ³) ziar sine — tilf. Ob. Xb. ⁴) [þra þara — Bg. ⁵) flomarvott — Ta. z. vott — mgl. Tb. ⁶) at — tilf. Be, hvorpaa denne Cod. forbigaar det øvrige af Cap. samt Begyndelses-Ordene af næste, og fortsætter med Ordet læsta som om Intet manglede. ⁷) næft — tilf. Bg. ⁸) [mgl. — Xe. ⁹) [mgl. — fl. ¹⁰) of — de fl. ¹¹) [ura — allra þeirra magne — Bf. [þara (at) iazno ze — Oa, b. ¹²) bunka — Bg, n. Xa. ¹³) halzu — mgl. Bg. Ob. ¹⁴) utæfna — Xb. ¹⁵) [i uegnar — Bi. ¹⁶) er þar &c. — mgl. Bg. ¹⁷) [mgl. — Ba, n. ¹⁸) [þau ualt oc uazelli — Ta, b. ¹⁹) þeir — fl. Her beg. igjen Be. ²⁰) uarning — Ta, b. varu — Xd, e, f. ²¹) sygnra — Be. Ta, b. ²²) [mgl. — Bi. ²³) ertogum — mgl. Bd. ²⁴) [er þyr (þyr) gengr az — fl. ²⁵) [styrimann — Bg. Ob. ²⁶) þamenniz — Ta, b.

þui hueriu sem¹ af sinum pundum. En ef hafeti uil eigi fara þar sem hann töl
 ser fari og hefir hann eðl aðr a flíp borit. þa skal hann greiða styrimanni flífa leigu
 sem [hann flíði² honum og fara hann þangat sem³ hann haxde ser fare telit. En
 ef styrimadr ryfr flípan undir hafeta. þa skal hann halda flífu upp uíð hafeta sem
 hafeti atte⁴ uíð styrimann ef hann hefir roxit⁵ uíð hann. Nu tefr madr ser fari og
 ber ahomyn⁶ sína a flíp og bæra þær naufsyniar til með honum at honum er [synn
 fear flade⁷ i ef hann fer. þa fái hann styrimanni hafeta annan íamgodan⁸ i fláð
 sinn og íammilla lest og leigu. En ef hann fær engan þa fare fláfr nema styri-
 madr lönxi honum afgöngu.

Ef men beriazt i kaupverðum.

- 13 giiij. Nu ef menn beriazt i kaupverðum og settaf menn þar⁹ með styrimanz raðe og
 hafeta. þat a huergi at riufa.¹⁰ en [Noregs konung¹¹ a sol¹² þa er uíð liggir og
 soki fa konungs umbodsmadr¹³ sem þar hefir len¹⁴ sem þeir riufa buka¹⁵ [oc
 flípa af flípi.¹⁶ En ef Noregs menn beriazt eða gera [aðra ufnytni þa¹⁷ er sett
 liggir uíð i Danmorku eða aðrum landum og bota þeim synlumonnum¹⁸ sem þar hafa
 len ífr. þa eru þeir vefir uíð Noregs konung er (þeir) tóma heim og hafa þeir¹⁹ .ij.
 manna uitni at þeir böttu þar sem þeir brutu ef þeir hafa uíð [vflenzfa menn²⁰
 att. En ef Norðmenn²¹ beriazt sinn i millum. [borte Noregs konungi²² fríðbrot er
 þeir tóma heim. þui at a hans þegn uar vnníð. og se þui meir uíð fundrþyft [sinn
 i millum.²³

Um haxntaku og lægi.

- 14 giiij. Sa a homyn en ror²⁴ en fa lægi²⁵ en fyrst temr landvestum om [festar
 hæl.²⁶ En ef madr ueitir manni haxnar ran þa selízt [huer þeirra morf flífrs er a
 þui flípi er. íamt styrimadr sem hafeti.²⁷ þa sett a halfa²⁸ konongr en halfa þeir sem
 haxnar [ran uar ueit²⁹ og flípti at mannmergd. En þat er haxnar ran ef madr
 hoggv festar manz eða [lönfir og³⁰ begir³¹ þeim or lægi sem aðr lagu frir. Nu
 eru menn margir a flípi saman [þeir er síðar tóma³² og bua eigi aller om eitt lönbi³³

¹) huar — tilf. Ta, b. ²) zefli — fl. ³) Saaledes Be, d. [mgl. ved Forgl. i Bb. ⁴) attli — fl.
⁵) flípan — tilf. Bg. ⁶) aam — Ob. ⁷) [zullar flade. og mytil vanhagar — Ta. ⁸) íamgodan —
 mgl. — fl. ⁹) innanborðs — fl. ¹⁰) i Noregs konungs riti — tilf. Bf. ¹¹) [hann — Bf. ¹²) sett
 — fl. ¹³) synlumadr — fl. ¹⁴) synlu — fl. ¹⁵) buka — Ba, e, f, i, m. Oa, b. Ta, b. Xd, f. ¹⁶) [til
 vppípanar — Ta. [mgl. — Tb. ¹⁷) [onnur ofnytti þau, [onnur ungti þau, [onnur ofnytti þau — fl.
 [annur ungti þar — Ta. ¹⁸) Saal. Be, d, og de Övrige. konungemonnum — Ba. ¹⁹) Her ophörer Lacma
 i Bh. ²⁰) [vflenzfan mann — fl. ²¹) þeir vardmen — Ba. ²²) [þa a Noregs konongr — Bm, a.
²³) [i kaupverðum — Xd, f. ²⁴) gerer — Be. ²⁵) læggi i — Be. ²⁶) [aburð — Bh. ²⁷) [han halfr
 morf [uíð konongh. og uíð þa (oc uíð þa — mgl. Tb) sem a flípi ero. [ua styrimadar sem aðrar hafetar — Ta, [mgl.
²⁸) Noregs — tilf. Bg. ²⁹) [uaro rænter — Xe. ³⁰) [mgl. — Xd, f. ³¹) vögir — Oa. bögir —
 Ta, b. ³²) [þui er síðar tom — Ba. ³³) lunderni — de fl. linnindi — Be. flaplyndi — Bg, h. flap — Bm

IX. Farmannalov.

281

oc segja sumir at eigi mundi uera at roet ex hann¹ rede oc syni uilia síns með eins eidi huer þeirra oc se þa saklausir. En ex þeir² vilja eigi [gjallda er hagnar ran veittu. þa³ sofe sem uita ze þar sem þeir [riuxa bulka⁴ sinn til uppstípanar.⁵

Um hagnar ran.⁶

rv. Þat er en hagnar ran ex menn sigla i ætleri⁷ sæte i hozn oc sigla adrir 15 eptir oc leggja sua ner þeim at eigi er sueizirum.⁸ Nu roða⁹ hinir um er zyrri lomo til hagnar oc bidia þa [brott leggia¹⁰ er síðar lomo sua at skip þeirra hazi¹¹ rum oc eigi liggi skip a streingium þeirra. nu uilia þeir eigi brott.¹² þa er þat hagnar ran. Sua oc ex skip brytr undir þeim eða stolu þeir brott leggja er zyrri lomo. þa liggir her selt uid þetta hagnar ran sem uid hitt er zyr uar sagt. En ex þeir briota skip undir monnum [er síðar loma.¹³ huart sem þeir briota i ætleri sæte eða landzæstum eða reida¹⁴ spell gera. þa stolu þeir bota spell sem stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [vj. aura silzr.¹⁵ En ex þeir uilia eigi bota. þa liggi su hin sama sol vid sem zyr uar stild.

Ex mennu liggja uid ætleri.

rvj. Nu skal stýrimadr [bate rada¹⁶ oc ex þeir liggja uid ætleri¹⁷ þa late zlytia 16 haseta til landz [eitt sinni¹⁸ a dag oc ut apr. en matsueina¹⁹ [þrysuar. eitt sinni at tala vatn en²⁰ tnyuar at mat bua. Sa skal bat zesta er exst²¹ gengr or. En batz zestr skal zram tala at bulka²² brun²³ þegar [batr er heimtr²⁴ at skipi.²⁵ Nu ex [brestir or²⁶ byrði²⁷ eða barðe.²⁸ [eða brestir rong.²⁹ [eða uidia³⁰ slitnar³¹ eða³² batz zestr. þa abrygizt stýrimadr bat sinn oc zae hasetum annan bat eða abrygizt allt þat [er a³³ er ex nokot lann a bordi at bresta³⁴ zirir battongis salir. En ex tnutr³⁵ losnar.³⁶ gjalldi sa bat er [knut knyti³⁷ ex eigi lemr apr. eða zae³⁸ bat annan ex hann uil eigi abrygizt³⁹ sem stýrimadr.⁴⁰ En ex nokot telr bat [at

¹) þeir — de fl.   ²) Saal. de Övrige; þeirri ved Skrf. — Bb.   ³) [gjallde þeir hagnar raan — Bf.
⁴) Saal. Bg, n. Xe. bunta — de Övrige.   ⁵) [skipa upp — Bm.   ⁶) Ingen Cap. Afd. i Oa, b. Cap.
mgl. Xb.   ⁷) Saal. og Bc, d. ætleri — de Övrige stedse.   ⁸) sueizingar rum — Be, h, n. Oa, b. Ta, b.
[sueiz rum — Bg. Xe.   ⁹) roa — Oa.   ¹⁰) [ryma — Oa.   ¹¹) [sueiz — tilf. Bg. sueizingar — tilf. de Övr.
¹²) ryma — Ta, b. leggja — tilf. de fl.   ¹³) [mgl. — Bn. Na.   ¹⁴) rada — Oa.   ¹⁵) [exir laga
dome — Ba, e, g, i, m, n. Na. Xd, e, f.   ¹⁶) [bota reida — Bg.   ¹⁷) ætleri — de Övr. stedse.   ¹⁸) .ij.
[annum — Bi.   ¹⁹) matgerðarmenn — Bb, m.   ²⁰) [mgl. — Oa.   ²¹) síðast — fl.   ²²) Saal. og Bc,
d, f, g, n. Xe. bunta — de Övrige.   ²³) rum — Xe.   ²⁴) [han ror — Xd. [or bate er han ror — Xe.
²⁵) þegar &c. — mgl. Bm.   ²⁶) [baatzestr brestir a — Bm.   ²⁷) barði — Ba, e, g, h, i, m. Na. Xd, e, f.
börði — Bf, n. Xb. Oa, b. Ta, b.   ²⁸) byrði — Ba, e, g, m, n. Ta, b. Na. Xb. börði — Bb, Xd, e, f.
²⁹) ringr — Xd, e, f. [mgl. — Bm, n.   ³⁰) uid — Xe.   ³¹) [mgl. — Bd, f. Oa, b.   ³²) [eða slitnar
— Ta, b.   ³³) [skipi — tilf. Be, h. Na. Oa, b.   ³⁴) [sem a borde tann bresta — Bm. [sem at borde tan
berast — Bn. berast — Oa.   ³⁵) batr — Bg. aburðar — Oa, b.   ³⁶) bilar — Oa, b.   ³⁷) [zestir — Bm.
[a þar þan aburð — Oa, b.   ³⁸) [skiparum — tilf. Ba.   ³⁹) bote — Oa. bota — Ob.   ⁴⁰) en ex &c. —
mgl. Be, g. Ta, b.

ouilia¹ styrmanz. þa stírfstote² hann rane a hendr þeim [uid .ij. uatta. þa er hinn setr halzri³ mort sílrs uid styrmann.⁴ [En ex notor tetr bat lonyis lauft oc ror brott sua langt at leita þarz. þa er hann setr mort sílrs uid styrmann⁵ oc zere iamgodan bat aptr sem hann tol. En ex notot grandar [monnum eða⁶ flípi zirir batlonyis⁷ sakir [medan batr er brottu.⁸ þa skal hann bota .viij. ertogum oc .xiij. mortum sílrs halzt konungi en halzt styrmanni. En ex i spon brjtr. bote stada allan eptir þui sem stynsamir menn meta. En ex flíp er botande⁹ þa late sa bota er bate [rorer brott¹⁰ oc gíallde .v. merkr sílrs halzt konungi en halzt styrmanni. En zirir huern mann er tynízt zirir batlonyis sakir gíallde [sa er bate rorer¹¹ brott¹² [flítt þegngíllði oc flítar zrendbotr¹³ sem konongr [leggir til¹⁴ með hinna beztu manna ráðe [er með honum eru.¹⁵

Ex menn sigla með lande zram i samzloti.

- 17 xviij. Nu ex menn sigla með lande zram i samzloti. þa stolu þeir [uegia er gtri sigla sua at eigi bægi þeim a land er inztir¹⁶ sigla.¹⁷ En ex menn beita¹⁸ þra-beiting oc [siglir hinn¹⁹ a uedr þeim oc bægir honum²⁰ at bergi eða boda [eða at nese²¹ [oc lestir hann flíp flítt²² zirir þa sol eða brjtr²³ i spon.²⁴ þa bote þeir spell²⁵ er honum bægdø az leib. sua sem stynsamir menn meta oc ozundar bot a ozan [.vj. aura sílrs.²⁶ En ex menn beita þra-beiting oc ber þa at bodum er [a le²⁷ sigla²⁸ oc uíll hann hellðr a þa sigla en i boda briota.²⁹ nu ex flíp brotnar eða reibði flítnar [þeim er a uedr siglðu³⁰ oc eigi uíllðu uegia. þa toma þar engar botr zirir. þui at þeim er allum naubzgn. Nu sigla menn til miora³¹ sunða með samzloti míllu. þa stolu þeir sigling mínta er síðar zara. þar huer sem stadin er sua at engum stande zartalmi³² az. Mínta skal sigling með [halsan oc hezla sturd.³³ en hellðr níðr leggja en a adra sigla.³⁴

Ex menn sigla z menn.

- 18 xviiij. En ex menn sigla a adra naubzgnia lauft huart sem þeir sigla til sunða³⁵

Jvfr. Cap. 18. L. VIII. 26.

¹) [uttan lonyi — Ba. [at ulonyi — Bm, n. Ob. Ta, b. ²) lñfi — fl. ³) halzre — mgl. Bg, m. ⁴) [mgl. — Ta, b. ⁵) [mgl. — Bd, f, n. Oa, b. ⁶) [mgl. — Bm. ⁷) biarglonyis — Bf. Ob. Na. ⁸) [mgl. — Bg. ⁹) brotet — Ta, b. ¹⁰) [rorer (rere) brott — de fl. [rante — Bg. ¹¹) rorer el. rere — de fl. rode — Ta. ¹²) [mgl. — Tb. ¹³) [flítar — Bm. ¹⁴) [flípar — Bm. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) nærre — Bg. ¹⁷) [er gtri sigla ueggia þeim er inri sigla sua at eigi bægi at lande eða at boda. eða at nese — Ta, b. ¹⁸) hilla i — Be. Ta, b. ¹⁹) [sigla adrir hia — Bg. ²⁰) þeim — fl. ²¹) [mgl. — Ta, b. ²²) [of letar han liz flí — Ta, b. ²³) flítt flítt — tilf. Ta, b. ²⁴) oc lestir &c. — mgl. Bg. ²⁵) stada þan — Ba, h. ²⁶) [eztir lagadome — fl. Det hele Stykke En ex menn beita &c. er i Oa, b sat ved (29) efter briota; i Xd, f endnu længere ned, med lem naubzgn og Nu sigla &c. ²⁷) [at — Xe. ²⁸) [a leib liggja — Ta, b. ²⁹) briote — Be. ³⁰) [flítt (a) urðar flítt — Ta, b. ³¹) miora — mgl. Xe. ³²) þar talm — Xe. ³³) [hæzlan oc halsasturd — Be. [halsan of hæzlan — Oa, b. [hæzlan of halsan — Ta, b. [halsan æzla sturd — Xe. sturd — mgl. Bd, f. Her beg. det andet Brudst. af Bo. ³⁴) naubzgniauft — tilf. Xe. ³⁵) miba — Bm.

eda sigla með¹ haxe eda með lande oc gera þeir monnum spelluirkli. þa skal bota
 xirir flutstagn² ex brotnar xirir oxan [reynis stor³ .ij. aura silxrs. [En xirir fram-
 stagn .iiij. ertogar silxrs⁴ en i andröngum⁵ brotnar xirir oxan flo. En ex stagn
 brestr [oc rennr stor inn⁶ giallde mort silxrs. En ex hialmuruolr⁷ brotnar eda
 styri [um hialmuruol⁸ [eda blad ax styri.⁹ bote öyri¹⁰ silxrs xirir huert þessara.
 En ex styri brestr sundr i midiu¹¹ bote .ij. mertr¹² silxrs. oc sua ex iarn brestr ax.
 En ex sag¹³ brotnar bote .ij. ertogar¹⁴ oc sua xirir hale huern oc sua [.ij. ertogar¹⁵
 ex bord¹⁶ brestr.¹⁷ [En xirir rodrar¹⁸ hux .ij. aura silxrs.¹⁹ En xirir megin-
 hux²⁰ halxa mort silxrs.²¹ Ertog xirir tne huert oc frapta²² huern [oc flo²³ hueria.
 En ex ra²⁴ brestr i altaumum eda xirir ottan eda innan. giallde .ij. aura silxrs.²⁵
 En ex ra brestr i dragreipum²⁶ giallde halxa mort silxrs.²⁷ En ex tre brestr [eda
 brotnar²⁸ giallde mort silxrs. En ex hialpreip²⁹ brestr giallde .ij.³⁰ ertogar. En
 xirir asdreng³¹ ertog.³² En xirir flaut oc altauma [oc aff³³ [.ij. ertogar³⁴
 silxrs³⁵ xirir huert þeirra nema aff³⁶ se uti³⁷ oc [etit segli.³⁸ þa skal giallda öyri
 silxrs [xirir huert þeirra. En xirir hazubendu hueria .ij. ertogar. En xirir stöding³⁹
 öyri silxrs.⁴⁰ En xirir dragreip .ij. aura silxrs oc sua xirir stag. En xirir sma-
 reip⁴¹ huert [er a segli er⁴² ertog silxrs oc sua xirir flo hueria. sua xirir ar hueria.
 [En xirir xort halxa ertog.⁴³ En xirir bruggiu⁴⁴ [.ij. ertogar.⁴⁵ En ex madr siglir
 a mann [oc brytr flip hans⁴⁶ sua at eigi er bótande. bote flip sem menn meta oc
 sua xarm⁴⁷ allan er a er oc oxundar bot a oxan [.vj. aura silxrs⁴⁸ huerium er a
 er. ex hann braut með uilld sinni. En ex uada uerl uar. þa sanne með eidum⁴⁹ oc
 zalle nidr oxundar bot.⁵⁰ En þat eru .ij. aurar silxrs er huer a [at tala er xirir asigl-

¹) i — fl. ²) flutstagn — Oa. ³) [reysing — Be. Ta, b. [rennistor — Ob. [reysingestor — Xb, e.
⁴) [mgl. — Xe. En .ij. ertogar silxrs — tilf. Na. ⁵) andröngum — Xe. ⁶) [um rennistor — Xe.
⁷) hialmuruolr — Ba. hialmr — Be. hialmuruoll — Be. hialmuruolr — Bf, h, m, o. Na. Xd, f. hial-
 muruolr — Bg, i. hialmaruolr — Bn. hialmuruoll — Oa, b. hialmuruolr — Ta, b. hialmuruollr — Xb.
 hialmuruolr — Xe. ⁸) [in i homlu uolar halb — Be. [nær hialmunuol — Bg. [um hialmunuol — Bi.
 [um hialmaruoll — Bn. [um hialmuruoll halb — Oa. [með (viðr) hialmuruollarhalb — Ta, b. [mgl. —
 Bf, Ob. ⁹) [mgl. — Be. ¹⁰) mort — Bg, m, n. ¹¹) tuau — Ob. ¹²) aurum — de Övrige, undt. Bf,
 der har mortum. ¹³) [er — Be. Oa. ¹⁴) aurum [. — Ob. ¹⁵) [mgl. — fl. ¹⁶) barb — Bd, e, f,
 g. h. Na. Ta, b. ¹⁷) [ua .ij. ert. &c. — mgl. Xe. ¹⁸) uibrar — Ba. iarb — Oa. iardar — Ta, b.
¹⁹) [mgl. — Be. ²⁰) hux — Bg. ²¹) En ex tre &c. . . . mort [. — indsk. her istf. længere nede
 Be. ²²) frapta — Bh. ²³) [ot fla — Bg. [med flo — Xe. ²⁴) oxra — Bd, f. xra — Ob. ²⁵) En
 ex ra &c. — mgl. Be. ²⁶) altaumum — Bf. ²⁷) Ertog xirir tne &c. — mgl. Oa. Ta, b. ²⁸) [mgl. — fl.
²⁹) hialpreip — Oa. hialreip — Ob. ³⁰) .vj. — Bg. ³¹) asdrengin — Be, n, o. asdrenging — Bh.
 [reng — Oa. Ta, b. alldreng — Na. ³²) eda drænging — tilf. Tb. ³³) [mgl. — Be, m, n. Oa. Ta, b.
³⁴) [ertog — Bf. ³⁵) [mgl. — Bm. ³⁶) a aff — Be. ³⁷) inni — Bo. ³⁸) [etti i segli — Be.
 Ta. Oa. [etti segli — Bg, i. [edit i rod segli — Bh. [ettit i segli — Ta. [segli — Xe. ³⁹) stræng
 — Oa. ⁴⁰) [mgl. — Bg. ⁴¹) reip — Ob. ⁴²) [mgl. — Ta, b. ⁴³) oc [ua xirir flo &c. — mgl.
 Oa. Ta, b. ⁴⁴) [sua xirir xort oc bruggiu — Bg. ⁴⁵) [halxartugar — Bf. i. alb. — Nb. ⁴⁶) [oc
 brestr flip hans — Oa. [mgl. — Bg, m, n. ⁴⁷) xarm reida — Na. ⁴⁸) [ettir lagadomi — de fl.
⁴⁹) eidum — fl. ⁵⁰) [mgl. — Na.

ing uerdr.¹ Engi skal a annan heldr roa en sigla. en ex ror þa liggir sama sett uid sem adr var sogd. Nu er talt um asiglingar² allar. oc borte þo at heilu huerf. en settir er uid asigling liggia. þa haxe halza huarir styrimenn oc hasetar.

Ex menn leggja or lægi oc lætr bryggju eptir vara.

- 19 xij. Nu ex madr leggr or læge oc xer orenda sinna oc lætr bryggju eptir uera. [þa a sa lægi er bryggju lagde eptir þegar hann kemr til.³ En ex menn leggja [sam- xlot sitt⁴ sinn i millum at xarmanna lagum. þa skal engi xra adrum sigla lengra naudsynia lauft [en sea megi aff a borde.⁵ En ex þeir sigla lengra gialde huer þeirra mort silxrs þeim er xra uar siglt iamt styrimenn sem hasetar. [En þær eru naud- syniar ex skips haste liggir uid. xiors eða xear.⁶ En ex [þessar naudsyniar liggia uid⁷ þa ma settar lauft xra sigla ex hinir uilia þess xueria er i samxlate uaru með þeim. [En ex eigi eru adrir til.⁸ þa sanne xialxir sagu sina⁹ með [v. eidi¹⁰ oc se xgnir xata. En ex eidr xellzt borte sem adr er sagt. En boarmanna log xtolu uera a xiffi- nesi¹¹ hueriu oc i silldxiffi oc i kaupxarum allum.

Ex menn draga axleri upp.

- 20 xij. Nu draga menn upp axleri [með sinu axleri¹² oc er huarle i strengr ne naftmíði. þa eigu styrimenn halzt en hasetar halzt nema notor madr [lennti oc talle xer oc niote til .ij. manna uitnis¹³ oc longi xíðan vtt ax þeim er xunnu¹⁴ með halz- uirði [ex uitna er notib.¹⁵ Ensa skal xynði huerium samðogris ex menn liggia [uid land bngt.¹⁶ En ex eigi er lyft þa ma sa þioxsol a gexa er¹⁷ a. En ex madr dregr upp axleri [með sofn¹⁸ eða [faxazt til¹⁹ oc kemr reipi i ring. þa haxe hann hina samu laufn ax þeim sem atti sem adr uar sogd.²⁰ En ex eigande kemr eigi til oc eigi hana umboðsmadr. þa eignizt þeir axleri er upp drogo.

Ex menn leggja xelag saman.

- 21 xxi. Nu leggja menn xelag sitt saman. þar xtolu uattar uid uera. þat xelag m huergi²¹ autla uid engan mann nema beggia se uili til. En ex hann ontr þa skal

¹⁾ [er a er siglt — Ta. [er stíft xar — Tb. ²⁾ siglingar — Be, i. ³⁾ [mgl. — Ta, b. ⁴⁾ [sa xelagh — Oa. ⁵⁾ [en sua at æighi meghe sea as a borde — Be. [mgl. — Bo. ⁶⁾ [En ex þeim ligger na- syn vidr. eða ligo haste. xior eða xe. — Oa. xiarlion — Ta, b. ⁷⁾ [men sigla þessa naudsyn — ⁸⁾ [En ex engi varo i samxlate xleiri með þeim — Be. [en ex engir ero (varo) xleiri (saman) i samxloti með þ — Bm, n. [en ex eigi varo adrir i samxloti með þeim — Xd, e, f. [mgl. — Oa, Ta, b. ⁹⁾ með þeim — mgl. Bg. ¹⁰⁾ [xritar eidi — Bg. ¹¹⁾ xiffi manna nesi — Oa. ¹²⁾ [sin — Oa. [mgl. — Ta, b. ¹³⁾ [tome till með toghleghom vitnum oc tanne xer — Be. ¹⁴⁾ upp drogo — Bm. ¹⁵⁾ [mgl. — Be. ¹⁶⁾ [þar vid sem bngt er — Xe. ¹⁷⁾ Her ender Xe, af hvilken de to sidste Blade ere bortskaarne. ¹⁸⁾ [mgl. — Bg. ¹⁹⁾ [xavar axtir — Be. ²⁰⁾ lotf. En ex madr dregr &c.: — Somu lund skal vera ex hann dreggr upp með sofn eða faxar eptir eða tomr reip i ring sem adr var sagt — Bm. ²¹⁾ huergi — mgl. i de Örrige

er þyrri lagðe tala mort sílæro æz uftíptu.¹ oc eigi skal hann lengra þora nauðsynia lauft en stílt uar. nema hann abyrðizt [at huiuitna.² oc eigi skal hann þat þelag hoggua brott ne líofa ne legorðz sátr [æz gíallda³ [oc engar aðrar orftulldir⁴ eða æznoztzsur⁵ nema beggia se uili til. En þa er þeir stípta þelagi sínu. þa leggi hann fram þat⁶ sem hann uil oc segi sua at her er [allt bæðe auogtr oc innstóðu orrir allr þa⁷ er mit eigum báðir saman. oc fueri síðan þar at [eins eidi.⁸ oc síðan klæðnad skal hann haza er þeir stípta þelagi sínu. sem þa uar er þeir lagðu saman oc eigi uerri.⁹ Nu leggja menn hiazelag. þa skal þa er uidr tetr klæðazt æz sínu þe oc þorðazt oc eði æz hins þe tala er hiazelag¹⁰ lagðe til hans. nema skípleigu [oc uppburð oc uttburð¹¹ þirir þat er i hiazelag¹² uar lagt. en þat skal hann abyrðiazt sem sitt þe. en halzan auogtr skal huar haza. en hinn instóðu orri sinn þyrst æz er þelag lagðe. Nu stíla¹³ þeir eptir þui sem þeir uerða a sáttir huert hann skal [þara með.¹⁴ En æz hann [þlytr oc þer¹⁵ [annan stáð.¹⁶ þa abyrðizt hann með huiuitna. En æz þeir hitla i harða laupstexnu oc þær hann eigi sua felt sem uirt uar i hendr honum þa skal hann þora heim oc þa þeim þe sitt er atte. En æz hann sel oðyra þa skal þat þess stáðe er með þer en eigi hins er þe a.

Æz menn uerða báðir sínu 903.

xxij. Nu leggja menn þelag sitt saman oc ueria báðir or einum stóð oc bera 22 [þott sín¹⁷ a stípt oc þara nu þingat sem [þeir haza þari telt.¹⁸ nu legzt annar huar stítr oc gerizt hettir uid dauda. þa skal þelagi hans ganga til stýrimanz oc til hafeta. bíðia þa tóma til hins stítra. þa skal hann segja til þear síns oc til þelago þeirra. Nu æz hann andazt síðan. þa stólu þessir [uera uitnis menn¹⁹ [er uid uaru²⁰ æz notor [mistrýggð uerðr a.²¹ oc skal þe þat uirða [er at lande temr.²² oc þa með uirðu²³ tala er²⁴ þa þer með oc ueri framleidis ser til auagtar. [en hann þlyti²⁵ instóðu orri til retz²⁶ arua eða hans umboðsmanz. En æz hann temr eigi þeim monnum uid er þe virðu. þa auli²⁷ hann uitni sín með þeim monnum er þingat þara sem arze stítr. Nu andazt þelagi hans síðan bulki²⁸ er bundin oc aðr en þeir se a þerð komnir þa skal²⁹ setia mann a lest hans. þann er bæðe hallde upp³⁰ austri

1) uftíptu — Oa. 2) [huern pening — Ba, fl. [at allu þat þe — fl. 3) [a geua — Bf. [a tóma — Oa. [þota — Ta, b. 4) [mgl. — Bg. uftíptur — Be. 5) æznoztur — Bg. nægðsur — Ob. 6) stílt — fl. [ua mitit — fl. 7) [nu allr auogtr of instóðu — Ba, fl. 8) [fullan eidi — Bn. 9) þramar — Be. Oa. 10) þelag — Xf. 11) [of þirir uppþípan of utþípan — Bk. [oc upburð — Bn. 12) þelag — Xd. 13) stíla — Ta. leggja — Tb. stíla — Xf. 14) [stíla — Be. Ta, b. 15) [þlytr eða þer — de fl. [þer — Ta, b. eða þer — tilf. Oa. 16) [annan veg — fl. 17) [þe stí — Bm, n. 18) [þare tóto — fl. 19) [honom uitni bera — Bm. [men uitni um bera — Bn. 20) [mgl. — Bm, n. 21) [stítrýggð uerðr a — fl. [mistrýggur — Bd, f. [stítrýggir — fl. [mistrur — Oa. 22) [mgl. — Bm, n. 23) virðing — Ta, Xb. 24) uid tætr of — tilf. Oa. 25) [æz hann þlytr — Ba, d, de fl. 26) landz — Bf. 27) te — Ta, b. 28) Saaledes ogsaa Bo, d, g, n. Na. bunti — de Övrige. 29) hann — tilf. fl. 30) uid han — tilf. Ba.

oc roðre tialldan oc allum tofnade ær ær hinc dauda. En eðl [a hann fleira ær at¹ hær. nema erþingi uili gerit hær.

Um uardhald a skipi.

23 xxij. Nu eru þeir a ærð lómur oc þurzu þeir uardhaldz [oc uarnþar² eigi síðr [um netr en um daga.³ þa stolu þeir bergvord⁴ heia [i stagne⁵ framme oc stal þara, aptr⁶ a fiornborda.⁷ En æsti oc æstar uord⁸ stal heia ær siglu ut a fiornborda [oc þara⁹ aptr eptir¹⁰ skipi.¹¹ Hænar austr stal heia aptr a bulla¹² brun¹³ [a balborda¹⁴ oc þara fram eptir skipi.¹⁵ Siglingar austr oc rauord¹⁶ a at heiazt uid siglu a balborda oc þara fram eptir skipi. þau embette eru nu told at [þoar manna¹⁷ lagum er vera eigu a hueriu¹⁸ skipi.¹⁹ En huert er þeirra log- ligt²⁰ er þessum ma telia [eda ahaynum²¹ skipa.²²

Um settir allar innan þoar.²³

Allar þær settir er til þalla innan þoar oc innan tafmarta [þoar uars²⁴ þa a lonungr einn þegngilldi oc oll ubota²⁵ mal [oc utlegðar mal²⁶ oc þirir allt þat er stolit er or lonunge garðe oc sua þirir þorbod.²⁷ En allra [annara setta²⁸ eigu þoarmenn þridiung.²⁹ vttan skipdratt oc stadar³⁰ gialld. þat a gialthyri einn saman. Er hann oc stýldr at lata blasa til skipdrattar oc tasta þeim i myrtaföru er þat þoyrir eða i ranfats hús³¹ oc [allra reysinga³² eptir motmanna³³ dome.³⁴

Jvfr. Cap. 23. Bj. 176. 177.

¹) [þal han ær — Oa. ²) [mgl. — Bm, n. ³) [um daga en um netr — B. ⁴) dagvord — Be. Oa. Ta, b. vord — Bg. Ob. ⁵) [a stagne — Xb. ⁶) at skipi — tilf. Bm, n. ⁷) fiorn — Ta, b. ⁸) burðar — Be. Ta, b. ⁹) þara — mgl. Be. Oa, b. fram — tilf. B. ¹⁰) ætr at — Ba, B. ¹¹) [mgl. — Bg. ¹²) Saal. og Bc, d, f, g, n. bunta — de Övrige. ¹³) borðe — Xb. ¹⁴) [mgl. — Be, g, m, n. Oa. Ta, b. Xb. ¹⁵) of hæst a balbord — tilf. Oa. ¹⁶) roðr — Oa. ¹⁷) [þarmanna — Bm. ¹⁸) loglangu — tilf. Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. loglegu — tilf. Bd, e, g. Ta, b. ¹⁹) þau embette &c. — mgl. Oa, b. ²⁰) loglangt — Ba, f, h, i, m, n. Na. Xf. ²¹) ma a — tilf. Bg. ma — tilf. Oa. ²²) [oc hamtum ma skipa — Ta. [of hamtum ma skipa — Tb. Herefter antyder Be ved Begyndelsesordene 3 Capitler nemlig: Nu sigla men þyrir bann &c.; En ær maðr tetr grip manz uledan &c.; og alla þu gripu &c. Oa og I indskyde Cap.: Nu þara menn þyrir bann &c. ²³) Dette Capitel, der egentlig danner Slutningen af de hele Bylov, og ei særskilt vedkommer Farmannaloven, er dog formedelst sin Plads bagefter denne i de fleste Codices blevet anført som et dertil hørende Capitel; i Bb, c, d er det endog indtaget i Indholdslisten for Bolken, see ovenfor S. 274. Det findes ogsaa i Xd, f, der dog kun indeholde Farmannaloven. I Oa sta det to Gange, første Gang i Enden af Farmannaloven, hvormed Byloven i denne Cod. begynder, siden bagefter Tyvebolken, allersidst i Loven, men paa dette Sted heelt igjennem skrevet med Rødt, medens Overkri ten er blaa. ²⁴) [mgl. — Bm. [mgl. Oa (paa første Sted) Ob. ²⁵) alæigu — Oa (paa første Sted). ²⁶) [mgl. — Bm. ²⁷) þarboð — Bi. ²⁸) [manna sett — Bg. ²⁹) [stlumadr þridiung. gialthyri þridiung — tilf. B. h, i, m, n. Na, b. Oa (paa andet Sted) Ta, b. [stlumadr þridiung — tilf. Bd, f. Oa (paa første Sted). ³⁰) of gialthyri þridiung — tilf. Bg. ³¹) þoar — Be, m, n. Oa (paa andet Sted), Ta, b. ³²) of tasta &c. — mgl. Bm. ³³) [alla reysingh at ueta — Ta, b. ³⁴) þearmanna — Bg. ³⁵) Herefter tilf. Ba de tre Capp.: ær maðr tetr grip manz uledan (stemmende med Landsl. VII, 39), alla þu gripu &c. (stemmende med Landsl. VIII, 18) og ær hæst eða roff þitr mann (stemmende med Slutn. af Landsl. IV, 22). Bg slutter her med: of, lytr her þarmanna logum. Bb indsk. her som Slutn. af Farmannaloven Cap. 25 i Jonsbogens Farmannalov, see Anhanget. Bm slutter med: þer lytr þarmanna logum. En þessa bot ritade Eirir þronðar son; derefter nogle latinske Slutningsvers.

X. Rettarbotr.¹

²Þessar rettarbotr gaf Magnus konungur sun Haakonar konungs³ [sunar sunar Sværris konungs⁴ öllum Þiorguiníar monnum⁵ þeim sem i rettom stílum er(o) uid gud oc sanre lydni oc þegnshylldu. [oc extirleti⁶ ero uid rettan Kórex konung. oc hans ríki oc radunoyti styrkja med hollre þionofu innan landz oc uttan. uftaddri i öllu konongdomsæns fornd oc rettom malæznum þeirra logleggra kononga er extir han toma.

Syrst at upphæze⁷ at þar sem adr zell allzædi safar oyrir i boarmanna logum. þa skal nu zalla til helminge oc sumum stodum meir. oc⁸ sva sem logbot vattar. oc sett er i bot med alvædno hual hællzt⁹ ma tafazt zirir hueria sol at þui síðr værði þeir blektir er zafunnigir ero az prettilegom¹⁰ solnarom. þat oc her med at rettaren skal zyr þeim gera rett er mishallden er. en síðan¹¹ tala kononge sett til handa.

þa adra at han stípaði þeim morgum monnum i ærzða tal sem eði varo adr i neyndir. extir þui sem logbotin síolz vattar.

þa hina þridiu at þar sem sa er man drap matte adr med settom¹² naubga zindr sína. þa er huarle varo valldande ne radande til zebota med ser. þa skal nu az þess¹³ ze er drap bota ærzingia hins dauda einum.

þa hina ziorðo at az¹⁴ ze uiganda þes er stemdar uig eða nidinge uig hæuir vegel. þa skal zyrst botr az lula ze uiganda adr en i kononge gard zalle sva sem i bot er sett.¹⁵

þa hina zimtu at huergi skal zyr ze uiganda zalla i kononge gard en adr se lotnar allar loglegar skulldir hans¹⁶ þær sem zyr varo gorvar.

þa hina setto att ez [men værða vegner¹⁷ i hæimili síno þa skal ærzingi tala halzu meiri botr.

þa hina .vij. at ez madr værðr bardr eða særðr i hæimili sínu. þa skal han tala halzu [mæira ret¹⁸ extir loglegum dome.

þa hina .viij. at þar sem adr zell i kononge gard allt bæde i lande oc lausum oyrri. þa er han stal til æinnar ertogar. en nu zellr cigi zyr allt ze hans i kononge gard en sva sem stíl i þioza beftinum.¹⁹

¹) Overskr. tilf. i Lighed med Landsloven. ²) Retterbøderne findes ikkun fuldstændigt i *Ba*. I *Be* findes kun Haakon Haakonssøns 6 Retterbøder, men, paa nogle Ubetydeligheder nær — Kórex men overalt f. *Öutapings* men — ordlydende stemmende med *Cod. Gg* af *Landsloven*, s. o. Side 174 fg. I *Bh* kun K. Magnus's Retterbøder efter *Byloven*, Kong Haakons efter *Landsloven*, s. nedenfor. I *Bi*, n. *Oa* antydes kun Begyndelsen af K. Magnus's Retterbøder, s. nedenfor. I *Na* Retterbøderne for sig selv, ved *Codex's* Slutning, og i Bearbejdelse som i *Landsloven*, stiledes dels til Nordmændene i Almindelighed, dels til Frostathingmændene. Derimod tilføies som Anhang tvende Stykker om Nidaros's Takmarker, see Anhanget Side 289, og en Formular for Lysning af Julefreden. I alle de övrige Codices mangle Retterbøderne aldeles. ³) Resten mgl. — *Oa*. ⁴) [mgl. — *Bh*, n. ⁵) Istf. hele Resten: &c. — *Bi*. ⁶) [mgl. — *Ba*. ⁷) [Istf. hele Resten: of ganga sva allar vtt sem standa i landzbotinni — *Ba*. ⁸) oc — mgl. *Bh*. ⁹) hæft — *Bh*. ¹⁰) prettuifum — *Bh*. ¹¹) síðan — mgl. *Bh*. ¹²) settum — *Bh*. ¹³) eins — tilf. *Bh*. ¹⁴) om — *Bh*. ¹⁵) i mannhelgi — tilf. *Bh*. ¹⁶) hans — mgl. *Bh*. ¹⁷) [madr er vægin — *Bh*. ¹⁸) [mæiri bottr — *Bh*. ¹⁹) of sett þar til sem logbot (vattar). — tilf. *Bh*.

þa hina niundu gaf Magnus konongr nu einkanlega at þo at maðr hitti i þau ubota uerf at han haze xirir gort lizi oc ollu þui sem han a¹ i þoftu oc laufu. annat huart at maðr drepr loghman xirir retta logfogn. eða brenner man inni. eða myrðir man. eða hoggv hond eða þott af manne. eða flingv ut augu manz. eða fter tungu or hoxði manz. eða mæiðir man.² eða drepr þadur sin. [sun eða brodur. modor eða dottur. eða systur.³ eða konu sealys sine. eða kona bonda sin.⁴ eða tynir⁵ sealzum ser. eða vegr man i heimili sino.⁶ eða loypr brot með eiginni konu manz. eða tala⁷ konur⁸ með rane eða herþange. eða þalsar maðr fteðia brex eða inzfigli kononge. eða drepr þan man er kononge⁹ inzfigli hæuir xirir ser. eða i herbirgi hia kononge. eða i kononge garðe. eða a kononge flipi eða i nauiflu hans.¹⁰ eða tætr maðr konu naubga. eða hærnir ubota manna. eða hæmtir giold xirir þa.¹¹ en ef einhuer sa er i flit ubota uerf þellr. sem gud late engan henda. oc¹² þo at sa haze xirir gort lizi oc þe sinu ollu uid konong. oc a einhuer þeirra born i umægd. þa flulu kononge umbodsmen ætla barni huerio þullan þorlags oyri af þe¹³ þui er hin utlægi ætte. æ meðan þe uinz. þar til er born ero mataunnungar xirir allðr sater ætir logum. þo at þe se eigi mæira en þeim vinniz til þorlag oyris.

¹⁴Þan a þetta let Magnus konongr saman sætia þat af ollum bofom landz. sene sem bæz þotte honum bera með beztu manna raðe oc ftra þessa bof oc get sealz til logþingis i Þiorguin oc let þar upp lesa oc gaf þingmonnum bofina oc þa rettar bof þar með sem eigi er minzt. at þesse bof skal heðan af ganga um Þiorguin um allðr oc um ære at uftaðdri konongdömsene semd. ætir þui flilordi sem adr er melt. Liczt hans rettom ætir komandum en einshuers flodum umbota þurza þa flipi sa þui sna at gud haze semd af. han salo hialp. oc þeir gagn er undir bua. Ma oc at flæiri rettar boftr zinnizt i þesse bof en þær æinar sem her ero neyndar ef flynsamer men floda með gaumgiæzi þessa oc hina er adr var.

Þesse bof var logtælin i Þiorguin a Vincencius meffo dagh. þa er lidnir varo þra burð uarð herra Ihesu Christi. þusundrat vættra. oc .ij. hundrat vætra. oc seu- tigur vættra. oc .vi. vætr. a .xiiij. are ritis Magnus konongs. Geze Ihesus Christus off hana þva i nyt at þora. at varum herra Ihesu Christo se til uirðingar. þeim salo hialpar oc ombunar er gera let oc ollum þeim sem honum varða oc ollum o- til verallðleggrar þarselðar oc æilixis þagnadar. Blæzsan oc varðvæizla þadur oc sun- oc hæilags anda. æins guds i hæilagre þrinningo oc ærnadar orð varar þru san- Marie oc hins hælgha Olafs konongs oc hinnar hælgu Sunnizo se með os nu iamnan. Late gud off hæila fliliaz oc þinnaz. Amen.

¹) bæðe — tilf. Bk. ²) at villia sinnum — tilf. Bk. ³) [eða modor broðir eða dottir — Bk. ⁴) eða systir sinna — Bk. ⁵) maðr — tilf. Bk. ⁶) flaly — tilf. Bk. eða tynir &c. efter den næste Sætning eða (oypr . . . manz — Bk. ⁷) tætr — Bk. ⁸) konu — Bk. ⁹) brex of — tilf. Bk. ¹⁰) konungs — Bk. ¹¹) vðotta menn — Bk. ¹²) oc — mgl. Bk. ¹³) þr mgl. — Bk. ¹⁴) Dette Slutnings-Cap., der har til Ovskr.: Her segir ner bofin var logtælin, er som sædvanligt i Landlovene — Bk. Udentvillv hører det ogsaa egentlig til den i denne Codex først forekommende Gulathinga-Lov.

Anhang.

A. Nidaros Byes Takmark eller Grændseskjel efter Cod. Na. (See ovenfor S. 266).

I namne gudz amen, Se thet ollum monnum tunnidt at á ellsta are ridiff wírdur: lags herra hadonar konongs sunar Magnúsar konongs, oc Ottar Thofstans sun hæfde loghfoghn sigd'nn (fogdu) hinum stírídár men at thessor var mardra millum næsna oc boermanna. Hæssuer or anne zír vthan solazos, thar sem hon læmr i sío nt, theiri á oc up i Gollings aas. Thedan oc i Orrastein, thedan oc i Sundhælluna, theden oc fram með hæsto hamars berghn. i thollena. thedan oc i stardet up aff Diupa dalle eghn. Thedan oc i warda klettn. Thedan oc i wrdana, er offven zellz i Stieldbred.

Om Thagmarkra til Nideros oc marchra mellom bønder ok boiermend.

Saa er mardra medel almindings, och bonda eigner, hæssuer ned oc or faala: polhe, och áat thamburdi up i Burgher aafen, zuran Stenuerti. Thedan i Gulungs aass austan worden áat skaptretto vtt offuer myranar, oc i thiorn tha er Korttiorn heiter, en somme holde Koldtiorn, En vttlen synia mardra oc boier genger emod sundan aar sío, næden ther sem Idu klette heter. Thedan oc up i Graastein er ligg i hallz: en, medel fladla oc klapstad. Thedan oc up i Biorn stard. Thedan thil mards vid flada mard.

B. Nidaros Byes Takmark efter Cod. arnamagn. No. 85. qv. (See ovenfor S. 266).

Om Tackmarch till Nederos och marchra mellom Bønder och boier mennidt.

Saa eer marchra och medel almenning och bonda engner; heffer nedt or solaxothe och aath tamburdi up i Borgaar aass sem zuran stender n, Theden i Gullungs aass austan vordan, Theden aat skapt retto vtt yssir myrannar och i thiorn tha er Kør thiorn heither, Endt summe holde Koldtthiorn, Endt vttlen synia mardrae oc boier genger imot sunnan or sío nedan thær sem Ydu kletthe heyter, Theden oc up i Gra: stein er ligger n halßen medall fladlaa och klapstade, Thedan oc up n Børnerstardt, Theden till mards vedt flade maard.

C. Jonsbogens VIII, 25 efter Bh. (See ovenfor S. 286).

Er menn eigu házship saman ok villia þeir (skilia sameigu).

Nu ez menn eigu házship saman ok villia sumir fara en sumir eigi þa skal sa r fara vill steyna þeim aullum til skips er at motti eigu sua laungu zírir at um
Norges gl. Love II.

lid mægi sýsla. of sua þari at þessu sem þyr segir i iardar skipti. of sua þare um skip sem þyr segir um adra gripi i kaupar bætti. En ez menn eigu skip saman þeir er huaragi hærir loft til at kaupar of eigi villia adrær kaupar. hallde þa til gagns er vill. greidi þeim er til mör eigu við hann sinn lutta skipleigu. of tale ez honum þat er han þarz til kostnadar at hærar ez hans lutta. Sua stall of ez menn eigu minna skip saman en hærskip. of vill annar hallda til ziftiar eða zængiar skipinu en annar vill eigi. þa skal sua þara at þui skipti sem adr um hærskip. Of hueruettna þar sem menn skulo skipta einhuerium lut med monnum. eða virða þat er þeir ero med logum til traxdir. þa skulo þeir iaznan til toma þirir midian dag ella er setr huer þeira .ij. aura slyrs. halzt konungi en halzt þeim ær virðingar traxdi nema naubhyn banne. þat er um reiding allan er þeir atto med skipinu at þat skulo skynsamir menn mæta of virða of stall þat allt skipi zyllgia. Nu vill huartueggia hallda skipinu til ziftiar eða zængiar of a sinn vög huar þeira. þa stall sua at þara þa er eign vill skipta við annan um skiptit sem adr var tinnt þirir ottan þat at þa skulu skynsamir menn lutta huar skip stall hærar eða verð ez þeir verða eigi a annat satir sialuir. þat of ez annar hellðr skipi til ziftiar eða zængiar sua at annar veit eigi eða er eigi at spurðr. þa abyrgis þa er hærir eða hærar lætr. en hin hærar þo lut sinn zullan ez sinnum lut skipfins er engu reð um eða læigu slika sem skynsamir menn mættu ez skip er undir þarma lagt. En ez beggia rad var til þirir anduerðu þa abyrgift huar þeirra at þeim lut skipit sem lutlin hærir ez. En ez eigi gællz verð þirir skipit þeim er hærar a. seti sem vitta ze. Nu eigu menn saman vatnbatta eða þau skip er sua sma ero eða sua vand at eigi er þor til ziftiar of villia þeir þo stillia sameigu med ser. þa stall sua þara med þessu skipti of sua allt vera sem þyr var sagt um meira skip. Ez madr setr fram hærskip mannz eða þo at annar eigi med honum of at vullia þess er a med honum skipit of sua ez han þær brott med. sua of ez madr hogg skyllihogg a annars mannz hærskip of huakli er han spillir eða brytr at skipum eða reida eða at treida. suari slika þirir sem .vij. skynsamir menn doma loglega til nærdir. of hueruettna þar sem madr gerir manni þiarstada med hærzt of auzund botte þa zullrette er gerdi eftir dome of þiar stada med ez vittni ero til. þat er allt zullrettis stada er menn mættu til hærzrar merkr. En ez minni er þa er auzundar bott eftir dome þeim er stada er gior. Skal rettarin iaznan nezna menn til doms ez eigi er logmadr til. Nu dyll hinn of ero eigi vittni til syni lyrttar eidi þirir zullrettis stada. En ez eidar zallaz giallde slikt sem adr var taltat. En ez verr lægg en madr vill. gialldu stada setta lauft innan .vij. natta þeim er ze atte.

III.

Nyere Christenret,
udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

Af denne Lov findes tvende, noget forskellige, Redactioner, den ene for Borgarthinget, den anden for Gulathinget. De meddeles her saaledes:

- I. Nyere Borgarthings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Codex No. 3261 qv. i det kjøbenhavnske kongelige Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, indeholdende foruden Borgarthingsloven (*Bb* i Landsloven), ogsaa Christenretten, med samme Haand fra Midten af 14de Aarhundrede . . . . . *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 1127, Tillæg, i det kgl. norske Videnskabs Selskabs Bibliothek i Thronhjelm, indeholdende, foruden Eidsivathingsloven (*Ef* i Landsloven), ogsaa Borgarthings Christenret, men med en nyere Haand, fra Midten af 15de Aarh. *B*.
- II. Nyere Gulathings-Christenret. Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (Landslovens *Gp*), ogsaa nærv. Christenret, men med en anden Haand, fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede . . . . . *A*.
Sammenholdt med Perg. Cod. No. 62 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ge* i Landsloven), ogsaa nærv. Christenret med samme Haand fra 1ste Fjerdedeel af 14de Aarhundrede . . . . . *B*.
- med Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Ga* i Landsloven) m. m. ogsaa nærv. Christenret med en noget yngre Haand . . . . . *C*.
- - Perg. Cod. No. 1642 qv. i det kjøbenhavnske kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Borgarthingsloven (*Ba* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret med samme Haand . . . . . *D*.
- - Perg. Cod. No. 12 fol. Hist. lit. i det lundske Universitets-Bibliothek, indeholdende, foruden Gulathingsloven (*Gn* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, m. s. H. . . . . *E*.
- - Papirscodex No. 77 qv. f. g. i den arnamagnæanske Samling, Afskrift af en tabt Pergaments-Codex ("*in capsâ Cypriani*") paa Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn, rimeligvis fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *F*.
- - Perg. Cod. C. 21. qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, indeholdende, foruden Frostathingsloven (*Fa* i Landsloven) m. m., ogsaa nærv. Christenret, dog med en noget yngre Haand . . . . . *G*.
- - Perg. Blad i C. 17 qv. sammesteds, der forresten indeholder Eidsivaloven (*Ee* i Landsloven) m. m.; Bladet er et Brudstykke af Christenretten, med en H. fra 1ste Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *H*.

Som Anhang meddeles til Slutning:

- I. Den nyere Gulathings-Christenret efter Cod. *B*.
  - II. Tillæg, vedföiede Christenretten i enkelte af de ovennævnte Codices.
-

I. Nyere Borgarthings Christenret.

Hver kristinn madr er skyldugr at gera tiund sína þa er þrjár máttla bændi háfud 1
tiund oc auagtar tiund oc skipta i þrjár stadi. a byskup þiordung en annan heradþ
prestr. þridia a kirkia .iiij. eighu hondr at skipta skilfuir millum þatofra manna.
En eð madr vill eð gera háfudtiund sína. þa skal byskups armadr gera honum .iiij.
manada skæzno at gera háfudtiund sína. en eð eigi er þa gorr skædr .iiij. markum. oc
gere honum adra .iiij. manada skæzno. en eighi er þa gorr skældi adrar .iiij. markr.
þa skal han en gera honum þridiu .iiij. manada skæzno. en eð eð er þa gorr skædr .iiij.
markum. þa skal han gera honum hina þiordu .iiij. manada skæzno. en eð þa er eighi
gorr. þa hærir han þirir gort þe oc þridi landi oc lausum eyri oc a byskup eð þe
hans til þriggia marku en allt annat þat sem auk er þa a konongr at taka. En eð
madr vill eighi gera auagtar tiund sína þa a byskups armadr at þara til heradþ
kirkju oc gera þeim ollum þimt til at gera auagtar tiund sína er ogort háða. en þa
sem ogort hærir at þeiri þimt skædr .viij. aurum. En eð þa er en eighi gorr auagtar
tiund þa gere honum þimt adra oc eð þa er eighi lokit skædr odrum .viij. aurum oc
late ær sua til þess er þeim skældið er lufa a. En þa er tiund hærmtir kallar hinn eigi
rett gort háða þa skal hinn standa þirir með eigneidi sínum at han hærir þa tiund
rett gorua. þa skal hin sua lita at loughum.

Um þaking barna.

Ala skal barn huert er borit værdr oc manz háfud er a þo at nodor orþymli 2
se a oc till kirkju þora oc lata skera eð prestir er ner. ællighær skulu konor sua þirir sia
þæghar þær ero hia barnburdum at þær se vatn i hia. En eð barn er með litlu lizi
þort oc nær eighi presti þa skal skera þat huert sem hia er staddr iamuell þadir oc
modir eð eighi ero adrer till. at donpa barn i vatn oc mæli þesse ord meðan oc
næmþni barn a næmþn. Et skera þit i næmþn þadur sunar oc hærilago anda. oc skal
æidi vid þesse ord aula ne æð þeim taka. Kæle gerir ænga skera oc eigi þogg æða
þnior nema vatn se adr eð snio gort. bærst oc sua at at þadir oc modir skera barn sitt
i þeima naudsþnium þa skal þessþns gudþiær eighi skera hionþap þeira. þoþr ot

---

Jvfr. Cap. 1. B. 11.

---

¹⁾ Lacune i B, indtil midt i Cap. 15.

barn adr en til prest lome oc tuæft sa skirt haza er med zær eda hia uera þeim er skirdi þa skall barn lirtiu græxt vera en elligar æighi. Oc a huærium dæighi sem þesse naudsýn ber till þa ma barn stira ianuel iola dagh oc pascha dagh sem adra ner. En huæ sem vœtir gudstuiar barni þa ero þau skyldugh at kenna barni credo oc pater noster. En zadir oc modir ero skyldugh at giæta zirir ollum lizshasta innan .viij. vœtra vthan sœttir. En ez madr hœldr barni sinu heima um .v. netr ofstirdu naudsýnia laust. gialdi bystupi .viij. aura. hœldr han adrar .v. netr gialdi bystupi .xij. aura. hœldr han pridiu .v. netr gialdi .iiij. mætr. hœldr han ziordu zim netr gialdi bystupi .xv. mætr. hœldr han længr oc dœyr barnit hœidit þa er han vllaghr oc zirir gort ze oc pridi vid konong. en bystup tale .iiij. mætr ez ze hans.

Sner zadir skal at barni vera.

- 3 Þat er nu þui næst at sa skall zadir at barni vera er modir sæighir a hændr nema han syni med lyritar æidi. Nu er sa daudr er hon kœnnir barn. þa skall þat standa er hon sagde i sængzor sinni ez hon sagde æi tuænt till oc þat skall hon sanna med æidi sinum oc konor þær er varo hia hænni oc þa hœyrdu ord hænnar. En ez þær ero ængar till þa skall proua ez nodorir men viftu samuift þæira oc huart nodot suare þat þui er barnit var zott at rettre tiltolu oc skipi sidan stynsamir men æptir þui sem þeim þittir vera zirir gudi. Nu lilizt barnit i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stiritum monnum at i zadur ætt sina se list. þa ber þat ser sialzt vithni at prouad er samuift modorennar oc þæss er hon kallar zadur at barni oc liliz þat barn honum. En ez modir hæzir syniat barni zadernis oc liliz barn i zadur ætt sina þa tali vid barni sinu oc borti zirir mænsori sin en þeim zirir zulla zorlogu er þat barn hæzir adr zott.

Um zylkis kirkir.

- 4 Nu ero .viij. zylkis kirkir i þeim þrim zyllium. æin er (i) kononghæll. annor a Suortuborgh. pridia er a Tunum. ziorda a Alre i Osloar hærade. zimta a Sem a Væstrolld .viij. a hœidarhœimi. En ez zylkis kirkir værda at zalli. þa skall gera till .xij. manada stæzno ollum zyllis monnum at hallda vp lirtiu sinni. En ez þær sitia um þa stæzno þa sæiliaz þær .xv. mortum. þa gera þeim adra tuæiggia .xij. manada stæmno. en ez þa er æighi gorr zyllis lirtia þa ero þær en sædir adrum .xv. mortum. þa skall en gera þeim hina pridiu tuæggia .xij. manada stæzno en ez þa er en æighi gorr þa ero þær sædir .xv. mortum. þa er halzr zimti tighr marla. Nu skall gera hina ziordu tuæiggia .xij. manada stæzno en ez þa er æighi gorr þa ero þær sædir .xij. marla. En ez hæradz lirtia komr at nidrzalli. þa skal gera þeim .xij. manada

Jvfr. Cap. 4. B. 8.

stæmzno at gera vpp heradz kirkju sína. en æz æighi er þa gorr. sædr .iij. mortum. þa skal gera þeim adra .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr. sædr .iij. mortum. Nu (skal) gera þeim hina þridiu .xij. manada stæzno. en æz þa er æighi gorr sædr huer bondi .iij. mortum er i þeiri kirkju sofn ero. En æz madr gerir ser horghendis kirkju a jordu sialzæ síns oc zællr sundr. þa gere slitar stæznor til vppgiærdar sem til heradz kirkju. sædr .iij. mortum xirir æina. en .vi. xirir .ij. en .ix. xirir .iij. stæznor. Nu gerir han honum hina ziorðu .xij. manada stæzno. en æz þa er enn æighi gorr þa a tonongr bœ þan en bonde æighi oc hallði tonongr vpp kirkju giærd. En æz þu kirkja verdr at zalli er tonongr gerdi a. þa skal þa bondi stæzna þing er jord atte eða hans ærzuvingiar oc bioda kirkju gærd vpp at hallða. þa a bondi jord sína eða hans ærzuar oc hœitir þat aptr (lausnar) jord með kirkjugiærd. Gardr skal vera um kirkju huæria. en þa verdr at zalli þa liggja .iij. mætr vid allan en .vi. aurar vid ziorðungu huærn. þo at æitt lid se a ziorðunge þa er sem allar ziorðungur se nidr zallinn.

Gueru margha men byskup skal til kirkju haza.

Nu er byskup skyldughr at vighia kirkjur allar of zara til zyllis kirkju með .xxx. 5 manna oc vera þar zim netr. en til heradz kirkju með .xx. men oc vera þar .iij. netr. Nu hœlðr kirkja vigslu sinni æ meðan hon stændr vpp þo at um þurui at bota. þa hœita þat kirkju umbotr oc æ hœlðr kirkja vigslu sinni meðan hornstazuer standa vpp. Nu skal byskup toma til huæriar zyllis kirkju naudsýnia lauft a huærium .xij. manadom ein tíma. En þær ero naudsýniar. æz byskup er slutr eða tonongr træzr han zærdar eða ærhibyscup gerir honum ord at vighia annan byskup. eða adrar stornaudsýniar verði. en æz han komr æighi. þa a han at missa þeirar giptar er han skyldi haza a þeim .xij. manadom i þui heradi æz bonðr vilja vid han logh haza. En han skal skyldughr vera at zædma born þeira a .xij. manadom huærium oc vœita þeim stript er þat þurzu oc za trisnu huærium præste bæde till hæradz kirkju oc horghendis kirkju. En æz madr bær barn till horghendis kirkju of er þat ner tomit dauda of tuædr prestir næi vidr at sira þat. þa er han sædr .iij. mortum vid byscup oc odrum .iij. mortum vid zodur harnsens æz þat doytr hœidit.

Guer kirkjum skal rada.

Byskup var skal kirkjum rada sem hin hælghi Olauer tonongr jattadi Grimteli 6 byscupi a Mostrar þingi sua ver vurdum a satter síðan. byscup var skal sœtla præsta all kirkna allra þa er han vœit at rettar lidir kunnu at vœita gudi oc monnum eða vera adra pionosto. En huart sem byscup zær stamt eða langt þa slulu bonðr za hon-

um reidstiota .xxx. eða .xl. æz han fær at vighia hazudkirkju. En æz þeir vill eigi reidstiota gera þa ero þeir sæðir .iiij. aurum við byscup huer er sæðir.

Gærfu kirkium eða kirkju gardum (skal þyrma).

- 7 Nu skulu ver virða varn drottinn þar næst i þui at þyrma kirkjum varom of kirkju garde sua at huer sem þlyr i kirkju oc kirkjugard ser till hialpar þa skal þið hælighr vera þirir hælirum manne medan han er þar. En prestir þa er þar þygr at þeiri kirkju skal hælpa honum sua at han dæni æi æz matlæysi. En huer sem prestir mæinar þessar hialpir at næita þeim er i kirkju eða i kirkju gard þlyr æ dragha han of kirkju gardi með valldi þa skulu slitu þirir suara oc sætadir vera sem þeir hæzdi drepit han i kirkju oc vera i þauana banni þar til er han værdi læst mæ byscups radi. En hvar sem huerghi hæzir gort oc þlyr han i kirkju eða i kirkjugard ser till hialpar. han skal haza hialpir þær sem nu ero talðar oc þar vera þar til er han ma i þræsti brot þara at hialpa lizi sinu at þui sinni. Sua oc æz men bæri i kirkju eða kirkjugardi þeim er vigdr er þa ero þeir obota men oc a byscup æz þ hans .iiij. mætr oc þan lofnad með er han þar æt vighia þa kirkju eða kirkjugard. En konogr a allt annat þat sem umfram er. nema þe se eighi mæira. þa skipti konogr oc byscupr i hælminnga nema þeir vill mæiri mistun við þeim gera.

Guat monnum skal i kirkjugard graza.

- 8 Hvarn triftinn man skal graza i kirkjugardi er dæyr en eighi i kirkju nema byscups se læst til. Nu skal oc eighi odada men i kirkjugard graza þa sem mæ drottins suitarar. mordingiar oc tryggrozar. gridnidingar oc þiozar dæmdir. þlygh men opinbærir oc ranomen oc bannsettir men oc þeir sem i þorbodum hælighra kirkju dænia oc þeir sem læggia hendr a sil at tyna ser sialzum. sua oc þeir sem lælia eða þrema rangan atrunad þirir monnum. sua opinbærir oftrælar oc þeir men eða born er æi na stirn þirir dauda. skal þessa men graza i þlædar þar sem mottiz stior oc græn torza. En æz þeim samu sem nu ero upptalldir of þioza dæmda. mordingia. opinbærir ra(n)smen oc oftræda men. þa mægho toma i kirkjugard. æz vithni ero til at þeir lællado til prest eða haza stidritir men seet a æt þeir dæni nodor idranar mort a þeim at þeir villdu læidretta sil við gud. þa a prest at læst þa dauda oc graza þa sidan i kirkjugardi. En ærzingiar hins dæda þa læidretta æzbrott hans ætir loghum oc byscups radi. En æz hinn tomr of þeim þa hafa þa skal han þara til byscups oc haza hans rad við til þyrbota at logh. En æz nodor vædr æz þeim er nu ero upptalldir nidr graznir i kirkjugardi þa þeir vill læidretta sil þa skal huer er at þui vædr sannr gialda byscupe .iiij.

oc grazi þan vpp aptr oc fasti or kirkugardi en sfilia ma bæin hans þra annara triftinnar(!) manna bæinum. huær oc þa er grezr þan zririr vthan kirkugard er i a at vera þa er han sfilu sama sætr vid byscup oc grazi þan man aptr i kirkugard. En ez nodor omaghi eda zatotr madr zinnr a þesthne lit þa stall þa er byr a næstum æighnum þara till þæghær er han vædr vid var oc væli vm sem nu var mælt ællighar fuare þæim sæctum sem þyr sæighir. Huærn dagh ma oc lit nidr græza nema langa þriadagh. En æighi stall lit inni standa yzir zimt naudsynia laust. En ez længr hæzir inni borti byscupi .iij. aura oc þori lit til kirkiu. En han vill æi oc lætr lit lani rothna þa hæzir han zirirgort huærium þeiningi þear sine vid konong en byscup a þar ez .iij. mætr oc þa a han toft a at ganga till stripta of borta vid gud. En ez han vill æigi þat þa stall han þara or riti kononge vare of toma alldri aptr. En ez madr byr sua oþarleggha i ziælli eda sua ottarliggha i onium at þær naudsyniar gange vid at han ma æigi lit till kirkiu þora zririr snio eda flo oþorum eda ziælli oþoru þa stal lit i hus þora of þæsta vpp oc lata æi lit i jordu standa. En ez þa er manþrotta er lit hæzir at þora træzi han men ez þæim næsto þorum sua marggha at han se væll þor at þora lit til kirkiu en þa er zririr næmst oc vill æi med liti þara borti byscupi .iij. aura.

Um nonhæilgi oc vatnzofu.

Drottins dagh stulum ver væll hæilagghan hallda. hæz þu hælgær a laughar 9 dagen þa er sol er væstri oc hældr þar til er daghr er ez himni a sunu daghen. Nu huær er æi hældr hæilaght a sunu dagh gieldi byscupi .viij. aura zririr huærn sunu dagh er han brytr a hælggi. Nu ero þær zleiri daghær er med imisum þoftum oc hælgghum græinum (græinagt). Langa þriadagh stulum ver æintanleggha vatnzofu þui at þa þolldi var herra Ihesus Christus meiri þinft zririr varar safir. En þrir ez mæssu dogghum ero þær er nonhælggi stall zririr hallda oc vatnzofu. Olæz volu daghr in þyri oc Mariu mæssu daghr hin þyri oc ællra hæilagghra mæssu daghr. þa stall ællra med nonhælggi oc vatnzofu. Iola daghr. .xiiij. daghr. þascha daghr. huita sunu daghr. þær ero jæmnir þæssom dogghum at hælgghar halldi þo at æighi se þasta zririr. n huær sem brytr þæssa hælggi þa borti byscupi .viij. aura.

Um þofu oc nonhælggi.

Nu ero þær .xiiij. daghar er þasta oc nonhælggi stal zririr hallda oc sua þyrma 10 m sunu daghi. Nu er þar æin Mariu morffo daghr i langa þoftu. annar halluardz morffo daghr .iij. Iona volu daghr .iiij. Petre morffo daghar .v. Seilia volu daghr .viij. acobe vala .viij. Lazrinz vala .viij. Bartholomeus morffo daghr .ix. Mariu morffo daghr hin sidare .x. Matheus morffo daghr .xi. tuezgia þoftola morffo daghr Symonis

et Jude. .xij. Andres mæssa. .xiiij. Thomas mæssa. .xiiij. Mathei Apostoli. Nu ero þeir daghar talldir er þasta stali xirir vera of nonhælgir oc sua borta xirir sem sunu dags heilighi ex madr vinnr a. Michialæ mossa aptan stal hallda vid nonhælgir þo at eighi se þasta xirir.

Um þa dagha er æi er þasta xirir.

- 11 Nu ero þeir daghar adrir er eighi er nonhælgir xirir ne þasta oc stulu þo iamheilighir vera xirir vertum sem sunudaghr. En ex madr vinnr a þeim doghum borti bñscupi .iiij. aura. Nu stali þa dagha teilia. þar hæx xyrst hinir xyrstu .iiij. daghar er nestir ero jola dæighi. en hin ximti attande daghr. þeir stulu allir iamheilighir vera. en adra dagha þess imillum i iolum þa stali biargha buxæ oc þorx væita. þa er þalæ mossa daghr nest iolum. annar tynðils mæssa. þridia Gregorii mæssa oc ænn þeir .iiij. daghar i þaschom er æidi stali vinna nema biarga buxæ ex þorx er at. manadaghr. tynðdaghr. en odens daghr er allr hæilaghr. þa er .ij. postola mossa daghr Philippi oc Jacobi. þa er trosmossa. Gangndagha heilighi stali sua hallda at vinna til nons oc eta huit at none hina xyrstu .ij. en þasta hin þridia. en þorðdaghr er allr hæilaghr sem þascha daghr. þa Botolxæ mossa. þa Margarættar mossa. þa Mariu mossa daghr Magdalene. þa Olaxæ mæssa hinn sidara. þa trosmossa. þa Martens mæssa þa Clemens mæssa. þa Nicholas mæssa. Nu ero þeir daghar talldir er vœr erom stýldughir at halda heilagha i loghum varom. En æx madr vinnr a þeim doghum borti bñscupi .iiij. aura.

Guerfo marghir imbru dagar ero a .xij. manadom.

- 12 Nu ero þeir adrir daghar er xlestir vitu at allir hæilir men oc xullida ero stýldughir rotilegha at þasta sua sem er huær xriadaghr a .xij. manadom of imbrudaghar. En imbrudaghar toma xiorum sinnum a .xij. manadom. hinir xyrstu annari vitu þofstu. en adrir i huita sunu vitu en hinir þridiu hæxiazst vñ haustit þa odinsdaghr er nestir er trosmæssa. stændr trosmæssa a odins daghr þa hæxiazst imbrudaghar annan odinsdaghr þar æptir. En imbrudaghar um vœttrenn stulu vera þridiu vitu iola þofstu. En iola þastu hæx a þan sunudaghr er nestir er Andres mossa huart sem þa sunudaghr er xirir Andres mossa eða æptir. stændr Andres mossa a sunudaghr þa hæx iola þastu tid a þeim sama sunudæghi. Nu er langa þastu tid er rotileghast a at þasta. hallda æx ollum þastum oc mæst tynð er i at briota. þui at þes Kristus han heilghadi hana sialxuer med sinni þastu oc margt þar till xleira.

Ex madr ær kist um langaxsto.

- 13 Siulir men oc omaghar ero ædi stýldughir til þessarar þastu nema hældr gera olmosu sina æptir radi soþnar prest oc xongum þeim sem gud hæxir læt honum. En

oc mæle þessi ord þa er han æstir møy æða tono eða onnur ord þuilið oc tali i hond hennar of tali sua. Et æsti þið mer. of næzni hana a næzn. mer til æghinnar tono at guds loughum oc godra manna¹ samþykt oc ært þu min æstar tona hæðan æz. hœyra stulu of godir men iærði tono eða mœyiar þeirar er æst væðr oc stili-ord þess er æstir zirir þui at þat er zirirhœðit æz guds hælzo at noðor² madr æsti ser tono eða møy naudgha. [þeiri æstingr ætlan³ skal [madr lÿsa oc præstr⁴ at⁵ tirkium .iij. sunu dagha zirir æstingh.⁶ Sinnæzt noðorir þeir men at þar vitti mœinbughi a þa stulu þeir til seighia zyr en brudlaup geriz. Seighia þeir æighi zyr till meinbugha en æptir æsting⁷ þa skal⁸ ængi þar um lÿða nema þeir hazi sua þiarri værit at þau tidiendi haza æighi til þeira lomit.

Um æstar hans born.⁹

- 16 Um æstar tono born er getin ero zirir brudlaup þa ero þat guds logh um oll lond þau sem tristin ero¹⁰ þæghar madr æstir ser tono at guds loghum of godra manna samþykt oc bæggia þeira¹¹ þa stulu þau born oll ærgænggh uera er sidan getr han med þeiri tono þo at æighi se brudlaup gortt. [þau stulu hælgha born sin¹² til ærzs [vid sil oc ællz iænnærettar er adr varo getin med þeiri tono er han æsti ser. En þo at doctir se getin æptir æsting en sgnir zirir. þa hælgar hon broðr sina til ærzs oc jænne stiptis vid sil.¹³ En madr skal gortt haza brudlaup sitt jnnan .xij. manada æptir æsting naudsynia lauft. En [byscup æða hans armadr¹⁴ geri hon-om stærno til brudlaups gerðar. en ez han gerir æighi borti byscupi .xij. aua a huærium .xij. manadom þar till er han gerir brudlaup sitt. En ængi er stÿldugr at gera brudlaup sitt med mæirum lofnadi en han er zangadr till æða sialzuer vill han.

Um þa men er æigi mægo kuenna za.

- 17 ¹⁵þessir men mægho æighi kuenna za.¹⁶ Elaustrmen. prestar. diafnar¹⁷ oc subdiafnar. vitstolnir men oc vanadir. hœidnir men mægho æighi tristinna kuenna za. Sa madr hœrar er gæz tru sina annars manz æiginnar tono.¹⁸ sua hœrar [han oc æignar tono annars manz¹⁹ er hærir rad till med hœnni til [þæss æð(!) rada bonða hennar til²⁰ dauda oc at han skal za hennar sidan oc dœyr bonde hennar æz þui

¹) Her begynder B. ²) engen — B. ³) [Zhenne æsting — B. ⁴) [prester lÿsa — B. ⁵) [otnar — tilf. B. ⁶) brÿllaup — B. ⁷) æder brÿllaup — tilf. B. ⁸) þeim — tilf. B. ⁹) E .xij. — tilf. B. ¹⁰) at — tilf. B. ¹¹) [bæggias þeira samþykt — B. ¹²) [Sua er oc mÿtil tægzir hionstapens at oll þau barn sem geten ero zirir æsting hælghatz j æstingenne — B. ¹³) [oc jænne rettir oc ædra sœmdar wiðh þau er sidhan ero geten æ huat þet ero doctir. æder sgnir, zleire ædr zære sidhan getner. Nema nofor see j meinbughum geten þui at j meinbughum hielper huatzit æsting æder brÿllaups gerð nema j þeim ætviðom som ær¹⁴ retter sialzuer wtrwiiser — B. ¹⁴) [biscups armader — B. ¹⁵) Rv er þet þui næst æth ællir men mugha ser kuenna za, æder tonor men med laghum sem en zintz forðodhit. En — tilf. B. ¹⁶) æder tonor men. sÿrst — tilf. B. ¹⁷) messodÿatner — B. ¹⁸) [u æsting dœmetz æth vellege þot hon æa tome — tilf. B. ¹⁹) [mgl. — B. ²⁰) [mgl. — B.

Nær brýllaup ma gera með lagham.¹

- 19 Engan tíma er þeirir bodit tóna at þæsta með² stílum.³ En brudlaup gerd sína ma madr eighi hafa a þan dagh er natt er hæilogh eptir oc daghren eða þostu daghr er eptir oc þra þui er jola þostu tíð tómr⁴ oc þra þui er .ix. vítur ero til þascha dags oc [.vij. nattum eptir þascha dagh of huita sunu vítu⁵ .iij. vítum þirir Jóns vafu .iij. vítum þirir Míchíals mæssu. þa ma eighi brudlaup gera ne tóna þa. Nu hver sem gerir brudlaup eða þær tóna a þeima tímum borti⁶ byscupi .xij. ára.⁷

Um obota men.

- 20 Þat er nu þui næst at þeir men sem brót laupa með eignar tónom manna þa ero þeir obota men bæði þirir tónongi oc karli oc þirir gort þe oc þriddi landi of lausum öngri við tónong.⁸ [þrepir oc þeyddir hvar sem þeir verða staddir⁹ oc eighi kirtiu græþir. En byscup eigniz þar af til þriggia mála.¹⁰

Översu skyllt eða sýziat saman ma byggja.

- 21 Nu er þat þui næst at engi skal sína þrendtóna ne sýxtóna þa til eignar tóna eða hafa at líkams lösta nermær en þimta manni þra sýstinum at tælia.¹¹ En ex madr þeirir þrendtóna sína eða sýxtóna at þiorda manni íamþaritt¹² þa stulu þau att¹³ stíliast oc skal han bota byscupi .xij. ára oc gangi til scripta. En ex madr [þeirir þrimenning sinn at líkams lösta þa stulu þau stíliast at oc bota byscupi .iij. mætr oc gangi til scripta. En ex madr¹⁴ tætr at líkams lösta sýstrung sína eða bróðr- ungh þa stulu þau stíliast at of [fall han bota¹⁵ byscupi halþa þimtu mórt oc ganga till scripta við sialþan byscup.

Með þessum konum eighum ver ei líkams lösta at hafa.

- 22 En þessar tónor ero i mætrum þyrmslum við off ex ver vinnum a þeim odada vert. [ex ver¹⁶ aukums við þær. Nu er ein modir manþ. annur sýstir.¹⁷ þridia dottir. þiorda [stíuþdottir oc stíuþmodir.¹⁸ þimta [sunar tóna.¹⁹ .vi. bróðor tóna.²⁰ .vi. sunar²¹ dottir [oc tónor allar er íamstýlðar ero ma eighi odada vert a vinna.

Jvfr. Cap. 22. G. 24.

¹) Dette er Ovrskr. i B, som tilf.: C. .xxiiij. Ovrskr. mgl. A. ²) stítom — tilf. B. ³) sem nu er sagt — tilf. B. ⁴) heyr. oc .vij. nattom eptir jool — B. ⁵) [en i þascha vítu oc en .xv. nattom þirir huitefunnadagh oc .vij. nattom eptir. þet fallas — B. ⁶) þa gange til scripta oc gærbota oc gelbi — B. ⁷) oc öngri hvar er þet brýllaup stíthet — tilf. B. ⁸) oc biskup — tilf. B. ⁹) [mgl. — B. ¹⁰) [mgl. — B. Þaa en tilhestet Seddel i B, m. s. Haand: Statutum domini Augustini episcopi pie memorie forbiudher þeim som i scripti ero brýllaup gera þe .iij. sunnadagha næst þirir Míchíals. En allum adrum lozuatþ brýllaup gera þe .ij. sunnadaghana. En sunnadaghen næst þirir quatuor temporum &c. lozuatþ engom ath gora brýllaup sub pena contenta in cristnaret i "om vlogh- ligha samquend eder brýllaup gerd &c." ¹¹) æder sýxtóna — tilf. B. ¹²) íamþarit — B. ¹³) mgl. — B. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) [bota — B. ¹⁶) [æder — B. ¹⁷) dottir — B. ¹⁸) [sunardottir — B. ¹⁹) [dottir dottir — B. ²⁰) bróðor dottir — B. ²¹) sýstir — B.

þat er oc brodor dottir. systurdottir. modor modir oc zodur modir. modor systir oc zodur systir. oc modor konu manz.¹ En ez madr verdr at þessu kunnr of sannr at han lægst med þeim sua nanum² þa ero þau bæði zridlaus. zirir gort ze of zridi landi of lausum oyri oc huærium þeiningi zear sine oc zære or landi³ konongs vare þar till [er þau haza⁴ int skript sine þa er byscup lægger sialzr a hændr þeim. a þeira ze allt konongr vtthan⁵ byscup [ætr þar ez .iij. mætr⁶ nema þeir vilir(!) badir⁷ bætr gort haza. Nu lænnir byscup eða hans umbodsmadr manni at han hazi þat odada vert gort en han lued(!) næi vid þa skal han synia med tylztar æidi. zællr till obota honum ez [zællr oc⁸ verdr sannr at.

Um gudsizia.

Nu er þat þui neft at ængi madr ma æiga gudsizia sinn. En gudsiziar ero 23 þreualdar.⁹ hin fyrsta millum [þess barns er skirt er¹⁰ oc þess er skirir [eða a þui hældr till skirnar oc zædina barsens.¹¹ [þridia er millum barsins er skirt er oc millum andlægs manz þess er skirir eða till skirnar hældr. of þui æigu prestlar gudsiziar vid oll þau born er þeir skira oc oll þeira zædgini oc ma prestins barn vid ængen þan lifams lofts æiga er prestin hæzir skirt. Hældr madr a barni manz till skirnar þa a zadir oc modir barsins oc barnit gudsiziar vid konu þess er a barni hældr til skirnar þo at hon hazi æi a barne hældit þa er þat var skirt. Nu ez madr hæzir gudsizia sin at lifams lofts þa skulu þau skiliazt at. oc ganga til skripta oc borti huart þeira .iij. mætr byscupi.¹²

Ez kona tekr mann vadir bonda sin.

Nu ez madr sætligt vid þen mann er læghit hæzir konu hans þa skal þa væita 24 trygdir¹³ er konu a.¹⁴ En ez madr¹⁵ liggir hana annat sinni þa er han tryggrozi sem hin er [væghr a væittar¹⁶ trygdir. zirirgort ze of zridi landi oc lausum oyri

¹) [.vii]. skuzmodher. .ix. sunar kona. .x. brodor kona. .xi. systurdottir. .xij. modher konu manz. .xiii. er systir konu manz. .xiv. er zadhur systir. .xv. modor systir. .xvi. zadhur modor. .xvii. modor modor — B. ²) [einni hvario þessara sua þegldri — B. ³) riti — B. ⁴) [han hazuer — B. ⁵) oc — B. ⁶) [mgl. — B. ⁷) mgl. — B. ⁸) [han — B. ⁹) margz zallur — B. oc zylgher þeim hin mefla wgrdning oc marghzalbelighar þgrmslar. Ero þessa gudhsizuiar — tilf. B. ¹⁰) [hins som skiritz — B. ¹¹) [Annor millom þes er skirir oc zadhur hins skirda — B. ¹²) [Þridhia mellum þes er skirir oc modor hins skirda siorda mellum barna þes er skirir oc þes er skirder werder sempta mellum þes er skirder werder oc þeirra som honum halda til skirnar. Sielta millom þes er skirder werder oc loghligh husprong hins som a honum helder þo at þi see eighi nere. Oc samulebis ez husprong halder a barne, þo at husbonde see en nere. Siaunda millom þes er skirder werder, oc barna þeira sem a halda huart som þau ero zleire. æder zære .vii. mellum þes er a helder oc zadhur þes som til skirnar werder halden .ix. er millom þes er a halder oc modhor þes som a werder holdet. Warða þessa sama gudhsizuiar allar med samu wgrdning oc þgrmslum j zerming som j skirning, swa at þu euga mughu millom gudhsizuia giptingar bindao. Oc ez notor dgrzuitz þær at þi binda, æder bundit hazua þa werða þau sem þes hazua dgrze med skirtunnar dome oc hardom azuartofkom aat skiliaz oc gange til skripta oc borti biskupi huart þeira .iij. mætr. ¹³) þrygðar eidi — B. ¹⁴) [aa — B. ¹⁵) han — B. ¹⁶) [weittir aa — B.

[vid tonong en bñscup tale .iij. mætr æz ze hans zírír hordom.¹ En² sa madr er dryghir lifams lösta vid nodot annat tuikindi en tono oc vædr han sannr at þui þa er han vtlæghr [oc ze hans allt vid tonong en bñscup lytr þar æz .iij. mætr.³

Gærsu hans skall zæsta.

25 Nu ez madr bñdr ser monjar þa skall sötia þan at rada zære er ærzíngi hennar er. Madr skall stilia þing með⁴ zændlono sinni oc sua⁵ heiman zylgiu. þau skulu i hændr talaz oc næzna hana a nazn⁶ huart sem er mæz æða tona oc sæghia sua. Et zæsti þit at logzullu æptir þui sem adr er stílt oc með þeiri heimanzylgiu er nu er tollt oc stírfota et þui vñdr vatta þa er a horyra. Nu ez sa vñll sötia zæda zara men⁷ er tono hæzir zæsta þa skall han⁸ zara tñll husa zodur hennar æða zæ rædis manna hennar oc hæza með ser .ij. vatta oc gera [honum tñll⁹ manada sæzna at han se buin at sæilia rada ze¹⁰ i hændr honum oc heiman zylgiu alla oc stíftoti þui vñdr vatta þa er vid ero staddir oc er [þat hin zyrsti mæls allr.¹¹ þat¹² skall tona¹³ a manada deigi huærium en hin øzsta með brudmen¹⁴ oc brud tonor ez hinn er buin at sæilia rada zar i hændr honum. þa skal zadir þing stilia zírír dottur sinni. hin skal oc sægia ia vid ez þeim¹⁵ tómr a samt. En ez þeim stíll a huæz þing stíld¹⁶ ero með tono þa skal gíptínghr madr tono læida zram .ij. manna vitni sin þa hæzir han stítt mal tñll sanz tómit. En ez þa stíll a¹⁷ om heiman zylgiu þa skall brudgume lata¹⁸ .ij. manna vitni huærsu myndil heiman zylghia var mæll með þeiri tono. en ez gíptínghr væd tono var¹⁹ stílt i iardu þa skall tryggua a gíptíngar tuelði þui at æighi vædr logzullt nema tryggat se. En ez madr lætr zord heiman zylghia dottor sinni æða systur. þa iord þarz æi at stýpta nema nili. Nu er

¹) [ætr halzt tgr. oc halzt bñscup — B. ²) Oc þet sama — B. ³) [oc obota mader zíríríort hennar peninge. zæaro sine, tæter halzt tonongr oc halzt bñscup. Et þet sama er ez mader zæfir .ij. tonor oc mñl a tñll dome um þa luti þa verder han vtlægr æz þui. oc tæter tonongr oc bñscup ze hans. nema þe vñll tætr gñt hæzua — B. Herefter indskyder B følgende Capitel: Om meinsidha oc scriptroz. C. xxx. En sa mader ær tona som scrízt tætr zírír þessa meizelli æder annur oc æzsuær huart þeira annat, oc ganga þau stíðhan mæll þui eidhi, þa eñtr þet eidroz, oc ær tñllt wñdr meinsuore, þui huor som ath þui verder sanner, þa ær hana æz vñll vtlægr wñdr tonong som loghbot wæller um meinsuore. En bñscup lytr zírír meinsuore .iij. mætr, en zírír mæll bugha æptir þui sem malit rñis j críftno(m) reffe. Oc huærmætna þer sem men swæria ranga eidha, þa skal tñll [gñt ganga oc bote bñscupi .iij. mætr. ¶ En ez han leidr zleira j eidh rangan með seer þa skal han gelða zírír mæll þui .vj. aura, nema þeir vñssu ath vsmort war, þui ath þa skal (huar) þeira gelða .iij. mætr som hin oc ganga tñll [gñt. ¶ Sua er oc mæll ath tærl æder tona wñnna eidh tñll þeira tutha er tñll sñnda horzua, sua ær tñll samhaldis um tñll ruan mæll reffom landz tononge, ædher om mandraap, hordom, æder annara stórglorypa, þann eidh skal rñgn sættalaust oc skal tñll scrífta ganga ath iller eider war rñnnen. ¶ En ez mader helðer en þa scrípt honom satti mæll þui j mñis æzbrof þa eñtr þet scríftroz oc huar som ath þui verder tñnner æder sanner, gange tñll scrípta oc bote þui .xij. aura, Oc tæter han embete zñr æn han hæzuer þer scríftur zírír tætit þa tæter sa mader j zorbodhe. Et þat ær allir þeir som quædhiat ær embete æz bñscupi. ⁴) zírír — B. ⁵) zírír — B. ⁶) æ — tñll. B. ⁷) [ætr zærar hennar — B. ⁸) mgl. — B. ⁹) [tñll hennar — B. ¹⁰) zar — B. ¹¹) [þeim þet zyrsti æðer ¹²) þa — B. ¹³) tona — B. ¹⁴) brudhennu — B. ¹⁵) honum — B. ¹⁶) mæll — B. ¹⁷) [ætr — B. ¹⁸) bera — tñll. B. ¹⁹) wærd — B.

þeir sattu at heiman fylgd oc sua at þælagæ giærd þat skal þa handseilia oc sifir-
flota vndir vatta þa sem inni ero oc heita þat allt giptingr vattar. þa skal han sitia
millum brudmanna en¹ hon millum brudluenna. [han skal² ganga izir golz þuert³
oc geza henni linzæ.⁴ [þat er loggullt⁵ huart sem gjoz er mæiri æda minni. En born
þau oll ero arygeng er þau gæta sidan, er þau stiga bædi i eina sængh oc þau læiggia
loggælagh⁶ saman.

Ex kona er til jardar gipt.⁷

Nu ex hiun ero stild at.⁸ oc er kona til jardar gipt þa skal hon stæna hærædz 26
þing um .iij. nætr oc lata læida fram .ij. manna vithni þeira er a varo þæstingar
stæno æda inni varo a giptingar⁹ tældi oc ex þau toma fram at zullu þa æighu
hærædzmen at doma henni allt þat er henni var vitnat¹⁰ oc æighi toma anduitni
i moti gipting konu þegar vid er gengit at hennar var þengit at loughum. En ex
kona var æighi til iardar gipt þa skal gæra zimt til þear stiptis oc læida .ij. manna
vithni a zimtar dæighi um zimtar¹¹ ord konu. soti huart er hon vill sua æda a þingi.
Nu vil han æighi stipta sua þæ þa er han sætr .iij. mortum [þrideili a.¹² Nu ex
hion haza buit .xxx. vætr æda længr oc ero giptingar vithni oll þra daud oc þær¹³
hon radit lafe oc loto¹⁴ i hibilum¹⁵ bonda sine. sifir at atte ot oлдri¹⁶ vid¹⁷ adrar
husproniur oc hætir æighin huspronia hana. þar til skal hon hazua .vij.¹⁸ manna
vithni at sua¹⁹ hæzir veret bunadr þeira .xxx. væltra æda þui længr. þa hæzir hon
til lagha i gardi hana þrideili ex þæ landi oc lausum oyrri oc²⁰ til .iij. marla i
vundi.²¹ En ædia su er þorrædis men gipta til buff hon a siolz²² þorædi sin at
giptaz þeim manni er hon vill at hinum sama retti er nu er tallt. Sua oc ex mæz
er þodur arzi þa a hon siolz þorrædi sin oc haza vid þeira manna rad er hon vill
til²³ haza tallat²⁴ innan ættar ser [en siolz skal hon gipta sit.²⁵ En ex þadur
brodr²⁶ hennar þæsta hana manni æda þadur þrændr²⁷ haza hana at þælaupum.
hin jattar þui²⁸ er þæsta skal oc ganga þær a zullmæli vid þa er [þirir rada.²⁹ þa
hællzt til þæss er hon er gipt. þa ma hon þa þeim manni umbod er hon vill at ot
soti þodur arz sinn oc haza [han allan³⁰ offiærdan en hin hætli madr at værri er
þat kaup gerdi. En kona su er liggr med manni a launungu hon hætir hor-
rælia³¹ [þui at hon a æighi siolz þorrædi sin þyr en þrændr hennar haza gipt hana
heiman.³²

Jvfr. Cap. 26. B. (II.) 9. 10.

¹) oc — B.   ²) [þa [at han — B.   ³) huert — B.   ⁴) liuzæ — B.   ⁵) [mgl. — B.   ⁶) þælagh — B.
⁷) Denne Ovrsk. tilf. efter B, som tillægger 6. xxxij. Ovrskr. mgl. A.   ⁸) mgl. — B.   ⁹) þæstingar — B.
¹⁰) mælt — B.   ¹¹) mgl. — B.   ¹²) [þritælia — B.   ¹³) hæzuer — B.   ¹⁴) hstlum — B.
¹⁵) heimilium — B.   ¹⁶) ælde — B.   ¹⁷) med — B.   ¹⁸) .ij. — B.   ¹⁹) længe — tilf. B.
²⁰) mgl. — B.   ²¹) tilgjoz sinne — B.   ²²) Saal. rettet; holtz — A.   ²³) mgl. — B.   ²⁴) mgl. — B.
²⁵) [mgl. — B.   ²⁶) þrænder — B.   ²⁷) broðher — B.   ²⁸) mgl. — B.   ²⁹) [radha sculu — B.
³⁰) [mgl. — B.   ³¹) hortona — B.   ³²) [mgl. — B.

Þing þat er byscups armadr skal lata stæna.

27 Nu ez þau mal verða gorr i hæradi er byscup lytr æz¹ rætt þa skal byscups armadr stæna þing i hæradi.² huer bondi er stýldugr at sötia þat þing. Nu er þing sett. þa skal byscups armadr vpp standa oc tala sua. ef hæzir þat horyrt hæz³ i hæradi oc bygdum at sa madr hæzir misgort om þat mal er byscup lytr æz a oc næzni þan man a næzn. sege oc [til sala stilt⁴ sem er. Nu ez þer hæzir þetta mall zyr horyrt. þa nill ef þat vita. En ez ziordungr hæradz manna þeira er þa ero a þingi tuædazt þat mal zyrri haza horyrt þa hæilir þat bygdar zlongtt at loghum oc ma byscups armadr þat sötia till stils rættar sem vidr liggir at loghum. Stendr lyritar æidr [zirir huert⁵ .iij. marla mall oc þau er minni ero. En þeghar mal ero mæiri en .iij. marla mall þa er halzrættis æidr. En zullrættis æidr zirir huert obota mal. Enn ez zærri tuædast horyrt haza þat mal en ziordungr þinghmanna þa zællr þat nidr oc hæilir⁶ hans vpphaz. þat ma han æighi sötia.⁷ En sötia ma han oll þau mal er vattar vitu. Nu er æin sot⁸ i ollum byscups malom, æidi er logze a þui. Allir ero stýldughir til⁹ at hæghna¹⁰ triftni þessa hæims. sa er sua gerir han zær goda anbun a doma dæghi þat gæzi off zadir of sonn oc hæilaghr andi vttan enda Amen.¹¹

II. Nyere Gulathings Christenret.

1 ¹²þat er nu [þui nest¹³ vpphaz laga varra Gulathingemanna¹⁴ sem vpphaz ær allra godra lutta: at ver stollum hallða of hazva triftilæga tru. Ver stolom trua a gud¹⁵ zodur allzvalbanda skapara himins of jardar. ver stolom trua a varn drotten Jhesum Christum æinga son hans er getten er æz fræzte hæilaghs anda of zodr æz Mariu moy: þindr vndir Pilaz valde. frozæstr dorydr of grazven. zor nidr till helvitis at lonyssa þadan sina vini. Þridia dagh æiptir er han var dauddr of grazven ræis han vpp æz dauda of var sidan med lærresuæinum sinum .xl. daggha¹⁶ fra passha dæigi of

Jvfr. Cap. 27. B. 17.

¹⁾ aa — B. ²⁾ En — tilf. — B. ³⁾ mgl. — B. ⁴⁾ [stila sot — B. ⁵⁾ [viber — B, ⁶⁾ þet — tilf. B. ⁷⁾ [æghia — B. ⁸⁾ [otn — B. ⁹⁾ mgl. — B. ¹⁰⁾ hæilagha — tilf. B. ¹¹⁾ [mgl. — B. Her-
paa følger i B uden anden Adskillelse, end den sædvanlige mellem Capitlerne, først Stykket om Aager (Jons Christenret C. 55, see dette), dernæst om Meneed med Eedsformularer, dernæst Udtog af Tunsbergforliget 1277, og endelig, hvad Paamindelser der skulle sættes, naar Biskop eller Provst visiterer; see Anhang II. a. Stykket om Meneed, see nedenfor Anhang II. b. Udtoget af Tunsbergforliget see nedenfor ved Retterbøderne. Eedsfor-
mularerne see 3die Deel. ¹²⁾ Cap. mgl. C. D. G. ¹³⁾ [mgl. de Övrige. ¹⁴⁾ Istf. Resten af Cap.: &c. — B. F. ¹⁵⁾ Istf. Resten: &c. of gengr sua ut sem stendr i landabotinni þessi capitulum — B. See foran S. 22.
¹⁶⁾ Saal. rettet. gaggha — A.

till hælga þoreðaghs. of stæigh þa upp till himna of þadan skal hann komma a vzzsta dæghj þessa hæims at domma hværn æptir sinum værdleika. Ver skolom trua a hælgan enda at han er sannr gud sem fader of son. of þær .iij. stlningar er ein gud. ver skolom trua a þat allt er truir oll triftileg þiod of hælagra manna samband of hællogh kirtia hæizir samþvlt adr med vbrigðilegre stæðæst. Ver skolom trua at syndir zirir laltazst med stirn of idran of stripta gangh med holde of blode vare drottens er i messonne hælgaðst med þonna halde: olmoso geirdum. med þostom of ollum odrum godom lottum er menn hugsa mæla æða gera: Uer skolom trua at huers mannz licmr. er j lómr hæimmen æða komma lann till doma daghs: skal þa upp rissa of þadan æz skaló þeir ær illa gerdu i þæssom hæimmi haza endalauffan ozagnad med diozlum j hælvtiti of hans englom. enn þeir er gott haza gort þessa hæims skolo þa of haza ælizann þagnad med gudi of ollum hans hælsum mannum. j himna riti vttan enda.

Um vald oc izirbød konungs oc biskups.¹

Nu æz þui at guds mistun² ser til þæss hversdaglega þorz otollulegs of ymis 2 lydz of ziolmennis.³ þa hæizir han stípat .ij. sinum þionom at vera augsynilega hans umboðsmenn um þessa hinna hælgu tru of hans hælagt logmal. godom mannum til verndar of rettenda. en vandom mannom till reysingar of ræinsanar. Ero þæsser .ij. annar konongr enn annar biskup. hæizir konongr æz gudi veraldleght vald en biskup hæizir andleght vald til andlegra lutta. þeirra (a) at styrkia hvar annars vald til allra rettra mala of loglegra. of þeir kennazst vidr sic at þeir haza vald of iuribod æz sialzom gudi. en æigi æz ser. Oc ziri þui at þeir ero guds umboðsmenn. hins of annars at þær siaer aller at þeirra ma ænga lond missa. þæss hins þridia at sialzr gud virðist at tælla sic med þeira nomnum. þa er sa sannleaga j myllum hafa vid gud er þa styrkir eigi med þvllkommene ast of ræzlo til sine valldz of þæsso(!) er gud hæizir þeim til stípat. þar sem þeir bera sva mylla ahygiu zirir landzrolleno of ahyrgd zirir gudi. allra hældzst þar sem logenn vatta med stobdom enda merktivm sva at hvarle mege hozdingianer æz þeir goryma þæss anaudga æða þyngia rolleno med ozmitæilli agirnd of æigi mege þavitrir menn sgnia ho(x)dingiunum loglegrar lydstyldu zirir priotsto sater æða stamsynnar ozmyllarrar.

Æz mædr þer (med) trolldom.

Nu æz þui at aller menn ero stýldugir at hallda þa tru er ver haxom gudi 3 hæittit⁴ i stirn vare [of nu var upptold⁵ þa a konongr of biskup med [mytæilli gævm-

Jvfr. Cap. 2—8. L. I. Hk. 8—13. (Cap. 4. 5 = Hk. 9. 10).

¹) Saal. B i Indholdslisten. Um — A. Cap. mgl. C. D. E. F. G. ²) Istf. Resten af Cap.: &c. — B.
³) Istf. Resten af Cap.: &c. — F. ⁴) iattat — D. ⁵) [mgl. — F.

gæzve¹ at ransfætca at menn þare æigi með oxmitilli² villu of heidenom atrunade. En þessir luttir hoyra³ till villu [of heidins atrunaddar.⁴ Galdrar of gervi(n)gar of [sa er tallar nokorn⁵ mann trollridu⁶ spadommar⁷ of at trua a landvættir at se j [lundum⁸ æda⁹ haugum æda þorsom þva of vlli sættor at spyria orlaga.¹⁰ of þeir er segia æzhendes ser gud of heilaga kirtiu till þess at þeir stollu¹¹ i haugum þinna æda [adrar læidir riltir verdda æda visir¹² þva of þeir er þræifta draugha¹³ upp at væidia æda haugbua. Nu ex nokor madr verdr at þvi lunnr æda sanr. at hann þær með þema vanda atrunade of heidini¹⁴ vilu æda samþudir þeim er með slitu þara. þa er sa vitlegr of alt þe hans of a halzt konongr en halzt biskup. En ex meler þat konongs¹⁵ madr æda biskups umbodsmadr. at madr þer með þema [einnom hverum lutt of vandtrunade¹⁶ of þer æigi loglega sannat¹⁷ a hendr honom. þa syni han með tlyktar¹⁸ æidi. þellr til vitlegðar er þelr.

Um konongs kofneng.¹⁹

- 4 Nu æz þvi at allt landþrollet²⁰ a mylla lyðstuldu (konongenom) at væita²¹ þa vere þat þolleno þarzlegt at menn varadest þa mullu villipodo er mestr luttir landþrolle þessa heizvir sua hormulega veret blindat æz at j æingu lande odru þinnæst þess dome. þar sem teknir haza veret ymisir menn oc tallader konongar ranglega motte lagum hinns hælga Olafs konongs of ollum þeim rettendom er hver bonde vilði vnna æz adrum um sínar ærþdir. Þionado optt velborner menn þeim er varla matto vera tnapar þeira sem en vattar j dagh. huarft þeir misstu þleiri odala sinna æda hinnir er þeir tallado kononga sina. of þva hitt sama um manna missor. Nu at menn þyrzi eigi griplande hondom æda leitande extir at þara. hver er a rettlega konongr at vera j Norege. þa se tynitt ollum Svölapinga monnum oc ollum adrum Noregs mannum at halon konongr sonn halonar konongs Sværris konongs sonnar sonnr stadþesti þva oc lætt j bote seitia a Frostþapingi hver at rettom lagum oc erþdom a at vera Noregs konongr extir logum hins hælga Olafs konongs með rade oc samþvdt Magnusar konongs sonnar sine. Einaris erdbiskups oc annarra liodbiskupa. lændra manna oc lændra. stallara oc logmanna oc allra handgengna manna þeirra sem þa varo j hia oc allra Frostþapinga manna. oc sidan birti þetta Magnus konongr þv hans i allum luttom landþe(n)s a þingum oc samþyctom(!) þvi allær Noregs menn þirir sic oc sit æzspringi. vidr Noregs konongg oc hans æzspringi með retto þingtale at þesse stípann stál þar um standa eilixlega sem þa var oc hær þylgir nu.

¹) [mættu gaumgæue — B. [mitille sanngæui — C. ²) opinberre — C. ³) horva — E. ⁴) [mgl. — E. ⁵) [þat ex madr tallar annan — B. ⁶) trollindu — F. G. ⁷) mgl. — E. ⁸) lundum — B. C. D. ⁹) [mgl. — E. F. ¹⁰) þorlagha — B. orðlaga — D. orlaga — E. ¹¹) þe — tilf. de Övr. ¹²) [aðra leib. æda nokors uisr uerða — B. ¹³) dauða — D. ¹⁴) [þessare — D. ¹⁵) umbodo — tilf. de Övrige. ¹⁶) [atrunade — B. F. ¹⁷) þrovat — E. ¹⁸) tlyktar — C. ¹⁹) Cap. mgl. C. D. E. G. ²⁰) lott. Resten af Cap.: &c. — B. ²¹) oc biskopinum — tilf. F. lott. Resten af Cap.: &c. — F.

Her er bonda æ(ídr).

- 8 En at bondr oc alþyda viti sic því lyðstýldugare till hollustu oc þægnstýldu oc lyðini víðr konong þa skolo þeir þæna eid sýæiria kononge sua marger menn æz þýlfi hveiriv sëm honom licar. þess leigiom ver hond a þessa hælga doma oc því sfi(o)tom mer till gudes at ver skolom holler oc troir vera n. kononge varom bæde openberlega oc leynilega med ollum mat oc meigni suo sëm goder þegnar skolo godom kononge veita alla loglega lyðstýldu med þæim ollum logum oc lynnendum sëm hinn hælgi Olæzr konongr skipade millum konongs. sva sê gud hollr oc hinn hælgi Olæzr konongr sëm ver satt seigivm. gramr er ver livgvm: Ero ei at æins þeir stýldugir till at abyrgiast þæna eid er sýæiria hælðr aller þeir er j konongs lyðstýldu ero alner oc arbornir þeir sëm hans eides villia niotta.

Guerfug skipta skall tiund.

- 9 Her skolom lyðinir vera biskupe varom [oc æiptir later¹ en han off hollr oc [godvilia þollr.² En³ hazom ver melt víðr biskup varn at hann skal off þionofu væita. en mer skollum [hana sua odlazst. at ver skolom⁴ gera tiund alla oc þolla bæde æz avægsfi ollum oc víðr æildi. [þugli oc⁵ þýlfi⁶ oc allum rettom æzla. En hænne skal sua sfipta at biskupe(!) skal haza þiordong. [þatocer menn þiordong⁷ prestir þiordong kirtia þiordong. Enn biskup skal komma naudsýnnialæust j þolli huert a⁸ .xij. manadom at væilta monnum þionofu þa er til byrriar.⁹ En þæssar ero naudsýniar. ez biskup er svotr. æða konongr trezr hann þarar¹⁰ æða erðibiskup gerer æiptir honom. at vigia¹¹ annann biskup. æða adrar stornaudsýniar¹² verði. Nu ez madr sítr suo .xij. manade at hann gerir eigi tiund sina. þa er han sêtr .iij. mortum sílæz víðr biskup. en ez hann sítr sua tvænna .xij. mannade at hann geirir eigi tiund sina. þa er han sêtr .vj. mortum víðr biskup. En ez hann sítr sva [vettr .iij.¹³ at hann gerir eigi tiund sina. þa hævzir hann þirirgort [allu því sëm hann a æða eigande verðr hann j¹⁴ lande oc laussom oyri. a hælzt konongr en hælzt biskup. En ez hann [gerer æz summu enn æigi sumu.¹⁵ þa er þat hans er tiundat er. enn hitt allt vpp næmmpnt kononge oc biskupe þat sëm æigi er tiundat.

Guerfug barn skall skira.

- 10 Alla skal harn huert er boreð verðr oc mannz er ær(!) hozvud a þo at [notor

¹) [mgl. — E.   ²) [godviliadr — de Övrige.   ³) þat — tilf. de Övr.   ⁴) [honom sina sfiðu — D.   ⁵) [mgl. — B. C. D. F. G.   ⁶) sif — tilf. G.   ⁷) [bondar þiordongh at sfipta þatocra manna i mellom — D.   ⁸) huerium — tilf. A.   ⁹) hævzir — C.   ¹⁰) þarar með sif — E.   ¹¹) vælia — C. D. F. G.   ¹²) þor: naudsýniar — C. storar naudsýniar — D.   ¹³) [þænna tolgmanade — C. D. F.   ¹⁴) [mgl. — B. æða eigande &c. — mgl. de Övr.   ¹⁵) [gerir æz sumu — B. C. D. F. [tiundar sumi æn ei allt — E. [gerir æz sumri — G.

ortymbli se a.¹ oc [till skinnar² zora [oc preftt skira latta ex honom nær.³ Efligar⁴ konor [sua xirir⁵ sia⁶ þegar þær ero nær bannbyrd⁷ at [þær haxe⁸ vatn i hia. ex⁹ barnn verdr med litlu lixi zott¹⁰ oc nær æigi prest. þa skal skira huer sœm hia verdr þadenn jam vœl zader æda moder er eigi ero adrer menn til oc dœnxa¹¹ barne j vatn oc mela þæsser ord vidr. Et skiri þið. N.¹² j næne zodyr(!) oc sonnar oc andans hœiga. skal vidr þæsser ord eði aula oc eði æx¹³ tala oc æigi skira nema i vatne. rade gerer engi skirn ne dog æda snior. Næma vatn se [adr æx snio æda æx dog ordei.¹⁴ Þerft oc sua alt. at zader æda moder skira barn sitt j þema naufsynium. þa [stollu æigi þæsser gudzskiar stilia hiunskap þeira.¹⁵ dœnþ oc barn¹⁶ adr en til preftt komme oc tœst sa skirt haxa [sœm med xer.¹⁷ æda hia veret þeim sœm skirði þa skal þat skirt groxt vera. en æigi eligar. a hœrium degi oc sœm þær [barn at skira¹⁸ jamvall jola dag sœm pascha.¹⁹ En h(v)ar sœm gudzskiar²⁰ vœtir barne er skyldugr at kenna þui credo oc pater noster. en zader oc moder ero skyldug at [getta xirir ælði oc vatne oc allstœnar²¹ lix hæta [xirir vltan fott²² .viij. vœtr. En ex madr²³ hœldr barne vskirdu²⁴ .v. vœtr²⁵ [naufsynia laust²⁶ gialde biskupi .viij. aura²⁷ hœldr²⁸ adra .v. vœtr²⁹ gialde biskupi .xij. aura hœldr hann pridiu .v. vœtr³⁰ gialde biskupi .iij. mertr. hœldr hann xiordo .v. vœtr³¹ gialde .xl. marla [a³² hœlt konongr en hœlt biskup.³³ hœldr hann lengr oc dœnþ barn hœidit³⁴ þa er hann vltagr oc allt æx hænne oc a hœlt konongr en hœlt biskup.

Ex kona kener manne barn.

[þat er nu þui nest at sa skal³⁵ zader at barne³⁶ er moder sœgir [a hendr³⁷ 11 nema hann synni lyrriptar³⁸ ælði. Nu er sa daudr er honn kener barnn. þa skal þat sœnda er honn sagde j sœngr xerdr(!) sinni. ex honn sagde æigi tœntt till. oc [honn sœnade þa³⁹ med ælði sinum oc þær er þa voro j hia hœne [oc þa hœnrdv ord hennar.⁴⁰ En ex þær ero ængar till þa skal prova⁴¹ sœmvið þeira oc hœart nodot

1) [nodot se med ærtymsum — E. 2) [til skirtu — B. F. [trifni — C. [til trifni — G. 3) [en preste nair — E. 4) [stollu — tilf. de Övr. 5) [xirir latta — C. 6) [stilla — E. 7) barnburðum — B. E. F. 8) [þær se — de Övr. 9) oc ex — de fl. 10) zott — mgl. C. D. G. 11) dœnxa — B. dœnxa — C. dœnxa — E. G. dœnxi — F. 12) barn — C. G. oc nemzui — D. 13) þeim — tilf. fl. 14) [bret æx snio — E. 15) [þ. þau eigi [ater þæsser gudzskia stilia hiunskap sin — B. [þ. þ. e. x þ. nauf. þ. h. j. — C. G. [þ. of eigi þæsser gudz. þ. h. j. — D. [stilia æi þæsser gudz. hiunskap þeira — E. 16) hœidit — tilf. E. 17) [mgl. — G. 18) [mgl. — de Övr. 19) ma barn skira — tilf. de Övr. 20) þær — tilf. D. 21) [gera xirir allstœnar rad oc gista xirir — B. [geta xirir allstœnna vada oc xra — D. G. [geta xirir hœroftœnar — E. 22) [mgl. — E. [x. vatni of ælði — G. 23) zader — D. 24) heima um — E. heima — tilf. F. 25) netr — de Övr. 26) [mgl. — D. 27) [hæro — tilf. D, oftere. 28) han — tilf. de Övr. 29) netr — de Övr. 30) netr — de Övr. 31) netr — de Övr. 32) Her bygynder Brudst. H. 33) [mgl. — C. G. 34) ofirt — G. 35) [sa er — fl. 36) at toqum — tilf. fl. 37) [mgl. — E. 38) lyrritar — D. lyrritar — de Övr. 39) [þat hon þat sœnda — de Övr. 40) [mgl. — fl. 41) ex notorer menn viltu — tilf. fl.

svare þat þui er barn var þótt at rettre talu of skipi þa hinir skynsamastu menn þui sem þeim þyðir lictægast¹ xiri gudi. Nu litzist² j ett sina þo at sidar se. þa er þat synizst skynsamum monnum [lic j þodur ett³ þa her þat ser sialzt vitni er provad er samvist modorenna⁴ oc þess er honn tallar þodur oc litzist barn honom. oc ex þader heizir syniat þessu barne þadernis [oc litzist barn i þadur ett sina⁵ þa tade han vidr barne sinu oc bote xirir meinsuore sitt. en þeim þolla þolgu⁶ er barn heizir þótt þa(r til).⁷

Quersug menn skola kirkia (uppi hallda).

- 12 Þat er nu þui nest at ver skollom kirkium þeim ollum uppi hallda oc cristum dome er hinn heilgi Olafur konongr seitti a Mosstrar þingi oc Grindell⁸ biskup. oc þeim ollum er sidan varo gorþar. En kirkur ero þær j þolli hveriu er ver tollom [þollis kirkur⁹ er ver eigum aller þollismenn gerð¹⁰ upp at hallda. en ex [þær kirkur brotna oc þalla¹¹ hornstaxer. þa eigum ver timbr a tuxt at þorra¹² [þær en xij. manader se genginnir.¹³ en ex eigi komr timbr a tuxt. [enn .xij. manader ero lidinir¹⁴ þa skollum ver aller þollismenn bota xirir .xv. morkom þat þe a halzt konongr a halzt biskup. En ex xirir nemmst einna menn. þa skolu þeir botta xirir þat aurum¹⁵ .iij. biskupi xirir tre hvært er till þarz at haza. oc þae tre þo at sidar se. En ex [menn xirir nemmst¹⁶ þat þære. xirir nemmst¹⁶ þiordongr(!) manna æða attongr. þa skal skipta or þui þe sem þær eigu tall¹⁷ til.¹⁸ en onri xirir mal matt hværn orri(!) þir nagla hværn er skortter. Nu er kirkia gor þa skolu aller þollismenn gard um gera. þa skal biskup æða hans armadr stæxnu till gera oc æindaga at¹⁹ gardr skal þe vera. er þa væl er gor er. En ex eigi er gor oc stendr kirkian gardlaus .xij. manade þa skolu aller þollismenn botta biskupi .iij. merkr. en ex þat þirirnemast einn²⁰ menn²⁰ þa skal bota xirir þat biskupi aurum .iij. xirir hvært tre er²¹ till þarz at haza oc þae tre þo at sidar se oc²² gera gard.²³ Nu er kirkia gor oc gardr um þa skal²⁴ vigglu a laupa allir þollismenn [at biskupi þrigia natta vift²⁵ med .xxx. manna.

Quersug bondi a kirkia a(t) gera.

- 13 Nu ero kirkur adrar er [gard²⁶ skal um²⁷ hallda allar. þiordongr kirkur

¹) til oc þær uilia suara — tilf. D. litgnde til vgr — F. ²) barn — tilf. de Övr. ³) [mgl. — F. ⁴) kononnar — F. ⁵) [er litist i þ. ett sina — B. C. D. F. G. H. [mgl. — E. ⁶) þorlogu — de Övr. ⁷) Slutningen af Ordet er bortskaaet i A. ⁸) Grindell — B. C. F. G. ⁹) [hagudkirkur — B. [hagudkirkur — C. D. F. G. H. [þ. kirkur — E. ¹⁰) gard — H. ¹¹) [þær t. þalla (nibr) oc brotna — C. D. F. G. H. [brotna — E. ¹²) lata toma — F. ¹³) [þær t. manade — C. D. G. ¹⁴) [þær t. manade — H. ¹⁵) merkr — F. ¹⁶) [þat þirirnemast — B. D. F. [þat þirirnemast þære menn en — C. G. ¹⁷) [þat þirirnemast — C. G. [þat þirirnemast — F. ¹⁸) Artiklerne: En ex þat þirirnemast einn²⁰ menn og ex þat þirir. þiordongr kirkur. Övrigt i omvendt Orden, hvilket ogsaa er rigtigere. ¹⁹) ner — F. ²⁰) Saal. rettet; A har en þ. þirir nemast einn manna, aabenbart en Skrivfeil. ²¹) missir of — tilf. F. ²²) at — F. ²³) um — tilf. H. ²⁴) þolu — F. ²⁵) [iij. natta uigglu biskupi — H. ²⁶) gard — D. ²⁷) upp el. uppi — F. [ver skollom upp — B. [up skal — E.

oc atfonge kirkjur. heraðs kirkjur. hörgendes kirkjur. þeim kirkjum skal öllum vppi halda oc tupt æigi onða. en ex kirkia þær oc brottna hornstæzer. þa skulu þær aller er þa kirkju æigu latta timbr a tupt komma¹ þyr en [.xij. manader se lidinir.² En ex æigi komr.³ þa skal botta þirir þatt biskupi mortum .iij. oc þa till oc gera þo kirkju⁴ at sidar se.⁵ en ex þær þirir nemmazst einca menn. þa borte þirir þat [.iij.⁶ aurum⁷ biskupi oc þæ til⁸ oc geri þo kirkju at sidar se oc huergi⁹ tupt auda.¹⁰ En ex einla menn gera kirkjur. gerir lendumadr æda bonde [æda huer sem kirkju gerir.¹¹ þa skal [þeir upp halda¹² oc aldre tupt onða. En ex kirkia brotnar oc þalla hornstæzer. þa skal timbr koma¹³ a tupt þyr en [.xij. monader se lidinir.¹⁴ En ex eigi temr. þa skal bota þirir þat mortum .iij. biskupi oc [þa til timbr oc¹⁵ gera enn kirkju.¹⁶ En ex han gerir æigi oc lættr standa tupt auda [tvenna .xij. mannade.¹⁷ þa skal han botta þirir þat mortum .vi.¹⁸ biskupi. en han lættr liggia vœtr .iij. tupt auda¹⁹ þa hæizir han þirirgort jordene²⁰ er kirkian [stod a.²¹ oc a konongr jordena oc skal oblaðst med þvi motte at haza kirkju a²² gort. a þyrstum .xij. manadom. En ex han gerrer æigi sua. þa skal bonde tæda ættr jord sina oc geiri en kirkju a en ex hann gerir æigi sua þa a konongr iordena oc kome²³ allðri vndir bonda sidan [oc skal konongr þirir æins kirkju a gera.²⁴ Nu erro kirkjur allar gortar. nu skal garð vœ gera þær menn er þærir kirkju [æigu vpp at halda²⁵ oc haza gort [a .xij. manadom.²⁶ En ex æigi er þa gort þa skal bota þirir þat aurum .xij. biskupi. En ex þær þirir nemmaz einla menn þa skal botta aurum .iij. biskupi þirir tre hværtt er till þarx at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu erro kirkjur allar gortar [oc garðr vœ.²⁷ Nu skal vigðu at biskupi kauppa hurvætna(!) þar sem jord er vigð. [en kirkia vœvigð²⁸ þa skal kaupa aurum .xij. at biskupi. en hværvætna þar sem bæde er viggt²⁹ kirkia oc jord þa skal vigðu a kaupa at biskupi mortum .iij. oc þrigia natta vift med [.xv. monnum.³⁰ [Nu ero kirkjur allar gortar oc vigðu a læpt a allar þær.³¹

Biskup skal rada kirkjum oc prestum.

Biskup var skal kirkjum rada sem hin hælgi Olaf konongr jattade Grimleli 14 biskupi a Mosttrar þingi oc sua sem [mer vordum³² afatter sidan. Biskup var skal oc

¹) vera komet — B. ²) [.xij. manadr er ute — G. ³) [þa er eigi timbr a tupt komit — H. ⁴) mgl. — B. ⁵) of huergi tupt onða — tilf. E. F. ⁶) Her er Radering og som det synes samtidig Rettelse; hvad oprindelig har staaet kan ei sees. ⁷) [eyri — H. ⁸) þo tre til kirkju(!) at sidare se — D. ⁹) Saal. rettet; þyrgi — feilagtigt A. ¹⁰) Stykket herfra indtil Note (16) mgl, rimeligviis ved Forglemmelse, i A, og er derfor indskudt efter B. ¹¹) [mgl. — E. ¹²) [þeir vpphalda sem gera — G. ¹³) þæra — C. ¹⁴) [.xij. manadr se geinginn — G. ¹⁵) [þa þo til at — D. ¹⁶) [geri þo turtiv — E. at sidare se — tilf. D. sem adr — tilf. H. ¹⁷) .xij. manade — B. C. D. E. F. H. ¹⁸) .iij. — B. C. D. F. H. ¹⁹) þa skal han æt. — mgl. E. ²⁰) tuptinne þærre — C. tuptenne — G. ²¹) [var a gor — B. ²²) a — mgl. de Övr. ²³) Her ender Brudet. H. ²⁴) [mgl. — E. ²⁵) [þetu vpp halda of æigu — C. G. ²⁶) [innan .xij. manada — E. ²⁷) [med gortum — E. ²⁸) [mgl. — E. ²⁹) d. e. vøigt. ³⁰) [monnum .xij. — C. D. G. tolf menn — E. ³¹) [mgl. — B. D. E. F. ³²) [þeir vœru — C. G.

prestta till kirkna allra seittia þa er hann vœit at rettar tíðir kynni at vœita monnum: ex hann zer a land upp þra skipi sínu huart er hann zer la(n)ti eða stamt þa skulu bœndr þa honom ræðsfiotta .xviij.¹ en .xx. ex han zer at vigia höfud kirkju en ex þeir vilja æigi ræðsfiotta gera þa ero seccir aurom² .iiij. vidr biskup huer þeira sem þellir.

Um kirkju oc kirkjugarðs þyrmslir.³

- 16 No skalum ver þar næst virða⁴ varn drottinn j þui at þorma kirkjum varom oc kirkju gordum sua at huer sem þlyr j kirkju eða j⁵ kirkjugarð ser till hialpar. þa skal hann fridhæilagr vera þirir hvarium manne medan þar er hann. en prestir er at þeirri kirkju þyngr⁶ skal hialpa honom so at hann dey æigi af þrost⁷ ne matllæysi ne drycleysi. en huer sem mæinar preste þessar hialper at vœitta þeim sem j kirkju (eða kirkju garð⁸ þlyr [ser till hialpar⁹ eða draga¹⁰ hann [vtt or kirkju eða or kirkjugarð¹¹ með valde¹² þa [skulu síðu sakader vera sem þeir hœizdi dreppit hann j kirkju¹³ oc j þanne vera þar till [er þeir verða lægstir¹⁴ með biskups rade. En huart sem huerigi¹⁵ hœizir gortt oc þlyr hann j kirkju eða i kirkju garð ser til hialpar þa skal hærva hialper sem nu ero talldar. þa(r) verande þar til at hann mege þrialslaga braut kommazst þadan at hialpa lizi sínu [at þui sinni.¹⁶ Sva oc ex menn beriazst j kirkju eða j kirkju garð þeim sem vigdr er þa ero þeir obota menn oc a biskup a¹⁷ þui .iiij. merkr oc þatt er þarz til kirkju garðsens en konongr þat sem um fram er. nema eigi se mæira þa skipti þeir konongr oc biskup j hœilminga. nema þeir vili meiri mistun vidr þa gerra.

Um græft.

- 16 Hvern tristinn mann er deyr skal jarða j kirkju garð en eigi j kirkju nema bi-
skup lozve. vðaða menn skal eigi¹⁸ j kirkju garð græfa sem ero drottens svikara-
mordgygjar¹⁹ trngrozar gridningar. þiozar domber. þlogu menn. openberer ranz
menn. þanzseittir menn. oc þeir sem i þorbodom [hæilagrar kirkju²⁰ doria. oc þa-
sem sialzer læggia hændr a sic oc tynna ser sialzer.²¹ Sva þeir oc er tellia [þa-
þremmia²² rangan ætrnad þirir mannum. So oc openberer hortallar.²³ oc þa-
menn eða born er æigi na flirn²⁴ þirir dauda.²⁵ En þessa menn skal græfa
þlodar²⁶ malle þar sem mottest ser oc grön torþva. Enn af þemma sem nu

¹) .xx. — C. .xv. — G.   ²) mortum — G.   ³) Ovrskr. mgl. A. tilf. efter Indholdslisten i B.
⁴) heidra — G.   ⁵) [mgl. — F.   ⁶) þir — C.   ⁷) tulda — E.   ⁸) [mgl. — þ.   ⁹) [mgl. — de Övr.
¹⁰) renir — G.   ¹¹) [þadan ut — D.   ¹²) [ut or kirkjugarð undan heilagrar kirkju ualde — E.   ¹³) [þa-
han síðu sakader sem han se drepin i heilagre kirkju — E.   ¹⁴) [sem han er lægstir — E.   [e. þ. v. orþogstir
— F.   ¹⁵) huer — B.   han — E.   gerir eðr — tilf. G.   ¹⁶) [mgl. — E.   ¹⁷) af — þ.   ¹⁸) i kirkju
græfa eðr i — tilf. F.   ¹⁹) mordvargar — B. E.   morþingiar — C. D. F. G.   ²⁰) [heilagra kirkna — E.
²¹) sialfum — þ.   ²²) [mgl. — þ.   ²³) Saal. og D. ortallar — de Övr.   ²⁴) þirfl — A.   ²⁵) a
odartarlar — tilf. D.   ²⁶) seuar — E.

enn huer sem eigi heldr heilagt. a sunnu degi þa gíallde .vi. áura biskupi xirir huern sunnudag er hann brótr [helgi a.¹ Nu ero þeir xleiri dagar er með ymssum xastum oc helgum² græinazst. langa xriadag stulu ver eintanlega vatnxafta. þui at þa³ þolde var herra Ihesus Christus a þeim deigi meiri þinu xirir [allz mannz tynð⁴ safar. En .iiij. ero þeir æz messo dagum er nonhelgi stali xirir halda með vatnxaftu. Olaz messo⁵ [hina xyrri.⁶ Mariu messo [dagr hinn xyrri.⁷ allra heilagra messo dagr.⁸ Enn jola dagr⁹ oc þa(s)ða dagr.¹⁰ hvíta sunnu dagr oc þrettanda dagr þeir ero jamner¹¹ hinum at hælgar halde þo at æi se¹² vatnxaftat [xirir. huer sem brótr¹³ gíallde biskupi .xij. áura.¹⁴

.vi. áura dagar.

- 18 Nu ero þeir .xiiij. dagar er [xasta oc¹⁵ nonhelgr stali xirir vera of þorma sua sem sunnu deigi. Nu er .j. Mariu messo dagr j langa xastu. .ij. Joh(n)s messo¹⁶ dagr. .iiij. Petrus messo dagr. .iiij. [Seliv manna messo dagr.¹⁷ .n. Jacobs messo¹⁸ dagr. .vi. Laurencii messo¹⁹ dagr. .viij. Bartholomei messo dagr. .viiij. Mariu messo dagr hinn sídare.²⁰ .ix. Mathei messo dagr. .x. tveigia postula messo dagr Symonis of Jude. .xi. Andres messo dagr. .xij. Thomas messo dagr. .xiiij. [Mathias messo dagr.²¹ Nu ero þesser dagar talder er xasta stali xirir vera oc nonhælgr oc þva gíalda xirir sem xiri [sunudago heilgi²² ex madr vinr. Michias messo stali halda með nonhæilgi þo at þar se eigi xasta xirir.

Þm þriggia áura daga.

- 19 Nu ero dagar adrer er eigi er nonhælgr [ne xasta²³ xirir. ero þo jamhæilgir xirir vertom sem sunnudagr. enn ex menn vinna a þeim dagum þa stali bota xirir þat²⁴ .iiij. áurum biskupi. Nu stali þa daga telia. þar heyr xost jolla helgr. [.iiij. dagar nester²⁵ jola deigi. [en ximti attande dagr jola. þeir stulu aller jamhæilgir.²⁶ enn dagar þess i mililum(!) þa stali biarga boze sinu er þorx er alt. enn þa er Þale messa nest jolom. þa er tynðils messa.²⁷ þa er Gregoris messa. þa ero þeir dagar .ij. hinnir xorstu j þasta vitu er æili stali vinna nema biarga boze sinnu [er þorx er

¹⁾ [æz — G. ²⁾ heilgihöndum — C. D. G. heilgia halde — E. ³⁾ þo — B. ⁴⁾ [varar — D. ⁵⁾ messo dagr — B. C. E. G. messo xstan — D. vauðu dagr — F. ⁶⁾ [hin xyrri — B. C. E. F. G. [hin xyrsta — D. ⁷⁾ [xstan hin xyrri — D. ⁸⁾ þa stali halda með nonhæilgi oc vatnxaftu — tilf. B. E. xstna þessa þ. halda með nonhelge oc vatnxaftu — tilf. D. þessa dagha þ. h. með nonhelge oc vatnxaftu þeira xsttan — tilf. F. þa þ. halda upp nonhelge oc vatnxaftu — tilf. G. ⁹⁾ attande dagher — tilf. F. ¹⁰⁾ oc heilgha þoreðaghar oc — tilf. F. ¹¹⁾ jamhæilgir — E. iaznhauir — G. ¹²⁾ nonhelge of — tilf. E. ¹³⁾ [xirir huern sem brótr helge a — E. [xirir huern þenna er brótr — G. a þeima heilgom dagum — tilf. D. þessa daghaa — tilf. F. ¹⁴⁾ xirir hugrn þeira — tilf. F. ¹⁵⁾ [mgl. — C. G. ¹⁶⁾ vatu — D. E. F. ¹⁷⁾ [Svituno messu (vauðu) dagr — B. F. ¹⁸⁾ vauðu — F. ¹⁹⁾ vauðu — F. ²⁰⁾ troff messo dagher — tilf. F. ²¹⁾ [laupero messo dagher — F. ²²⁾ [sja(xuan sunnudagh — F. ²³⁾ [nefta — B. ²⁴⁾ hugrn þenna dagh — F. ²⁵⁾ [xiorda dag nest — G. ²⁶⁾ [er iaznhæilghir groo — F. ²⁷⁾ Agata messa — tilf. B.

huernn dag er madr ættr huitt j langaſtaftu naufsynia lauft¹ gjalde biſtupi .viij. aua
[zirir huern dag er madr ættr tiot j langaſtaftu² gjalde biſtupi .iiij. mertr nema nauf-
igr ette hann oc hann haxe eigi annan matt til. þa ſkal hann ganga til granna ſinna
[þrigia of³ bioda⁴ þeim⁵ mattar ſkipti. enn ex [þeir vilia þat⁶ eigi þa ſkal hann
tiot ætta oc biarga ſo [ond ſinni.⁷ en ex vmage ættr tiot þa ſe hann hydder az
preſte. en varduizlu madr⁸ gjalde .iiij. aua⁹ biſtupi [ex hann viſſi æda¹⁰ hans
vold ganga til. þeizir madr þat at venniv¹¹ at ætta tiott¹² i langaſtaftu þa er vtt-
lægr oc huer peni(n)gr ziar hans. [zirir oll zoſtu azbrot ſkal madr ſcriptir tafa.¹³
En j þeim zorredom¹⁴ oc ollum odrum ſtolu menn naufsyniar metta.

Um ſcripta gang oc Ruma ſtatt.

- 22 [Aller triſtnir menn er vitz ero¹⁵ vittande ſtolo ganga till ſcripta. at minzſta
æitt ſinni a .xij. mannaðom j langaſtaftu oc ſeigia preſte roðelega¹⁶ til ſynða ſinna
oc talca ſidan þionoftu. a þa(ð)ha dag nema hann ſe i ſtorſcriptum.¹⁷ þeim er hann
mege ei þionoftu talca. En huer ſem eigi gengr til ſcripta j langaſtaftu oc tædr ei
þionoftu a paſta deigi oc er hann .xij. vættra gamal æda elri þa ſtall ſa madr gjalde
biſtupi .xij. aua [zirir huert þeira.¹⁸ Sa ſtall oc gjalde biſtupi .xij. aua er tetr
i zorhode þionoftu.¹⁹ Dregr madr oc þat j veniv [iiij. vættr æda .iiij.²⁰ vettrom
lengr²¹ at hann gengr eigi til ſcripta [j langaſtaftu oc tætr²² þionoftu a paſta deigi²³
þa drygir²⁴ hann heidin dom oc er hann az þui vtlægr oc ze hans allt. Huer triſt-
inn madr er oc ſtyldugr at vera j lydeni²⁵ vidr pavann at Rummy oc zirir þui ſkal
huer²⁶ en til ſcripta [a at ganga²⁷ haza med ſér ein pening talðan at za preſti.²⁸
þat ze ſkal haza hin hælge Þetr at Rume²⁹ [oc þi heitir þat Rummy ſtatt.³⁰ enn huer
ſem þat lytr eigi oc þeizir hann zong till. oc ſo ſa er vidr tætr oc lonnir þar noðoro az
þa er huartvegia þeira j þazvans banne. þan Ruma ſtat ſtolo þeir preſtar er til p(r)eſta
ſteynu³¹ [ero nemder³² haza med ſer oc ſua þeirra preſta Rumaſtatt er heimma³³ ſittia.

Um zeſting.

- 23 þat er nu þi neſt at hiunſtaþr er hælaga regluhald ex han er rættlega halden.
az þui at gud ſialzr ſkipade hann j paradifo millum tals oc tonno adr en þau ſyng:

¹⁾ [en ex han etr þa huit — E. naufsynialauft — mgl. F. ²⁾ [etr han tiot — E. ³⁾ [mgl. — C.
⁴⁾ of beidagst — tilf. C. ⁵⁾ þeim — mgl. de Övr. ⁶⁾ [han zer — þ. ⁷⁾ [lizi ſinu — þ. ⁸⁾ hano
— tilf. E. ⁹⁾ mertr — G. ¹⁰⁾ hann viſſi æda — mgl. de Övr. ¹¹⁾ [en ex hans vold haza tilgengit
of þeizir han þat i vanda tætit — E. .iiij. vetr — tilf. B. .iiij. vetr i ſamt — tilf. F. ¹²⁾ ſtatr — þ.
¹³⁾ [mgl. — þ. ¹⁴⁾ zorredom — de Övr. ¹⁵⁾ [huer fr. madr er vita er — þ. ¹⁶⁾ mgl. — G.
¹⁷⁾ ſcriptum — D. E. ¹⁸⁾ [mgl. — G. ¹⁹⁾ of um hueria grein þeſſa — tilf. E. ²⁰⁾ Rettet; .iiij. —
urigtigt, A. ²¹⁾ [mgl. — E. ²²⁾ [ot ei tætr han — E. ²³⁾ a þrim vetrum æda lengr — tilf. E.
²⁴⁾ drygir — G. ²⁵⁾ lydeni — B. rættre lydeni — F. ²⁶⁾ triſtin madr — tilf. E. ²⁷⁾ [gangr
— E. F. ²⁸⁾ mote guds liſam — tilf. D. ²⁹⁾ Stykket oc zirir þui ſkal æt., ſom er udeglemt i A, indtekt-
des her efter B. ³⁰⁾ [mgl. — B. F. ³¹⁾ motz — B. C. D. F. G. ³²⁾ [zara — þ. ³³⁾ hima — B.

Um hiunskap.

- 25 Þessir menn mego eigi quenna þa. cluþtra menn vitflausir menn. gioldungar. heidnir menn mego eigi þa k(r)istinna kvenna. Sa madr oc er horar oc [glæpr so¹ annars mannz eigintonno lizanda bonda hennar [at hann skal þa hennar² eztir dauda bonda hennar. Sa of er³ horar eigna tonno annars manz. oc heizir rad med henne till þess at rada bonnda hennar till dauda at hann þae hennar sidann oc deyr bonde hennar æz þi rade. Sa oc er gerir brýdlaup till eiginar tonno annars manz lizanda bonda hennar oc heizir [hanna at⁴ lifams lofta⁵ þessir menn mego allðrigin sidan þa þessara kvenna [til eignnar tonno.⁶ Engi madr ma oc þa þeirar tonno ne þesta er þrende hans skyldare⁷ en .v.⁸ manne heizir adr þest þo at han se daudr þyrri en þau tome sammann. Sa madr ma oc ei tonno þa er [xirir gort er. æda⁹ adra læid siucþallenn⁹ at hann ma eigi tonno [þa hæzt¹⁰ till lifams lofta. Sua oc ex tona a þessa lota mala. þa ma honn eigi gixtaþst. verda oc born samanbundin [at þesting¹¹ oc semst þeim um þat rad sidann er hon er .xiiij.¹² vettra enn hann .xiiij. vettra þa ma þann hiunskap eigi stilia. tomma þau oc notot samann¹³ adr en þau se sua gommyl sem nu er sagt þa mego þau en eigi stiliaft at hiunskap.

Um hiun.

- 26 Nu er hiunskapr karlmanz oc tonno loglægt samband oc ma þetta samband eingi madr stilia þo at eigi se brýdlaup gort. ex loglæg þesting er a.¹⁴ nema annat huart þeira geze sic j kluþtr adr en þau se samann kommenn at lifams lofta oc ma þat þa sem ætli er j veroldenne læitta þorredes ex lifdar. En sidan er þau ero samann kommenn at lifams lofta stili þau eingi lytr(!) nema hordomr oc stili þo hordomr eigi hiunskapen xiri þui at þatt hiunna [sem saklaus er oc engan hordom drýgir¹⁵ ma stiliaft at samvift¹⁶ vidr þat hiuna er hordom drýgir¹⁷ oc liza sidan reinlega. En huart þeira sem æzbrigdr¹⁸ medan þau lizva bæde þa drýgir þat hordom oc er þat þeim rad ad(!) sættaþst sem þyrst oc bua sidann samann. briota þau oc æz bede oc gera hordom þa skal biskup bannþora þau [þartil er þau bede þara¹⁹ samann ætr. Nu er þat einþaldr hordomr er madr tætr einþeypa²⁰ tonno [vndir sina eigna tonno²¹ oc sua æz tonna tætr einþeypan mann vndir sin eigin bonda.²² hver. þeira er at þi verdr kunr oc sanr giallde biskupi .iiij. merkr oc gange till stipta. En þat er

¹) [tætr — B. F. [geyr tru (sina) — C. D. G. E. ²) [han skal ei þa hennar — E. [oc heizir raad med henne at han skal þa hennar — F. [huerre hann iattazst — G. ³) gerir oc — tilf. B. C. F. G. ⁴) [hann att vidr hana — C. B. ⁵) loftaþeme — F. ⁶) [mgl. — F. ⁷) nanare — C. ⁸) [mgl. — G. ⁹) sua hattadr — E. [sua þallen — de Övr. ¹⁰) [hæza æda nýta — A. ¹¹) [æz giþlingum — G. ¹²) .xij. — de Övr. ¹³) at lifamlofta — tilf. B. C. D. F. G. ¹⁴) tomenn — tilf. F. ¹⁵) heizir drýgt — F. ¹⁶) samvero — B. C. E. [samuerni — D. ¹⁷) heizir drýgt — B. C. D. E. F. [sem hordom heizir drýgt skal æzir bæta — G. ¹⁸) æz brýter — D. G. ¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) einþallda — C. ²¹) [med tonu sinni — E. ²²) mann — A.

tuizaldr hordomr ex madr a ser eigna konu oc tetr hann annars manns eigin konu
oc ex kona a ser eigin mann oc tetr honn annars konu eigin bonda.¹

Mer brylla(u)p ma gera.

Engom tima er xirirbódet konu at xesta med [rettom stílum.² enn brydlaups 27
gerð [ma madr eigi haxva³ a þann dag eða nótt er⁴ um morgunin eiptir er heil-
agt⁵ eða fastudagr. Fra þui⁶ oc er [jola fastu(!) tíð⁷ heyr⁸ oc .vij.⁹ nattom eiptir
þrettanda dagh. oc fra þui er .ix. vitur ero till pásca oc .vij. eptir [pásca dag¹⁰
oc huitta sunnudags vitu oc .iiij. vitum xirir [Johannis meffo.¹¹ oc .iiij. vitum xirir
Mikils meffo ma eigi brydlaup gera. [ne konu þa.¹² Nu huer sem brudlaup gerir
eða xer konu a þemma tímum gjalde biskupi .xij. aurum.

Um xelags gerð.¹³

Se konu sinnar¹⁴ skal madr eigi ax lande brutt¹⁵ xora nema hon vili. Kæða 28
skal hann se þeira öllu til þaxva þeim. huarfe skal xirir gera ne xirir mæla annars
se. síðann rett a huer madr a konu sinni semm a sialxum ser. ex henne verðr mis-
þyrmt. eigi a konna at synia bonda sinum xelagx. Nu xer madr morjar eigi eigu
þau xelag at læigia sinn amillim nemma þeir menn jafte er till arxs þeirra standa.
En ex þau alla born til arxs sinns þa mego þau læigia xellag sinn a millum sliet
sem þau vilia. Nu xer madr eðiu oc a honn bornn til arxs sinns oc ero þau j
umegð oc vil honn þo læigia xellag allt at einu. þa skal stexna til hozudbarmms
mannom barnnanna oc leiggia xelag þeirra samann at xiarmagne leggja jorð jorðu
j gengnn oyri oyri j mott. meta oc xong hans huart þau se meiri enn hennar xong
ero. Nu ma þat eigi riuxa er sua er lagt. En þau leigia xelag sitt annann veg þa
ma þat riuxa huart semm vil hennar (arxi) eða hans. a þa lynd at xara a þing fram
xyr enn þau haxe .xx. vetr veret samann oc seigia j sundr þui xelage. en ex eigi er j
syndr sagt þi xelage xyr enn .xx. vetr se lidenir þa a hann aldrigi vppræift þess
mæls síðan. En ex madr xer eðiv barnlausu oc ala þau born till arxs sinns þa mego
þau leggja xelag sitt sem þau vilia en ax tæla(!). hverve(t)nna þess er hiunn tuau leggja
xellag sitt samman þa skal xellag haldaðst eiptir þui sem logleger vattar vitu. Nu
ero hiunn tuau sammann .xx. vetr eða .xx. vettróm lengr. þa læigia log xelag þeirra
samann ex eigi var xyr laght. þa a honn þriðjung ax se enn hann tua lytti. Sv
tilgiöx skal hene heimol vera er henni var gexvin huar sem stílnadr þeirra verðr.

Jvfr. Cap. 28. G. 52. 53. Hk. 51. L. V. 3.

¹) mann — *fl.* Derþaa tilfoies i C, dog med en H. fra 16de Aarh.: þa auðagt til hælging. ²) [rettu
þilorde — E. ³) gera — G. ⁴) [at þan dag eða natt at að ganga er ei — E. ⁵) heilagr daghr — C.
⁶) tíð þeirri — C. G. ⁷) [iolaxasta — C. F. G. ⁸) temr inn — C. E. temr — G. ⁹) .vij. — C.
.iiij. — G. ¹⁰) pásstgr — F. ¹¹) [Jonuafu — de Övr. ¹²) [mgl. — C. E. ¹³) Cap. mgl. C. D. E. G.
¹⁴) Istf. Resten af Cap.: &c. — B. ¹⁵) Istf. Resten af Cap.: &c. — F.

Ervingi skal rett eiga a konno hueri. karlmadr þo en eigi konna ef hon er leggen nema honn eigi ser bonda. þa tær hann rett a konno sinni. kona a oc siolz rett a ser ef honn er bord nemma honn eigi ser bonda.

Ef menn laupa bröt med ægin konum manna.¹

- 29 Þat er nu þvi næst at þeir menn sem brautt lauppa med eignum konum manna þa ero obota menn bede zirir kononge oc karle zirirgort ze oc zridi lande oc laussum æyri vidr konong dreper oc doydr hvar sem hann verdr stadr of eigi tirlu græz.

Um sigskap.

- 30 Þat er nu þvi næst at eingi ma sina zrendkonno [æda siztono² za til eignar konno [æda haza at lifams losta³ ner meir enn at zimta manne zra systinum at telia. heizir madr zrendkonno sinna. æda siztonno at⁴ ziorda manne jamnzaret þa stolo þau stiliazst oc hann⁵ gialda biskupi .xij. aurum oc ganga till stripta. heizir madr þrimenn- ing sinn at lifams losta þa styllu stiliazst oc [skal hann⁶ gialda⁷ biskupi .iiij. mertr oc gange til stripta. Tær⁸ madr [at lifams losta systrung sinn⁹ æda broðrong æda halzbroðrong¹⁰ þau stullu stiliazst oc¹¹ gialda biskupi [halzre .v.¹² mortr oc ganga till stripta¹³ vidr sialzan biskup.

Um gudsinuar.

- 31 Nu ero þer konor er enn ero j meirum þyrmslum vidr off [ef ver vinnum a þeim vðada ver¹⁴ er¹⁵ aukumt vidr þer.¹⁶ er þat einn moder mannz onnur systir þridia dotter ziorda stiupdotter .v. synarkona. .vi. brodor kona .viij¹⁸ sonnardottir oc konor þer allar er [jamstydar ero¹⁷ oc menn mego vðada ver a gera þat ero stiupdottr¹⁸ brodordottr [systordottr¹⁹ dottordottr²⁰ modor moder [zadur moder²¹ [modor sy- stir²² zadur systir moder konno manz [systir konno manz.²³ En ef madr verdr at þvi konnr æda sannr at han lægzst med [þemma²⁴ sua nangom²⁵ þa er sa madr zridlaus oc bede þau zære or land eign konongs vares þar till er þau haza intt²⁶ stript sinna er biskup lægr a hond þeim. enn zirirgort haza þau hverium pen- i(n)gi ziar sine j lande oc j laussum æyri þat a halzt konongr enn halzt biskup nemma

¹) Cap. mgl. i de Övr. ²) [mgl. — G. ³) [mgl. — E. ⁴) lifams tosta — tilf. E. lifams tosta [mgl. — tilf. F. ⁵) hann — mgl. G. ⁶) [mgl. — E. ⁷) [gialdi — G. ⁸) heizir — C. G. ⁹) [lifams losta vid systrung sinn — C. [systrungh sine til lifams lostar — D. ¹⁰) Saal. rettet; heizir broðrong — urigtigt A. ¹¹) skal han — tilf. B. D. F. ¹²) [Rettet hertil, uvist om med samme H. som Textens, fra þridiu — C. [v. — E. [vi. — G. ¹³) oc [zvirbota — tilf. F. ¹⁴) [mgl. — C. G. ¹⁵) ef ver — de fl. ¹⁶) [en ver hozum þer at lifams tosta — E. ¹⁷) [monnom ero offstydar — G. ¹⁸) F tilfötter overalt Tal, onnur, þridia, o. s. v. ¹⁹) [mgl. — C. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) [mgl. — F. G. ²²) [mgl. — F. G. ²³) [mgl. — C. G. ²⁴) konum — tilf. de fl. ²⁵) [konu þeirri suo nainne — G. ²⁶) offendat — C. bört oc int — D.

þeir vili bætr gort haza. En ef biskup æða biskups armadr kennir manne at han haze þat¹ odada verð gort.² þa skal hann synnia med ty(l)ptar³ æði þell till obota ef þellr.

Um gudstia spell.⁴

þat er nu þui neft at (eingin) ma haza at lifame losta gudstia sinn. enn gud: 32
stiar ero þreðdar. hin þyrsta ero millum þess barns er stirt er. oc þess er stirt [æða
þui hældr till stirtar.⁵ adrar gudstiar ero þer. er millum þess er. er barn stirt æða
barne hældr till stirtar oc þegdgina barnsens. þridia millum barnsens⁶ er stirt er
oc millum klotlegs barns. þess er stirti æða till stirtar hældt. oc þi æigu⁷ þrestar gud:
stiar vidr þau bornn oll er þeir stira. oc oll þeira þædginni oc ma [þrestens barnn⁸
[vidr þau born⁹ engann lifame losta æiga¹⁰ er þrestren heizir stirt. Hældr (madr)
barne manz [till stirtar¹¹ þa a þader oc moder oc sua barnet gudstiar vidr tonno
þess er barneno hældr till stirtar þo at honu haze æigi a haldet barnenno þa er þat
var stirt. Heizir madr gudstia sinn at lifame losta þa stolu þau stilliaft oc ganga
till stripa oc giallde biskupi¹² .iij. merkr.¹³

Um vtlægd.

þat er nu þui neft at um alla þa menn er ganga a trygdir þer er [vattar vitta¹⁴ 33
um viga þerdi manna j millum þa ero obota menn þirir gort bede þe oc þridi lande
oc lauffum æyri jamvel odale jordum.¹⁵ Men þeir er latta liz sitt þirir þyðtu
æða vtlæggjo huart sem þeir renna a stipi æða a lande oc sua þirir mord oc þordeðo
flapp oc vtlættjo at velcia troll vpp at þremia heideni med þui. oc þeir menn er þlugu
men gerazft at drepa menn þa er menn eigu engar sakcer vidr oc tala þe till nema
tonongr latte reysa till landreinsannar oc þridar. oc sua þeir menn semm tonor talca
med ranne æða hærþange molte gudæ rette oc manna huart sem þeir tala þrendtonnor
sinar æða annara manna tonor þesttar tonor. æða þirir vttan villia þeira manna er
þorreðe æigu þirir þeim oc sua stalzra þeira huerffu sem gerist villi þeirra er þiun:
stapr tætzft oc sua þeirra er þemþnazft þessa obota manna æða heimta giouð eiptir.

Jvfr. Cap. 33. G. 32. F. V. 45. L. IV. 4.

¹) notot — B. ²) en han (hin) tæðr nei vid — till. A. ³) tgritar — C. ⁴) Ovrskr. tilf. efter C. mgl.—A. ⁵) [mgl.—D. ⁶) Stykket þridia &c. udeglemt i A; tilf. efter B. ⁷) tro — D. ⁸) [þre: star — D. ⁹) [vid þan — A. ¹⁰) drngia — A. [engann þunn at lifame losta haza — G. ¹¹) [undir stira — E. ¹²) huart þeira — tilf. A. ¹³) [þgræ. Suo stolum utr þenna baltinn enda at os signi Gud þirir utan enda. Amen. tilf. G, som hermed slutter. De to følgende Capitler mgl. ligeledes i C. D. E. Derimod tilføier C to andre Capp., ligelydende med Jons Christenrets Cap. 18 og 19; see disse. D tilf. Stykket om Aager, ligelydende med Cap. 35 i Jons Christenret (see dette), samt Card. Vilhelms Forordning om Helligdage og Kirkegods, see 1ste B. S. 454—456, hvor Varianterne ere anførte. E og en H. fra c. 1400 i G tilføie et Stykke om Meneed, see Anhanget II. b, derhos tilf. E Card. Vilh. Retterbod om Helligdage og Kirkegods, Pave Innocents d. IVe. Stadfæstelsesbrev paa samme (1ste B. S. 456) og Stykket om Aager. (Jons Chr. R. C. 55). ¹⁴) [vattar tro — B. F. ¹⁵) þinum sem odum — tilf. B. þinum sem adru gozfe — tilf. F. IstodetforResten af den hele Lov: &c. — B. F.

ex vitni veitt þat þa ero þeir vbotta menn aller xirirgort ze oc xridi lande oc lauffum æyri vidr konong. En þeir ero aller xridheillegir er ze sit veria oc xrendlonnor xirir þeim enn hinnir aller vgilldir huart sem þeir za far æða banna bæde kononge oc xrendom. Eingi madr skal briotta konno naudga till sveznis. enn huer sem þat gerir þa er hann vtlægr ex kona ter sic samðorgis bla æða blodga æða llede sinn rizin ex hans handa vertum. letr hon lengra za lida at hon lyssir þi æigi xirir monnum oc lallazst þo naudig teitin þa skal han¹ haza vndan xorslo xirir sic. En ex madr sættezt vidr þann mann er leget heizir konno hans þa skal sa veita trygdir er konno a. en ex han liggir anatt sinni konno hans. þa er hann trygrozve sem sa er vegar a veittar trygdir. Sa madr oc er drygir lifams losta vidr notot lykuende xirir vttan konno oc verdr hann lunn æða sanr at þui. þa er hann vtlægr oc ze hans allt vidr konong.

Um logleggan dom.

34 Alla þa doma er um viga xerdi skal seitia æða þeira lœnna legord er menn eiga vig um at lagum. þa skal þa alla med logum seitia oc gridum till xofsta sals. En sa er ryx dom logsamdan xirir sal æða xystum sallum naudsynia laust. þa gengr hann a grid oc er hann trygrozve oc heizir xirir gort ze oc xridi vidr konong. En þær ero naudsynnir ex madr er svotr æða far æða einar hueriar þær stornaudsyniar. er goder menn bera vitni um at hann matte æigi vidr tomazst. En sal þat xofsta skal xram lommel innan þess samma xyrsta manadar xlyttia heim till hans oc se bodet med vatta .ij. En hinn tale þar vidr æða hans umbodsmadr nema sa villi indella gera honom er tale skal. En um oll onnur mal er menn seitia logdomma till medel sinn þa seilizst sa .xiiij. aurum vidr satar abera er ryx oc halde dom sem adr. En vidr konong .xv. mertr oc soke konongs slysumenn hvaromttvæggia till handa. oc tale hinn skold sinna xurst upp eiptir þui sem domr domde. En felt huarstyigia se slypt eptir xiar magne. En ex hann vil eigi dom halda þa skolu honom þing sterna slysumenn oc gera hann vtlægan nema hann gialde slypt sem domt var.

35 En ex madr drepr xodur. æða sonn sinn huart sem hann er triftinn eða heidin æða brodor æða modor. dottor æða slystur þa er hann vbota madr huerffu sem adr var mællt nema hann se odr sua at menn viti at vitxirringar se at. En þat er odz manz vig. er madr bryst or bandum æða slynsamer menn haxe adr seit a honom xul- tomlegar orflor æða þat at han xordar ser æigi. þo at hann haxe till dauda gort. oc slynizst sua slynsamum monnum. En ex madr er gor at vbotta manne oc heizir² eigi satar aberi³ styrk till ne lunnostu at stera orzar upp þa er hann þo vbotta madr sem adr.

Jvfr. Cap. 34. G. 32. F. V. 45. L. I. 8.

¹) Rettet samtidig fra hon.

²) h' eizir — maaskee hann (h)eizir, hvilket dog neppe giver nogen Mening.

³) [Saal. rettet fra det meningsløse: satar abera æða.

Um vndan þorslu.

Þat er nidingo verð hitt mesta at rada vndan kononge sinom oc lanardrotne 36
lond oc pegna. En ez þat tenir konongr manne. þa skal hann synnia med lyriptar
æidi sua skal oc synia alra vbota mala. Nu skal nemna .iiij.(!) menn a huara hond
þeim er vndan þui skal þorrazst jamna at rette vidr hann. þa sem nester ero honom
oc um þat mal ma konigast vera huarle sızviadan vidr hann ne satcadan. þvltida menn
oc valentuniga. þa sem huarle se rænndir adr at rangum æidum eda þrotvattom oc
haya .viij. az þeim oc sialyr en attande oc .iiij. þanga vatar þvltidir oc æili at mæn-
sorom rænndir.

Um setar eid.

Settar eidr skal standa um oll .xl. marla mal. Nu skal nemna .iiij. menn a 37
hu(a)ra hond þeim er satadr er a þan hatt sem sagt er um tylptar eid haya .iiij. az
þeim oc sialyr en þiorde oc .ij. þanga vatta.

Um lyriptar æ(i)d oc einæidi.

Lyriptar eidr skal standa um oll .xv. marla mal þar sem neyder ero .ij. menn 38
a huara hond hinom satada. haze þa .ij. sem hann þer az. oc sialyr hinn þridi. En
þirir þrigia marla mal oc þadan az smærre skal nepna till lyriptar eides. sinn mann
a huara hond hinom satada. haya ein az þeim. se sialyr anar þanga vattr hin þridi.
þesse eidr skal standa till þess er haya skal .ij. manna eid eda ein eidi þui at .j. skal
orri synnia enn .ij. tueggia sua sem sifar seigir.

Ez sfort sveria.

Þeir menn oc er at þui verða konnir eda sanner at þeir sveria ranga eida oc 39
provaft þat med sanendom a þa. þa skulu þeir eintins manz eida eda vitna niota med
þui motte at þeir gerðu sit sialyrver vnyttir oc gialde kononge .xv. merkr. enn .iiij. merkr
þirir huern er sor vidr honom. ez þeir vissu æigi at vfort var. En þeir vissu gialde
.xv. merkr sem hann. En ez þeir atburdir konnu til at gerazt. at þeim monnum verða
þeir sater geznar er vidr ligger liz eda limir eda se aleigu mal þa skulu þeir sitra
vitna niota oc vndan þorslo sem kononge er miston till.

A n h a n g.

I.

Kong Magnus's Christenret efter No. 62 qv. i den arnamagn. Samling.

- i. Her hæz Kristinesdome bolf oc segir om Kristilægha tru.
  - ij. Om vald oc iðrbod kononge oc byskups.
  - iiij. Om willu oc heidin atrunad.
  - iiij. Om M. kononge oc kononge tofning með þui zleiru sem þar zylgir.
  - v. Om tiunda gerdir.
  - vj. Om barns þirle.
  - vij. Huer zader er at barne at loghum.
  - viiij. Om zyltis tirtiur oc tirtiur garðz vmgerð.
  - ix. Om ziordunge tirtiur oc adrar høgghendis tirtiur.
  - x. Om byskups zorræde a prestom oc tirtium.
  - xi. Om tirtiur oc tirtiur garðz þyrmsir.
  - xij. Om gropt i tirtiur garde.
  - xiiij. Om sunnudage hælge oc .xij. aura dagha.
  - xiiij. Om .vj. aura dagha.
  - xv. Om þriggia aura daga.
  - xvj. Om zriadagha. jmbudagha oc langaxofu.
  - xvij. Huerir stldugir ero til zofu oc huat með zofu brot liggr.
  - xviij. Om stcriptagang oc pionofu oc Ruma stact.
  - xix. Om zefling.
  - xx. (.xx. .xxj. .xxij.) Om zeflar konu born.
  - xxi. (.xxij) Her brudlaup ma gera.
  - xxii. (.xxiiij) Om zelago gerð hiuna.
  - xxiiij. (.xxv) Huerfu nere ma byggiazt at zrendsene æda stæp.
  - xxiiij. (.xxvj) Om þér konor er menn mæghu vðaba vert a vinna.
  - xxv. (.xxvij) Om gudstæuar.
  - xxvj. (.xxviij) Om trnggrozua oc annur vðota mál.
- 1 Cap. i. þat er upphaz lagha uara Gulapinge manna &c.
  - 2 ij. Nu az þui at gude misfunn &c.
  - 3 iiij. En az þui at menn ero stldugir at halda þa tru er uér hazum gudi i stirst náre oc adr uar upp told. þa a konong(r) oc bystap með myllu gæue at ransala at menn zare eigi með ozmytilli uillu oc heidnum átrunad. þessir lutir honyra til uillu oc heidins atrunadar. galdrar oc gerningar oc þat tallar annan mann trollridu. spadomar. oc true at landuetter se i londum.

æða þorsom. Súa oc utisettur at spyria þorlagha. oc þeir en segia æz hendi ser guð oc heilaga kirtiu til þes at þeir skuli æz i haugum þinna. æða aðra leid æða nokors uisfir uerða. Súa oc þeir er þreista draugha upp at uedja æða haughbua. Nu æz nokor maðr uerðr kunnr æða sannr at han æz með þeima atrunade oc heidni uillu æða samþyðir þeim er með slitu þara. þa er þa vllægr oc æz hans alt. þat a halzt konongr en halzt byskup. En æz þat mæler konongs umbodsmadr æða byskups at maðr æz með þeima atrunade oc æz han eigi loglæga sannat a hendr honom þa syni þa með tnyltar æidi. þellr til vllægdar.

iiij. Nu æz þui at landþrokket allt &c.

4

v. Vær skolum oc lyðnir uera byskupi uárum oc ertirláter. en han off hollr oc 5 goduiliadr. En þat hazum ver mælt uid byskup uárn at han skal off pionofstu ueita. en ver skolum hana sua odlazt at ver skolum gera tiund uára alla oc zulla bæde æz auægti ollum oc vidrælde oc zifsi oc ollum azla réttum. En henni skal sua skipta at byskup skal haza þiordung. þatoftr menn þiordung. prestþiordung. oc kirtia þiordung. En byskup skal toma i þynli huert naudsýnia laust a huerium .xij. monadum. at ueita monnum pionofstu þa sem til byriar. En þær ero naudsýniar æz byskup er siutr. æða konongr træyr han þarar. æða erchibyskup gerir ertir honom at uighia annan byskup æða adrar stornaudsýniar uerði. Nu æz maðr sitr sua .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .iiij. mortum silþre uid byskup. En æz han sitr sua tuenni(!) .xii. monade at han gerir eigi tiund sina. þa er han seðr .viij. mortum silþre uid byskup. Sittr han sua .iiij. uætr at han gerir eigi tiund sina þa heyr han þirirgort lande oc lausum oyri. oc a halzt konongr en halzt byskup. En æz maðr gerir æz sumu þa er þat hans en tiundat er. en hit allt upnæmpt konongi oc byskupi þat sem eigi er tiundat.

vij. Alla skal barn huert en álet er oc mannz hozuð er a þo at nokor orðymbli 6 se a oc til kirtiu þora oc skira lata prest æz honom nér. ælligar skolu konor sua þirir þea þegar þær ero nér barnburdum at þar se uatn i hia. oc æz barn er með litlu lizi þortt oc nér eigi presti þa skal skira huer sem nér er staddr iamvæl þader æða moder æz eigi ero adrer menn til oc duþa barne i uatn oc mæle þessi orð mæðan. Et skirir þit .N. i namþne þadur. sunar. oc heilags anda. oc skal uid þessi orð eði auta oc eði æz þeim tala oc eigi skira næma i uatne. Nále gerir enga skirnsl oc eigi dogg æða snior. næma uatn se áðr æz snio æða dogg wordet. Þer oc sua at. at þader æða moder skira barn sit i þeima naudsýnium þa skolu þau eigi safer þestýns guðsýzia stýlia hiunþapp sin. Doyr oc barn adr en til prest lome oc læzt þa skirt haza en meðr æz æða hia haza uerit þeim er skirði. þa skal þat barn kirtiu græzt uera en eigi ælligar. A huerium degi sem þarþ iamvæl joladagh. æða þasta dag ma barn skira.

En huer sem gudsluiar ueitir barne er skyldugr at kenna þui barne þater noster oc Credo. En þader oc moder ero skyldugh at gera þirir allzlonar rad oc giæta þirir lixa hafa þirir uttan sótt .vij. vetr. En ex madr hældr barne uffirdu netr .v. nauds synialauft gealde bystupi .vj. aura. Hældr han adrar .v. gealde bystupi .xij. aura. Hældr han þridiu .v. netr. gealde bystupi .iij. mertr. Hældr han ziordo .v. netr gealde .xl. marla. [a halzt konongr. en halzt bystup. Hældr han lengr oc dnyr barn heidit þa er han utlæghr oc allt þe hans oc a halzt konongr en halzt bystup.

- 7 vij. Sa er þader at barne at logum en moder segir a hendr nema han syni með lyrittar æidi. Nu er sa daudr er hon kennir barn þa skal þat standa er hon sagde a sængrærd sinni ex hon sagde eigi tuint til oc skal hon þat sanna með æidi sinum oc þær en þa uaro hia henni oc hoyrdu ord hennar. En ex þær ero eigi til þa skal proua samuist þeira oc huært nolot suare þat þui er barn uar þott at rettre tiltolu oc stipi þui hinir skynsamazstu menn sem þeim þyðir lifazt þirir gudi. Nu lifizt barn i ætt sina þo at sidar se sua at þat synizt stilkum monnum litt i þadur ætt. þa ber þat sér sialzt uitni ex prouat er samuist kononnar oc þes er hon tallar þadur oc lifizt barn honom. Oc ex þader hezir syniat þessu barne þadernis er lifizt i þadur æt sina þa tale han uid barne sinu oc bote þirir meinsuore sit. en þeim þorlogu en þar til hezir barn þott.

- 8 viij. Þat er nu þui neft at vér skolum kirkium ollum upp halda oc kristnum dome þeim er hin hælge Olafz setti a Mostrar þingi oc Grimfell bystup oc þeim ollum er sidar uaro gorzar. En kirkjur ero þær i zylti hueriu er ver tallum hazud kirkju oc ver æighum aller gerð upp at halda zyltis menn. En ex þær kirkjur zalla nidr oc brotna hornstæzer þa æigum ver timbr a tupt at lata toma innan .xii. monada. En ex eigi lemr timbr a tupt þyr en .xii. monader ero gengnir þa skolum ver bota aller zyltis menn mertr .xv. a þat halzt konongr en halzt bystup. En ex þat þirir næpmzt ziordungr manna æda attungr. þa skal stipta or þui þe sem þeir æighu tal til. En ex þat þirirnæmazt einta menn þa skolu þeir bota .iij. (aura) bystupi þirir tre huert en til þarz at haza oc þa tre þo at sidar se. oc onri þirir málamat huern. oc onri þirir naghla huern er a storker. Nu er kirkia gor þa skolu aller zyltiemenn gard um gera. þa skolu þeir bystup æða ármadr hans gera stemznu til oc eindaga netr gardr skal gor uera. þa er uel ex gor er. En ex eigi er gor oc stendr kirkia gardlaus .xij. monade. þa skolu aller zyltiemenn bota mertr .iij. bystupi. En ex þat þirirnæmazt einta menn þa skal bota aura .iij. bystupi þirir tre huert er missir oc til þarz at haza oc þa tre þo at sidar se oc gera gard. Nu er kirkia gor oc gardr vm. þa skal uiglu a laupa aller zyltiemenn a(t) bystupi. þriggia natta uist með .xxx. manna.

ix. Nu ero kirkjur aðrar er ver stolum upp halda. xiordungu kirkjur oc attungu 9
kirkjur. heraðu kirkjur oc hogændis kirkjur. þeim skal ollum upp halda en eigi tupt
eyða. En ex kirkia zellir oc brotna hornstáxer. þa stolu þeir menn aller er þa kirkju
æigha lata timbr a tupt vera komet adr en .xii. monader se gengnir. En ex eigi
lemr. þa stolu þeir bota xirir þat .iij. mortum bystupi oc þa til oc gera þo at sidar
se. En ex einta menn xirirnemast þat. þa skal bota bystupi aura .iij. xirir tre huer
en til þarþ at haza oc þa tre til oc gera kirkju þo at sidar se oc huergi tupt eyða.
En ex einta menn gera kirkjur. gerir lendr madr æða bonde æða huer sem kirkju gerir.
þa skal þeirri upphalda oc aldre tupt eyða. En ex kirkia brotnar oc zalla hornstáxer
þa skal timbr koma a tupt xyr en .xij. monader se lidnir. En ex eigi lemr þa skal
bota xirir þat mortum .iij. bystupi oc þa til timbr oc gera enn kirkju. En ex han
gerir eigi oc letr standa tupt auda .xij. monade. þa skal han bota xirir þat mortum
.iij. bystupi. En ex letr liggia uétr .iij. tupt auda. þa hefir han xirirgort iordunne
er kirkian uar a gor. þa a konongr iordena oc skal odlazt með þui at haza kirkju
gort a xyrstum .xij. monadum. En ex gerir eigi sua þa skal bonde tala axtr iord
sina oc gera enn kirkju a. En ex han gerir eigi þa a konongr iordena oc kome aldre
undir bonda sidan. oc skal konongr þa xirir eins kirkju a gera. Nu ero kirkjur allar
gortar þa skal gard um gera þeir menn er þeirri kirkju æighu upp at halda oc haza
gort a .xij. monadum. en ex eigi er gor. þa skal bota aurum .xij. bystupi. En ex þat
xirirnemast einta menn þa skal bota aurum .iij. bystupi xirir tre huer er til þarþ
at haza oc þa tre þo at sidar se. Nu ero kirkjur allar gortar oc gardr um. þa skal
viglu kaupar at bystupi. Hueruitna þar sem iord er uigð en kirkia er vuigð þa skal
kaupa aurum .xij. at bystupi. En hueruitna þar sem bæde er vuigð iord oc kirkia
þa skal uiglu a kaupar at bystupi .iij. mortum oc þriggia natta uist með .xv. menn.

x. Bystup vár skal kirkjum rada sem hin hælge Olafz iattade Grimteli bystupi 10
a Mostrar þingi oc sem vér wrdum a sätter sidan. Bystup vár skal oc presta til kirkna
allra setia þa er han veit at réttar tídir kunni at ueita monnum. En ex bystup xer
a land upp þra stipi sinu at uighia kirkjur æða gera aðra pionofu monnum huart
sem han xer stampet æða langt þa stolu bondr þa honom reidstota .xviiij. En .xxx.
ex han xer at uighia hazudkirkjur. En ex þeir uilia eigi reidstota gera þa ero
þeir sedir aurum .iij. uid bystup huer þeira er zellir.

xi. Nu stolum vér þar nest uirða drotenn uarn i þui at þyrma kirkjum uárum 11
oc kirkjugordum. sua at huer sem xlyr i kirkju æða kirkjugard sér til hialpa þa skal
han xridheilaghr uera xirir huerium manne mæðan han er þar. En prestir sa en at
þeirri kirkju syngr skal hialpa honum sua at han dorgi eigi ax xrost. matlonyfi æða
dryðlonyfi. En huer sem meinar prestir þessar hialper at ueita þeim sem i kirkju xlyr.

æða dragha han út or kirkju æða kirkjugarde með ualde. þá stolu þeir slitu safader uera sem þeir höfðu(?) han i kirkju drepit oc i banne vera þar til en þeir uerða löngtir af byskupi æða hans ráðe. En hvar sem huer hefir gort oc þlyr han i kirkju æða kirkjugard ser til hialpa þá skal han hafa hialper þér sem nu ero talbar þar verande til þes at han meggi þrjáslægga brot komast at hialpa líxi sínu at þui sinni. Sua oc ez menn beriazt i kirkju æða kirkju garde þeim sem uigðr er. þá ero þeir ubóta menn. a byskup af þui .iiij. merkr oc þat sem þar til kirkjugardzens. En konongr þat sem umfram er. nema eigi se meira. þá skipti þeir konongr oc byskup i helminga. nema þeir uili misfunn uid þá gera.

- 12   xij. Huern triftin mann skal iarda i kirkju garde er döyr. en eigi i kirkju nema byskups se orlof til. Vdada menn skal eigi i kirkjugarde grafa sem ero drotens suitarar. morduarghar. tryggozar. gridnidingar. þiozar dömdar. þlugu menn. openberir ráns menn. oc bannsettir menn. oc þeir sem i þorbodom heilagra kirkna döya. þeir oc sem leggja handr a sit at tyna sialfum sér. Sua þeir oc er telia rangan átrunad þirir monnum. Sua oc openberir oklallir. oc þeir menn æða born er eigi na stífl þirir dauda. En þessa menn skal grafa i flödar mále þar sem mótezt síor oc grön torza. En af þeim sem nu ero upp talder uttan þioza dömda. morduargha. openbera ráns menn. oc uflirða menn. meggu tona i kirkjugard ez til ero uitni at þeir kalladu til prest. æða er seet adr en þeir döyi nofot idranar uerl æða marl a þeim at þeir uildu rétleida sit. þá a prestir a löysa þá dauda oc graua síðan i kirkjugard. En erþingiar hins dauda stolu rétleida afbrot hans extir logum oc byskups ráðe. Oc ez hin temzt or þeim líx hafla þá skal han fara til byskups oc hafa hans rad uid til quirkbota með logum. Verða nokrorer af þeim sem nu ero upp talder grazner i kirkjugarde þyr en þeir uilia rétleida sit. þá skal huer en at þui uerðr kunnr æða sannr gealda byskupi .iiij. aura oc grafa upp oc laste or kirkjugarde af þeira bein ma stíla þra annara manna beinum. Huer sa oc er græfr þan þirir uttan kirkjugard en i a at uera þá er slitu samu seðr uid byskup oc skal þó grafa þan mann i kirkjugarde. Finnir oc nokor umage þestyns líf. þá skal sa er þar býr a néstom æignum þæghar han uerðr uarr. uéla um líf sem nu er mælt. ælligar suare þeim solum oc settum sem þyr uoro uid lagdar. Huern dagh ma oc líf graua uttan langa þriadagh oc pasta dagh. en eigi skal líf inni standa þyr stiaund naudsynia laust. En ez stendr lengr þá skal han bota þat aurum .iiij. byskupi oc þora þó líf til kirkju. En ez han uil þat eigi oc letr inni rotna mann daudan þá hefir han þirirgort huerium peningi þear síns. han a ein toft at ganga til skipta oc bota uid kirkju. en ez han uil þat eigi þá skal han fara or landeign konongs uárs. En ez madr býr sua oxarla a þialle æða sua uttan at onium oc nema han þær naudsyniar at han ma eigi líf þora þirir sío vxorom æða þialle

þa skal lif i vthús setia oc þesta upp oc lata eigi lif a iordu standa. En ef þa er lifþrota er lif a at þora þa trexi han manna af þrimr næstum þoram(!) eðtir þorþ. en þa er þirirneþþi. gealde bystupi .iiij. aura.

giiij. Drotens dagh huern stolum ver heilagt halda. Hæxzt su hælgr þa en sol 13 er i uestri a laughardagen. oc heldr þar til en dagr er af himni a sunnu dagen. En huer sem eigi heldr heilagt a sunnudagh gealde .viij. aura bystupi þirir huern sunnu- dagh er han brytr hælgi a. Nu ero þeir þleiri dagar er með ymisum þostum greinazt oc hælgu. Langa þriadagh stolum ver einfanlæga vatnþasta þuiat þo þolde vár herra Ihesus Christus meiri þinst a þeim degi þirir mannfýs saler. En .iiij. af messo dagum ero þeir sem nónhælgr skal þirir uera með vatnþastu. Olafþ messo dagr hin þyrri. Mariu messo dagr hin þyrri. Allra heilagra messo dagr. þa skal halda með nónhælge oc vatnþastu. Ioladagr. þrettande dagr. þasta dagr. huita sunnudagr þeir ero ianþner hinum at hælgr halde þo at eigi se vatnþasta þirir. huer sem brytr gealde bystupi .xii. aura.

giiij. Nu ero þeir .xiiij. dagar sem þasta oc nónhælgr er þirir oc sua skal þyrma 14 sem sunnu degi. Þat er ein Mariu messo dagr i langa þastu. annar Ions messo dagr. þridi Petrs messo dagr. .iiij. Swithuns messo dagr. .v. Jacobs messo dagr. .viij. Laurencius messo dagr. .viij. Bartholomei messo dagr. .viij. Mariu messo dagr hin sidare. .ix. Mathei messo dagr. .x. tueggia postula messa Symonis et Jude. .xi. Andres messa. .xii. Thomas messa. .xiiij. Mathie messa. Nu ero þessir dagar talder er þasta skal þirir uera oc nónhælgr. oc sua skal gialda þirir sem sunnudags hælge ef madr vinnr. Michials messo skal halda með nónhælge þo at þar se eigi þasta þirir.

xv. Nu ero dagar þeir aðrer sem eigi er nónhælgr þirir ne (þa)sta. en þo stolu 15 ianþælger þirir uerlum sem sunnudagr. En ef menn vinna a þeim dagum þa skal borta þirir þat aurum .iiij. bystupi. Nu skal þa daga telia. þar hæx upp jola hælge þyrst .iiij. dagar næst ioladegi oc hin þimpti oc .viij. dagr iola. þeir stolu aller ianþælger uera. En daga þes a millum skal biarga buze sinu ef þorþ er at. þa er Þals messa næst iolom. þa er Þyndils messa. Agata messa. þa er Gregorii messa. þa ero þeir .iiij. dagar hinir þyrstu i þasta uilu. manadagr oc þyrðadagr en eðli skal uinna nema þiarga buze sinu ef þorþ er at. en odensdagr er allr heilagr. En þa er tueggia postula messa. þa er troßmessa. Gangdagha hælge skal sua halda. vinna .iiij. daga til miðdags oc æta .iiij. daga hina þyrstu huit. en þasta hin þridia þurt. En þorðadagr er heilagr allr sem þasta dagr. Nu er Þalluarðz messa. þa er Þotolþs messa. þa er Mar- greta messa. þa er Mariu messa Magdalene. þa er Olafþ messa hin sidare. þa er troß-

messu. þá er Marteins messu. þá er Emetz messu. þá er Nikulos messu. Nu eru þeir dagar aller talder er ver stolum hælga halda i logum uárum.

16 xvij. Nu eru þeir adrer dagar er xlestir uitu at aller xulltida menn oc heilir ero stýldugir rotelega at xasta sem er xriadagr huer a .xij. monadum oc ymbrudagar. En ymbrudagar ero .iiij. a .xij. monadum. hinir xyrstu i annare uitu xastu. En adrer ero i huitasunnu dage uitu um váret. Hinir þridiu ero um haustib þan oðensdag sem nestr er krossmessu. Stendr krossmessu á oðensdag þa heziazt ymbrudagar a oðensdagen nestu i annare uitu. En imbrudagar um uætren stolu uera i þridiu uitu iola xastu. En iola xastu tid hejazt a þan sunnudag er nestr er Andres messu huárt sem sunnudagr er xirir Andres messu æða extir. Stendr Andres messu dagr a sunnudag þa hejazt iola xastu tid a þeim sama sunnudegi. Nu er langaxasta en rotelegast a at haldazt æz ollum xostum oc mest er synd at briota. þui at vár herra Jhesus Xristus hælgaðe hana með sialxs sine xastu oc margt dregr þar til xleira.

17 xvij. Sivolir menn oc umagar ero eigi stýldughir til þessarar xastu. en geri almosu i stad þes extir ráðe prest oc extir xangum. En þeir menn sem .xiiij. vætra ero gamler æða ældri oc heilir stolu xasta sem nu er mælt. Ætr(!) madr xist a uætra xastudegi gealde bystupi .vj. aura. Ætr han huit. gealde bystupi .xij. aura. Ætr han slátr. gealde bystupi .iiij. mertr. En ez madr ætr huit a þeim degi sem han a at xasta við xist gealde .vj. aura bystupi næma prestu loue. Ætr han slátr gealde bystupi .xij. aura næma han se daghuillr. I langaxostu ma madr eigi falla sit daghuillr. Xirir huern dag er madr ætr huit i langaxostu naudsynialauft. gealde bystupi .vj. aura. En xirir huern dag er han ætr kiot um langaxostu gealde .iiij. mertr bystupi næma naudighr æti han oc heze eigi annan mat til. þa stal han ganga til granna sinna þriggia oc bioda matar slipti. En ez han xær eigi þa stal han kiot æta oc biargha sua ligi sinu. En ez vmage ætr þa kiot. se hyddr æz prestu. en vardueizlu madr gealde bystupi .iiij. aura. ez hans wold gengo til. hezir madr þat i veniu .iiij. vætr at æta slátr um langaxastu þa er han vtlægr oc huer peningr xær hans. En i þema bodordom oc ollum oðrum stal naudsyniar mæta.

18 xvij. Hver tristin madr en uitz er uitande stal ganga til stripta at minzta einu sinni a .xij. monadum i langaxostu. oc segia rotelega til synda sinna oc taka sidan pionofstu a pasta dag. næma han se i þeim storscriptum at han megi eigi pionofstu taka. En huer sem eigi gengr til stripta i langaxastu oc tætr eigi pionofstu a pasta dag oc er han .xij. vætra gamall æða ældri. þa stal sa madr gealda bystupi .vj. aura xirir huert þeira. Sua stal oc gealda bystupi .xij. aura sa er pionofstu tætr i þessu bodom. Dreggr madr i veniu .iiij. vætr æða þrimr vætrum længr at han gengr eigi

rád með henne til þess at ræða bonda hennar til dauða oc þá hennar síðan oc döyr bonde af þui ræða. Sá oc er gerir brudlaup til æghinnar konu annars manns at lifanda bonda hennar oc hefir hana at lifams lösta. þessir menn mæghu aldre þessara tuenna þá til æghinna tuenna. Engi madr ma oc þá konu þá æða þesta er þrendi hans skyldare en v^{re} manne hefir adr þesta þó at han se dauðr þyr en þau lome saman. Sá madr ma oc eigi konu þá sem þirirgort er. æða a adra leid er sua þallen at han ma eigi konu hafa æða nýta at lifams lösta. Sua oc ef kona a þes lúta mals þá ma hon eigi giptast. Verða oc born saman bundin at þestingum oc þempst þeim þat ráð síðan er hon er .xij. uætra. en han er .xiiij. uætra. þá ma þan hiunskap eigi stília. tóma þau saman at lifams lösta adr en þau se sua gamul þá mæghu þau eigi stíliazt at hiunskap.

22   xxij. Nu er hiunskapr karlmanns oc konu loglægh samband oc ma þat engi madr stília þó at eigi se brudlaup til gort ef loglægh þesting er a. næma annat huárt þeira gezi sil i klaustr adr en þau lome saman at lifams lösta. oc ma þat þá en i er ueroldenne leita ser þorræða ef lifar. En þá ef þau ero saman lomen at lifams lösta. stílr þau engi lútr næma hordomr. oc stílr þó eigi hordomr hiunskapen þirir þui at þat hiuna sem sallaust er oc engan hordom drygir ma stíliazt at samváro uid þat hiuna er hordom hefir drygt oc lifa síðan reinlægha. en huart þeirra sem af þrigðr mæðan þau lifa bæde þá drygir þat hordom. oc er þeim þui ráð at sættast oc bua saman. briota þau af bæde oc gera hordom þá skal þyflup i bann þora þau þar til er þau tóma saman aftr. Nu er þat hordomr einvaldr ef madr tætr einlønna konu undir sína eignar konu. oc sua ef kona tætr mann einlønpan undir sín æghin mann. Nu huer sa er at þuifa uerðr lunnr æða sannr. gealde þyflupi .iiij. mertr. oc gange til strípta. En þat er tvívaldr hordomr ef madr a ser æigna konu oc tætr annars manns eignar konu oc ef kona a ser æighin mann oc tætr annarar konu æighin bonda.

23   xxiii. Engum tímum er þirirbódet konu at þesta með réttum stílum. en brudlaups gerð sína ma madr eigi hafa a þan dagh æða not en um morgenenn eftir er heilagð æða þastudaghr. Fra þui oc er iolagaftu tíð hæfr oc .viij. náttum eftir .xiiij^{de} dagh. fra þui er .ix. vífur ero til þasta oc .viij. náttum eftir þasta dagh. oc eigi huitasunnu dags uífu oc .iiij. uífum þirir Jonsuafu. oc .iiij. uífum þirir Michíals messó ma eigi brudlaup gera ne konu þá. Nu huer sem brudlaup gerir æða þær konu a þeim tímum gealde þyflupi .xij. ára.

24   xxiiii. Se konu sinnar &c.

25   xxv. Nu er þat þui næst at engi ma sína þrendkono æða síxlono þá til eignar konu æða hafa at lifams lösta nér meir en þimpta manne fra þyflinum at telia. Þegir

II. Gulathings-Christenret. (Anhang I.)

335

maðr frændlono sína eða sýzlono at ziorda manne ianþaret. þa stolu þau stíliast oc skal han gealda bystupi .xij. aura. oc gange til scripta. Þezir maðr þrimenning sin at lifamslosta þa stolu þau stíliast oc skal han gealda bystupi .iiij. merkr. oc gange til scripta. Zetr maðr at lifamslosta systlung sin eða broðrung eða halzbroðrung. þa stolu þau stíliast oc skal han gealda bystupi halza ximptu morl oc gange til scripta uid sialzan bystup.

(xxvi) xxvij. Nu ero þær konor er enn ero i meirum þyrmslum uid off oc ver 26
vinnum a þeim vðada uerl ez ver aulumpzt uid þær. Nu er þar ein moder mannz.
annur systir. þridia dotter. ziorda stiupmoder. v¹ sunar kona. vj¹ broðor kona. vij¹
sunardotter oc konor þær allar er menn mæghu vðada uerl a gera oc iamstýldar ero.
þat er stiupdotter. broðor dotter. systur dotter. dottor dotter. modormoder. þa-
dur moder. modor systir oc þadur systir. moder konu mannz. systir konu mannz.
En ez maðr uerðr at þui kunnr eða sannr at han lægzt með konom ser sua nánom þa
er þa þridlaus. oc bæde þau þare or landeign konungs uarþ þar til er þau haza int
script sína þa er bystup leggr a hond þeim. oc zirirgort huerium peningi þear síns i
lande oc lausum eyri. þat a halzt konongr en halzt bystup næma þeir vili gort haza
bætr. En ez þat lennir bystup eða bystups umbodzmadr manne at han haze gort
noðot vðada uerl en han luæðr nei uid. þa skal han synia með tylxtar æidi. zellr til
vðota ez zellr.

(xxvij) xxvij. Nu er þat þui næst at engi maðr ma haza at lifamslosta gud 27
sýzia sin. En gudsýziar ero þrizalðar. Þin fyrsta millum barns þes sem stirt er
oc þes er stirt. eða þui hældr til stirtar. Adrar gudsýziar ero millum þes er barn
stirt eða barne hældr til stirtar oc zædgina barnsens. Þridia millum barnsens er
stirt var oc liotlegs barns þes er stirt eða til stirtar heldr. oc þui æighu prestar
gudsýziar uid oll þau born er þeir stira oc oll þeira zædgin. oc ma prestens barn
uid engan þan lifamslosta drygia er prestir þezir stirt. Hældr maðr barne mannz til
stirtar þa a þader oc moder barnsens oc sua barnet gudsýziar uid konu þes er barne
heldr til stirtar þo at hon haze eigi a þui barne haldet þa er þat uar stirt. Þezir
maðr gudsýzia sin at lifamslosta þa stolu þau stíliast oc ganga til scripta oc gealda
bystupi huárt þeira .iiij. merkr.

(xxvij) xxix. Þat er nu þui næst at um alla þa menn er ganga a trygðir þær 28
er veittar ero um vighazerdi manna millum. þa ero þeir vðota menn. zirirgort ze oc
þridi lande oc lausum eyri iamvæl odals iordum sinum sem odrum. &c.

II.

Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices.

a. Om Paamindelser ved Visitationer efter No. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selskabs Bibl.

Þá er biskupr æder þrösktr vísiterar sætias þessi amynningar sem her eftir fylghia.

Ollum monnum þeim sem j. hoordome, þrendsemisspiellum syxstaps æder aðhrum meinbughum liggia, sæter ef til þrösktr amynningar þ(i)mpt j huaria amynning, script ath tala oc siin brott bota.

Item ollum þeim sem j þ(r)illo liznadh liggia sæter ef æn .iij. þimter sinar þrillor þestæ æder æðwæria oc siin brot bota.

Item ollum þeim sem kirkianne eigha nödra loghliggar sculdir ath lula sæter ef .iij. amynningar. þimt j huaria amynning ath þet lule huar sem stýldogr ær æðher þulla viffo þirir sætia jnnan .xv. dagha.

En huar som ey botes brott siin æder later æz wondom liznadhæ æder ey luler kirkionne sculdir siin(r) skal missa heilaght embete lizuande oc daudher æ til þes ath han wil j heilaghre kirkio lydhne wara.

Item sæter ef yder .iij. manadha stempno þra sumar nallom yder rop ath gora ydarn kirkiogard, oc giordom vpphealdæ som kirkio rettr will.

Item sætr ef yder .xij. manadha stempnu yðhra sofnakirkio oc þrösktrirkio halda som lagh wilia, Oc þeim þet sama ollum þeim sem horghindes kirkium eigha vpphealda.

Item ollum þeim sem þestir æro oc wgiort hazua bryllaup sit sætr ef manadha stempno at gora bryllaup sith þra þui at þeir mugha þet gora.

Item ollum þeim hordh þiond(!) bór ath gora oc wgiort hazua sætr ef .iiij. manadha stempno hona ath lula ædr swara eftir laghum.

Item ollum þeim sem aðhrar laghar tiundar eigha ath gora oc wgiort hazua oc þet sama um olaxstott sætr ef .iij. amynningar þær ath gora eftir þui sem þær wilir waratz rext æz gudhi oc heilaghre kirkio. eftir cristnom rette.

Item rader ef ydr, bider oc a mins herra biskupsens wegna biuder, ath þær warer retwiiser huar wider annan, oc j retto lydhno wider gud, heilagha kirkio oc yðhra yzuirmen badhe andelighæ oc weralðzligha j allo þui som þeir æz yder trezuia rætt- iligha Oc serligha um stioth sem þær æro minom herra biskupinum stýldugir at logh- um. Oc komer þimelighæ(!) a 11 dagh arla, oc þorer han j rætt stiothstipte, allar gelder þær honom stiothfall, þo ær honom amoot, ath han skal þurza sozia yder um þet æder nokot annat. Item sigher han yðher um þiundar(!) yðhrar allar þet sama som þær æro stýldoger wfgora ath laghum oc þornom landzens sidwana, ath þær gorer þeim wt med godhuilia oc kærleik. Oc þet sama um olaxstott sem sumir kalla þlogha

stótt og jafntat var til aars og friðhar. En hvar sem þet en gører af allum rettom
æzla, ma venta sigg rext af sielzuom gudhi og sua marghællar re(x)ster heilaghrar tirkio
som j cristnom rette stander, og sua adrum stipanom heilaghrar tirkio formanna. Ware
gud med yder.
Item skal oc laghæstæ tirkionne oc biskups jorder.

- b. Om Edens Betydning og om Meeneed. Texten efter Cod. 1642 i det kbh. kgl. Bibliotheks nyere Haandskrift-Samling, hvor den med en Haand fra Midten af fjortende Aarh., findes strax efter Magnus's Christenret, foran betegnet . . . . . D. Sammenholdt med No. 12 fol. H. L. i det lundske Univ. Bibl. (see foran S. 323 Not. 13) E.
—	—	C. 21 qv. i det stockh. kgl. Bibl. (see foran sammesteds) . . . . . G.
—	—	1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl. (see foran Side 306 Not. 11), i den nyere Borgarthings-Christenret betegnet . . . . . B.
—	—	3260 i det kbh. kgl. Bibl. ældre Haandskr. Samling, hvor Stykket findes særskilt med samme Haand fra Midten af 14de Aarh., som Gulathings-loven (Gi i Landsl.), her betegnet . . . . . X.
—	—	C. 18 qv. i det stockh. kgl. Bibl., hvor det findes særskilt, umiddelbart efter Landslovens IX, 16, med samme Haand som denne (Gs) . . . Y.

[¹ þerfe² ord hæzua sua mylit at þyða at hvar sem suær bolar æid þa undir-
standazst meðr .iij. luttum. Hin þyrsti luter sem han sua segir³ at [allt þet er rittat
er i hælghom bolom⁴ værdi honom⁵ aldre [at gaghne⁶ of huarke ny logh ne þorn
ex han [segir vsat⁷ i sinum æidstax: Anner luter er sa er han lægger hond a bol⁸ sem
han sua segir at oll þau god vært sem han hæzuir gort eðr gerer hædan af værdi
honom aldreghæ [at gaghne⁹ i guds auglitti ex han seghir æighi satt i sinum æidstax
[þui at honden tæitnar god vært.¹⁰ Hin þridi luttæ er sa er han lyssyr bolena [sem
gort var at þorno¹¹ sem han sua seghir at allar godar bönor þær sem han segir
mæder sinum munni¹² þa dughi¹³ honom allz effi [till salohialpar eðr litamz hælfsu¹⁴
ex han seghir þalz i þersom [æidstax eðr trunade¹⁵ sem a¹⁶ han er lagðer.¹⁷

¹) Juramentum quod portat L. xxxv. — Ovrskr. B. Um eida alfuæhi — Ovrskr. X. hvar æider ord hæza at þyða — Y. ²) Eibz — Y. ³) [J huorum bolar eibhi understandes þessæ .iij. luter. Hin þyrsti þa er han til bolar luter þa er som han seghi — B. [þuerr sem suerr a bot rangan eib æða usæran eib þa gerir hann þria luti. þyrsti sua sem mælt er — E. G. X. ⁴) [oll þau (god) ord er ritad ero heilaghi i þessære bot — E. G. X. ⁵) mer — E. X, ligeledes nedenfor overalt 1ste Person. ⁶) [til hialpar — fl. ⁷) [ligr — fl. ⁸) hælghu — tilf. B. ⁹) [tit ngtfemdar — fl. ¹⁰) [mgl. — E. G. X. ¹¹) [mgl. — E. G. X. ¹²) at hialpa [at minni — tilf. E. X. at hialpa [at sinni — tilf. G. ¹³) stode — E. G. X. ¹⁴) [mgl. — E. G. X. huarde ny logh, ne gammat — tilf. Y. of eigi heilagra manna bönarstadr — tilf. G. X. ¹⁵) Saal. rettet fra trunader. [æidstax minum — E. G. X. [þrunade — Y. ¹⁶) undir — B. ¹⁷) i sinum æidstax — tilf. Y.

- c. Om en Piges Bortgiftelse ved Fædrenesfrænder af egennyttige Hensyn. Stykket findes i C. 16 qv. i det stockh. kgl. Bibl. og hører upaatvivlelig til den i samme Codex indførte Gulathings-Christenret, ovenfor betegnet . . . . . A.

Ex þader broðer eða þodur þrendr gipta manni möy meðr loghlegghri þefling. oc haza hana ser at þiar kaupum. hin iattar þi er þesta skal. of ganga þar a þullmæle uidr þa er þirir redo. þat helzt efli lengr. en til þers er hon er gipt. Sidan ma hon þa umþod sit þeim manne er hon vil. at soþia ut þodur arþ sin. eða þat sem þader gæþ henni. of haza alt ofstert. Hin heitir maðr at heimstare er þat kaup gerði.

- d. Tillæg, tilføiet ved Enden af Cod. G med en noget nyere Haand.

Um skriptroz.

Ex maðr verðr æidroza vidr byskup eðr skriptroza. huárt sem er karl eðr kona. Enn þat er sk(r)iptroz er maðr gengr aptr til somu syndar er hann hæði þyrr gort um þau mæl er selt bitr sidan til skripta var borit. eðr æigi var æþ landi þarit sem skriptað var. gialldi .iiij. merkr byskupi. of sua annat sinni. of þridia sinni. En ex þau gora þat optarr. þa er karlmaðr vtlægr. Enn byskup hæzi huern peningh þear hana. of sua er kona vtlægh. nema runnit hæzi uerit æa hendr henne. enn sealz hæzi hon þee sitt. Nota. at huerr maðr luti kóma skatt æa huerium .xij. manadum peningh talinn þeirra er hann æa til .iiij^a marka talinna þyrir utan klæði sin æingollu of vapn of gori bæði karl of kona. eðr gialldi æyri. Item villidyr huert er menn hitta. þista of þugla skal eta ex vill. of allt þat er þyrir vðir þellr eðr þen. of allt þat er maðr væit bana til. of æigi þezir drep at bana vordit. Sua er mællt at ex maðr karl eðr kona vinna æid til þeirra hluta sem til synða horþir. sua sem er til samheilldis um landræð móti riectum konungi. eðr manndráp. eðr hordóm. eðr til annarra stórglæpa. þann æid skal riuzua settalaust. of skal til skripta ganga at illr æidr var vinninn. Nota. Ex prestir ryzr skripta mæl of verðr hann sannr at þui. þa sée hann telinn æþ vigslum. of hæzi byskup þee hans. of verði settr i hit þronguazsta klaustr. of gori þar æxinligha idran. Med æidum skulo lærdir menn veriaz stitum sem kirkju logh segia en æigi ordu vis. Nota. æigi skulo lærdir menn tala umþod til noðurrar dæilu. eðr standa áá stegnum vndir læikmanna dómum. utan hann sæti sinn. eðr kirkju sinnar riect. eðr þeirra annarra sem loghin loza honum. sem ero eðliur eðr þodur laus born. eðr þrenda sinna. æigi skulo lærdir menn þollþapn bera naudsýnia laust. en huerr sem ber gialldi hálymork. Nota. þyrirþodit er ollum lærðum monnum þastligha vndir þannz þinu. at gora noðut kaup eðr skilord. eðr tala ved eðr þrezia noður(n) mann þyrir þusan eðr olean. eðr noðut sit starz eðr prestligt embottti. En huerr er skuldugr kauplaust at gora. enn þrezia máá huerr er gort er þorna skuldu of tala med þoðum huern tíma þat sem huerr vill þyrir goðuilla saler gort haza.

IV.

Nyere Christenret,
udgiven af Erkebiskop Jon den yngre.

- Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 65 qv. i den arnamagn. Samling, indeholdende foruden
 den yngre Gulathingslov (*Gg* i Landsloven) nærv. Christenret med samme Haand omtr. fra
 Midten af fjortende Aarhundrede . . . . . A.
 Sammenholdt med Perg. Cod. No. 78 qv. sammesteds, indeholdende ogsaa den ældre Borgarh.
 Christenret (*A*), Sverrers Christenret og Byloven (*Be*), alt med s. Haand, fra første Fjer-
 dedeel af fjortende Aarh. . . . . B.
 — med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, in-
 deholdende foruden den nyere Gulathings Lov (*Gd* i Landsloven), nærv. Christenret,
 men med en Haand fra Midten af femtende Aarhundrede . . . . . C.
 — — Perg. Cod. No. 3669 oct. sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 16de Aarh. . D.
 — — Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitetsbibliotheket i Christiania, indeholdende for-
 uden den nyere Eidsivathingslov (*Ed* i Landsloven), m. m. nærv. Christenret med
 samme Haand fra første Halvdeel af fjortende Aarhundrede . . . . . E.
 — — Perg. Cod. C. 22 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling, inde-
 holdende, foruden den nyere Frostathingslov (*Ff* i Landsloven), ogsaa en Christenret,
 hvis første 15 Capitler og Halvdelen af det sextende er Begyndelsen af nærv. Chri-
 stenret, med en Haand fra Midten af fjortende Aarhundrede, forresten er det den ældre
 Frostathingslov (Cod. S, see I. B. S. 120), med en anden, samtidig Haand . . . F.
 — — Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers Selskabs Bibliothek i
 Thronhjelm, indeholdende, foruden den nyere Eidsivathingslov (*Ef* i Landsloven), ogsaa
 nærv. Christenret, med samme Haand, omtrent fra Midten af fjortende Aarhundrede. G.
-

þa stulu eigi þessíðs gudziuiar stíla hiunastap þeirra. Engi stali stíra naudzynia laust nema prest. oc þui at æins dýatn. at han haxe byscups orloz till. eða prest. oc þo i naudzíðn. En huer sem veitir gudzyuiar barne. er skyldugr at lenna. Eredo oc Pater noster.¹ En fadr oc modr ero skyldug at gæta² xirir allstíðs³ lífs hafa. ottan sottlar .vii. vetr. [oc at(!) huerium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. skyld⁴ at lenna⁵ Eredo. Pater noster oc Ave Maria. En ex .xv. vettra madr gamall lann æigi⁶ xirir vrotlar sakir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sæðr .iiij. aurum⁸ uid byscup.

Her segir um stægnur till skírsla oc ex madr hysir heidín man.

- 2 Barn huert er boret værder medall Míchials messo oc iola [þa stulu þau oll tristin⁹ vera xirir ioll. En þa er i hufi heuir barn heidit¹⁰ iola not. gíalde .iiij.¹¹ aura byscupi. En medall iola oc xostu. [hornn þau oll en boren værda. þa stulu oll tristin¹² vera xirir xostu. ælligr gíalde .iiij.¹³ aura byscupi. En þau en boren værda millum xostu oc midsumar(s). þau stulu [oll tristin¹⁴ vera xirir midsumar¹⁵ eða gíalde .iiij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er boren værda millum midsumars oc Míchials messo. þa stulu [oll tristin¹⁸ vera xirir Míchials messo.¹⁹ eða gíalde .iiij.²⁰ aura byscupi. En ex²¹ madr husar heidinn mann .xii. monade. [þa a byscup²² huern onri.²³ en lona²⁴ [haxe sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skírsla. oc bote uid gud. En [madr huer er sitr heidín²⁷ a [lande þess²⁸ oc lornir þui þa hezir han xirirxaret²⁹ xridi sinum vid alla menn. en ze sinu uid byscup. A huerium degði eða tíma sem³⁰ vill ma barnn stíra.

Ex heidín madr xer hingat med kaup sín.

- 3 En þat er þar næst. at huer madr stali tristin vera i³¹ kononge [vældi þess³² Alla³³ ma heidín mann um not. ex han xer till kírliu þeirrar er prest er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) afgíafst barnet — E. G. ³) vade of — tilf. E. G. ⁴) [oc a hu. manne .xii. .v. gomlum e. ælra stíðt — C. D. F. [Er of huer madr .xij. vettra gamall eða ælðri stíðt — E. [Er oc huer madr .vii. vettra gamall. eða ælðri stíðt — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) stíðt oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna ædr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. stíðt — tilf. B. ⁹) [þat stírt — D. [þat stírt stírt — E. G. ¹⁰) utríonat — E. G. ¹¹) .v. — D. ¹²) [barn huert er boret værder stírt stírt — E. [stírt stírt — G. ¹³) .v. — D. ¹⁴) [stírt — E. G. ¹⁵) midsumars dagh — E. G. ¹⁶) .v. — D. ¹⁷) erlíðstípi — her og þau næstíð. Stírt F. ¹⁸) [stírt — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .v. — D. ²¹) notor crístin — tilf. E. G. ²²) erlíðstípi — saaledes oftest, F. ²³) þening xer hans — C. D. [þa hezuer han xirirgort ze sinu uidr byscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [haxe ze sit — B. E. [halde ze sinu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc stulu þau þo ganga — G. ²⁷) [huer madr heidín er her stírt — C. D. [madr stírt heidín — E. ²⁸) [landstípp þessom — E. G. ²⁹) x. gort — F. G. ³⁰) madr — tilf. E. G. ³¹) Konige — E. G. ³²) [stírt — C. D. ³³) stíða — E. G.

lífrdr.¹ [þa er han nær.² [oc þa stáll ein i bud ser.³ oc laupa laupum sínum.
az lande⁴ sem stíotazt ma han.

Um prouan er kona kenneir manne barns eign.

Þa stáll þadr vera at barne er modr seghir a hændr nema han með lryrctar⁵ 4
idan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till traxdr.⁸ ex þat synnþst byscupi
nð umbodþmanne retlegra⁹ vera. með stynsamra manna raðe. En ex kona dýgr
r honn sagt till þadernis barne sínu æigi þa en. þa soke þa er ret a a henni.
m honum lifazþr þidir vera. bæde till rettar sínð. oc till uidrtotu barns oc
þirir byscupi. Nu ex han þælyst at prouan. þa halde¹⁰ þa þirir lryrctar æidi
m var kent. [En ex þa er dauðr sem honn kenneir barnn.¹¹ þa stáll þat standa
n sagde i sengr þerð sinni. en honn sagde æigi tvænt till.¹² oc þat stáll honn
med¹³ æidi sínum. oc þær er þær varo i hia henne. oc þa hýrðu hennar

En ex þær ero æigi till. þa stáll proua at¹⁵ nokot suare þat þui er barnet
tt. att rettre tilltolu. [Nu lifizt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at síðar see. er
æidi syniade. oc synizt sua stírlitum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni
rouan samuifstar þæirrar er till getnadar timans hýrri. þa tale han uid barne
ic hote þirir mæinsuore sit. en þeim zulla zulgu. er þar till heuir barn þott.
kona uill æigi segia till þadernis barne sínu. þa sedizt hon [.iij. mortum
9 uid konongh.²⁰ en barnn stáll [modor þylgia. oc²¹ tala rett extir²² modor
þ sínum.

Ex madr ber vlt barn sit oc ex þatrk kona dýgr þra barne.

Þu ex madr þær vlt barn sínu. gange till scripta oc hote uid gud. en²⁴ þy; 5
gii. aura. En ex madr nittar þui at æigi²⁵ uar barne vlt slegit. nema daut
voret. þa stáll þu kona vitna [er hýlþir uar att.²⁶ En þu stáll uera [þriolo

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

[mgl. — C. D. E. F. G.   ²⁾ nes — B. [En ex han þær þra tirtiu þeirri ofþirð er þrestr er aat þa er
uold — C. D.   En ex h. þ. þra t. þ. uþ. þa er han totr — E. F. G.   ³⁾ [oc (þa) þ. h. ein
r i bud uera — B. E. [oc þat h. vera ein i bud — C. D. [oc þat h. ser einfaman j. huo vera — G.
— tilf. E. G.   ⁴⁾ lryrtar — alm. B. G. lryrtar — C. D. lryrtar — E.   ⁵⁾ þoreg — de Övr.
— mgl. E. F. G.   ⁶⁾ tuabdr — C. D. E. F. G.   ⁷⁾ Rettet fra retlegræ — A; retligt — B.
de — E. G.   ¹¹⁾ [En ex þa er dauðr er barn var kent oc hon segir á hændr — B. [mgl. — C.
drg. — D.   ¹²⁾ þadernis — tilf. E. G.   ¹³⁾ i — C. D.   ¹⁴⁾ þa er hon uar i sengþor — tilf.
¹⁵⁾ ex — B. ex notorer (menn) vifsu samuifst þeirra of huer — C. D. F. samuifst þeirra of huer
2.   ¹⁶⁾ [oc lifest þat barn þeim manne — C. D.   ¹⁷⁾ moder — E. G.   ¹⁸⁾ stynsamum — G.
aurum — C. D. E. F. G.   ²⁰⁾ ertibþþup — C. D.   bþþup — E. G.   ²¹⁾ [þadir þylgia — C. D, der
Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F.   ²²⁾ með — E. G.   ²³⁾ þrandom
²⁴⁾ of gualde — E. G.   ²⁵⁾ eigi — mgl. B.   ²⁶⁾ [er hia var sengþor hennar of vifsi at daut
4 — E. G.

kona.¹ eða honn suæri stólf² oc sua þó. at honn se æin saman stöð. En ex barn værdur ut boret³ at bonda raðe gjalde .xii. aura byscupi. En ex [bonde tuædr nei uid.⁴ [þa stæll han ein sueria.⁵ at eigi uar att hans raðe ut boret. oc gjalde aura .iiij. ex nofor bar sa ut. er [han atte at halda orde eða æibi zirir. ælligr⁶ see han [sygn sala.⁷ En ex kona dæyr þra barne sinu. su er meðall husa gengr. þa a bonde þora barnn þat till kirliu oc late kristna⁸ oc þorde monað hin næsta. þore síðan till næsta þoar. oc late þylgia topp.⁹ En ex¹⁰ uill æigi uidr taka. þa abyrgiþt han barnet. en hin¹¹ læggi nidr at orþædiu. oc hære luitni uid.¹² See síðan allr þylfiæ menn. stýldugir at þorda.¹³ till guds¹⁴ þaða. [en æigi ser till anaubar manz.¹⁵

Þer segir um þa skirn er þærming hæitir. er byskup þærmir born.

- 6 Næst skirn er hælgþan su er þærmingh hæitir er¹⁶ sumir tælla byscupan. er þat stæðþæsting vidr tælinnar truar. Skulu allr kristnir menn ættr skirn tæla [i þæssar stæðþæstingh hin¹⁷ hælgæ anda [um aloghu byscups handar.¹⁸ með træmu. En þæssar hælgænar. skirn oc þærmingh. sua samtængdar.¹⁹ at huaræ ma annarar²⁰ missa.²¹ nema daudi [lome i miðlum.²² þui at sua sem hin hælgæ ande er nidr þællr²³ æz himzæna rili iþir mannen²⁴ með hæilsamlegþre tilllomo æzr þulllomo tæinsæ syndanna²⁵ i þuntenom. sua er²⁶ ollum i þæssaræ stæðþæsting truarrennar æulan þram læidis till mistunnar. oc þó at [kristnin noregt mæinalausum þramþarande²⁷ till æilisæ þagnadar. þa er þó hioþp [þæssaræ hælgænar²⁸ liuande monnum naudþynleg till styrts oc þramgongu mote anstotanom. oc²⁹ vapræ³⁰ off með [mistunn seæ þallægrar dýgðar.³¹ Skulu allr kristnir menn þæir sem stýnsæmd oc ællðr haue till þæss. þæstande oc stæiptader³² tæla þæssa hælgænar með mýllili uyrðing oc³³ æigi optære en æit sinni.³⁴ Mæ þærming æz engum þremiæst³⁵ ne þulllomoæst nema æz byscupi. oc zirir þui oc annaræ stýllðu sætir stæll byscup uitia naudþynia laust sua uida [em

Jvfr. Cap. 6. A. 3.

¹) [þriole t. oc þullida — B. [lidugh of þriole — E. ²) at þat barn var dæult þætt — tilf. E. G. ³) ut stægit — C. D. ⁴) [hann neitur — E. G. ⁵) [þni með æinæidi — E. ⁶) [hann æi hære at oru eða verti zirir at suara þa — G. ⁷) [sætaus — E. G. ⁸) þæra — B. ⁹) tæratb — E. G. ¹⁰) þui — tilf. B. ¹¹) [a er hængat bar — E. [a er þængar(!) bar — G. ¹²) [til (þæss) tveggia manna vitni — E. F. G. ¹³) þat barn — tilf. E. G. ¹⁴) krist — E. G. ¹⁵) [ser (se — G) til (sælo hialþar — E. G. ¹⁶) en — B. ¹⁷) hin i A rettæd með blegere Bleg til hins. [þæssa stæðþæstingh hin(e) — G. ¹⁸) [þæ byscups ælaghu — G. ¹⁹) samtænnar — G. ²⁰) ædra — E. G. ²¹) on — B. C. D. F. ²²) [þæ — E. F. G. ²³) þæ — E. F. G. ²⁴) votnin — C. D. E. F. noðuen — G. ²⁵) mgl. — E. G. ²⁶) lær han — C. er han — E. F. G. ²⁷) [kristni nægiæst ællum þramþarænum — B. [þærmæ æin æin mæinalausum manne þramþarænde — E. [þærmæingh noreg. m. þramþarænde — F. [þærmæ noregæst mæinalausum þramþarænde — G. ²⁸) [þæssar hæilæge anda — G. ²⁹) þui at hon — E. þui at hann — G. ³⁰) þæ — G. ³¹) [m. f. þ. dýrðar — B. [þæ þældeligærar dýgðar — C. [v. þældeligæ dýgð — G. ³²) þæ rettæd; þæiptædr — A. ³³) oc þó — E. ænn þó — G. ³⁴) huar a sinum lþðagum — tilf. E. G. ³⁵) þærmæ — B.

in getr [a .xij. monaðom.¹ gudlegrar hiardar. huæriar han er með guðs mistun oc olp stýldugr at geyma. oc læida till ræz veghar. með hælsamleghom tenningum. a sem [ælskulegr þadr sin barnn.² En bondr stulu gera byscupi ræidsfiota. [roff iært³ er sele eða soddull er a lomen. huart sem byscup þær. en þa er eigi gerer a.⁴ gualde halþan annan onri þirir ongt huern. En .iij. aura þirir ræidsfiota bod- ill. En eþ madr lómr till ræidsfiota sliptis. oc lógnir han ræidsfiota. oc lætr han igi loma till lufanar.⁵ þa se sem han hæze vgorf.

Um kirkju uppgærdir oc huar vðr liggir er niðr þællr.

Bondr stulu þylliskirkju lata gera. [þyllismenn allr.⁶ oc hæza gort [a .xii. mon- 7 dom.⁷ eða gualde halþa .viiij. mork byscupi. eþ æz tre er. En eþ menn vilia gera rliu or stæini. þa stulu þeir rada er bætr uita.⁸ oc uittrare ero. eþ sumir vilia eighi. still þa a. En eþ menn⁹ þallazst at þui. þa liggi þeim sliðh uid sem þeir þellazst trelirkju gærd. En eþ þiordungs menn eða þridiungs menn [lata þallazst¹⁰ gualde ðh sem tala rennr till or¹¹ halþre .viiij. mork. En eþ giardar menn lata þallazst.¹² [gualde þeir .iij. aura.¹³ En þo at æit tre þallazst. [þa uardar þat þeim manne þat tre stall till þa .iij. aura.¹⁴ oc sua¹⁵ lass huart [þar sem stæintirkju stall¹⁶ ra. oc þæ [þat tre iamzt sem adr.¹⁷ En þyllismenn allr stulu tirkju gærd¹⁸ upp lida. eða gualde .xii. aura.¹⁹ En .iij. aura²⁰ eþ oll gærd þælt. en halþan²¹ onri þirir ²² oc þæ²³ till sem adr. En eþ ein gærd²⁴ þælt. eða ein madr lætr²⁵ þallazt. liggr uidr [halþr annar onrir.²⁶ [ætt nggoryre²⁷ tirkju. Stall þat þyrst²⁸ till idar²⁹ læighu tala. oc till annars lofnadar [sem þær.³⁰ sua langt sem³¹ vinzt tirkian a ser till uphalz. eþtir byscups rade. En sidan [bræde þa tirkju³² a huær- m [þrimmr vettrom³³ er tirkju ombod þætir.

Um uppgærd a høgenda kirkju oc sua eþ niðr þællr.

Med byscups orloze stall tirkju æz nyu gera. En þa sem tirkju uill gera stall 8

Jvfr. Cap. 7. F. II. 7.

¹) [mgl. — B. ²) [godr þadr hælftr barn sin — G. ³) [ongt huern — B. G (som her og nedenfor høgt). ⁴) byscupi ræidsfiota — E. ræidsfiota — G. ⁵) [lómur æi fram — G. ⁶) [mgl. — F. [mgl. — B. ⁷) vilia — de Övrige. ⁸) þeir — B. ⁹) [þallaz at — B. [lata þalla tirkju gærd E. [l. þallazst t. gærd — G. ¹⁰) of — E. ¹¹) þalla niðr — E. F. G. ¹²) [stæiaf þeir .iij. aurum byscup — E. G. Over aurum har en langt nyere Haand skrevet mertr i A; mertr — C. D. ¹³) [stæiaf .iij. aurum uidr byscup — E. G. ¹⁴) þirir — tilf. B. ¹⁵) [þat sem st. t. þat æz — G. ¹⁶) [þo til t þær stæina eðr tre — E. G. ¹⁷) garðe — C. D. E. F. garða — G. ¹⁸) byscupi — tilf. E. G. mertr — E. G. ¹⁹) annan — tilf. E. F. G. ²⁰) huart — tilf. B. E. G. ²¹) tre — tilf. E. G. garðr — E. F. G. ²²) han — tilf. E. G. ²³) .iij. aurar — C. D. E. G. byscupi — tilf. E. G. ugorre — E. ²⁴) [at ugorre tirkju stall þær — G. ²⁵) [mida — B. ²⁶) [mgl. — de Övr. ²⁷) þat tilf. E. G. ²⁸) [lata þa bræðja tirkjuuna — C. D. eitt sinni — tilf. E. G. ²⁹) [.xij. manaðom — E. Norges gl. Loco II.

þa skulu eigi þesskyns gudziuiar stilia hjunastap þeirra. Engi skali stíra naudzsynia laust nema prestur, oc þui at æins dýatn. at han hǽr byscups orlof till, eða prest, oc þo i naudzsyn. En hǽr sem vœtir gudziuiar barne, er skyldugr at lenna. Credo oc Pater noster.¹ En fader oc modr ero skyldug at gæta² þirir allskyns³ lífs hǽsta, vttan sottar .vii. vetr. [oc at(!) hǽrium manne .vii. vettra gomlum eða ælra. skytt⁴ at lenna⁵ Credo. Pater noster oc Ave Maria. En ex .xv. vettra madr gamall kann æigi⁶ þirir vœctar satir oc hezir han vit till.⁷ þa er han sædr .iiij. aurum⁸ uid byscup.

Her segir um stægnur till skírsla oc ex madr byfir heidín man.

- 2 Barn huert er boret værder meðall Mikials messo oc iola [þa skulu þau oll tristin⁹ vera þirir ioll. En þa er i husi heuir barn heidit¹⁰ iola not. gíalde .iiij.¹¹ aura byscupi. En meðall iola oc þostu. [bornn þau oll en boren værða. þa skulu oll tristin¹² vera þirir þostu. ælligr gíalde .iiij.¹³ aura byscupi. En þau en boren værða millum þostu oc midsumar(s). þau skulu [oll tristin¹⁴ vera þirir midsumar¹⁵ eða gíalde .iiij.¹⁶ aura byscupi.¹⁷ En þau er boren værða millum midsumars oc Mikials messo. þa skulu [oll tristin¹⁸ vera þirir Mikials messo.¹⁹ eða gíalde .iiij.²⁰ aura byscupi. En ex²¹ madr husar heidinn mann .xii. monade. [þa a byscup²² huern oyri.²³ en tona²⁴ [hǽr sit.²⁵ [en þau bæde hiun gange²⁶ till skírsla. oc bote uid gud. En [madr hǽr er stítr heidín²⁷ a [lande þess²⁸ oc lornir þui þa hezir han þirirfaret²⁹ þridi sinum vid alla menn. en þe sinu uid byscup. A hǽrium deggi eða tíma sem³⁰ vill ma barnn stíra.

Ex heidín madr þær hingat með kaup sín.

- 3 En þat er þær næst. at hǽr madr skali tristin vera i³¹ konungs [vældi þess³² Alla³³ ma heidín mann um not. ex han þær till skírli þeirrar er prestur er att. [oc

Jvfr. Cap. 2. F. II. 5. Cap. 3. F. II. 4.

¹) of ave Maria — tilf. E. ²) abrgiaft barnet — E. G. ³) vabæ of — tilf. E. G. ⁴) [oc er hu. manne .xii. v. gomlum e. ælra skytt — C. D. F. [Er of hǽr madr .xij. vettra gamall eða ældri skyldugr — E. [Er oc hǽr madr .vii. vettra gamall. eða ælri skyldugr — G. ⁵) tunna — C. D. E. G. ⁶) Credo oc pater noster — tilf. B. G. ⁷) at han ma tunna ædr nema — tilf. E. at hann ma at nema — tilf. G. ⁸) mardum — D. F. sitja — tilf. B. ⁹) [þat þat þirir — E. G. ¹⁰) utronat — E. G. ¹¹) .vii. — D. ¹²) [barn huert er boret værðr þat þirir — E. [þat þat þirir — G. ¹³) .vii. — D. ¹⁴) [þirir — E. G. ¹⁵) midsumars dagh — E. G. ¹⁶) .vii. — D. ¹⁷) eribyscupi — her og paa næstg. Sted F. ¹⁸) [þirir — E. G. ¹⁹) dagh — tilf. E. ²⁰) .vii. — D. ²¹) notor cristin — tilf. E. G. ²²) eribyscup — saaledes oftest, F. ²³) þæning þær hans — C. D. [þa hezuer han þirirgort þe sinu uidr byscup — E. G. ²⁴) hans — tilf. B. C. D. E. G. ²⁵) [hǽr þe sit — B. E. [halde þe sinu — G. ²⁶) [oc þo bæde gange — E. [oc skulu þau þo gange — G. ²⁷) [hǽr madr heidín er hǽr stítr — C. D. [madr stítr heidín — G. ²⁸) [landþapp þessom — E. G. ²⁹) þ. gort — F. G. ³⁰) madr — tilf. E. G. ³¹) Norigo — tilf. D. ³²) [riti — C. D. ³³) soða — E. G.

væðr skirðr.¹ [þa er han nær.² [oc þa skall ein i bud ser.³ oc kaupa kaupum sínum. oc þare af lande⁴ sem skiofagt ma han.

Um prouan er kona kenner manne barns eign.

Sa skall þadr vera at barne er modr seghir a hendr nema han með lryrctar⁵ 4 æidi vndan þare.⁶ oc⁷ a þyrsta dome er han er till krazdr.⁸ ex þat synnyst byscupi eða hans umhodymmanne rettlegra⁹ vera. með stynsamra mauna rade. En ex kona dýr oc hezir honn sagt till þadernis barne sínu æigi þa en. þa soke sa er ret a a henni. þan sem honum lifazstr þidir vera. bæde till rettar sín. oc till uidrtolu barns oc proxezt þirir byscupi. Nu ex han þælyst at prouan. þa halde¹⁰ sa þirir lryrctar æidi er barnn var kent. [En ex sa er dauðr sem honn kennur barnn.¹¹ þa skall þat standa er honn sagde i sengr þerd sinni. en honn sagde æigi tvænt till.¹² oc þat skall honn sanna með¹³ æidi sínum. oc þær er þær varo i hia henne. oc þa horyðu hennar ord.¹⁴ En ex þær ero æigi till. þa skall proua at¹⁵ notot suare þat þui er barnet uar þott. att rettre tilltolu. [Nu lifizt barnn i þæs manz æt¹⁶ þo at sidar see. er með¹⁷ æidi syniade. oc synizt sua skilrikum¹⁸ monnum. þa ber þat ser sialzt vitni með prouan samuistar þeirrar er till getnadar timans horyrir. þa tale han uid barne sínu. oc bote þirir mæinsuore sit. en þeim zulla zulgu. er þær till heuir barn þott. En ex kona uill æigi sargia till þadernis barne sínu. þa sedizt hon [iij. mortum silzr¹⁹ uid konongh.²⁰ en barnn skall [modor þylgia. oc²¹ tala rett exir²² modor þædr²³ sínum.

Ex madr ber ott barn sit oc ex þatok kona dýr þra barne.

Nu ex madr skær ott barne sínu. gange till scripta oc bote uid gud. en²⁴ by: 5 scupi .gii. aura. En ex madr nittar þui at æigi²⁵ uar barne ott slegit. nema daut være boret. þa skall su kona vitna [er hilpir uar att.²⁶ En su skall uera [þriolo

Jvfr. Cap. 4. F. II. 1. Sv. 29. M. 11. A. 2. Cap. 5. F. II. 2.

¹) [mgl. — C. D. E. F. G.   ²) nes — B. [En ex han þær þra tirtiu þeirri ofþirðr er prestir er aat þa er þat hano uold — C. D.   En ex h. þ. þra t. þ. uft. þa er han totr — E. F. G.   ³) [oc (þa) þ. h. ein saman ser i bud uera — B. E. [oc þat h. vera ein i bud — C. D. [oc þat h. ser einfaman j. hus vera — G.   ⁴) varo — tilf. E. G.   ⁵) lryrtar — alm. B. G. lryrtar — C. D. lryrtar — E.   ⁶) þoreg — de Övr.   ⁷) oc — mgl. E. F. G.   ⁸) tuabdr — C. D. E. F. G.   ⁹) Rettet fra rettlegra — A; retligt — B.   ¹⁰) stande — E. G.   ¹¹) [En ex sa er dauðr er barn var kent oc hon sagir á hendr — B. [mgl. — C. [tilf. i Mrg. — D.   ¹²) þadernis — tilf. E. G.   ¹³) i — C. D.   ¹⁴) þa er hon uar i sengr — tilf. E. G.   ¹⁵) ex — B. ex notorer (menn) vissu samuist þeirra of hært — C. D. F. samuist þeirra of hært — E. G.   ¹⁶) [oc lifest þat barn þeim manne — C. D.   ¹⁷) moder — E. G.   ¹⁸) stynsamum — G.   ¹⁹) [gij. aurum — C. D. E. F. G.   ²⁰) erþiðgþup — C. D. biðgþup — E. G.   ²¹) [þadir þylgia — C. D. der udelade Resten af Cap., hvilket dog er tilf. i Marg. i D. [mgl. — F.   ²²) með — E. G.   ²³) þrandom — F.   ²⁴) of gualde — E. G.   ²⁵) eigi — mgl. B.   ²⁶) [er hia var sengr — hennar of vissi at daut var boret — E. G.

tona.¹ eða honn suæri síolx² oc sua þo. at honn se æin saman stöð. En ex barn væðr vt boret³ at bonda raðe gialde .xii. aura byscupi. En ex [bonde tuæðr næi uid.⁴ [þa stáll han ein sueria.⁵ at eigi uar att hans raðe ut boret. oc gialde aura .iiij. ex notor þar þa vt. er [han atte at halda orde eða æidi xirir. ælligr⁶ see han [hygn sála.⁷ En ex tona dýyr xra barne sinu. su er meðall husa gengr. þa a bonde xora barnn þat till kirtiu oc late triftna⁸ oc xode monað hin næsta. xore síðan till næsta bóar. oc late xylgia topp.⁹ En ex¹⁰ uill eigi uidr tala. þa abyrgrizt han barnet. en hin¹¹ læggi nidr at orsædiu. oc haxe [uitni uid.¹² See síðan allr xylfis: menn. stýldugir at xoda.¹³ till guds¹⁴ þaða. [en eigi ser till anaudar manz.¹⁵

Her segir um þa skirn er xærming hæitir. er byskup xærmir börn.

- 6 Næst skirn er hælghan su er xærmingh hæitir er¹⁶ sumir kalla byscupan. er þat stadxæsting vidr telinnar truar. Stulu allr triftnir menn xtir skirn tala [i þessare stadxæstingh hin¹⁷ hælga anda [vm aloghu byscups handar.¹⁸ með triömu. Ero þessar hælghanar. skirn oc xærmingh. sua samtængdar.¹⁹ at huar ge ma annarar²⁰ missa.²¹ nema daudi [tome i millum.²² þui at sua sem hin hælgi ande er nidr xællr²³ æx himxna riti izir mannen²⁴ með hælfsamleghre tilltomo gexr xulltomna ræinþan fyndanna²⁵ i xuntenom. sua er²⁶ öllum i þessare stadxæsting truarrennar aulan xram: læidis till mistunnar. oc þo at [triftnin norgezt mæinalausum xramxarande²⁷ till æilixæ xagnadar. þa er þo hioip [þessarar hælghanar²⁸ liuande monnum naudzynleg till styrts oc xramgongu mote anstotanom. oc²⁹ vapnar³⁰ off með [mistunn seau: xalleggar dygðar.³¹ Stulu allr trionir menn þeir sem stynsæmd oc allðr haura till þæss. xastande oc skriptader³² tala þessa hælghan með mytilli unrding oc³³ eigi optare en æit sinni.³⁴ Mæa xærming æx engum xremiazft³⁵ ne xulltomazft nema æx byscupi. oc xirir þui oc annarar stýldu safir stáll byscup uitia naudzynia laust sua uida sem

Jvfr. Cap. 6. A. 3.

¹) [xriols t. oc xullida — B. [lidugh of xriols — E. ²) at þat barn var dauðt xott — tilf. E. G. ³) ut segit — C. D. ⁴) [hann neitar — E. G. ⁵) [hygn með einæidi — E. ⁶) [hann æi haxe at orde eða verti xirir at suara þa — G. ⁷) [sattlaus — E. G. ⁸) þæra — B. ⁹) feralb — E. G. ¹⁰) hin — tilf. B. ¹¹) þa er hengat þar — E. þa er þangar(!) þar — G. ¹²) [tit (þess) tveggja manna vitni — E. F. G. ¹³) þat barn — tilf. E. G. ¹⁴) skrift — E. G. ¹⁵) [ser (se — G) tit (salo hialpar — E. G. ¹⁶) en — B. ¹⁷) hin i A rettet med blegere Blek til hins. [þessa stadxæstingh hin(æ) — G. ¹⁸) [mæ byscups alaghu — G. ¹⁹) samtænnar — G. ²⁰) aðra — E. G. ²¹) on — B. C. D. F. ²²) [þili — E. F. G. ²³) xær — E. F. G. ²⁴) votnin — C. D. E. F. notuen — G. ²⁵) mgl. — E. G. ²⁶) læx han — C. er han — E. F. G. ²⁷) [ristni nægiast allum xramxarum — B. [skirn æin norgezt mæinalausum manne xramxarande — E. [skirningh nor. m. xramxarande — F. [skirnir norgezt mæinalausum xramxarande — G. ²⁸) [þessor hællege anda — G. ²⁹) þui at hon — E. þui at hann — G. ³⁰) hialppir — G. ³¹) [m. f. x. dygðar — B. [siau xalbeligrar dygðar — C. [vj. xalbelighe dygð — G. ³²) Saal rettet; skriptadr — A. ³³) oc þo — E. ænn þo — G. ³⁴) huar a sinum lypdagum — tilf. E. G. ³⁵) xermaz — B.

han getr [a .xij. monadom.¹ gublegrar hiardar. huæriar han er með guðs mistun oc
hiolp styldugr at geyma. oc læida till ræz veghar. með hælsamlegdom lenningum.
sua sem [ælskulegr fadr sin barnn.² En bøndr stulu gera byscupi ræidstiota. [roff
hvært³ er sele eda sodull er a lomen. huart sem byscup fær. en sa er eigi gerer
sua.⁴ gialde halzan annan onri xirir ongt huern. En .iiij. aura xirir ræidstiota bod-
fall. En ex madr lómr till ræidstiota stiptis. oc lógnir han ræidstiota. oc lætr han
æigi toma till lutanar.⁵ þa se sem han haze vort.

Um kirkju uppgærdir oc huar vidr liggir er nidr fallr.

Bøndr stulu xyliskirkju lata gera. [xylismenn allr.⁶ oc haze vort [a .xii. mon- 7
adom.⁷ eda gialde halza .viij. mort byscupi. ex æz tre er. En ex menn vilia gera
kirkju or stæini. þa stulu þeir rada er bær uita.⁸ oc uittrare ero. ex sumir vilia eighi.
oc still þa a. En ex menn⁹ fallazst at þui. þa liggi þeim sieth uid sem þeir fellezst
at trefirkju gærd. En ex xirdungs menn eda pridiungs menn [lata fallazst¹⁰ gialde
sieth sem tala rennr till or¹¹ halzre .viij. mort. En ex giardar menn lata fallazst.¹²
þa [gialde þeir .iiij. aura.¹³ En þo at æit tre fallazst. [þa uardar þat þeim manne
en þat tre stall till þa .iiij. aura.¹⁴ oc sua¹⁵ lass huart [þar sem stæinkirkju stall¹⁶
gera. oc fæc [þat tre iamzt sem adr.¹⁷ En xylismenn allr stulu kirkju gærd¹⁸ upp
halda. eda gialde .xii. aura.¹⁹ En .iiij. aura²⁰ ex oll gærd fælzst. en halzan²¹ onri xirir
tre²² oc fæc²³ till sem adr. En ex æin gærd²⁴ fælzst. eda æin madr lætr²⁵ fallazst.
þa liggir uidr [halzr annar onrir.²⁶ [alt nngorze²⁷ kirkju. Stall þat xyrst²⁸ till
smidar²⁹ læighu tala. oc till annars kostuadar [sem þærz.³⁰ sua langt sem³¹ vinzt
er kirkian a ser till uphalz. xtir byscups rade. En sidan [bræde sa kirkju³² a huær-
ium [primmr vettrom³³ er kirkju ombod hezir.

Um uppgærd a horgenda kirkju oc sua ex nidr fallr.

Med byscups orloze stall kirkju æz nyu gera. En sa sem kirkju uill gera stall 8

Jvfr. Cap. 7. F. II. 7.

¹) [mgl. — B. ²) [godr fadr hælfr barn sin — G. ³) [ongt huern — B. G (som her og nedenfor har hont). ⁴) byscupi ræidstiota — E. ræidstiota — G. ⁵) [lómur æi fram — G. ⁶) [mgl. — F. ⁷) [mgl. — B. ⁸) vilia — de Övrige. ⁹) þeir — þ. ¹⁰) [fallaz at — B. [lata falla kirkju gærd — E. [l. fallazst f. gærd — G. ¹¹) of — E. ¹²) falla nidr — E. F. G. ¹³) [fettiaft þeir .iiij. aurum uidr byscup — E. G. Over aurum har en langt nyere Haand skrevet mertr i A; mertr — C. D. ¹⁴) [fettiaft han .iiij. aurum uidr byscup — E. G. ¹⁵) xirir — tilf. þ. ¹⁶) [þat sem st. f. þat æz — G. ¹⁷) [þo tit æi at sidr steina edr tre — E. G. ¹⁸) garde — C. D. E. F. garða — G. ¹⁹) byscupi — tilf. E. G. ²⁰) mertr — E. G. ²¹) annan — tilf. E. F. G. ²²) huert — tilf. B. E. G. ²³) tre — tilf. E. G. ²⁴) gærd — E. F. G. ²⁵) han — tilf. E. G. ²⁶) [.iiij. aurar — C. D. E. G. byscupi — tilf. E. G. ²⁷) ugorre — E. ²⁸) [at ugorre kirkju stall xyrst — G. ²⁹) smida — þ. ³⁰) [mgl. — de Övr. ³¹) þat — tilf. E. G. ³²) [late sa brædha kirkjuuna — C. D. eitt sinni — tilf. E. G. ³³) [.xij manadom — E.

ætla henni aðr sua myndlar tilloghur¹ oc heimanþinghiu.² sem byscupi synnzt. at kirkian mege [haldazt az³ oc hennar pionosto menn. Stall byscup⁴ marla tuzt. oc ræisa tros i. eða⁵ þyrsta stein till kirkíu.⁶ Gudi stall oc hueria⁷ kirkíu gera. oc hans hægum monnum. en eigi ser till azla. ne nofura þorræða. En ez menn haura ser [till horgghenda⁸ kirkíu oc þellr honn nidr. oc ligger honn .xii. monade. gíalde [xii. aura⁹ byscupi. oc sua a odrum tolf monadom. oc a þridium.¹⁰ en síðan stall æighi gealda mæira.

Ez þylkis kirkia brennr eða annur kirkia. oc huar vidr ligger huerium er brenner.

- 9 Ez þyllis kirkia eða onnur kirkia brennr. az prest [handa vommum.¹¹ eða hans lagmanna.¹² þa stall prestir reida¹³ timbær¹⁴ a tuzt. till iamgod(r)ar kirkíu. En ez annar maðr bær æld till kirkíu er [vsthyldr er till¹⁵ at bera. [þa a han at abyrghiazt kirkíuna.¹⁶ oc [alt þat¹⁷ sem inni er. Æld allan þan er alt þrofast¹⁸ raðe er till kirkíu boren. þa abyrghiazt prestir allan sem han bære till sialyr.

Um vald byskups a presta skipan. til kirkíu.

- 10 Byscup stall raða kirkíum. [oc trisnum dome.¹⁹ oc leunemenn till setia. þa er han uill. oc han seer at [kunni retta²⁰ pionustu sína.

Um kirkíu vigslu ez upp er gor oc sua ez spilt verdr vigslu.

- 11 Uighia stall kirkíu síðan [gor er.²¹ en þa er uighia lætr. gere somelegha vaitzlu mote byscupi. oc þae till tolf alna langt vædmall. eða lærext. oc .xii. lærti.²² En [þar sem ez er a²³ huart kirkia er uigd eða eigi. þa stall uigia lata. þui at æigi er þat ændrnat. sem engi væit aðr gort uera. En ez [brænd er up kirkia.²⁴ eða annars tonar²⁵ spillizft. eða nidr þællr oll kirkian. eða mæiri lutr. þa stall uigia ændr gorua kirkíu. En þo at kirkíu rof²⁶ brenne. þuni. eða nidr þalle litill lutr az væggium. þa stall æigi uigia ændrbotta kirkíu. [þui at i væggium vighizft kirkia.²⁷ þo at altær se nidr þallet. rughlat eða or stad þort.²⁸ eða alteris stæinnen liotlega broten. þa stall

Jvfr. Cap. 9. F. II. 12. Cap. 10. F. II. 11. A. 4. Cap. 11. F. II. 8. A. 5.

¹) tefiur — E. G. tafur — F. ²) h. þingd — E. F. G. ³) [uphaldaft með — E. [væll uppi haldaft með — G. ⁴) eribyscup — C. D. F. sædv. ⁵) oc — C. D. G. of setia — E. F. ⁶) bera — tilf. C. D. G. ⁷) huer maðr — E. G. ⁸) [horgghenda — B. F. [notura horgghenda — C. D. [horgghenda — E. G. ⁹) [xii. — mertr — C. D. E. F. G. ¹⁰) þridia — C. D. hinum þridiu — E. þridiu — F. hinum þridia — G. ez hon ondbist — tilf. E. G. ¹¹) [handum — E. F. [hende — G. ¹²) pionostomanz — E. G. ¹³) lata reida — D. G. ¹⁴) vidu — G. mgl. — E. ¹⁵) [eigi er þyldugr — E. G. ¹⁶) [þa er i hans abyrghd kirkian — C. D. [þa hære han (þa) abyrghd þirir kirkíu (þ. kirkíunni, a kirkíu) — E. F. G. ¹⁷) [alt þui — E. G. ¹⁸) prefta — C. D. E. F. G. ¹⁹) [mgl. — D. allum — tilf. B. C. E. F. G. ²⁰) [kirkíunni hære — E. [kirkian hære — F. [kirkíunnar hære — G. ²¹) [hon er up gor — E. G. ²²) upp terti — E. G. ²³) [þar sem efast i — E. [þeir sem æruazt i — G. ²⁴) [kirkia brennr (upp) — de Öm. ²⁵) toftar — C. D. E. F. G. ²⁶) raf — C. D. ²⁷) [mgl. — E. G. ²⁸) þotet — G.

þat uigia. en æigi rættar þat kirkju vigslunni. þo ma oc syngia i kirkju. með lome
biscups þo¹ at uigð se. En eð [spilt heuir kirkju eða kirkju garðe oxundar blóð.²
þoran. eða annar lifams lofte.³ þa ma æigi syngia i þeirri kirkju. hvar sem honn
heuir uerit uigð eða uigð. þyr en bñscup heuir ræinsat⁴ með vigðu uatne. oc slíum
song sem þar [er till sætt.⁵ Sua hit sama stæll oc⁶ ræinsa þar sem bannsettar mædr
þezir verit grauen [i kirkju garðe.⁷ Sua oc eð hæiztugri hende er mædr loften i
[kirkju eða i⁸ kirkju garðe. þo at æigi lome blóð utt. En huergi spíllir kirkju ox:
undar lauft blóð.

Um kirkjugarðs þyrma oc hæging manna i kirkju eða hialp.

Eztir hælagra þædra slípan oc sætningh guðs lagha oc manna [stulum ver⁹ 12
þyrma kirkjum oc kirkju gorbum. sua at hvar sem hvar heuir gort. oc þlyr han [i
kirkju eða¹⁰ i kirkju garð ser till hialpa. þa stæll han þridhæ(i)lagar uera þirir huæri:
um manne. meðan þar er han. uttan þa menn sem drepa menn till þear. eða i
kirkju. eða kirkju garðe [drepa menn¹¹ eða sêra. þui at þeim lut¹² sem mædr brytr
logh. þa er han æigi verðr þeirra at niota. En prestir sa er at þeirri kirkju syngr
stæll hialpa honum sua at han ðon æigi æð þroste. matlæysi. eða drykloysi. eð honum
geta æi þrændr eða vinir i þui hólpet. En [hvar sem mæinar¹³ preste eða odrum
þessar hialpr at væita. þeim er i kirkju eða kirkjugarð þlyr. eða dragha vt or kirkju
eða kirkjugarde með velom eða ualde. eða einhuærium suikum. þa stulu slíu sakadr
uera sem þeir hæze drepet han i kirkju. oc uere i banne.¹⁴ þar till er þeir verða
lönstir eztir bñscups ræde. Stæll bñscup eða¹⁵ adrer þorftiorar hælagra kirkju þiggia
þeim er till kirkju þlyr lizs grid oc lima. En annars loftar stulu þeir bota þirir
æðbrof sin eztir logum [oc misgerðum.¹⁶ Sua [er oc stilt at væita stæll allar¹⁷
þyrmslir¹⁸ uigðum kirkjum sem [þeim er uigðar ero.¹⁹ þar sem messor ero i sungnar
at bñscups ræde. þui at æigi er þat þolande. at þeir stædr [see saurgader um²⁰ ox:
ðirð²¹ oc vondum vertum.²² sem adr haue hælgaðer verit. með hinni hæsto guðs
þionofte.²³ Nu hvar sem brytr eða brennir hæiztugri hende hælga kirkju eða

Jvfr. Cap. 12. M. 15. A. 6.

1) Tillf. over Linien i A. mgl. — B. F. G. 2) [spilt heuir kirkja eða t. garðr æð oxundar blóði — E. F. G. 3) adrum t. lofta — E. G. 4) hana — tilf. E. G. 5) [till hœnir — G. 6) bñscup — tilf. E. G. 7) [mgl. — E. G. 8) [mgl. — C. D. 9) [stulu allar menn — E. G. 10) [mgl. — F. 11) [mgl. — E. F. G. 12) stæll — E. G. 13) [huærir sem meina — E. F. 14) æ — tilf. G. 15) oc — G. 16) [er misgerðu — de Övr.; i E og G strax efter þeir. Herefter Lacuna i E, som ophører i Cap. 18. 17) [ero of aller þyðugir at væita — G. 18) j — tilf. G. 19) [uigðum — B. [j. uigðom — G. 20) með — B. C. G. 21) ewnd — C. vgrð — G. 22) [mgl. — D. 23) (Nu — tilf. F. G) a þyllis (þyllis) kirkja huer (at hæzua — tilf. G) .xl. þæzua (þæizua — G) huern vægh þra [ser guðhi till vgrðingar. oc [ser till þyrmsla. oc oðrum til þridhar. en huer capella (a at hæzua — tilf. G) huern vægh þra [ser .xxx. þæzua (þæizua — G) stæll innan þessa vidhernis hvar (mædr — tilf. G) so þridheilagr uera sem i þæzre kirkju — tilf. C. D. F. G.

klaustr.¹ þa ero² bannsettir.³ [oc skulu lönfagst⁴ af herra þauanóm. eða þeim sem hans vald hafa till þæs einlanlegt⁵ [nema han borte adr en han se bodadr.⁶

Guat við liggir er mádr brýtr kirkju fridr. bær. serrer eða drepr man i kirkju.

13 Ex mádr lyster mann hæitugri hende með huæriu er han lyster. eða serrer eða till dauðz drepr i krist kirkju eða [Mariu kirkju eða i kirkju garde þeirra.⁷ þa heuir þa xirirgort lande oc lausum syri. [er uigh uæltir.⁸ En þat ze a hin hælgi Olafz⁹ halzt. en halzt Noregs¹⁰ konongr. En þa er loften uar eða særdr. tale adr sin ret halzu mæira en i [ængom stad odrum.¹¹ [or þui zee.¹² En ex mádr gerir hin samu vert i xyllis kirkju eða i xyllis kirkju garde [með hæitugri hende.¹³ þa [gialde han halza .viii. mort.¹⁴ halzt kirkjuni¹⁵ en halzt byscupi. oc [lome æighi i land aftr¹⁶ xyr en bot er uid kirkjuna. En ex sliet er gort i hogghende¹⁷ kirkju [eða i kirkju¹⁸ garde hæitugri hende. þa gialde [.ij. aura zatt i .iiij. mertr.¹⁹ halzt kirkjunni en halzt byscupi. [oc lome æi xyr i land en bot er uid kirkjuna.²⁰ oc sua stall huæruitna er broten værdr kirkju fridr. En²¹ ze þæs er uigh ualte. stall [za till kirkju vigflu.²² xyr en i konongs gard zalle eða byscups. En ex mádr vætir manne atlaup eða saar²³ með æinhuæriu vampne²⁴ þui er xirirboded er at bera. i kirkju [eða i kirkju garde eða till dauðz dræpr.²⁵ oc [værdr i þui ætelin.²⁶ [han oc hans vert ero vgild a þui sinni.²⁷ bæde kononge oc sua xrendom. [þo at han værdr ætelin.²⁸ oc æigi kirkju græxr. [Sua er oc mælt om þa menn er honum væita lid með vampnom ex þeir za mæin ær.²⁹ En ex græxr værda [att naudgum xorrædes monnum.³⁰ þa stände kirkjan pionosto³¹ lauff. till þæs er kirkju solnar menn xlytia [þat i brot.³² En [sua er mælt at³³ ex þa mádr heuir xyrnæir spectar mádr verit.³⁴ oc bioda xrendr³⁵ at soma kirkjuna er fridr uar [a broten³⁶ [af gioldum ex notor værda.

Jvrf. Cap. 13. 14. F. II. 10. Sv. 18. 19. A. 8.

¹) eða klerka (kluda — G) hvoß innan (þeira — tilf. F. G) latmærtia (latmarta — G) umhuæruis kirkju (sem ader sogd (solld — G) ero — tilf. C. D. F. G. ²) er hann — F. G. ³) bannsettar — F. j. banne — G. ⁴) [oc lönfagst — C. D. [ma hann af æingum lönfagst vltan — G. ⁵) æintatt — G. ⁶) xorbodhadir — C. D. [mgl. — G. ⁷) [j. kirkju garde j Nidaros — G. ⁸) [mgl. — F. G. ⁹) konongr — tilf. A. ¹⁰) jarðtigr — C. D. F. jarðættir — G. ¹¹) [adrum stium — G. oc tale adir sin ret — tilf. C. ¹²) [af þess ze er vigat vacte — G. ¹³) [mgl. — G. ¹⁴) [g. h. xv. mærtir [hæiro metnar — C. D. [sedizst hann halgre .viii. mort [ilgre — G. ¹⁵) kirkju þeirri er hann braut vidr — G. ¹⁶) [oc vere æi gridhæitagr — G. ¹⁷) hogghenda — B. C. hoggendes — G. ¹⁸) [mgl. — G. ¹⁹) [halza .viii. mort [hæiro — C. ²⁰) [mgl. — G. ²¹) ær — tilf. G. ²²) [xryft æsla sua mælt (sem till kirkju vigflu hogrir — G. ²³) serrer — F. serrer eða dræppr — G. ²⁴) með hæitugri hende — tilf. B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) [oc xær hann þær saar eða bana ær — G. ²⁷) [þa xæller hann ær [ialza sine vertum vgilldr — G. ²⁸) [mgl. — G. ²⁹) [oc æingin þa er honum vætir lid þo at hann xær saar eða bana — G. ³⁰) [xirir vltan vltia xrestens — G. ³¹) tida — B. ombottes — G. ³²) [mgl. — C. [þa or kirkju garde — G. ³³) Her ophörer Lacunen i E. [mgl. — G. ³⁴) er i þessa söt hægur zallat — tilf. E. G. ³⁵) xrendom — B. hans — tilf. C. D. E. F. G. ³⁶) [broten at — E. F. G.

eda odrum þear lutum¹ hins dauða. þa [se byscup þar. oc se eþtir þui sem honom synizft.²

Um grid a hatidum oc um vapnaburd i kirku.

Grid þau sem sæt ero [um ioll.³ stulu halðazft till Brættiz messo.⁴ En þau 14 er sæt ero um Olaz messo [i kaupangre.⁵ stulu halðazft till Lazranz messo. En huær er a þessor grid gængr sedizft .xx. morlum. [eighi þær sætir halzar huarer hin hælge Olazr konongr oc iardlegr konongr.⁶ En⁷ eþ menn bera vopn i tirkliu [eda tirkliu garð. a þingi⁸ eda kaupangre. a zimtarstæmynnum eda samlundum.⁹ þa stulu [þeir lata vapnen.¹⁰ oc [er sædr huær .xii. aurum er ber.¹¹ [þa soln a¹² halza huar konongr oc byscup.

Quersu men skulu gera testamentum sitt.

Skipan su er menn gera a sidadsum doghum sinum. hæitir testamentum. er þat 15 birtingh oc vitnisburdr hughsfotzens. oc [er stipat eþ hæilagum æðrom¹³ i guðs loghum. [oc eigi sibr eþ tæisaranom. oc konongom oc veraldleghom logum.¹⁴ sua uida¹⁵ sem triftnin er.¹⁶ [at sidadzft uili manzens stall¹⁷ zrials vera oc alzlostar gormande. oc zirir þui. at salen er. ollum veraldleghom lutum mætare oc agætare.¹⁸ a eighi at rænazft sinu godze.¹⁹ oc²⁰ at mannenom er ædi iamsthylduleght. sem at²¹ han meghe zrialslega med millæito²² vertum væll zirir henne²³ bua. [þa er stalt.²⁴ at skipan su er menn gera a sidadstom doghum zirir seer logleggha.²⁵ nerverandom²⁶ tvæimr [eda þrimmr stillvenom monnum²⁷ [zirir preste eþ han er ner²⁸ stall [standa heðan eþ. oc²⁹ vbrigðilegha halðazft sua sem logmaðl.³⁰

Jvfr. Cap. 15. A. 9.

1) [med godze — E. 2) [vere þat undir byskups dome þo med vægð of misfun — E. G. 3) [a Thomas messo dagh zirir iol — E. G. [um jola tid — F. 4) fra Thomas messo — tilf. B. C. D. F. 5) [mgl. — E. G. 6) [halzt konunge en halzt byskupi — E. G. 7) Sua hit sama — E. G. 8) torghæ — C. D. 9) [mgl. — E. G. 10) [uapnen upnem (upnemþ) vera — E. G. 11) [giæðe a ofuan .xij. aura — E. G. 12) [a þessa sett — E. F. G. 13) [skipan heilagra æðra — E. G. 14) [of æi sibr i tæisara lagum — E. F. G. [mgl. — C. D. 15) vilt — B. E. G. 16) hællft — E. er oc hællft — G. 17) [er þat sidadst uili manzens þat hann — G. 18) of — tilf. E. F. 19) godu — B. 20) eþ þui — tilf. E. med þui — tilf. F. 21) þat at — G. 22) imisælito — E. imisælighum — G. 23) salenne — E. G. 24) [þa er stipat of ver skipum ([hærum ver stipat — E. G) eþ guðs halzu med rabi of samþykt virðuligo herra Magnusar konunge. byskupanna of allra annara (hinna — E. G) vitraftu manna [i landinu ([i ritinu — E. G. [mgl. F) — tilf. C. D. E. F. G. 25) mgl. — de B. 26) hia verandum — G. 27) [eda þr. þilritum monnum — C. D. E. [eda ztæirom monnum — F. [þilritum monnum — G. 28) [x. preste eþ honum ner — C. D. [ahvgrande prestenom er honum stall þa ner vera — E. G. 29) [þat heðan eþ — E. G. 30) vattar — tilf. C. D. er hann þipar of gezuar zirir sall sinni — tilf. E. G. Herefter tilfoie C. D. E. F. G folgende, først som Slutning af dette Capitel, dernæst som et eget Capitel:

En eþ erþingiar (men — F) zulltoma eigi sua gorza skipan framzarande (framzareno — E. F. G) manno innan (þeirra — tilf. E. G) .xij. manaba [eþ þeir eru utazar ([er hano skipan er vitnad — E. G) þat þeim zynribodast eþ ertibyskups (byskups — E. G) halzu allar þær eignir [er at ngtla eþtir hinn sem skipan gerði (med — tilf. E. F. G) ollum ætla of ævgti. En eþ þat hæta (ero — F, hæimta — G) [gnir þilgetnir. þa stulu þeir missa allo.

Um þa men er eigi skall i kirkia garde græa.

- 16 Kristin mann huern skall i kirkia garde iarda vigdum. en eigi i kirkium.¹ nema byscups orlof² see till. [oc till kirkia haza xort lit³ innan .v. natta [naudþynia laust.⁴ En ef [eigi er iardat at kirkia sem mælt er.⁵ gjalde⁶ .iiij. aura⁷ byscupi. oc xore þo lit hans⁸ till kirkia. En þessa⁹ skall eigi¹⁰ i [kirkia garde¹¹ græa. haidna menn. oc uillu menn. oc þa er xra haza verit skilder hailagre kirkia¹² með banne. oc xorbode. Sua oc þa. sem hendr læggia a sit [oc tyna sialxum seer¹³ nema uada¹⁴ verit værdi. oc drottens suikara. morduarga.¹⁵ trygroxa. gribnidinga.¹⁶ oc pioua dōmda. xlugu¹⁷ menn. raans menn. eða¹⁸ openbæra okertalla.¹⁹ oc alla ædra þa sem i slium openberom storglopom²⁰ værda²¹ teknir striptalaufir²² skall eighi²³ i kirkia garde græa. [nema þeir er nu ero talder²⁴ haxe xengit idran oc

Jvfr. Cap. 16. 17. F. II. 15. Sv. 23. 24. M. 16. A. 11.

nema þess tutar er þeim heyrir til eptir logum [sem sðare segir ([mgl. — E. G). Nu [harðna þeir ([ef þeir harðna sva — E. G) i [sinni — tilf. E. G) þrionu [er eigi vilia ([at þeir vilia eigi — E. G) framþarins manns heit (of þipan — tilf. E. G) eyna (halda — E. G, gera eðr halda — F) þa hoxir (hoxrir — E. G) erþionþupi (byscupi — E. G) með meirum harðindum at fara a þeim. þvi at þavinn bñdr (xirirbñdr — E. G) þat undir bannsetning (bann þinu — E. G) at engi (notor — E. G) riugi [þer þipanar ([þa þipan — E. G) er framþarnir (mgl. — E. G) menn gera (a sðasta dogum — tilf. E. G) xirir [at siva (of — tilf. E. G) ædra helzt (ædra sji þat sem gezt verdr — E. G) til helgra stada eða xatokum monnum.

gvi. Þessir (anxndir menn — tilf. E. G) megu eigi gera þipan xirir [er a sðastum dogum (sinum — tilf. E. G) þvi at þeir eiga eigi sialxir sinum vilia at rada. þrell (þrelar — E. G) of orer menn. [dumbe (dumbr — F) [a er ekki mælt ([of þeir sem mallaufir ero — E. G) [of [a dauz er ekki uetta hoxrir ([eða dauz — E. G, [of [a er dauzuer er — F) of umagi [a sem eigi er (en — tilf. F) xullida. of [sa sonr ([þeir sgnir manns — E. G) er eigi [er lōnstr ([ero lōnstr — E. G) or xodur garði nema [af þeim notturum ([med þeim — E. G) ayla er [þeir haza ([han hez — E. G) umfram mat of tleði (þat — tilf. E. G) er xadir xar (þeirra hez xengit — E. G) honum (þeim — E. G) of þeir sem eignir (allar eignir sinar — E. G) haza upp gezt (sua — tilf. E. G) sem eru klaufirmenn. þvi at [a gaf alt er (sialxan — tilf. E. G) sif oxzrabi gubi. En allir ædrir xrialsir (men — tilf. E. G) of xullida of vife vitandi megu gera þipan xirir [er [a sðastum dogum ([mgl. — E. G) af ollu sinu gozi (sua — tilf. E. G) sem hann vill geza. hoxubtiund eða [annars tostar vill han þipa (þipta — F) [ædra þa sem han vil haxua gezt — E hoxubtiund &c — mgl. G) kirkium eða klauftrum. xrendum eða xatokum monnum. [sua þo at ([mgl. — F) huer sem a (han a — F) .v. [sni eða born xleiri loglig ([born þilgeten eða xleiri — E. G) eptir sif þa ma hann eigi meira geza en [til helming alle þess ([halzt þat goz — E. G) er hann a. en [helmingi þipti þeir ([ædra haxþ þipti born hans — E. G) milli sin retlega (mgl. — E. F. G). [a hann ([nu ef han a — E. G) .iiij. born þilgetin eða xerri. þa a (ma — E. G) hann geza .ij. tuti (sine goz — tilf. E. G) en þeir (þau — E. G) þipti þridiungi (sin a millum — tilf. E. G) loglega (at logum — E. G). En ef hann a eigi logleg (þilgetin — E. G) born (eptir sif — tilf. E. G). þa ma hann geza .iiij. tuti en [þeir þixti xiorðungi er næstir ero erxðum ([þeir utaxar er næstir ero eptir hann þipti xiorðongi — E. G) [axuar þipti xiorðonghe — G) sin a millum retliga (mgl. — E. G).

¹) kirkia — de Övr. ²) Saal. rettet. orlof — A. ³) [Stat of huert lit til kirkia xort vera — E. G. ⁴) [nema naudþyn banne — E. G. ⁵) [lit er eigi til kirkia xort of þar iardat at ximt — E. G. ⁶) [a er xirirnemst — tilf. E. G. ⁷) mertr — B. G. ⁸) hans — mgl. E. F. G. ⁹) men — tilf. E. G. ¹⁰) til kirkia xora ne — tilf. E. G. ¹¹) [kirkium — F. ¹²) crisi — C. F. of trisnum dome — tilf. E. G. ¹³) [sialxuir — C. ¹⁴) nauda — C. D. ¹⁵) morðingia — E. G. ¹⁶) mgl. — G. ¹⁷) xulgha — G. ¹⁸) of — E. G. ¹⁹) hortalla — G. ²⁰) stormelom — G. ²¹) funnu framþara af veroldarne of vera (verða — G) E. G. ²²) þiptalaufir — B. ²³) engan þeirra — E. G. ²⁴) [sem nu ero talder nema þeir — E. G.

gengit till skipta. heitit iðirbotom.¹ oc löystr uordet² af preste a sidadzflom doghum. eðtir heilagra æðra flipan.³ oc [sua sem þeim gæst þa lifamr varð herra. stall⁴ æi síðan næitazst⁵ i kirkju garðe heilagr lægrstader. En eð notorer hafa seeth. idranar marl a þeim. oc ero till þæs vitni. oc er sua prouat xiri byscupi eða hana ombodz manne. þa ma prestur sa. er byscup byðr⁶ þat.⁷ löysa þa dauða⁸ oc graða i kirkju garðe. En ærþingiar hins dauða flulu bota xirir abroth⁹ hans eðtir byscups rade. En huer sem löystr væðr i þeim puncth. oc batnar honum síðan. lome till byscups sem xyrst till læidrettengar mals sine. Værða notorer af þeim sem nu ero vptalder graðnr¹⁰ i kirkju garðe. xyr en þeir hafa læidret síl. oc ero¹¹ sattr uid byscup. þa stall huer þeirra¹² er þæs lif flytr eða niðr græx i kirkju garðe gialda halðan annan oyri byscupi. oc stall¹³ graða vp. oc vtt lasta¹⁴ or.¹⁵ eð [græina ma þeirra bæinn xra annara triftinna manna¹⁶ bæinum. huar of sa sem græx þan. vttan kirkju garðz. sem þar¹⁷ a at liggia¹⁸ þa [er sífu saladr¹⁹ uid byscup. oc stall þo þan mann graða i kirkju garðe. [nema full naudzyn banne.²⁰ Engi stall oc ærazst²¹ i þui at²² eð lona væðr með barne dauð. þa stall hana sua graða²³ i kirkju garðe sem aðra menn. [oc æighi stæra ne xra tala.²⁴ A huerium deggi ma oc lif graða²⁵ er uill. vttan langa xriadagh. oc pasta dagh. þar a huar mæð groxt triftin [sem han er i sofnena.²⁶ nema han liofe ser lægrs stad at annare²⁷ kirkju með sialx sine munni.²⁸ oc með stynsemd [oc heill att uiti.²⁹ geymdum þo sofnar kirkju sinni³⁰ loglegghom lutum.³¹ oðxærs eða gíaua.³² eð han heðir æi hennar adr [i notoro stynsamleggho³³ minzst. Engi mæðr stall meta [taupi lægh³⁴ att kirkju. eða lifsongh. oc huarst³⁵ stall duælia xirir þat.³⁶ þo at æighi se [salogiæx gemxnar³⁷ xiri hinum³⁸ dauða. [En xirir þui. at þat er³⁹ hueruætna hattr godra triftinna⁴⁰ manna at geua nokot till kirkna eða kennemonnum till bønahaldz xirir þeim sem xram ero xarner af hæiminum. [þa a byscup a(t)⁴¹ prýsta⁴² þeim sem [ælligr uilia vanrostaðst.⁴³

¹) vidr gud of heilaga kirkju — tilf. E. G.   ²) [se löystr — E. G.   [löstir veret af banne — F.
³) setning — A.   ⁴) [vars herra lifamr geyin. stall þeim — E. G.   ⁵) væitazst — G. Her begynder i F
uden anden Adskillelse, end et stort Begyndelsesbogstav, en anden Haand, og Resten er nu den ældre Fro-
stathingslovs Christenret Cod. S fra Slutningen af II, Cap. 15; see 1ste B. S. 136, Note 3; jvfr. S. 120.   ⁶) opr.
biðr, men siden rettet til byðr — A. byðr — de Övr.   ⁷) um — E. G.   ⁸) af sinum storglöpum — E. G.
⁹) æðbrof — de Övr.   ¹⁰) iarbæðir — E. G.   ¹¹) eð — tilf. C. D.   ¹²) sa — E. G.   ¹³) vtra stýð-
ugr at — E. G.   ¹⁴) xra — E.   ¹⁵) kirkjugarðe — tilf. C. D. E. G.   ¹⁶) [þeirra bein xer greint xra
annarra manna — E. G.   ¹⁷) i — de Övr.   ¹⁸) naubstynslauft — tilf. E. G.   ¹⁹) [settið .iij. aurum —
E. [settið .iij. mortum — G.   ²⁰) [at síðura se — G. [mgl. — E.   ²¹) xæaz — D.   ²²) at — mgl.
C. D. E. i þui at — mgl. G.   ²³) iarða — E. G.   ²⁴) [stall æingin stæra æplir barne dauðu ne aðruuigo
xra hennar tala — E. [stall æingin gera æðtir barne dauðu — G.   ²⁵) iarða — E. G.   ²⁶) [er i kirkju sofn
er — C. D. [sem hann er i kirkju sofn — G.   ²⁷) sofnar — tilf. B. graðlar — tilf. C. D. G.   ²⁸) minni
— C. D. E. G.   ²⁹) [heilvitabðr — E. G.   ³⁰) sinnar — E. G.   ³¹) lut — C. D. E. G.
³²) gíauar — E. G.   ³³) Saal. rettet. stynsamliggho — urigtigt A. [með notorre stynsemd — E. G.
³⁴) [legurtaup — E. G.   ³⁵) þeirra — tilf. E. G.   ³⁶) þeim er þær — E. G.   ³⁷) [lognar gíauar — G.
³⁸) [alo hins — C. D.   ³⁹) [er þat þo — E. [er þær þo — G.   ⁴⁰) stynsamra — E. G.   ⁴¹) [en by-
scup a at — E. G.   ⁴²) ræðsa — E. G.   ⁴³) [vanrostað vilia — E. G.

at¹ gera slitar aminningar. sem at þorno heuir² her izir gengit. þui at [huarn godan vana³ oc loflegann⁴ siduanda⁵ sem menn uilia nidr þælla. vttan stynsæmdar. þan sem till triftins domsens komr.⁶ þa [stall bñscup⁷ þrængia [þeim till vphalda.⁸

Um líkhlutning till kirkia oc ez lík verða þunnu.

- 17 Ez madr stall þlytia líf ez hænðe seer. oc heuir æighi hœima⁹ ngrit líð till.¹⁰ þa træzi han ez nagronnum sinum. [eztir þorz.¹¹ [oc uist alla.¹² ez han er þangadr till. [oc haue þa larmenn er han hœzde hœimann líðzora. þyr en han træzi adra.¹³ En þa er þirinæmzst¹⁴ gialde halþan annan oþri. [ez honum uarr sagt till.¹⁵ En ez han syniar tuædiu.¹⁶ stande þirir æinæði. nema hin haue vitni till.¹⁷ En huar¹⁸ sem þær naudþyniar tunnu [at standa.¹⁹ at han ma æigi líf þora. þirir sio vþorom. eða zialle. þa stall²⁰ líf i vthuss þora. oc þæsta up. oc lata æighi a iordu standa. Nu ez vmaghe þinnr líf. eða þatotr madr. [þa stall þa er næstr bñr þeghar er han verdr uar uid.²¹ [stýldæzt uid umbunad oc þlutningh²² till kirkia þeirrar er nest er. [oc træzia líðs ez han er mannþrota. sem þyr er saft.²³ [eða gialde slíct sem uidr ligg. ez æighi þlytr.²⁴ En ez nokor nættar [kirkia garð.²⁵ þa slístote²⁶ vndir uatta tua. oc þele²⁷ þeim abrygd a hænðr er kirkia garð bannade²⁸ of uardar honum þat mall eði síðan.

Um tiundar gærdir manna.²⁹

- 18 þui hœza menn gudi iattat.³⁰ at þeir stulu tiund sína gera ez ollu³¹ saðe sinu. oc ez ollum³² [rettom þongum³³ a hœrium toly monadom. [En³⁴ tiund er tviþallægh græin.³⁵ [Dnnur gerezt³⁶ æz³⁷ saðe.³⁸ oc alþstyns [iardar værti.³⁹

Jvfr. Cap. 18. 19. F. II. 18. 19. Sv. 35.

¹) of eigi — E. G. ²) hœza — E. G. ³) man — B. mgl. — C. D. ⁴) toghligan — C. D. ⁵) [huarn godan síð — E. [hœrium godom — G. ⁶) hœrtr — E. G. ⁷) [þyniar bñscupi — E. G. till — tilf. G. ⁸) [monnum (till at) uppi halda — E. G. ⁹) hœima — mgl. G. með ser — tilf. C. D. ¹⁰) a bñ sinum — E. G. ¹¹) [þua marga menn sem han þæz — E. G. ¹²) [of nifti han alla — C. D. [stall han of alla nifta þa ez þess þæz uidr of — E. [oc nifta þa alla. æz þæro þæz uidr oc — G. ¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) neittir at þara með honum ez honum er till sagt — E. ¹⁵) [bñscupi — E. G. ¹⁶) tuadu — B. C. D. er tuoddr var — E. G. ¹⁷) er træzde — tilf. E. G. ¹⁸) hœrium — E. G. ¹⁹) till at toma — E. [till at þalla — G. ²⁰) hann — tilf. E. G. ²¹) [þa stulu nesto bœarmen er þeir verða varr uidr — E. G. ²²) [umbua þet oc þlytia — C. D. [vera þstýldugir at træzia líðess þua mgtile sem þeir þurþua at þlytia líf — E. G. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) [þa er eigi þlytr gialdi bñscupi halþan annan oþri — E. G. ²⁵) [liti kirkia garð — E. G. ²⁶) [þa er træzuer — tilf. E. G. ²⁷) [þei — E. G. ²⁸) tuad: iade — E. G. ²⁹) Dette og næstfølgende Cap. findes ogsaa ved Enden af Cod. C af den nyere Gulathing-Christenret, see ovenfor S. 323 Not. 13; Varianterne deraf følge her nedenfor, og ere betegnede H. ³⁰) hœit — B. H. hœit oc iattat — C. D. ³¹) alþonar — E. G. ³²) allum adrum — E. adrum — G. ³³) [æzla oc rettom þongum — C. [æzla sinum — E. G. ³⁴) a — tilf. B. H. ³⁵) [En t. er tustigh grein — C. [En tustigh er grein tiundarinnar — E. G. ³⁶) greidizst — H. [Er þu ein er (at) geraft þat — E. G. ³⁷) allu — tilf. E. G. ³⁸) alþene — tilf. de Övr. ³⁹) [auogt — C. [auogt iardar — D. [iardar ævgti — de Övr.

Stall þesse¹ oðl út greiddazst i þeirri sofn sem iord liggir af ollu vsterdu. sua at huarle talezst þar af [adr xrio. nee² toftnadr. landzstyd. ne [notoratonar onnur stuld³ eða stattar.⁴ Stall torne af lada oc lad⁵ till xæ. En ef æighi lædr af. gialde [halxan annan vryr⁶ byscupi. eða læggi xram stict sem lifar. oc sanne með æinæidi sinum.⁷ [Onnur er su.⁸ er gerizt af kaupvry. vinnu. oc atxorsflo. oc alzonar rorleghom⁹ afia. Stall þessa¹⁰ huar gera sinum sofnar preste.¹¹ En þesse er grein a kaupvryis tiund at alt þat sem kaupizst af tiundado¹² ze xramlæidis till solu. ma at retto toftnadr af talazt. en þat sem aut er. tiundizt¹³ retlegga.¹⁴ En þo at madr¹⁵ af tiundado ze¹⁶ late gera slip. [eða notr.¹⁷ mylnu¹⁸ eða [saltketill. huff¹⁹ eða adra²⁰ luti seer till eignar oc at afia. a.²¹ huorsu mylnt sem han lægger þæim lutum till umbota. [oc goymstu.²² þa stall han þann allann afia [er þar vædr af vsterdan tiunda.²³ huarle afialande instodo ne toftnad. [sua sem xyr er sagt um iardar auogt. þui at²⁴ huorsu mylnt sem huar lægger eign sinni till umbota. þa a han²⁵ sialx [sem xyr sina²⁶ tillloghu. [i umbottre²⁷ eign sialx sine²⁸ oc þui bettri er honn honum. till stiollegga afia. [eða bradleggar solu.²⁹ Somu lund³⁰ stall þa luti tiunda. sem kaupazt eða geraizst³¹ af utiundado³² ze. [Till stræidar tiundar³³ stall till hiallz ganga. en till lae³⁴ [af torne.³⁵ ner sem huert er toft.³⁶ En ef madr byggir iord³⁷ sina till lutar. þa stall tiunda af vstiptu. oc uarduæiti sa³⁸ er a iordu byr. En tiund stall i xiordungh³⁹ stipta. stall kirtia tala lut. en annan fatotr menn. þridia byscup. xiorda prestr.

Um sma tiund oc ef madr vil æigi gera.⁴⁰

En ef madr [er krazdr⁴¹ tiundar oc gerir han æi þa sedizt han xyrsta are .xii. 19 aurum. oc abyrgyzt tiund sidan ef han uar krazdr. sua hit sama a odru.⁴² oc hinu þridia. [En a xiorda are⁴³ hezir han xirixaret xridi sinum oc ze sinu vid byscup.

¹) tiund — tilf. E. G.   ²) [xrio eða — E.   [xriotorn eða — G.   [mgl. — C. D.   ³) Rettet i A med lysere Blek til fultxerbi.   ⁴) [notur tosnadir annar. stuld eða stuttr — C. D.   [notorer adrer stattar ne stuld — E. G.   ⁵) lada — B.   [adu — E. G.   ⁶) [tua aura — H.   ⁷) at þa er tiund rett gor — tilf. E. G.   ⁸) [su er annur grein tiundar — E.   [tu er annur grein tiundar — G.   [ennor tiund er su — H.   ⁹) Sahl. alle de Övr. voreteghom — ved Skrif. A.   ¹⁰) tiund — tilf. E. G.   ¹¹) þæim sem tiund setr — tilf. E. G.   ¹²) tiundar — E. G.   ¹³) tiunde — C. D.   [fal tiundast — E. G.   ¹⁴) sem retlegast — B.   [sem rotilegast — H.   ¹⁵) kaup — tilf. C. D. E. G.   ¹⁶) eða — tilf. C. D. E. G.   ¹⁷) not — B. C. D. H.   ¹⁸) [eða uedrmynnu — E.   [mgl. — G.   ¹⁹) [saltketilshus — E. G. H.   ²⁰) þuilita — tilf. E. G.   ²¹) eða — C. D.   of — E. G.   ²²) [oc gixstu — C. D.   [mgl. — E. G.   ²³) [hazua ofterdan. tiunda — E.   [oc eignar vsterdan tiunda hazua — G.   ²⁴) [En iardar auogt — E. G.   ²⁵) þat — tilf. E. G.   ²⁶) [er xyrir sina — B.   [xirir sina — G.   ²⁷) [er umbottir — C. D.   ²⁸) [mgl. — E. G.   ²⁹) [mgl. — E.   ³⁰) leið — C. D.   ³¹) gixuast — C. D.   ³²) tiundadu — H.   ³³) [Stræidar tiund — E.   [En str. tiund — G.   ³⁴) lade — C. D.   [ades — E. G.   ³⁵) [torne — E.   [torn — G.   ³⁶) tetit — de Övr.   ³⁷) eign — B.   ³⁸) tiund — tilf. E. G.   ³⁹) xiordunga — de Övr.   ⁴⁰) Ingen Cap. Afd. i C. D. E. G. H.   ⁴¹) [krazr — B.   ⁴²) sinne — tilf. C.   ⁴³) [En ef han heldr tiund hitt .liij. ar þa — E. G.

íamvæll einlonpr sem bonde.¹ Þat se oc ollum monnum tunnith. at þa er lidnir varo þra burd uars herra þushundrad vettra. .cc. .lxx. oc .vij.² vettr um sumaret i Tunoberghi var þetta samt oc zulltomleggha stætt. um tiunda gerdir um allan Noregh. vttan hamars bñscups dome. oc kaumariti oc sællonar.³ at menn stulu þessa tiund gera. ævenleggha⁴ vsterða. æz gardalæighum.⁵ ollgognum.⁶ mylnum. oc badstofom. braudomynom. oc stogarlæighum. saltatsum. nætium oc notom. sua at sa sem byggir⁷ þessa luti græidi tiund vsterða. æz læigunne.⁸ En hin er læighir framleidis ser till æzla. tale þyrft æz allt þat er han læggr till oc tostar.⁹ oc tiundi síðan æz æzla sinum. En æz stípalæigum gerizft¹⁰ [med þeim hette. at síðan en stíp er zulgotf oc sægll oc reidir till þengin i þyrftu gerizft æz tneimr lutum læighunnar. þegar i þyrftu þærd. oc jamþnan síðan. en þridiungr lægizft till umbota stípi oc reida.¹¹ 12) æz bulæighum¹² gerizft tiund .v. peningar vægnir. æz [læigu þu huærr.¹³ oc huæriu mall. nýtu þyrlaghe. sua at sa sem tætr¹⁴ læighuna. græidi æz þessa .v. peninga vægna. þar i sofn sem [þygt er.¹⁵ ælligr hans umbodsmadr. En æz þeirra er huarle till.

¹) Her indskyde C. D. E. G. nedenstaaende Capitel, (med Överskr. i C Om torg oc doma oc þeira græn): Þat se ollum monnum tunnith at þessar stípanar gardhufst ([þessor stípan gerðist — E. G) millum annara luta (millum &c. — mgl. E. j summar — tilf. G) i Tunoberghi millom ritio oc heilagrar tirtiu (um þau mall er hýgra till heilagrar tirtiu — tilf. G) umdomio oc tiundar gerðir. at (oc — E. G) swa var þa meðh radhe oc samþygt agietz (unrdulegs — E. G) herra Magnus tononge oc unrduligs (andalegs þadur — E. G) herra Jens erchibiscops oc annara bñscopa. þaruna ritissens. forbroðra. oc annara godhra manna er þa varo i nand (radeno — E. G) stípat (var þetta stípat — E. G) oc stætt (stæðst — E. G) um allan Noregh. at oll þessor mall (sem her teliaft i þessu capitulo — tilf. E. G) sculu hebhan æz stíaloligha stípaþ [um bñscopa eða þeira umbodþ manna sem ([med bñscupa umdome of heilagrar tirtiu þorfiora of hennar umbodsmen of — E. G) her stílgia. (stíft um — tilf. E. G) oll sterta maal þau er þeir þresta (eigu at tala — E. G) millum sin eða þeir (þar sem þeir — E. G) stílaft [æz leitmonnum ([sin amillum leitmen of þeir — E. G) um hionscapp oc huerfu huar er gietin, um tirtia stílaft, um tiundar (tiunda gerdir — E. G), um heitt oc stípan er men gera a síðastum doghum zire fall súa allra helzft er þeir gírua tirtium eða stílastrum eða odrum helghum stóðum, vernd þelagrima þeira sem viltia stadar hias helgha Olags oc annara bñscopa stola i Noreghe [oc þeira maall ([mgl. — E. G). [So hit sama tirtiu signa ([um allar tirtia iærdir — E. G) um þanz uert oc meinforre, um otir oc þar sem stíðar ero andlighir lutir, um uiltu oc vantrm, um stíllu lime eða hordoma, oc strendsemis spæll eða onnur maall þuilit. þau sem till tirtiu(nna(r) hýgra [oc hon a rett a ([oc undir hennar dome eigu at vera oc nu ero upstald — E. G). Sculu [þessor mall er um ero told ([þau — E. G) hebhan þra ættr þui sem þreuzit vattar (þat sem her er zírir gezit — tilf. E. G) oc toghbotia (æzelega — tilf. E. G) domast zire tirtiu(nna) domara oc eigi stíota undir leitmannanna dom. [Ættr þui var of þa samt oc zultomliggha stætt um tiundar gerdir um allan Noregh ([mgl. — E. G). Efter dette Cap. følger i D forst Cap. 20 um troffubrd, og dernæst Resten af Cap. 19, som et eget Cap. for sig. Ogsaa i C, E, G, H udgør det følgende Stykke fra þat se oc indtil Cap. Ende et eget Cap., hvorimod der ingen Afdeling er ovenfor, ved (40).

²) .vij. — B. ³) Sællonar — B. Sællonar — de Övr. ⁴) ævenlega — mgl. H. ⁵) allum garðum j. Berguina — G. ⁶) gognum — G. ⁷) læigir — B. ⁸) læigunum — C. D. E. G. ⁹) tostar — C. D. tostar þin — E. G. ¹⁰) gerizft tiund — E. græidizft tiund — G. ¹¹) [æz .ij. lutum læighunnar i þyrftu þærdenne of sua iamnan síðan. En þridiungr lægizft stípi of reida til umbota með þeim hette at síðan er stíp of segt er zultomet of all reidi til þengit þa stíal sua tiundast sem nu er stílt — E. G. ¹²) bulæigum — G. ¹³) [huæriu læigu þu — G. ¹⁴) gerir — E. græida a — G. ¹⁵) [tu er þygt — E. [þygt er byggd j — G.

græidi hin er leighir. oc fælle sua mytlyt nidr i læighunni xirir þeim sem a.¹ En oftar stænde [xirir uidrældi² sem adr. æz þeirri mioll alre.³ er værdr a xriadagen⁴ xirir Jons messo.⁵ En æz þui bui sem menn haza seer till nytia. [sua at þeir byggia æighi.⁶ græidi [oft æz.⁷ æz æins daga mioll alre⁸ xirir tiund æz mioll [oc læigu.⁹ Sva¹⁰ stæll oc gerazt vllar tiund. æz þeim saudum ollum sem xodazst i onum uti. oc æz aldene ollu storo oc sma. stæll tiund gerazt. Þessar tiundir stulu oc gerazt sem i vana¹¹ haura verit. oc her xylgia. æz sæde ollu.¹² rug. oc huxiti. hampe. oc lini. næpom oc ærtrom. oc stræidar tiund. [æz sælom.¹³ oc hualltiund. æz hatellina¹⁴ lyfi. oc allzftonar xifta tiund. [extir þui sem þeir uilia æidi extir halda.¹⁵ oc haghe swa till. at þeim tome¹⁶ till nytia. sem tala stulu æz gudæ halzu. Æz væidistapp ollum stæll tiund gerazt.¹⁷ æz [sælle oc¹⁸ luærnberge. oc¹⁹ lauporyri. oc allzftonar vinnu æzla. [oc smidar.²⁰ Æz tioru stæll gerazt tutulti huar æstr. æz iarne tutulta huart pund extir rettre tilltolu.

Um kross þærð.²¹

Huær prestir stæll kross²² stera. sa er hældr²³ kirtiu sofn. oc xara lata xirir hælgr. 20 um²⁴ deggi huærium oc xoftu deggi. sua morphum [uattom xirir.²⁵ sem xyltis menn

Jvfr. Cap. 20. F. II. 22.

¹) En æz tær stendr sua um .iiij. aar. at æigi lyta tiund æz læigunni þa er tær vþnem, of a tonungher of biþsup hælgr huar þeirra — tilf. i Margen med lidt yngre Haand E. ²) [tit varðveiglu — E. G. ³) orændre — E. vrendi — G. ⁴) næst — tilf. A. ⁵) at sðaða — tilf. E. G. ⁶) [mgl. — E. G. ⁷) æz — mgl. — B. ⁸) [æins daga oft æz daghmioll alre — H. vþpillfri of gere þat — tilf. E. G. ⁹) [mgl. — E. G. en sa stæll vera xriadagen næst xirir Olaga vatu daghen xyrta — tilf. B. En sa stæll vera xriadaghen næsta xyrir Olaga messu dagh hinn xyrta — tilf. H. En sa . . . xorre. En annars daga mioll alre þeire er verðhir a xreadaghin xor Jonemesso. greidhif oft xirir vidhræðe — tilf. C. D. Stæll sa oft gerazt a xriadagen þan næsta xirir Olaga mossa xyrta. en æz annars daga mioll alre þeirri er uærðar a xriadagen þan næsta xirir Jonemesso gerezt oft sem xyr er sagt — tilf. E. En æz annars daga mioll alre þeirri er verðr a xriadaghen næsta xirir Jons mossa græidigt oft sem xyr segir — tilf. G. ¹⁰) þui — H. ¹¹) sðveniu — E. G. ¹²) tornni — tilf. G. ¹³) [æltiund — H. ¹⁴) mgl. — E. ¹⁵) auka — B. ¹⁶) verði — B. H. ¹⁷) [Sua at þipftiornar men allir se þyldugir till at greida tiund alla æz sinum luth æz þreid. oc þode oc ætte at swa greida allir þipparar xultompligha. sem lutum þipo oc þiparum gegnir. at huarke þerde tiundena tonongo þreid. ne landuordhur ne leid: angirs gerð ne notorar adrær þuldir. æptir þui sem þeir uilia eide æptir halda. þo at þessir lutir lutist xor en tiunden. oc haghe swa till at þeim tome till nytia er tala stulu æz gudæ halzu. Stæll tiundar þreid herra erchibyscope xylgia iampnan hialle oc so marghir xiftar huæriu kaupi oc æzgreislu sem loth vatta — C. D. [Æro þipftiornar men of aller þyldugir at greida tiund alla æz sinum luth æz þreid oc adrum xiftum. þoda oc ætta at sua greidi ælter þipparar xultomlega sa sem lutum þiptir of þiparom gegnir. sua ætt huarke þerði tiundena tonongo þreid ne landuærdur ne leidangre gerð ne notorar adrær þuldir æptir þui sem þeir uilia æidi xirir suara þo at þessir lutir lutist xyr en tiund of hage sua till at þeim tome till nytia sem tala stulu æz gudæ halzu. Stæll tiunda þreid herra byscupe xylgia iæmnan hialle of sua marger xiftar kaupi of æzgreislu sem loth vatta — E. [Æro þipftiorna men ælter þyldugir till at greida tiund alla æz sinum luth æz þreid oc adrum xiftum. þoda oc ætta of sua greidi ælter þipparar xultomliga sem nu er mællt sem þiparom gegnir sua at huarke stæll tiunda tonongo þreid ne landuærnar æða leidangre gerð ne notorar adrær þuldir æptir þui sem þeir uilia æidi xirir, o. s. v. som E — G. ¹⁸) [mgl. — E. G. ¹⁹) allum — tilf. E. G. ²⁰) [mgl. — E. G. ²¹) Orrak., som mgl. i B, tilf. efter C. I D sændes dette og næste Cap. i omvendt Orden. ²²) upp — tilf. A. ²³) hægir — E. G. ²⁴) mossa — E. G. ²⁵) [dagum ædr — E. G.

[værdi sattu a.¹ [oc sete² viti oc sete sem þyktis prestur.³ En ex han ster æigi⁴ sem mælt er. eða missir trossa. [eða rættar han æigi. þa⁵ gíalde han bñscupi halzann annan ögri þirir huern tros er æigi þor [at retto.⁶ En ex han ster tros at stílum oc tómr han⁷ æigi i natstæð rettan. þa stáll han eptir þara. oc uita [a huærium hænðe⁸ stóð oc steimzni þeim þingh. en síðan gange han ætr⁹ [eða ridi.¹⁰ oc hæze með ser uatta tua. oc seggi¹¹ öllum till. at þeir tóme till þings. oc styri¹² síl með [æidi sínum.¹³ oc¹⁴ gíalde tross uiti. [a þui þingi. ex prestir vill stæmzna.¹⁵ En ex hin¹⁶ uill huarfe [suæria ne viti þesta.¹⁷ þa stáll prestren¹⁸ [eða böndr æsta líðs till¹⁹ at þara²⁰ at honum a þingi. oc tala²¹ æz honum halzu mæira. hæze böndr halzt. en [prestir halzan annan ögri.²² En ex böndr synia honum líðs till atþarar. þa [er þa sæðr halzum öðrum ögri.²³

Um kross oc þingbóð.

- 21 Kross eða [þings bóð²⁴ stáll æighi²⁵ yngri maðr bera en tolf vættra. sua tæll sem²⁶ tona. oc selia²⁷ bonda i hönd. [ex han uill tala uid.²⁸ En ex han uill ei uidr tala. þa bere han hæim till hús. oc seti iðir dñr up. [oc gange hann in.²⁹ oc seggi hiunum.³⁰ Þryma³¹ maðr stáll oc bera þings bóð.³² En ex þings bóð þer.³³ [eða huært bóð er þer.³⁴ þa stáll armadr eptir³⁵ rættla³⁶ a þyrsta þingi. [oc haue sotti þirir þridia þing.³⁷ En bóð huært en þiri³⁸ huss tómr. þa stáll bera till næsta bóar. huærs þeirra³⁹ er rñfr or. sua sem böndr hæza [roft með ser⁴⁰ a þingi. En huæruitna er maðr [þer eða þær⁴¹ iðir iord sína. oc ero huss a. þau er menn megho i uera. þa halde han up bóðburð öllum. En þat stáll standa um trossburð⁴² [er

Jvfr. Cap. 21. F. II. 23.

¹) [samþyktia — E. G.   ²) [sete — mgl. C. D.   ³) [ot liggi vidr [ett huer er trossburð (bóðburð — G) þællir halzar annar ögri þirir huern er eigi tómr tros till of [ote þa [ett bñscups umbodsmadr — E. G.   ⁴) tross up — tilf. E. G.   ⁵) [mgl. — E. G.   ⁶) [at stílum — C. D. [med stílum — E. G.   ⁷) tross — E. G.   ⁸) [æz huers hænðe — C. D. [at huers (er) tross — E. G.   ⁹) eptir — C. D.   ¹⁰) [mgl. — G.   ¹¹) þeim — tilf. B. C. D. E. G.   ¹²) Saal. omtr. samtíðigt rettet i A fra þiri. huer — tilf. E. G.   ¹³) [einsiði — E. G.   ¹⁴) eða — de Övr.   ¹⁵) [mgl. — E. G.   ¹⁶) mgl. — C. hann — D. maðr — E. G.   ¹⁷) [su. ne v. greiða — C. D. [su. eða eid greiða — E. [vitni greiða eða suæria — G.   ¹⁸) bñscups umbodo maðr — E. G.   ¹⁹) [æsta bönder líðs alla — C. D. [æsta böndr alla till líðs — E. G.   ²⁰) hæim — tilf. E. G.   ²¹) þa — tilf. E. G.   ²²) [halzt þys umb. maðr — E. G.   ²³) [stíft halzum adrum ögri huar þeirra vidr bñscup — E.   ²⁴) [tonungabóð — C. D. E. G.   ²⁵) engin — ß.   ²⁶) huarfe . . . ne — E. G.   ²⁷) þæt — E. G.   ²⁸) [mgl. — E. G.   ²⁹) [mgl. — E. G.   ³⁰) honum — E. G.   ³¹) Saal. ene A. hēima — de Övr.   ³²) hēima &c. — mgl. E. G.   ³³) eigi rett — tilf. E. G.   ³⁴) [e. huarfe bóðe (huat bóðh — C. D) er þer — B. C. D. [mgl. — E. G.   ³⁵) eptir — mgl. B.   ³⁶) rættla — E. G.   ³⁷) [ot hæza reift [otn a (hinu) þridia þingi — E. G. [mgl. — C. D.   ³⁸) síl — B. E. G. i — C. D.   ³⁹) þess — C. D. E. G.   ⁴⁰) [mælt með ser — C. D. [samþykt sína a millum — E. G.   ⁴¹) [þær, — er eða þær — C. D. [þær e. þær — E.   ⁴²) trossburð — B. C. D. E. G.

þyðis menn settazst a a þingi¹ En hueruitna þar sem þleiri menn bua saman a einni iorðu.² þa stulu þeir skipta með iamznade meðall sinn eðtir bonda uild³ bodburd⁴ oc [staxlarla þorslo.⁵ [en æighi⁶ eðtir iardar magne. En hueruitna er menn skipta iorðu sinni i tua stæde eða i þleiri. ex þeir greida æigi bodburd.⁷ [a þa bæde armadr oc bõndr a þingi at greida bõð a.⁸ En ex han sár⁹ æighi þa se [þeim sakarlaust¹⁰ er a byr. En a¹¹ nylendom ollum [innan stax.¹² [biode þa bonde¹³ bõðz greitþlu er iorð a. a þinghi eða umbõðz madr hans.¹⁴

Um sunnu daga hælgi hald oc hatidis daga.

Sunnudagh huern stulu ver hælagt halda. Hæzst su hælgr a laughardaghen. 22 þa er [soll er¹⁵ vestre.¹⁶ oc hælðr till [midrar netr.¹⁷ a¹⁸ manadaghen. En huer sem æighi hælðr hælaght a sunnudagh. þa gialde .iiij. aura byscupi. þirir [huern sunnudagh er han brytr hælgi a.¹⁹ En ex han vinnr.²⁰ þria [sunnu dagha samþaft.²¹ þa þirirgerir han þridi sinum [vid menn.²² en þe sinu uid byscup. En þa [en hatidis dagher er. sem²³ menn æighu²⁴ með mestre [unrdingh þyrms²⁵ at væita.²⁶ Jola dagh .viiij. dagh .xiiij. dagh. þasta dagh. [vpstigningar dagh varo herra.²⁷ huita sunnu dagh. oc þrir adrer þeir. sem [nonn hægir ero.²⁸ [med vatn þofu.²⁹ Olaxs messo daghr hin þyrri. Mariu messo daghr hin þyrri. oc alra hælagra messo daghr. En huer sem vinnr a þessom doghum. gialde byscupi .iiij. aura. oc huar³⁰ sem æighi þastar.³¹ [a langa þriadagh. eða huern þessara þriggia messo æyna sem nu varo sagðr.³²

Um þa daga er sua shall halda sem drotens dagh.

En .xvii.³³ daghar ero þeir en³⁴ stall halda³⁵ sem sunnudaga hægghi. [þyrst 23

Jvfr. Cap. 22. F. II. 23. M. 17. A. 24. Cap. 23. M. 18. A. 24.

¹) [sem men tafa a þyðis þingi midlum sin — C. [som tatis a þyðis th. m. f. — D. [er þyðis men samþyðia a þingi — E. G. ²) en ein — tilf. E. G. ³) rade. bæði — C. D. E. G. ⁴) (ot) frosburd — tilf. E. G. ⁵) [þatofra manna þlutningum — E. G. ⁶) [mgl — C. D. ⁷) þalþer — tilf. þ. þalþer ex bõnom — tilf. E. G. ⁸) [þa bæði armadr a þingi bõndr at greida bæða — C. D. [þa þræxui armadr bõndr a þingi at greida bõð ex — E. G. ⁹) þar — C. D. E. G. rigtigere. ¹⁰) [han settarlaust — C. D. [hin ættarlaust — E. G. ¹¹) a — mgl. C. D. ex — E. G. ¹²) Saal. rettet; stax — urigtigt A. [mgl. — E. G. ¹³) [bæði þa bõndr — B. C. D. ¹⁴) [bæðist bõndar bõðgreistu a þingi þan er iorð a eða hans umbõðsman — E. [bæðist þa (bõn(dr) bõðgreidu a þinghi er iorð a eða hans umbõðsmadr — G. ¹⁵) i — tilf. — B. C. D. ¹⁶) [solen uifar till vestr — E. [soleni mertir till vestr — G. ¹⁷) [þess er dagr er — E. G. ¹⁸) þirir — C. D. ¹⁹) [sunnodaga hæggi er han brytr — C. ²⁰) brytr — C. D. ²¹) [samþafta — C. D. [sunnodaga samþafta — E. G. ²²) [mgl. — C. D. ²³) [hatidis dagha er — C. D. [aðra hatidis daga er — E. G. ²⁴) þyrri — B. ²⁵) [þyrms virðing — B. [virðing þyrmsir — E. G. ²⁶) sua sem a — tilf. E. G. ²⁷) [hælga þorodagh — E. G. ²⁸) [nonhæggi (nonhæggr) er þirir — B. C. D. E. [nonhæggi er þirir — G. ²⁹) [ot vatnþafta — E. vatnþaftu — ostere G. ³⁰) sua huer þa — B. E. þo þa — C. D. [sua huer — G. ³¹) vatnþastar — G. ³²) [a einhuern þessara .iii. mæsso epna sem nu ero talðr — E. [a þessom .iii. mæssom — G. ³³) .xij. — E. G. ³⁴) sua — tilf. de Övr. ³⁵) hæggi — tilf. C. D.

.iiij.¹ þeir er nestr ero jola degði. oc zimti ziorðe daghr pasta.² [En þeir ero .xiii. en nonnhælgr er ziri. oc zirir .vii. af þeim er zasta boden.³ zyrst⁴ er Mariu messa i zofstu. Onnur⁵ Jons messa. pridia⁶ Petros messa [.iiij.^{7a} Sæliv manna messa. oc skall⁷ þa þo huit eta einmælt.⁸ zimti⁹ Lazranz messa. [Sette Mariu messa sidare. Seau(n)de Andres messa. En þessar ero .vi. er nonnhælgr er ziri. oc æingi zasta. Ein er tyn-ðyls messa. Onnur tross messa. pridia haluabz messa. ziorða Olafs messa sidare. zimta Michial¹⁰ messa. Setta Nikulas messa. En huær sem a þessom doghum vinnr. gialde .iiij.¹¹ aura byscupi. oc sua sa sem æighi zastar hina .viij. messo ærna.¹²

Vm þa dagha er men skulu zasta zirer.

24 Nu ero [daghar aðrer¹³ er æingi er nonnhælgr zirir¹⁴ en þo skulu iamhælgr vera zirir vertum sem sunnudaghar. En ez menn vinna a þeim doghum. þa skall bota zirir halzan annan onri byscupi. Er þat zyrst Mathias¹⁵ messa. onnur Gregorii messa. pridia Jacobs messa. ziorða Bartholomei messa. zimta Mathie¹⁶ messa. Setta .ii. postola messa. vm hausteth. vii. Thomas messa. Skall zirir þessom seau zasta vera. þa er Paals messa. tveggia postola messa vm varet. Botolfs messa. Sviptþuns¹⁷ messa. Margrettar messa. trosmessa vm haustet. Marteins messa. Clemeniz messa. manadaghr hin neste ætir huita sunnu dagh. Magnus messa. er zirir þessom ængi zasta. þesser¹⁸ ero oc iamznann meðalldaghar i jolom. sette daghr. oc .viij. daghr .ix. oc .x. .xi. oc .xii. dagr. annar daghr pasta. oc .iiij.¹⁹ Ma þo²⁰ a þessom doghum zodr heim zlytia²¹ ez þorz er at. oc mytly zora vndan nautum. flaz heim reida oc hialm²² lonsa. oc annar(s) tostar biarga buze sinn. till middags. En huær sem lengr vinnr. sedizt slitu sem zyr er sagt. En þan dagh er blod uars herra tomm till þrond-

Jvfr. Cap. 24. F. II. 25. M. 19. A. 24.

¹) .ij. — C. D, urigtigt. ²) [mgl. — E. G. ³) [er þar nonhælgr (nonhællat) zirir — E. G. ⁴) er laupare messa .ij. — tilf. E. G. ⁵) .iiij. — E. G. ⁶) .iiij. — E. G. ⁷) ma — D. ⁸) [.v.^{1a} er Jacobsmessa — E. G. ⁹) .viij.^{1a} — E. G. ¹⁰) Nicholass — C. D. ¹¹) .viij. — C. D. ¹²) [.viij. er Bartholomei messa .viij. er Mathie (Mathios — G) messa .ix. er tveggia postola messa. Skall þessa messa ærna zasta uidr þurt (Skall þessa &c. — mgl. G). En þesser .iiij. Sæliumannamessa. haluabz messa of Michial (Nicolas — G) messa skall þeirra ærna zasta of eta huit — E. G. ¹³) [þeir dagar þui nest — E. G. ¹⁴) ne zasta — tilf. E. G. ¹⁵) Mathie — B urigt. ¹⁶) Mathias — C. D rigt. ¹⁷) Sviptþuns — B. C. D. ¹⁸) þessom — B. ¹⁹) Fra (14) have E og G: sua sem er annar dagr iola .iii. (of) .iiii. [of hin zimti ([mgl. — G) En þa er Brættiuu messa. Antons messa. Paals messa. Blasii messa. Agats messa. Gregorii messa. Annar dagr pasta .iiij. of .iiij. Magnus messa. Tveggia postola messa vm varet. trosmessa vm uaret. Botolfs messa. Sviptþuni (Sviptþuns) messa. Margrettar messa. Mariu messa Magdalene. Olafs messa sidare. Mariu messa sidare trosmessa vm haustet. Marteins messa. Clemeniz messa of Nikulas messa. Ero þesser iamhælgr zirir vertum sem sunnudagr. En ez notor vinnr a þessom dagum. bota haluan annan onri byscupi. [Slygir þessom dugum manadagran nest ætir huita sunnu ([mgl. — G) Andres messa of Thomas messa zylgia hinum (zýrra — tilf. G) messodagum. er þar zasta zirir en eingin nonhælgr. settið sa .iii. aurum uidr byscup er a þeim dagum vinnr. En þa ero meðalldagar i jolom. sua sem er .viij. dagr. .viij. .ix. of .x. .xi. .xii. ²⁰) þo — mgl. C. D. E. G. ²¹) reida — C. D. E. G. ²²) hialm — B. C. D.

heimis er zingrgulz messo daghr er talladr. [ero flyldugir at geyma.¹ at hælgar halde er innan brar ero i Nidarose.

Um fastu om gau(s)dagis oc helgi.

Gagndagha² skulu allr menn fasta till nonns [oc huitt eta.³ nema i passa uifu 25 bere. [En hin þridia dagh ær hinum síðaro gagndoghum skall þurt eta. en tua þa er zirir ero eta huit einmæles.⁴ En æighi skall þessa dagha lengr vinna en till mid-dags. þui at þa skall till kirtiu ganga. oc zylgia hægum domom. En huær sem lenger vinnr. en nu er stilt. gialde halþan annan orri byscupi.

Her segir hversu margar nettr ero millum hvers messo dags a .xij. manudum.

Fra þrettanda degi i iolom. ero [.xij. netr⁵ till Pals messo. [þadan ero .viij. 26 netr till kyndyls messo.⁶ [þadan ero tvær netr oc .xx. till Mathie messo. þadan ero .xvi. netr till Gregorii messo .xviij. ær laupar er.⁷ þa ero .xiii. netr till Marie messo. þadan ero .ij. netr oc .xx. till Magnus messo. þa ero .ix. netr till gagndagsens.⁸ þa ero .viij.⁹ netr till postola messo Philippi et Jacobi. þa ero .ij. netr till krossmesso. þadan ero .xii.¹⁰ netr till haluadiz messo. þa ero .xiii. netr oc .xx. till Botolfs messo. þa ero .viij. netr till Jonsuolu.¹¹ þa ero .v. netr till Petrs volu.¹² þa ero .iiij. netr till Suipthuns volu.¹³ þa ero .vi. netr till sæliu manna volu.¹⁴ þadan ero .xii.¹⁵ netr till Margrettar messo. þa ero .ij. netr till Marie messo Magdalene.¹⁶ þa ero .iiij.¹⁷ netr till Jacobs messo. þa ero .iiij.¹⁸ netr till Olafs [volu þyrru.¹⁹ þa ero zim netr till Olafs uolu²⁰ síðare. þa ero .viij. netr till Lagrans volu.²¹ þa ero .v. netr till Marie messo.²² þa ero .ix. netr till Bartholomei messo. þa ero zimtan netr till Marie messo síðare. þa ero .vi. netr till krossmesso. þa ero .viij. netr till Mathei²³ messo. þa

Jvfr. Cap. 25. F. II. 31. M. 19. A. 24. Cap. 26. A. 25.

¹) [er þeim flyldugir at geyma — B. [er þeim flyldugt at geyma — C. D. Fra (21) har E: of mæti ut lata undan buze. of þæz heim lata. halm beria of hialpa [sua buze sinu. en eigi torn up gera of eigi vinna lengr en till nonn nema han bote sem þyr er sagt. Fra (21) har G: oc þæz halm beria oc hialpa [sua buze sinu oc mæti ut undan buze reida. En ængi skall torn up gera oc eigi æt. s. i E. ²) gangdaghin eina — C. D. gagndag hin þyrra — E. G. ³) [oc þyrt (þurt) eta — B. C. D. [mgl. — E. G. ⁴) einmælt — C. D. [of [sua þa tua i síðura gagndagum. manadag of kyndylag (en ædnadag — tilf. G) skall fasta uidr huitan (þyrran — G) matt — E. G. ⁵) [.v. netr til Brættiu messo. þadan ero .vi. netr til Antons messo. en þa ero .viij. netr — E. G. ⁶) [mgl. — E. ved Skrif. ⁷) [er iæmheilagr er ioladagi. er þær nonhelgr zirir en eingin fasta. en þa er æin natt till Blasii messo. en þa ero .iiij. (rettere .ij.) netr till Agato messo. þadan ero .xij. netr till Mathie messo. ær eigi er laupar. en .xx. ær laupar er. þadan ero .xvi. netr till Gregorii messo — E. G. ⁸) gangdags eina — C. D. gagndags (gangdags) hine þyrra — E. G. ⁹) Saal. og G. .viij. — de Övr. rigtigere. ¹⁰) .xiiij. — B. urigtigt. ¹¹) Jons messo baptiste — B. C. D. ¹²) messo — de Övr. ¹³) Suipthuns messo — B. C. D. E. Snyttunmessu — G. ¹⁴) messo — de Övr. ¹⁵) .viij. — E. .ij. — G. begge urigtigt. ¹⁶) Magdalene — mgl. B. C. D. ¹⁷) .v. — B. C. D. urigt. ¹⁸) Saal. og B. .iiij. — de Övr. rigtigere. ¹⁹) [messo þyrru — de Övr. ²⁰) messo — de Övr. ²¹) messo — de Övr. ²²) þyrru — tilf. C. D. E. G. ²³) Matheus — B. C. D. Mathios — E. G. urigtigt.

ero .viij. netr till Mikials meffo. þa ero .ix. netr oc .xx. till tvæggia postola meffo. Symonis et Jude. þa ero .iiij. netr till alra hēilagra meffo. þa ero [.x. netr¹ till Martēins meffo. þa ero tolf² netr till Ēlemez meffo. þa ero .vij. netr till Andres meffo. [þa ero .vi. netr till Nikulas meffo.³ þa ero .xv. netr till Thomas meffo. en þa ero .iiij. netr till iola dags.

Um freadagha fastu oc ymbrudaga.

- 27 Nu ero þeir þlæiri daghar med þeim er þyr ero nemðer. er allr hēilir menn oc .xiiij.⁴ vettra gamler. ero skyldughir rōtelega⁵ at fasta. sem ero friadaghar oc imbrudaghar. En ymbrudaghar ero .iiij.⁶ a .xii. monadom. hin þyrsti⁷ i annare uifu þofstu. En adrer i hūita sunnu uifu om varet. hinir .iiij⁸ hēziazt om haufstet. þan odenadag er neftir er eptir trossmeffo. Stendr trossmeffo dagr a odenadag. þa hēziazt ymbrudagar a odenadagen) [nefta eptir.⁹ En ymbrudaghar om vettren skulu vera (i) þridiu vifu iola þofstu. En iola þofstu tiid hēzst a þan sunnu dagh. er neftir er⁹ Andres meffo. [huart sem þa sunnudagr er þirir Andres meffo¹⁰ eða eptir.¹¹ Stendr Andres meffo dagr a sunnudag. þa hēzr iola þofstu tiid a þeim sunnudegi. [Nu er langafasta. er rōtelegazst a at fastazst.¹² aþ ollum þofstum. oc mæst er synd at briota. þui at uar herra Ihesus Christus hēlgade hona. sialzr med sinni þofstu.

Ex madr efr kist a þeim dagum er han skildi fasta.¹³

- 28 En ex madr efr huit a þeim deggi sem han skildi uid þist fasta. gialde¹⁴ .iiij. aura. nema prestir lozt.¹⁵ [eþr han slatr. þa gialde han¹⁶ .vi. aura. [oc sua annan oc hin þridia¹⁷ nema [han værdi¹⁸ dagha uillr. eða [uada vert.¹⁹ þa stalt till skripta ganga. oc vera²⁰ [sectar lauft.²¹ En ex han efr [þiora þofstu dagha samþast.²² þa hēzr han þirirgort þridi sinum vid menn. en þe sinu vid þyscup. I langa þofstu ma

Jvfr. Cap. 27. M. 20. A. 30. Cap. 28. F. II. 41. M. 21. A. 30.

¹⁾ [.xj. — C. [.xj. netr — D begge urigtigt. ²⁾ .xiiij. — C, urigt. ³⁾ [mgl. — C. D. ⁴⁾ .xij. — E. G. ⁵⁾ rētelega — B. mgl. — E. G. ⁶⁾ þernir — C. D. ⁷⁾ hinir þyrstu — de Övr. ⁸⁾ [i annare vifu — B. [nefta eptir i annarre vitunne — C. D. Stendr &c. — mgl. E. G. ⁹⁾ eptir — tilf. E. ¹⁰⁾ [þire — C. D. ¹¹⁾ [mgl. — E. ¹²⁾ [Nu, a langa þofstu tiid rōtilighast at halðaz — C. D. [Nu er langafastu tiid er rōttelegazst a at halðast — E. G. ¹³⁾ Ingen Cap. Afd. i C. D. E. G, som derimod tilfōie: Nu ex madr efr mat þin er han skulde fasta med vatn oc braud. gialde .vi. aura erþibisþopi — C. D. Nu ex madr efr þa mat þin er hann skuldi vatnfasti. bōte þyscupi .iiij. aura — E. G. ¹⁴⁾ bōte þyscupi — E. G. ¹⁵⁾ honum — tilf. E. G. ¹⁶⁾ [En ex madr efr þiot a þan dagh einhuern er han skuldi fasta bōte — E. [En madr efr þa þiot er hann skuldi fasta bōte — G. ¹⁷⁾ [oc sua annat þin oc hit þridia — B. [oc .ij. sinne oc .iiij. — C. D. [þua þo at han tuesfor eða trefor briote aþ bōte .vi. aura þirir huern — E. [þirir huert sinni — G. ¹⁸⁾ [madr þare — G. ¹⁹⁾ [honum verða vada vert þirir — E. G. ²⁰⁾ vere þidan — E. G. ²¹⁾ [sactans — G. ²²⁾ [þiot .iiij. daga samþasta þa er han skuldi fasta — E. G.

eigi¹ [daghuillr værða.² En huer sem þa ætr slatr.³ gíalde⁴ .iij. merkr. oc ex han ætr annat sinni slatr.⁵ gíalde⁶ .vi. merkr. En ex ætr .iij. sinni slatr.⁷ þa heyr han þirirzaret⁸ þriddi sinum uid alla menn. en þe sinu uid byscup. ex han er hæill of hæill- uita. oc .xliij.⁹ vettra gamall madr. nema han [naudigr etc. oc hære æighi annan mat till.¹⁰ þa stall han þara till nestu granna sinna. oc gera matar skipti. En ex þeir synna.¹¹ oc ero þangadr till. þa sæte holþum skriptum þeim [vltan vtlægd. sem hin vere sædr. ex han¹² heyrði ætlet tiot. at uilia sinum.¹³ en han þare sem þyrft er þort. till annara manna. oc [skipti mat.¹⁴ En þa er ætr þa tvímæles¹⁵ er han stíldi þasta. eða vinnr a hælguum tidum.¹⁶ oc kom æi þros [till garðz¹⁷ hans. þa stande þirir með æineidi at han uissi æi till sandz at [hæilagt vere.¹⁸ eða þofsludagr.¹⁹ oc se synn²⁰ sata. eða gíalde sædt extir þui sem daghr er till.

Ex men vinna a hælguum dagum.

Ex [prestr eða²¹ umbodsmadr byscups tuedz hære stædet mann a verli. a æin- 29 um huærium þeirra²² deghi er hæilagr er þa [sværi-han æin æid²³ vndan. ex hann synnar. eða gíalde uili sliet²⁴ er uidr ligg. En ex [prestr eða²⁵ umbodsmadr byscups stædr æi mann a verli. þa stall [med þessu hæimilsluðar²⁶ vitni soðia.²⁷ ein stall suæria en tvær sanna. um .iij. aura mall. en um .vi. aura mall stall æin suæria. en þiorer²⁸ sanna. en þeir stulu uera þyllis²⁹ menn. En þa stall æidstazr uera. at el styt þui till gudæ at el heyr þetta horyrt. oc³⁰ þat heyr þlotet um .iij. þora. eða þrimmr þlæiri. en æigi vœit el huat satt er i.³¹ En ex hin vœit sit loghen þa synn han með æineidi.

Um lagan Alæxandr(s) þaga um hælgi.

Þetta er þu linann [oc misfunn.³² er Alæxandr þaue [iattade at gera³³ um sild: 30 þifli i Noreghe. at sild stall þiffia huart sinni er [at lande gengr³⁴ þirir vltan³⁵

Jvfr. Cap. 29. F. II. 29. Sv. 47. Cap. 30. F. II. 26. 27. Sv. 51.

¹) engin madr — C. D. E. G. ²) [dægruillr þara — E. G. ³) tiot — E. G. nodon dagh — tilf. G. ⁴) borte biskupi — E. G. ⁵) tiot — E. G. ⁶) borte — E. G. ⁷) tiot i langaþastu — E. G. ⁸) þirirz: gort — C. D. E. G. ⁹) .xliij. — E. G. ¹⁰) [verdi þua naudstædr (naudstædrin — G) at han hære engan annan mat til — E. G. ¹¹) synia honum matar skiptis — E. G. ¹²) [sem vidr ligg (liggia — G) oc vere sliet [ettir sem þeir — E. G. ¹³) þirir utan utlegd — tilf. E. G. ¹⁴) [geri (þar — tilf. E. G) matar skipti — C. E. G. ¹⁵) þuimelt — C. D. ¹⁶) daghum — B. ¹⁷) [i garð — C. D. [til hæimilis — E. G. ¹⁸) [þa dagr var hæligr — E. G. ¹⁹) þastadr — G. ²⁰) syn — C. E. G. syn — D. ²¹) [mgl. — E. G. ²²) þessom — E. ²³) æid — senere tilf. over Linien i A. mgl. de Övr. ²⁴) [þiri hann þt er syniar með einæidi eða borte sliet — E. G. ²⁵) [mgl. — E. G. ²⁶) hæimil(s)uðar — B. ²⁷) [madr þraguia han hæimilþu uittni a þan hatt at — E. [madr tuedia hann hæimilis tuedian(ar) vitni a þann hatt at — G. ²⁸) .iij. (stulu — C. D. .iij. — E. G. ²⁹) þyllidrar — C. þuladr — D. innanheradr — E. G. ³⁰) at — B. ³¹) eða eigi — B. C. D. E. G. ³²) [mgl. — C. D. ³³) [gerde — E. G. ³⁴) [þon tæmr at lande — E. G. ³⁵) vltan — mgl. C.

agætazsto daga. En þesser ero þeir daghar er vðann ero telnir af þauano hende. at eighi se ziftat a. [Exaltacio sancte crucis. Michials messo dagh. Alra hælaghra messo dagr. Andres messo daghr.¹ ziorer hinir² zyrstu i iolom. attande dagr iola. oc þrettande dagr. [Annunciacio sancte Marie.³ Passa daghr. [Inuencio sancte crucis.⁴ Hælga(!) þoresdaghr. Guita sunnu daghr.⁵ Jons messa.⁶ Petrs messa. [Olafs messa⁷ hin zyrri.⁸ Mariu messa huartvægja um haustet. En bæde a sunnu doghum oc ollum odrum doghum [se zift⁹ sild ef gud sendr.¹⁰ oc [up bera¹¹ ef zango hafte er¹² eða nætia. Ef sett¹³ verðr¹⁴ næt [ziri vagha¹⁵ [i brimlorysum.¹⁶ þa biði þar till þæs er uirt¹⁷ er. En huær þeirra manna er sild ziftir [med loryzi¹⁸ a þessom doghum. þa græði huar¹⁹ af lest huærri um tiund fram sem mælt er. oc tale uid þui [stýris maðr²⁰ huær oc stipti halzu zatokom monnum. en halzu till kirkju þeirrar en zift²¹ er i kirkju solnenne. eða gjalde²² sem [annat vert vinni þeir a þeim dogum.²³ [En a meðalldoghum²⁴ i iolom. þa lade menn sild [a stíp zlyti²⁵ oc zesti ef teinar ero adr [till bunir.²⁶ en eighi hogge menn þa teina emzni. ne till²⁷ gere. nema [æðiazst uili. oc eighi hialrud.²⁸ þessor vert stall [þa þo eighi²⁹ lengr vinna. en till middaga. en sild ma zlytia allan dagh.³⁰

Um zatokra manna zifti.

- 31 En um roðr³¹ zatokra manna. þa stall þessor [vera misfunn a.³² at þeir menn er sitia [i fullz husi³³ oc eighu zera³⁴ buze³⁵ hælðr³⁶ en tvau [stýldar hiun bui³⁷ um þu eða tugildi.³⁸ oc ziftia þeir. þar³⁹ sem þeir noryta⁴⁰ eylir a þeim doghum er sildzifti⁴¹ er (u)loryð.⁴² þa sæðiazst þeir⁴³ eighi. [en eði⁴⁴ till solu. ne till hýrðzlu.⁴⁵ En ef þeir zifta en mæira bu eighu eða verðr zrelare zifti. en⁴⁶ nu er lorypt. þa liggi laga sæth uid.

Jvfr. Cap. 31. F. II. 27.

¹) [mgl. — E. G. Andres m^o dagr — mgl. B. ²) Saal. rettet, hinu — A. ³) [mgl. — E. G. ⁴) [mgl. — E. G. ⁵) of trosmossa huartvægja. Mariu messa i zafu — tilf. E. G. ⁶) uafu dagr — E. ⁷) uafu dagr — E. ⁸) [mgl. — C. D. ⁹) [mego men ziftia — E. G. ¹⁰) at lande — tilf. E. G. ¹¹) [bera a land up — E. G. ¹²) liggir uid — C. D. ¹³) sett — C. D. ¹⁴) verða — B. ¹⁵) [i uaga — E. G. ¹⁶) [oc brimlorysum — B. [i brimloryse — C. D. [i brimlorysu — E. [j. brimlorysu — G. ¹⁷) irt — C. D. E. G. ¹⁸) [aa lorynd — C. D. [mgl. — E. G. ¹⁹) þeir huæz — C. D. maaskee rigt. han — E. ²⁰) [stýr samr maðr — B. ²¹) Saal. rettet. ziftir — urigtigt A. zyrst — D. ²²) bote stift — E. G. ²³) [han haze unnit uloryzia a helgum tidum — E. G. ²⁴) [mgl. — D. ²⁵) [oc stýti stipp — C. D. ²⁶) [goryuir — C. D. E. ²⁷) teina — E. G. ²⁸) hialrud — ogsaa B. (hialrud?) [til settar geri — C. D. [þeir vili settiazst — E. G. ²⁹) [mgi — C. D. E. G. ³⁰) ut til tvelða — tilf. F. G. ³¹) utroðr — E. G. ³²) [stipan a geraft — E. [misfun a geraft — G. ³³) [graffettre — E. G. ³⁴) uerra — B. ³⁵) bu — D. ³⁶) hælðr — mgl. de Örr. ³⁷) meghe um bu(a) — C. ³⁸) [mgl. — E. G. ³⁹) þat — de Örr. ⁴⁰) eta — C. D. ⁴¹) zifti — B. ⁴²) uloryð — B. loryð a — C. D. eigi loryð til — E. eigi loryðt a — G. ⁴³) þau — C. ⁴⁴) [ette er — C. D. [sua framt sem etti er — E. ⁴⁵) zifti — tilf. C. D. ⁴⁶) Saal. rettet. er — A, urigtigt.

Þetta heit Jóhannis erkebyskops.¹

Siri naudgynna sakir landzema oc zatortar. oc imiolegrar uidratto.² oc at menn 32 hialpe þui bær oc giarnsamleghare³ hinum zatoka. þa iattom ver æz guds holzo [oc loxom⁴ lornn at stera.⁵ Olazs messo⁶ æxtann þyrre. Mariu messo æxtan huartuæggia. En æz madr heuir gort horylas. eða uidarlass þiri hælghi. þa stali herim reida. [oc in bera hory.⁷ þo at hæilagt se. Súa stali oc oll onnur los þau sem a vegh ero lomen herim reida. oc [þau in⁸ bera. sem veta⁹ ma granda. eða stuld¹⁰ mege oflæzt¹¹ att. En huar sear¹² xlote stande [luyr. þar¹³ sem [han er lomen at hælgi.¹⁴

Gua(t) madr ma bera æz skipi. eða æz han komr til kaupstaðar.

Súa er en mælt æz madr komr till kaupangrs. eða uil han i brot þara.¹⁵ þa 33 stali han bera æz han uill næst¹⁶ till skips eða æz skipi. oc monada mat niols. oc annan smors oc lærz riklinga. oc bere huart sem uill a ogll. eða i hende ser. at vsetiu.¹⁷ [en þat en tollært er.¹⁸ eða minna. en æigi [æz meiru skipi.¹⁹ nema [byskups haue orloz till.²⁰

Um raðning a kaupskipum a hælgi.

Kaupskip stali²¹ æi rydia²² [um hælgi²³ nema [skipi hafte se.²⁴ þa stali up 34 bera. att vsetiu. or xlodar male. oc sua þar sem æigi getr skip austr²⁵ uart. fott²⁶ þau oll er madr ma [sitia a. a steda uppi.²⁷ eða heuir madr a [rosse uppi.²⁸ oc ma madr rida a oxann. þa er þa ænghu sædr er með þær.

Um þa hælga tíma er men megs æhki at sekum gera.

Nu stulum ver sunnudagha.²⁹ halidis dagha. oc adra hælga dagha. með myklylli 35 vnyrdingh³⁰ gormma. sem þyr er sagth. [sua at a þeim doghum stali æighi sekia ne

Jvfr. Cap. 32. F. II. 35. Sv. 48. Cap. 33. F. II. 37. Sv. 50. Cap. 34. F. II. 36. Cap. 35. F. III. 20. Sv. 92.

¹) Overskr. mgl. B. tilf. efter C. D. ²) vedratto — de Övr. ³) giorfamligbare — C. D. græidfamlighe — G. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc alztonar biargha til tuelbz. utan a — tilf. C. D. uidentv. rigt. of alstoftar at biarga till tuelbz a allum nonhælgum dagum utan — tilf. E. G. ⁶) vatu — C. D. E. G. ⁷) [mgl. — B. ⁸) [þau ein in — C. D. E. [þau ein — G. ⁹) vestr — C. D. E. G. ¹⁰) stuld — mgl. D. ¹¹) redagt — C. D. E. G. ¹²) sear — mgl. C. D. E. G. ¹³) [mgl. — B. ¹⁴) [han nemar hælgr — E. [hann nemarmer hælgher — G. ¹⁵) or kaupangre — tilf. E. G. ¹⁶) niftu sina — E. G. ¹⁷) oc hudæt oc rodrar skipi roði att (att — mgl. D) at ofsetiu — tilf. C. D. bera ma madr of oll þiliu zott. rodrer skipi of rodrer att at vsettiu — tilf. E. bera ma madr oll þiliuzor(?) rodrer skipi oc rodrer att at vsetiu — tilf. G. ¹⁸) [þo at þat se. gij. ært — E. G. ¹⁹) [æz meira se — D. [meira skipi — E. G. ²⁰) [með orloze bisksups um: bodomanno — E. G. ²¹) ma — C. ²²) rida — C. D. ²³) [a hælguum tímum — E. G. ²⁴) [skipoh. ligge við — C. D. [i skipi hafða — E. G. ²⁵) austr — de Övr. ²⁶) skipzætt — C. D. ²⁷) [setia upp a steda — C. D. [setia i steda of sitia uppi a steda — E. G. ²⁸) [væt — E. [horyt — G. ²⁹) oc adra — tilf. C. D. alla — tilf. E. G. ³⁰) halda oc — tilf. C.

þingh stefnum¹ oc ængan till dauða dōma. ne lifama vananar.² oc æighi eida vinna. nema till xridar oc settar gerðar. þessar tīðir læggiazt oc þar till [.iij. uítur xirir ioll³ .viij. uítur⁴ um langha xoftu. Þascha uítu oc gangdagha uítu.⁵ huiða sumnu uítu. oc ymbrudaghar .iij.⁶ xirir Michiæls meſso. En allr adrer [i vitum⁷ ero sofnar daghar. [Ma a þessom tímum⁸ [æigi hēldr⁹ sofia. dōma. ne eida framxlytia.¹⁰ en a hēlgum doghum. nema byſcup eða¹¹ proxaſtr [ſea til naubzynn.¹² En om trīſtin ret oc om allar adrar xearsofner¹³ þa ſtall [þan tala æſta.¹⁴ er ſo¹⁵ lōmr a hond. [oc xiri xē hana¹⁶ a þessom tímum.¹⁷ en at¹⁸ han xae tal xyr. en tal¹⁹ er tallauſt²⁰ oyrir ſua mylit²¹ ſem ſo²² [uar. oc emxni er till.²³ [En ex ſa²⁴ a bu i heraðe eða²⁵ huſſ i laupangre. þa uardar þat tale xiri han. en þat æitt ſtall ſofia eða ſuæria um manhēlgghi [eða þyxt²⁶ ex²⁷ maðr ridr²⁸ mall ſit till laga. oc²⁹ settar³⁰ æidar ero. En ex æidar værða xeftir. ſtande till ſuora³¹ dagha. ſo³² ſtall æighi hēxia³³ a tyeðegghi. þui at ximten ber a drottens dagh. En ſa er hēxt ſo³⁴ ſina a þessom tímum.³⁵ þa heuir han xirir xaret ſo³⁶ ſinni. nema han³⁷ ſtiote³⁸ a xærnettingh. [eða ſegnettingh þeðan.³⁹ En ex æidar værða wnnir adrer er⁴⁰ nu ero till ſtylðir.⁴¹ þa er ſa ſædr⁴² .iij.⁴³ aurum i langaxoftu. en a ollum odrum tímum⁴⁴ [holxum odrum oyrir.⁴⁵ [ex æigi er .iij. aura daghr.⁴⁶ [ex maðr ma na xreſtom.⁴⁷ Ex maðr þærz till landzſtylða ſinna ſofia a ſo⁴⁸ ſnar dogum þa ſtall logh xirir loð xæſta. oc læggia⁴⁹ ximtar stefnum. oc ryða⁵⁰ huar⁵¹ [ſin vitni⁵² till holar oc ſtande⁵³ till ſuora daga.

¹) [Stulu a þessom dagum ængar sofnar sofiast ne þingstæmzur geraſt — E. [Stulu a þeim doghum æingar sofnar sofiast ne þing ne ſtæmzur — G. ²) vanar — E. vada — G. ³) halxuir manaðhir ioll — tilf. C. D. ⁴) [ſem her xylgia. ſyrſt ſua ſem er iola xæſta .iij. uítu. ædr manaðr xirir ioll. of hēlder .viij. daga vtt iſuir .gij. dagh. En þa ero þær .ij. uítur er neſtar ero xirir paſſa dægi of vt um paſſa uítu. þa er ſiðar gagnadaga uíta — E. [Iola tið paſſa. oc .iij. uítur ædr manaðr xirir ioll. oc .viij. dagar vtt xyr allanda dag. En þa ero .ij. uítur er neſtar ero xirir paſſar oc vtt um paſſa uítu þa er ſiðan gagnadaga uíta oc — G. ⁵) Þascha uítu oc gangd. uítu — mgl. C. D. ⁶) oc .iij. — C. þeir .iij. neſt — E. þeir .iij. — G. mgl. — B. ⁷) [i vitunni — B. [daghar i vitum — C. D. [dagar i huerri uítu a .gij. manaðom — E. G. ⁸) [En a þessum doghum sumum ſtall — C. D. [Ma a þessom xyrnæmdum dagum — E. G. ⁹) [æingin maðr — E. [æingin mann — G. ¹⁰) hēldr — tilf. E. G. ¹¹) hane — tilf. E. G. ¹²) [lozui. oc þeir ſea at naubzyn er till — C. D. [ſe at nofor naubzyn drage till — E. G. ¹³) sofnir — C. D. ¹⁴) [mgl. — B. [tala æſta — C. [hann tala æſta — D. ¹⁵) so¹⁶ — E. G. ¹⁶) [mgl. — E. G. ¹⁷) tímum — C. D. ¹⁸) a — B. mgl. — C. D. ¹⁹) tæir (x: tōtr) — C. D. rigt. ²⁰) tallauſt — B. C. D. rigt. ²¹) mylit — B. C. D. rigt. ²²) [er till gixuen — C. D. en at han xae tal &c. — mgl. E. G. ²³) [huart ſem han — E. [hvar ſem hann — G. ²⁴) en — B. ²⁵) [mgl. — G. ²⁶) oc ex — E. G. ²⁷) ryðr — B. C. bryðr — E. bryðr — G. ²⁸) eða — C. D. eða þat ſem — E. G. ²⁹) settar — C. D. ³⁰) sofnar — C. D. sofna — E. sofna — G. ³¹) sofnar — E. ³²) Rettet hertil fra xæifa — B. ³³) a hēlgum daghum — tilf. B. tímum — B. C. dagum — E. G. ³⁴) ſtirſtote of — tilf. E. ſtirſtote oc — tilf. G. ³⁵) æxt — tilf. E. G. ³⁶) [eða ut þeðan a .viij. netteng — E. G. ³⁷) en — C. D. E. G. ³⁸) ſtiðir — B. C. E. G. ³⁹) ſæaðr — E. G. ⁴⁰) .ij. — C. D. E. G. ⁴¹) tímum — B. C. D. ⁴²) [iij. aurum — C. D. ⁴³) [En ero .viij. aurar daghar — C. D. [En eigi ero .viij. aura dagar — E. ⁴⁴) [ex m. ma na lagha xreſtom — B. [ex m. ma na lagha xeftum — C. D. [lagar xæſtu — E. G. ⁴⁵) xgia a — E. G. ⁴⁶) ryði — B. C. E. G. rida — D. ⁴⁷) þær huartueggia — C. D. huartueggia — E. huarueggia — G. ⁴⁸) [ſinum uítum fram — E. [ſinum uítum — G. ⁴⁹) ſiðan — tilf. E.

Er maðr er vatn.

Þat er þui næst. at eta skal [mat allan þan en eigi er zirirboden.¹ þo at biornn 36
[beri till dauðz.² eða zirir berg fälle. i uidi³ eða i þenn.⁴ a sio eða a vatn. [i
brunn oc drulnar. þat skal eta. oc þo at naut stange naut till bana. oc sua⁵ ex
naut lryrjzst i bafe. eða doryr ex gialding.⁶ eta skal tallz ex han heuir etet⁷ .iij.
þyllar oc er han drepen sidan. [oc sua ex vargr bitr.⁸ eða hundar. en þla skal hud
ex nauti. oc þlin ex saudi. oc stera ex alt þat er tennr haza telit. oc lasta a uigðu
vatne. [oc alt þat er maðr vait bana till. oc æigi heuir drep⁹ at bana vordet. skal
eta.¹⁰ En uillidyr¹¹ huart er menn hitta. ziffa oc zugla. þat skal eta ex uill. [En
ex vræinande þællr i mat manna. eða mungat. þat ma nyta ex uill.¹² oc lasta a
uigðu vatne adr. oc midla ex uid zatola menn [extir rade prest sino.¹³

Um nauðgyniar manz ats.

En ex maðr er staden a ziollum. eða i ornum¹⁴ [om langa þoftu¹⁵ oc hæztir 37
han vedr.¹⁶ þa skal eta huætuina [hældr en dorya.¹⁷ nema mannen.¹⁸ En þeghar
han lornr till bygða þa seggi till preste sinum.¹⁹ En ex maðr ber [vræinan anda²⁰
i mat manna. þat er zirirbodet er at nyta.²¹ þa haxe han zirir seer lryrctar²² æid
[ex han ma synia.²³ eða þare vtlægr. En ex²⁴ lastar²⁵ sua at menn sia at uild
finni. [oc nyta menn æighi ex.²⁶ þa [gialde uistir hinum er a tvæim gioldum.²⁷ eða
syni uilia sino með lryrctar æidi. [eða gialde .iij.²⁸ aura byscupi.²⁹ En or vthlegom
oryri um þetta maðl þa tale [hin giold³⁰ er maten atte. adr en i byscups garð gange.³¹

Um hait sð er men haita.

Nu er þui næst um hait at tala. En hait ero tuiðalleggh. þau er allr haita i 38
ffirn. oc³² hamzua ziandanom. oc halda triftilegha tru. gormande guðs bodorda.
villialegh ero þau er maðr haitr með uilia sinum. geua eða gera þa luti sem han var

Jvfr. Cap. 36. F. II. 42. Sv. 38. Cap. 37. F. II. 43. Sv. 39. 40. Cap. 38. A. 12.

¹) [alt þat er eigi zirirbøð — E. G. ²) [bane — E. G. ³) vðir — B. E. vrdh. — C. D. i uidi — mgl. G. ⁴) eða — tilf. C. ⁵) [mgl. — C. D. ⁶) tæging — C. D. E. G. ⁷) þenget — E. G. ⁸) [oc sua ex varghar bita — B. [eta skal oc þo at vargar bane — E. [eta skal oc vitan vargar bane — G. ⁹) drap — B. C. D. draps sotti — E. ¹⁰) [mgl. — G. ¹¹) villidyr — G. ¹²) [mgl. — C. D. E. G. ¹³) [mgl. — E. G. ¹⁴) utoryum — E. G. ¹⁵) [viti — B. ¹⁶) ofvædre — E. G. ¹⁷) [mgl. — E. G. ¹⁸) þyr en han dægi ex fullt — tilf. E. G. ¹⁹) of (skal hann) tala uidr þriptum en sidan er han orsataðr — tilf. E. G. ²⁰) [vræin anda — B. [vræinande — C. D. E. [vræint — G. ²¹) eta. oc syniar hann — E. G. ²²) lryrtar — B. C. D. her og nedf. lryrtar — E. G. her og nedf. ²³) [mgl. — E. G. ²⁴) hann — tilf. C. D. E. G. ²⁵) oræinande (vræint — G) i mat zirir man — tilf. E. G. ²⁶) [of þillir sua uistir þeirra — E. G. ²⁷) [skal han hinum aptr gialde uistir hatuu autit — E. ²⁸) .ij. — C. D. ²⁹) [En ex han þællr at æidi (æidi — mgl. G) gialde byscupi .ij. aura — E. G. ³⁰) [han .ij. giold — C. D. ³¹) tome — C. D. En or vthlegom &c. — mgl. E. G. ³²) at — C. D.

æighi þyr stýldr. sua sem menn hæita [reinelegha i klaustr fara.¹ eða pelagrimo færð. eða annat at gera þirir guds satr. sua sem ero olmofo gerðir.² En þo at ollum se þrialst oc sialxualde at hæita þui at einu at uili. þa er þo sua naubðynleght at hæmyna³ hæitin at engom er sialxum louat þeim at brigða ne vmskipta ottan hælifu tapanar sinnar salo. nema þat se gort með þyscup⁴ orloze till huero er hoyrir at floda naubðyn manngens. oc [of skiptissens.⁵ ma han i þui zinna huart laustnen se [bettri. oc gudi⁶ þægeleghre⁷ en siolz hætenu.

Her segir um alkyus almofa gerð.

- 39 Almofogerð er hitt mæsta misfunnar verk. huor er þetta gerir retlega [oc með godom uilia.⁸ [þa biðr honn⁹ [oc þiggr af gudi misfun sinum giazara.¹⁰ oc flodr sua hans¹¹ þyndir sem vatn flodr æld. En þo¹² at þlestar allar olmofo se i [sialxs valde manngens.¹³ þa ero þo af¹⁴ þorum hætum oc flipan landz laghanna allr stýldughir till þessa olmofo gerðar sem [her¹⁵ þylgia. tiunda gerða.¹⁶ sem þyr sæghir. oc at mat þan allan. er bonde oc husþrona stýldu nont haza a Mariu messo extan.¹⁷ [stall þatofom monnum geza mæssu daghen.¹⁸ oc haue till kirkju. oc late vighia.¹⁹ Sua hit sama flulu allr menn²⁰ olmofo gera a [huitasunnu dagh.²¹ bonde huar oc husþrona sin læiz huart oc [suzll a.²² en einlonpr maðr huor peningh. oc sua Jons messo dagh. oc Olafs messo dagh. En allr menn er bu æighu ser. flulu gera forndæild Michials messo dagh. fullr bonde huar fleppu. en einvirkli halza fleppu. oc sua prestir sem aðrer menn. [oc bera till kirkju. oc einlonpr maðr huar peningh.²³ oc bera till kirkju sem bonde sina olmofo.²⁴ annat tvæggia

Jvfr. Cap. 39. F. II. 32. 33. A. 13.

¹) [reineita i klaustri — B. [i klaustir at ganga — C. D. ²) Fra Capitlets Begyndelse: Nu er þat (þat — mgl. G) þui neft um hæt at tala. en hæt ero tuezold (tuezalleggh — G) annat naubðynleggh(t) annat uilia: leggh. vilialeggh hæt ero þau oll er maðr hætir at uilia sinum at gera eða geza þa luti er han var æi þyr stýldugr. Naubðynleggh hæt ero þau oll er aller men hætia j þirn at hamyna putanom of halda cristiliga tru goym: ande guds bodord of sua sem men hætia reineita j klaustir at fara (ganga — G) eða pelagrimo færðum eða at gera æithuert annat got þirir (till — G) guds satr. sua ero of olmofo gerðir — E. G. ³) æyna — B. C. D. hægua — E. G. ⁴) radhe oc — tilf. C. D. ⁵) [vmskipta hano — E. [vmskipta a at gera — G. ⁶) [gudi betri ædr — E. [bettra gudi oc — G. ⁷) þettelighare — C. D. þettelighra — G. ⁸) [með gudo uilia — B. [of með goduilia — C. D. E. [með goduilia — G. ⁹) [þui at hon biðr — E. [þui at hann biðr — G. ¹⁰) [oc þiggr guds misfun sinum giazara — B. [misfunnar af gudi sinum giazara. oc þiggr — C. D. [misfunnar af gudi flapara uarom of þiggr — E. [misfunnar af gudi alxualdande oc þiggr — G. ¹¹) manngens — E. G. ¹²) [ater þess — E. G. ¹³) [sialxs manz valde — B. [sialxs huaro valde — C. D. [huaro manz sialxuelldi — E. [huaro vato sialxuelldi — G. ¹⁴) i — C. E. G. ¹⁵) Oprindl. huor, men u er understreget — A. ¹⁶) [huor þylgi. tiunda gerð — B. [her þylghia. tiundar gerðhir — C. D. [her þylghia. þyrst um tiunda gerðir sinar — E. ¹⁷) þyrta — tilf. E. G. ¹⁸) messodagen — mgl. D. ¹⁹) [þa flall han till kirkju hægua a mofso dagen nefta æptir of lata uigia of geza þatofom mannum — E. G. ²⁰) bændr — E. G. ²¹) [einhuern hætgan dagh um varet — E. G. ²²) [a sugll — C. ²³) [mgl. — C. B. ²⁴) Latf. sin læiz huart &c. have E og G kun: silt huor sem litar.

stall hvar¹ geua olmoso eða þiggja. En þa er fállazst lætr. gíalde halzan annan
 öryri byscupi.² [En halzan öryri xirir peningh huern.³ En vmbodz madr byscups stall
 næmzna sua marga menn at flípta með seer. sem han ser at þærz. En flílu sedizst
 þa er nemzst⁴ sem [han gerdi eigi deild sina⁵ en þa halzu mæira er næmzna flíldi
 oc nemznir han eighi. [Sama mall a prestir þar sem⁶ eighi er annar vmbodzmadr
 at kirkju. En ez i xir xiorðu eða⁷ ær eða xiorð er at xara. oc lomzst madr fram
 eighi [at næmzdar deggi.⁸ þa lome han næstann hælzan dagh extir. [er xort er.⁹
 oc syni með ein æidi. at han matte eighi xirir oxvedre lomazst.¹⁰ oc se [þa syns(!)
 sula.¹¹ eða gíalde viti¹² einlörpiz madr sem bonde. En sua stall æidstazr vera. at
 eighi uildi han þengat xara¹³ a þeim deggi till xangz¹⁴ at sua xoro vedre. Sama
 sect¹⁵ liggir uíd ez madr græidir eighi Olazs lornn.¹⁶

Um hínshaps band oc lyfting a þui er madr xæstir ser hono.

Hjunnfaps band uar [æz andværdur¹⁷ [xirir synðena¹⁸ flípat millom karls oc 40
 lono. æz [gudi fláxum¹⁹ i paradiso. at þat flíldi uera synðalaus xelagsstapr till
 getnadar æzspringis.²⁰ vttan saurganar²¹ [oc bruna loftgírndar.²² oc²³ alrar [sorgh-
 anar oc sollar²⁴ burðarens²⁵ ez þau hezdi eigi syngezst.²⁶ En extir synðena uar
 sua flípat þat vttan paradisar. at flíllæitr vlorpðar²⁷ lofta gírndar. framlut²⁸ i
 saurlizis rafan. flíldi æxtalazst með sormelegho sambande hælazs hjunnfaps.²⁹ oc æz
 þui syngezst þa saurleggha.³⁰ [er með þui³¹ xær eigi retlega. oc gormir eighi rot-
 leggha.³² En huær sem seer uill tuenxangz³³ læita. þa stall³⁴ með athyggiu³⁵
 oc godre xorsio bidia seer þæirrar mornar eða lono [er eighi se³⁶ mæinbughir a. oc
 ez gíptingar manne semer³⁷ þat ræð uíd þan er bíd. þa stall han tala uatta tua
 með ser. æz hínz hende er [þa uill.³⁸ oc [gera honum³⁹ funnighan þan mann er

Jvfr. Cap. 40. M. 23. A. 16. 17. 18.

¹) gera — tilf. C. D. E. G.   ²) erhibifupe — D.   ³) [mgl. — C. D. E. G.   ⁴) nemo — B.
 næmndir er — C. D. næmndir er of uill æi flípta — E. G. Altsammen Misforstaaelser af nemst.   ⁵) [hin er
 eig gerde deild sina — B. [han gerdi eigi deildena. ez han næmst — C. D. [hin er almoso gerð xældi — E. G.
⁶) [stall of prestir flíldugr vera at næmna ez — E. G.   ⁷) oxvotar — tilf. E. G.   ⁸) [a anemzdan dagh —
 E. G.   ⁹) [at xoro vedre — E. G.   ¹⁰) xara till — C. D. xara — E. G.   ¹¹) [þa syns sula — B.
 [satalaust — C. D. [þa satalaus — E. G.   ¹²) haluan annan öryri sua — E. G.   ¹³) xæit — B. tomasi
 — E.   ¹⁴) r. — E. kirkju — G.   ¹⁵) Saal. rettet; flílt — A.   ¹⁶) toll — G.   ¹⁷) [at xorno — E. G.
¹⁸) [mgl. — C. D. E. G.   ¹⁹) [guds lagum — E. G.   ²⁰) æzspringis — mgl. G.   ²¹) allz saurliguis
 — G.   ²²) loftagírnis — E. [mgl. — G.   ²³) vttan — tilf. E. G.   ²⁴) [sorgh of sollar — B. C. D.
 [sollar of sorgar — E. G.   ²⁵) burðarens — mgl. E.   ²⁶) Adam of Eva — tilf. E.   ²⁷) vlorpðar —
 B. C. D. vlorpðr — E. G.   ²⁸) framlutar — E. er framlutr — G.   ²⁹) hjunnfaps — B.   ³⁰) saurlega
 — E.   ³¹) [er þu — B.   ³²) [mgl. — G.   ³³) hjunnfaps — B.   ³⁴) læita — tilf. D.   ³⁵) athyggi
 — B. C. D.   ³⁶) [ez engi ero — C. D. [er eingi ero — E. G.   ³⁷) sormer — B. [sníft — C. D.
³⁸) [bíd — B. mornar eða lono — tilf. E. G.   ³⁹) [gera henne — B. [gere henne — E.

bidr.¹ oc þetta aft er honn uili fylgia þui umræde. er þa læggr þirir hona. er þa a þorræde hennar att loghum. oc er honn iattar þui. þa se nemðr uattar uid. oc þæs i millum [se ræslat.² at æingi³ zinnizft mæinbughir a. oc lyft i kirtiu sem sidar seghir. oc er þa væll er sua er gort. En er þeim synzft bradare at rada.⁴ oc þrammare att at gera. þyr en lyft er. þa er lozat at handsælia er uill. a þessa lund. þat zæft undir handsale oftro. att mit sculum hiunskap⁵ saman tængia at guds loghum. oc hælagra þædra setningh. oc er sua er gort. þa [ero þetta rethlegh⁶ zæstar mall. [hæit oc uphæz till hiunskaps bandz⁷ en sumir kalla handzestingh oc er nu naudzynleght at lyfa.⁸ þyr en annan vægh se zæft. Nu er ængi zinnaft mæinbughir a sidan lyft er oc randzalat. þa skal sa halda i hond møyar eða lono⁹ [sem ser skal¹⁰ zæsta. oc mæle þeffor ord. þat zæft undir handsale¹¹ oftro. at et zæstir þit [mæz .n.¹² till eignar lono. at¹³ guds loghum¹⁴ oc hælagra [þædra setningh.¹⁵ [eða sua. Et tæf þit mer till æighinnar lono. eftir guds loghum.¹⁶ [eða þuillom ordom er byrta nalegha¹⁷ samþycth.¹⁸ En þeffor zæstingh er ei at æino [zæstar mall.¹⁹ hældr bundin²⁰ hiunskapr. sua flæirtlega.²¹ at²² þo at annar zæsti hona sidan.²³ með somum ordum. oc gere brudlaup till. með fulltomnad²⁴ lifams losta. [oc þo at han²⁵ hære sua²⁶ annarar²⁷ þyr²⁸ zengit.²⁹ þa uærða³⁰ huartvæggia þeffor sundr sæghiazft.³¹ en hit a at haldaft at guds loghum er þyr uar sagt³² mæinbugha laufth. þoyra stulu oc godr³³ menn iayrði lono þæirrar eða møyar sem zæstth værdr. oc ord³⁴ þæs er zæstir þiri þui at þat er þorbodat æz guds holzu. at notor mædr zæsti³⁵ møy eða lono naudga. En er þu er [sua er zæst³⁶ [læggr samþycth sina oc iayrði³⁷ [i þodur gard oc hæn uald.³⁸ eða annars giptingar manz. oc seghir sua. þetta³⁹ skal [gort

¹⁾ þa uill — B. þa skal &c. — mgl. C. D. hennar — tilf. E. ²⁾ [skal þrofa — E. G. eftir — tilf. C. ³⁾ æigi — B. G. ⁴⁾ rade — C. D. ⁵⁾ hiunskap — B, her og nedf. mgl. — C. D. saman binda of — tilf. E. ⁶⁾ [ero þau rett — C. [ero taw rettlig — D. [er þat retlegt — E. G. ⁷⁾ [hæitt hiunskaps upphæz till — C. D. [æitir þat hiunskaps uphæz — E. [hæitir þat hiunskaps uphæz(?) — G. ⁸⁾ lonsa þetta — E. ⁹⁾ þæirrar — tilf. E. G. ¹⁰⁾ [sem han skal ser — E. ¹¹⁾ handlaghe — C. D. ¹²⁾ [mer — B. E. G. [mit — C. D. ¹³⁾ eftir — C. D. E. með — G. ¹⁴⁾ of manna — tilf. E. ¹⁵⁾ [kirtiu — C. D. [þædra þipan — G. ¹⁶⁾ [mgl. — C. D. ¹⁷⁾ tonga — C. tanga — D. ¹⁸⁾ oc hon suarar et tæf þit mer till æighins manz eða iatte með nalegre samþycth — tilf. B. En hon sware. Et tæf þit mit till eignar manz. eða oc iatte með naleghre samþycth — tilf. C. D. [ædr þuillom ordom er birti beggia þæirra samþycth. en hon skal suara. Et tæf þit mer till eignar manz ædr iatte meðr openbare samþycth — E. G. ¹⁹⁾ [mall — C. D. [eingað matorsta — E. ²⁰⁾ er þat zæstbundin — E. ²¹⁾ flæirtlegha — B. E. cristlegha — C. D. Fra (18): er þat þa samandundin hiunskapr sua flæirtiga — G. ²²⁾ of — C. D. ²³⁾ hanom lifuandæ — tilf. G. ²⁴⁾ fulltomnom — B. D. fulltomnum — C. fulltoman — E. G. ²⁵⁾ annar — C. D. E. ²⁶⁾ samulund — B. C. D. samuleid — E. ²⁷⁾ annars manz lono — E. ²⁸⁾ þyr — mgl. B. C. D. E. ²⁹⁾ [mgl. — G. ³⁰⁾ værdr — E. ³¹⁾ flitaz — C. D. at flitazft — E. G. ³²⁾ gort — C. D. at (með — G) lagum gort er þat er — E. G. ³³⁾ .ij. flitritir — E. tæir eða flæiri flitritir — G. ³⁴⁾ flitord — B. C. D. E. G. ³⁵⁾ [er — tilf. E. ³⁶⁾ [zæft er — C. D. E. G. ³⁷⁾ [iayrði oc samþycth þit zæf — G. ³⁸⁾ [i þodur völd — B, dog har imellem disse 2 Ord opr. staaet: gard, hvilket imidlertid er overstreget, som det synes, samtidigt. [oc þodhur völd — C. D. [i zaudur sine uald — E. G. ³⁹⁾ þat — E. G.

vera¹ ex² þadr minn uill. eða þa maðr er honn nemynir till. þa a³ þat samband eði at⁴ haldazft þyr en þa iattar.⁵ en⁶ honn [heuir sit rad i uald gezt.⁷ oc sua⁸ þo at med somum ordom oc samþygt [nalegs tima⁹ værða bornn .vij. vetttra gomull saman bundin.¹⁰ þa er þat þæstar mall. en eighi¹¹ bundin¹² hiunskapr. nema þau samþygti sua. síðan en honn er .xii. vetttra. en þan .xiiij.¹³ þa ma þan hiunskap eigi¹⁴ flia nema þui at eins. at annat huart þeirra gange i klaustr. oc þione þar æueleggha gudi. oc ma þat þa sem eztir er i veroldenne¹⁵ læita ser þorræða¹⁶ ex¹⁷ lifar. En ex þau haza¹⁸ saman tomet att lifans lofta. þa megho þau eighi¹⁹ fliazt.²⁰

Um brullaups gerð.

Þægin se²¹ þæft tona. oc brudlaup [till gort²² innan [.xii. monaða²³ naub: 41
þynia lauft. En þær ero naubþyniar ex maðr er siutr eða þaar. eða værðr þan vetr:
sete vttan landz [zirir vilia sin²⁴ oc þanne þat einæidi. oc [þæc hennar síðan.²⁵
[innan næsta misseris²⁶ er þan tomr þeim. En ex þan [þærr hennar²⁷ eigi sem nu
er flit.²⁸ þa sedizft þan uib þyscup .xii. aurum. en gialde nanasta²⁹ þulrette. ex
þan lægt med þenne þirir brudlaup. nema þon haza þrestom voldet. En þrestar³⁰
þulu gera þotnar³¹ monnum þinum³² þæmþnur³³ till brudlaups gerðar. oc þall þo
gera brudlaup. at ex blondu gere. En ængi þyldyzt till at gera brudlaup sit med
mæirum toftnade en þon þidizft³⁴ þor till. En þirir brudlaup þulu þau till þirtiu³⁵
þara. oc lata þusa þil. [oc lata³⁶ med godþyfti³⁷ oc litilete hatidleggha³⁸ blæðþan
ex þreste³⁹ [sem þyr⁴⁰ haza æi bæde eða annat huart [þusat verit eða blæðþat.⁴¹

Ex meibugir þinnaz i þiunþap manna síðan þau koma saman.

Conileghr hiunskapr er þorbodadar ex hælgum þæðrum. oc þirir þui er þlipat i 42

Jvfr. Cap. 41. F. III. 12. Sv. 66. Cap. 42. A. 16.

1) [vera radh mit — C. D. E. G. 2) er — E. G. 3) ma — E. G. 4) at — mgl. E. G.
5) gisuir iagrdi till — C. D. geztur iagrdi till — E. G. 6) er — B. C. D. E. G. 7) [h. sit iagrdi oc
vald (rad — D) i hendir þengit — C. D. [geztur þina samþygt i uald — E. [hazde sit umboð adr þengit .j.
vald — G. 8) sua — mgl. C. D. þall — tilf. E. 9) [mgl. — E. oc sua &c. — mgl. G. 10) gisuen — C.
tængb — E. 11) er — tilf. C. D. 12) bundin — mgl. E. G. 13) vetttra — tilf. B. E. G. 14) ængi
— C. D. æingin — E. G. 15) þeiminum — B. som derpaa tilf. i orloze. 16) þorræðis — C. D. E. G.
17) uill oc þet — tilf. C. D. þui — tilf. E. G. 18) notot — tilf. B. C. D. E. G. 19) meðr æingu mote
— E. m. æingu — G. 20) ex þat er meibuga lauft — tilf. E. G. 21) er — E. G. 22) [þall till
hennar gera of gort vera — E. G. 23) [manaðe — C. 24) [at ouilia þinum — C. D. [þirir vttan uilia
þin — E. [vttan uilia þino — G. 25) [hazue gort brudlaup till hennar — E. G. 26) [þet næsta þumarit — C. D.
27) [gerer — E. G. 28) [aght — B. G. 29) Her er i A oprindelig indskudt: med (nib?), hvilket Ord
dog igjen siden er understreget; nanasta manne — C. D. giptingar manne — E. G. 30) þyftups umboð
men — E. G. 31) [otnar — mgl. E. G. 32) þinum mgl. — E. G. 33) þæmþnu — B. C. D. E. 34) er
— E. 35) þirtiu — mgl. B. 36) [mgl. — E. 37) godþyfti — B. godþyfti — E. 38) handleggha — B.
handhelisa — C. hatidelig — D. of andlegre — E. [þoman med litilete oc andaliga — G. 39) þau — tilf.
E. G. 40) [ex þau — C. D. 41) [blæðþat verit eða þusat — B. C. D. [þusat — G.

gude logum. at þau sem uilia loglega saman bindazst. skulu lyfa lata adr en [band
zulgerizst. sofnar presta sina¹ openberleggha i kirkju .iij. sunnudagha. eða sua longum
stæmynu degghí [till skipadom.² at þeir sem still uita a. meghe till toma. oc segghí. ex
þeir uita nolora mæinbugghí a. oc æi síðr læiti prestannar extir [ex þat meghe notot
talma.³ en ex þatt zinzt. þa still prestren zírirbiðða samann at binda. zyr er prouat
er huar ex þui meghe gerazst. En þa a han engu sol⁴ [till zear. eða tona⁵ uid
giztingar mann. zyr en þat mall er lyft⁶ att loghum uid byscup. En ex han zærr
hennar. þa [æðiazst þeir badr⁷ .xii. aurum⁸ huar⁹ þeirra nema honn æighi siolz
[att rada zírir¹⁰ seer [þa sedizst honn sem zorræðes mædr stildi ælligr.¹¹ En þeir
sem mæinbugghí uissu oc lyfingh horyrdu¹² sæghia¹³ æighi till zírir brudlaup. þa
skulu þeir eði þar om horyradzst síðan. En ex hiunskapr bindz saman með notorom
mæinbugghum oc¹⁴ æighi lyft. eða¹⁵ síðan¹⁶ binda. oc¹⁷ mæinbugghir toma up. þo
at þau¹⁸ uiti æighi. þa skulu þeirra¹⁹ bornn er sua ero²⁰ samtængð [vologleggh
værdæ.²¹ þui at þau uildu æighi mæinbugghí uita er æi uildu adr²² lyfa lata. oc
sua hitt sama þeirra bornn er bæðe uitu²³ mæinbugi i [sambande sinu.²⁴ þo at þat
see²⁵ [openberleggha gort²⁶ með [zírir zaranðe²⁷ lyfingh. En ex mæinbugghir toma
up síðan [i þeim hiunskap. er adr heuir logleggha lyft²⁸ verit i kirkju. oc vissu
menn²⁹ æði till þæð. þa er þau bundu samann sin hiunskap.³⁰ þo³¹ skulu³² þeirra
bornn logleggh³³ uera þo at þau værði [stilizst att.³⁴

Ex sofnar prestr glæmir at zírir biðða.

- 43 Nu glæmir³⁵ sofnar prestr at zírirbiðða saman³⁶ binda lornileghan hiunskap.
[eða dnyræst³⁷ at vera at þeim brudlaupum en æigi heuir adr lyft verit sem zyr er
sagth.³⁸ þa [still honum zírir biððazst³⁹ mæssu songr .iij. vetr. En ex nolorer vilia

Jvfr. Cap. 43. A. 16.

¹) [samband gerist zultompligha ex sofnar preste sinum — C. D. [samband þeirra gerist zultomlegt ex sofnar preste sinum — E. [samb. þeirra gerist ex f. preste sinum — G. ²) [til settum — B. [mgl. — E. ³) [ex þar megghí notot mein (talm — D) a zinnaft — C. D. [ex þat mege vera eða notot talme — E. [ex þat mege vera e. notot talma — G. ⁴) [sofn — C. D. E. ⁵) [til tona eða zear — B. [till zear eðir tonu — C. D. ⁶) [lyft — B. C. D. E. G. ⁷) [æðiaz þau — C. D. [settiðt han — E. G. ⁸) [uibr byscup — tilf. E. G. ⁹) [huar — C. D. E. G. ¹⁰) [rad a — E. G. ¹¹) [mgl. — E. G. ¹²) oc — tilf. C. E. G. ¹³) [sagða — E. G. ¹⁴) er — tilf. C. D. E. G. ¹⁵) of dirzuast men — E. eða d. m. — G. ¹⁶) at — tilf. B. dnyræst saman at — tilf. C. D. saman at — tilf. E. saman — tilf. G. ¹⁷) er — E. ¹⁸) han — E. G. ¹⁹) þau — C. D. E. G. urigtigt. ²⁰) uerða — C. D. E. G. ²¹) vera — C. D. [vologleggha æigi stizgen vera — E. G. ²²) adr — mgl. B. C. D. E. G. ²³) vissu — B. E. G. ²⁴) [sambunade sinum — C. D. [samtuamo sinni — E. [samtuamo sinni — G. ²⁵) síðan — tilf. E. G. ²⁶) [openberlegt — E. G. ²⁷) [zyr(sagð)re — E. G. ²⁸) [er loglega hezuir lyft — E. ²⁹) þau — B. E. G. mgl. — C. D. ³⁰) [hiun þapoband — E. G. ³¹) þa — B. E. G. ³²) þo — tilf. E. G. ³³) stizgeten — E. G. ³⁴) [st stiliz — B. D. E. [stilizst — G. ³⁵) gormi — E. G. ³⁶) at — tilf. B. E. G. ³⁷) dirzig — E. G. [Dirziust of æingin prestr — E. G. ³⁸) Of ex þeir halde þat æigi — tilf. E. G. ³⁹) [er þeim zírirbiððan — E. G.

talma logleght samband með illvilia. oc [ronghu uploste.¹ þa stulu þeir [eighi missa hænþdar hælighrar² kirkju. [oc suare þo laghar sætt uid þan sem han talade³ till.⁴ En huær sem mote flipan oc forbode hælighrar kirkju bindr hiunskap saman. þo at mæinbuga laust see. þa stalt han stotar stríxtir tala xirir.

Her segir um hordoma i hiunskapp.

Nu ez hiunskapr er fulltomen með lifama lofta. þo at eighi see brudlaup gort. þa 44 ma þan⁵ engi lutr⁶ flilia. En þo⁷ ma xirir hordom [þat hiuna⁷ [sem mæinnlaust er⁸ fliliazt [at samvero⁹ [uid þat er hordom dryghir¹⁰ extir byscups dome. oc liua sidan reinlegha.¹¹ stulu þau [er bæde briota.¹² naudgast með forbode till sættar¹³ oc samvero.¹⁴ En huær sem væt¹⁵ lono sina haza¹⁶ horat. oc samþydir han henne sidan [um sinn¹⁷ um¹⁸ lifama lofta. þa ma han eighi fliliazt uid hana.¹⁹ En ez hordomr er lornilegr oc vprouadr. þa meghe þau eighi fliliazt xyr en prouat er xirir byscupi. þui at huarle ma rena annat sinni stýldu vttan dome²⁰ oc sannar prouanar. En ez han veldr at þau meghe ei saman vera.²¹ þa haxe honn xer²² stit oc tillgioz. [sem hæll stýldi þau.²³ En þat þeirra sem einzaldan hordom dryghir. sedizst .xii. aurum uid byscup. lona ez sinu xer. en eighi bonda sine. oc stalt þat uyrda i hæiman xylgiu hennar ez þau verda sonn at með vatta tua. [eda er honn²⁴ barns hauande. En [þat stalt²⁵ vera sionar vitni. þat²⁶ er stírtotat er vndir. En ez þat er eigi till þa ma solia með heimilistuidar vitni. oc [stalt þa²⁷ standa xiri með lyrttar²⁸ æidi. Nu er þat einzaldr hordomr en²⁹ mædr tætr æinlønna lono vndir sina eignar lono. Of sua ez lona tætr æinlønpan³⁰ mann vndir [sinn eighin mann.³¹ En þat er tuæzaldr hordomr. ez mædr a ser eighinnlono. oc tætr ser annars manz eignar lono. oc [ez lona a ser eighin mann oc tætr annarar lono eighin mann.³²

Jvfr. Cap. 44. M. 26. A. 18.

¹) [ranglate — E. G.   ²) [hæznder tala ez hælighre — G.   ³) Saal. rettet fra tala — A. talmaðe — B.   ⁴) xirir — B. [mgl. — C. D. [xirir sine atggi — E. [vegnan x. f. atggi — G.   ⁵) þau — C. D. E. G.   ⁶) mædr — B.   ⁷) [þat hionatagh — E. [hiunatag — G.   ⁸) [meinnlaust — C. D. [þo at mæinbugalaust se foman tomen — G.   ⁹) [at samuist — E. [oc fliliazt at samuist — G.   ¹⁰) drygdi — B. C. D. hævær drygt — E. [mgl. — G.   ¹¹) ælligr — tilf. B. E. Ellighar — tilf. C. D.   ¹²) haxua brotet — E. [mgl. — C. D.   ¹³) sættar — C. D.   ¹⁴) samuistar — E. G.   ¹⁵) uæter — E. segir — G.   ¹⁶) at hon haxe — E. G.   ¹⁷) [mgl. — C. D. E. G.   ¹⁸) at — B. með — E. G.   ¹⁹) sidan — tilf. C.   ²⁰) projs — C. D.   ²¹) I A opr. toma, hvilket Ord er overstreget med Rødt og i Margen med samme Haand og Blek skrevet vera.   ²²) mgl. — C. D.   ²³) [æptir þui sem flilt uar — E. G.   ²⁴) [en hon er — C. D.   ²⁵) [þau scutu — C. D. E. G.   ²⁶) þat — mgl. C. D. E. G.   ²⁷) [þat scalt — C. D.   ²⁸) lyrttar — B. lyrttar — C. D. Rettet til tlyrttar med nyere Haand; det opr. ulæsel. — E. mgl. — G.   ²⁹) er fliltuangaðr — E. G.   ³⁰) mgl. — C. D. E. G.   ³¹) [bonda sin — C. D.   ³²) [samuleid ez lona tætr annan man vnder sin bonda — G.

Um þær nettr er æigi ma brullaup vera.

- 45 Engum tíma er þeirrbodet tóna at þæsta með 'rettom stílum. En tóna ma æighi þa með lífama lösta eða brudlaup gera þra¹ iola þöstu oc vt um joll.² oc þra þui. er niu uifor ero till þassa. oc vt um þassa uifu. þra gagndoghum oc vt um huitasunnu uifu. æigi a imbrudoghum. oc a engum þeim doghum er þastat er um morgonenn extir. eða heilaght halbet. Nu þa er þær tóna a sunnu nott [eða a einhuærri nott þærri en iamdýr er sem sunnu nott³ eða a imbru nattom. eða um langha þöstu. þa er sædr .xii. aurum uid þyscup. En ex þær a odrum nattom. [en þyr varo talðar.⁴ þa [sedizst .iiij. aurum.⁵ oc gange⁶ till scripta oc borte uid gud.

Um æiginkens born þa at æigi se brullaup gort.

- 46 Þatt ero guds logh um oll tristin lond. at þæstar tóna bornn ero loghlegh alzlostar. þo at æi see brudlaup gort. oc sua⁷ er [traxtr oc⁸ mattr hiunskaps bandz-ens. at þau bornn er mædr a með þrillu sinni⁹ oc þæstir hann hona¹⁰ mæinbugha laust. verða æignar tóna bornn. huart sem [nokot vædr getit¹¹ extir¹² þæstingh eða edi.¹³ En ex mædr gæter barnn uid annare tóna liuande huseprönu sinni. þa mægho þau eighi loglegh verða. þo at han þæ hennar síðan. Með odrum hætte mægho oc þrillu bornn loglegh verða. till ærþða. með ætlæidingh sua sem i logum seghir.

Um þrenzsems spæll.

- 47 Þat er nu þui næst at ængi ma sína þrendtóna eða síxtóna þa till æighinnar tóna. eða at lífama lösta haza. Heuir mædr þrendtóna sína [eða síxtóna¹⁴ at¹⁵ þiorda manne þra þyðzstinum. iamþaret att telia. þa stulu þau stiliazst. oc gialde þyscupi mort. oc gange till scripta. Heuir han þrimenningh sin. [att lífama lösta.¹⁶ þa stulu þau stiliazst. of gange till scripta. oc gialde þyscupi [x. aura.¹⁷ Tætr mædr at lífama lösta. þystrungh sin¹⁸ eða broðrongh.¹⁹ þa stulu þau stiliazsth. oc ganga till scripta. oc gialda þyscupi .xii. aura.²⁰ En ex mædr tætr at lífama lösta. [þodur modor. þodur þystur. modor modor. modor þystur. þunar dottor. dottor dottor. broðor dottor. eða þystur dottor. þa stulu þau stiliazsth²¹ oc ganga till scripta.²² oc gialda

Jvfr. Cap. 45. F. III. 9. Sv. 63. M. 27. A. 19. Cap. 46. M. 24. Cap. 47. M. 30. A. 20.

¹) þui er heyr — tilf. C. D. E. G.   ²) .viij. dagh þra .xiiij. deggi — C. D. .viij. daga þra .xiiij. dægi — E. G.   ³) [mgl. — C.   ⁴) [mgl. — C. D. E. G.   ⁵) [ero .iiij. aurar — C. uidr þyscup — tilf. E. G.   ⁶) þau bæde — tilf. B.   ⁷) mitill — tilf. B. C. D. E. G.   ⁸) [mgl. — E.   ⁹) Saal, alle de Övr. sgni — A, urigt.   ¹⁰) síðan — tilf. E. G.   ¹¹) gort — B. [þau ero geten — E. G.   ¹²) þæstir — C. D. E. G.   ¹³) æptir — E. G.   ¹⁴) [mgl. — C. D.   ¹⁵) lífama lösta — tilf. B.   ¹⁶) [at lífam — B. [mgl. — C. D. E. G.   ¹⁷) [mort — E. oc gange till scripta — tilf. G.   ¹⁸) sína — B.   ¹⁹) eða heilþróðrong — tilf. C. D.   ²⁰) oc gange til scripta — tilf. G.   ²¹) [þodur modhir. eða þodur þystir. þa [mgl. þau stiliazst. dottir dottir. þystir dottir. modir modir — C. D.   ²²) oc borti (borta — D) uid gud — tilf. C. D.

byscupi .ij. mertr.¹ En þo² huævitna þar sem hiunskapr er saman bundin. þa megþo þau æi skiliazst nema með vmdome³ byscups. loglegghre prouan [xirir hærðre.⁴ Nu ez bygdar flogt⁵ er. at maðr heuir frendlono sína eða síxlono xiorda manne [fra syðzssinum⁶ iamxaret. þa gere byscups [vmbodz maðr⁷ honom sol a þui.⁸ oc stæmzni honum pingh till ræxlana⁹ með styldmenne huartvæggia. þeirra er [hiun¹⁰ ero.¹¹ Kandzsale mæinbughi oc teli frendzeme fra syðzssinum tvæimr. oc stæmzni þeim badom hiunum þæðan till byscups. eða till þæs hans vmbodz mannz. en han heuir [xir stich¹² stipat með vitnum¹³ sinum. ez han [læzst monnum megþa uidr toma.¹⁴ oc sua þo at han lælezst ænghi haua. en [bauggilbis menn eða nærgilbis menn.¹⁵ stulu [bera frendzemi þeirra sundr.¹⁶ [at han megþe eigi hona¹⁷ haza.¹⁸ oc ez [þeir ero¹⁹ vttan xyllis oc innan lagha vara. þa stall han²⁰ gera þeim sua langu stæmzno [till þengnugh²¹ sem orsturd²² stall [a þui male²³ gerazt.²⁴ at þeir²⁵ megþe xara²⁶ tviueghis. En ez huarle er till [bauggilbis menn eða nærgilbis menn.²⁷ þa nemzni byscups vmbodzmaðr²⁸ bøndr²⁹ tolf hina bæztu. [innan xyllis.³⁰ en þau haxe .ij. [æz þeim³¹ till dome með³² ser. en vmbodz maðren³³ haxe með seer stilit³⁴ vitni. þau³⁵ sem xiri honum [haza talt.³⁶ En ez xirir domara toma fram³⁷ loglegghar prouanar at sua er stytt.³⁸ at³⁹ þa er tononnar hezir xengit ma æighi monnum meðall toma. oc hezir han þo openberlega xengit hennar. [oc brudlaup till gort.⁴⁰ oc adr en hann xengi logleggha lyft i⁴¹ lirtiu sem xyr segghir. þa stulu þau huarle skriptir xirir tala ne giold.⁴² þo at þau se⁴³ styld.⁴⁴ með⁴⁵ dome. ez þau skilia þat vndir æid sin. at þau uissu æighi mæinbughi⁴⁶ þa er þeirra samgangr uard. Nu⁴⁷ ez þau byggia síðan samann er⁴⁸ þau ero stilld. þa ero þau sæð xirir mæinsore. oc scriptroz uid byscup. of gere byscups vmbodz maðr þeim stæmznu [vndir uafra tua.⁴⁹ till byscups vmdomes⁵⁰ at læidretta mall sit. oc tala með⁵¹

¹) En ez maðr tætr &c. — mgl. E. G.   ²) mgl. — B. E. G.   ³) dome — C. D. E. G.   ⁴) [xirir xarande — C. D.   ⁵) flogt — C. D.   ⁶) [mgl. — B. C. D. E. G.   ⁷) [armadr — C. D.   ⁸) þui — mgl. E. G.   ⁹) undanzorsto — E. G.   ¹⁰) hiuna — B. E. G.   ¹¹) [hia varo oc — C. D.   ¹²) [xirir stit mall — B. [x. þuilit mall — C. D. [vm — E. [mgl. — G.   ¹³) vinum — C. D.   ¹⁴) [l. m. m. millum toma — B. [l. monnum meðhall toma — C. D. [uænef notorom — E. [uænez notorz — G.   ¹⁵) [xændr of æt men þeirra (þeirra — mgl. G) — E. G.   ¹⁶) [xændzeme þeirra (undra — B. [x. þ. i. undir skilia — C. D. [xændzemi (þeirra — tilf. G) (sundr greina — E. G.   ¹⁷) þa tono — E.   ¹⁸) [huart. h. ma þa tono hazua æn æi — G.   ¹⁹) [þau ero ættad — E. G.   ²⁰) (byscup) vmbodz maðr — E. G.   ²¹) [t. þinnugh — B. G. [þennig — C. D. [þengat — E.   ²²) vffurdagt — G.   ²³) [mgl. — C. D. E.   ²⁴) [mgl. — G.   ²⁵) þau — E. G.   ²⁶) uell — tilf. E. G.   ²⁷) [xændr xæiri ne tunningar — E. [x. þeirra eða tunningar — G.   ²⁸) armadr — D.   ²⁹) men — C. D.   ³⁰) [mgl. — E. G.   ³¹) [mgl. — C. D.   ³²) með — mgl. E. G.   ³³) maðr — B. C. D. E. G. byscups — tilf. E. G.   ³⁴) stilit — C. D.   ³⁵) þat — C. D.   ³⁶) [er talat — C. D.   ³⁷) fram — mgl. E. G.   ³⁸) stit — B. C. D.   ³⁹) of — E.   ⁴⁰) [mgl. — B.   ⁴¹) at — C. D. E. G.   ⁴²) xeargiold — C. D. xegiold — E. G.   ⁴³) uerði — E.   ⁴⁴) stit — B. C. D. E. G.   ⁴⁵) aat — C. D.   ⁴⁶) a — tilf. E. G.   ⁴⁷) En — E. G.   ⁴⁸) æn — B.   ⁴⁹) [með .ij. uafra — E. G.   ⁵⁰) dome — E. mgl. — G.   ⁵¹) við — B. C. D. E. G.

scriptum.¹ Koma þau. þa er væll. late æz [sind sinni.² oc tale scriptir.³ En ex þau toma æighi.⁴ [þa stulu þau i bann þara. oc ex þau toma þa till izirbota.⁵ þa stulu þau en stiliazt. oc tala með⁶ scriptum.⁷ oc gialda⁸ [.xii. aura⁹ byscupi. En ex þau [þera en síðan er¹⁰ þau ero i þanne þriozsto uib gud.¹¹ oc uilia¹² æighi toma till [lausnar. ne¹³ izirbota. þa gere byscups umbodþ madr han vtlæghan a þingi. En byscup hære þe hans allt. en honn gialde¹⁴ scriptroz. oc æidroz sem þyr er sagt. En ex þessor er þrilla [mannz. en honn byr með¹⁵ þiorda manne att þrendzeme eða fix: stapum. þa stulu þau stiliazt þeghar a þinghi þyrsta. oc se þeim stæmzt till þyllis prest. till iuirbota. En ex stýldare er. þa se þeim stæmzt till byscups eða þess sem han heuir [þar um¹⁶ scripta mall i hendr þengit. Slitu er tona sæt en¹⁷ honn læggt með manne þeim er honn ma æi æigha. sem han¹⁸ [er sem¹⁹ með læggt.²⁰ No ex han lætr æighi æz. oc þoler han þingstæmznur þriar. þa gialde han²¹ .xii. aura att huærri þingstæmznu. oc sua huartvæggia þeirra²² .ix. mertr alz. ex²³ þau gialda bæde. oc late æz.²⁴ [eða han þare²⁵ vtlægr. en tona læggt²⁶ innan landz. með raðe byscups. En huæruitna þar sem karlmadr oc tona stulu stiliazt [þirir mæinbughi.²⁷ þa stulu þau þenna æid suæria.

Um þilnadr æid manna.

- 48 Þess læggr þu²⁸ hond a²⁹ bot. oc þui stýtr þu³⁰ till guds at [þu stalt³¹ heðan izra stýldr vera at zelaghe of lifams losta uib þessa tono. of æighi [stalt þu³² vera att borðe³³ eða inhysis [med henne³⁴ i nokrom grunsemdar stad. nema³⁵ [þu hær³⁶ naubzin till þes at tala uib hona i³⁷ tirkiu eða i openberleghe: om stad. vitnum nerverandom. oc³⁸ hoyrandum [ord þfur.³⁹ sua hialpe þer⁴⁰ gud. &c.⁴¹

Um þer honor er madr vœðr vtlægr þirir.

- 49 Þetta⁴² ero þær⁴³ tonor [er ofstýldar ero⁴⁴ att þrendzeme. [ex⁴⁵ madr vœðr⁴⁶

Jvfr. Cap. 49. F. III. 3. Sv. 58.

¹) þo at síðare se — tilf. G. ²) [sind sinni — B. [syndum — E. ³) uib scriptum — E. late æz &c. — mgl. G. ⁴) till izirbota — tilf. E. G. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) við — B. E. G. ⁷) koma þau &c. — mgl. C. D. ⁸) þo at síðare se — tilf. E. ⁹) gielde a ozuan — E. G. ¹⁰) [lij. mertr — C. D. ¹¹) en — B. ¹²) gud — mgl. C. D. [þriozstæft uib síðan þeim er sua þorðot saman at vera — E. G. ¹³) en — tilf. E. G. ¹⁴) [mgl. — C. D. E. G. ¹⁵) gire — tilf. C. D. E. G. ¹⁶) [manz er han byr með — B. [manz sem han byr uib — C. D. [hans er han byr með — E. [hans er hon byr með — G. ¹⁷) [open: ber — E. G. ¹⁸) er — B. ex — C. D. E. G. ¹⁹) þin — C. D. E. G. ²⁰) [mgl. — B. C. D. ²¹) [er hana ligg — E. G. ²²) byscupi — tilf. E. G. ²³) þat ero — tilf. C. D. E. G. ²⁴) er — B. C. D. E. G. ²⁵) heimstu sinni — tilf. E. G. ²⁶) [ellighar er han — C. D. [elligar þare (han) — E. G. ²⁷) bœtaz — B. rigt. bœti gire — C. D. bœtst þirir — E. G. ²⁸) [mgl. — B. ²⁹) et — C. D. E. G. ³⁰) hælgha — tilf. B. ³¹) et — C. D. E. G. mæle — tilf. B. ³²) [et [call — C. D. E. G. ³³) [þattu — B. [call et — C. D. E. ³⁴) þennar — tilf. C. D. ³⁵) [eða — C. D. ³⁶) utan — E. G. ³⁷) [þu hær — B. [et hær — C. D. E. ³⁸) at — C. D. ³⁹) a — tilf. B. ⁴⁰) [ord ofor — E. [ordom ofrom — G. ⁴¹) mer — C. D. E. G. ⁴²) &c. — mgl. E. G. ⁴³) þessa — C. D. þessor — E. G. ⁴⁴) .lij. — tilf. E. ⁴⁵) [ofstýldar — C. D. manne — tilf. E. G. ⁴⁶) er — B. C. D. ⁴⁷) [of vœðr þo — E.

vtlægr¹ er han tætr.² En þriar³ stýldar. Ein er su er [fadr manz atte. Onnur su er sonr⁴ atte. Þriðia⁵ er⁶ broðr manz atte. Þiorda er modr konu þeirrar er mædr atte. Fimta er dotter konu þeirrar er mædr atte. Sexta⁷ er systir konu þeirrar⁸ er mædr atte. Seauda⁹ er kona¹⁰ su er [mædr hoz¹¹ or hæidnum dome. eða honn hann.¹² En attanda er kona su er vill¹³ heuir [teit a sil.¹⁴ oc sil gudi gerit. En þæssar ero hinar¹⁵ er at frendzemi ero stýldar. [modor¹⁶ systir. oc dottr.¹⁷ En ex mædr lægðst með einni huerri þeirra. þa vtlægðast þau bæde. oc¹⁸ þirirgort þe sinu uid byscup. nema þui at eins. at han¹⁹ þriotezst or bondum. eða vitu menn²⁰ með sonnu²¹ at orde [hæze verit synn²² a honum adr. oc²³ þidan. Sua er oc ex kona hezir naudigh²⁴ [till verit.²⁵ [oc heuir æighi hænnar uili þylt²⁶ þidan.²⁷ þa sedizst honn æighi. oc bote þo uid gud exstir vnræde²⁸ byscups. [En ex han uill æi abraut þara. þa stæll byscups armadr stæmzna²⁹ þeim manne þingh. oc haura³⁰ hœimilistuidar³¹ vitni till³² með ser. En ex han [þær æighi.³³ þa þæsti han settar³⁴ æid þirir. oc stænde sea æidr .x. uifur sorar. En ex þa æidr þælst. þa þære han vt-lægr. oc þe hans alt.³⁵ nema iord. [ex han a.³⁶ oc sole³⁷ þetta æidþall sem onnur æidþoll.³⁸ En ex han uill æi æid þæsta. þa gere byscups armadr honum monadar stæmznu [af lande broth.³⁹ se honn oc vtlægð. nema [runnit ser⁴⁰ a hændr henne.⁴¹

Um gudsfjar oc hui marger þær ero.

Nu er þat þui næst. at ængi ma haura [alt lifame lofta⁴² gudþyuia sinn.⁴³ 50

Jvfr. Cap. 50. M. 32. A. 21.

¹⁾ af — tilf. C. D. E. [oc mædr v. vll. af — G. ²⁾ lægðst með henne — E. lægðst með einni hueri — G. ³⁾ ero — tilf. E. G. ⁴⁾ manz — tilf. E. G. ⁵⁾ er su — tilf. B. E. G. su — tilf. C. ⁶⁾ [mgl. — D. ⁷⁾ Setta — B. ⁸⁾ manz — G. ⁹⁾ Seaunda — B. ¹⁰⁾ mgl. — C. E. G. ¹¹⁾ [þu hozt — B. E. G. ¹²⁾ þit — B. E. G. ¹³⁾ vill — B. D. ¹⁴⁾ vidr — G. ¹⁵⁾ [a hozðhe — C. D. [teit — E. G. ¹⁶⁾ þriar — tilf. E. G. ¹⁷⁾ modor — E. G. ¹⁸⁾ [modor. systir oc dottr — B. ¹⁹⁾ Oc so hæzua þau — C. D. hæzua — tilf. E. G. ²⁰⁾ þau — C. ²¹⁾ þat — tilf. E. G. ²²⁾ at han hæzde obr verit of — tilf. E. G. ²³⁾ [ein — C. D. [hæzuer [ynt — E. [hæzbi [ngz — G. ²⁴⁾ eða — C. D. E. ²⁵⁾ naudgab — B. C. D. E. naudgt — G. ²⁶⁾ [teit — G. ²⁷⁾ þylt — B. till verit — C. D. ²⁸⁾ [sua at hennar uili hæzuer eigi till uerit — E. [mgl. — G. ²⁹⁾ radhi — C. D. E. G. ³⁰⁾ [En by- þups vmbode mædr stæmzni — E. [en bys armadr þal stæzua — G. ³¹⁾ hæzue — C. E. ³²⁾ hœimilistuidar — B. ³³⁾ þingo — tilf. C. D. E. ³⁴⁾ [þyll — B. [tæðir nei uid — C. D. E. G. ³⁵⁾ [þritar — C. D. E. G. ³⁶⁾ j byþups valde — tilf. G. ³⁷⁾ [hans eigi — E. G. ³⁸⁾ byþups vmbode mædr — tilf. E. G. ³⁹⁾ æidþoll — mgl. E. ⁴⁰⁾ [or lande of þære vtlægr — E. G. ⁴¹⁾ [rmt vrr — B. [runnit vrr — C. [runnit — D. ⁴²⁾ Istf. se honn vtlægð &c. indskyde E og G Begyndelsen af den ældre Borgarth. L. C. 15 (I. B. S. 350), hvilket og findes særskilt i F. Det lyder saaledes efter E, sammenholdt med de to øvrige: Þær konor ero .xvij. er mædr uerdr obota mædr af ex han liggir [legre ædr þær þange ([med einni hueri — G) .i. er mædr. annur er modor modor .iiij. er systir .iiij. er sunar dotter .v. er dottr dottr .vi. er broðor dottr .vii. er systir dottr .viii. er stæpmoder (stæpdottr — G) .ix. er sunar kona .x. er broðor kona .xi. er stæpdottr (stæpmoder — G) .xii. er dottr dottr konu manz .xiii. er fadrur systir .xiv. er modor systir .xv. er systir konu manz ([xiiij. er systir konu manz .xv. fadrur systir manz .xvi. er modor systir — F. G) .xvii. er fadrur modor manz [xviij. er dottr ([xviij. er broðrong manz aat stældu — F) (a mædr er liggir einhæria þeirra (ædr þær þange — tilf. F) han hæzuer þirirgort þe of þriði lande of lausum syri. þære a land hæidit of tome aldri þær er cristnir men ero þirir (þirir — mgl. F) þidan. ⁴³⁾ [mgl. — E. G. ⁴⁴⁾ þina — C. D. E.

En gudziuiar værða¹ þrjáldar [i skirn.² hin fyrsta millum þess barns er skirt er oc þess er skirir. eða barne hælðr till skirnar [oc æðgina barnsens.³ þridi⁴ ero millum barnsens er skirt er. oc [millum⁵ tiotlegs barnsens.⁶ þess er skirir eða⁷ till skirnar hælðr. oc þui æighu prestar gudziuiar uid oð þau bornn er þeir skira. oc oð þeirra æðgin.⁸ oc ma prestens barnn uid ængan þan lifams lofa dryghia⁹ er prestren¹⁰ heuir skirt.¹¹ hælðr madr barne mannz til skirnar.¹² þa a æadr of modr barnsens¹³ oc sua barnet¹⁴ gudziuiar uid tono þæs er barne hælðr till skirnar.¹⁵ þo at hon hæze æighi a barneno haldet. þa er þat uar skirt. Slíkar gudziuiar værða oc þar sem madr [hælðr undir byscups hond. Liggir oc vtlægd uid ex madr¹⁶ tælr gudmodor sina. eða guddottor sem þyr seghir. En þirir [alla adra gudziuia¹⁷ [er þyr uaro taldr.¹⁸ þa sællizst madr sem han tale bystrungh¹⁹ eða bröðrongh²⁰ bæðe uid gud oc byscup.²¹

Um söku oc æiða um kirkju gog oc um testamentum.

- 51 [Till luidianar²² [huatztotlegghrar²³ alæzdar²⁴ vstynsamra manna er her till haza framlopyt vuarleggha²⁵ æidum. oc odrum prouanom vloghlegghom.²⁶ sumir soeliande. en sumir væriande sil. þa er her skipt. at huæruitna þar sem ex er a um notor mall. at²⁷ þeir sem dæila. vilia²⁸ eighi²⁹ með samþycth nidr sætia. [stall þat³⁰ þirir þeim prouazst oc nidr sætiazt er um þat mall a³¹ at doma. [sua at honum sem sol er gægen se sættr daghr³² þirir sinum domara. þui at sa [domr er vtlægr³³

¹) ero — C. D. E.   ²) [mgl. — E. G.   ³) [mgl. — C. D. [adrar gudziuiar ero millum þess er barn skirir of þes er barne hælðr till skirnar — E. G.   ⁴) þridiu — C. D. E.   ⁵) mgl. — B.   ⁶) barn — B. barns — C. D. [prest — E.   ⁷) [þers er — G. of þess er þui — E.   ⁸) æðgini — B.   ⁹) egha — C. eiga — D.   ¹⁰) prest — B. æadr þeirra — E.   ¹¹) Nu — tilf. E. G.   ¹²) skirngar — E. G.   ¹³) mgl. — B.   ¹⁴) sætzt — tilf. E.   ¹⁵) skirngar — E. G.   ¹⁶) [mgl. — C. D. E. G.   ¹⁷) [allar adrar gudziuiar — B. C. D. E. G.   ¹⁸) taldr — B. C. taldr — D. [mgl. — E. D.   ¹⁹) sina — tilf. B. sin — tilf. C. D.   ²⁰) sin — tilf. C. D.   ²¹) E og G tilf. som Slutning af dette Cap. følgende Stykke: Medall þessarra manna verða gudziuiar i skirn. fyrst millum prestens er skirir of barns þess er skirt uerdr. adrar gudziuiar millum prestens of æadr barnsens er skirt uerdr. þridiu millum þess er skirir of modor barnsens. siorda millum þess barnsens er skirt uerdr ex prestnom of barna prestens. of þui eighu prestar gudziuiar uid oð þau born er þeir skira of oð þeirra æðgin of ma prestens barn uid ængan lifams lofa dryghia þarn er prestren heuir skirt. simtu gudziuiar verða millum barnsens er skirt er of þess er þui hælðr till skirnar. .vj. millum þess er skirir uerdr of tono þess er þui hælðr till skirnar. vij. millum þess er skirir of barna þeirra er þui hælðr till skirnar. viij. millum þess er barne hælðr till skirnar of æadr þess er skirir uerdr. ix. millum prestens [er skirir ((er barne hælðr till skirnar — G) of modor þess er þui hælðr till skirnar. Desforuden findes i E med en noget forskjellig Haand, blandt Retterbøderne, dette Stykke endnu engang, i alt Væsentligt samstemmende med foranførte, undtagen i de sidste Linier, der lyde saaledes: Niunda millum þess er barne hælðr till skirnar. of modor þess er skirt er.   ²²) [him villa(!) — G.   ²³) huatztotlegghrar — B. huatztotlegghrar — C. D.   ²⁴) [huatztotlegghrar — E. [huatztotlegghrar — G.   ²⁵) vuarlegghom — B. G.   ²⁶) vloghleggha — B. ogar: lighum — G.   ²⁷) of — E. G.   ²⁸) oc — tilf. C. D.   ²⁹) huærgi — E. G.   ³⁰) [þa stall han — C. D.   ³¹) eighu — C. D.   ³²) [sua at hin s. s. er gægen se sættr — B. [so at han a sætiazt er soettr er — C. D. [sua at hin sættist er soettr er — E. [sua at hin soetst er sættr er — G.   ³³) eighi toghleggr — B. ologlegghir — C. D. ologleggr — E. [dormer vloghleggha — G.

oc æighi¹ haldande. er æz þeim gerizft.² er um þat mall a æighi retlega³ doma. En
 sa sem [seggir.⁴ eða sof gæuer.⁵ þa stáll han þa⁶ prouan⁷ till sine mals. nema
 han⁸ sem næittar. seggi⁹ noforn lut i [finni næittan.¹⁰ þann¹¹ sem [han æighi.¹²
 [oc¹³ xirir sine hond at proua.¹⁴ Nu¹⁵ stulu klætar um oll¹⁶ mall [sofiazft xirir
 herra bñscupi.¹⁷ eða þeim sem han heuir [xengit¹⁸ att stipa malom heilaghrar tirtiú.¹⁹
 En læitmenn stulu [um oll mall²⁰ sofiazft xirir [herra konongenom.²¹ [eða þeim sem
 han heuir sine loghsogn xengit.²² uttan þæssor mall sem her sæghia.²³ eða onnur
 þui lit. sem horyra²⁴ till triftins rettar. Sua sem er²⁵ rænn. [eða um²⁶ stuld or
 tirtiú.²⁷ oc misþyrma²⁸ tirtna²⁹ of lærðra manna³⁰ godz.³¹ um³² liunda gerdir.
 oc hæit³³ oll. um³⁴ testamenta. er menn stipa æintanlegða æz þui er þeir geza tirt-
 tiú³⁵ eða odrum hælghum³⁶ stodum oc zatorom monnum. um alt tirtiú xrialsæ. er
 honn æ i ser. [oc uttan sit. i monnum³⁷ oc æignum. oc³⁸ værð³⁹ pilagrima⁴⁰
 hins hælga Olafs⁴¹ er vitia hans stadar. oc hælgra stada adra [oc⁴² þeirra mall.⁴³
 um hiunskap oc allar [þær sater⁴⁴ oc mala vægti sem⁴⁵ horyra till. of þar sem doma
 stáll. huersu huær er loghlegða getin. um tvænna leghor.⁴⁶ um xrendjemis spæll. [um
 daut ze.⁴⁷ oc um uillu alla. oc vantru. oc þar sem seldir værða⁴⁸ eða lonytir and-
 leggher lutir.⁴⁹ Stáll um oll⁵⁰ þæssor mall oc þau xleiri er stipað ero i triftnum
 rette.⁵¹ huartvæggia væriande⁵² oc sofiande. með vitnum sinum [oc gognum⁵³ toma
 till bñscups orsfurðar. eða hans umbodz mannz.

Guæria sa er sœch(r) er suet vsanna æida. við kirkjuna.

Æz þui at gud er sialzr sanlæitr. [þa uill han þat⁵⁴ huæro manz með⁵⁵ san: 62
 leit⁵⁶ ia. sem ia er. [oc þat⁵⁷ næi sem næi er. En þo xirir broyflæita sater manz:

¹) er þann domr — tilf. G.   ²) domest — E. G.   oc domist — tilf. C. B.   ³) at — tilf. B. C. D.
⁴) sotir — C. D.   [ettir er — E.   ⁵) Saal. rettet; gæuer — A.   [sof gæuer — G.   ⁶) hæzua — E. G.
⁷) pröz — C. D. G.   ⁸) hin — E. G.   ⁹) hæzue — G.   ¹⁰) prözuan — C. D. E.   [sinu mals — G.
¹¹) þat pröz — G.   ¹²) [honum ber at gram at zora — G.   ¹³) oc — mgl. B. rigtigt.   ¹⁴) [xirir
 sine stulu proua — C. D.   [sine prözuan xirir hæzua — E.   [mgl. — G.   ¹⁵) En nu — E. G.   ¹⁶) sin
 — tilf. E. G.   ¹⁷) [xirir bñscupi prözua sine deitu — E. G.   ¹⁸) till [et — C. D.   ¹⁹) heil. tirtiú —
 mgl. C. D.   [stipa þat — E.   [stipa till — G.   ²⁰) [mgl. — C. D. E. G.   ²¹) [konongedomenom — E. G.
²²) [mgl. — C. D. E. G.   ²³) xylgia — E. G.   ²⁴) horyra — E. G.   ²⁵) er — mgl. C. D. E. G.
²⁶) mgl. — B. C. D.   [et — E. G.   ²⁷) tirtium — B. C. D. E. G.   ²⁸) misþyrmsl — B. C. D. E. G.
²⁹) tirtiú garða — tilf. G.   ³⁰) oc tirtiunnar — tilf. B.   ³¹) oc tirtiú garða — C. D.   or tirtiú garða — E.
 gøðz — mgl. G.   ³²) oc — B.   ³³) I dette Ord begynder en Lacune i G. ophörer i Cap. 59.   ³⁴) oc
 — B.   ³⁵) tirtium — B. C. D. E.   ³⁶) monnum eða — tilf. D.   ³⁷) [otan [et oc innan — C. D.
 [stadium mannum sinum(!) — E.   ³⁸) um — B. D. E.   oc um — C.   ³⁹) xrið — C. D.   xærð — E.
⁴⁰) pilagrima — B.   till — tilf. E.   ⁴¹) konunga — tilf. C. D. E.   ⁴²) oll — tilf. C. D.   ⁴³) [mgl.
 — E.   ⁴⁴) [ettir — C. D.   [ettir — E.   ⁴⁵) þær — tilf. B.   þær — tilf. C. D.   þa er þær — E.
⁴⁶) legorð — B.   leghorð eða þau mall — C. D. E.   ⁴⁷) [um hordoma. um xriðuligui. um meinsida. um ofir
 æz men byggia daut ze — C. D. E.   ⁴⁸) ero — C. D. E.   ⁴⁹) um symonia — tilf. E.   ⁵⁰) oll — mgl. E.
⁵¹) [call — tilf. C. D.   ⁵²) mgl. — B.   ⁵³) [mgl. — E.   ⁵⁴) vitia till — tilf. C.   ⁵⁵) i — C.
⁵⁶) [mgl. — D.   [þa uill han þat með huæro manz sanlæita — E.   ⁵⁷) [þær — B.   [mgl. — E.

sens en fialdan tryr ordeno tuæbno.¹ þa heimzfast æidar oxfleggha oc framzlystast. oc er þat æighi synð er sat er suaret. oc xirir þui ero þeir skipader till sættar.² samþyctar. [oc stadzæstu.³ oc xridar⁴ [millum þeirra⁵ [er vsattr ero. oc verit haza.⁶ of styrkia [hazðan xrið millum vina.⁷ till þæs er⁸ sanleitr byrtizt. i þui sem vattar bera. þeim till stirska⁹ eða vndan zorflo er domare domr. En þo at eidanna¹⁰ se marghzalleggh græin. þa æighu¹¹ stýldulegha oc inuyrduleggha þriir lutir i þeim at gormazst. sanleitr i reinni samuizstu. at han suæri¹² þat æit er han veit. oc ætlar [evanar laust¹³ sat vera. stynsemd i godre zorhugsann. at han suæri æighi huatse- longzleggha.¹⁴ oc gange æi till att suæria ottann naudzynia. retnisi¹⁵ er¹⁶ þat sem¹⁷ suaret [er. oc¹⁸ loglegt er.¹⁹ oc rett. þui at huar sem suær at dryghia notora ilzstu eða daudleggha synð. þa syngezst han sverriande vlogleggh. oc stæll þo²⁰ þan æið riuz[a] sættar laust oc gange till stixta.

Ger segir en um meinaða oc um þa er til synða horza.

- 53 Sa madr er suær æið rangen. han sædizst [tolz aurum²¹ uib byscup. En ex²² læiðir zleiri menn a [æið rangann²³ með ser. þa stæll hann gialda .iij.²⁴ aura xirir huærn vatt.²⁵ En ex þeir uitu at þeir suoro rangt. þa sellizst huær þeirra [tolz aurum.²⁶ En ex þeir haza²⁷ syn xirir. þa stulu þeir synna með æinaði.²⁸ En byscupe armadr stæll eigi bera [han²⁹ þeirri sof.³⁰ zyr en han haze heimilistuib- ar³¹ uitni till. nema [mall se openbert.³² [Sua er en mælt. at³³ ex larllmadr eða lona vinna æið³⁴ till þeirra luta er till synða horzer³⁵ till samhælbis um landrad mote rettom landzlononge. eða um mandrap. eða hordom. eða till annara storglope. þan æið stæll riuzæ sættarlaust. [oc stæll till stixta ganga.³⁶ at³⁷ illar æiðr var vunnin.

Um þa men er kirkia gog mispyrma.

- 54 Dllum monnum mann þat³⁸ lunnict vera at ængi a ranglegha³⁹ tala eða mis-

Jvfr. Cap. 53. F. II. 46. Sv. 55. A. 23.

¹⁾ bær — C. D. E. ²⁾ oc — tilf. C. D. E. ³⁾ [mgl. — C. D. ⁴⁾ [mgl. — E. ⁵⁾ [mgl. — C. D. ⁶⁾ [sem zyr uero usattr — B. [er adhir ero osattr — C. D. [er adar uero osattr — E. ⁷⁾ [millum manna xridin — C. D. [xrið millum manna — E. ⁸⁾ at — E. ⁹⁾ stila — C. D. stuldar — E. ¹⁰⁾ Saal. rettet; endanan — A. ¹¹⁾ þo — tilf. E. ¹²⁾ seggi — C. D. ¹³⁾ [exuentege — E. ¹⁴⁾ huatse- longzleggha — B. huatsefioelligha — C. huatsefioelliga — D. bradsefioelligha — E. ¹⁵⁾ retuisa — C. ¹⁶⁾ at — B. C. D. E. ¹⁷⁾ [e — C. D. E. ¹⁸⁾ [en — B. [er — C. D. ¹⁹⁾ [er [alt er — E. ²⁰⁾ mgl. — C. D. han — E. ²¹⁾ [iij. mertir — C. D. ²²⁾ han — tilf. B. C. D. E. ²³⁾ [meinsere — E. ²⁴⁾ .gij. — C. D. E. ²⁵⁾ þeira — C. D. vatt — mgl. E. ²⁶⁾ [iij. mertir — C. D. uibr byscup — tilf. E. ²⁷⁾ bioba — E. ²⁸⁾ tgritar eide — C. D. E. ²⁹⁾ þa — E. ³⁰⁾ [þa þeiri sof upp — C. D. ³¹⁾ heimilistuibar — B. ³²⁾ [þat se openbertegt — E. ³³⁾ [Oc so — C. D. ³⁴⁾ eða — C. D. ³⁵⁾ [sua sem er — tilf. B. D. horzua. so sem er — C. E. ³⁶⁾ [mgl. — E. ³⁷⁾ xirir þui at — E. ³⁸⁾ [ynt of — tilf. E. ³⁹⁾ at — tilf. B; ligesaa C. D. E. með Udel. af ranglegha.

þyrma lírtiunar goz. eða þeim lutum sem lírtiunni eða gudi ero falladr.¹ Hæitir þat sacrilegium. sua sem er misþyrms(l)² [vigs lutar.³ eða rænlegr⁴ aþdrattir. pinazst þeir hardleggha⁵ bæde i guds loghum⁶ oc manna er þat gera. oc vædr þetta sacri- legium stundum.⁷ [at mædr læggr hæztugr⁸ hændr⁹ a presta. eða klerka. oc¹⁰ klauftr- menn. of huer sem þat gerer. þa er han i banne [æz sialzu¹¹ verlinu. oc ma æz ængum læysazst nema æz herra¹² pauanom. eða nokrom þeim sem han zærr [ein- tanlegt uald till þess.¹³ þat vædr oc vret¹⁴ odrum hætte. ez nokor brytr lírtiu zrið eða spillir. [eða lírtiu garðz.¹⁵ oc i þui sem telit vædr or lírtiu. þat sem þar vædr laght¹⁶ till gorymslu. þo at adrer eighi. eða hælðr [lírtina goz¹⁷ mote uilia þeirra sem [zirir eighu at rada.¹⁸ eða lætr vðott eða¹⁹ vðomt²⁰ hamznadom²¹ dome. þeirra sem [þar vm²² eigha orsturd [at velta.²³ [er þessarar pina(!) of tvæzold²⁴ bann oc zegiold. þui at huer sem gælðr²⁵ ranglega með illuilia. eða ræna²⁶ ze hæilagrar lírtiu þa er sa²⁷ þar ziri i banne. [J annan stad²⁸ stæll han²⁹ ze bota. stitu sem [ðomr a hændr honum byscup. eða³⁰ loglegr hans domande³¹ vm þetta mall. sua sem honum synyzst [rett³² ætir mintan.³³ [oc autan³⁴ hans æzgiarða.³⁵ [Ma þesser³⁶ æz byscupi læysazst. eða þeim sem [han byðr³⁷ eintanleggha.³⁸ Sua oc huar sem [renr eða³⁹ stæll or⁴⁰ lírtiu [huer sem æ.⁴¹ þa stæll þæssor tuiðold⁴² hæmzningh⁴³ zirir⁴⁴ loma. att guds loghum. zorbod oc zegiold. oc han zorbazt eighi þui hælðr [retleggha rezfingh æz veraldar hozðingium.⁴⁵

Um dætt zc.⁴⁶

þat er ofter er menn byggha dætt zec. oc krezia frammar⁴⁷ æz þeim er [þeir 55

Jvfr. Cap. 55. A. 35.

¹) þannader — B. C. D. E. rigtigere. ²) misþyrmd — C. D. ³) [vigs lutar — B. [vigsbra lufa — C. D. ⁴) ranglegr — B. C. D. E. ⁵) zire — tilf. C. ⁶) augliti — C. D. E. ⁷) [sua — tilf. E. ⁸) hæztugar — B. ⁹) [er men leggia heptuggha hond — C. D. [at m. l. hæztuggha hond — E. ¹⁰) eða — B. C. D. ¹¹) [a sama — C. ¹²) mgl. — C. D. E. ¹³) [eintanligha þat uald — C. D. ¹⁴) stit eintalegt uald i hændr — E. ¹⁵) urð — B. með — C. D. E. ¹⁶) [lírtiu ædr tirtiugarðe — E. ¹⁷) [stætt — B. ¹⁸) [lírtiuna — B. tirtina eign — C. D. tirtiunnar eign — E. ¹⁹) [með eighu at gera oc rada eighu — C. D. [eigu hennar godze at rada — E. ²⁰) oc — C. D. ²¹) at — tilf. C. D. ²²) neittande — E. ²³) [mgl. — E. ²⁴) [a at leggia — E. ²⁵) [Er þessi pina tvæzold — C. D. [En þæssor pina er tvæzold — E. ²⁶) hælðir — C. D. E. ²⁷) renr — B. C. D. E. ²⁸) han — C. D. þat — E. mgl. — B. ²⁹) [Jannan — C. D. [mgl. — E. ³⁰) zirir þat — tilf. E. ³¹) eða — mgl. — B. ³²) [ðomist ætir mala uagli a hændr honum. Biscop er hans domare — C. D. [ð. a. hændr h. bp. er hans loglegr domare er — E. ³³) rett — mgl. E. ³⁴) [ætir mala uagli — C. D. ³⁵) [oc a autan — C. D. ³⁶) æzgiarða — B. æzgiarðar — C. D. E. ³⁷) [þa a þessi — C. D. ³⁸) [hans vm: bod hezuir — C. D. vm — tilf. E. ³⁹) eintanlega — mgl. E. ⁴⁰) [mgl. — C. D. E. ⁴¹) heilaghri — tilf. C. D. E. ⁴²) [mgl. — C. D. E. ⁴³) þezold — E. ⁴⁴) hægning — B. pina oc hægning — C. D. pina of hæmnd — E. ⁴⁵) ætir — E. ⁴⁶) [loglegrar rezfingar æz konongebomenom — E. ⁴⁷) Dette Cap. findes ogsaa i Cod. Ff af Landsloven, som Slutningscapitel i Kjöbebolken, (see foran S. 167, Not. 27); som Cap. xxxiii. af den nyere Borgarthings-Chr. r. i Cod. B af denne (see foran S. 306, Not. 11); som et af de ældste Capp. af nyere Gulathings-Christenret i Cod. D og E af denne (see foran S. 323, Not. 13). Varianterne af de nævnte Codd. anføres her saaledes at Ff af Landsloven betegnes V; B af Borgarth. Christenret X; D og E af Gulath. Christenret Y og Z. ⁴⁷) meira — Z.

lia¹ en inftodo. Of gerizft þat i þui ollu er veghazft ma með ftorom vaghom eða smam. fua fem er fmör. lin. æir. gull. eða fylzr.² oc þui lifir. lutir. oc i ollu þui er tæliazft³ mæ alnom. fem er lerezt eða vædmall.⁴ oc [odrur tale fem⁵ fylzr. ftæid oc allzftyns vara. oc þuilitir lutir.⁶ oc i ollu þui fem i ferollom mælezt fua fem lyfi oc hunangh. oc allzftyns annar loghr. oc fua fem [tornn oc mioll⁷ oc þuilitir lutir. fua oc ex⁸ [madr ftir⁹ feer læighur zirir [tyr oc verd.¹⁰ þa [gerir han¹¹ odr. nema han¹² fee luna liuande.¹³ oc fanne¹⁴ feer till handa. eða hans¹⁵ umbodzmadr.¹⁶ oc byggi¹⁷ fidan [ex uill.¹⁸ Nu i huæriu fem huæ¹⁹ lætr avogt notors²⁰ lufar. þan²¹ fem han ftildi feer vndir²² þæs²³ abyrgð er lanet þurxti.²⁴ þa gerer han i þui daudleggha fynd²⁵ [oc ofrfeind.²⁶ iamzna uid ftuld oc ræn. firilatazft þessar fyndir æighi þeim fem þær gera. nema þær zæ æztr þat alt er þær halda.²⁷ eða haue annat²⁸ [æt vilia²⁹ þæs er æ. ex³⁰ þær haza zongh till. ftall fa er odr tof.³¹ þeim³² greida er han tof æ. eða hans ærzingium [ex fa er andadr.³³ En ex ænghi þeirra er till. þa ftall [með byfcups raðe³⁴ gezazt³⁵ zatofom monnum. tirkium³⁶ eða klauftrum.³⁷ Ero allr ofertallar³⁸ zorbodadr.³⁹ oc viftilldir⁴⁰ æz⁴¹ hælagre tirkiu. æztr guðs loghum.⁴² [i primmr⁴³ lutum. æz ftalzu vertinu. fyrft at þær ftulu æighi tafa hold oc blood vars herra⁴⁴ nema [bote izir.⁴⁵ Annat⁴⁶ þeim till [hamznanar oc⁴⁷ hængar⁴⁸ [ftall æi tafazft þeirra ozer.⁴⁹ till hælages alteris. þridia⁵⁰ at ex þær andazft⁵¹ i þeirri fynd vbottre. ftulu þær miffa [hælages legr ftadar. i⁵² tirkiu garðe.⁵³ [oc fua zram om þat⁵⁴ ftall byfcup þeghar han værðr uar uid⁵⁵ þrøngia þeim eða þeirra ærzingium till izirbota. [með hyrtingh hælaghar⁵⁶ tirkiu. Engi ftall oc hōyra ftixta mall. [openbers oferftarls⁵⁷ ne han lōyfa

¹) [lægir — E.   ²) of iarn — tilf. E.   ³) mætaft — E.   ⁴) of adrer þui lifir lutir — tilf. E.
⁵) [i allu þui er tæliaft ma fua fem — E.   ⁶) oc i ollu þui &c. — mgl. V. Y. Z.   ⁷) [mioll of mall
torn of rugar — E.   ⁸) þo at — C. D. E. V. Y. Z. þa — X.   ⁹) [men ftili — C. D. E. V. Y. Z.
[men er ftili — X.   ¹⁰) [tyruerd — C. D. E. V. X. Y. Z.   ¹¹) [gera þær — C. D. V. X. Y. Z. [n
þat — E.   ¹²) þær — C. D. E. V. X. Y.   þeff — Z.   ¹³) at menn ftili fer leigu zirir tyruerd —
tilf. Y.   ¹⁴) ftiofe — X.   ¹⁵) mgl. — C. þeirra — E. X.   ¹⁶) umb. men — X.   ¹⁷) han — tilf. C. D.
¹⁸) [æztr þeira miffa — X.   ¹⁹) madr — C. D. E. V. X. han — Y. Z.   ²⁰) forno — B. notorsfus
— Y.   ²¹) þeff — C. D. V. X. Y. Z. þær — E.   ²²) vndan — X.   ²³) þeffa — Y. hans — Z.
²⁴) at haza — tilf. Y. Z.   ²⁵) ftuld — Y.   ²⁶) [ofrftins — de Övr.   ²⁷) haza þær æz ftel — Y.
²⁸) annars — B. X. annars — C. æz annars — D. V. æz annars ft — E. æz annars manna gobz — Y. Z.
²⁹) [a vilia — B.   ³⁰) of — tilf. Y. Z.   ³¹) gerir — E.   ³²) heim aptr — Z. æztr — tilf. Y.
³³) [mgl. — C. D.   ³⁴) [bifkupr raðha æth — X.   ³⁵) geza — C. D. E. V. X. Y. Z.   ³⁶) tirkium —
mgl. E.   ³⁷) ftlauftrumnum — V. Y.   ³⁸) openbarer — tilf. C. D. E. openberlega — tilf. V. Y. Z.
³⁹) i zorbode — Y.   ⁴⁰) ftilldir — de Övr.   ⁴¹) fza — C. D. V. X. Y. Z.   ⁴²) oc — tilf. V. X. Y. Z.
⁴³) [lij. þeim — X.   ⁴⁴) Jhesu Chrifti — tilf. C. D. E. V. X. Y. Z.   ⁴⁵) [þær gange (adr) til izirbota —
V. X. Y. Z.   ⁴⁶) er — tilf. ft.   ⁴⁷) [hatanar oc — Y. Z. [mgl. — E. X.   ⁴⁸) hængar — E. V.
X. Y. Z.   ⁴⁹) [at eigi ft. þ. ozer tafast — C. D. E. [at eintio þeira ozer ftat tafast — Y. Z.   ⁵⁰) þat
er hift þridia — E. þridia er þetta — Y. þr. er þat — Z.   ⁵¹) dōyia — C. D. E. V. X. Y. Z.   ⁵²) þær
laghum — tilf. V.   ⁵³) [hælagan tirtiugarð — E.   ⁵⁴) þetta mat — C. D. V. Y. þeirra mat — Z.
[mgl. — X.   ⁵⁵) þuilita luti — tilf. X.   ⁵⁶) [uid hælagha — C. D. E.   ⁵⁷) [openbertigo oftraris —
C. D. E. [ofertalla openberlega — Y.

þyr en han hezir ætr þengit ofret. [eða geget¹ till þæs zulla vardan. sem han er frammasst þangadr till. En þo at [openberer ofrtarlar² biode³ um⁴ meðr afuedno⁵ [eða æighi afuedno.⁶ a [sidaftum doghum.⁷ vp at lufa [telin a aula⁸ dauz þear. þa stall þo næittazst⁹ þeim¹⁰ heilagr [tirtiu garðr till legrestadar.¹¹ þar till er zullu- leggha¹² er ætr greit¹³ extir zonghum¹⁴ [annat huart¹⁵ þeim er haza æighu ez þeir ero ner. ælleggha byscupi eða hans umbodz manne. eða solnar preste sinum. ner verandom stiritum monnum az solnenne. at varduæta þeim till handa er haza stall.¹⁶ En huær sem ofr gerer. settizst .vi.¹⁷ aurum.¹⁸ æ þat halzt lonongr en halzt byscup. oc vptøtt þat alt er bygt uar. [oc stall þat haza halzt lonongr en halzt byscup.¹⁹

Um þa men er heidni blotar oc um spamen.

[Ez madr blottar²⁰ a²¹ heidnar vettir. eða þær han með spafoghum. eða með 56 gerningum. þa madr [er þui lydir. oc²² þan mann husar till þæs.²³ han er sua vth- lægr sem manz bane. en byscup æ huarn peningh þear hans. En ez han dylr.²⁴ stiri st med [stifu suære²⁵ sem byscupi synizst. En þa er þæssor mall lennr manne. [þa værðr²⁶ a þui ziomæles madr ez stirstotat er. nema han haxe²⁷ zirir seer hæim- ilistuidar²⁸ vitni.

Ez madr værðr skr(i)ptroze við byskup.

Ez madr værðr æidroza eða striptroza. við byscup. huart sem er lona eða larll- 57 madr. en þat er striptroz. ez madr [gængr ætr till²⁹ somu syndar.³⁰ er han haxde þyr gort. um þau mall er sætth bitr. oc till stripta varo boren. eða³¹ æighi uar az lande þaret.³² sem strizt uar. gialdi [gij. aura³³ byscupi. oc sua annat sinni. oc hitt þridia sinni. en ez þau gera þat oftar. þa er larllmadr vtlegg. en byscup haxe huarn peningh þear hans. en lona bortezt hæima zirir extir dome³⁴ byscups. En engu er honn set³⁵ ez honn er naudigh telin.

Jvfr. Cap. 56. F. III. 15. Cap. 57. F. III. 16. Sv. 72. A. 22.

¹) [oc geget — E. V. Y. Z. ²) [openber ofrtarlar — C. D. F. X. Y. Z. ³) biði — B. ⁴) upp — C. mgl. — Z. ⁵) afuadom — X. ⁶) [eðer eighi afuæðhom — X. [mgl. — V. ⁷) [sidafta begi sinum — Z. ⁸) [telin aula — E. V. X. [telit oftar — Y. Z. ⁹) vætazt — V. ¹⁰) honom — E. V. X. Z. ¹¹) [legghaðr i tirtiu garðe — B. C. D. E. [tirtiu groptir — Z. æ — tilf. E. ¹²) zulltom- lega — C. D. Z. ¹³) lotit — V. geget — X. goldet oc lotet — Y. þengit of greit — Z. ¹⁴) lagum — E. ¹⁵) [mgl. — X. ¹⁶) eigu með retto — Y. Z. ¹⁷) .gij. — C. D. ¹⁸) [hæra — tilf. V. Y. Z. ¹⁹) Eftir dette Cap. følger i E Cap.: Sua er mælt i togum manna &c., der ellers er Cap. 62, see nedenfor ved dette. Samme Afvigelse i Capitlernes Ordning sees og at have fundet Sted i G, da dette Cap. mangler efter Cap. 61. ²⁰) [En ez madr tryr — E. ²¹) mgl. — C. D. ²²) eða — B. E. ²³) [er lyðhir honum oc hans [oghum tryr — C. D. ²⁴) dylar — B. þa — tilf. C. D. [þniar þa — E. ²⁵) [ort — B. C. [þeim æidstaz — E. ²⁶) han — tilf. B. ²⁷) [hæui han — C. D. [hæuz — E. ²⁸) hæimio- tuidar — B. ²⁹) i — B. [þællr æptir i — E. ³⁰) [ynd — B. E. [yndarinnar somu — C. D. ³¹) oc — B. ³²) þaren — B. ³³) [iij. mertir — C. D. ³⁴) rade — E. ³⁵) [atad — E.

Es mædr blandaz við buge.

- 58 Es manne er þat tent at han blandazft¹ við annan² zenad. þat er xirirbodel xirir³ huærium trionum manne. [þa softe armadr⁴ með heimistuiðar⁵ vitni.⁶ en þa⁷ syni⁸ með tlyxtar⁹ æidi. eða þare uthlægr. Sva stall oc synia alra vthlægra mala.

Um þa daga er væghu skal bota.

- 59 Daggh þan er næstr er aluirkir xirir Jone messo extann.¹⁰ þa stulu allr vighir menn vegho¹¹ bota. huæ i sinu xylti. þar sem mest er þorz att i [huærrí stippstlu.¹² En ex naudsyn bannar þan daggh.¹³ see gort¹⁴ xirir Petre messo. En ex notor lætr xallazft. gialde [halzann oyri byscupi¹⁵ huæ þeirra. En ex bonde gezt æighi verk manne tom till.¹⁶ þa gialde [han xirir bada þa.¹⁷ En ex verkmadr uill æi þara. [oc gezt bonde honum lonyi till.¹⁸ þa suare han sialzt sol. En um þuerær¹⁹ allar þa gere menn bruar²⁰ izir. huar i sinu herade. oc læggi²¹ þar þan²² daggh till er stildr er till vèghar bota. þa tolt monade er bru er i giærd.²³ En framleidis þare sem adr var mælt. [En byscups armadr gere monnum stæmyno till²⁴ með bod: sturd²⁵ [oc lvsingh²⁶ att tirlu. En huæ er æi tomr. gialde halzan oyri. En byscups armadr stall þetta²⁷ sotia halzt byscupi till handa. en halzt bondom till bruar gerðar. en þeir²⁸ væiti²⁹ liid till. En þæssor vèghar bot tomr i stad manztrialssis þæs er mælt uar i loghum varom. oc³⁰ allr menn hæza hætit [til guds þada.³¹ En bruar giærd stall sua stunda sem hinir uittrazsto menn [i huæriu herade³² sia at bera³³ ma.

Es mædr verdr þausætt.

- 60 Es byscup bandzætr mann.³⁴ þa stall han þriggia monada fræft hæza at læid: retta [mall sitt.³⁵ En [at menn veuizt æighi lengr i vgiptu hans.³⁶ þa stæmni byscups armadr honum þingh. oc gere han vtlæghan. nema³⁷ han læidrette [þar þeghar³⁸ mall sitt.³⁹ oc hæze byscup alt ze hans. en tonongr landtaup.⁴⁰

Jvfr. Cap. 58. F. III. 18. Cap. 59. F. III. 19. Sv. 74. Cap. 60. F. III. 21. Sv. 73.

¹⁾ blandes — B. hægus blandaz við buge — C. D. ²⁾ ein huærn — B. C. D. E. ³⁾ mgl. — B. C. D. E. ⁴⁾ [þa skal byscups armadr sotia han — E. ⁵⁾ Saal. — B. æinstuðar — A. urigt. heimistuiðar — C. D. E. ⁶⁾ uittnum — E. ⁷⁾ hin — E. ⁸⁾ ex han uill eigi sannr eita at sof — tilf. E. ⁹⁾ tlyxtar — B. C. D. ¹⁰⁾ mgl. — E. ¹¹⁾ mgl. — C. ¹²⁾ stippstlu — C. D. [herade — E. ¹³⁾ þa — tilf. C. D. E. ¹⁴⁾ einhuærn annan daggh — tilf. E. ¹⁵⁾ [iij. aura — C. D. [haluan annan oyri — E. ¹⁶⁾ þes — tilf. C. D. ¹⁷⁾ [haluan annan oyri xirir huærn þeirra — E. ¹⁸⁾ [mgl. — C. D. E. ¹⁹⁾ þiðar — E. ²⁰⁾ bryr — E. ²¹⁾ byscups armadr þeim — tilf. E. ²²⁾ mgl. — B. Her ophörer Lacunen i G. ²³⁾ giærdum — E. G. ²⁴⁾ [stall oc byscups armadr gera monnum stæmynu till uægabota — E. G. ²⁵⁾ bodburð — C. ²⁶⁾ [eða tlysa — E. G. ²⁷⁾ þat — C. D. E. G. ²⁸⁾ bændr — E. G. ²⁹⁾ honum — tilf. E. G. ³⁰⁾ at — B. E. G. ³¹⁾ [gubi tit hæitast — E. G. ³²⁾ [mgl. — C. D. E. G. ³³⁾ vera — G. ³⁴⁾ Saal. rettet. menn — A. ³⁵⁾ [set — C. D. ³⁶⁾ [at m. v. eigi i villu hans oc vgiptu hans — C. D. [ex men uægabot lengr i vgiptu hans (finni — G) — E. G. ³⁷⁾ nema — B. ³⁸⁾ [mgl. — E. G. ³⁹⁾ till bettra — tilf. E. G. ⁴⁰⁾ xristaup — E. G.

Um utlæggh manz i kristnum rette.

Er maðr verðr utlæggh i trinum rette þa gere byscups armadr monnum¹ jimat. 61
er stæmnu till skulda² sina³ [æz þui⁴ þinghi. oc æfte tals xirir ze hans.⁵ En er
menn veria dæmdan ogri innan jimatir um sumar. oc halzs monadar um⁶ vetr. þa
[ærdizft han⁷ .rij. aurum uid byscup.⁸ er armadr hans⁹ stiftotar¹⁰ forfodu.¹¹
Sua¹² [ærdizft oc¹³ huar¹⁴ [uid byscup .rij. aurum.¹⁵ er [undan styttr¹⁶ eða¹⁷ [uid
tætr eða¹⁸ kaupir utlægghan ogri i trinum rette. En armadr soke [þat ze¹⁹ með
þingstæmnum. En er menn veria forfodu.²⁰ eða ero samzuiftum²¹ með honum²²
sidan en þessir stæmzur ero lidnar. þa ero þeir sitri vthlægd utlægr [sem hin.²³
en²⁴ ze sinu uid konongh. oc²⁵ hin²⁶ ein uid byscup.

Guerru maðr skal sik i lændan gera.²⁷

Sua er mælt i loghum manna. at engi maðr verðr utlægr nema [honum se 62
stæmzt²⁸ þingh.²⁹ eða³⁰ or. eða hornn³¹ i kaupangre till moz. En er maðr ber³²
[till utlægghar³³ i trinum rette. oc gengr han till izirbota. xyr en utlæggh lóm³⁴ a
hond honum. þa æ konongr eði a þui. [En er han verðr³⁵ utlægr gor a þinghi.
þa æ konongr landlaupp.³⁶ adr en han lome i xrid. oc [ærdizft³⁷ æz þeim er³⁸
samzuiftum ero³⁹ með honum. nema⁴⁰ er [han er zluttr⁴¹ till izirbota [till byscups.⁴²
þa skulu⁴³ menn sectarlaufst [uera með⁴⁴ honum. oc sua sidan er stæmza su er lidin.
er byscup lagde [xirir han. oc bote⁴⁵ glöf sin vftan landz. En konongz menn megho
ængum þeim landzuift lönza. en⁴⁶ byscups armadr gerir utlægghan um triftin rett.⁴⁷
Nu lómr han ætr oc hezir⁴⁸ int stipt sina⁴⁹ [þa er han stildi uttanlandz inna.⁵⁰
þa tanne⁵¹ han þingh.⁵² oc hære [þar rit⁵³ byscups. eða stadarens er byscup⁵⁴
er æi hærma. eða han er izra xallenn. oc late gera⁵⁵ sit i lændann. en konongr hære

Jvfr. Cap. 61. F. III. 23. Sv. 94. Cap. 62. F. III. 24. Sv. 95. 96.

¹) honum — C. D. ²) skulda — G. ³) sinna æz honum — B. sinna — C. (umum — G. ⁴) [a
— C. [a þui — D. ⁵) [mgl. — E. G. ⁶) um — fordoblet i A ved Feilskrivning. ⁷) mgl. — B.
huar þeira — C. D. E. G. ⁸) En — tilf. C. D. ⁹) erdhjescop — C. D. byscup — E. G. ¹⁰) styttr
fote — G. ¹¹) forfodu — B. E. G. ¹²) þa — C. D. E. G. ¹³) mgl. — C. D. ¹⁴) þeira — tilf. E.
¹⁵) [rij. aurum þui — E. ¹⁶) [forfodu væitir — G. ¹⁷) of sua [a er — E. G. ¹⁸) [mgl. — G.
¹⁹) [þan — B. ²⁰) moteftadu — E. G. ²¹) samzuiftu man — G. ²²) hinum utlæggha — E. G.
²³) [sem han — E. G. [uid han — C. D. ²⁴) of xirirgort — E. G. ²⁵) en — B. C. D. E. ²⁶) han
— C. D. E. G. ²⁷) Dette Cap. har i E sin Plads længere foran (see S. 381) og har rimelighvis staaet paa
samme Sted i G, da det mgl. her. ²⁸) [han stæmzt — B. [han stæmzt honum — C. D. E. ²⁹) maðr — tilf. B.
³⁰) annat huar med — E. ³¹) hon — B. mgl. — C. D. med hornn — E. ³²) gerir — B. C. D. E. ³³) [ut-
lægghar uætt — E. ³⁴) se [st — E. ³⁵) [nema han verði — C. D. ³⁶) flogar kaup — E. ³⁷) [ærdizft
— C. D. ³⁸) i — tilf. B. ³⁹) [fote þan er samzuiftar er — E. ⁴⁰) þa — tilf. B. C. D. E. ⁴¹) [honum
er xylgt — E. ⁴²) [uid byscup — B. [uid erdhjescop — C. D. ⁴³) megho — C. D. ⁴⁴) [xylgia
— E. ⁴⁵) [till með honum at bota — B. a han at bota — C. D. E. ⁴⁶) er — B. C. D. E. ⁴⁷) laga
ret — E. ⁴⁸) han — tilf. B. ut — tilf. E. ⁴⁹) sinna — E. ⁵⁰) [mgl. — E. ⁵¹) tanne — B.
tæmzt — C. D. E. ⁵²) þingh — C. E. ⁵³) [rit — C. D. E. ⁵⁴) han — B. C. D. E. ⁵⁵) mgl. — C. D.

adr flogar laupp. En ex manne værdr su sol gezen az lonongs hende at han uar eigi ilendr gor síðan [en han uar vtlægr gor.¹ þa stáll han abnrgiazt vitni sín [um .x. vetr.² at han uar inlendr³ gor. oc haxe síðan einæibi xirir seer at þat er or vatta abnrgð. En ængi [æ aft geza sol um samvift⁴ síðan er .x. vetr⁵ ero lidnir.

At ængum shall vshila manne pionosto geza.

- 63 Hver kristin madr er vitz er vitande. stáll með [angre idraztt⁶ [synda sinna.⁷ er han hezir gort [oc brotet⁸ mote sinum flapara.⁹ oc alra godra luta giazara sialzum gubi.¹⁰ till stripta ganga. att minzstu eit sinni a¹¹ .xii. monadom sem xyrft i langa xofstu. eða xiri. oc seghia preste invyrdulega till alra synda sinna. oc tala síðan pionosto [a passa dagh.¹² [ex han ma till kirtiu komazst.¹³ eða¹⁴ þan [dagh ælligr¹⁵ sem xyrft ma han till kirtiu koma.¹⁶ [eða han nær lennemanne.¹⁷ En huér sem æi gengr till stripta i langa xofstu. oc tætr æi pionosto [a passa deggi.¹⁸ ex han er zimtan¹⁹ vettra²⁰ eða ællri. oc er [honum æi²¹ sua stript att han stuli æi²² pionosto tala. oc sitr han sua tolx monade. at han tætr æi pionosto. oc etr þo tiot. xyr en han haxe [pionosto telit.²³ þa sædizft han [xyrfta aret .xii. aurum.²⁴ oc sua annat oc hitt þridia. en [vtlægr ex sua siter han længr.²⁵ En ængom stáll²⁶ pionosto geza er liggr²⁷ i storglopom. oc uilia²⁸ æighi uidr stiliazft. oc æighi xyr²⁹ tala. en till strizta hezir³⁰ gengit. En ex lennemadr³¹ uill æi geza honum³² pionosto.³³ oc tallar vstill hans valda.³⁴ þa stáll þa er æighi nær pionosto. stiota male sínu [till byscups. eða brøðra³⁵ [att kristkirtiu.³⁶ er³⁷ byscup er æi heima.³⁸ oc eta æigi xyr tiot sæctar lauft en han haxe lnyt male sínu.³⁹

Jvfr. Cap. 63. F. II. 40. Sv. 37. M. 22.

¹⁾ [er lnyt uar utlægd a han — E. ²⁾ [inna(n) .x. vetr — B. ³⁾ i lendr — B. C. D. ⁴⁾ [andþe: uift — E. [sol a at gízaz (geffua — D) a samuiftum við han — C. D. ⁵⁾ Her ender D. ⁶⁾ [angr oc idran — B. [idran oc angri — C. [angre of idran — E. [audmiuett of idran — G. ⁷⁾ sinna — mgl. B. [till synda sinna sigghia — C. þeirra — tilf. E. G. ⁸⁾ [mgl. — E. G. ⁹⁾ oc launenara — tilf. C. G. launenara — tilf. E. ¹⁰⁾ oc — tilf. C. ¹¹⁾ huerium — tilf. E. G. ¹²⁾ [at passom — E. G. ¹³⁾ toma — C. [mgl. — E. ¹⁴⁾ nær han tenni manne. eða — tilf. C. ¹⁵⁾ sem nestir er oc — tilf. C. ¹⁶⁾ [æfta dagh þar æptir ex han getr til kirtiu tomet — E. G. ¹⁷⁾ preste — E. G. [mgl. — C. ¹⁸⁾ [at passom — E. G. ¹⁹⁾ .xij. — C. E. G. ²⁰⁾ gamall — tilf. C. E. G. ²¹⁾ mgl. — C. ²²⁾ mgl. — B. [han sua striptar at han stuldi — E. [hann striztr at hann ma — G. ²³⁾ [gude lifam — E. [tetit gude lifam — G. ²⁴⁾ [a xorfsta are .iiij. morfum — C. ²⁵⁾ [ex han er sua længr þa er han utlægr — E. G. heima — tilf. C. ²⁶⁾ þeim — tilf. B. E. G. ma þeim — C. ²⁷⁾ liggia — B. C. er fladen — E. ero fladdir — G. ²⁸⁾ uil — E. ²⁹⁾ pionosto — tilf. E. G. ³⁰⁾ haxua — C. han — tilf. E. G. ³¹⁾ prestr — E. G. ³²⁾ þeim — C. manne — E. G. ³³⁾ gude lifam — E. G. ³⁴⁾ xirir ganga — E. G. ³⁵⁾ [undir byscup eða forebrøðr — E. G. ³⁶⁾ [mgl. — E. G. ³⁷⁾ ex — C. E. G. ³⁸⁾ til — E. G. ³⁹⁾ xirir kirtiuannar xormanne — E. xirir xormanne — tilf. G.

Um Kuma þatt.

Kuma þatt [þall hvar gjalda¹ a huærium² toly monaðom. [huær madr³ peningh 64
talenn þeirra⁴ er till þriggia marla [talenna æ.⁵ þirir vttan⁶ vampn oc lède æin-
þold. oc gere bæde tarll oc tona. eða gjalde halþan⁷ onri þirir.⁸

Saker þær er konungr oc byskup eigha saman.⁹

Þessar saker eighu þeir bader saman konungr oc byskup. Ez eigi tómar timbar 65
a tugt er gera þall hvarud tirtiur þyr en .xij. manadar se lidnir þa þall bota .xij.¹⁰
morkum. a halxt hvar konungr oc byskup. Ez madr ætr tiot a þriadægi æptar(!) en
tuesfor þa a konungr oc byskup¹¹ þe (hans. En madr ætr roffatíot j langarastu þa
er hann vtslægr. a konungr oc byskup huarn pening þiar hans. Su er hin .iiii. soð
ez madr [ætr slitt sem nu uar taltt of¹² blandar bonde¹³ matunoyti¹⁴ uidr han¹⁵
sidan. þa er han sakadr .xl.¹⁶ morkum uidr konung oc byskup.¹⁷ Su er hin v¹⁸ ez madr
hezuir heidin man inhysis ser .xij. manada þa a konungr oc byskup huarn pening
þear hans. Su er hin .v¹⁹ ez madr þoder heidin man. þa er han seltr .xl. morkum²⁰
uidr konung oc byskup. Su er hin .vij. ez madr slitr .iiij. uettr oc gerir eigi tiund
sina eða hældr æi up cristnum dome. þa a konungr oc byskup huarn penning þear
hans. [Su er hin .viij.²¹ ez madr lætr daudan man rottna inhysis²² ser of uill eigi
till tirtiur þora. þa er han seltr .xl. morkum uidr konungr oc byskup. [Su er hin .ix.²³
ez madr a modor sina eða þystur eða þær konor sem till ero stildar i laugum. þa er
han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening þear hans. Su er hin .x. ez madr uill
æi ærlata²⁴ þeirri tono er han þær sidar of lizua þær badar. þa þall gera þau bæde²⁵
utlægh. a konungr oc byskup huarn pening þear þeirra. Su er hin .xi. ez madr²⁶ þær
medr spadome.²⁷ þa er han utlægr. a konungr oc byskup huarn pening þear hans. [Su
er hin .xij. ez konor þara med spadome. þa ero þær utlægar. a konungr oc byskup
huarn pening þear þeirra.²⁸ Su er hin .xiiij. ez tarlum eða tonom uærdr þat
tænt²⁹ at þau (se trol) eða þordædor eða ridi mann(e eða buxe. oc verdr þat at
þannu oc er þat ordþlægt um þria þor eða .iiii.³⁰ þa þal hann eða hona þlytia a flo

Jvfr. Cap. 64. F. II. 20. Sv. 36. M. 22.

¹) [þutu allir men gera — C. [þall hvar madr gera — E. G. ²) mgl. — C. ³) mgl. — C. [mgl. — E. G. æin — tilf. E. ⁴) þan — E. G. ⁵) [vegna eigr — C. a — E. G. ⁶) vttan — mgl. E. ⁷) mgl. — C. ⁸) pening — tilf. B. C. huarn penning — tilf. E. G. ⁹) Dette Cap. findes kun i E og G, samt som særskilt Stykke i Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania (D i Landsloven). Stykket er her tilføiet efter E, hvor det dog har flere Huller, da den övre Deel af Bladet, hvorpaa det findes, er afskaaren. Disse Huller ere ovenfor udfyldte mellem ( ), og Varianter tilføiede af G, samt af den deichm. Codex, her betegnet N. Ovskr. mgl. i E. N, oprindeligt i G, men tilf. i Mrg. m. nyere II. ¹⁰) .xv. — N. ¹¹) all — tilf. G. ¹²) [mgl. — G. ¹³) vande — G. ¹⁴) matu — G. ¹⁵) mat manna oc eta þeir han — G. ¹⁶) .xi. — G. ¹⁷) ez madr ætr tiot &c. — mgl. N. ¹⁸) slægr — tilf. G. ¹⁹) [mgl. — N. ²⁰) þia — tilf. G. ²¹) [En — N, og saa fremdeles. ²²) sidan dæmt er — tilf. N. ²³) sem vloglega saman ero — tilf. N. ²⁴) eða tona — tilf. N. ²⁵) runum galdrum, gerningum, eða hindruifnum (sem dæmiz þirir vilka — tilf. N. ²⁶) [mgl. — G. N. ²⁷) sanþrúat — G. ²⁸) þrem þleiri — N.

vt) of hoggja a rygg of seltia uidr till grunna of a konungr of byskup huern pening
 year hans.¹ En ex þat' er zluft or einum husum ædr mælt of zoreft sa vndan er
 tenst uaro a hende þa a sa at suara slitu zirir sem han hugdi hinum er mælt uar
 uidr.² Sv er hin .xiiij. ex madr blandast uidr buze of uærdr han at þui funnar æda
 sannr þa stall han [xara or riti konungs uare of aldrigin aptr toma.³ of a konungr
 of byskup huern pening year hans. Su er hin .xv. ex men [xara medr blott huart
 sem þat ero konor æda karlar of uærda at þui funnir æda sannir. þa⁴ a konungr
 of byskup huern pening year þeirra.⁵ En buze þat er men blandazst uidr þa stall
 þui rinda a sio uft of æi(ngin madr) nytt axtala.⁶ [En allar þess(sar sater) stall slipta
 i hælminga (millum konungs) of byskups⁷. Sua of ex men (tyna ser sialzuer).⁸

¹) þeirra — G. N.   ²) nema hann se satar abere — tilf. N.   ³) [reysaz sarlega — N.   ⁴) [æda konor
 blota þurgud oc ero þeir sanprouader at — G.   ⁵) Disse to Artikler (.xiiij. og .xv.) staa i N i omvendt Orden.
⁶) æz haza — N.   ⁷) [mgl. — N.   ⁸) þat a hylzt f. of hylzt byskup. nema þat vgrdizt oðz manz vert.
 Item ex madr sitr .iiij. lagastegnur izir .xiiij.(!) manada oc gerer eigi hozud tiund sina. Item ex menn beriaz i kirtin
 æda kirtiu garde. þa ero þeir vtlegr nema madr veri sit zirir vgridar monnum. æda þann sem bana til ræde honum
 gera. oc er sa synsate er sit var. en hin vtlegr er til sotir. oc a ze hano alt hylzt konungr oc hylzt byskup. Item
 alt otr vptøct. hylzt konungi oc hylzt byskupi. oc .vi. vora secht hylzt konungi oc j byskupi. Item -ex madr
 miegar med barne sino. þadandi til tize oc lima at vilia sinum. þa eru þau vtlegr oc vptøct alt ze þeirra .j. konungi
 oc .j. byskupi. Item þeir menn æda konor sem børt læpa med annara manna konom. æda monnum. þa eru þau vt-
 leg oc ze þeirra alt .j. konungi .j. byskupi. Item ex madr er i bann tystir opinberlega æda zorbodabar æz heilagre
 kirtiu zormanna. þa hezir hann .iiij. manada til at retleida mál sit. en huer sem sua er i banne um .iiij. manada oc
 eit ár. þa er hann vtlegr oc alt hano ze .j. konungi oc .j. byskupi. oc hueruina þar sem menn gera til vtlegrar i
 grifnum rette. þa er alt ze þeirra er til vtlegr gera vptøct .j. konungi oc .j. byskupi. Oc ex annar huarabueggia
 umbozmenn konungs oc byskups bera up meira. þa leggi aptr til iannabar. — tilf. N.

V.

Hirdskraa,

udgiven af Kong Magnus Haakonssön.

[Sva ero oc hinir allir honum stýldugir þeir sem j landeno ero til alþ tryggleiða þo at ei sueri allir trunadar eia.¹ Þat vita oc allir at þat barn er þort verðr a síðazta are² konongs varð.³ at konongr er iamznstýldr þvi ret at gera sem þeim manni er honum suor eia a þyrsta þingi. Sva ero oc allir iamznstýldir⁴ [til alþ tryggleiða.⁵ þeir sem laganna vilja niota oc þeirra vera verðir. En konongr oc byskopar lærdir⁶ men oc barrunar⁷ oc ol⁸ alþyða stolo þylgia hinum hælga trosse [oc hælgom domum⁹ ætr til kirkju.¹⁰ síðan gangi konongr til alteris [oc þylgi honum allir hinir þezto menn. En konongr veiti veizlu þan dag sva sem kononglegt tign horyrir til.¹¹

Um handgengna men konongs.

Hin nesti dagh ættr skal [konongr lata¹² blasa til tala¹³ ollum handgengnum 11 monnum. [þa stulu¹⁴ aller men [gera konongr tryggleið¹⁵ oc uinna eia.¹⁶ en aller¹⁷ þeir sem adr varo handgengner stulu ædi annat sinni¹⁸ huarli lendir men eða stu- tilsvæinar¹⁹ tala með oðrum hette sínar nænbotr nema geraz aller sverðatatarar konongs [með ædi oc²⁰ haxe þo²¹ huerr [sinar nænbotr²² ættr²³ ioznum som- dom. en ex notorer haxe misgort uid konongdomen þa þare þat [ætr logum oc kon- ongs stipan með misfunn²⁴ oc²⁵ godra manna rade.²⁶

Með þeim hette skal konongr hertoga gera i hird sinni.

Nu ex konongr gerer hertogha innan landz²⁷ með godra²⁸ manna rade. þan 12 þo²⁹ sem með rettum eryðum er til þess boren ættr loghum oc ær rettre kononga³⁰ ættenne tomen. þa skal sa hattr þar a vera sem her þylgir³¹ [ex til þess þarz at tala.³² þan tima sem konongr gerer hertogha [er til lettes oc sormdar³³ þa skal [konongr lata³⁴ till þings blasa [þar sem han er staddr³⁵ ollum monnum. At stípaðu þingi skal hertogha ærni sætiaz a storena xirir hasæti konongs. en síðan skal sa sem konongr stípar til þyrst tala um þa luti sem [litlegast þittir.³⁶ Síðan [ætr þat³⁷

¹) [er hann trústazadr eðr [uer log of rieltindi at halda of dema þegnum sinum — L. ²) veltre — D. K. degi eðr are — L. ³) suar — D. azar — K. æzi — L. ⁴) honum stýldugir — K. L. ⁵) [til allrar logleggar þegnstýldu — D. K. L. ⁶) leitr — D. ⁷) lendir — D. ⁸) mgl. — K. L. ⁹) [mgl. — K. ¹⁰) Her begynder igjen E. ¹¹) [oc tala þar blazan oc þara síðan i konongs gard of halda stífa veiztu þan dagh sem honom byriar of konongs tign horyrir. hoxþingium of allum adrum hinum bestom monnum — D. E. [of tala þar blazan. of gangi síðan til herbergis. of þylgi honum allir hinir þezto menn — K. L. ¹²) [mgl. — B. F. L. ¹³) þings — F. K. L. ¹⁴) [oc stolu þa — B. F. G. H. K. L. ¹⁵) [þetta konungi tru sva — B. F. L. ¹⁶) konongi eia [adr er sagt — B. eia — K. L. ¹⁷) adrir — tilf. D. F. ¹⁸) vinna konongi eia — tilf. B. gera — tilf. E. eia vinna — tilf. I. ¹⁹) ribdarar — G. H. eðr — tilf. B. of ei — tilf. I. ²⁰) [oc þo með eia oc — B. ²¹) síðan — B. þa — F. G. I. K. L. — mgl. H. ²²) [sina nænbotr — B. F. G. H. K. L. ²³) með — E. F. G. H. ²⁴) [e. l. með konongs stipan oc misfun — B. F. H. I. [e. konungs stipan of misfun — G. [e. l. með konungs stipan — K. L. ²⁵) með — G. H. ²⁶) oc tillogu — tilf. B. ²⁷) eða hirdar — tilf. B. ²⁸) þeztu — G. H. I. ²⁹) þo — mgl. I. ³⁰) konunganna — G. mgl. — E. ³¹) [eghir — H. ³²) [mgl. — F. þa skal &c. — mgl. I. ³³) [mgl. — B. ³⁴) [mgl. — B. ³⁵) [mgl. — B. ³⁶) [litaft þyttir — B. [konungi þidir vidrtvæmiligaz — G. H. [konongr stípar at þa er vidrtvæmiligast — I. ³⁷) [mgl. — B.

- Sam. med Pergamentsbrudstykker af den nyere Gulathingslov og Hirdskraa i det norske Rigs-
 archiv, egenhændigt skrevne af Lagmanden Hr. *Hauk Erlendsson* omkring 1310; in-
 deholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 1 og 2 . . . . . *M.*
- — Pergamentsbrudstykker sammesteds, med en Haand fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 28 og 29 . . . . . *N.*
- — Pergamentsbrudstykker sammesteds, med en Haand fra Slutningen af 13de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 34 . . . . . *O.*
- — Pergamentsbrudstykker sammesteds, med en Haand fra Midten af 14de Aarhundrede,
 indeholdende Dele af Hirdskraaens Cap. 52, 53, 54 m. m. . . . . *P.*
- — Perg. Cod. C. 16 qv. i det stockholmske kgl. Bibliotheks Haandskrift-Samling; denne
 Codex indeholder foruden den nyere Gulathingslov (*G* i Landsloven) m. m., ogsaa
 som en Retterbod for sig selv Hirdskraaens Cap. 36, skrevet med en Haand fra anden
 Halvdeel af 14de Aarhundrede . . . . . *Q.*
-

Det bemærkes, at Codd. *A, B, C, D, Q* og Brudstykkerne *M, N, O, P* samtlige ere skrevne
 i Norge; *F, G, H* og *K* derimod paa Island. *E* er, som det synes skreven paa Færøerne. Om
I er Afskrift af en islandsk Codex (den tabte saakaldte *Heynessbók*) eller en norsk (*in capis*
Cypriani), er uvist. *L* slutter sig, som ovenanført, til *K*, og maa derfor ansees som islandsk

---

Hat er uphæf hirðlagha uara at *Ihesus Christus*² guds sun oc uarar þru sancta *Mariu* morniar hin trospæfði sannr gud oc madr. konngr allra kononga af huærium³ allst uallð⁴ þiorn oc uirðing.⁵ han se⁶ værnd oc uarðvæizla varð⁷ herra .N.⁸ Noreghs konungs oc allra hans handgeng(i)nna manna. oc allra triftinna manna ælizlega. *I* þess hins sama uarð herra *Ihesus Christus* namzue skal uar [loghlegr⁹ Noreghs konngr¹⁰ hans pion rada bode oc banne oc utzorum varom innan landz oc utan gudi till¹¹ hyrdar¹² ser til forðdar off till gagns oc þarzenda. Nu af þui at landz þollit allt¹³ a mytla lyðstýldu konongdomenum¹⁴ at væita. oc ver allra hællzt sem honum ero handgengnir. oc af allu landz þollinu valdir¹⁵ konongenom¹⁶ til hirðar oc hæmolegrar pionofu [oc i¹⁷ ollum lutum þeim sem han fær off i hendr til [ubrigðileghs trunadar¹⁸ oc þulltominnar¹⁹ pionofu.²⁰ oc gramt²¹ gud at off i æidum²² varom oc briofum triftilegha tru²³ er²⁴ ver brigdumzt²⁵ honum i notoru þessu.²⁶ þa være þæt þarzlegt alt men varaðezt þa mytlu willipotu²⁷ er mestr lutr [þollt þessa landz²⁸ hævir [þa hormulega²⁹ blindadr af veret.³⁰ at i engu lande³¹ odru þinnazt³² [þau dome.³³ þar sem tæknir hafa veret imifir men³⁴ [ranglega til

¹) Her hezia upp hirðlog Noregs konungs ok hans handgenginna manna — Ovrskr. C. D. Her heyr hirðfæra ok um triftilega tru ok konungs erzda tall ok tosnings — Ovrskr. E. Her byriaz (heyr upp) hirðfæra — F. H. Her h. upp hirðfæra ok segir i þyrsta capitulo huat uer erom þessubughir konungi uarum bæði handgengnir menn. ok almu: ginn. i Noreghs konungs riti — G. Her heyr upp hirðmanna lög — I. Her heyr hirðfæra ok segir i þyrsta capitulo um triftilega tru — K. L. Her heyr upp hirðfæra þa sem setti Magnus konungr son Hafonar konungs ok segir hon um alla hirðfæru innan hirðar — Ovrskr. M. ²) sannr — tilf. F. G. H. I. K. L. ³) honum — fl. er — tilf. D. ⁴) ok verastlig — tilf. I. ⁵) en — tilf. B. er — tilf. C. ok virðing — mgl. I. ⁶) uár — tilf. G. H. ⁷) virðulega — tilf. F. ⁸) Magnusar — C. ⁹) herra — F. G. H. ¹⁰) [loglegar Noreghar — D. [logligr konungr — G. H. ¹¹) tignar ok — tilf. F. togs ok — tilf. H. ¹²) þatrum — tilf. K. L. ¹³) alt — mgl. B. E. K. L. ¹⁴) konongenom — E. F. ¹⁵) Saal. rettet. valet — A, mgl. I. ¹⁶) honum — H. K. L. ¹⁷) [i — B. F. G. H. I. [ot — K. L. ¹⁸) [ubrigðilegrar — K. L. ¹⁹) þulltomligrar — G. H. ²⁰) holloftu — B. C. D. E. G. H. þianofu ok holloftu — I. ²¹) gramit — F. gremium — G. ²²) ordom — B. æidi — C. D. E. ²³) vara — tilf. E. I. ²⁴) af — fl. ²⁵) uirðr — tilf. D. ²⁶) þessu — mgl. I. ²⁷) willipotu — B. C. F. L. ²⁸) [þolltens i þessu lande — B. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) Istf. Resten af dette og de 3 følgende Capitler har E: ganga þessir capitulum sua vt sem stendr i landzbotenne. *I* nazne þodr ok sonar ok heilaga anda. En af sua harðlega fan til at bæraft at engi er þessara til. ³¹) lande — mgl. D. ³²) þrozagt ne þinnagt — B. ³³) [þomi til — B. F. L. [þess dome — C. ³⁴) Resten af dette og de 3 fgg. Capitler mangle i A, og ere derfor tilföjende efter B. Ogsaa C sluttar her Capitlet, tilföjende: eftir þui sem stendr i logbotenne þatgre i triftinsdoms bætti i hinum þridia capitula. Derpaa følger istf. Cap. 2, 3, 4 kun Ovrskrift: Her eftir þulu vera erzdir þar sem greina hveffu eruzt a Noregs konungs riti ok þau capitula sem þeim þyglia eftir þui sem þar stendr (See foran S. 24 fgg.). I F-K mangler ogsaa Resten af dette, samt de 3 fgg. Capitler.

[oc goðra manna raðe¹ [æxtir loghum.² en ex hertoghe uil eigi toma til tononges³ [þorðalla laust.⁴ þo at [tonongr biðe gífla⁵ [eða bæðiðiz⁶ eða [uærða svit⁷ son a⁸ [hertogha hendi.⁹ þa ma han domazt sannr at sol. oc aller þeir sem síðan¹⁰ fylgia honum eða nokora lyðni¹¹ væita honum¹² lofðger ex¹³ domr þællr a mal hans. þa ero þeir aller ubóta men.

Guor forð fylgia skal iarls namne.¹⁴

- 14 Nu skal segja til þess sem¹⁵ vera ma¹⁶ at sumum¹⁷ se ufunnulegare en von være at oc til horyrði. oc er þat um [iarls doma¹⁸ her¹⁹ i Noreghe oc iarls nozn.²⁰ [en men meghu flia²¹ at með þeim²² hattom²³ haza Noreghe tonongar gezt monnum iarls²⁴ nozn [i Noreghe.²⁵ Sa er en þyrsti hattr er²⁶ Noreghe tonongr gezt sunum²⁷ sinum fligetnom [iarls nozn.²⁸ [en stundum bróðrom sinum fligetnom²⁹ eða namaghum³⁰ oc væitir þeim flit af lande [oc þo i þeim stodum ritisins³¹ sem honum³² hnið með flitu flilorðe sem han flipar.³³ oc a þat með engu mote i ærð³⁴ at ganga [þo at sumer³⁵ haxe³⁶ ranglega uid flengzt.³⁷ Er þat þyrst til uitnis burðar at þesshins³⁸ iarldomr heuir æði [ærdum til oc æði hæuir han³⁹ i ærðir gengit sem nog ero⁴⁰ dome til. þat annat at huerghi [þingz i landenu nokor lutr eintadr til iarldomsins.⁴¹ hældr haza tonongar⁴² uæit iarlum af landinu flit sem [þeim hæuir litat⁴³ stundum i frostapings loghum. en stundum i Gulapings loghum. stundum i lifinni [oc allozt a Upplondum.⁴⁴ en stundum i ollum⁴⁵ lutum landzins oc⁴⁶ þui smærom saman. allozt haza þat oc tonongar tælit til sin sem þeir haza væit hinum sama iarle i æins huærium luta landzins oc þenget⁴⁷ iarlle [þar

¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ²) [mgl. — E. F. K. L. ³) þings — F. L. mgl. — E. lofðgera — tilf. B. C. D. lofðiga — tilf. E. lofðiga flengdr — tilf. F. G. H. I. lofð. tilflaðr — tilf. K. L. ⁴) [mgl. — F. ⁵) [t. beidiz eighi gífla — G. [t. beidiz gífla — H. [tonungi biðiz gíflar — K. L. ⁶) [mgl. — G. H. K. L. ⁷) [svit virðast — I. ⁸) af — E. of — L. ⁹) [hendar hertoga — D. [hertuga — F. G. H. [hendr honum — K. [henda honum — L. ¹⁰) síðan — mgl. E. ¹¹) atyðni — B. ¹²) honum — mgl. B. C. D. F. K. L. ¹³) er — B. G. H. I. K. L. [þan er — F. ¹⁴) Foran dette Cap. indskyder I Cap. 18, men udelader det paa det rette Sted. ¹⁵) at — G. H. ¹⁶) um iarldom — tilf. B. ¹⁷) monnum tilf. E. K. L. ¹⁸) [iarldom — B. E. F. G. H. L. [iarldomi — I. K. ¹⁹) her — mgl. C. D. F. L. ²⁰) iarlenazn — B. E. ²¹) [oc at men fliti gior — B. [en at men fliti — F. I. [en at m. viti — G. H. [en at m. fliti þui giorr — K. L. ²²) þrim — alle de Övr. ²³) Saal. rettet. hattom — A, urigtigt. ²⁴) iarla — E. ²⁵) [mgl. — F. K. L. ²⁶) at — B. E. L. ²⁷) hni — K. L. ²⁸) [jarto naga — B. E. L. ²⁹) [mgl. — D. I. ³⁰) náungum — I. ³¹) [of þann luta ritisins — B. [of þeim lutum ritis — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ³²) þeim — G. H. ³³) flitr — K. L. ³⁴) ærðir — B. C. D. E. I. ³⁵) hni — C. D. ³⁶) þar — tilf. G. H. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) þessháttar — F. ³⁹) [mgl. — F. L. ⁴⁰) zinnaft — E. F. ⁴¹) [zinnaft i landenu nokorir lutir eintadr til jarldomsins — E. [z. i l. eintannadr (eintadr — H) réttir til jarldomsins — G. H. [zinnaft dome til i landinu at nokurir lutir sé eintadr til jarldomsins — I. [i landenu zinnaft nokurir lutir eintadr til jarldomsins — K. L. ⁴²) hertogar — D. ⁴³) [litar. en — E. [þeim litar — I. ⁴⁴) [oc allt um Upplond — G. H. [allt á Upplondum — I. ⁴⁵) øðrum — F. ⁴⁶) þa — tilf. G. H. I. ⁴⁷) þeim — tilf. F.

annar stadar¹ sem kononge [hovir(!) þot tilgjellilegast.² nu þinnast oc huerghi [hældr
hu³ ne iarder eda⁴ odall i Noreghe i notorum stad þau sem [iarldhomenum se ein-
tannat⁵ uttan þær⁶ heuir huerr hæzt [oc sua myltit⁷ [oc med flitum hætte⁸ sem
kononge heuir synzt. Þat er hit þridia [er uittrum monnum synzt mest⁹ at snotter¹⁰
konongar haza oxtlega þunnit uæinorð iarldanna stundum til sin en stundum til
sinna þorellra oc þui er þat rettast at konongr haze i sinu valde at soma þan næst
æz sinni þadur læizð [oc þræmia þan¹¹ sem han þinnr¹² se(r) hollastan oc [sit uil
mæst uil læggia hans bodstap at¹³ gera bæde innan landz oc uttan. þui at hans
[æign oc odall¹⁴ er alt landit. oc¹⁵ æighi er handsæll¹⁶ at [bætr geizt¹⁷ þo at
annars¹⁸ se a¹⁹ þræistat. Þætt er hit þiorda sem liosast²⁰ er at oxt hovir(!) [longum
stundum²¹ ængi iarll veret i Noreghi oc heuir þat almuganom horgast veret. þui at
sealldan [heuir rett²² smælengsins uil þat batnat at marget haza þzirbodarner veret
i senn.

Um annan hatt iarldoms til skatlanda.

Sa er annar hatt iarls narns er Noreghs²³ konongr geiz þeim monnum²⁴ er 15
han skipar izir skatland sin. Svrst Orknæjar [uid þui flilordi²⁵ sem vattar settar
straæ Suærris konongs oc Haraldar iarls²⁶ oc²⁷ med þeim þleirum einka malum
sem komu i settar giærd²⁸ Magnus konongs Halonar konungs sunar oc Magnus
iarls Gyllibæzt²⁹ sonar þa er þeir settuizt i Þiorgwin þa er lidnir varo þra burdar
tima varo herra Ihesu Christi.³⁰ .m. vættra .cc. vættra .lx. oc .vij.³¹ uættir a .iiij.
are rikis Magnus konongs sunar Halonar konongs. Sva oc æz konongr geiz³² iarl til
Jelandz med flitu flilorde sem [kononge³³ syniz³⁴ med guðs þorsio oc godra manna
rade. þa ma til huarætvæggia þeirra³⁵ þan hatt myta sem her sæghir³⁶ æztir [logh-
um³⁷ huersu iarll skal gera oc sva þat þleira sem her til honrir æz þui sem þar
þyngir.³⁸

¹⁾ [þat j annan stad — B. [þa annarsstadar þar — G. H. I. ²⁾ [titade — B. [titar — E. [þidir
tilgjellitigt — F. [þ. þa til þallit — G. H. I. ³⁾ [þu — B. E. G. H. K. L. [þn — I. [mgl. — F. ⁴⁾ ne
— E-L. ⁵⁾ [iartinum ero eintat — E. [iarldóm hezra til eda honum se eintannlig — F. ⁶⁾ þær — B. F.
I. K. L. ⁷⁾ [oc sua myltar — B. F-L. [mgl. — E. ⁸⁾ [oc m. flitu flitvði — G. H. [mgl. — E.
⁹⁾ [mgl. — E. ¹⁰⁾ [notrir — B. C. E. K. L. [nottir — D. Noregs — F-I. ¹¹⁾ [mgl. — fl. ¹²⁾ [er
— E. ¹³⁾ [mest uil hans bodstap — F. G. H. K. L. ¹⁴⁾ [odat — B. E. [æign — I. ¹⁵⁾ þuiat —
K. L. ¹⁶⁾ uilf — G. H. I. þo — tilf. E. ¹⁷⁾ [b. heizt — D. [annat geiz þetr — G. H. I. ¹⁸⁾ þess
— G. H. I. ¹⁹⁾ um — F. i — K. L. mgl. — E. ²⁰⁾ Saal. alle undt. A, der seilagt. har liotagt.
²¹⁾ [mgl. — G. H. K. L. ²²⁾ [haza rettir — I. ²³⁾ Noregs — mgl. B. F. K. L. ²⁴⁾ manne — B.
mgl. — I. ²⁵⁾ [med þ. flilordi — B. I. [med þeim hatti — F. [med þui moti — G. H. K. L. ²⁶⁾ Mabbz
abar sonar — tilf. G. H. K. L. ²⁷⁾ oc — mgl. E. F. ²⁸⁾ þeirra — tilf. E-K. ²⁹⁾ Gyllibæzt — B.
C. D. F-L. Gyllibæz — E. ³⁰⁾ Saal. rettet. Christi — A. ³¹⁾ .vij. — G. H. ³²⁾ geiz — alle
de Örrige. ³³⁾ honum — B. F. ³⁴⁾ [konongr ger a — E. ³⁵⁾ þessa — B. C. D. I. mgl. — de Örr.
³⁶⁾ greinir — E. ³⁷⁾ loghum — mgl. B. C. D. ³⁸⁾ [mgl. — F. G. H. K. L.

Med huerium hatti konongr skal iarl gera.

- 16 Þan tíma sem konongr [gerer iarl¹ ser til sǫmdar oc lettes. þa skal konongr² lata til þings blása þar sem han er staddr ollum monnum. oc at skipadu þingi skal iarl³ ærni sætia³ a þorina xirir hafeti konongs. en síðan skal þa er konongr skipar til þyrft tala um þa luti er [litlegast þyðir.⁴ síðan skal ætíð þat konongr sealzr upp standa oc geza honum iarl⁵ nærn med þessum ordom.⁵ Nærn þat sem el leg a þil. [oc nærni iarl⁶ ærni⁶ .N.⁷ æz guds halzu oc æz þui uallde sem han heruir mer let. þat gez el þer med godvilia.⁸ late sealzr⁹ gud þui sína mistun fylgia med ollum þeim lutum sem han ser at þer hǫrzer hǫlzt¹⁰ til¹¹ tignar oc minnar sǫmdar [oc lettes. þer til frændar¹² oc þarsælu¹³ ollum þeim till fridar [oc þagnadar¹⁴ sem el þa¹⁵ undir þil uallde med guds þorsio. Síðan¹⁶ [honum verðr gezet iarl¹⁷ nærn. þa¹⁷ skal han¹⁸ lata i hond honum oc sætia han i hafeti ut i þra sínu hafeti¹⁹ [godan mun.²⁰ konongr skal geza honum sverð [oc þa honum²¹ i hond.²² skal han [uid þui i tennast²³ at han hǫlldr þan iarlðom æz konongdomenum²⁴ oc er hans sverð: talare. rettom til styrle rangum til reysingar. kononge til lettes oc hans [hollu²⁵ rade of²⁶ rili [oc sǫmd²⁷ til²⁸ uærndar oc uirdingar huar sem han ma sínu liti uid toma.²⁹ Síðan skal konongr geza honum merki til þess at konongr³⁰ stýldar³¹ alla þa³² honum [æztirlata oc³³ audluæða³⁴ vera sem han skipar undir hans uallde. um allt þat sem adr³⁵ uattar i iarl³⁶ sverðtofu. oc [hans iarlðom³⁷ i ollu styrkia oc stýdia [til þess ærnis³⁸ [oc³⁹ allrar loglegar lǫðni.⁴⁰ Þetta huartuæggia skal konongr standande⁴¹ [þa iarl⁴² síðan skal iarl⁴³ ganga fram oc sveria⁴⁴ æid at hælghum domom med þeim æidstaþ sem adr er stradr ætíð konongs æid.

Huer sǫmd fylgia skall iarl⁴⁵ nærne.

- 17 Nu skal segia til þeirra sǫmda er fylgia iarl⁴⁶ nærne. Iarl skal haza merki [xirir ser⁴⁵ huart sem han ridr til þoar eða ror. nema konongr se xirir.⁴⁶ Iarl skal haza

¹) [vill iarl gera — F. ²) konongr — mgl. B. ³) niðr — tilf. F. ⁴) [til hǫrþra — B. [litligast þyðia — E. [litaz þiðir — G. H. I. ⁵) sem her fylgia — tilf. D. E. ⁶) [mgl. — B. F. G. H. K. L. a nærn — tilf. E. ⁷) þat gez el þer med godvilia (godum vilia) — tilf. D. E. ⁸) [mgl. — D. E. ⁹) sealzr — mgl. þ. ¹⁰) best — E. ¹¹) til hans — B-E. G-L. honum til — F. ¹²) [mgl. — F. ¹³) þagnadar — E. þarsælu — K. L. ¹⁴) [oc nada — B. F. K. L. ¹⁵) þar — B. E. G. H. K. L. þa — I. [st — F. ¹⁶) er — tilf. B. I. ¹⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁸) konongr — alle de Övr. ¹⁹) [æti — G. H. ²⁰) [godum muni — E. [mgl. — G. H. K. ²¹) [mgl. — E. ²²) hendr — F. ²³) [i þui við tennast — B-H. K. L. [ot þessa við tennast — I. ²⁴) konunginum — F-I. ²⁵) ollo — B. ²⁶) [mgl. — F. ²⁷) [til sǫmdar — E. [mgl. — B. F. G. H. I. K. ²⁸) of — E. ²⁹) kononge til lettes &c. — mgl. L. ³⁰) hann — B. ³¹) skipar — E. han — tilf. D. ³²) menn — B. þa menn — F. ³³) [mgl. — B. ³⁴) audminfa — E. ³⁵) hann — H. ³⁶) hertuga — F. K. L. rigtigere. hans — G. H. I. ³⁷) [hans iarlðom — D. oc han — tilf. B. ³⁸) [i alla stæde — E. ³⁹) þes ærnis oc — mgl. F. K. L. ⁴⁰) [Saal. rettet; [at allar loglegar lǫðnir — A, urigtigt. ⁴¹) stíðande C. D. E. ⁴²) [veita eðr þa — I. ⁴³) han — E. ⁴⁴) konungi — tilf. K. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) j þv — B.

þyldar men [ser þegar æighi er ner konongr.¹ aldri þo þleiri en .vi.² Jarl skal þreallega ræða þirir þeim luta landz sem konongr þær³ honum [at safar ögri⁴ [ex-
tir loghum með miffun.⁵ nema⁶ æigi skal han store utbod haza en konongr.⁷ nema
konongr samþyði þat með honum þirir [æinar huæriar loglegrar naufsyniar safar.⁸
Æigi skal iarl oc⁹ geza iarder¹⁰ þær sem konongr vœtir honum.¹¹ vœita ma han
þeim sem [honum lifar¹² meðan [han hæuir uæld¹³ izir. Æigi skal han oc þleiri
handgengna men haza en konongr oc uittir¹⁴ men sea at til hœrri. en ex¹⁵ iarl
aukar¹⁶ þidan hird er [konongr þiri bydr honum.¹⁷ þa ero þeir aller landrada men [er
þidan sueria er¹⁸ þeir uitu¹⁹ [konongs þorbod a.²⁰ Æigi skal oc iarl or lande þara
nema [konongs se lœngi till.²¹ Uid engan þan hœrdingia skal iarl fatter vera sem kon-
ongr er ufattir uid þirir loghlegrar safar. Æigi skal iarl oc þa men hallða er konongr
[er reidr²² mote hans²³ uilia. [Nu ex þua ber uid at uyrdr er i landi.²⁴ þa skal
iarl þyldugr²⁵ vera kononge i ollum naufsynium oc aller hans men. [tan oc iarl²⁶
loghlegr²⁷ naufsyn til at bera.²⁸ þa skal konongr þa honum sua [mylin þyrft²⁹
sem goder men sea at bæzt ber.³⁰ en huervetna þar sem þeir ero i uyrði saman kon-
ongr oc iarl oc þeirra men. þa skal þua vera huer til annars sem þeir se aller³¹ or
æinu loghunœtti. Þyldugr skal iarl oc til vera i þrði oc uyrði³² at þara i þær
þærdir sem konongr bydr honum [med þynfemd oc han uil sealyz sine men till³³
senda³⁴ þa sem honum er uel till.³⁵ Vardhald oc allar adrar niofner ftulu iarl³⁶
men iamþut halda uid konongs men ex iarl er með kononge at manmærgð³⁷ oc sua
.i. oflu lutþalli oc lutþipti³⁸ extir retto mantale. [konongs læghe er þyrft³⁹ i huærri
hœrn.⁴⁰ [Jarl skal vera kononge sinum hollr oc trur var oc⁴¹ sea uel⁴² uid uirna
radom of rœdum.⁴³ Ex⁴⁴ þua tan til at berast⁴⁵ at konongr kœnner iarl⁴⁶ sinum

¹) [(med) ser þegar hann er ner konongi — B. E. [ser þ. h. er æigi ner (hja) kononge — C. D. [liij. huart
sem konongr er ner eða þiarri — F. [liij. huart sem hann er ner konongi e. þiarre — G. H. [þegar hans er
eði nœrri konungi — I. [liij. hv. [þ. h. er ner t. e. þirr — K. L. ²) þimm — H. ³) tær — G. H. ⁴) [mgl.
— B. [tata safarægri — E. ⁵) [eptir tœgum — F. [med miffunn oc þo t. tœgum — G. H. [m. miffun — I.
[m. tœgum of þo með (undir) miffun — K. L. ⁶) en — B. F. mgl. — E. G. H. K. L. Hensfœres i D til
det foregaaende. ⁷) vill — tilf. I. ⁸) [einhveria naufsynia safir — F. G. H. [einhveria naufsyniar —
K. L. ⁹) haza eða — tilf. D. ¹⁰) æignir — D. ¹¹) en — tilf. E. F. K. L. ¹²) [han vil — E.
F. G. H. K. L. ¹³) [hans vald er — E. ¹⁴) vitrir — alle de Övr. ¹⁵) þua ber með at — tilf. E.
¹⁶) eytr — H. ¹⁷) [hann veit konungs þorbod a — K. L. ¹⁸) [þidan — K. L. ¹⁹) uiffu — G. H.
²⁰) [at konongr þyrirbydr — K. ²¹) [med konungs radi — F. G. H. K. L. ²²) [þeir reidi a — E.
²³) konongs — de fl. ²⁴) [Ex þua ber til at uyrdr er i land tomin — B. [Enn ex uyrdr er i landi — F.
²⁵) þyldr — I. K. L. ²⁶) iarl²⁷ — B. E. G. H. I. ²⁷) noðor — E. mgl. — F. ²⁸) [tomi of iarl²⁹
logligh naufsyn til — K. ²⁹) [marga menn of þyrft — B. ³⁰) bœr — B. ³¹) sine mans menn oc
— tilf. B. ³²) Saal. rettet. i þrði — A. urigtigt. ³³) með — C. D. F-L. vid — E. ³⁴) tæta þara
— G. H. ³⁵) með — E. vid — F-I. [oc sendi sine menn sealyz þa er hann vil uel — B. ³⁶) iægnadi
— G. H. ³⁷) vera — tilf. G. H. K. L. ³⁸) þyrft — mgl. B. G. H. I. ³⁹) [mgl. — E. ⁴⁰) at
— E. G. H. ⁴¹) uel — mgl. E. F. ⁴²) [mgl. — F. K. L. ⁴³) En ex — B. E. ⁴⁴) toma — E.

suitræði¹ eða utrýglæit. þá skal þat með stynsemd ranzsafa. en æighi með [bræde eða² alaupum reysa. en ex han dyl oc tröngstizt³ [han ser⁴ til trýglæita.⁵ þá skal han biöda gisla⁶ til retz ranzsafa. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stynsemd [oc godra manna raðe⁸ [æxtir loghum.⁹ en ex iarl uil¹⁰ æigi [til toma konongs¹¹ loghlegha¹² þorxalla laust þo at konongr biöde¹³ gisla eða bæidizt. eða uerða suit son a [hende iarle.¹⁴ þá ma han dömazt sannr at sof oc aller þeir sem xylgia honum eða nokora lyðni væita lofstege¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guerru konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja huersu konongr skal gera lenda man. [konongr skal gera lenda man¹⁸ a iola tíð eða páscha. eða a enum hæstum hatidum. þui at svo hæuir veret at¹⁹ þornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera æxtir þat sem borbuers ero sogð²¹ oc matr er blæjsaðr²² adr en konongr sætiz i hafæti. [þer skal lata tynsa þa²³ xirir [olum monnum i holl eða hirdstofu²⁴ adr en han sætiz i xir²⁵ bord með þessum orðom. Ex þat synizt at þenna man [oc næzni²⁶ .N. er [xlestum er²⁷ tunnigr at godu. þá uil konongr xirir safar hana pionofu læida han til sordar sætis oc uirdingar [næznbota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirdar með lenz manz næzne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz næzne a at xylgia þa geyr konongr honum [xulltomlegha með guds mißun oc traufsti.³¹ með lenz manz send³² [oc stikum væizlum sem byriar til lendz manz rettar.³³ en þat er³⁴ .xx.³⁵ marla væizla. Síðan skal konongr tælla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lenda men eða stallara [eða mertis men.³⁹ [eða stinliara(!) eða⁴⁰ drofseta [eða þa .ij. sem somelegazter⁴¹ ero innan hirdar ex lender men ero æigi ner⁴² oc biöda þeim at læida þan man [xram til sin xirir hafæti.⁴³ oc þa skal konongr sealzr⁴⁴

¹) landræð eða suitræði — B. landræð — F. ²) [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³) tröngfir — C. D. E. I. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc tröngstizt &c. — mgl. F. G. H. K. L. þá þ. þat með stynsemd &c. — mgl. E. ⁶) xirir sit — tilf. E. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. rettet. uil — A. ¹¹) [toma til konongs — B. D. I. K. L. [t. til þings — F. G. H. ¹²) loglegra — D. mgl. — B. E-L. ¹³) honom — tilf. D. K. L. ¹⁴) [iarle hendi — B. E. G-L. [hendar iarle — D. F. ¹⁵) honum lofstegeir — B. G. H. I. K. L. lofstegeir — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶) [mgl. — F. ¹⁷) Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸) [hæizt þiði þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹) xra — C. D. G. I. ²⁰) oc ægiu — tilf. B. C. D. F-L. xari — tilf. E. ²¹) [þetta þ. vera gort æxtir þat er borbuers er sogðr — B. [ungiu — I. ²²) signdr — F. ²³) [þa skal konongr tynsa — B. [þa skal lata tynsa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa þ. hann lata tynsa — G. H. ²⁴) [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i hall eör m hirdstofu — G. H. ²⁵) undir — F. ²⁶) Rettet fra æzni — A. [ot næzni hann — I. [mgl. — B. E-H. K. L. ²⁷) [xlestum — C. [xlestum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸) [næznbota þeirrar — E. [næznbota þeirra — F. [næznbota þeirrar — G. H. ²⁹) [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰) oc — tilf. B. G. H. K. L. ³¹) [xulltomliga — F. [xulltomliga með guds mißun — K. L. ³²) retti — B. F. I. K. L. með . . . retti — mgl. G. H. ³³) [mgl. — B. F-L. ³⁴) ero — B. ³⁵) .xx. — H. aabent Ram i K. ³⁶) lata tælla — E. ³⁷) sin — mgl. F. I. ³⁸) .ij. — mgl. I. ³⁹) [c. mertiomann — B. C. D. [með mertiomanni — K. ⁴⁰) [c. stinliara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹) meßhattar — B. ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³) [xram xirir sit — B. ⁴⁴) [calzr — mgl. E.

[tala i hönd honum of¹ leida han til setes pallz² til horgrar³ handar ser oc setia han i annara lendra manna sete. En með rettu þa⁴ eigu lender men sua at sitia at þa sitir þyrstr sem þornazstr er at nagnbotum oc sua huerr síðan sem lengi hœuir veret lendr madr. [oc a þessi skipan⁵ at standa⁶ huerrvetna þar sem þeir hittazt.⁷

Guern rett ok veiztur er lendir men skulu hafa.

þan ret⁸ skulu oc⁹ lender men hafa með¹⁰ kononge at þeir skulu vera nest¹¹ 19 hertogha oc iarlum¹² [ener næstu oc hinir hæstu¹³ konongs radgiarar oc sua et sama innan hirdar um oll stormæli.¹⁴ Lender men skulu halla a hæstum¹⁵ [hatidis dagum¹⁶ fylgd með kononge. Þeir skulu oc þyrstr¹⁷ bera uigslu sværd konongs ex han ber torunu¹⁸ eða garland.¹⁹ nema hertoghe eða iarl²⁰ bere. En ær þui at þeir skulu vera ener hæsto konongs radgiarar þa ber þeim at vera hinir hollazstu²¹ [bæde løy-nilega oc openberlega.²² oc vera sua þirir odrum i þui sem i sœmdom oc metordom. Lender men skulu oc hafa uald oc²³ taka [ser men til trausts oc kononge sinum til styrts²⁴ með huskarls nærne. [eigi þleiri en .xl.²⁵ nema konongs løyri se til. Allar þær æ(i)gnir sem þalla undir konong²⁶ ær udada uertum [eða alæigu malum. eða utlægdar²⁷ vœrtum²⁸ þar sem lendr madr hœuir len²⁹ [ex konongr uil honum syssu³⁰ þa.³¹ þær ma [engi lendr madr³² [með rettu³³ ser kanna ne brot lea.³⁴ [œingi madr ma oc³⁵ þirirgera æignum sinum [eða odlum³⁶ [uid notorn.³⁷ nema uid gud oc konong.³⁸

Ex konongr kœnner lendum manne landrad.

En ex konongr kœnner [lendum manne sinum³⁹ svitrædi eða landrad. þa skal 20 han⁴⁰ með landzloghum undan þlytiast⁴¹ ex æighi þær loglega a han þroxat. [Ret ranzfat⁴² hvœir konongi a ollum malum⁴³ at hafa. oc allra hællzt uid sina sværd-talara [oc pionofstu men.⁴⁴ en æigi a han [með brædi eða alaupum reysa eða ræidazt

¹) [mgl. — K. L.   ²) palla — mgl. B. E-H. K. L.   ³) horgre — B. D. E-L.   ⁴) þa — mgl. B.
⁵) síðan — tilf. D.   ⁶) halbæzt — B.   ⁷) þinnaz — I. [mgl. — F. K. L.   ⁸) hatt — E.   ⁹) oc — mgl. de Övr.   ¹⁰) at — F.   ¹¹) næstir — G. H. I.   ¹²) jarlle — E.   ¹³) [hinir hæstu — F. K. L. [hinir æztu — G. H.   ¹⁴) stormæli — B. stormædi — K. L.   ¹⁵) hinum næstu — E.   ¹⁶) [hatidum — F-L.   ¹⁷) þyrstr — F. mgl. — B.   ¹⁸) uigslu torrono — B.   ¹⁹) garlant — F-L.   ²⁰) iarlær — C. I.   ²¹) bæde um þior oc þe oc um tungu. oc allan tryggleit oc hollafstu — tilf. D. um þiorrede of sua með tungu of ollum truleit of hollafstu — tilf. E.   ²²) [mgl. — K. L.   ²³) at — B. C. D. E. til þess at — F. I. til at — G. H. K. L.   ²⁴) [men með ser konongi sinum til trausts of styrts — E. [ser menn til styrts — F. I. of sœmdar — tilf. K. L.   ²⁵) [þo eigi — þ. en .xl. manna — B. [þioratigi. en æigi þleiri — C. D. E. F. I. K. L.   ²⁶) konungdominn — F. K. L.   ²⁷) utlægdar — D.   ²⁸) [mgl. — F. K. L.   ²⁹) syssu — F. þyrir — tilf. G-L.   ³⁰) syssu — mgl. E.   ³¹) [mgl. — F.   ³²) [engi — F.   ³³) [mgl. — E. F.   ³⁴) setia — B-L.   ³⁵) [þui at engi ma — F.   ³⁶) [mgl. — F. K. L.   ³⁷) [uid notora með rettu — C. [u. annan m. rettu — D. [man m. rettu — E. [mgl. — F.   ³⁸) með rettu — tilf. B. F. I. K. L.   ³⁹) [i. monnum — E.   ⁴⁰) han — mgl. B. F.   ⁴¹) þoraz — B. E-L. til riettz rannfate. Enn — tilf. K. L.   ⁴²) [r. þroz — E. [þrozfemd — F.   ⁴³) lutum — F. þoz þa — tilf. K. þoz — tilf. L.   ⁴⁴) [mgl. — K. L.

at uranzsalandum malum.¹ [gæc hællðr uæl xirir at sea² huærium³ han gæx næzn-
botr eða adrær sœmder oc hællde uid alla uæl síðan þa sem æigi spilla sealzer⁴ xirir
ser.⁵ En ex lonongr lenner [lendum manne⁶ sinum [landrad eða svit.⁷ oc ero þær
sæter æigi openberar at⁸ sonnu oc dyl lendr madr. þa scal lonongr þat mal ranzsafa
a hirdstæxnu ex æigi⁹ xær med xammenne¹⁰ sætt. æigi ma lonongr [med rettu¹¹ synia
lendum manne¹² sinum hirdstæxnu at ranzsafa sit mal til rezt¹³ ex han þyðiz [goda
sot¹⁴ æiga at væria. þær extir skal næzna .xij. [ena stynsamaztu men¹⁵ [at lita a¹⁶
huart er þetta ma [med rettu¹⁷ sannazt [a hendi lendum manne¹⁸ eða æighi. oc ex
þeim liz sua at [ranzsafado þvi mali at hann megir vndan xorazt. þa a æi lonongr
at synia¹⁹ honum undanxærstu slita sem goder men sea med sealzs²⁰ lonongs rade
[oc logh hins hælga Olafs lonongs eru til.²¹ Lender men stulu æigi²² stiliazt uid
lonong [xirir uttan hans got²³ orloz. en allra sîzt i naudzsynium²⁴ eða uztidi nema
vællde annat huart uanhæilfa eða elli. þa ber lononge æighi at hællða honum²⁵ [um
xram²⁶ uilia sin²⁷ þo at almytil se lonongs naudzsyn til. Ex lonongr spyr uztid oc
[gerer lendum manne sinum bod²⁸ til sin at toma oc xirir næmzt han [síðan þa
xærd.²⁹ þa ero þat son svit uttan han se siutr eða sar. eða³⁰ slitt et sama ex han³¹
bydr honum med³² lidi [sinu i³³ mote vuinum sinum at xara [oc xirir at vera³⁴
nema svo mytil oxræxtli³⁵ se xirir at æigi þilti stynsamum mannum vera til xort.
Nu komr hersagha son³⁶ til lændz manz þa er han styllðr bod at gera ollum lon-
ongs monnum [oc ollum³⁷ hans þægnum þeim sem han ma uid³⁸ tomazt [ex uztidr
hæxzt.³⁹ slitt hit sama eru oc styllðir hirdmen oc gestir oc liærtisvæinar oc aller lon-
ongs men ex þær spyrja xyr. en sa er æigi uil niofn⁴⁰ [bera eða⁴¹ bera lata. oc
læzt lonongs madr i þvi. þa er sa nidingr oc sealzsagdr [or hird⁴² er æigi [uilði
vara laugunaut sin⁴³ uid dauda huat næznbot sem han hæuir [ex han matte þvi
uid toma.⁴⁴ en⁴⁵ han xorezt undan extir dome lonongs oc hirdar ex dylia ma.

¹) [at vprozudu at reidaz — F. K. L.   ²) [oc hællðr xirir at sia — B. I. [geymt hællðr uæl x. at sia — E.
[þær honum (æz) þvi uæl x. at sia — F. G. H. K. L.   ³) at sea er — tilf. D.   ⁴) um — tilf. G. H. I.
⁵) eða adrær sœmder &c. — mgl. F. K. L.   ⁶) [i. monnum — B. E.   ⁷) [landrada(svit — E.   ⁸) med
— C-L.   ⁹) hann — K. L.   ¹⁰) xaa men nidr — E. xam monnum — K. L. [xir — tilf. B.   ¹¹) [mgl.
— E.   ¹²) monnum — E. K. L.   ¹³) mæls — tilf. H.   ¹⁴) [got mall — B. F. [dauda sot — K. L.
¹⁵) [hina vitrostu men æz hirdliði — B. [hina vitrostu menn æz hird — C. D. G. H. I. [men hina vildastu æz
hird — E. or hird — tilf. F. K.   ¹⁶) [at lita a — D. [at lata ranzata — E.   ¹⁷) [mgl. — F. G. H.
¹⁸) [a hendr honum — E-L.   ¹⁹) [mgl. i A ved Forglemmelse, og er her tilfœiet efter B.   ²⁰) sealzs —
mgl. B. F. G. K. L.   ²¹) [oc logum hins hælga Olafs lonongs — B. F. I-L. [at honum þær extir i. hins
h. O. lonongs — G. H.   ²²) xær — tilf. E.   ²³) [en han gæx — E.   ²⁴) lonongs — tilf. G. H.
²⁵) þeim — E. hann — F. K. L. at þeim — H.   ²⁶) [utan — F. G. H. K. L.   ²⁷) hans — B. F-H.
K. L.   ²⁸) [bydr han lendum monnum — E. ord — F-I.   ²⁹) [xærdena — B. [þa xærd — E. I. [síðan
— F-H. K. L.   ³⁰) eða — mgl. — B. E-L.   ³¹) lonongr — F-I.   ³²) at stæra — G. H. I.   ³³) [mgl.
— B. F-L.   ³⁴) [mgl. — G. H.   ³⁵) oxræxtli — de Övr.   ³⁶) son — mgl. F.   ³⁷) [mgl. — B. E.
³⁸) ægir — E.   ³⁹) [mgl. — E.   ⁴⁰) bod — E.   ⁴¹) [mgl. — E. G. H.   ⁴²) [ór lögumætti — F.   ⁴³) [vit veria
lagunauta sin eða vara — B. [uill veria lögunaut sin — G. H.   ⁴⁴) [mgl. — F.   ⁴⁵) Saal. rettet; ex — A.

Um kanceler oc hirdpresta.

Kanceler a ein at vera með hestum radgiazum konongs innan hirdar. han a at 21 hafa ret oc metord með lendum monnum bæði i sexsum¹ oc odrum sordum (heim sem honum byriar.² Er þat [einfanlega skylda kancellers³ at geyma sem rötlelegast⁴ konongs innsiglis oc gera þau brex sem konongr [segir honum xirir.⁵ Han a oc þess idulega at ga⁶ at þa sealzr izir⁷ brex [þan tíma sem þau ero innsiglad.⁸ þui at þat steter⁹ stormunum¹⁰ oc sealzum honum mest. Han skal¹¹ hafa sit sem idulegast¹² ner¹³ konongs radum.¹⁴ Han skal oc stra sem stulvislegast¹⁵ eignir¹⁶ þær sem lonyt ar verða eða falla undir konongdomen [ax huerium eða xirir huar. þva oc¹⁷ þær iarder sem konongr gerz eða uelir imisum monnum¹⁸ [oc huerium vettre anno gracie þat gerðizt.¹⁹ Sva skal han oc ga²⁰ at landzskyldar stra(r) konongs se rettar. þat a set sem a skal vera. oc þat ax tælit sem ax [skal taka.²¹ með konongs [forsio oc²² rade.²³ Sva skal han oc²⁴ þær xærdir sem konongr bydr honum oc han ser at byriar²⁵ innan landz oc uttan.²⁶ i ollu godu vera [konongs leitr²⁷ sem mest²⁸ ma han. En þa skipan gerde Magnus konongr sun hafonar konongs. en²⁹ kanceler skal hafa [xærst i veizlu³⁰ .x. [marla boll³¹ xirir allra þeirra manna brex sem þurzu til imissa rettynda³² ætir loghum. [þar til³³ skal han hafa .v. marla bol um fram þæt sem han tælr xirir [þau brex³⁴ sem ut lonyast. slitt xirir huert³⁵ sem vattar i brexa bol. Með þeirra hette skal konongr kanceler gera at [han skal xærst lata³⁶ blasa til hirdstæznu ollum handgengnum monnum. síðan skal konongr³⁷ lyfa lata at han xær [heim manne³⁸ .n. innsigli sit með þeim³⁹ sordum sem þui⁴⁰ xnyllgia. ætir þat skal han [falla a lne⁴¹ xirir konong oc sværia honum trunadar eid⁴² með þessum eidstax.⁴³ þess leg ef hond a [þessa hælgha bol⁴⁴ oc þui stytr ef til guds at ef skal vera hollr oc trur [minum herra⁴⁵ .n. Noreghs kononge openberleggha oc lonyilega. huar sem han⁴⁶ er staddr. ætir þui uiti sem gud ler⁴⁷ mer. þui skal ef oc lonyna

¹) þessum — B. H. þessu — E. ²) [mgl. — F-H. K. L. ³) [ein kancellers skylda — F. ⁴) rettle-
legast — B. best — G. H. I. ⁵) [segir xirir — D. [bydr honum — E. ⁶) geyma — E. H. gista — F.
7) um — E. ⁸) [huern tíma &c. — E. [huert brex adr en innsiglat er — F. G. H. K. L. ⁹) [ætir — H.
stetter — de Örr. ¹⁰) munum — B. ¹¹) oc — tilf. þ. ¹²) mest — G. H. mest of idugligast — I.
13) nest — B. sem nest — E. með — I. ¹⁴) malum — E. ¹⁵) invirdlegast — B. E. ¹⁶) konungs
— tilf. F. ¹⁷) Saal. rettet. at — A. ¹⁸) [mgl. — F. K. L. ¹⁹) [eða á hueriu ari þat geriz — F.
[i huerri grein sem þat geriz — K. L. ²⁰) geta — E. geyma — H. ²¹) [a at tafast — B. [skal vera
— F. ²²) [radi — F. K. L. ²³) [forsio oc forrade — E. forsea — G. H. ²⁴) oc — mgl. þ.
25) val berr — G. H. ²⁶) oc — tilf. þ. ²⁷) [konongs leitr — B-F. I-L. [konungi tit letris — G. H.
28) mest — G. H. I. ²⁹) at — B. D-L. ³⁰) [i veizlu — D. [i veizlur xærst — H. sva — tilf. F.
31) [manadar matar boll j iorbu — E. [mertr — G. H. En — tilf. B. G. H. I. of um fram þat sem hann
tælr — tilf. F. K. L. ³²) erenda — F. ³³) [mgl. — B. G. H. I. ³⁴) [brex þeirra manna — F. K. L.
35) tit imissa &c. — mgl. E. ³⁶) [lata xærst — E. [xærst skal lata — F. [han skal lata — H. I. ³⁷) kon-
ongr — mgl. F. ³⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁹) slitum — F-L. ⁴⁰) þær — E. I. þær eigu at — F.
41) [tuefalla — E. ⁴²) eida — G. H. ⁴³) orðum — B. F-L. ⁴⁴) [hæiga bol — B. F-I. [þessa hælga
boma — D. [hæiga boma — E. K. L. ⁴⁵) [mgl. — F. ⁴⁶) ef — F. H. ⁴⁷) hærir lú — F.

sem konongr¹ [bydr mer at løynt se.² svo hialpe mer gud oc þau en hælgu orð [sem
 et hælld a.³ [Nu æz þuifa⁴ her kononge uel [at uælia⁵ [man til þessa starfs.⁶ allra
 hælzt þar sem svo ma segia at þa er annar stripta⁷ xader konongs. þui at margo
 værdr han þess uar⁸ æz kononge er han uil allþam⁹ odrum¹⁰ segia. Svo byriar¹¹
 oc kononge at haza [i garðe sinum¹² .ij. hirdpresta ualentunna¹³ men [oc at uiti
 røynda¹⁴ þa sem kononge¹⁵ uæita¹⁶ tidir oc [hoyra stripta gang handgenginna
 manna¹⁷ [oc væita¹⁸ þeim slitt xleira embætte sem þar hoyrir til.¹⁹ audmiuflir
 kononge til [þess lattes²⁰ sem þeir [megu gera honum.²¹ Æinfanlega²² houer uel
 at annar²³ se xirir²⁴ tida skipan²⁵ a²⁶ lapellu konongs. en annar þeirra varð:
 væiti messu xotum²⁷ hans oc botum. þeir eigu oc at vera hæmilegastir kononge²⁸
 æz odrum²⁹ prestom oc [lærdum monnum ut i xra³⁰ hælzt³¹ tæknir vera æz kon-
 ongs monnum oc i ollum lutum³² sòmder.³³ þeir stulu oc haza æz kononge .n.
 marla væizlu oc tvæn klæde mote³⁴ iolum. en æz handgengnum monnum þan³⁵ þrid-
 iung tiundar [sem adr er xorn vane³⁶ a.³⁷ [oc xipta³⁸ medal sin i hælninga.³⁹
 En þat er xorn sidr⁴⁰ oc hæit⁴¹ Birtibæina at gera⁴² tiund æz mala sinum⁴³ bæde
 [hirdmanna oc gesta⁴⁴ oc xipta⁴⁵ i þridiunga. tafa⁴⁶ ein aller bystupar aller⁴⁷
 iaxnt oc odlaz⁴⁸ konongs men þar i staden groxt i [þeim stodum⁴⁹ sem [xorn er
 uandi⁵⁰ a. annan tafa⁵¹ prestar⁵² xirir sina [yslu.⁵³ þridia tætr⁵⁴ spitallen [a
 larnu.⁵⁵

Guerfðu kononge skal gera stakara.

22 Neft⁵⁶ lendum monnum oc tanceler i hird konongs ero stakalarar at ollum sòmder.

¹) hann — B. E-L. ²) [vill at løynt se — E. [bydr mer at løynta — F. ³) [er a ero botinnar — B. ⁴) [Nu æz ollu þui — B. [Nu æz ollu þuifa — C. I. [Nu æz þuifa ollu — E. [of æz þui — F. G. H. K. L. ⁵) [xirir at þa oc at uælia — B. [xirir at þa at uælia — E. I. [xirir at þa — F. G. H. K. L. ⁶) [huerium hann xer þetta (sitt — tilf. G. H.) starf — F. G. H. K. L. ⁷) xipta — D, ogsaa nedenfor. ⁸) viff — F. G. H. K. L. ⁹) Saal. rettet. allþan — A, urigtigt. ¹⁰) odrum — mgl. E. til — tilf. H. ¹¹) berr — F. ¹²) [mgl. — E-H. K. L. ¹³) uel tunnanda — B. E. ¹⁴) [oc at uiti uel røynda — B. [at ordum of uiti røynda — F. [uel uiti borna — I. ¹⁵) kononge — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁶) uæiti — B. I. ¹⁷) [xripti (xripta — F. G) handgengnum monnum oc odrum konongs þionofu monnum — B. F. I. [hoyri xripta (xripta — D) gang handg. manna oc annara konongs (konongs — mgl. E) þionofu manna — G. D. E. [handg. monnum of odrum konongs þionofu monnum — H. [xripta hirdmonnum of o. f. þion. monnum — K. L. ¹⁸) [oc væiti — B-I. ¹⁹) [mgl. — F. K. L. ²⁰) [alz þes lattes — B. D. E. F. G. H. K. [mgl. — I. ²¹) [meo — B. ²²) Æinfanlega — mgl. G. H. ²³) þeirra — tilf. B-I. ²⁴) i — E. ²⁵) [ater — D. gorb oc xipan — I. ²⁶) oc — B. i — C-L. ²⁷) klædi — G. H. klædum — I. ²⁸) kononge — mgl. B. ²⁹) ollum — E. ³⁰) [mgl. — E. ³¹) hælzt — E. mgl. — D. ³²) uel — tilf. D. ³³) til sòmder — E. þeir eigu &c. — mgl. F. G. H. K. L. ³⁴) at — F. G. H. K. L. ³⁵) þan — mgl. B. E. ³⁶) vande — D. F. I. ³⁷) [mgl. — E. ³⁸) xipti — E. ³⁹) i hælninga — mgl. F. ⁴⁰) vandi a — F. [mgl. — G. H. K. ⁴¹) hæit — I. oc hæit — mgl. I. K. L. ⁴²) gera skal — B. C. D. ⁴³) sinum — mgl. D. E. ⁴⁴) [hirdmen oc gestir — B. F. ⁴⁵) xipti — E. xiptig — F. ⁴⁶) tati — E. ⁴⁷) of allir — G. H. I. mgl. — E. ⁴⁸) odlest þeir — E. ⁴⁹) [stadnum — G. H. ⁵⁰) [xorn (xorn) er vandi — B. C. F-L. [xorn er venia — E. ⁵¹) þridiung — E. ⁵²) hirdprestar — de Övr. ⁵³) þionofu — B. en þin — tilf. E. ⁵⁴) tætr — mgl. B-F. I. ⁵⁵) [at xorno — D. [mgl. — E. ⁵⁶) Neftum — F.

um. en ret allen eigu þeir slíka sem lendar men [at lang loghum oc fornu þare.¹ En tonongr skal gera² eytir þat er bo(r)duers eru sogð með þeirra hette at lata³ adr lyfa þui xirir ollum monnum at han geyr [þeim manne þuilitar nærbotr⁴ [með þeim sumdom⁵ sem til horyrir⁶ eytir [þornre ueniu.⁷ síðan skal tonongr lata .ij. stutlsvæina⁸ læida han xirir set oc tate⁹ sealyr i hond honum oc læidi¹⁰ han til stallara sætes. [en síðan ganga¹¹ ætr til hafsetes.¹² Þesse stýlða xylgir stallara nærne [með tonongs bode i tonongs pionoftu oc¹³ innan hirdar at¹⁴ stallare skal¹⁵ røða¹⁶ alt þat sem tonongr bydr honum. bæde a þingum oc a hirdstæxnum. Stallarar stulu¹⁷ halda xylgd með tononge¹⁸ [oc tala¹⁹ ær tonongs hendi þau mal sem tonongr bydr honum.²⁰ Han skal oc stýlðr til vera at røða allar stýlðar²¹ naudzsyn: iær²² tonongs ær hirdmanna hendi. Hans stýlða er oc þat at vera a ollum [stæxnum hirdar²³ oc²⁴ gesta oc setta þa um oll þau mal [sem þa stíl a oc han er til tuaddr eytir tonongs rade.²⁵ Stallare skal oc skipta²⁶ reidstiota þeim [sinnum sem²⁷ tonongr fær²⁸ um²⁹ land [oc þess þary uid eytir rettre tilskipan³⁰ oc þeir men með honum sem tonongr skipar til [þess starxs.³¹ Eyr tononge líkar at þa stallara³² sinum [stýlur eða adrar veyzlur.³³ oc sender han þa þra ser. þa er þo en sama stýlða þeirra bæde til [tonongs oc³⁴ hirdar allrar.³⁵ þui at in sama somd xylgir nærbottenne með stýldunni þegar [þeir ero ner.³⁶

Guerfa konongr skal gera merkieman.

Merkiemadr er nest stallara innan hirdar. oc þui ber tononge³⁷ uel xirir at 23
þea huærn han tætr³⁸ til þess starxs [oc pionoftu.³⁹ En þva skal tonongr⁴⁰ gera merkiemann [at han skal lata⁴¹ blasa til hirdstæxnu ollum⁴² handgengnum monnum

¹⁾ [at l. l. oc þornre ueniu — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁾ þat gera — B. F. K. L. g. stallara — D. E. G. H. I. ³⁾ þo — tilf. B. ⁴⁾ [þuilitum manne þessa nærbotr — B. [þeim manni þuilita (semð of — tilf. H) nærbotr — G. H. ⁵⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ⁶⁾ heryra — F. ⁷⁾ [þornu þari — E. [þornri þibueniu — F. ⁸⁾ riddara — B. ⁹⁾ tala — de Övr. ¹⁰⁾ leida — de Övr. ¹¹⁾ [gangi tonongr — B. ¹²⁾ [mgl. — D. F. G. H. K. L. ¹³⁾ [með tonongs bode oc bode oc tonongs pionoftu — B. [með ton. bode — E. [með tonungs bode of pionoftumanna — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁴⁾ at — mgl. B. ¹⁵⁾ geyma oc — tilf. D. ¹⁶⁾ tala — B. ¹⁷⁾ oc — tilf. B. ¹⁸⁾ sem lendar men a hatidum. en æigi þess i millum — tilf. D. E. a hatidie dögum — tilf. G. H. I. ¹⁹⁾ [Stallare [cal oc stýlðar til vera at tala(!) — D. [St. þal oc þ. v. at tala — E. ²⁰⁾ þeim — B. [mgl. — H. I. ²¹⁾ stýlður oc stýlðamar — B. stýlðar samligar — F. stýlðar of stýlðamar — G. H. stýlðar of stýlðamar — I. stýlðamar — K. ²²⁾ til — tilf. C-L. ²³⁾ [stæxnum hirdmanna — G. H. [hirdstæxnum — K. L. ²⁴⁾ oc — mgl. B. ²⁵⁾ [er tonongr bydr honum oc þa stíl (greinir — K. L) a — B. F-L. ²⁶⁾ stýla — F. ²⁷⁾ [Saal. rettet. [sem sinum — A. urigtigt. ²⁸⁾ ríðr — G. H. ²⁹⁾ æyr — B. E. K. L. ³⁰⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ³¹⁾ [með honum — E. [mgl. — F. K. L. ³²⁾ stallorum — K. ³³⁾ [stýlur eða adrar stýlur(!) — D. [veyzlur — G. H. [stýlu — I. ³⁴⁾ [mgl. — F. K. L. ³⁵⁾ of gesta — F. K. L. ³⁶⁾ [þeir eru ner tonongi — B. E. [tonungur er ner — F. G. H. [tonungur er vid — K. L. ³⁷⁾ tonungi — mgl. F. ³⁸⁾ fær — F. ³⁹⁾ [Rettet; pionoftu — A. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁰⁾ tala — tilf. E. tonungur — mgl. F. ⁴¹⁾ [tali — B. ogsaa nedenf. [tala — I. ⁴²⁾ merkiemennum oc — tilf. D.

oc lata binda merki uid stong.¹ þa skal konongr lyfa lata² stallara³ at han gefr þeim manne⁴ þa naxnbót með þuillitum⁵ sordum sem [sidvenia er til.⁶ en þat er⁷ [lænz manz⁸ rettr sem stallara rettr [extir rettar bót⁹ Magnus konongs hafonar sunar.¹⁰ síðan skal konongr lata uid [merkis stongenne¹¹ oc þa i hendr merliðsmanne. han skal minnast uid hond konongs [er han tætr uid merkinu¹² oc bera síðan til uard: væizlu. En þat er æintanleggha hysla¹³ merlis manz bæde i xribi oc i vxribi at han skal bera konongs merki. þegar¹⁴ bydr honum. hans skylda er þat at vera a ollum stæzn: um¹⁵ [milli hirdar oc gesta¹⁶ oc allra konongs manna¹⁷ með stallarom¹⁸ oc¹⁹ setta þa um oð þau mal er þa stíl a innan hirdar extir konongs bode oc rade. Han skal oc vera [en mæste letter²⁰ konongs i ollu þui sem han ma alæidis²¹ toma oc konongr bydr honum²² bæde ner oc xierre. þat er oc æintanlega skylda²³ merlis: manz at soxa²⁴ i þeim garde sem konongr sealxir soxr²⁵ oc iamnan [a konongs flipi²⁶ þegar konongr xær [xirir land²⁷ fram.

Guerfu konongr skal gera skutilsveina.

- 24 Skutilsveinar ero nestir merliðsmannum at naxnbótum oc [ollum rette²⁸ innan hirdar. þui at þeir hætta með rettu hirdstiorar með [lendum monnum of²⁹ stallarom³⁰ oc merliðsmanni.³¹ engi er oc somelegre [ne xægri³² pion: ofta i allre konongs hird en su. [þeim³³ sem³⁴ hana³⁵ uil³⁶ [með sord rotia oc með stynfemd uid læita at nema oc vardveita með athyggle oc gaumgæzi. Oxt oc idulega hoxrir³⁷ þeim oc houer er hoxerfir oc turtæfir uilia hætta at vafa oc um at hugsa með huerium hette er han mege svo sinni meðxærd³⁸ alla vega flipa sem han megi hellzt sordar madr ax hætta oc síðfemdær madr ax vera.³⁹

¹) oc se sua boret in xirir konongh — tilf. D. of se boret in xyrir konong — E. ²) a þingi — tilf. F. ³) sinn — tilf. F. stallara — mgl. G. H. K. ⁴) n. — tilf. D. ⁵) stitum — B. þeim — F-L. ⁶) [þar til heyra — G. H. [þar er xorn sidvenia — I. ⁷) var — F. ⁸) [þeirra — E. [merliðsmann — G. H. ⁹) r. bóttr — D. r. bóttr — E. ¹⁰) [mgl. — F. K. L. ¹¹) [stonginni — F. K. L. [merkinu — G. H. ¹²) [mgl. — E. ¹³) skylda — B. I. K. L. rettr — G. H. ¹⁴) hann — tilf. de Övr. ¹⁵) hirdstegnum — F. ¹⁶) [hirdar — E. [hirdar of gesta — K. L. ¹⁷) mala — E. ¹⁸) stallara — E. G. H. ¹⁹) of — B. ²⁰) [letter — E. [hin mæsti létti — F. ²¹) við — F. G. H. ²²) um — tilf. B-E. I. ²³) hysla — F. K. L. ²⁴) iamnan um netar — tilf. D. jaxnan — tilf. E. ²⁵) i — tilf. þ. ²⁶) [a hann a konungs flipi at vera — K. [a hann at flipi at vera — L. ²⁷) [með landi — E-L. ²⁸) [oðrum sordum — B. ²⁹) [mgl. — H. ³⁰) stallara — E. ³¹) m. mönnum — L. þeir hætta of með riettu ridbarar — tilf. K. ³²) [mgl. — F. K. L. ³³) þann — B. ³⁴) [en — E. ³⁵) hann — G. H. ³⁶) uilia — C. E. F. K. L. ³⁷) Saal. rettett, hoxrir — A. ³⁸) Saal. rettett; meðxærd — A. ³⁹) [rotia með sord oc stynfemd uid læita at nema oc vard(!) með athyggle oc gaumgæzi. oxt oc idulega hoxrir þeim er hov. oc turt. v. hætta at vafa oc um at hugsa m. hv. hette hann megi sinne meðxærd svo hoga alla vega at hann megi hellzt s. madr ax h. oc síðfemdær m. vera — B. [m. sord . . . gaumgæzi. oxt oc idulega hoxrir þeim of hoxrir er hov. of t. v. hætta at vafa of um at h. með hv. hette . . . alla vega hoga sem h. m. h. s. m. ax h. of síðf. m. vera — C. [m. s. r. oc m. stynf. við i. at n. oc vardveita m. athyggle. oxt oc id. hoxuer þeim oc hoxrir er h. oc turt. uilia hætta at v. oc um at h. m. hv. hette er h. mege svo s. m. x. alla vegna hoga sem h. mege h. s. m. . . vera — D. [m. s. rotia oc m. stynf. nema oc varðo. m. athyggle oc gaumgæzi. oxt oc iduliga hoxrir þeim er turtæfir . . . alla vega hoga at han

Bettra¹ er þeim sem æigi² uil uæl³ at ser hyggja at standa i þeirri naxnbót sem lit er [gaumr at honum gegin.⁴ hælðr en læita [þeirra naxnbóta oc semdar⁵ er han se síðan med spotte oc hade lægin æz morghum. en sa er gixtu madr er ser lemr med godom lutum fram⁶ till sǫmda⁷ oc lan uæl síðan [at gieta oc sinum herra med holloftu piona.⁸ Sa hattr er bæde somelegr oc zorn at gera stutillsuæina sem adr hæuir veret. at konongr [late talla stientara þan till sin er han uil þat naxn geza⁹ medan konongr sitr ixyz bordom síðan æz er uift oll¹⁰ oc [geznar laugar.¹¹ en stentiar¹² eða drotsette eða æinhuer stutillsuæin bere in tomt¹³ lotat¹⁴ ter oc sæti [a bord¹⁵ xirir konongen.¹⁶ konongr tale [um stettena¹⁷ [oc zæ þeim sem¹⁸ geræzt skal oc tale han badom hondum undir¹⁹ stettena²⁰ oc minnizt uid hond konongs oc gange síðan [utar oc stenti²¹ kononge. Æigi ber oc stutillsuæini at zalla a lne xirir notorum manne nema kononge oc þeim hozðingium²² sem han stentir med [lote xztir konongs bode.²³ [er þat umallezt²⁴ at þat se uirt til storlætes. hælðr til hozsemdar. at huer hattr se med hozæ.²⁵ oc²⁶ sva meghe stilia æz medxerð pionoftu manna grein oc metorð ixyzbodanna.

Um ret ok skylda stutillsuæina.

Nu²⁷ skal vera skylda stutillsuæina i sinni pionoftu at sinar .vij. netr stulu 25 huerir (.ij.) halda stodu xirir kononge þær²⁸ sem zornæzter ero. þæt er tilxællilegæz²⁹ at þær sili [i ollum stodum³⁰ xyrstir³¹ er zornæzter eru. [oc sva ber ollum iamnan³² i huerri³³ naxnbót sem huer er [i ollum loghu norhtum.³⁴ Stutillsuæinar

megi hælzt [i m. æz heita oc síðsamr madr vera — E. [með sǫmd varðueita — F. [ratia. of með kynf. ratia (við leita — H. I) at nema of uardueita með athyggi (of geyma með gaumgiæzi — tilf. I). opt of iduliga hæzir þeim of heyrir. er hæverfær vilia uera (heita at aut of — I) um at hugsa með huerium hætti hann mætti sua sinni meðxerð (atxerð — I) haga a alla vega at (sem — I) hann mætti hælzt [æmdar madr æz heita. of síðæmdar madr uera — G. H. I. [ratia með sǫmd of nema — K.

¹) þuiat betra — B. F. K. L. ²) hann — E. titt — I. ³) uæl — mgl. I. ⁴) [gaumr at gegin — F. ⁵) [þeirra naxnbóta of sǫmda — B. E. G. I. [þeirra sǫmda — H. [þeirrar pionoftu — K. L. ⁶) fram — mgl. de Övrige. ⁷) semdar — E. G. H. K. L. ⁸) [sinum herra at piona — F. K. L. [at geyma. of með holloftu sinum herra at piona — G. H. I. ⁹) [hæzir stentiaræ kallat til sin þa er hann uil þa sǫmd geza — B. [late stentiaræ sinn talla þann til sinn er han uil þa sǫmd geza — C. [lettar stentiaræ talla þan til sin er han uil þa sǫmd geza (gera — I) — D. I. [late stentia. en talla þ. t. j. er h. v. þa j. gera — E. [lati talla stentiaræ til sin — F. [t. f. stentiaræ (sin — tilf. K. L) til sin [of biddi hann síðan talla ([of talli stentari — K. L) til sin þann mann er t. vill þa j. gera — G. H. K. L. ¹⁰) æz bordom — tilf. D. ¹¹) [vatn gexit — B. [tæznar laugar — D. E. [geznar laugar — F. ¹²) stentir — B. ¹³) eitt — F. ¹⁴) lotat — mgl. E. ¹⁵) [tomt — B. ¹⁶) lotat ter — tilf. E. ¹⁷) [Saal. rettet; up stetten — A. ¹⁸) stutillsuæin — tilf. G. ¹⁹) við — B. um — G. ²⁰) [mgl. — F. ²¹) [at stentia oc stentia — B. ²²) hozðingia — E. ²³) [lote oc lote með kononge bode — D. [með konunge borti of lotteri — F. [m. lotudu teri e. t. b. — K. L. ²⁴) [Æigi er þat matlist — E. ²⁵) hozæ — H. ²⁶) at — B. C. D. F. G. H. ²⁷) Su — de Övr. ²⁸) xyrstir — tilf. F. ²⁹) tilxællilegt — B. ³⁰) [iamnan — B. ³¹) xyrstir — B. ³²) [mgl. — F. G. H. K. L. ³³) pionoftu eor — tilf. K. L. ³⁴) [i hueriu logunorhtu — B. [i ollum laugunautum — E. [mgl. — F. K. L.

stulu biöda zylgð lendum mannum oc stallarom a hatidis daghum.¹ Sva stulu [oc .xij. hirdmen² huerödaglega³ hallða zylgð um ioll þo at lendir men hallde æigi [eða stallarar.⁴ nema hatid(i)s daga [æina. en þui neznnum ver æigi⁵ hatidis dagha at im- islega berazt tononge zerdur til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at tonongr haze stor- væizlur⁷ zririr þeirra manna sater sem toma az ziarleghom londum sem ozt uæitir oc þui gae þeir þes sem stodu hallða at spyrria tonong ner⁸ han uil aula lata⁹ zylgðar hallð. Sva oc þot [bodei verde¹⁰ nnum hirdmonnum þa stulu¹¹ notorer¹² zornir i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Sex men stulu hallða iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar hallde stundum¹⁵ [þa stal þo einhuer hirdmadr i vera iaznan. þeim stulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallða æigu [oc halda megu¹⁷ oc zornaster ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir stulu oc þeim biöda [sem til eru zorer¹⁹ zririr siukleika sater. Æina not [stal hirdmadr²⁰ með tononge vera²¹ en honum se zylgð boden. Stutisvæinar æigu adr at spyrria mertis- mann²² [ez notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er tononge se mote stape. Sva oc ez notorer [toma til þoar þeir²⁴ [sem i tononge reidi ero.²⁵ þa [stal þeim æigi zylgð ne uord biöda.²⁶ zylgð oc uordr stal boden vera snimma daga oc stiladr i seinfsta laghe þann tima sem tonongr gengr til hordð. en ez sidar er boden halde sealzr sa er [sidar haud eða rangt bydr.²⁷ en hin stal æigi halda er [rangt uar bodei²⁸ at þui sinni nema han uili. en .ij. stulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar sem³⁰ boden er [zylgð eða³¹ uordr. en a skipi stal [uordr vera³² með enum sama hette. en er tonongr [liggr i hoznum eða³³ lemr sirbla³⁴ [til haznar.³⁵ þa stal biöda sem zyrst ma þegar til haznar [er tomet.³⁶ lan oc sva til at berazt at ton-

¹) Hirdmannum stal oc til biöda [sua at tolg men hallde allz með lendom monnum oc stallarom. oc sua stal iamnan vera a storstom hatides dagum — tilf. D. Hirdmonnum stal oc sua biöda at .xij. haldi zylgð með lendum m. of st. o. s. v. — tilf. E. ²) [xij. men — B. ³) huerödaglega — mgl. G. H. I. ⁴) [mgl. — E. K. L. ⁵) æigi — mgl. E. K. L. ⁶) [mgl. — G. H. ⁷) storar væizlur — E. ⁸) huern tima — B. ez — F. ⁹) lata — mgl. E. I. ¹⁰) [þeir biöde — E. ¹¹) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. ¹²) not- orer — mgl. D. ¹³) eigi — C. D. E. zér — F. ¹⁴) allr — B-F. I. K. L. bædi — G. H. ¹⁵) með þeim — tilf. G. H. ¹⁶) [stal einhuer hirdmanns vera az þeim, er — E. [þ. þo einhuer hirdmadr i vera innan hirdar þeim stulu þeir of zylgð biöda — F. [þoto þo hirdmenn iaznan i vera. þeim &c. — G. H. [stal iaznan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. ¹⁷) [mgl. — K. L. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [sem til ero ei zorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰) [stolu hirdmenn adr — B. [stal hirdmadr adr — C. D. F-I. ²¹) adr — tilf. E. ²²) mann — F. mertismenn — H. ²³) [en notorir se þeir — B. þar — mgl. þ. ²⁴) [ero þeir til þoar tomnir — G. [ero þeir menn til viziar(?) tomnir — H. ²⁵) [sem zyrir tononge reidi se uordnir — F. [er t. er reidr — K. L. ²⁶) [stulu þeir þeim huarti z. ne uord biöda — B. [stulu þeir æigi þeim &c. — C. I. K. L. [stulu þeir eigi — D. [stolu þeir zylgð of uord biöda — E. [stolu þeir þeim eigi zylgð biöda — G. H. ²⁷) [sidar bydr eða rangt bydr — B. [sidar z. rangt bydr — C. D. I. [rangt haud — E. [haud — F. G. H. K. L. ²⁸) bodin — þ. [bodin var — E. ²⁹) þat — tilf. þ. ³⁰) [þar sem — E. [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹) [mgl. — C. ³²) [uord biöda — D. [uordr bodin vera — E. [uord hallða — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [sirbla — B. E. F. K. sila — C. D. sid — G. H. þarta — I. [glda — L. ³⁵) [i hozn — D. ³⁶) [temr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat xirir zult varðhald² tæliaz³ sem þa not eigu⁴ [ex þeir ero a þui stipi eða i þeirri ræid sem konongr sealzr xer.⁴ eigu þeir eigi þes at giallda at xleiri vafe⁵ með þeim⁶ þegar⁷ þeir gornma⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [bæde¹⁰ at umsigling a stipi eða umfhygning a lande oc þess xleira sem þeir za alæidis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat xirir zult¹² at þeir se þva ner kononge sem adr er sagt.¹³ þani tima sem uxridr er. þa ero þva stut- ilfvæinar stýlðir til at hallda uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem stodu eiga¹⁵ [ero stýlðir¹⁶ at hallda vord meðan stada vintz.¹⁷ en síðan halde þeir [æxtir lutxalle.¹⁸

Um drotseta oc skienkiara konungs.

Nu er þat þui neft at konongr skal¹⁹ lifsa með uina sinna rade æz stutlisvein: 26 um þa .ij. men ser til drotseta oc skienkiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tillællileger²² vera. bæde xirir ættar safar oc meðxerðar.²³ en ex [kononge þyðir einhuerr annar heilðr til þessa xallen²⁴ þeir sem lægri eru at nazubotum adr eða eigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc stutlisveina²⁶ [en han stipi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i velxlestum²⁸ londum at ener hærstu hozdingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at xagrlega tome xram matr oc dryðr huærium³¹ æxtir³² [finni stet³³ i konongs herbirgi oc garde ex þeir gornma sinnar pionofu uæl. [er þa oc uæl staddr toftnadr³⁴ er³⁵ þeim temr uæl i hagh³⁶ er haza stulu³⁷ en þeir tunnu þeim³⁸ matlegar þaller xirir³⁹ sem⁴⁰ gezt oc þeim⁴¹ sem xirir ser.⁴²

¹⁾ [ror eða siglir — K. L. ²⁾ [þa skal hann þat xirir zult varðhald haza — B. [þa skal (stulu þeir — I) þat x. x. varðhald (haza — tilf. G. H. K.) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L.) — F-L. ³⁾ at uafa — tilf. G. H. at hallda — tilf. K. L. ⁴⁾ [a þui stipi &c. — B. [ex konongr er a þui stipi eða i þeirri xerð — F. [ex þeir eru a konungs stipi of i þeirri xerð — K. L. ⁵⁾ halde votu — B. ⁶⁾ honum — F. ⁷⁾ ex — F. K. L. ⁸⁾ ga — B. ⁹⁾ eigu — F. G. H. K. L. ¹⁰⁾ bætt — E. ¹¹⁾ [bæde &c. . . . sem þ. sia at þeir xae at. tomet — D. [bæde at umf. á stipi eðr umfhygn. á landi um þat er þarz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²⁾ [temr þat xyrir zullan vord — F. [er þeim zullt uardhald — G. H. [t. þ. x. zullt — I. [temr þeim xyrir zullt uardhald — K. L. ¹³⁾ stett — B. En þui at eins &c. — mgl. E. ¹⁴⁾ [mgl. — G. H. ¹⁵⁾ hallda — F. eiga at hallda — K. L. ¹⁶⁾ [ero eigi stýlðir (stýlðugir) — C. D. E. ¹⁷⁾ [stolu eigi vord halda meðan stada vintz. nema vili — B. ¹⁸⁾ [at manntali — F. G. H. K. L. ¹⁹⁾ ma — F. G. H. K. L. ²⁰⁾ stentis — B. ²¹⁾ þeim — E. ²²⁾ [þittir tillællilegar — F. G. H. ²³⁾ godo meðxerðis — B. meðxerðis — C. D. F-L. ²⁴⁾ [kononge þidia einhuerr adrir betr til þessa xatnir — B. [konungi þittia adrir til þessa xallnir — F. G. H. [þeir þittia einhuerrir betr t. þ. xallnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. xallnir — K. L. ²⁵⁾ adr — tilf. B. ²⁶⁾ [at hirdmonnum of stutlisveinum — B. C. D. F-L. ²⁷⁾ þessa stazs — D. [mgl. — I. en ex konongi &c. — mgl. E. ²⁸⁾ xlestum — K. L. ²⁹⁾ [þessa stazs — B. F. K. L. [þessara pionofu — C. D. E. [þessa stazs of pionofu — G. H. [þess safar pionofu — I. ³⁰⁾ of um rada — tilf. K. L. ³¹⁾ [mgl. — F. ³²⁾ i — B. I. ³³⁾ [mgl. — E. ³⁴⁾ toft — E. [er of sa toftnadr (toft — H) ual tominn — G. H. ³⁵⁾ ex — D. en — E. ³⁶⁾ hald — E-H. ³⁷⁾ skal — E. F. ³⁸⁾ þui — B. ³⁹⁾ j mote — B. C. D. F-L. ⁴⁰⁾ xram — tilf. F. K. L. ⁴¹⁾ [sua hinum — B. [sua þeim — K. L. ⁴²⁾ [sa — B.

suitræði¹ eða utrýglæit. þá skal þat með stynsemd ranzsafa. en eighi með [bræde eða² alaupum reysa. en ef han býl oc tröngstizt³ [han ser⁴ til trýglæita.⁵ þá skal han biöda gisla⁶ til retz ranzsafs. en síðan skal ranzsafa [þat mal⁷ með stynsemd [oc goðra manna raðe⁸ [æxtir loghum.⁹ en ef iarl uil¹⁰ æigi [til tōma tōnongs¹¹ loghlegga¹² þorþalla laust þo at tōnongr biöde¹³ gisla eða bæðizt. eða uerða suit son a [hendr iarle.¹⁴ þá ma han dōmazt sannr at sof oc aller þeir sem fylgia honum eða nolra lyðni væita lofsteget¹⁵ síðan. [þa ero þeir aller ubota men.¹⁶

Guersu konongr skal gera lenda man.¹⁷

18 Nu skal til þess segja hversu tōnongr skal gera lenda man. [konongr skal þa lenda man¹⁸ a iola tīð eða pasða. eða a enum hēstum hatidum. þui at þa hēir veret at¹⁹ þornu.²⁰ [oc skal þetta gort vera æxtir þat sem borbuers ero sogð²¹ a matr er blæzadr²² adr en tōnongr setiz i hafeti. [þær skal lata lyfa þa²³ zirir [olum monnum i holl eða hirdstozu²⁴ adr en han setiz izir²⁵ bord með þessum ordum. Ef þat synizt at þenna man [oc nærni²⁶ .N. er [xlæstum er²⁷ lunnigr at goðu. þa uil tōnongr zirir safar hans þionofu læida han til sōmdar setis oc uirdingar [nærbota þeirra²⁸ sem [hæstar ero²⁹ innan hirðar með lenz manz nærne.³⁰ þan allan ret sem lenz manz nærne a at fylgia þa geyr tōnongr honum [zulltomlegga með gudo mistun oc traufsi.³¹ með lenz manz semd³² [oc situm væizlum sem byriar til lēnd manz rettir.³³ en þat er³⁴ .xx.³⁵ marla væizla. Síðan skal tōnongr talla³⁶ til sin³⁷ .ij.³⁸ lēnda men eða staðara [eða mertis men.³⁹ [eða stinklara(!) eða⁴⁰ drofseta [eða þa .ij. sem somelegazter⁴¹ ero innan hirðar ef lēnder men ero æigi ner⁴² oc biöda þeim at læida þan man [fram til sin zirir hafeti.⁴³ oc þa skal tōnongr seigr⁴⁴

¹) lēndræð eða suitræði — B. lundræð — F. ²) [bræði — G. H. [mgl. — F. K. L. ³) tröngstizt — C. D. E. I. ⁴) [mgl. — B. ⁵) oc tröngstizt &c. — mgl. F. G. H. K. L. þa þ. þat með stynsemd &c. — mgl. E. ⁶) gisla — tilf. E. ⁷) [mgl. — E. ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Sui. rettēt. uil — A. ¹¹) [tōma til tōnongs — B. D. I. K. L. [t. til þingo — F. G. H. ¹²) loghlegga — B. mgl. — B. E-L. ¹³) honom — tilf. D. K. L. ¹⁴) [iarle hendr — B. E. G-L. [hendr iarle — B. F. ¹⁵) honum lofsteget — B. G. H. I. K. L. lofsteget — D. honum — F. mgl. — E. ¹⁶) [mgl. — E. ¹⁷) Dette Cap. mgl. paa dette Sted, men indskydes foran, mellem Cap. 13 og 14 — I. ¹⁸) [hæit þat vera — B. [þat skal (hann) gera — F. G. H. K. L. ¹⁹) gra — C. D. G. I. ²⁰) oc uigi — B. B. C. D. F-L. zari — tilf. E. ²¹) [þetta þ. vera gort æxtir þat er borbuers er sogð — B. [ungia — B. ²²) signdr — F. ²³) [þa skal tōnongr lyfa — B. [þa skal lata lyfa þa — C. D. E. F. I. K. L. [þa hann lata lyfa — G. H. ²⁴) [monnum sinum — B. [monnum — F. K. L. [m. i hall eðr a hirdstozu — G. H. ²⁵) undir — F. ²⁶) Rettēt fra ærni — A. [of nærni hann — I. [mgl. — B. E-H. L. ²⁷) [xlæstum — C. [xlæstum monnum er — E. [mgl. — H. I. ²⁸) [nærbota þeirrar — E. [nærbota þeirra — F. [nærbotar þeirrar — G. H. ²⁹) [hæst er — E. G. H. [hæstir eru — F. I. ³⁰) oc — B. G. H. K. L. ³¹) [zulltomliga — F. [zulltomliga með gudo mistun — K. L. ³²) rett — B. F. I. K. L. með . . . rett — mgl. G. H. ³³) [mgl. — B. F-L. ³⁴) ero — B. ³⁵) .xx. — H. aabent Bam. ³⁶) lata tala — E. ³⁷) sin — mgl. F. I. ³⁸) .ij. — mgl. I. ³⁹) [e. mertismann — B. C. D. mertismanni — K. ⁴⁰) [e. stinklara eða — C. D. E. F. I. K. L. [mgl. — B. G. H. ⁴¹) somelegazter ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴³) [fram zirir sit — B. ⁴⁴) seigr — mgl. E.

j. höxublyti² sem rot³ oc grundvollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina
 1⁶ at þat er þyrft [öznongla matar⁷ oc dryðiar [uhöfjamlega myllil⁸
 uileghom stodum nongt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti þylgir oxtazt.¹¹
 oc uræin¹² [lifams sine¹⁴ liznadr þegar han er oxtatr alen. þridia
 1. fiorda [flenskapleg¹⁵ læti¹⁶ [nokot got at ad haxazt.¹⁷ fimta er iuir:
 orlæte med drambsamlegom mefnade.¹⁹ Setta er hæituggh²⁰ reidi med
 xte.²¹ Siaunda er sorgbitin oxund med²² hiar(t)legu hattre. Az þessum
 m²³ [þvenliast oc alast²⁴ allar synðir²⁵ bæde [smære oc store²⁶ oc
 i oc ulufvende.²⁷ oc²⁸ [az þessu reitir²⁹ madr³⁰ mot ser sin³¹ mild:
 ra³³ oc en [rellatazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷
 izt³⁸ at ufomelegir³⁹ ero med tonongs næne⁴⁰ oc allra hællzt ranga
 lyghji.⁴¹ Ven þil [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadþastr i ollum
 r næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ oxdrydiu.⁴⁷ þui at az henne tapar⁴⁸
 unni [bæde oc⁵⁰ uitinu. þe oc þelaghum. oc þui sidarst sem næst er [at
 nd⁵¹ þar sem druffin⁵² madr ma æi [sealzæ sine⁵³ giæta⁵⁴ oc wigi
 i manna.⁵⁵ ran of stuld. hordom oc þridlu lizi. þor(t)lonur eða duxl.
 dramb [oc oxmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnri a annare þe.⁵⁸ mutur eða
 1. morgendrydiur oc⁵⁹ nafsetur þirir⁶⁰ utan [þan tima er til þess er

oc mat med öllu tofgeze þinu — tilf. B. med öllu tofgeze — tilf. E. F. m. öllu tofgezi þinu
 1. aal. — B-D. F-L. þa .vij. höxub lyti — A. E. seilagt. ³) rátr — F. K. L. ⁴) Saal. — B. F. I.
 a — D. E. G. H. K. ⁵) Saal. rettet. þo — A. þa — E. ⁶) of [anlygnir — tilf. B. C. D. E.
 7) [flenskapleg — F. I. ⁸) [Saal. rettet. az nongla mater — A. ⁹) [ohöfjaga mitillar — E.
 H. ¹⁰) [i vöðrformalega stundum ngt — B. [oc i uv. stundum nongt — D. [ot ovidræum:
 — E. [ot a vöðræumiligum stundum ngt — F. ¹¹) er — mgl. F. K. L. ¹²) [at þeir
 — E. iaznan — G. H. er þu naubstyn at uaraz — tilf. K. ¹³) Saal. rettet; þyl — A.
¹⁴) [lifams — B. D. G-L. [lifams — F. ¹⁵) flenskapleg — B. flensamligh — G. H. I.
 E. ¹⁶) [got at gera — B. ¹⁷) ngr biarnlic — E. ¹⁸) oxmetnadr — B-L.
 . heiptfuglig — L. ¹⁹) ranghræte — G. H. tangrædi — L. ²⁰) hatrlighri glede eðr — tilf. H.
 2. H. I. K. L. h. lutum — A. h. synðum — D. E. ²¹) [æðast — E. æðaz — F. ²²) höx:
 . ²³) [flære of minni — E. ²⁴) [lyti — B. F. ²⁵) Saal. rettet; at — A. ²⁶) reitar
 L. ²⁷) miot madr — D. margr — K. L. ²⁸) hin — B. G. K. þapara of hin —
 þazta — mgl. K. L. ²⁹) þapara — I. ³⁰) [hoguærazta huggara varn herra — B. oc
 1. E. ³¹) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. ³²) vandlega — mgl.
 la — tilf. G. H. ³³) [sem þu ser — B. [er þu veitst of sér — F. ³⁴) ufomelegir — D.
 2. E. I. monnum — F. K. L. ³⁵) [atgi — E. ³⁶) [ægi — E. [mgl. — K. L.
 ufogul — B. I. [at þu ser sanmalogr — C. D. F. G. H. K. L. ³⁷) godum orðum þinum
 m — F. G. H. hufum — K. L. [mgl. — E. ³⁸) [þar næst giætu — F. G. H. K. L.
 . ³⁹) [at þu dreðir oxmitit — E. ⁴⁰) tynir — F. ⁴¹) madr — tilf. E. F. I.
 of þar med — G. H. ⁴²) [salin tyn — B. ⁴³) druffin — mgl. G. ⁴⁴) [þalgar sine
 — H. [sin — K. L. ⁴⁵) [m er drudinn er — tilf. G. ⁴⁶) Uarazt — tilf. B. váraz of
 — G. H. K. L. varaz þu of — I. ⁴⁷) [oxmetnadr — B. [ot metnadr — K. L. ⁴⁸) oc
⁴⁹) [agirn a annare þe eða þong — B. þe eða þong — C. D. F. H. þong — E. þe
 ne þong — I. þeningha — K. ⁵⁰) eða — B. ⁵¹) þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(t)uifi alla við þan sem truir þer. batmæli³ eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svæzn oc allan⁵ slenstap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷ oc allzftyns zulyrði. Ritt æz þer rnyglæit oc uglæði sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um fram alla luti ozund þui at hon er haugub¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhorgazt er hana hævur.¹² þo¹³ at þer miðlifi [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi bradr¹⁶ hælð(r) forseall huat¹⁷ hæznd¹⁸ [er þu at að væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værde ozhæznt [eða²² a uverð; ugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgir æz þessum lostum þa ma mylit²⁴ spilla²⁵ zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zleiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir lutir³¹ er manne³² værða til lasta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵ huldir [er manne værða til hirdsída eða síðsemða³⁶ þo at þeir (se) iammarger eða zleiri. þui at [zlester vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zusare er⁴⁰ at zlytia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til rope⁴² en lozð. Nu hozum ver [sagt ndr till⁴³ notora þeirra luta [með fram ordom⁴⁴ sem ver ætlo⁴⁵ at [huærium manne⁴⁶ þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozzer⁴⁹ zra ser⁵⁰ at sítia⁵¹ sem frammazt ma han. Hazum ver [þui þessa luti tet ndr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt varazt nema uifi. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um usíðu [en ver roðom notot um nytsemð⁵⁵

¹) [þat er han er settr at sítia hia — E.   ²) Varazt of — tilf. K. L.   ³) batmæli — B. E-H. K. L. alla — tilf. E.   ⁴) [þagrtlig lygimæli — F. batmæli &c. — mgl. I.   ⁵) [ozsvæzn allan — B-H. K. L. [mgl. — I.   ⁶) slenstap — B. mgl. — E.   ⁷) [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of bannan — F-H. [blot of boluan — K. L.   ⁸) angr — B. D. angre — C. E-L.   ⁹) varazt þu — E. G. H.   ¹⁰) rott oc hozub — B. upphaz — F. K. L.   ¹¹) [ynða of — tilf. E. I.   ¹²) [þeim verft sem hana hævur mæsta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhver er — K. L.) mæstr er (er — mgl. F) of þui vestr at hon er þ. [uhægiust er hana hævur mæsta (mæsta — mgl. G. H) — F. G. H. K. L. [sa lostr sinn einn mæstr of þat verðr at hon er þ. [uhægiust er hana hævur — I.   ¹³) of þo — E. G. H. I.   ¹⁴) [notot um einhuarn tutt — D.   ¹⁵) verdu — E. H.   ¹⁶) [mgl. — F.   ¹⁷) huera — F. mgl. — E.   ¹⁸) hæznd — mgl. D.   ¹⁹) [at væita — E. [zryrir æ at toma — G. H.   ²⁰) gort er — tilf. E. eða zryrir huat — tilf. F. K. L.   ²¹) oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D.   ²²) oc ei — B. C. D.   ²³) ouerð; um — G. [eðr ouerdum — H. [mgl. — I.   ²⁴) malit — G. H. K. L.   ²⁵) spilla — G. H. I. K. L.   ²⁶) [er síðuaner vilia — E.   ²⁷) hæita of vera — G. vera of hæita — H.   ²⁸) at — E.   ²⁹) zleira — E. F. zleiri hlutir — G. H. I.   ³⁰) manni — tilf. E.   ³¹) [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I.   ³²) mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I.   ³³) lyta — tilf. est. D. E. mgl. de Örr.   ³⁴) mun — G. munum — H.   ³⁵) hælðr — mgl. F. G. H. K. L.   ³⁶) [er m. v. til síðsemða — B. [er til síð; semdar of hirdsída zylgia manni — F.   ³⁷) [er — G. [þat er — H.   ³⁸) [mytit lutr — B. [mytit þore — G. D. [mitit tori — E. [mitit luti — F-L.   ³⁹) [er — E. G. [at — H.   ⁴⁰) ero — G. H. mgl. — E.   ⁴¹) [þat — E. F. G. H. K. L.   ⁴²) [manne ero til rope — B. [m. ero hælðr til rope — C. [sa se til rope — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L.   ⁴³) [titfagt — E. [fagt til — F. [talat til — G. H.   ⁴⁴) [mgl. — B.   ⁴⁵) ventum — E.   ⁴⁶) [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med efterf. vilia).   ⁴⁷) vera — F.   ⁴⁸) [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc ei síðar mar vera — D. [oc eigi síðugr — E.   ⁴⁹) hozzer sit — E.   ⁵⁰) [er — mgl. E.   ⁵¹) sítia oc sítia — E.   ⁵²) [oc þessa luti þui tatt zirir ndr — B. [þui þ. l. [sagt. z. ndr — E. [þui þ. l. z. q. talda um hryð — F. K. L. [þui þ. l. talat — G. H. [þ. þ. l. z. q. talat hælft — I.   ⁵³) varia — F.   ⁵⁴) taladom — B. F. K. L.   ⁵⁵) [en ver roðdum um síðsemðir — B. [en v. roðdem um síðsemð — C. [en v. roðdum um síðsemð — D. [en síðsemð — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [einhuern dymættan grip² uil³ uæl varðueita⁴ houer uæl
adr [þat feralð at reinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðueita. at han meghe
honum þui reinare hallða oc længr niota. elligr man han stiot spillazt eða [at minzta
laghe⁶ svo uilð illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [stilia þra illu.¹⁰ stiot spillazt [oc
damgodr¹¹ drygr i uræinu¹² feralðe. oc litla rið stin biartr malmr i modogre hirdzlu.
En þu þællr i nokora þessa synsamlega¹³ usiðu¹⁴ þa ris upp sem þyrst. Mádr kan
i at þalla ær manlegom bröfsteita¹⁵ en þæt er ziandlegt at liggia i framleidis. en
þat er gudlegt¹⁶ at stilia sit þra¹⁷ oc bota uilð gud [sem þyrst¹⁸ með sannum strip-
ta gang. [reinni idran oc rettre izir bot. oc¹⁹ (e) uilð sem næst síðan i at þalla. heidr
þiona [þu tar(l)manlega²⁰ gudi framleidis at adr hæuir nokot a stort. með urugre
von at²¹ haxe þer²² zirilatet oc [i sin vinskap tætit.²³ Mattu²⁴ marka at þætr er
[æinum huerium kononge²⁵ [við þeim liðs manne²⁶ [at eit huert sin²⁷ hæuir or
barðagha þlyt.²⁸ oc hæuir sit síðan þui þrammar með enum vassastum²⁹ monnum
kononge sinum til sormdar [osparliga þramlagt.³⁰ en hinum er aldri kom i strid oc
verð aldri³¹ konongi sinum at sormd oc³² at liði. Mæir lofar³³ uitr alrtarl þa
iord er at³⁴ andverðu þar ilgræsi. en síðan godan avogt [er hon uar reinsad.³⁵
sem³⁶ hina er aldri þar avogt [síðan hon var reinsod.³⁷ huarle godan ne illan.

Er men vilja síðpruðir vera innan hirdar með kononge.

Nu uilium ver birta³⁸ zirir þdr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ þlestum monnum houer [at i huga orðlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
houerster oc síðsamer innan hirdar. þui at svo segia off uittrir men at æigi lemr til
mitils at [madr haxe⁴² usiðum. nema han tate síðsemd i staden. En þat er uphax
allra godra síða. at ælsta gud um þram alla luti oc vera⁴³ aldri uttan hans ræzlu
oc aftar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glædi. Ger⁴⁵

¹) [huer madr — E. [huerium sem einum þeim manni — K. L. ²) [hinn dýrsta grip — F. ³) faupa
at — tilf. G. H. I. ⁴) gormma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat feralð (e uel
reinsat eðr sú hirdzla — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [stiliaz við — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) [synsamlega — D. F-L. osðsamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti, of usiðu — G. H. ¹⁵) bröfsteita — D.
bröfsteita — F. ¹⁶) gudalitt — D. ¹⁷) sem næst ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui ta(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui þetr — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þat — E. þui — G. H. ²³) [þit i sin verðskap tætit — B. [sin vinskap tætit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [kononge — E. G. H. I. [einhv. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huert sinni — B. [er sinn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum heyr ein tima þlygt or
barðaga — E. ²⁹) þramastu — E. villduftum — I. ³⁰) þramlagt — mgl. C. D. E-L. N. osparliga þraml. —
mgl. I. ³¹) ængu sinni — C. D. ³²) [kun or; det foreg. mgl. ved Skrif. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at sormd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. þ. ³⁴) ær — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) heidr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver huggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at þylgia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [haxe — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oll. þ. ventum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; þer — A.

þer engan lut ianmlíeran sem [flapara þins¹ vilia [at gera² ætíðr þui³ þrammaði
[geyr han þer⁴ [stílning til oc stýnsemb⁵ at vita huan honum líkar bæzt [at þinu
athæze.⁶ Ex⁷ þu lemr⁸ til⁹ kononge pionofu¹⁰ þa ælsta han nest gudi [um þram
aðra men.¹¹ þui at ær honum ma þer standa allr þagnadr ex þu þionar rettlega rett-
um kononge. [Leita þess kononge pionofu¹² er þu væizt rettomen vera til landz oc
rílis. oc þiona honum síðan [með þagrlegre pionofu¹³ [oc tryglegre holloftu oc þala-
laufi¹⁴ [i alla stæðe¹⁵ ær meðan [þu uilt¹⁶ i hans pionofu stæðastæzi.¹⁷ Hæz þat
stæðastæga¹⁸ i hugh þer at vera honum hollr oc trur oc ger þer alla þa luti [væl
þæða¹⁹ er þu [þær honum mæst til semdar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ hans vuni²²
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrýgleit²³ heilðr i lóynd en i líofe. þui at
æz lítilli hughþan [ma ozt gerazt miltit stípti flaplyndis þins.²⁴ Lat allðri þui þagna
vuna þina eða [þins herra²⁵ at notot æinardar²⁶ lóysi zinnizt [eða þærzt²⁷ i [þi-
num hagh.²⁸ æigi þa heilðr er [þer þidit ganga notot mote flape þinum lauarde.²⁹
en þa er þer þidit meir ætíðr vilia ganga.³⁰ Minzt a þat.³¹ þa er æinu sinni dýgr
níðingr at³² han værðr allðri [obru síuni³³ drængr. en með þui nægne sem han dýgr
þa værðr [með þæirri þrægd hans minning at líza.³⁴ Öer þer æigi³⁵ [aðra vuni
þins (herra)³⁶ heilðr³⁷ tíerre en aðra [þo at stýlðir men se þer i mote honum.³⁸ þar
nest er³⁹ hugfande ex þu uilt með þui mote kononge⁴⁰ þiona [at þer lífi at vita⁴¹
huerir lutir til þess draga heilzt at þu meger síðsamr hætta með⁴² þinum hirdbroðr-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ æinord oc drengflap(r)⁴⁵ stæðast⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[ællzýns truleit. þastýrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper æigi æinord þinni.⁴⁹

¹⁾ [gudo — B. [þ. þins — D. ²⁾ [oc ger — B. ³⁾ [em — tilf. þ. ⁴⁾ [mattu of gud geyr þer — E.
⁵⁾ [stýnsemb — B. C. D. [stýn. til — F. [stílnig til — K. L. ⁶⁾ [æz þinni pionofu — B. F. K. L. [i
þinni ætíðr — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷⁾ En ex — B. E. G. H. ⁸⁾ uilt — E. ⁹⁾ i — B.
G. H. ¹⁰⁾ leita — tilf. E. ¹¹⁾ [umgr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²⁾ [Leita þu þer pionofu til þins
kononge — E. ¹³⁾ [með þærðlausfri pionofu — B. C. I. N. [m. þærðlausu — D. [æz þærðlausu — E.
[m. þærðlausfri pionofu — F. K. L. [m. þærðlausu — G. H. ¹⁴⁾ [trygheit oc holloftu vitan þins — B. [oc
þærðlausfri — N. [mgl. — E. ¹⁵⁾ [mgl. — K. L. ¹⁶⁾ [Saal. rettet; han uil — A. ¹⁷⁾ verra — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸⁾ iagnan — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹⁾ [væl þæða — B. [væl lífa — E. ²⁰⁾ [þær
at honum ero (er — H) mæst til semdar — G. H. [veist honum mæst til semdar — I. [þær honum mæst til sem-
dar — K. ²¹⁾ annars — tilf. D. ²²⁾ vuni — H. ²³⁾ [noturþonar utrúeit — F. [noturþnas grun-
n. utrúeit — G. [noturn utrúeit — I. [noturþnas utrúeit — K. L. ²⁴⁾ þins — D. E. [væðr miltit opt
stípti flaplyndi þit — B. [ma opt geraz miltit flapstípti lyndis þins — I. ²⁵⁾ [þin herra — E. ²⁶⁾ æin-
ardar — B. ²⁷⁾ [eða þærzt — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸⁾ [þinu þære — E. [þinum ordum — G. H.
²⁹⁾ [þer þ. notot i mote flapi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lauarði — F. L.
³⁰⁾ vilia — B. ganga — mgl. F. ³¹⁾ at — tilf. B. L. ³²⁾ at — mgl. B. F. L. ³³⁾ [síðan — B. E.
³⁴⁾ [hans þrægd at líza — E. at líza — mgl. B. ³⁵⁾ engan — D. ³⁶⁾ [vuni þins herra aðra — B. G.
H. I. [aðra vuni þins herra — C. [vin æz vuni þins herra — D. ³⁷⁾ heilðr — mgl. G. H. I. K. L. an-
— tilf. D. ³⁸⁾ [þo at þ. m. þær se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹⁾ þat
— tilf. F. K. L. ⁴⁰⁾ þinum — tilf. G. H. ⁴¹⁾ [at þu vitir — G. H. [at honum lífi at vita — K. L.
⁴²⁾ æz — E. ⁴³⁾ [mgl. — F. I. ⁴⁴⁾ oc — mgl. B. D. F. L. ⁴⁵⁾ at hæræ — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶⁾ stæðastar oc æubmiut — D. ⁴⁷⁾ lyndi — G. H. I. ⁴⁸⁾ [mgl. — B. F. L. ⁴⁹⁾ [at þu taper æigi æinord þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

oc¹ þar næst varazt þu [at þu værdir æigi oxdrufin.² uer³ litillatr uid alla men
huart sem þeir ero [þirir ser mæirri⁴ eða minni. [blidr iannan⁵ [uid alla men⁶ [ver
godu hoze⁷ þagrördr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubðsynia laust. [idlatr oc [þo tuillatr¹⁰ [i
ollum atzærdum þinum.¹¹ arvalr¹² en eigi oxvæznugr. [vapnrædr oc¹³ rettlatr¹⁴
oc æzfir þongum¹⁵ orlatr. flæd þil uæl oc þo þva at æigi virdizt [odrum monnum¹⁶
til drambo.¹⁷ diarzr i ollum naubðsynium.¹⁸ æigi oxmiof¹⁹ alonpin²⁰ utan naubð-
syn. [margzrodr. [þural.²¹ minnigr.²² uidrlæitin um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða
þyr²⁴ at goder men þregiaz²⁵ æz [eða þomazt.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu talezst æigi
þa er þo [æigi rað att lata berazt.²⁸ þui at nam²⁹ lenner mæira³⁰ en nattura.
Gott er at vera uapnzimr [oc vighlön³¹ oc loghlön til huers er haza³² þarz. Ez³³
þu³⁴ ert þar staddr sem konongr er. þa uer æ sem oztazt³⁵ næst honum með godu
hoze. oc ez eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðsyniar³⁸ um [þin stylldar ærende.³⁹
[þa uer æ sem længst mattu hia kononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tata⁴¹ þeir somder
[oc þyrft⁴² [þer sem tomazt.⁴³ þar nemr oc huerr æ nokot godz er þar uil til haza
sil. þui at þeir toma þar þlæstir er [nokott godz tunnu.⁴⁴ oc er þo æigi æði godz⁴⁵
i æzlatt at þu nemer uit oc turtæsi oc tannezt [uid margan godan man.⁴⁶ en þa⁴⁷
hældr [er en þylgia somelegar adrar somder með namenu.⁴⁸ [þær þu⁴⁹ somder⁵⁰
æz kononge þa [i huga þu⁵¹ ozt at þu þarer þva með at þyrft liti gudi en þa⁵²
kononge þinum. læita oc uid at sem þlestum⁵³ meghe þodnazt⁵⁴ þeim sem þer er
nokot vald þzr gezit. þaz iannan i hugh þer hozþæmi [oc þansyni.⁵⁵ litillæte oc
[rettlæte oc tryglæit.⁵⁶ minzt a opþsamlega at þu hæzr með⁵⁷ lane en eigi með

¹) oc — mgl. de Övr. ²) [oxdrufin — E. ³) æ — tilf. B. ⁴) [mæirhattar — B. [meiri — E.
⁵) [ver iannan blidr — B. G. H. I. ⁶) [með goda men — E. huart sem &c. — mgl. F. blidr &c. —
mgl. K. L. ⁷) [með godu hoze — C. D-L. [mgl. — B. ⁸) þagrördr — de fl. oc — tilf. fl. ⁹) miof
— tilf. F. ¹⁰) [þyrftatr — B. E-L. ¹¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) vatr — B. F. G. H. ¹³) [vapnr-
ædr oc — C. [mgl. — E. ¹⁴) reitlatr — de Övr. ¹⁵) oxnum — D. ¹⁶) [mgl. — F. I. ¹⁷) ver
— tilf. G. H. ¹⁸) lutum naubðsynilegum — B. ¹⁹) oxmiof — mgl. B. ²⁰) alonpin — E. mæitinn —
G. H. ²¹) [margþural oc þrodr — D. [margzrodr — E. ²²) minnigr — mgl. E. ²³) alla — E. K. L.
mgl. — B. ²⁴) [mgl. — F. K. L. ²⁵) þregiaz — K. L. ²⁶) [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁷) þui — F.
²⁸) [æigi rað at lata þegar æz — B. C. D. G. [æ. rað æz at lata — E. [rað at lata eigi æz — F. [rað at
l. eigi þegar æz — G. H. I. K. L. ²⁹) Saal. rettet. nazn — A. ³⁰) þleira — fl. ³¹) [mgl. — de
Övr. ³²) tata — de Övr. ³³) En ez — B. E. ³⁴) uilt eða — tilf. D. ³⁵) sem — tilf. fl.
³⁶) toma — E. ³⁷) þær — C. D. ³⁸) storn naubðsynjar — B. K. L. ³⁹) [þætta heimlingar of erende
— E. [þin erendi styllbug — F. ⁴⁰) [þa vert þu æ sem næst honum oc længst hia honum — B. [þa ver æ
sem optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem længst hia konungi — F. [mgl. — G. H. ⁴¹) þa — B.
⁴²) [þyrft — F. ⁴³) [þær f. tafast — B. [allar er tafast — G. H. [er þar til tafast — K. L. er længstum
ero hia konunginum — tilf. G. H. ⁴⁴) [helzt tunnu nokot godz — B. [nokut got uitu of tunnu — E.
⁴⁵) godz — mgl. B. I. ⁴⁶) [með goda men — E. ⁴⁷) þui — I. ⁴⁸) Saal. rettet. naznenu — A.
[ez þar þylgia adrar semdir með vinattu — I. oc er þo eigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. ⁴⁹) [of ez þu
þær — fl. ⁵⁰) somd — B. G. H. K. L. ⁵¹) [hugsa — B. [i hugsa — D. ⁵²) þarnæst — K. L.
⁵³) þlestir(!) — G. ⁵⁴) þottast — E. þetnazt — H. ⁵⁵) þannindi — G. H. K. L. [mgl. — B. ⁵⁶) Saal.
rettet. tryglæit — A. [seintigi oc tryglæit til guðs otta — B. oc tryglæit — mgl. F. G. H. K. L. ⁵⁷) at —
her og strax efter E.

æign. hæg þif aldri til þess at þu bidir sœmda undan laugunaut¹ þinum. læg oc² got till allra [mala þeirra³ sem þin ord vega⁴ nokot um⁵

Um hirdvistar læitan oc um loglegt motemæli.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirdvift þa scal staltare eða merksmadr [eða þa annar sem konongr uil⁶ læita uifd hird sina.⁷ þa sem þa er i hia kononge stot. en eðr notor mæler mote. þa scal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim æinum monnum æigu men mote at mæla sem sealzer æigu at⁹ at telia eða sva stýlðir men [mote mælandans¹⁰ æigi lutt i at þeir hæg þar til umbot at logum¹¹ eða uifi æina huæria lute þa til þeirra openberlega¹² i ætt eða meðærð¹³ [eða odrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sœmd eða hirdarennar oc zære þat æztir þui sem rannsafat lœmr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal oc hæuir þa sem mote er mælt logh bōðit zirir¹⁸ þat sama mall eða konongs dom eða annara godra manna oc bydr han en zramlæidis oc uif hin þui mote (mæla) [at han ættar æzartofte þeim¹⁹ sem han zær spert²⁰ zra hirdvift²¹ oc rannsafat²² sva zirir kononge oc hird.²³ þa ma konongr honum næznbotr²⁴ geza með hirdar rade. hælðr en þa sate²⁵ æzartofstum er logh oc konongs dom bydr zirir sit oc nær þui æigi [zirir agirndar safir.²⁶

Guersu konongr scal hirdmen gera.

- 31 Þan tima [er konongr gerer hirdmen stulu ængi bōrd standa²⁷ zirir kononge. konongr scal hæg²⁸ sverð sit a tne ser. [uigflu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ oc venda æztir dogstomum undir³¹ hond ser oc læggia meðalfazlan fram izir hōgra tne ser. sīðan scal han sœipa zætils sylvgunni upp izir meðalfazlan oc gripi³² sva hōgre hendi ozan yzir allt saman. en þa³³ er hirdmadr stal gerazt scal zalla badum tniqm zirir konong a goly eða stor. oc tafa up [hōgre hendi³⁴ sinni [undir meðalfazlan.³⁵ [en vinftri hende hælðe han niðr zirir sel sem honum er hōgazt³⁶ oc minnizt sīðan uif hond konongs. sīðan stal han up standa [oc tafa uif bot þeirre er konongr zær

¹) laugunaut — D. laugunautum — K. L. ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴) meghu — H. ⁵) um — mgl. F-L. ⁶) zær til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) sīna — mgl. þ. ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsafat — F. G. H. K. L. ⁹) at — mgl. B. ¹⁰) [mot at mæla — E. ¹¹) retto — B. ¹²) opinbara — B. openlega — D. opinbera — I. ¹³) tynzerði — E. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) standa — F. ¹⁶) kononge — B. konungsins — G. H. I. K. L. ¹⁷) oll — mgl. þ. ¹⁸) sit um — tilf. þ. ¹⁹) [ot ætta þeim æzartofsi — F. ²⁰) spert — B. F-L. [pert — E. hann — tilf. G. H. ²¹) næznbot — E. ²²) rannsafat — de Övr. ²³) hirdmonnum — K. L. ²⁴) næznbot — G. H. hirdvift — K. L. ²⁵) mæti — I. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [þat konongr hirdman gera [em æigi standa bōrd — C. D. E. ²⁸) tafa — F. ²⁹) [mgl. — G. K. ³⁰) [þat [em han var koronadr með — E. ³¹) hōgre — tilf. D. ³²) tafi — H. ³³) Saal. rettet. þa — A. ³⁴) [badum hondum — G. H. K. L. ³⁵) [um meðalfazlan — B. ³⁶) [mgl. — G. H.

honum¹ oc sneria eið² með þrím áridflax. Þes leg ef hond a hælgha³ bot oc þui flotr ef til guds att ef skal vera hollr oc trur minum herra⁴ .N. Norrghs kononge æra-berlega oc lögnillega. zylgia skal ef honum innan landz [oc utan⁵ oc huergi uid han fliliazt nema hans se loz oc lönzi til. eða⁶ zyl naudzsyn banne. hallda skal ef oc ærda þa⁷ sem han [heruir þoret⁸ ollu landz zolte ærtir þui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. sva se mer gud hollr sem ef satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ef ef löggr. Sidan skal han zalla a tne zirir kononge oc læggia badar sínar hendr saman. [of konongr sínar badar om hans hendr.¹² sidan minnizt han uid skalzan konong. sidan skal sa stutlisþæin sem stodu hælldr zylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ef þeir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmaðr gengr at handsale þa skal lendr maðr zirir kurtæsi sater [oc litillætes¹³ up standa i mote honum oc minnazt uid han. sva ef sama stulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan ber uæl¹⁵ [ef þui lemr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ stutlisþæin zylghi [þessum hirdmanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlestir hirdmen ero saman¹⁹ oc kannezt sva zorn hird uid nyia logunauta með æinardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er gerezt [zleiri i sen eða zære.²⁰

Um fylgðar hald oc þat sem þui hœrrir.

Æz sva mærgir men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til zyl(g)ðar hœrrir. þa 32 skal þo æigi zleirum biöda [i senn²² en holz zylgd se zorn en holz ny. þui at þa megu ener zornu sægia²³ þæim sem nyir ero til rez zylgðar halds. Þeir sem zylgd hallda með kononge stulu hausa [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem semeleggh se bæde kononge oc þæim i annara manna afsyn.²⁵ Þeir stulu toma æighi sæinna til zyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma tirkium til oftú songe. en sa sem sæinna lemr [en samrinlt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til vardar. Fylgðar men stulu þar at tirkium vera sem konongr [lydir tidum.²⁹ en sidan zylgia kononge huert sem han gengr. [En ef konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa stulu þeir þar kononge biöa³² sem han biödr þæim. en æigi brot ganga [um zram loz kononge.³³ en sa sem at ulöyzi³⁴

¹) [mgl. — F.   ²) [of sneria (vinna — K. L.) eið at bot þeirri er konongr zær honum (i hendr — tilf. K. L.) — F-L.   ³) þessa hælgu — C. D.   ⁴) konunginum — tilf. F.   ⁵) [mgl. — E.   ⁶) nema — B. F-L.   ⁷) alla — tilf. F. K. L.   ⁸) [for — K. L.   ⁹) mun(!) — tilf. C. D.   ¹⁰) geyr — fl.   ¹¹) [mgl. — fl.   ¹²) [Tilf. efter B. mgl. — A.   ¹³) Saal. rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. H. K. L.   ¹⁴) aller — mgl. B. E. I.   ¹⁵) [þat ber of uæl — B. F. K. L.   ¹⁶) [mgl. — F. G. K. L.   ¹⁷) [mgl. — F.   ¹⁸) [honum — B. F. G. H. K. L. [þessum sama manni — I.   ¹⁹) zirir — B. F-L.   ²⁰) [einn i senn eða zleiri — F.   ²¹) [mgl. — K. L.   ²²) [mgl. — E. G. H. I.   ²³) tenna — fl.   ²⁴) [mgl. — B. G. H.   ²⁵) syn — B. I. augsyn — D. E. F. G. H. K. L.   ²⁶) halds — mgl. B. D.   ²⁷) [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H.   ²⁸) vittr — F.   ²⁹) [er — B. [hœrrir tidir — F. K. L.   ³⁰) er — F.   ³¹) [mgl. — I.   ³²) Saal. rettet; biöia — A.   ³³) [utan hans se lönzi til — F. G. H. K. L.   ³⁴) ulöyzi — K. kononge — tilf. E. G. H.

stulu biöda zylgð lendum mannum oc stallarom a hatibis daghum.¹ Sva stulu [oc .xij. hirdmen² huerðaglega³ hallda zylgð um ioll þo at lendir men hallda eigi [eða stallarar.⁴ nema hatib(i)s daga [eina. en þui neyðnum ver eigi⁵ hatibis dagha at im- iflega berast kononge zerbir til.⁶ Sva ma oc bera til stundum at konongr haze stor- væizlur⁷ zirir þeirra manna sater sem toma aþ ziarleghom londum sem oxt uæitir oc þui gae þeir þes sem stödu hallda at spyria konong ner⁸ han uil aulæ lata⁹ zylgðar halld. Sva oc þot [bodem verde¹⁰ nyium hirdmonnum þa stulu¹¹ notorer¹² zorner i vera. þui at engi¹³ er allr¹⁴ i sen ungr oc gamal. Sez men stulu hallda iamnan þes a millum oc þo at tertisvæinar hallda stundum¹⁵ [þa skal þo einhver hirdmadr i vera iaznan. þeim stulu þeir oc biöda sem¹⁶ hallda eigu [oc halda megu¹⁷ oc zornaster ero [huart sem þat eru hirdmen eða tertisvæinar.¹⁸ þeir stulu oc þeim biöda [sem til eru zorer¹⁹ zirir siukleika sater. Æina not [skal hirdmadr²⁰ með kononge vera²¹ en honum se zylgð boden. Stutisvæinar eigu adr at spyria mertis- mann²² [ex notorer ero þeir þar²³ innan hirdar er kononge se mote skape. Sva oc ex notorer [toma til þoar þeir²⁴ [sem i kononge reidi ero.²⁵ þa [skal þeim eigi zylgð ne uord biöda.²⁶ zylgð oc uordr skal boden vera snimma dags oc stiladr i seinsta laghe þann tima sem konongr gengr til hordæ. en ex sidar er boden halde sealzr sa er [sidar haud eða rangt bydr.²⁷ en hin skal eigi halda er [rangt uar bodet²⁸ at þui sinni nema han uili. en .ij. stulu sanna²⁹ þeir sem hia varo. [huervetna þar sem³⁰ boden er [zylgð eða³¹ uordr. en a stipi skal [vordr vera³² með enum sama hætte. en er konongr [liggr i hoznum eða³³ lemr sirdla³⁴ [til haznar.³⁵ þa skal biöda sem zyrst ma þegar til haznar [er tomet.³⁶ tan oc sva til at berast at kon-

¹) Hirdmannum skal oc til biöda sva at tolg men hallda allz með lendom monnum oc stallarom. oc sva skal iamnan vera a storstom hatibes dagum — tilf. D. Hirdmonnum skal oc sva biöda at .xij. halldi zylgð með lendum m. of st. o. s. v. — tilf. E. ²) [xij. men — B. ³) huerðaglega — mgl. G. H. I. ⁴) [mgl. — E. K. L. ⁵) eigi — mgl. E. K. L. ⁶) [mgl. — G. H. ⁷) storar væizlur — E. ⁸) huern tima — B. ex — F. ⁹) lata — mgl. E. I. ¹⁰) [þeir biöde — E. ¹¹) þo iamnan — tilf. D. þo — tilf. G. H. I. ¹²) not- orer — mgl. D. ¹³) eigi — C. D. E. zér — F. ¹⁴) allr — B-F. I. K. L. bedi — G. H. ¹⁵) með þeim — tilf. G. H. ¹⁶) [skal einhver hirdmanna vera ex þeim, er — E. [þ. þo einhver hirdmadr i vera innan hirdar þeim stulu þeir of zylgð biöda — F. [þoto þo hirdmenn iaznan i vera. þeim &c. — G. H. [skal iaznan einn hirdmadr i vera. þeim &c. — K. L. ¹⁷) [mgl. — K. L. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [sem til ero ei zorer — B. [halda megu — F-H. K. L. ²⁰) [stolu hirdmenn adr — B. [skal hirdmadr adr — C. D. F-I. ²¹) adr — tilf. E. ²²) mann — F. mertismenn — H. ²³) [en notorir se þeir — B. þar — mgl. A. ²⁴) [ero þeir til þoar tomnir — G. [ero þeir menn til biæiar(?) tomnir — H. ²⁵) [sem zyrir konungs reidi se vordnir — F. [er t. er reidr — K. L. ²⁶) [stulu þeir þeim huarti z. ne uord biöda — B. [stulu þeir eigi þeim &c. — C. I. K. L. [stulu þeir eigi — D. [stolu þeir zylgð of vord biöda — E. [stulu þeir þeim eigi zylgð biöda — G. H. ²⁷) [sidar bydr eða rangt bydr — B. [sidar e. rangt bydr — C. D. I. [rangt haud — E. [haud — F. G. H. K. L. ²⁸) bodin — B. [bodin var — E. ²⁹) þat — tilf. A. ³⁰) [þar sem — E. [huart sem — F. G. H. K. L. ³¹) [mgl. — C. ³²) [uord biöda — D. [vordr bodin vera — E. [vordr hallda — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [sirdla — B. E. F. K. sirdla — C. D. sird — G. H. sirdla — I. [sirda — L. ³⁵) [i hozn — D. ³⁶) [temr — G. H.

ongr [siglir ror eða ridr¹ um nat [þa skal þeim þat xirir xult varðhald tæliaz² sem þa not æigu³ [ex þeir ero a þui fípi eða i þeirri ræið sem tonongr sealzr xær.⁴ æigu þeir æigi þes at gialda at xleiri vale⁵ með þeim⁶ þegar⁷ þeir gornma⁸ þes allz sem þeir mego⁹ [þæde¹⁰ at umfingling a fípi eða umfingning a lande oc þess xleira sem þeir xa alæiðis tomet.¹¹ en þui at eins [temr þeim þat xirir xult¹² at þeir se svo ner tononge sem adr er sagt.¹³ þan tima sem uxridr er. þa ero svo flut- ilsvæinar ftylðir til at halda uord [at mantale¹⁴ sem adrer men. þeir sem flodu æiga¹⁵ [ero ftylðir¹⁶ at halda uord meðan stada vintz.¹⁷ en síðan halde þeir [æxtir lufzalle.¹⁸

Um drotseta oc skiankiara konongs.

Nu er þat þui næst at tonongr skal¹⁹ kiosa með uina sinna rade ex flutisvæin: 26 um þa .ij. men ser til drotseta oc ftenkiara²⁰ sem honum²¹ [þidia tillæillileger²² vera. þæde xirir ættar fater oc meðxerðar.²³ en ex [tononge þyðir einhuærr annar hellðr til þessa fallen²⁴ þeir sem lægri eru at nærbotum adr eða æigi²⁵ handgeng- nir. þa skal han adr gera þa [hirdmen oc flutisvæina²⁶ [en han fípi þeim til þess.²⁷ er þat oc síðr i vælxæstum²⁸ londum at ener hærfstu hojðingiar vælia men til [þessara pionofu²⁹ [þui at allmykt megu þeir at gera³⁰ at xagrlega tome fram matr oc dryðr huærium³¹ æxtir³² [finni flet³³ i tononge herbirgi oc garde ex þeir gornma finnar pionofu uæl. [er þa oc uæl fladder tofnaðren³⁴ er³⁵ þeim temr uæl i hagh³⁶ er haza flulu³⁷ en þeir tunnu þeim³⁸ mallegar þaller xirir³⁹ sem⁴⁰ gejr oc þeim⁴¹ sem xirir fer.⁴²

¹) [ror eða siglir — K. L. ²) [þa skal hann þat xirir xult varðhald haza — B. [þa skal (flulu þeir — I) þat x. x. varðhald (haza — tilf. G. H. K) þeim (mgl. — G. H. þeir — K. L.) — F-L. ³) at uata — tilf. G. H. at halda — tilf. K. L. ⁴) [a þui fípi &c. — B. [ex tonongr er a þui fípi eða i þeirri xerð — F. [ex þeir eru a tononge fípi of i þeirri xerð — K. L. ⁵) halde vofu — B. ⁶) honum — F. ⁷) ex — F. K. L. ⁸) ga — B. ⁹) eigu — F. G. H. K. L. ¹⁰) þaft — E. ¹¹) [þæde &c. . . . sem þ. fia at þeir xæ at. tomet — D. [þæde at umf. á fípi eðr umfingn. á landi um þat er þærz — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) [temr þat xyrir xullan uord — F. [er þeim xullt uardhald — G. H. [t. þ. x. xullt — I. [temr þeim xyrir xullt uardhald — K. L. ¹³) flet — f. En þui at eins &c. — mgl. E. ¹⁴) [mgl. — G. H. ¹⁵) halda — F. æigu at halda — K. L. ¹⁶) [ero æigi ftylðir (fitylðugir) — C. D, E. ¹⁷) [flodu eigi uord halda meðan stada vintz. nema vili — B. ¹⁸) [at mantali — F. G. H. K. L. ¹⁹) ma — F. G. H. K. L. ²⁰) ftenio — B. ²¹) þeim — E. ²²) [þittir tilxæillilegar — F. G. H. ²³) gode meðxerðis — B. meðxerðis — C. D. F-L. ²⁴) [tononge þidia einhuærr adrir betr til þessa xalnir — B. [tonongi þittia adrir til þessa xalnir — F. G. H. [þeir þittia einhuærr betr t. þ. xalnir — I. [t. þ. þeir betr t. þ. xalnir — K. L. ²⁵) adr — tilf. f. ²⁶) [at hirdmonnum of flutisvæinum — B. C. D. F-L. ²⁷) þessa flærz — D. [mgl. — I. en ex tonongi &c. — mgl. E. ²⁸) xlestum — K. L. ²⁹) [þessa flærz — B. F. K. L. [þessarar pionofu — C. D. E. [þessa flærz of pionofu — G. H. [þess [atar pionofu — I. ³⁰) of um rada — tilf. K. L. ³¹) [mgl. — F. ³²) i — B. I. ³³) [mgl. — E. ³⁴) toftr — E. [er of fa tofnaðr (toftr — H) ual tominn — G. H. ³⁵) ex — D. en — E. ³⁶) hald — E-H. ³⁷) flal — E. F. ³⁸) þui — B. ³⁹) j mote — B. C. D. F-L. ⁴⁰) fram — tilf. F. K. L. ⁴¹) [ua hinum — B. [ua þeim — K. L. ⁴²) [ea — B.

Her heyr annan lut bókar oc segir af hueru hirdmannu nǫgn ris.¹

- 27 [J þyrnftunni² var þa síðr at aller þeir men sem³ tononge varo handgengnir⁴ eða sverðtatar(ar). þa varo aller tǫllader⁵ hustallar. þo at síðan græindizt⁶ nǫgn- bǫtr ertir [formdum oc⁷ metordum. en af [hirdmannu nǫgnum⁸ haitir allt þoll [þat er tononge þionar⁹ [hird tonongs.¹⁰ þui at [þar er allr hazudstýrtir tonongs sem hird hans er. þui eru hirdmen tǫllader at¹¹ þa er tonongr uel hirtr¹² er han hæuir [þa hird er bæde uil¹³ [hans giæta uel¹⁴ oc hans formda oc gladlega liz sitt þram læggia þirir hans [semða fatir¹⁵ oc honum openberlega oc lǫynilega¹⁶ i ordom oc i vǫrlum¹⁷ hollr¹⁸ oc hagrædr¹⁹ vera.²⁰ þeir²¹ aller sem retter hirdmen uilia vera.²² þeim ber²³ uel at hirda²⁴ sit þra ollu þui er ungt er.²⁵ oc eighi²⁶ at æins sit sealya.²⁷ iamuel²⁸ alla adra þa [sem þeir megu²⁹ þra illu draga oc til [godra luta³⁰ æggia bæde með³¹ [æftirdomum sinna somelegra meðþærða³² [oc þua i³³ [hæilum³⁴ þortolum oc nysamleghom radum oc lenningum.³⁵

Um síðfemder manna oc hǫrverku.

- 28 Með þui at ver rǫdom³⁶ um þat at men ftulu³⁷ somelegum síðum³⁸ þyglia. þa vilium ver syna monnum³⁹ upphaz⁴⁰ [þeirra usíða⁴¹ oc luta⁴² er [ver ællum at⁴³ ollum godom⁴⁴ monnum hǫrte uel at [hazna þyrrazt⁴⁵ oc uidr at sea. þat er þyrft oc⁴⁶ nysamlegazt⁴⁷ at þu varizt⁴⁸ með ollu toftgiæze þinu at ræita þin hæ- læita þapara oc hin blæzadan⁴⁹ lausnara Þhesum Christum. þua sem þu hezt honum i ftirn þinni. varazt⁵⁰ oc [eintanlegha sem þrammazt gezt gud⁵¹ þer ftilning⁵²

1) Her er i A-D en ved større Afstand mellem Capp. og særegen Initial antydte Afsnits-Afdeling. I F-L kun sædvanlig Capitel-Afdeling, uden at nogen ny Part begynder. I E er endog dette Cap. umiddelbart sammenhængende med det foregaaende. 2) [J þyrnftunni — D. E. I. [þyrft — G. H. K. L. 3) með — tilf. G. H. I. 4) honum — tilf. G. H. 5) tonunge — tilf. E. F. 6) græindizt — D. 7) [mgl. — F. G. H. K. L. 8) [hirdmann nǫgnum — G. H. 9) [mgl. — F. i — tilf. E. 10) [mgl. — B. 11) [mgl. — F. G. H. K. L. 12) hirtir — D. hirdr — F-L. 13) [þa hird er giæta uil bæde — C. D. [godan stýrt af hird sinni of bædi uill — G. H. K. L. 14) [giæta hans valde — E. [geyma hans — F. [geyma hann val — G. H. K. L. [geyma hans vel — I. 15) [formdir — B. [litz — G. H. [semð — K. L. 16) þiona of — tilf. B. þiona — tilf. F. I. K. L. 17) of honum — tilf. F. K. L. 18) heilir — F. 19) hagrædir — C. hagrædir — F. K. L. of hagr. — mgl. E. 20) ero — D. er — E. mgl. — G. H. K. L. 21) oc — tilf. D. 22) heita — E. 23) þyrir — K. L. 24) huiða(?) — E. huiða — F. 25) bædi i ordom of vertum — tilf. E. Resten af Cap. mgl. E. 26) ma — tilf. F. 27) nema — tilf. B. C. D. F. K. L. 28) heidr — G. H. I. 29) [mgl. — G-L. 30) [gode — G. H. 31) i — F. 32) [domum sinum oc somelegum oc somelegra meðþærða — B. [domum sinum of samligum meðþærðum — F. [domum sinum samligra verta — I. 33) [oc — B. [oc þua af — D. [þua i — F. 34) hollum — L. 35) [nysamlegum radom — B. 36) rǫddum — B-I. toludum — K. L. 37) þygli — E. þyglu — G. H. 38) ordom — E. 39) þdr — B. G. H. I. með þam ordom þyrft — tilf. B. þyrft — tilf. F-L. 40) i upphazi — G. H. þyrft — tilf. C. D. E. 41) [þa usíða — G. H. 42) lita — B. C. D. E. I. K. of luta — mgl. F. G. H. 43) [mgl. — E. 44) godom — mgl. E. F. 45) [þæræzt — B. 46) oc — mgl. B. E. F. 47) naubþynligast — D. F. 48) Saal. rettet. þær — A, urigtigt. 49) blæzaba — B-E. I. miilda — F. miildagta — G. H. K. L. 50) varazþu — H. I. 51) [eintanlige sem gud gezt — F. 52) ftilning — D. of maast — tilf. C. D. E.

tílf.¹ þau .vij. hörublyti² sem rot³ oc grunduollr er allra lyta.⁴ en þau⁵ græina
sua uittrir men⁶ at þat er þyrft [öznongla matar⁷ oc dryðiar [uhöfjamlega mytil⁸
[oc i uviðrómileghom stöðum nongt.⁹ þat er¹⁰ annat [er þessu lyti þyngir öxtazt.¹¹
þat er þull¹² oc uræin¹³ [lifams sine¹⁴ lýnadr þegar han er öxtatr alen. þridia
er sparleg sinta. siorda [stenfapleg¹⁵ læti¹⁶ [notot got at ad haxazt.¹⁷ fimta er ivir-
giærnlegt¹⁸ storlæte með drambsamlegom mefnade.¹⁹ Setta er hœxtugh²⁰ ræði með
grimmu langræte.²¹ Siaunda er sorgbitin ögund með²² hiar(t)legu hattre. ðz þessum
vij. hörublytum²³ [tvenliagt oc alagt²⁴ allar synðir²⁵ bæde [smære oc store²⁶ oc
oll onnur [lyti oc ulutvende.²⁷ oc²⁸ [az þessu reitir²⁹ madr³⁰ mot ser sin³¹ mild-
azta³² lausnara³³ oc en [retlatazta domara.³⁴ Varezt³⁵ oc vandlega³⁶ alla þa³⁷
luti [er þu væizt³⁸ at uformelegir³⁹ ero með konongs næne⁴⁰ oc allra hæðzt ranga
eida oc [alla lyghi.⁴¹ Væn þif [æ þui⁴² [at vera sanmalogr⁴³ oc stadþastr i ollum
orðom.⁴⁴ [þar næst at þu giæter⁴⁵ þin þra⁴⁶ öðryðiu.⁴⁷ þui at az henne tapar⁴⁸
margr⁴⁹ hœilfunni [bæde oc⁵⁰ uifinu. þe oc þelaghum. oc þui siðarst sem mæst er [at
sælen er oc tynð⁵¹ þar sem druffin⁵² madr ma æi [þealþe sine⁵³ giæta⁵⁴ oc æigi
gudð ne goðra manna.⁵⁵ ran of stuld. hordom oc þridlu lizi. þor(t)lonur eða dūzl.
lausnþrði eða dramb [oc özmetnadr⁵⁶ oc⁵⁷ [agirnri a annars þe.⁵⁸ mutur eða
mangara flapp. morgendryðiu oc⁵⁹ natsetur þirir⁶⁰ utan [þan tíma er til þess er

1) a — G. H. oc mæt með öllu þessige þinu — tilf. B. með öllu þessige — tilf. E. F. m. öllu þessige þinu — tilf. G-L. 2) [Saal. — B-D. F-L. þa .vij. hörub lyti — A. E. feilagt. 3) rátr — F. K. L. 4) Saal. — B. F. I. lufa — A. illra lufa — D. E. G. H. K. 5) Saal. rettet. þo — A. þa — E. 6) of [ansgnir — tilf. B. C. D. E. G. H. K. L. of þynsamir — F. I. 7) [Saal. rettet. az nongla matar — A. 8) [ohöfjaga mifillar — E. [ohöfjamliga — G. H. 9) [i vidiðrómilega stöðum ngt — B. [oc i uv. stöðum nongt — D. [of oviðróm-
ligar stöðum ngt — E. [of a vidiðrómiligum stöðum ngt — F. 10) er — mgl. F. K. L. 11) [at þeir
lutir þyngia optar — E. iaznan — G. H. er þull nauðsyn at uaraz — tilf. K. 12) Saal. rettet; þyl — A.
13) ögrib — E. 14) [lifamsene — B. D. G-L. [lifams — F. 15) [stenfapleg — B. [stenfamligh — G. H. I.
16) [stenfomleti — E. 17) [got at gera — B. 18) qzir biarnliet — E. 19) özmetnade — B-L.
20) heiptubigh — K. heiptuglig — L. 21) ranghræte — G. H. langræbi — L. 22) hatrlighri glede eðr — tilf. H.
23) Saal. — B. C. G. H. I. K. L. h. lutum — A. h. synðum — D. E. 24) [þaðast — E. þaðaz — F. 25) höf-
ubþandir — B. F-L. 26) [flære of minni — E. 27) [lyti — B. F. 28) Saal. rettet; at — A. 29) reitar
— F. [azreir — L. 30) miot madr — D. margr — K. L. 31) hin — B. G. K. þapara of hin —
tilf. E. 32) mildazta — mgl. K. L. 33) þapara — I. 34) [hoguerazta huggara varn herra — B. oc
en rettl. &c. — mgl. E. 35) varazt — B. C. D. E. F. I. K. L. varaztu — G. H. 36) vandlega — mgl.
G. H. I. 37) illa — tilf. G. H. 38) [sem þu ser — B. [er þu vaitz of þr — F. 39) vformelegar — D.
40) manni — B. C. E. I. monnum — F. K. L. 41) [atgi — E. 42) [æigi — E. [mgl. — K. L.
43) [at þu ser [annfogul — B. I. [at þu ser [annmalogr — C. D. F. G. H. K. L. 44) goðum orðum þinum
— B. þinum orðum — F. G. H. hlutum — K. L. [mgl. — E. 45) [þar næst giættu — F. G. H. K. L.
46) alre — tilf. D. 47) [at þu dædir özmilit — E. 48) tynir — F. 49) madr — tilf. E. F. I.
50) [mgl. — E. [of þar með — G. H. 51) [sælin tynð — B. 52) druffin — mgl. G. 53) [þealþe sine
— D. [þealþe sin — H. [þin — K. L. 54) [m er druffinn er — tilf. G. 55) Uarazt — tilf. B. váraz of
— F. uaraz þu — G. H. K. L. uaraz þu of — I. 56) [özmetnad — B. [of metnad — K. L. 57) oc
— mgl. C. D. E. 58) [agirnð a annars þe eða þong — B. þe eða þong — C. D. F. H. þong — E. þe
of þong — G. þe ne þong — I. þeningha — K. 59) eða — B. 60) þirir — mgl. B.

settr i¹ síðugra manna samsete.² pre(t)uifi alla uid þan sem truir þer. batmæli³
eða [lygilegh þagrmæli⁴ [oc svæzn oc allan⁵ slenskap⁶ oc læti. [blot eða bonnur⁷
oc allzstyns zulyrði. Rítt æz þer rýglæit oc uglædi sorgh oc hattre.⁸ varazt⁹ um
fram alla luti orund þui at hon er haugub¹⁰ allra¹¹ usíða. hon er [sa lostr er ein
er mæstr oc þui vestr at hon er þeim sealzum uhogazt er hana hæuir.¹² þo¹³ at
þer misliti [notor lutr¹⁴ þa ver¹⁵ [æighi brædr¹⁶ hælð(r) þorfeall huar¹⁷ hæynd¹⁸
[er þu at ad væita¹⁹ eða huerium²⁰ oc²¹ at æigi værðe orhæynt [eða²² a uverð-
ugum.²³ Huer ein lutr sem manne zylgir æz þessum lofum þa ma mytit²⁴ spilla²⁵
zirir þeim [manne er síðsamr uil²⁶ vera.²⁷ en æ²⁸ þui zleiri²⁹ er³⁰ zylgia [þeir
lutir³¹ er manne³² værða til lafsta [eða lyta.³³ þeim mun³⁴ værða þeir lutir hælðr³⁵
huldir [er manne værða til hirdsída eða síðsemða³⁶ þo at þeir (e) iammarger eða
zleiri. þui at [zlestir vita þat at³⁷ [mæstr þore³⁸ manna [er sa sem³⁹ zufare er⁴⁰
at zyltia [þa lute⁴¹ sem [manne er hælðr til rops⁴² en loz. Nu hozum ver [sagt yðr
till⁴³ notora þeirra lufa [med þam orðom⁴⁴ sem ver ætlo⁴⁵ at [huerium manne⁴⁶
þeim sem síðsamr uil hæita⁴⁷ [oc æigi síðr (vera)⁴⁸ hozet⁴⁹ zra ser⁵⁰ at stilia⁵¹
sem zrammazt ma han. Hazum ver [þui þessa luti tet yðr hælzt.⁵² at æi⁵³ ma illt
varazt nema uiti. þui tolu⁵⁴ ver oc zyr um usíðu [en ver roðom notot um nytsemð⁵⁵

¹⁾ [þat er þan er settr at stia hia — E. ²⁾ Varazt of — tilf. K. L. ³⁾ batmæli — B. E-H. K. L.
alla — tilf. E. ⁴⁾ [þagrlig lygimæli — F. batmæli &c. — mgl. I. ⁵⁾ [ozsvæzn allan — B-H. K. L.
[mgl. — I. ⁶⁾ slenskap — B. mgl. — E. ⁷⁾ [blotan oc bannan — B. [blot of ban — E. [blot of
bannan — F-H. [blot of boluan — K. L. ⁸⁾ angr — B. D. angre — C. E-L. ⁹⁾ varazt þu — E. G. H.
¹⁰⁾ rott oc hozub — B. upphaz — F. K. L. ¹¹⁾ [ynða of — tilf. E. I. ¹²⁾ [þeim verfi sem hana hezir
mesta — E. [einn (mgl. — G. H. K. L.) [á laustr at (einn er — G. H. er einhuer er — K. L.) mæstr er (er —
mgl. F.) of þui vestr at hon er þ. [uhægiust er hana hezir mesta (mesta — mgl. G. H.) — F. G. H. K. L. [sa
lostr sinn einn mæstr of þat verðr at hon er þ. [uhægiust er hana hezir — I. ¹³⁾ of þo — E. G. H. I.
¹⁴⁾ [notot um einhuarn lutr — D. ¹⁵⁾ verðu — E. H. ¹⁶⁾ [mgl. — F. ¹⁷⁾ hueria — F. mgl. — E.
¹⁸⁾ hæynd — mgl. D. ¹⁹⁾ [at væita — E. [zrir æ at toma — G. H. ²⁰⁾ gort er — tilf. E. eða
zrir huar — tilf. F. K. L. ²¹⁾ oc — mgl. E. K. L. allt — tilf. D. ²²⁾ oc ei — B. C. D. ²³⁾ ouerð-
um — G. [eðr ouerðum — H. [mgl. — I. ²⁴⁾ matit — G. H. K. L. ²⁵⁾ [pilla — G. H. I. K. L.
²⁶⁾ [er síðuaner vilia — E. ²⁷⁾ hæita of vera — G. vera of hæita — H. ²⁸⁾ at — E. ²⁹⁾ zleira
— E. F. zleiri hlutir — G. H. I. ³⁰⁾ manni — tilf. E. ³¹⁾ [æz þeim lutum — E. [þeir — G. H. I.
³²⁾ mannum — B. honum — F. K. L. mgl. — G. H. I. ³³⁾ lyta — tilf. est. D. E. mgl. de Örr. ³⁴⁾ man
— G. munum — H. ³⁵⁾ hælðr — mgl. F. G. H. K. L. ³⁶⁾ [er m. v. til síðsemða — B. [er til síð-
semðar of hirdsída zylgia manni — F. ³⁷⁾ [er — G. [þat er — H. ³⁸⁾ [mytit lutr — B. [mytit þore
— G. D. [mitit tori — E. [mitit luti — F-L. ³⁹⁾ [er — E. G. [at — H. ⁴⁰⁾ ero — G. H. mgl.
— E. ⁴¹⁾ [þat — E. F. G. H. K. L. ⁴²⁾ [manne ero til rops — B. [m. ero hælðr til roops — C. [m.
[e til róps — F. G. H. I. [hælðr (er) til lyta — K. L. ⁴³⁾ [tilsagt — E. [sagt til — F. [talat til —
G. H. ⁴⁴⁾ [mgl. — B. ⁴⁵⁾ ventum — E. ⁴⁶⁾ [zlestum manni — F. [zlestum monnum — G. (med
etterf. vilia). ⁴⁷⁾ vera — F. ⁴⁸⁾ [oc vera — B. G. H. I. K. L. [oc ægi síðar vera — C. [oc ei síðar
mar vera — D. [oc eigi síðugr — E. ⁴⁹⁾ hozetir sit — E. ⁵⁰⁾ [er — mgl. E. ⁵¹⁾ [stia oc stilia — B.
reta — G. H. I. ⁵²⁾ [oc þessa luti þui tatt zirir yðr — B. [þui þ. l. [sagt. z. yðr — E. [þui þ. l. z. z.
talda um hird — F. K. L. [þui þ. l. talat — G. H. [þ. þ. l. z. z. talat hælft — I. ⁵³⁾ varia — F.
⁵⁴⁾ talabom — B. F. K. L. ⁵⁵⁾ [en ver roðdum um síðsemðir — B. [en v. roðdem um síðsemð — C. [en
v. roðdum um síðsemð — D. [en síðsemð — F. K. L. [en síðsemi — G. H.

at [huerium manne¹ er [æinhuern dymættan grip² uil³ uæl varðvæita⁴ houer uæl
adr [þat feralð at reinsa eða hirdzlu⁵ sem han uil þan grip varðvæita. at han meghe
honum þui reinare hallda oc længr niota. elligr man han fliot spillazt eða [at minzta
laghe⁶ þva uild illt⁷ blandazt⁸ at uarla meghe⁹ [flilia þra illu.¹⁰ fliott spillizt [oc
damgodr¹¹ dryðr i uræinu¹² feralðe. oc litla rið flin biartr malmr i modogre hirdzlu.
En ex þu ællr i notora þessa synsamlega¹³ usidu¹⁴ þa rið upp sem þyrst. Mædr þan
i at þalla æz manlegom broyflæita¹⁵ en þæt er xiandlegt at liggia i framleidis. en
þat er gudlegt¹⁶ at flilia flit þra¹⁷ oc bota uild gud [sem þyrst¹⁸ með sannum flrip-
ta gang. [æinni idran oc rettre izir bot. oc¹⁹ (se) uild sem mæst siðan i at þalla. heðdr
þiona [þu far(l)manlega²⁰ gudi framleidis at adr hæuir nolot a flort. með urugre
von at²¹ haxe þer²² xiriladet oc [i sin vinflap tælit.²³ Mattu²⁴ marla at bætr er
[æinum huerium kononge²⁵ [vid þeim liðs manne²⁶ [at eit huert sin²⁷ hæuir or
bardagha flht.²⁸ oc hæuir flit siðan þui frammar með enum vaffastum²⁹ monnum
kononge sinum til fomdar [ospartiga framlagt.³⁰ en hinum er aldri kom i flrid oc
vard aldri³¹ konongi sinum at fomd oc³² at liði. Mæir lofar³³ uitr afklar þa
iord er at³⁴ andverdu þar ilgæsi. en siðan godan avogt [er hon uar reinfad.³⁵
sem³⁶ hina er allðri þar avogt [siðan hon var reinfod.³⁷ huarle godan ne illan.

Ex men vilia siðpruðir vera innan hirdar með kononge.

Nu uilium ver birta³⁸ þirir yðr með þam orðom þa luti sem [ver ventum³⁹ 29
at⁴⁰ zleflum monnum houer [at i huga oxtlega⁴¹ sem bæde uilia (heita) oc vera
houverfler oc siðsamer innan hirdar. þui at þva sægia off uittrir men at æigi lemr til
milils at [madr haxe⁴² usidum. nema han tale siðfemd i fladen. En þat er uphax
allra godra siða. at ælsta gud om fram alla luti oc vera⁴³ allðri uttan hans ræzlu
oc afstar [i ollum þinum atþærdum.⁴⁴ huart sem þu ert i otta eða glæði. Þer⁴⁵

¹) [huer mædr — E. [huerium sem einum þeim manni — K. L. ²) [hinn dyrsta grip — F. ³) faupa
of — tilf. G. H. I. ⁴) gongma — D. mgl. — C. ⁵) [at reinsa þa hirdzlu — E. [at þat feralð se vel
reinfat eðr (ú hirdzla — I. ⁶) [mgl. — K. L. ⁷) illt — mgl. H. ⁸) Saal. rettet. blandat — A.
⁹) got — tilf. B. D. E. ¹⁰) [fliliaz vid — H. ¹¹) [Saal. rettet. udamgodr — A. ¹²) [surgu — B.
¹³) [synsamlega — D. F-L. ofðsamlega — E. ¹⁴) luti — B. luti, of usidu — G. H. ¹⁵) broyflæita — D.
broyflæita — F. ¹⁶) gubalift — D. ¹⁷) [sem mæst ma han — tilf. E. ¹⁸) [mgl. — E. K. L.
¹⁹) [mgl. — E. ²⁰) [þui fa(r)manlegare — B. C. D. F-L. [þui betr — E. ²¹) hann — tilf. B. D-L. N.
²²) þat — E. þui — G. H. ²³) [þit i sin verðflap tetit — B. [sin vinflap tetit — E. ²⁴) oc — tilf.
B. F-L. ²⁵) [kononge — E. G. H. I. [einhu. manni — F. ²⁶) [með þan liðs man — E. ²⁷) [er eit
huert sinni — B. [er einn tima — G. H. I. [er einu sinni — K. L. ²⁸) [er honum hær ein tima flht or
bardaga — E. ²⁹) framastu — E. villdustum — I. ³⁰) framlagt — mgl. C. D. E-L. N. ofpartiga framf. —
mgl. I. ³¹) ængu sinni — C. D. ³²) [kun oc; det foreg. mgl. ved Skrif. — A; tilf. efter B. ne — B-E. I. at fomd
oc mgl. — F. G. H. K. L. ³³) oc — tilf. fl. ³⁴) æz — B. F-I. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) heðdr en — B. en —
C. D. E. ³⁷) [mgl. — de Övr. ³⁸) þyrja — B. ³⁹) [ver hugsum — B. G. H. I. [ver hyggium — F.
⁴⁰) [mgl. — K. L. ⁴¹) [at fligia — F. [at ihuga — K. L. [mgl. — E. ⁴²) [hæzla — F-I. ⁴³) verða
— F. ⁴⁴) [i oll. þ. vertum — B. [mgl. — F. K. L. ⁴⁵) Saal. rettet; Þer — A.

þer engan lut iánnlíeran sem [flapara þín¹ vilja [at gera² ætíð þú³ þrammazl
[geyr þan þer⁴ [flilning till oc stýnsemb⁵ at vita huan honum lítar bæzt [at þínu
athæze.⁶ Ex⁷ þu lemr⁸ til⁹ tononge þionofu¹⁰ þa ælsta þan nest gudi [um þram
aðra men.¹¹ þu at ær honum ma þer standa allr þagnadr ex þu þionar retlega rett-
um tononge. [Leita þess tononge þionofu¹² er þu væzt rettomen vera til landz oc
rílis. oc þiona honum síðan [med þagrlagre þionofu¹³ [oc tryglegre holloftu oc þala-
laufi¹⁴ [i alla stæðe¹⁵ ær meðan [þu uilt¹⁶ i þans þionofu stæðastazt.¹⁷ þaz þat
stæðastlega¹⁸ i hugh þer at vera honum hollr oc trur oc ger þer alla þa luti [væl
þæða¹⁹ er þu [þær honum mæst til semdar gort²⁰ oc drag allðri til²¹ þans vuni²²
æz þinni hende eða [notorn grun eða utrýgleit²³ heldr i lórn en i líofe. þu at
æz lítilli hughþan [ma ozt gerazt milt stípti flaplyndis þín.²⁴ Lat allðri þu þagna
vuna þína eða [þín herra²⁵ at notot einardar²⁶ lórn þinnigt [eða þæzt²⁷ i [þi-
num hagh.²⁸ ægi þa heldr er [þer þíðir ganga notot mote flape þinum lavarðe.²⁹
en þa er þer þíðir meir ætíð vilja ganga.³⁰ Minzt a þat.³¹ þa er einu sinni dýr
níðingr at³² þan væðr allðri [odru sinni³³ drængr. en með þu nærne sem þan dýr
þa væðr [med þærri þregð þans minning at líza.³⁴ Öer þer ægi³⁵ [aðra vuni
þín (herra)³⁶ heldr³⁷ tíerre en aðra [þo at flýðir men se þer i mote honum.³⁸ þer
nest er³⁹ hugfande ex þu uilt með þu mote tononge⁴⁰ þiona [at þer lífi at vita⁴¹
huerir lufir til þess draga heðzt at þu meger síðsamr heita með⁴² þinum hirdbróðr-
um [innan hirdar.⁴³ þat er oc⁴⁴ einorð oc drengflap(r)⁴⁵ stæðast⁴⁶ lunderni.⁴⁷
[allþýns truleitr. þastýrðr⁴⁸ um alla lute þa [sem þu taper ægi einorð þinni.⁴⁹

¹) [guds — B. [fl. þín — D. ²) [oc ger — B. ³) [em — tilf. þ. ⁴) [mattu of gud geyr þer — E.
⁵) [stýnsemb — B. C. D. [flýnfl. til — F. [flitnig til — K. L. ⁶) [æz þinni þionofu — B. F. K. L. [i
þinni atgerð — E. at gera &c. — mgl. G. H. ⁷) En ex — B. E. G. H. ⁸) villt — E. ⁹) i — B.
G. H. ¹⁰) leita — tilf. E. ¹¹) [umgr. alla luti — G. [mgl. — F. ¹²) [Leita þu þer þionofu til þu
tononge — E. ¹³) [med þærblausfri þionofu — B. C. I. N. [m. þærblausu — D. [æz þærblausu — E.
[m. þalolausfri þionofu — F. K. L. [m. þalolausu — G. H. ¹⁴) [tryggleit oc holloftu vitan þale — B. [at
þalolausfri — N. [mgl. — E. ¹⁵) [mgl. — K. L. ¹⁶) [Saal. rettet; þan uil — A. ¹⁷) vera — B.
E. F. G. H. K. L. ¹⁸) iagnan — K. L. mgl. — G. H. ¹⁹) [væl þæða — B. [væl líta — E. ²⁰) [er
at honum ero (er — H) mæst til semdar — G. H. [veist honum mæst til semdar — I. [fler honum mæst til sem-
dar — K. ²¹) annars — tilf. D. ²²) vuni — H. ²³) [noturþonar utrúleitr — F. [noturþnas gna-
e. utrúleitr — G. [noturn uutrúleitr — I. [noturþnas utrúleitr — K. L. ²⁴) þín — D. E. [væðr milt æt-
flípt flaplyndi þit — B. [ma opt geraz milt flapflípti lyndis þín — I. ²⁵) [þin herra — E. ²⁶) ein-
ardar — B. ²⁷) [eða þæzt — F. [mgl. — B. E. G. H. ²⁸) [þínu þære — E. [þinum orðum — G. H.
²⁹) [þer þ. notot i mote flapi ganga þer eða þinum herra — B. [notut gengr moti þinum lavarði — F. L.
³⁰) vilja — B. ganga — mgl. F. ³¹) at — tilf. B. L. ³²) at — mgl. B. F. L. ³³) [síðan — B. E.
³⁴) [þans þregð at líza — E. at líza — mgl. B. ³⁵) engan — D. ³⁶) [vuni þín herra aðra — B. G.
H. I. [aðra vuni þín herra — C. [vin æz vuni þín herra — D. ³⁷) heldr — mgl. G. H. I. K. L. ær
— tilf. D. ³⁸) [þo at fl. m. þær se i mot honum — D. H. I. Öer þer &c. — mgl. E. F. K. L. ³⁹) þat
— tilf. F. K. L. ⁴⁰) þinum — tilf. G. H. ⁴¹) [at þu vitir — G. H. [at honum lífi at vita — K. L.
⁴²) æz — E. ⁴³) [mgl. — F. I. ⁴⁴) oc — mgl. B. D. F. L. ⁴⁵) at þæza — tilf. B. F. K. L.
⁴⁶) stæðastar oc audmiut — D. ⁴⁷) lyndi — G. H. I. ⁴⁸) [mgl. — B. F. L. ⁴⁹) [at þu taper æ-
einorð þinni — B. æz — tilf. F. G. H. I.

oc¹ þar næst varazt þu [at þu værdir æigi oxdrutín.² uer³ litillatr uid alla men huart sem þeir ero [xirir ser mæirri⁴ eða minni. [blidr iannan⁵ [uid alla men⁶ [ver godu hoze⁷ þagrördr.⁸ æigi⁹ oxmalogr naubðsynia laust. síðlitr oc [þo lúillatr¹⁰ [i ollum atxærdum þinum.¹¹ arvatr¹² en eigi oxvæznugr. [vapnradr oc¹³ rettlitr¹⁴ oc æxtir þongum¹⁵ orlitr. læd þið uel oc þo þva at æigi virðizt [odrum monnum¹⁶ til drambo.¹⁷ diarxir i ollum naubðsynium.¹⁸ æigi oxmiot¹⁹ alonpin²⁰ utan naubðsyn. [margxrodr. spural.²¹ minnigr.²² uidrlæifin um þa luti þlæsta²³ er þu ser [eða spyr²⁴ at goder men þrægiazt²⁵ æ [eða þomazt.²⁶ oc²⁷ þo at i þyrstu tatezt æigi þa er þo [æigi rad att lata berazt.²⁸ þui at nam²⁹ tenner mæira³⁰ en nattura. Gott er at vera uapnzimr [oc vighlön³¹ oc loghlön til huero er haza³² þarz. Ex³³ þu³⁴ ert þar staddr sem konongr er. þa uer æ sem oxtazt³⁵ næst honum með godu hoze. oc ex eigi banna³⁶ þer³⁷ stornaubðsyniar³⁸ um [þin stýllðar ærende.³⁹ [þa uer æ sem lengst mattu hia kononge þinum.⁴⁰ þui at hælzt tala⁴¹ þeir somder [oc þyrst⁴² [þer sem tomazt.⁴³ þar nemr oc huerr æ nolot godz er þar uil til haza sit. þui at þeir loma þar þlæstir er [nolott godz tunnu.⁴⁴ oc er þo æigi æði godz⁴⁵ i æflatt at þu nemer uit oc turtæifi oc lannezt [uid margan godan man.⁴⁶ en þa⁴⁷ hælðr [er en þylgia somelegar adrar somder með namenu.⁴⁸ [fær þu⁴⁹ somder⁵⁰ æ kononge þa [i huga þu⁵¹ oxt at þu þarer þva með at þyrst liti gudi en þa⁵² kononge þinum. læita oc uid at sem þlæstum⁵³ meghe þoðnazt⁵⁴ þeim sem þer er nolot vald þzir gezt. þaz iannan i hugh þer hoþsemi [oc sansyni.⁵⁵ litillæte oc [rettlæte oc tryglæif.⁵⁶ minzt a opfsamlega at þu hæzir með⁵⁷ lane en æigi með

¹) oc — mgl. de Övr. ²) [oxdrutín — E. ³) æ — tilf. B. ⁴) [meirihattar — B. [meiri — E. ⁵) [ver iannan blidr — B. G. H. I. ⁶) [með goda men — E. huart sem &c. — mgl. F. blidr &c. — mgl. K. L. ⁷) [með godu hoze — C. D-L. [mgl. — B. ⁸) þagrördr — de fl. oc — tilf. fl. ⁹) miot — tilf. F. ¹⁰) [tyrlitr — B. E-L. ¹¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ¹²) vatr — B. F. G. H. ¹³) [vapnradr oc — C. [mgl. — E. ¹⁴) reintatr — de Övr. ¹⁵) ænum — D. ¹⁶) [mgl. — F. I. ¹⁷) ver — tilf. G. H. ¹⁸) lutum naubðsynilegum — B. ¹⁹) oxmiot — mgl. B. ²⁰) alonpin — E. alreitinn — G. H. ²¹) [margspural oc þrobar — D. [margxrodr — E. ²²) minnigr — mgl. E. ²³) alla — E. K. L. mgl. — B. ²⁴) [mgl. — F. K. L. ²⁵) þræmiazt — K. L. ²⁶) [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁷) þui — F. ²⁸) [æigi rad at lata þegar æ — B. C. D. G. [æ. rad æ at lata — E. [rad at lata eigi æ — F. [rad at l. eigi þegar æ — G. H. I. K. L. ²⁹) Saal. rettet. nægn — A. ³⁰) þleira — fl. ³¹) [mgl. — de Övr. ³²) tala — de Övr. ³³) En ex — B. E. ³⁴) uilt eða — tilf. D. ³⁵) sem — tilf. fl. ³⁶) loma — E. ³⁷) þer — C. D. ³⁸) þorar naubðsynjar — B. K. L. ³⁹) [þeudha heimtingar of erende — E. [þin erendi stýllðug — F. ⁴⁰) [þa vert þu æ sem næst honum oc lengst hia honum — B. [þa ver æ sem optast mat þu hia honum — E. [þa ver sem lengst hia konungi — F. [mgl. — G. H. ⁴¹) þa — B. ⁴²) [þyrst — F. ⁴³) [þer s. tatezt — B. [allar er tomazt — G. H. [er þar til tomazt — K. L. er lengztum ero hia konunginum — tilf. G. H. ⁴⁴) [hælt tunnu nolot godz — B. [nodut got uitu of tunnu — E. ⁴⁵) godz — mgl. B. I. ⁴⁶) [með goda men — E. ⁴⁷) þui — I. ⁴⁸) Saal. rettet. nægnenu — A. [ex þar þylgia adrar samdir með vinattu — I. oc er þo eigi &c. — mgl. F. G. H. K. L. ⁴⁹) [of ex þu fær — fl. ⁵⁰) somd — B. G. H. K. L. ⁵¹) [hugsa — B. [i hugsa — D. ⁵²) þarnæst — K. L. ⁵³) þlæstir(?) — G. ⁵⁴) þoðnazt — E. þetnazt — H. ⁵⁵) sannindi — G. H. K. L. [mgl. — B. ⁵⁶) Saal. rettet. tryglæif — A. [seinligi oc tryglæif til guðs ofta — B. oc tryglæif — mgl. F. G. H. K. L. ⁵⁷) at — her og strax efter E.

æign. hæg þit allðri til þess at þu bíðir sómða undan laugunaut¹ þinum. læg oc² got till allra [mala þeirra³ sem þin orð vega⁴ nofot um⁵

Um hirdniðstar leitan oc um loglegt motemali.

- 30 Eðr konongr iattar manne hirdniðst þa skal staltare eða mertismadr [eða sa annar sem konongr uil⁶ læita uib hird sina.⁷ þa sem þa er i hia kononge stob. en eðr notor mæler mote. þa skal þat mal [standa til þes er rannsafat er.⁸ en þeim einum monnum æigu men mote at mæla sem sealtzer æigu at⁹ at telia eða svo stlyðdir men [mote mælandans¹⁰ æigi lutt i at þeir hæg þar til umbod at logum¹¹ eða uiti æina hueria lute þa til þeirra openberlega¹² i ætt eða meðærd¹³ [eða odrum lutum¹⁴ sem mot er¹⁵ konongdomsens¹⁶ sómð eða hirdarennar oc zære þat æztir þui sem rannsafat lómr a. En eðr þat er um oll¹⁷ onnur lagha mal oc hæuir sa sem mote er mælt logh bodit zirir¹⁸ þat sama mall eða konongs dom eða annara godra manna oc byðr han en zramlæidis oc uil hin þui mote (mæla) [at han ættlar æzartofte þeim¹⁹ sem han zæer spernt²⁰ zra hirdniðst²¹ oc rannsafat²² svo zirir kononge oc hird.²³ þa ma konongr honum næznbotr²⁴ gæza með hirdar rade. heilðr en sa sæte²⁵ æzæz tostum er logh oc konongs dom byðr zirir sit oc nær þui æigi [zirir agirndar safir.²⁶

Quersu konongr skal hirdmen gera.

- 31 Þan tima [er konongr gerer hirdmen stulu ængi bord standa²⁷ zirir kononge. konongr skal hæg²⁸ sverð sit a tne ser. [uigstu sverð²⁹ [eðr han er koronadr.³⁰ oc venda æztr dogstonum undir³¹ hond ser oc læggia meðaltaxlan zram izir hægtra tne ser. síðan skal han svæipa zætils sylgunni upp izir meðaltaxlan oc gripi³² svo hægze hendi ozan hægtr allt saman. en sa³³ er hirdmadr skal geræzt skal zalla badum tniqm zirir konong a goly eða stot. oc tafa up [hægze hendi³⁴ sinni [undir meðaltaxlan.³⁵ [en vinstri hende hallde han niðr zirir sel sem honum er hægæzt³⁶ oc minnizt síðan uib hond konongs. síðan skal han up standa [oc tafa uib bot þeirre er konongr zæer

¹) laugunauta — D. laugunautum — K. L. ²) æ — B. F. I. K. L. æ of — C. ³) [þeirra manna — B. G. H. [manna mala þeirra — E. F. I. K. L. ⁴) meghu — H. ⁵) um — mgl. F-L. ⁶) zæer til — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁷) sina — mgl. fl. ⁸) [standa þar til [r. er — E. [rannsafat — F. G. H. K. L. ⁹) at — mgl. B. ¹⁰) [mot at mæla — E. ¹¹) retto — B. ¹²) opinbara — B. openlega — D. opinbera — I. ¹³) tynzerdi — E. ¹⁴) [mgl. — B. ¹⁵) standa — F. ¹⁶) kononge — B. konungsins — G. H. I. K. L. ¹⁷) oll — mgl. fl. ¹⁸) sit om — tilf. fl. ¹⁹) [of ætta þeim æzartofsi — F. ²⁰) spernt — B. F-L. [pert — E. hann — tilf. G. H. ²¹) næznbot — E. ²²) rannsafat — de Övr. ²³) hirdmonnum — K. L. ²⁴) næznbot — G. H. hirdniðst — K. L. ²⁵) sæti — I. ²⁶) [mgl. — E. ²⁷) [skal konongr hirdman gera sem æigi standa bord — C. D. E. ²⁸) tafa — F. ²⁹) [mgl. — G. K. ³⁰) [þat sem han æz koronadr með — E. ³¹) hægze — tilf. D. ³²) tafi — H. ³³) Saal. rettet. þa — A. ³⁴) [badum hondum — G. H. K. L. ³⁵) [um meðaltaxlan — B. ³⁶) [mgl. — G. H.

honum¹ oc sneria eib² með þeima æidstað. Þes leg el hond a hælgha³ bof oc pui stytr el til guds att el skal vera hollr oc trur minum herra⁴ .N. Noreghs kononge openberlega oc lornilega. zylgia skal el honum innan landz [oc uttan⁵ oc huergi uid han stiliazt nema hans se lox oc longi til. eða⁶ zyl naudzsyn banne. hallða skal el oc æida þa⁷ sem han [hæuir svoret⁸ ollu landz zolte æztir pui⁹ uiti sem gud ler¹⁰ mer. sva se mer gud hollr sem el satt sægi [oc þesse en hælgu ord.¹¹ gramr ex el lng. Sidan skal han zalla a lne zirir kononge oc læggia badar sínar hendr saman. [of konongr sínar badar om hans hendr.¹² sidan minnizt han uid sealzan konong. sidan skal sa stutlisvæin sem stodur hælldr zylgia honum at handsale zyrst til lendra manna ex þeir ero inni. en sidan til annara hirdmanna. En þan tima sem hirdmaðr gengr at handsale þa skal lendr maðr zirir kurtæsi saler [oc litillætes¹³ up standa i mote honum oc minnazt uid han. sva el sama stulu gera aller¹⁴ hirdmen ut i zra. [Sidan ber uæl¹⁵ [ex pui lemr uid¹⁶ at sa [en same¹⁷ stutlisvæin zylghi [þessum hirdmanne¹⁸ i adra stæde þar sem zlester hirdmen ero saman¹⁹ oc kannezt sva zorn hird uid nýia logunauta með einardlego sambande. Hin same hattr skal a vera huart er gerez [zleiiri i sen eða zære.²⁰

Um zylgðar hallð oc þat sem pui horyrir.

Ex sva marger men gerazt handgengnir [i sen²¹ sem til zyl(g)ðar horyrir. þa 32 skal þo æigi zleiitum bioda [i senn²² en holz zylgð se zorn en holz ny. pui at þa megu ener zornu sægia²³ þeim sem nyir ero til rez zylgðar halðs. Þeir sem zylgð hallða með kononge stulu haura [þan dagh²⁴ en bæztu klæde sin oc þau vopn sem semeleggh se bæde kononge oc þeim i annara manna afyn.²⁵ Þeir stulu toma æighi sæinna til zyl(g)ðar hallz²⁶ en ringt er at sma kirkium til oftu songs. en sa sem sæinna lemr [en samrinkt er.²⁷ þa se sa uis²⁸ til vardar. Zylgðar men stulu þar at kirkiu vera sem konongr [lydir tidum.²⁹ en sidan zylgia kononge huert sem han gengr. [En ex konongr gengr³⁰ i herbirghi³¹ þa stulu þeir þar konongs bida³² sem han biudr þeim. en æigi brot ganga [um fram lox konongs.³³ en sa sem at ulongzi³⁴

¹) [mgl. — F.   ²) [of sneria (vinna — K. L.) eib at bof þeirri er konongr zær honum (i hendr — tilf. K. L.) — F-L.   ³) þessa hælgu — C. D.   ⁴) konunginum — tilf. F.   ⁵) [mgl. — E.   ⁶) nema — B. F-L.   ⁷) alla — tilf. F. K. L.   ⁸) [for — K. L.   ⁹) mun(!) — tilf. C. D.   ¹⁰) gær — B.   ¹¹) [mgl. — B.   ¹²) [Tilf. efter B. mgl. — A.   ¹³) Saal. rettet; litis lætes — A. [mgl. — B. F. G. H. K. L.   ¹⁴) aller — mgl. B. E. I.   ¹⁵) [þat ber of væl — B. F. K. L.   ¹⁶) [mgl. — F. G. K. L.   ¹⁷) [mgl. — F.   ¹⁸) [honum — B. F. G. H. K. L.   [þessum sama manni — I.   ¹⁹) zirir — B. F-L.   ²⁰) [einn i senn eða zleiiri — F.   ²¹) [mgl. — K. L.   ²²) [mgl. — E. G. H. I.   ²³) tenna — B.   ²⁴) [mgl. — B. G. H.   ²⁵) syn — B. I. augsyn — D. E. F. G. H. K. L.   ²⁶) halðs — mgl. B. D.   ²⁷) [en ringt er — I. [mgl. — F. G. H.   ²⁸) vittr — F.   ²⁹) [er — B. [heryrir tidir — F. K. L.   ³⁰) er — F.   ³¹) [mgl. — I.   ³²) Saal. rettet; bidia — A.   ³³) [utan hans se longi til — F. G. H. K. L.   ³⁴) ulongdu — K. konongs — tilf. E. G. H.

gengr brot sæte han ublidu¹ tonongu.² [fylgðar men³ stulu aller⁴ með tononge vera allan dagh.⁵ [fylgðar men⁶ stulu haza [til fylgðar⁷ [þagra stalhúzu. flíold godan⁸ [oc uæl semelegt⁹ [suerð buit með umbunade ollum godom.¹⁰ eða orgi [uæl goda¹¹ i mæira laghe. Æigi skal fylgð halda til gamans.¹² heilðr tononge til urugrar¹³ gíæzlu. Sa hatr skal vera a fylgðar halde at .iiij. [æ þeim¹⁴ stulu ganga¹⁵ ættr tononge hoxlega¹⁶ nere¹⁷ oc sin a huara lid¹⁸ tonongu.¹⁹ en ær fylgð er ziolmenn are þa aulizt²⁰ i huarn stad at mantale. fylgðar men stulu þess ga at ængi madr gange millum tonongu oc þeirra. nema þeir sem han tallar til sin. en þo rymi þeir þagrlagha monnum þra tononge [með hoxfemd. en æigi með afære stýzing eða stot an.²¹ þui at tonongr er ollum stýlbugr oc þær margr þafunnegr²² sit mall²³ at rela²⁴ [oc nauðsýn þirir han at bera.²⁵ fylgðar men stulu tala orloz [æ tononge²⁶ þan tima sem han gengr til vœrns.

Um vardhald oc þat sem þui fylgðir.²⁷

- 33 Fylgðar men stulu adr haza græint vord sin i millum. [en tonongr gange²⁸ til dryðiar ættr ætlan song. með uitorðe þeirra stutlsveina sem stodu hallda. Æigi megu men²⁹ lonsa ær ser vord i vðridi nauðsýnia laust. en i þridi stulu þeir æinir hallda þirir þa sem tonongr [hæuir adr lozat.³⁰ Myðla gíæzlu³¹ hover þeim monnum a sealrum ser at haza er þyrst stulu gíæta sealrs tonongu oc allz hans þorunortis. þeim byriar æigi at vera oxdrutnum³² oc æigi oxvœrnugum.³³ morg³⁴ eru dome til þes at hoxðingiar oc hird þeirra [haza oxmyllu tapat³⁵ sater vangíæzlu³⁶ uard halld manna. Vardhallz men stulu haza i þridi þessor uopn. suerð oc butlara. stal húzu³⁷ oc spiot. en i vðridi aluæpni.³⁸ ðu stulu þeir men ga³⁹ er vord [lata hallda⁴⁰ [at þra Mariu messu um haustit stulu þeir samu hallda til dag er hæzia um

¹) reidi — E.   ²) hans — G. H.   ³) [þeir — B.   ⁴) aller — mgl. B. C. D. E. F. H. I. K. L.
⁵) bæði þirir mat oc ættr mat — tilf. B. bæði þirir mat of [ua at borðe of allan dag síðan — tilf. C. bæði þ. mat oc ættr oc at borðe oc allan d. síðan — tilf. D. bæði þ. mat oc at b. oc allan d. síðan — tilf. E. bæði þyrir mat of ættr of [ua — tilf. K. L. at borði — tilf. F. G. H. K. L. b. þ. mat of at borði — tilf. I.
⁶) [þeir — B. K. L.   ⁷) [mgl. — E.   ⁸) [þagra flíoldu oc godar stalhúzur — B. F-K. [goda flíoldu of þagrar stalhúzur — L.   ⁹) [oc uæl sormetegan — C. D. [mgl. E-L.   ¹⁰) [suerð buit bunade ollum godum — E. [suerð með ollum bunadi — F. [suerð með ollum godum bunadi — G. H. K. L. [suerð með godum umbúnadi — I.   ¹¹) [goda — B. [uæl mifla — F. [mgl. — I.   ¹²) gamans eða glennu — B. C. D. g. eða glennu — E. glennz eðr gamans — G. H. K. L. g. eðr gleði — I.   ¹³) oruggrar verndar of — G. H. uerndar of — K. L.   ¹⁴) [menn — G. H.   ¹⁵) a — tilf. G.   ¹⁶) hæðitiga — E. F. I.   ¹⁷) honum — tilf. G.   ¹⁸) hönð — F. G. H.   ¹⁹) honum — G.   ²⁰) aufagt — B. C. G. K. L.   ²¹) [mgl. — F. K. L.   ²²) þafunmandi — F.   ²³) ærende — B-L.   ²⁴) gíætia — E. G. H. I. K. L.   ²⁵) [mgl. — B. F. G. H. K. L.   ²⁶) [mgl. — G. H. I.   ²⁷) Ingen Cap.-Afd. i E. F.   ²⁸) [adr er þeir gangi in — B.   ²⁹) þeir — B. F. K. L.   ³⁰) [lozar adr — B. F. I. K. L. [uættr adr — G. H.   ³¹) genmslu — B.   ³²) oxdrutnir — E. F.   ³³) oxfuzgír — E. oxvœrnugír — F.   ³⁴) nóg — F.   ³⁵) [haza lotit mifla tapan — E. [h. oxm. tyni — F. [h. opt miflu tapat — G. H. I. K. L. [h. miflu tyni — I.   ³⁶) vangíæzlu — B. F. G.   ³⁷) stalhúzu — mgl. B.   ³⁸) Nyt Cap. i E.   ³⁹) genma — H.   ⁴⁰) [halda eða halda lata — B. F. G.

men¹ meta nauðsyniar hans með vægð oc stynsemd.² Þat er stýlða hirdmanna sem æidr þeirra er til at vera ianadur men uid alla sína granna oc bota uid alla at en xirir konong lome þeirra misgiærdir. þui at þeir ero meinsvarar³ ex þeir bot æigi sin misbrof. allra hœllzt uid þa sem minzt⁴ megu. Ex æin huær [konongs hand gengin maðr⁵ brýtr logh a æinum huærium þægn(i) hans oc uil æigi æxtir raðe slyðmanz oc orstufdi logmanz bota. þa er han sealzlagðr or þionofu⁶ þar sem han brant bæðe konongs æid oc sealz sine. en slyðmaðr skal rita til konongs þa mala vortu sem a eru. en konongr flipi síðan sem han uil með godra manna raðe oc læggi þar naðir vid⁷ sem honum þíllir tilzællilegast⁸ síðan er xiri han lemr.⁹ Ðá þau mal sem konongs men æigu at sofia [i heraðe¹⁰ eða væria. þa skal þar allar solum oc værnder hæzia oc xlytia [æxtir landz loghum.¹¹ oc til þes ero allar logunautar slyðdir [at xylgia.¹² en ex þeir uilia xramar¹³ en log þa æigu aller¹⁴ sit i m at flilia xiri æids¹⁵ sine sater. en i ollum þæim stodum sem konongs men haza¹⁶ at mæla þa ero allar slyðdir þeir sem konongs men ero at xylgia til með loghum en æigi með lappe.¹⁷

Guær uopn er handgengin maðr skal hafa.

- 35 Þat er xlestum mannum lunnilt at allar xornar [landzseu loghbetr¹⁸ vatia bonum laga uopn. xullum bonda i sinni stet. æinuirkium¹⁹ i sinni stet oc sumar²⁰ iæt uel þrelom [ex þess þarz uid.²¹ þo haza nu aller [i sinni stet²² xramar en þa uel flilt [æxtir bæztra manna raðe.²³ En æx þui at konongr oc konongs handgengnir æigu xirir at vera ollu landxollinu i metordum þa houer os²⁴ um²⁵ þetta oc þat xleira sem til þess hœyrir [æigi síðr²⁶ xirir odrum [at vera. Slona oc²⁷ þui æl os með utgræizlu oc myllilli lyðne at þeir uita²⁸ sit þar haza styrkt²⁹ briof oc urugga værnd³⁰ sem konongr oc hans handgengnir men ero [sem veret hæuir oc vera a³¹ [oc styrli með sinum trapte at xramleibis se.³² oc æx þui uiti þat allar men at þesse æigu stýlðar uopn at vera handgenginna manna. lendum monnum [oc slyðmonnum³³ ber þui xleiri uopn at æiga³⁴ sem þeir haza mæiri metord oc tillogur³⁵

¹) [med godom monnum — B. [of adrir menn — E. með honum — tilf. C. D. G. H. K. L. ²) æidr — B. E. F. G. H. K. L. ³) meinsora menn — B. æidrozar — K. L. ⁴) minna — G. H. ⁵) [manna — F. ⁶) lauguneli — F-L. ⁷) [Saal. rettet; þar notof uidr flilt — A. ⁸) tilzællilegt — G. oc læggi &c. — mgl. I. vera — tilf. B. C. D. E. ⁹) oc læggi &c. — mgl. F. G. H. K. L. ¹⁰) [mgl. F. I. ¹¹) [med logum — F. ¹²) [at xylgiast — B. [at xlytia of xylgia — E. [mgl. — F. ¹³) — tilf. G. H. ¹⁴) þeir — E. ¹⁵) æids — E. ¹⁶) ero of eigu — E. ¹⁷) oxtappi — E. ¹⁸) [landzbetr — E. betr — I. ¹⁹) einvirtia — E. I. ²⁰) Saal. rettet. svinar — A. ²¹) [mgl. ²²) [mgl. — E. ²³) [mgl. — E. ²⁴) honum of þeim — G. þeim — H. ²⁵) nu — F. ²⁶) — G. H. K. ²⁷) [Saal. rettet; [at vera oc slona. oc — A. [at vera. þiona þui oc — B. K. L. [at þiona of allir xyrir os — I. ²⁸) uita — B. C. D. E. F. G. H. ²⁹) sterkt — B. styrkt — C. D. styrkt — E. ³⁰) vorn — D. E. ³¹) [sem veret hæuir hævera a(!) — C. [mgl. — G. H. fl. at xraml. se — E. [mgl. — F-L. ³²) [mgl. — E. ³³) en allir adrir — tilf. E. ³⁴) æiga — tilf. E. ³⁵) tillogur — K. L.

[æz tononge¹ en adrer men.² En stutisvæin huerr [stal æiga alla oc zulla hærneffiu.³ þat er fyrst [spaldener eda⁴ vapntronia.⁵ bryntollo⁶ [oc bryniu⁷ með brynhofum oc brynglozum.⁸ hialm eda stalhuzu. sverð oc spiot. stioðd uruggan⁹ oc plato. [altit: tottr¹⁰ er oc budlare¹¹ oc æigi síðr annat huart handboghe eda lasboghe. [hird: maðr stal¹² oc æiga vapntrönyiu¹³ oc ultiðan yzir þanzsara eda bryniu. [þar með¹⁴ stalhuzu oc sverð oc stioðd godan.¹⁵ spiot oc budlara oc¹⁶ handbogha með þrim tnyltum brodda. Østir stulu æiga styrta¹⁷ vapntrönyiu. stalhuzu. stioðd oc sverð. spiot.¹⁸ handboga með .ij. tnyltum brodda. [Stit en samu uopn¹⁹ stulo tertisvæinar æiga [sem adr varo stioðd gestom.²⁰ [En þa ma²¹ udiarþlega²² træzia sinnar styldu æz tononge [æz han²³ missir þessara vapna. oc þui stal tonongr æiga vapna þing a²⁴ huerrum²⁵ iolum oc lata stia invirdilega huerir þessa vapna missa. [ero þa oc oxtazt marger²⁶ handgengnir men með tononge.²⁷ [Litil vartyn er oc a þui²⁸ at [handgengnir men²⁹ haxe [þa oc³⁰ æigi oð uopn sin með ser³¹ þegar þeir ero hia tononge.³² [er oc³³ seint til þeirra at tafa³⁴ [er hæima eru huers³⁵ sem uid þarz oc³⁶ mæira [i vart³⁷ þar sem [lið tonongsens er oc hans godra drængia.³⁸ en uopn³⁹ þau sem ryðr [eda væggia lyff⁴⁰ eda molr eta hæima.⁴¹

¹) [mgl. — K. L.   ²) [mgl. — E.   ³) [zulla hærneffiu — E.   [góða hærneffiu alla of zulla — I.
⁴) [spaldener — B.   [spaldener. eda — D.   [spaldenera — E.   [spandiner eda — F. K. L.   [spanderar
edr — G.   [spanderat edr — H.   [stiaðmer edr — I.   ⁵) vapntrönyiu — B.   vapntrönu — C. D.
F. G. H.   ⁶) brynia — B.   bryntolla — E.   bryniu — K. L.   ⁷) [of brynia — E.   [mgl. — F.
⁸) [með bryntollo oc brynglozar. oc brynhofur — B.   [mgl. — D.   ⁹) godan — B. F. G. H. I.   [of þar með
stalhuzu. spiot. stioðd godan. sverð of budlara. bryniu of bryntollu. brynhofur — K.   [of þar m. stalhuzu, spiot,
stioðd, gott sverð of budlara, bryntollu, brynhofur — L.   ¹⁰) tiltatr — G. H.   ¹¹) [mgl. — K. L.
¹²) [hirdmen stolu — B. E. F. G. H. I. L.   [stiumenn stolu — H.   ¹³) træiu — E.   ¹⁴) [mgl. — K. L.
¹⁵) [þar með stalhuzu of stioðd godan. gott sverð of — E.   ¹⁶) [þar með stalhuzu of spiot. sverð gott. stioðd
of — G. H.   ¹⁷) sterga — E.   goda — K. L.   mgl. — B.   ¹⁸) of budlara — tilf. K.   ¹⁹) [Stit hitt
sama — D.   [Stit hini somu — E.   ²⁰) [mgl. — B.   ²¹) [Nu ma þa — de Övr.   ²²) udiarþligar —
G. H. K.   ²³) [er — B. F. G. H. K. L.   ²⁴) i — þ.   ²⁵) .gij. manudum æ — tilf. K. L.   ²⁶) zleffir
— E.   mgl. — K. L.   ²⁷) [mgl. — G. H.   Nyt Cap. i E.   ²⁸) [er þa oc litil vartyn a — B.   [Litil
vartyn er of a þui — C. D.   [i. vartyn er a þui — E.   [er i. vartyn a þui — F.   [er of i. vartyn a — G.
[at litil vartum er æ — K.   [at i. vantunni er á — L.   ²⁹) [þann — F. K.   [þeir — L.   ³⁰) [þa —
C. I. K. L.   [mgl. — D. E. F. G. H.   ³¹) m. [er — mgl. G. H.   ³²) [æigi þa þar of sin vapn — B.   ³³) [Er
— C. D.   [of — F.   ³⁴) [þuiat sueina(!) er til þeirra at tafa — E.   ³⁵) [sem þa ero heima. til huers — B.
³⁶) [er oc — B. F. L.   of er — E.   ³⁷) [i vertt — F.   [uarit — G.   ³⁸) [lið tononge oc hans g. drængia
— B. D.   [lið f. er of hans handgegna(!) manna of annara g. d. — E.   [tonongr er of hans handgengnir menn of
godir drængir — K. L.   ³⁹) um vapn — B.   ⁴⁰) [mgl. — G. H. K. L.   ⁴¹) En þo er hætzt notor (mgl.
— E) vartyn a [uid þa ([þeim — E) sem æz tangom vegom tona til tononge a hestom eda a þote landuegiss.
[Aluel ber oc (mgl. — E) at tonongr æigi sem optazt vapna þingh. þegar han liggar [i þagrum haznum a þipi
([a [cipom i þagrom hoznum — E) vti (mgl. — E) i blidu uedri. verða men æz þui uapnzimir. [oc vapnradir.
oc lettega at um síðir þidur litlu minni finrode i at missa godra vapna en þagra stæða ([mgl. — E). þui at vopn
i vyzidi ero [trauft oc vernd ([best oc traufast — E). en i vyzidi somd oc fremd oc i ollum naubþynium got liggir
anda ze til huers sem [þarz at tafa ([tafa þarz — E). — tilf. D. E.

Þer segir þra þipan þeirri er Magnus konungr gerði Hákonar sun.

- 36 A þeim¹ vœtre er [lidnir voro þra burðar tíma² vara herra Ihesu Chrísti .m. .cc. vœttra oc .lxx. vœttra oc .iiij.³ vœtr a tíunda are rílis Magnus kononge sunar hákonar kononge þa er han sat a⁴ Tunsbergi [stæxndi han⁵ til sín [lendum monnum ollum oc⁶ stallarom. logmonnum [oc sýslumonnum⁷ æz allre viltinni oc uplondum. tomo þeir⁸ til hans at þals mæssu um vœtren oc [varo saman⁹ .iiij. vitur¹⁰ oc stobduzt¹¹ þa [zultomlegða þeir lutir er her xylgia¹² upp a þa tru sem þeir ero gudi sýldugir¹³ [oc honum. sýrft¹⁴ at vpphæze at æz konungr [þæz til sinnar oc landzsens værðdar hegna¹⁵ eða at sötia¹⁶ um æina hueria¹⁷ lute þa sem han ser at¹⁸ hœver rellega¹⁹ xirir gudi²⁰ með [enna sýnsamæzflu²¹ manna raðe [oc tillogu i landenu.²² þa stulu [lendir men oc væizlu men aller²³ halda konongenom²⁴ til trauzt .v.²⁵ men með vapnum æz .xv. marla væizlu²⁶ huer þeirra um .iiij. manade a sín toft. [zleiiri æz mæiri²⁷ er væizla æxtir [þui sem tala rennr til.²⁸ en huerr sýslumadr [æz sinu lene²⁹ til xngiarbitz³⁰ skal halda konongdomenum³¹ [til trauzt³² .vi. men æz huærrí tuitugseffu [en um³³ .iiij. manade³⁴ a sín toft.³⁵ stulu huaræ(r) tvæggiu hallda³⁶ með slium vapnum³⁷ sem hærð hirdmen³⁸ gestir [eða³⁹ tertisvæinar.⁴⁰ þui frammar huerr sem mæira hæuir [lida tal⁴¹ huart⁴² sem þæz utan landz eða innan. en æz völdrese oc hæddingadale⁴³ .xl.⁴⁴ manna. æz Kauma ríli .xij. men. æz sýðra helminginum.⁴⁵ en æz hinum⁴⁶ .x. [æz hæidmorkenne æz sýðra helminginum .x. men. en æz norðra .xij.⁴⁷ [æz hædalande æz ytttra helminginum⁴⁸ .x. men. en æz norðra .xij.⁴⁹ æz Guðbranzdolum [viiij. men æz huarom lutanom.⁵⁰

¹) þessum — B. tíma oc — tilf. D. ²) [libit var þra burð — B. ³) .iiij. — E. tveir, oprindeig, men siden udraderet, og ovenover skrevet først .iiij. og siden med nyere Haand .iiij. — Q. ⁴) i — B. F. L. ⁵) [ot stæxndi — E. ⁶) [ollum — F. ⁷) [mgl. — K. L. ⁸) þeir — mgl. F. ⁹) [v. asamt — F. G. H. ¹⁰) vitur — B. ¹¹) stobdu — E. stæðseffu — I. ¹²) [zult. þeir sibir [f. h. xylgia — B. F. L. [þan þa zultomliga sem her xylgir — E. ¹³) [zult. þeir sibir [f. þeir ero gudi sýldugir upp a sína tru — Q. ¹⁴) [et hinir sýrft — B. ¹⁵) hegna — mgl. A ved Skrf. hegna — C. D. E. ¹⁶) [þæz t. [f. sýmðar of zormæz værðdar eða heghna eða sæta — Q. ¹⁷) [ot eðr — tilf. G. H. K. L. ¹⁸) rangliga hæzir undangengit of — tilf. E. ¹⁹) rellega — mgl. B. F. ²⁰) of monnum — tilf. E. I. ²¹) [beztu — B. [gobra — E. [sýnsamra — F. [hinna vitrazflu — K. L. ²²) [j ritinu — B. [allir i landinu — E. [j landinu — F. K. L. [ot tillogu sem i landinu (lande — H) ero — G. H. I. ²³) [sýslomenn — K. L. ²⁴) konungdomenum — F. G. H. K. L. Q. konungi sinum — I. ²⁵) .vi. — F. ²⁶) huerr — tilf. E. G. K. ²⁷) [meira t. (m) meiri — B. C. E. L. Q. [meira t. meira — D. ²⁸) [réttri tittofu — G. H. ²⁹) [mgl. — I. ³⁰) xngiarbitz — B. eniarbitz — Q. ³¹) konunginum — E. konungi sinum — I. ³²) [mgl. — B. ³³) [mgl. — E. ³⁴) [om þria manubr — F. [mgl. — K. L. ³⁵) meira t. meiri er væizla til — tilf. I. en sýlgr skal hann vera með þria mann a konungs toft — tilf. K. ³⁶) sif of sína menn — tilf. K. L. ³⁷) Sæl. rettet; nomznum — A, vrigtigt. ³⁸) of — tilf. E. F. ³⁹) of — B. F. ⁴⁰) [eigu at haura. of — E. ⁴¹) [mantal — E. [libatato — Q. ⁴²) huar — D. ⁴³) hæddingadale — B. C. F. L. hæddingadal — B. Q. hæddingalandi — E. ⁴⁴) .xl. — B. .xl. — G. H. ⁴⁵) lutanum — B. E. ⁴⁶) norðra — tilf. D. F. L. ⁴⁷) [æz hæidmorkinni tva of .xx. — F. K. L. ⁴⁸) almenninginum — B. ⁴⁹) [æz hædalandi .v. menn of .xx. — F. [æz hædalandi .xij. menn — G. H. K. L. [mgl. — D. E. ⁵⁰) [xviij. men — B. G. K. L. [xviij. menn — F. [xvi. menn — H.

af Öfyrfridolum¹ .v. men.² svo oc at³ huær sem sýslu tætr af kononge þa skal⁴ slítt
brex með hanganda innsigli sínu þa tanceler⁵ þa er han tætr⁶ [sýslu brex⁷ sem her
þyngir at þui síðr þurzi at exagt i [um eignir konongs eða uísa öryri i sýslu hans.⁸
Öllum guds uinum [oc sinum⁹ þeim sem þetta brex sea eða höyra. sender .n.¹⁰
quediu Guds oc sína. Et uil [at þer uitid¹¹ a þeim vættri [er líðnir varo þra burðar
tima drottens varo svo ma(r)ger vætr oc næzni hversu marger eru oc a þeim vættri¹²
ritis¹³ .n.¹⁴ konongs [oc a þeim dægi¹⁵ þel mer min herra¹⁶ [þa sýslu sína .n.
þirir síns herradoms sater¹⁷ sem gud þæðe¹⁸ honum. iatta el honum þui¹⁹ i mot
sem el skal giærna hallða.²⁰ hverge skal el oc briota hans æid ne min a²¹ hans
þegnum sem han hæuir mer²² izir skipat. heilðr vera misfunfamar við²³ þa er þirir
uankunnenda sater eða özmi(t)lla naufsynia þalla i nokrar saktir. en ræðsingasamar
þeim öllum er með ilzftu²⁴ oc oxlappe gera²⁵ [till þæs.²⁶ vægen²⁷ skal el oc vera
við landþefa hans æxtir þui sem þrammæzt ber mer oc eignir hans uel byggia oc
husa²⁸ lata svo at [enga adra muni²⁹ skal el þar þirir haza huarle giæz³⁰ ne
væizlur. [uifa öyrir³¹ hans skal [þat mund³² þram tona³³ oc i þeim stad³⁴ með
[stikum oc rettum þordum³⁵ þeim hans umboda manne sem han skipar till með³⁶
godom græiðskap.³⁷ en þesse uar þa uisöyrir³⁸ [mins herra³⁹ er el tof uidr sýslunne
[oc næzni han allan.⁴⁰ skal el þirir han⁴¹ þulla sýnsæmd gera huart sem han væg
eða mintar⁴² a huærium .xij. manadom svo oc þirir væizlur oc niðrþoll ez þau ero
i⁴³ [með rettre ræitnan⁴⁴ æxtir þui stilorðe sem nu er mælt. til⁴⁵ þessa iatta el gudi
oc minum herra minni⁴⁶ tru. þetta brex uar gort [a þui are þra burðar tima varo

¹) Öfyrfridolum — B. D. E.   ²) Nyt Cap. i C. D.   ³) at — mgl. B. E-L.   ⁴) hann — tilf. B. F. G. Q.   ⁵) i hender — tilf. Q.   ⁶) ut — tilf. Q.   ⁷) [sýslu — F. I.   ⁸) [um uisöryri eða eignir konongs i hans [sýslu — B. [um eignir konongs eða uisöryris eða [sýslu hans — Q. at þui síðr &c. — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. E. G.   ⁹) [mgl. — E.   ¹⁰) konongr — tilf. E. n. [on — tilf. K. L.   ¹¹) [ydr funnigt gera — D. at — tilf. þ.   ¹²) [er líðit var þra burð varo herra Jhesu Xristi &c. oc a þeim vætri — B. [at a þeim vætri — F.   ¹³) ritis — mgl. D.   ¹⁴) Noreghs — E. Magnus — Q. Noregs — tilf. G. H. I.   ¹⁵) [mgl. — F. G. H.   ¹⁶) n. — tilf. F. G. H. I. K.   ¹⁷) [þa [sýslu [atir síns herra dóm — B. [atir síns herra dóm — F.   ¹⁸) amboni — B.   ¹⁹) þar — F.   ²⁰) of et hæzr þyr iattad (honom — tilf. Q) oc svarit at et skal vera honum hollr oc trur. openbartega of lögnalega — tilf. B. Q. of et heuir þyrri suoret at et skal vera honum tryggv (hollr — G. H. I) oc truur openbartega of lögnalega — tilf. C. D. G. H. I. of et hæzi svarit. at et skal vera honum hollr of trur openb. of l. — tilf. E. of et hæzr þyr iattad honum of svarit at et þ. vera honum hollr of trur op. of lögnalega — tilf. F. K. L.   ²¹) þeim — tilf. þ.   ²²) mit — B. I.   ²³) alla — tilf. E. G. H.   ²⁴) illu — I. Q.   ²⁵) uodot gera — E.   ²⁶) [rangt — K. L. [mgl. — F.   ²⁷) eighin — Q.   ²⁸) Saal. de Övr. [ysa — A. urigtigt.   ²⁹) [engar giæz — E. [enga mutu — K. L. [sua at enga &c. — mgl. G. H.   ³⁰) muni — E.   ³¹) [uisöryr — B. [uisöryri — D.   ³²) [oc þan tima — B. [þen mund — D. [of allr — E. [þeim i hender — G. H.   ³³) tomen — B. þat mund — tilf. E.   ³⁴) [sem minn herra skipar til — tilf. G. H. of þeim i hender — tilf. I.   ³⁵) [rettum þordum — F. G. H. [stikum rentum offerdum — K.   ³⁶) [mgl. — G. H.   ³⁷) dreingfap — I. með godum &c. — mgl. K. L.   ³⁸) uifa öyrir — C. E.   ³⁹) [þa — G. H. I.   ⁴⁰) [n. — F. G. H. [mgl. — K. L.   ⁴¹) alla — tilf. D.   ⁴²) þuer — B. F. G. H. K. L.   ⁴³) i — mgl. B. F-L.   ⁴⁴) [m. r. rafnan — C. [eptir r. þipan — F. [m. riettu reiðnub — K. L. [m. retto reiðnat — Q.   ⁴⁵) til — mgl. þ.   ⁴⁶) minn — F-L.

herra¹ Jhesu Christi oc² a þui are rílis .N.³ konongs a þan [talendes eða nones eða idus.⁴ Sva oc ex þyslu maðr spyr at einhuerr þa sem til ræðsinga hæuir gort er fram tómen i annars þyslu. þa er þa stýldugr at senda [þan man⁵ til hins þegar hana brex lemr ætíð⁶ oc flípi þa hana male síðan [sem aðr er sagt.⁷ Oc⁸ ex þeir men værða ex tæknir er þul naudsýn reit⁹ til. þa skal þyslu maðr senda veganda til konongs [flípanar sem þyrst¹⁰ i gríðum með þeirri herming¹¹ sem þeir villia svara [þirir gudi at þon er.¹² Dómezt mannz bane sva at han se værðr myrtuastofu en æigi bana.¹³ þa [flulu þyslu men¹⁴ senda¹⁵ i þa stæðe sem her þylgir.¹⁶ aller¹⁷ þirir sunnan Sværtiborgh¹⁸ [til Konongahellu. en norðr þra Sværtiborgh¹⁹ til Væld- ensholma.²⁰ en in i þra Kamborn²¹ [oc af²² Kaumaríki [oc ut²³ et væstra²⁴ til Dræns²⁵ til Osloar.²⁶ en ut þra Dramne [oc af þelamort²⁷ [oc allt væstr²⁸ til Rnggiarbið²⁹ til Tunsberghs. en af ollum Uplondum nema³⁰ Kaumaríki³¹ til Mioffar³² fastala. Dómezt oc mannz bane [til dauða.³³ þa late³⁴ huerr þyslumadr³⁵ sem giorst ranzfala³⁶ oc þae sealzr [bana³⁷ til³⁸ [en æigi þrendr³⁹ ætíð⁴⁰ þui sem logbol sægir⁴¹ [oc han uil svara þirir gudi.⁴² [Sva oc at varlæidangr⁴³ [allr se ut boden⁴⁴ at midraustu⁴⁵ saman tælin at þastom.⁴⁶ til Tunsberghs tómen [at þalwardz messo. en haustlæidangr ut boden at vætr nattom. saman tælin at Martæins messo. til kaup- angre tómen⁴⁷ at iolom oc landzstýldir með.⁴⁸ En hit nesti sumar ætíð atte Mag- nus konongr mylin þorðingia þund i Þiorgwin. þom þar Þon ærtibýstúp oc aller by- þcupar i landenu oc aðrer þorðingiar.⁴⁹ [lendir men⁵⁰ oc þyslu men aller [nordan or landinu.⁵¹ gaþ þa konongren sunum sínum þorðingia nærn. æiríki konongs nærn. en

¹) droffins — G. H.   ²) [mgl. — F.   ³) Noregs — tilf. F.   ⁴) [dag — F. Her begynder nyt Cap. i B.   ⁵) [han — B.   ⁶) til — D. F. G. H. K. L.   ⁷) [þtir lögum — F. G. H.   ⁸) Sva oc — B. C. D. E. F. I. K. L. Q.   ⁹) [ætr — E.   ¹⁰) [mgl. — G. H. I.   ¹¹) þegning — G. H. þegning — Q.   ¹²) [e — E.   ¹³) dauða — E. G. H. K. [þirir gudi at þann dómigt mannz bani til dauða. En han se værðr myrtuastofu en ei bana — B.   ¹⁴) [fl. men — B. K. [fl. þyslumadr — F.   ¹⁵) þa — tilf. B. han — tilf. F-L. Q.   ¹⁶) greinir — E. þylgia — G. H.   ¹⁷) allt — F-L.   ¹⁸) Sværtuborg — B. Sværtuborg — D. Q. Sværtuborg — F. Sværtuborg — H.   ¹⁹) Sværtuborg — B. Sværtuborg — D. Q.   ²⁰) Vældisholma — F. I. K. L. [af Vældisholma — G. [af . . . holma — H.   ²¹) Kambhorni — F. Kambhorni — G. K. Kambhorna — H. Kambhorn — I.   ²²) [m — G. H.   ²³) [ut — B. D-L. Q. [oc — C.   ²⁴) væstra — F. G. H. K. L. hit v. — mgl. I.   ²⁵) Dræns(?) — F. ut — tilf. G. et þa út — tilf. H.   ²⁶) Osloar — B. Osloar — D.   ²⁷) [af þalamortu — B.   ²⁸) [mgl. — K. L.   ²⁹) Rnggiarbið — B. E. Rnggiarbið — D. Rnggiarbið — Q.   ³⁰) af — Q. af — tilf. B.   ³¹) of — tilf. Q.   ³²) Mioffar — B. Mioffar — D. Mioffar — F. Mioffar — G. H. Mioffar — H. L. Mioffar — I.   ³³) [til dauða — E. [dauða værðr — Q.   ³⁴) late — F.   ³⁵) aðr — tilf. B. C. D. E. G. H. I. K. L. Q.   ³⁶) þat mál — tilf. F. G. H. K. L.   ³⁷) bana mann — B.   ³⁸) [mann til at bana — F.   ³⁹) [mgl. — E. hins vegna — tilf. G.   ⁴⁰) Her begynder i B den anden Haand.   ⁴¹) vætrar — B.   ⁴²) [mgl. — F. G. H. K. L. Her beg. nyt Cap. i G. H. K. L.   ⁴³) læidangr — F. [læidangr — G. H. K. L. æu uarit — tilf. G. H.   ⁴⁴) [Saal. rettet efter B. C. D. E. [boden ut i þen — A, urigtigt. [allr þal af bodinn — F. G. H. K. L.   ⁴⁵) oc — tilf. B. D. Q. enn — tilf. F-L.   ⁴⁶) of — tilf. K. L. Q.   ⁴⁷) [mgl. — F.   ⁴⁸) Her beg. nyt Cap. i E. I.   ⁴⁹) i landenu — tilf. Q.   ⁵⁰) [mgl. — F.   ⁵¹) [mgl. — G. H. K. L. oc aðrer þorðingiar — tilf. D.

Hafone hertuga næfn. var þá þetta allf staðræst [æz nyiu¹ millum konongsens oc
 syflu manna [j Vilinne.² en æz þui att bygðir ero æigi swa zioismennar norðr i
 landit³ oc þar zalla minni⁴ sættir⁵ til. þa var⁶ swa stípat [oc staðræst⁷ millum kon-
 ongdomsens⁸ oc syflumanna at or Ægða zylli skal halda konongen⁹ til [styrks oc
 sormdar¹⁰ .iiij. men or huerri stípreiðu [at stísum stíldaga bæde at vapnum oc odrum
 lutum¹¹ sem adr er stílt [æz Wilenne.¹² en or Kygia¹³ zylli .iiij. men or¹⁴ stípreiðu.
 [swa or horda zylli huartvegia .iiij. or huerri stípreiðu.¹⁵ or Sogne .iiij. men or
 stípreiðu. æz syðra lut firda¹⁶ zyllis .iiij. men or stípreiðu. [en æz norðra lut .iiij.
 men or huari stípreiðu. æz Sunnmøre .iiij. men or stípreiðu.¹⁸ [en æz Nordmøre¹⁹
 .iiij. men or stípreiðu.²⁰ [or Raumsdale .iiij. men or stípreiðu.²¹ or Þronðhæimi zírir
 innan Agðanes²² or sumum stípreiðum²³ .ii.²⁴ en or sumum .iiij.²⁵ men.²⁶ or
 Naumudale²⁷ .iii. men or stípreiðu. æz Halogha landi .iiij. men or huerri stípreiðu.
 Nu syndizt²⁸ swa ollum monnum hinum stýnsamæztum þeim sem [uid varo²⁹ at
 þetta være huaromtvegia³⁰ myllil græidir oc þo naudsýnlegt³¹ at konongren lagðe³²
 [æighi mæira³³ a syflumennena ser til lettes³⁴ en þeir þurzt³⁵ æigi [miot myllit³⁶
 æz [sinu gobz³⁷ til at leggja.³⁸ swa oc at syflumennener mætte æigi ozmifin undan-
 drætt hæza [æz konongdomsens³⁹ oc hans goz. Swa⁴⁰ þykkumzt ver þat⁴¹ oc zinna
 þui gior sem ver eigum⁴² lengr⁴³ lut i⁴⁴ at þeir verða⁴⁵ huerge driugare til [a
 at minnæzt⁴⁶ um domana er izir stíla. en [þeirra þorz er⁴⁷ til⁴⁸ er um er domt
 oc [hinna abyrgð heyrir⁴⁹ er doma. oc [æz þui⁵⁰ sio ver at þat hover⁵¹ off oc
 odrum þeim sem ver sættum⁵² izir domana. at þedan⁵³ æz [se þeir domar er storum⁵⁴

¹⁾ [mgl. — F-L. Q.   ²⁾ [mgl. — I. Q.   ³⁾ landens — D. brot(!) — Q.   ⁴⁾ [mere — Q.   ⁵⁾ [atar
 syrir — D.   ⁶⁾ þer — tilf. D. þat — tilf. E.   ⁷⁾ [mgl. — E. G. H.   ⁸⁾ konungs — E-H. K. L.
⁹⁾ konongdomenon — B. C. D. F-L. Q.   ¹⁰⁾ [styrar — E. [traustz — G. H. [tr. of sormdar — K. L.
¹¹⁾ [med stísum stíldaga of vapnum — E. [at ollum lutum — E. G. H. K. L. [med stísum tofnade, bode of
 vopnum of odrum lutum — I.   ¹²⁾ [mgl. — G. H.   ¹³⁾ sygia — Q.   ¹⁴⁾ huerri — tilf. E. H. K. L. Q.
 at ollum hlutum — tilf. K. L. efter stípreiðu.   ¹⁵⁾ [swa ur hordazylli huorutveggia — I.   ¹⁶⁾ firda — E.
¹⁷⁾ .iiij. — F.   ¹⁸⁾ [tilf. est. D. Q; mgl. A. [en æz norðra lut .iiij. men or stípreiðu — B. C. [en æz hinum
 norðra lut .iiij. men or stípreiðu. æz Sunmæra zylli .iiij. men or stípreiðu — E. [Dr nerðra lut .iiij. — F. [Dr (æz) n.
 l. .iiij. m. or stípreiðu — G. H. K. L. [Dr n. l. .iiij. m. or stí. æz Sunnmæri .iiij. menn ur stípreiðu — I.   ¹⁹⁾ Nerðramære
 — E.   ²⁰⁾ [mgl. — B. C. F. G. H. K. L.   ²¹⁾ [mgl. — F-L. Q.   ²²⁾ Agða — F.   ²³⁾ zyllium — E.
²⁴⁾ .iiij. men — E.   ²⁵⁾ .iiij. — E.   ²⁶⁾ or stípreiðu — tilf. E.   ²⁷⁾ Naumadale — D.   ²⁸⁾ [syniz — ß.
²⁹⁾ [þa voru við staddir — F.   ³⁰⁾ huartvegia — E.   ³¹⁾ nyttsamtigr — E. naudsýnligir — G. H. nyt-
 samtigr — I.   ³²⁾ legðe — D. E. leggi — F-L. Q.   ³³⁾ [mgl. — K. L.   ³⁴⁾ eptir leters — Q.
³⁵⁾ þætti — F. K. þættiz — L.   ³⁶⁾ [ozmifit — E-L. Q.   ³⁷⁾ [finni — E.   ³⁸⁾ Saal. de Övr. begia
 — A, urigtigt.   ³⁹⁾ [æz konongdomenon — B-E. I. Q. [æz konunginum — F. [uid konunginn — G. H.
⁴⁰⁾ Swa oc at syflumenn æt. — mgl. K. L.   ⁴¹⁾ þat — mgl. de Övr.   ⁴²⁾ hoxum — G. H. K. L.
⁴³⁾ tinnigra — H.   ⁴⁴⁾ att — tilf. G. H. K.   ⁴⁵⁾ uerði — B. C. E.   ⁴⁶⁾ [mgl. — E.   ⁴⁷⁾ vere —
 D. E. [e — F-I.   ⁴⁸⁾ [hinna er þurztighr — Q.   ⁴⁹⁾ [hueria ab. heyrir til þeim — E. [þeim heyrir —
 F. H. K. L. [þeim heyrir til — G.   ⁵⁰⁾ [mgl. — F.   ⁵¹⁾ heyrir — Q.   ⁵²⁾ [stium — de Övr.
⁵³⁾ þedan — de Övr.   ⁵⁴⁾ storum — E. [ðemaz of zyrir storum — I.

lutum [þyðia varða.¹ eintanlega um manna ætíð eða límalat eða þui² lífa lúti.³ [se heðan æz þræðir invirdilega.⁴ Ventum ver at [æz þui⁵ verðe [þeim leffir⁶ er⁷ doma at þui síðr þurzi⁸ um et sama [mal lalzi⁹ at gera. þeim oc¹⁰ til samþyðtar er um er dæmt at æigi þurze [zirir nokora vanminni¹¹ vandræðe¹² at aulazt um settar¹³ saler oc¹⁴ [dæmd malen.¹⁵ At¹⁶ þeim verðe [þeim mun leffare¹⁷ er¹⁸ þra skal. þa hover [þan hat a at haza¹⁹ at þyrst se græindr sa vætr oc sa timi a .xij. manadom er dæmt var malet.²⁰ þar neft [huerrir doma.²¹ [eða um hueria eða huar dæmt var²² oc²³ [þat með a tæddum noznum. oc at græint²⁴ se²⁵ huerfu myltit huerr²⁶ skal tala eða lufa eða zirir²⁷ huar [nidr zalla eða minte²⁸ manz gjoðd eða farbotr eða adrar [rettar botr²⁹ [ex þau atuit eru a. eða³⁰ með huerium sala stæznum oc [hvar lufaz skal.³¹ með þeim³² hette sem stendr i brexabol ton- ongsens.³³

Þer segir um herfaghu.

- 37 Nu lemr herfagha i bygð³⁴ þa skal tononge mæðr flíot gera rað zirir hibilum sinum en síðan skal han annat huart zara til tononge sine eða til þess þyflu manz er neft er. [en sa er hæima sítr um þyrt.³⁵ þa er þat lífare at han³⁶ uili æigi verða tonongi sinum at líði [oc æigi³⁷ logunautum sinum [at hialpum.³⁸ sa segir síl skalz or hirdlogum³⁹ nema þær nauðzsyniar valde⁴⁰ at⁴¹ stynsamum monnum synizt⁴² zullar at⁴³ æigi get honum illuili til. en ex þau ord toma i herað⁴⁴ at tonongr stæznir sinum⁴⁵ monnum til sin þa zara sa huer sem æigi uil nidingr hæita bæðe [æz tononge oc logunautum.⁴⁶

¹) [verða þræðir — E. [varðar — F. ²) þuium — C. ³) aðra — tilf. F. ⁴) [mgl. — E. [innvirduliga þræðir — F. K. L. [sem heðan æz innvird. þræðir — I. ⁵) [þeim — G. H. [þat — K. L. ⁶) [þeim leffare — E. I. ⁷) um at — Q. ⁸) þyrzi menn — F. K. L. ⁹) [mgl. — E. ¹⁰) Saal. de Övr. er — A. urigtigt. ¹¹) [æz nju — E. ¹²) uandr æidr — B. mgl. — G. ¹³) settar — mgl. D. ¹⁴) um settar safir of — mgl. F. K. L. ¹⁵) [dæmt mat — de Övr. ¹⁶) En at — de Övr. ¹⁷) [mun leffare — B. [þui líofare — D. F. G. H. K. L. ¹⁸) um(!) — E. ¹⁹) [með þessu mote at að zara — E. [þan hatt a — Q. ²⁰) malet — mgl. F. G. H. K. L. ²¹) [hu. domdo — B. C. D. E. [hvar dæmt var — F. K. L. [huerrir dæmt haza — H. ²²) [eða huar dæmt var — E. [eða um hueria of huerrir doma — F. [eða um hueria eðr um huar — K. L. ²³) eðr — K. L. ²⁴) græin — B. C. Q. ²⁵) [a tueda huerfu mitit dæmt var. eða — F. [greina þat með a tuednum noznum — G. H. ²⁶) huert — D. mgl. — H. ²⁷) [mgl. — K. L. ²⁸) [skal nidr zalla — E. [mintar — F. K. L. [mintar skal — G. H. ²⁹) [rettar stædr — D. [rettar stæðir — E. ³⁰) [þyrir [alzerli ex ero eðr — G. [mgl. — F. [eðr — H. K. L. Q. ³¹) [hvat lufaz skal — F-L. Q. eðr hvar zritt er. of greini — tilf. G. ³²) huæim — B. ³³) hano — Q. mgl. — F. ³⁴) bygðir — E. G. H. K. ³⁵) [en sa er huarte gærir oc sítr hæima um þyrt — B. C. D. [enn ex hann zær æigi of sítr han hæima um þyrt — E. [Enn ex hann gerir huerti of sítr hann (mgl. — G. H. K. L.) hæima — F. G. H. K. L. ³⁶) [sa — G. H. ³⁷) [ne — G. H. K. L. ³⁸) [at hialpa — F. [mgl. — B. ³⁹) hirdmanna logum — I. ⁴⁰) banni — E. G. K. L. ⁴¹) [sem — E. ⁴²) uirðiz — G. lífiz — H. K. L. ⁴³) of — E. G. H. K. L. ⁴⁴) herob — B. G. H. I. ⁴⁵) sinum — mgl. E. F. K. L. ⁴⁶) [tononge oc laugunauta — D. E.

Um lufskipti ok herfang.

Nú skal til þess segja hversu [lufskipti¹ skal skipta i vðriði² eftir orofstu. [geyr 38
gud³ bæde sigr oc ze. þat ero zorn⁴ hæit⁵ Birlibeina at⁶ gera [uæl oc zullulega⁷
tiund az ollu herfange⁸ en engu az lonna. fyrst skal blasa til huspings pagat⁹ sem
synizt. Merliemadr skal bera pangat merli¹⁰ konungs. þar skal han¹¹ vebond gera
latu¹² [sua uid sem synizt¹³ oc [skal merli vera sett¹⁴ i mid vebond. þat er zorn
or(b)tal. hvat ber þu til stangar. Allir¹⁵ men stulu [til stangar¹⁶ bera stilt huær sem
til hæuir az herfange oc uinna sua æid at engu [hæzir han az lonynt¹⁷ oc eighi
uæit han þan sem az hæzir lonynt. þeir .xij. men sem konongr næznir til [at skipta
lufskipti¹⁸ þeir stulu skipta [med þessum hætte¹⁹ sem her zylgir. þegar sem²⁰ alt er
tomet.²¹ þa skal zyrst skipta²² i helninga²³ herfange.²⁴ en þa i ziordunga. sidan
[stulu þeir .xij. men skipta huerium²⁵ ziordonge herfangs i helninga. en styrimadr²⁶
oc hirdstiorar þeir sem konongr næznir til stulu skipta ollum sveitum zyrst i hel-
ninga en sidan i ziordunga. sidan skal læggia luti i staut az²⁷ huarum ziordonge.
skal sa lutr²⁸ zyr²⁹ tiosa sem zyr³⁰ temr³¹ up oc sua sidan³² eftir lutzalle. en
sidan skiptizt³³ eftir³⁴ mannmærgd³⁵ [aller lutir.³⁶ þar³⁷ sem þeir afburdir³⁸
værd³⁹ at vuinir konungs tala landvarner hans. stíp eða adra⁴⁰ [hans gripi⁴¹
[zra honum⁴² oc vinnr sidan konongr ætr med bardagha⁴³ eða zær⁴⁴ odruuis.
[þa a⁴⁵ konongr stíp sin oll oc gripi. en [ot onnur stíp oc gripir oc⁴⁶ alt annat luf-
skipti⁴⁷ zære eftir retto [lufskipti at⁴⁸ mantale.⁴⁹ [Nest er konongr⁵⁰ lausn a [land-
vordnum ollum.⁵¹ [kononge skal oc zyrst bioda⁵² alla dyrgripi er⁵³ zaler værd

¹) herfípti — B. C. ²) [hufskipti skal fara — F. [skipta skal herfangi — G. H. K. L. ³) [oc geyr
gud — B. C. D. E. [ez gud geyr — F-L. ⁴) zorn — F. mgl. — H. ⁵) konungs oc — tilf. B. C.
D. F. G. H. K. L. ⁶) at — F. G. ⁷) [uæl of zulla — E. [uæl of zylliga — F. [zulla — G. H.
[uæl of zulltomlega — K. ⁸) sinu — tilf. F-L. ⁹) þegar — B-E. ¹⁰) mertistong — E. ¹¹) han
— mgl. E. ¹²) lata — mgl. E. F. I. ¹³) [sua uida sem synizt — C. [ez honum synizt — E. [mgl. —
F. G. H. K. L. ¹⁴) [setia mertit — F. innan — tilf. D. ¹⁵) Allir — mgl. F. ¹⁶) [pangat — F.
¹⁷) [tegnir hann az — G. H. K. L. ¹⁸) [at skipta herfangi — F. [stolu skipta herfangi — K. L. ¹⁹) hættom
— D. ²⁰) sem — mgl. E. ²¹) þat sem von er at — tilf. C. D. E. ²²) [zyrst — G. H. K. L. [mgl.
— F. ²³) helninga — B. helminga — de Övr. her og nedf. ²⁴) þegar alt er til stanga borit — F.
þa er til stangar borit — G. þa er alt er til st. borit — H. K. L. ²⁵) [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁶) styri-
menn — de Övr. ²⁷) i — F. mgl. — G. ²⁸) lutr — mgl. G. H. K. L. ²⁹) zyrst — B. C. D.
F. I. K. L. zyrst — E. G. H. ³⁰) zyrst — E. H. zyrst — F. G. I. K. L. ³¹) lutr — tilf. G. H.
K. L. ³²) huar — tilf. D. E-L. ³³) skipti — E-L. ³⁴) at — F. G. H. I. mgl. — C. ³⁵) manns-
tali — L. ³⁶) [auflum lutum — E. G. H. I. [mgl. — F. K. L. ³⁷) En þar — E. ³⁸) lutir — E.
³⁹) gærazt — D. tunna til at beraft — E. tunnu at verða — F. G. H. I. verða — K. L. ⁴⁰) adra —
mgl. — D. I. ⁴¹) [gripi konongdomsens — B-L. ⁴²) [mgl. — B. K. L. ⁴³) bardaghum — B. ⁴⁴) zær
— mgl. E. ⁴⁵) [tati — F. ⁴⁶) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁷) [ot stíp onnur of gripir en alt annat
— B. [ot st. onnur oc gripe oc alt annat lufskipti — E. of gripir — tilf. F. ⁴⁸) oc — B. C. F. I. [mgl.
— D. G. H. K. L. ⁴⁹) mannmærgd — E. ⁵⁰) [nest er t. — B. G. [Nest a konungr — E. I. [Nest eigi
konungr — F. [Nest er konungs — H. [konungr a — K. L. ⁵¹) [landuorn allri — E. ⁵²) [kononge oc
zyrst bioda — D. [oc konungi zyrst at bioda — F. ⁵³) ez — F.

[e¹ hann vil þessu verði kaup. elleg² seli huerium sem vilja.³ þeir sem hava.⁴ Allt þat þe sem kononge men hava⁵ of aller⁶ adrer hans þygdar menn⁷ hava til bardaga hætt.⁸ [þa⁹ skal æigi til lufskiptis bera¹⁰ huart sem men¹¹ þalla eða æigi [at þui sinni.¹² Þeir stulu [þa gripu¹³ haza sem æigu með vitnum¹⁴ e¹⁵ gud ge¹⁶ kononge¹⁷ sigr. nema þeir se¹⁸ notorer¹⁹ er [adr haza or bardaga þlyt.²⁰ þa haza þeir²¹ xirir gort þui²² [sem þeir haza þlyt i þra.²³ þot þeir tome ætr oc þae síðan²⁴ settir.²⁵ Sa er rettr hirdmanna síðr at þlætta æigi²⁶ val²⁷ mæir en bæde se a litum²⁸ brotr oc styrta. en þo er longt²⁹ at tala [e³⁰ þlytr er a.³¹ en þa er ruplar³² mæir lit en nu er sagt. giældr³³ hirdmadr morf en gestr³⁴ halza. læid-angrø mædr³⁵ .ij. aura. en e³⁶ [knape eða³⁷ svæin³⁸ ruppar³⁹ mæir [en nu er mælt.⁴⁰ giældr⁴¹ hud sina en seltena ge⁴² [ratokum monnum.⁴³ þar sem þeir atburdir kunnu [til at beræzt⁴⁴ at konongr [oc hans men⁴⁵ stipta⁴⁶ lidi i .ij. stæde. annan⁴⁷ til [þess at giæta⁴⁸ varnadar manna en alt⁴⁹ annat⁵⁰ þær⁵¹ til⁵² bardagha. huart sem [þat stipti gerezt þa er⁵³ men ganga æ⁵⁴ stipum til bardagha⁵⁵ of eru men⁵⁶ ættr settir at geyma⁵⁷ stipa [eða annars varnadar⁵⁸ með allra⁵⁹ samþyllt.⁶⁰ eða þo at þva stiptizt um.⁶¹ men gange a stipen sumir en sumir se ættr

¹) enn e¹, og siden eigi — F.   ²) þa — F.   ³) vill — F. G. I. hann vill — H. þeir vilja — K. L. ⁴) þ. f. hava — mgl. F-L.   ⁵) hava — mgl. F-L.   ⁶) hava — tilf. C urigt.   ⁷) adrer . . . þygdarmenn — mgl. F. G. H.   ⁸) [Saal. C. [ælligar [æli huerium(!) sem vilja. þeir haza allt þat þe sem kononge haza or aller haza adrer hans þygdar men til bardaga hætt — A, urigtigt. [e¹ þan vill þessu verði kaup. ellegar [æli huerium sem vill. En allt þat þe sem kononge men haza or aller hans þygdar men haza til bardagha hætt — B. [e¹ þan vil með þessu kaup. ellegar seli huerium sem vilja þeir sem hava. Allt þat þe sem kononge men hava or aller adrer hans þygdar men til bardaga hætt — D. [en þan vil þessu verði kaup. ella seli huerium sem þeir vilja. allt þat þe sem kononge men haza til bardagha of hans þygdar — E.   ⁹) þat — D. E. H. K. L. ¹⁰) þara — E. [mgl. — F.   ¹¹) þeir — G. H.   ¹²) [mgl. — E.   ¹³) [þat þe — K.   ¹⁴) rettu — G. H. K. L.   ¹⁵) þeim — G. H.   ¹⁶) se — mgl. H.   ¹⁷) men — E.   ¹⁸) [adr h. þra þeim b. þlyt — E. [þlyta — G. H. [adr haza þlyt — I. K.   ¹⁹) er þraglydu — I.   ²⁰) þui þe — D. öllu þui — G-L.   ²¹) [f. þ. h. þra þlyt — B. [f. þ. þlydu i þra — D. E. G. H. K. L.   ²²) síðan — mgl. I.   ²³) nema þeir &c. — mgl. F.   ²⁴) æigi — mgl. H.   ²⁵) næ — F. G. H. I. lit — K-L. mgl. — E-F.   ²⁶) litum — mgl. B.   ²⁷) togar — B. rettr — G. H. K. L.   ²⁸) [þlytr e¹ a er — D. G. H. K. L.   ²⁹) renzar — G. H.   ³⁰) giældr — de Övr.   ³¹) gestir — E. gestir eðr fertifueinar — G. H. gestir v. aura. fertifueinar — K. gestir v. aura. stutifueinar(!) — L.   ³²) men — E. K. L.   ³³) [mgl. — B.   ³⁴) [nápr — I.   ³⁵) ruplar eða þlættr — B. C. D. ruplar — E-L.   ³⁶) [mgl. — E. F. K. L. [ut — G.   ³⁷) lali — E-I. misli — K. L.   ³⁸) [ratokis þotte — E. oc niote sala þess er gud vill en þin er æigi mædr at þetri — tilf. B. niote (þess — tilf. D) sala sem gud vill. en þinn er eðr mædr at þetri — tilf. C. D. [þyrir þes sal sem gud vill. en þin &c. — tilf. E.   ³⁹) [verða — þ.   ⁴⁰) [eða hans men — B. C. D. [mgl. — F. G. H. K. L.   ⁴¹) [stipa — E.   ⁴²) annat — E.   ⁴³) geyma — G. H. K. L.   ⁴⁴) allt — mgl. E.   ⁴⁵) annar — E.   ⁴⁶) gengr á land eða þerr — F. K. L.   ⁴⁷) [mgl. — D.   ⁴⁸) [mgl. — D.   ⁴⁹) huart sem &c. — mgl. E. I.   ⁵⁰) þinir — E.   ⁵¹) gæta — B-E. I.   ⁵²) [e annara varnadr manna — B. [of annars varnadar manna — C. D. [of annars goðy — E. I. huart sem &c. — mgl. F. G. H. K. L.   ⁵³) allra — mgl. E. rabi of — tilf. F. G. H. I. K. L.   ⁵⁴) of rade — tilf. B. of rade eða æligr með lufgalle — tilf. C. D. of allra manna rade með lufgalle — tilf. E. eða lufgalli — tilf. F. G. H. K. L. með lufgalli — tilf. I.   ⁵⁵) at — tilf. C. D.

at giæta¹ [flipa oc² varnabar manna.³ þa flulu þeir tafa iammylit⁴ lufftipti⁵ sem hinir er vinna [i bardagha⁶ bæde sigr oc ze.

Um kirku gríð ok kuenna.

Ðat hozum ver⁷ hæ(i)tið gudi bæde konongr oc allt zorunoyti hans at ver 39 flulum iamnan⁸ hallda kirtna⁹ gríð¹⁰ oc kuenna.¹¹ en þa sem æigi heilðr annat huart þa er þa ugilldr kononge oc lalle oc æigi¹² kirtiu græyr oc a konongr at reyfa [flita luti¹³ [huat manni¹⁴ sem [þetta gerer.¹⁵ en þo ber [ollum ret ranjsat oc allra hælft a puilitum monnum.¹⁶ at þar tome reyfing niðr sem vært er. Ollum mannum þeim sem konongr geyr gríð ber engum manne at misbiöda.¹⁷ en þo ber¹⁸ [engan man at hallda¹⁹ til þess at gera²⁰ æi rett þeim sem han hæuir [aðr misgort uid.²¹ oc þui²² skal þa kiera²³ xirir kononge oc logunautum²⁴ sem mishalden þidizt.²⁵ [oc ex²⁶ þa sem misgort hæuir uil²⁷ bota xrtir konongs raðe²⁸ [oc godra manna.²⁹ þa a hin³⁰ æigi konongs dom³¹ at nitta. en þa sem æigi uil bota. þa megu æi konongs gríð hallda³² honum lengr en han hæze þva [long gríð³³ ibrot sem [konongr oc raðgiæzar hans hirðar sea³⁴ at æi briotezt konongs toruna³⁵ a honum. En ex han sealzr byðr botr [a sinu male³⁶ [æxtir konongs dome oc godra manna.³⁷ þa ma konongr [oc hirt uæl³⁸ hæza han með ser til þess er³⁹ settir toma a hans mal.

Ex maðr niðizt a herra sinum.

[Nu flulu ver til þes segia huern hat a skal hæza⁴⁰ ex missette verðr innan 40

1) til — tilf. D. 2) [mgl. — C. D. 3) eða þo at &c. — mgl. B. E-L. 4) iæynt — G. 5) er gæta uarnabarens — tilf. B. C. D. E. sem giæta uarnabar of flipa — F. K. L. [gæta uarnabar. — H. I. 6) [i bardögum — F. [mgl. — K. L. 7) of — tilf. fl. 8) Saal. rettet. iamnam — A. 9) kirtiu — B-E. G. H. I. 10) gríð — B. C. D. 11) gríð — tilf. B. C. D. I. gríð — tilf. E. G. H. K. L. 12) at — tilf. E-L. 13) [þessa luti — B. G. H. I. K. L. 14) [huat manna — D. E-I. [hver — K. L. 15) [þa er — G. H. I. 16) [uæt at hæza a allum rett ranjsat oc allra h. a puil. monnum — B. [æ uæl at hæva a ollum (monnum — tilf. D) rett ranjsat oc a h. a þ. monnum (malom — D) — C. D. [a ollum lutum at hæva rett ranjsat of a. h. a flitum malom — E. [at hæza á öllu rett ranjsat — F. [konungi uat a öllu rett ranjsat at hæza — G. H. [uæt at hann hæzi á öllu rett ranjsat — I. [a ollum hlutum rett ranjsat — K. 17) misþyrma — E. 18) kononge — tilf. B-F. H-L. konongr — tilf. G. 19) [æi at halda noðorum manni — E. 20) hann geri — E. G. H. 21) [aðar gort a miß uid — C. D. 22) þui — mgl. G. H. I. 23) toma — K. L. [st — tilf. E. 24) logmonnum — B. D. 25) þidizt vera — B. er of tigræ — K. 26) [ex — B. 27) eiðhi — tilf. H. 28) domi — F. H. K. L. 29) [oc annara godra manna — B. C. [of hirtmanna — K. L. [mgl. — F. G. H. 30) hann — F. 31) dome — fl. 32) hliða — G. H. K. L. 33) [log gríð — B. 34) [t. oc raðgiæzar hirtbarennar (sea — D. E. [konungi of raðgiæzum hyniz — F. [konongr of raðgiæzar hans þa — G. H. I. [konongr of raðgiæzar (hans — tilf. L) þa með honum — K. L. þva — C. 35) gríð — B. C. D. E. [æmb — F-L. 36) [xrtir flit mal — E. [mgl. — B. 37) [mgl. — F. G. H. K. L. 38) [mgl. — G-L. 39) at — G. 40) [Nu fl. ver segia þann hätt sem os hozir at hæza — B. C. D. [Nu vilium ver segia þann hätt [os hozir — E. [Nu flulum ver of þann hätt a hæza — F. [Nu skal (flulum ver — I) segia þann hätt sem hozir at hæza — G. H. I. [þer skal of þann hätt a hæza — K. L.

hirdar [með 99¹ [oc um þat þyrft² [er mefi er³ ex madr verdr sannt⁴ nidingr eða
svitare lauardar⁵ fins. þa madr hvern þirir gort þe oc þridi lande oc lausum eyri.
fliti et sama þa er þat⁶ vait [alt þan er sannt at þui oc lagnir þan⁷ annat hvar
þirir þrændsems saler [eða þear.⁸ eða þelastapar. [oc verdr þan sunnt oc sannt at
þui. þa er þan sannt landrada madr.⁹ en þa sem þessara sala¹⁰ dyl þa þare¹¹ þan
[þva undan sem konongs er rad¹² til oc hirdar domr ætli logum¹³ [oc¹⁴ monnum
synist at þan mege undanzortlu við tona.¹⁵ Ex madr drept logumaut sin oc setir
þan adr eigi ætli logum um þat mal [sem þan liæter a.¹⁶ þa uegr þan fremdar uig.
[þva oc ex handgengnir men vegha [fremdar uig¹⁷ eða [gera þau nidingr vert¹⁸
[er landz logh vatta.¹⁹ hvar sem þeir uinna a handgengnum monnum eða a þaga-
um konongs. þa ero þeir ubota men [ætlir logum²⁰ þui at [ver erom ærdbunnt²¹
at halda logen [oc styrkia²² en æigi briota.

Ger segir at men hialpe logumautum sinum.²³

- 41 [þau oll sundrþyði oc mismæle sem gerast²⁴ millum hirdar hvar sem þat
er²⁵ i bygðum eða kaupstad.²⁶ þa skal enge laugumauti laupa a annan hvarle at
þera ne sviurda.²⁷ en þar sem sundrþyft gerist [millum þeirra²⁸ þa skal þa sem
misgerir²⁹ biðða allar sœmdir oc þyrbotr. en þa sem æigi bydr³⁰ [ætlir brot³¹
þa segir sit sealt or laugumauti.³² en þa sem setir eða fleinir³³ laugumaut sin. rekr
a lax³⁴ eða sviurdir³⁵ odruois of liæter³⁶ æigi adr [om þat sem þan tæl at³⁷
þirir kononge eða þeim sem konongr heyrir [skipat til þyr at þa þau mismæle oc
sundrþyði er verða millum handgengna manna oc þylgir (eigi)³⁸ síðan þeirra loglegre

¹⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁾ [um þat þyrft — B. [þyrft þat — F. G. H. [þyrft þat er — K.
[þyrft er þat — L. ³⁾ [mgl. — K. L. at — tilf. G. H. ⁴⁾ sannt — mgl. E. G. ⁵⁾ hœrdingia — B.
⁶⁾ þan — B. C. mgl. — F. K. L. ⁷⁾ [oc er sannt at þui alt þann lagnir honum (honum — mgl. C. D.
E) — B. C. D. E. [of lagnir þann — F. K. L. [of er sannt at þui at þan lagni — G. H. I. ⁸⁾ [mgl. — E.
⁹⁾ [þa er (at) þui verdr sunnt eða sannt. þann er (oc) landrada madr — B. C. D. E. I. [þa er þa (þann —
H) landr. madr — G. [mgl. — F. K. L. ¹⁰⁾ [mgl. — G. H. ¹¹⁾ þeriz — F-K. ¹²⁾ er — tilf. A
ved Skrf. ¹³⁾ [undan með hirdar dómi — F. [undan þva sem hirdar domr er til — K. L. [mgl. — E.
¹⁴⁾ ex — D. E. ¹⁵⁾ [ex m. f. sem h. megi undan þeraz — G. H. [mgl. — F. K. L. ¹⁶⁾ [mgl. — E.
a við þann — B. C. D. a þann — F. við þann — G. I. K. L. ¹⁷⁾ [eða ex þann uegr þau nidinghæ uig —
K. L. ¹⁸⁾ [þau nidinghæ vert — F. [nidinghæ uig. adr uert þau — G. H. [þerir þau vert — K. ¹⁹⁾ [er
landzbot vattar — E. K. L. [sem lœgbot landzins vattar — F. ²⁰⁾ [mgl. — K. L. ²¹⁾ [v. e. þunir — E.
[þeir eigi — F. K. L. [þeir ero ærdbunntir — G. H. ²²⁾ [mgl. — E. þau — tilf. K. L. ²³⁾ [agen
Capitel-Afdeling i E. F. K. L. ²⁴⁾ [Oll þau mismæle eða sundrþyft sem gerast — B. [Ex sundrþyfti geriz —
F. G. K. L. [Ex sundrþyfti verdr — H. [Nu þau m. e. f. sem goraft — I. ²⁵⁾ [uerdr — B. C. [þat er
eða verdr — D. [þat uerdr — E. I. ²⁶⁾ kaupstadum — D. E. G. H. ²⁷⁾ sviurda — C, ogsaa nedent.
²⁸⁾ [milli innan hirdar — F. [innan hirdar — G. H. [milli þeirra innan hirdar — I. K. L. ²⁹⁾ misgeri-
þerir — B-L. ³⁰⁾ þotr. — tilf. D. E. C. bot — tilf. F. K. L. [sœmd — H. ³¹⁾ [mgl. — I. ³²⁾ hœrde
laghum — B-L. ³³⁾ fleimur — C-L. e. fleinir — mgl. B. ³⁴⁾ bat — I. ³⁵⁾ fleimur — G. H. ³⁶⁾ sit — tilf. G
³⁷⁾ [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸⁾ Aabent Rum istf. þylgir i C.

tillögu oc flípan.¹ þa segir flí sealzr or hirdlogum.² nema tonongr [oc hird³ uili bætr gort haza. Ez mádr ma hialpa laugunaut sinum az flísbrote⁴ eða i⁵ zíollum uzor- um eða zírír⁶ vuinum oc uil han æigi. þa er han or hirdlogum eða syni⁷ eflir hirdar dome. Engi flíal hirdmanna⁸ lögna tonong eða hirdbroðr⁹ ez han væit¹⁰ flom eða flada raden. engi flíal oc hirdmadr haza [huettungu¹¹ zírír tungu.¹² En þa sem sannr værðr at þui at han roger laugunaut sin zioro roge eða zear. þa flíal þa sinu ze eða ziorvi [zírír zara¹³ ez at roge¹⁴ verðr.¹⁵ Ez mádr ryr dom tonongs eða logu- nauta¹⁶ naudsynia¹⁷ lauft. þa er han or hirdlogum nema tonongr uili bætr gort haza.

Ez misfætti værðr innan hirdar.

þeim sinnum sem flúdr tonongs lueðr uid¹⁸ þa æigu men vandlega at¹⁹ at 42 spyrja huerir lutir til ganga²⁰ oc þegar [men uitu sat az²¹ þa æigu aller²² til at toma naudsynia²³ lauft huart sem til er blaðet²⁴ ollu²⁵ zorumtyti tonongs eða hirdinni.²⁶ [þa æigu þeir æigi at ziri nemazt.²⁷ en þa sem eigi lemr naudsynia²⁸ lauft er seðr oyri flízro. væitir þat þryfuar²⁹ [enum sama.³⁰ þa er han sealzlagðr³¹ or [logunonty sinu.³² þui æigu men³³ vandlega at ganga til flæznu [eðtir þui³⁴ sem [þeir honra ziri³⁵ sagt at mager [nyir lutir oc atburðir³⁶ tunnu³⁷ at spyrja(zt) oc³⁸ þeir sem monnum³⁹ varða⁴⁰ myðlu male⁴¹ at⁴² eigi se odrum⁴³ adr⁴⁴ tunnift [oc mego þui valda flundum⁴⁵ tonongs naudsyniar.⁴⁶ [en flundum naudsyn⁴⁷ sealzra vara innan hirdar.⁴⁸ þat flulu men⁴⁹ oc luita oc⁵⁰ varazt at eigi gange þeir⁵¹ inn⁵² sem æigi eru næzndir. eigi⁵³ þa hirdmen er gestum oc⁵⁴ tertifæinum⁵⁵

¹) [nyir flípat — F. G. H. K. L. [til flípat — I. oc flípan — mgl. E. ²) hirdmanna lögum — I. ³) [mgl. — G. H. K. L. ⁴) flísbrotum — G. H. I. ⁵) az — E-K. mgl. — B. L. ⁶) zra — E. mgl. — G. H. I. K. L. ⁷) eiði — tilf. F. I. ⁸) flíal hirdmadr — E. [madr flíal — F. [hirdmadr flíal — G-L. ⁹) hirdbroðr — B. E. I. flíal — tilf. K. L. ¹⁰) þeim — tilf. G. K. ¹¹) huettungu — B. G. huettungu — C. huettungu — H. huett tungu — I. ¹²) [tungu zírír huettungu — D. E. z. tungu — mgl. K. L. ¹³) [rogt haza — D. E. K. L. [zírír suara — G. H. ¹⁴) þui — G. ¹⁵) sannr — tilf. B. tunnr — tilf. G. H. I. ¹⁶) flíal — tilf. G. H. ¹⁷) zoryalla — K. L. ¹⁸) [menn honra tonongs lueðr — K. L. ¹⁹) eflir — F. mgl. — B. D. ²⁰) [til þess ganga — B. C. [þar ganga til — K. L. ²¹) [með(!) spyrja satt — E. az — mgl. F. ²²) men — E. menn allir — G. H. I. ²³) zorum- falla — G. H. I. ²⁴) blaðit — F. ²⁵) ollu — mgl. F. ²⁶) hird einni — B. C. D. F. G. H. I. rig- tigere. hirdmonnum — K. ²⁷) [mgl. — F-L. ²⁸) zoryalla — H. I. ²⁹) .iij. sinnum — E. F. H. K. L. .iij. oðtar — I. ³⁰) [sama manne — B. [hit sama — E. [sama — H. ³¹) flíal — I. ³²) [hird- lögum — I-L. ³³) men aller — D. ³⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁵) [zírír er — B. [zírír verðr — F. G. H. K. L. ³⁶) [nyir atburðar — D. [lutir nyir — G. H. ³⁷) til — tilf. E. þar — tilf. G. til at falla of. — tilf. H. ³⁸) oc — mgl. D. E. F. G. H. I. ³⁹) monnum — mgl. F. G. H. K. L. ⁴⁰) varðar — C. D. F. G. I. K. L. ⁴¹) male — mgl. F. G. H. K. L. ⁴²) of — E. ⁴³) ollu — D. E. F. K. ⁴⁴) adr — mgl. F. ⁴⁵) [enn þa mego flundum valda — G. H. flundum — mgl. E. ⁴⁶) naudsyn — B. ⁴⁷) naudsyniar — B. C. ⁴⁸) [of ei flíal sealzra vara — E. oc mego þui &c. — mgl. F. I. K. L. ⁴⁹) þeir — G-L. ⁵⁰) [mgl. — G. H. ⁵¹) þeir — mgl. F. ⁵²) Kan og læses menn i A. inn — C. D. men in — E. menn — F-L. ⁵³) eigi — mgl. E. ⁵⁴) eða — B. C. D. ⁵⁵) einum — tilf. C. D.

er bláset. oc æigi þa gestir eða¹ fertisvæinar er hirdmonnum² er bláset.³ [þui at þat er mykil ulurtæfi.⁴ [þeir lutir kunnu oc idulega⁵ til at berast⁶ er⁷ þeim einum hýgra⁸ fyrst bradlega at uita er i þui⁹ logunoyti eru¹⁰ [er þa verða til tala fallader.¹¹ [engi uhóverska er mæiri¹² síðugra manna i smatutum¹³ en¹⁴ lyða eða lera¹⁵ til þes mals¹⁶ [er han er æigi til falladr.¹⁷ Eði almennilett¹⁸ samtal stulu handgengnir men haza i engu logunoyti kononge nerveranda uttan með hans orloze. en ex notorer verða at þui sanner¹⁹ at þeir haza samtal eða svæitar drat til þes at tala²⁰ þat²¹ [xirir notorum²² sem kononge er [til ulýdni eða i mote se hans rettóm bodskap.²³ þa ero þeir landrada men uid konong [huerir sem at þui verða lendir²⁴ oc aller þeir sem þeim²⁵ samþyðia. þeim sinnum sem [men²⁶ hýgra til þes blása²⁷ at xylgia litum²⁸ þa stulu men þat gera rotilega þui at þess þarz einu sinni huerr [en æigi oxtar.²⁹ en þa sem æigi [uil xylgia liti logunautz sine³⁰ naufnyia³¹ laust. er sætr oyri silxæ. Sa oc sem lytr at vala xzir [logunaut sinum³² [lizanda eða framzornum³³ oc uil æigi er sætr [halzu mæira.³⁴ uid [þessari sett³⁵ stal tala mertismadr oc geza xzirir sal all(r)a³⁶ tristinna manna. En ex [notor verdr þva mykil ugixtu madr at han³⁷ gerer þau [ugixtu vert. ubota eða udada³⁸ at han er dauda xzirir verdr. [annat huart³⁹ mord eða stuld eða ill vert onnur er logh doma han til dauda⁴⁰ [oc ber gæzlu xylsu a at haza.⁴¹ þa⁴² stulu men lufazt⁴³ til gæzlu⁴⁴ þva marger sem lifar⁴⁵ þar til er domr lemr⁴⁶ a mal.⁴⁷ en síðan stulu logunautar xylgia⁴⁸ til dauda.

1) of — K. 2) hirdinni — C. E. I. hýrd einni — D. hirdmonnum — K. hird — G. H. 3) bláit — F. 4) [þui at engi, ulurtæfi er iagnumitit — F. [þuiat þat er ein (ein — mgl. H) hin mestu ofurtæfi — G. H. [þu. þat er m. ofurtæfi of engi iagnumitit — K. L. [mgl. — B. þuiat — tilf. E. 5) optliga — G. I. opt — H. 6) bera — B. 7) at — B. en — D. 8) hýgrir — E. G. H. 9) þeirra — E. 10) [mgl. — F. K. L. [flyttet efter til falladr, ved (17) — G. H. 11) [sem þa verða til fallader — E. [er til tala verða fallader — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 12) i — tilf. A, urigt. 13) [engi uh. er m. i smatutum síðugra manna — B-E. [Engi ofurtæfi er sú i smatutum at mæiri se — I. [mgl. — F. G. H. K. L. 14) sem at — F. K. at — G. H. L. 15) hløra — G. K. L. 16) lögndarmale — D. [sem tatat verdr — F. mgl. — I. 17) [sem madr er æigi til falladr — B. C. D. I. [of engi fallar hann til — F. [er hann er æigi til (luaddr eðr — tilf. K. L) falladr — G. H. K. L. Herhen flytte G. H. Stykket þeir lutir &c. 18) almennilegt — mgl. F. 19) tannir of sannir — E. 20) tala — E. G-L. 21) notkut — tilf. G. H. 22) [x. monnum — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 23) [móðratir i — F. [ulýdni — K. L. 24) [huer [at þ. verdr tannir of sannr. — E. [mgl. — F. G. H. K. L. 25) vitlea — tilf. H. 26) þeir — K. L. 27) bláit — G. H. K. L. [bláit verdr — E. 28) laugunauta sinna — tilf. F. K. L. 29) [mgl. — F. G. H. K. L. 30) [xylgir litum logunauta sinna — C. D. I. [x. liti l. sine — E. [x. litum — F. K. L. 31) xorzalla — G. H. I. 32) [liti laugunauta sine — E. 33) [lize eða xzr. — E. [mgl. — E. 34) [ij. ohrum — B. [ij. aurum — F. G. H. K. L. 35) [þess þe — E. 36) allra — mgl. F. K. L. 37) [notorum verdr. þva mikit ugixtu xzirir at han — B-E. [notur — F. G. H. K. L. [notorum verdr sú ógipia x. at hann — I. 38) [ubota uert eða udada — B. C. D. I. [ubota vert — E-H. K. L. 39) drottens uirt — tilf. B-E. I. 40) [mgl. — F. G. H. K. L. 41) [oc ber gæzlu a haza — B. C. [oc ber gæzlu (stulu a haza — D. [of þarz gæzlu a at haza — F. [of ber gæzlu með honum at haza — G. H. [of ber gæzlu a at haza — I. K. [of ber gæzlu — L. 42) þau — E. 43) lufa — G. H. 44) gæmslu — G. H. 45) þarz — K. L. 46) xellr — K. L. 47) hant — tilf. B. þeirra — tilf. E. 48) honum — tilf. F. G. H. K. L.

Er konungr gerer geste i hird sinni.¹

Stestum monnum er þat funnitt i konungs hird [at gestir ero nester² hirdmonn: 43
um at sordum [oc at naznboto³ [oc ollu rettar farer.⁴ En þeir sem læita ser þeirra
naznbota⁵ af kononge oc iattar konongr þa stulu þeir svo uid gesti læita logunoytis
sem foru er sidr til.⁶ en ez [uotur mæler⁷ mote þa skal slitr hatt a⁸ vera [i þeirra
logunoyti⁹ sem adr [er sagt oc flipat er¹⁰ i¹¹ hirdmanna logunoyti [um flitt
ezmni.¹² Med þeirra hætte skal konongr gera gest at han skal hallda hendi [sinni
fram¹³ yfir sværd¹⁴ sem saman temr¹⁵ hjoft oc medallazle. en þa sem gerizt skal
taka hogre hendi sinni [uedan undir omancl¹⁶ oc minnazt sidan uid hond konongs
oc sværia¹⁷ æid med þeirra¹⁸ æidstaz oc¹⁹ hirdmadr. sidan skal han ganga [til
handfals²⁰ vid logunauta sina. þui hæita þeir²¹ gestir at þeir haza þar morgum
stodum gisting sem þeim vædr²² engi þof xirir funnad.

Her segir hvar skylda gesta er.²³

[Þesse systa xylgir þessare²⁴ naznbot at þeir eru skyldir sem aller²⁵ handgengnir 44
men konongs²⁶ at fara allar þar xærdir²⁷ sem konongr²⁸ bydr þeim²⁹ ætir þui
sem xrammazt megu þeir. [huart sem han uisar þeim til lunnra manna eda ulunnra.³⁰
en [þo ber kononge væl³¹ xirir at sea at eigi uifi han³² þeim til ulcmilegra³³ luta
oc æigi til þes at³⁴ gudi se lupæft i.³⁵ æigi oc til þess at³⁶ oymylit oxyzli³⁷ er
i.³⁸ þeir æigu oc sealzer vandlega³⁹ at⁴⁰ at hyggia til hueria luta þeir ero sender.
þeir æigu oc idulega⁴¹ at minnazt a⁴² æid sin oc tru oc minna a adra⁴³ þa sem
[þeir sea at⁴⁴ misgera.⁴⁵ varazt uid⁴⁶ ran oc stuld. [oc allra hælzt um⁴⁷ tuenna

¹) Her heyr þridia tult bokar oc segir i xyrstu um rettar far gesta — Ovskr. B. Her heyr þridi tult bokar þessar (þessarar — D) of segir hin xyrsti kapitola (capitoli — D) um rettar far gesta. of hvefju konongr skal gesti gera. of hui er gestir hæita — Ovskr. C. D. ²) [Aabent Rum med Spor af Radering — K. ³) [mgl. — G. H. K. L. ⁴) [of øllum retti — G. H. K. L. ⁵) naznbota of sænda — G. sænda of naznbota — H. ⁶) a — F-L. ⁷) [notorir mæla — E. ⁸) þar a — B. C. D. E. ⁹) [i loguneyti — E. [þeirra i milli — G. H. [þeirra egni — I. [mgl. — F. K. L. ¹⁰) [er sagt oc flipat — B. C. [er sagt oc flipadar — D. [er sagdr — E. [vattar — F. [er flipad — G. H. [er flitt — K. L. ¹¹) um — F. G. H. K. L. ¹²) [mgl. — B. F. G. H. K. L. ¹³) [mgl. — F. ¹⁴) þar — tilf. F-L. ¹⁵) toma — F. ¹⁶) [nedan vnbir — E. [un- dir umvauit — F. [nedan um uazit — G. H. [um uazit — K. L. ¹⁷) vinna sidan — E. [veri sidan — F. ¹⁸) sama — B-E. K. L. sama hætti of — F. I. ¹⁹) sem — D. G. H. K. L. ²⁰) [at handfali — K. L. ²¹) þeir — mgl. B. C. ²²) er — þ. ²³) Ingen Cap. Afd. i F. K. L. ²⁴) [þ. skylda xylgir þ. nazn- bot — C. D. E. [þat xylgir þeirri systu of naznbot — K. L. ²⁵) adrir — G. allir adrir — H. K. L. ²⁶) konongs — mgl. E. ²⁷) konungs — tilf. F. G. H. I. ²⁸) hann — F-I. ²⁹) honum — E. bæde vltan landz oc innan. oc gera allt [þat sem konongr bydr þeim ([mgl. — E) — tilf. D. E. ³⁰) [mgl. — F. G. H. K. L. ³¹) [þo ber kononge — D. [þo byriar konungi vel — F. [konungi berr vel — G. H. I. ³²) konungr — F. G. H. I. ³³) vuidrtømetagra — D-L. ³⁴) sem (er) — B. C. D. I. K. L. ³⁵) [spedi- list — E. [upæft — G. H. [upægt — F. ³⁶) sem (er) — C. D. E. G. I. K. L. ³⁷) Saal. rettet efter B. C. F. G. H. K. L. ufræfi — A. oxyzli — D. ³⁸) xyrir — G. I. ³⁹) vandlega — mgl. E. I. ⁴⁰) at — mgl. F. K. L. ⁴¹) idulega — mgl. F. K. L. ⁴²) a — mgl. F. ⁴³) þat sama — tilf. F. ⁴⁴) [mgl. — I. ⁴⁵) minna a &c. — mgl. G. H. ⁴⁶) uid — mgl. G. H. I. ⁴⁷) [oc — E. G. H. [of hallda — K. L. [mgl. — F.

þríd.¹ laupa² æigi bradlega til mandrapa³ huerueta⁴ þar sem þeir uitu eigi giorla⁵ [fíl a⁶ huar þeir [gera eða huerium þeir zylgia.⁷ Ez gestom verdr uisat til up-
tælla⁸ þa giæte⁹ þess uel at æigi zylgi¹⁰ ze¹¹ annara manna. [nema þat æit sem
uptætt se.¹² en þo at [tælit nærde¹³ bradlega adr en þeir verbe sanz varer¹⁴ þa
[late þegar ætr ganga¹⁵ sem ret¹⁶ ranzfat temr a. Engi¹⁷ stal oc¹⁸ loryna þui [er
han hæuir uptælit.¹⁹ nema sa²⁰ uili þiozr a²¹ hæita [sem lorynir.²² En þar sem
gestir [uerða til gorver²³ at tala men æz. þa [se zirir²⁴ vandlega²⁵ at æighi verbe
fallausir men zirir²⁶ vapnum.²⁷ oc [þar sem þeir²⁸ æigu þess kost þa stulu þeir
handtala men [oc bera æigi þegar vopn a þa. hælðr nae þeir zyr æinum preste²⁹
[ez þeir megu þui uid toma.³⁰ en³¹ ez þeir gera odrunis [þa svare þeir³² zirir
gudi. oc æigi ber hozðingia at lata [þat vera hirtingia laust.³³ Gestir eru oc stýlðir
þar sem þeir ero i bygðum at væita lidfinni³⁴ lendum monnum [oc sýslumonnum³⁵
til allra rettra lonongs mala þar³⁶ þeir verða til³⁷ traðder. [þo at þeir se æigi³⁸
svæitrafster.³⁹ Lendir men oc sýslumen ero oc þeim stýlðir at zylgia⁴⁰ þeim⁴¹ til
rettra⁴² mala þa sem sinum⁴³ logunautum. [huarveta þar sem⁴⁴ þeir eru iamm-
adar men uid adra lonongs þæga.

Um gesti ac þeirra rett.

45 Allar þær þyrmslur sem hirdmonnum byriar⁴⁵ at haza [þær innan hirdar sem til
þeirra zorumontis (byriar)⁴⁶ æigu gestir⁴⁷ at [halda oc haza.⁴⁸ [Ez⁴⁹ gestir toma

¹) oc þeirra ze — tilf. B-E. of tirta of þeirra ze — tilf. F. ²) laupi — I. ³) manndrapa — H.
⁴) huerueta — mgl. F. G. H. K. L. ⁵) giorla — mgl. G. H. ⁶) [mgl. — B-L. ⁷) [gera eða hueri-
um þeir gera — C. D. G. H. K. L. [gera of æi huerium sem þeir gera — E. [eigu at gera — F. [gera eða
huerium þeir ægia — I. Herefter nyt Cap. i alle de Övrige. ⁸) gear upletta (uppletar — H) — G-L.
⁹) genmi — F. K. L. ¹⁰) þar — tilf. F. G. H. ¹¹) ze — mgl. B. C. ¹²) [mgl. — G. H. ¹³) [þar
tati — E. [tetit verbi — F. G. H. [upp verbi tetit — K. L. ¹⁴) uisr — E. G. H. K. L. ¹⁵) [lata
þegar ætr — I. ¹⁶) ret — mgl. K. L. ¹⁷) Engu — E. ¹⁸) æz — B. C. D. of æz — E. ¹⁹) [sem
han [ot j uptætt — B-E. ²⁰) han — E. F. K. L. mgl. — I. ²¹) æz — E. K. L. at — F. mgl. —
G. H. ²²) [mgl. — F. ²³) [uerða goruer til þess — D. E. F. [ero gorzir til — G. H. ²⁴) [gorymi
— B. ²⁵) [se þeir — F. ²⁶) þeirra — tilf. K. L. ²⁷) vapnum — mgl. G. H. ²⁸) [ez þeir — F.
G. H. K. L. men — D. ²⁹) [oc bera æt. . . hælðr nae þeir æinum preste — B. [oc bera eigi vapn a þa þegar
hælðar þeir nae zirir eins preste — D. [ot b. e. þegar vapn a. hælðr nae þeir preste — E. [ot lata ná prest
zundi — F. [ot b. æigi vapn a þa zurr enn þeir na prestzundi — G. H. [ot b. e. v. á þá, hælðr ná þeir zurr
presti — I. [ot nmi þeir prest zundi — K. L. þui at þat æigu iaznan hozðingiar at bioba þeim monnum [sem
þeir gera til at ræfa monnum at þeir late hina na preste er þeir ero till gorzir — tilf. B. C. D. E. I. ³⁰) [mgl.
— F. ³¹) of — F. ³²) [svare — F. ³³) [(þat) ræfingalaust — F. G. H. K. L. [þat vera ræf. laust
— I. ez sua provagt — tilf. B-L. ³⁴) [gðni — E. ³⁵) [mgl. — I. ³⁶) þar sem — B. C. D. F-L.
þa sem — E. ³⁷) til — mgl. K. ³⁸) adr — tilf. F. ³⁹) [mgl. — B. ⁴⁰) veta — G. H. ⁴¹) þeim
— mgl. B-L. ⁴²) allra rettra — D. E. ⁴³) [sonnum — tilf. B-E. G. K. L. ⁴⁴) [ez — F. G. H. K. L.
⁴⁵) hæuir — H. K. L. ⁴⁶) [innan hýrðar millum þin — B-E. G-L. [þin i millum — F. ⁴⁷) með [er — tilf. D. E.
⁴⁸) [haza — F. G. H. K. L. þær sem till þeirra zorumontis byriar oc þeim houer — tilf. B. C. þær sem til þeirra
laugunautis byria oc houe — tilf. D. þær sem þeirra laugunauti byriar — tilf. E. þær sem til þeirra laugunautis byriar
at haza — tilf. F. þ. f. t. þ. i. hægir — tilf. G. H. K. L. þ. f. t. þ. i. b. of þeim haza — tilf. I. ⁴⁹) En ez — F.

æigi til gesta stæznu eða¹ zylgia æigi² [lífum lognauta sinna³ [þa er huer þeirra
sætr slitu sem hirdmadr.⁴ Öll þau mal sem⁵ til síðsemdar⁶ horyra millum gesta⁷ [innan
bords⁸ oc hirdstra stýrir. þa stulu þeir⁹ nýta þar æz allt þat sem til¹⁰ [síðar bota
er¹¹ bæde i zridi oc i uzridi. Gestir stulu oc haza stíp með kononge þegar han zær
[zirir land fram.¹² oc [þan zorman zirir ser¹³ sem konongr [gerir rað zirir.¹⁴ oc
hage svo til¹⁵ at þeir [zare iarnnan sem nest eptir konongs stípi.¹⁶ en þui at æins
zirir at han biode svo sealzr.¹⁷ Gestir ero oc stýlðir at hallða alla utvordu oc
njosner¹⁸ izir kononge huart sem¹⁹ þarz a landi eða stío. [eptir þui rade sem konongr
gerer zirir.²⁰ Gestir æigu at ganga a vord [oc æz verði²¹ [þan tíma²² sem þa²³
verðr zirir sagt. þeir stulu haza til vardar²⁴ [annat huart²⁵ sværd eða²⁶ oxi. stal
huxu. spíot oc buklara. sua marger²⁷ stulu oc²⁸ hallða i huærium stad oc [sua i²⁹
morgum stodum sem [þa verðr zirir sagt.³⁰ engi hæl madr stal za annan³¹ zirir
sít til vardar nema [konongr loze.³² en sa sem zær³³ gíallde slíkt sem vordr se zall-
en.³⁴ en hin retlaus er lot³⁵ a hendr ser uloguis.³⁶ I þeim³⁷ stad stal huerr [til
vardar ganga³⁸ sem honum er boden.³⁹ en sa sem [eighi uil hallða þar sem honum
er boden⁴⁰ þa er sem uhallðen se [þo at han hallde i odrum stad.⁴¹ Nu ganga men
a vord [oc tenna men⁴² at þat⁴³ ero stíla men. þa stulu þeir i zridi zara.⁴⁴ en ex
þeir tenna⁴⁵ æigi. þa stulu⁴⁶ hallða þeim til dag.⁴⁷

Um vardhald oc þat sem þar til horyrir.

þar sem men ero svo til vardhallz i svæitum at bæde ero gestir oc þeir [men 46

¹) til þess at — tilf. C. D. [of toma til gesta stæznu of — E. ²) æigi — mgl. E. F. H. ³) [logus
nautum sinum ondudum — K. L. ⁴) [ella ero þeir setir slito sem hinir — E. ⁵) geraz of — tilf. F. K. L.
⁶) semdar — E. ⁷) hirdmanna — K. L. ⁸) [innan hirðar — E. [of hirdmanna — G. H. I. [mgl. —
F. K. L. ⁹) þeir — mgl. F. gestir — K. L. ¹⁰) semdar heryrir of — tilf. E. ¹¹) [síðbotar er — F.
[síðbotar heryrir — G-L. ¹²) [z. land fram. þuillit — C. D. K. L. [um land fram — E. [með landi fram
— F. G. H. ¹³) [zornn rett zyrir ser — I. [er — mgl. B. C. D. z. [er — mgl. F. K. L. ¹⁴) [þipar
þeim — F. of þan zorman &c. — mgl. G. H. ¹⁵) ziri — C. D. iarnnan til — G. iarnnan — H. I. mgl. —
B. F. ¹⁶) [se iarnnan næst konungs stípi eptir — F. ¹⁷) sealzr — mgl. F. Herefter nyt Cap. i B. C. D.
F. G. H. I. K. L. ¹⁸) naudsgniar — E. niofn — I. ¹⁹) hann — tilf. E. I. ²⁰) [eptir konongs rade
— B. [mgl. — F. K. L. ²¹) [mgl. — I. ²²) [eptir þui — B. bæde veltar oc sumar — tilf. D. ²³) þeim
— F. G. H. K. L. [þegar þeim — E. ²⁴) vardhallz — D. E. ²⁵) [mgl. — E-H. K. L. ²⁶) of —
K. L. ²⁷) nær(!) — I. ²⁸) of vord — G. vord — H. K. ²⁹) [i sua — B. C. D. E. [sua — G.
H. K. L. ³⁰) [þa v. till sagt — B. C. [þa vardar bodet — D. [bodit er — E. [zyrir verðr. sagt — F.
K. L. ³¹) man — tilf. E. H. ³²) [t. logus — C. D. F. G. H. [með konongs loze — E. ³³) þat
gærir — B. ³⁴) zellbar — D. E. ³⁵) vord — tilf. C-L. ³⁶) tengielaust — B. ³⁷) þan — B.
³⁸) [hallða — E. [vord hallða — F. G. H. K. L. ³⁹) bodet — B-F. K. L. ⁴⁰) bodet — B. C. D. E.
[i odrum stad heitdr — F. G. H. K. L. [ei vill þar hallða — I. ⁴¹) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴²) vard-
men — D. þeir — G. ⁴³) þeir — B. D. E. ⁴⁴) ganga — E. ⁴⁵) þa — tilf. E. G. H. I. ⁴⁶) [stal
— D. þeir — tilf. B. C. E. G. H. I. ⁴⁷) konongs zundar — B. [of tennaz æigi at þeir se stíla menn. þa
stulu þeir hallðaz þar til dago. enn stílamenn stulu zara i zridi — F. [of tenna menn æigi at þat se æigi [mgl.
— L) stílamenn. þa stulu þeir hallða þeim til dago. enn stílamenn alla láti þeir zara i zridi — K. L.

æðrer¹ sem æði ero handgengnir. þa skal þva till skipta² at æ se gestir³ með odrum monnum⁴ a værði⁵ þui at [þeir ero kononge truðstýlðir of þva tunnu þeir meft⁶ æ þeirri pionoftu [sem þeir ero til stýlðir⁷ oc þeir æigu mester⁸ i varðhallde at vera. Ez⁹ men tala man¹⁰ [æ værði¹¹ með vallaðe æ varðmonnum¹² [at uranzfaleða male.¹³ þa eru þeir setir [gl. marla¹⁴ i xriði. en ubota ma¹⁵ i uxriði. Men stulu æigi ganga aller sen æ værði. Nu er manne æinhuer naufsyn a hende oc a þan nord. þa skal þan bidia orlofs at¹⁶ þa¹⁷ annan¹⁸ iammvæl liðþoran¹⁹ með vapnum sinum.²⁰ [en æ þan þær engan hallde seallþr.²¹ en æ naufsyn er at.²² þa gange æin i sen [æ æigi ero þleiri til en .iij.²³ en þo²⁴ at æins .ij. at²⁵ iamma(r)ger se æxtir. en allðri þleiri [i sen huerssu marger sem hallða.²⁶ þat er oc vandlega þri bodett at [notorar laufnir se tæknar²⁷ æ²⁸ þeim monnum sem a vord ganga til þess at þeir bida æigi ranzfats a²⁹ liosum dæggi.³⁰ en þeir sem þat gera. hæz³¹ þirir gort pionoftu sinni oc [vare³² ollu þui sem æ þinum³³ [þan at standa³⁴ æ [þeir reynazt at uftila monnum.³⁵ þeir³⁶ sem til utvardar³⁷ stulu ganga i vxriði stulu [væl hertledazt³⁸ of haza ludr með ser. ganga til vardar i þyrre lage. valse þidan uæl. sitia stialdan tuirrir. ganga ætr oc fram oc lyðazt um. Engir men stulu a vord ganga loruio³⁹ lauft. en þo at notorer⁴⁰ gange. þa skal halda monnum⁴¹ til þes er [ranzfat lemr a um morgeneh æxtir⁴² [oc skal þa lata⁴³ æigi þyr laufa en með konongs raðe eða þans trunadar manna.⁴⁴ Vardmen stulu til lyða⁴⁵ at⁴⁶ þeir

¹) [æðrer — B. I. [mgl. — F. G. H. ²) skipta — F. G. H. I. ³) gestir — F. ⁴) manni — I. ⁵) varðhallði — F. ⁶) [þ. ero kon. truðstýlðugastir of [t. þ. meft — B. C. D. [þ. ero truðstýlðir of [þyðastir of þo tunnu þeir meft — E. [þeir tunnu meft — F. G. H. [þeim er meft tunnigt — K. L. ⁷) [mgl. — E. F. G. H. K. L. ⁸) meft — E. ⁹) En æ — E. K. L. ¹⁰) menn — F. H. I. ¹¹) [mgl. — D. E. ¹²) varðhallðzmonnum — G. H. K. ¹³) [utan ranzfát — B. ¹⁴) [viiij. ærtugum of .xiiij. mortum (þjör) — E-L. við tonung — tilf. de Övr. ¹⁵) men — D. E. G-L. ¹⁶) oc — B-E. G-L. ¹⁷) i vord inn — tilf. F. ¹⁸) mann — tilf. F. G. H. K. L. ¹⁹) þoran — E. G. H. I. ²⁰) þinum sem stætr þan stíði hæz haza — tilf. B. st. sem þann st. haza stætr — tilf. C. D. E. I. ²¹) [æ þan þær æi stætr haldet — B. E. [en æ þ. þær æigi haldet stætr — C. [en æ þ. þær æigi orlof. þa halde stætr — D. [En æ þ. þ. æigi hæz stætr — F. ²²) a — E-L. ²³) [or — F. [mgl. — G. H. K. L. ²⁴) þui — B-L. ²⁵) nema — I. ²⁶) [þo at almargir se til varðhalðz — E. [huersu margir sem hallða (enn — F. [þo at almargir se til at hallða — I. ²⁷) [lata laufn — F. [lata þe — G. H. K. L. ²⁸) a — G. H. ²⁹) at — G. H. K. L. ³⁰) dagum — D. ³¹) haza — D. ³²) [ua(!) — E. ³³) þinu — G. H. mgl. — K. L. ³⁴) [stendr — E. ³⁵) [þann reyniz at uftila manni — F. [þeir reynazt at stila(!) monnum — H. Herefter nyt Cap. i B, men ulæseligt, saavel som det övriga af samme Side, *hoormed Codes ender*. Nyt Cap. ogsaa i de Övr. ³⁶) menn — tilf. st. ³⁷) uardar — E. utvarða — st. ³⁸) [væl hertledazt með godum hertledom þeim sem þeir haza til oc þeir mego traufkast æ vera — C. I. [v. h. u. þeim vapnom sem þeir haza til. oc þeir mego sem traufkast æ vera — D. [v. h. með godum hertledum of þeir mego meft trenstast æ — E. [haza góð vapn — F. K. L. [haza hertleði god — G. H. ³⁹) vloruio(!) — G. ⁴⁰) notorer — mgl. de Övr. ⁴¹) menn — I. mgl. — F. ⁴²) [dagar er — D. ⁴³) [En þegar er þa er þa skal lata þa — C. [þa skal . . . lata þa — D. ⁴⁴) [þa skal engi launa a lata nema með konongs raðe eða annara trunadar manna — E. ⁴⁵) engir men æt. — mgl. G. H. K. L. ⁴⁶) en — E. æ — F.

þri¹ huarle² roður³ eða ræið. oc ex þeim þiffir nofot [til uroar vent⁴ oc þidlagt
eir þo æigi til uist⁵ uita⁶ þa stulu þeir lalla a adra men þa sem nestir⁷ ero
þui ma uid toma [of haza þeirra rad uid huart blasa skal eða eigi. en ex þui
æigi uid toma⁸ þa stulu þeir blasa sem þyrst [oc vælia allt þoll.⁹ en sumir stynði
tononga oc segi honum [fanna uogtu a þui male.¹⁰

Guersu konungr skal gera kertifueina.

þat er þorn síðr innan hirdar [at konungr vælr¹¹ ser æz godom ættom þa 47
i til kertifueina sem tononge þyðir til þess þalner.¹² [oc æz þui æigu¹³ þeir men
orla at¹⁴ ranzfala sem þeim¹⁵ rylgia (til) [kertifueina uistar¹⁶ [um æt oc með-
ði þeirra. þe oc þramfemb.¹⁷ oc segia þva [tononge at æigi þyrizt¹⁸ annat sann-
[um allt þetta.¹⁹ En þan tíma sem konungr [uil gera²⁰ kertifueina²¹ þa skal
n lata drotseta²² [flipa þeim monnum²³ þirir bord [sem han uil þan dagh lata
a²⁴ millum þess er ruð²⁵ eru bord oc han²⁶ tætr sealzr vatn.²⁷ Konungr skal
lða hõgre hende sinni þram²⁸ þirir bord²⁹ sem honum er hõgazt. [en þa sem ger-
skal lata badom hondum um hõgre hond tononga. oc minnazt uid.³⁰ iattandi
num i þuisa³¹ þina tru [oc holloztu³² bæde lornilega oc openberlega þva þul-
ilega³³ sem [þa er honum þver bolar æið.³⁴ Ero þui kertifueinar tononge hand-
gnir³⁵ þo at þeir se æigi sverdtatarar. Ertir þat skal [þa sem gerizt³⁶ lufa [hõzði
i³⁷ [up iuir bord.³⁸ konungr skal lasta handklæðes lyllkunni þram þzr hals hon-
s. síðan skal han hallda [a mullaugu³⁹ meðr drotseta meðan han geþr tononge

¹) hõgra — þ. ²) annathuart — E. I. mgl. — D. F. G. H. K. L. ³) roðer — C. D. E. G. H. I. L. raubb — F. ⁴) [vænt til vgridar — F. K. L. [vgridar vent — G. H. ⁵) [andz — D. ⁶) [æigi til vis — D. ⁷) nær — F. G. H. K. L. ⁸) [of haza &c. . . . tæmar ei við — D. [mgl. — E-L. mgl. — F. G. H. K. L. ⁹) [f. uoftu a þ. mati — E. [flit a — F. [grein a — G. H. K. L. ¹⁰) vil 2. ¹¹) [at þeir men þeu æz godum ættum er konungr vil til kertifueina lata of honum þyðir tilþallit — E. f. &c. . . . sem honum þidra vel til þallnir — F. [at konungr v. f. æz g. ættum menn til kertifueina — K. L. [En — K. L. megu — E. ¹²) [stulo gortu — K. L. ¹³) þeir — D. ¹⁴) [þeirra nærbota — G. a nærbota — H. [mgl. — E. ¹⁵) [um æt þeirra — K. L. [mgl. — G. H. þe of þramfemb — F. ¹⁶) [at konungi þyrizt ei — F. I. [konungi at æigi reyniz — G. H. [konungi at æigi þyniz — K. L. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹⁷) gorir — G. H. K. L. ¹⁸) kertifuein — E. I. K. L. ¹⁹) [drottseti — I. [lata drottseta — H. drottseta — mgl. K. L. ²⁰) [setia hann — F. ²¹) [f. h. vil þan dagh gera D. [er geraz þat — F. [er h. uill at þann dag geriz — G. H. [sem hann uill þann dag lata goraz — I. gioraz [culo — K. L. ²²) robin — E. ²³) tonungr — G. H. adr tonungr — K. L. ²⁴) laug — E. upp — F. ²⁵) bordit — F. K. L. ²⁶) [síðan minnizt þa við hõnd tonunge er gioriz oc tati þinum dum badum um hægri hõnd hane — F. [of stulo þeir minnazt við hõnd tononga — K. L. ²⁷) [honum i a — C. [honum a — D. [i þuisa — E. [honum i þui — F. K. L. [mgl. — G. H. ²⁸) [alla holloftu rylgeita — C. D. [of allan tryggit — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ²⁹) þultomlega — mgl. F. at — K. L. ³⁰) [eidr hane er til — E. [hinir (þeir — H) er þveria h. b. eið — F-L. ³¹) sem r er þveria — tilf. F. sem hinir er þv. honum bolar eið; eru þui kertifueinar tonungi handgengnir — tilf. I. [han — D. ³²) [mgl. — F. ³³) [mgl. — G. H. I. ³⁴) [munntaugh — K. L.

vatn. en ex þlæiri gerast¹ en ein þa hallde sumer a handllæði. [Æxtir þat tate sumir mullaugar sumir handllæðe² æða annan borbunad oc here uttar [þva sem adr er siðuenia a.³ þui hæita⁴ kertisvæinar at þat er eintanlega⁵ stýlða⁶ pionosta þeirra at hallða terti xirir kononge eða⁷ odrum höfðingium um iol⁸ oc iamnan [þess i millum⁹ þegar konongr lætr þa til trætia.¹⁰ [þva stulu þeir oc¹¹ vera i tynlgdar halde með hirdmonnum [þegar kononge þittir þat tilþællilegt vera.¹² sua þo at nok orer se hirdmen i¹³ með þeim. þeir stulu oc hafa skip með kononge [þegar han xer xirir land fram¹⁴ [þui list¹⁵ oc þan xorman [xirir ser¹⁶ sem konongr¹⁷ [gerer rad xirir¹⁸ oc hage þva til¹⁹ [at þeir xare iamnan²⁰ sem nest æxtir konongs skipi. en þui at eins xirir at han biode þva²¹ sealt. kertisvæinar ero oc stýldugir til allrar þeirrar pionostu²² sem konongr lætr²³ trætia [ser til lettes oc sōmdar.²⁴ [alla þa samþyllt²⁵ oc siðsemd sem vattar adr²⁶ i hirdmanna logunoyti eða²⁷ gesta stulu þeir [ser til gangs²⁸ nytta æxtir þui sem xrammazi byriar þeirra logu nōyti. slitar ræfingar [oc seltir²⁹ liggia³⁰ uid er þeir misgera [um notora þa luti³¹ [sem adr vattar millum hirdmanna oc gesta ex þeir misgera.³² [Eintanlegha hover oc þeim³³ at vera aruater³⁴ oc letter a ser til allra [nytsamlegra luta³⁵ [oc heverstra³⁶ hirdsida³⁷ þui at oxtar³⁸ verða þeir tætnir til sinnar pionostu [a lettizum³⁹ aldri en notorer adrer.⁴⁰

Rettarbotr þer er gaz Magnus konongr hinn kōronadi.

48 Þessar rettarbotr⁴¹ gaz.⁴² Magnus konongr [hird sinni⁴³ oc handgengnum monnum.⁴⁴ fyrst at andverdu⁴⁵ at han stadæfti⁴⁶ þer rettar botr er hafon⁴⁷ konongr [xader hans⁴⁸ gaz þeim. [En þessar varo þer eintanlega at han gaz⁴⁹ .vi. aura⁵⁰

¹) i fenn — tilf. F. G. H. K. L. ²) [en sumir tati mullaugar — E. G. H. I. K. L. [sumir tati mullaugar — F. ³) [sem adr segir of siðu. er til — E. [mgl. — F. K. L. ⁴) þeir — tilf. E. I. ⁵) eintanlega — mgl. F. G. H. K. L. ⁶) stýlða — mgl. F-L. ⁷) of — C. D. E. F. I. ⁸) iolatid — C. D. ⁹) [er konongr(!) — H. [mgl. — F. G. K. L. ¹⁰) [trætir þa til — E. [lætr trætia þa — F. [lætr trætia — H. ¹¹) [þeir stolu — E. ¹²) [þegar t. þidir tilþællit — E. [mgl. — F. G. H. K. L. ¹³) i — mgl. — D. E. G. H. K. L. ¹⁴) [þegar hann(!) xryri land fram — D. [þ. h. xer með landi fram — E. [mgl. — K. L. ¹⁵) [mgl. — F. K. L. ¹⁶) [xirir — D. E. I. [mgl. — F. K. L. ¹⁷) han — C. G. H. ¹⁸) [vit — E. I. ¹⁹) iaznan — E. I. ²⁰) [sem han se — E. [at þeir xari — I. ²¹) þeim — G. H. ²²) pionunar — H. ²³) þa — tilf. C. D. I. þa til — tilf. E. ²⁴) [f. i. l. of þionustu — I. [mgl. — E. ²⁵) [þer samþylltir — D. ²⁶) [alla þa siðsemd sem vattar — F. K. L. adr — mgl. E. G. H. I. ²⁷) of — G. K. L. ²⁸) gagna — de fl. [sem xramast — E. ²⁹) [mgl. — F. ³⁰) þar — tilf. G. H. K. L. ³¹) [þa luti — E. [mgl. — F. G. K. L. ³²) [mgl. — G. H. ex þeir misgera — mgl. F. ³³) [þeim hæxir — F. G. H. K. L. ³⁴) aruater — C. D. G. H. I. vatrir — E. F. K. L. ³⁵) [nytsamligra verta — F. [naudsynligghra luta — H. ³⁶) hæverftigra — E. ³⁷) [oc höxertra siðsemdar — D. [mgl. — F. G. H. K. L. of siðsemdar — tilf. C. E. I. ³⁸) optast — E. ³⁹) lettizis — G. K. L. ⁴⁰) [mgl. — E. ⁴¹) rettar — E. ⁴²) gaz — C. D. virdulegir herra — tilf. E. G. H. I. ⁴³) [hirdmonnum sinum — E. I. ⁴⁴) þat — tilf. G. H. ⁴⁵) upphaue — E. ⁴⁶) stadæftir — F. G. ⁴⁷) Sættir — E. ⁴⁸) [mgl. — E. ⁴⁹) [en þ. v. þer sem han gaz þeim — E. [hann gaz — G. H. [enn þessar voru þer at hann gaz — I. [mgl. — F. K. L. ⁵⁰) silzro — tilf. fl.

til huero sals¹ (i) mala gíxt þar sem han gæx² seaxr mala [at þui³ minna fferðis lutr
handgenginna manna er⁴ liund er æz gorr. oc at⁵ hon [se þui ollu⁶ røtelegare
græid. han gæx oc at xnlgdar men stulu⁷ vera a lononga lofnade⁸ iamnan þegar⁹
þeir hallda¹⁰ xnlgd. [en adr get huær heim til sin þegar lonongr get til bordz.¹¹
[þar til gæx han oc xnlgdar¹² horn huart sem xnlgd heilde xläiri eða xære.¹³ Sva
gæx han oc at lata bera bolla horn¹⁴ [vm tuelldum¹⁵ at Olaxo minni [vm iolum¹⁶
þegar¹⁷ er mungat [veri inni¹⁸ æz þeim dryt sem lonongi¹⁹ [þidir þa tilxællilegaxt
vera.²⁰ En um þær spectir²¹ oc sibsemd²² sem han stipadi²³ innan hirdar þo at
han tote uid morgu uftiltu²⁴ þa er þat þeim²⁵ einum lunnilt²⁶ sem hano sals²⁷
ombuni²⁸ [þat er var herra Jhesus Christus.²⁹ Nu er su en xyrsta rettarbot sem³⁰
Magnus lonongr gæx³¹ [hird sinni og handgengnum monnum³² at han stadxæsti³³
þær rettarbotr³⁴ er [þalon lonongr³⁵ [xader hans³⁶ gæx um sina dagha æ meðan
þeir hallda þat [uid han³⁷ sem þeir haxa³⁸ honum tet.³⁹ en þat er [hin mæsti⁴⁰
goduili [oc æxtirlæte⁴¹ [með audluædre lydni⁴² bæde [uttan landz oc innan.⁴³
openberlega oc lornilega. [með ubrigdilegre pionofu.⁴⁴ [en til þess iattar han ein-
tanlega þessar rettar botr.⁴⁵ fyrst at uphaxi⁴⁶ lendum monnum sinum at þo at slysu
madr haxe valld ixi lenz manz huxlarle eða annar lendr madr þa skal han⁴⁷ engar
nexningar⁴⁸ haxa a honum⁴⁹ nema þær einar sem lonongr seaxr⁵⁰ bydr honum⁵¹
i⁵² brexi sinu. uttan sva storar þaxer⁵³ bere til⁵⁴ at⁵⁵ alaxlegha⁵⁶ þurxi [vm
landzjens naudzsyniar at veria bradlega xirir⁵⁷ uvina arasum.⁵⁸ Sva oc ex almenni:

1) mala sals — E-L. 2) gæx — F. 3) [þui at — F. 4) þa er — D. E. G-L. 5) at —
mgl. F. 6) [verdi þeim mun — E. ollu — mgl. G. H. I. 7) fferðis — C. D. 8) toft — F.
9) er — E. I. 10) heilde — C. D. 11) [mgl. — E-L. 12) [þ. t. gæx h. oc xnlgdarmonnum — D. [Sua
gæx han oc xnlgdar — G. H. 13) [mgl. — E. F. I. K. L. [settes efter tilxællilegaxt utra, ved (20) —
G. H. 14) horn — mgl. F. 15) [á tuelldit — F. [mgl. — E. I. 16) [vm iol — D-L. 17) þa —
E-I. 18) [er inni — E-L. almennilega — tilf. D. 19) honum — K. L. 20) [litar — F. G. H. K. L.
Her indskyde G. H. Stykket Sva gæx hann of . . . xære. 21) settir — E. I. 22) sibsemdir — C. I. sða
[emdir — D. oc sibf. — mgl. E. 23) sialgr — tilf. E. I. 24) Saal. rettet efter C. D. uftiltu — A. vanftiltu — I.
25) þeim — mgl. E. 26) lunnigast — E. 27) [at — E. 28) ombuni — C. D. ombon tati æz — E. 29) [var-
um herra Jhesu Christo — E. en um þær æt. — mgl. F. G. H. K. L. of þat mego (marger — tilf. E) Norego-
menn [anna at hann gæx margar rettarbotur godar — tilf. E. I. Herefter nyt Cap. i E. G. H. I. 30) hinn
virduligi — tilf. I. 31) gæx — D-L. 32) [hirdmonnum sinum oc handgengnum monnum — E. H. I. [hird-
monnum sinum — F. 33) stadxæstir — C. D. F. 34) allar — F. tilf. — G. H. 35) [mgl. — E.
36) [mgl. — I. K. L. 37) [mgl. — E-L. 38) hoxdu — E. I. 39) heitit — E. G. H. K. L. 40) [annar
mæstr — E. 41) [mgl. I. 42) [mgl. — E-L. 43) [mgl. — F. G. H. K. L. 44) [m. vbr. hollozto
— D. [i vbr. pionofu — G. H. [obrigdiligri pionofu — I. [mgl. — F. K. L. 45) [En til þessa iattar
hann eintanlega þessar rettarbotr hird sinni of handgengnum monnum — C. D. [En her til iattar h. eint. þ. r. b.
hird sinni allri — E. I. [En her i moli gæx hann þ. r. b. — G. H. [mgl. — F. K. L. 46) gæx hann —
tilf. F. G. H. K. L. 47) han — mgl. H. 48) nexndir — F. 49) þeim — F. 50) seaxr — mgl. E-L.
51) honum — mgl. D. 52) með — D. 53) naudzsyniar landzjens — E. nœðsyniar — F. G. H. K. L.
54) um landzjens þaxer — tilf. G. H. 55) eðr — I. 56) bradlega — E. G. H. um landeins naudzsyniar
of bráðliga — I. 57) [at vera xirir — E. [vm landzjens naudzsyniar eða (vid — tilf. K. L) — F. K. L. [at
ueria xyrir — G. H. I. 58) arasum — C. arafe — D.

legar nærnðir¹ eru.² þa stulu hústalar³ með þeim lendum manne⁴ þara sem þeir eru⁵ a hendi buner⁶ [ex þeir þara.⁷ nema tonongr⁸ skipi annan veg. þva oc ex tononge mædr einhuerr brýtr log a⁹ lenz manz hústarle. þa stal tonongr æighi iatta honum þionofu¹⁰ þyr en [bott er¹¹ við¹² hin adr. þat lætr¹³ oc tonongr¹⁴ þui¹⁵ þylgia at þo at hin þorna hirdstra uattade þva þyr¹⁶ at lendr mædr stuldi æigi haza mæira æz veizlu sinni en þa væri [xij. manadom þaret¹⁷ er han stildizt uid tonong. [þa stal han nu haza alla veizlu. sina huern tima a .xii. manadom sem han stilst uid tonong¹⁸ með¹⁹ godu orloze [til tuisætis.²⁰

Um Rettarbottr stællara.

- 49 Þessar Rettarbottr gar [Magnus tonongr²¹ stællarom sinum. at þegar sem þeir haza æigi þylu²² æz honum.²³ þa stulu þeir tala²⁴ i reidum²⁵ þeningum .xv. mertr æz²⁶ tononge garde þo at þat være æigi þva²⁷ græidlega²⁸ stýrt i hinu þornu hirdstranni.²⁹ þat let han of þylgia at þeir (stulu) haza³⁰ tvæn klæde [med gram stinum³¹ þeir³² sem með honum³³ ero um iol.³⁴

Rettarbottr mærkismanna konungs.

- 50 Þessar Rettarbottr³⁵ gar [Magnus tonongr³⁶ [merkismanne³⁷ sinum at³⁸ þo at þu en þorna³⁹ hirdstra vattade⁴⁰ [þva þyr at han⁴¹ stuldi hava.⁴² .x.⁴³ marla veizlu. þa þyr⁴⁴ han merkismanne⁴⁵ iamnan⁴⁶ [hedan æz þirir sændar saler seal(x) sine oc hirdarinnar at han stal haza⁴⁷ [stila veizlu oc ret⁴⁸ sem [lendr mædr oc stællare⁴⁹ [oc iamnan hava⁵⁰ seff nest stællara.⁵¹ þat [þeuir tonongr⁵² oc iattad⁵³ mærkismanne sinum at han stal enga stodu halda þui at han stal þylgia tononge [huert

¹) nærnðir — C. D. E. G. H. K. L. mgl. — I. ²) þa — tilf. E. ³) þeir — F. G. H. K. L.
⁴) Senere rettet fra manne til monnum — D. monnum — E. I. ⁵) [þa eru þeir — F. G. H. ⁶) bunnir — C. D. F-L. bunnir — E. ⁷) [mgl. — E-L. ⁸) þeir — F. K. L. ⁹) einum huerium — tilf. E. einshuerjum — tilf. I. ¹⁰) hirduift — K. L. mgl. — F. ¹¹) [han hæzr bæt — E. ¹²) með — E. G. H. ¹³) let — E-H. K. L. ¹⁴) Magnus tonongr — E. G. H. I. hann — F. K. L. ¹⁵) þui — mgl. E. F. K. L. ¹⁶) þyr — mgl. E. ¹⁷) [xij. manadir þarnir — K. L. ¹⁸) [tilf. efter D. G. H. mgl. i A og de Övr. ¹⁹) þam — tilf. F. K. L. ²⁰) [til tuisætis — E. H. ²¹) [hann — F. K. L. ²²) [þeir sem haza eina (stulu) — E. ²³) tonungi — E. G. H. I. ²⁴) æz honum — tilf. G. H. K. L. ²⁵) reidu — C. D. E. F. G. I. K. L. ²⁶) i — F. ²⁷) þva — mgl. H. ²⁸) giorlega — C. greiniliga — E. ²⁹) þra — F. hirdstra — G. H. K. L. ³⁰) tala — E. I. inn tala — G. H. K. L. ³¹) [m. græfnum — E. [mgl. — H. ³²) æz þeim — tilf. F. [mgl. — K. L. ³³) tonungi sinum — E. I. tonungi — F. G. H. ³⁴) iolom — C. ³⁵) [Þessa rettar bot — D. ³⁶) [hann — F. G. H. I. ³⁷) merkis monnum — F. K. L. ³⁸) oc — D. mgl. — þ. ³⁹) [sem — E. ⁴⁰) vattar — E. ⁴¹) merkis mædr — E. ⁴²) [honum — F. K. L. [honum þyrri — G. [þyrre — H. ⁴³) þim — H. ⁴⁴) gar — E-L. ⁴⁵) honum — E. G. H. K. mgl. — L. ⁴⁶) iamnan — mgl. E-L. ⁴⁷) [hedan æz þ. siälze sine sændar saler of hirdarinnar at han þ. haza — I. [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁸) [veizlu oc rett — D. [stilan rett — E-L. ⁴⁹) [lendr menn of stællara — C. D. I. [lendum monnum of stællorum — F. G. H. K. L. ⁵⁰) hava — mgl. K. L. ⁵¹) stællarom — C. D. F-L. [mgl. — E. ⁵²) [þeir hann — F. ⁵³) [gar han of — K. L.

sem þan þar¹ utan garðj² oc annar³ þa stutlsuaria sem stodu heidr oc æi⁴ bydr
 xylgð [eða verð⁵ þan dagh] [eða mæri mæru eru ær⁶ konongi at metordum eða naxa-
 botum.⁷ en þa þinir ut i þra sem adr var strað.⁸

Metarbotr stutlsuaria.

Þessar Metarbotr gaf Magnus konongr stutlsuaria sinum um þam þar⁹ sem 51
 þan heuir gezt¹⁰ hirdmonnum.¹¹ fyrst¹² at þeir .ij. sem stodu hallða¹³ stulu ædi
 starj haza xirir stentling.¹⁴ nema þær veiztur se at¹⁵ konongr¹⁶ sealzr¹⁷ late¹⁸ þeim
 til sorgia at stentia eða odrum¹⁹ stutlsuaria oc se þo a konongs²⁰ tofnade²¹ hæde
 at²² mat oc dryk. Sva stulu oc stutlsuaria sitia inztir a hirdpall²³ um iol. Luta stal²⁴
 æz²⁵ til [hvers dags at piona²⁶ i²⁷ hafste með stentia þeim²⁸ hoydingium sem þa
 eru með kononge. [þær²⁹ oxtar³⁰ en um sin þa heui³¹ lutan³² a³³ nyungum³⁴ þegar
 um er þæst. en³⁵ ædi starj stulu þeir haza [xirir stentling³⁶ um iol nema konongr
 late þeim til sorgia. [þui at hana bodstap æigu þeir at halda utan landj oc innan
 honum til semdar oc uidrtemilegrar pionofu.³⁷

Metarbotr hirdmanna.

[Þessar Metarbotr³⁸ gaf [oc Magnus konongr³⁹ hirdmonnum sinum at þeir stulu 52
 taka uid konono⁴⁰ sverði konongs⁴¹ sealzr⁴² ex þat er⁴³ ner. þa er þeir gerast
 hirdmen. Sva oc at konongr stal⁴⁴ minnast uid þa [sidan er⁴⁵ þeir hava eid svoret
 oc lendir men oc aller adrer hirdmen [ut i þra⁴⁶ [með þeim⁴⁷ hætte⁴⁸ sem adr vattar
 i hirdstranne.⁴⁹

Um niofu er þarin er til hirdar konongs.

Sva iattabi⁵⁰ oc.⁵¹ [Magnus konongr⁵² hirdmonnum sinum. gestom oc lerti: 53

¹) [mgl. — E. er — G. H. K. L. ²) of innan — tilf. E. eða innan — tilf. F-L. ³) annar — mgl. E-L. ⁴) æi — mgl. G. H. ⁵) [mgl. — E. I. ⁶) nert — C. D. ⁷) þa gungu þeir hanom nefter sem hefter ero at metordum — tilf. D. ⁸) þill — C. sagt — D. [mgl. — E-L. ⁹) þat — F. ¹⁰) ollum — tilf. C. E. ¹¹) sinum — tilf. G. H. K. L. ¹²) at upphau — tilf. E. ¹³) hallða(!) — mgl. C. ¹⁴) xirir stentling — tilf. efter de Övr. mgl. — A. ¹⁵) er — C. D. [konongr hallði þær veiztur sem — E. [þa er konongr hefir veiztur þær er — F. ¹⁶) þan — E. F. ¹⁷) sealzr — mgl. E-L. ¹⁸) late — de Övr. ¹⁹) odrum — tilf. efter C. D. F-L. mgl. — A. E. ²⁰) hana — E. ²¹) tofte — E-I. ²²) með — E. ²³) hirdmanna þollum — E. hirdþollum — I. ²⁴) tua — tilf. D. ²⁵) þeim — tilf. E. I. stutlsuaria — tilf. F. G. H. K. L. ²⁶) [hvers da da pionofu. at pion(!) — F. ²⁷) xyrir — G. K. L. ²⁸) monnum of — tilf. F. ²⁹) of — tilf. G. H. K. L. ³⁰) þa nyung at haza — tilf. G. H. ³¹) hage — D. ³²) lutan — mgl. I. ³³) æz — F-K. at — L. ³⁴) nyu — F. G. H. K. L. ³⁵) [mgl. — E. ³⁶) [mgl. — E. I. ³⁷) [mgl. — F. G. H. K. L. ³⁸) [þa rettastot — C. D. P. ³⁹) [þann — F. K. L. ⁴⁰) of — tilf. I. P. ⁴¹) hana — E. F. ⁴²) sealzr — mgl. D. E. F. ⁴³) þær — tilf. D. ⁴⁴) sealzr — tilf. G. H. ⁴⁵) [er — F. [sidan — G. H. K. L. ⁴⁶) [mgl. — F. ⁴⁷) æidstap of — tilf. D. ⁴⁸) [mgl. — E. K. G. H. I. K. L. ⁴⁹) [ætir þui sem xyrir segir — F. ⁵⁰) iattar — C. D. F. P. vattade — H. ⁵¹) oc — mgl. — F. þin virðulegi — tilf. E. virðulegr — tilf. I. ⁵²) [þann of — F. [Magnus kon. (on hafonar konungs — K. L. einfantiga — tilf. C. D. I. P.

svæinum at¹ allar þær sætir of þröðbotr² sem þeir gera skal tonongr sealzr [hæz
oc³ tafa [sem honum lifar⁴ ættr⁵ loghum oc⁶ mistun. en um þængilldi eða⁷ onnur
stormeli. þa stulu þo⁸ tononge [stlu men⁹ tafa¹⁰ þæstur oc vorzslur¹¹ ættr logum.
Sva oc ez [handgengin madr spyr¹² herfogu¹³ þyr en tonongr sealzr oc [zirir lætr¹⁴
þegar heimili sit [oc ber tononge niofn¹⁵ til lixs giæzlu¹⁶ [oc lætr síðan zirir þetta
sit godz.¹⁷ þa skal tonongr¹⁸ ætr giallda.¹⁹ [En sa sem þui²⁰ lætr²¹ i vðridi²²
[at han²³ uil þyr bera²⁴ logunautum sinum niofn²⁵ en hialpa [bui sinu²⁶ eða²⁷
laupoyri. þar²⁸ skal tonongr²⁹ ætr giallda þridiung. [en annan hird. þridia sa³⁰ sem
niofn var³¹ boren. Sa handgengin madr sem³² verðr zirir þeim orlymla farom at
han missir [handar eða zotar.³³ þynar eða hoyrnar. mals eða viz [eða minnis³⁴
eða þær þau³⁵ lemstrar far zirir tononge saler at³⁶ han se síðan [æigi lidzot.³⁷
þeim manne [er tonongr stýlðir³⁸ at þa³⁹ heimilis hús [at han se æigi síðan þurz-
ande annara manna.⁴⁰ [Sva er oc mælt med off handgengnum monnum att ez ein
huerr verðr zirir svo myllili zatott at han gerizt hialplaus ziri ælli saler eða van-
heilsu þa skal tonongr oc hans logunautar hialpa þeim manne til klaufstro. geze halza
prouendo tonongr en halza logunautar.⁴¹ Nu⁴² ez handgengin madr verðr hertelin
[huart sem þat⁴³ er a hœidnu lande eða triftnu⁴⁴ oc lemr logunautr hans þar. þa
skal [han løyfa ut logunaut sin⁴⁵ [æ meðan honum vinz þe til.⁴⁶ en [síðan han⁴⁷
lemr⁴⁸ hœim⁴⁹ [þa skal sa er løystr var giælda⁵⁰ [upp þe allt þeim sem løyfi
han.⁵¹ en þar sem hans þe þrýtr þa scall tonongr giallda halzt en logunautar halzt.
[en sa sem æigi uil løyfa logunaut sin or hoxtum ættr þongum þa er han or logu-

¹) um — E. ²) þröðbotr — C. D. G-L. P. ³) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴) [mgl. — F. G. H. K. L.
⁵) með — F. G. H. K. L. ⁶) með — E. I. ⁷) of — E. P. ⁸) þo — mgl. E-L. ⁹) [menn — F.
¹⁰) a — tilf. D. E. G. H. I. ¹¹) varzslu — D. ¹²) [handgengnir menn (þyrja — F. ¹³) [anna —
tilf. D. ¹⁴) [þyrir tafa — F. ¹⁵) herfogu — E. ¹⁶) [mgl. — F. of hans þoruneyti — tilf. C.
oc hans þauruneyti — tilf. D. E. G. H. I. K. L. P. ¹⁷) [of godz þyrir þat sama — F. ¹⁸) þat — tilf.
F. K. L. honum — G. þat honum — H. ¹⁹) ez hann berr tonungi niofn til lixs of gæzlu honum of hans
þoruneyti — tilf. F. ²⁰) þui — mgl. D. ²¹) þyrir lætr — E. G. H. hibili sin — tilf. C. D. E. H.
I. K. L. herbergi sin — tilf. G. sit hibili — tilf. P. ²²) [Enn ez hirdmadr lætr þui hilyti sin — F. ²³) [et
— E. G. H. I. ²⁴) gera — E. F. I. tonungi eðr — tilf. G. H. K. L. ²⁵) niofn — E. [at hann vil
þyr gera niofn sinum logunautum — F. ²⁶) [bunadi sinum — K. L. ²⁷) of — E. ²⁸) þat — C. P.
þa — D-L. ²⁹) honum — tilf. G. ³⁰) [Saal. C. D. P. [en annan þridiung sa — A. [(en) annan laugonautar
.iiij. (þridiung — I) sa — E-L. ³¹) til — tilf. de Övr. ³²) er han — E. F. ³³) [handar z. zotar — E.
³⁴) [mgl. — E. ³⁵) þau — E. ³⁶) of — E. ³⁷) [ver þær en ader — E. herþær — F. K. L.
³⁸) stýlðir — de ß. [sa tonongr — G. H. ³⁹) þat — tilf. C. D. ⁴⁰) [mgl. — F. K. L. ⁴¹) [mgl.
— E-L. ⁴²) Sva of — E. ⁴³) han — E. ⁴⁴) [mgl. — F. G. H. K. L. ⁴⁵) [laugu nautr
hans løyfz ut ez honum — F. ⁴⁶) [æ meðan þe hans vinz — E. [ez þe vinz til — F. [ez þe vinz honum
til — G. H. [ez hann heyr þe til — K. L. ⁴⁷) [ez hann — F. [síðan er sa — G. [síðan sa — H.
[ez sa — K. L. ⁴⁸) lemr — H. ⁴⁹) j brott — H. ⁵⁰) [er løystr var giælda — F. G. H. K. L.
⁵¹) [hinum ætr þe annat iængott sem han løyfi han með — E. [upp þe þat allt sem hann var løystr með þeim
er hann løyfi — F. K. L. [ætr þe þat [f. h. v. l. með þ. er h. løyfi — G. H. [upp þe þat allt þ. er hann
løyfi — I.

nógti.¹ Nu [ber svo til at madr zinnr² zatur sin i bardaga eða sun sin eða broður of zær holpet þeim.³ þa skal engi þeim [meín gera⁴ [znr en⁵ með tonongu rade. en þó at [svo bere til at⁶ tonongr villi eigi at han se innan hirdar eða logunavtar [villi eigi zririr einna huæria naufsynia⁷ [ater.⁸ þa skal han þó gríð brot⁹ haza [með þui at han zel znrft¹⁰ gríð az iamnstyldum manne fer.¹¹ nema han haze¹² þau verf gort¹³ [annat huart til tonongu sealzs eða handgenginna manna. oc¹⁴ svo se openber.¹⁵ at [monnum se ei hazanda han¹⁶ innan hirdar. Svo [haza oc handgengnir men aller iattad með tonongu rade. at¹⁷ huerr sem hirdmadr gerizt skal lufa¹⁸ oyrri filzrs til hirdmanna prouendu at upp halldezt [salu messa¹⁹ zririr sal zramzarenna²⁰ logunauta sinna²¹ oc sealzs hano²² [þan tima sem þess²³ þarz. en annan oyrri þurzandum logunautum sinum²⁴ at þui minna [þurzi þeir til at læggia²⁵ sem adr hava græit²⁶ þan tima sem þurzandum skal²⁷ til klaufstr²⁸ hialpa. en gestir oc fertisvæinar [stulu læggia²⁹ [hallzan oyrri³⁰ [til huers þessa³¹ sem adr er sagt til sinna logunauta oc gae³² þes aller at gera³³ þetta með godom græidstap. þui at [zramtan þar at toma i einum huærium stad iamngit³⁴ [sem eigi er tilzællilegare.³⁵ [er oc varla svo zatætt³⁶ gilldi i landenu at ei have nofara samgræizlu livandum oc zramzornum³⁷ til hialpa.³⁸

At Hirdskra se upp lesen i huærium iolom zririr handgengnum monnum.³⁹

Sua⁴⁰ er oc stadzastlega tælt innan hirdar [az ollum handgengnum monnum⁴¹ 54 með tonongu [zorsio oc rade⁴² at i⁴³ huærium iolom skal alla hirdstra⁴⁴ up⁴⁵

¹) [mgl. — E-L.   ²) [zinnr madr — G. H. K. L.   ³) honom — D. E.   ⁴) [mein gera eða granda — C. D. I. [granda — F-L.   ⁵) [nea — E.   ⁶) [mgl. — F. G. H. K. L.   ⁷) vandreda — C. vandrea — D.   ⁸) [mgl. — F. G. H. K. L. [villia ei zririr einar huæriar [ater — P.   ⁹) brot — mgl. K. L.   ¹⁰) heim znrft — I. mgl. — D. F. G. H. K. L.   ¹¹) [mgl. — E.   ¹²) nóður — tilf. F.   ¹³) gort — F. unnit — G.   ¹⁴) er — C. D. E. I. P.   ¹⁵) [at svo se opinber til tonungu eða hano handgenginna manna — F. [til tonungu eða handgenginna manna — G. H. [at þat se opinbert til tonungu eðr hano handg. manna — K. L.   ¹⁶) [han er ei hazande — E. [hann se ei hazandi — F. G. H. I. [monnum see hann ei hazandi — K. L.   ¹⁷) [haza oc . . . iattad tonungi at — E. [of — F-L.   ¹⁸) gillda — F.   ¹⁹) [salumessur — E-L.   ²⁰) zramzarenna — E.   ²¹) sinna — mgl. G. H.   ²²) sino — F.   ²³) [þegar han — E. [þ. i. f. hann — F-L.   ²⁴) sinum — mgl. E.   ²⁵) [tome a þa — D. P.   ²⁶) þeim — tilf. E.   ²⁷) þarz — E.   ²⁸) at — tilf. E.   ²⁹) [mgl. — G. H. til — tilf. D. E. H. I.   ³⁰) [tua aura — F. [stitt — K. L.   ³¹) [til huaz — E. [til huers þeirra — F. [mgl. — K. L.   ³²) þui geymi — G. H. aller — tilf. (!) D.   ³³) gere — D.   ³⁴) [zramtan þar einum huærium stad toma iamngit — C. [zram t. þ. verda tatt iamngit i einum huærium stad — D. [zramtann toma i einhuern stad iaznmitit — F. [þat tann zram at (at — mgl. H) toma i einhuærium stad iaznmitit — G. H. K. L. [zramtann þui einhver toma i þann stad iaznmitit — I.   ³⁵) [þar sem ei er tilzællilegra — F. [þ. f. tilzællilegr er — G. [þ. f. tilzællilegt er — H. [at ei er tilzællilegra — I.   ³⁶) [of varla er svo zatætt — F. I. [þ(v)iat varla er svo zatætt — G. H. [er of varla svo nóður — K.   ³⁷) zramzarendum — E. F. H. I.   ³⁸) hialpar — D. E. G-L.   ³⁹) Ovrskr. mgl. A, tilf. efter C.   ⁴⁰) þat — E.   ⁴¹) [mgl. — F. G. H. K. L.   ⁴²) [rade — E. [zorsio — F-L.   ⁴³) a — E.   ⁴⁴) oc — tilf. A, urigt.   ⁴⁵) ut — D.

lesa xirir¹ ollum² handgengnum monnum þa daga sem kononge þyðkir til þallet³ or han lætr [handgengnum monnum⁴ til blasa. Sva langt skal lesa huern dagh sem [konongr uil⁵ oc þo sva at [ut se leset⁶ at⁷ þrettanda dægi.⁸ en [at seingsta koste⁹ aðr en handgengnir men tale orloz æxtir iol [xirir æins.¹⁰ En huer handgengin mædr er æi lemr til þessa tale. oc er han innan boar.¹¹ þa hæuir han xirir gort þionofu sinni nema han xæ¹² kononge orloz till.¹³ þui at [verða tan¹⁴ at han nyti¹⁵ æinar: hueriar stundir til þess sem æigi se [viðrcomelegra eða nyttsamlegra¹⁶ en til þessa.¹⁷

Nu gezi gud os þessa alla¹⁸ þynsemd¹⁹ oc hæliræði [sua til nyttsæmdar²⁰ at þora at varum herra Jhesu Christo verði²¹ til loz oc til dýrðar. kononge varom til traufst oc sæmdar. sealgum²² os²³ til verallblegra þarva²⁴ oc [æilirærar þarfældar²⁵ nu oc utan enda se²⁶ Jhesus Christus með ollum os²⁷ amen.²⁸

¹) xirir — mgl. C.   ²) ollum — mgl. D.   ³) [þ. til þellilegast — E. [þidia til þallnir — G. H. I.
⁴) [þeim — G. H.   ⁵) [kononge þidir til hœrra — D. [konungi þnift — E.   ⁶) [ut se lesen — C. D. E.
K. L. [vll se út lesin — F. G. I. [vll se vpp lesin — H.   ⁷) a — F. K. L.   ⁸) jola — tilf. E.
⁹) [semilegra — E. [hit seingsta — F. G. H. [lengsta lagi — I. [at seingsta lagi — K. L.   ¹⁰) [mgl. — E-L.   ¹¹) hirðar — F. K. L.   ¹²) hæve — C. D. F-L.   ¹³) till — mgl. E.   ¹⁴) [vera tann — E-F.
[þat tann vera — G. K. L. [tann at vera — H.   ¹⁵) nægte — E.   ¹⁶) [nyttsamligra — F. G. H. I.
[naufþniftigri — K. L.   ¹⁷) naufsemd — tilf. L.   ¹⁸) alla — mgl. F. K. L.   ¹⁹) þidsemd — C. D.
nytsemd — E-L.   ²⁰) [sua til þidsemdar — E. G. H. I. [off i nyt — K. [i nyt — L.   ²¹) se — G. H. K. L.
²²) sealgum — mgl. F. Her ophörer K, da Slutningen er bortskaaren. Ligeledes ophörer I.   ²³) Her op-
hörer F.   ²⁴) þarfinda — G. H.   ²⁵) [æiliræra þarfælda — G. H.   ²⁶) veri — E. I.   ²⁷) utan enda
— tilf.(!) E.   ²⁸) Her tilføier G som et eget Slutningscapitel følgende Uddrag af K. Haakon Magnussøns
Retterbod for Island om haandgangne Mænds Anmasselser. Skipan Hakonar kononghs. Sua þipadi uirðulig
herra Hakon Noregs konongr. son Magnus konungs. at ex hirdmenn eðr handgengnir menn tale þrofastðomi ex
lærdum monnum of seigna konungs þegnum þar xyrir til þyðfups um verallþligar þefettir. þa ero þeir þialþagðir
ex konungs þeonoftu. of se þilðir uirð þrofastðomi. Enn huerr mugamadr er þat gærr heðan ex. skal suara
.iiij. ortogum of .xiiij. mortum konungi. of se þilðir uirð þrofastðomi. Enn ex lærðir menn. þeir sem þrofastðomi
hæra þriota log a konungs þegnum eðr þrongua þeim með satfoðnum eðr sata giptum eðr gera þeim annan þunga
þramarr enn þorn log of crifinna laga reittr uattar. sa sem samþyðtr er milli konungs of erðþyðfups. of þegnarir
hæra þidan hallðit. þa xyrirbaud hann þegnunum þeim þar til at suara eðr unðir ganga. þyrr enn huerratungga
mála exni toma xyrir konung eðr xyrir logmann eðr hirdþiora.

VI.
Retterböder og Forordninger.

pui nættar.¹ En ver som brex hælónar kononge zædur vara. þæt er han [let rita² til alrar alþydu i landeno of baud þæt sëm ver vilium [en at stadzastlega³ halðez⁴ [zirir huern mun.⁵ at [men ranzafæ⁶ bygdir sínar⁷ med stynsamre⁸ æztirlæitan at ængi verði zirir logen æz rangum safar giptum. En þeir men er i hordome⁹ liggia. mandrapom [eda mæineidum. strotvithnum¹⁰ eda adrum zerlegum lutum. of sannynða men vilia æigi sueria zirir¹¹ at þeir se heradz hæzir. zirir vlydni¹² safar. of ero þeir¹³ sua hardnader¹⁴ i synðinni med zulri æeggian zilandans.¹⁵ at þeir vilia æigi med idran of stripta gange misbrot sin horta. þa stulu bøndr a stirlar¹⁶ þingum sinum læggia þa alla vllægha of vgilda zirir huærium manne. En ver sægium þa alla¹⁷ æz ze of zrialse.¹⁸ lande of lausum onri.¹⁹ of zære at læita ser landz annars. pui at æigi stulu þeir lengr²⁰ triftninni spilla i varo kononge rili. Eigi stulu þeir of [at lagum²¹ sua²² sitia [hedan æz²³ at þeim verði æigi²⁴ ræzft²⁵ æz vare hende en²⁶ at stikum vlnyttum²⁷ verða²⁸ sanner. of stemra²⁹ stal þeim vera til hæzndanna [hedan æz³⁰ en þa³¹ varer. pui at mer meghom þæt [med æing. an toft³² þola. þæt var of med godvilia dormi³³ æz allra manna hende of vidr³⁴ genget. at æzuenlega stal madr æztir man gera pæning talen zirir tuitindi huært³⁵ en³⁶ bætra þittir i bui³⁷ at haza en missa. of stulu hinir baztu bøndr i bygðinni³⁸ vid tala of stixti³⁹ sua sëm⁴⁰ zyrstu var mælt. at .ij. lutir zære norðr til tirtiu⁴¹ hins hælga Olæz kononge i Thronðeimi henni⁴² til vpgærdar. en thridiungr til hins hælga Halvardz [til Dælor.⁴³ Nu er þæt⁴⁴ bôn vor of [sannr villi⁴⁵ at men gere retlega⁴⁶ tiundir sínar sëm zyrri var mælt. Sua of þeir men er sit vita i storsyndum stadda vera þa gange til stripta sëm styndilegasta of borte vid gud of bystupa⁴⁷ of prozasta hans⁴⁸ sëm han hæzir til stipa. of ser vid framleidis at druggia sua lifamæns girnd⁴⁹ of þessa hæims hegoma at þer hæzer⁵⁰ zirir stom of svyrðing [i þessare verold en⁵¹ annars hæims æinl(i)fan⁵² vragnad.⁵³ Sua of⁵⁴ gere men

¹) Fra Begyndelsen: Magnus med gudz misund &c. — E.   ²) [ritade — B. C. D.   ³) stadzastlega — mgl. B.   ⁴) [(en — tilf. D) stadzastliga halda — C. D.   ⁵) [z. huærium manne — D. E.   ⁶) [ranzafa — B. [men ranzafæde — C.   ⁷) allar j landeno — B.   ⁸) stynsamra manna — B.   ⁹) hordomom — B. C.   ¹⁰) [strog vittnum edr meineidum — B.   ¹¹) þeim — tilf. B. med þeim — tilf. C.   ¹²) zirir — mgl. D.   ¹³) sinnar — tilf. C.   ¹⁴) þeir — mgl. B. C.   ¹⁵) her — tilf. C.   ¹⁶) dögulsins — C.   ¹⁷) stirla — B. C. E.   ¹⁸) æz — tilf. C.   ¹⁹) onri — E.   ²⁰) Her er alter et Stykke bortrevet i D; begynder igjen nedfr. ved (36).   ²¹) [va — tilf. C.   ²²) [laungghum — B. [mgl. — C.   ²³) lenghi — tilf. C.   ²⁴) [mgl. — B. C.   ²⁵) stal æi . . . verða — C.   ²⁶) hedan æz — tilf. B. C.   ²⁷) er — B. C.   ²⁸) onyttum lutum — B. C.   ²⁹) ero tunnir edr — B.   ³⁰) stemra — B.   ³¹) [mgl. — C.   ³²) þeim — B.   ³³) [einga lund — B. C.   ³⁴) gort — C.   ³⁵) undir — C.   ³⁶) buzar — tilf. B.   ³⁷) er — B. C. Her beg. alter D.   ³⁸) i bui — mgl. B.   ³⁹) bygðum — D.   ⁴⁰) stipta — B. C.   ⁴¹) j — tilf. B. C. D.   ⁴²) tirtiu — mgl. B.   ⁴³) tirtiunni — B.   ⁴⁴) [mgl. — B. C. D. at .ij. lutir &c. — mgl. H.   ⁴⁵) þetta — D.   ⁴⁶) [zultomet bod — B. C. D.   ⁴⁷) rostelegga — B. C. D.   ⁴⁸) bystupa — C.   ⁴⁹) hans — mgl. D.   ⁵⁰) girndir — C. lifamælosta edr girnd — E.   ⁵¹) ei — tilf. D.   ⁵²) [þessa hæims of — C.   ⁵³) æzteleggan — B. D.   ⁵⁴) silizvan — C.   ⁵⁵) en annars hæims &c. — mgl. E.   ⁵⁶) of — mgl. B. D.

Olafs flot¹ of hins hælga haluwardar røtelega of tallum² a gud alz valdande³ of hin hælga Olaf konong of [hin hælga⁴ haluward⁵ of alla guds hælaga men til [miffunnar of⁶ arnadr ordz at mildr gud of miffunfamar⁷ xirrlate off saler of syndir of misgerdir.⁸ of late huerza af lande varo vefold þa sam langlega hezir a legghet. of geze off i staden ar gott⁹ xrid of xagnad.¹⁰ en¹¹ annars hæims [æinliza glædi¹² vftan enda. Amen.¹³

Datum Tunsbergis — Anno domini .m.^o .cc.^o ¹⁴a xiorda are rilis vare.¹⁵

2.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Bergen den 1te August 1273. Med Pave Gregorius den Tiendes Stadfæstelse, dateret Lyon den 26de Juli 1274.

Efter den ved den pavelige Archivar Marini besørgede Afskrift af Originalregesten i det vaticanske Archiv; sammenlignet med Afskriften i *Th. Torfæi hist. rer. Norv. P. IV. p. 354–357.* aftr. i *Diplomatarium Norvegicum I. Saml. S. 52–59.*

Gregorius episcopus &c. [Johanni] archiepiscopo Nidrosiensi &c. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum tam vigor equitatis quam ordo exigit rationis ut per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Exhibita siquidem nobis tua petitio continebat quod orta dudum inter te tuo et episcoporum ac aliorum prelatorum regni Norwagie quorum metropolitanus existis nomine ex parte una ac carissimum in Christo filium nostrum M[agnum] regem Norwagie illustrem ex altera super eo quod rex ipse et progenitores sui nonnullis tam tue quam aliarum ecclesiarum eiusdem regni libertatibus et immunitatibus ac privilegiis derogarant et officiales eiusdem regis de causis ad ecclesiasticum forum spectantibus cognoscebant in derogationem ecclesiastice libertatis quidquid¹⁶ te ac prefatos episcopos et prelatos quamquam ab eo nulla teneatis regalia ad exercitum indictum ab ipso evocabat pro sue libito voluntatis ac quod rex ipse quamdam piam ordinationem quam clare memorie Magnus rex Norwagie predecessor suus super exhibendis

¹) Olafstoll sin — C. Olafs flot — D. ²) aller saman — tilf. B. ³) oc hano signada modor junghz þru Mariu — tilf. C. ⁴) [sancte — C. ⁵) of hin h. Olaf &c. — mgl. E. ⁶) [mgl. — B. ⁷) Fra miffun til Enden er borte i B. ⁸) varar — tilf. C. ⁹) af þu oc lande oc — tilf. C. ¹⁰) þarfelo um allbr varn oc xpe — C. þorfeld — D. ¹¹) oc — C. D. ¹²) [eilizvan xagnat — C. D. ¹³) Amen — mgl. C. D. ¹⁴) Saaledes A, hvor man tydeligen seer, at Skriversen har ladet Rum aabent for de paafølgende Tal i Aarstallet. Tierne og Enerne mangle ogsaa i C, men om der er noget Rum aabent, lader sig ei afgjøre. .m. .cc. .lxxv. — D. Tierne og Enerne mangle som i A, men uden noget aabent Rum — E. ¹⁵) Efter Dateringen tilf. som et Anhang: Item at huer cristin mader aa rettiga at giera tiunda sin aff offum rettom affle tessa hæims oc' er saa fell er thet gierir met goda villia En saa vefgall er thet neittar — E. ¹⁶) maaskee rettere quod.

coronis regum Norwagie cum decedunt in signum subiectionis memorate ecclesie Nidrosiensis denegabat indebite observare et quibusdam aliis articulis materia questionis. demum post diversos super premissis processus habitos et tractatus mediantibus bonis viris prefatis quoque episcopis et prelati ac canonicis eiusdem ecclesie Nidrosiensis nec non baronibus ipsius regni in hoc consentientibus inter vos super hiis amicabilis compositio intervenit nostro super hoc beneplacito reservato prout in literis inde confectis dictique M[agni] regis et tuo ac eorundem episcoporum et baronum sigillis signatis plenius continetur. nos itaque tuis supplicationibus inclinati compositionem ipsam sicut rite sine pravitate ac provide facta est ratam et gratam habentes illam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. ita tamen quod tunc demum huiusmodi confirmationis pagina robur obtineat cum prefatus reg infra-scripta que in hiis adicienda et declaranda decernimus plene ratificaverit ac duxerit acceptanda. Videlicet quod si eundem regem vel illos qui ei in regno Norwagie successerint manifeste contra huiusmodi compositionem venire contigerit et tu ac tui successores de consilio eorundem suffraganeorum in Norwagia consistentium vel maioris partis ipsorum si forte omnes requiri nequiverint vel consentire recusaverint requisiti regem ipsum sive ipsius successores duxeritis requirendos ut pro eo quod compositionem ipsam non servaverint super hoc satisfaciant competenter idque ipsi denegaverint efficaciter adimplere. tu et ecclesia Nidrosiensis ius in electione et subiectione regis et regno¹ Norwagie quod ante compositionem huiusmodi habuistis recuperetis eo ipso et ad eum pervenialis statum in quo tempore huiusmodi compositionis eratis. tu vero et successores ac suffraganei tui si contra compositionem veneritis supradictam et eidem regi et suis successoribus satisfacere super hoc negaveritis debite requisiti a iure libertatis quod tibi in centum et eisdem suffraganeis in quadraginta hominibus idem reg concessit cadatis omnino compositione ipsa quoad alios articulos in suo robore nihilominus duratura. Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri. ad declarationem illius due persone ydonee videlicet una a rege prefato alia vero a te vel vestris successoribus eligantur que si demum super hoc nequiverint concordare tertiam advocandi ad id personam liberam habeant potestatem et valeat quod ab eis vel duabus earum fuerit declaratum. Quod si ex aliqua iusta causa oportuerit regi Norwagie qui pro tempore fuerit dari tutores seu etiam curatores et id per electionem fieri debuerit tu et successores tui unicam et primam vocem in electione tutorum et curatorum huiusmodi habeatis. In articulis quoque aliis quibus in literis compositionis prefate contentis quedam declaranda quedam vero

¹) Manske rettene regni.

providimus adicienda eisdem. tenores literarum ipsarum cum additionibus et declarationibus huiusmodi facientes presentibus annotari qui tales sunt.

"In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presentium de veram in perpetuum et evidentem memoriam preteritorum sciendum est quod cum venerabilis pater Johannes dei gratia nidrosiensis archiepiscopus fuisset ad regimen nidrosiensis ecclesie superna dispositione vocatus reversus a sede apostolica munere consecrationis recepto tamquam sponse Christi in parte sollicitudinis fidelis procurator effectus incepit inquirere prout scivit et debuit de iuribus et libertatibus et privilegiis ad eam pertinentibus et cognovit sibi fuisse in predictis omnibus per obreptiones contrarias multipliciter derogatum iuri comuni videlicet quia¹ cause fere omnes ad ecclesiam pertinentes per exactores et balivos laicos ex parte regni secundum leges patrie scriptas vel consuetudines pretermisiss² iure canonico et ecclesiasticis iudiciis tractabantur libertatibus [quia nullos³ homines liberos oblinebat nidrosiensis ecclesia exceptis illis qui in curia archiepiscopi et in fabrica ipsius ecclesie continue laborabant. privilegiis siquidem omnibus sibi a quibuscumque concessis detractum fuerat multipliciter ut creditur non utendo et precipue privilegio a Magno quondam ut dicitur rege Norwagie in ea parte qua continebatur quod prefatus rex devovit⁴ se et regnum suum beato Olavo regi et martiri et in signum perpetue subiectionis precepit coronam suam post decessum suum et omnium in regno sibi succedentium offerri prefato martiri Nidrosie in ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni antique patrie forte per eundem Magnum edite que innuit reges Norwagie debere eligi et in electione archiepiscopum et episcopos regni inter ceteros electores vocem precipuam obtinere. Tandem receptis literis apostolicis pro congregatione concilii generalis inter cetera continentibus quod unusquisque prelatus notaret articulos quos in sibi commisso regimine reformatione et⁵ correctione perpenderet indigere deliberavit predictus pater archiepiscopus prefatos⁶ articulos quamquam⁷ correctione dignos Romano pontifici presentare.⁸ Verumtamen [quia ex⁹ hiis posset discordia inter regnum et ecclesiam provenire multis animabus et corporibus nocitura prefatus pater archiepiscopus prius ipsos domino Magno dei gratia illustri regi Norwagie explicavit¹⁰ supplicans ut inter se de predictis taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem [ecclesie animarum¹¹ ipforum et totius sibi commissi populi ad¹² salutem. Verum licet predictus dominus rex assereret sufficientes rationes ad respondendum prefatis articulis se habere si super hiis coram iusto iudice duceret¹³ contendendum et maxime contra electionem et oblationem corone de quibus viz posset probari nidrosiensem ecclesiam pos-

¹) quod — Torf.   ²) tilf. est. T.   ³) [quod multos — T.   ⁴) donavit — T.   ⁵) et — tilf. est. T.
⁶) predictos — T.   ⁷) tanquam — T.   ⁸) prenunciare — T.   ⁹) [quoniam de — T.   ¹⁰) explicat — T.
¹¹) [ecclesiarum — T.   ¹²) ad — mg^l. T.   ¹³) mgl. — T.

sessionem pacificam habuisse et novum genus exactionis videri poterat illud ab eo exigere quod non fuerat hactenus attemptatum¹ vel consuetum et precipue quia² de subiectione regni sui agebatur quod ipse [post patrem³ et antecessores suos assererat se iure hereditario liberum suscepisse et sic illud proponit per dei gratiam suis heredibus et successoribus dimittere⁴ liberum et quietum. verumtamen ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam hactenus habuit et⁵ habere dinoscitur volens eam fore sibi pacatam et amplioribus libertatibus et privilegiis suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iustitie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interveniente consilio et assensu⁶ episcoporum baronum et canonicorum nidrosiensium et aliorum plurium⁷ duxit componendum predictus rex illustris cum domino⁸ archiepiscopo anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo sancti Petri ad vincula in civitate Bergensi in hunc modum.

Videlicet quod predictus archiepiscopus pro bono pacis et comodo ecclesie et animarum procuranda salute renunciavit nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonice intransibis in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblatione corone habebat vel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione⁹ dicti privilegii seu legis vel quocumque alio modo sibi competere videretur [omnibus aliis iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum privilegiis semper salvis¹⁰ dummodo supersit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. si vero nullus inveniatur successor legitimus archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretiores regni¹¹ electores in electione [tantum voces primas et potissimas¹² obtinebunt.

Prefatus autem dominus rex renunciavit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri siquod in auditione [examinatione determinatione¹³ causarum ad ecclesiam spectantium hactenus habuerat. inhibens firmiter universis exactoribus et legiferis regis tam propinquis quam remotis [tam presentibus quam futuris¹⁴ per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare vel pretextu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus habuerat predictus dominus rex vel habere visus fuerit se aliquatenus intronittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause decetero libere dirimantur ut sunt he. omnes cause clericorum quum¹⁵ inter se litigant vel a laicis impetuntur. matrimoniorum. natalium. iurispatronatus. decimarum. votorum. testamentorum maxime cum¹⁶ agitur de legatis ecclesiis et piis locis et religiosis. tuitio¹⁷ peregrinorum visitantium limina beati Olavi vel aliorum sanctorum et eorum cause.¹⁸ item profa-

¹) acceptatum — T.   ²) quoniam — T.   ³) [per parentes — T.   ⁴) post se — tilf. T.   ⁵) adhuc — tilf. T.   ⁶) consensu — T.   ⁷) proelium — T.   ⁸) domino — mgl. T.   ⁹) nomine — T.   ¹⁰) [mgl. — T.   ¹¹) regio — T.   ¹²) [tum votum primum — T.   ¹³) [mgl. — T.   ¹⁴) [mgl. — T.   ¹⁵) quando — T.   ¹⁶) quando — T.   ¹⁷) tuitione — T.   ¹⁸) causa — T.

nationum¹ ecclesiarum sacrilegii. periurii. usurarum. symonie. heresis. fornicationis. adulterii et incestus [et omnes alie que ad forum ecclesiasticum possent de iure comuni quoquomodo spectare.²

Item denuo concessit dominus rex et firmiter [observari precepit³ quod a predecessoribus suis est concessum scilicet ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis vel dotatis sicut et in aliis capellis sue provincie instituire ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu vel presentatione personas.

Item concessit quod in electionibus⁴ episcoporum vel abbatum nidrosiensis provincie nulla vis nulla potentia nulla auctoritas regis vel principis interveniat nec favore ipsorum⁵ quisquam officium ecclesiastice prelationis obtineat [sed ille preficiatur⁶ quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie scientia et moribus iudicaverint aptiorem.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas⁷ et penas pecuniarias sive in clericis sive in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aves girofalcones⁸ astures⁹ et griseos sicut ab antecessoribus suis est hactenus observatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges¹⁰ omnino sequantur canonicas sanctiones.

Item quod triginta leste farine mittantur ad Hølandiam ex parte domini archiepiscopi quum¹¹ sibi visum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie patietur ubertas propter hoc in aliis rebus [portandis ipso archiepiscopo¹² licentia non negata.

Item concessit dicto archiepiscopo vectigalia de una navi singulis annis de Hølandia ad suam diocesim veniente [quia hoc in litera sua¹³ continetur.

Item concessit denuo et mandavit omnes peregrinos limina beati Olavi et aliorum sanctorum visitantes devotionis causa tam advenas quam indigenas [sive guerre tempus sit sive¹⁴ pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. qui vero inventi fuerint ipsos indebite molestare iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigentur [et ad parendum iudici ecclesiastico per regem et eius ballivos seu officiales si necesse fuerit compellantur.¹⁵

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam nidrosiensem amplioribus beneficiis quam huc usque habuerat suis temporibus honorare¹⁶ domino archiepi-

¹) possessionum — T. Saal. ogsaa Overeensk. af 1277 s. n. f. S. 464. ²) [mgl. — T. ³) [obsignari mandavit — T. ⁴) electione — T. ⁵) prepositum — T. ⁶) [nisi — T. ⁷) sine consensu episcoporum et sapientium consilio — tilf. T. ⁸) grafalcones — T. ⁹) astures — T. ¹⁰) leges — T. ¹¹) quando — T. ¹²) [precandi ibi — T. ¹³) [prout in litera sua super hoc — T. ¹⁴) [cum D. querere tempus sit tum(?) — T. ¹⁵) [mgl. — T. ¹⁶) honorare — T.

scopo et suis successoribus pro se et suis heredibus in perpetuum centum homines ab expeditionibus regis et vocationibus et [a tractione¹ navium et specialiter de tributo quod vulgariter Leydanger appellatur concessit liberos et immunes ita quod quidam ex hiis centum qui Scutelsvenar appellantur a predictis sint immunes cum duabus aliis personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri vero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum videlicet Osloensi Bergensi Stavangrensi Hamarensi secundum modum predictum concessit homines quadraginta nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter gravem rei publice necessitatem [et evidentem et manifestam² vel regni defensionem visum fuerit aliter expedire [ad tempus ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines eo ipso predicta gaudeant libertate.³

Cuilibet etiam⁴ plebano dictorum episcopatum sive in rure sive in civitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod vulgariter dicitur Leydanger sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noverit necessarium ab expeditionibus regis⁵ sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi iniuriati fuerint sibi ad invicem in navibus vel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi videbitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus multa pro transgressionibus debita pertinebit dummodo mors vel membrorum mutilatio de talibus iniuriis non fuerit subsequuta in quo casu per dominum regem vel suos iudices sunt predicti homines iudicandi. si vero alibi quam in prefatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis vel prefati patris iudicio convenire. verumtamen de multa pro talibus extorta medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se vel successoribus suis [aut officialibus eorum⁶ facta [vel facienda⁷ super emptionibus venditionibus vel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi vel clerici vel etiam laici in eorum negotiis agendis specialiter constituti sine⁸ archiepiscopi et episcoporum assensu dummodo regno vel necessitati rei publice mora [super requisitione episcoporum⁹ dispendium sive periculum [evidens vel manifestum¹⁰ non generet¹¹ in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem in curia sua qui cudat denarios prout litera sua super hoc confecta attestabatur.¹²

Hanc autem compositionem inierunt septenominati dominus rex illustris et reverendus¹³ pater archiepiscopus presentibus venerabilibus patribus domino Trugillo¹⁴

¹⁾ [attractionibus — T.   ²⁾ [mgl. — T.   ³⁾ [mgl. — T.   ⁴⁾ ecclesiarum — T.   ⁵⁾ regis — T.
⁶⁾ [mgl. — T.   ⁷⁾ [mg. — T.   ⁸⁾ cum — T.   ⁹⁾ [mgl. — T.   ¹⁰⁾ [mgl. — T.   ¹¹⁾ generat — T.
¹²⁾ attestatur — T.   ¹³⁾ venerandus — T.   ¹⁴⁾ Thurgillo — T.

dei gratia episcopo Stavangrensi. Andrea Osloensi. Astatino Bergensi. et istis baronibus regni. Brunulfo.¹ Rognaldo. Andrea Gregorii. Eliivo de Naustdal. Andrea Plut. Aslaco Gus. Bernone Erlingi et Thoria cancellario² regis. Siguatto.³ Haldano. Siguardo.⁴ Torfindo. Odoeno. canonicis Nidrosiensibus. et aliis viris prudentibus et discretis. renuntiantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis [actioni in factum⁵ et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos vel predecessores suos hactenus habitis et obtentis et omnibus indulgentiis et privilegiis apostolicis impetratis et impetrandis et omni alii remedio iuris canonici et civilis per que predicta compositio et finalis concordia possit impediri seu modo aliquo irritari salva tamen in omnibus [apostolice sedis⁶ auctoritate. hoc adiuncto quod si romanus pontifex [huic compositioni⁷ consentire noluerit eam per suas literas confirmando⁸ salve sint tam domino regi⁹ quam archiepiscopo actiones et defensiones sue qui⁹ sibi in presenti competere dinoscuntur.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi et barones sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictam civitatem anno et die predictis regni vero domini Magni quarti dei gratia illustris¹⁰ Norwagie .xi. consecrationis vero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno sexto."

"Sanctissimo in Christo patri ac domino sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici Magnus dei gratia rex Norwagie cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre sit manifestum quod amicali¹¹ compositione quam vobis transmittimus confirmandam inita inter nos et venerabilem patrem Johannem dei gratia nidrosiensem archiepiscopum et litera confecta super ea invenimus articulum qui sequitur pretermissum videlicet quod episcopi abbates seu clerici cum ipsi regalia non habeant in expeditione ire cum rege vel ad hoc quicquam de suo expendere minime [teneantur vel etiam¹² compellantur nisi forte necessitas tam gravis [et eminens¹³ imminet quod a¹⁴ diocesano episcopo et sapientioribus et discretioribus ecclesiasticis viris communicato consilio fieri tunc¹⁵ permittatur [in casibus dumtaxat a iure concessis.¹⁶ propter quem articulum nolimus¹⁷ quod tota litera super predicta compositione confecta iterum scriberetur maxime cum plures ex baronibus nostris qui predictae compositioni interfuerant et sigilla sua apposuerant recessissent sed ipsum in presenti litera sigillo nostro sigillata duximus inserendum supplicantes quatinus¹⁸ ipsum una cum

¹) Brynjolfo — T.   ²) domini — tilf. T.   ³) Sgvato — T.   ⁴) Sgvardo — T.   ⁵) [actionum in futurum — T.   ⁶) [apostolica — T.   ⁷) [hanc compositionem — T.   ⁸) predicto — tilf. T.   ⁹) que — T. udentrivl rigtigere.   ¹⁰) regis — tilf. T.   ¹¹) amicali — T.   ¹²) [mgl. — T.   ¹³) [mgl. — T.   ¹⁴) a — mgl. T.   ¹⁵) tunc — mgl. T.   ¹⁶) [mgl. — T.   ¹⁷) notumus — T.   ¹⁸) quod — T.

scopo et suis successoribus pro se et suis heredibus in perpetuum centum homines ab expeditionibus regis et vocationibus et [a tractione¹ navium et specialiter de tributo quod vulgariter Leydanger appellatur concessit liberos et immunes ita quod quidam ex hiis centum qui Scutelsvenar appellantur a predictis sint immunes cum duabus aliis personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri vero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum videlicet Osloensi Bergensi Stavangrensi Hamarensi secundum modum predictum concessit homines quadraginta nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter gravem rei publice necessitatem [et evidentem et manifestam² vel regni defensionem visum fuerit aliter expedire [ad tempus ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines eo ipso predicta gaudeant libertate.³

Cuilibet etiam⁴ plebano dictorum episcopatum sive in rure sive in civitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod vulgariter dicitur Leydanger sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis noverit necessarium ab expeditionibus regis⁵ sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi iniuriati fuerint sibi ad invicem in navibus vel comitatu dicti archiepiscopi existentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi videbitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus mulcta pro transgressionibus debita pertinebit dummodo mors vel membrorum mutilatio de talibus iniuriis non fuerit subsequuta in quo casu per dominum regem vel suos iudices sunt predicti homines iudicandi. si vero alibi quam in prefatis locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis vel prefati patris iudicio convenire. verumtamen de mulcta pro talibus extorta medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se vel successoribus suis [aut officialibus eorum⁶ facta [vel facienda⁷ super emptionibus venditionibus vel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi vel clerici vel etiam laici in eorum negotiis agendis specialiter constituti sine⁸ archiepiscopi et episcoporum assensu dummodo regno vel necessitati rei publice mora [super requisitione episcoporum⁹ dispendium sive periculum [evidens vel manifestum¹⁰ non generet¹¹ in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem in curia sua qui cudat denarios prout litera sua super hoc confecta attestabatur.¹²

Hanc autem compositionem inierunt septenominati dominus rex illustris et reverendus¹³ pater archiepiscopus presentibus venerabilibus patribus domino Trugillo¹⁴

¹) [attractionibus — T.   ²) [mgl. — T.   ³) [mgl. — T.   ⁴) ecclesiarum — T.   ⁵) regis — T.
⁶) [mgl. — T.   ⁷) [mg. — T.   ⁸) cum — T.   ⁹) [mgl. — T.   ¹⁰) [mgl. — T.   ¹¹) general — T.
¹²) attestatur — T.   ¹³) venerandus — T.   ¹⁴) Thurgillo — T.

dei gratia episcopo Stavangrensi. Andrea Asloensi. Astatino Bergensi. et istis baronibus regni. Brunulfo.¹ Rognaldo. Andrea Gregorii. Eliwo de Kaufdal. Andrea Plut. Aslaco Gus. Bernone Erlingi et Thoria cancellario² regis. Sigualto.³ Galdano. Siguardo.⁴ Torfindo. Odoeno. canonicis Nidrosiensibus. et aliis viris prudentibus et discretis. renuntiantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis [actioni in factum⁵ et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos vel predecessores suos hactenus habitis et obtentis et omnibus indulgentiis et privilegiis apostolicis impetratis et impetrandis et omni alii remedio iuris canonici et civilis per que predicta compositio et finalis concordia possit impediri seu modo aliquo irritari salva tamen in omnibus [apostolice sedis⁶ auctoritate. hoc adiecto quod si romanus pontifex [huic compositioni⁷ consentire noluerit eam per suas literas confirmando⁸ salve sint tam domino regi⁹ quam archiepiscopo actiones et defensiones sue qui⁹ sibi in presenti competere dinoscuntur.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi et barones sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictam civitatem anno et die predictis regni vero domini Magni quarti dei gratia illustris¹⁰ Norwagie .xi. consecrationis vero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno sexto."

"Sanctissimo in Christo patri ac domino sacrosancte Romane ecclesie summo pontifici Magnus dei gratia rex Norwagie cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre sit manifestum quod amicali¹¹ compositione quam vobis transmittimus confirmandam inita inter nos et venerabilem patrem Johannem dei gratia nidrosiensem archiepiscopum et litera confecta super ea invenimus articulum qui sequitur pretermissum videlicet quod episcopi abbates seu clerici cum ipsi regalia non habeant in expeditione ire cum rege vel ad hoc quicquam de suo expendere minime [teneantur vel etiam¹² compellantur nisi forte necessitas tam gravis [et eminens¹³ immineat quod a¹⁴ diocesano episcopo et sapientioribus et discretioribus ecclesiasticis viris communicato consilio fieri tunc¹⁵ permittatur [in casibus dumtaxat a iure concessis.¹⁶ propter quem articulum nolimus¹⁷ quod tota litera super predicta compositione confecta iterum scriberetur maxime cum plures ex baronibus nostris qui predictae compositioni interfuerant et sigilla sua apposuerant recessissent sed ipsum in presenti litera sigillo nostro sigillata duximus inferendum supplicantes quatinus¹⁸ ipsum una cum

¹) Brønjosfo — T.   ²) domini — tilf. T.   ³) Sigualto — T.   ⁴) Siguardo — T.   ⁵) [actionum in futurum — T.   ⁶) [apostolica — T.   ⁷) [hanc compositionem — T.   ⁸) predicto — tilf. T.   ⁹) que — T, udentrivl rigtigere.   ¹⁰) regis — tilf. T.   ¹¹) amicali — T.   ¹²) [mgl. — T.   ¹³) [mgl. — T.   ¹⁴) a — mgl. T.   ¹⁵) tunc — mgl. T.   ¹⁶) [mgl. — T.   ¹⁷) nolimus — T.   ¹⁸) quod — T.

aliis in littera vestre confirmationis nominatis¹ et specialiter exprimatis. Datum Bergis² anno domini M^o CC^o LXX° III° in festo assumptionis beate Marie."

Nulli ergo nostre confirmationis &c. Datum Lugduni vii. Kal. Aug. anno tertio.

3.

Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen,

afsluttet i Tunsberg den 9de August 1277.

A. Den latinske Original.

Efter Originalen paa Pergament i den arnamagnæanske Diplomsamling, Fasc. 5, No. 6.

Forhen aftrykt i Thorkelin's Diplomatarium Arnamagnæanum, Tom. II. p. 66-73.

In³ nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Ut certitudo presencium dei ue-
ram in perpetuum et euidentem memoriam preteritorum nouerint uniuersi tam presen-
tes quam futuri quod cum nuper inter illustrem principem Magnum dei gracia regem
Noruegie et uenerabilem patrem. Johannem eadem gracia archiepiscopum nidrosiensem
materia questionis esset sub orta super eo quod idem archiepiscopus asseruit ut aliquę
cause que ad forum ecclesiasticum canonice pertinebant usque ad tempora dicti regis
ex consuetudine antiqua et ab ecclesia quodam modo propter discordie periculum et
pacio discidium euitandum per pacientiam tollerata coram secularibus iudicibus t(r)ada-
bantur In super quod priuilegiis ecclesie sue quibusdam et specialiter priuilegio Magni
cuiusdam ut dicebatur regis Noruegie derogatum fuerat ut creditur non utendo mag-
ime in ea parte priuilegij qua continebatur quod prefatus Magnus deuouit se et reg-
num suum beato Olawo regi et martyri et in signum subiectionis precepit coronam
post decessum suum et omnium in regnum sibi succedencium offerri prefato martyri in
ecclesia cathedrali nec non et cuidam constitutioni patrie per eundem forte Magnum
edite que innuit reges Noruegie debere eligi & in electione archiepiscopum et episcopos
inter ceteros electores uoces precipuas optinere que omnia predicta uenerabilis pater
archiepiscopus tanquam sponse Christi in parte sollicitudinis procurator fidelis petijt
ut in usum et in ecclesie sue utilitatem dominus rex predictus in posterum duceret ad-
mittenda. Ad respondendum uero articulis supra dictis ac contra petitionem archiepi-
scopi supradictus dominus rex illustris sufficienter asseruit se habere rationes si super

¹) nominatim — T.   ²) Bergis — mgl. T.   ³) I Originalen staar blot n.

hijis coram iusto iudice duceret contendendum et maxime contra electionem subiectioni(!) et oblacionem corone de quibus uig uel nunquam posset probari ecclesiam nidrosiensem possessionem habuisse quod nouum genus exactionis uideri poterat illud ab eo exiggi quod non fuerat actenus attemptatum uel consuetum. Considerans itaque prefatus pater archiepiscopus et(!) ex una parte se non posse supra memorata absque scrupulo consciencie uel conuiuentie pertransire. ex altera si super hijis moueret questionem posset perturbacio et discordia magna inter regnum et ecclesiam suscitari multorum animabus et corporibus nocitura presertim cum non solum in tollendis consuetudinibus contra populum uerum et in aliis directe contra ipsum regem et totius regni potenciam agi uideretur pacem et concordiam uolens eligere ad dicti domini regis Magni dei gracia illustris clemenciam tam ecclesie quam regno sepius ac manifestius exhibitam et ostensam se conuertit. Supplicans ut inter se de predictis omnibus taliter ordinarent quod cederet ad honorem dei omnipotentis et utilitatem ecclesie maiorem animarum ipsorum et totius sibi commissi populi ad salutem. Prefatus autem dominus rex illustris ex solite benignitatis affectu quem ad honesta queque et maxime circa matrem nidrosiensem ecclesiam habuit et habere dinoscitur. uolens eam amplioribus libertatibus et priuilegiis suis temporibus decorari tamquam pacis amator et cultor iusticie post multos tractatus hinc inde habitos super predictis interueniente consilio et assensu episcoporum. baronum et canonicorum nidrosiensium et capitulorum aliarum ecclesiarum cathedralium in Norwegia existencium cum dicto patre archiepiscopo. Anno domini m^o cc^o lxx^o vij^o. In uigilia beati Laurencii apud castrum Tunbergense(!) in ecclesia fratrum minorum duxit amicabilem componendum in hunc modum.

Videlicet quod predictus pater archiepiscopus pro bono pacis et maiori ecclesie comodo et animarum procuranda salute renunciauit cum consilio et assensu capituli sui nomine nidrosiensis ecclesie pro se et successoribus suis canonice intrantibus in perpetuum omni iuri si quod in predicta electione regum subiectione seu oblacione corone habebat uel habere poterat tam in petitorio quam in possessorio ratione dicti priuilegii seu aliarum literarum seu legis uel quocumque alio modo sibi competere uideretur omnibus aliis iuribus ad ecclesiam spectantibus que in legibus patrie continentur et ecclesiarum priuilegijs alijs semper saluis. Dum modo super sit aliquis qui legitime possit et debeat iure hereditario succedere. Si uero nullus inueniatur successor iure hereditario archiepiscopus et episcopi inter ceteros nobiliores et discretiores regni electores in electione tantum modo uoces primas et potissimas optineant protestando secundum suas consciencias quod scinceriter(!) ad illius electionem laborabunt quem regno et regnum in habitantibus iudicauerint apciorem.

Prefatus autem dominus rex renunciauit pro se et heredibus et successoribus suis in perpetuum omni iuri si quod in audicione examinatione et determinacione causarum

ad ecclesiam spectantium actenus habuerat inhibens firmiter uniuersis exactoribus et legiferis regijs tam propinquis quam remotis tam presentibus quam futuris per totum regnum ne de ipsis causis presumant iudicare uel pretegetu alicuius consuetudinis quam retroactis temporibus reges habuerant uel habere uisi fuerant se aliquatenus intromittant sed per iudices ecclesiasticos tales cause de cetero libere dirimantur. ut sunt hee omnes cause clericorum quando inter se litigant uel a laicis inpetuntur. matrimoniorum. natalium. iuris patronatus. decimarum. votorum. testamentorum. maxime quando agitur de legatis ecclesijs et pijs locis et religiosis. Tuicio peregrinorum visitantium limina beati Olai et aliarum ecclesiarum cathedralium in Norroagia et eorum cause. item cause possessionum ecclesiarum sacrilegij. periurij. usurarum. simonie. heresis. fornicacionis. adulterij. et incestus. et alie consimiles que ad ecclesiam spectant mero iure saluo semper regio iure in hijs causis ubicumque debetur ex consuetudine approbata uel legibus regni multa pene pecuniarie persoluenda.

Item denuo concessit dominus rex et firmiter obseruari precepit ut semper licitum sit archiepiscopo et episcopis in capellis a regibus fundatis uel dotatis. sicut et in alijs ecclesijs et cappellis sue prouincie instituere ydoneas sine ipsorum et aliorum laicorum assensu uel presentatione personas.

Item concessit quod in electionibus episcoporum et abbatum nidrosiensis prouincie. nulla uis. nulla potencia. nulla auctoritas regis uel principis interueniat. sed ille preficiatur quem ipsi ad quos electio pertinet vacanti ecclesie sciencia et moribus iudicauerint apciorem de nunciantes ante confirmationem electionem factam domino regi qui pro tempore fuerit per canonicos eiusdem ecclesie uel decens nuncium et honestum nisi presens fuerit uel in uia per quam fuerit ad confirmationem transiturus¹ ut tunc pro ut moris est regio aspectui personaliter se presentet.

Item concessit quod episcopi abbates seu clerici in expedicione ire cum rege uel ad hoc quicquam de suo impendere minime teneantur nisi forte necessitas tam grauis et euidens immineat quod id a dyacesano episcopo et sapiencioribus ecclesiasticis uiris fieri permittatur.

Item denuo concessit quod regibus non liceat approbatas patrie leges et scriptas ac penas pecuniarias siue in clericis siue in laicis contra antiquam consuetudinem in ecclesiarum seu clericorum dispendium immutare.

Item concessit quod liceat archiepiscopo et eius successoribus emere aures gerofalcones griseos et austures sicut ab antecessoribus suis est actenus obseruatum.

Item annuit et concessit quod in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges omnino sequantur canonicas sanctiones.

¹) Saaledes rettet. transituris — Orig.

Item concessit quod .xxx. lester farine mittantur ad Islandiam ex parte dicti archiepiscopi quando sibi uisum fuerit illis presertim temporibus quibus id patrie pacetur ubertas. propter hoc in alijs rebus portandis licencia non negata.

Item concessit domino archiepiscopo vectigalia de una naui singulis annis de Islandia ad suam dyocesin ueniente.

Item concessit denuo et mandauit omnes peregrinos limina beati Olai et dictarum ecclesiarum cathedralium in Noruegia uisitantes deuotionis causa tam aduenas quam indigenas siue guerre tempus sit siue pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. Qui uero inuenti fuerint ipsos indebite molestare nisi forte aliquis uel aliqui exploratores esse presumantur et propter hec ipsos ad probationem capi contingat iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigantur(!) et ad parandum(!) iudici ecclesiastico per regem et eius balliuos uel exactores si necesse fuerit compellantur.

Volens autem insuper predictus dominus rex ecclesiam Nidrosiensem ad huc amioribus beneficijs quam huc usque habuerat suis temporibus honorare domino archiepiscopo et suis successoribus pro se et suis heredibus inperpetuum centum homines ab expeditionibus regijs et uoracionibus et a tractione nauium et specialiter de tributo quod uulgariter leidangr appellatur concessit liberos et inunes. ita quod quidam ex hijs centum qui scutisueinar appellantur a predictis sint inunes eo modo quo homines regis esse solent et tempore compositionis facte habebant cum duabus alijs personis quas ipsi ad hoc de sua familia duxerint eligendas. ceteri uero cum secunda persona predicta gaudeant libertate.

Item cuilibet episcoporum uidelicet asloensi. bergensi. stasangrensi. hamarensi secundum modum predictum concessit homines .xl. nisi forte domino regi archiepiscopo et episcopis propter grauem rei publice necessitatem uel regni defensionem uisum fuerit aliter expedire ad tempus. ita quod cessante necessitate seu defensione predicti homines tam episcoporum quam archiepiscopi eo ipso predicta gaudeant libertate.

Cuilibet etiam plebano dictorum episcopatuuum siue in rure siue in ciuitatibus morentur concessit quod cum duabus personis de sua familia a dicto tributo quod uulgariter dicitur leidangr sint liberi et unus familiarium quem sibi plebanus magis nouerit necessarium ab expeditionibus regijs sit quietus.

Item concessit quod si homines archiepiscopi centum predicti iniuriati fuerint sibi ad in uicem in curia uel nauibus scilicet propria cum duabus alijs uel comitatu dicti archiepiscopi exsistentes tunc iudicio ipsius archiepiscopi debent stare ab eo secundum quod culpa poposcerit et sibi uidebitur puniendi et ad ipsum in talibus casibus multa secundum leges patrie pro transgressoribus debita pertinebit nisi mortem uel membrorum mutilacionem inuicem sibi uel alijs quod absit inferant in quibus casibus ad

domini regis iudicium. uel eius exactorum cum multa pertinebunt. salua domino archiepiscopo in hoc casu competenti satisfactione ob sue presencie reuerenciam et honorem. si uero dicti centum homines archiepiscopi alibi quam in prenominatione locis deliquerint tunc potest lesus reum non obstante fori exceptione sub quo maluerit regis uel prefati patris iudicio conuenire et multe pro talibus extorte medietas ad regem et medietas ad archiepiscopum pertinebit.

Item concessit quod sub prohibitione a se uel suis successoribus aut eorum exactoribus seu balliuis facta uel facienda super empcionibus uenditacionibus uel rebus de loco ad locum transferendis non intelligantur episcopi uel clerici uel eorum laici in eorum negocijs agendis specialiter constituti sine archiepiscopi et episcoporum assensu. dummodo regno uel necessitati rei publice mora super requisiscione episcoporum dispendium siue periculum euidens non generat in premissis.

Item concessit quod liceat domino archiepiscopo habere unum hominem qui cubat denarios prout litera sua super hoc confecta testatur.

Si autem super aliquo articulorum in eadem compositione contentorum contigerit dubitationem aliquam suboriri ad declarationem illius due persone ydonee una a rege prefato alia uero ab archiepiscopo uel suis successoribus eligantur que si demum super hoc nequiuerint concordare tertiam aduocandi ad id personam liberam habeant potestatem et ualeat quod ab eis uel duabus earum fuerit declaratum.

Hanc autem compositionem amicabilem inierunt sepe nominati dominus rex illustris et reuerendus pater archiepiscopus presentibus uenerabilibus patribus. episcopis. Andrea ossloensi. Arnone stafangrensi. et istis baronibus regni domino Erlingo. domino Rognaldo. domino Andrea plyt. et domino Gautone de Tolgo. domino Bernone Erlingi. domino Thoria haquini. domino Audoeni(!) hugleili. et domino Vigleiko Odomi. et canonicis nidrosiensis eiusdem capituli tunc procuratoribus dominis Siguato. Erlendo. Thorphinno. Odoeno. et aliorum capitulorum iuris prudentibus et discretis qui presentem compositionem ut perpetuum robur optineat firmitatis hinc inde iuramento uallauerunt renunciantes in hoc facto omni exceptioni doli mali fraudis actioni in factum et specialiter restitutioni in integrum et omnibus literis inter ipsos uel predecessores suos actenus quoad renunciata supra dicta habitis et obtentis et omnibus indulgencijs et priuilegijs apostolicis impetratis et impetrandis et omni alij remedio iuris canonici et ciuilibis per que predicta compositio et finalis concordia posset impediri seu modo aliquo irritari. Forma autem iuramenti prestiti ex parte domini regis et regni principum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta ewangelia hoc iuro per deum quod omnia que dominus meus rex Magnus sancte ecclesie concessit que in presenti compositione sunt nominata dominus Magnus seruabit et omnes sui successores et ego seruabo et omnes in statu meo successuri inperpetuum secundum

discrecionem et scienciam mihi a deo datam et seruari faciam et adiutor ero pro uiribus meis ut presens compositio ad commodum ecclesie obseruetur. Presto hoc iuramentum in animam domini mei regis Magni et omnium sibi succedencium tam ducum et comitum quam regum in animam meam et omnium in statu meo succedencium. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia. Forma autem iuramenti prestiti ex parte prelatorum et procuratorum capitulorum talis est. Ego ponens manum meam super sacro sancta ewangelia hoc iuro per deum quod omnia quibus dominus meus Johannes archiepiscopus et episcopi sui ex parte ecclesie renunciauerunt pro se et suis successoribus obseruabit et obseruabunt et ea que in hac compositione nominatim renunciata sunt regie dignitati. ego pro uiribus meis secundum scienciam et discrecionem mihi a deo datam obseruabo et omnes mei successores obseruabunt et adiutor ero ut presens compositio obseruetur et in perpetuum duret. Presto hoc iuramentum in animam domini mei Johannis archiepiscopi et omnium sibi succedencium in animas episcoporum et suorum succedencium in animam meam et successorum meorum. sic me deus adiuuet et hec sancta ewangelia.

In cuius rei testimonium una cum sigillis domini regis et archiepiscopi prenominati episcopi barones et capitula sigilla sua duxerunt presentibus apponenda. Datum apud predictum castrum anno et die predictis regni vero domini Magni dei gracia Illustris regis Noruegie .x^o. iiij^o consecrationis uero venerabilis patris Johannis nidrosiensis archiepiscopi anno .x^o.

Diplomet er skrevet med 34 Linier paa et stort Stykke Pergament, af 23 Tommers Brede og 10 Tommers Høide. Haanden er meget tydelig, og intet er i Tidens Længde blevet ulæseligt. Under Diplomet har der oprindeligen været 21 Segl, hængende i Lidser, for største Delen af guulagtig og rød Silke, men alle Seglene ere nu borte, paa det 6te nær, hvoraf et Brudstykke er tilbage af grønt Vox, med Omskrift . . . . . NSIS. EPI . . . . , og hvis Figurer ere de paa Biskops-Segl sædvanligt forekommende. Af Lidserne ere kun den 3die, 4de, 5te, 6te og 17de tilbage.

Bagpaa staar der med en Haand omtrent fra 1450—60: statuta regalia & prouincialia anno 1277.

B. Norsk Oversættelse.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. No. 350 fol. (*Cod. Scardensis*) i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1363 som G i Hirdskraa . . . A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 138 qv. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af sextende Aarhundrede (egentlig kun Afskrift af A) . . . . . B. — med Perg. Cod. No. 351 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Slutningen af fjortende Aarhundrede . . . . . C. — — Perg. Cod. No. 354 fol. sammesteds, hvor den findes med en Haand fra Begyndelsen af femtende Aarhundrede . . . . . D.

- Sam. med Perg. Cod. No. 1154 fol. i det kbh. kgl. Bibliotheks ældre Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra Midten af det femtende Aarhundrede, som C i Jons Christenret, og forsynet med Kong Christian I.s Stadfæstelse, dateret Skara den 21de Januar 1458 . . . . . E.
- — to Afskrifter med Arne Magnussöns Haand af en Universitetsbibliothek i Kjöbenhavn tilhørende, nu tabt norsk Lovcodex (*in capsä Cypriani*); den ene af disse Afskrifter findes i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling under No. 115 qv. b, den anden i de bartholinske Samlinger Vol. 3 (D) S. 799 fg. . . . . F.
- — Perg. Cod. No. 11 i det deichmannske Bibl. i Christiania, med samme Haand fra Slutningen af sextende Aarhundrede, som det övrige i denne Codex . . . . . G.
- A—D ere islandske, E—G norske.

Settar gerð Magnúsar konungs ok Jóns erchibyskups.¹

J Næni þódur ok sonar ok heilaga anda amen. At sannleitr nælægra² lúta geri³ eglizliga [sett ok þuffomít minni líðinna lúta.⁴ þa se ollum monnum lunnigt nær verandum ok við komandum. at nyliga með(an) tígru eyni hæði upp runnit millum agigtz⁵ ok uirðuliga herra Magnúsar með guds mistunn Noregs konungs ok uirðuliga [herra ok þódur⁶ Jóns með [þeirri somu mistunn⁷ erchibyskups i Nidarosi þær þvi sem⁸ herra erchibyskup⁹ sagði. at noður mál þau sem til heyrði vmdómis logligha heilagri¹⁰ tírtiu prouaðiz ok dæmdiz þær leitmanna domi allt til daga Magnúsar konungs at¹¹ þoruri síðueniu ok ær tírtiunnar noður þva þolinmæði at þorðadiz hætti sundrþyðis ok þrídaz brígdiz. þva ok i þvi at undandrætt hæði miltill uerit ueittr uerndar brezum¹² hans léttliga [þva sem¹³ þyniz þær uanrættar þeir ok einkannliga þrelfis brez(i) Magnúsar konungs Erlings sonar sem sagðiz Noregs konungs¹⁴ allra heðz i þeim lúta brezins er segir at þessi sami Magnus het síl ok sitt ríki hinum heilaga Olafi konungi. ok til merkis at han gerðiz undirmadr hins heilaga Olafs konungs¹⁵ baud hann at offra coronu hinum heilaga Olafi¹⁶ eptir þræðall sítt ok allra þeirra er eptir hann tóma til ríkis. þva ok at ær (var) dregit einni stípan landzins um þenna Magnus gorrve léttliga. at þynir Noregs konungs¹⁷ tíofaz stulo ok i tósnungi erchibyskup ok byskupa á millum annarra þeirra er tíofa stulo þá þærstu raustir ok mestar. hueria alla þærþagða lúti er herra erchibyskup beiddiz ær halzu sinnar ahyggíu þva sem tróv þorhyggíumadr brudar Ertiz. at herra konungrinn stýðdi til leggja þadan þra til nytia ok nytsemdar heilagri tírtiu.

¹) Um settar giord þeirra Magnus konungs ok Jóns erchibyskups i Nidarosi. At segir huart leitmenn eiga at dæmaz eða tættar. — Ovrskr. C. Compositio — Ovrskr. E. Settergiærði millum tírtiunnar ok þrúnnunnar — Ovrskr. G. ²) nylæghra — F. ³) os — tilf. þ. ⁴) [þuffomít minne líðna lúta — E. [sett ok þuffomen þríd monnum líðinna lúta — F. ⁵) þyðingia — tilf. D. ⁶) [þódur herra — C. G. ⁷) [þam naad — C. F. ⁸) at — E. G. ⁹) byskup — B. ¹⁰) heilagrar — C. E. ¹¹) ær — D. E. G. ¹²) tírtiu — tilf. C—G. ¹³) [tilf. efter. C. D. F. G. [mgl. ved Forglemmelse i A. B. [þo — E. ¹⁴) Samrættet. konungr — A. B. urigtigt. ¹⁵) ok Nidaros tírtiu — tilf. C. i Nidaros tírtiu — tilf. D. ¹⁶) Nidaros tírtiu — tilf. E. G. ¹⁷) konungs — D. G.

En til at suara¹ grænum of motibridzlu erðibysstups sagði uirduligr herra Magnús konungr síf haza nogligar stýnsendur. ef hann stýldi þræta² nýir þessum grænum fyrir rettum domara of allra heilz undir³ löfningi undirgiefz⁴ of offran foronunnar. þra⁵ huerium lutum er uarfa eðr allri ma prouaz lidaröfð kirkju⁶ átt haza. of þat mætti synaz nýrr hattr forunnar⁷ er þat frezj af honum sem ærqi uar her til þreftad ne uant. nu stodandi herra erðibysstup af sinni⁸ halzu sa⁹ síf ærqi mega nýir dylma¹⁰ þessa luti [æn grunfemd med samuitzfu.¹¹ of af annarri halzu sa hann at ef hann hæzi¹² tigru¹³ nýir þessu mætti [mitit rugl of¹⁴ sundrþyndi upp tuciliaz millum rilissins of kirkjunnar of¹⁵ meinsamligt morgum¹⁶ salum of lifomum. allra heilz med þi at ærqi at eins i uenium axtalandum i moti zollinu. heilðar iaznuet i odrum lutum moti konungum¹⁷ of ællum¹⁸ mætti rilissins synðiz qert uera. of af þi at erðibysstup¹⁹ uildi þrid of samþyft. þa sueri hann síf til millðleils of goduilla [uid herra Magnús.²⁰ huern er hann hæði optliga²¹ tærd of uerit þva kirkjunni sem rilinu. biðandi²² at þeir stýldi þva stipa þessum lutum ollum sin i millum at þat ueri gudi almattigum til æru. kirkjunni til meiri nytsemdar. skalþra þeirra salum of allz zollfins [i landinu badum²³ þeim i hendr þengins²⁴ til lþagne of giefu.²⁵ enn uirduligr herra konungrinn [af þyft²⁶ uanrar godgirndar. er hann hezir hæzt til allra semiligra luta of allra heilz til heilagrar lidaröfð kirkju of synt er at hann hezir. uiliandi hana þryðda²⁷ þva sem þridar elstari of þagari rettelæis med meira þrelfi of uerndar þrezum²⁸ a sinum dögum. eptir margar umtøtur²⁹ áttar³⁰ af huarstueggia halzu³¹ gordi hann uinattusamliga samfætt við herra erðibysstup med radi of samþyft³² bystupa. lendra³³ manna. of lórebredra i lidaröfð. of [annarra lórebredra bystups stola³⁴ þeirra sem i Noregi ero. æ Laurentius mæfso aptan i berþættu bredra kirkju i þunabergi. þa er lidnir uaro þra hurð uarð herra .m. cc. lxx. of vij. vetr. æ þenna hátt.

At uirduligr³⁵ herra erðibysstupinn fyrir godu þridarins³⁶ of meiri nytsemd kirkjunnar of salna hialp of heilsu gaf upp fyrir síf [of sine eptir komendr lög-

¹) þessum — tilf. E. G.   ²) retta — G.   ³) moti — C-G.   ⁴) gief — E.   ⁵) af — C-G.
⁶) Saal. rettet. kirkia — A.   ⁷) Saal. rettet. foronunnar — A. B. frununar — G.   ⁸) sinni — C-G.
⁹) sa — mgl. C-G.   ¹⁰) hylma — C. D. doma — E.   ¹¹) [utan samuitzfu [ar — C. [utan samuitzfu — D. F. [utan grunfemd samuitzfu — E. G.   ¹²) hæði — C. D. G.   ¹³) tigni — tilf. A.   ¹⁴) [rugl of mitit — C-G.   ¹⁵) of — mgl. C-G.   ¹⁶) margra manna — C. margra — E. F. G.   ¹⁷) salzum konunginum — C-G.   ¹⁸) allz — C-G.   ¹⁹) herra bystupa — C.   ²⁰) [herra Magnús konunge — C-G.
²¹) of opinbertiga — tilf. D-G.   ²²) biðande — E.   ²³) [mgl. — C. E. F. G.   ²⁴) [mgl. — D.
²⁵) [gæzu of giptu — C-G.   ²⁶) [a þyft — E. [af þyft — F. [af þyfti — G.   ²⁷) þryðda — D. uerra þryðda — E. G. uerit þryðda — F.   ²⁸) foronu — D.   ²⁹) uidtøtur — C-G.   ³⁰) hæðar — D. E. F. G.   ³¹) hendi — D. enn engin adr þyftir hann — tilf. A. B. urigtigt.   ³²) annarra — tilf. C. D. F.   ³³) of lardra — tilf. C.   ³⁴) [lőrebredra af annarra bystupsstola uallbi — C. [lőrebredra af annarra bystups stolum — D.   ³⁵) þadir — tilf. A.   ³⁶) marti(?) — tilf. C.

liga¹ með ræði of samþykkt sinna lórsbræðra undir nafni Níðaróss lírtíu² allt valld of tilfalli eð hann heyrði eðr heyrta mátti nokkut [hvir sögdum³ lösningi⁴ undirgior eðr offran forunnar. svo i tilfalli sem i eign. salir þess verndar brex⁵ er eðr er um talad eðr annarra brexa [eða logmæla⁶ þar um eðr með huerium hætti er⁷ syndiz til heyrta. ollum odrum rettindum laðnan ofstöddum þeim sem lírtíunni til heyrta.⁸ æ meðan nokurr ma of stal [eðtir löma⁹ með lögligri erð. enn eðr engi zinnz eðtir lömandi með lögligri erð. þa heyr erðibyskup of adrir¹⁰ byskupar með: (al) annarra [gozuga manna of stynsamra ritissins¹¹ þeirra sem lösa¹² zyrstu¹³ of mestu¹⁴ raustir¹⁵ i¹⁶ lösinginum vitnandi¹⁷ eðtir sinum samuitzðum at þeir stulo rettliga [stærta i lösinginni¹⁸ þess sem þeir doma nyttsamligan uera ritinu of þeim sem bygga ritit.

Enn herra lönungrinn gæz upp zyrir sit of sína erzingia of eðtir lömandi eð: lizliga¹⁹ allt valld of tilfalli eð hann heyr nokkut heyr her til at heyrta eðr proza eðr ofsturd þeirra mala²⁰ ueita er til lírtíunnar heyrta. zyrirbiodandi zæstliga ollum stysu monnum of lögmonnum lönunganna svo nærr sem ziarri.²¹ hia uerandum sem vid²² lömandum um allt ritit. at þeir dirziz æigi til þess at doma um þessor mál ne hluti sit [til þess²³ nokurs lynes i þau æz zyrnstu nokurrar ueniu er lönungarnir heyrta heyr. eðr synaz heyr heyrta zyrir mæirr. heldr stulo þesslynes [malum lírtíunnar domarar zrialsliga stipa²⁴ hedan zra svo sem þessor ero.²⁵ [ælerta mæl²⁶ þa er þeir þræta millum sin eðr þeir sæliaz æz leitmonnum. Um hiustap²⁷ of huerju huerr er lögliga getinn. Um lírtina zrelsi. Um tiundir of heit. Um testamenta²⁸ er menn gera a sifarstum dögum²⁹ zyrir sæl sinni. allra heilz er þeir geza lírtium eðr klaustrum eðr helgum stodum. Vernd pilagrima þeirra sem uitia³⁰ stadar hins heilaga Olafz lönungs³¹ of annarra byskups stola i Noregi of þeirra mál. Svá hit sama mál³² lírtina eigna. Um bannz uer of meinseri. Um ofr. of þar sem selldir uerda³³ andligir lutir.³⁴ Um uillu of uantru. Um zrilu lizi of hordoma. Um zrandsemis

¹) [æzintiga — C-G. ²) zyrir sit of alla sína lögliga eðtir lömandi — tilf. C-G. ³) [i zyrir sögdum — E. G. ⁴) lönunga — tilf. C. D. lönunganna — tilf. F. G. ⁵) eða logmæla — tilf. C. F. eðr löngmannz — tilf. D. ⁶) [lögliga — C. D. F. [eða lögmanz vrfurd — G. ⁷) honum — tilf. C-G. ⁸) of i lands lögunum eru of i odrum verndar brezum lírtíunnar — tilf. D-G. ⁹) [mgl. i A. B ved Forglemelse. ¹⁰) adrir — mgl. C-G. ¹¹) [manna ræði of samþykkt — D. ¹²) lösa stulo — C. E. F. löla stulo — G. ¹³) of zremstir — tilf. F. ¹⁴) mest — D. ¹⁵) mgl. — D. of traustir — F. ¹⁶) i — mgl. F. ¹⁷) Saal. C alene. æigi at eins uitandi i — A. B. æz eins vitandi — D. at eins vitande — E. F. G. ¹⁸) [heyrta lösing — D. ¹⁹) mgl. — E. ²⁰) malum — D. mæla — G. ²¹) svo — tilf. D-G. ²²) til — C. D. ²³) [mgl. — C-G. ²⁴) [mál æz lírtíunnar domara zrialsliga stipa (of stypaz) ([mgl. D) — C. D. [mál um lírtíunnar domara zrialsliga stipa (of domast — tilf. F) of stypazt — E. F. G. ²⁵) mál segia — D. ²⁶) [oll fl. mál — E. G. [mgl. — D. ²⁷) hiustaps band — E. hiustap — F. G. ²⁸) stipan — C-G. ²⁹) sinum — tilf. D. ³⁰) zara til — C. D. F. ³¹) lönungs — mgl. C. E. ³²) um mál — D. mgl. — E. Det hele Stykke fra dögum er udeglemt i G. ³³) ero — D. E. F. G. of teppir — tilf. D. ³⁴) eðr (of) tæppir — tilf. E. F. G.

spell. of ænnur mál þuilið. þau sem til tirtiunnar heyrar¹ at² hennar retti. ofstoddu um iaznan konungins rettindum i þeim málum huerueta þar sem ær uel prouadri ueniu eðr landz lögum æ konungi at gjaððaz þiar sett.

Sva iatadi of herra konunginn ær nyiu³ of baud þastliga at geyma at iaznan se erchibyskupi⁴ sealylozat at [geza of⁵ stipa semiliga lærda menn sva þeim lapelsum sem konungar haza latit upp gera eðr finar eignir til gezit sem odrum tirtium [of lapellum⁶ sine erchibyskups ritis uttan þeirra eðr annarra leitmannar lenzi⁷ eðr presentan.

Sva iatadi hann of at eði ær [eðr mátt⁸ konungs eðr annars veraððligs hozðingia hlutiz i løningum byskupa eðr abota i Nidaroff erchibyskups ritis. heðdr stipið sa þyrir [er þeir kiosa til⁹ er¹⁰ løninginn heyrir of dorna nysamligan vera at uitzku of sidzerdi þeirri tirtiu er sine þorstiora hezir mist. stulo þeir of boda gioruan løning eðr en stadzeftir se þeim konungi sem þa er um loraðræðr þeirrar tirtiu¹¹ eðr¹² uidrfuðmiligt sendibod of semiligt. nema konungr [se¹³ a veg um huern er hinn skal þara til at verða stadzeftir. at þa sva¹⁴ sem sidr er til presenti hann sialþan sit konunginum.

Sva iatadi hann of at byskupar [of abotar¹⁵ eðr klerkar se eði stýlðir til at þara [i leidangro þerðir¹⁶ með konungi ne til þess nodut [at ueita¹⁷ ær sinu [eðr til leggja.¹⁸ nema¹⁹ [sua milit²⁰ naubðyn se til at þat loziz ær byskupi of uitrazsum klerkum þeirra²¹ byskups dornis.

Sva [iatadi hann of ær nyiu.²² at æigi loziz konungunum²³ at stipta til tirtanna stada eða klerka landz lög samþykt of ritat²⁴ huart sem þat er²⁵ klerkum eðr leitmonnum moti þornri veniu.

Sva [iatadi hann of at lozat se²⁶ erchibyskupi of hano eptir lomandum at laupa²⁷ ggi(r)þalta²⁸ grauali of gáðhauka sva sem her til hezir gert²⁹ uerit ær hano þormonnum.

¹) hozfua — E.   ²) Saal. C. D. F. G. of — A. B. urigt.   ³) a (æ) nyiateit — C-G.   ⁴) herra byskupi of byskupum — C. herra erchibyskupinum of byskupum — D. erchib. of byskupum — E. F. G.   ⁵) [mgl. — C. [geza oc — F.   ⁶) [mgl. — E.   ⁷) samþykt — C-G.   ⁸) [eigi mattr. eði valb — C. [ne mattr of eði valb — D. [oc engi mattr oc entte valb — E-G.   ⁹) [er þeir til huerta — D. E. F. [er þar til hozra — G.   ¹⁰) [eða þeir til huerra(?) — C.   ¹¹) sem þa er — tilf. D.   ¹²) um — E.   ¹³) nærr eða — tilf. C. E. F. G.   ¹⁴) [sendi. eðr se nor. eðr a tuedi um huern honum se. skal hann uera stadþafr at þui — D.   ¹⁵) [mgl. — D.   ¹⁶) [leidangro þerð — C. D. [i leidangroþerð — E. G.   ¹⁷) [leggja — D. [vetta leggja — E.   ¹⁸) [mgl. — C. D.   ¹⁹) [sttliga — tilf. C. F. G. togliga — tilf. E.   ²⁰) [sua m. of audsyn — C. F. G. orin — D.   ²¹) þess — C-G.   ²²) [iat. h. of æ nyia teit — C. E. F. G. [hid sama — D.   ²³) konunginum — C-G. um — tilf. C. D. E. G.   ²⁴) of þiarþinur — tilf. C-G.   ²⁵) i — tilf. C. E. F. G. heðdr a — tilf. D.   ²⁶) [mætti hann at loza stýlði — D.   ²⁷) þugla — tilf. D-G.   ²⁸) geirþugla — E.   ²⁹) geymt — C. E. F. G.

Sva iatadi hann of ueitti at tonungar skulo [þyngia þulltomliga¹ tiundar gerðum af londum² of boium sinum³ eptir guds logum.

Sua iatadi hann of at .xxx. lesta miols skulo sendaz til Isolandz af erchibyskupi halzu þegar erchibyskupi syniz of allra hellz æ þeim tímum sem aargangr⁴ landzins [ma þat bera.⁵ [sua þo þetta at æigi þvi heldr neitiz⁶ honum at þlytia adra luti.

Sua iatadi hann of erchibyskupi landaura af einu⁷ skipi æ hueriu æri⁸ þi sem temr [af Isolandi⁹ til byskups dæmis hans. sua sem brex hans uattar.

Sua iattadi hann of [af nyiu¹⁰ alla pilagrima uitandi stadar hins heilaga Olafs tonungs of annarra byskups stola i Noregi þyrir salu botar salir. sua utlendzla menn sem innlendzla. huart sem er i landinu. þridr edr vþridr. at þeir skulo oruggliga i godum þridi heiman þara of heim nema norður þeirra [edr þleiri¹¹ syniz¹² niofnar menn of uerða þeir telnir þyrir þat til prouanar. þa skulo þeir þinað með þeirri þinu sem til heyrir um tirkunnar domara [eptir sinni misgerð of til hlyðni tirkunnar domara¹³ skulo þeir¹⁴ naudgagz sem¹⁵ naudsyn er til þum herra tonunginn edr hans umbods menn eda hyslu menn.¹⁶

Nu enn þyrir þetta uiliandi herra tonungtrinn sama heilaga Nidaróss tirkli með meirum uelgerningum a sinum dögum enn [her til¹⁷ hezir hon haxt. ueitti hann herra erchibyskupi of hans eptir komandum¹⁸ þyrir sit of sina erþingia .i.c. manna at¹⁹ uera [þrealfir of lutlausir²⁰ af [leidangrø gerð.²¹ sua at þeir sem skulil sueinar ero skulo uera lutlausir af þessum lutum með þeim hætli sem þeir²² uaro²³ uanir at haxa²⁴ of þeir hoxðu a tíma þessarrar sæltar gerðar með .ij. odrum monnum þeim sem þeir uilia hellzt til kiosa með²⁵ sinu hysfi.²⁶ [enn allir adrir gleðiz þessu þrelsi með odrum manni.²⁷

Sua iatadi hann of meðr sama hætli. huerium byskupa.²⁸ Osloar byskupi. Þiorguinir byskupi. Staxangrø byskupi of Hamars byskupi .xl. manna. nema²⁹ herra tonunginum Erchibyskupi edr odrum byskupum syniz odruuis tilþelliligt vera salir almenniligrar naudsyniar edr uerndar rikissins, sua at lidinni þessi uernd of naudsyn

¹) [þulltomligha vera i — E. ²) iordum — E. iordum. landum — G. ³) Saal. rettet; sem — A. B. urigtigt. ⁴) arangr — E. F. aragum(!) — G. ⁵) [er — D. ⁶) [æigi þvi heldr neitaz — D. [sua þo. at þire þetta skal æ þvi heldr neitaz — E. [sua þo þetta eighi þi at heldr at vgitast — F. [sua þo at þetta skal æigi neitaz — G. ⁷) sua — D. ⁸) misseri — D. ⁹) [mgl. i A. B. ved Skrifv. findes i de Övrige. ¹⁰) [a nyialeit of band — C. D. E. F. [a nyialeit um þelligrima æt. — G. hvor Resten af denne Artikel udelades, lige til (16). ¹¹) [mgl. — D. ¹²) vera — tilf. D-F. ¹³) [Udeglemt i A. B. tilf. efter C-F. ¹⁴) of — tilf. E. ¹⁵) & — C-F. ¹⁶) [þyrir h. tonunginum e. hans hyslumonnum e. odrum umbodemonnum — D. [þomz herra tonunginn sine gða hango hyslumanna eda adra umbodsmen(!) — F. ¹⁷) [adr — C. D. ¹⁸) eitigliga — tilf. C. E-G. ¹⁹) at — mgl. D-G. ²⁰) [þrealisa (þrealisiga — D) of lutlausir — D-G. ²¹) [af leidangrøgerðum tonunganna (of) tallanum of þipdráttum — C. E. F. G. [af l. þ. tonunganna of tallotnum of þipdr. of einfanniga af leidangrøgerðinni — D. ²²) tonungs menn — C-G, rigtigere. ²³) var adr — E. ²⁴) vera — C-G. ²⁵) af — C-G. ²⁶) liti — D. ²⁷) Saal. rettet. monnum — A. B. [mgl. — C. ²⁸) byskupa — udeglemt i A. B. þiþopostola i Noregi — E. ²⁹) lelligha — tilf. E. G.

idiz þegar þessir allir menn sögdu¹ þræfi svo bystupa sem erðibystupa sem þeir du adr.

Sva hit sama iatadi hann of [huerium sem einum² [lærdum manni³ þessarra lups stola. huart sem⁴ ero i [herudum eðr laupstodum⁵ at þeir stulo þrælsir vera leidangri með odrum .ij. monnum af sino hysli.⁶ of einn af þionofstu monnum is þann sem hann férr⁷ sér naufnyligan uera skal þræls vera af konungs bodum.⁸

Sva iatadi hann of⁹ af þessir .i. manna erðibystupans uerða rangsattir¹⁰ sin li j hans garði uerandi¹¹ æ¹² flipi¹³ eðr i hans þyld. þa stulo þeir standa a ri herra erðibystupa of bæta eptir þvi sem honum syniz [misgerdir þeirra til¹⁴ sett eptir landz logum stýldug¹⁵ til hans heyrri [i þessum atburðum.¹⁶ nema ueiti sin i millum eðr odrum dauða. sem gud lati ægi uerða eðr lima lát. j rium atburðum er þeir heyrri¹⁷ til [herra konunginum¹⁸ eðr hans hyslu monn-¹⁹ ofstaddri²⁰ i þessum atburð uidrslugmiligri þyrbót herra erðibystupi þyrrir r hans æru of²¹ nauistar. Enn af þessi(r) .i. manna misgera annars stadar en er sagt. þa ma sa sem misgert er uid tóma hinum²² til dóm huart er hann²³ konungs eðr erðibystupa. of [skal helmingr settarinnar þyrrir þilifa luti legg- til konungs en helmingr²⁴ til erðibystupa.²⁵

Sva iatadi hann of [at²⁶ undir þorbodi²⁷ af ser eðr sinum eptir tómandum þar²⁸ þeirra hyslu monnum [eðr lenamonnum²⁹ gortu eðr gerandi þyrr³⁰ laup- eðr solum eðr odrum lutum þeim sem þlytiaz af stad til annars.³¹ þa stulo stiliaz undir þat bystupa eðr klerkar eðr þeirra leitmenn einfannliga staddir i ra eyrindum utan erðibystupa of bystupa samþykt [æ meðan dvalan þyrr eptir- an bystupa³² geri ægi i þessum lutum uáða eðr [opinberligan hásta³³ ríkinu

¹) þvi — C-G. ²) [huerium einum — E. G. ³) [tennimanni — C. ⁴) þeir — tilf. C-G. ⁵) [la-
stodum gða heradum — C. ⁶) liti — D. ⁷) hells — tilf. C. helbr — tilf. D. E. F. ⁸) leids-
gerdum — E. G. ⁹) at — tilf. C-G. ¹⁰) missattir — D. vfatter — F. ranglat(i)r — G. ¹¹) eða
tilf. C. G. ¹²) hano — tilf. D. E. F. ¹³) flipum æ hano flipi eða æ odrum tveimr — C. með odrum
ier — tilf. E. gða a odrum tveimr — tilf. F. a hano flipum með adrum tveimr — tilf. G. ¹⁴) [of mis-
þeirra er til — D. E. F. G. ¹⁵) skal — tilf. C. stýldar þeirra skal — D. F. ¹⁶) [þyrr þeirra mis-
þir — C. [þ. þ. misg. i þessum atburðum — D. E. G. [þ. þ. m. til hans i þ. atb. — F. ¹⁷) með sett-
— tilf. C. D. E. G. ¹⁸) [konungdómsins — C. D. F. [herra konungdóms — E. G. ¹⁹) hyslumanna
E. G. ²⁰) Saal. rettet efter de Övriga. ofstodum — A. B. ²¹) samdar hano — tilf. C-G. ²²) hons-
— C-G. ²³) helldr — tilf. C-G. ²⁴) [sett onnur þyrr þilifa luti skal at helmingi til konungs heyrri
elmingi — C. [settarinnar þyrr þilifa luti. skal helmingr hysra till konungs oc helm. — E. G. ²⁵) þy-
— D. ²⁶) Saal. rettet; at af — A. B. ²⁷) þorbón — D. ²⁸) af — tilf. A. ²⁹) [mgl. — C.
þyrr — A. ³¹) stadar — tilf. D-G. ³²) [Saal. rettet. of með dvalan þyrr eptirleitan. at bystupa —
i. [æ meðan dvalan þyrr eptirleitan bystupa — C. [eðr með dvalan þyrr eptirleitan bystupa — D. [æ meðan
in þyrr leitan byscopa — E. ³³) [openberligða stadhja — E.

edr [almenniligrí naufsyn.¹ Sva iatadi han of at sealzlozat se erdhöfustupi at haza einn mann til hlyrslattar eptir því sem brex hans þar um gert vattar.

Þa² var of samit³ um tiundar gerð⁴ um allan Noreg, utan um hamars höfustups dæmi. Kaumaríki of Soleyiar, at menn stolu gera⁵ tiund offerða æuinliga⁶ af garða leigum, of ælgögnum, mýlnum [of stogar leigum,⁷ braudoznum⁸ of badstorum, fallt-
tollum,⁹ netum of nótum, sva at sá er [greidir þessa luti, edr sva sem byggir.¹⁰ greidi tiund offerða af leigunum.¹¹ en hinn er leigir þrammleidis ser til azla tali þyrst af allt þat er hann leidir¹² til of¹³ tostar of tiundi síðan [azla sinn.¹⁴ Enn af stipa leigum geriz¹⁵ með þeim hetti, at síðan stípit er þullgert.¹⁶ segl of reidi til þingin, [þa geriz i þyrstu¹⁷ tiund af .ij. lutum leigunnar [þegar i þyrstu þerð¹⁸ of iaynan síðan, [enn þridiunghr¹⁹ leggiz til umbota stípi of reida, Af buleigum²⁰ ollum geriz tiund .v. peningar vegnir²¹ af luleigu²² huerri [of²³ hueriu malngtu þyrlagi.²⁴ sva at sa sem tetr þyrleiguna²⁵ greidi²⁶ af þessa²⁷ .v. peninga þar i sofn sem byggt er elligar hans umboda madr, Enn ex huargi er þar²⁸ til greidi sva er leigdi of þalli sva mikit nidr i²⁹ leigunni þyrir þeim er æ, Enn oftr standi þyrir vidreidi sem adr af þeirri miolt allri sem uerdr þreadaginn³⁰ þyrir Jone messo, Enn af þui þui sem menn haza ser til nylia sva at þeir byggia æigi, [greidi oftr³¹ af eins dags miolt [allri þyrir tiund of leigu af miolt,³² Sva skal of greida³³ ullar tiund af ollum þeim saudum sem þeðaz i engium³⁴ ut³⁵ of af allðini ollu storu of smá skal tiund gora³⁶, [þessar tiundir stulu of gera³⁷ sem i uanda þezir³⁸ uerit of her þyrgia, af sáði ollu, rug of huciti, lini of hampi, næpum of ertrum of freidar tiund, af selum of [huolum tiund,³⁹ af hatarla⁴⁰ hsi, of allzlonar ziffa

¹) [alm. trífni — D. [almughanom — F. ²) Eptir því — C. E-G. ³) samþykkt — E. F. [amt of
stat — G. ⁴) gerðir — E. F. ⁵) þessa — tilf. C-G. ⁶) openbartigha — E. ⁷) [mgl. — E.
⁸) bagfteroznum — F. ⁹) mgl. — E. ¹⁰) [byggir þessa luti — C-F. [þessa luti(!) — G. ¹¹) leigum —
C. E. G. leigumonnum — D. leighunni — F. ¹²) leggr — C-G. ¹³) of — mgl. D. ¹⁴) [af azla
finum — C-G. ¹⁵) greidiz — C. D. ¹⁶) of — tilf. þ. ¹⁷) [i þyrstu geriz — C. D. F. G. [i þyrstu
þerð gerist — E. ¹⁸) [mgl. — E. ¹⁹) [hinu þridi — C. ²⁰) huseigum — G. ²¹) þar i sofn (sa
byggt er — tilf. D. ²²) leigutu — C-G. ²³) af — tilf. D. ²⁴) [mgl. — E. ²⁵) leiguna — C-F.
leigunnar — G. ²⁶) geri — D. ²⁷) þessu — D. ²⁸) þeirra — E. G. ²⁹) af — C. D. E.
³⁰) næsta — tilf. C. D. F. ³¹) [greidiz oftr — F. ³²) [of leigu, en sa skal vera þriadagrinn næstr þirir
Olaze messo dag þyrre — C. [allri þyrir tiund af miolt of leigu, en sa skal vera þriadagrinn næstr þirir Olaze
messo dag hin þyrre, en af annars dags miolt allri þeirri er verdr þriadaginn þyrir Jonemesso, greidiz oftr vidr
elldi — D. [allri þ. tiund af miolt of leighu, en sa skal vera þriadaginn næstr þirir Jone messo gerist oftr af vidr
erelde — E. [allri þ. i. af m. of l. en sa þ. vera þr. næsta þ. Olaze vauðu hina þyrri, en af annars dags miolt
alre þeirri er verdr þriadaginn n. þ. J. m. greidist oftr þirir vidreidi — F. [allre þ. i. af m. of leigu, en sa þ.
vera þr. n. þ. Olaze messo þyrre, End annars dags miolt allre þeirri er verdr a þr. þirir Jone messo dag, oftr
þirir vidreidi — G. ³³) gera³⁶ — C. E. F. ³⁴) engium — G. ³⁵) uti — C-G. ³⁶) af greida³³ — E.
³⁷) [Tillöiet efter C. [mgl. — A. B. greida³³ — D. F. gera³⁷ of greida³³ — E. ³⁸) haza — þ. ³⁹) [haz
tiund — C. D. F. G. ⁴⁰) haterlinga — C. G. haterdinga — D. hatellinghar — F.

tiund.¹ sua at skipstjornar menn allir se skyldir at greida [az freid alla tiund² az sinum lutum. of stodi of aliti³ at svo greidi skiparar⁴ allir zullomliga [sem lutum skipa of skipara⁵ gegnir.⁶ svo at huarli sterdi tiundina konungs freid ne landuordur ne leidangre gerdir⁷ ne nodurar adrar skyldir eptir þui sem þeir uilia eidi zyrir⁸ hallda þo⁹ at þessir lutir lutiz¹⁰ zyrir en tiund. of hagi svo til at þeim komi til nytia er tala¹¹ skulo az gude halzu. skal tiundar freid herra byskups¹² iaznan zylgia hialli.¹³ of svo margir ziffar hueriu kaupi of azgreidzlu¹⁴ sem log uatta. Az ueidistap¹⁵ ollum skal tiund goraz. Az fallti of kuernbergi. az kaupenri of allz konar uinnu [smidar of azla.¹⁶ az tiorru skal geraz¹⁷ .xx¹⁸ huerr astr. az iarni .xx¹⁹ huert pund eptir retttri tiltolu.¹⁸

Nu ez nodur exan lann til at toma nzir nodurum hlut þeirra¹⁹ greina sem i þessarri settar gerð ero. þa skulo .ij. menn tiosaz til til²⁰ utzkyringar.²¹ einn az herra konunginum. enn annarr az herra erchibyskupinum of hans eptir komandum. of ez þessir geta eigi samþygt sin imilli þa skulo þeir [zrealst uald²² til haza at tiosa til hinn þridia mann með ser. of þat skal standa sem [az þeim ollum verdr ut styrt²³ [of um samit.²⁴

Enn þessa [uinattuliga samsett²⁵ gordu þessir somu herrar gozugligr herra Magnus konungr of uirduligr²⁶ zadir²⁷ Jon erchibyskup nér uerandum uirduligum zeptrum herra Andresi byskupi az Oslo. herra Arna byskupi az Stazangri.²⁸ of þessum baronum ritliffins. herra Erlingi. [herra Kognualldi.²⁹ [herra Andresi Plyt. herra Gauta³⁰ i Tolgu.³¹ herra Biarna Erlinge syni. herra Þori byskups syni. herra Auduni hugleittsyni. herra Vigleiki Audunar syni. of forobredrum i Nidarosi [zull komnum umbodsmönnum Nidaross capituli.³² herra Siguati³³ herra Erlendi.³⁴ herra Þorzinni. herra Auduni. of odrum uitrum mönnum (of) stynsomum herra konungoins of forobredrum³⁵ annarra capitula³⁶ þeirra sem sóru at þessi séttargord³⁷ skyldi standa³⁸ of æuinliga stadzestu haza. zyrir biðdandi i [þessarri gord³⁹ allt motilast

Jvfr. S. 474, 475. J. Cap. 19.

¹) Az selum &c. — mgl. A. B. ²) [freidar tiund alla — C. [az freidar tiund alla — E. ³) vatti — C. atti — D-G. ⁴) skipstjornar — D. ⁵) skiparar — F. ⁶) [mgl. — D. ⁷) gerð — E-G. ⁸) sinum eptir — E. eptir — G. ⁹) þo — mgl. E. F. ¹⁰) utgreis — F. ¹¹) haza — C. D. F. ¹²) erchibyskup — C. E-G. ¹³) hualt — G. ¹⁴) azgreidzlu eptir þui — D. ¹⁵) vidi — C. D. ¹⁶) [azla of smidar — C-G. ¹⁷) greidaz hinn — C. D. ¹⁸) Hele denne Artikel om Tienden mgl. i den latinske Original. ¹⁹) þessarri — C-G. ²⁰) til — mgl. C. E-G. ²¹) umzkyringar — D. ²²) [zult uald oc zrealst — E. ²³) [az þ. ollum (faman) eða þeirra tucimr v. utstjrt — C. E. G. [þeir .ij. or þerra — D. [þ. oll. e. þeim tucimr v. utstjrt — F. ²⁴) [of um semia — D. [mgl. — C. ²⁵) [saumu sett — D. ²⁶) herra oc andaligher — tilf. F. ²⁷) herra — tilf. F. ²⁸) herra Aftatinn byskup az Blorgin — tilf. D, urigtigt. ²⁹) [mgl. — E. ³⁰) Gaut — C. ³¹) [mgl. — E. F. ³²) Saal. rettet. capitula — A. B. [mgl. — F. ³³) Saal. rettet. Signari — A. B. ³⁴) Erlinge — E. ³⁵) forobredra — D. E. G. ³⁶) capitulum — E. F. G. ³⁷) sett — D. ³⁸) halldag — C-G. ³⁹) [þ. settargjerd — C. E. F. G. [þessum settar gerðum — D.

suit¹ þærðar. of einfannliga [stípan aptr til sama eynis. of² öllum brezum millum þeirra of þeirra þyrirmanna her til hördum of þengnum um þessa upp gezna luti. of öllum öðrum þengnum þauaíligum uerndar brezum³ of öllu öðru þulltingi guðs laga of manna. um hueria luti er þessor settar gerð of endilig⁴ samþyðt megi tal-
maz eðr með [noðuru moti⁵ at riuzaz.⁶ Enn þessi uar háttir eidsþæz þeirra sem sóru az halzu herra tonungseins of barona ritissins. þess legg et hönd æ⁷ bót. of þvi styt et til guðs. at alla þa luti er minn herra Magnus tonungr hezir iatad heil-
agri tirti of i þessarri samsett⁸ ero neyndir. skal minn herra Magnus tonungr halda. of allir hane rettir⁹ eptir tomendr. [of et of allir minir eptir tomendr¹⁰ enslizliga. eptir stíu uiti¹¹ sem gud lét¹² mer. of halldaz¹³ lata of til styrta at halldiz tirti-
unni til handa eptir minum mátt of megni. Suer et þenna eid upp æ sal mine herra Magnusar tonungs of allra hane eptir tomanda. [of¹⁴ mina sál¹⁵ of allra minna eptir tomanda. Sva hialpi mer gud of [þessorr heilog¹⁶ gudspioðl.¹⁷ Enn þessi uar eidsþæz¹⁸ þeirra sem soru az halzu herra erchibysþups [of annarra bysþupa¹⁹ umbodemanna capitulorum.²⁰ þess legg et hönd æ helga²¹ bót of þvi styt et til guðs. at alla þa luti er nu ero upp iatadir tonungdominum az tirtiunnar halzu of mine herra Jone erchibysþups of annarra bysþupa. of i þessarri samsett ero neyndir. [skal minn herra erchibysþupinn halda of adrir bysþupar²² of allir hane eptir tomendr of þeirra. of et of allir minir eptir tomendr æzinliga. eptir stíu uiti²³ sem gud lét²⁴ mer. of halldaz lata. of til styrta at halldiz tonungdominum²⁵ til handa eptir minum mátt of megni. Suer et þenna eid upp á sal mine herra Jone erchibysþups [of annarra bysþupa²⁶ of allra hane eptir tomanda of þeirra. [æ mina sál.²⁷ of minna allra eptir tomanda.²⁸ Sva hialpi mer Gud of [þessorr heilog²⁹ gudspioðl.³⁰

Of³¹ til uitniðburðar þessarra lusa [setti herra tonungrinn her þyrir³² stítt

¹) suita — C. E. G.   ²) [stípan eptir sama nampne — E.   ³) eða þá þá stílu — tilf. C.   ⁴) Saal. rettet. vendilig — A. B. C. D.   ⁵) oendilegh — F.   ⁶) andlega — G.   ⁷) [noðurum hætti — C. E. F. G.   ⁸) rymaz — D.   ⁹) riptagst — E. G.   ¹⁰) helga — tilf. C.   ¹¹) [stfargerð — E.   ¹²) rettir — mgl. D-G.   ¹³) [mgl. — E. F.   ¹⁴) of þynsemd — tilf. C-G.   ¹⁵) hezir gezt — C. D. F.   ¹⁶) gezt — E. G.   ¹⁷) halda — C. G.   ¹⁸) a — D. F.   ¹⁹) i — H.   ²⁰) [mgl. — C.   ²¹) [þ. hin helgu — C. D.   ²²) [oll þau helghu — F.   ²³) gudspioðl — E. F. G.   ²⁴) háttir eidsþæz — C. E. F. G.   ²⁵) [of annarra manna of bysþupa of — D.   ²⁶) [oc — E.   ²⁷) [oc annarra bysþupa oc — F.   ²⁸) [annarra bysþupa — G.   ²⁹) eða — tilf. C.   ³⁰) capituli — C. F.   ³¹) ritissins — tilf. G.   ³²) helga — mgl. D-G.   ³³) [skal min herra Jon bysþup h. of adrir bysþupar — C.   ³⁴) [upp a sal mine herra Jone erchibysþups of adrir bysþupar(!) — D.   ³⁵) [skal min herra Jon erchibysþup — E.   ³⁶) [op a sal minze herra Jone erchibysþups oc annarra bysþupa stílu halda — F.   ³⁷) [skal min herra Jon erchibysþup of adra(!) bysþupar halda — G.   ³⁸) of þynsemd — tilf. C. E. F. G.   ³⁹) [hezir mer gezt — C. D. F.   ⁴⁰) [gezt mer — E. G.   ⁴¹) tonunginum — D. G.   ⁴²) [mgl. — D. F.   ⁴³) [i mina sál — E.   ⁴⁴) [oc mina — F.   ⁴⁵) [oc i min sál — G.   ⁴⁶) Suer et &c. — mgl. C.   ⁴⁷) [þessi hin helgu — C. F.   ⁴⁸) [þessorr — D.   ⁴⁹) gudspioðl — E. F. G.   ⁵⁰) En — C. D. F.   ⁵¹) [sem h. tonungrinn hezir þyrir gezt — D.

innfigli. [herra erdbyskup sitt.¹ byskupar of baronar [sin innfigli² of capitule³ sin innfigli. var þetta breg gert i Eunsbergi a þrim dægi of æri⁴ sem þær segrir. a .xiiij⁵ æri ritio⁵ Magnusar konung. of a tiunda æri⁶ byskupedomiss herra Jons erdbyskups.

C. Kort Udtog,

med samme Haand fra 1325. som Slutningen af Es i Landsloven, i Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling.

Þatt se ollum monnum lunnift at þesser skipanir gerdozt millum annara luta i Eunsbergi þa er lidnir vero þra burd vers herra Jhesu Christi .w. vettra .cc. vettra of .lxx. vettra(!) millum ritisens oc heilagrar kirkju. um þau mall er hoyra till heilagrar kirkju umdomes oc tiundar gerdir. Sua var þa med rade oc samþykt a gort herra Magnus konungs oc uirðulrægs herra Jons erdbyskups oc annara byskupa baruna ritisens forsbredra oc annara godra manna er þa vero i nand skipat oc stalt um allan Noregh at oð þesser mall skulu þralslega domazt hedan ær oc skipazt um byskupa eda þeira ombodsmen sem her þylgia. oð klerka mall þau er þeir þretta sin i millum eda soðiazt ær leikmonnum. um iunskap(!) oc huorfo hvar er geten. um kirkna þralsæ. um tiundar gerdir oc heitt. um skipan er men gera i sidadom daghum sinum þirir fall sina allra heitt er þeir geþa kirkjum oc helghom monnum eda klaustrum. um uærnd pelagrima þeirra sem uithia stadar hins helga Olafs konungs oc annara byskups stola i Noreghe oc þeira mall. Sua hitt sama um mall kirkna æigna um banzuert oc meinsære. um oðer. oc þer sem sellbir ero andlegbir lutir. om uillu oc um vantru. om þrillu lizui. hordoma þrendsemi spæll oc annur mall þuill þau sem till kirkunnar hoyra at hennar rette. skulu þesser(!) mall sem nu ero upp tald hedan i þra ætli þui sem brext oc loghboken (vatta?) domazt þirir kirkunnar domara oc æigi skotazt undir leikmanna dom.

D. Længere Udtog,

med samme Haand fra Midten af femtende Aarhundrede, som den nyere Borgarthings-Christenret, i Perg. Cod. No. 1127 Tillæg i det kgl. norske Videnskabers-Selskabs Bibliothek.

Chesse articuli standa j settargerdenne Primo.

Ath herra erdbyskupun med radhe oc samþykt looresbroðhra sinna vnder nampne Nidhroos kirkju, gaþ wþ þirir sit æueligha oc sina ætirlomanda alt þet wald oc afald er han hæzde æder hæzua matte j løsnengom konunganna j Norighe vndergiøz offran

¹) [mgl. — D.   ²) [mgl. — C-G.   ³) capitula — C-G.   ⁴) vetri — C-G.   ⁵) herra — tilf. C. D. E. G.   ⁶) ritio — tilf. F.

foronanner ollum adrum retfindom iamþnan ofstaddom sem kirkjunne til hýgra oc ero j landz laghum oc verndar brezuom, oc meðan notor ma oc skal æfter toma með loghligre arz til konungens. En ez eighi zintz þann þa hazue erdhýstsupr oc býstsupar með annarra garugra oc stjnsamra manna ríksens þeirra sem liota sculu zyrsta oc mesta raustir j losnengom þes sem þeir wita nyttsamlighen wera rítkino &c.

Nec promissis ecclesie quod ipse et sui non tractent causas ecclesie.

En herra konungen gar wp xirir sit oc sina erzuingia oc extirkomanda einligligha alt wald oc tillald ez han hazuer notott hært her til, hýgra æder proxua æder orsturd weita þeirra mala sem til kirkjunne hýgra, xirirbiodhande ollum þastligha styfmonnum oc loghmonnum konunganna. sua nære som xierre, wærandom oc wíðerkomandom um alt ríkt ath þeir dirzuitz eighi doma um notor þau maal ne luti sit notorstýns (i) þau az zyrnstu nodra wæniu er konungar e hazua hært æder, synatz hazua hært zyrmeir, hëller sculu þessstýns maal um kirkjunnar domara xriateligha stípas oc stíras hëdhan j zra.¹ Sua som ero þessu, oll clerka maal þa er þeir þretta sín j meðom æder þeir stíatz az leikmonnum, Um hionstap oc huarfu huar er geten loghligha Um kirkio xrielse um þiundar Um heit Um stípan er men gora a síðharsta daghum xirir saal sina alra helzt en þeir gezua kirkium æder helghum stadhum æder klaustrum Wærnd pelagrima þeirra som wítia stadh hins helgha Olafs oc annarra býstsupstola j Norighe oc þeirra maal Sua þet sama maal kirkjunna eighna, Um hantzwert Um meinsuore um okr oc þer sem seldir æro andalighi lutir. æder konyptir Um wíllor æder wantru Um xriðoliznadh Um hordoma. oc xrensæmis spíeld oc annur maal þuilit þau sem til kirkjunnar hýgra ath hennar rætte &c. ofstaddom jempnan konungsens retfindom j þeim malom huaruætna þer sem az wælxproxuadhe wæniu æder landz laghum a konunge gíeldaz xirir selt(!) &c.

Quod episcopi conferant ecclesias &c.

Item iattadhe herra konungen oc bawdh þastligha ath gormas ath jempnen se erdhýstsupi oc býstsupom lozuat ath gízuu oc stípa someligha lerda men sua j þeim capellum sem konungar hazua wp latit gora æder sina eghnir til gezuit sem j adhrum kirkíom oc capellum síns erdhýstsuparítki(s) uten alla leighmanna samþygt æder presentan.

Item quod rex se non intromittat de electione episcopi.

Item iattadhe herra konungen ath einkí wold konungs æder annarra wæroldz hoxþingia lutiz j losning býstsupa æder abota Níðroos erdhýstsupa rítkis heldir stípit

¹⁾ Nedenunder, með Henvísningstegn: Um þessa maal skal kirkian doma.

svo til, er þeir sem kosningren hýrrer ath döma nýtsamlighan væra aat vitzstu þeirre kirkju er síin þorstiora hezuir mist Sculu þeir oc biððha gorkuan kosning, æder(!) en stadþest see, þeim konunge som þa ær um korbbröðra þeirra kirkio. með widerkómeligf senþebodh. nema konungen se nær æder a wegh þer er hin skal fara til oc verða stadþestfr. þa presenta han sigf sielzuer konungenom &c.

Quod episcopi et clerici non dabunt leidhang.

Item jattadhe konungen ath bystupar abotar æder klerkar se eðfi styldoghi til ath fara j leidhangero þerd med konunge ne til þes notot weita æder leggja æz sino nema loglet sua mykil naudhsyn se ath þet lozuatz æz bystupe oc witrafkom klerkom þes bystupodomeo.

Item quod res non permutet leges in dampnum clericorum.

Item ath eighi lozuatz konungenom um ath skipta til stadha kirkia æder clerka landzlogh samþygt oc ritat oc þear pinor huart som þet ær j klerkom æder leikmonnum mote þornu wæniu.¹ Item ath lozuat se erchibystupi oc hans extirkomandum ath kaupazughla geirzalla &c. Item ath konunga sculu zullompligha zylghia j þiunda gerdum æz jorðom oc boum sinom &c. Item at .xxx. lefir miolo mughu sendas til Þislandz æz erchibystupi synetz &c. Item ath erchibystupr skal hazua landaura æz eino skipl huario are þui sem kommer æz Þislande til hans bystupodome.

Sequitur de pace peregrinorum prerogativa episcoporum et libertate clericorum.

Item ath alli þelegrima vitiande stadh heilagz Olazs konungz oc annara bystupe stola j Norighe þirir sala bota saler sua wtlengfter men som julendzstir huart som j landeno ær þridr. æder oþridr þo sculu þeir j godhom þridhi fara nema notor þeira synetz væra niofnare oc þrozuetz þet. þa sculu þeir þinatj sem til hýrrer um kirkjunnar domara extir sinne misgerð &c. ut in ¶ Item weit(ir) herra konungen herra erchibystupi oc hans extirkomandum æueligha .c. manna vera þrialfa æz leidhans þerða konunganna &c. ut in ¶ Item jattadhe herra konungen med sama hette huarion bystupe Oðloar. Þiorwini. Stazuangero oc Hamaro .xl. manna væra þrialfa &c. nema herra konungenom erchebystupi æder adrum bystupum synetz adhrumio þallelikf vera saler almenneligra naudhsynir æder wern rikens sua ath lydhni þeirra naudhsyn glæðhes aller þyrneþndir þui þrialfe &c.

¹⁾ Nedenunder, med Henvisningstegn: i^a st. pro archiepiscopo.

Quod clerici sint liberi a tributis.

Item iattadhe herra konungen hvaríom einom lerdóm manne þessara byskups stola huart som þeir æro j hærådhe æder kaupstadhom ath þeir sculu xrialser vera æz leidhangre. með andrum .ij. monnum æz sino hyssi oc ein æz hana pionosto monnum þeim sem han seer nyttsamlighin wara skal xriels wara æz konungs leidhangers xerðom &c.

De emenda seruorum archiepiscopi si delinquant ut in litera. Item quod episcopi et clerici non includuntur sub prohibitione regis ut in. Item um þiundagerdir.

Item um þiundagerdir nyzur oxuer(!) alt korighe utan hamars byskups dome kaumarite oc soolvar ath men sculu þessa þiund gora æz ga(r)ðzleighum olgagnum milnum hadstoxuum braudhoznom stogharleighum. saltketlom. nætium oc notom. sua ath þenn som byggir þessa luti gora tioud ofterda æz leighonne en hin er leigir seer til azla taki xyrst æz alt þet er han leggir til oc kostar oc þiunde sidhan æz azla sinom. en æz stipleighom goretz með þeim hætti ath sidhan stipit er xulgiort með sæghl oc adhru reidhe j xyrstu xerð goretz þiund æz þueimer lutum leighonnar oc jempnan sidhan æn þridhiungar leggiz oc(!) umbotar reidha aa stipino. Æz hwsleighum ollum goretz þiund .v. peninga weghnar. Æz leigho tu oc huario malnytto tynlaghi gori þann som tæler leighona .v. peninga weghna þer j soln som bygd ær. Æn ofta tiund goretz xirir widerældi æz þeirra(!) mioll som werder a xredagen xirir Jone messo. En æz þui bui sem men hazua ser til nytto, sua ath þe biggia eighi greidhis oft æz einni dagz mioll sem werder xriadaghen nest xirir Olafs wofu xyrri. En æz annars daghz mioll alre er werder a xriadagh xirir Johannis goretz ooftr xirir wider ældi. Item skal goratz þiundr ollar æz saudhum ollum oc æz allo aldini storo oc sma &c. Item æz sadhe allu rugh oc hweiti. hampi oc lini. ertrom oc næpom. streidh oc siæll. huall oc hatellina. lyfi oc alstona xrista tiund &c. Item æz weidhistaþ ollum. Æz salte æz quernberghi. Æz kaupoxri oc alstona vinnu azla oc smidar. Æz þiæru huar .xx. aster. æz jerne .xx.^a huart pund Sequitur. Ez noton æxuan werder nyzur nodrom luta þessa greina som j þesso settargerð æro. þa skal til kiosa ein æz konunge oc annar æz erdhibyskupi þet ath greina. Oc ez þeim seamer ey kiose til þen tridhia með sil, oc þet skal standa som þeir aller æder þueimer þeira werder wtskirt.

Deinde sequitur iuramentum pro utraque parte quod i^a. compositione perpetuo maneat et firmiter teneatur.

4.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede
Privilegier for Kirken.

Bergen den 13de September 1277.

Texten efter Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Samling med samme Haand fra 1325, som Slutningen af Ea i Landsloven . . . . . A.
Sammenholdt med Afskr. med Arne Magnussöns Haand i Bartholiniana Vol. III. (D) Pag. 793.
(Ex M. S. membraneo in qv. Bibliothecæ publicæ Academiæ Hafnensis, in capsâ rubra minori clathris munita) den samme som ogsaa kaldes *Codex capsæ Cypriani* . . . B.
Forhen aftrykt i Dipl. Arnam. II. p. 76—78.

Brex Magnúsfar konungs Hákonar sonar.¹

Magnus [konongr son Hákonar konungs² sendir³ andlegghom þædr [oc virdulegghom⁴ herra Jone med guds mistun⁵ ærtibysstupi i Nidaros of ollum adrum guds vinum oc sinum verandom of uidr tomandom þeim sem þetta brex sea eda hörra eilizleggha luediu⁶ guds of sina. Blesþadr⁷ se⁸ Jhesus Christus [xridar gud⁹ of samkrifti: I legghar¹⁰ aftsemdar er med Inoleif¹¹ sinnar mildi oc mistunnar lönþdi off med meirum [xridi oc¹² nadum þyri at sea stíorn Noregs konungs ríkis ærtir þadur uarn en notorom¹³ varom þoretrum þeim sem þyri off háva Noregs konongar uerit. Sidan hezuir han ueitt off [margþallegghar sine mildleits¹⁴ of mistunnar gíaxuir i myllli lydni alþyðinnar of ærtirlæti bædi lerdra oc leitmanna. Oc ær þui at allir men i landeno háva till var snuizt med [myllli toftgæzni¹⁵ astar oc holloftu oc einlanleggha virdulegghr þadir¹⁶ Jon med guds mistun ærtibysstupi i Nidaros off oc vartt kononglekt ualld i morghum godom lutum styrktiandi oc¹⁷ i huerðaglegu böena hallði till guds er han hezuir med¹⁸ þadurlegom goduilla til löngt alla men at háva þyri off oc ríkinu. drotningenni oc barnum varom oc¹⁹ idulegri tillaghu heilsamlegra rada. oc opt²⁰ myllum toftnadi oc ærþidi er han oc hans bróðr sumir bystupa innan lönþ [háva hárt²¹ þyri off²² herralega. oc en ætllum ver at þeir muni²³ háva. vilum ver ollum monnum tunnift gera at þyri satir guds [þyrlegghrar astar²⁴ of hín hælga Olafs konungs þrenda vars of hans kirkju er off er eintanlega²⁵ hiartþolginn med tærleits sambandi [guds þyrlegghar²⁶ astar. hözuum ver iattat herra²⁷ Joni ærtibysstupi oc hans loglegghom ærtirtomandum at þo at brex sættargerðar²⁸ oforrar uatti konongi háva felt en háva ærtibysstupi er men hans stíll a sini(!) i millum i²⁹ þribbroti

¹) Privilegia kirkjunnar of ærtibysstups oc bystupa — Orskr. B.   ²) [med guds nad Norighis konghur — B.
³) ollum monnum sinum — tilf. B.   ⁴) [mgl. — B.   ⁵) nad — B.   ⁶) blesþan — B.   ⁷) Lagvadur — B.   ⁸) gud — tilf. B.   ⁹) [xridur guds — B.   ¹⁰) [annþyðilighrar — B.   ¹¹) noch leita — B.
¹²) [mgl. — B.   ¹³) odrum — tilf. B.   ¹⁴) [sina mildleita margþalliga — B.   ¹⁵) [miltu toftgæve — B.
¹⁶) herra — tilf. B.   ¹⁷) oc — mgl. B.   ¹⁸) ær — B.   ¹⁹) j — B.   ²⁰) effir — B.   ²¹) [mgl. — B.   ²²) vel oc — tilf. B.   ²³) munu — B.   ²⁴) [þyrðhar — B.   ²⁵) mgl. — B.   ²⁶) [gudlighrar — B.   ²⁷) herra — mgl. B.   ²⁸) varrar — tilf. (!) B.   ²⁹) med — B.

i þrauero herra¹ ærlibyskup þa skal² ærlibyskup [hæra nu³ alla þa sett ein saman
æxtir aluædum lánz lagha um myllileit [þear gialldz.⁴ huart⁵ sem þeir misgera i hia-
uero eða þrauero ærlibyskups. uttan sua þungleggha berizt⁶ till sem gud lati allðrighi
verða at þeir gere þatt i sialzæ tonongs garde eða flipi eða hiauero.⁷ þa a tonongr
halzua sett en halza ærlibyskup oc standi mall þeira oc þridbrot i tonongs valli of
loglegom dome æxtir malauogtum um þeira misgerdir þyrir⁸ satir hiauero tonongs
oc uirdinghar. En⁹ ez mandrap eða lima laat verdr millum þeira þa a tonongr
einsoman dom izuir of þear sett huar sem þatt gerizt nema þatt verði i sialzæ ærli-
byskups garde oc hiauisi.¹⁰ þa skal gerazt¹¹ honom uidrlomeleggh izuirbott [þyrir
2 æro¹² hans hiauisi¹³ of virdinghar. Sua oc ez men þessara byskupa. byskups æz
Oflo. byskups æz Þiorguin. byskups æz Stazuangre. byskups æz Hamre brioti¹⁴ i
hiauero byskups sine. þa hozuum ver iattat huerium þeirra halzua¹⁵ sett vid off. en
honom¹⁶ er þyrir uluta verdr rade huers dome tonongs eða byskups er han uil kiofa
um rett sin. uttan sua þungleggha [kunni till bera¹⁷ sem gud lati allðrighi verða at
mandrap eða lima latt kunni verða með¹⁸ þeim. eða þeir gere þridbrot i adrum stad-
um en¹⁹ i hiauero byskups sine.²⁰ þa a tonongr þar um(!) [saman dom oc²¹ sett²²
3 izuir sem²³ adrum þegnum sinum. Sua iattom ver oc herra ærlibyskupi oc þyrir
nezdum byskupum at ez þeir stemzua monnum till sin um reet oc sofnir kirkunnar.
of ero men sua olydnir oc þriozlozullir at eighi uilia þara æxtir þeirra lallan eða
stexnu²⁴ lalladir til þeira eða þeira forbroðra eða þrozasta loglega.²⁵ þa flulu
þeir eigha [þer a flita þearsett²⁶ sem loghbot sarghir um stexnuzáll oc tafzal i kaup-
stadium. En²⁷ ægi uilium ver at þegnar uarir se tafsettlir eða stexndir þyrir þezretta
satir eða notora flengisafa. Sua oc um flidia varnn at þo at þrez þadurs vare eða
uarrt þau sem vid þædghar hozuum þar um gortt með minnum al(u)ædom oc stilldagha
þa vilium ver at ærlibyskup hazui ein man of ein suæin þan sem mesta nyttsend
meghi gera með honom till sylzreslatto. of at han skal flá lata flitt sylzer sem ver
latum ganga i Nidarosi huart sem off likar at lata ganga smatt sylzer eða floortt
4 bæði at flinleita vett of styrleita. Sua iattom ver of herra ærlibyskupi of griotsmidir
of tresmidir oc huerodagazoll hans er a borde er i sialzæ hans garde oc þeir sem
vinna till kirkui hins helgha Olazæ oc gardz ærlibyskups se þrialser æz læidangs gerð
þyrir æitt nezt of flipdrattum uttan off oc ærlibyskupi þynizt full naudsin till at frezua

¹) herra — mgl. B.   ²) herra — tilf. B.   ³) i Mbr. opr. [nu hæra. [nu hæra — B.   ⁴) [laghtighra þar-
setta — B.   ⁵) huar — B.   ⁶) bere — B.   ⁷) tonghs — tilf. B.   ⁸) þyrir — mgl. B.   ⁹) sua
oc — B.   ¹⁰) hiauero — B.   ¹¹) geymaft — B.   ¹²) [fater — B.   ¹³) nauistar — B.   ¹⁴) briota — B.
¹⁵) Saal. B; hans — A.   ¹⁶) hin — B, rigtigere.   ¹⁷) [bere til — B.   ¹⁸) vidur — B.   ¹⁹) en — mgl. B.
²⁰) sine — mgl. B.   ²¹) [mgl. — B.   ²²) settir — B.   ²³) a — tilf. B.   ²⁴) stexnom — B.
²⁵) loghtighra — B.   ²⁶) [þa sett flita — B.   ²⁷) Herfra indtil Slutningsformularen Of at þessi var gæ-
æc. — mgl. B.

i till landuarnar ez herr genger a land vart. Sua gazuum ver oc upp zyrir gude 5
 tir of salu zadur vare of vara oc vara zorellra atall patt sem ver attom med rett-
 a ofurd lanz laganna um almenninge tuxtir per a Hauollum er Jon ærtibystup
 t upp a gera zatotra manna spitall. Of per tuxtir stadzestum ver æzinglega sua
 dar langhar oc breidar sem þa varo per upp byggar at husum oc gerdinghum er
 fta brez vart var gort þeim gude uinum sem þar ero eda verda affipadir till
 alpar of hugganar. Sua gezuom ver of hinum helga Olague tyglhusuxtir per 6
 ri handan Nidar bakla er Jon tuisstazuin zordom dagha var umbodemadr ledi herra
 nare ærtibystupi till purztar stadarens med þeim vidleita er þar var þa gert um.¹
 at þessi gerð uar halldigt æuenlega vid helga Nidaross tirtiu zyrir² off oc varom
 lum æztir tomandom þa stadzestum ver hana med þessu varo brez(i) oc insigli. ægg-
 nde oc aminnande alla vara æztir tomande at þeir halde oc halldaz late þænna
 rnm goduilla er gor er æz vare hende gudi till dyrdar of hinum helga Olague
 enda varom.³ heilagre Nidaross tirtiu til gange⁴ oc nytsemdar. salo vare of allra
 ira sem off ero nanir till hialpar oc till⁵ missunnar. Þetta brez var gort i Biorg-
 n þa er lidnir varo zra burd vare herra Jhesu Christu .m. vettra .cc. vettra⁶ .lxx.
 ttra⁷ of .vij. vetir. a trossmesso æxtan um haustit .a. xiiij. are rikis vare.⁸

5.

ong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende i Viken og paa Oplandene.

Bergen den 22de September 1277.

er Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, med samme Haand
 fra 1325 som Ea i Landsloven. Forhen astr. i Dipl. Arnem. II. p. 79, 80.

Magnus med gude missun Noregs konongr son hatonar konongs sendir herra Erl-
 gi z(r)ænda sinum Olze syni. herra Thore bystups syni. herra Auduni hughleita
 u logmonnum oc ollum syllumonnum sinum oc handgengnum monnum ollum
 orghar þings monnum oc ollum adrum gude vinum oc sinum þeim sem þetta brez
 eda hoyra quædio gude oc sina. Gud þade ydr Vituærium oc Uplendinghum aft

¹) Hertil fra (27) paa foreg. S. mgl. i B.   ²) vidur — B.   ³) oc — tilf. B.   ⁴) gange — B.
 tilf. — mgl. B.   ⁵) vettra — mgl. B.   ⁶) vettra — mgl. B.   ⁷) Rorigis — tilf. B.

oc ætirlæte oc goduilla er þer hæzuir vidr off bæde nu oc þyr þa er ver hæzuum hia ndr verett. ventom ver at þer munid þui hallda framleidis. man off oc þatt til huætia optara at vithia ndr oc sua ætloms ver med guds mistun ex heilu heldr. En æz þui at ver þottomzt zinna her sem annars stadar greiner millum lærðra manna oc læil-manna om tiundir(!) gerdir oc adra luti. sua hæzuum ver oc notorar greinir vid ær-libyftup. þa var þatt þo samt i Tunsbergi ættr þui sem ver uentom at huartueggia lærdom oc læilmonnum mætte verða till gangs oc till greida framleidis ex þatt er hallditt sem þer mundit nu hõyra megða i þui breze er ver sendom þegat oc settar-gerden mun a vera. Fanz off sua i at leilmennenar(!) halda þeim tiundum sumum þirir bystupi oc lærdom monnum er bæde uatta þeim brez vyrdulegs herra þadur vare oc sua logh. en hinar varo hẽimtar oc hæzdar¹ æz morghum er ængi logh eða rett-ynði stodo till. oc hæzuum ver sua samþnytt at æz ollu þui skal tiundir gerað sem logh ero till oc brez þadur vare oc vor uatta. En herra bystup iattade off þui mote at hõzuudtiundir allar stulu nidr falla stett oc þær sem vlogleggar ero ex hinar ero mæd goduilla greiddar. Radom uer at þer þorer þetta sua i nytt rad at gudi se till hæidre ndr till gangs oc meira samþnytt med lærdom oc leilmonnum en om ridir hæzuir uerett &c. þetta brez var gortt i Þiorgvin in þesto sancti Mauricii. anno domini m^o cc^o (lxx^o) vij^o a .xviij.² are rilið vare. G(uthormr) Gydo son infigl-ade þatt. Þorðr prestir ritade.

6.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Aager og Bygning af Ödejord.

Texten aftrykt efter Perg. Cod. C. qv. 22 i det stockholmske kongelige Bibliotheks Haandskrift-Samling, med Haand fra Slutningen af fjortende eller Begyndelsen af femtende Aarh. A. Sammenholdt med Perg. Cod. No. 309 fol. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, hvor den findes med samme Haand fra 1325 som Slutningen af *Ea* i Landsloven . . . . B.

Magnus konongr son halonar konongs sendir allum monnum þeim sem þetta brez sea eðr hõyra i Vitine. quediū gudis of sina zlestom monnum⁴ er tinnikt at þa er mer hæzdum þing uidr Elzvena of swa a haughathingi i Tunsbergi þa talado mer

¹) Med samme Haand som i Texten er her i Margen skrevet: alias trægdr.

²) Skrivfeil for .xviij.

³) Brez Magnufar konongs um ofaræ — Ovakr. B. ⁴) mgl. — B.

um þen vísðh er meir er¹ j væro lande en eingo odru fríno lande. þui [er her² na-
munda off. um leigu þe at men byggia³ daut þe of þíllir os þet redalíft⁴ vera at
vart land se j meiri abyrðh þirir þa sol en vera stýlði æz þi at þaguen sialzur þan-
setter a huorium tolymanadom alla þa sem med þi þara. Nu æz þui at ver uilium
med eingo mote⁵ at þa hatter drægeft⁶ fram i landeno þa hæruum ver med rade hal-
onar byskops of annara byskopa þet vanligha⁷ æz telit of þirirbiodom ver þet⁸
huorium manne at byggia hædan æz daut þe. En huar sem þet⁹ byggir skal¹⁰ hærua
þirirgiort instodanum of¹¹ skulum ver of byskup þet tala. En um torn of þyrr þa
[a herra byskop þer gera radh þiri¹² eftir þi sem ver hæruum sampt¹³ vaar i mill-
om med hinna besta manna rade j landeno.¹⁴ En ex byggift rudstadr j herade þa
skal þa¹⁵ stýlðr vera at þæra bod er byggdi innan þriggia vættra. En ex han giorer
ei swa sættr .iij. martum slyrs. þa er roynt huar halda ma byggingh eðr ei. Sa er
a rudi þyr skal lalla til bonda a herradz þingi jnnan .iij. vætra en ex han gerer ei
swa sættr þrem martum slyrs of lalla nu en til bonda jnnan andra þriggia toly man-
ada eða bote þrem mortum slyrs. of lalla nu hit þridia sinne jnnan þre vætra of
bote þre martir. Nu skal lallat hærua at hinum þyrsta .x. vættrum. en ex þa er ei
lallat til bonda þa a konongr jord a en bonde aldþ eðli. Nu er til bonda lallat.
bøndr ero stýlduger at reida huoruu bode. En ex þeir uilia eigi swa. þa er huar
bonde sættr .iij. mortum slyrs er a þingi er. Nu skal swa bodh reida at huar bonde
bere till nestra bear a bodhleid fram. En ex men stilia eigi huar þor nestr er þa skal
med stongum mæla of er lutr mandþ þero værr er han þær leinger bodh æzlaga þegar
ma retta er uil. En ex madr (þorir) huff sinn æz þornom tuptum vndan bodom
þa bere þui at eins til husa fram at han vili. En ex iord þellr j oydi þa er þa
stýldughr at lata bodh þæra. er jord a eðr bote bodþoll oll þau er nerda fram j
þæra at þui sinni.

¹) her — tilf. B.   ²) [sem her er — B.   ³) leighie, men i Mrg. med samme Haand byggie — B.
⁴) redalíft — B.   ⁵) længer — tilf. B.   ⁶) længer — tilf. B.   ⁷) vandlepa — B.   ⁸) þet — mgl. B.
⁹) þet — mgl. B.   ¹⁰) þa skal þa — B.   ¹¹) of — mgl. B.   ¹²) [skal herra byskup þar rad þirir gera
— B.   ¹³) aðer — tilf. B.   ¹⁴) Det Efterfølgende mgl. i B.   ¹⁵) Saal. rettet; swa — A.

7.

Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdømme.

Efter Perg. Cod. No. 317 qv. paa Universitets-Bibliotheket i Christiania, med en Haand kun lidet yngre end den fra Midten af fjortende Aarhundrede, hvormed Ed i Landsloven findes skreven i samme Codex.

Magnus konongr son Hakonar kononge sender allum gude vinum of sinum ver- andom of uidr komandom þeim sem þetta brex sia ædr högræ i Hamars byskups riki quebiu gude of sina. Optleggha hezuer verett tiert xirir off um þa marggallagha olydni er men gera mote gudi of heilagre kirkju mæir i þeim byskups stole en flæst om allum adrum i landenno. xyrst um tiundr giærdr at menn vilia þær æi retleggha (gera) sem logh ero till of sættningar of brex vor of vara forældra vattæ. Ero þær sumir er æigi vilia tiunda tradr sinar ne græxtu sæde of sumar adr(ar) þær tiundr sem bodnar ero at gera. vilium ver slitt medr ænghu mote þola ne lyða lata. Of þui biodom ver varom þyslumonnum at þer ser æptir uidr þa menn sem æi vilia tiundr sinar retleggha gera. sua at xyrst hazue hælogh kirkia sin rett zultomleggha æz. en ver vörn rett sua zultomleggha sem logh sæigia. Sua er off of sagt at men vilia ekki stemz- ingum a byskups zund zara. þo at hans armenn stemzni edr sialzuer han med sin- um brezuom. En þat vilium ver med æingu mote at menn zære æi till byskups þegar er han sender þeim ord. ædr þeim (verdr) stemznt æz hans hende til rezs ranzfat om sin mallæmzni. værða menn of vtt sættir æz heilagre kirkju ædr þanzettir xirir sin æz- brott. þær sem sua ero boluader of vantruar zullir er æi tallæ mæira vært vera þat æmbætte er huarðagghlega zulgerezt i heilagre kirkju æz preste allu manthni till hialpa a heilagu alteri nema slitt sem æinirhuærir adr(er) lata gera i sialzra sinna hærþirg- ium en med mæira trapfe. þa samnontazst menn med slitum. er xirir slita luti eða adra ero þanzættir sua sem þær hazue ekki mote gudi gort. En æz þui at slit villa er æi þolande huarfe xirir gudi ne monnum þa biodom ver allum varom monnum of allum adrum monnum at þer refer þa of riaet . . . ¹

¹) Resten mangler.

8.

Grændseskjel mellem Norge og Sverige,

optaget sandsynligviis 1268 eller 1273.

Texten afstrykt efter Perg. Cod. No. 114 qv. a. i den arnamagnæanske Haandskrift-Samling, der tidligere hørte til samme Codex som 322 fol. (*Gb* i Landsloven); den er skreven med en Haand fra første Fjerdedeel af fjortende Aarhundrede . . . . . *A*.
 Sammenholdt med et omtrent samtidigt eller kun lidet yngre Brudstykke i Perg. Cod. No. 60 qv. sammesteds, der forresten indeholder *Ga* i Landsloven og *Bb* i Byloven, med en anden Haand . . . . . *B*.
 Forhen udgivet med Oversættelse og Anmærkninger af Werlauff i Annaler for nordisk Oldkyndighed 1844—1845, Side 147—192.

J Nazne þodur of sonar of heilaga anda.¹ Þar Petr a þiærtheimi þenna vitnisburd mellim Gautzlandz² of Noregs. j Naudingia aa of³ Naudehellis þiell nordanuert. þedan of⁴ j Atervit⁵ of norðr ættr endelangom Aur of sua j Auru.⁶ þedan of⁷ j Auryla of sua j Galgasaur. þedan of⁸ j Mosafotenn of sua j Rodena. þedan of j⁹ runazuruna of sua vtt at midium Ayrziellum of sua j þristilli. or þristilli of j Starnhellu. or Starnhellu of j tiorn. þedan of j [Aierndorlo of¹⁰ þedan of j Keinda.¹¹ þedan¹² of j Keinsio. or Keinsio of j Aitarvotn. þedan¹³ of j Suartabæls¹⁴ lot. or lotenom of j Holmavatn.¹⁵ of sua¹⁶ fiftibællen. þedan of i Langsio. or Langsio of j fylebel. þedan of j hægatiorn. or hægatiorn of j steinenn gra. or steinum of j Holmavotn. þedan¹⁷ of j Diuputiorn.¹⁸ or Diuputiorn of j Hudabel. þedan of j Biernsundit j Langavatne of j Langbruaannar¹⁹ of j²⁰ Langotior of j þidu²¹ oos of sua j Arotomosan²² of j²³ kleiuna brottu. þedan of j Myrtutiorn.²⁴ þedan of j Hudarbætt²⁵ of j Brotabel of j Þiorbætt²⁶ of at mosanom of j bæten vidr Bræte. þedan of j Gipu of j Gipsio. or Gipsio of j Væðilbætt²⁷ of Aornsio²⁸ sydra of sua hit norðra j sundit vidr haugin of Botana²⁹ of [j Botsio.³⁰ þedan of j Trollryggenn.³¹ sua³² j Upuatn³³ of Vlyuana of j Hardeima of j Vrdar³⁴ þiell. þedan of j Randarziell³⁵ of sua i Starnenn vidr Læ norðr.

¹) J nazne &c. mgl. — *B*.   ²) Gautzlandz — *B*.   ³) j — tilf. *B*.   ⁴) of — mgl. *B*.   ⁵) Atervit — *B*.
⁶) Auru — *B*.   ⁷) of — mgl. *B*.   ⁸) of — mgl. *B*.   ⁹) j — tilf. efter *B*. udeglemt i *A*.   ¹⁰) [Aierndorlo — *B*, rigtigere.   ¹¹) Keinda — *B*.   ¹²) or Keinsio — *B*.   ¹³) or Aitar vatnæne (!) — *B*.
¹⁴) Suartabrandz — *B*.   ¹⁵) Holmavatn — *B*.   ¹⁶) j — tilf. *B*.   ¹⁷) þedan — mgl. *B*.   ¹⁸) Diupa: tiorn — *B*, begge Steder.   ¹⁹) Langbruaannar — *B*.   ²⁰) j — mgl. *B*.   ²¹) þidu — *B*.   ²²) Arotomosa — *B*.
²³) j — mgl. *B*.   ²⁴) Myrtutiorn — *B*.   ²⁵) Hudarbætt — *B*, rigtigere, see nedenfor.   ²⁶) or Þiorbætt — tilf. *B*.   ²⁷) Væðilbætt — *B*.   ²⁸) j Aornsio — *B*.   ²⁹) j Botana — *B*, rigtigere.   ³⁰) [Botsio — *B*.   ³¹) Trollryggen — *B*.   ³²) of sua — *B*.   ³³) Upuatn — *B*, rigtigere.   ³⁴) Vrdar — *B*.
³⁵) Utydeligt i *A*. Randarziell — *B*. Kan og læses i begge: raudarziell, raudarziell.

Eniulzuer j Gvdranne¹ of Ketill a Hazua² setre þeir haro vitni xirir Karle tononge of Haraldde tononge at Fylsbætt³ er rett landamære bæde norðr xra of suðr.⁴

Sua vitnabo of endamerki mellim Noregs of Gautlandz. j Naudingia oos of az Naudingia of puerz j Gamlastigh. or stiginum of j Kaudhelli of sua j Ateruiter mofa. or mofanom of j Aur. az Aur of j Auragarða. vitnabo þetta Hallstein a Straumi. Jon Mula son. Þorer Eiliza son. Nicholas Þofteins son. Kagn Disar son. Jon Steinars son. Ormer Þorggla son. Þorkiell a Kiuli. Þorer a Rudi. Olazuer a Vestæinni.⁵ Þorbiorn a Lokole. Vigleitr a Stara. Sage prestir æxtir xodur sin.

Nu hæxuer j Riordreno enn j Auro j Stralhæidi⁶ or Strall of j Galgasaur. þedan of j Biarnaas. or Biarnase of j Stilleas. or Stiigsase of j Rodina vidr Kaudumyri.

Nu hæxuer hit þridia endamerki or Rodenne of j Dynenn. or Dynenom of j Krotana. or Krotonom of j Kralo vatn. or vatneno of j stjænu lundana a midium ængziollum.

Nu hæxuer hit fjórða endamerki or stjænu lundanom of j Biarnstein. or Biarnsteinenom of j Griotana onftri. or anne of j Ælmtrar tiorn. or tiornenne of j Stranhellu(?) mofa. or mofanom of j Ketilbæ. or bekkenom of j Koffamosan. þedan of j Kuendolabel.

Nu hæxuer hit fimta endamerki or Kuendolabel of j fundit. or fundinu of j Keinsio of sua æxtir anne Keino. or Keino of j tiarnet vidr vatna rudit. or tiarneno of j Grimassbudavatn.⁷ or vatneno of j tiarnet vidr Atla vrd. or tiarneno of j Staupenn. or Staupunum of j Eifar vatn. or vatneno of j Suartabratzlot. or Lotenom of j Kollundan. or lundenom of j Reidziællat. or zialleno of j holman j Holmavatne. or holmanom of j Siftibæ. or Siftibæ of j Langsio. þedan of j Fylsbæ.

Nu hæxuer hit setta endamerki or Fylsbæ of j Hælgutiorn. or tiornenne of j Sandolfs⁸ stein. þedan of j Hesthozuudit. or hozdinu of j Biarnfundit. or fundinu of j Langflappennar. or floppunum of j Þiodatiorn. or tiornenne of j Kankleiz. or Kæizuinni of j Budarbat. þeda(n) of j Brotabel.

Hitt seaunda endamerki hæxuer or Brotabel of j Kroslundin. or lundanom of j Brælesbæ. or belenom of j Gypu. or Gypu of j Gypusio. or sionom of j Vedillsbæ of þedan of j Kornsio of j Synðsbrun. Vitnabo þetta Amundi j Hestlibreto. Ketill Kæmer. Stægi j Saurbo. Hallstein a Riordre. Biarne of Amundr Stigerna.

Hær hæxuer up hitt ættanda endamerki or Sundzbrunni of j Bækana. or anne of j Ornholman. or holmanom of j Vlzuaroset. þedan of j Hardeima vrd. or vrdinni of j Kaudullæiz. or Kæizuinni of j Þoftero tiorn of j Jistlonsu of j Koydumatn. or

¹) Eller Gvdranne.   ²) Kan og læses Hazua.   ³) i Fylsbætt — B.   ⁴) sem nu er talt — tilf. B, som her ender.   ⁵) eller Vestæinni.   ⁶) Der staar baade her og strax nedenfor st'all, der og kan læses Strall, men Cod. bruger denne Forkortning (?) ofte til enkelt r.   ⁷) Kunde og læses Grimassbudavatn.   ⁸) Kunde og læses Sandolfs.

vatneno of j Kaudsbel. or Kaudsbel of j Kaudenes. or Kauds nesi of j Stazmin. Vitnade þetta halon a Rixuu. Eguindr a Holte. Eileizuer¹ prest. Asladr a Statalande. Ogmundr a Krosbor of Asladr smidr.

Nu hezuer hitt .ix^a endamerki or Staznenom of j Kolloziell of þedan midliidis of j Holbelen. or belenom of j Slædalæiz. or Kæizunni of j runazuruna við steinana. Vitnado þetta þorer a Kirliubor. Gunvzuer j Eng. Asmundr lirper. Biærne a Grenimort. Þorðr j Stuzerudi of Brandr stinni.

Nu hezuer hitt .x^a endamerki or runazurunni of j Huitabergh. þedan of j Slodruxoff. þedan of j hellin vidr Auridavatn. þedan þuers izuir Hylzatiolenn of sua j Grinnizoff.² Vitnade þetta Karl suarte. Þoftein halonar son. Nichulas þores son. Styllaugr Eigills son.

Þetta var boret of suoret um landa mære of ramerti mellim Noregs kononge ritis of Swia kononge j Sueigi j Heriardale a alþingi. bar Loden j Alrarkællu. Pall j Lory of Simon j By. Eirir Lazuorarson. Eniar or Arnazloa of Gudmundr bonde of halz tylzt bonda or øzra dalenom. Hazuer j Straumj. of tuazst Loden bonde muna þa er hann þotþor þetta ramerti at þa tunni enge madr pater noster j Straumi. Or Straumi of j Raznasill. or Raznasill of j Kauundar zoff. or zoffenom of j Morbel. or Morbel of a Breto of j Glaumshozda. az hozdanom of j Hazraminni. or Hazraminni of j Sottnorer. or Sottnorum of j Kossang. or Kosange of j Runastein. or steininum of j Hoadalenn. or Hoadale of j Steinberget. þedan of j Lizuifio. or Lizuifio of j Moro:llat. or Moroklat of j Malungsil of j Sinzase. or Sinzase of j Mullungsbergh. or berginu of j Korynkloe. þedan of j Asulzstiannabergh. þedan of j Hundfioar stæl. þedan j Amsazreng. or Amsazreng of j Vædal litla. or dalenom of j Myrardal. or Myrardal of j Leigstlig. or Leigstlig of j Kaudahamra. or Kaudhomrom of j Leonarbergh. þedan of j Leonar seo of j Leonar ness. þedan (j) Bilstiærnar bergh. or berginu of j þores tæl. or þores tæl of j Þrondar klætt. or Þrondar klætt of j . . . . na³ biærta bergh. þedan of j Vlzstangamyri of j Suindbud.⁴ or Suindrbud of j Vlzual(da) fløyttr.⁵ þedan of j Lauzkleppa. or Lauzkleppum of j Trolagrox. or Trolagrox j Feimixioll. or Feimuxiollum of j Frengs enda. or Frengs enda of j Þinguoll. or Þingueli of j Lee. er Lee mylit vatn. a Swia konongr zirir austan vatnet en Noregs konongr zirir vestan vatnet. or Lee till lanzenða. Suoro þessir börðr sem adr varo næmyndir en halz tylzt an(n)ara bonda sannade at sua hezuir fra zorno of nyiu zaret tint of talt mellim ritianna. var her j hia herra Jon erliofstup. Sira Sigmatr. Sira ellendr. halon

¹) Werlauff læser Øileizuer.   ²) Kan og læses Grimuzoff.   ³) Navnets første Deel er bortviasket; Werlauff gjetter Arna.   ⁴) Kan og læses Siindbud.   ⁵) Utydeligt.
Norges gl. Love II.

bönde. Arne prest. Eoden prest. Halluadr prest. Stecla. Þostein j Tuncimmi.¹ Eindridi ræðesmanz son. Þall Suri. Ivar Andresar son a Leini. Markus Eindrida son fludru of aller böndr æz Vedradalenom varo of her vidr næmzndir of luadozst þeir zyr flolu zalla huer um annan en þeir leta æz þessu sem þa var boret of þeirra zædr hæzdu adr tint of talt zirir þeim.

Þetta landamære hæzua Tæmtar of Hælsingiar halldet sidan londen varo bygð of þeir golldet zirir huarer sem a hæzua genget. hæzuer landamære norðr a Finmört or Kaudabergi of taumburðr eptir tilenom sudr sua at halzuer tiollren liggz vestr till Gioduiltr en halzuer till Kagnafill of sua sudr æztir tilenom mellim Kagnunda of Anga(r)mannalandz at halzuer tiollren liggz till huars ritissens of sua sudr j Murubel. þædan taumburðr of sudr j . . . la² holma zirir austan Þodfio. sua sudr taumburðr j Myllaholm er liggz i hæzra. þædan taumburðr of sudr j Fiellz eid a hœ þædan taumburð(r) of sudr j Mauro os tueim rastum zirir austan Elzuar³ os. þædan of j ana Maulungh of æztir anne sudr j vatnet Maulung of taumburð(r) sudr izuir Malung of sudr i Sita os of sua j Himfio.⁴ þædan taumburðr of j Amfa zrengnn. þædan j Kaudam . . a⁵ þædan j Riisberg þædan taumburðr of sudr j Þrondarklætt. þædan j Trollagrozz sudr vidr ælzui.

Sua þar Þorðr j Trosavit vitni of .xij. ellimenn med honum at Noregs menn bygðu zyrstunni Heriardal med þeim atburð at madr het Heriulzuer hornbriotr. hann var merkiomadur Halzðanar konongs suarta. hann varð zirir konongs reidi of zlyði austr i Svjariti⁶ till Anundar konongs. var þar vel med honum tefin en þo misszell honum sua at hann lagðezt med zrentono konongs þeirri er Hælgæ het of zlyði æztir vestr j Noregs kon(on)gs riti j dall þan er þa var alauðr er nu er kalladr Heriardall. þa settuzst þau Hælgæ of bygð gerðu þar sem nu heita Sliarösvellir. þeirra son var Hæton valr. hans son Frode. hans son Herlaugr hornstigi. hans son Þorer droge hans son Þorbiorn matartalzuer. hans son Þorbiorn gamle. son hans Dagr. hans son Liotr er zyrst let gera kirtiu j Heriardall. hans son Þorallde. hans son Kagn. hans (son) Elizuer tæppimadr. hans son Biorn. hans son Þorðr. hans son Hæzþorer. hans son Asulzuer.

Þetta landamære er mellim Tæmtalandz of Finmarlar of Hælsingalandz. vestr of Lenglings lidum of sua no(r)ðr till Straums. eigu þa Tæmtar norðr a Finmört zra Straumi .xij. rastir at veida dýr of iforna of gengr sua austr landamæret mote Angzmannalande. tætr till þar sem heitir Veimosior. þædan j Hulfio of j Kioldfio. þædan of j Kauda fio. þædan j Hottings fio. þui næst j Hællu fio þædan j Neigar fio. sidan

¹) Eller Tuncinum.   ²) Utydeligt. Der synes at kunne læses: tilfa eller stola.   ³) Kan og læses: Elzuar.   ⁴) Kan og læses Himfio.   ⁵) Utydeligt; maaskee Kaudamra, Kaudamoa.   ⁶) Eller Svjariti.

j Kierfio eðr Kiofio no(r)ðan at Kaguundum. þæðan j þelliasen nordan at Bilar tiarne of sua sudr j Tiorfioar holm of sua j Blazinnungs tiorn. þar deildu þau um j anduerdri triftni Gunilðr sniælla er bio a Solatunum en Arne illi het madr er bio j Hælfio a Kaguundum. hann var yrrstr madr triftin. þar volde þat þeirra ofsette at Gunilðr tof zin zin of setti a land Arna vidr Blazinnugs¹ tiorn. tof Arne þan zin of sette nidr j vatnet. síðan varo þat saatmæle þeirra at Arne gallt london zirir austan tiornena. þa let Gunnilðr en fara j votn Arna. en Arne let sua marla votn zin er hann for fra. sette nidr reinshornom heilum of raf j iarnagla till merkis of þan Arne með þui agirnd Gunnilðar of settroz. en síðan gengo þau lond ættr vndir Arna e(n) zinrin het Blazinnr of var ær honum tallat Blazinz tiorn. of ligger sua landamæret sudr j Tundrasen austan at forse. en þæðan of j Ignarsand zift. lunini mellim Medalpada of Fiftabua. þæðan of j þelliasen mellim Stæmnis² of Musasandz. þæðan of j Vigmundar sand austan at Nærða. þæðan of j Åga. þæðan of j Hællizlgh. þæðan of j Vppfio of sua j Þorhogs eid j Tæmta flog. þæðan of j Vigmanbet of sua vestr j Hæra austan aat lirtuinni sem nest hæra Hæravellir. æ síðan austr er Skuli iarl do. ligr landamæret sua sud(r) mote Heriardall.

Þeir .vj. ær hvaro ritinu³ er konongar nærndu till at sea landamæren þa samde þeim sua. j hauginum vidr Kulublit of j holman vidr Hælgasio. þæðan of j Vagu bru. þæðan of j holman zlat. þæðan of j Haulana j Verald. þæðan of j Kungadal a Fringz flog. þæðan of j Vennu⁴ bergh sem þat er hæst. þæðan of j Munlaugar off. þæðan of j Ældubergh þar sem þat er hæst. þæðan of j Hotsælldu a Guirzila flog of ganga þæðan ramerti of j Kieberg. þæðan i hyluziæll of j Gautelzuina j midit j Grønaroze. or Grønaroze of ættr rettre syn at stiginum till Saludala. þæðan of j Saluziæll. þæðan of j Brostnarhelli sem Einar þambastælzuer reifte. þæðan of j Sannar.

Nu huer sem her gengr izuit heiti þa liggi honum slitt vidr sem logh standa till j hvaro ritinu. Sua stoddu þeir of herra Erllingr Alzson. Erllingr loghmadr. Giardar bonde. Siugurdr þertill. Þorlatr a Kizuu. Þorer Þinghott. Gofstæzuer Þetrs son. Karl Haraðz son. Bryniolzuer Þotilldar son. Gunulzuer prestur a Ving. Kristmad Þana son. Nicholas Kristinar son. Sua stoddu þeir aller a Eida flog of þar bioda aller sina eida ættr.

Sua vilium ver of at aller menn viti um aloll þau er Nordmenn hæra till Ælztrunnda of um þretto hagan at þeir hæra þat upgezuit sem þeir þretto um. En Gautar gæruo vpp þau aloll er þeir mæltu a Trysilar þa er þeir settozt a Magnorom.

¹) Eller Blazinnungs. ²) Eller Stæmnis. ³) Saal. rettet; ritinj — A. ⁴) Eller veinni, veimn, vemmi.

Supplement til første Bind.

RECEIVED MAY 17 1964
FROM: [illegible]
SUBJECT: [illegible]

[illegible]

~~See Item 2. Summary of all persons involved.~~

First Instance in Summary of the 1914-15
 Year and the 1915-16 Year

[illegible]

Blot it off or quidiat at urr folom rige bliza rida gar ur fanga ur fanga. Om
ef mader verdr at hui funnr or jannr. pu hvea pava pava pava pava pava pava pava pava

*) Dette burde maaske heller udvrides efter Sierrers Christenret 1. Bk. der har Nævnet Indtænkningerne om ledet: *Sierra har ingen vortur og nei himin god og hanga og herga.*

hann a cost at ganga til strísta. oc bota við Crist. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vare. En ef maðr verðr at þvi lunnr oc sannr at hann leðr hauga eða gerir hus oc kallar horg. eða stong reisir oc kallar skalðstong. hvær lut er hann þeirra gerir. þa skal hann bota síri þat morcum .iii. byscupe oc ganga til strísta. oc bota við Crist. En ef hann vill þat eigi. þa skal hann fara or landeign konungs vare.

.....
 Uðaba verc ero off oðl síri boden at var lna engi blandasc við buse. En ef hann verðr at þvi lunnr oc sannr. at hann blandasc við buse. þa skal hann .M. gelða. Dader. oc skal hann fara or landeign konungs vare uðaba maðr oc coma aldrigi astr. M. En þeir þfir soðnar menn er þar eigu sýstur bæði af konungs hende oc byscups. þa late gelða þa. Dader. En þa maðr er þat naut a. þa skal rinda a se ut. oc nýta eigi ser. En ef hann nýtir. þa skal hann bota morcum .iiij. byscupi. En ef byscup eða hans grendrele kenneþ þat manne. at hann blandasc við buse. en hann tveðr við þvi nei. byscupe armadr skal fara til hus honom. oc stemna honom til þings ziri þat uðaba verc. hann zefir síri þat .M. settar eid. Ol. þyrttar eid. Dader. hann skal þann vunninn hava a .x. vitum sorra daga. ziri þvi at ol er eða stemna ein er at logum er seft. hann skal svo með þeim eidum fara at hann skal fara til hus honom. er eid skal sia at honom. oc seggia honom fim nottom ziri til tirtiú þeirrar er hann skal eid at vinna. þa er vel ef hann vill til fara. oc heyra at honom eid. En ef hann eigi zerr. þa skal hann með vitni þann eid vinna. Ol. En hann¹ skal tva menn . . . . .
 slalr hinn þriði vera. valennunnir menn tveir. annar. . . . .
 . . . . .² er síri orde oc eidi tunni hyggia. Dader. þann eid skal hann vinna ziri tirtiudurum. leggja þoc a þreftold. oc taca þoc af þrefteldi. þa er vel ef hann þann eid vinnr rett. En ef honom eidsall verðr. þa er hann maðr utlagr. scapa skal honom zimtar gríð fra tirtiú durum. Sva skal eða alla vinna er zefir ero ziri trífins doms brot vart.³

Magnus gerði þetta nymle um þa menn er trygðar ríufa.

En um alla þa menn er ganga a trygðar. þar er veittar ero um víga sérði manna a millum. þa ero þeir ubota menn. sírigort ze oc zriði. landi oc lausum gyri. iam vel odals iordum sem odrum.

¹) Her ender første Side af Brudstykket. ²) De udprykkede Steder kunne ikke udfyldes efter Texten i første Bind eller efter Sverrers Christenret, da Olafs Bestemmelse i begge disse paa dette Sted er udeladt. ³) Capitel 31 um víðða oc uafan er udeladt.

Um þa menn er liz sitt lata siri ilverca facar. þiofar. stilegs menn. raus menn. morðinga.
utisets menn er troll veckia.

Menn þeir er liz sitt lata siri þyfflu. eða utilego. hvar sem þeir tena astipum. eða a
lande. oc svo siri mord. oc zordædo þape. oc utiseto. at vędia troll upp. at fremia heidni
með þvi. oc þeir menn er . . . . . reffa til landreinþanar.
oc fridar.

Umb þa menn er conor taca með herfange. oc rane.

. . . . . rane.
. . . . . 2. oc manna. hvar sem þeir taca frennconor. eða
. . . . . 1ða dōttr. utan vilia þeirra manna
er forreðe eigu siri. eða sialgra þeirra. hvegi er siban ggrise vili þeirra. er hiuscap þeirra
tęst. oc svo þeir er hemnase þessarra ubota manna. eða heimta giold eftir. ef vitni vęit þat.
þa ero þeir ubotamenn allir. zirigort ze oc zridi. lande oc lausum eynri. En þeir ero frið
helgir. er ze sitt veria oc zrenðtonor ziri þeim. En hinir aller ugilldir hvar sem þeir za sar
eða ben. bæði lonunge. oc frendom.

Andet Brudstykke.

Förste Side, fra Slutningen af Cap. 53 til Begyndelsen af Cap. 55.

. . . Gueroitna þess er hiun tvou leggia zęlag sitt saman. þa scolo þau lęsa þvi i ziolða manna.
Nu ero hiun tvou .xx. vetr samam(!). eða .xx. vętrom lengr. þa leggia log zęlag þeirra saman.
ęz eigi var zęrr lagt. þa a hann tva luti i ze. en hon þridiung. en þo at þat vere lagt oc
eigi lęst a .xx. vętrom. þa er sem ulagt se.² Se tōno sinnar scal mabr eigi zora abrott
nema hon vili. Kaða scal hann ze þeirra ollo til þarva þeim. hvarste þeirra scal ziri męla.
ne ziri gęra annars ze. Slıcan rett a hvern mabr a cono sinni sem a siolzum ser. Su gıoz
scal cono heimil vera er til hennar var geven. hv . . sem stılınabr þeirra vędr .Ol. Męnda
scal męiar ze alt oc coma eynri eęgn. en eđiu ze halzt. Męnding scal vid ollum lutum
heimil vera nema vid tveim einnum. ęz hon deyr barnlaus. eða gengr zra honom zornęta
lauft. Þader. Cono sinni scal engi mabr með hoggum raba at oldr ne at ate. En ęz hann
bęrr hana i ziolða manna. þa scal hann bota henne stılum rette sem hann a at tata asıolz-
um ser. oc svo annat sinn. oc hit þridia. Olazr. þa a hon loft at ganga zra honom með
gıoz oc gagngialde. En ęz mabr vill stıliase vid cono sına. þa scal hann svo stılit sęgia. at
hvar mege hęyra annars mal. oc have vid þat vatta. Nu heimtir mabr stıld at manne ęz
hann er innan zęllıst. Þader. . . . .

¹) Det udprykkede kan ei udfyldes efter Texten i 1ste Bind eller de andre Steder, hvor disse Bestem-
melser forekomme. ²) Her ender Cap. 53; det Fölgende: Se tōno . . . siolzum ser er i Texten i 1ste Bind
Cap. 52.

Anden Side, indeholdende noget af Cap. 57, Begyndelsen.

. . . . t er nu þvínest lęysings¹ . . . .

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . . brunni þa skal hann fara með barne oc lata modor ęnlęia
 þingat sem þa er er honom sęlđi. oc biōða honom ambott. oc ęora barn ęędr a hendr. Lęa
 skal hann ambattar. ęę hinn þęę. at sęęia saderni a hendr manne. þa hever han barn þat
 at logum sę ęort ęę hende. oc hava við þat vatta. Þota . . . . .

Tredie Brudstykke, fra Cap. 82 i Begyndelsen til Cap. 86, Midten.

. . . . . Nu ęę tųr er gardsbriotr. eđa er gardsmogol. þa scolo ganga til grannar
 þeirra. oc sła gard. Nu ęę þeim lize gardr sa gilldr. þa skal hann gialda er gardsbriot
 a. slict allt sem at scada vędr. En ęę buęe manę gengr or quio oc gerir scada ođrum.
 þa skal sa gialda sva sem menn meta þann scada.

Ęę menn vilia merki gard gera.

Nu bua menn i grend a sinum bę hvarer. þa vill annar hęę merki gard milli
 þeirra. en annarr eigi. þa skal sa sęmna honom til gardsstiptiff er hęę vill. oc queda
 eindaga a ęiri vattom. oc creęia hann gęrdingar. Nu ęę hann vill eigi coma til gęrd-
 ingar. þa skal hann lata bera vitni umb at hann sęmndi honom til oc sęxta gęrdingu
 ęiri vattom oc lęęgia a lut. gęri hann þann gard sįdann er hann lętr. Nu ęę hinn
 vill eigi gęra oc gęngr þar smale innan gęę. oc ętr þar acr oc eng. hęęrr sem þat
 buęe atte. þa scolo þeir gialda scada þann allan er þar er gorr. er eigi villđu garde
 upp hallda.

Saga sęxti.²

Sva skal ęę hęę sęxti hift sama. þa er hęę gardr rett ęęlldr. ęę þrutir taca
 limu. þa ma smale ęara með heim bodom sįdan. biōða heim þar sem hann vill með
 vattom. hvarge sem þeir hifta hann. þa ma hann drepa buęe hans ugiłłt ęę hann
 hiftir þat i hęę sinum. oc vita þat vattar. þa ęęllr smale ugiłłdr sįdan. ęę hann
 gengr umb hęę gard. eđa merki gard. ęę hann hęęir sinn lut gorvan þo at hinn hęęe
 eigi sinn.

¹) Dette staar med store farvede Bogstaver överst paa Siden, som Overskrift. De fölgende 12 Linier ere enten med Flid udskrabede, eller ved Slid udviskede. ²) Denne og næstforegaaende Overskrift findes midt inde i Texten, uden at nyt Capitel, som ellers i disse Brudstykker sædvanligt, antydes ved at strax derefter en ny Linie begynder med et meget stort rødt Bogstav.

Der gesunde Mensch speichelt gewöhnlich die Speichelmenge, die er schluckt, ab und speichelt sie wieder ab. Er hat gewöhnlich einen Speichelfluss von 1 bis 2 Liter pro Tag. Der Speichelfluss ist ein wichtiger Bestandteil der Verdauung und der Gesundheit. Ein Mangel an Speichel kann zu Verdauungsproblemen und anderen gesundheitlichen Problemen führen.

The fact is, that small and large numbers are not the same thing. The fact is, that small and large numbers are not the same thing. The fact is, that small and large numbers are not the same thing.

Den sctr. oc mercklige.

Hugrreitna þess er menn flítr á umb setr. Nu letr annar dom hallða ziri. þann dom á setr. at haxe sa er vitni ber til nema annarr haxe zleiri vitni. Nu flítr menn á marðeig. oc letr annar dom hallða ziri. þann dom á marðeigr at haxe. sa er vitni berr til. nema annar haxe zleiri vitni. Hugrreitn(!) þess er menn flítr á umb setr. eða á marðeig. eða á marðeinu utann garz. þá hezir sa flitt mal er vitni ber til. Nu hezir hvarðveggia vitni til. þá skal sa haxe flitt mal er sugria vill til. Nu villa haðer sugria til eða hvarge. þá skal briota í sundr imidiu þat er þá flítr á. Og marðeinur allt þat er menn flítr á. þá má vitni umb hgra hugr er vill zriale oc zullida. hann skal soa at ordum queda at her flítr oc þá er rett. Nu flítr menn á setr. eða amarðeig. sa skal haxe er haxt hezir .xx. vetr eða .xx. vetrom lengr oc allt oc

68 •

uspiðt. oc vitu þat vattar. með honom. Sa skal dom hallda xiri er hæzt hefir. en sa skal stemna honom til marsteigs. oc til dome er eigi vill una. eigi stemrom en .v. nattom xiri. þangat skal hann þa fara er at þeim dægi komr með dómendr sína. oc vitni þau oll . . .

Fjerde Brudstykke, Cap. 287 Slutningen til 289 Begyndelsen.

. . . . oðalnautar coma til þorsdag i pásca uitu. Nu vill maðr iorb selia til stemnu. eða til mala. þa skal biðda þeim xyrft xiri vattom er obli ero næst. biðda þvi at eins syni sínum ex hann vill. No kaupir maðr iorb uboðna. en oðalnautr er innan xyltiff. þa skal hann brigðt hafa a xyrftum .xij. manaðom. En ex hann er utan xyllis. þa skal hann brigðt hafa a xyrftum . . .

Codex I. af den ældre Frostathingslöv.

Med Haand omtrent fra Slutningen af trettende Aarhundrede.

Brudstykke af Christenretten.

Förste Side, förste Spalte, Cap. 5 Slutningen, Cap. 7 Begyndelsen.

. . . . þeira skal barn hvert þegar vil ex ræðgt dauða.¹ En maðr hværr er sír heidinn a lande þessu oc leynir þvi þa hefir hann xirir farer xridi sínum vidr alla menn oc ze sínu vidr bnfup þegar upp temr.

²Um xylkis kirkia.

Bondr skal xyllis kirkia lata gera. xyllis menn allir oc hafa gort . . .

Förste Side, anden Spalte, Cap. 8 Begyndelsen, Cap. 9, Cap. 10, Begyndelsen.

Veizlu skal bua somilega a mote bnfupi sa er kirkia letr uigia oc skal sa za er uigia letr .xij. terti oc .xij. almr terepþ eða uaðmala.³ At guðs togum heldr kirkia uiglu sinni meðan steinunum er oraftat i alterino. en síðan skal bnfup lasta vatne a nja uegge at brunninni kirkia.

Guat kirkia uirlu raskar.

Ex maðr lystr mann með heiptugri hendi. með hueriu er hann lystr eða serrer eða til dauz drepr i xristz kirkia eða Mariu kirkia eða kirkia garðe þeira þa hefir sa xirir gort lande oc lausum eyri er uig uefr. En þat ze a hin helgi Olafz konungr halzt en halzt iarblegz konungr. En sa er loften er eða serrer tale adr rett sin halzu meira . . .

¹) Her udelades Stykket: En ex eigi . . . manaðe, ligesom i A. B. ²) Cap. 6 mangler. ³) Resten af Cap. 8 mgl., og der gaaes strax, uden Capiteladskillelse, over til Cap. 9.

Anden Side, første Spalte, Cap. 70. anden Halvdel.

.... repair l'usine n'ayant pu en faire plus tard un projet et l'après, en 1909, (piller) exécuter l'usine plus tard en 30 ans plus tard à l'usine n'ayant et n'ayant pas pu en i l'ouvrage par la suite de l'industrie.

These photos were for a 1000 dollar bribe.

En q' mader vider mader allang rda jar mdr rindharia þai mader et pindhedei
et al hera i lirtin rda lirtin gader rda til dargi dargi et mader i þai dargin. þann et þann
jar rro egild lannagi et þan pindhedei þo al þann mader q' lirtin et rigi lirtin greg.
þan et et mdr mdr alla þa mader et þann mdr til til mdr mader q' þar þa mdr.
en et gregar mader al mader pindhedei mader. þa þande lirtin pindhedei lant
til þess et lirtin þann . . . . .

Anden Side, anden Spalte, Cap. 12, 13, Begravelsen.

. . . . . góðrar lífin. En ef annar maður ber eðla til lífin þá er öfkygla er til að vera. Þá
þygg þannu aðhygða lífin . . . . . en þessir á . . . . .
. . . . . þannu ræði er . . . . .

En ex madt a fer bogendes lirtin oc jellr . . . . .

Codex II. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra første Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Förste Blad. Fra Slutningen af fjerde Parts Indholdsliste til midt i Cap. 3 (her Cap. 3).

Sideoverskrift paa første Side: . . . þings betar; paa anden: þiorte lutr . . .

Um armanna ret tonongs oc erfibyscope. oc annarra pionastu. l. i.

Þvar þræll hælgr er. eða hværr bota sculi þirir þar. i. ii.

At grimu menn se dreppner. eða hvefso þeir sculi bota. l. iii.

Um heimsoek. oc um heimsoekar vitni.

þat er fyrst imannhælgir varre at var lande hværr skal heilagur vera. innan lannj .i. oc utan lannj. En eþ mædr vegr mann. þa hæuir hann zirirgort ollu þui er hann atte. nema iorðu sinni æinni. nem(!) hinn haue værcat fer til adr. En eþ þærr ætli utlagum manne: oc vegr hann þa skal hann segia mannum til samdröges. i þui sama zykli er hann hæuir utlagan mann drepit i. Enn mörðingi værðr hann eþ hann segir æigi samdröges til. En ængi ma iorðu sinni zirir gera. nema gere niðings værr. En þat er stærðar vig eþ mædr vegr ævættar trygðar. þa hæuir hann zirir þætt bæði lande oc lausum ögri. þat er annat stærðar vig. eþ mædr vegr mann lgridum. þat er hit þridia eþ mædr drepr mann amord.

Um scæmdar vig. oc um nidinga vœre.

- .ii. Dat er nidinga vœre hit mesta. ez madr rædr lond oc þegna undan kononge. En þat er annat nidinga vœre: ez madr løyppr ut ioxriði. oc hærjar i land æztr. oc hæuir æigi sagt xriði æztr. allerr ero iamt utlager er i þeirri xor ero. En þat er þriðia nidinga vœre: ez madr ryxtr trygðar þær. er at lagum ero trygðar. oc hann hæuir sialxtr trygðar at vœit. En þat er xiorda nidinga vœre: ez madr læggr ælð i þor manz oc brænnr upp. Nu ero þau scæmdar vig tollð. oc þau nidinga vœre: ez madr xirir gerer iorðu sinni. ez hann værðr sannr at. En ængi ma mæira ze xirir-gera. at æinu sinni. en þui er þa er hann æigande at.

Um ærheima xriðbrat ærs eða ængis oc soen oc vorn þar um.

- .iii. Sva er oc mælt: at xrialsæ menn sculu aller hœilgir vera hœima at hœimili sinu. oc soa ez þeirr xara til ærheima oc æra. Ez boande eða boanda sunr værðr vegenn hœima at hœimili sinu. eða ez þeir xara til ærheima eða æra. eða a ær. eða æng. með hiunum sinum. þa scal sa vera bane er hiun bera vitni um Sva scal þræll oc ambot bera hœim soenar vitni sem xrialsæ madr. oc soa ætta vætra gamall madr sem æltri. En sa madr er hœim soenar vitni berse æhænnr. þa er sa bane sannr. oc syn. oc æigi æidum unndan xoraz. nema þui at æins. at hann haue soa xiar . . .

Andet Blad, hvoraf den övre Deel (14 Linier paa hver Side) mangler. Det Tiloversblevne begynder i fjerde Part Cap. 27 (her Cap. 26), og ender i Cap. 30.

. . . . xinnata xreftæ um sumaref. en halxomanadar um vættr. oc haue ze sitt allt. En ez hinn er omale. þa er tlyxtar æidr. eða hinn xare utlagr oc allt er hann a.

Um þat madr seytr quir hus eða hæzkip.

- .xvii. En ez madr stxtr quir hus eða hæzskip. oc lxttr mann oc vitu menn at honum var vadavœre. þa scal hann xara braut með ollu sinu. En ædi a konongr avada værcum ollum.

Ornarþing um far eða loft. oc hveffo or scal scera.

- .xviii. En ez sa madr . . . . .

Den övre Deel af anden Side mangler.

. . . . a béc. En ez madr værðr gorr utlagr ærhlis þingi eða á orvar þingi þui sem þar er sem xrlis þing scyllði vera. Nu vill hiun xara i þat sama xrlti. oc æfta ser þing gongu. þa sculu bormdr æigi iatta honum. En hværr madr annar a þing gengt oc væri sitt mal sem honum léze. En ez synir manne þing gongu. þa ma þann mann æigi utlagan gera a þui þingi. En ærtir þat þing. þo at madr værði deud æz farom . . . . .

Tredie Blad, fra Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der her har været Cap. 32, og gaaet foran Cap. 34, der her er 33, til Slutningen af Cap. 40, her Cap. 36.

. . . . monnum syniz. en konungr scogar caup ez hon cembr ætr at . . . be ærlibyscupa.

Um omaga vate oc kvæna oc rettarfar þeirra.¹

Madr hværr til þess er hann er .xv. vætra gamall þa er omage. En ez þa madr .xxiii. dreppr man þa skal þa hana þe sitt allt oc fara ez lande xirir ximt um sumars dæigi en tv . . . . . En hann utlagr oc þe hans allt er hann sitr længr. En hauggiðis menn. oc nærgiðis menn sculu xylgia cono oc² omaga ez lande at orfæcciu i konongs vælði annars at vifta þeim þar. En þader abyrqiz værc barns sine til þess er þat err . . . vætra gamallt. En .viii. vætra gamall madr skal . . . halzrette oc þva bota til þess er hann er .xv. vætra gamall. En ez omage spillir þe mannz þa gialde hann haluum gioldum eða þværi lyritar eid ez mal er þva mylit at lyrittar æidr lemr til.

Ez rad ers til sét at spilla þe mannz oc hvat við ligger.

Hværvifna er rad ero . . . sett at gera manne þear scada³ þa hallde hann .xxiii. upp xirir lyritar æidi. ez þau mol ero er settar æidr lómrr til ez . . . gort. en æins æidi ez minna er. eða hann gialdi halzum gioldum. En ez hann vill æigi gialda. þa stæmni facar abere hanum heim til þingsstænu oc þing stæn. En a þvi þingi gialdi hann halz giold eða þare utlagr.⁴

Um þeirra kvæna legord er madr ma vegaz um sæta laust.

En ero conor þær .vii. er madr ma vegaz um sæta laust við konong oc við .xxv. crænnðr oc geva daudum soc. Æin er cona manns. onnur moder. þridia dotter. xiorda þystir. ximta stiupp moder. Setta sunar tvæn. Siounnda brodor tvæn. Orr skal scera oc afa þa(!) oru xylgia. at hann þann þann mann afono þeirri æinni hværri. er nu ero il næxndar. skal bera vitni um bædr eða blæia eða blod ez a nædum er. eða navistar nenn er hia varo. larlar eða conor.

Ez madr er vegen utan gatu.

Þa madr er giængr utan gatu þar er hann a hvarle horns gang ne hoys oc .xxvi. erdr fallat a hann. oc vill hann æigi svara. oc vædr hann þa vegen. [þa ma geva onnum daudum soc oc skal þangat or stæmna sem hinn daudi liggr. en arze hans

¹) Dette Capitel omfatter Cap. 34 og 36 efter Redactionen i 1ste Bind, men stemmer ei ganske dermed. Verskriften er omtrent ligelydende med Titelen i Indholdslisten S. 157. ²) cono oc — mgl. i Red. i 1ste nd. ³) Altsaa ikke þiðrscada, som i 1ste Bind, S. 169. ⁴) Cap. 38 mangler.

have .ij. coste hvar er hann vill. at hinn falle ogilldr. þá er honum er soc til gevenn.¹ eða hallde þirir lyrittar æði er honum er þioz soc gevenn oc stænndr maðr ægi ze sitt i honndom honum. En settar æði er hann tallar [hann mann þann² at hann villdi sialvann hann drepa. En er hann gezr honum þa soc er han a tlyztar æði þirir at hallða . . . . .

Fjerde Blad, fra Slutningen af femte Parts Cap. 12 (her Cap. 11), til Begyndelsen af Cap. 14. Bladet har ved et Kors-Snit været deelt i 4 Stykker, hvoraf nu blot andet (o: ydre oventil) og tredie (o: indre nedentil) ere tilbage. Sideoverskrift: zimti tutt þrøsto þings bocar.

. . . . þa skal orvarping vera sambogues er facar abere vill. Oc fullt þo at um morgunenn se æxtir. En er æxtir midian dag er veginn. þa skal orvarping um morgonenn æxtir³ er facar abere nær. en or skal fara þann dag allan er þing er oc allt til þess sol sæze. En at þorum mánne þa skal orvarping vera apingstad næsta.

Þoc utlagr maðr skal fara eða omagar utlags manz.

.xii. Er ze mannz verdr utlagt. þa skal armadr gera zimtar stemno ollum monnum a þingi er ze æigu at hinum er ze þat atti þangat er zeet er. oc tome hværr þangat með vattom sinom. Slica sculld skal hværr haura braut. sem vitni berse til. medan ze vinnz. þa skal ollum iamt bræsta i. sem til tælse er iomnu ze. En er armadr tæc ze mannz upp. þyrt en hann haue gort monnom stemno til. þa scolo menni anesta þingi er þeir mego til comaz niota vitnis sine. En er armadr vill ægi ut lata þa scolo þeir bæða zearens. En er hann lætt þa eigi laust. þa skal æsta bönndr lida til at fara at honum oc fara er honum halzuu mæira. en vitni bars til. hære hinn sitt. en bönndr þat er áuc er. En allt þat er gollit er cononne með vattom eða vitnum. eða iadru ze þa a hon þat allt. En er armadr tæccr noccot ze fra henni þa liggir honum buran við. En þa sculu fara orvasar oc omagar utlage mannz. Er ærvingi utlags mannz tæc iord æxtir hann. en armadr oc huirfoenar menn utlagan øyri allan. þa skal virða æzimtarstemnu þeirri er monnum er til gorr scullda sinna bæði iord oc utlagan øyri. sculu orvasar oc omagarr apann lut hverja zleire err bæstri þyðir. En bönndr sculu bæði iord virða oc utlagan øyri æzimtar stemnu þeirri er monnum er gorr til at lata bera vitni til zeat sine er utlagum øyri. En er armadr tæccr ze utlage mannz. oc atti hann enga iord. þa sculu orvasar ze zylgia. En er utlagr maðr a iord. oc tæccr ælli⁴ armadr utlægðar ze. þa sculu orvasar oc omagar . . . .⁵ En er armadr tæccr æði er ze utlage mannz. þa skal hann oc ælli fara omægð hans. ægi sculu æthornir menn i tonongs

¹) Ved det Følgende kan Cap. 40, 1ste Bind S. 170, berigtiges.

²) [Utydeligt og derfor usikkert.

³) Stykket En æxtir midian o. s. v. til æxtir mgl. i Papirsaufskrifterne efter Cod. Resenianus (s. 1ste Bind, S. 170), aabenbart ved Forglemmelse i Codex. At Udfyldningen ovenfor er rigtig, maa ansees afgjort. ⁴) ælli er tilskrevet over Linien, dog som det synes med samme Haand. ⁵) Her kan ogsaa Texten i 1ste Bind S. 180 nogenlunde forbedres.

garð ganga. ælla skal þeim þe oc atvinnu æz utlagum ögri til þess er hitt ællyta er full-
tíða. er oc æigi mæira en .v. ára vegna slymetna hværiu þeirra i forlaga ögri a hveriom
tolzmanadom. oc sva hværvitna er forlaga ögri er. en þat er halzr .iii. ögri vegenn.

Um buran.

Æz menn fara at boanda. oc væita honum buran. oc fara æz honum .iii. tjr. eða þlæiri.
eða .iiij. tugillbi. þa værðr æigi þyr at burane en sva . . . .

Femte og sjette Blad, af hvilke begge den nedre Halvdeel (med 10 Linier paa hver Side)
er afskaaren, fra Begyndelsen af femte Parts Cap. 22 (her Cap. 21), til noget ind i Cap. 34,
i Indholdslisten S. 176 Cap. 32 ligesom her. Sideoverskrift: zimti luttr frosto þings botarr.

Um squeðes ord. at ængi male(!).

Enngi skal þat við annan mæla. at hann haue þegat scom æf. hvarle armadr. .xxi.
ne annar madr. nema honum þylgi .x. menn til þinga. oc sanne mal hans sva sem
mælt er ilogum manna. Tveir sculu svera. en .viii. sanna mal hans.¹ oc þeir .ii.
haua boc ihænnde oc svera sva: þess lægg ec honnd mina á boc at þat hauum ver
hærrt. en æigi vitum ver hvat satt er. en utlagr æz hann missir þeirra vatta. En hinn
skal þo haua lyrittar æid þyrir sér. at hann haue þessa vatta alla.

Ænnz um land rad.

En æz madr mælr(!) þat við annan: at hann haue radet lonnd oc þegna unndan .xxii.
lononge. þat skal ængi mæla nema heimiscvibar vitni haue . . . .

Det övrige af förste Side hörer til det bortskaarne.

. . . . . mal við carll eða við cono. þat er utlægð liggr við. oc værðr stirscofat
þa skal þo fullrette upp við hinn er mælt var við. þo at sa er mællte hælgi sec með
heimidvib(!). nema hinn æigi at lagum soc apui male. En þa er ædi rettar þar a.
Sva skal um þiolmæle oll. oc fullrettes ord.

Þyrir æigia cons mannz er þrenalldr rettr.

En æz madr lægf með cono mænng gjaðde hanum þrinna rette. En æz hann vill .xxv.
æigi. þa stæmni honum þing. oc borte hann þar .iii. rettom. eða þare utlagr. eða
syni með lyrittar æidi.

Um scaldscap æz madr yrkir um mann loz eða loft.

En æz madr yrkir um mann loz eða loft þiordong visu eða mæira. nema hinn .xxvi.
vili | . . . .

Det övrige af Siden bortskaaret.

¹) Her begynder Lacunen i Papirsaafskrifterne efter Codex Roseniannus, see 1ste Bind, S. 181. Det føl-
gende kan saaledes for en Deel udfylde den.

Norges gl. Love II.

. . . . . heimisviðar áþingi. En ef cono er kœnt at hon fære með fœrdæðo scape. þa tale hon itætil. oc fære hennarr mál sem hins er til iarns giængrr. sem still icristn: um rette.

Um rog.

- .xxviii. En þa er sannr eða cunr væðr at þvi at hann røger manne við konong eða við bñscup. eða við iarl eða við lænndan mann. þa ef hann røger fjarui mannz þa skal hann sinu fjarui haura røgt. En ef hann røger fe. þa skal hann sinu fe iam myclu haura røgt. eða syni með lyrittar æði. en ef maðr lænnir oðrum at hann haue fængei opocca konongs af hans orðom. þa hallde færir æins æði. eða giallde honum .iii. merer silzmetnar. En ængi er soe afannu.

Um cons drapp.

- .xix. En ef maðr dreppr . . . . .
Det övriga af Siden bortskaaret.

Ef þræll væcr fialsum manne bløð.

- .xxi. Ef þræll væcr fialsum manne bløð. eða lystr hæxtugre hænnde. þa er hann utlagr oc oheilagr oc obota maðr oc come allðrigi iland aftr. En þræll skal ægi mæira færir gera en fer noctom. En ef drottenn hans cvedr næi við. þa skal hann fæsta lyrittar æið færir þrælenn. oc fialzr færia. En ef æiðr fællz: fære þræll utlagr nema hinn fære vili botr fæca af drottne þrælsens.

Ef maðr er drægin til afhogs.

- .xxii. Þa maðr hætir hœimnar er drægin er til stocis eða til stumns oc hoggnar af bæde hænndr oc fœtr. En um þat væcr værða .iii. menn utlager. nema hann vili færom læna. þann mann skal giallða livanda gialldum aftrr . . . . .
Det övriga af Siden bortskaaret.

Syvende Blad, fra Slutningen af syvende Parts Cap. 4, til omtrent midt i Cap. 8. Den indre Halvdeel af Bladet og nederste Linie mangler. Sideoverskrift: *staunndi tutt fæsto þings bocarr.*

. . . . . foiptunga. En hancu giollð igiærd værða allðrigi mæira en .vj. aurar. En við fiallða(!) liggia .iii. aurar.¹ en oðrir liggir við foiptung hvern.

Um ræiða til segls oc tres oc framfætning.

- .v. En ef segl er ægi fængit at þæirri fæmnu er mælt er. þa skal giallða .vi. aura igiærd hæværr. en ef æinnar vabar missir. þa er þa maðr fæccrr .vi. aurum. oc .vi. aurum þo

¹⁾ Her kan Texten i 1ste Bind, S. 199 fuldstændiggjøres.

Um ping xór(!).

Um nœmning styri manna oc hafeta.

• • • • •

Sideoverskrift: attande lutr grosto pings bocarr.

.....iii.

.....iiii.

.....v.

1) Rettet i Texten selv samtidigt fra beundrom.

. . . . .vi.
. . . . .vii.
. . . . .viii.
. . . . .ix.
. . . . .x.
. . . . .xi.
. . . . .xij.
. . . . .vege mann til arzo .xiii.¹
. . . . .er uttanlannz er getenn .xiiij.
. . . . .xv.²
. . . . .oc svo arz .xvj.
. . . . .xviij.³

Her hefr upp ærzd(!) hin fyrsta.

i. Sunr skal taca arz ærtir fadur sinn ez at scapum færr. svo ætflæidingr sem ætborenn. En ez illa værðr. þa tætr fader ærtirr sun sinn. ez hann a eigi borenn arua.

Um aðra ærzd.

ii. Sv er annur ærzd er tætr dotterr oc sunar súnr þa sunar súnr er hann er stíll getenn oc svo fader hans.

Um sunar sunu .ij. oc ez fader annars er arzgengr en annars eigi.

En ez sunar synir .ii. standa til arzo fælgætnr oc er annars fader fælgætnn en annars eigi. þa tace þa arz er fælgætnn er fader hans. En ez hann er eigi til ne dottir. þa eigi hann arzfælti við sunar dottur oc fælti svo sem fælti fælgætni sunar sunr oc dottir. oc standa i ollum ærzdum upp ærzo þvi. Sama mat eigu broðor synir svo gettnr. En þo at dottir se ein en þeir se allmarger. þa skal hon þo iamt ganga til arzo við þa. en þo at þær se allmargar. en sunar sunr se einn. þa skal þo fælti iamt þærra amedal. En ez obale iord er i fælti þærra þa fæltu þær broðr lögja til sín með voru oc cuitze. gulle oc brendo⁴ fælti. oc

1) Herefter mangler Tittlen. Um .xij. ærzd er fonungar gæfu, see 9de Blad, jevnfôr 1ste Bind, Side 204.
2) Her indskyder Indholdslisten i 1ste Bind ingen særegen Titel. 3) Dette Tal staar ligend for den røde Overskrift til Cap. 1, og kunde saaledes maaskee være tilføiet ved en Feiltagelse; imidlertid kan den korte Titel um ufœrþa þing meget vel have staaet foran hiin i samme Linie. 4) Dette er fornemmelig udfyldt efter Hk. 56. Frostath. L. VIII. 3 har lögja til sín með fæltu þe sem allra manna er mælt amedal með gulli oc með brendu fælti; Hk. 56: lögja til sín fæltu þe sem allra manna gængi i mælt með voru oc cuitze gulli oc brendo fælti. Begge udelade det følgende, om hjemmesødt Træl, istedet for hvilket det foregaaende "með fæltu . . . amedal" naabenbart er en nyere Tilsmætning; Fr. L. lader dog ved en Incurie "en þat . . . vefra" blive staaende. Ved Udfyldningen ovenfor maatte Stykket "með fæltu . . . amedal" udelades, da der aldeles ikke kan have været Plads dertil. Frostathingslovens "með gulle oc brendu fælti" blev igjen for kort, medens derimod Udtrykkene i Hk. ganske passe. Forresten bekræftes den i 1ste B. S. 205 Not. 5 fremsatte Gising, om Udeladelsen af Træl blandt de opregnede Æquivalenter, herved paa det fuldstændigste. See forøvrigt ældre Gulathingslov. C. 266 i Slutningen.

mane herlænngo. en þat skal ægi vera ælra en .xij. velttra oc ægi yngra en .xv. velttra. En
ex missir dottor oc sunar sunar. þa taci sunar dotter þerr en broðerr.

Um .iii. ærþ.

Su er þridia ærþ ær broðer værðr broðor arge. Oc ero þeir samþædra. en ex broðor .iii.(?)
missir. þa tæcr syster samþædra.

.....

Su er þiorda ærþ er tæcr þobur þader oc broðor sunr. Oc þobur ..... .iii.

Niende Blad, (sammenhængende med tiende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver
Side, er bortskaaren. Indholdet er aattende Paris Cap. 11—16 (her 10—15), Begyndelsen.

Sideoverskrift: attannde luttr frosto þings bocarr.

Um tiundu ærþ.

Su er tiundu ærþ er tæcr modor broðer oc syster sunr. þeir eigu þader ein .x.
arþ at taca. oc værðr hvarþæggia annars arve. En ex þeirra missir. þa tæcr modor
syster. oc syster dotter. þer eigu þader ein arþ at taca oc værð(r) hvarþæggia ann-
arrar arva.

Um .xi. ærþ.

Su(!) ællyta ærþ. er taca þeir menn er ero systerinna tvæggia synir carls oc .xi.
cono þeir eigu þader ein arþ at taca. oc værðr hvarþæggia annars arve. En ex
þeirra missir. þa sculu taca systerinna tvæggia dotr carls oc cono. þer eigu þader
einn arþ at taca oc værðr hvarþæggia arva annarrarr.¹

Um .xij. ærþ.

Su er hin .xij. ærþ. er taca syster tvæggia synir. oc værðr hvarþæggia annars .xij.
arve. En ex þeirra missir. þa tale conor er syster dotr ero. þer eigu þader einn
arþ at taca. oc værðr hvarþæggia annarrarr arva. Sva er oc mælt oc talt at i þeirri...

Det øvrige af Siden mangler.

Su er hin þrettanda² ærþ er þeir broðrr gavo Magnus synir. Sigurðr. oc Ofn. .xiii.
stæinn. oc Olaf. er taca skal þobur broðerr oc broðorr sunr. þrillu synir. oc þa þobur
broðer annar oc broðor sunr er þeir ero sammodra. oc skilgetner. oc scixti at mann-
mærg. En ex þessara missir við. þa tale conor iamskyldar. oc scixti sva sem adr varr
scilt. En ex þer ero ægi til. þa tale þobur broðer sammodra. oc ægi skilgettenn.
oc broðor synir sammodra hvar er þeir ero skilgettner eða ægi. oc scixti at mann

¹) Saaledes og Codex III. Redactionen i 1ste Bind har systerinna dottra synir .ij. carls oc cono o. s. v.

²) Saal. og Cod. III. .xiii. Redact. i 1ste B.

mærg. En ez þeir ero æigi til. þa tale conor iamscyldar. oc scizti sem aðr var scilt.
En ez þessarra missir allra. þa tale þeir menn er zimta manne er frændsema nema
nanare zinniz þyr en undir konong gange.

Um þa ærþ er sa madr á at taca er utan laniz er getenn.

.xv. En ez madr er uttan lanniz getenn. oc hæuir hann æigi oldr hus vitni oc hæuir
hann iartæinir konongs eða byscups . . . . .

Det övrige af Siden mangler.

Tiende Blad (sammenhængende med niende); den nederste Deel, med 6 Linier paa hver Side,
ligeledes bortskaaren. Bladet indeholder det meste af Indholdslisten til niende Part, og omtr.
Halvdelen af Cap. 1. Sideoverskrift: Niundi lutrr frosto þings bocarr.

Um gefstædri oc um arz hans.
Um arz þess manz er i haue dægr.
Um þess manz arzlocu er ivan er æadæni hans.
Karlmaðr iamscyldr skal þyrir cono arz taca.
Arzscizti medal þyfinna.
Um vorn. eða soen læysingia. oc scapdrottens. . . . . i.
Um þyrmslarr. oc ærþir læysingia. . . . . ii.
Um frælsis ol þræls. eða þyarr. . . . . iii.
Um frialægiava boannda. eða caupmanna izarum uti . . . . . iiii.
Ez madr vill caupa þyrmslar az ferr. . . . . v.
Ez madr er scauta amedal borenn. . . . . vi.
Ez madr forerr løyfingiu mannz az lannde. . . . . vii.
Um legord læysingiu. . . . . viii.
Hvat þofre ma þoftra geua. . . . . ix.
Hvat geua ma þyrir utan arua salt. . . . . x.
Um þiordongs gloy þængens þearr.

Det övrige af Siden mangler.

Um umaga þyrir hngiu.
Ez omage callar þyrr til þear sino. en þear hallz madr callar hann
til comenn.
Ez arzrr berse til hannda umaga oc hæuir madr isæz.
Eigi skal omaga eyri az lannde þora þva oc læpfs a. b. m.
Um arzfoenar þyrnsu.
Hve iord. eða lod. eða bu skal sozia. ez i ærþ berr.

Um ætlaðing.

Þa er ætlaðingrr at fullu: ex þader læidir iæt sun sinn oc þeir menn iatta. er ero arve þess mannz næsterr. er sun sinn læidir iæt. þriggia salla ol skal gera. oc igva oga þrevætran. oc þla æz homung æz æztra þote hinum hogra. þyrir oþan elen. oc gera scó orr. þar skal þader ætlaðinga stiga i. oc hana sunu þina þa i me er iomægd ero. En þeir synir hans sculu ipann sco stiga: er fulltíða ero. ex hann á sunu ænnga arþgienga. þa sculu þeir . . . . .

Det övriga af Siden mangler.

efte Blad, hvoraf den nedre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Det in-
older Størstedelen af tiende Parts Cap. 17—24 (her 23). Sideoverskrift: um .gi(!) lut frosto
þinga þocarr.

. hann þar oc cædr hann. oc læccr dom ex hœimamadr þæstir. þyrir en hann æ þyrir utan þædiuna. þa er hann sæccr .iii. aurum toldum. Nu er ængi þa til dom þæstir. þa er hinn sæccr .iii. aurum. En ex hann þolerr .iii. cvoður. þa skal ar aðere stæmna þeim manne þing. oc skal hann þramme hana vitni sitt allt apingi. saman. bæde um hœimstæmnu. oc um tvadu vatta. Nu hœuir hann sótt mal sitt lagum. Nu hann biðr hann at hann ræidi honum sitt. en hann ræidir allz ædi. skal hinn æsta liðs at þara at honum. oc taca holuu mæira. hinn hane sitt er dde. en armadr .ix. aura. or bui hans. en boanndr þat er áúcc er. En þeir ut-
er err . . . . .

Det övriga af Siden mangler.

Þat er hitt þriðia ex menn þæstaz honndum saman. oc se .vi. menn æz hvarss. .xx.
eggia hænndi.

Um þiorða vitta þe.

Allt þat er domr domer manne. þa er vitta þe. .xxi.
En ex manne vœdr þingstæmni. oc doma menn oðrum manne æz hinum. þe a
gi. þat er vitta þe.

Um dauz manz sculda þárr.

Engi skal segia dauðum man(n)e sculld igarð. nema vitni se til. Oc ængi skal .xxij.
þværia þyrir dauð þriof. nema þár sem þoc vor still

Um sculld soen.

Þva skal vitta þe soðia sem allar aðrar sculldir. bæida út þrysvor oc þo fullt .xxiii.
um sinn se. oc læggia rán við ex á er haðdet. oc stæmni honum þing . . . . .

Det övriga af Siden mangler.

Tolfta Blad, indeholdende Slutningen af tiende Parts Cap. 24 (her 23 og 24) og det følgende indtil noget over Midten af Cap. 27. Det øverste Hjørne inderst er bortskaaret.

. . . . . þa zart bórndr at honum. Oc tace æz honum halzu meira. oc ranbang tononge. En um þær sculldir er vitni ero til. þa scal þæmna hœim til þingstæmnu oc þing síðan. æn hann taci sculld. eða vinni log æida. eða bórndr zari at honum oc taci halzu meira.

Spell um zenad manna oc sócn þær um.¹

.xiii. En um spell þau oll er menn gera um zenad manna. oc þua þær er zæ spillir zæ. þa stæmni hœim til þingstæmnu. oc þing síðan. late þa bera manz vært á. Stæmni oc hœim til þingstæmnu æz zæ spillir zæ. oc borte þat sem men meta. eða hœlde þær logeiddum. En at zor æz hvarle vill. oc se tælit holuu mæira. en sa sæccr baugi æ æigi zærr.

Um domsfætning. oc æz æigi kœmr coaðu vatr.

.xv. En æz menn hœua dom sinn sættan oc kœmr æigi coaðu vattr annar. þa scal hann bida hans til middaga. oc sættia dom síðan. En æz annar sætr æigi sinn dom á giægn. þa er sa sædr .iii. aurum. En hinn scal mæla coaðu vatr annar. slið sem hann vill boca á oðrum dome. Nu coma bader coadu vattrar til annars dóms oc bera þær at zullu með hinum er coadde. þa sculu bader at zullu hœlðner þær domar. Nu er sa hinn þriði domr. er vædia scal eða late æz male sinu. En hœvert mal þærta er mædr vænes hœimilddar manne at. þa scal zæsta sliða dom zyrir.

.xvi. En æz mædr hœllir mann æintœngpan innan zyllis. oc vill sœtia hann. þa scal hann sœtia at hœimili hans. en æz hann villir þa scal hann gera honum hœimili innan zyllis. oc hœua vitni vid. oc sœti hann þær. hann scal hœua hann hœim með ser oc hœzla² hann sem hann vill. at hann mæidiz æigi. oc tæne þing at. oc hœue hann til þinga oc niote vatta sinna allra. En æz(!) vill þa æigi reida. þa biode zœrœndom at lœysa sliðu zæ. sem hann er sæccr. oc vattrar vitu at hann æ at giælda. En æz þær villia æigi lœysa hann unndan. þa scal meta limi hans. til sculldar. þadan zyrri sem hann er oðyrri. oc ógiðdr zœrœndom æz hann er bodenn adr. En æz sa mædr zær ser hœimili. þa scal hann æfta hann tacs til hœimilis sins. en hinn scal tac zæ. en hann scal zylgia honum þangat sem hann sœgir tacs vón. En æz þær zællz honum tac. þa scal hann zylgia honum til tvæggia boannda hinna næsto. oc bioda þæim at ganga itac zyrir hann. En æz þær villia æigi ganga itac zyrir hann. þa hœue hann hann hœim með ser. æ gere vid hann sem zyrir var sagt.

¹) Ingen Capitel-Afdeling i Redactionen i 1ste Bind, Side 222.

²) Kan ogsaa læses: hægta.

Um tac ez mædr giengrr i.

En ez hann fær honum tac til heimilis síns. þa skal hann þar sölja hann. En xxviij. þ hann missir hans at heimili . . . . .

Trettende Blad, hvoraf den övre Deel, med 10 Linier paa hver Side, er bortskaaren. Indholdet: fra Midten af tiende Parts Cap. 32 til Overskriften foran Cap. 35 (her 34).

. . . veriannða. þa hallde veriannde settar æidi oc næmndar vitni.¹ En næmna skal .iiii. börndr þa er næstir bua heimili hans innan þyflis. oc haue veriannde þa tva æz þeim .iiii. er hann ma þa til æidar með sér en hann sialzr hinn þridi. En ez hann fær æigi þa vatta er næmnder ero. þa reidi hann .x. ærtogar þyrir hværn þeirra en .v. ærtogar þyrir þanga vatt hværn.² En ez hann er æigi sialzr. þa er hann sannr at þvi male. er hann færsti æid þyrir. En ez sotiannde hæuir ængi vát til síns mals adome. þa hallde veriannde upp settar æidi oc þanga vitni. ez þat er mæira þe en til þriggia aura sil(x)mettenna. en sacarabere a vátta þe þat allt er veriannde á at giallda þyrir . . . . .

Den förste Halvdeel af anden Side mangler.

. . . síns. En ez hann lætr æigi laust. þa stæmni hann honum hœim til þingstæmnu. oc þing síðan. En ez hann vill æigi æz lata. þa æfte hann börndr at þararr. at taca æz honum þe hans. oc læggia á mærcr .iii. en þat þe sculu haura börndr aller saman. Sacarabere skal sölja armannen til vitis þess er við liggrr. en börndr tvi honum. oc haue sættena. En ez börndr synia lids. þa sæðiz hvær þeirra .vi. aurum toldum. En sacarabere sölje viti æz þeim oc börndr aller. oc haue vitit er við liggrr.

Um rettar far manna.

Hauldr skal taca at fullrette sinum .iii. mærcr. En þridiungi væx oc sva þværr .xxiii. hværo mannz rettr upp þra hauldi.

Um sœvædes ord. oc iannan við þærþott kvickvændi oc rettar far þar um.

Fjortende Blad, hvoraf de 6 nederste Linier paa hver Side, og et lidet Stykke inderst oppe i Hjørnet, ere bortskaarne. Det indeholder det meste af fjortende Parts Cap. 6 og 7.

Sideoverskrift: Um .xv. (!) lut frosto þings bocarr.

. . . menn bera er annattvæggia varo (i) þor með hanum eða haura sannlega spurt æz þeim er iþor varo með hanum. oc þeir sagðu sva. at þat vissu þeir þyrir guði sannast

¹) Her tilføies i Margen, uvist om med samme Haand: um settar æid at nembdarvitni. Texten i 1ste B. S. 224, 225 berigtiges og fuldstændiggjøres.

Norges gl. Love II.

²) Herved kan

um þat mal. þa sítu hann iarlue oc súa arui hans ex hinn þællr æzra. til þess er þat rogniz sannara at hinn lízdi er ze atte þat mund er sía andabisc er iærþð hærðe sæz þyrst. En hualte matum er tñsc huaa þyrir nymæli um sliç mal. þa stande sem þau huaa veret gorr.

Um almænnunga oc soener þar til.

- .vii. Súa sculu almænnunga vera sem veret huaa at þorno þare bæde hit æzra. oc hit yttra. En ex menn stíl á callar annar ser. en annar callar almænnung. þa þæsti þa log þyrir er serr callar oc lænni þing síðan. hvart sem þar er þyllis þing eða holu þing er menn æigi þui male at scizta. oc huae hærþ upp þings þod þyrir þimt. En ex hann gerir æigi sua. þa er ynytt loggæsta hans at þui . . . . .

Det övriga af Siden mangler.

. . . callar iord þa. oc niote þar vitnis þess er aþingi var næmmt. En ex þimt bér aþælþan dag þa se stemnan hinn þyrsta rumþælþan dag æþtir oc þori þat vitni fram at iamþullu sem æzimtar stemnu. En sua scal þann æid þæria. at þat hæui ec horyrt at þat scit marcra ámadal(!) þoannda æignar oc almænnunga oc æigi vœit ec annat sannare ipui male. En síðan se sett þimtarstemna oc þomi þat þar huarum sem huaa scal. En ex armadr eða ærenndrele þononga lænnir þat manne at hann se hanndhaue at iordu þæirri. er ialmænnungi hæuir veret gorr at olæþui þononga. En ex handhaue þærar. sía iord var gorr þirir þriggia þononga öve. þæirra er ængi var scæmr at lænnde en .x. vœtrr. En ex armadr eða ærenndre(le) þononga lortrygvir þat mal. þa scal hann niota vitnis síns. sem adr var stílt at madr scyldi huaa meðal almænnunga oc æignar mannz.

Femtende Blad, hvoraf nederste Linie paa begge Sider er bortskaaren. Indholdet er fra noget over Midten i fjortende Parts Cap. 10 til Midten af Cap. 14. Sideoverskrift: um .xv.(?) lut stofto þings þotarr.

. . . þomr þár sem adr varr framstamn. þa á hann ædi æz. En þinnanda spic scal stera þra þorne niðr oc æþr asíðu alt til bæina inn. æinn madr scal aþcipi þui vera. oc huaa æina árr oc auþtærr. oc æina þiliu. En ex hval reccr ístod mannz lyðstæran. þa á þa þann lut allan er ístodenne liggr. er stodena á. en þonongr oc þorndr þann lut er um giængr stodena ut.

Um sel værr.

- .xi. Súa er mællt um selværr manna. at þa er .iii. vicur ero til Jons meffo. oc .vi. vicur til iola. þa er(o) selværr oll hæilog. at ængi madr scal þa íselværr annars þara. loþuis lauft. En ex madr er þun(n)in i selværi mannz. a þeim vicum oc tæcr hann scla iværi mannz. þa vœrðr hann þar súa þiozr sem iburi mannz at stulld. En þess amedal. þa hægni menn selværr sín sem menn hæгна æignir sínar aland upp með lagatæzli en ranþaugi ex ízærr síðan oc landnam sílymetet oc scla alla er hann toc iværi hana

Um þíona mal.

En ez madr stell ærtog. eða ærtog mæira. þa er þa þiozr. oc þiozr væðr madr .xii. æz blodogre bráð hværrí nema æz hundi. En ez madr giængr iær oc hæuir abrott æitt bunndin.¹ eða zléiri. þa er hann þiozr. Ez þiozr er zunninn i buri mannz eða i oðrum stad. þa skal binnda zola a bæc honum ipui zylfi er þiozr er tælinn i. oc zora armanne bundin. oc hálde armadr til þings oc þaðan iziaru. oc zæc mann til at drepa. En bønndr scyldir til at zylgia þíoue til draps. oc er þa æz þæirra abyrð. En ez þæir vilia æigi zylgia. þa liggz slict við sem þæir sötte æigi þat þing. En ez ze er tælit á þíoue. þa a² þa er toc ez æigi berse oðrum monnum vitni til. En alla aðra lausa aua á tonongr. Sa abyrðiz þioz er binndr zimtán morcum við tonong. þar til err hann sættr hann bunndinn æzlæt armanne. oc hæue vitni við. En ez þiozr vill væriaz. þa zalle hann utlagr. En þa sæðiz .xv. morcum við tonong. er þiozr(!) lætr lausan. sva armadr sem annar madr. En ez madr stell minna en ærtog þa er tórðs madr. gere honum gæilar. oc caste hværr at honum er vill. come brout sem hann ma. oc æigi rettnæmr síðan. En ez minna stell en þvæiti. þa skal hæita hvinn um allðr síðan. oc æiga ængan rett æser.

Um kudreccr.

En ez madr lægz unndir tþr manna oc dreccr . . . . ængan rett æferr. .xiii.

Um lauca stulld. oc . . . .

Ez madr giængr ilauca garð eða hvanngarð . . . . . æði æser þo at .xiiii. menn bæri hann oc bænsi . . . . .

Codex III. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand omtrent fra Midten af trettende Aarhundrede.

Förste Blad, begynder i fjerde Parts Cap. 9, ender Cap. 13. Den ydre Halvdeel er bort-skaaren. Af Sideoverskriften sees paa förste Side þings b . . . , paa anden frosto.

. . . þa er þa sæðr baugi. En .xij. aurar ero i þeim baugi. En næzgillðis menn oc hauggillðis menn oc namagar sculu at lagum æigi æxtir renna nema villi. En þæir sculu aller æina biorg væita hinum er vig hegir vëgit. oc æigi mæiri biorg væita en scilt er með ollum monnum. Rinda skal manne ez vill oc aro skal til sciota oc auflere. Oc æz þessom þrimr skal æina biorg at æino væita. En ez væitir. þa er þa utlaggr er síðar væitir. nema honom se uuifu vargr oc suæri æinn zyrir. En ez madr zerr æz lande utlagr. þa er sialz bodet arua hano um zear hald oc allt þat er honom vardar.

¹) Herved rettes det samme Sted i 1ste Bind, S. 252, 253, hvor der staar en bundinn. ²) Samtidigt rettet fra er.

En ef maðr er særðr a þingi oc renna allr ættr þeim manne til scogs er vig vadi nu værðr hann farenr þa ef hann vill at lagum veriafc. þa leggi hann niðr vopn sin oc biode log xirir sic. En þegar hann er hannlaðr. eða læggr hann vapn sin niðr. þa er hann xriðheilagr maðr.¹ oc æigi dræpr meðan hinn er liðs hinn fare. Binda skal þann mann oc armanne xora. en hann a vord at væita oc sua lenðr maðr. Nu ef armadr þarz liðs at giæta hans þa skal nemna xrendr hins fara at giæta með honom. eða græida bøndr með honum svo marga sem hann þarz. En ef hann lönpr xra armanne oc værðr hinn fare dauðr þa skal drepa armannenn. En ef armadr er æigi hæima þa skal xa þann mann bundenn cono hans. En ef huarle er hæima þa skal xa i hond verthuo bryta oc sua lið með at hallða hann. En xrendr hins fara æigi toft at hallða hann. at eði vardar þa þo at hann laupi xra þeim. En ef armadr sgniar vidtacu þa sculu þeir haura vitni til. oc setia þann mann bundinn a xlet hans. þa vardar hann hit sama nema uxriðr tace af honom. En hueroitna er armadr tæcr utlægdar ze mans. þa skal hann xa mann til at hogua þann mann er a þing temr nema arue se ner. En arua liggv æði vid þo at hann geue honom gang. oc boann- dom liggv æði vid þo at hann gange af þingino ef æruingi hins dauða gevr honom gang. En ef æruingi hins dauða gevr honom æigi gang. þa drepi armadr þann mann sem xrr var mælt.

Um far bote oc konungs sæt.

Ef maðr er særðr oc temð sa² i scog er særði eða værðr hann honndom tælinn oc byðr hann log xrir sic. þa ero þar logbaugar kononge uppi. en far botr hinum fara oc lænes ze.

Um lænes ze.

Þrir skal uppi lænes zeðr amanade hverium oc .ii. manabarmater miols oc .ii. smiors sua skal manad huærn til þess er ruua er a sari. en þat skal a xyrsta þingi bioda oc bu hans i taci oc lauser aurar þar til er hann hæuir bot logbaugum kononge oc farbotr hinum fara oc lænes ze. En ef hann byðr æigi a xyrsta þingi þa er hann ut lægr oc sua ze hans nema þat er hann temr i scog með ser. En þegar er ruua er a fare. þa skal sa er særðr lata menn tua sia. En ef hinn fare vill æigi sgnia far silt þa er af hins abyrð er særðr oc svo þo at hinn værðr dauðr. En ef hann sgnir þa sculu þeir bera vitni um er sa. en hann skal lenna þing oc bioda kononge logbauga oc farbotr hinum fara oc lænes ze oc haue bot a halzomanadar xreste eða hann fare ut lagr. En ef xrr er farbota beitt en ruua se a fare. þa bote sa er bæidir auundar bot hinum fara ættr þvi er hinn fare er burdum til.

Aller sculu ættr þeim renna er mann serer.

¹) meðan hinn lifir — tilf. Redactionen i 1ste Bind, Side 162. S. 162, Note 17.

²) Ogsaa her mgl. æigi, see 1ste Bind,

Andet Blad, begynder i Slutningen af fjerde Parts Cap. 35, der ligesom i Cod. II gaar foran Cap. 34; ender i Begyndelsen af Cap. 41. Den ydre Halvdeel er bortskaaren. Af Sideoverskrift sees: . . . utr frosto þings bocar.

. . . bana þa þare hon ær lande oc dvaliz utan lang ærtir þvi er ærtibiscop ser at rade ærtir malavortum. en þrændr haue sliar botr ær þear lutum sem godum monnum syniz. en tonongr scogar laup. ær hon lemr ærtir at rade ærtibiscops.

¹ Mædr huærr til þess er hann er þimtæn vetttra gamal þa er hann umage. en ær þa mædr drepr mann þa skal þa hana þe sit allt oc þare a braut ær lande þyrir þimt afumars dægi en tuæggia vicia a vetrar dægi. En ær hann sitr þyrir iuir þa stæznu þa er hann utlagr oc þe hans allt. En bauggilldis menn oc neygilldis menn sculu þylgia cono oc umaga ær lande at orfædiu i tononge vellbi annat oc vifta þeim þar. En þader abirgis være barns sine til þess er .viij. vetttra er gamalt. En alla vetttra gamall mædr skal halþretti laca oc sua bota til þess er hann er .xv. vetttra gamall. Sva oc ær omage spillir þe manz þa giallbi hann halþum giolldum. eða suæri lyritar æið ær mal er þva micit at lyritar eiðr lemr til. Sva er oc mælt huærvitna er rad ero sett til at gera manne þear scada þa hallde hann upp þyrir lyritar æið. ær þau mal ero at settar æiðr lemr til ær hann hever gort. en æinsæið ær minna er eða hann giallde halþum giolldum uill æigi giallda.² En ær hann uill æigi giallda. þa stemne sacar abere honom hœim til þingstemnu oc þing sidan. en a þvi þingi þa giallbi hann holþ giolld eða þare utlagr.

En ær þullida mædr lenner þat manne at hann haue missæitit hann i ofco þva at rettast þad næmæ a En hinn syniar þa syni með lyritar æið. en ær hann værðr sannt at oc tallar sæz hana þyrir. þa haue þau vitni framme er scil vitu a at han hœuir sæz við þiar hallz mann oc þrændr. En ær han hœuir æigi þau vitni til er við varo. sanne með lyritar æið eða giallde halþrette. En ær hinn gengr a sett sidan er þessi vitni ero boren þa er hann frugroze. oc sua ær þyrir gengr hann a ær þau vitni beraz sidan a hond honom.

Um þeirra coenna legorð er mædr ma vegaz um sæcta laust uib menn.

Nu ero conor þær .viij. er mædr ma vegaz um sæcta laust við tonong oc við þrændr oc geua daudum soc. Æin er kona mannz. onnur dotter. þridia moder. fiorða systir. þimta þiupdotter. setta sunar tnan. Siaunda broðor tnan. or skal scera oc lata þat oru þylgia. at hann þann þann mann hia æinni huærr þessarre tono er til ero nemndar. skal bera vitni um beðr eða blæia eða blod. ær a klædom-er. eða nauistlar menn er hia varo larlar eða tonor.

Ær mædr værðr vegenn attan gatu.

Ær mædr gengr utan gotu þar er hann a huarle horns gang(!)ne hoze oc værðr(!) tallat a hann oc uill hann æigi suara. Nu værðr hann vegenn þa ma geza honom daudum

¹) Dette Cap. omfatter 34, 36 og 37 i 1ste B. S. 168, 169, og har de samme Altvigelser derfra, som Cod. II.

²) Her synes noget at staae overflødig.

þoc. oc skal þangat orr flærna sem hinn dauðe liggir. en ærue hans hæue forste tua huan
er hann uill. at hann zalli ogilldr sua er honom er sco (?) til geuen.¹ eða hallði zyrir lyrtar
æidi ex honom er þioz þoc geuen oc flendr æigi madr ze sitt i hōndom honom. En settar
æid ex hann takkar hann mann þann at hann villði sialzan hann drepa. En ex hann gæz
honom þa þoc. er hann a tlyftar æidi zyrir at hallða. þa hallde ærue honom upp ex hann
uill at botum comaz exlir frænda sinn.

Um utlegia manna zoftr.

Ex madr ell mann utlagan eða hufar. zlytr eða zotter þa er þa sua utlagr oc uheilagr
þiære utlegð sem hinn er verrit vānn. en ex boannða er þat lēnt at . . . .

Tredie Blad; begynder i aattende Parts Cap. 5, ender i Cap. 15. Hele den indre Halvdeel
er bortskaaren.

. . . En ex þæira missir við. þa tæcr zadur slyfir scilgeten oc moder scilzengen. oc broðordotter
scilgeten. En moder tæcr halzt við þær. En ex annur tæggia þæira er til zadur slyfir eða
broðor dotter. þa tæcr moder æin haluan arz sem adr. En ex zadur slyfir er æin en
broðor dottr zæiri. þa tæcr zadur slyfir haluan arz sem adr. En ex broðordotter er æin en
zadur slyfr zæiri þa tæcr broðor dotter haluan arz sem adr við þær. En ex huarze er þæira
til zadur slyfir ne broðordotter. þa tæcr æigi moder at ziordo ærzd.

.v. ærzd.

Su er .v. ærzd er tæcr broder sammōdra oc broðra(!) slyfir huartæggia. En ex . . . . .
i æigi er broder sammōdra til þa æigu broðra slyfir þann arz allan at taca. En ex æigi
ero broðra(!) slyfir til þa æigu broðra slyfir sammōdra þann arz allan at taca. En ex broðra
slyfir sammōdra ero æigi til. þa sculu slyfr sammōdra taca oc broðra dottr þann arz taca oc
scipta þoa sem þær scildu scipta ex þær være til.

.vi. ærzd.

Su er .vi. ærzd ex moder vædr maga(!) ærue scilzengin oc zadurslyfir scilgeten

.vii. ærzd.

Su er ærzd hin staunda er hornongr oc rissungr oc sunr þyborinn tæcr ex honom er zæls
geuet þær æigu aller æigu aller(!) æin arz at taca oc vædr hværr þæira annars ærue.
En ex ængi liuir zyrir staundu ærzd i bauggillði nema broder scilgetenn oc zællr hann i zra.
tace þa zyrir broder hans zriðu sunr i staundu² ærzd en i .viii. ærzd gangi.³ En ex ængi er

¹) Ogsaa her er Læsemaaden som i Cod. II, hvorved det samme Sted i 1ste B. S. 170 kan berigtiges.
²) .vj. — Redact. i 1ste B. S. 206. ³) Saaledes synes dette at maatte udfyldes, da Rummet aldeles ikke
tilstæder Tillægget ex hann andaz barnlaus.

þeirra til þa tæcr horna oc rísa oc dóttir þynboren. þær æigu allar ein arý at taca oc værdþr huerþr þeirra annarrar arua.

.viii. ærýð.

Su er .viii. ærýð er taca ærtir bróðra sunu. oc er þridia manne frændseme þeirra a huarratvæggia holuu. En eý þeirra missir þa sculu taca conor þær er ærtir ero bróðra dóttir.

.ix. ærýð.

Su er .ix. ærýð er tæcr modor fader oc dóttor sunr þær æigu bader ein arý at taca oc værdþr huartuæggia annars arue. En eý þeirra missir þa tæcr modorþyster oc þysturdóttir. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia þeirra annarrar arua.

Su er .x. ærýð er tæcr modor broder oc þystur sunr. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia annars arue. En eý þeirra missir þa tæcr modor þyster oc þystur dóttir. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia annarrar arua.

Su er ællifra ærýð er taca þær menn er ero tvæggia þystinna þynir karls oc konu. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia annars arue. en eý þeirra missir þa sculu taca þystinna tvæggia dótr karls oc konu. þær æigu bader einn arý at taca. oc værdþr huartuæggia annarrar arua.

Su er .xij. ærýð er taca þystra tvæggia þynir. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia annars arue. En eý þeirra missir þa tale konor þær er þystra dótr ero. þær æigu bader einn arý at taca oc værdþr huartuæggia annarra(!) arua. Sua er oc mælt at i þeirri ærýð skal huert taca arý er hann er taldr .i. oc ængi taca þynir þendr odrum fram:

Sua er oc mælt oc talt i logum manna eý maþr værdþr þyrir þæiri uillu. at hann vegr mann til arý. þa hæuir hann þyrir goft oc veget þeim arue. en arýr sa þare at ærýðum rettum sem sa maþr være æigi til eý mann vegr til arý.

¹At bættira lne skal boþr taca oc at vþra skal aý greida oc soa arý taca. ¶ j alfo ærý þnð . . . . .

Su er hin þrettanda ærýð. er þær bróðr gazu Magnus þynir S. oc Æ. oc D. er taca sculu fader bróðr oc broþor þynir. þrillu þynir. oc sa fader broder annarr oc broþor sunr. er þær ero sammóðra oc scilgettnar. oc scipti at mannmergd. en eý þessarra missir vid. þa tale konor iamscýldar oc scipti sem aban var scilt. En eý þær ero æigi til þa tale fader broder sammóðra . . . . .

¹) Dette Cap. er i Red. i 1ste Bind det næstsidste i hele Bolken. Tillægget j alfo ærý þnð . . . findes ikke andensteds, og kan derfor ikke udfyldes.

Codex IV. af den ældre Frostathingslov.

Et enkelt Blad, hvoraf den ydre Halvdeel er bortskaaren. Bladet har hørt til den samme Codex, som det i første Bind S. 120 omtalte Brudstykke X af den ældre Frostathings-Christenret. Det indeholder Indholdslisten og de første Capitler af sjette Part, men efter en fra den i første Bind S. 184 fg. forskjellig, og aabenbart ældre Redaction, saa at Hullet ei ved hin kunne udfyldes. Af Sideoverskriften sees . . . lutr frosto þinge . . .

Her hefr upp kapitulum og setta ltr . . . . .

Her hefr upp sætal. .ii. Annar . . . . .
 Um þiorpa baug. .liij. Um þim dællt þe . . . . .
 Um houup baug at þiærþe i annat . . . . .
 Um þæt at aller baugar sculu uppi. v . . . . .
 En þæt stopar þeim er bōter . . . . .
 Um þridiu bauga þiærþing. ~ ~ ~ . . . . .
 Sunr hins dauda tæc vid allum þa . . . . .
 Er broder liuir æinn hins dauda. ibaug . . . . .
 Um bauga þipti veganda suna. ~ ~ ~ . . . . .
 Hværr ænrrir ibaugi hværium er þi . . . . .
 Er þeir liua bader ilande vegande o . . . . .
 Er þaper veganda liuir oc sunr hins . . . . .
 Herr scill um sac auka .xviii. En . . . . .
 Um þrillu sun oc þrialfar lono. ~ ~ . . . . .
 At ængi bōte mærum bōtom en þ . . . . .
 Um minztu bauga er þræll scal þ . . . . .
 Um læysingia. .xxij. Um bauga þ . . . . .
 Þræll scal æip vinna um satt ma . . . . .
 Hværiær bōtr baugum ero næsta . . . . .
 Um tryggva kaup bauggilldis m . . . . .
 Enn um tryggva kaup. ~ ~ ~ . . . . .
 Um bauggilldis menn oc veganda . . . . .
 Enn um tryggva kaup inæx gilld . . . . .
 Herr scill um talu bōt. oc tryggv . . . . .
 . . . . . eganda. vþ nærgilldis menn hinns dauda.
 . . . . . þær er hann er æigi ilande. allar þullar
 . . . . . er sunr til. ~ ~ ~ ~ ~
 . . . . . ~ ~ ~ ~ ~
 . . . . . um næx gilldis bōt. ~ ~ ~ ~ ~
 . . . . . ~ ~ ~ ~ ~
 . . . . . er maþr er vegenn þrip hæilagr. hvof

..... ætr giælda. eða hværia bött er hvær
..... gande er ilande. þá skal hann bötæ
..... nema hann hafi vísendr til. En ef
..... skal sunr veganda bötta baugum
..... hafi vísendr til. En ef þeir ero bá
..... bötta baugum þullum oc allum.
..... hins dauða haupt baugi. En i
..... ar. oc .xx. oc tala af syni hins vega
..... t.

Aunar baugr.

..... tala skal broder hins dauða af bró
..... baugi ero atian aurar. oc halfr ænrr

Ginn þridi baugr.

..... t tala skal þadur broder oc broþor
..... ero atian aurar. oc ænrr at baug
..... anda oc af brodor syni. En þó at það
..... sun. þá skal þó þullan baug bötta oc
sua tala.

Ginn fjerde baugr.

..... er tala .....

Codex V. af den ældre Frostathingslov.

Med Haand fra første Halvdeel af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, af hvilket et Stykke baade oventil og nedentil er bortskaaret; tillige mangler et lidet Stykke inde i Texten. Første Side begynder med Slutningen af fjortende Parts Cap. 1, og fortsætter indtil Midten i Cap. 2. Anden Side begynder med Cap. 3 og ender noget inde i Cap. 4.

. . . de saga lannzdrottens nema hinn syni með æinsæidi. En umbod halde .iii. vetr. oc sialgtælit af síðan.

Þesss umbod skal halda ef iærðagande (er) utan laga oc innan lannz.

En ef madr er utan laga oc innan lannz þa er iord a. þa halde umbod meðan hann nill. En ef hann vill af honum tala biode um þeim er hann vill. at tale umbod af honum. en þa haue vitni til. at lannzdrottin baud honum at tala af þeim er adr hæðe. þæ þa síðan umbod þeim er hann vill at iamzullu sem lannzdrottinn sialfr. En ef lannzdrottin callar þa. at umbode madr haue tælit af eign hans. oc ser nytt. hvart

Norges gl. Love II.

sem þat er innan garz. eða utan. oc vitu a þui goder menn scil. En ex sa callaz længt hana er handhaue er af. at þeim manne. er þa var eignande at. er hann quaz caupa. þa haue hann vitni sitt svo lengi abyrgt. sem onnur caups vitni. oc scæntingar. En ex honum breft þat vitni. þa mete iam nynnðir(!) menn hværs hann hæuir i mist. oc soke hann ut med utbæizlu. oc læggi á landnam ouan. oc scal þa æigi zyrnsca zirir ganga. soke þann er aþ dro. eða hans arua. en honum til eignar er þa er handhau af. En ex sa sitr a iorðu er . . . . .

. . . lægna oc um kirku eignir.

Umbods maðr (!) ædi lægna. oc ædi statz i¹ yrtia hollt ne haga. nema halzu meira en læiglenndingr ma lægna. nema ia se lannzdrottens til. Sa scal umbod hana kirklu iarda innan herads oc innan kirklu focnar er stibensfr er. oc ærlibyskup vill til setia . . . . . a² kirklu. ex til er. En landbui hværr hværr(!) tate hæimill at preste hværium ættr annan. er til comr. hvart sem sa er upphallde maðr kirklu eða æigi er umbod hæuir. En æigi scal kirkla eign sinni tyna zirir zyrnsca sacar. eða aþ vangezlu tennimannz. eða aþ agirnd umbods mannz. En þat vædr kirklu at oðale. ex hon hæuir att³ .xxx. vettra. En þat vitni bere henne kirklu focnar menn.

Um iardar skizti.

Umbods maðr skizti iorðu til hannða lannzdrotne. En hinn er skizta vill. lyfi á þingi at hann vill iardar skizti hana hærnsfizti. En ex hinn vill æigi coma til er iorð a med honum. þa scal umbods maðr hana bönndr med ser oc skizta hærn skizti við annan lannzdrottenn. oc casta lut hans umerctum en sion oc merctum⁴ oc hau lut iardar til þess . . . . .

Codex af den ældre Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov.

Med Haand fra Slutningen af tolvte eller Begyndelsen af trettende Aarhundrede.

Et enkelt Blad, hvoraf et Stykke oventil og nedentil er bortskaaret.

Förste Side:

. . . . . manna vitni . . . . . leggja dom a. doma þa alla ubota menn. oc alla þa er tunnir. oc sanner verða at þvi. Slifan dom a sa maðr er rædr manne hævirkli. sem hinn er gerer. þat heita nidinge roð. þeir hana zirir gort ze oc zridi. No ex hinn vill eptir zara er heriadr er. oc læzr hann bönndr liðs. þa er hværr bonde stýlðr at zara med honom. eða za mann til med .iij⁴. natfa

¹) Dette "i" mgl. i 1ste Bind S. 249. ²) Redactionen er her noget forskjellig fra 1ste Bind S. 249. ³) Herved kan samme Sted i 1ste B. S. 249 berigtiges. ⁴) Dette er noget utydeligt, da den nedre Del af Bogstaverne er borte.

vist. en þa er eighi gerer þva sæcr .iij. mortum. þ. d. a.¹ Nu skal hann stexna heraðs þingh af orvar þingi um netr .iij. þa skal hærma lata þou vitni. er boren varo a orvar þingi. en ex þou hærmazt at zullu. þa sculu þeir hava slitan dom. a heraðs þingi. sem þeir hozðu a orvar þingi.

Her er um bu hogg.

Dat ero logh. ex madr hogggr bu zirir manne. þo at eighi hoggvi meira en eina tu. oc er þa bu hans allt hoggvit. þa ero þeir aller ubota menn er hiogggo. oc at þvi verti varo. En ex hann a tvær tyr gjallde .iij. mertr ex adra hogggr. en ex badar hogggr. þat er obota værl. En ex madr a þriu nout. þa er ziar zølengh a tveim. en ubota værl ex oll hogggr þriu. En ex madr a meira bu en þriu nout. þa liggia .iij. mertr vid þriu nout. þ. d. a. En ex madr hogggr hitt ziorda. þa er ubota værl ollum þeim er at varo. oc zylghdu til. oc izra. oc þva aller þeir er redo. oc at þvi verða lunnir oc sanner. þeir heita gorbarghar. Sa skal zlytia dom eptir þeim til þridiunghe þinghe. eða holvu þinghe. af holvu þingi. oc til zyllis þinghe. eða alhcta þinghe. af zyllis þingi. oc til .iij. zyllna þinghe. þa er . . . .

Anden Side:

Um hervirki.

. . . veret hervirki hans. þa skal zara a hond erzvingia hans. oc gera honom lagha stexnu til vidrmæles. þva houva sem hann nezuir hann ziarre. þa skal zara ilagha stexno oc stexna honom heraðs þing um netr .iij. þat skal sofia. oc lata satt gera. þa skal geva honom soc a þingi. at hann have veret at hervirki hauns. oc leida um .ii^a. manna vitni. at ör var upp scoren. oc leidd varo loghvitu a orvar þingi. at þat var hervirki zullt. er þar var gort. þa eighu heraðs menn at doma ahond honom tylztar eid at nifvæde. eða iarnburð. en ex hann vill zæsta eid þa skal tafa til eidar za. oc þva til iarns ex hann vill þat zæsta. Nu skal manadar stexna til eidar vera en ex hann vill til iarns hværa. þa biode hann iarn þa er halzlidin er lagha stexna oc have boreit innan þærs halzs manadar. eða have vorn þa er hann tot. En ex honom vinnz eidr at zullu. toupi .iij. mortum tryggvar. En ex hann hverzr til iarns. oc verdr stfir at. tafe tryggvar mote iarne. oc horte engu ze. Slitum rette svarar madr zirir rod at hervirki sem zirir værl. Nu ex madr tomr eighi til vidrmæles. eða vill engum rette zirir svara. þa eighu heraðs menn at doma hann ubota mann. zirir gort ollu þvi er hann a. Hvervetna þærs er madr verdr gor obota madr. þa hevur hann ziri gort ze sinu en eighi erzvingia sinna. Sva er obota madr sem andadr. en þann arf er hann stenndr til. þa tækr hinn nanaste niðr.

Um grimu menn.

¹) Dette þ. d. a., der ogsaa forekommer nedenfor, skal upaatvivlelig opløses þridtiti a, see foran S. 305, den nyere Borgarthings-Christenrets Cap. 26, Linie 14.

Indhold af andet Bind.

	Side
I. Den nyere Landslov	1.
II. Den nyere By-Lov eller Bjarkö-Ret	179.
III. Nyere Christenret, udgiven af Kong Magnus Haakonssön	291.
I. Nyere Borgarthings-Christenret	293.
II. Nyere Gulathings-Christenret	306.
Anhang I. Kong Magnus's Christenret efter Cod. arnamagn. 62 qv.	326.
— II. Tillæg, vedföiede den nyere Christenret i enkelte Codices	336.
IV. Nyere Christenret, udgiven af Erkebiskop Jon den yngre	339.
V. Hirdskraa	387.
VI. Retterböder og Forordninger	451.
1. Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om Tiende og Olafsskot, Tunsberg 1267	453.
2. Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen i Bergen, 1 ^{ste} August 1273	455.
3. Overeenskomst mellem Kongen og Erkebiskoppen i Tunsberg den 9 ^{de} Aug. 1277.	
A. Den latinske Original	462.
B. Norsk Oversættelse	467.
C. Kort Udtog i Cod. Arnam. 309 fol.	477.
D. Længere Udtog i Cod. 1127 Till. i det kgl. norske Vid. Selsk. Bibl.	477.
4. Kong Magnus Haakonssöns Retterbod om udvidede Privilegier for Kirken, Bergen den 13 ^{de} September 1277	481.
5. Sammes Retterbod om Tiende i Viken og paa Oplandene, Bergen 10 ^{de} Septbr. 1277.	483.
6. Sammes Retterbod om Aager og Bygning af Ödejord	484.
7. Sammes Retterbod om Tiende og Kirkens Rettighed i Hamars Biskopsdömme	486.
8. Grændseskjel mellem Norge og Sverige	487.

Supplement til første Bind, indeholdende nysopdagede Brudstykker af Lov-

bøger, ældre end Kong Magnus Haakonssön	493.
Brudstykker af en Codex af den ældre Gulathingslov	495.
— — — Frostathingslov (Cod. I)	500.
— — — — (Cod. II)	501.
— — — — (Cod. III)	515.
— — — — (Cod. IV)	520.
— — — — (Cod. V)	521.
— — — Eidsivathings- eller Borgarthings-Lov	522.

Trykfeil og Rettelser.

-
- Side 5 Linie 2 f. n. *Bl*, læs: *Bm*.
— 60 — 9 f. n. (i Noten) (*tafa*) l. (*tafa*).
— 62 — 4 — (*anneni* l. *annendi*).
— 150, ved Jvfr. tilføies F. V. 42. Bj. 154.
— 165, ved Jvfr. Bl. IX. 18. læs: Jb. IX. 18.
— 167 Linie 2 f. n. (i Noten) 35 l. 55.
— 201 — 5 f. o. (*gislum* l. *gislum*).
— — 3 f. n. at midium dagi l. at midium degi.
— 234 13 f. o. *ælleidr* l. *ælleidr*.
— 250 — 2 f. n. (i Noten) *Na, b.* udgaar.
— 264 — 5 f. n. (i Noten) *Ex* *ex* l. *En* *ex*.
— 268 — 3 f. o. *lu* l. *lu*.
— — 14 — *mæfr* l. *mæfr*.
— 481 (Note 3) *mønnun* l. *mønnun*.
— 496 Linie 16 f. o. at l. oll.

